2343
2343
XXX-I
283

REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL
BIBLIOTECA - VALENCIA

SVMMA PRAEDICANTIVM EX OMNIBVS locis communibus locupletiſsima, edita à fratre Philippo Diez Luſitano Prædicatore ordinis fratrum minorum Prouinciæ Sancti Iacobi.

TOMVS SECVNDVS.

Aduerte candide lector omnia, quæ in hac ſumma maximo cum labore ob Chriſti Ieſu amorem & proximorum vtilitatem accumulaui, omnino diuerſa eſſe ab ijs, quæ in libris, concionum à me dudum editis habentur, vti experimento poteris comprobare. Modus autem & via, qua ex ea vtilitas elicienda ſit, in folio ſecundo primi Tomi oſtenditur.

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL - PALENCIA -

SALMANTICAE.

Excudebat Ioannes Ferdinandus.

M. D. LXXXIX.

2

SVMMA PRAEDICANTIVM EX OMNIBVS

locis communibus locupletissima, edita à fratre Philippo Diez Lusitano Praedicatore ordinis fratrum minorum Prouinciae Sancti Iacobi.

TOMVS SECVNDVS.

Aduerte candide lector omnia, quae in hac summa maximo cum labore ob Christi Iesu amorem & proximorum vtilitatem accumulaui, omnino diuersa esse ab ijs, quae in libris, concionum à me dudum editis habentur, vti experimento poteris comprobare. Modus autem & via, qua ex ea vtilitas elicienda sit, in folio secundo primi Tomi ostenditur.

SALMANTICAE.

Excudebat Ioannes Ferdinandus.

M. D. LXXXIX.

LABORES IVSTORVM.

IN laboribus noſtris oportet ſemper, vt ad Deum recurramus: nam ſicut omnes ab eius ſanctiſsima manu proueniunt, ita ipſe ſolus nos ab illis poteſt eripere. Si deſtruxerit, nemo eſt, qui ædificet: 2 ſi incluſerit hominẽ, nullus eſt qui eripiat, inquit ſanctus Iob. Quare inanes illorum hominum cogitationes ſunt, Iob.12. qui non Dei gratiam, & beneuolentiam ſed fortunas, & facultates iure, vel iniuria auide quærunt, quo calamitates, & vitæ miſerias fugiãt, dicẽte Eccleſiaſtico. Noli attendere ad poſſeſsiones iniquas, & ne dixeris: Eſt mihi ſufficiens vita: nihil enim proderunt in tẽpore vindictæ & obductionis. Includit vero Deus eũ hominem, cui nihil proſpere cadit, nec res, quas verſat fœlices vllos exitus habent, ſed in quodcunque latus ſe vertat mala multa, & miſeriæ vrgent, vt tanquam in carcerem, & malorũ vincula coniectus eſſe videatur. Et ita Dauid miſerum vitæ ſuæ ſtatum deſcribens, Pſalm.87. ſe homini cõparat in cuſtodiã tradito dicens. Poſuerũt me in lacu inferiori, in tenebroſis & in vmbra mortis. In Hebræo vero 3 eſt. Poſuiſti me in lacu inferiori, quo clarius ea, in qua verſamur ſententia, exprimitur. Quãdo nos tribulationibus oppreſſos cõſpexerimus humiliter cogitare debemus pro peccatis noſtris nos à Deo ita affligi, & flagellari: quamuis enim illa tẽporibus preſentibus non cõmiſerimus, tamen pro peccatis, & ſceleribus in iuuentute commiſsis Deus nos punire vult ſicut ſanctus Iob confiteba- Iob.13. tur dicens. Conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ. Et in Hebræo dicitur. Feciſti, vt poſsiderẽ peccata adoleſcentiæ meę, & ita interpretatur Chaldæus. Græcus vero interpres tranſtulit, Tribuiſti mihi peccata adoleſcentiæ meæ. Eſt autem elegans, & erudita phraſis Hebræa, vt tunc homo peccata poſsidere dicatur cũ eorũ fructus percipit, id eſt, eorũ pœnas patitur. Nam pœna ex

natura ſua ex culpa naſcitur. Id etiam Dauid ſignificaſſe videtur 4
Pſalm.17. dicēs. Cōuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipſius iniquitas eius deſcēdet. Tunc ſciūt iniqui, quā dura, & grauis & amara res ſit flagitium, quodantea iocundum videbatur. Cum igitur pœna perſe, vique ſuae ex peccato oriatur, eſt quidem prudentis hominis cum pœnam ſubierit, ſcelus licet iam pridē fue
Gene.42. rit ſuſceptū in memoriā reuocare, timereq; ſibi, ne tunc à Deo vindicetur. Nam diræ vltrices calamitates nonnunquam ſunt, quia ſceleratum hominem, licet ſæpe ſero, tandem tamen aſſequuntur. Quare prudentes filij Iacob inter ſe communicabant dicentes. Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrē noſtrum videntes anguſtias animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audiuimus, idcirco venit ſuper nos iſta tribulatio. Eſt au
Simile. tem ſtulti & perditi hominis calamitates, in quas inciderit, nū- 5
quam ſua culpa ſed vel alterius malitia vel caſu, & fortunæ temeritate, vel temporum miſeria ſemper eueniſſe, putare.

Naues ventis ſecundis per mare proſpere nauigare ſolēt. Cō
tra vero in nauigatione ſpirituali euenit: nam ventis, qui ſecundi videntur, quales ſunt diuitiæ, ſalus, & honores, ac cætera huiuſmodi non bene nauigatur, quin potius periculoſi eſſe ſolēt: aduerſi autem venti vtiles ſunt, ac ſecuri. [El viento contrario de la pobreza, y abatimiento haze deſuiarla nao de la conſcien cia de los riſcos de la ſoberuia, y ambicion donde tantas almas han dado al traues.] Ægritudines etiā, quas caro tantopere pertimeſcit ſæpenumero tanquam contrarij venti impediunt animas, ne per infimos luxuriæ locos nauigēt relicta altiſsima orationis, & contēplationis nauigatione, ideſt, [Las infermedades 6
como vientos contrarios muchas vezes impiden que no encallen las almas en los cienos y baxos de la luxuria y hazen que naueguen por los altos de la oraciō y contēplaciō]. Quapropter labores huius vitæ deberent ab hominibus tāquam ſingulare Dei beneficiū reputari. Quādo aliqua domus cōburitur, Do
Simile. minus eius magnū ſibi beneficiū exhiberi putat, ſi aqua afferatur, & ſuper ignem infundatur, qua ipſe ignis extinguitur. Sic quoties ignis peccati incordibus noſtris inflammatur, ingentes gratias Deo agere debemus, eo quod nobis aquas tribulationis mittat, quibus earum flamma ac tantum incendium extinguatur.

Labo-

LABORES IVSTORVM.

7 BEatus Gregorius in prologo Moralium agens de causa, ob quam Deus Sanctum Iob tã acriter voluit afflige, inquit. Subtilius perscrutandũ est, cur tot flagella pertulit, qui tantam virtutũ custodiã sine reprehensione seruauit. Qua virtute carebat, aut quod vitiũ habebat, vt sic Deus in eum animaduerteret? Nunquid homo inflatus erat, aut arrogans, propter quod Deus illum voluit submittere, sicut superbos humiliare solet? Idẽ Sanctus Doctor respondet dicens. Humilitatẽ quippe habuit, quia ipse testatur. Si contempsi iudiciũ subire cum seruo meo, & ancilla mea, cũ disceptarent aduersus me. Nũquid deerat ei hospitalitatis virtus tantopere in sacris literis commendata? Minime profecto, quoniam ipse de se ipso ait. Foris non mansit peregri
8 nus, ostiũ meũ viatori patuit. Nunquid auarus erat, & erga pauperes parcus? Nequaquã, ipse enim inquit. Si comedi buccellã solus & pupillus non comedit ex ea. Nunquid homo sensualis erat, & carnali voluptati deditus? Nec hoc habebat, nam ipse inquit. Pepigi fœdus cũ oculis meis, ne cogitarẽ de virgine. Cum ergo humilis, compassiuus, misericors, castus, ac plenus tanta sanctitate extiterit, quare Deus in eum tanto rigore, & seueritate vtitur? Ad hoc, inquã, respondet B. Gregorius dicens. Cum omniũ virtutũ mandata perficeret, vnũ deerat, vt etiam flagellatus gratias agere sciret, hoc est, vt non solũ in prosperis sed etiã in aduersis sciret manus suas in cœlum leuare, ac dicere. Benedictus sis Domine Deus, qui mei omni tẽpore recordaris, Dns dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factũ est: sit no
9 men Domini benedictũ. Hœc est vna ex præcipuis causis, quare Deus iustos punire, & flagellare solet. Atq; ita D. Paulus inquit. Flagellat autẽ omnẽ filium quẽ recipit scilicet Deus. Et adiecit statim. In disciplina perseuerate. Per disciplinam intelligit Sanctus Apostolus labores, & aduersitates, quibus Deus seruos suos punit, quæ ideo disciplina vocantur, quoniã in eis serui, atq; amici Dei patientiã, atq; alias virtutes addiscunt. Sed pro maiori huius loci explicatione obseruandũ est, idẽ met documẽtũ, aut scientiã diuersis respectibus vocari doctrinam & disciplinã: nã si referatur ad docentẽ appellatur doctrina à docente, si vero referatur ad discentem vocatur disciplina à discẽte. Est etiã aduertendũ, quod doctrina Dei non solũ est verbis, aut inspira-

B. Grego. in prologo Mo ra. c. 5.

Idem. B. Gregor.

Ad Hebr. 12.

tionibus, ſed & aliquãdo docet per labores, & aduerſitates, quas ho- 10
minibus mittit, ſicut fecit D. Paulo, de quo dixit. Ego oſtendã ei,
Actum. 9.c. quanta oporteat eum pro nomine meo pati. His præiactis dici-
mus, ſanctum Apoſtolũ cum in præſentiarũ inquit, in diſciplina
perſeuerate, per diſciplinã intelligere aduerſitates, & labores, quos
Deus ſeruis ſuis mittit, per quos eos docet, & ipſi addiſcũt virtu-
Ad Roma. 5. tem patiẽtiæ, ex qua ſpes oritur ſicut idẽ apoſtolus teſtatur dicẽs.
Patientia ſpem operatur. Et hinc ſumpſit nomen ſupplicĩ quod
religioſis infligitur, vt diſciplina vocaretur, quoniã intentio præ-
lati illã infligentis, & recipientis non ſolum debet eſſe ad ſatisfa-
ctionẽ culpę (ſicut ſæcularibus euenit delinquentibus) ſed præci-
pue debet eſſe, vt religioſus in virtute patientiæ humilitatis, atq;
in alijs virtutibus ſe exerceat. Et hoc voluit hic ſignificare D.
Paulus cum ait. In diſciplina perſeuerate, quaſi dicat. Ne deficia- 11
tis, fratres mei, in perſecutionibus, quas Deus vobis mittit, ipſæ
enim ſunt quædam doctrina, qua ille ſuos docet, & quędam diſci
plina, in qua vos debetis patientiam addiſcere, vnde oritur ad gra
Matth. 5. tiã & gloriã diſpoſitio, iuxta id, quod ſcriptum eſt. Beati eſtis cũ
maledixerint vobis homines & perſecuti vos fuerint, & dixerint
omne malum aduerſum vos mentientes propter me, gaudete, &
exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.

Ex his, quæ dicta ſunt, ſequitur quædam differentia, quæ inter
filios regni Dei, & regni perditionis verſatur, videlicet quod fla-
gella, & punitiones, quæ illis infliguntur ſunt doctrina, ac diſcipli
na virtutũ, alijs autem ſcilicet improbis omnia illa ſupplicia ce-
dunt in perditionem ipſorum. Quod ex Sacra ſcriptura videre li-
cet, nam cum Deus plagas, & ſupplicia ſuper Pharaonẽ, & ſuper 12
Nabuchodonoſor miſit, omnia illa impio Pharaoni in pœnam
duntaxat ſuorum peccatorum extiterunt, ex illis enim nullã edu
xit vtilitatẽ, quin potius ex eis maioris obſtinationis ſumpſit oc-
caſionẽ, at vero regi Nabuchodonoſor fuerunt quædam diſcipli-
na, & doctrina vbi ipſe didicit contẽptum ſui ipſius, & maximũ
Dariel. 4. Dei valorem: etenim poſtquam ſeptem annis per campos fœnum
vt bos comedit, & ab hominũ cœtu, & congregatione ſeparatus
fuit, ipſe de ſe ait. Igitur poſt finẽ dierũ ego Nabuchodonoſor le-
uaui oculos meos in cęlũ, & benedixi altiſſimo, & viuentẽ in ſem
piternum laudaui, & glorificaui, quia poteſtas eius, poteſtas ſem-
piterna, & regnũ eius in generatione, & generationem & omnes
habita-

habitatores terræ apud eum ad nihilum reputati sunt. Sit igitur
13 conclusio ex omnibus supra dictis, quod quando religiosus, aut
Christianus aliquem fructum, & emolumentum ex supplicio, à
prælatis suis inflicto eduxerit (sicut eduxit Nabuchodonosor)
tunc huiusmodi supplicium appellabitur disciplina ab effectu, eo
quod didicit vitam suã corrigere: quando autẽ obstinatus, vt an-
tea, remanserit, vocabitur tormentum, aut pœna sicut illa, quam
in inferno damnati patiuntur. Cæterum vt nos moueret sanctus
Apostolus ad labores patienter tolerandos, addidit statim. Tan-
quam filijs vobis offert se Deus: quis enim filius, quem non cor-
ripit pater? Quis, id est, qualis erit & remanebit filius, quem pater
nõ correxerit? Quã sine timore Dei, & absq; pudore hominũ, quã
rebellis suis magistris, & prælatis, quam sine respectu maioribus
14 & quam altiuus æqualibus, quam inhumanus erga inferiores, &
quam sine lege erga amicos, ac denique quam oblitus, & ingratus
suis benefactoribus? Qualis filius, quem nõ corripit pater? Quam
corruptus moribus, quam lasciuus verbis, quam dissolutus vita,
quam pernicioſus Reipublicæ, quã promptus ad discordias, quã
dissipator opum, & facultatum, quas ei parentes reliquerunt, quã
deditus ludo die ac nocte, & quam ignominiosus omni genera-
tioni & posteritati suæ? Quis ergo tantorum malorum causa fuit
nisi pater, qui filium suum non corripuit? Scitote fratres mei om-
nes creaturas in vltimo iudicij die improbos peccatores esse accu
saturas, [y les han de poner diuersos cargos cõ los quales los hã de
confundir, y tomar como entrepuertas, para q̃ no puedan respon
der:] at improbos parentes non solum creaturæ, verum etiã pro-
15 prij filij accusabunt, & erunt præcipuî eorum accusatores. Hoc
sapientissimus Ecclesiasticus testatur dicẽs. De patre impio que- Ecclesiastic.
runtur filij, hoc est, in die iudicij filij contra patres consurgent, eo c. 41.
quod erga ipsos pietatẽ, & misericordiã nõ habuerint, nec delicta
eorũ punierũt. Tunc dicent filij. Domine parẽtes nostros corã te
accusamus quoniã propter illos sumus in opprobrio, ipsi fuerũt
in causa vt nos adulteria, homicidia, blasphemias, ludos, furta, la-
trocinia atq; alia plurima peccata propter quæ sumus in oppro-
brio & in numero reproborũ cõmitteremus, nam si illi dum nos
pueri essemus ac teneræ ætatis insolentias nostras puniuissent &
excessus nostros castigassent nunquam in tanta scelera deue-
nissemus nec tanto supplicio quanto nunc digni sumus puni-

remur. De illis ergo ò Domine conquerimur & iuſtitiam 16
poſtulamus ſiquidē noſtræ perditionis cauſa extiterunt. Merito
ſacra ſcriptura patres impios his verbis (De patre impio cōque
rūtur filij,) vocat non illos qui filios ſuos fame perire ſinunt,
nec eos, qui natos domo ſua expellunt, aut exhæredāt, ſed eos
patres impios appellat, qui filios in toto vitæ tēpore non caſti-
gant, ſed omnia ſcelera eorū impunita relinquunt. Vt hinc aper
tè intelligatur, pietatē patris erga filium non conſiſtere tātum
modo in curando illum, dum æger eſt, aut ipſi tenerrime indul
gendo, ſed in puniēdo ipſum, & grauiter increpando, cū impro
bus eſt. In hoc ergo amor parentū oſtēditur. Et quoniā Deus fi
lios ſuos electos tanquā pater pijſsimus ſummo amore proſe- 17
quitur, idcirco eos punit; improbos autē ſæpe numero impuni
tos relinquit. Quod & inſinuat D. Paulus, dum verbis ſuperio
ribus adiecit ſequentia. Quod ſi extra diſciplinā eſtis cuius par
ticipes facti ſunt omnes, ergo adulteri, & non filij eſtis. Pro cu-
ius loci expoſitione præſupponendum eſt quod illa differētia,
quæ eſt inter filios ſpurios, qui naſcuntur ex adulterio, & inter
filios legitimos, qui naſcuntur ex legitimo matrimonio reſpe-
ctu hæreditatis tēporalis eadē prorſus eſt inter reprobos, & præ
deſtinatos erga Deum, & reſpectu hęreditatis æternę. Nam cer
tum eſt, filios adulteros ſecundum leges humanas non eſſe ad-
mittēdos ad hęreditatē paternā, ſed legitimos duntaxat. Sic re-
probi in hæreditate cæleſti nullā partem habent, ſed ſolum illi,
qui ſecundum electionē æternā eliguntur. Hoc prę habito San
ctus Apoſtolus hanc facit conſequentiā. Si Deus ò fratres mei
vobis proſperitates abſque aliqua mixtura aduerſitatis mittit, 18
quid ex hoc ſequitur, niſi vos non eſſe filios legitimos quibus
hæreditas debetur, ſed adulteros, quibus nō debetur? Ac ſi aper
tius diceret, Sequitur ergo vos eſſe ex reprobis, & non ex præ-
deſtinatis. Hæc autem D. Pauli verba ſic ordinanda ſunt. Quod
ſi extra diſciplinam eſtis, hoc eſt, ſupponite ò fratres, Deum vo
bis omnes proſperitates abſq; aliqua aduerſitate mittere, (hoc
enim ſignificat extra diſciplinā eſſe) cuius participes facti ſunt
omnes, ideſt, cuius diſciplinę participes facti ſunt omnes prę de
ſtinati, ideſt,]Ninguno dellos ay, a quien no quepa parte algu-
na de los trabajos deſte ſiglo, ergo qui penitus ſunt extra diſci-
plinam adulteri, & non filij ſunt. Conſequentia autē probatur

ex

19 ex illis verbis, ſcilicet, cuius diſciplinæ participes facti ſunt omnes. Probatur etiã ex plurimis Sacræ ſcripturæ locis omnes electos gloriã, quę eſt effectus prædeſtinationis per patientiã in aduerſitatibus cõſequi & cõparare. Atq; ita ſancta Iudith dixit. Omnes, qui Deo placuerunt per multas tribulationes tranſierũt fideles. Et B. Paulus ad Thimoth. ſcribens ait. Omnes qui pie viuere volũt in Chriſto Ieſu perſecutionẽ patiũtur. Et ad Romanos inquit. Si filij & hęredes, &c. Si modo patimur, vt & cõglorificemur. Quãuis autẽ Deus plurimis ex amicis ſuis, vt S. Dauid, Abraham Iſaac, & Iacob, atq; alijs proſperitatẽ, & affluentiam bonorũ tẽporalium cõceſſerit, eos tamen per aliquod tẽporis ſpatiũ laboribus afflixit, in quibus ipſi maximã cum Deo conformitatẽ habuiſſe oſtenderũt. Itaq; iuxta hanc apoſtoli ſententiã ſi Deus ſuper vos

20 calamitates, & afflictiones non pluit, vos reputare poteſtis pro filijs reprobis, & non capacibus ęternę beatitudinis. Quę D. Pauli cõſequẽtia licet nõ ſit per locũ intrinſecũ, quippe quę infallibilis nõ eſſe ſolet, tamen eſt bona conſequẽtia à communiter accidentibus, videmus enim plerunq; iniquos homines in hac vita rerũ abundantia frui, probos autẽ maximis tribulationibus vexari.

Iudith. 8.

1. ad Timot. 3. c.

Ad Rom. 8

Labores iuſtorum.

REgulare eſt omnibus exquirentibus mandata Dei, vt ab impijs, & Dæmonibus obſideãtur, ne ad aliquod bonum exire poſsint, ita vt vnuſquiſq; eorũ dicere poſsit illud Hieremię. Concluſit vias meas lapidibus quadris. Omnibus enim partibus obſidet, intercluditq; Diabolus à ſuperiori parte per ambitionẽ digni

21 tatũ, ab inferiori per concupiſcentiã voluptatũ, & cupiditatẽ diuitiarum: à ſiniſtris per aduerſa, à dextris per proſpera. Ideo B. Gregorius ſuper Ezechielẽ refert id, quod Dñs Prophetæ mãdauit, nẽpe vt ſumeret laterẽ, in eoq; deſcriberet ciuitatẽ Hieruſalem, & ordinaret aduerſus eã obſidionẽ, & ædificaret munitiones, & daret cõtra eã caſtra. Protinus enim quod homo in corde ſuo terreno cæleſtis ciuitatis Hieruſalẽ deſcribit ordinẽ, deſiderium q; pingit, ac cõuerſationẽ imitatur, aduerſus eũ malignorũ ſpirituũ inſurgit exercitus, obſidet, cingit, circuitq; diuerſis machinis, tentamẽtis, ac vitijs, vt vix quo ſe expediat locũ habeat. Cũ ergo ſic circũuentus ſit iuſtus, quid faciet niſi leuare oculos ſuos in mõtes vnde veniet auxiliũ ſibi, & Chriſtũ diuinũ ducẽ ſibi defenſorẽ, ac adiu-

Hierem. 3.

B. Grego. homi. 12. ſuper Ezechie.

Ezechiel. 4.

torem vocare? Nã in Ecclesiastico dicitur. Ciuitas parua, & pauci 22
Eccles. 9. in ea viri, venit contra eã rex magnus, & vallauit eã, struxitq; mu
nitiones per gyrũ, & perfecta est obsidio. Inuẽtus est in ea vir pau
per, & sapiẽs, qui liberauit vrbẽ sapiẽtia sua, & nullus est recordat⁹
hominis illius. Hic vir pauper, & sapiẽs (vt vult B. Hieronym. &
post eũ alij) est Christus Dñs, ciuitas autẽ parua est mũdus hic, vbi
pauci viri sapientes, & iusti morãtur, vndiq; obsessus, & interclu
sus à Dęmonibus, & vitijs, ita vt perfecta fuerit obsidio, quod nec
cõmeatus adduci, nec auxiliares copię ei pręsto esse possunt: Chri
stus itaq; Dñs de se dicit. Pauper ego sum, & in laboribus à iuuẽ
1. ad Cori. 1. tute mea, & sapiens quippe qui sapientia Dei à B. Paulo dicitur.
Isai. 1. Hic sapiẽtia sua liberauit illũ secundũ illud Isaiæ. Siõ in iudicio re
dimetur [por pura discrecion se redimio el mundo, y le desserco 23
Iesu Christo summa sabiduria.] Sed ô pessima hominũ ingrati-
tudo: nã post tã ingẽs beneficiũ nullus fere est recordatus homi-
nis illius. Qui ergo totũ mundũ ab iniuria redemit, tibi etiãab obsi
dione tua ô serue Dei liberabit, ideo instãter eius auxiliũ implora.

Labores iustorum.

Iob. 6. c. SApienter sanctus Iob suos cruciatus, & labores, & atrocitatẽ
castigationis exprimit, & incogitabiles diuinæ prouidentiæ
rationes dum sagittas eos appellat dicẽs. Sagittę Dñi in me sunt,
quarũ indignatio ebibit spiritũ meũ. Nam sagittę à longe mittũ-
tur & eminus solent contorqueri. Cũ enim aut gladio districto,
aut vibrata lãcea quẽpiã percutimus, videmur & nos eidẽ pericu
simile. lo subiacere: cũ vero protẽso arcu, aut extorto neruo sagittã cõ- 24
torquemus à longe, ita vt nõ possit qui vulnus accepit referre vin
dictã, quasi nos in tuto collocamus. Lõge ergo inter se distãt hu-
mana castigatio, atq; diuina: nã castigationes, & supplicia quę di-
uina prouidẽtia mortalibus inferũtur à lõge mittũtur, & qui in ho
mines iaculatur Deus, est extra omnẽ iniuriã residẽs: ideo submis-
so capite eas recipere oportet. Deinde sagittæ feriunt inopinato,
hoc est, cũ nihil minus cogitas, cũ omnia iudicas trãquilla, & pa-
cata subito inflictũ vulnus, & infixã sagittã persentis. In quo ele-
gantissime explicat modũ, & rationẽ diuinæ castigationis, Deus
enim vt in conferẽdis beneficijs, ita etiã & inferẽdis pœnis, & sup
Matth. 25. & plicijs cogitata humana, & cõsilia solet deludere: ideo hortatur nos
Luc. 19. Christus Iesus diuinus magister, & cõmonefacit vt vigilemus sem

per

25 per omni ſocordia atq; torpore excuſſo, quoniã iudex ille, & homo nobilis, qui abijt in regionẽ longinquam inopinato veniet, & nobis dormientibus & minime expectantibus ingredietur, vt repoſcat à ſingulis pietatis & iuſtitiæ vſuras, & exemplum adducit de poſtrema illa clade, qua totus orbis fuit affectus tẽporibus Noe. Erant, inquit, omnes nubentes, & nuptui tradentes, & non cognouerunt, donec venit diluuium & repentina ſuperuenit calamitas. Ea igitur incommoda, quæ præſentibus nobis eueniunt, & præcaueri poſſunt, nõ æquè moleſta ſunt nobis, qu ia minus mala præuiſa ferire ſolent: at diuinæ caſtigationes iuxta ſententiã ſancti Iob ſagittarum inſtar nobis minime expectãtibus vulnus infligunt. Sed & illud grauiſsimum cenſendũ eſt, & grauius periculum adfert cum ſagittæ validæ contortæ ebibunt ſpiritũ, & ſan- Matth. 24. Luc. 17. Genes. 7.

26 guinem vitiãt, & corrumpunt, nam videntur Hebræa ſignificare pro indignatione, venenum: Chaldæus autem interpres ita vertit locum. Quarum venenum ebibit ſpiritus meus. Alij vero, quarũ venenum ebibit ſpiritum meum, ſed recidit in eundem ſenſum, nam ſolent maximi venatores aciem ſagittę inficere veneno.

Labores iuſtorum.

NVnquid ego mare ſum, aut cetus, quia circundediſti me carcere? inquit ſanctus Iob. Ad huius ſententiæ intelligentiam obſerua, aquas ex natura ſua tellurem omnẽ eſſe operturas, Deũ tamen eis præcepiſſe, vt in vnum locum congregarentur, & ſic ſpatium remaneret hominibus, & animantibus ad habitandum ſuper terram. Explicat hoc miraculum egregius vates Dauid, ele- Iob. 7.

27 gantiq; celebrat carmine, cum ait. Abyſſus ſicut veſtimentũ amictus eius (nempe terræ) ſuper montes ſtabũt aquæ: ab increpatione tua fugient, à voce tonitrui tui formidabunt. Aſcendunt montes, & deſcendũt campi in locum, quem fundaſti eis, &c. Nã cum aquis obruerentur montes, & demergerentur terræ, diuino iuſſu vaſtiſsimo ſonitu ſe præcipitauerũt, & reliquerunt magno fragore montiũ vertices, ſubitoq; à terra impulſæ defugerunt. Nec minus cetus cæteras terræ animantes magnitudine excedit, quã mare terras omnes: ſicut autem cõcluſit Deus aquas in mare, ita eam beſtiam marinam magno Oceano concluſit, ne ſi in alia maria deduceretur nauigantibus poſſet eſſe nocumento. His ergo ita explicitis, inquit ſanctus Iob. Nunquid ego mare ſum, aut cetus Pſalm. 103.

quia

quia me carcere circundediſti? Carcerem appellat aduerſam for- 18
tunam, cum qua luctabatur. Nam ſolet Deus & improbos homi
nes, & probos interdum in graues tentationes quaſi in carcerem
detrudere, ſed longe diuerſa ratione iuſtos homines vt tẽtationi-
bus colligant robur, nec per inertiã langueſcãt, vt ſolent ſaginata
corpora, ne cæleſtium donorũ amplitudo eos in ſuperbiam eri-
gat: tum vt ſi qua eſt in eis animi ſupinitas, aut ſocordia tentatio-
nibus excutiatur, ſi quod peccatum, aut ſcelus quaſi igne abſuma
tur, & quod magis pertinet ad rem, vt tẽtationibus, mœrore, atq;
cruciatu quaſi carcere, & vinculis coerceãtur, ne fortaſſe laſciuiãt,
& fluant voluptatibus. Sed ea, quæ diximus de iuſtis ad nefarios
homines trãsferamus, quos Deus frequenter calamitate aliqua,
aut grauiori morbo compeſcere ſolet, ne maris inſtar in homines
inferiores, & tenuiores impetum faciant, nec etiam inſtar ceti qui 29
alias ſolet beſtias marinas deuorare, inferiores quoq; deglutiãt, &
abſorbeant, nam abutũtur frequẽter & viribus, & diuitijs, & opu
lentia? Ob eamq; rem cum ſanctus Iob proprios animi receſſus,
& conſcientiam contẽplaretur, nulloq; ſe ſcelere videret infectũ,
quo cæteri diuites, & opulẽti homines implicari ſolẽt (non enim
expilabat pauperes, nec ſubditos ſibi deglutiebat) inquit, teſtimo
nio propriæ conſcientiæ in hæc verba erumpens. Nunquid mare
ego ſum aut cetus, quia me circundediſti carcere? Deinde quia po
tentiſsimi quiq; inter mortales, & qui opibus, viribuſq; videntur
præualere debiles profecto ſunt & exiguæ ſunt omniũ mortaliũ
vires ſi cum diuina conferantur potentia, nam poteſt eos Deus
leuiori quacunq; pœna ab ſtudio nocẽdi coercere vel ſolo motu,
inquit ſanctus vir. Nunquid mare ego ſum aut cetus, quia me cir- 30
cundediſti carcere? Nunquid tantum eſt meum robur, aut vires
meæ adeo ingentes ſunt, vt grauiori hac tentatione, indigentia vi
delicet, filiorum amiſsione graui morbo, cæteriſque vrgentibus
malis quaſi carcere detinear? Nunquid tam late nocere poteſt mi-
ſer, & infœlix homo, vt tanquam vaſtiſsimum mare, & ingens
cetus intra hos limites ſit, & carcerem concludendus?

Labores iuſtorum.

Prouerb 3. LAbores, quibus Deus iuſtos affligit, ex amore procedunt,
ſicut aperte teſtatur Sapiens in Prouerbijs inquiens. Diſcipli
nam Domini fili mi ne abijcias, nec deſpicias, cum ab eo corripe-
ris.

31 ris. Quem enim diligit Dominus corripit: & quaſi patrem in filio complacet ſibi. Vbi alia tranſlatio habet. Et quaſi in filio, quem vnice diligit, delectatur. O verba melle ipſo dulciora. Quis vexatus, & laboribus oppreſſus ea poteſt audire, quin magnas animi vires recipiat ad omnes huius mundi labores patienter tolerandos? Perpendite, obſecro, verbum illud, quem vnice diligit, in quo ſignificatur, Deum diligere vnumquenque iuſtum tanquam vnicum filium, id eſt, ac ſi non haberet alium filium præter illum: nihilominus tamen inquit ſe delectari, dum eum laboribus opprimit, quoniam cognoſcit ipſum iuſtum ex illis vtilitatem magnam eſſe educturum. Labores præſcitorum ex ira dimanant, veluti ſi quis catenam ferream igne inflammatam ex fornace educeret, & cum illa ſeruum flagellaret, & combu- 32 reret. O ſtupendum, & admirandum Dei iudicium! qui ex ira ſua extrahit flagella, quibus præſcitos punit, quos ſcit non eſſe ex illis commodum educturos, ſed potius futura eſſe gehennæ infernalis principium. De his flagellis loquebatur regius Propheta, cum dicebat. Effunde iram tuam ſuper gentes, quæ te non nouerunt, & ſuper regna, quæ nomen tuum non inuocauerunt. Flagella, quæ ab ira exeunt, vocat ſanctus Propheta iram. Et de illis flagellis ait Dominus per Hieremiam Prophetam. Plaga inimici percuſsi te caſtigatione crudeli propter multitudinem iniquitatis tuæ. Et hoc verebatur, & timebat ſanctus Dauid, cum dicebat. Domine ne in furore tuo arguas me, nec in ira tua corripias me. Deus nos eripiat à talibus flagellis, quod ſi ipſe nos flagellare voluerit per infinitam miſericordiam ſuam eum 33 obſecremus, vt nos flagellis, quæ ex amore oriantur caſtiget, nam ſi ex amore procedunt, ipſemet Dominus, qui homines in labores conijcit, ſuis auxilijs eos licet ſecreto omnino defendit, ne patientiam amittant. Veluti cum videmus mare, in quod omnia flumina confluunt, atque abſorbentur, videmus, inquam, quod ex vna parte per abditas & ſecretiores venas, & poros terræ eiſdem fluminibus aquam ſubminiſtrat, vt iterum fluant. Sic diuina maieſtas, quæ ex vna parte abſorbere, atque conſumere animam in tentatione videtur, ex altera per abditas rimulas, eius interioribus illabitur, gratiam ſuam ſuggerendo, qua & per patientiam ſuſtinens, & per perſeuerantiam victrix, atque triumphans euadat. Quod Beatus Paulus ad Corinthios ſcribens docet

ſimile. Pſalm. 78. Hieronym. 30. Pſal. 6. ſimile. 1. ad Cor. 10.

cet his verbis. Fidelis Deus, qui non permittet vos tentari su- 34
Psal.36. pra id, quod potestis, sed facict etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. Quare de iusto inquit regius vates. Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam, nimirum ne confringatur per impatientiam, vel ne cadat ad mortem, vel vt statim resurgat à peccato, quia Dominus supponit manum suam, vel quando iam iam ad casum properat apprehendendo manum ne cadat, vel erigendo statim, vt cecidit. Vnde Fœlix sic vertit. Cum cæperit cadere, non erit penitus proiectus, quia Dominus supponit manum suam. In Hebræo vero legitur, quia Deus sustinet, vel sustentat manum eius, ne cadat. Ideo sanctus Dauid affectuose petebat. Non
Psalm.118. me derelinquas vsque quaque. Dicitur in Exodo apparuisse Dominus Moysi in flamma ignis de medio rubi, & videbat sanctus 35
Propheta, quod rubus arderet, & non comburetur. Ratio autem huius erat quia Dominus erat in medio rubi, idcirco ardebat & non comburebatur. In quo significatum est, quod iustus laboribus, & afflictionibus plenus exterius non consumitur, nec virorem patientiæ, ac virtutis amittit, eo quod Deus cor
Hierem.6. eius intus fortificat, & corroborat. De laboribus & afflictionibus, quę ex amore procedunt, intelliguntur illa Hieremiæ verba. Audietur in ea coram me semper infirmitas, & plaga. Vbi alia translatio habet. Per omne flagellum erudieris Hierusalem. Quo beneficio vtitur etiam Deus nunc cum sancta Ecclesia.
Apocal.11. Quare Beatus Ioannes in Apocalypsi vix dimidiam horam scribit factum silentium in cælo isto, quod Ecclesiam militantem designat. 36

Labores iustorum.

TOtum prælium, quod hostes cum iustis committunt vulnera, dolores, & labores, quos in eo perferunt, correctio-
Iob.5. nem Dei appellat Eliphaz in libro Iob, postquam flagella eorum numerauerat dicens. Beatus homo, qui corripitur à Deo. Sunt enim scelerati homines quasi quidam carnifices, ac Dei flagella, quibus seruos suos coercet, & in officio continet. Non debent igitur boni viri ea negligere, id est, pueriliter fugere, & à se depellere, sed potius officium, quod his flagellis Deus quæ-

rit ab

37 rit ab illis studiosius præstare, magnam ex ea re coniecturam facientes, quod pro filijs habeantur à Deo. Ideo ibidem additur. Increpationem ergo Domini ne reprobes. Quod argumentum luculenter prosequitur Beatus Paulus ad Hebræos scribens consolans eos, qui in magnis, eo quod essent Christiani, angustijs versabantur, & inquit. Obliti estis consolationis, quæ vobis tanquam filijs loquitur dicens. Fili mi noli negligere disciplinam Domini, ne fatigèris dum ab eo argueris, quem enim diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit. Quis enim filius, quem non corripit pater? Vehemens quidem hæc est ad afflictum consolandum sententia, ex qua infertur, non debere bonos viros existimare, cum vulnera ab hostibus accipiunt cum fortunis spoliantur, & contumelijs afficiuntur hæc
38 ab hostibus, sed à Deo eorum parente esse illata: id quod Christus Iesus verus mundi Saluator Pilato dixit. Non haberes in me potestatem, nisi tibi datum esset desuper. Nec ipse Dominus vehementi dolore perculsus de inimicis, sed de Deo querebatur dicens. Quare dereliquisti me? consolationem etiam afflictis afferre debet, quod statim in libro Iob sequitur. Quia ipse vulnerat, & medetur percutit, & manus eius sanabunt.

Ad Hebr. 12.

Ioan. 19.

Matth. 27.

LABO-

LABORES PEC- 1
catorum vt reſipiſcant à peccatis.

Ezech.5.c. ECCE ego ad te (ait Dominus domui Iſrael) & ipſe ego faciam in medio tui iudicia in oculis gẽtium, & faciam in te quod non feci. Nunquid Domine flagella quibus Pharaonẽ, & omnes de regno eius puniuiſti non ſunt maiora, quã illa quæ in his verbis Hebræis minitaris? Certum eſt flagella, quibus Deus Ægyptios puniuit, fuiſſe magna, ſed multo maiora reputabat Deus illa hoc eſt, [mayores ſe le hazian a Dios aquellos açotes] quibus Hebræos per manum Nabuchodonoſor flagellabat, nam illis percu- 2
tiebat ſeruos, his autem filios. O benedictus ſis Deus meus, [que aſsi os creſce el açote en lás manos, quando lo tomays para dar en vueſtros hijos, que parece que ſe os haze mayor de lo que es.]

ſimile. Quando mulier aliqua per feneſtram videt puerum aliquem ab alijs percuti, non multum curat de eo: at ſi conſpicit filium ſuũ ab alijs percuti, & vexari vix illum videt ſic afflictum, cum ipſa iam quieſcere non poteſt. Non eſt hoc mirandum: amor enim efficit vt ictus digiti, id eſt [vn papirote] ei ictus grauiſsimus, ſi filio ſuo infligatur, appareat: atque ita qui illum tangit, viſcera ipſius matris, & pupillam oculorum eius tangit. Sic Deus noſter, vt habet viſcera erga electos ſuos magis tenera, quam vlla mater, quemcunque ictum eis inflictum, magnum reputat.

Lucę.8. Refert Sanctus Lucas Euangeliſta Dæmonia facultatem à 3
Chriſto Redemptore noſtro poſtulaſſe, vt in ſues ingrederentur, ipſumque eis illam conceſsiſſe. Quibus ingreſsis porci ipſi in mare ſe proiecerunt, & ita ſuffocati ſunt. Hanc facultatem Deus Dæmonibus dedit, vt ſic Dominum illorum porcorum ea iactura flagellaret, Hebræis enim prohibitum erat per legem ſues alere, vt

Leuit.11.c. ex Leuitico patet. Quo facto aperte ſignificatur ſæpenumero Deũ facultatẽ cõcedere Dæmonibus, vt homines in eo quo delinquunt vexẽtur & in hoc eis magnũ beneficium confert. Puniuit Deus ſacerdotem Heli in filijs eius, quos ipſe contra voluntatem diuinam maxima indulgentia, ac libertate aluit. Puniuit regem

2.Reg.12.c. Dauid in filio, quem per adulteriũ ſuſceperat. Sic Deus te punit

in

4 in vxore,in filijs,in diuitijs, quibus abuteris: tu autem ploras
instar pueri flentis, eo quod è manibus eius aufertur gladius,
quo se vulnerabat,& forsan interficeret. Dei igitur intentio &
amor,si illum intelligere cupis,est, vt animam tuam à vulnere
culpæ sanet. Si chirurgus habet charissimum filium, & videt Simile.
illum venenoso vulnere laborantem,pedibus,ac manibus eius
ad subsellium alligatis,inflammato ferro, ei cauterium magno
cum rigore infigit. Qui videt seueritatem illam exteriorem pa
rentis erga filium,& animum non attendit, seu intentionem,
qua pater id facit,proculdubio illud crudelitatem esse iudica-
bit,si autem interius cor eius penetrat, & amorem considerat,
quo illum prosequitur,& quod filium vexat, vt ægritudinem
eius sanet, sine dubio intelliget illa omnia ex amore procede-
5 re & patrem illum ingens beneficium tali filio exhibere affir
mabit. Hic igitur est stylus Dei,vt vexet,& percutiat eum,quẽ
tanquam filium diligit,vt ipse ægritudinum spiritualium sani-
tatem consequatur. Atq; ita Regius Propheta omnes sanctos Psalm.29.
ad laudes Domino decantandas inuitat dicens. Psallite Domi-
no sancti eius,& confitemini memoriæ sanctitatis eius, quo-
niam ira in indignatione eius & vita in volũtate eius. Vos san-
cti,qui longam habetis experientiam styli Dei,& nobilitatis,
necnon piorum viscerum eius, atq; intentionis qua filios suos
affligit,eum laudate,& glorificate: nam licet quidquid in exte-
rioribus flagellis apparet,sit ira,& indignatio, tamen vita in vo
luntate eius,quidquid diuina eius voluntas intendit, quidquid
pijssimum cor eius interius desiderat, est vt filij sui hic vitã gra
6 tiæ,& postea gloriæ habeant.

Quam efficaces sint ad hanc spiritualem salutem consequen
dam,huius vitæ labores, aperte ostendit Regius Propheta di- Psalm.8.
cens. Contere brachium peccatoris, & maligni,quæretur pecca
tum illius, & non inuenietur. Experientia videmus id, quod
prosperitas dissoluit,& relaxat ab aduersitate reparari. Quan- Simile.
do in mari tranquillitas est, nautæ prospere ac lætabundi naui-
gant,tempus in ludis, murmurationibus, controuersijs, atque
alijs plurimis in Deum offensis insumunt; sed aduenientẽ tem
pestate omnes maxima cum diligentia præparamenta nauis pa
rant, vt sic omnia paratissima sint,cum autem se à tempestate ob
sessos vident,& vndas marisaltissime erectas ita vt ipsos sorbe

re videantur, tunc maxime clamant in Deum & eius diuinã mi- 7
ſericordiam implorantes ingentem lachrymarum copiam pro-
fundunt, ac de peccatis ſuis pœnitentes vota faciunt Crucifixo
Burgorum, aut ſanctæ Marię de Monſerrate, & Diuo Iacobo, vt
in tam arcta neceſsitate remedium, & auxilium inuenire poſſint.
Ecce igitur fratres differentia, quæ verſatur inter homines in pro
ſperitate, ſalute, & abundantia conſtitutos, aut inter homines in
laboribus, & afflictionibus collocatos. Quo circa Deum conti-
nuo glorificate, & præcipue quoties vos in tanti boni occaſione
ſimile. poſuerit. Habet Deus, inſtar lapicidæ, in manu iuſtitiæ ſuæ per-
pendiculum ſeu normam, qua vniuerſam Rempublicam Chri-
ſtianam metitur, & regulat, hoc eſt, [tiene Dios como cantero
vn niuel en la mano de ſu iuſticia, con el qual regula la republica
Chriſtiana, & quando vee vna piedra ſalida de eſte edificio dale 8
vn golpe con que la haze recoger y la que eſta dentro ſacala a
fuera con la regla de ſu diuina voluntad, y juſticia, da Dios vna
martillada de vna enfermedad a los malos y ſobreſalidos, con que
los haze retirar, y ſi no baſta eſto, quiebra la piedra por la muer-
te, y al otro que eſtaua encogido, y arrinconado, oluidado del
mundo, ſacalo Dios a luz, para honra de ſu Yglesia.] Merito er-
go non acerbitatem, & inclementiam, ſed manſuetudinem, atque
lenitatem, Dei caſtigationem exiſtimauit regius Propheta qui
dixit. Quoniam ſuperuenit manſuetudo, & corripiemur. Cum
enim humanæ vitæ miſeriam, ac breuitatem deſcripſiſſet, eamq;
propter peccatum mortalium genus incurriſſe faſſus ſit, hac ipſa
pœna homines à Deo non tam inimicè caſtigari, quam patriè
commoneri teſtatur. Hinc enim (inquit) tanta vitæ nobis breui- 9
tas, & afflictio: quoniam venit in nos manſueta tua caſtigatio,
qua à te pro peccatis corripimur: vt ea erudiamur, venturam tuã,
in nouiſsimo ſæculo iram, & indignationem effugere. Ea quippe
tanta futura eſt, vt nemo animo complecti queat, nulla lingua va
leat exprimere, quam terribilis, ac formidandus extremum exer-
cebis iudicium. Proinde Domine temporali punitione hac, no-
tam fac nobis futuræ iræ tuæ potentiam, & fac nos per cæ-
leſtem ſapientiam corde erudiri, vt preſenti tua
vltione venturam intelligentes eam
effugere ſtudea-
mus.

Labo-

LABORES PECCATORVM.

10 INter maximos peccatorum temporales labores computatur captiuitas, ita vt in captiuitatẽ adducti, mortui vel interfecti dicantur. Interfecti perpetuo dicuntur ij, qui re vera necãtur, & interunt. At in temporalem captiuitatem adducti, mortui quidem vel interfecti, sed tamen non perpetuo interfecti vocantur, neque interfecti vsque ad internecionem. Vt apud Isaiam: Cito veniet gradiens ad aperiẽdum, & non interficiet vsq; ad internecionem. Isaiæ.51.
Et in alio loco. Viuent mortui tui, interfecti mei resurgent. Et apud Ezechielẽ: Hęc dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos vestros, & educã vos de sepulchris vestris populus meus, & inducam vos in terram Israel. Qui enim in captiuitate, & miseriis vitam degũt, quasi mortui in sepulchris habitare perhibẽtur. Isaiæ.26. Ezech.37. Psal.67.
11 Vt in Psalmo. Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos, qui exasperant, qui habitant in sepulchris. Infœlices ergo erunt captiui, qui tali flagello percussi non resipuerint.

Labores peccatorum.

REfert Sacra scriptura, quod cum diabolus vexaret Saul, nec ipse, nec aliquis è domo eius recordabantur Dei, vt ab eo remedium postularent, sed quærebant aliquẽ, qui instrumenta musica pulsaret, vt sic ipse Saul ab illo labore & diaboli vexatione eriperetur. O quam multi hodie sunt, qui in laboribus suis ad Deum non confugiunt, sed mundanis musicis & alijs huiusmodi consolationibus ab illis malis se eripere intendunt, hoc est, [muchos dexando de acudir à Dios se valen de la harpa del mundo, y 12 con musicas y otras mundanas consolaciones pretenden curarse de sus males.] Hi in hoc Philistæos imitantur, qui (vt refert Sacra scriptura) singulare remedium suis ægritudinibus adhibere putabant, cum Deum è domibus, patria, ac regione sua expellebant existimantes falsè, quod, vt de illis sanitatẽ consequerentur, oportebat, ne apud ipsos etiam in custodiam maneret arca Domini. [O miserables que en la misma arca de donde salian sus daños, quedaua la medicina para ellos.] Sic plurimi sunt, qui cum ad Dominum recurrere debeant in suis laboribus ipsum magis nouis peccatis à se expellunt, & propulsant. 1.Reg.16. 1.Reg.5.

LABORVM VTILITAS.

B. Greg Homi. ſuper homo quidã fecit cœnã magnam.

BEatus Gregorius ſuper illa verba, compelle eos intrare, ait, Plerunque poſtquam in hoc mundo non poſſumus obtinere, quod volumus, tunc mentẽ ad Deum reducimus. Peccatrix enim anima, quę adultera conata eſſe non potuit, decernit eſſe fideliter coniux. Qui ergo huius mundi aduerſitatibus fracti ad Dei amorem redeũt, atque à præſentis vitæ deſiderijs corriguntur, quid iſti fratres chariſſimi, niſi vt intrent compelluntur? Ergo labores huius ſæculi, beneficia Dei ſunt. Tempus amplexandi & tempus longe fieri ab amplexibus, ait ſapiens. In illa æterna requie tempus erit amplexandi, hic longe fieri ab amplexibus: illic colligendi, hic ſpargendi, & ſeminandi tempus eſt: De quo Prophe ta ait. Qui ſeminãt in lachrymis, in exultatione metent. Quid ergo miraris, ſi laboribus vndique premeris, cum tempus hoc laboribus deſtinatum ſit.

Eccle. 3. 2

Pſalm. 125.

A qua illa, quæ per præcipitia decurrit, melior ea eſt, quæ diu immota manet. Quemadmodum ouum in aqua ſalſa non ſubmergitur, in dulci vero inferiora loca petit: ita tribulationum ſalſedo pios homines eleuat ad ſumma, deliciarum vero dulcedo frequenter deijcit ad ima, quod in Pſalmo confirmatur. Pro eo enim quod nos legimus ſitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea in terra deſerta, inuia, & inaquoſa B. Hieronymus vertit. Sitiuit ad te anima mea, deſiderauit te caro mea in terra inuia ſitiente ſine aqua. Quibus verbis laborũ fructus eximius deſignatur: cum enim homines omni ſe humano præſidio, ac ſolatio deſtitutos animaduertant, nec aliud in mũdi vberibus, quam abſinthium inueniunt, tum demum malis ſuis admoniti inanitatem, atque fallaciam mundi intelligentes, ita ad Deum veræ ſalutis, & fælicitatis fontem recurrunt, & nõ modo ſpiritus, ſed caro ipſa fragilis erudita ad Deum aſpirare incipit, illumq; ſitire. Hoc eſt enim, quod ait. Sitiuit in te anima mea, deſiderauit te caro mea. Quid eſt quod Saluator noſter apud Ioannem inquit: Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, & omnem qui fert fructum purgabit eum,

Pſalm. 62.

3

Ioan. 15. c.

vt

4 vt fructū plus afferat. His verbis quidē specialis prouidēcia Dei, & cultura significatur, cuius rei gratia agricolæ nomē obtinet, præcipua vero cultura purgatione fit, cum superflua quęq; & salutarem fructum impedientia, velut steriles palmites abscinduntur, quo totus amor noster à creaturis auulsus ad vnum Deum transferatur. Quando puerulus ab aliquo percutitur, statim ad matris suæ pectora recurrit, quod tamen non faciebat, cū vulneratus nō erat. Qua propter omnis Christianus dū laboribus opprimitur, maxime cū ęgrotat, vires & animū sumat, existimetq;, se tanquā fortissimū militem in bellum ingredi. Nā, vt etiā Seneca ait, vir fortis fortitudinem suam in lectulo ęgritudinē patiens ita exercere potest, sicut in campo bellū hostibus inferens, & acriter cū ipsis dimicans. Etenim, vt ait D. Thomas, Simile. D. Tho. 2. 2.

5 pręcipua pars fortitudinis magis consistit in ferendo, quam in aggrediendo, & sic in prouerbijs dicitur. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Seruus Dei dolores perferens magnum ex hoc emolumentum educit. Maximę etiam consolationis causa est in perferendis laboribus cōsiderare verba illa Regij Prophetę. Misericors Dominus, & iustus, & Deus noster miseretur. O mirabile Spiritus sancti artificium! Animaduertite quo pacto Sanctus Propheta iustitiam inter duas misericordias quodammodo inclusam posuit, ne videlicet exire posset & hominem dolore capitis aut aliquo alio labore percutere, quin prius per misericordiam exiret, aditus enim & ianuę ei vndiq; sunt intercluse: quod quidē maximę consolationis omnibus hominibus causa esse debet. Prouer. 16. c. Psalm. 114.

6

Labores peccatorum & iustorum.

DEus dupliciter considerādus est, aut vt iudex, aut vt monarcha, & Dns vniuersi. Tanquā iudex peccatores punit, tanquā vero monarcha, & Dominus in iustos animaduertit, vt videlicet infinitam suā potentiam ostendat. Non peccaui, & in amaritudinibus moratur oculus meus, inquit Sanctus Iob. Nū quid hoc potest iustitia appellari? Ita plane, nā vult Deus, vt iustus innocēs labores patiatur, vt sic tu peccator, quādo illos pertuleris solatiū capias, & dicas. Nō mirū est, quod ego, qui peccator sum, labores patiar, si quidē ille, cū iustus sit, eos perfert. In libro sapientię sunt quędā nimis difficilia verba, scilicet. Ipsum quoq;, Iob. 17. Sapien. 12. c

quoq;,qui non debet puniri cõdemnas, & exterum ęſtimas à tua 7
virtute. Quidam dicunt hoc fuiſſe impreſſorũ errorem: Græci vero addunt. Alienũ eſt à tua potentia: vt ſit ſenſus integer, & perfectus. Sed certe verba iſta receptiſsima ſunt, & nõ indiget tali additamẽto: nã Deus iuſtos, ac probos tanquã monarcha, & vniuerſalis gubernator punit. Parẽtes ſolẽt flagellare canes, vt filijs ſuis terrorem incutiant: Deus autem filios punit, vt canibus videlicet pec-
1. Petri. c. 4. catoribus timorem inijciat, & hoc ſignificauit Diuus Petrus, cum ait. Tempus eſt, vt iudicium incipiat à domo Dei. Si autem primum à nobis, quis finis eorum, qui non credunt Dei euangelio. Et ſi iuſtus quidem vix ſaluabitur impius, & peccator vbi apparebunt? Et non ſolum Deus iuſtos punit, vt remedium peccatoribus adhibeat, verumetiam vt ipſis iuſtis maiorem coronã, & conſeruationem virtutis augeat: ſicut Propheta Iſaias ſignificauit di- 8
Iſai. 30. cens. Et dabit tibi Dominus panem arctũ, & aquam breuem, & non faciet auolare à te vltra doctorem tuum. O admirabilẽ promiſsionem! Dabit tibi Deus (ait ſanctus Propheta viro iuſto) famem, & ſitim: videt enim tibi ita conducere, ne videlicet abundantia diſſoluaris. Hæc tamẽ afflictio ideo erit ne cõſolator tuus, ac doctor Ieſus Chriſtus à corde tuo vnquam diſcedat, quin potius ibi ſit, & tibi dicat. Attende ò anima hanc paupertatem, & hunc laborẽ tibi magnopere conducere, idcirco illi patienter per-
ſimile. fer. Canis legitimus, hoc eſt, [de buena caſta,] quãuis præda, quã inſequitur, ſe abſcondat, tamen eam per ſpinas & tribulos inueſtigare contẽdit, quod quidem nõ facit illegitimus, id eſt, [el que no es de ley.] Sic iuſtus per tribulos & ſpinas Deum, atque eius gloriã quærit: peccator vero, dum ſpinas, hoc eſt, labores videt, ſta- 9
tim tergavertit, & retrocedit. Animaduertę ergo ò peccator, quid tibi, & alijs tui ſimilibus D. Paulus dicat. Quod ſi extra diſciplinã eſtis, cuius participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & nõ filij eſtis. Quidam doctor exponit illud verbum, diſciplinã, id eſt, ſeueriorem inſtitutionem, hoc eſt, ſi vobis labores nõ ſunt, Chriſtiani eſtis, ſed adulteri: id eſt, ex proſperitatibus occaſionẽ adul-
Simile. terandi, & alia vitia carnis cõmittendi ſumitis. Quando accipiter à manibus venatoris aufugit, ipſe venator illum recẽti carne, & alijs rebus appetitum eius incitantibus vocare ſolet: at poſtquam illum in manibus habet, capitium in capite, & pedicas in pedibus apponit. Sic Diuinus venator Ieſus Chriſtus diuinis promiſsionibus

10 nibus, illecebris, & spiritualibus cõsolationibus peccatores vocat: sed postquam intra domum, & intra obedientiam suam illos habet, ipsos afflictionibus, disciplinis, atque angustijs, vt sic conseruentur, ligat. Magnus ignis non extinguitur aqua, quin potius magis incenditur, vt videre est in fornace fabri ferrarij: sic aquæ tribulationum iustis minime nocent, nec eis diuini amoris ignem extingunt, sed ipsis magis inflammantur. Qui super mulis, aut equis iter faciunt, eos calcaribus percutiunt, vel quia bestiæ ipsæ per rectam viam ire nolunt, vel quia lento gradu, & pedetentim ambulant. Sic Deus homines affligere solet, aut quia ipsi extra viam legis eius & gratiæ ambulant, vt sic per veram pœnitentiam ad rectum iter redeant: aut quia per viam virtutis nimis segnes, & ignaui incedunt, vt sic percussi, 11 & laboribus vexati ad bene operandum festinent. [El mochacho que juega a la peonça tiene vn açote en las manos, y dale con el para que corra, no es su intencion quebrarla con los golpes que le da, sino hazer la correr: porque en no le dando, luego se cae, y no anda.] Sic Deus homines flagellat, non vt ipsos interficiat, vel vt in infernum detrudat, sed vt ipsos per virtutem ambulare & currere faciat. Sic de peccatoribus inquit sanctus Dauid. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt, [los quales en cessando el açote, se caen muertos como la peonça.]

simile.

simile.

simile.

Psalm.15.

In tribulationibus, & aduersitatibus tanquam in claro speculo conspicitur aperte, quam admirabile sit diuinæ prouidentię consilium, dum homines in cælum per vias asperas ducit: attendi 12 tur etiam quanta sit bonitas Dei in hoc, quod materiam clemẽtię facit illud, quod sæpenumero est materia iræ, & indignationis. & quod lachrymis, & amaritudine ab omnibus recipitur, id maiorũ bonorum sit occasio. Sic existimo intelligendum esse psalmum illum, quem sanctus Dauid post Absalonis peregrinationem cõposuit, qui sic incipit. Cum inuocarem exaudiuit me Deus iustitiæ meæ, in tribulatione dilatasti mihi. Vbi maxime perpendendum est verbum illud, dilatasti, quod magnam emphasim habet, & facit hunc sensum. Quando in medio maiorum timorum, & periculorũ, quibus me vndique obsessum vidi, ad te Domine confugi Deus meus, & in te oculos posui, subito visum est mihi in amplissimum, & nimis spatiosum atq; expeditissimum

Psalm.4.

campum exire, vbi nec quid timerem, nec occasionem timoris 13
habebam: nam aperte conspexi longe maiorem esse bonitatem
tuam ad me consolandum, quam malitiam Absalonis filij mei
ad me persequendum atque euertendum: conspexi etiam quan
to securior erat sub tutela, & protectione tua fragilitas mea,
quam potentia inimicorum meorum à multis ducibus, & mili
tibus protecta. Ex quo apparet, quantum vtilitatis, & commo-
di labores hominibus afferant: quod adeo verum est, vt etiam
illi, quos aduersarij inferunt nobis sint fructuosi, si tamen eos
Deo offerre scimus. Quando coniuges liberis carẽt, solent pue
Simile. rum aliquem extraneũ ad se adducere, & ipsum in filium adop-
tare ac postea omnium bonorum suorum, ac si legitimus esset,
hæredem instituunt. Si tu adeo sterilis, & inutilis, & absque vir-
tute es, vt nunquá te laboribus pro Deo offerre velis, nec opus 14
aliquod dignum gratia, & gloria facere intendas, si Deus ipse
necessitates, & labores tibi mittit, eos patienter perfer, & acci-
pe. [Y assi prohijados quedan como naturales y como si vos
de vuestra voluntad los vuiessedes emprendido, y tomado, y de
sta manera como hijos legitimos serã herederos,] hoc est, Me-
recedores de la heredad de la gloria.

Labores iustorum, & peccatorum,

SIquis auẽ aliquã habet, quã magnificiat, & maxime çstimet,
Simile. alas eius scindit, ne ipsa volando aufugiat. Sic Deus sæpe
numero alas, hoc est, diuitias, salutẽ, honorem ac cętera huius-
modi amicis suis solet abscindere, ne ab eius præsentia, atque
amore discedant: peccatores autẽ, vt ad ipsum cõfugiant, vexat, 15
& laboribus opprimit. Imple facies eorũ ignominia, & quærẽt
Psalm. 82. nomen tuũ Domine: inquit S. Dauid. Tales cum Deo non ali-
Simile. ter se gerunt, quam cum penula, qua quando pluit operiuntur,
cessante vero pluuia statim eã duplicant, & in angulo reponũt,
nec eius amplius recordantur. Sic peccatores, cum labores
pluunt, ad Dominum confugiunt, ipsis vero cessantibus ilico
creatoris sui obliuiscuntur. Cum mater filium suum puerulum
ad se vocat, eiq; instanter dicit: Fili accede huc, sin minus non
Simile. eris filius meus, nec bonis meis frueris: puer omnia illa con-
temnit, nec venire curat. At si mater ad eum accedit, & po-
mũ, quod in manibus habebat, ab eo aufert, statim puerulus ma-

trem

16 trem ſequitur, vt pomũ ſibi reſtituatur. Hoc non eſt mirandum quia tandem iſte infans eſt, nec perfectum iudicij imperium habet: verum quod maxime lamentari debemus, eſt quod cũ Deus peccatores per inſpirationes ſanctas, & per voces prædicatorum ad ſe vocet, ſin minus filij ſui, & æternę gloriæ hæredes non erũt, ipſi tamen cum iudicium habeant, & diſcretionem voces Dei audire, & ad ipſum confugere nolunt: ſi vero Deus honorem, diuitias, & voluptates ab eis aufert, ſtatim ad ipſum confugiunt dicentes. Parce Domine, Parce Domine. Itaque magis ſentiunt tẽporalibus bonis, quam æternæ beatitudinis maioratu priuati. O pueri, pueri, quos magis mouet iactura duorum obolorum, quam gloriæ cæleſtis amiſsio. De hoc conquerebatur Deus, & teſtificatus eſt in Iſrael & Iuda per manum omnium prophetarũ dicens.

17 Reuertimini à vijs veſtris peſsimis, & cuſtodite præcepta mea, qui non audierũt ſed obdurauerunt ceruicẽ ſuam. Cũ igitur Deus videat nos tanquã pueros eſſe, nobiſcũ ſicut cũ pueris agit, & vt tales nos punit mittẽs quotidie labores, ſterilitates, atq; alia infortunia. Per Malachiã Prophetã dixit Dñs populo Iſraelitico. Reuer timini ad me, & reuertar advos, & dixiſtis. In quo reuertemur? Si affiget homo Deũ, quia vos cõfigiſtis me, & dixiſtis. In quo cõfigimus te? In decimis, & in primitijs, & in penuria vos maledicti eſtis, & me vos cõfigitis gẽs tota. Inferte omnẽ decimã in horreũ meũ, & ſit cibus in domo mea, & ꝓbate me ſuper hoc dicit Dñs. Si non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem vſq; ad abundantiam, id eſt, tantam aquarum copiam, & tantam benedictionem effundam ſuper terram, vt videatur vo-

18 bis ianuas cæli apertas eſſe, per quas tanta benedictionis abundantia exit. Quoniã autẽ euenire ſolet, vt terra vberrimos fructus ex ſe producat, & locuſta eos omnes deuoret, adiecit vltra. Et increpabo pro vobis deuorãtes ſcilicet locuſtas, & cætera quę nocere poſsũt & nõ corrũpẽt fructũ terrę veſtrę. O verba horrẽda, & omni põderatione digna! [q̃ diga Dios alos q̃ le offendẽ.] Quia vos cõfigiſtis me: & ideo eos in fame & afflictiõe ponit. Diuinus eius ſpiritus nos illuminet, vt hoc perpẽdere, & animo euoluere ſciamus.

Malac. 3.

Labores.

ES Dios zeloſo del amor del hombre, y aſsi donde el hombre pone los ojos, alli le hiere. Sicut quãdo maritus videt vxorem

Lucæ.7. ſuam in alio oculos figere, omni ſtudio laborat, cum à conſpectu 19
eius auferre. De ſeruo Centurionis inquit B. Lucas Euangeliſta.
Erat illi precioſus: Deus autem ipſum magna ægritudine percuſ-
ſit. Pretioſus etiam erat Abel coram oculis Adam, & Deus à con
ſpectu eius illum abſtulit, & tandem ipſe Adam eum mortuū vi-
dit. Oculos poſuerat Abraham in filio ſuo Iſaac, & Deus præce-
pit ei, vt illum ſacrificet. Vbi primum Iacob pulchram Rachel
adamauit, permiſit Deus, vt ipſum ſocer eius Labā deciperet, eiq;
Liam, & non Rachelem in vxorem dederit. [Aſsi que pone Dios
azibar en las criaturas, para que quitemos la afficion dellas.]

Beatus Gregorius Nazianzenus in quadam oratione inquit.
Gregor. Nazianzen. oratio. cum reuertereturex agro. Cæterum poſtquam in hos ſemel incidi ſermones, ad aliā quoq;
deueni ſimilitudinem admodum rebus præſentibus conuenien-
tem, forſitan me ſenem, & fabulæ narratorem exiſtimatis, licet il- 20
lam vobis explanauerim, ſed parcendum mihi puto, cum ſciam
ſcripturam ſæpius ad manifeſtiorem demonſtrationem tali-
bus vti. Arbor quædam eſt fabuloſa, quæ exciſſa magis ger-
minat & contra ferrum decertat. Et ſiquid mirabilius in re mi-
rabiliori dicere oportet, morte viuit, & abſciſſa pullulat, nec
non conſumpta augetur. Hæc referunt fabulæ, & arbuſti illius
natura illis eſt. Mihi autem manifeſte videtur tale quid Philoſo-
phum eſſe, qui per afflictiones clareſcit, & ex grauibus mate-
riam facit virtutis, ac in aduerſis gloriatur, nec dextris iuſtitiæ
armis extollitur, nec ſiniſtris deprimitur, ſed ſemper ille idem, li-
cet non eiſdem permanet, tanquam aurum in fornace igne exa-
minatum.

Labores & infirmitates. 21

QVemadmodum ſiquis certo cognoſceret me in quadam na-
uigatione deuenturū eſſe in poteſtatē Turcarū, atq; ſubinde
miſerrimam ſeruitutē portaturum, cum omnium bonorū meo-
rum amiſsione: vel ſciret me quandā ingreſſurum viā in latronū
manus debere incidere, qui homines in primis ſpoliatos, ac nu-
dos, poſtea crudeliter interimunt, & is iſta conſiderans, ac præca-
uere deſiderans, coniectum in vincula me detineret, quouſq; tales
eſſent occaſiones, & anſæ prorſus ablatæ, diſcriminaq; illa præte-
riſſent, certe talem iudicare non poſſem iuſtè crudelem, ſed cle-
mentem, ac miſericordem, imo toto vitæ curriculo me illi maxi-

me

22 me deuinctum esse debere constat. Quandoquidem mihi tantum boni contulit, me à tanto damno, ac vitæ discrimine liberando. Sic nos considerare debemus, quod si Deus videret nos in sanitate sibi perfectius seruituros, quam morbis affectos, non est vlla ratione credendũ eam nobis auferendam esse per eũ. Quare cũ potius ipse, cui omnia ante sæcula patent, præuiderit, nos per sanitatem se offensuros magnis, grauibus peccatis, atq; proinde venturos esse in manus piratarum tartareorum, sua benignitate, atque clementia prouidit, vt carcere infirmitatis alicuius adstricti teneremur (quemadmodum & Hugo de sancto Victore dicit,) ne in tot damna atq; scelera prolaberemur. His, & similibus considerationibus infirmorum labor aliquomodo leuari potest. Hugo de sancto Vict. lib. 2. de anima.

Cæterum illud Isaiæ, excoquam ad purum scoriam tuam, & Isaiæ. 1.
23 auferam omne stannum tuum, mihi videtur intelligi ita posse, quasi apertius diceret: Ego immittam tibi tam grauem morbum, tam peracutas febres vt his malis tanquam fornace quadam conclusus aut clybano, ita excoquaris, donec tandem omnis vitæ tuæ peruersæ scoria penitus consumatur, tuæ omnes cogitationes pessimæ deleantur, purusq; euadas, atq; adeò immutatus, vt iam pristinam formam, pristina scelera, & flagitia in nouam vitam, perstudiosam conuersam omnes videant.

Illud porrò eiusdẽ vatis scilicet, Sola vexatio intellectũ dabit Isai. 28.
auditui, non quidem aliud est (quantum consequor) quã afferere, quod Deus non quidem ex impotẽtia, sed ex nostra tantũ rebellione, & duritie fere non possit nisi morbis, & alijs huiusmodi flagellis nos ad se reducere, & reuocare, & quod plus roboris ad id
24 habeat modica febricula, quã centũ dies sanitatis: ac deniq; ꝙ sit adeò vtilis morbus, vt nõ tantũ qui eũ patitur emendetur, verum etiam tota domus, atq; sæpe tota etiã vicinitas vel eo dũtaxat auditu corrigatur. Vt enim fulmen non solum quam ferit domum simile.
vastat, atq; conturbat, verum etiam viciniam totam territat, impletq; tetro illo odore sulphureo, & deniq; tonitruo ipso toti orbi magnum quendam incutit terrorem: ita etiam acutus aliquis morbus & grauis, quoquis afficitur, non modo eum, cui inuritur, domat, verum etiam quam plurimis alijs terrori est, statim enim reuocant in mentem se homines esse, expositosque non minus fortunæ telis, quam eum, qui perculsus est.

Filius ille prodigus dum ad sumptus suos satis habuit, nũquam paren-

Luc. 15. parentis sui domum recordatus est, at vero cum ad famem, & egestatem peruenisset humilis ad eũ redijt, & deuote orauit. Non admodũ dissimiles esse videmus illi fonti qui est in Cyrenaica pro uincia, qui nocte media aquam feruentem emittit: in meridie verò frigidissimam, & hic appellatur fons solis. Tales absque dubio sumus, vt pote qui in meridie prosperitatis, & fœlicitatis, dum secundo vento nauigamus, tepescimus: in nocte vero afflictionis, igne diuini amoris inflammamur. Vnde Esaias ait. Anima mea desiderauit te in nocte. Quasi diceret. In afflictione te vehementer desidero, & in angustijs & tribulationibus, tuis amoribus captus, & irretitus, magis atque magis accendor.

Similè.

Isai. 26.

LACHRYMAE.

1

Matth. 5. c. BEATI qui lugẽt, inquit summa veritas apud Matthæum. Lachymæ à peccatis animam mũdant, quod Propheta Hieremias docuit, cum dicebat. Laua à malitia Hierusalem cor tuum, vt salua fias. Quia vero Christus Dominus deleuit proprio sanguine chirographum nobis contrarium, nos saltem lachrymarum effusione literas, quas peccando in libro conscientię scribimus delere debemus, ne corã iudice comparentes, cum libri omniũ sunt aperiendi, debita aliqua scripta inueniantur, ad quę soluenda damnemur. Quod autẽ lachrymis Diabolus submergatur, dubium non est, quia in Psalmo dicitur. Tu contribulasti capita draconis in aquis. Harũ aquarum typus fuit mare rubrũ, vbi Pharao, atq; omnis exercitus eius submersus est. Hæc est aqua illa, quæ cordis nostri terram, & irrigat & fœcundat, cuius figura fuit fons ille qui ascendebat de terra irrigans vniuersam terram. Fœlices qui seminant in lachrymis, nam in exultatione metent. Lachrymarum efficaciam intelligens regius vates dicebat. Auribus percipe lachrymas meas Atque rursus exauditus dicebat. Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Nos igitur, qui iuxta flumina Babylonis sedemus, in salicibus in medio eius suspendamus organa nostra, & oculos ad cælestem patriam leuemus, eamq; contemplantes vim lacrymarum profundamus. Quomodo non lugemus in terra aliena exules cum simus à propria? Habet sua instrumenta

Hierony. 4. Ad Colos. 2. c. Daniel. 7. Psalm. 73. Exod. 14. Gene. 2. Psalm. 125.

2

musica,

3 muſica, quibus oblectetur rex Babylonis, & quibus conſonantibus vniuerſarum gentium populi proſternantur, & ſtatuam auream adorent. Habeant mundi ſectatores ſuas voluptates, quibus idolis, hoc eſt, mundo, & Dæmoni, & carni ſeruiant & obtemperent: ſit cythara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs ſuis. Nos autem exules cæleſti patria lugeamus: nam Beati qui lugent quoniam ipſi conſolabuntur. Vt enim ſpiritus ille diuinus pro nobis poſtulat gemitibus inenarrabilibus autore Beato Paulo, & poſtulat quidem in ſanctis hominibus, & per illos ingemiſcit, qui donum acceperunt orationis, petitque quæ maxime è re noſtra eſſe videntur: ita per ſanctos homines vehementer conqueritur de infœlicitate, & miſerrima mortalium fortuna, qui poſt peccatum tot malis ſpiritualibus premuntur. In Geneſi di-
4 citur. Eua adiecit & peperit fratrem eius Abel. Cur hic ſecundus filius dictus ſit Abel quod interpretatur luctus nõ exprimitur in Textu ſacro: forte tamẽ ideo ſic appellatus eſt, quod magno dolore matris effuſus ſit, vel quod tã Adæ, quam Euæ cauſa luctus fuit cum à Cain occiſus eſſet, vel quod primus fuit vere in hoc mũdo lugentium. Imitemur igitur & nos primum iuſtum Abel, & ploremus coram Domino peccata noſtra.

Dauic. 3.

Ad Roma. 8.

Geneſ. 4.

Lachrymæ.

BEatus Ioãnes Climacus ait. Sicut in cęteris omnibus ita in lachrymis quoque iudex noſter optimus, atq; æquiſſimus naturæ vires omnino dijudicat. Vidi modicas guttas inſtar ſanguinis cum labore effundi, vidi item fontes abſque labore profluere, ego denique mœrentium dolorem, atque gementium pluris
5 æſtimaui, quam lachrymas, putoq; & Deus item. Et rurſus inquit. Inuenimus nonnunquam, ſi obſeruemus diligentius, ridiculum quiddam in nobis Dæmones moliri, nam cum ſaturitate diſtenti fuerimus compungũt nos: rurſum cum ieiunauerimus obdurant, vt ſeducti lachrymis parenti vitiorum gulę, ac delicijs nos ipſos exponamus. Ideo ait ſanctus vir. Noli antequam perfecte emunderis lachrymarum tuarum imbribus credere: nec enim habet fidem vinum ſtatim à torcularibus expreſſum. Quam vero acceptabiles piæ lachrymæ Deo ſint, manifeſte regius vates oſtẽdit. Nam pro eo, quod nos legimus: Poſuiſti lachrymas meas in conſpectu tuo, alij verterunt. Lachrymas meas repone in ventrẽ

Ioan. clima. de luctu. c. 7.

Pſal. 55.

tuum.

tuum vt intelligamus esse in mẽte diuina receptacula sua, in quibus & vere pœnitentium, & calamito sorum hominũ lachrymæ conduntur, ac seruantur. Vnde est etiã illud. Domine ante te om ne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. Quando piæ lachrymæ Deo offeruntur, & pro bonis spiritualibus, seu proiacturis spiritualibus, & non pro rebus mundi profunduntur tunc ipsi Deo gratissimæ sunt. In libro Paralipomenon legitur, quo pacto rex Dauid bellum quibusdam gentilibus intulit ipsi autem fugæ se dederunt, & reliquere idola sua, quæ S. Dauid comburi iussit. Beatus Augustinus in lib. quæstionũ inuestigat rationem, quare Rex Dauid idola illa concremari præceperit, & respondet, ideo id fecisse, quia illis lachrymas gentiles offerebant, at iustum, & æquum est, vt idola, quibus lachrimæ offerebãtur igne concrementur: nã lachrymæ soli altissimo Deo offerendę sunt, & propter eius singularẽ amorem, & propter offensas contra ipsum factas profundẽdę. O quot hodie in mundo sunt idola, quibus quam plurimæ lachrymæ offeruntur! Quot lachrymas homines hodierna die diffundunt propter nummos, propter honorem, & propter voluptates, quam paucas vero propter Deum. Non sic faciebat ille, de quo Beatus Climacus ait. Non prętcribo monasterij cuiusdam admirabilem singularemq; virtutem coqui: cũ enim illum animaduerterem in tam frequenti perpetuoque ministerio iugiter secum habitare, gratiamque possidere lachrymarum, orani supplex, vt mihi quon am modo meruisset istius modi gratiam reuelare dignaretur. Qui tandẽ fatigatus precibus meis ita respondit. Numquam me hominibus seruire arbitratus sum, sed Deo, & indignum me ipsum quiete omni iudicans ex huius ignis contemplatione sempiterni incendij memoria compungor. Fœlices, qui hunc coquum in omnibus his imitati fuerint, si quidem tales effectus ex eis producuntur.

1. Parali. 14.

B. Augustin. lib. quæst.

6

7

8

Lachrymæ.

Iudic. 11. c.

Iob. 10.

Psal. 38.

IN libro Iudicum legitur filia Ducis Iephte à patre suo postulasse, vt dimitteret eam duobus mensibus circuire montes, & cum sodalibus suis virginitatẽ suam deplorare. Et sanctus Iob dicebat. Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. Et Regius Propheta inquit. Quoniam aduena

ego

9 ego ſum,& peregrinus,remitte mihi,vt refrigerer,prius quam ab eam,& amplius non ero,hoc eſt,concede mihi Domine ſpatium vt hanc animã meam lachrymis refrigerem, ſiquidem mane moriar. Itaq; ſanctus Dauid,& ſanctus Iob,& filia Ducis Iephte temporis ſpatium poſtulauerũt ad plorandum,eo quod ſciebãt,ſe eſſe morituros:at vero miſerabiles,& cæci peccatores dicũt, vt ait Iſaias Propheta, comedamus, & bibamus, cras enim moriemur. Animaduerte ò miſer homo,te eſſe arborem inuerſam, qui radices habes in capite verſas in cælum, ramos autem in terram, ibi cogitationes tuæ atque amor eſſe debet,hic vero bona opera, dũ viuis. Aqua autem, qua hæc arbor irriganda eſt ſunt lachrymæ,quas abundantiſsime profundere debes,ſicut B. Auguſtinus in ſuis meditationibus teſtatur dicens. Quomodo plangere,& B. Augu. lib. medita.c.35.
10 in planctu perſiſtere debet anima, quæ te Redemptorẽ ſuũ cælo præſidentem,& vbiq; regnantẽ corde credit,ore cõfitetur. Quo modo ergo gemere, & flere debet talis anima, quæ te toto corde diligit,teq; toto deſiderio videre concupiſcit ſolum confugium, & vnicam ſpem miſerorum, cui nunquam ſine ſpe miſericordiæ ſupplicatur:præſta mihi hanc gratiam propter te,& propter nomen ſanctum tuũ,vt quoties de te cogito,de te loquor,de te ſcribo,de te lego,de te confero,quoties tui reminiſcor,tibi aſsiſto,laudes,preces, & ſacrificium offero, toties obortis lachrymis in conſpectu tuo copioſe & dulciter fleam,ita vt efficiantur mihi lachrymæ meæ panes die,ac nocte. Tu quidem rex gloriæ, & omnium virtutum magiſter docuiſti nos verbo,& exẽplo gemere, & flere dicens.Beati,qui lugent,quoniam ipſi conſolabuntur. Tu fleuiſti
11 defunctum amicum,& lachrymatus es valde ſuper perituram ciuitatem. Rogo te bone Ieſu per illas benigniſsimas lachrymas tuas,& per omnes miſerationes tuas,quibus mirabiliter nobis peditis ſubuenire dignatus es,da mihi gratiam lachrymarum,quam multum deſiderat,& appetit anima mea,quia ſine dono tuo non poſſum habere eam,ſed per ſpiritum ſanctum tuũ, qui dura corda peccatorum mollit,& ad fletum compungit, da mihi gratiam lachrymarum ſicut dediſti patribus noſtris, quorum veſtigia debeo imitari,vt plangam me in omni vita mea,ſicut ipſi ſe planxerunt nocte,ac die.Propter merita, & orationes eorũ,qui tibi placuerunt, & deuotiſſime ſeruierunt, miſerere mei indigni ſerui tui, & da mihi gratiam lachrymarum, vt ſint mihi lachrymæ

meæ

meæ panes die, ac nocte, efficiarque in conſpectu tuo Deus meus 12
per ignem compũctionis holocauſtum pingue, & medullatum:
macter in ara cordis mei, & tanquam pinguiſsimum holocauſtũ
aſſumar tibi in odorem ſuauitatis. Da mihi dulciſsime fontem ir-
riguum, in quo lauetur aſsidue iſtud inquinatum holocauſtum:
licet enim me totum tibi obtulerim gratia tua, in multis tamen
quotidie offendo propter nimiam fragilitatẽ meam. Da ergo mi-
hi gratiam lachrymarum benedicte, & admirabilis Deus, præci-
pue ex multa dulcedine amoris tui, & commemoratione miſeri-
cordiarum tuarum. Prepara hanc menſam famulo tuo in conſpe
ctu tuo & da mihi eam in poteſtatem, vt, quoties volo, ſatier ex
ea, tribue pro pietate, & bonitate tua, vt iſte calix tuus inebrians,
& præclarus ſatiet ſitim meam, vt hinniet tibi ſpiritus meus, &
ardeat mens mea in amore tuo oblitus vanitatis, & miſeriæ. Audi 13
Deus meus, & exaudi lumen oculorum meorum, pie, & exorabi
lis Domine, ne efficiaris mihi inexorabilis propter peccata mea,
ſed propter bonitatem tuam ſuſcipe preces ſerui tui, & da mihi
effectum petitionis meæ, & deſiderij mei precibus, & meritis glo
rioſæ virginis Mariæ Dominæ meæ, & omnium ſanctorum,
Amen. Optime hic glorioſus Doctor intelligebat, quantum ſit
donum lachrymarũ, ſiquidem illud toties, ac tam efficaciter a Do
mino poſtulabat eandem ſæpenumero repetens orationem?

simile. Si magnificamus aquas florum, aut herbarum, quia abluunt
oculos, aut medentur nonnullis vulneribus, cur non magni
facimus lachrymas, quæ abluunt animæ ſordes, eiuſque vl-
cera curant? Hic liquor eſt omni balſamo precioſior, & ſaluta-
rior. Id voluit ſignificare Deus cum mare fuſile, & luteres in tẽ- 14
plo conſtituit. Per mare fuſile in quo lauabantur ſacerdotes ſigni
ficabatur vera peccatorum confeſsio cum lachrymis coniuncta,
qua ſacerdotes nouæ legis ad altare accedentes debent conſcien-
tiæ maculas expiare: luteres autem, in quibus carnes in altari ho-
locauſtorum offerendæ abluebantur, lachrymæ ſunt contritio-
nis, quibus debent veri Chriſtiani labes ſuas delere.

simile. Omnes fluuij non poſſunt prunam vnam extinguere purga-
torij & piæ contritionis lachrymæ ignem illum extingunt.
Vt cum domus aliqua incendio flagrat, qui eam volunt à flam-
mis eripere ad aquas confugiunt: ſic nos videntes animas
noſtras flammis impiarum cupiditatum flagrantes ſumus ſta-
tim

timad lachrymas recurſuri, quibus incendium extinguamus.

Lachrymæ.

BEati qui lugent, quoniam ipſi &c. Qui ſua quidem peccata lugẽt beati ſunt, inquit Chryſoſtomus, ſed mediocres beati: beatiores autem ſunt, qui aliena lugent peccata. Nam de Angelis, qui exituri ſunt in fine ſeculi, vt ſignent ſeruos Dei, qui lugent de alienis peccatis ſic ſcriptum eſt per Ezechielem prophetam. Ite per Hieruſalem, & ſignate omnes, qui lugent ſuper iniquitates, quę fiunt in medio Hieruſalẽ. Quam merito lugentes propria, & aliena peccata beati appellentur, declarat B. Paulus dicens in Epiſtola ad Corinthios. Sæculi triſtitia mortem operatur, quæ autem ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in
16 ſalutem ſtabilem operatur. Si enim illi, qui vel filios mortuos lugent, vel coniuges, vel alium quempiam proximorum toto illo doloris ſui tempore non pecuniarum tenentur amore, nõ corporum, non gloriam concupiſcunt, non conſumuntur inuidia, non iniurijs permouentur, non alijs vitijs obſidẽtur, vt pote ſolis luctibus mancipati: multo magis qui propria peccata lugent, ſicut ea lugere dignum eſt, celſiorem philoſophiam mentis oſtendunt, inquit idem Beatus Chryſoſtomus in quadam homilia.

B. Chryſoſt. Hom. 9. ope. imperf.

Ezech. 9.

2. Ad Cori. 7.

Idem Hom. 15. in Matth.

Beatus Chryſoſtomus lachrymas recte ſecundum baptiſma vocat. Ezechia rege flente, Dominus ſuſpendit ſententiã quindecim annis. Fleuit Beatus Petrus amare, & Dominus pepercit ei. Illa famoſa peccatrix Maria Magdalena pedes Ieſu lauit non
17 quauis aqua ſed lachrymis feruẽtiſsimis & capillis terſit, quos tanti antea fecerat: labia pedibus Domini fixit, & tandem eos vnguento pretioſo vnxit. O nouum & inauditum oblationis, & ſacrificij genus, proculdubio à Spiritu ſancto edocta hęc pietatis miniſteria exercuit. Ad lachrymas eius iam venia ſubſecuta eſt. O bonæ, ſalubres, ac dulces lachrymæ, quam potentes ſunt apud Deum. O vere beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Ecce mare rubrum, inquo ſuperbus Rex Pharao, & cunei eius ſubmerſi pereunt, Satanas, & complices eius inter vndas lachrymarum profligantur. Quid multa? Lachrymis ſuis Magdalena triplex conciliauit beneficium. Primo delictorum ſuorum flendo conciliauit veniam, dicente Domino. Remittũ-

4. Reg. 20.

tur tibi peccata tua. Secundo videns Iesus Magdalenam flentem, 18
ipse lachrymatus est, & fratrem eius quatriduanũ suscitauit. Tertio deniq; ad monumentum flens meruit Christum suscitatum intueri, & adorare. Ecce quantum momenti habeant lachrymæ. O fœlix ortodoxus, qui quotidie cum Magdalena peccatrice peculiaria errata deflet, & lachrymis stratum suum rigat. Deinde damna proximi sui dolet flens cum flentibus, vt Apostolus admonet. Tandem vestigia illius sanctissimæ fœminæ sequens, Christum videre affectans illud Psalmi dicit. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi (scilicet à desiderijs meis) vbi est Deus tuus? Ad has lachrymas feruidi prędicatores prouocare debent auditores suos, vt fecit ille angelus in corpore phantastico assumpto prædicans Hebræo populo in Galgalis. Sic enim legi-
Iudic. 2. mus in libro Iudicum. Ascendit angelus Domini de Galgalis ad 19
locum flętium, & ait. Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in terram, pro qua iurani patribus vestris, & pollicitus sum, vt non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum, ita dun taxat, vt non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ huius, & aras eorum subuerteretis: Et noluistis audire vocem meam. Cur hoc feciſtis? Quãobrem nolui delere eos à facie vestra, vt habeatis hostes, & dij eorũ sint vobis in ruinã. Cumq; loqueretur angelus Domini hæc verba ad omnes filios Israel eleuauerunt vocem suam & fleuerunt, & immolauerunt ibi hostias Domino. O quãto affectu, quantoque ardenti desiderio loquebatur, qui sic vniuersum populum ad pœnitentiam conuertit. Non, vt quidam concionatores, ad risum audientes incitauit, sed ad lamentum & fletum populum commouit. Vtinam & nos huius angeli 20
vestigia sectantes, feruenti charitate verba Dei proferentes, tantum frugis haberemus quantum vnico sermone angelus ille habuit.

LAVDES

LAVDES DEI.

1 INVITANS nos regius propheta Dauid, vt altiſsimum Deum continuis laudibus efferamus, inquit. Laudate Dominum ſecũdum multitudinem magnitudinis eius. Res quidem admiratione digna eſt, qualiter ſanctus Dauid nobis præcipiat, vt Deũ infinitæ maieſtatis, & infinitæ eſſentiæ, & valoris iuxta magnitudinem ſuam, & ſecundũ id, quod ipſe eſt, laudemus. Si omnes arenæ maris, & fluminum, & grana pulueris totius mundi, & folia omnium arborũ, & plantarũ linguæ fierent, & vnaquęq; lingua de perfectionibus Dei plus explicaret, quam ſupremus omnium ſeraphin cõcipit ſuo altiſsimo, & nimis inflãmato intellectu, omnes, inquam, hæ linguæ ſimul explicantes de Deo tot, tamq; magna, remanerent profecto in infinitum modum inferiores hebetes ac breuiſsimi ad explicandam maieſtatem, magnitudinem, bonitatem, pulchritudinem, & gloriam, qua fruitur, & quæ in ſe includit illa ſola diuina eſſentia, quam Deum appellamus. Conſiderans hoc & animo euoluens Beatus Auguſtinus dicebat. Laudẽt te opera tua ſecundum multitudinem magnitudinis tuæ, puluis, & cinis ego ſum, canis mortuus, & fœtens ego ſum, vermis, & putredo ego ſum: quis ego ſum, vt laudem te Domine Deus fortiſſime, ſpiritus vniuerſæ carnis, qui inhabitas æternitatem? Nũquid fœtor laudabit odorem? Nũquid laudabit te Domine, qui in peccatis conceptus eſt, & natus, & nutritus? Non eſt enim ſpecioſa laus in ore peccatoris. Laudet te Domine Deus meus! incomprehenſibilis potentia tua incircunſcriptibilis ſapientia tua, & ineffabilis bonitas tua. Laudet te ſupereminens clementia tua, ſuperabundans miſericordia tua, ſempiterna quoque virtus, & diuinitas tua. Laudet te omnipotentiſsima fortitudo tua, ſumma quoque benignitas tua, & charitas tua, propter quam creaſti nos Domine Deus vita animæ meæ. Igitur cum hoc ita ſit, quomodo ait ſanctus Dauid. Laudate Dominũ ſecundum multitudinem magnitudinis eius? In hoc ſignificare voluit nobis regius Propheta, vt animaduertamus & attente conſideremus, Deum infinitas laudes mereri, & cum hac conſideratione, licet eum nimium laudemus, ſemper tamen cogitabimus

Pſalm. 150.

2

B. Auguſt. In ſoliloquio. c. 10.

3

B. Auguſt. Medita. c. 34 nos parum feciſſe, atq; ita eum magis, ac magis laudare curabi- 4
mus. Optime hoc B. Auguſtinus ſentiebat, dum aiebat. Immen
ſus es Domine, & ideo ſine mẽſura debes amari, & laudari ab ijs,
quos tu precioſo ſanguine redemiſti. Vt hoc faciamus debemus
etiam nos eundem altiſsimum Domium deprecari, vt ſuũ fauo
rem, & auxilium nobis præſtare dignetur, ſicut idẽ glorioſus
B. Aug. in ſo liloquio c. 10 Doctor faciebat in ſuis ſoliloquijs dicens. Non valeo laudare te
ſine te, habeam te & laudabo te. Quid enim ego ſum Domine
per me, vt laudem te? Nunquid tenebrę laudabunt lucem, aut
mors vitam? Tu lux, ego tenebræ, tu vita ego mors, nunquid va
nitas veritatẽ laudabit? Tu es veritas, ego homo ſimilis factus
vanitati. Quid ergo Domine laudabo te, niſi tu adiuues me? Im
ploremus ergo continuo huius magni Dei fauorem, vt ipſum
dignis, ac ſempiternis laudibus collaudemus. Rex Dauid cum 5
tot occupationibus regni ſui eſſet intẽtus, de ſe ipſo ait. Septies
Pſalm. 118. in die laudem dixi tibi. Quæ verba exponẽs B. Baſilius inquit.
Septies in die laudem dicere eſt ſæpenumero Deum laudare,
quoniam ſeptenarius numerus vniuerſitatem deſignat, hoc eſt,
ſemper, & omni tempore, quo congruum erat ab alijs vacare,
Lucæ. 18. & tuas laudes decantare: ſic enim intelligitur illud, quod Re-
demptor noſter dixit. Oportet ſemper orare, hoc eſt, congruis,
ac ſtatutis horis ad id munus exequendum aptis ac inſtitutis; nã
Pſalm. 33. ipſemet Regius Propheta qui dixit. Septies in die laudem dixi
tibi, dixerat alibi. Semper laus eius in ore meo, hoc eſt, ſemper
quod opus, & tempus fuerit. Et hic eſt literalis ſenſus, quem B.
Auguſtinus ſuper hunc locum proſequitur dicens. Septies in
die, quod ait ſignificat ſemper, ſolet eſſe quippe iſte numerus 6
vniuerſitatis indicium quia per ſeptem dies currentes, & de-
currentes tempora vniuerſa voluuntur. Nec ob aliud dictũ eſt
Prouerb. 24. in Prouerbijs. Septies in die cadit iuſtus, & reſurget, id eſt, non
perit iuſtus modis omnibus humiliatus, ſed non præuaricatus,
alioquin non erit iuſtus, nam pro omni genere tribulationis,
qua in conſpectu hominum deijcitur, poſitum eſt, ſepties ca-
dit, & pro eo, quod ex ipſis omnibus tribulationibus proficit,
poſitum eſt, reſurget, ſatis illuſtrat in eo libro conſequens ſentẽ
tia præcedentem, ibi enim ſequitur. Impij autem infirmabun-
tur in malis. Itaque iuſtũ ſepties cadere & reſurgere eſt in om-
nibus malis non infirmari. Merito igitur ſepties in die laudabit

iuſtus

7 iuſtus Deum ſuper iudicia iuſtitiæ ipſius: quia cũ tempus eſſet, vt iudiciũ inciperet à Domo Dei in omnibus tribulationibus ſuis nõ infirmatus, ſed magno merito glorificatus eſt. Hęc ille.

Laudes Dei.

TAm decens, tamq; ęquũ, & neceſſariũ eſt hominẽ laudes Domino decantare, vt cũ ipſe obliuiſcitur Deum laudare, eiq; gratias agere totus mundus vacuus, & inanis dicatur eſſe, Quã do Salomon dixit: Vanitas vanitatũ, & omnia vanitas, non vocauit omnia vana, eo quod arbores fructum non præberent, terra ſterilis eſſet, planetæ non illuminarent, nec influerent, & flumina non laberentur, (hęc enim omnia illas faciebant operationes, ad quas condita fuerunt) ſed res mundi vanas appellauit, Eccle. 1.

8 quoniã homo dum creaturis vane vtitur ipſas vanas eſſe facit. Sicut dicitur vanũ eſſet, & inutile artificiũ horologij, quãdo horologiũ ipſum horas ſonare non facit. Omnia elementa in ſuis operationibus, & cæli in ſuis motibus ſunt veluti rotæ horologij, & omnis hęc mũdi harmonia eſt vt horologiũ horas ſonare faciat id eſt [Toda eſta armonia del mundo es para que el relox ſuene] hoc eſt, vt homo Deũ laudet, & glorificet in eius diuino amore inflammatus [Y ſi eſte relox no ſuena] ſi homo Deũ nõ laudat, omnia vana, & inutilia ſunt. Qua propter filius prodigus patri ſuo dicebat. Peccaui in cælũ, & corã te; quoniam peccator, dũ peccat & à diuinis laudibus ceſſat, nec Deũ laudare ſtudet, omnibus creaturis iniuriã irrogat ſiquidem efficit, vt vanæ ſint, nec ab eis commodũ, & vtilitatẽ, quã Deus intẽdit, educit. Simile. Lucæ. 15.

9 Quo circa, fratres, Deum puris cordibus laudare ſtudeamus, & linguæ noſtræ ſint veluti cymbala horologij ſonantia. Sic faciebat Sanctus Dauid, & cum hoc in ſuis afflictionibus conſolabatur, ſicut ipſe fatetur dicẽs. Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuę in loco peregrinationis meę. Vbi D. Hieronymus ex Hebræo vertit. Carmina mihi erant iuſtificationes tuę, ideſt, iuſtitias tuas Domine canebã, veluti carmina cantari ſolẽt. Et B. Auguſtinus libro confeſsionum ſonoros cantus in Eccleſia approbat, atq; laudat, vt per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis aſſurgat. Vnde capitulo ſexto dixerat, Quãtum fleui in hymnis, & canticis tuis ſuaue ſonantis Eccleſiæ vocibus commotus: acriter voces illæ influebant auribus meis, & Pſalm. 118. B. Aug. li. 10. cõfeſsionũ. c. 33.

eliquebatur veritas in cor meum, & ex ea æstuabat inde affectus pietatis, & currebant lachrymæ & bene mihi erat cum eis. Aduertendū tamen est, quod in rebus diuinis sic cātibus attendendū est, vt ne omnino animum post sensus taliter rapiant, vt à diuinis flectatur, potiusq; cātus quā id, quod canitur, attendat, quod B. Augustinus loco citato vituperat, & veluti culpam detestādo confitetur dicens. Tamen cum mihi accidit, vt me amplius cantus, quā res, quæ canitur, moueat pœnaliter me peccare confiteor, & tunc malem non audire cantantem. Audiamus ergo canentes diuinas laudes summa cum reuerentia, attentione, & deuotione, vt animus noster in affectū pietatis insurgat. Solinus enim libro de mirabilibus mundi dicit, quod in Alesa regione est fons quietus, qui semper scaturiens intra alui sui ripas continetur: at verò ad sonitum tybiæ vel Cytharæ intumescit supra alueum, ripasq;, & terram omnem implet. Quid ergo mirum, si deuota anima spiritualibus canticis, hoc est Ecclesiæ Hymnis, ac carminibus, quæ canit allecta esse in cælestem angelorum melodiam rapiatur, quę prius in se ipsa tantum contenta quiescebat. De hoc vide Beatum Thomam pręclara dicentē. Quod autem his spiritualibus canticis homo gratum se ostendat, testatur Beatus Iacobus, qui ait. Tristatur aliquis inter vos? oret. Æquo animo est? Psallat, hoc est, aduersis opprimeris, ora. Tibi prospera arridēt, psalle: nam æquo animo in vtramque sis partem oportet, tunc enim adimplebitur in te illud Psalmi. Nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. Nox illuminatur, sicut dies quando aduersa tanquam Dei beneficia recipimus, & pro eis gratias summas referimus. Est autem lumen sicut tenebræ, quando æquo animo in aduersis, & prosperis te geris.

So linus. lib. de mirabilibus mundi.

B. Thom. 2. 2. q. 91. artic. 1. & 2.

B. Iacob. c. 5.

Psalm. 138.

Laudes Dei.

Loquens Isaias Propheta cum sancta Ecclesia inquit. Occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio. In quo significauit S. Propheta interiorē, atq; exteriorē sanctitatē, quę in hac vniuersali Ecclesia futura erat: non solum enim fideliter credētes interius amore & charitate pleni futuri erāt, sed exterius bonis exēplis, & diuinis laudibus micaturi. Verū si verba hæc cuilibet credentiū volumus applicare, per muros eius intelligitur timor, & pudor, vt autē hi muri fortissimi existāt, oportet, vt super illis sit

Isai. 60.

hæc

13 hæc noſtra ſalus, qui eſt Deus, & oportet etiam, vt ianuæ ſint plenæ laudibus. Ianuæ, per quas omne bonũ in mentem ingreditur ſunt intellectus, voluntas, & memoria: diuina autẽ laus eſt veluti ſera, vel peſulũ, quo hæ portæ concluduntur, ne in animam aliquid mali introeat, quod & ſignificauit idẽ Propheta dicẽs. Laude mea infrænabo te, ne intercas. Sed væ, vę, & millies væ & quomodo hoc dicã, aut quibus verbis hoc amplificare potero, ſi quidẽ Chriſtiani, qui ſe in continuis altiſſimi Dei laudibus occupare debebãt, in omnibus ſuis actibus, videlicet cũ manducant, cũ bibunt, cũ laborant, cum ambulant, cũ quieſcunt, cum ſomnũ capere volũt & cum à lectulo ſurgunt, ſemper Dei laudes in ore eorũ eſſe debebant, ac dicere. Glorificatus, & benedictus ſit Deus pro tãtis in nos quotidie beneficijs collatis, Chriſtiani inquam, quorũ
14 munus hoc futurum erat, non niſi mẽdacia, murmurationes, atq; obſcæna verba aërẽ ipſum corrumpẽtia loquuntur, ac falſis teſtimonijs ſe periurant, & alia quam plurima ſcelera perpetrãtur. Idcirco per ianuas eorũ ſenſuum exteriorum, & per potentias animarũ ſuarũ peccata grauiſſima ingrediuntur. Per viſcera ergo miſericordiæ Dei noſtri vos oro fratres, vt vos ipſos confundatis, & pudorẽ concipiatis tam ingrati diuinæ liberalitatis beneficijs exiſtere, & viribus omnibus contendatis veſtra poſthac corda reformare datorem omnium beneficiorum continuo, ac maxima cum reuerẽtia collaudantes. Quod ſi feceritis, Deus optimus maximus vos alijs longe maioribus beneficijs exornabit Quando Eua filiũ ſuum Cain poſt peccatum peperit ipſum in manibus aſſumpſit, & in has voces prorupit. Poſſedi hominem per Deũ, quod per- Geneſ. 4.
15 inde eſt, ac ſi admirans diceret. Eſt ne poſsibile, me filiũ hominẽ peperiſſe? Quid ergo paritura eras, ò Eua, cum ſis mulier, niſi hominem? Viperas profecto venenoſas paritura erat mulier, quæ Deum offendit, ſicut ego, quę omnẽ mundum, veneno infeci, idcirco gratias tibi ago Dñe, qui me à partu incolumẽ exire feciſti, & non attendiſti ad ſcelera mea, ſed propter infinitam miſericordiam, & pietatem tuam hunc filium mihi illo indignæ, & abſque meis meritis largitus es. Hoc adeò contentus fuit Deus, vt ei maiora donauerit: quaſi dicens: Expecta mulier: filius enim, quem peperiſti, non eſt bonus, idcirco ego tibi alium longe meliorem dabo, quod quidem & opere compleuit, nam ei iuſtũ Abel, qui ſatis melior fuit, quam frater eius, conceſsit. Si ergo ò fratres

ex acceptis â Deo beneficijs immẽſas ei gratias agitis, ipſumq; puro corde laudatis, ille vobis alia multo maiora præſtabit. Vt autẽ attendatis quo ſpiritu, quo affectu, qua humilitate, & qua reuerentia, & deſiderio hunc immenſum Deum laudare debetis, perpendite verba illa Beati Auguſtini in ſuis meditationibus, ſic dicentis. Si Angeli te adorante s, & laudantes tremunt mira exultatione repleti, ego peccator, dum tibi aſsiſto, laudes dico, ſacrificiũ offero, cur non paueo, vultu palleo, labijs tremo, toto corpore inhorreſco, ſicq; obortis lachrymis coram te inde ſinenter lugeo? Volo, ſed non valeo, quia nequeo, quod deſidero. Hinc enim mecum vehementer admiror, dum te nimis terribilem oculis fidei cerno: ſed quis hoc ſine opere gratiæ tuæ? Vniuerſa enim ſalus noſtra magna miſericordia tua. Miſerum me, quo modo ſic inſenſata facta eſt anima mea, vt non terreatur timore nimio, dum ſtat ante Deum, & ſuas illi laudes decãtat. Miſerum me quomodo ſic induruit cor meũ, vt oculi mei non indeſinenter producant flumina lachrymarũ, dum ſeruus ſermocinatur coram Domino ſuo, homo cum Deo, creatura cũ creatore, quæ facta eſt ex limo cũ eo, qui omnia fecit ex nihilo.

B. Aug. li. meditat. c. 33.

16

17

Laudes Dei.

QVanta obligatione aſtringãtur homines cõtinuas ſuo creatori laudes offerre, ex eo aperte conſpicitur, quod Sanctus Dauid in cãtico ſuo omnes creaturas irrationales, & inſenſibiles, atq; etiã ipſos dracones, & abyſſos ad Dominũ laudandũ inuitat. Quãto ergo potiori, & æquiore iure has ei laudes creatura debet rationalis? In quo obſeruandũ eſt, hominẽ non ſolum propter ſe has laudes Deo debere, verũ etiam quia ipſe ſolet eſſe cauſa, quare aliæ creaturæ â Dei laudibus ceſſent. Vt autem hoc melius percipiamus, oportet nos oculos figere in omnibus, quę hanc vniuerſalẽ mundi fabricã pulchram reddunt, & cum ea in operibus, ad quæ Deus ipſa creauit, occupata viderimus, aperte intelligemus, ea eſſe veluti linguas, quæ laudant continuè Dominũ. Atq; ita quando homo creaturas irrationales in ſuum cõmodũ, & ſeruitiũ capit, videlicet aucupando aues, piſcando piſces in ſuã ſuſtentationem, ſcindendo vel euellẽdo florẽ, aut herbã in ſuã voluptatẽ, efficit, vt creaturæ illę ceſſent ab eo laudãdi modo, quo creatorẽ ſuum odore, pulchritudine, aut motu laudabant:

Pſalm. 148.

18

19 dabãt: ipſe autem pro illis obligatus remanet ad laudes illas Dño
offerẽdas, quas creaturæ ſuo modo illi præſtabãt. Huius rei appo-
ſitiſsimũ in Sacra ſcriptura reperitur exẽplum. Volens S. Ioſue Ioſue. 10.
ſolem detinere locutus eſt (vt ait ſacer textus) Domino, dixitque
corã filijs Iſrael. Sol cõtra Gabaon ne mouearis. Quod paraphra-
ſtes Chaldaicus exponens tranſtulit hoc modo. Laudabat Ioſue
coram Dño Iehoua, & ait. Sol contra Gabaon ne mouearis. Sol
quando oritur mane vſq; ad veſperã quãdo occidit, aſsiduo teno-
re Deũ laudat, atq; ita S. Dauid dixit. A ſolis ortu vſque ad occa-
ſum laudabile nomẽ Dñi, vel vt trãsferri poteſt. A ſolis ortu vſq; Pſal. 112.
ad occaſum laudatur nomẽ Dñi, id eſt, cõtinuus motus ſolis ab
Oriente in Occidentẽ eſt quẽdã cõtinua Dñi laus. Cũ igitur S.
Ioſue ſoli præcipit, vt in ſuũ ſeruitiũ, & vtilitatẽ detineatur illu-
20 minans Iſraelitas, qui reges quinq; è prælio fugiẽtes perſequeban
tur, perinde fuit, ac ſi aliquo modo ſilentiũ vocibus, quas ſol ſuo
rapido curſu in Dei laudes proferebat, imponeret, atq; ita intelli-
gens, & cognoſcens S. Ioſue ſui cauſa ſolem eſſe taciturũ, incepit
eas reſonare voces, quas ſol in Dei Laudes prolaturus erat, & ita
laudabat Ioſue corã Dño Iehoua. [Auiẽdo de ocupar el ſol en ſu
ſeruicio hizo lo q̃ el ſol yua haziẽdo, q̃ era loar a ſu criador.] Sic
tu quando florẽ, ſeu roſam carpis, & ad nares admoues, quid aliud
facis, niſi filentium laudibus, quas flos, ſeu roſa illa Dño ſuo odo-
re proferebat, imponere? Tu igitur obligatus remanes ad præſtan
dũ munus, quod roſa illa ſuo rubicũdo colore exequebatur, Deũ
pro illa aſsidue collaudando. Verũ tanta eſt peccatoris iniquitas,
& peruerſitas, vt non ſolũ huius obligationis non reminiſcatur,
21 verum etiã creaturas ipſas in ſeruitiũ ſuorũ vitiorum, & vanitatũ
adducat. Quã ob cauſam D. Paulus elegãtiſsima proſopopœia ad Ad Roma. 8.
Romanos ſcribens inquit. Vanitati creatura ſubiecta eſt non vo-
lens. Et ſtatim adiecit. Omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſ-
q̃ adhuc. Nunquid non eſt vanitas peccatorem ventrem ſuum
Deũ facere? Hęc igitur vanitas efficit, vt homo faciat animantia,
fructus ac cætera mundi condimenta, appetitui ſuo diligetiſsime
inſeruire. Nunquid non eſt vanitas hominẽ fœlicitatem ſuã po-
nere in cõponendo corpus, eiq; indulgendo? Huic igitur vanitati
ſeruire facit aurum, argentum, lapilli precioſi, panni ſerici, atque
alia pretioſa indumenta. [Finalmente del dia ſe ſirue el hõbre pa-
ra armar las redes, y de la eſcuridad de la noche para coger la caça

cayda en ellas. Quapropter creaturæ omnes irrationales vidētes, 22
se subijci vanitati hominis inhonoratas se reputant, & sentiunt, atq; ita afflictæ voces in Deum mittunt, & hoc est, quod ait Apostolus. Vanitati creatura subiecta est nō volēs: ingemiscit, & parturit vsq; adhuc, [y cō estos gemidos dizen a Dios, Señor libranos de tan ruynes amos que no solo se oluidan de pagar las alabanças, que te hauian de dar por las que dexamos de darte nosotras por seruirlos a ellos, pero aun se siruen de nosotras para sus vanidades, y offensas tuyas?]

Laudes Dei.

REgius Propheta Dauid homines ad laudes Dño decantādas
Psal. 150. inuitat dicens. Laudate eum secundū multitudinē magnitudinis eius, quod quidem antea se facturū dixerat his verbis. Cōfite- 23
Psal. 7. bor Dño secundum iustitiā eius, & psallam nomini Domini altissimi. Si autē queritis, quomodo sit possibile, quod vermiculus
B. Greg. lib. 20. Moral. c. 25. Idem. lib. 9. Mora. terræ Deū laudet secundū iustitiā eius? (Nam vt ait B. Gregorius, omne quod de Deo dicitur, eo ipso indignū est, quod dici potest, eius enim laudi nō sufficit obstupescēs cōsciētia, quomodo ergo sufficiet loquēs lingua.) Quomodo igitur inquit regius vates: Cō fitebor Dño secundū iustitiā eius. Ad hoc respondet B. Gregor.
B. Augustin. sup. Psal. 70. dicēs. Ille hoc facit, qui se succumbere in eius laudibus cōsiderat. Quo autem tēpore laudes Dei fieri debent, docet B. Augustinus super Psalmos exponens illa verba: Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam tota die magnitudinē tuam, vbi ait. Quid est tota die? Sine intermissione. In prosperis quia consolaris, in aduersis quia corrigeris: antequam essem, quia fecisti: cum es- 24
sem, quia salutem dedisti: cum peccassem, quia ignouisti: cū conuersus essem, quia adiuuisti: cū perseuerassem, quia coronasti; ita plane repleatur os meū laude, vt hymno dicam gloriam tuā tota die. Quo vero loco dicēdæ sunt Dei laudes docet sanctus Dauid
Psalm. 102. dicens. In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino. Hæ diuinæ laudes adeō voluptati, & gaudio erāt sancto regi vt vna ex præcipuis causis, quare sanctus rex infernū timebat, ea esset, quia ibi damnati Deum non laudabant: atq; ita affectuo-
Psal. 6. se postulabat dicens. Conuertere Dñe, & eripe animam meā: saluū me fac propter misericordiā tuā. Vbi expositores dicunt. Reuertere Dñe, & eripe animam meam. Quod perinde est, ac si di-

ceret.

25ceret. Ego Domine te offendi, & à me expuli: & tu me reliquisti, idcirco reuerte ad me propter misericordiam tuã: nam sine te perditus sum. Rationem autẽ, quare diuinam misericordiã tantopere cõcupiscit, assignat dicens. Quia non est in morte, qui memor sit tui, id est, quia in inferno non est, qui te laudet, quasi dicat, non tãtum pertimesco esse in inferno propter tormẽta, quantũ quia cogito, quod si ibi fuero, os, quo te laudem, non sum habiturus. O admirabilem gloriæ Dei zelũ, & feruentissimũ laudum eius desideriũ! Propter hoc fratres mei infernũ odio habere, & pertimescere debebamus, quia scilicet in eo immensus Deus nõ laudatur, quia nõ est in morte (videlicet æterna) qui memor sit tui. Et se ipsum amplius exponẽs S. Propheta addit. In inferno autem quis cõfitebitur tibi? Maxime etiã declarauit, quantũ diuinas laudes de
26gustabat, cũ dixit, Exultabũt labia mea, cũ cantauero tibi, & anima mea, quã redemisti. Labia exteriora, & anima interior, & spiritus, atq; omnia, quæ in sancto rege erant, gaudio & voluptate maxima implebantur, dũ Dominũ suũ glorificabat. Sponsa, quę sponsum suũ ardẽter diligit, tota in eius se amorẽ conuertit, ipsum que magno gustu, & animi desiderio collaudat, atq; suis laudibus in eius amore magis inflãmatur, & conseruatur. Referũt antiquæ historiæ, quod cũ Agamẽnon in bellũ Troianũ se cõferret, vxori suæ Clytennestrę pulcherrimę reliquit cantorẽ magnũ, & Poetã, qui Dorica vocabatur, ad castitatẽ conseruandã, & vt carmina in laudẽ ipsius castitatis componeret, & corã illa frequentissime caneret, quo tẽpore in ea vrbe erat eques nobilissimus, quẽ Egisthũ vocabant, qui cũ eius amore flagraret, vt ipsam consequi posset
27Doricam cantorẽ interfecit, & sic eã facile obtinuit. Itaq; dum mi sera fœmina habuit cantorẽ, qui ei castitatis laudes caneret, ipsa in illa se cõseruauit: postquam autem mortuus est castitatis euector & laudator facile eã perdidit. Quanto igitur efficaciores sunt laudes, quæ Deo offeruntur ad animam in diuino eius amore conseruandã? Qua propter anima sancta, & sponsa Dei tota in eius amorem conuersa magis quotidie his diuinis laudibus conseruatur.

Psal 70.

Simile.

Laudes Dei.

LAudes Dei in omnibus reddere debemus, maxime quando victoriam contra aliquod nobis contrarium consequimur, sicut Beatus Paulus faciebat, qui dicebat ad Corinthios scribens.

Deo

Deo autem gratias, qui dedit mihi victoriam per Iesum Christum 28
Iudic. 15. Dominum nostrum. Sedvæ nobis miseris, qui similes Sansoni sumus, cuius animus insolens secundarum rerum, qui euentum pugnæ Domini debuit fauori deferre, sibi arrogauit dicens. In maxilla asini percussi eos, & deleui mille viros, nec aram statuit Deo aut carmen cecinit, sed glorię assumptor, vt triumphum suũ perpetuo consecraret nomine, vocauit locum maxillæ: mox tamen eũ sequuta est diuina vltio: siti enim periclitatus est ad mortem. Vnde coactus est dicere cum apostolo. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam. Nam post afflictionem illam dixit. Tu dedisti salutem hanc maximam, atque victoriam. Quandoquidem vero laudes pro omnibus Deo reddere debemus, sequitur ergo nos obligari ad eas reddendas in omni tempore (sicut fa-
Psalm. 33. ciebat regius Propheta, vt ipse proponit dicens: Benedicam Do- 29
minum in omni tempore, semper laus eius in ore meo.) Siquidẽ semper, & in omni tẽpore ab eo innumera beneficia recipimus. Non solũ autem omni tempore sed in omni loco Deo laudes ex-
Psalm. 102. hibẽdæ sunt, quoniam ipse omnium locorum dominus est. Ideo idem sanctus rex dicebat. In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino. Inter varios errores, quibus delusa olim gentilitas laborabat, hic vnus erat, quod mundi regnum credebat Deos multos inter se humano more fuisse partitos. Ioui enim cęlum, Plutoni inferiora, Neptuno vero maria sorti obtigisse putabant, & sic de cæteris. Ad hanc vero cæcitatem ex humanis mentibus expellendam Saluator noster Christus Iesus vbi multa mi
randa prodigia edidit in terra, transijt ad mare: vbi venti, & aquæ ei obedierunt, & etiã descendit ad inferos, & preciosa omnia quæ 30
in eo erant abstulit, vt sic se omnium rerum Dominum compro
baret. Benedic ergo anima mea Domino in omni loco
dominationis eius, quia omnium Dominus est. In
terra, in mari, in domo, in via, semper lau-
dandus est omnium Do-
minus.

LAVS

LAVS HVMANA.

QVANTVM laus humana fugienda sit, perfecte sanctus Iob docuit, qui dicebat. Si vidi solem cum fulgeret, humerus meus à iunctura sua cadat. Quid mali est ò sancte vir, vt solem fulgere videas? Respondet ad hoc Beatus Gregorius in Moralibus dicens. Sol in fulgore est bonum opus in manifestatione, & fatetur Patriarcha sanctus talem lucem bonorum operum oculo iactantiæ, aut inanis gloriæ non vidisse, nec propterea hominum laudes expectasse. O nos infœlices, qui cum sceleribus plena sit nostra retroacta vita cum primum bonum opus aliquod facimus, etsi imperfectum, omnium iniquitatum nostrarum protinus obliuiscimur, & propter illud paruum & imperfectum opus laudari cupimus. Non sic fratres mei nos facere oportet, sed sicut sanctus Daniel qui dicebat. Tibi Domine iustitia, nobis autem confusio faciei sicut est hodie nobis: dicam & ego tibi. Laus & honor, & mihi confusio faciei, & per viscera misericordę tuæ humiliter peto, ne his caducis laudibus soluas mihi parua, & tepida obsequia, quæ ego vermis, & non homo in tui amorem huc vsq; feci, sed tua beatifica visione. Cauete fratres ab hac peste: nã Beatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Omnia pene mala vexant Diaboli, & peccati seruos: concupiscentia autē vanæ glorię etiam seruos Dei, & fideles viros impugnat, imo magis seruos Dei quam Diaboli, ideo regium vatem sequamur, qui ait. In die tribulationis meæ Deum exquisiui, tamen manibus meis, & operibus bonis, nocte etiam scilicet huius vitæ sum operatus. Hic autem, vbi nos legimus, contra eum, legit B. Augustinus, coram eo, non coram hominibus, & sic nō sum deceptus, quia inueni, quod quęrebam, nempe veniam peccatorum, & præmium à Deo: quia coram illo, & illius amore solius bona opera operatus sum.

Iob. 31.

B. Grego. li. 22. Mora. c. 6. & 7.

Daniel. 9.

B. Chrysost. hom. 13. ope. imperfect.

Psal. 36.

Laus humana.

BEatus Gregorius de hac materia agens in Moralibus inquit. Iniustus audita laude sua polluitur, iustus purgatur, pauet enim, si talis Deo non ostenditur, qualis ab hominibus putatur. Cæterum quamuis hoc ita sit, non ideo tamen cura boni nominis quoad

B. Grego. li. 22. Mora. c. 9. Eccles. 41.

Eccles. 41. quoad fieri potest, negligenda est: sic enim in Ecclesiast. legimus. 4
Curam habe de bono nomine, hoc namque magis proderit tibi,
quam mille thesauri pretiosi, & magni. Hinc sponsa in Canticis li
lium appellatur, quod candore puritatis nitens odoris vero suaui
tate longius positos lætificat, vtrumq; autē Dominus cōmendat
cum ait. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera
vestra bona, & glorificent patrem vestrū, qui in cælis est. Candor
tamen lilij cum virtutum omnium puritatem, tum maxime casti
tatem significat, quæ vel maxime candoris sui puritate mentes
hominū afficit. Non dubiū est quin iusti digni sint laudibus, nā
Prouerb. vl- in Prouerbijs de illa sancta anima dicitur. Date ei de fructu ma-
tim. nuum suarum & laudent eam in portis opera eius, hoc est, date ei
fructum eleemosynarum eius, & honestatis, atque bonorum ope
rum ipsius. Sed quomodo hic fructus ei reddendus est? Eo mo- 5
do quo artifici alicui redditur fructus laboris sui, dum alicuius do
mū fabricat: non enim in eadem specie ei fructus redditur, sed in
alia, hoc est, si domum fabricat, nō ei alia domus pro mercede, & &
stipendio fabricatur, sed merces illa laboris eius, auro vel argento
commutatur. Sic iusto non sunt reddēda sua bona opera in cadē
specie, sed in auro, & argento, hoc est, [en alabança, y loor cō que
loamos al iusto de sus buenas obras,] ei namq; iniustitiā facimus,
si huiusmodi laudes non reddimus. Quoniā autē homines mutes
cere solēt ad has laudes iusto reddēdas, idcirco spiritus sanctus ait.
Laudent eam in portis opera eius, hoc est, eadē bona opera animę
sanctæ videlicet pietas eius, misericordia, honestas, &c. Ostendūt
& aperte manifestant ipsius laudes eamq; publice laudāt. Opor-
tet autem, vt ipsa anima iusta nihil harum laudum intendat, nam 6
(vt ait B. Hieronnymus) si vere laudabilis esse cupis, laudes homi-
nū non requiras: falsa gloria est verę pænę procreatrix: & quam-
uis te dilatat, & magnū oculis populi efficiat, in summo te tamen
Simile. periculo constituit. Quemadmodum sagittarius scopum magnū
facile attingit à paruo autem aberrat: sic Diabolus eū qui se inani
mundi gloria amplificat, ictu sagittarum suarum facile percutit,
submissum autem, & abiectum non item. Omnis inanis gloriæ
cupidus insipiens est, quoniā apud Dæmonem inflatur, vt faci-
Prouer. 7.c. lius eius transfigatur telo, & sagitta. Ideo in Prouerbijs dici-
tur. Nescit, quod ad vincula stultus trahatur, donec
transfigat sagitta iecur eius.

LECTIO.

LECTIONIS

Sacræ scripturæ vtilitas.

QVAECVNQVE scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiã scripturarũ spẽ habeamus, inquit B. Paulus ad Roman. scribens. Merito hoc sanctus Apostolus testatur, si quidem in Sacra scriptura Deus nobis traditur cognoscendus, & ipse suum diuinum bene placitum, ac voluntatem ibi manifestat. Et ob hanc causam diuina scriptura vocatur lex: nam lex duo prẽstat officia, eademq; maximi ponderis, & momenti: alterum est ducere, & illuminare intellectum ei certã diuinæ voluntatis notitiam prẽbendo, alterum vero est effrẽnare, & mortificare inordinatam hominis voluntatem timore pœnarum æternarum, quæ in ipsa transgressoribus proponuntur. Atq; ita in quodã Psalmo dicitur. Lex Domini immaculata conuertens animas. Et iterum. Intellectum dat parvulis. Vnde apparet Hebræos propter hoc munus eã vocare Torath à quodam verbo significãte docere, & dirigere, ac si Sacram scripturam appellarent sanctam directionem, aut rectitudinem. Vocatur etiam testamentũ, & venit ab hoc verbo Berith, id est, testamentum, vbi Deus suam vltimam exponit voluntatẽ. B. Hieronymus inquit, illam significare etiam confœderationẽ, seu pactum, quoniam Deus in ea cũ hominibus confœderatur, & paciscit. Quę igitur maior demõstratio humanitatis, & amoris Dei erga hominem, & quæ maior confusio homini esse potest, quam videre, qualiter infinita illa maiestas ab altissimis seraphinis adorata se humiliat, id est, [como aquella infinita magestad adorada de los Seraphines se allana, e yguala con los hõbres?] Nam si nos ei obligamus, & ipse se nobis obligat: si eũ volumus, & ipse nos vult: si eum diligimus, & ipse nos diligit. Sed quid dicam, si quidem in eius nomine regius Propheta testatur, ipsum nobis obedire, si nos ei obtemperamus? Voluntatem timentium se faciet. O ineffabilem illius immensi Domini misericordiam, qui sic vilibus terræ vermiculis se inclinat! Est autem maxime obseruandum, legem scriptam, quamuis vocetur testamentum, quod est vltima voluntas, ita tamen fuisse appellatam quoniam fuit vmbra & figura veri testamenti videlicet sacrosancti Euangelij in

Ad Rom. 15.

Psalm. 118.

Psal. 144.

quo

quo altissimus Deus suam nobis vltimam declarauit volũtatem: etenim post istam legem nulla alia amplius vnquam erit? 4

Maximæ etiam consolationis, & vtilitatis est Sacræ scripturę lectio, vt enim ait Beatus Augustinus non solum verba, verum etiam res, quæ per verba significantur maxima mysteria insinuant. Huius admirabilis fertilitatis, quam Sacra scriptura in se continet vnum duntaxat adducam exemplum, [y esse delos mas esteriles, y secos, que en ella se hallan,] quale est illud historiæ Thobiæ, qui cum iussu patris in Rages ciuitatem Medorum ad certam quandam pecuniæ summam, quæ patri suo debebatur recuperandam se conferret, tulit secum quendam canem. Quid, obsecro, magis sterile, aut magis aridum esse potest. [Que se puede sacar de que Thobias lleuasse perro, o le dexasse de lleuar?] sed talis tamque prægnans est Sacra scriptura, vt omnia, quæ in ea scripta sunt ad nostram doctrinam scripta esse, non sit dubitandum. Hic pia consideratio eius, qui die ac nocte meditatur in lege Domini plurimas spirituales diuitias inueniet. In primis enim hæc sacra historia ostendit iustum in sua peregrinatione, & itinere, quod aggreditur (vt profectionem suam securam reddat) efficere, & secum portare id, quod potest, & saltim secum fert canem, qui latret, vigilet, ipsumque suscitet, & sequatur. Quæsiuit etiam ado lescens Thobias hominem, qui viam sciret, eumque duceret. Non erat superbus, elatus aut de se confidens nimium, quin potius magna humilitate fragilitatem suam cognoscens fecit, quod potuit. Secundo ostendit curam, quam Deus habet de illo, qui hac humilitate, & diligentia iter facit: nam si iustus hominem quærit, qui ipsum ducat, & canem adhibet in societatem suam, Deus pro illa 6 humilitate ei angelum mittit, qui illum obseruet, sicut misit angelum Raphaelem sancto Thobiæ: iuxta id, quod ait sanctus Dauid cum viro iusto loquens. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Tertio ostenditur, quanto amplius sit, quod Deus ex parte sua ponit in huius vitæ peregrinatione ad saluandos homines, quam ipsi homines ex parte sua ponunt: Deus enim ponit angelum, lucem suam, gratiam suam, sua dona, ac sua diuina Sacramenta: homines autem ad plurimum ponunt quoddam parum diligentiæ, & bonũ vsum liberi arbitrij. [Al fin ponen vn perro, y todo lo que ponces poco, respecto de los bienes sobrenaturales de la gracia y gloria.] Huius diuini, & incom-

5. Augustin. Epist. 3.

Thobiæ. c. 6.

Psal. 90.

incomparabilis thesauri fuerunt thesaurarij, & depositarij Hebræi singulari quadam prouidentia diuinæ sapiētię, sicut B. Paulus ad Romanos scribens testatur recitās plurima beneficia, quæ ipsi à liberali manu Dei acceperunt: inter quæ vnum hoc enumeratur, scilicet quia credita sunt illis eloquia Dei, & illi hunc thesaurum tanta diligentia seruauerunt, vt non solum librorum, verum etiam linearum, & clausularum Sacræ scripturæ, & etiam numeri literarum exactissimam rationem habuerint. Singulari igitur consilio, & prouidentia voluit Spiritus sanctus, vt sub potestate inimicorum nostrorum hæc diuina scriptura existeret, quã ipse reuelauerat, & cuius autoritate, ac testimonijs veritas nostræ sanctissimæ fidei cõprobatur: quod quidem testimoniũ irrefragabile est, & adeo antiquum, vt à temporibus sancti Moysi inceperit, vt sic mundus intelligeret nos res fictas, vel mutuatas ab amicis nostris in sacrosancti Euangelij confirmationem non sequi, sed diuinas, sanctas, & tantæ antiquitatis, & excellentiæ, vt Doctissimus Eusebius Cæsarienſis subducta bona temporum ratione colligit, sanctum Moysem præcessisse, & fuisse prius quam bellum Troianum quadringentis annis. Ad Rom. 3. & 9.

8 Quanta autem sit vtilitas lectionis Sacræ scripturę, verba Beati Pauli manifeste declarant, qui ad Timotheum scribens inquit. Tu vero permane in his, quæ didicisti, & credita sunt tibi sciens à quo didiceris, & quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutē per fidem, quæ est in Christo Iesu. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, ad 9 arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. Quibus verbis poterat amplius perpendi, & explicari Sacrę scripturæ vtilitas, quam his sancti apostoli? Hæc, si recte considerentur, sufficiũt ad inclinandos animos nostros continuæ sacrorum librorum lectioni: quorum etiam iotæ ipsæ, & apices mysteria redolent. Sicut enim in auri vena etiam ipsæ glebæ quæ terra videntur esse, aurum in se continent: sic Sacra scriptura, quæ vena aurea est, etiá ipsæ minutæ literæ diuina in se mysteria occludere creduntur: ideo de illa possunt illa sancti Iob verba prædicari. Glebæ illius aurum. Quamuis autem aliqua diuinæ scripturæ loca sicca, & sterilia videantur, omnia tamē altissimis, ac maximis mysterijs plena sunt. Quod & erudite docuit Philon Iudæus dicens. Vultis 2. ad Timoth. c. 3. simile. Iob. 27.

videre, quam profundus sit Sacrę scripturæ sensus, animaduertite priora quinque verba quibus ipsa Sacra scriptura incipit, videlicet. In principio creauit Deus cælum, & terram. Perpendite, quęso, quam breuia, quamque arida, & sterilia, si humano iudicio considerentur, sunt hęc verba, sed in illis maxima mysteria includuntur: in primis enim in eis confunduntur quinque pergrandes errores, & in ipsis continentur quinque valde vtiles, ac mysteriosæ veritates. Quo ad primum, dum dicitur, in principio creauit Deus, his verbis docemur, Deum esse quod est aduersus execrandum illum errorem: Dixit insipiens in corde suo nō est Deus. Sēcundo dicitur, quod hic Deus est vnus: & hoc etiā est cōtra omnem machinam Gentilium, qui plures Deos adorabāt. Tertio dicitur, creauit, aduersus Aristotelem, qui asseruit mūdum fuisse ab æterno, & impossibile esse, quod ex nihilo aliquid fieret, sicut & alij Philosophi gentiles affirmabant: atque ita dicebant. Si mundus factus fuit, de aliquo factus est, illud vero aliquod æternum futurū erat, hoc est, [si el mundo fue hecho, auia de ser de algo, y aquel algo hauia de ser æterno.] Quarto dicitur, cęlum & terram, aduersus Eraclytum dicentem plures esse mundos, quod quidem hæc verba confundunt, siquidem in eis dicitur vnum dūtaxat esse mundum. Quinto denique manifestatur hīc prouidentia Dei, qui illum creauit, & gubernat, & conseruat, quod etiam dictum est contra negantes ipsius altissimi Dei prouidentiam.

Genes. 1.

10

11

Lectionis Sacræ scripturæ vtilitas.

12

VTilitas lectionis sacrorum librorum clarissime apparet ex eo, quod Beatus Augustinus in libro confessionum fatetur de se dicens. Liber quidam Ciceronis exhortationem cōtinet ad philosophiam, qui vocatur Hortensius: ille vero liber mutauit affectum meum, & ad te ipsum Domine preces meas, & vota, ac desideria fecit alia, viluit mihi repente omnis vana spes, & immortalitatē sapientiæ concupiscebam æstu cordis incredibili, & surgere iam cęperā, vt ad te redirē. Non enim ad acuendā linguā referebam illum librum, nec mihi loquutionē, sed quod loquebatur persuaserat. Quomodo ardebā Deus meus, quomodo ardebā euolare à terrenis ad te, & nesciebā, quid ageres mecū, apud te enim est sapiētia, & hoc tamē solū me in tanta flagrātia refringebat, quod nomē Christi nō erat ibi, quoniā hoc nomen sęcundū misericordiam

B. August. li. 3. confess.

13 diam tuã Dne, hoc nomen salutaris mei filij tui in ipso adhuc lacte matris præbiberã, & alte retinebam, & quid sine hoc nomine fuisset, quamuis literatum, & expolitũ, & veridicũ non me totum rapiebat? Ex his omnibus, quæ hic loquitur hic S. Doctor infertur, quis fructus ex lectione sacrorũ librorũ cõparabitur, si quidẽ lectio libri Ciceronis talia operatus est in corde ipsius sancti viri. Quod autẽ lectioni Sacræ scripturæ iungenda sit operatio, docet idem B. Augustin. sup. Psalmos his verbis. Fratres charissimi non poteritis probare quam vera cantetis, nisi cæperitis facere, quod cantatis, quantumlibet illud dicam quomodolibet exponam, quibuscunq; verbis versem: nõ intrat in cor eius, in quo non est opus eius. Incipite agere, & videte, quid loquamur. Tũc ad singula verba lachrymæ profluẽt, tunc Psalmus cantatur, & facit cor, quod in Psalmo cantatur. Hæc autẽ omnia, quę de cãtatione dicuntur, de lectione dicenda etiam sunt, cui non solũ operatio, sed etiã meditatio iungẽda est vt mens consoletur, & fœcũdetur, [y por esto dizẽ que la fructuosa lecion ha de ser como el beuer de la gallina, que a cada sorullo de agua leuanta los ojos arriba hazia al cielo.] B. Aug. sup. Psal. 119.

14 Vnde, p eo quod nos legimus, nisi quod lex tua meditatio mea est, tũc forte perijssem in humilitate mea, in Hebræo legitur. Nisi quia doctrina tua fuerũt delectationes meę, perijssem in humilitate mea. Humilitas autẽ hoc in loco pro afflictione sumitur. Quare Beatus Hieronymus vertit. Forte perijssem in pressura mea. Et Fœlix transtulit. In afflictione mea. Et quidem diuinæ scripturæ lectio meditatione sociata animum in aduersis roborat, in pressuris consolationem præbet, ideo vt quis Deo seruire digne Psalm. 118.

15 valeat hoc debet habere, vt sit frequens in sacri eloquij studio, & meditatione. Quod singulari sententia B. Hieronymus cõfirmat, qui ad Rusticum Monachum ait. Ama sacrarum scripturarum studium, & carnis vitia non amabis. B. Hieron. ad Rusticũ.

Lectionis sanctæ vtilitas.

PRo eo, quod nos legimus: declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis B. Hieronymus sic vertit. Ostium sermonum tuorum illuminat. Fœlix vero vertit. Principium verborum tuorum, aut ostium vel initium illuminat, & intellectũ dat paruulis. Quod perinde est, ac si sanctus Propheta diceret, quod sola initia verborũ Dei illuminãt paruulos nã mox vt Psal. 118.

ingressus fueris sermones Dei, eosque vel à limine (vt aiunt) salu- 16
taueris, senties te illuminatum, si tamen in humilitate accesseris.
Simile. Nam sicut sol, cum nostrum attigerit hemisphærium, & cum adhuc nec radij eius apparent, illustratur terra, luceque perfusa respirat: sic qui vel ad ostium accesserit sacrarum scripturarum, mox
Eccles. 14 splendoribus illius ferietur cor eius. Quod clare Ecclesiasticus his verbis explicat dicens. Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui respicit per fenestras illius, & in ianuis illius audiens, qui requiescit iuxta domum illius, & in parietibus illius figit palũ. Sumit hic metaphoram à viatoribus, qui cum alicubi requiescere volunt, palum ibi figunt, atque sedent. Sic vel in ianuis sapientię debet mens requiescere tua, ibique iugiter assidere, imo & figere palum, hoc est, vmbraculum erigere, vt ibi maneas, quoniam vel si
ad ostium sapientiæ accesseris, protinus eius perfunderis splen- 17
Psalm. 33. dore. Vnde in Psalmo dicitur. Accedite ad eum, & illuminamini, hoc est, statim in ipso accessu illustrabimini, protinus vt aperueris oculos ad lucem solis, luce perfunderis ipsius, & ibi gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus. Cur non dixit. Saturamini, & inebriamini, sed duntaxat ait, gustate? Quoniã tanta abundat dulcedine, vt mox cum ad ipsum accesseris, & vel summis labijs (vt aiunt) attigeris, tãta suauitate repleberis, vt iam
Simile. ab illo diuelli nullatenus velis. Sed ea illectus plus esurias, ac concupiscas, eo modo loquendi, quo fastidiosum ad escas infirmum allicis suauitate edulij, quod illi affers. Nolo (dicis ei) nisi vt tantillum gustes: scis enim edulium adeò suaue, & appetibile esse, vt si vel ad os applicuerit eius suauitate appetitus allectus ad reliquũ
sumendum aperietur. Sic nimirum anima, quæ vel ostia sapien- 18
tiæ diuinæ attigerit dulcedinemque Dei prægustare cæperit tanto desiderio flagrabit, vt ad totum iam exhauriendum rapiatur.
Genes. 37. Vt Isaac mox vt fragrantiam vestimentorum Iacob percepit, in oscula, & benedictiones prorupit?

Lectionis sanctæ vtilitas.

R. Greg. li. 1. Moral. c. 3. BEatus Gregorius in moralibus inquit. Scriptura nostrum est speculũ, & dum aliorũ victricia commemorat, nostra debilia confirmat: quia eo minus mens trepidat, quo anteactos triumphos videt: sicut & lapsus eorũ scribit, vt nouerimus, quid timere debeamus. Ita fit, vt anima hinc fiducia, hinc humilitate erudiatur,

19 tur,& ita nec superbiat,nec desperet. Quod perspicue B. Hieronymus perpendens ad Demetriam inquit. Vnum illud tibi repetam,& prædicans iterum,iterumq; monebo,vt animum tuũ Sacræ lectionis amore occupes,ne in bona terra pectoris tui semen lolij,auenarumq; suscipias,&c. Deinde epistolã vltimo mandato concludit hoc modo. Finẽ iungo principio,ne semel admonuisse contẽtus. Ama scripturas sanctas,& amabit te sapiẽtia:dilige eã, & seruabit te:honora illam,& amplexabitur te. O fœlices,& nimium fœlices,hoc consiliũ amplectuntur,quia in libro sapientiæ dicitur. Vani sunt omnes, quibus non subest scientia Dei, & vacua spes illorũ. Ideo regius vates inquit, statue seruo tuo eloquiũ tuũ, in timore tuo. Vbi alij verterunt. Confirma seruo tuo elo-
20 quium tuũ, quod incitat ad timorem tuũ: hoc enim vere præstat pura sanctarum scripturarũ lectio supra omnia alia:Philosophorum etiam grauissimorũ scripta conducũt vt late probat. B. Augustinus in libro confessionum:oportet tamẽ, vt hæc lectio cum sancta intentione fiat,quia,vt B.Gregorius in Moralibus inquit, quidam non querunt in lectione ea,vnde ad virtutem eruditiantur sed ea vnde singulariter eruditi videantur,atque immoderatis ausibus scientiam quo plus appetunt,plus amittunt.

Sapient. 18.

Psalm. 118.

B. Augusti. li. 7.confess.

B. Grego. li. 2.moral. c.8.

Super illa verba Regij Prophetæ. Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa, ait B. Ambrosius. Dñs Iesus abstulit spolia, hoc est,regnum cælorum a Iudæis, & dedit genti faciẽti fructus eius, quod ab illis abstulit nobis dedit: merito ergo exulto sicut qui inuenit spolia multa. Sine labore nemo inuenit
21 spolia, quæ non habebat, inueni penthateucum,inueni libros Regum,inueni Prophetarum scripta, Psalmos, prouerbia, inueni Euangelium, à Iudæis hæc spolia detracta sunt,& mihi data:lex quidem spiritualis est,illã habet,qui illã intelligit: illã non habet Iudæus,qui illã in spiritu nõ intelligit. Habẽt Iudæi libros, sed sensum librorum non habent, habent Prophetas, sed non habent,quod illi prophetarunt;quomodo enim habent,quẽ non receperunt? Multa habet spolia,qui habet Dei verbum,habet resurrectionem,habet iustitiã,habet sapiẽtiam,habet virtutem, habet omnia quoniam omnia,in ipso constant. Hebræi spoliauerũt Ægyptios, & vasa ipsorum abstulerunt: nos aurum mentis accepimus, nos adquisiuimus cælestis sermonis argentum. Dicat ergo populus Christianus cum ipso capite,lætetur, & dicat:

Psal.118.

Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. 22
Hæc ille, & quidem eleganter.

Lectio sacræ scripturæ.

SVblimitas diuini consilij, & altissimæ prouidentiæ in excitando sacros scriptores ad conscribendam sanctam scripturam statim in exordio mundi & quidem in fœmina, quæ adhuc iustitia originali ornata erat, demonstratur. Nam cum Dominus dixisset: De ligno scientiæ boni, & mali ne comedas, interrogata fœmina à serpente quare præcepisset illis Deus, ne comederent de fructu illius arboris, respondit. Præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud. Dic mihi, obsecro, ô mulier, vbi præcepit Dominus verbum istud? Et ne tangeremus illud? Nunquid tactus arboris, & pomorum illius trãsgressio esset? Nunquid in barathrum primi illi parentes cum 23
vniuersa posteritate e x solo tactu illius præcipitarentur? Vbi non est lex, nec præuaricatio: certè nullibi interdixit Dominus Deus tactum arboris, aut fructus illius. Vides quomodo doctrina, quæ verbo tenus traditur, nec demandatur scripturæ fidelissimi scribæ, aliquando aliter intelligitur, quam â magistro fuit demonstrata? Ideóque lectio præcipue sacræ scriptu ræ perquam vtilis, & necessaria est. Nec mihi obijcias locum Hierem. 31 Hieremiæ. Et non docebit vir proximum suum dicens. Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo vsq; ad maximum. Ergo nec lectio, nec auditus verbi necessaria sunt? Ad quod B. Augustinus, B. Theodoretus, & B. Thomas Nicolausq; Liranus respondent, hoc non de prædicatione, nec de lectione noui testamẽti, sed de æterna eius mercede intelligi, in illa enim æterna beatitudine non docebit vir fratrem suum. 24

Genes. 2.

B. Aug. lib. de spiritu & litera. c. 24
B. Theodoret. Dialogo eum.
Et B. Thom. 1. p. q. 106. ar. 3. ad. 1. arg.
Nico. de Ly.

Lectio.

SEneca in quadam epistola inquit. Vide, ne ista lectio multorum autorum, & omnis generis voluminis habeat aliquid vagum, & instabile. Nusquam est qui vbiq; est; in peregrinatione vitam agentibus hoc euenit, vt multa hospitia habeant nullas amicitias: idem accidat necesse est eis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim, & properãter trãsmittunt. Non prodest cibus nec corpori accedit, qui statim sumptus

Seneca epist. 2.
Similia.

ptus emittitur. Nihil æquè sanitatem impedit, quã remediorũ crebra mutatio; non venit vulnus ad cicatricẽ, in qua crebra medicamenta tentantur: nõ conualescit planta, quę sæpe trãsfertur: nihil tam vtile est, quod in trãsitu profit. Distrahit librorũ multitudo.

B. Basilius de legendis gentiliũ libris ait. Veluti apes non omnibus floribus insidunt, nec ex eis, ad quos accedũt, omnia auferre conantur, sed quantũ ipsis ad opus necessariũ fuerit cõprehendẽtes reliquũ dimittũt. Nos etiam vt sobrij, sapientesq;, quantũ congruum nobis propinquũq; veritati, reliquum prætermittamus: & sicut in legendis rosis spinas vitamus, sic in talibus sermonibus, quidquid est vtile carpentes noxium vitemus. B. Basi. de legendis Gentilium libris. Simile.

Plinius inquit. Ager nimiũ stercoratus aduritur, non stercoratus alget: ita moderata lectione vegetandũ erit ingeniũ nam le- Plini. lib. 18. c. 23
26 ctione saginatur animus non aliter, quam ager stercore. Simile.

LAETITIA IVSTORVM.

BEATVS Thomas lætitiam spiritualem definiens inquit. Lętitia est effectus deuotionis per se, eo quod oritur ex termino, ad quem, hoc est, ex Dei consideratione, qui est terminus, ad quẽ tendit animus deuotione promptus, & alacer: Dei autem consideratio delectationẽ parit, secundum illud Psalmi. Memor fui Dei, & delectatus sum. Quare ex tot rationibus diligens mandatorum Dei obseruatio delectationem, & iocunditatem gignit. Idcirco merito regius Propheta inquit. In via mandatorum tuorum delectatus sum. Quod etiam sic probatur. Amor diuinus, qui charitas dicitur delectabiles facit operationes, ea enim, quæ magis voluntariè
3 operamur, iocundius, & delectabilius operamur. Quid autẽ magis voluntariũ, quam amor, qui est propensio voluntatis in rem amatam? Quia ergo iustus ex charitate operatur, hinc est quod delectabiliter, & iocundissime operatur. Vnde in Canticis Salomonis vbi isti diuini amores describuntur, omnia, quæ ibi narrantur, ad iocunditatem, & delectationem pertinent, scilicet vnguenta, flores, horti, vineæ florentes, ligna pomifera, flagrantes rosæ, vinum conditum, fauus mellis, lac, pulchritudo, & cætera omnia, quæ ad delectationem, & iocunditatem pertinent, B. Tho. 1. 2. q. 82. art. vlt. Psalm. 76 Psal. 118

ad inſinuandam, quod amor eſt parens omnium rerum delectabi
lium, & iucunditatem afferẽtium. Vnde amor adeò ſecum affert
lætitiam vt ipſa mors amanti ſit delectabilis, vt in martyribus vi-
dere eſt perſpicuum, qui inter ipſa dira tormenta iubila, & mira-
biles conſolationes experiebantur. Merito ergo ſanctus rex ait. 4
In via mandatorum tuorum delectatus ſum. Sed qualis, & quan-
ta eſt iocunditas tua ò rex ſancte indica nobis, ſi potes. Sicut in
omnibus diuitijs, inquit. Similitudo hæc non adæquat rem com-
paratam, maiores quippe ſunt delectationes ſpirituales, quam cor
porales, ſed quoniam nos res ſenſibiles tranſcendimus, ex eis ve-
namur has ſimilitudines: & certe inter omnia concupiſcibilia ſen
ſus pecunia magis rapit affectum, vnde eam facit Beatus Paulus
1. ad Timot. 6. c. ad Timotheum ſcribens radicem omnium malorum, & ratio hu
ius eſt, quoniam appetitus beatitudinis, ſupremum locum occu- 5
pat inter omnia appetibilia, pecunia autem maximam ſimilitudi
nem habet cum beatitudine: beatitudo enim eſt ſtatus omnium
bonorum in quo nihil, quod concupiſcitur deeſt beato, inter
omnia vero ſenſibilia pecunia eſt, quæ omnia deſiderabilia au-
cupat: eſt enim pretium omnium rerum, & ſic intelligitur ad li-
Eccleſ. 10. c. teram illud Eccleſiaſtici, Pecuniæ obediunt omnia, quia omnia
concupita ſenſibilia per pecuniam habentur. Quare cum hanc ſi-
militudinem habeat cum beatitudine, mutuatur etiam ab illa aliã
proprietatem beatitudinis, quæ eſt rapere maxime, & trahere ad
ſe affectum. Altiſſima ergo eſt ſimilitudo, quomodo inter ſenſi-
bilia qui poſsidet diuitias, omnia poſsidet, cum omnia obediant
pecuniæ multo magis inter ſpirituales delectationes qui Deum
poſsidet, omnia poſsidet, & vere beatus eſt, hic in ſpe, & in futuro, 6
erit in re, quidquid enim deſiderari poteſt in Deo inuenies. Ideo
2. ad Cor. 1. c. B. Paulus ad Corinthios ſcribens inquit. Gratias ago Deo meo
ſemper pro vobis in gratia Dei noſtri, quæ data eſt vobis in
Chriſto Ieſu, quia in omnibus diuites facti eſtis in
illo in omni verbo, & in omni ſcientia, ita vt
nihil vobis deſit.

(.2.)

LIBERALITAS.

ISIDORVS Clarius in quadam oratione inquit. Beata plane res liberalitas, quæ cum auaritiæ contraria sit, quam Apostolus omnium malorum radicem recte appellat, iure omnium bonorum radix, & fons appellari potest. Quid enim non secum affert boni? Quem non illius vultus exhilarat? Est profecto veluti sol, qui cum orbi appa ret, mortales omnes implet iocunditate: sic liberalis, dum benigne omnibus facere studet, vbicunq; conspicitur, quibuscunq; se obuiam præbet, lucē quandā secum affert, quæ lætitiam omnibus parit. Vter fœlix dici debeat dives, auarus, an liberalis? Auarus no
2 ctes, & dies excruciatur, vt opes opibus addat, & pro his quidem quas non dum habet, solicitus est, quo pacto eas assequatur: pro his vero, quas habet non minori vexatur solicitudine ne re tam chara forte priuetur, quod si accidat, dolores inferni (vt Prophetæ verbis vtar) circūdant illū, & hoc infœlicius morte arbitratur, pecunias sæpe male tutas in arca putat, quare in secretiori terę parte eas infodit, sed nec tunc quidem molestia caret: metuit enim ne si repentino aliquo casu moriatur, res sibi omniū charissima in perpetuum pereat, ac propterea etiam cum sanus est, hoc metu premitur, multo vero magis si ægrotat, tunc enim & fateri cuiquam timet, vbi thesaurum reposuerit, metuens etiā filiorū infidelitatem, & non fateri dolor est ob impendentis mortis metū. Reliquis opibus ita vtitur, vt illorum se manifeste seruum demō-
3 stret: Omnes auersatur quos opinatur petere à se quidpiam velle præsertim pauperes, quo fit, vt vicissim etiam alij illū auersentur, & oderint. In tali homine, quod fœlicitatis vestigium inuenitur? Nunc refer animum ad liberalem, nunquā tristitia eum inuadere potest, nisi cum benigne faciendi facultas deest, somnos dicit iocundissimos, vigilias iocundiores, omniū congressus gratos habet præsertim egenorū. Huic vero nō facile inuenias, qui insidias struat, ac nocere cogitet, quin potius optant omnes, vt seruetur diutius in vita: cū verò tēpus aduenit, quo vitæ cedat, primū illius omnes mortem deflent, deinde eius recordatio beneficentię perpetua in hominum mentibus perseuerat. Cernis quam dispar sit auari, ac liberalis ratio, & ille quidem nec hic, nec in futura vita

Isidorus Clarius oratio. 61. tom. 1.

simile.

fœlicitatis partem attigerit: hic vero contra ſemper fœlix fuiſſe deprehendatur? De Alexandro Magno hiſtorijs proditum legimus, quod liberalitate, & clemẽtia adeô polleret, vt videretur nõ tam trophæis potiri propter hoſtium ſuorum ruinam, quam vt eoſdem hoſtes nobilitaret, & proprijs eorum ſpolijs locupletaret. Cumq; rogaretur ab amico, quid nam ſibi commodi, & vtilitatis referret ex tam multis ſpolijs, & victorijs, reſpondebat: Id quidem refero, atq; reporto, vt lætitia animum expleam, quod ea liberaliter largitus fuerim, ac diſtribuerim. 4

LIBERVM ARBITRIVM.

PRO certo habent omnes Philoſophi hæc inferiora ſuperioribus cæli conſtellationibus gubernari: & ad hoc pertinet illud, quod ſcribitur in Geneſi. Fecit Deus duo luminaria magna: luminare maius, vt præeſſet diei: & luminare minus, vt præeſſet nocti: & ſtellas, & poſuit eas in firmamento cæli, vt lucerent ſuper terram, & præeſſent diei, ac nocti. Itaque Dei ſumma potentia atque ſapientia declaratur non ſolum in eo, quod cælos, & terram fecit, ſed etiam in eo, quod ſapientiſsime ea inter ſe aptauit, atque coniunxit: quamuis autem aſtra magnam impreſsionem faciant etiam in hominum corporibus, tamen (vt dicitur) ſapiens dominabitur aſtris, & libertate liberi arbitrij poteſt omnes inclinationes corporis ſuperare, maxime adiutus ratione, & diuina gratia, quæ nunquam deeſt facientibus, quod in ſe eſt. 2

Gene. 1.

B. Ambroſius de hac materia agẽs, inquit, ſuper illa verba Proverbiorum: Equus paratur ad diem belli: Dominus autem ſalutẽ tribuit. Dum tamen curris, dicito. Deus virtutẽ tribuit equo meo, vt currat: Deus dedit tibijs meis perſeuerantiam, vt ſtarẽ. Nõ ergo putes quod te libertas arbitrij ita habeat, quaſi nauis, per quam vis euadere Barbaros de littore, per quãvis euadere à fluctibus pelagi, per quamvis ad patriã quam deſideras peruenire, ſed ſi Dominus imperauerit ventis proſperis, & aduerſis flatibus ſilentiũ dederit ſi latentia vada demonſtrauerit, & ſomnũ tulerit gubernantibus nautis, & abſq; læſione portum ingredi fecerit, ages poſthæc gratias

B. Ambroſ. ſuper illud. Proverb. 21.

ſimile.

3 tias Deo, non naui: Deo, non nautis. Nec iſta dicẽtes excludimus nauem, & nautas, ſed magis & nauem ornamus & nautas, quibus Deum præſulem confitemur: ſi enim Nauis non fuiſſet, vtique quod dominus gubernaret, non eſſet: ſi nautæ non eſſent, quos Dominus excitaret, non eſſent. Ita ergo dicamus ſi arbitrium in te non fuerit bonæ voluntatis, non erit tecum pax Dei.

B. Chryſoſtomus in quadã homilia ait. Sicut nec terra ſine ſemine, nec ſemen ſine terra fructificat: ſic nec homo ſine Deo, nec Deus ſine homine iuſtitiã operatur in homine. Idem etiã inquit. Deus ſeruorum neminem vult inuitum, aut coactum, ſed eos dũtaxat, qui ſua eum ſponte amplectuntur, vt ſeruitutis ſe gratiã habere intelligant. Homines quibus neceſſaria ſeruorum opera eſt & ſeruitio opus, improbos, & dicto non audientes ſeruos poſſeſſionis iure coercent: at Deus cum ſibi ipſi ſufficiat, & nullius indi-

4 geat, noſtræ tantũ ſalutis gratia cuncta operatur, noſq; ipſos noſtri eſſe iuris, & arbitrij permittit, ideo cogit neminem, ad noſtrã tantum ſpectat vtilitatẽ. Quod ſi nolentes ad ſeruitutem traheret, non ſecus eis cõtingeret ac ſi nullũ præſtitiſſent ſeruitium.

B. Chryſoſt. hom. 14. ope. impe. Idem homi. 9. in Ioan.

Idem quoq; inquit. Non eſt volentis, nec currentis, ſed miſerentis Dei, ait. B. Paulus ad Romanos ſcribens. Quia illius eſt, qui amplius eſt? Eius dixit eſſe vniuerſum ſecundum conſuetudinem hominum, ſic quippe etiam nos facimus. Verbi gratia videmus domum bene ædificatam, & dicimus, quia totum artificis eſt, & tamen non omne opus eius eſt, ſed etiam operariorum, & quia materiam tribuit domui, & aliorum plurimorum: verumtamẽ quoniam ille efficacius concurrit illius vniuerſum opus eſſe dicimus. Sic etiam hic quia Deus omnia attingit ſuo efficaci concurſu, dicitur totum facere. Quemadmodum Deus, qui per ſe ſeruare po-

Idem homi. 12. ad Hebr. Ad Roma. 9. Simile.

simile.

5 tuit in diluuio vniuerſali Noe cum ſuis, ne ſubmergerentur, ſed tamen voluit vt ipſe fabricaret arcam, & ingrederetur eam, vt eſſet ſuæ ſaluationis cooperator: ita vult vt omnes qui ſpiritualiter ſaluantur ſuæ ſaluti cooperentur per liberi arbitrij motum credentes in eum, qui iuſtificat impium inquit Driedo de captiuitate & redemptione hominis. Verum eſt tamen quod vt etiam homines ſuæ ſaluti cooperentur, donum Dei eſt, qui operatur omnia in omnibus ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.

Driedo de captiuit. & redemptio. hominis.

LIN-

LINGVA.

LINGVA instrumentum est, quo Dæmones multos homines capiunt, iam homo impius blasphemat, iã periuriũ cõmittit, iam falsum testimoniũ dicit, iam detrahit, iam turpia profert, iã scurrilia, iam multa loquitur, iam deniq; otiosa innumera: maximus deniq; laqueus est lingua, quo homines ligantur, & destruuntur. Vnde Beatus Iacobus inter alia, quæ de lingua affirmat, vt vno verbo multa comprehendat, ait. Lingua nostra ignis est, vniuersitas iniquitatis. Quo in loco glossa inquit. Vniuersitas iniquitatis lingua vocatur, quia per eam cuncta facinora, aut conantur, (vt latrocinia & stupra) aut patrantur (vt periuria, falsa testimonia) aut defendũtur (vt cum quilibet scelus suum excusat, quod commisit.) Ideo in Ecclesiastico dicitur. Beatus vir, qui non est lapsus verbo in ore suo. Igni etiam Beatus Iacobus linguam comparant: ignis enim inter omnia elementa potentissimus est ad omnia destruendum. Comparantur quoque homines linguam non custodientes equis absque fræno, & nauibus sine gubernaculo eodem Apostolo ibidem. Vnde non sine causa spiritus sanctus in linguis apparuit potius, quam in manibus, aut in alijs corporis membris, vt insinuaret membrum hoc maxime inflammatum esse infernali igne, quare necesse erat, vt igne cæleſti inflammaretur.

Iacob. 3.

Ecclesiast. 14

B. Hilarius. in Psal. 51. simile.

Beatus Hilarius ait super illa verba: sicut nouacula acuta fecisti dolum. Nouacula ad nitorem vultus acuitur, vt abradens hirsutam atque horrentem faciem leuiget. Hæc si potius vulneret, dolum fecit, quippe cum præparata ad ornatum fuerit, ministerium suum præbuit ad vulnus, non ad ornatum. Ita lingua impij in malitia potentis, quum natura ad eloquendas rationabiles cogitationes consulti cordis præparauit, ipsa potius irrationabiles operatur iniquitates.

Idem in Psa. 44. simile.

Idem etiam super illa verba: Lingua mea calamus scribæ, ait. Sicut calamus instrumentum est delineandæ scripturæ accommodum, ipsum manu viri periti promouente ad eorum, quæ scribenda sunt, characteres exprimendos: Sic lingua iusti, Spiritu sancto eam mouente, cordibus credentium verbo scribit

vitæ

4 vitæ æternæ tincta quidem non atramento, sed spiritu Dei viuentis.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia super illa verba. In manu linguæ vita, & mors, inquit. Media namq; vtriusque partis lingua est, & si vtriusque est tu Dominus es. Nam & gladius in medio positus, si quidem fuerit aduersus hostes arreptus salutaris accipienti reperitur: si vero tenentis viscеribus inferatur, mortem præparat inferenti: non quia talis ferri natura, sed quia vtentis tale consilium est: ita & lingua æstimetur gladius in medio positus. Armetur aduersus peccata tua, non ad fratris plagam præparetur: & ideo Deus eam velut muro duplici voluit circundari. Nã dentium tegmine, & labiorum custodia continetur, ne verba im-
5 prouida garrulitate proferantur. Idem inquit. Magis vertice ipso capitis linguam tuam custodias. Regius quidam equus est lingua nostra, si ei frænum immiseris doctrina tua gradarium feceris, ascendet in eum rex & quiescet in eo: Si autem nullo fræno domaueris, sed huc atque illuc infrænem iactari permiseris, diaboli eam vehiculũ feciſti. Idem in Psalmum quintum etiam ait. Non dixit Dauid simpliciter, aut absolute. Sepulchrum est guttur eorum: sed, patens, ita significans maiorem fætorem: & nos in mortuis quidem corporibus contrarium facientes terræ illa tradimus: hi cõtra verbis obscænis, & male sanis dogmatibus faciẽtes, cũ ea in imo locare oporteret, proferunt, & omnibus videnda proponunt, & multos offendunt. Mortua autem verba multo-
6 magis tegenda quam cadauera sepelienda sunt.

Sicut ianua balnei si crebro aperiatur, cito calorem eius extrudit: sic anima cum multa loqui vult, quamuis valde pulchra sint omnia, memoriam sui pervocale ostium distrahit, ac disturbat.

Si dolij os apertum manet, culices ingrediuntur, & vinum corrumpunt. Idem accidit in multiloquio, facetis, & vanis sermonibus.

Plutarchus inquit. Vascula inania maxime tinniunt, ita quibus minimum inest mentis, hi sunt loquaciſsimi.

B. Chryſoſt. hom. 4. ad baptizandos. simile.

Idem homil. 52. in Matth. Simile.

Idẽ in Psal. quintum.

simile.

simile.

Plutarch. in Moralib. simile.

Lingua.

QVam peſsima autem lingua malignantium ſit, verba illa libri Iob manifeſte inſinuant, quæ ſic habent. Porrò ſaltuum faciet Deus egenum à gladio oris eorum. Magnum miracu-

Iob. 5.

lum

lum declaratur in his verbis, vt homines tenues, & orbatos pa- 7
trocinio, virtute tamen præditos (hos enim pauperes sacra frequenter scriptura intelligit) liberet Deus è telis, & vi impiorum. Est autem animaduertendum, quod cum multa ab impijs in pios viros tela intenta sint, non vincula, non carceres, non ergastula, non gladios, non virgas, non cruces, & alia exquisita tormentorum genera commemorat, sed linguam tantum, id quod etiam vsu venit in alijs sacrosanctæ scripturę oraculis. Ex quo intelligi licet à nulla fere re magis sanctos viros quam à petulanti, & dolosa lingua vexari. Cuius rei esse causam existimo quod cũ ipsi nihil magis, quam scelera, & flagitia detestentur & exhorrescant, nihil eos magis angit, quam quod scelerati, & flagitiosi nominentur, & hoc nomine condemnentur pœnis atque supplicijs afficiantur. Magna ergo Dei benignitas, & potẽtia est, quod 8
hominem inopem ab inimicis, & ab immani hostium vi liberet, & eorum linguæ venenata tela retundat. Quade causa regius vates eisdem verborum figuris vtens, & quanta linguæ acerbitas
Psal. 56. sit exponens, maximas ei gratias agit dicens. Misit de cælo, & liberauit me, dedit in opprobrium conculcantes me. Eripuit animam meam de medio catulorum leonum. Filij hominum dentes eorum, arma, & sagittæ & lingua eorum gladius acutus. Ec-
Eccles. 25 clesiasticus etiam magnam Deo gratiam habet pro tanto eius erga eum beneficio quod eum liberauerit à laqueo (ait) linguæ iniquæ, & à labijs operantium mendacium. Quod beneficium quia trabali (vt dicunt) clauo in eius memoria fixum erat post pauca repetit dicens: à lingua coinquinata, & à verbo mendacij, à rege iniquo, & à lingua iniusta. 9

LOCA

LOCA SACRA VENERANDA.

IOSEPHVS de bello Iudaico inquit montem Sinai esse fertilissimum, & habere optima Pascua: pastores tamen (quoniam Dominus in illo Moysi aparuit) pecora sua in eo non pacebant, imo propter maximam reuerentiam nec super ipsum ambulare audebant. Ecclesiæ autem, ac templa, in quibus Deus nunc peculiari modo existendi est, si quidem in eis est sacrosanctum & ineffabile sacramentum altaris magna confusio est, ac maxime dolendum videre quam pauca reuerentia à fidelibus habeantur: in eis etenim Christiani ipsi non solum cogitare, & loqui, verum etiam (quod grauius est) magnas audent committere abominationes. Hugo de sancto Victore inquit priscos illos & antiquos Romanos postquam ad vxores suas accesserant, omni studio curasse se ipsos purificare, & etiam abstinere ab ingressu templi saltim per aliquod dierum spatium.

Hugo. tract. 7. sententiar.

LVDVS.

LVDVS.

Ethic.4.

VAMVIS teſte Ariſtotele in Ethicis, ludus moderatus propter recreationem duntaxat virtus ſit & non vitium, tamen cum multi illo abutantur & ſeſe in eo propter lucrum ingurgitent, peccato non carere credendum eſt. Quod vt melius intelligatur, obſeruare oportet cupiditatē ludentis non eſſe ex ſe peccatum mortale ſi ipſe tamen ludens cum perſonis, quæ legitime ludere poſſunt, & fraus, aut dolus non interueniat, ludum exerceat. Nam auaritia hæc non eſt contra iuſtitiam, ſed contra liberalitatem, vt Beatus Thomas, & Caietanus teſtantur: erit autē mortale propter alias circunſtantias. Eccleſiaſticus vero qui propter cupiditatem luſerit, lethalem culpam committit: facit enim contra antiquam legem Eccleſiaſticam: in quam etiam pœnam incidunt hi, qui illos ad ludēdum incitāt, ſunt enim cooperatores. Sæcularibus vero prohibitus eſt ludus alearum, & teſſerarum, & tabularum ludus, & hoc per legem regni, contra quam faciens probabilius eſt, quod mortaliter non peccat, quamuis ludus ipſe reprehenſibilis ſit, & odioſus eſſe debet propter illa, quæ cōmuniter in eo euenire ſolent: eſt enim veluti quoddam rete quo animę capiuntur, in ipſo namque omnia Dei præcepta plerunque frangūtur, quod patet, in primis de primo precepto honorandi Deū: in ludo enim contra Deum, & ſanctos eius, verba execranda proferūtur, & ibi etiam Diabolus idololatriam ſuſtentat, dum efficit, vt luſores ipſi figuras illas alearum ad lucrandum quodammodo adorent. Secundum etiam preceptum de non iurando per Deum in vanum ibi frangitur: etenim quid aliud ſecum trahit ludus, niſi blaſphemias, & iuramenta? In eo videbitis alium iurantem, ſe lucratum fuiſſe, alium vero eodem iuramento ei contradicentem: alium ſe peierantem, alium vero cauſam illius periurij pertinaciter dantem. Quid de tertio præcepto videlicet de ſanctificatione feſtorum dicam? Qualiter feſtum ſanctificat, qui miſſam, & concionem non audit, vt ludo vacet? Quartum etiam preceptum frangitur, quoniam ludēs ſolet, cum perdit, maledicere cum, qui illum genuit, & matrē quæ ipſum peperit. De quinto etiam præcepto conſtat, quoniam ex ludo mors, inimicitiæ, odia, & ſimultates

1

2

3

B. Tom. 2.2. q. 118. artic. 2. & 3. & ibi Caieta. & in ſumma.

c Epiſcopus 3. q. 1. & c clerici. de vita & hon. clerico.

4 tates oriuntur. Sextum præceptum etiam frangitur, quoniã carnalis amicitiam init cum vxore, aut cum filijs eius, quem in ludo ſocium habet, vel in cuius domo ludit, & ſic carnis peccatum cõmittitur. Septimum etiam frangitur, nam filius vt habeat quid ludat, à patre nummos furatur, ſimiliter ſeruos à domino ſuo ac denique ipſi ludentes ad inuicem ſe decipiunt, & fraudibus nummos ſubripiunt. Octauum etiam præceptum frangitur, [porque de que ſe ceua el juego, ſino de hablar de vidas agenas vnas vezes con verdad, y muchas con mentira?] De nono præcepto dictum eſt in ſexto. Denique decimum præceptum ibi frangitur, quid enim in ludo agitur, niſi de lucrandis nummis aduerſarij per fas, perque nefas, ſiue iuſte, ſiue iniuſte? Qua propter confeſſores, & prædicatores maxime commẽdare debent Chriſtianis, vt ſe à
5 tantorum malorum abyſſo auertant.

Luſores.

AVdite ò luſores regium Prophetam vobis minantem illis ſtupendis verbis, ſcilicet. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, in retributionem, & in ſcandalum. Talis luſorum mẽſa fiat, imo talis eſt: eſt enim laqueus, quo Dæmon tã luſores, quã recipientes eos in domibus ſuis capit, & deſtruit. Fiat, & in retributionem, ita quod præmium vobis debitum in cælis ob opera bona, quæ feceratis in hanc luſus voluptatem commutetur, & nihil aliud recipiatis. Fiat & in ſcandalum, & in ruinam tam aſpicientium illos, quam recipientium, & nummos mutuantium, & chartas, præbentium, aut taxillos, aut auxilium quomodoli
6 bet dantium. Igitur fratres cauete à ludis, & à domo ludentium, quia ibi eſt ſedes Satanæ, ibi enim iuramenta multa, & falſa proferuntur contra Dei honorem, ibi facultas, & diuitiæ, quibus pauperes filij alendi erant, amittuntur ab inſanis parentibus, & multoties à filijs non valentibus res paternas alienare, dilapidantur in damnationem lucrantium. Quorum malorum ipſe infernalis receptor domus dominus cauſa præcipua eſt, & per conſequens omnium pœnarum & ſatisfactionum reus. Vnde non plus illi abſolutionem concederem, quam Iudæ, quouſque domum luſoribus clauderet, & pœnitentiam veram ageret de tot in Deum ſua cauſa peccatis commiſsis, cum Beatus Paulus ad Romanos ſcribens dicat, non ſolum eſſe dignos morte æterna, qui Pſal. 68 Ad Rom. 6

mala faciunt, sed etiam qui facientibus consentiunt, & auxilium, & occasionem præbent. 7

Multi sunt, quorum Deus ludus est, ludum Deo proponunt, ludo, & non Deo offerunt bona sua omnia, atq; taxillorum iurisdictioni, & potestati se ipsos subiiciunt, & fere totum tempus vitæ in illo consumunt. Et quemadmodum Deus cultoribus suis viginti vnam literas contulit, quibus tota scriptura Sacra contineretur, & scriberetur, & per illam diuina voluntas comperta esset: sic taxillus habet puncta viginti vnum, quibus lusor Dei sui cognitionem assequitur, vt eum sequatur, illique obediat. Magna profecto stultitia lusoris est taxillum Dominum Deum suum constituere, & ei seruire die, ac nocte. Si videas (ait Seneca) murem velle dominari alii muri, nunquid risum teneas. Quanto magis ridiculum est, quando os canis, quod minoris laboris est, homini dominetur. 8

Seneca.

LVXVRIA.

B. Augusti. li de honestat. mulier. c. 30.

BEATVS Augustinus libro de honestate mulierum ait. Quanta iniquitas, quanta peruersitas est vt animam, quam Christus suo sacro sanguine redemit, luxuriosus quisq; propter vnius momenti delectationem libidinis diabolo pessimo inimico suo vendat, ac tradat, vere nimirum miseranda, & plangenda conditio est, vbi cito præterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat, sub momento enim impetus libidinis transit, & permanet sine fine infœlicis animæ opprobrium. Antiqui hunc turpem amorem pingebant sicut monstrum illud, quod à Poetis chimæra dicitur, cuius caput erat leonis, corpus vero erat capræ, sed cauda erat draconis. Caput erat leonis, quia talis amor à principio feraliter inuadit, & amor brutorum adoritur hominem: corpus autem erat capræ, quæ luxuriosissimum animal est, quia inuasus tali amore in luxuriæ pruritus dilabitur, inflammatur & incenditur: caudavero draconis, quia in fine mordet, vel per pœnitudinem, vel per egestatem, vel per infirmitates, ad quas deduxit. Ideo de hoc vitio dicitur in Prouerbijs. Pretium sconti

Prouerb. 6.

vix

2 vix est vnius panis: mulier autem viri pretiosam animam capit, hoc est, delectatio, propterquam appetitur mulier, vix est vnius panis, id est, breuis est nimis, & nullius valoris. Nonnulli vero ex Hebræo sic legunt, quia propter mulierem fornicariam vsque ad frustum panis, id est, vsque ad mendicitatem peruenit homo: solent enim mendici frustum panis postulare. Fugite ergo (vt Beatus Paulus docet) fornicationem, & occasionem eius, sicut Beatus Cyprianus admonet in quadam Epistola dicens. Liberanda est vigilãter de periculosis locis nauis, ne inter scopulos & saxa frangatur: eruenda est velociter de incendio sarcina, priusquam flammis superuenientibus concremetur. Nemo tutus est periculo proximus, nec euadere Diabolum Dei seruus poterit, qui se Diaboli laqueis implicauit. Apud Diuum Marcum dixit Domi-
3 nus Iesus Diabolo. Exi spiritus immunde ab homine isto. Ab effectu talis dictus est immundus scilicet, mundus enim creatus est, & in gratia, immundus tamen dicitur, quia ad immunditias vocat & excitat hominum mentes, & corpora, in quibus mirum in modum sibi cõplacet, potest enim mouere voluntatem persuadendo, vel proponendo obiectum, & potest operari ad hoc, quod aliquæ formæ imaginationi præsententur, & facere, quod appetitus sensitiuus incitetur ad aliquam passionem. In peccato ergo luxuriæ valde complacet, quia totus homo in illo polluitur, anima scilicet, & corpus, & quia luxuria est maximæ adhærentiæ, & difficile ab ea potest homo eripi, insatiabiliter enim est delectabilis appetitus, sicut docet Aristoteles in Ethicis. Propter quod inquit Ecclesiasticus. Post cõcupiscentias tuas
4 non eas: si præstes animæ tuæ concupiscentias eius faciet te in gaudium inimicis tuis. Quia vero luxuria totum corpus inquinat, quædam pœna specialis ad luxuriosos destinata est in inferno scilicet, fœtor horribilis pro eorum libidine, inquit Ricardus de sancto Victore.

B. Cyprian. Epist. 11.

Marci. 5.

Scot. li. 2. distin. [illegible]. Et B. Tho. 1. 2. q. 75 artic. 3. & q. 8. ar. 2

3. Ethicor. Ecclesiast. 18

Obserua, obsecro, diligenter, quod in laudibus sapientię ęternę inter alia multa, quæ Sapiens decantat, inquit. Est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, mundus: spiritus mundus est in sapiẽtia, & propter hanc munditiam dicit statim. Attinget vbiq; propter suam munditiam. E contra Dominus Iesus Diabolum compellat spiritum immundum. Videas ergo cui spiritui adhærendum sit, immundo, id est, Diabolo, qui ad luxuriam vocat mẽtes,

Sapient. 7.

& corpora hominum, vel mundo ſpiritui, qui eſt Dei ſapientia, quæ animas mundas facit, & in ſe transfert. 5

Ad Rom. 1. Cum Beatus Paulus ageret de ſceleribus illorum hominum, qui non probauerunt Deum habere in notitia, ſed negantes diuinam prouidentiam, aut non actu contemplantes illam, inquit. Tradidit illos in reprobum ſenſum, vt faciant ea, quę non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, &c. Vide qualis ſit fornicationis progenitor. Ad ſimilitudinem illius non probat fornicarius Deum habere in notitia ſcelus ſuũ, id eſt, non actu conſiderat, per quod fugiet diuinam iniuriam, ſi-

Danie. 13. cut docuit illa ſacra Suſana, quæ dicebat. Angustię ſunt mihi vndique, ſi enim hoc egero, mors mihi eſt: ſi autem non egero, non effugiam manus veſtras. Sed melius eſt mihi abſque opere incidere in manus hominum, quam peccare in conſpectu Domini 6

Adeò ſtudebat ſanctus Apoſtolus ſegregare Chriſtianos omnes à fornicatione, quod vel nomen eius auditu indignum iudicabat,

Ad Epheſ. 5. ideoque aiebat. Fornicatio, & omnis immunditia, aut auaritia nec

Ad Gal. 5. nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos: Primogenita enim appellatur ab eodem Apoſtolo inter peccata carnis. Manifeſta ſunt inquit, opera carnis, quæ ſunt fornicatio, inuidia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus, &c. Cum mulier vna fragmine molæ

Iudicum. 9. confringeret cerebrum Ducis Abimelech, vocauit ipſe cito armigerum ſuum, & ait ad illum. Euagina gladium tuum, & interfice me, ne forte dicatur, quod à fœmina interfectus ſim. Potiori equidem titulo indecorum atque indecens ſibi vir Chriſtianus exiſtimare deberet (cuius eſt ſtrenue agere, ac fortiter ſe gerere in militia ſpirituali) à fœmina hoc eſt à vanæ carnis delectatione ſuperari. 9

Luxuria.

QVam tenax luxuria ſit, verba illa Eccleſiaſtici declarant, ait

Eccleſ. 4. enim. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Apta ſimilitudo certe: nam ſicut tangens picem ſemel, ſepties ſe lauabit, & penitus mundus non manet: ita luxuriæ deditus multoties peccata confitens procliuis adhuc ad inhoneſtatem manet. Fornicati

Oſeæ. 4 ſunt (inquit Propheta Oſeas) & non ceſſauerunt. Hoc deterius eſt, & quod deducit homines ad perditionem. Maxima eſt abſq; dubio luxuriæ potentia, & amoris concupiſcentiæ vis, vt eſt vi-

dere

8 dere in Sichē filio Emor, qui amore Dinæ incensus circuncisionis cautherium, & grauissimum huius vulneris dolorem non recusauit: nec hoc contentus parentem quoq; senē, & vniuersum populum ad hoc magnis precibus impulit, vt eundem subirent cruciatum: nec vero hanc adeò iniquam conditionem grauiter, & molestè iuuenis tulit: ait enim Scriptura sacra. Nec distulit adolescens, quin statim quod petebatur, expleret, amabat enim puellam valde, &c. O si charitas Dei in pectore nostro ita flagraret, quam leue, ac suaue nobis mandatorum ipsius iugum efficeretur Hoc argumento credibilia fiunt, quæ de sanctorum martyrum mirabili constantia, deq; sanctorum confessorum vigilijs, ieiunijs, & continuis laboribus, deque eorundem mentis excessu, & alienatione prædicantur. Si enim tantum potuit vnius puellæ pul- Gene. 34.

9 chritudo, quæ vel morbo vel ætate marcescit, quid immensa illa & infinita pulchritudo efficiet, quando illam Dominus (quāuis in speculo, & ænigmate) fidelibus amicis suis velut spectanda proponitur, quando demū saluator implet illud, quod promisit? Qui diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum? Hanc vim & luxurię efficaciā ostendit etiam sanctus Hieremias dicens. Onager assuetus in solitudine in desi- Hierem. 2.
derio animæ suæ attraxit ventum amoris sui. Onager, hoc est, asinus syluester absque iugo libidinosissimum animal est atque olfaciens fœmellas, ad eas toto impetu currit. Sic peccatores filij Belial, id est, absque iugo carnalibus acti desiderijs præcipites ad ea currunt à longe ventum ad se trahentes, offendiculaque, ac occasiones quærentes. Et alibi inquit sanctus Propheta. Onagri Hierem. 14.

10 steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones. Hi præ nimio calore, quem intus gerunt, os aperiunt, & attrahunt ventum, quo grandis temperetur calor. Carnales homines concupiscentiæ calorem, quem intus gerunt, refrigerare volunt his caducis rebus, quæ veluti ventus fugiunt, & statim non comparent, easque quærentes ad se quasi vi quadam trahunt. De hac maledicta peste dicitur apud Iob. Ignis vsque ad consummatio- Iob. 31.
nem deuorans.

Quamuis de cunctis peccatoribus dici potest illud Prophetę: Psalm. 38.
In imagine pertransit homo, quoniam peccator vix habet aliquid hominis præterquam imaginem illam, & apparentiam, etenim non nisi per passiones suas viuit: verumta-

Gene.49. men peculiarius hoc de homine carnali, & luxuria contaminato 11
dicitur. Itaq; luxuria non ſolum eſt ignis diuitias conſumens. (Et
ſic Patriarcha Iacob filio ſuo Ruben dixit: Effuſus es ſicut aqua
ne creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui: Vbi alia litera ha-
bet. Ne aſcendas. Quod & explicat Chaldaicus interpres dicens,
quod huic filio Ruben, quia maior natu erat ſummum ſacerdo-
tium, regnum, ac maioratus debebatur, ſed propter illã ſenſualẽ
turpitudinem ea omnia amiſit, & caſtus Ioſeph maioratum acce-
pit: ſacerdotium vero tribus Leui, regnum autẽ tribus Iuda con-
ſecutæ fuerunt) non ſolum, inquam, hoc vitio nefario maioratus,
ſalus, atq; honor amittitur, verum etiam properatio, & iudicium
deperditur, ac miſer homo tanquam imago, & inſenſibilis ſtatua
Pſal.118 remanet. Et ita vbi nos legimus: Coagulatum eſt ſicut lac cor eo-
rum ſcilicet hominum carnalium, alij verterunt. Incraſſatum eſt 12
velut adeps cor eorum: ſenſus ergo eſt: habent iſti mẽtem hebetẽ,
& craſſam quippe quã corporis voluptatibus, & rerũ terrenarũ
cogitationibus alunt, propterea nec ſcientiam rerum diuinarum
B. Thom. 2. 2. q. 53. ar. 6. tenẽt, ne eam habere volunt. Vnde B. Thomas inquit, filias luxu-
riæ eſſe cæcitatẽ, inconſiderationem, odium Dei, præcipitationẽ,
incõſtantiã, amorem proprium, rerũ tẽporalium affectionem, &
æternarũ deſperationem. Ideo in Pſal. dicitur. Supercecidit ignis,
& nõ viderunt ſolem, hoc eſt, ſupercecidit ignis luxurię, & hi, ſu-
per quos cecidit, ita cæci remãſerunt, vt nec clariſsima viderent.

Luxuria.

Prouerb. 1. TAm magna miſeria eſt libidinis cæno inquinari, eiuſq; tyrã-
nide, ac vinculis conſtringi, vt pro maximo virtutis premio 13
in Prouerbijs deſignetur ab hac peſte liberari. Poſtquã enim di-
uinæ legis ſtudium vehementer Salomon cõmendauit, huius ſtu
dij fructũ ſubijcit protinus. Vt eruaris à muliere aliena, & ab ex-
tranea, quę mollit ſermones ſuos, inclinata eſt enim ad mortẽ do-
mus eius, & ad inferos ſemitę ipſius. Omnes, qui ingrediuntur ad
eam, non reuertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ. Quam au-
tem vere miſeranda ſit illorum conditio, qui impudico amore fla
grant, & quomodo ſub diaboli poteſtate captiui teneãtur (à qua
fine cæleſti ope emergere non poſsint) quamuis præterita verba
Prouerb. 22. manifeſte declarant, idem Sapiens clarius inferius indicat, vbi ait.
Fouea profunda os alienę, cui iratus eſt Dominus incidet in eam.

Et

14 Et vigesimotertio cap. inquit. Fouea profunda meretrix, & puteus angustus aliena. O stupenda verba! quis tam marmoreus est, qui illa audiens non toto corde cõtremiscat? Fugite ô fratres mei, fugite has profundas foueas, ne profunde incidatis in eas.

Beatus Ioannes Clymacus inquit. Qui sudoribus suis, atq; laboribus aduersus huiusmodi aduersarium pugnat, is ei similis est, qui inimicũ suum papyro ligauit: qui vero cõtinentia, atq; vigilijs pugnat ei similis est, qui catenis hũc deuinxit: porro is, qui altissima humilitate depugnat, ei comparatur, qui occidit inimicũ, atq; in arena occubuit, arenam vero intellige humilitatem. Nisi enim Dominus domum carnis deleuerit, domumq; animæ ædificauerit, frustra quispiam hanc ieiunando solum, ac vigilãdo destruere nititur. Ideo offer ante oculos Dñi carnis naturalem infirmitatẽ B. Clymacus grad. 15.

15 tuam humiliter imbecillitatem agnoscens. Huic sententiæ fauet illa B. Augustini in lib. confessionum, vbi ait. Amãs beatam vitã timebam illam in fide sua, & ab ea fugiens quærebam eam, putabam enim me miserum fore nimis, si fœminę priuarer amplexibus, & medicinam misericordiæ diuinæ ad infirmitatem meam sanandam non cogitabam, quia expertus non eram, & propriarum viriũ credebam esse continentiam, quarum mihi non eram conscius, cum tam stultus essem, & nescirem sicut scriptum est, neminem esse continentem, nisi tu dederis. B. Augũst. li. 6. confessio.

Luxuria.

LOquẽs in Prouerbijs diuina Sapiẽtia de fœmina improba inquit. Inclinata est ad mortẽ domus eius, & ad inferos semitæ Prouerb. 2.

16 ipsius: omnes, qui ingrediũtur ad eã, non reuertentur nec apprehendent semitas vitæ. O terribilia & stupenda verba! Primũ dicit quod domus meretricis simul cũ his rebus quę in ea sunt, inclinata est ad mortẽ, ideſt, ad peccatũ: & oẽs ingressus, & egressus eius à fenestra in ianuã, & à ianua vsq; ad fores, oẽs, inquã, isti ingressus, & regressus sunt vię inferni. Est autẽ notandũ Hebręũ verbum, ꝙ hoc loco ponitur, significare etiã peccatores. In quo insinuatur infernũ, & peccatores idẽ fereesse, [no ay mas de los peccadores al infierno q̃ dela vida a la muerte, q̃ es vn soplo.] In peccatoribus qui apud inferos sunt sentẽtia iã lata est, & executioni mãdata: in his vero qui in mũdo viuũt sentẽtia prolata est, & nõ executioni mãdata, sed nescitis ò impij peccatores, vtrũ hodie, an cras executi-

tioni mãdabitur. Omnes, qui ingrediũtur ad eã non reuertẽtur, 17
nec apprehendẽt ſemitas vitæ. In hoc ſignificatur, quod quãuis
in omnibus peccatis mortalibus remaneat homo impotẽs, vt ex
ipſis exire poſsit, ſi Deus per ſuã infinitam miſericordiã ipſum
non præueniat, & adiuuet, tamen peccata luxuriæ inter omnia
ſcelera ſunt magis, vt ita dicã, viſcoſa, hoc eſt, [ſon mas pegajo-
ſos y prenden mas entre todos los peccados.] Quam obrem
homo turpis, & carnalis difficile conuertitur, & ideo dicit ſacer
textus. Nec aprehendent ſemitas vitæ. Non ſolum autẽ hoc vi-
tium eſt magis viſcoſum, & attractibile, quam alia vitia, verum
etiam eſt magis vniuerſale. Poetæ in ſuis fabulis dixerunt Her-
culem in nulla corporis ſui parte poſſe feriri, niſi in plãta pedis,
atque ita ibi percuſſum fuiſſe, ex quo vulnere vita priuatus eſt.
Quid, obſecro, antiqui illi Philoſophi hac fabula, & fictione ſi-
gnificare voluerũt? Non equidem aliud, niſi quod ſæpenumero 18
euenire ſolet, vt homo aliquis ſit fortis, prudẽs, ſapiẽs, diuitiarũ,
& honoris contẽptor, ac denique in fortitudine alter Hercules,
ſed tamẽ iſte à voluptate carnali occiditur, dũ ei miſerrimè ſuc-
cũbit. Perpedẽ affectionis percuſſus fuit, & ſic ſpiritualiter mor
tuus eſt. Cũ igitur hoc vitiũ tã vniuerſale ſit tãq; periculoſum,
merito, & iure optimo illud pertimeſcere debemus, tũ vel etiam
quia vitã abbreuiat, & mortẽ corporalẽ citius affert. Atque ita
licet de omnibus peccatoribus poſſunt verificari verba illa Sa-
Sap. 1. pientis; Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuo
rũ, ſed homines impij manibus, ac verbis accerſerũt illã (in qui-
bus Salomon eleganti vtitur metaphora illius, qui aliquẽ lõgius
diſtantem vocat, & prius vocibus, deinde vero ſi tã longe abeſt,
vt vocem audire nõ poſsit, manibus eleuatis, & nutibus eum ac 19
cerſit: ſub qua metaphora quam longe à nobis Deus mortem
fecit, Spiritus ſanctus nobis innuit, cũ nobis ſit adeò cõnaturalis,
& cõiuncta: corpus enim hominis phyſice cõpactum eſt ex con
trarijs, & ideo neceſſario paſsibile, & mortale, & corruptibile, vt
mors ipſa vocibus, ac manuũ ſignis accerſenda eſſet, hoc eſt, ver
bo, & opere peccãdo) quamuis, inquã, de omnibus peccatoribus
dici poſsit, quod peccatis ſuis mortẽ accerſunt, & propriã vitã
abbreuiãt, peculiariusque tamẽ hoc carnales, & effæminati homines
B. Antoni. 2. part. Sumæ. titul. 5. c. 1. faciũt. Atq; ita inquit B. Antonius, rationẽ, quare homines tam
breui vita nũc viuunt, eſſe propter luxuriã: nã hoc vitiũ efficit,

vt vita

20 vt vita breuior ſit & hęc fuit cauſa, quare Romani ad ianuas tẽpli Veneris funera (hoc eſt mortas) vẽdebãt, quod quidẽ Plutarchus inquit, eos feciſſe ad ſignificandũ, quod illa, quæ voluptatis erat aduocata, ipſamet erat cauſa mortis, & ſepulchri. Non ſolũ vero hæc omnia mala ſecum affert luxuria, verum etiã plurimam infamiam adducit. Olim in fronte meretricis proprium eius nomen ſcribi ſolebat, & forſan in lamina aurea, vel argẽtea ſcribebatur, atque ita Seneca dixit. Nomen tuum pependit in fronte, pretia ſtupri accepiſti, & de meretrice illa, quã B. Ioannes in Apocalypſi vidit circundatam purpura, & coccino, & in auratam auro, & lapide pretioſo, & margaritis, inquit ſanctus Apoſtolus. Habebat poculum aureũ in manu ſua plenũ abomi- Apoca. 17.
21 natione, & immunditie fornicationis eius: & in fronte eius nomen ſcriptum Babylon magna mater fornicationũ. Has autem ſupraſcriptiones appellat doctiſsimus Tertullianus titulos voluptatum; & hinc ortum habuit prouerbium Hiſpanicũ, quãdo volumus ſignificare impudicitiam alicuius fæminæ dicimus [En la frente lo trae eſcrito.] Si igitur nomẽ meretricis in fronte eius ſcribebant antiqui ad oſtẽdendã illius ignominiã, & ad ſignificandum, & admonendum omnes, vt a meretrice fugerẽt, quoniam eius turpis voluptas eſt velut ignis vrens, & famam atque honorẽ ſequentis eam denigreſcere facit: quare omnes à re tam turpi, & nociua non fugiamus, & caſtitatem, quæ res ſuauiſſima, & honorifica eſt, quæque floribus, acroſis propter nimiã pulchritudinem eius in diuinis literis comparatur, omni animi contentione amplectamur? Tertulia. lib. de pudicitia.

22

Luxurioſus.

LEuis eſt ſuper faciẽ aquæ, dicitur in libro Iob de viro impio. Iob. 24.
Quæ dicendi ratio difficilis eſt ad explicãdũ, quia eius omnino ſimilis nulla in ſacra ſcriptura reperitur. Hebræi, quos quidam Latini docti viri ſequuntur ita explicant, Leuis eſt ad fugiendum magis quam ſuperficies vel extremitas aquæ, aut magis quam res, quæ natant in aquis. Sed ita poſſumus exponere. Leuis eſt ad peccandum magis, quam extremitas aquæ, res enim humidas, quarum princeps aqua eſt, diffiniunt Philoſophi, quę difficilè ſe ſuis terminis, alienis verò facile cõtineãt. Ita ergo perorationem faciens ſanctus Iob multorum ſcelerum,

quæ iniqui hominis commemorauit dicit. Nihil ſe deniq; repri- 23
mit, ſed præceps libidine fertur: nullum flagitium facere prætermittit, cuius ſibi oblata fuerit occaſio. Cuius dicēdi rationis haud eſt multū diſsimilis ea, qua Iacob vſus eſt cū Ruben lequēs. Effuſus es ſicut aqua, non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratū eius, id eſt, non te magis quam aqua continuiſti, ſic vt non veritus eſſes contaminare cubile patris tui. Poteſt etiā locus hic de pœna iniqui hominis, de qua ſtatim eodē verſu loquitur, explanari in hanc ſententiā: Citius tamen peribit, vitamq; deſerēs ſceleratus eſſe deſinet, quā aquę extremitas defluit. Cuius nonnihil ſimilis eſt ille dicendi modus, quem vſurpauit Prophe-
Oſeæ. 10 ta Oſeas dicens. Tranſire fecit Samaria regem ſuū, quaſi ſpuma ſu per faciem aquæ, ideſt multis peccatis ſuis fecit Samaria, vt citius rege ſuo orbaretur, quā aquę ſpuma tranſit. Et in hanc rationem 24
hoc eodem capite dicit ſanctus Iob. Eleuati ſunt ad modicum, & non ſubſiſtent. Poſtquam vero tantū hominis profligati crimen perſecutus eſt, & poſtquā cito ipſum moriturum prædixit, ei dira imprecans dicit. Maledicta ſit pars eius in terra, hoc eſt, eas quas iniquis modis adquirit, diuitias, & ea, quę tractat negotia infœliciter ei ſucceſſura ſunt: id enim maledictū ſignificare ſolet, vt
Deutero. 28 ait ſanctus Moyſes. Maledict⁹ eris in ciuitate: maledictus in agro, maledictum horreum tuū, & maledictæ reliquiæ tuæ: maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, &c. hoc eſt omnia infœliciter tibi ſuccedant. In hanc etiam rationem dixit Eliphaz de homine impio. Non dabitur, nec perſeuerabit ſubſtantia eius, nec mittet in terra radicem ſuam. Ad hoc etiam ſpectat, quod ſequitur: Ne ambulet per viam vinearum. Species pro genere po- 25
nitur, hoc eſt, diuitijs non fruatur. Ita etiam dicebat S. Moyſes. Vineam plantabis, & fodies, & non bibes.

Luxurioſus.

IGnis ſolet alium ignem extinguere. Si digitus tibi concrematur, vt ignis ille exeat à digito, ipſum ad ignem applicas, ne magis doleat. Sic ad extingendum ignem luxuriæ, magnum remedium eſt cogitare in igne inferni, & in eius æternitate. 1

B. Chryſoſt. orat. 5. aduer tus Iudæos. ſimile. Beatus Chryſoſtomus in quadam oratione ait. Etenim qui mulieris alienæ tenetur amore, qui ſcortis vacat, ebrius eſt, & quēadmodum is, qui multum ebibit merum, ſe ſeque ingurgitauit,

illibe-

26 illiberales voces effundit, aliudque pro alio videt: Sic & hic veluti mero quopiam ſua cupiditate repletus nec ſana profert verba, ſed obſcœna omnia, pernicioſa, illiberalia, riſuſque plena: aliaque pro alijs videt cæcutiens ad ea, quæ cernuntur.

Iſidorus Clarius in quadam homilia inquit. Nihil ita obruit animum, vt laſciuiæ carnis, nam auaritia tantum abeſt, vt obruat animum, quatenus pertinet ad ſolertiam, & malitiam, & prudentiam huius ſæculi, vt etiam faciat aſtutiſsimos. In eundem modum ambitio quid non circunſpicit? Quam lynceos habet oculos? Quid non cauet: at quisquis laſciuiæ ſe, & vitijs carnis dedit etiam illud naturę acumen, quo ſceleſti etiam homines vti conſueuerunt, amittit. Iſidor. Clar. homil. 105. tom. 2.

Luxuria.

27

IN libro Numerorum legitur, in conſiſtorio Principum filiorum Iſrael decretum fuiſſe, vt duodecim millibus militum qui expugnauerant & deſtruxerant Madiamitas non daretur triumphus, nec pro victoria eis reciperetur interfeciſſe homines donec mulieres omnes & pueros exceptis virginibus interficerent. Atque ita inquit ſacer textus. Iratus Moyſes principibus exercitus, tribunis & centurionibus, qui venerant de bello ait. Cur fœminas reſeruaſtis, nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſrael ad ſuggeſtionem Balaam & prævaricari vos fecerunt in Domino? Ergo cunctos interficite, &c. Peccata in duplici ſunt differentia, quædam enim ſunt grauia, vt peccata 28 iniuſtitiæ, homicidij, adulterij, furti, &c. alia ſunt peccata infirmitatis, vt delectationes ſenſuales, ambitio, paſsio interior contra proximum, &c. Plurimi ſunt, qui apparentiam virtutis habent, quia viros hoc eſt peccata iniuſtitię, ſed non mulieres, videlicet peccata infirmitatis interficiunt, ſe ipſos enim ſinunt à ſuis paſsionibus ſuperari: &, quod peius eſt, exiſtimant ſibi ipſis tanquam victoribus præmium deberi, eo quod peccata iniuſtitiæ vicerunt, atque ita dicunt. Benedictus Deus, quia ſaltim de me non dicetur, quod homicida ſum, aut latro. Hi ſimiles ſunt Phariſæo dicenti. Non ſum ſicut cæteri: qui tandem non propter ſcelera iniuſtitiæ (illa enim non habebat) ſed propter alia videlicet propter arrogantiam, & contemptum proximorum Num. 31. Luc. 18.

morum damnatus eſt. Itaque illis, qui viros Madianitas interfe- 29
cerunt, præmium non eſt datum, quouſque mulieres, ac pueros necauere. Sic Deus præmium æternũ non tribuet ijs, qui duntaxat peccata malitiæ, hoc eſt grauia ſcelera ſuperarunt, ſi ſimul etiam peccata infirmitatis, quæ per mulieres ſignificantur, & peccata ignorantiæ, quæ per paruulos Madianitas deſignantur, non vicerint.

Luxuria.

Pſalm. 118. QVoniam hoc peccatum luxuriæ fons eſt & origo aliorum peccatorum, ideo à regio Propheta vocatur omnis iniuſtitia, dum ait. Et non dominetur mei omnis iniuſtitia. Hoc ſanctus Rex dicebat recognoſcens præteritam ſuæ antiquæ conſcientiæ corruptionem, & ſtrages illas, quas ſenſuale peccatum commiſſum cum Betſabe in anima ſua effecit, & operatum eſt. 30
Hinc effluxerunt immenſæ illæ gratiæ, quas ipſe ſanctus Propheta Deo agebat, eo quod ipſum ab illo peccato eripuerat, &
Pſalm. 85. ita ait. Cõfitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum quia miſericordia tua magna eſt ſuper me, & eruiſti animam meam ex inferno inferiori. Quodlibet peccatum mortale appellatur infernus: ſicut enim infernus nullam habet redemptionem, neque egreſſum ita peccatum mortale eſt veluti profundiſsimus puteus, in quo nullum poteſt inueniri vadum, [donde el peccador caydo vna vez ſe quedaria ſumido, y eternizado, ſi Dios deſpues no le dieſſe la mano por ſu miſericordia, y le ſacaſſe del.] Ex his ergo infernis magis profundus, & inferior, & ille, vnde minus exiri poteſt, eſt adulter amor, [porque eſte no ſolo tiene la ſa- 31
lida de ſuyo impoſsibilitada por la razon general de ſer peccado mortal, como los otros, pero tambien la tiene difficultoſiſsima por otra particular, que es por ſer eſte peccado tan pegajoſo de ſuyo.] Deus nos per ſuam infinitam miſericordiam ab illo eripiat. Idcirco idem Regius Propheta cum Deo
Pſalm. 138. loquens (ſecundum aliam tranſlationem) dicebat. Vide ſi via idoli in me eſt, & deduc me in via æterna. Quaſi diceret: Si ò Domine in tam periculoſa via ſum, obſecro, vt ab illa me extrahas, & eripias. In quo ſignificauit, quanta vis, & quantus fauor Dei ſit neceſſarius ad extrahendam animam

ex ado-

32 ex adoratione idoli ſui, hoc eſt, amoris carnalis, quo aliam creaturam proſequitur: hic enim amor eſt ſimilis ei, quem erga idola ſua habent idololatrę, qui nec dũ videntes altiſsimi Dei miracula, à ſe idola ſua expellunt, vt aperte apparuit, quando arca Domini idolum Dagon deiecit, & deturbauit ac truncum reddidit (ſicut ibi refert ſacra ſcriptura,) & vel etiam eo modo truncum ſine pedibus manibus, & capite ipſum pro Deo Philiſtæi habuerunt maximè colentes & reſpectantes loca illa, vbi pedes, ac manus idoli ceciderant. Non minor profecto eſt carnalis amor. [O quantas vezes auemos viſto de dos perſonas afficionadas, y caydas en eſta miſeria decepar Dios la vna y dexarla tollida de pies, y manos con grandes enfermedades, ò por algun caſo raro y milagroſo, y tiniendole la potencia de Dios ya 33 hecho vn cepo, y vn tronco echado en vna cama, aun perſeuera el ſenſual amor de los dos, y el idolo puede tanto, que aun aſsi hecho tronco vence al milagro, y nunca ſe acaba ſu adoracion, haſta que el deſdichado hombre viene a morir en los braços de la manceba, ò eſtando ella a ſu cabecera teniendole la candela en la mano. O perſeuerancia infernal quien no te teme?] 1. Reg. 5.

Loquens ſacra ſcriptura de principe illo Sichen qui Dinam filiam Iacob ardenter adamauit, inquit. Simeon, & Leui necauerunt Sichen. vbi Beatus Chryſoſtomus legit. Fratres Dinæ necauerunt taurum. Vtitur autem ſpiritus ſanctus hac ſimilitudine ad ſignificandum vim illam terribilem, & impetum illum, atque vehementiam, qua 34 adoleſcens ille velut ferociſsimus taurus crimen illud commiſit. Gene. 34.

MAG-

MAGNANIMITAS.

1

B. Tho. 2. 2. q. 129. per totum.

INTER alios virtutum effectus, quos in Christo Iesu pijs cultoribus generat charitas, vnus est, quod eos magnanimos facit, extensosque animo reddit ad magna capienda, paruaque paruifacienda. Quare, vt docet Beatus Thomas, iustus ex eo, quod magnanimus est, omnia hæc huius mundi bona tanquam stercora calcat extendens se ipsum semper ad maiora, indignum quippe est magnanimo viro quidquid minus est illo, quod intendit, & cum intentio Christi cultoris ad summum bonum tendat, cætera omnia tanquã indigna sibi contemnit, vnde B. Paulus ad Corinthios scribens inquit. An nescitis, quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicãdus est mũdus indigni estis, qui de minimis iudicetis. Quod perinde est, ac si diceret. Qui tam magna sperare potest, cur his minimis coarctabitur? Ideo hic Beatus Paulus vt apprehenderet bonum illud summum ad quod suus dilatabatur animus, quem carnis pressura impediebat, dirumpere eam gestiebat nimis: hinc vox illa digna Paulo. Cupio dissolui, & esse cum Christo, quia me carnis angustiæ à tanto bono præpediunt. Vbi aduertendum est inter cætera magnanimi signa, quæ Aristoteles in Ethicis docet, & Beatus Thomas etiam affimat, vnum esse, quod non velox, sed tardus est, cuius elegãs ratio est, quia velocitas motus prouenit ex eo, quod homo ad multa intendit, quæ explere festinat, sed magnanimus ad magna solum respicit, quæ pauca sunt, & vir euangelicus in vnum summum bonum duntaxat aciem intendit, figitq;, quare tardus est, & grauis: est enim res quam quærit magna, multamque poscit animi attentionem. Quare Beatę Marthæ Dominus apud Lucam dixit. Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima: porro vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, hoc est, quia vnum tantum bonum, & id maximũ quærit, ideo tarda, grauisque videtur: tu autem multos habens motus, quia erga plurima turbaris, & ideo Beatus Paulus ad Philippenses scribens ait. Ego autem, quæ retro sunt, obliuiscens

2

1. ad Cor. 6.

Aristotel. 4. Ethicor.

B. Tho. 2. 2. q. 129. arti. 3.

3

Lucæ. 10

Ad Philip 3.

ad ea,

4 ad ea, quæ priora sunt extendens me ipsum ad destinatum persequor brauium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu. Hoc est, multiplices curas huius sæculi reijciens ad vnum tantum tendo bonum, & hoc quia maximum est, alia obliuioni tradens, in hac sola cura distendor. Inter fructus etiã Spiritus sancti, quos numerat Beatus Paulus in epistola ad Galatas vnus est longanimitas, qua animus ad æternitatem protenditur expectando. Et ad Colossenses dicitur. In omni virtute confortati secundum potentiam charitatis eius in omni patientia, & longanimitate cum gaudio gratias agentes Deo, &c. Ex qua longanimitate oritur quædam securitas, quam etiam magnanimus habet: nam cum hæ virtutes viri Christiani de supernis sint, nonnihil horum, quę ibi habentur secum adducunt, & quia in illa summa fœlicitate
5 summa etiam securitas est, hinc est, quod virtutes illę, quæ illic ortum habent, aliquid etiam illius securitatis secum ad nos afferant: & Beatus Thomas quæstione proxime citata dicit. Quia in virtutibus est quædam similitudo futuræ beatitudinis, nihil mirum si securitatem aliquam in animis eas habentium generent, quamuis perfecta securitas ad præmium virtutis pertineat, est enim hæc parua securitas veluti initium quoddam solutionis futuræ, aut arrabo alterius supremæ securitatis, quæ in præsenti haberi potest à iustis. Ideo regius Propheta dicebat. Et ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisiui, hoc est. Securus incedebam sicut ille, qui per viam latam planam, & spaciosam ambulat nihil periculi videtur timere. Vnde in Proue-
bijs dicitur. Fugit impius nemine persequente:
6 iustus autem sicut leo confidens absque errore erit.

Ad Galat. 5.

Ad Colo. 1.

Psal. 118.

Prouerb. 28.

MALE-

MALEDICI.

Iob 3.

MAledicens sanctus Iob mysterioſe diem natiuitatis ſuæ ad exaggerandam maledictionem dixit. Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan. Sunt qui dicunt Leuiathan piſcē eſſe, quem latine Balęnam appellamus. Eſt autem genus quoddam hominum cui ſemper curæ eſt maledicta congerere, & aliquid etiam execrarit, vt ſunt piſcatores, & vectores, & nautæ, genus hominum impatiens, atque execrationibus ſemper ſtudens, maxime cum anxij ſunt, ac timentes, ne à cete vel tēpeſtate deuorentur: tunc enim ſolent maledicere diei ſuo, quo nauē ingreſsi ſunt. Fortaſſe ergo, & per periphraſim excitatores cete, ſiue Leuiathan nautas appellauit, ſiue piſcatores, quibus tam peſsima eſt conſuetudo. Videant ergo piſcatores qualiter in ſacra ſcriptura eorum corruptiſsimæ conſuetudinis ſpecialis mentio fiat, vt ab illa toto cordis affectu maxime ſe abſtineant. 1 2

MALITIA.

Pſal. 36.

Apoca. 11.

VI malignantur exterminabuntur: manſueti autem hæreditabunt terram, inquit regius vates. Et in Apocalypſi inter viſiones, quas B. Ioannes vidit, vna fuit, quod beati gratias Deo agebant, eo quod appropinquabat tempus exterminandi eos, qui corruperunt terram. Exterminare eſt, ponere extra terminos. Termini Dei ſunt pietas eius, ac miſericordia, dulcedo, & beneficentia ipſius. Atque extra hos terminos detrudendi ſunt in die iudicij omnes, qui corruperunt terram, quando cæleſtis iudex dicet. Ite maledicti in ignem æternum. Igitur extra hos terminos ait. S. Dauid expellendos eſſe eos, qui malignantur. O infælices maligni, qui propter veſtram malitiam à tam excellentibus terminis detrudendi eſtis, vt in illa atrociſsima, & æterna tormēta incidatis Contendite ergo, ſi quidem nunc per tēpus licet, tanto malo remedium adhibere, veram pœnitentiam agentes, & à cordibus veſtris omnem malitiam auellentes. 1

Manſue-

MANSVETVDO.

BEATI mites, quoniam ipsi possidebunt terram: inquit mansuetissimus agnus Christus Redemptor noster apud Matthæum. Hanc mansuetudinem desiderabat regius Propheta. Nam vbi nos legimus: suscipe seruum tuum in bonum, Felix, & alij ex Hebræo verterũt, Fac suauem, & dulcem seruum tuum in bono; siue dulcescat seruus tuus in bono, hoc est, prompte & delectabiliter operetur bonum: vel ex deuotione feruenti, & suaui gustu in tuo se semper cultu oblectet. Petit manna illud, quod nemo nouit, nisi qui accipit, nimirum dulcedinem illam, & saporem, quem iusti 2 Dei conuictu, ac familiaritate suggunt, quibus Deus intrinsecus plusquam omnia suauia, ac dulcia sapit: vel intelligi potest sanctum virum posse re, vt omnibus dulcis, & suauis appareat, & sit, cum bona illis tribuerit: hoc est, quod non solum omnibus tam amicis, quam inimicis benefaciat, sed tam dulci affectu, atq; appetitu, vt omnibus placeat ad illũ libentissimè accedere: hoc enim ex Dei conuictu sancti addiscunt, vt omnibus se amabiles exhibeant. Si enim ex hoc, quod sapienti viro familiaris es, nescio quid prudentiæ (ait B. Chrysostomus) ex tali familiaritate lucraris cur non potius iusti, qui cum Deo conuersantur (qui omnibus creaturis gratissimus est) non sibi etiam hanc gratiam ex illius colloquio adquirent? Mansuescunt etiã feræ hominum 3 familiari conuictu: videmus namque leones omni ferocitate deposita domesticos, & mites ad pedes nostros iacere, vt Rex quidam Castellæ Ioannes secundus pedes super leonem in solio suo habere consueuerat. Iustus autem qui ad pedes Dei prouolutus assidue iacet, cur non ex illa mansuetudinis schola hanc sibi, & alijs addiscet? Moyses postquam cum Deo colloquia miscuit in monte, dicit de eo scriptura sacra, quod erat mansuetissimus super omnes homines, qui erant in terra, cum tamen antea homicida fuisset. Vnde de eo dicitur in Ecclesiastico. Dilectus Deo, & hominibus Moyses cuius memoria in benedictione est: non solum Deo gratus, sed & hominibus gratiosus, atque amabilis: & ideo eius memoria in benedictione est. Aliquos reperies, qui se discipulos mansuetissimi Iesu iactant, & tamen duriores

Matth. 5. Psalm. 118.

Apoca. 2. e.

Num. 12.

c. Eccl. 45.

ad fratres ſunt, quam tanti magiſtri auditores deceat, qui & in bo- 4
nis elargiendis ita aſperos, ac truculentos ſe exhibent; vt potius iniuriam, quam beneficium recepiſſe ab eis ille, qui accipit exiſtimet, & ita ipſi infeſti dando, atque negando apparent. Cum Pro-
Iſai. 34. pheta Iſaias peccata, quæ in Eccleſia Dei futura erant inter Chriſtianos ſubnomine immundorũ animalium enarraſſet, etiam heritium ibi moraturum dixit. Vbi Beatus Gregorius ait, per hoc animal homines alijs truculentos, cum ſibi omnia ſuauia velint, ſignificari, heritius quippe, cum ad ipſum acceſſeris carnem, quæ
Simile. mollis eſt, in ſe ipſo recondit, aculeos tamen, ac ſpinas, quibus à natura indutus eſt, eas duntaxat tibi oſtendit. Sic homines intractabiles, ſeuiores q; inuenies, qui cum ſibi blãdi ac delitioſi ſint, alijs aſperrimos ſe exhibent, cumq; ad illos acceſſeris vultum tibi
5 toruum reddunt, faciemque hominis ſibi velant, leoninã tamen tibi ſemper oſtendunt.

Nimis certe hoc indecẽs eſt Chriſtianis hominibus: ſicut enim Dominus Ieſus dictus eſt agnus, ſic & appellandus eſt populus eius precioſo ſanguine ſuo acquiſitus dicente ipſo ad Petrum. Si diligis me, paſce agnos meos. Eſto ergo tu ò Chriſtiane agnus mã-
1. Petri 2. ſuetus in iniurijs, ſicut agnus Dei Chriſtus Ieſus, qui cum maledi ceretur, non maledicebat: cum pateretur, non cõminabatur. Eſto tu agnus innocentiæ ſicut & agnus Dei Chriſtus, qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius.

Manſuetudo.

B. Chryſoſt. hom. 4. oper. imper. BEatus Chryſoſtomus ſuper Matthæum ait. Quemadmodum feras ipſas arte, atque induſtria mitigamus, & manſuetas red- 6
dimus: ita etiam paſsiones noſtras, quæ ſunt feris omnibus truculentiores mitigemus: ſi enim leonem arte reddimus manſuetum, atque tractabilem, cur, quæſo, iram, & furorem quouis etiam leone ſæuiorem ſopire negligimus? Quam enim reperies excuſationem, quem honeſtum colorem, cum hominem quodammodo facias de leone: tu autem negligens leo efficiaris ex homine? Nam illi quidem donas aliquid habere ſupra naturam, tu vero nec naturales tibi affectus conſeruas. Quæ vęcordia eſt, cum naturalem ferarum crudelitatem in præternaturalem manſuetudinem conuertas? Tuam vero manſuetudinem in contrarium naturæ furorem, atque crudelitatem deducas? Extin-

guamus

7 guamus igitur hæc vitia, nec enim poſsibile eſt, nos vere viuere, niſi hæc priùs in nobis vitia moriantur, hæc nos neceſſario perire faciunt in futuro, ſi nos hîc illa viuere patiamur: quinimo & ante illam mortem hic à nobis exigunt horrenda ſupplicia ſuis nos crudelitatibus exagitantia. Itaque & dentes leonum dentes eorum, imo etiam ſeuiores, nam leo quidem ſimul ac fuerit ſatura tus ſemeſum cadauer continuo reliquit, hæc autem vitia nunquã ſatiantur, nec ab anima noſtra vnquam diſcedunt, captumq; hominem diabolo continuo tradunt.

Manſuetudo.

MAnſuetudo eſt modeſti animi trãquillitas, quę nulla incurrentium rerum tribulatione agitatur. Hanc virtutem nobis 8 commendat B. Paulus in ea, quæ eſt ad Epheſ. Epiſt. vbi ait. Obſecro vos fratres, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis cum omni humilitate, & mãſuetudine, ideſt, perfecta humilitate, & mãſuetudine. Et merito quidem profecto virtutem hanc habendam eſſe admonet diuinus apoſtolus tam efficacibus verbis, ſiquidẽ ea virtute anima ſeruatur. In Eccleſiaſtico namq; dicitur. Fili in manſuetudine ſerua animã tuam. Eſt enim manſuetudo in anima, quẽadmodum antemurale in caſtro, lapides iracundiæ leniter excipiens, atq; proinde ictus fruſtrans, & hominem à nocumento cuſtodiens. Quemadmodũ etiã vaſa vitrea fœno, aut lana aut paleis inuoluta à confractione & læſione ſeruantur: ſic manſuetudo animã cõſeruat, ne ab ira, aut indignatione aut conuitijs aliorum frangatur. Hæc etiam virtus tanta eſt, vt animos ſuorum delectet. Quod regius vates affirmat dicens. Manſueti autem hæ- 9 reditabunt terrã, & delectabuntur in multitudine pacis. Eſt enim manſuetudo veluti molliſsima cultrix, in qua vt in lectulo, animus omnino requieſcit. Vt adamantem dedi faciem tuam: dixit Dominus Prophetæ Ezechieli. Hanc faciem dedit etiã Deus manſuetudini, ſicut enim adamas ferrum attrahit, ſic manſuetudo corda hominum. Vnde merito Beatus Chryſoſtomus in quadam homilia inquit, Nihil manſuetudine violentius: nam ſicut rogum, cum valde accenditur, aqua iniecta reſtinguit ita & animum, camino magis exardeſcentem, verbum cum manſuetudine prolatum extinguit.

Ad Ephe 4. c.

Eccleſ 10. Similia.

Simile.

Pſal. 36.

Ezech. 3.

B. Chryſoſt. homil. 38. in Geneſim. ſimile.

Beatus Chryſoſtomus in quadam homilia ait. Neq; febricitã-

B. Chriſt. hom 29. ad popu. Antio.

tem medicus hominem tam cito liberauerit à febre per qualem eumque ſedulitatem, quam homo longanimis hominẽ iratum & ira ardentem propriorum ſpiratione ſermonum refrigerabit. Et quid dico medicum? Nec ferrum ignitũ, & aquæ immerſum tam cito calorem amittet, quam in longanimem mentem incidens iracundus? 10

ſimile.

Ibidem quoque ait de hac virtute agens, anima mitis hominis ſolitudini cuidam eſt ſimilis multam habenti quietem: irati hominis mens cuidam foro, & tumultui, mediiſque ciuitatibus vbi multus euntiũ, & redeuntium ſtrepitus clamor animalium accedentium, & ſimilis factus ſonus ab argentarijs, ærariiſque vtrimque cudentibus: at mitis mens cuidam montis vertici ſimilis eſt auram quidem habenti tenuem, purum vero radium, puraſ fontium fluenta, multaſque florum amænitates, vernãtiumque pratorum, & hortorum plantis, & floribus frondentium, & aquis viridantiũ irriguis. Si quis autẽ ſonus immurmuret dulcẽ, & multã inſperget audientibus voluptatẽ, aues enim ibi canorę ſummis arborũ inſidẽt frõdibus, & Cicadæ, & Philomenæ, & hyrũdines concentũ quendã efficiũt muſicũ. Ibi etiã Zephyrus arborũ foliis ſenſim aſpirãs pinos, & piceas ſuſurrãtes, & cygnos frequẽter imitãs, & roſæ ac violæ, & flores ſe leuiter inclinãtes, & viridãtes quaſi mare ceruleũ blãde fluctuãs exhibent, quinimo multas aliquis inuenire poteſt imagines, nã cũ in roſas inſpexerit viride ſe videre putabit, cũ violas pontũ fluctuantẽ, ac cũ lilia cælum. Eſt alia quædam vox cũ à vertice montis aqua per riuos ſponte defluẽs, & ſubiectis lapillis quieto ſomno ſenſim immurmurat, & ita mẽbra reſoluit per voluptates, vt ſtatim laxatiũ oculis ſomnum ingerat: multo iocundior eſt mitis anima? 11 12

Matth. 5.

Poſtquã ſumma veritas dixit: Beati pauperes ſpiritu, ſtatim addidit, Beati mites: Vbi docuit, quod ſicut impoſsibile eſt ſecundo ſiſtere gradũ, niſi aſcenderis primũ, ſic homo mitis eſſe nõ poteſt, niſi prius pauper ſpiritu fuerit factus. Quomodo ergo inter diuitias poſitus animus inter curas, & ſolicitudines ſæculares exquibus negotia, lites, prouocationes, irę exacerbationes ſine intermiſsione naſcuntur: quomodo, inquam: inter hæc animus poterit eſſe mitis, niſi prius à ſe omnes cauſas iracundiæ occaſioneſque rixarum abrenuntiando præciderit? Non ſit mare tranſquillũ, niſi ceſſauerint vẽti: non extinguitur ignis, niſi materiam

13 teriam incendij, ſpinarumq; ſarmenta detraxeris. Sic nec animus erit mitis, & quietus, niſi ea, quæ exſuſcitant, & inflammant, fuerint abdicata.

Hoc naturæ conditor in operibus ſuis prouidit, vt quæ eſſent in humano corpore præcipua, & propter teneritudinem ſuã iniuriæ magis obnoxia, pluribus integumentis vallauerit, quibus extrinſecus illatas iniurias propulſare facile poſſẽt. Quibus enim vt ita dicam, vallis teneram cerebri maſſam muniuit? Primum eã tegit carnoſa cutis capitis cæſarie veſtita. Deinde craneus ex oſſea, eademq; duriſsima materia conſtans, tum deinde tunicæ duę conſequuntur, quarum altera paulo rigidior, quæ cranco hæret, altera mollior, quæ ipſam cerebri maſſam molliſsimo complexu ambit, & fouet: cuius rei gratia cõgruis nominibus altera du-
14ra mater: altera pia mater appellantur. Iam vero de oculorum ſeptis quid dicam? ſunt enim primum palpebræ, quæ pro voto noſtro & aperiri, & claudi ad nutum poſſunt: ſunt item cilia, atque ſuper cilia, quæ ſuo quæq; modo ad oculorum cuſtodiam deſeruiunt. Ipſi vero oculi velut in ſpecubus incluſi, fornicibus ſupernè impendentibus muniuntur. Quam ergo rerum prouidẽtiam in operibus naturæ gerit dominus eandem in gratiæ operibus conſeruat, vt videlicet quæ præſtantiſsima ad ſpiritualem vitam ſunt, ea munimentis firmioribus tueatur. Charitati ergo, quæ inter virtutes omnes principem obtinet locum, præter aliarum virtutum monimenta, quæ vt ab illa profluunt, ita illi famulantur, duas potiſsimum virtutes gratiæ autor ad eius cuſtodiam deſtinauit, videlicet manſuetudinem, & pacem. Quæ efficiunt vt ele-
15 cti improborum iniurias, & contumelias facile ferant, neque vnquam à charitate ipſa diuellantur. Sicut enim in expugnatione vrbium ſolent qui obſidentur ſaccis molli lana oppletis muros tegere, quibus multo melius, quam duris lapidibus iaculorum ictus celando ſuſtinent: ita plane manſueti homines, turbulentos improborum impetus lenitate ſua facillimè perferunt. Quare non mirum eſt, ſi quod tontopere ad charitatem, & innocentiam tuendam iuuat, inter electionis diuinæ ſigna computetur, cum innocentia, & charitas ſit, cui æterna ſalus, & vita tribuitur.

Simile.

Simile.

MARIAE SA- 1
cratiſsimæ laudes.

SICVT qui excelſam turrim erigere parant altiſsima eius fundamenta iaciunt, ne magnitudine ſuperſtructæ mollis ædificium corruat, ita cum Dominus hanc ſanctiſsimam virginem omnium gratiarum muneribus ſupra creaturas omnes ornare decreuiſſet, altiſsima in ea humilitatis fundamenta iecit, ne tãtarum virtutum, atque donorum cæleſtium occaſione vlla ei elationis vel exigua labes obreperet vllo modo.

ff. de offi. pro con. l. ne quiquam. Quemadmodum leges ciuiles mandant, vt in ipſa republica ſint aliqui aduocati, qui pauperibus patrocinentur & eorum cauſas agant: ſic plane in ſua republica videlicet Eccleſia præclariſsime diſpoſita, & ordinata habet Deus pauperum peccatorum aduocatam, videlicet ſanctiſsimam virginem matrem ſuam, cui propterea tam pingue ſalarium datum eſt, videlicet tanta meritorum, & gratiæ plenitudo, vt ſcilicet peccatorum cauſas agat, & tractet apud filium ſuum: idcirco ad eam in omnibus neceſsitatibus noſtris. Fratres dilectiſsimi confugiamus: hac enim de cauſa forte glorificat eam ſancta Eccleſia decantans in nomine eius verba illa Eccleſiaſtici. Quaſi platanus exaltata ſum iuxta aquas. Folia platani, vt experientia docet, ad modum ſunt cuiuſdam generis ſcuti, qui vulgariter adarga nũcupatur: Eſt ergo beatiſsima virgo quaſi ſcutum populi Chriſtiani, qui per aquas intelligitur: nã in Apocalipſi dicitur. Aquæ multæ populi multi. 2

Eccleſiaſt. 24

Quemadmodum qui æſtate ipſa vrente iter conficiunt, cum vmbram aliquam peramænam viderint, ad eandem ſtatim approperant, vt à vehementi æſtu, quo exæſtuant, recreentur, & vegetiores reddantur ad reliquum conficiendum iter: ita profecto quicumque variarum calamitatum, tentationum, ſeu afflictionum æſtu hic diſcruciantur, accedant neceſſe eſt ad ſalutarem virginis huius vmbram, nomine enim eius etiam canit ſancta Eccleſia: Quaſi cedrus exaltata ſum, in Libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion: quaſi oliua ſpecioſa in campis, vt vmbra 3

4 bra ſua nos protegat. Meditemur ergo ad eam per conſiderationem accedentes quantis afflictionibus eam clementiſsimus Deus in hoc mundo percuſſerit, atque ita alacriorem quendam ſpiritum aſſumentes infractos nos præbebimus, & robuſtos ad mala omnia ſuſtinenda.

[Comun manera es de dezir que la muger del paſtor a la noche ſe compone, porque como el paſtor de dia anda por los campos con ſu ganado, y no viene a caſa ſino a la noche, y la muger ſi es virtuoſa, no tiene a quien agradar ſino a ſu marido, no cura de componerſe ſino a la noche para dar contento y plazer a ſu marido. Noche fue la ley de eſcriptura. Y aſsi dize el Apoſtol ſanPablo eſcriuiendo a los Romanos.] Nox præceſsit dies autem appropinquauit. Y el paſtor es Ieſu Chriſto Saluador del mundo que dixo de ſi miſmo:] Ego ſum paſtor bonus, [y eſte celeſtial paſtor vino en la noche:] dum medium ſilentium tenerent omnia. [Y eſto es lo que el Sabio dize:] his verbis: Cum enim quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet omnipotens ſermo tuus Domine à regalibus ſedibus in terram proſiliuit. [Pues en eſta noche no hallareys otra compueſta, ſino la muger del paſtor, que es la ſacratiſsima virgen Maria ſu madre. Aſsi la hallo el Angel quando le dixo:] Aue gratia plena. [Que es como ſi le dixera: Dios te ſalue virgen bien compueſta, y atauiada con la diuina gracia, y dones del Eſpiritu ſancto. Y aſsi compueſta y adornada agrado ſummamente al diuino paſtor. De donde ſe infiere, que con mucha confiança pueden acudir a ella los pec-
6 cadores en ſus neceſsidades pues es tan agradable a la diuina Mageſtad.]

Ad Rom. 13.

5 Ioan. 10.

Mariæ ſacratiſsimæ laudes.

LAudans hanc cæleſtem ſponſam diuinus ſponſus in Canticis inquit. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es oculi tui columbarum abſque eo, quod intrinſecus latet. Capilli tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad. Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce: ſicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ abſque eo quod intrinſecus latet.

Cant. 4.

Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum pro- 7
pugnaculis, mille clypei pendentes ex ea, omnis armatura for-
tium. Duo vbera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſ-
Ruper. ſuper. Cant. cuntur in lilijs. O pulchritudo admirabilis (ait Rupertus) quam
ſic admiratur, & collaudat pulcherrimus autor ipſe pulchritu-
dinis ſeptem præconijs. Conſiderauit oculos, capillos, dentes la-
bia, genas, collum, & vbera, & pro ſingulis dilectiſsimus ſpon-
ſus ſingula decantauit dignæ collaudationis capitula. Quid au-
tem ſeptem iſtis modulis decantatur? Quid in te ô Virgo clariſ-
ſima à dilecto laudatur? Laudatur ſimplicitas, munditia, inno-
centia, doctrina, verecundia, humilitas, mentis & carnis integri-
tas, ſiue incorrupta virginitas. In oculis ſimplicitas: in capillis
cogitationum tuarum munditia: in dentibus innocentia: in la-
bijs doctrina: in genis verecundia: in collo humilitas: in vberi- 8
bus tuis admiranda, & ſpectabilis eſt cum fœcunditate virgini-
tas. Oculi tui, inquit, columbarum. Colũba primum ſine felle
eſt, deinde nihil viuũ comedit, pullos alienos nutrit, grana ſem-
per candidiora colligit, in petris nidificat, gemitum pro cãtu ha-
bet, libenter iuxta fluenta reſidet, vt venientem accipitrem ex
vmbra præcognitum effugiat diligenter. Tu ô maximę miſeri-
cordię mater ſine felle es: nihil enim vnquam habuiſti inuidię,
nihil odij. Nihil viuum columba comedit: & tu longe ab illis es,
Pſam. 13. de quibus ſcriptum eſt. Qui deuorant plebẽ meam, ſicut eſcam
panis. Pullos alienos colũba nutrit: & nos, qui eramus alieni, ec-
ce viuimus tuis meritis & interceſsione. Granacãdidiora colũba
colligit? Et tu cõferẽs in corde tuo teſtimonia de ſcripturis ſan-
ctis creditũ tibi cõſeruabas ſecretũ Dei. Colũba in petris nidifi- 9
cat & tu in ſoliditate fidei permanens euaſiſti ſerpentis antiquæ
venena, & in vulneribus dulciſsimi filij tui, & in paſsione eius
præuiſa præſeruata fuiſti. Colũba gemitũ pro cãtu habet: & ti-
bi gemere dulce fuit, eo quod præ cũctis mortalibus mẽte vulne
rata eſſes. Colũba iuxta fluẽta reſidet, tibi autẽ omne fluentum
ſcripturarum continuum fuit, nunquam aduentus ſpiritualis
accipitris tibi eſſe improuiſus, aut te conſequi, imo nec tibi
appropinquare potuit. Capilli tui ſicut greges caprarum, qui
aſcenderunt de monte Galaad: ideſt Capilli te ornant, vt grex
caprarum adornat montem Galaad. Cogitatus tui ô virgo ſan-
ctiſsima (quos capillos voco) animum tuũ maxime adornant,

maxime

10 maxime cor tuum decorant cogitationes illæ tuæ ſubtiliſsimæ de cæleſtibus myſterijs. Dentes tui ſicut greges tonſarum, qui aſcenderunt de lauacro omnes gemellis fætibus & ſterilis non eſt in eis. Innocentia tua ô virgo parens maxima eſt, quæ nunquam abhorret, ſed ſemper bona facit opera. Cum enim poſuero lauacrum regenerationis ô ſponſa mea, tunc lauabuntur oues & mundabuntur, nec emundatione ſimplici contentæ vellera ſua deponent, vellera rerum, vellera facultatum ſuarum, vt nihil habeant proprium, ſed ſint illis omnia communia: huiuſmodi tonſæ omnes ſunt gemellis fætibus, & ſterilis non eſt inter eas. Non enim contentæ erunt præcepta ſeruare, ſed & præcepta, & conſilia. Non ſolum non rapient aliena, ſed libenter relinquent etiam ſua. Hæ ſunt fideles leges gratiæ. Sic ſunt ô
11 amica mea dentes tui, ideſt, talem innocentiam tibi proponis cum eiſdem magiſtra innocentiæ ſis multo excellentior qualibet ouium talium, quarum vtique non eſt dentibus male vti, ſcilicet inuicem mordere, vel detrahere, & ad inuicem conſumi: & quidem grex ille, quicunque talis eſt, ſibi te magiſtram ſcit: tu autem cunctis humilior, de omnibus pene altiora ſentis, & videris tibi capras, & oues meas imitari, quas longe præcedis. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. In quo ſunt vitta coccinea labia tua? Nimirum in eo, quod ſermo tuus à veritate non diſcordat, & plenus eſt charitate. Labia ergo tua rubra, id eſt, eloquium tuum plenum eſt charitate. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ abſque eo, quod intrinſecus latet. Fragmen mali punici, ſiue mali granati & rubet, & amplius quam integrum malum redolet: ſic &
12 tu ſingulariter verecunda es, & multis per bonam opinionem in bono exemplo proficis. Quid eſt dicere abſque eo quod intrinſecus latet niſi ac ſi diceret: Et illud quod intus in conſcientia latet, amplius laudabile eſt? O vere laudabilis verecundia, vbi & intus conſcientia munda, & foris facies verecunda eſt! Nam vbi eſt aliquid, quod mens erubeſcat, non adeo laudabile eſt, ſi conſpectũ rubor perfundat: igitur tua verecundia quid eſt niſi religioſitas ſumma? Et hęc virtus ſine dubio malo punico debuit aſsimilari, quia gratioſa eſt intuentium oculis, & interdum ſuo ſilentio nõ minus ædificat, quam ſermo prædicationis. Sicut turris Dauid collũ tuum quæ ædificata eſt cum

Ad Gal. 5.

propugnaculis. Hæc turris Dauid eſt humilitas Dauid, per quam ille coram Deo fortis, & contra homines ſtetit inexpugnabilis, ipſe enim quaſi tenerrimus ligni vermiculus, qui & cum eſſet rex vnctus dixit ad Saul illum perſequentem: Quem perſequeris rex Iſrael, quem perſequeris. Canem mortuũ aut pulicem vnũ? Turris iſta ædificata eſt cum propugnaculis, & mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium, id eſt, hanc eius tantam humilitatem cæteræ virtutes conſecutæ ſunt, maximeq; fortitudo, & ſapientia, ſicut ſcriptum eſt, Dauid ſedens in cathedra ſapientiſsimus ipſe eſt, quaſi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno. Ita collum tuum, imo & vltra quam turris illa collum tuum, id eſt, humilitas tua, quæ patet in collo tuo nõ extento ædificata eſt cũ propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Nihil enim deeſt illi omnium, quæ continentur in ſcripturis veritatum. Duo vbera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcũtur in lilijs. O vbera vere gratiſſima, atq; pulcherrima, duo vbera manu altiſsimi formata. Hęc ſunt virginitas, & fœcunditas. En vides quanta fuerit gratia, quãta pulchritudo huius puriſsimæ virginis, quæ fuit mater filij Dei. Quãdo Deus ad munus aliquod præclarũ aliquẽ elegit, eum idoneum ac tali munere dignum facit, vt docet B. Thom. dicente. B. Paulo Apoſtolo. Idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti.

r. Reg. 14.

2. Regum, 13

B. Thom. 3 p. q. 27. art. 4.

2. ad Cori. 2.

Mariæ ſacratiſsimæ laudes.

Ad Roma 1.

LOquens Diuus Paulus de Chriſto reparatore noſtro inquit. Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Satis erat nobis, vt filius Dei fieret homo, quamuis eſſet ex quacunq; terræ ſtirpe ſeu generatione, [pero para el eterno padre, y para el contento y regalo ſuyo, quiſo q̃ fueſſe del linage de Dauid,] ideo inquit B. apoſtolus factus eſt ei. Vbi nos legimus factus eſt ex ſemine Dauid, in Græco, & in Hebræo habetur. Generatus ex ſemine, id eſt, ex poſteritate Dauid. Sed quare voluit, vt generatus eſſet ex ſemine Dauid? Quoniam (vt ait D. Paulus) de rege Dauide, & non de alio dixit Deus. Inueni virum ſecundum cor meum. Sed quale eſt cor Dei? Tu Domine ſuauis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus inuocantibus te. Quoniam autem cor regis Dauid erat ſecundum menſuram, (id eſt, al talle) cordis Dei, quod miſericors, & ſuaue eſt, idcirco voluit Deus, vt ex hac genera-

Actuum. 13.

Pſalm. 85.

16 generatione ſacratiſsima virgo Maria oriretur, vt etiam filio eius in quantum homini per generationem temporalem conueniret eſſe miſericordē. Quam ob cauſam ſacroſancta Eccleſia hanc pretioſiſsimam virginem illis celebrat verbis. Quaſi oliua ſpecioſa in campis, quibus eam vt miſericordem collaudat, [y que no es oliua de huerto cerrado fino de campo:] ad quam omnes abſq; aliquo impedimento accedere, & ex ſuauiſsimo fructu vmbræ eius vtilitatē carpere poſſunt. Sic & pijſsima domina omnes recipit, omnes protegit ſui fauoris vmbra, & omnibus fructum ſuū communicat, pro omnibus intercedendo ſi ad eam, ſicut debent, accedunt. Quam autem ſint gratæ Deo ſupplicationes, & interceſsiones huius diuinæ aduocatæ, oſtendit ſponſus in Canticis, dum ait. Vulneraſti cor meum in vno crine colli tui, id eſt, [qual 17 quiera coſa, que veo en ti, me enamora y haze fuente en mi coraçon, con el menor ſuſpiro, con la menor oracion me hieres el coraçon.] Vbi alia litera habet. Vendicaſti tibi cor meum, ideſt, [appropiaſtelo a ti, heziſtelo tuyo.] O admirabilem huius excellentiſsimæ virginis prærogatiuam, ſiquidem dicitur domina cordis Dei. Magna ergo fiducia ad eam in noſtris neceſsitatibus accedere poſſumus. Eccleſiaſt. 24. Cant. 4.

Mariæ ſacratiſsimæ laudes

& ad Niues.

18 NArrat Propheta Ezechiel admirabilem quandam viſionem & reuelationem, quæ ſibi facta fuit, dicens. Et conuertit me (ſcilicet Dominus) ad viam portæ ſanctuarij, quæ reſpiciebat ad Oriētem, & erat clauſa, & dixit Dominus ad me. Porta hęc clauſa erit, & non aperietur, & vir non tranſiet per eam, quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam, eritque clauſa principi: Princeps ipſe ſedebit in ea, vt comedat panem coram Domino. Beatus Ambroſius, libro de inſtituendis virginibus ait, hanc portam eſſe beatiſsimam virginem, quæ ianua concluſa dicitur propter ſacratiſsimam eius virginitatem. Vocatur etiam porta ſanctuarij: quoniam hæc ſacratiſsima Regina eſt ianua, per quam in cœleſte ſanctuarium ingredimur: atque ita ſancta Eccleſia eam celebrat dicens. Tu porta lucis fulgida, & iterum. Intrent vt aſtra flebiles cœli feneſtra facta es. Vbi nos legimus: Portæ ſanctuarij, ſeptuaginta interpretes transfe- Ezech. 44. B. Ambroſ. lib. de inſtituen. virgin. c. 7.

transferunt. Portæ ſanctorum. Quod nomen eſt hoc? Si porta 19
concluſa dicitur, quomodo eam ſeptuaginta interpretes portam
B. Ambroſ. li. 10. epiſtola. epiſt. 31. ſanctorum appellant? Quoniam (vt Beatus Ambroſius explicat)
per hanc ſacratiſsimam virginem, tanquã per portam exiuit ſanctitas in mundum, exiuit ſanctus ſanctorum, & ille, qui omnes ſanctos ſanctificat. Et de hac porta dicitur, quod reſpiciebat ad Orientem. Nam hæc cæleſtis Regina ſemper oculos ſuos in diuino oriente Ieſu Chriſto fixos habuit, magnitudinem eius admirans, & ingentes virtutes ipſius contemplans. Legitur de quadam chriſtianiſsima, & nimis venerabili regina Nauarrę, pro armis & ſtemmate habuiſſe quãdam herbam, quæ ſoli ſimillima eſt, & ad motum eius ipſa ſe vertit, atq; ſolem ipſum cõtinuo reſpicit. Habebat etiam ſimul cum hac herba quãdam literam ſeu eloquium quod ſic dicebat. Non inferiora ſequor. In quo hæc prudentiſsi- 20
ma, ac Chriſtianiſsima regina ſignificauit, curas, & cogitationes ſuas non in rebus caducis, & terreſtribus, ſed in clariſsimo iuſtitiæ ſole per continuam cõtemplationem fixas, atq; collocatas habe-
Ad Philipp. 3. c. re cum Beato Paulo apoſtolo dicendo. Cõuerſatio noſtra in cælis eſt. Si igitur hæc regina hoc ſacrum ſtemma habuit, quid de ſacratiſsima regina cæli dicemus, niſi quod ſemper reſpiciebat ad Orientem comedens, & bibens, operans, ſeu in aliquo opere ſe exercens, continuo in hoc diuino oriente cogitationes ſuas fixas habebat. Addit præterea ſanctus Propheta. Et dixit Dominus ad me. Porta hæc clauſa erit, & non aperietur, & vir non tranſiet per eam, quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt
B. Cyprian. cont. Iudæos per eam, eritque clauſa principi. Quibus verbis (ait Beatus Cyprianus, diſputans contra Iudæos) apertius ſignificari poterat 21
ſacratiſsimam virginem ita fuiſſe matrem, vt virum nullo modo cognouerit. Sed quid verba ſequentia deſignant ſcilicet, princeps ipſe ſedebit in ea, vt comedat panem coram Domino? Ipſamet verba hoc nos docent & declarant. Tam magnum erat deſiderium, quod antiqui patres aduentus filij Dei in mundum, habebant, vt cum audiebant hoc pronomen, ipſe, ſtatim intelligerent illum cunctis gentibus deſideratum, expectatum, & promiſſum, illum, inquam, qui eos redempturus erat videlicet vnigenitus ęterni patris filius. Vnde Philoſophi Pythagorici, qui principium trahunt ab Hebræis, tantopere magiſtrum ſuum Pythagoram diligebant, quod vt ei velut Deo honorẽ exhiberent,

ab ipſis

22 ab ipſis Hebreis nomen illius deſiderati videlicet, ipſe, furati ſunt & illud Pythagoræ dederunt dicentes. Ipſe dixit: vbi per pronomen, ipſe, magiſtrum ſuum Pythagoram intelligebant, quē tanquam Deum colebant, atque amore proſequebantur. Ait igitur S. Propheta. Princeps ipſe ſedebit in ea, vt comedat panē. Quid hoc ſignificat? Intelligetur ex his, quę ſanctus Iſaias inquit de eo- Iſai. 7.
dem Domino loquens. Butyrum, & mel comedet. Erit, ait ſanctus Propheta, verus homo qui in infantia ſua comedet cibū quē alij infantes edere ſolent melle, & butyro conditum. Sic cum hic Dominus ait, principem illum, qui eſt vnigenitus filius eius illuc ingreſſurū eſſe ad māducandum panem, perinde eſt, ac ſi diceret quod verbum diuinum in ſacratiſsima, ac puriſsima viſcera Mariæ virginis ingredietur, vt verus homo fiat & comedet, & bibet,
23 ſicut alij homines. Quod autē ait: Per viam portæ veſtibuli egredietur, ſeptuaginta interpretes verterunt: Per viam, elem, quod quidem verbū ſignificat rem occultam, quaſi dicat ſanctus Propheta. Orietur Chriſtus Dominus in mūdo quodam admirabili ac ſecreto modo, exiet enim clauſis ianuis, & abſque aliquo nocumento virginalis clauſtri ſacratiſsimæ virginis Mariæ matris ſuæ.

Dignitas ergo, & gratia iſtius cæleſtis Reginæ ex materna dignitate & propinquitate ad filium Dei, qui fons gratiæ eſt, colligitur, vt Beatus Thomas philoſophatur. Sicut igitur humanitati Chriſti, quia verbo Dei coniunctiſsima fuit ſummam, & ſine vlla menſura gratiam, ac ſapientiam tribuimus (hoc enim ad gloriā incarnati verbi, & aſſumptæ ab eo humanitatis pertinebat) ita
24 quia poſt hanc ſacram humanitatem nihil verbo Dei cōiunctius, quam mater fuit, maximam illi gratiam, & ſanctitatem merito tribuimus. Vnde quod eam Angelus plenam gratiæ deſcribit, plenitudo hæc in ordine ad hanc dignitatem accipienda eſt, ſicut cum dicitur Beatus Stephanus gratia plenus fuiſſe, nimirum ad diaconatus officium: Apoſtoli etiam pleni fuerunt gratia, videlicet ad munus Apoſtolatus: Chriſtus Dominus vt eſſet caput omnium, & mundi Saluator: & Beata Virgo Maria vt digna eſſet filij Dei mater. Qua admirabili gratia nimis ſe in omni virtutum operatione exercuit. Vnde Beatus Ambroſius libro de virgini- B. Ambroſi. li. 2. de virgi.
bus inquit. Sit nobis tanquam in imagine deſcripta Mariæ vita, in qua velut in ſpeculo refulget ſpecies caſtitatis, & forma virtutis.

tis. Hinc ſumatis exempla viuendi, vbi tanquam in exemplari ma- 25
giſteria expreſſa ſunt probitatis, quid corrigere, quid fugere, quid
tenere debeamus oſtendunt. Talis fuit Maria, vt eius vnius vita
omnium diſciplina ſit. Licet autem hæc ſingulariſsima virgo in
anima & corpore puriſsima, & ſanctiſsima fuerit, mulier tamen
illa, quę vocem de turba leuauit, ventrem tantum eius laudauit, &
vbera dicens. Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti.
Laudat id, quod minus eſt, vt laudet id, quod maius eſt: dū enim
id, quod minus eſt, plurimum laudatur, id quod maius eſt, magis
laudatum remanet. Hoc loquendi modo, & hac rhetoricæ figura
Pſalm. 96. vtitur ſanctus Dauid, cum ait Adorate ſcabellū pedum eius, quo-
niam ſanctum eſt. Et regina Sabba, cum venit Hieruſalem ad Sa-
pientiſsimum Salomonem videndum, non ipſum, ſed ſeruos eius
laudauit dicens. Beati viri tui, & beati ſerui tui, qui ſtant coram te
ſemper, & audiunt ſapientiam tuam. Quaſi diceret, Si illi quia te 26
audiunt, beati ſunt, quanto beatior tu eris.

Mariæ ſacratiſsimæ laudes
ſiue conceptio.

INter nomina quæ Sacra ſcriptura ſacratiſsimæ virgini Ma-
riæ imponit, vnum eſt ciuitas, & non ſolum appellatur ciui-
Pſalm. 86. tas quæcunque, ſed ciuitas Dei. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas
Dei. Tribus de cauſis dicitur aliqua vrbs eſſe alicuius perſonæ:
vel quia illam fundauit (& ſic Roma dicitur ciuitas Romuli, &
Vlyſippo ciuitas Vlyſsis, & Hiſpalis ciuitas Herculis, atq; Ale-
xandria ciuitas Alexandri quoniam eas ij viri fundarunt, & ere-
xerunt) vel quia eam dominatur, & hoc modo dicitur Salman-
tica, & Toletum vrbs regis: vel quia in ea viuit, & habitat, & ita 27
Salmantini appellant Salmanticam ſuam vrbem, quia in ea de-
gunt. His ergo tribus de cauſis vocatur ſacratiſsima virgo Ma-
ria ciuitas Dei. In primis quia Deus eam ædificauit, & ſic dicitur,
fundauit eam Altiſsimus: & quamuis Deus omnia fundauit, pe-
culiarius tamen dicitur fundator virginis, quoniam ipſam magis
præcipuis fundamentis fundauit, eam diuinis gratijs ſtatim in
ſua puriſsima conceptione adornans. Deinde dicitur vrbs Dei
propter Dominium, quod in ea habet: nunquam enim ab alio
poſſeſſa fuit, & ita eam glorificabat ſacroſancta Eccleſia illis di-
uinæ ſapientiæ verbis. Dominus poſſedit me in initio viarum
ſuarum.

28 ſuarum. Omnes ſancti priuſquam Deus eos poſsideret, à Diabolo poſſeſsi ſunt, ſiquidem omnes in peccato originali concepti fuerunt: at vero ſacratiſsima virgo à nullo alio, quam à Deo vnquam poſſeſſa fuit. Denique ciuitas Dei dicitur ſacra virgo Maria, quoniam ipſa eſt locus, vbi Deus habitauit, & habitat: in hac Regia vrbe natus eſt factus homo, in ea creatus, & ab ea ſingulariſsima accepit ſeruitia.

Mariæ ſacratiſsimæ laudes.

BEatus Cyprianus in Symbolum apoſtolorum ait. Quid mirum videtur, ſi virgo conceperit, cum Orientis auem, quam Phœnicem vocant, in tantum ſine coniuge naſci, vel renaſci conſtet, vt ſemper & vna ſit, & ſemper ſibi ipſi naſcendo vel renaſcendo ſuccedat? Apes certe neſcire coniugia, nec fœtus ſexibus edere palam eſt, ſed & alia nonnulla deprehenduntur in huiuſmodi ſorte naſcendi. Hoc ergo incredibile videtur diuina virtute ad totius mundi redintegrationē factum, cuius exempla etiam in animalium natiuitate cernuntur. B. Cyprian. in Symbolo. Apoſtol. 29

Origenes in quadam homilia inquit. Sicut fuit Danieli intra lacum leonum incluſo clauſtris non apertis allatum prandium ab Abacuc: ita hæc virgo genuit Dominum, ſed intacta permanſit: mater effecta eſt, ſed virginitatem non amiſit. Cyrilus Hieroſolymitanus ait. Deſpiciamus eos, qui ex viro, & muliere generationem Chriſti aſſerunt, audentq; dicere, ex Ioſeph, & Maria Chriſtum eſſe, eò quod ſcriptum eſt. Et accipe mulierem tuam, meminimus enim & Iacob qui priuſquam Rachel acceperat, di- 30 cebat ad Laban. Da mihi vxorem meam. Sicut enim illic ante nuptiarum conſtitutionem, cum tantum promiſsio interceſsiſſet, vxor Iacob nominabatur: ſic & Maria propter ſolam deſponſationem vxor Ioſeph vocabatur. Orige: hom: 1. in diuerſos. Ciril. catecheſi. 12: Matth. 1. Geneſ. 29.

Beatus Bernardus de hac cæleſti Regina inquit. Beata Maria non fortuitò, aut ſolum placito (vt quidam putant) ſed diuina diſpenſatione nomen accepit, ita vt ipſa quoq; vocabuli ſui figura magnum quiddam innueret: interpretatur enim ſtella maris. Nautis namque mare tranſeuntibus vocare eſt opus ſtellam maris longe à ſupremo cæli cardine conſtantem & ex aſpectu illius dirigere curſum vt poſſint curſum deſtinatum apprehendere. Similimodo fratres oportet vniuerſos Chriſticolas inter fluctus B. Bernard. de Aduentu Chriſti. Simile.

fluctus huius sæculi ad Mariam confugere, quæ supremo rerum cardine Deo proxima est, & respectu exempli eius cursum vitæ dirigere. Quod qui fecerit non iactabitur vanæ gloriæ vento, nec frãgetur scopulis aduersorum, nec absorbebitur voragine voluptatum, sed prospere veniet ad quietis æternæ portum. 31

simile. Idem ibidem ait. Christus flos campi, & non horti, campus enim sine omni humano floret adminiculo, non seminatus ab aliquo, non defossus sarculo, non impinguatus fimo. Sic omnino virginis alnus floruit: sic inuiolata, integra & casta Mariæ viscera tanquam pascua æterni nitoris floruerunt, cuius pulchritudo non vidit corruptionem.

Ruper. lib. 6. commen. in Cant. Cant. 6. simile. Rupertus super illa verba: Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, ait: Quando nata es ô virgo beata, tunc vera nobis aurora surrexit, aurora prænuntia Dei sempiterni, quia sicut aurora quotidiana finis præteritæ noctis est, & initium diei sequentis: Sic natiuitas tua ex semine Abrahæ clara stirpe Dauid (ad quos facta es repromissio benedictionis) finis dolorum, & consolationis fuit initium: finis tristitiæ, & lætitiæ extitit nobis principium. Quemadmodum fuerunt duo Adam omnino dissimiles, quia primus Adam de terra terrenus: secundus Adam de cælo cælestis, primus Adam factus fuit in animam viuentem: secundus Adam in spiritum viuificantem: sed qualis terrenus, tales & terreni & qualis cælestis, tales & cælestes. Ita fuerũt duæ Euæ: prima incredula verborum Dei, quibus mortẽ fuerat comminatus fructum vetitum manducantibus: at in secunda Eua, quæ Maria est, fuit firma fides ad Angelum. In prima Eua fuit superbia: in secũda summa humilitas, qua se non Reginam, non sponsam, aut filiam Dei nominat, sed ancillam. Tertio in prima muliere fuit inobedientia, in secunda obedientia ad Dei legationem, 32 33

Fuit hæc cælestis regina tam efficax in suis sanctissimis desiderijs, & illa tam diligenter opere exercuit, vt ad hoc significandum sacrosancta Ecclesia ipsam verbis illis, quæ in eius nomine canit, glorificet, dum ait: Flores mei fructus honoris, & honestatis. Per flores intelligũtur desideria, per fructum vero opera. Et cum dicitur desideria eius fuisse fructus, significatur, quod sancta eius desideria tam efficacia fuerunt, vt merito vocari potuerint opera. Huc etiam spectat eiusdem Spiritus sancti in eodẽ capitulo comparatio, duin hanc sacrosanctam virginem quatuor arbo-

Eccles. 24.

34 arborum generibus, quæ habent florem pro fructu, & fructus pro flore, elegantiſsime comparat inquiens. Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion: quaſi palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plantatio roſæ in Hierico. Plinius in libro naturalis hiſtoriæ teſtatur, eſſe duo cedrorum genera, alterum, quod floret quidem, ſed fructus non præbet, alterũ vero quod fructificat, ſed non floreſcit. Itaque cedrus, abſolutè loquendo, florem habet pro fructu, aut fructum pro flore. Cypreſſus etiam fructum pro flore fert, atque ita in ea fructus, & flos idem eſt: quod etiam facit palma arbor altiſsima. His ergo tribus arboribus ſanctiſsima virgo comparatur, ſicut etiam comparatur roſario, quod pulcherrimam illam roſam, videlicet Ieſum Chriſtum roſam cãdidiſsimam in diuinitate, & rubicun-
35 dam in humanitate protulit. Merito ergo hæc ſacratiſsima Domina propter animi candorem, ac ſingulares virtutes his arboribus comparatur.

Plin. lib. 13. natura. hiſtor. c. 5.

Ariſtoteles in primo, & ſecũdo libro de cęlo teſtatur cauſam, ob quam luna habet maculas illas, eam eſſe, quia nimis terreſtris eſt, atque ita ſolis claritatem bene recipere non poteſt, & in ea maculæ illæ efficiuntur. Stellę autem, cum ſint magis cæleſtes, nec participationem habeant cum terra, melius ſolis lucem percipiunt, & ſic (quamuis propter nimiam diſtantiã hoc non percipiamus) pulchriores, & ſpendidiores, quam luna ſunt. In hunc modum filij Adæ, quia terreſtres ſunt, lucem diuinæ gratiæ, quæ procedit à vero ſole iuſtitiæ, qui eſt Deus difficile recipiunt, & ideo plurimas maculas, atque imperfectiones habent.
36 At vero ſacratiſsima virgo Maria, quamuis fuit vera filia Adæ, quippe quæ oſſa & carnem, ſicut & cæteri homines habuit, tam pura, tam cæleſtis, & tam aliena ab omni terrena affectione exti tit, vt propter hãc admirabilẽ diſpoſitionẽ, & luces & ſpẽdores diuinorum donorum, atque gratiarum abundantius acceperit. Itaque in ea nullo vnquam tempore alicuius peccati macula inuenta fuit. Qua propter merito ſancta Eccleſia eam glorificat dicens. Aue maris ſtella.

Ariſt. 1. & 2. de cæl.

Beatus Hieronymus inquit, Cæteris virginibus præſtatur gratia per partes: Mariæ vero tota ſe effudit plenitudo gratiæ. In ea omnes virtutes ſanctorum recopilatæ ſunt, vt B. Bernardus ait explicans illud Eccleſiaſtici: In plenitudine ſanctorum

B. Hieronym. in Epiſt. ad Euſtochium. Eccle. 24.

detentio mea, hoc eſt, (en las perfeciones de los ſanctos alli puſo Dios mi aſsiento.) In hac ſacratiſsima virgine inuenietis fidem Patriarchæ Abrahæ, obedictiam Iſaac, perſeuerantiam Iacob, iuſtitiam Thobiæ, ſanctitatem Dauid, ſapientiam Salomonis, prudentiam Iudith, pietatem Heſter, patientiam Iob, charitatem Apoſtolorum, fortitudinem martyrum, perſeuerantiam confeſſorum, puritatem virginum, & impeccabilitatem Angelorum. 37

MARIAE SAcratiſsimæ conceptio.

1

B. Auguſt. in ſerm.

B. Thom: 3. p. q. 27. art. 4.

BEATVS Auguſtinus in quodam ſermone inquit. Si Chriſtus peccatum habuiſſet originale, non caruiſſet actuali, ſed peccatũ actuale in puriſsima virgine impijſsimum eſt ponere, quoniam (vt doctor angelicus docet) non eſſet idonea in matrem Dei ſi aliquando peccaſſet: ſed originalis culpa longe maior eſt quouis veniali peccato, quod nullatenus gratiam tollit: ergo alma virgo immunis fuit ab originali noxia. Hinc D. Auguſtinus libro de natura & gratia ait. De beata virgine propter honorem Chriſti nullam prorſus cum de peccatis agitur, habere volo quæſtionem.

B. Auguſt. li. de natura & gra.

Quis, obſecro, negare poteſt, Deum potuiſſe dare ſanctiſsimæ Mariæ gratiam æquiualentem iuſtitiæ originali, & ſic eam præſeruare ab omni macula? ſi ita res habet quod potuit, quorſum quod excellentius eſt, non tribuemus matri Domini? ſed iam Beatum Anſelmum egregie loquentem attentius audiamus. Nonne caſtaneæ molli Deus confert, vt inter ſpinas, & à ſpinis alatur, & formetur? Nonne hoc potuit facere matri ſuæ? Plane potuit. Quod ſi potuit & voluit: ſi voluit, & fecit. Ideo in Canticis ſponſus laudat ſponſam ſuam, & matrem dicens: Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. 2

Scot. lib. 3. diſtin. 3. q. vnica.

Cant. 2

Obſeruatione etiam dignum eſt, quam noſtræ aſſertioni faueant doctorum ſanctorum oracula. Diuus Ambroſius exponens illud Eſaiæ: Egredietur virga de radice Ieſſe, ſic ait. Virga

B. Ambroſ.

illa

illa Maria ipſa eſt, in qua nec nodus originalis peccati, nec cortex
3 venialis culpæ fuit. Quin & ipſa deſe ait. Quaſi palma exaltata
ſum in Cades. Palma vtique victoriæ inſigne eſt, vti Beatus Io-
annes in Apocalipſi ſua teſtatur. Nam martyres vidit in quorum Apocal,7
manibus palmę erant. Sanè virgo ſanctiſsima inſtar palmæ viro-
rem gratiæ ſemper habuit, ex quo ſacratiſsima eius anima creata
eſt & corpori illius infuſa. Hinc Beatus Auguſtinus incunctan- B. Auguſtin.
ter clamat. Charitas feciſti, vt Maria non ſolum non peccaret,
ſed nec peccatum cogitare poſſet. Et ſuper cunctos reſeruaſti ab
omni labe peccati. Quid, obſecro, præcellentius, aut quid luci-
dius dici de immunitate præclariſsimæ virginis vnquam potuit?
Adſtipulatur huic ſententiæ ſanctus Ildefonſus Toletanus Ar- B. Ildefon.
chiepiſcopus dicens. Maria virgo in vtero ſanctificata originale
4 peccatum non contraxit.

Approbat hanc doctrinam ſancta Eccleſia Romana, nam in
Concilio Baſilienſi determinatum eſt per publicum decretum Concil. Baſ.
quod doctrina aſſerens, virginem Mariam nunquam ſubiacuiſſe ſeſsio. 39
peccato originali, tanquam pia, & conſona cultui Eccleſiaſtico,
fidei Catholicæ, rectę rationi, & Sacræ ſcripturę ab omnibus Ca-
tholicis eſt approbanda, tenenda & amplexanda. Nullique licitum eſſe, diffinit ibidem ſancta ſynodus, incontrarium prędicare,
ſeu docere. O bone Deus. Vrnam, in qua locandum erat manna Exod.16
cælicum ex auro puriſsimo Moyſes ex præcepto Dei fabrefecit,
& virgo præclara, in qua collocandus erat panis viuus, qui de cę-
lo deſcendit, non ſine immunditia originalis culpæ fuit concepta? Nullus poſt hac fratres chariſsimi dubitet de puritate con-
5 ceptionis ſacratiſsimæ virginis, & Dei matris: ſed vt honor matris redundet in filium, omnes eam puram, ac ſanctam, expertemq; à labe originali prædicent, filij eius ſumus omnes fideles,
eam ob rem feruenti zelo eius honorem tutemur, & conſeruemus pro noſtra viríli oportet, ipſa acclamante, & dicente. Qui
me elucidant vitam æternam habebunt, qua cum ipſa in cælo po Eccleſ,24
tiri nobis contingat, Amen.

Mariæ ſacratiſsimæ conceptio.

REs quidē admiratione, & annotatiōe digniſsima eſt, q̄ nec per fidus, atq; impuriſsimus Mahoma puriſsimi virgini Marię ne gauit hoc priuilegiū, quod videlicet, abſq; originali peccato fuerit

concepta: vt videre eſt in Mezlin, & Albacori Alcorani eius: cũ plurimi Chriſtiani id ei negent. Quos obſecro, vt rem conſiderent notatu digniſsimam, quæ in libro Chronicorum fratrum minorum contigiſſe refertur anno Domini milleſimo quadringenteſimo vigeſimo ſeptimo, plus minus: videlicet quod cum doctor quidam in ſacra Thologia rector vniuerſitatis Tholoſæ publice populo perſuadere vellet, glorioſiſsimam virginem Mariam Dei matrẽ in originali peccato fuiſſe conceptã, maxima furia, & concurſu totius populi ab ipſa vrbe expulſus fuit: qui Romam petens apud ſummum Pontificem Martinum quintum de iniuria ſibi illata conqueſtus eſt. At cum ſummus Pontifex audita cauſa, diſputationis diem ſignaret, & plurimi ijque grauiſsimi magiſtri ad hoc negotium diſputandum conuenirent, tandẽ cum doctor ille non accederet ad diſputationem nec in loco deſtinato appareret, eum vocari iuſſerunt, & quæſitum in celula eius mortuum inuenerunt, quod maximam admirationem, magnumque terrorem incuſsit omnibus, qui ipſius partes agebant, illiuſque opinionem defenſabant.

Chronicæ fratrum minorum. 3. parte. lib. 1. c. 47.

6

7

Mariæ Sacratiſsimæ laudes, & pro *Sancto Ioſepho*,

CErtiſsimum eſt ex omnibus mundi creaturis nullam eſſe, aut fuiſſe, erga quam Deus tam liberalis extiterit, ſicut erga ſacratiſsimam virginem Mariam: illa enim in omnibus, quæ a Domino accepit, rara, & ſingularis fuit, atque omnes creaturas longè antecelluit. Ipſam enim Deus mulierẽ fecit & meliorem mulierem ex omnibus mundi: illam fecit matrem, & meliorem matrem ex omnibus matribus: dedit ei filium, & dedit illi melio rem filium ex omnibus: Dedit namque ei ſuum propriũ filium, [queriendo que ſu natural hijo tambien fueſſe hijo della natural nacido de ſus entrañas.] Certiſsima ergo res etiã eſt, quod cum ei Deus ſponſum dederit eademmet liberalitate vſurus erat, [y que tãbien le auiade dar el mejor eſpoſo del mundo. Itaque aſsi como ninguna muger la igualo a ella en ſer muger, ni en ſer madre como ella, ni en tener hijo qual ella tuuo; aſsi ſe deue creer que tampoco ninguna la igualo a ella en tener tal eſpoſo qual ella tuuo.]

8

vide B. Tho. 1. p. q. 25. ar. 6. ad 4.

SIQVÆ-

9 # Mariæ ſacratiſsimæ conceptio.

SI quæſtio, & altercatio de immaculata ſanctiſsimæ virginis Mariæ conceptione fuiſſet, vtrum aliquo tẽpore eſſent aliqui homines, qui hãc cœleſtẽ dominã odio haberẽt, id eſt, [ſi fue abor recida o no de los hombres, no auia para que hazer tanto alboro to, ni para que leuantar tan gran poluoreda, porque no era de im portancia.] Sed quod nunc in quæſtionẽ vertitur, eſt, vtrum aliquo tẽpore fuerit ſacratiſsima virgo Maria Deo inimica, & Dæmonis ſerua. Et quia res hæc maximi ponderis, & momenti eſt, oportet, vt maxima cũ efficacia tractetur. Et quod fuerit ab omni culpa præſeruata & nunquam Deo inimica ſic argumẽtor. Deus voluit eripere ſacratiſsimã matrem ſuam ab opprobrio, & infa-
10 mia illa ſcilicet quod non haberetur adultera (id eſt, quiſo librar de la infamia, de q̃ no fueſſe tenida por adultera) & propter hoc cõſtituit, vt antequam conciperet ex Spiritu ſancto deſpõſata eſſet, ne malitioſi Hebræi dicerent, eã ex adulterio concepiſſe: Maluit enim Dñs (inquit B. Ambroſi.) de ſuo ortu, quã de virginis pudore dubitari: & potius voluit, vt Hebręi cogitarent, ipſum eſſe filiũ Ioſeph fabri lignari, vt de facto cogitauerũt, quã vt exiſtimarent, & crederent puriſsimã matrem ſuam fuiſſe adulteram: Nec putauit (inquit idem S. Doctor) ortus ſui fidem matris iniurijs aſtruendam. Sed maius opprobriũ, & magis contra honorem ſanctiſsimæ virginis Mariæ fuiſſet, ſi ipſam aliquo tẽpore originale peccatũ prædominaretur, & Diabolus in ea aliquã poteſtatem habuiſſet, fuiſſetq; filia iræ, ac cõdemnationis æternæ: quæ
11 omnia plus erant, quam falſis teſtimonijs Iudæorum falſo infamari: [porque mayor opprobrio es aquel, que Dios eſtima por opprobrio que lo que el mũdo falſamẽte tiene por opprobrio.] Ergo ſi Deus, [tan a coſta ſuya,] propter honorem maternitatis eam præſeruauit ab opprobrio, & falſa calumnia adulterij, [que aunque fuera afrenta delante del mundo no lo fuera delante de Dios, parece al parecer humano, que con mas iuſto titulo la auia de preſeruar del opprobrio de la verdadera affrenta de la culpa, que es gran affrenta, y opprobrio delante de Dios.

B. Ambroſius homil. ſuper Matth.

Item ſi ſancta Eccleſia confitetur, Deum propter honorẽ maternitatis præſeruaſſe ſanctiſsimũ eius corpus à corruptione vermium, maius profecto opprobrium eſt animam originali culpa

infici, quam corpus cineris corruptione inuolui. [Pues ſi por ſer 12
madre la libro de aq̃llo, que era menos afrenta, iuſtamente pode-
mos cõfeſſar, q̃ la libro deſto, que es mas.] Deus in medio eius nõ
Pſalm.45 cõmouebitur: adiuuabit eã Deus mane diluculo, inquit regius va
tes. Quibus verbis ſancta Eccleſia reginam angelorum, & ſacra-
tiſsimam Dei matrem glorificat. Sæpenumero Deus ab anima, in
qua habitat, diſcedit, [otras vezes ſe mueue en ella, otras ni ſe
aparta ni ſe mueue. Tunc Deus ab anima ſecernitur, quando per
peccatũ mortale ab ipſa anima expellitur, de quo maxime cõque
Oſeæ.7 ritur Deus per Oſeã Prophetam his verbis. Væ eis, quoniã receſ-
ſerunt à me, vaſtabũtur, quia præuaricati ſunt in me. Tunc vero
Deus in anima mouetur, quãdo anima ipſa Deũ venialiter offen
dit: quoniã cum venialis culpa ſit diſpoſitio ad mortalẽ, [ya que 13
con ella Dios no ſalga de vn alma, alomenos mueueſe en ella, co-
mo ſignificando, que con la culpa venial ſe resfria la charidad ya
q̃ no ſe apague,) & refrigerãte charitate debilitatur cor, & diſpo-
nitur ad peccatum mortale: ac de hoc loquitur ſanctus Dauid cõ-
Pſal.12.92 fitens ſe huius rei experientiam habere, cum ait. Impulſus euer-
ſus ſum, vt caderem, hoc eſt, [Dieron me vn empellon, para que
cayeſſe.] Et Chaldæus Paraphraſtes inquit impulſus ſum à pec-
cato, vt caderem, ſed verbum Dei adiuuit me. Peccatũ veniale eſt
velut impulſus, quo anima in mortalem culpã incidit. Ideo dici-
mus, quod tunc Deus in anima mouetur cũ venialiter peccat ho-
mo. Tunc autem Deus nec diſcedit ab anima nec in ea mouetur
quãdo anima ipſum nec mortaliter, nec venialiter offendit. Cum
igitur S. Dauid ait, quod Deus in medio eius non commouebitur
aperte ſignificauit ſacratiſsimam virginem mortaliter, aut venia- 14
liter non eſſe peccaturam: in verbis autem, quæ adiecit dicẽs. Ad-
iuuabit eam Deus mane diluculo, magis eius puritatem, atq; ſacra
tiſsimam munditiam declarat. Vbi alia tranſlatio habet. Adiuua-
bit eam Deus in ortu auroræ. In quo ſignificatur, quod nec mor-
taliter, nec venialiter, nec etiam originaliter peccauit. Nam ſi attẽ-
te inſpiciamus momentum illud, & pũctum, in quo anima crea-
tur, & in corpus infunditur, (entonces comiẽça la mañana del ſer
deſpues de la noche obſcura, & tenebroſa del no ſer, y en aquel
punto, que es el principio de la mañana del ſer, es quando pode-
mos dezir, q̃ eſta vna perſona enemiga de Dios, condenada al in-
fierno para ſiempre, porque en aq̃l punto cae en la culpa original.

Tunc

15 Tunc ergo fatetur S. Dauid, Deum hãc ſacratiſsimam dominam adiuuaſſe. Miſericordia Dei eſt medicina, quæ diuerſis modis ſanat: quoſdam enim curat, antequam in ægritudinem incidãt, alios vero poſtquã in ipſam ceciderunt. Medici vno modo regem curare ſolent, alio vero communem populum: nam regi, antequam in ęgritudinem incidat, medicamina præſeruatiua adhibere ſolẽt, ne videlicet ægrotet, at communem populum nunquam curant, quouſque ægri ſunt, & grauiter ægrotãt. Omnes filios Adæ (como a gente comun y baxa) Deus curauit, poſtquã in peccati ęgritudinem ceciderunt: at ſacratiſsimam virginem, quippe cum eam creauerit, vt Imperatrix cæli, & mater ſua eſſet, ipſam curauit, antequam caderet, eam ſuis diuinis gratijs, ac donis præſeruãs. Atq; ita loquens Spiritus ſanctus cum Eccleſia inquit. Sicut turris Da- 16 uid collum tuum quę ædificata eſt cum propugnaculis. Collum Eccleſiæ eſt puriſsima virgo Maria, quoniam ſicut in corpore humano poſt caput, quod altius exiſtit, eſt collum. Sic in ſancta Eccleſia, poſt caput qui eſt Chriſtus Redemptor noſter, ſacratiſsima virgo altius præ omnibus creaturis eminet: & ſicut collum eſt veluti via, per quam influentia capitis in corpus fluunt & humores corporis in caput aſcendunt: ſic pijſsima hæc regina, & mater miſericordiæ eſt mediatrix, & aduocata, per quam orationes Eccleſiæ accedunt ad cæleſte caput, qui eſt Chriſtus, & per eam eius diuini fauores in terram deſcendunt, & ſparguntur. Hoc autem collum eſt ſicut turris illa Dauid quæ ædificata eſt cum propugnaculis quoniam ſacratiſsima virgo in ſua ſanctiſsima conceptione ædificata fuit cum gratijs, & diuinis atque altiſsimis donis, 17 & ita præſeruata fuit ab originali culpa. In Geneſi ſic legitur. Rupti ſunt omnes fontes abyſsi magnæ, & cataractæ cæli apertæ ſunt, & facta eſt pluuia ſuper terram. In illo vniuerſali diluuio quando Deus vniuerſam terram aquis obruit duo tantum remanſerunt, quę ipſa aquarum multitudine non fuerũt ſubmerſa: alterum horum illuuies aquarum naturaliter non operuit nec potuit operire, alterũ vero per priuilegium particulare non obtinuit, illud fuit paradiſus terreſtris, quam (vt ait venerabilis Beda, & Eſtrabo) non potuit diluuium naturaliter operire, hoc vero fuit arca Noe, quæ particulari Dei priuilegio non fuit in illo diluuio ſubmerſa. Quando primus parens Adam peccauit, rupti ſunt fontes abyſsi indignationis Dei, (y ſalio el agua

Simile:

Cant. 4.

Genes. 7

del caſtigo deſte abiſmo y cubrio los mas altos montes de la 18
tierra,] ſi quidem omnes à paruulo vſque ad maximum in culpa originali ſubmerſi fuerunt: duo tamen ab hac vniuerſali lue exempti permanſerunt, videlicet Ieſus Chriſtus verus paradiſus, & ſacratiſsima virgo mater eius ſanctiſsima arca totius noſtri remedij. [Eſte paray ſo fue libre por naturaleza de toda culpa,] quia conceptus eſt de ſpiritu ſancto, [y no por la via comun, que ſon los otros hombres.] Arca autem videlicet ſanctiſ-
D. Greg. ſima virgo libera, & exempta fuit â diluuio culpæ per diuinam gratiam, quia ædificata eſt cum propugnaculis? Beatus Grego rius hunc caſum humani generis in primo parente noſtro Adamo cõparat morti filiorũ Patriarchę Iob. Quẽadmodũ enim cũ omnes filij Iob in domo primogeniti inuitati eſſent, vẽtus ingẽs à parte deſerti irruit, & cũ percuſſiſſet angulos domus, ruit ipſa 19
domus, & omnes interierunt: Sic cum omnes homines eſſent in Adamo qui primogenitus erat, & in quo omnes tanquã in noſtro principio originali eramus inuitati ad cõuiuiũ iuſtitię originalis, qua omnes ſatisfacti remaneremus, in potentijs inferioribus, [por eſtar ſubietas a la razon y la razon à Dios, vino por la parte del deſierto de todo biẽ, q̃ es la deſobediencia, vn viento de ſoberuia de querer ſaber tãto como Dios, y batio en las eſquinas de la caſa del primogẽnito Adã y derribo todo el ædificio,] & cum omnes originaliter, & ſeminariè in eo fuiſſemus, cecidit
Iob. 1. ſuper omnes peccati mors, & omnes priuati fuimus vita, qui eſt Deus. At ſicut ait ſacer textus, quendam nuntium ſancto Iob ſic dixiſſe: Ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſsit 20
quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſsit liberos tuos & mortui ſunt, & effugi ego ſolus, vt nuntiarem tibi: Sic cũ caderet culpa ſuper omnem poſteritatem Adæ, Spiritus ſanctiſsimæ Virginis Mariæ dicere potuit: Effugi ego ſolus, ipſe enim ſolus ab vniuerſali morte liber extitit.

Iſai. 11. Hæc eſt ſingularis illa virgo, de qua ſanctus Iſaias vaticinatus eſt dicẽs. Egredietur virga de radice Ieſſe. Super quę verba Ricardus de ſãcto Victore inquit: Rectè dicitur virga beata virgo Maria, virga recta, virga flexibilis. Nos omnes per peccatũ obliqui nati ſumus, ſed hæc ſanctiſsima virgo virga eſt rectiſsima: & rectum eſt cuius medium non diſtat ab extremis, vnũ extremum huius ſacræ virgæ fuit eius finis, & hic fuit in gratia: mediũ verò

fuit

21 fuit eius ſacrata vita, quæ tota cõſumpta fuit in puritate, ſanctitate, & gratia. Vt ergo virgo ſacrata eſſet virga rectiſsima oportebat vt alterũ extremũ, quod fuit eius ſacra conceptio, etiã in gratia eſſet: aliter enim nõ eſſet virga rectiſsima, ſed tortuoſa, ſi eius principium cũ fine, & medio non conformaret. Eſt etiam virga flexibilis ad omnẽ partẽ. In quo notatur pietas eius & cõpaſsio, de qua B. Bernardus ait, omnia omnibus facta eſt. Nã vel minimo quodã ſuſpirio omnes afflicti, & neceſsitate oppreſsi eã in fauorẽ ſuũ inclinare faciunt, ſicut virga minimo tactu flecti tur. A uiculæ naturæ inſtinctu edoctæ nidos ſuos in arborũ virgis, quæ magis frondibus ac viriditate opertæ, ſunt, & ab hominũ conuerſatione magis remotæ conſtruunt. Sic fecit cæleſtis ille paſſer Ieſus Chriſtus volens nidificare in virga radicis Ieſſe, simile.

22 ipſe enim tanquã verus Deus eã operuit viridibus folijs excellẽtiſsimarũ virtutũ, & gratiarum, [y puſo en ſus entrañas a todos noſotros ſus pollos, dando nos la por madre y anſi mas entrañablemente nos ama, que ſi a todos nos engendrara. Y como los paxaritos acoſſados de los gauilanes ſe acogen a ſus nidos: aſsi noſotros en nueſtras tentaciones nos hemos de acoger a las entrañas deſta piadoſiſsima virgen. Aſſerunt Philoſophi, qui de natura rerum ſcripſerũt, laurũ, & aquilã nunquã ictu fulminis fuiſſe tactas. Hoc certe adimpletũ eſt in hac viridi, & ſpecioſa lauro, & in hac regia aquila, quam nunquam fulmen peccati tetigit.

Mariæ Sacratiſsimæ conceptio.

23 SAcro ſancta Eccleſia puriſsimã virginẽ Mariã verbis illis diuinæ Sapiẽtię glorificat. Speculũ ſine macula, imago bonitatis illius, ſcilicet Dei. [Vnas imagines ay de vulto, y otras de pincel. Quiere vn artifice hazer vna imagẽ de vulto, y echa mano a vn trõco ď vn arbol y comiẽça a acepillar, y a desbaſtar, y aſsi acepillãdo y desbaſtãdo va haziẽdo ya los ojos, ya la boca, ya las narizes ya los pechos &c. Finalmẽte tãto acepilla, y desbaſta, q̃ viene a hazer vna imagen de vulto perfecta: pero para hazer vna imagen de pincel no ſe guarda eſte eſtilo y modo: ſino echa mano el pintor de vna tabla liſa, y raſa y comiẽça a debuxar en ella con vn matiz, y con otro matiz, con vn color y cõ otro color, y tantos colores, y matizes pone, q̃ viene a hazer vna imagẽ perfecta de pincel. Todos los ſanctos ſon imagines de vulto, porq̃ Sapien. 7. ca. simile.

para venir a alcãçar la perfecion, que tienẽ desbasto Dios dellos, 24
quito y acepillo muchas imperfeciones, que tenian, y assi los dispuso para sus dones, y gracias: pero entre todos los sanctos sola la purissima virgẽ Maria nuestra Señora fue imagen de pincel. por que luego enel instante, que fue su alma criada, començo Dios a debuxarla cõ su diuina gracia, y assi no cayo en la culpa original, por lo qual no tuuo el diuino artifice que quitar, ni que desbastar imperfecion alguna, pues ninguna tuuo: mas tantos colores y matizes debuxo, y puso en ella, que la hizo imagen perfectissima desu diuina bondad.

Quando encomendays vna obra prima a vn artifice, antes que
Simile. ponga las manos en ella le pagays la mitad del precio, y lo demas se lo vays dãdo por sus tercios del qual estilo parece que en alguna manera vso Dios con la sacratissima virgen Maria, porque co- 25
mo auia de concurrir con la virtud del Espiritu sancto a la generacion tẽporal de Iesu Christo nuestro reparador, y auia de ser artifice de tan alta obra, començo Dios a darle adelantado luego en su concepcion vna singular gracia, con la qual fuesse preseruada de la culpa, y despues siẽpre le fue dando por sus tercios mas gracia, y para concebir al Verbo diuino, y ser su madre le dixo el angel:) Spiritus sanctus superueniet in te. (Dõde le comunico gracia para aq̃lla marauillosa maternidad, y despues le dio gracia para ser maestra, y lumbre de la yglesia,) in aduentu spiritus sancti. (Y despues se le dio gracia) in mortis articulo (para ser bienauenturada, y reyna de los angeles.) Vnde infertur, quanta fiducia possumus eius fauori, & intercessioni nos committere, siquidem tantã gratiam coram diuino conspectu inuenit. Quidam doctissimus di- 26
uini verbi concionator super illa verba quæ angelus sanctissimæ
Luc. 1. virgini dixit: Inuenisti gratiam apud Deum elegantissimã quandam metaphoram in laudem huius cælestis reginæ composuit
Simile. dicens. (Tres differencias ay entre las cosas, que se hallan: vnas cosas se hallan, que nadie las perdio, y estas no ay obligacion a restituyrlas. Va vno a pescar a vn rio, que no esta vedado, ò a caçar a vn monte q̃ no esta prohibido, lo que alli halla, por q̃ nadie lo perdio no esta obligado a restituyrlo. Otras cosas se hallan, q̃ las perdio alguno, pero esta muy lexos, y no se le pueden boluer a el, entõces, han se de dar alos pobres. Otras cosas se hallã q̃ se sabe quiẽ las perdio, y que esta en lugar, que se puedẽ boluer: entonces esta

obliga-

27 obligado el que las hallo a boluerlas a la meſma perſona, q̃ las perdio en tanto que dize Sant Auguſtin. (Si quid inueniſti, & non reddidiſti, rapuiſti. Veys aqui tres differencias de coſas, que ſe hallã, y todas tres maneras de gracia ſe puede dezir en alguna manera, q̃ hallo la ſanctiſsima virgen Maria delãte de Dios. Hallo lo primero vna gracia, q̃ nadie la perdio, y eſta fue la gracia de ſer madre de Dios, la qual es tan grande gracia, q̃ ſe eſpãtan los angeles y tiemblan los Demonios de ver, que vna pura muger pueda dezir cõ verdad: yo ſoy madre d̃ Dios. Eſta gracia ni nadie la perdio ni nadie la hallo, ni nadie la merecio hallar ſino ella, y pues ella la hallo, y nadie la perdio, no eſta obligada a reſtituyrla, guardeſela para ſi, buen prouecho le haga con ella. La ſegunda gracia q̃ hallo fue en alguna manera la gracia que perdieron los angeles, porque
28 aquella diuina acceptacion, y humildad, de q̃ ellos cayeron, y mucho mayor hallo eſta celeſtial Emperatriz enel diuino acatamiẽto, porque nunca cayo de la gracia, en que Dios la crio a ella, pero aq̃lla gracia que perdieron los Angeles ya no ſe les puede boluer a ellos, porque eſtan muy lexos. Porque como dixo Abraham al rico auariẽto:) Magnũ eſt chaos inter nos, & vos, (ay vn embaraço, e impidimiẽto entre los condenados, y bienauẽturados, que ni los males y triſtezas delos dañados puedẽ llegar a los bienauẽturados, ni los gozos y gracia de los bienauẽturados pueden llegar a los dañados, y pues no ſe puede boluer a los q̃ la perdieron, razon ſera, que ſe de a los pobres, y los pobres ſomos noſotros, y anſi en alguna manera podemos dezir que la celeſtial virgen eſta obligada a reſtituyrnos la gracia que hallo de los angeles. Lo qual es
29 tãto como ſi dixeſſemos, que por auerle Dios hecho a ella mayores beneficios, que a los angeles, y por auer hallado lo que los malos angeles perdieron en el ſentido ya dicho, nos deue mayor fauor, y amparo, porque por eſſo hizo Dios grandes, y pequeños para que los pequeños ſiruan con obediencia a los grandes, y los grãdes con magnificencias fauorezcan a los pequeños. La tercera gracia fue la q̃ perdio Adam, y perdiẽdola ella perdimos noſotros todos, y eſta gracia y acceptacion, hallo tãbien la reyna delos cielos, pues nunca cayo de la gracia y acceptacion en que Dios la crio. Y pues ella la hallo, y ſabe quien la perdio que ſomos noſotros, que eſtamos en lugar q̃ nos la puede reſtituyr obligada eſta a reſtituyrnos la. En todo eſto queremos ſignificar, que por auer

Dios

Dios hecho tan ſingulares beneficios, y auer communicado tan- 30
ta gracia a la ſanctiſsima virgen Maria nueſtra Señora, eſta ella
mas obligada a fauorecernos, y a interceder continuamente
por noſotros.

Mariæ ſacratiſsimæ conceptio.

Cant. 6. LAudans ſponſus in Canticis ſponſam inquit. Quam pulchri
ſunt greſſus tui in calciamentis filia principis. Solent famuli,
Simile. & ſerui alicuius nobilis, & delicatæ perſonæ maximam curam, &
vigilãtiam habere, ne ipſe dominus nudos pedes ſine calciamen-
tis in ſolo vel in frigida humo ponat, ne videlicet humor aliquis
qui ægritudinis ſit cauſa in eum ingrediatur. Sic diuina prouiden
tia factum eſt, vt hæc delicatiſsima virgo vbi primũ è lecto omni
potentiæ Dei per creationem exiuit, ſtatim pedes eius, hoc eſt, ſu 31
principio, q̃ fue ſu concepcion fueſſen calçados cõ las ſeruillas de
la gracia,] ne aliquis humor peccati in eã ingrederetur, & ipſã in-
terficeret, [y eſte calçado lo ato cõ la fuerte correa de la confirma
cion, para q̃ nũca ſe cayeſſe de ſus pies.] Qua propter omnes greſ
ſus huius ſacratiſsimæ virginis per totũ vitæ ſuæ tẽpus pulcherri-
mi fuerunt, hoc eſt, omnia opera, in quibus ſe exercuit, plena per-
fectionis extiterunt, & de hoc eã laudat ſponſus dicens. Quã pul-
Simile. chri ſũt greſſus tui in calciamẽtis filia principis. [Quãdo vnas ſer
uillas vienẽ muy iuſtas a los pies ſoleys dezir, vienẽ ay nacidas, pa
rece que nacieron ay. Aſſentole tan bien la gracia y quadrole tã-
to a eſta hija del Principe, que ſe podia dezir en alguna manera, q̃
Exod. 25. parecia no ſer alli infundida, ſino que ella ſe nacio alli.] In Exodo
legitur, quod locutus eſt Dominus ad Moyſem dicens. Loquere 32
filijs Iſrael, vt tollant mihi primitias ab omni homine, qui offert
vltroneus accipietis eas: hæc autẽ, quę accipere debetis aurũ argẽ-
tum, &c. & capillos caprarum. Mirabile dictu. Vult Deus, vt ei
offerantur res magni, & parui pretij, aurum & argentũ atq; lana
simile. caprarũ. Si rex aut princeps aliquis à procuratoribus curiarũ pe-
teret, vt ſibi pro munere daretur magna auri, & argenti ſumma,
hoc eſt, [pidieſſe q̃ le ſiruieſſen cõ vna gran ſumma de oro y pla-
ta] & poſtea diceret, ſe etiam velle aliqua pondera lanæ caprarũ,
profecto occaſionẽ præberet omnibus ridẽdi, eo quod rẽ illã po-
ſtularet. Profũda ſunt Dei ſecreta, & altiſsimę eius cõſiderationes.
Nõ ordinat res caſu, ſicut homines imprudẽtes ſed cõtinuo in finẽ
tendit

33 tendit altiorem, quam res exterior repręſentat. Ad hoc dicẽdum nobis D. Paulus facultatem præbet, qui explicãs præceptum illud iudiciale. Non alligabis os boui trituranti afferenſq; illud in ſenſum allegoricum ad probandum, quod ſacerdoti diuina ſacramenta adminiſtranti debetur ſuſtentatio, (haze vna ſalua, & inquit. Nunquid de bobus cura eſt Deo? Vt ſignificaret S. Apoſtolus, Deum in plurimis legibus tam ceremonialibus, quã iudicialibus magis intendere ſignificationem facti, quam ſimplicem literam, vt ex illa de boue trituranti, quaſi diceret, putatis ne præcipuã Dei intentionẽ fuiſſe boues cõmendare? Minime profecto: nam præcipua eius intentio fuit, vt ſpirituales miniſtri ſuſtentarentur. Idem & modo dicere poſſumus. Nunquid de pilis caprarum cura eſt Deo? Quæ igitur fuit prẽcipua eius intentio? Dicam 1. Corin. 9.

34 certe. Vult Deus vt vnuſquiſq; ei ſeruiat pro viribus, & poſsibilitate ſua, ſiue cum auro, ſiue cum argento, ſiue cũ ære: quod ſi nullum ex his metallis habueris, ei ſaltem ex lana caprarũ quæ res vilisſima eſt ſeruitium offer. (Tiene Dios pueſto el reyno de los cielos en almoneda,) & à nemine poſtulat pluſquam pro eo dare poteſt. Vnde B. Auguſtin. ait. Quid turbaris de pretio? Tantum valet, quantum tu es, hoc eſt, quantũ habes. Sed obſeruandum eſt in ſupradicta autoritate, Spiritum ſanctum dicere, vt is, qui aliquid obtulerit vltro, & volũtariè non autẽ violenter offerat, hoc enim ſignificat. Ab omni homine, qui offert vltroneus, hoc eſt, [q̃ ſea mouido de ſu propria volũtad, y no por humanos reſpectos.) Sũt enim aliqui qui miſſas, & conciones audiũt, atq; eleemoſynas erogant, ne indeuoti, & mali Chriſtiani à populo habeantur. Idcirco B. Augu ſermon. omniũ ſanct.

35 D. Paul. ad Corinth. ſcribens ait. Non ex triſtitia, aut ex neceſsitate, hilarẽ enim datorẽ diligit Deus. Ex his omnibus infertur, (como Dios es bueno de contentar,) ſiquidem contentus eſt pilis caprarũ, hoc eſt, vno ſuſpirio, & vna lachryma, & vno cypho aquæ frigidæ, & ſi adhuc non habes aquam, vt potum præbeas propter eius amorem, vno bono deſiderio ſatisfit, (y con todo eſſo en buſcar eſpoſa fue muy deſcontentadizo,) non enim ei placuit Eua, quia guloſa fuit, non Sara, quia mendax: non Rebeca, quia etiam finxit, ſe non eſſe nuptã: non deniq; ei placuit aliqua ex omnibus totius orbis mulieribus ad hoc, vt illam in ſponſam acciperet, & in ea ſacroſanctum incarnationis verbi diuini operaretur myſterium, donec ad illam, de qua loquimur, virginem (vt ait Beatus 2. ad Cor. 9.

Augu-

Auguſtinus) ventum eſt. Decuit igitur, vt hæc ſacratiſsima vir- 36
go, vt pote ſponſa tam magni Dei, & Domni pedes nudos in terra minime poneret, ne in eam peſsimus humor peccati originalis ingrederetur, ipſamque inficeret.

MARIAE SACRATISSIMÆ NATIUITAS.

DE qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Adm rationem nobis affert cõſiderare, quam breues fuerint ſacroſancti Euangeliſtæ in referendis huius ſacratiſsimæ virginis Reginæ Angelorum, & matris miſericordiæ laudibus. Cumq; veriſimũ ſit in ſa- 37
croſanctis Euangelijs nihil eſſe ſuperfluum aut diminutum, ratio, quare ipſi in hoc negotio adeò breues extiterunt eſt quia in his verbis, de qua natus eſt Ieſus, omnes excellentiæ, quæ lingua humana vel etiam angelica referri poſſunt, aptiſsime includuntur. Viſum eſt enim glorioſo Matthæo, quod cum hanc cœleſtẽ dominam appellauit, matrem verbi incarnati, ſub hoc nomine omnes eius ſingulariſsimæ laudes cõprehendebantur, idcirco vnamquamq; earũ peculiariter referre non curauit. Vt autẽ hoc melius intelligatur, duo præcipue ſunt obſeruanda, alterum eſt quædam Sancti Thomæ doctrina ab omnibus communiter recepta: cum enim hic angelicus Doctor diſputaret: An Deus poſſet meliora facere, quæ fecit, hoc eſt an poſſet hominem meliorẽ facere, quam ipſe in ſe eſt, & idem de alijs animantibus, plantis, elementis, cæ- 38
lis, ac planetis, &c. Et reſpondet non eſſe dubitandũ, quod Deus poſſet eſſentias omniũ creaturarũ meliores facere, exceptis tamẽ tribus rebus, videlicet gratijs, & dotibus, quas Chriſto in quãtum homini donauit: in quo, vt ait D. Paulus, ſunt abſconditi omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei. Alterum quod melius facere non poteſt eſt præmiũ electis ſuis præparatum, videlicet obiectũ beatificũ, quod eſt diuina eius eſſentia: nõ enim poteſt Deus maius præmium ſuis tribuere, quam ſuã infinitam eſſentiam. Nã licet aliqui beati illum clarius, quam alij videãt, & maiorem gloriã habeant, tamẽ gloria omniũ ex parte obiecti beatifici eſt vnamet, quã meliorari impoſsibile eſt, non quidẽ in gradibus claræ viſionis

D. Tho. 1. p. q. 25. art. vlt: in ſol. vltim.

Ad Coloſ. 2.

39 nis Dei, ſed in eodē obiecto beatifico. Tertiū, quod Deus melius
efficere non poteſt, eſt dignitas ſuæ ſanctiſsimæ matris: tam mag
num enim, ac tā excellens eſt officiū & miniſteriū gignēdi, & pa
riendi filium Dei, in quantum hominē, vt nec Deus habeat maio
rem dignitatē, quam illi dare poſsit, nec illa maiorem dignitatem
habeat, aut miniſteriū, quod accipiat, quā illam ſanctiſsimam ma-
ternitatem: atq; ita eā vocat ibi D. Thomas dignitatem infinitā.
Secundo præſupponendū eſt iuxta doctrinam D. Pauli (qui de
ſe loquens ac de alijs miniſtris euangelicis inquit: Idoneos nos fe-
cit miniſtros noui teſtamenti) quod Deus ſecundū officiū illud,
ad quod aliquē eligit, ſic ei gratiā confert, & perſonā eius dignam
facit, hoc eſt, (a cada vno q̄ elige para algun officio, le da ſufficien
cia, y todas las gracias y dones, que ſe requieren para la adminiſtra
40 cion de aquel officio.) His præhabitis ſic noſtra probatur intētio.
Officiū maternitatis Reginę cęlorū eſt maioris dignitatis, & excel
lentiæ, quā vllum aliud in domo Dei, ergo ſequitur, q̄ Deus illi
ſoli cōmunicauit plura ſpiritualia dona, quam alicui aliorum mi-
niſtrorum Dei, & quod ſicut dignitas virginis Marię omniū ma-
xima fuit, etiā dona, & gratię ei communicatæ maxima fuerunt.

Mariæ ſacratiſsimæ Natiuitas.

SOl ille, quem in cœlo contemplamur, eo menſe quo ſacratiſ-
ſima virgo nata eſt, oritur in quodam ſigno, quod virgo dici-
tur, & pituitā, ſeu choleram mitigare ſolet: ſi autem naſceretur in
mēſe præterito, naſcebatur in ſigno, quod leo appellatur, & eſt ter
ribile. Sic ſol iuſtitię Deus noſter qui eouſq; quo natus eſt terribi
41 lis, & rigidus er. t, nūc mitis, & manſuetus ſicut ſol, quādo exit in
ſigno quod dicitur virgo. (Quādo dos caualleros ſe deſafian, vſaſe ſimile.
auer vn padrino, o mas, para q̄ quādo vieren q̄ el vno dellos va de
vencida y ſe viene a rendir, echen el baſton en medio en ſeñal de
amiſtad, y paz: y que no aya mas, ſino que dexadas las armas de
ambas partes ſe abracen, y ſean amigos verdaderos. Huuo anti-
guamente grande enemiſtad, y deſafio entre Dios y el linage hu-
mano, el linage humano echaua mano a ſus armas contra Dios,
que eran vicios, y peccados, e idolatrias, y Dios echaua mano a ſus
armas, que eran caſtigos como largamēte lo trata Dauid) in quo- Pſalm: 105
dam Pſalmo, (donde en concluſion dize:) Et irritauerunt eum in
adinuentionibus ſuis & multiplicata eſt in eis ruina, (pero yendo

ya

ya el linage humano de vẽcida y queriendo reconciliarſe cõ Dios 42
los padrinos, q̃ fueron los Patriarcas, ſpecialmente S. Ioachim, y
S. Anna echaron en medio vn baſton de paz, que fue la ſacratiſsima virgẽ Mariæ nueſtra Señora. (Egredietur virga de radice Ieſſe, ait Propheta Iſaias. Quibus verbis ſanctiſsimam virginem appellat virgam, (y baſton, el qual echaron los padrinos en medio de Dios y del linage humano, para que no huuieſſe mas,) & ipſum genus humanum relictis ſceleribus, & culpis obtemperaret Deo: & Deus diſsimulans peccata propter pœnitẽtiam in amore hominis inflammaretur, & cum ipſo fœdus iniret. Et re vera ita fuit, nam poſita hac ſacra virgine inter Deum, & homines & dicente: Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundum verbum tuum diuinitas humanitatẽ in vnione hypoſtatica, & perſonali amplexa eſt nunquam amplius ab ea diſceſſura. Atq; hoc ineffabile beneficium nobis ſancta Eccleſia repreſentat hodierna die dum ſa- 43
crum Euangelium decantatur, in quo ex vna parte fit mẽtio horum Regum, & Patriarcharum progenitorũ huius pretioſiſsimæ virginis, qui velut patrini fuerunt, (que nos echaron eſta vara, y baſton:) ex alia vero parte fit mentio admirabilis effectus, qui ſecutus eſt ex eo, quod hæc ſanctiſsima virgo in mandato nata eſt, & hæc fuit admirabilis verbi diuini incarnatio. Atq; ita ſacrum Euangelium concludit dicens. De qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Vnde manifeſte infertur quod peccata, quæ nunc committimus (ſon ſobre pazes hechas,) & obid grauiora ſunt, & maiori ſupplicio digna. Quo circa oportet nos valde ab eis abſtinere, ſiquidem maiori nunc quam olim antiqui obligatione ad bene operandum aſtringimur.

Ea, quæ ſupra dicta ſunt poſſunt in principio ſermonis adap- 44
tari, & poſtea ſanctum Euangeliũ explicabitur. De quodam deuoto iuuene mercatore legitur quotidie duodecies orationẽ angelicã recitare in honorẽ, & reuerẽtiã ſacratiſsiſimę virginis Marię: qui in hoc contẽplabatur duodecim gratias, & prerogatiuas, quæ in duodecim partibus ſanctiſsimæ virginis reſplenduerunt. In primis contemplabatur eius ſacratiſsimum caput plenum ſapientia magis, quam capita Patriarcharum & Prophetarum, atque ita in huius rei honorem dicebat. Aue Maria. Secundo contemplabatur oculos eius benedictos ſingulariſsima honeſtate plenos, & dicebat: Aue Maria. Tertio contemplabatur

Iſaiæ. 9.

ſanctiſsi-

45 sanctissimas eius aures, quibus salutationem angelicam, ac dulcissima cælestis filij sui verba audiuit, in cuius reuerentiam tertio recitabat. Aue Maria. Quarto contemplabatur eius nares, quibus sensit odorem suauissimum sanctissimi filij sui recenter nati ex purissimis suis visceribus exeuntis, & sic dicebat quartam, Aue Maria. Quinto contemplabatur sanctissimum eius os, quo singularia illa protulit verba. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: quo etiam ore dulcissima oscula in facie sanctissimi pueri Iesu teneri infigebat: & sic dicebat quintam Aue Maria. Sexto contemplabatur virginalia eius vbera quæ maxima cum pietate illum, per quem nec ales esurit dulcissime lactauerunt, & sic sextam Aue Maria recitabat. Septimo contemplatur eius sanctissimas manus; & brachia, qui
46 bus sacratissimum filium suum amplexus est, & in infantia ipsius portauit, atq; admirabili reuerentia pannis euoluit, & sic septimam dicebat Aue Maria. Octauo contemplabatur eius purissimum ventrem tanquam cameram Dei vbi diuinum verbū incarnatum est, & vbi tam admirabili modo nouem mensibus fuit, & dicebat octauam Aue Maria. Nono contēplabatur eius sanctissima genua quibus sacratissimum filium suum quoties ei aliquod seruitium exhibebat, humiliter adorabat & simul dicebat nonam Aue Maria. Decimo contēplabatur sanctissimos eius pedes, quibus singulari deuotione in Bethleē, & in AEgyptum iuit, ipsumque tribus diebus, quando in Ierusalem remā sit, maxima cum spiritus afflictione diligentissime quæsiuit, in cuius honorem pronūtiabat decimam Aue Maria. Vndecimo
47 contemplabatur sacratissimum eius cor plenum inflammatissimo amore, & gladio doloris transfixum, & sic dicebat vndecimam Aue Maria. Duodecimo contemplabatur sacratissimam eius animam omnibus gratijs, & perfectionibus plenā, in cuius etiam honorem dicebat duodecimā Aue Maria. Hic autē deuotus adolescens in summa pace, & tranquillitate vitam finiuit. Fęlices illi, qui magna cordis, & animi puritate atque profunda consideratione se in tam sancto exercitio exercuerit.

De qua natus est Iesus &c. Ad te ô virgo sanctissima nostra se conuertat oratio, cuius summa dignitas hæc est, quod de te natus est Iesus, qui vocatur Christus. Filij imitātur parentes, vt in plurimum, & parentes transfundunt in filios non solum pro-

prietates,& paſsiones,& ægritudines corporales,figurã, formã, 48
motus,habitus,ſed & paſsiones animorum, mores,ingenia, vitia,& virtutes. Nam ex iracũdis parentibus iracundos filios:ex manſuetis manſuetos:ex ingenioſis ingenioſos,ex ruſticis ruſticos,ex eloquẽtibus eloquẽtes, ex mutis mutos: vſq; adeo,vt ingenium,& virtus, & eloquẽtia hęreditaria quodammodo videãtur.Et ſi hoc in alijs multo amplius in Chriſto Ieſu Domino noſtro.Nam cũ in alijs patris & matris communes ſint filij,aliquid accipiunt à patre, & aliqua à matre,& fit ex duobus tertia quędam in filio mixtura,& ſimilitudo:Chriſtus verò Ieſus,qui natus erat ex matre,non habens patrem in terris,totus fuit matri ſimillimus,non ſolum forma & vultu ſed etiam moribus & verbis.Hoc enim qui viderunt vtriuſque imagines ad viuum, aſſerunt nunquam fuiſſe ſic filium matris ſimillimum vultu 49
& moribus,verbis & habitu.Illa humilis, ille humilis;illa manſueta,ille manſuetus:illa benigna,ille benignus itidem fuit.Illa pauper,ille pauperrimus;illa puriſsima,ille puriſsimus: illa prudentiſsima,ille prudentiſsimus:illa modeſta & ſobria,ille modeſtus & ſobrius. Denique in omnibus mater nihil fuit, niſi filij adumbrata imago, & filius fuit matris expreſſa figura .Nã etſi omnes ſancti,pro vt potuerunt, conati ſunt aſsimilari Chriſto Domino,& eum referre,& imitari(quia in hoc noſtra perfectio conſiſtit)nullus tamen potuit exintegro,ſed ex parte, vnus in humilitate, alius in manſuetudine;ſola mater eũ ex omni parte imitata eſt,eum reddens, ſiue quodãmodo referens ſuis gratijs, & virtutibus,licet in filio longe perfectiores coloreſſent.Vn 50
de B.Hieronymus ait.Omnis plenitudo gratiarum, quę fuit in Chriſto,fuit etiam in virgine,quamuis aliter:fuit itaq; Chriſtus matris ſuę ſimillimus ſuper omnes filios, vt ſicut in cęlo qualis pater talis filius:ita in terra qualis mater talis filius.Cũ itaq; mores,& proprietates matris in filiũ transfundantur,qualis,quęſo debuit eſſe mater illa,de qua forma illa cæleſtis, & idæa mundi; ſpeculũ illud lucidiſsimum,in quod omnes aſpicerent: pulchritudo illa quam omnes amarent,& quã omnes colerent, & quã omnes imitari deberent,oriri, & procedere debuit? Si Ioannes Baptiſta propter ſolum teſtimonium, quod de ipſo diuino Redẽptore redditurus erat,ita perfectus fuit:virgo mater,quę cũ ſibi ſimilẽ,genitura erat,& mores, & vitam ſuam in eum debebat

51 transfundere, qualis esse debuit? Non quæro ergo vt de cætero labores ò homo, vt mihi virginem hanc per singulas eius virtutes describas, & virtutes eius, gratias, & excellentias sigillatim exaggeres, & magnifices, ad omnẽ eius excellentiã & magnitudinẽ hoc sufficiat, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

MARIAE SANCTISSIMÆ VISITATIO.

VIsitãte sanctissima Virgine Maria cognatam suam Sanctã Elisabeth, eamq; salutante, ipsa spiritu san
1 cto plena exclamauit, & inter alia dixit. Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Multis retro temporibus Isaias Propheta de Christo Redemptore nostro vaticinans, eũ fructum appellauit dicens. In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria fructus terræ sublimis. Et textus Chaldaicus, qui antiquissimus est, & magnę autoritatis, vbi nos legimus, Erit germẽ Domini, inquit. Erit Messias Domini. Vbi aperte conspicitur, Prophetã Isaiam de Christo reparatore nostro loqui. Cũ autẽ sancta scriptura hoc nomen, fructus, huic cęlesti Domino imponit insinuat, eum esse omniũ rerũ finem, & ad eius fęlicẽ Natiuitatem omnia fuisse creata, & directa sicut fructus est finis, ad cuius ortũ arbor plantatur, & rami eius crescũt, & folia virescunt. Cer
2 tissima res est, finẽ, ob quem Deus omnia creauit, fuisse solũmodo, vt se illis communicaret: hęc autẽ cõmunicatio diuersis modis fit, qui ad tres tantũ reducũtur, videlicet ad bona naturę, quę creaturis cõmunicat, & ad bona gratię, & ad vnionẽ personalẽ. In bonis naturæ assimilantur creaturæ aliquo modo esse Dei, id est, assemejãse las criaturas al ser de Dios en alguna manera. In bonis gratiæ assimilãtur homines esse, & conditioni Dei, at vero in vnione personali non solũ assimilantur creaturæ Deo, sed etiã vienen a ser el mesmo Dios, porque se juntan cõ el en vna mesma persona. Quamuis autẽ in sola humanitate Christi Redemptoris nostri hęc personalis vnio proprie facta est, tamẽ certo quodã modo, dum Deus cũ illa se voluit coniũgere, videtur cũ omnibus creaturis se coniungere. Hoc est, (auq̃ en sola la

Lucæ. 1.

Isai. 4.

humanidad de Christo nuestro Redemptor se hizo esta vnion
personal propriamente, en cierta manera tambien en juntarse 3
Dios con ella es visto juntarse con todas las criaturas por causa
de ser el hombre como vn medio entre lo spiritual, y lo corpo-
ral, que contiene, y abraça en si lo vno, y lo otro. Y pues vnas de-
stas maneras de comunicarse Dios son mas perfectas, que otras,
la mesma razon pide que vn tan grande artifice, y en vna obra
tan grande tuuiesse por fin de toda ella hazer en ella la mayor,
y mas perfecta communicacion de si, que pudiesse y la mayor
ansi de las hechas como de las que se pueden hazer es la vnion
personal que hizo entre el verbo diuino y la naturaleza huma-
na de Iesu Christo Saluador del mundo, que fue hazerse con el
hombre vna mesma persona, y ansi necessariamente se sigue,
que Dios à fin de hazer esta marauillosa vnion crio todo quan- 4
to crio, que es dezir, que el fin, para que fue criada toda la varie
dad, y belleza del mundo fue por sacar a luz, este que juntamē-
te es Dios, y hombre que es Iesu Christo. Y esto es ser Christo
fructo. Itaque quemadmodum fructus in cuius gratiam, & ad
cuius ortum arbor plantata est, continet in se, & in virtute om-
ne illud, quod ad eum in arbore ordinatum est, sicut sunt radi-
ces, truncus, rami, folia, & flores: sic in Iesu Christo summo bo
no recopilatum, & resumptum est omne creatum, atque etiam
increatum, diuinum, & humanum, naturale, & gratuitum sicut
Ad Colos. 1. Beatus Paulus ad Colossenses scribens testatur dicens. Qui est
imago Dei inuisibilis primogenitus omnis creaturæ, quoniam
in ipso cōdita sunt vniuersa in cælis, & in terra, visibilia, & inui
sibilia, siue throni siue dominationes, siue principatus, siue po- 5
testates, omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, & ipse est ante
omnes, & omnia in ipso constant, & ipse est caput corporis
Ecclesiæ qui est principium primogenitus ex mortuis, vt sit in
omnibus ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit om-
nem plenitudinem inhabitare & per eum reconciliari omnia,
in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in ter-
ris, siue quæ in cælis sunt. Itaque Christus Redemptor noster
vocatur fructus, quia ipse est fructus mundi, & si terra, cælum,
atque vniuersi orbis machina pulchra sunt, multo profecto pul
chrior est ille, ob cuius finem omnia creata sunt. Atq; ita sciens
Prophetа Isaias cælos, ac terram, & omnia, quæ vitam habent,

ha-

6 habere eſſe præcipue, vt hic ſacratiſsimus fructus naſceretur, cupiens, & optans eius ſanctiſsimam Natiuitatem, eam ab vniuerſali mundi machina poſtulabat dicens. Rorate cæli deſuper, & nubes pluant iuſtum: aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Eſt autem obſeruandum, quod vbi nos legimus apud eundem Prophetam, Fructus terræ ſublimis, in originali ſignificat non quemcunque fructum, ſed fructum, qui de ſe ſine aliqua cultura, aut induſtria alicuius naſcitur. In quo duo nos Spiritus ſanctus docet: alterum eſt, quod non fuerunt in mundo merita aliqua, quæ mereri poſſent Deum hominem fieri: alterum vero eſt, quod in vētre puriſsimo, vbi ſacratiſsimus hic fructus natus eſt ſola Dei virtus, & non opus viri operata eſt. Verum admirationem facit, quod idem Propheta, qui mundi Saluatorem appellat fructum, ipſe eum vocat florem dicens. Egredietur virga de radice Ieſe, & flos de radice eius aſcendet. Si flos eſt, quomodo fructus? Et ſi fructus, quomodo flos? Vocatur fructus propter rationem, quam ſupra diximus: appellatur autem flos, quoniam ſua pulchritudine, & venuſtate mundum reddidit pulchrum, & ſuo odore reparauit corruptionem ipſius, vt bene oleret, ſuauiſsimumque odorem emitteret coram diuino conſpectu (y porque del como de flor majada en el almirez de la cruz ſe hizo della la medicina de nueſtros peccados.

Iſai. 11.

7

Poſtquam cæleſtis angelorum Regina aſcendit in montana cum feſtinatione, & ſalutauit Eliſabet, audiuitque ab ore eius illa egregia encomia, prorupit humiliſsima, & gratiſsima virgo in laudes Dei dicens. Magnificat anima mea Dominum. Plures olim matronas, vt alias omittamus cātica ediditſe ſcriptura ſacra commemorat, ſed omnia tamen cantica ſuperat hoc ſanctiſsimæ Mariæ canticum. Cecinit Delbora victoriam à Siſara Iudith Olophernem extinctum: Moyſi ſoror Pharaonem ſummerſum: Anna quoque pro filio Samuele longiores Deo gratias edidit, ſed non ſic Hebræas illas audire canentes vt Prophetiſſam noſtram delectat: Magnum illum citharædum agnoſco ſua cithara perſonantem, & virtute harmonica Dæmones expellētem: notam quidem omnibus figuram ediſſero, dauide in cithara perſonante, Saulis obſeſſum animum Diabolus deſerebat. Mira res: muſica fugatur Zabulus, & qui iuxta ſententiam Iob ſagittas reputat quaſi paleas, & lapides fundę velut ſtipu-

2

Iudicum. 5. Iud. 3. Exod. 15. 1. Reg. 2. 1. Reg. 16.

Iob. 14.

las ſpernit. Adcitharæ ſonitum tremefactus recedit,& quẽ nul 9
la vis ſuperat,vincit armonia.Latet procerto in cithara illa my
ſterium.Figura illa erat,hæc veritas hic impletur,quod ibi figu
ratur.Hoc cantico dæmon expellitur: præcurſor ſanctificatur,
puer exultat,mater prophetat. Hoc etiam cãtico nunc cũ deuo
tè concinitur Dæmones peſsimos effugari merito crediderim.
Vnde non ab re à cunctis fidelibus hoc canticum maxime cẽ-
lebratur & ſumma deuotione recolitur. Quam obrem fratres
exurgamus, & nos cum Maria ſacratiſsima, & aſcendamus in
montana cum feſtinatione,vt mereamur cantare in laudem ſi-
cut illa cantauit.Quæ enim in peccatis iacet anima, quomodo
feſtinabit? Quæ præ tædio non feſtinat quando in montana
peruenieret?ſed dixeris forſitan. Quomodo tu nos in montana
Pſalm.10. feſtinare compellis, cum id aperte Dauid interdicat?exprobrat 10
enim quibuſdam id ſuadentibus dicens. In Domino confido:
Eſai.28. quomodo dicitis animæ meæ, Tranſmigra in montẽ ſicut paſ-
ſer?& Eſaias clarius.Qui crediderit non feſtinet.Ecce feſtinatio
nem,& curſum,quẽ tu indicis veritas interdicit. Sed verò non
obuiat dictis elogium ſacrum. Hæc enim verba ſcripturæ ſan-
ctæ propter quoſdam imbecilles, & inconſtantes introducta
ſunt,qui præ nimia imbecillitate puſillanimitate,& impatien-
tia,ſi eodem menſe,vel anno quo viam religionis arripiũt, quo
volunt perfectionis, aut deuotionis non attingũt labaſcunt illi
co,& deficiunt, diffidenteſque omnino à ſancto vitæ propoſi-
to pueriliter deſiſtunt impoſsibilem ſibi eſſe exiſtimantes pro
poſitam perfectionem, quibus Diabolus ſæpius ſuggerit illud:
vt quid vexaris?vt quid fruſtra contendis?vt quid inani labore 11
conſumeris? Ecce tandiu conatus nihil profuiſti: quid adhuc
perſtas?Ardua eſt perfectionis via,&non poteris ad eam perue
nire:Lætare & quieſce:melius eſt tibi videre,quod cupias, quã
deſiderare,quod neſcias. Huic ergo tam pernicioſæ ſuggeſtioni
feruidus religioſus,& conſtans ingenue reſpondens ait.In do-
mino confido. O perfidi, ô mendaces,quomodo dicitis animæ
meæ,Trãſmigra in montẽ ſicut paſſer?Tranſmigrare non poſ-
ſum:ſufficit ire.Paſſer ille ſolitarius, quem dicitis, quia pondus
non habuit peccatorũ celeriter potuit tranſmigrare, & virtutũ
culmina tranſilire:mihi peccatori ſat erit eum pedeſtrem ſequi:
quis enim in filijs Dei ſimilis Deo erit? & ſi ergo remoror etſi

deti-

12 detineor, in propoſito tamen perſiſtam, & non meis viribus, ſed de illius virtute, & gratia fidam. Nam perfectionis gradus non facile liceat tranſilire. Quoniam ſemen in ſatis primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica fructificat vltro. Et teſte Euangelio tale eſt regnum Dei. Quid acceleras? Quid feſtinas? Quid anxiaris, quia non peruenisti, quia non comprehendisti? Paulus poſt penetratos cælos & luſtratam Dei paridiſum, non putat comprehendiſſe, & tu heſternus frater vel monialis, iam obtinuiſſe gliſcis? Expecta dominum, viriliter age, confortetur cor tuum, & ſuſtine dominum. Perfectionis via non peruolanda, ſed perambulanda eſt. Multa patientia & longanimitate opus eſt vt peruenias: diutino labore perueniendum eſt quo feſtinas. Quamuis ſi bene aduertas, Matth. 16. Ad Philip. 3. Pſalm. 26.

13 Pſalmographus non feſtinationem, ſed tranſmigrationem reprehendit: non enim ait, Quare dicitis animæ meæ feſtina, ſed tranſmigra: tranſilire, non feſtinare refugit.

Quæritur verò, quomodo magnificet hæc cæleſtis virgo Dominum ſiquidem ait: Magnificat anima mea Dominum, cum Dominus nec augmentum, nec decrementum recipere poſsit? verum ſi conſiderem, inquit Origenes, Dominum Saluatorem imaginem eſſe inuiſibilis Dei, & videam animam meam factã ad imaginem Saluatoris, imaginem eſſe imaginis: neque anima mea ſpecialiter imago eſt Dei, ſed ad ſimilitudinem imaginis prioris effecta eſt: ad exemplum eorum, qui ſolẽt imagines pingere, & vno (verbi cauſa) vultu Regis accepto, ad principalem ſimilitudinem exprimendam artis induſtriam commodare. Orige. in Lucam. Hom. 8

14 Vnuſquiſque noſtrum ad imaginem Chriſti formans animam ſuam, vt maiorem æi aut minorem ponit imaginem, aut ſelectã vel ſordidam, vel claram atque lucentem, & ſplendentẽ, ad effigiem imaginis principalis. Quomodo igitur fecero grandem imaginem imaginis, ideſt animam meam, & magnificauero eam opere, cogitatione ſermone, tũc imago Dei grandis efficitur, & ipſe Dominus, cuius imago eſt in noſtra anima magnificatur: & quomodo creſcit Dominus in noſtra imagine, ſic ſi peccatores fuerimus, minuitur, atq; decreſcit, ſed nos pro imagine Saluatoris alias nobis imagines induimus. Pro imagine verbi ſapientiæ, cæterarumque virtutum, Diaboli formam aſſumimus, vt dicatur de nobis quod ſumus ſerpentes, & generatio viperarum:

ſed & leonis perſonam induimus, & draconis, & vulpium, quando venenoſi crudeles, rabidi ſumus: nec non & hirci, vel porci, quando ad libidinem, quando ad voluptates promouemur. 15

Laurentius Iuſti.

Laurentius verò Iuſtinianus ſuper hæc verba. Magnificat anima mea Dominum; ſermone de Natiuitate virginis ait: ſingula eorum, quæ facta ſunt, omni potenti Deo naturaliter laudis præconia exhibent. Eoque perfectius, ac perampliùs, quod præſtantiora, atque cumulatiora gratiarum munera perceperunt. Hinc beatæ virginis excellentia fulget, hinc laudis holocauſtum commendatur, virtutum meritis, virginitatis honore, prolis fœcunditate, humilitatis decore, atque donorum plenitudine mortales ſupereminet vniuerſos. Omnium quippe referta cumulo gratiarum, cunctis in ſe Deum fecit eſſe laudabilem. Quis Deum non honoret in virgine? Qui virginem Dei voluit fieri genitricem, reparatricem ſæculi, lucem mundi, ſpeculum ſanctitatis, fidei magiſterium, peregrinationis ſolatium, immaculatum templum, & fœderis arcam diuinis manibus fabricatam? An non Maria teſtamenti arca veriſsima, quæ auro veſtita mundiſsimo, virtutumque gemmis ornata eſt, propterea merito ait. Magnificat anima mea Dominum: ſiquidem tam precioſiſsimis ornamentis decorata eſt, vt quamcumque puram creaturam ſuperauerit. 16

Matth. 1. B. Chryſ. Hom. 1. ope. imperf.

Vnde etiam in laudem tantæ virginis explicans Beatus Chryſoſtomus verba illa Beati Matthæi, Et non cognouit eam Ioſeph, donec peperit, inquit. Verè enim non cognouit eam ante cuius fuerat dignitatis, quę vnigeniti Dei facta fuerat mater, ſed poſtquam peperit, tunc cognouit eam, hoc eſt, pretioſiorem, & digniorem factam fuiſſe nouit, quam eſſet totus mũdus. Nam quod totus mundus capere non poterat, nec mereba tur accipere quaſi in anguſtum cubiculum vteri ſui ſola ſuſcepit. Vidit enim Ioſeph virginem permanere poſt partum, vidit myſterium ſtellæ, quomodo ſtans ſuper caput pueri venien tibus Magis puerum demonſtrabat: ſtans teſtimonium dabat, quia loqui non poterat. Ipſos denique Magos vidit adorantes, & diuina dona eorũ præſentantes, audiuit ſermones ipſorũ quo modo ab oriẽte Hieroſolymã vſq; ſtella prȩcedẽte venerãt, quę nõ dedignata eſt hominibus miniſtrare, vt Dei gloriã reuelaret. 17

Lau-

18 Laurentius quoque Iuſtinianus in lib. de Caſto connubio verbi & animæ ait: Hæc eſt virgo pudiciſsima, quæ Chirographum aboleuit decreti, & protoparentum abſtulit opprobriũ, quæ toti ſæculo ſtillicidia gratiæ irrorauit, & id ipſum fæcunda ditauit fruge, quæ pereunti mũdo, & aquarum diluuio inundanti portum ſalutis aperuit. Hæc nempe eſt virgo ſanctiſsima, quæ virtutum omnium ornata decore & gratiarum plenitudine atque donorum cæleſtium irradiata fulgore cælorum Regem ſuo ad ſe traxit odore. Nimio namque innocentiæ ac virginitatis reſperſa candore, tanquam præcęteris ſanctior Dei mater efficitur. Hæc quidem propter humilitatis meritum, & feruentiſsimum charitatis effectum ab altiſsimo adamatur, eligitur à verbo, fecundatur à ſpiritu, diuina prole ditatur, in ſcri-
19 pturis præfiguratur, à prophetis prænuntiatur, pręponitur archangelis, cæleſti omnique præfertur militię. Quem enim cæli capere nequeunt, & omnis natura miratur, Maria mente concepit, concepit in ventre, geſtauit in vtero, nutriuit lacte, fouit gremio, brachijs amplexata eſt. Dignum quippe fuit, vt talis eſſet mater vnigeniti Dei, conditoris ſæculorum. Quidquid honoris, quidquid dignitatis, quidquid meriti, quid quid gratiæ, quid quid eſt gloriæ, totum fuit in Maria. Magna cum naſcitur, maior, cum concepit, vbique ſancta, vbique plena, vbique immaculata: merito ergo dixit: Magnificat anima mea Dominum.

Lauren. lib. de caſt. con. c 9.

MARIAE SACRATISSIMÆ EXPECTATIO.

Genesi. 21. DE sancta illa matrona Sara narrat scriptura sacra, quod post promissionē illā sibi factā de prole suscipiēda, cū videret se grauidā partuiq; proximā, partim in angustia quodammodo versabatur, propterea quod cum tam prouectæ ætatis esset ipsa, & coniux eius Abraham, tamen in tanta senectute prolē concepisset præter omniū expectationem: dicebat enim, risum fecit mihi Dominus, quis credet me in tāta senectute cōcepisse? Partim vero gaudebat vehementer venerabilis Sara expectās filiū sibi â Domino promissum: confidebat enim procul dubio eum talē esse futurū, qualem Dominus dare consueuit. Hæc omnia, quę huic beatę mulieri acciderūt, videntur aliquo modo beatissimæ virgini quadrare: nā cū dominus in ea compleuisset, quod promissum fuerat sanctis Patriarchis, & Prophetis, videlicet vt de ea Christus Iesus nasceretur, videns se grauidā non ex virili tactu, sed ex diuini spiritus operatione, poterat quidem apud se tacita dicere. Quis vnquam putasset Virginē esse concepturā, & parituram salua semper eius virginitate? An non partus meus multos perplexos, & suspensos tenebit? Partim verò multo quidem magis quam Sara desiderabat partum suum videre, & filium illum æterni patris, ac suum, quē desiderāt Angeli prospicere. Huiusmodi ergo desiderium, & expectationem maximam, quā beatissima virgo partus sui habebat, celebrat hodierna die vniuersa Hispania, appellatque huiusmodi festum, expectationem beatissimæ virginis. His enim diebus plena sanctis desiderijs sacratissima puerpera secū sic loqui credi potest: Quando adueniet fælicissima illa partus mei hora vt videre possim suauissimum filium meum, qui est candor lucis æternę, & speculum sine macula: Quando licitum erit mihi coniūgere os meum cum eius ore suauissimo, atque dulcissima ei defigere oscula? O quantopere lætabor ego audiens filij mei voces vitæ æternæ, & videns opera eius, ac miracula perillustria? O vtinam iam adesset ille dies! O vtinam aduenisset hora illa benedicta! His ergo, & similibus verbis declarabat beatissima virgo

ve-

4 vehementiſsimum illud deſiderium, quo tenebatur videndi ſacroſanctum partum ſuum. O prudentiſsima virgo, vt quid deſideras exitum dulciſsimi filij tui à puriſsimo vtero tuo: ſiquidem ſatius eſſe videtur, quod ibi maneat vbi ſunt omnes delitiæ, quam quod inde exeat in hunc lachrymarum vallem? ſicut enim primus Adam in paradiſo poſitus verſabatur in maximis delicijs, & delectationibus; at vero poſtquam ex paradiſo exiuit multos labores, & dolores, atque ſudores pertulit: ita profectò dilectiſsimo filio tuo cõtingere debet; nam cum in vtero tuo virgineo in ſummis verſetur delicijs, attamen ſi inde exiuerit ſtatim labores, & miſeriæ, quibus filij Adam affici ſolent, eum etiã inuadẽt, & grauiſsima experietur tormẽta. Nam poſt dies octo Natiuitatis eius circuncidi debet, & ſanguinem effun- Genc. 2.
5 dere incipiet ex delicatiſsimo corpuſculo, inſuper etiam ipſe vna tecum fugere debet in AEgyptum propter furorem & ſæuitiam Herodis, qui eum perſequetur. Accedit huc, quod hunc chariſsimum filium annos natum duodecim perdere debeas in Hieroſolyma ciuitate, vnde grauiſsimo quodam afficieris dolore. Præterea hunc filium ſuauiſsimum, poſtquam videris eius clariſsima miracula, & ſanctiſsimam prædicationem, vitamque integerrimã, nihilominus tamen inuidi Iudei eum comprehenderint tanquam facinoroſum aliquem, & criminoſum hominem, innumeriſque iniurijs, & contumelijs eundem afficient, ex quoquidem accepto nuntio, videlicet de eius etiã duntaxat comprehenſione à nefarijs Iudæis maximo quodam afficieris dolore. Addetur inſuper his omnibus doloribus tuis
6 ingentiſsimus ille dolor, quem ſuſtinebis, cum non ſolum videbis filium tuum vnigenitum crudeliſsime flagellatum, & corona ſpinea coronatum, verum etiam in cruce ignominioſiſsima poſitum ibidemque ad patrem clamantem: Deus, Deus meus vt quid dereliquiſti me? Tandem quoque videbis eum in eadem cruce maxima cum ignominia poſitum patri ſuo reddentem ſpiritum. Vide ergo ex his omnibus beatiſsima, & clementiſsima mater, an deſideria tua accommodata ſint, quibus tantopere deſideras partum filij tui, an vero ſatius ſit, quod maneat in virginali vtero tuo omnibus delicijs, omnique ſuauitate confertiſsimo. Verumtamen his omnibus obiectionibus facile reſpondebit beatiſsima, & ſapientiſsima cælorum Regi-

na,

na, ſibi quidem iam iſta omnia nota eſſe, & quamuis ingentiſ- 7
ſimus futurus ſit dolor, quem ipſa ſuſtinebit ex dulciſsimi fi-
lij ſui paſsione, adeo vt quidam affirmet, quod quemadmodũ
simile. Beatus Paulus gladio quodam depingitur, & exornatur, prop-
terea quod gladio iugulatus fuerit, & Beatus Andreas cum cru-
ce depingitur, & Beata Catherina cum rotis, quibuſdam, pro-
pterea quod huiuſmodi martyria ſubierint; ita etiam cum ſacra-
tiſsima virgo depingitur filium ſuum manibus geſtans, ibi ex-
primi videtur, & declarari dolor, quem ex eius morte paſſa
fuit. Itaque ſicut gladius inſtrumentum mortis fuit Beato Pau
lo: ita Chriſtus Ieſus gladius doloris fuit piiſsimæ matri eius.
Nihilominus tamen deſiderabat huiuſmodi partum, & hæc om
nia euenire, vt conformaret ſe voluntati filij ſui, quamuis ipſa
ſentire deberet in filij paſsione maiorẽ pœnam quam ſenſe- 8
rint ſancti ipſi in ſuis martyrijs. Vnde Beatus Anſelmus in-
quit, quod tantopere diuinæ voluntati ſe conformabat beatiſsi
ma virgo, vt cum nouiſſet hanc eſſe voluntatem æterni pa-
tris, vt filius eius pateretur pro redemptione humani generis, ſi
nullus alius adfuiſſet, qui eum ſacrificaſſet, & immolaſſet in
cruce, hoc eſt exequeretur diuinam ſententiam ipſa quidem ſi
tale à Deo mandatũ accepiſſet, id incunctanter feciſſet, quam-
uis non ſine ſummo doloris ſenſu. Nam (vt inquit idem ſan-
ctus doctor) hæc beatiſsima cælorum Regina longe obedien-
tior fuit Deo, quam Abraham: vnde ſi Abraham Dei manda-
to filium ſacrificabat, multo profecto obedientius paruiſſet
hæc piiſsima mater Dei mandato. Dicamus ergo quod merito
quidem, atque optimo iure deſiderabat ſanctiſsima virgo par- 9
tum filij ſui, & ipſum in brachijs iam geſtare, vt conformaret ſe
Dei voluntati, quæ eſt, vt filius eius inciperet iam pati pro
humani generis redemptione. Nos ergo cum hac an-
gelorum domina deſideremus, vt naſcatur
ipſe Chriſtus Ieſus in anima-
bus noſtris.

MA-

MARIAE SANCTISSIMÆ ASSVMPTIO.

INclytus ille pictor Timantes (vt refert Plinius) quando voluit depingere luctum, & mærorem, qui propter virginis Iphigeniæ mortem factus est, depinxit lachrymas omnium consanguineorum eius vultibus tristissimis: at vero vultum, & faciem parentis eius, qui erat Agamẽnon velo quodam cooperuit vt significaret, nulla pictura lachrymas, aut tristitiam parentis posse aliquo modo declarari. Sic credere possumus quod propter magnitudinem, & excellẽtiam admirabilis triumphi, 2 quo sacratissima virgo Maria Regina mundi, & Dei mater in cęlos ascendit non inuenerunt Sancti Euangelistæ verba, quibus ascensum illum, & triũphum sacratissimum explicare posset, idcirco illum velo silentij contexerũt. Idem & nos facere possumus in excellentibus operibus, ac singularissimis virtutibus huius glorioſissimæ virginis. Porque aunque podemos dezir, que ella fue figurada por la luz que Dios primero crio; y por el paraysso terrenal que Dios planto por su mano; y por el arbol de la vida, que estaua en el medio del paraysso; y por la fuente, que naceen medio y riega toda la tierra: y por el arca de Noe, por la qual se saluo el linaje humano; y por la ventana cristalina, por donde entraua la luz: y por la paloma, que traxo en el pico el ramo de oliua: y por la venerable Sara, que puso en saluo 3 a Abraham; y por la diligente, y piadosa Rebeca que fue escogida por Isaac: y por la hermosa Rachel, por quien Iacob tanto pено; y por la escalera en que Dios se recosto; y por los Angeles, que subian y descendian por ella: y por la mañana, que nacio, quando el Angel se dio por vencido del hombre auiendo luchado con Iacob; y por la çarça que sin consumirse, ni ser offendida del fuego ardia en viuas llamas porque hazia Dios en esta çarça assiento; y por la vara de Moysen, y instrumento de sus marauillas; y por Maria hermana de Moysen y Aaron, que guiaua la dança, y la alabança que dauan a Dios las mugeres Israeliticas, y fue figurada por la vara de Aaron, que marauillosamẽte florecio sobre todo curso natural, y es la estrella de Iacob,

Plin. libr. 35. natura. hist. 10. c.

que

que fue tan deſeada en el mundo, y fue figurada por el altar del 4
ſacrificio donde jamas falto fuego; y por el ſancta ſanctorum, a
donde entraua el ſummo ſacerdote a offrecer incienſo, porq̃ en
ella eſtuuo el ſummo ſacerdote Ieſu Chriſto, y hizo oracion al
padre, y offrecio el incienſo de infinito merecimiento: y fue fi-
gurada por el arca fæderis de dentro, y de fuera dorada: y por el
vaſo de Mana, que nunca recibio corrupcion; y por el propicia
torio donde todos alcançauan perdon; y por la flor de la harina,
que el ſacerdote offrecia; y por la vandera del tribu de Iuda, que
yua delante de todos los reales; y por la nube, y pauellon, que
amparaua a los Hebreos de dia; y por la columna de fuego que
los guiaua de noche, y por el mõte Sinay dõde Dios dio la ley,
y por aquel grã templo, que edifico Salomon; y por aquella nu
uezita, q̃ dio eſperança a Helias de la gran lluuia, que auia de ve
nir, quando la vio ſubir hazia el cielo: y es la tierra bẽdita, q̃ vio 5
Dauid lleuar excellẽte fructo; y fue figurada por la fuerte matro
na, q̃ nos debuxo Salomõ en los Prouerbios; y es la dama pinta
da en los cãtares; y es la ciudad y el vergel, y el pozo; y es la fuẽ
te, la puerta, y la torre; y es el muro y la barba cana, y es la eſpo-
ſa; y es la hermana; y es finalmẽte quanto el amor myſtico ſupo
exprimir. Es hija del padre, y madre del hijo: y eſpoſa del Spiri-
tu ſancto. Es la muger que S. Ioan vio enel cielo, q̃ tenia el Sol
por mãto, y la Luna por eſtrado, y la corona de eſtrellas ſobre ſu
cabeça. Que dire? Es eſta puriſsima virgẽ redoma dõde eſtuuo
encerrado el diuino balſamo: es eſcalera por dõde las oraciones
de los neceſsitados ſuben a Dios; es dechado dõde ſe labro el la-
bor de nueſtra redẽpcion; es anzuelo dõde Dios ſe prẽdio, es ga
uia de dõde ſe deſcubrio el cielo; es jardin florido, dõde las diui 6
nas perſonas y los choros angelicos ſe regozijã, litera, en q̃ Dios
anduuo por eſte mundo; Mar profundo dõde los rios de las gra
cias ſe engolfaron; Nao caudaloſa, a donde el rico mercader ſe
embarco; ſagrario donde ſe guardaron las reliquias ſoberanas;
puerto donde los neceſsitados ſe acogen para deſcanſar de ſus tra
bajos; Rayz de donde ſalio la vara que rige, y gouierna el cielo,
y la tierra; tapiz donde aſento Dios ſus pies; vellocino, q̃ todo
el rocio de la virtud embeuio enſi; flecha, q̃ traſpaſſo el coraçon
de Dios; joya en q̃ Dios engaſto la perla de ſu verbo precioſo; ar
co de donde ſalen las fuertes, ſaetas cõtra los Demonios, Aguila

cau-

7 caudal que leuantada ſobre las perfectiones de los ſanctos cõ las garras de ſus merecimientos aſio de la diuinidad; aguja de marear, que guia a puerto de ſaluacion los mareantes; banco don de ſe hizo el ſacro cambio de la naturaleza diuina y humana. Pues aunque todo eſto, y mucho mas ſe puede dezir deſta ſingulariſsima, y celeſtial Reyna, abſq; eo, quod intrinſecus latet, con todo eſſo por no auer lẽgua de hombres, ni de angeles, que pueda explicar todo lo q̃ ay en ella lo cubrimos con el velo del ſilẽcio remitiendonos a los coraçones deuotos, que lo quierã cõ templar, para que contẽplandolo ſe enciendan mas en ſu deuocion, y en deſſeo de ſer perfectos imitadores ſuyos. De dõde ſe infiere, que aſsi como ſon indezibles las gracias y excellencias deſta puriſsima virgen, aſsi ſon indezibles los grados de glo-
8 ria, con que oy fue glorificada en alma, y cuerpo en el cielo.

En el juego del axedrez quãdo vno ha perdido la dama por no perder el juego procura de hazer de vna pieça baxa, como es vn peõ otra dama, y para eſto va lleuãdo aq̃lla pieça de caſa en caſa haſta ponerla en la vltima caſa, y entonces dize, dama, porq̃ en llegãdo el peõ a aquella vltima caſa queda hecho dama. Pero es de notar, que aquella dama no exercita ſu officio haſta q̃ muda lugar: Aſsi podemos en alguna manera dezir q̃ nueſtro altiſsimo Dios comẽço a jugar en el axedrez deſte mũdo con las pieças q̃ ſon las criaturas luego en ſu creacion. Y tenia Dios vna dama, q̃ era Eua mediãte la qual auia de ganar el juego en eſte ſentido: Que ſi ella no peccara, tãpoco peccara Adã, y aſsi ninguno ſe cõdenara. Pero el Demonio cõ ſus aſtucias gano a Dios eſta da-
9 ma, y porq̃ el juego deſte mũdo ſe reſtauraſſe, y no ſe perdieſſe, procuro el clementiſsimo ſeñor de hazer de vna pieça baxa q̃ es dela baxeza dela naturaleza humana otra dama, y eſta fue la ſacratiſsima virgẽ Maria nueſtra ſeñora, y para hazer la dama, fue la ſubiẽdo de gracia en gracia y de perfectiõ en perfectiõ haſta poner en la vltima caſa, q̃ es la vltima y la mas alta dignidad, q̃ a vna pura criatura ſe podia dar, q̃ es hazerla ſu madre. La qual es tãgrã dignidad q̃ ſe eſpantã los Angeles, y ſe aſſombrã los Demonios de cõſiderar, q̃ vna muger pueda dezir cõ verdad, yo ſoy madre de Dios; y q̃ aſsi como el padre eterno dize a Chriſto Ieſu verdadero Saluador del mũdo: filius meus es tu, ego hodie genuite. Aſsi eſta puriſsima dõzella pueda dezir al miſmo Redẽ-

Simile.

ptor y

ptor y reparador de la vida. Tu eres mi hijo yo te engẽdre yo te 10
pari. Pero esta sacratissima Dama de Dios no aguardo a mudar
lugar para exercitar su officio, antes q̃ saliesse deste mundo está
do aun en el, mortal y pasible lo exercito marauillosamẽte. El
officio de la sanctissima madre de Dios es ser abogada de los pec
cadores en el diuino acatamiento, y este officio exercito en este
mundo, pero mas continuamente y con mayor efficacia lo exer
cita despues que mudo lugar, saliendo deste mundo por la muer
te, y siendo colocada en cuerpo y en alma en la gloria: porque
es sentencia de los Theologos que los bienauenturados nos
aman con amor auentajado al deste mundo, porque de la vista
de Dios se causa mas perfecto amor, que dela fe. Por lo qual po-
demos dezir con S. Pablo. Nunc autẽ propior est nostra salus,
Ad Rom. 13 quam cũ credidimus. Agora tenemos mas cercano el remedio 11
porque tenemos la madre jũto al juez para lo aplacar y para lo
inclinar a que nos haga grandes mercedes.)

MARIAE SACRATISSIMÆ INTERCESSIO.

Simile. AContece estar vn hombre con su espada arrancada
acuchillando, y hiriendo a sus enemigos a diestro,
y a siniestro, viene vna persona de autoridad, y a
quien aquel indignado y vengatiuo tiene amor, y
respecto y dize. Paz, paz, no aya mas: y luego se aplaca, y enuay
na su espada en señal de paz. Estaua Dios con la espada desen- 1
uayna nada haziendo grandes castigos en los hombres por sus cul
pas. Al verbo diuino llamo la sanctissima virgen Maria braço
del eterno padre con el qual destruyo los soberuios diziendo.
Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cor-
dis sui. Pues assi como el verbo diuino es braço assi tambien es
espada: y con esta espada heria Dios y castigaua los peccadores.
Pero vino la sanctissima virgen Maria madre de gracia, y madre
de misericordia, y estando Dios con esta espada desenuayna da
haziendo castigo en los peccadores, puso se ella de por medio
diziendo. Paz paz: no aya mas. Ecce ancilla Domini fiat mihi
secundum verbum tuum. Y luego enuayno Dios su espada,

luego

2 luego enuayno el verbo diuino en la vayna de nueſtra humanidad por la marauilloſa encarnacion. Quando pues imaginaremos que tenemos a Dios ayrado por nueſtros peccados, a eſta celeſtial Reyna hemos de acudir, a quiẽ Dios tiene tanto reſpe cto, y tanto amor: para que ella lo aplaque, y no ſolo no nos caſtigue, mas nos perdone, y nos haga mercedes.

Mariæ ſacratiſsimæ interceſsio.

EFficaciſsima, ac magni valoris eſt cæleſtis, & puriſsimæ virginis Mariæ ad miſeros peccatores coram diuino conſpectu interceſsio. Hoc facile intelligetur per exemplum, quod nobis Romanorum hiſtoriæ adminiſtrant. Cũ enim Romulus Romanæ ciuitatis fundator vrbem illã inclytam, & opulentiſsi
3 mam abſq; ſocietate mulierum ędificare inciperet; decreuerunt fundatores illi populis finitimis, videlicet Sabinis, conuiuium fraudulentum celebrando pręparare. Cumque in medio conuiuij eſſent omnes, ecce Romani per vim & violentiam virgines Sabinorum aggreſsi fuerunt & Romam introeuntes cum ipſis matrimonium contraxere, atque ex illis filios ſuſceperunt. Sabini autem hac iniuria perculſi, & laceſsiti poſt paucos dies manu armata aduerſus Romanos deuenerunt. Qui omnes inter ſe crudeliſsimum, & ſanguinolentum prælium inierunt. At cum mulieres Sabinæ ex muris ipſius vrbis rem
conſpicerent, accipientes in vlnis paruulos ſuos ab ipſa ciuitate exierunt, & in medio vtriuſque exercitus collocatæ facies ad Sabinos vertentes eis dicebant. O Sabini ceſſet, obſecro, prælium hoc cruentum; nam ſi Romanos interficitis, pro
4 fecto generos veſtros, & viros filiarum veſtrarum, & parentes nepotum veſtrorum interficitis. Rurſus ad Romanos orationem ſuam conuertentes ipſos in hunc modum alloquebantur. Extinguatur, obſecro, ò Romani incendium iræ veſtræ; ſi enim Sabinos interimitis, auos filiorum veſtrorum, & patres veſtrarum vxorum interficitis. Fuerunt hę rationes tantę efficaciæ, vt proiectis armis ab vtraque parte ſe ſe ad inuicem amplexati fuerint in ſignum pacis, & amicitię: Hoc itaq; inito fœdere & pactione, ex populis Sabinorum, & Romanorum factus eſt vnus populus, hoc dumtaxat diſcrimine intercedente, quod vterque eorum ſigna, & ſtemmata ſua ob-

seruare volebat. Stemmata Romanorum erant quædam aquilæ in campo cęruleo: hoc est Las armas de los Romanos eran vnas Aguilas en campo azul: stęmata vero Sabinorum erãt quatuor illæ literæ S.P.Q.R. Quidam autem ex Romanis perprudẽs, ac disertissimus vir de hac re in Senatu verba faciens dixit. Ne propter hoc vlla habeatur dissensio, aut differentia: nam si Sabini per illas quatuor literas rem vnam significare volunt, Romani aliam per easdem quatuor literas longe diuersam significabunt. Sabini per illas quatuor literas stemma quoddã magnũ, ac superbum significãt: videlicet, Sabinis populis quis resistet? Romani vero per easdemmet literas respõdebunt: Senatus, populusque Romanus. Hæc omnia diuino succesſui inter Deum, & homines possumus applicare. Bella perpetua erãt inter creatorem, & creaturas: homines enim aduersus Deum suum vitijs, 6
ac sceleribus pręliabantur; at Deus ipse de hominibus vindictam sumebat, illos seuere, ac maximo cum rigore puniens. Videns autem hoc sacratissima virgo Maria sese inter patrẽ ętternum, & homines cũ puero Iesu in vlnis suis posuit dicens. Placetur, obsecro, & mitigetur ęterne Deus ira tua: nam si homines interficis, parentes quidem meos, & temporales patres vnigeniti filij tui interficis. Et vos o peccatores ne vltra cum superbia, vestra progrediamini, arma culparum vestrarũ proijcite, nec amplius bellum Deo vestro, & sponso, ac Domino inferatis. Hæ rationes huius cælestis Reginæ tã efficaces sunt, vt omnia placent, & ad pacem atque concordiam redigant. Quodsi Deus per illas quatuor literas rem vnam vult significare, nos, per easdem, res alias significabimus. Si Deus per illas significare vult. 7
Sanctus, potens, qui regnat: nos per easdem literas dicemus (siquidem tu ò Domine habes officium Saluatoris) Salua populum, quem redemisti. Itaque id, quod Deus per illas literas significat, nos inuitat ad hoc, vt ipsum diligamus, & reuerentiali timore vereamur, atque ei maxima promptitudine obediamus: Quod autem nos per illas significamus, Deum (si ita dici potest) obligat, vt nobis remedium adhibeat, fauorem præstet, atque in omnibus necessitatibus auxilietur.

MA-

MARIAE SACRA-TISSIMÆ VIRGINITAS.

VBi nos legimus apud Sanctum Isaiam, Ecce virgo concipiet; in Hebræo habetur, Alma: quam vocē septuaginta interpretes, virginem verterunt; omnes vero alij, adolescentulam transtulerunt. Sed re vera, alma, non absolutè adolescentulam significat: imo cum epitasi adolescentulam absconditā, quę nūquam patuit virorum aspectibus, sed magna parentū diligentia custoditur. Dicitur enim, alma, ab abalam, quod est abscondere: & in tota sacra scriptura, vt ait B. Hieronymus, nō nisi de integra, & incorrupta dicitur. Discant ergo virgines abscōditę esse, & à virorū cōspectu secluse: nā hęc sacratissima virgo abscōdita hominibus, & cognita Deo concepit, & peperit filiū, & vocatū fuit nomē eius Emmanuel, quod interpretatur, nobiscū Deus. Venit Deus vt esset nobiscum, ergo sine illo eramus: modo autē cum Christus Dominus sit Emmanuel, & nobiscū sit Deus, quid timemus? Quid amplius cōcupiscimus? Cur mundi opes, & voluptates quęrimus? At quamuis ipse venerit, & sit nobiscum, nos tamen sine eo esse volumus; ipse nos quęrit, & nos eū fugimus. Ideo enim dicitur, Nobiscum Deus, vt aduertamus non dici: Vocabitur nomen eius, Nos cum eo: sed. Ipse nobiscum, vt intelligamus immensam Dei erga nos pietatem, & incredibilem nostram erga Deum ingratitudinem. Isai. 7.

2

3

Hanc autem virginis puritatem, & integritatē sacer Euangelista Lucas ostendit, cum describens partum fœminę, quę virū habebat, inquit. Peperit filium suū. Otiosum verbum videtur, quod filius dicatur natus illius, quę ipsum peperit, suusq; describatur. Fidē faceret, si describens filij Natiuitatem à patre suo generatum disceret historia diuina. Puta si describēs Natiuitatē Isaac filij Abrahā diceret. Et peperit Sara Abrahę filium Isaac: in hoc verbo intelligeres Isaac generatum esse ab Abraham, quod superfluū esse videretur, & si describens eundē Isaac, & illam, quę ipsum concepit & peperit, diceret. Sara peperit filium suum Isaac, filium quippe alienum parere non poterat. Lucæ. 2.

Bene poteſt fęmina nupta filium alieni viri parere, non tamen 9
filium non ſuum. Quare ergo Sanctus Euangeliſta dicit: Peperit filium ſuum? Certe Sacratiſsima virgo domina noſtra eſt, quę inter omnes puerperas filium parturiuit, non filium Ioſeph ſponſi, ſed ſuum, quem Spiritu ſancto ſuperueniente virgo concepit, & virgo peperit: ſuus igitur eſt, & non Ioſeph: ſicut cęteri filij ſunt filij patrum ſuorum, & matrum.

MARTYRIVM.

Iob. 26: CVius adiutor es? Nunquid imbecillis? inquit Sā ctus Iob. Dum Baldath multis verbis Dei pote ſtatem, & terrorem commemorauit, videbatur 1
ſane Dei partes non veritate, & ęquitate cōmotus, ſed potentia, & terrore eius compulſus ſuſce piſſe. Quod eſt aſſentatoris potius, quam veritatis, & virtutis amatoris: quare in hoc ridiculus erat, nec Deo gratus, vult enim ipſe, vt eum pro virili parte noſtra defendamus: quia veritas, & ęquitas eius ita poſtulat; non vt eius blandiamur potentię, ne nobis ipſe contrarius ſit, & formidines opponat. Quare Iob oratione eius merito irridet, ſicut alio loco omnes amicos ſuos eadem de cauſa irriſerat dicens. Nunquid Deus indiget veſtro
Iob. 13: mendacio, vt pro eo loquamini dolos? Nunquid faciem eius accipitis, & pro Deo iudicare nitimini, aut placebit ei, quem celare nihil poteſt, aut decipietur vt homo veſtris fraudulentijs? Ipſe vos arguet, quoniam in abſcondito faciem eius accipitis. 2
Accipere faciem vel perſonam in iudicio Hebraiſmus eſt. Significat autem non ex veritate, & ex ęquitate ferre ſententiam, ſed ex qualitate perſonę, cum reuerentia erga potentem, vel ex miſericordia erga pauperem commoti non ęquum iudiciū reddimus. Ita & modo ait, Cuius adiutor es? Non enim veritatis defenſorem ſed potentioris adiutorem agere videris, cum tantum aduerſarij, quem putas, mei poteſtatem amplificas. Quod ſi adiutorem agis, cuius adiutor es? Nunquid imbecillis, & ſuſtentas brachium eius, qui non eſt fortis, vt ſic hoc tuo auxilio non nihil ei commodi afferre videaris? Minime quidem. Deus enim cum potentiſsimus (vt tu prędicas) ſit, nullius

eget

3 eget patrocinio. Quare frustra hanc tuam orationem habuisti. Ex qua doctrina colligitur cognitione dignissima, cur Deo gratissimi sint ij, qui in terris toto pectore Dei partes tuentur, acerrimeq; pro eo cum quibuscunq; hostibus pugnant? Quia hoc officio suo præseferunt, ac profitentur veritatis & æquitatis se esse amatores: non quod ipsi Deo vllis auxilijs opus sit, aut quod aliquam ei vtilitatem vlli adiutores afferre possint. Quo circa qui alia de causa hoc pro Deo certamen suscipiunt, velut fines propagent imperij sui, velut suam sententiam contumaciter defendant, atque adeò quod eis Deus propter suam infinitã potentiam terrori sit, nihil certe de Deo potentissimo merentur. Nõ enim honesto, sed vtili potius ad agendum ducuntur. Metus autem potentiæ Dei, vt honestus sit, non debet ita to-
4 tus in vtilitate versari, vt honestis causam quominus adiungi possit, prorsus impediat, sicut Theologi docent.

Martyrium.

BEatus Apostolus Paulus fideles ad martyrium incitans, & inducens in epistola quã ad Hebræos scribit inquit. Deponentes omne pondus, & circunstans nos peccatũ, per patientiã curramus ad propositum nobis certamẽ. Primum quod nos admonet Sanctus Apostolus est, vt per virtutẽ pœnitentiæ pondus peccatorũ deponamus, omneq; peccandi occasiones, quæ nos vndiq; circunstant, & expugnãt, diligentissime auferamus; atque hoc modo dispositi, & præuẽti in fide, patientia, & bonis
5 operibus perseuerantes (hoc enim significat verbũ illud, per patientiã,) animose curramus ad propositum nobis certamen, hoc est, ad martyriũ, quod ex parte, persecutorũ sanctę Ecclesię nobis imminet. Vel, secundum aliam translationem, per patientiã curramus propositum nobis certamen, absq; illa propositione, adita vt faciat hunc sensum. Nos, purificati ab omni peccato, absque eo quod terga vertamus, magnanimiter agonem martyrij aggrediamur, hoc est, sin voluer atras passemos corriendo el trago del martyrio, quod quidem vocatur certamen propter magnam resistentiam, quã sanctis martyribus & prorius appetitus sensitiuus morti cõtrarius, & maxima tyrannorũ violẽtia efficit. Vt autem maiorem animum ad hoc aggrediendum habeamus, Sanctus Apostolus nobis proponit tormentum, Ad Hebr. 12

quod Christus Redemptor noster in sua sacratissima passione 6
passus est, dum ait. Aspicientes in autorē fidei, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet. Vocat hic Sanctus Apostolus Iesum Christum Saluatorem nostrum, autorem & consummatorē fidei: quia ipse non solum est principium, fundamentum & causa nostrę fidei, sed etiam est ille qui, postquam fides in nobis genita est, ei perfectū, & consummatum esse præbet. Ille enim primus fuit, qui fidem prædicauit, si
Ioan. 1 cut B. Ioannes docet inquiens, Deum nemo vidit vnquam, vnigenitus Dei filius, qui est in sinu patris ipse narrauit nobis, qua si dicat. Nullus, dum hac mortali carne indutus est, Deum vidit, nec attributa eius, aut diuinas personas: sed vnigenitus filius Dei consubstantialis æterno patri, postquam humanam 7
assumpsit carnem hæc tam alta & inaccessibilia mysteria nos docuit, & ea in cordibus hominum impressit. Hic autem vocatur fidei cōsummator: quia non solum eam nobis prædicauit, verum etiam suis confirmauit miraculis, quæ etiam Sācti Apostoli per virtutem eius faciebant, & operabantur. Atque ita
Mar. vlt. apud Diuum Marcum dicitur. Illi autem profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonē confirmante sequentibus signis. Possumus etiam dicere Christum Redemptorem nostrum esse consummatorē, & perfectionatorem fidei: quoniam cum fides sit cognitio imperfecta, perficitur hæc obscura cognitio clara Dei visione, quæ quidē nobis per merita Iesu Christi Redemptoris nostri communicanda est. Ait igitur Sanctus Apostolus. O vos, qui martyriū expectatis, ne ignani 8
& timidi efficiamini: quod si forsan timor mortis vobis terrorem aliquem incusserit, oculos figite in fundatore, & confirmatore religionis Christianæ, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta, hoc est, Qui recordans, & in memoriam adducens fructum suæ sanctissimæ passionis, summum opprobrium, quod in morte crucis patiebatur, pro nihilo habuit. Sic vobis animum præbere debet non solum vestrice lestris Ducis exemplum, verum etiam ipsius præmij magnitudo, & quod ipse supernus Dominus Iesus Christus in dextera sedis Dei sedet. Quamuis Christus filius Dei ab instanti suæ sanctissimę cōceptionis fuit in anima beatus (quæ beatitudo ei

propter

9 propter vnionem hypoſtaticam debebatur, propter quod eſſe
tialis gloria ipſi non data fuit virtute operum ſuorum) verum ta
men quod accidentale eſt, videlicet glorificatio ſui corporis, &
præeminentia ſuper omnes ſanctos dum caput eorum eſt, &
dum poteſtatem habet iudicandi rationales creaturas in quantũ
homo (quod ſignificãt verba illa ſedet ad dexteram patris) hęc,
inquam, omnia, vt eleganter docet Diuus Thomas, meruit pro D. Tho. 3. p.
pter inſignia, & heroica opera, quæ toto vitæ ſuæ tempore ope q. 34. art. vlt.
ratus eſt & propter ea quæ paſſus eſt. Vt autem hæc conſidera & q. 58. per
tio (qua oculis animæ Ieſum Chriſtum crucifixum contempla totam.
mur, & quomodo nunc ſedet à dextris æterni patris vbi fide-
liſsime pro nobis intercedit) maximam in mentibus noſtris fa
ciat operationem, non ſufficit eam ſemel in die, ſed continuo &
10 multoties habere: idcirco addit Sanctus Apoſtolus. Recogitate
eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetipſum
contradictionem. Recogitate eum, id eſt, iterum atque iterum
& millies cogitate eum. Sic etiam D. Bernardus hortatur dicẽs. B. Bern. de
Nunquam imago crucifixi ab animo tuo recedat: hic tibi ſit ci- forma hone
bus, & potus, dulcedo & conſolatio tua, mel tuum, & deſideriũ ſtæ vitæ.
tuum, lectio tua & meditatio, ac contemplatio tua, vita, mors,
& reſurrectio tua. El mejor libro en que puedes leer, y deſpues
de leydo rumiar, es la imagen de Chriſto crucificado: vis diſcere
obedientiam? Hunc librum legito, & reperies quod obediens
fuit vſque ad mortem, mortem autem crucis. Vis addiſcere con
temptum honorum? Ecce filius Dei el mas abatido de los hom
bres, qui de ſe ait. Opprobrium hominum & abiectio plebis
11 ego ſum. Vis videre ſummã patientiã? vide nunc opera Dei, quę
poſuit prodigia ſuper terrã. Et quę prodigia ſunt hęc? Flagellis
cęſus, ſpinis coronatus, clauis cõfoſſus, patibulo affixus, oppro
brijs ſaturatus, omniũ ſuorũ dolorum immemor ait. Ignoſce il
lis, quia neſciunt quid faciunt. O ſummum patientię exemplũ
in iniurijs condonandis! O magnum charitatis erga proximos
exemplum! O inauditam clementiam erga inimicos. Recogi-
tate eum, qui talem aduerſus ſemetipſum ſuſtinuit contradi-
ctionem. Non ſolum autem labores mortis eius, verum etiam
labores vitæ ſuæ in memoriam reuocare debetis; Nam ibi-
dem ait Sanctus Doctor, Semper cogita illum, nunc poſitum
in præſepio, & pannis inuolutum, modo in templo à patribus

præsentatum: nunc fugientem in AEgyptum, ibi diu in extre- 12
ma paupertate & indigentia commorantem: modo audientem
in templo Doctores, & interrogantem, qui docet hominem scię
tiam, & postea parentibus subditū, cui iure omnis creatura sub-
ditur: deinde esurientē in deserto & sitientem, qui panis est vi-
tę, & fons aquę viuę: modo fatigatum ex itinere sedētem sic su-
pra fontē, & cū muliercula sola solū loquentem, totius mundi
statum regentem: postea positum in agonia prolixius orantē,
& omnia omnibus sufficienter administrātem, ab angelo etiā
qui est dulcedo, & consolatio angelorum, & hominum consola
tionem nihilominus recipientem: nunc ad columnam ligatū,
& flagellatum ipsum, qui totius orbis est sustentamentum,
nunc illum, qui angelorum splendor est sputis illitum, pal-
mis in facie percussum, spinea corona coronatum, opprobrijs 13
saturatum, & cum iniquis deputatum: & pro te in cruce pen-
dentem, & morientem, atque spiritum suum in manus patris
commendantem. O fratres mei vos obsecro, vt in medio vestro
rum laborum oculos ponatis in eo, qui tot labores in omni
vita sua passus est, ac tam crudeles persecutiones suorum pertu
lit inimicorum, vt non fatigemini, sed exemplo eius inflam-
mati ipsis temporalibus calamitatibus non succumbatis, nec
huius vitæ labores tantam in vobis faciant impressionem, vt
propter illos decidatis â proposito sacrosanctū recipiendi mar
tyrium. Et hoc significat illud, vt nō fatigemini animis vestris
deficientes. Quasi dicat. Quamuis ex parte infidelium super-
vos labores ac persecutiones pluant, ne quaeso intra corda ve-
stra animo cadatis: non enim hactenus vsq; ad sanguinem restiti- 14
tistis, hoc est; tametsi pro defensione fidei cēporalia vestra bona
amisistis, non dum vita priuati estis nec sanguinem profudistis
aduersus peccatum repugnantes, & contra infidelitatem di-
micantes, sicut plurimi martyres fecerūt. Quasi dicat, Ante ocu
los ô fratres ponite illos, qui sanguinem suum pro fidei defen-
sione fuderunt, & aperte reperietis parum esse id, quod vos huc
vsq; passi estis, si cum illis cōferamini. Ex hoc Sancti Apostoli
consilio plurimi viri perfecti vtilitatem, & cōmodū pleruq;
educunt ad sanctam humilitatem conseruandā, non enim recor
dantur bonorum, quę fecerunt, sed in memoriam adducunt id,
quod eis ad faciendū deest, & sic comparantes se cum perfectio

ri-

15 ribus parui faciũt opera ſua. E contra vero faciunt filij huius ſæculi, qui, vt ſcelera ſua excuſent ſe ipſos cum alijs longe maioribus peccatoribus conferunt. Exempli cauſa. Siquis eorum homicida eſt, vel adulter, aut Simoniacus, qui dignitates, & beneficia Eccleſiaſtica pretio emit, hæc ſcelera ſua excuſat dicens, Saltim non dicetur de me quod ſum hæreticus, vel quod nefanda crimina commiſi. Y deſta manera ſe liſonjean a ſi miſmos ſibi ipſis blandiuntur, & contenti viuunt putantes ſcelera ſua, eo quod alia maiora in mundo ſint, excuſationem habere.

Martyrium.

Matth. 10.

CHriſtus Ieſus verus Deus, & verus homo fideles ſuos ad martyrium inuitans inquit: Nolite timere eos, qui occi-
16 dunt corpus, animam autem non poſſunt occidere. Sed dolendum eſt, quiſpiam dicet, quoniam corpus poſt mortem omnino corrumpitur, quanto magis ergo dolendum erit & timendum quod in morte crucietur? Intelligite fratres quando æs funditur vt inde ſtatua confletur nullam æris perditionem tunc eſſe dicimus, nec propter hoc contriſtamur, cum ad meliorem vſum traducatur. Similiter de corpore quoque veſtro iudicandum eſt. Nullis ergo lachrymis, & nullo mærore, quoniam morituri eſtis vos lacerare debetis; ſed tunc flendum eſſet, quando in huiuſmodi conditione, & pœna, perpetuo corpora veſtra permanſura eſſe ſciretis. Quouſque igitur hæc fœtida corpora diligetis? Quouſque terræ affixam mentem habebitis? Nolite ergo timere eos, qui occidunt corpus, quo-
17 niam tunc æs corporis funditur, vt inde ſtatua pulcherrima confletur, quale reſurgetcorpus in nouiſſimo die.

ſimile.

MARTYRES DOMINI.

Hierem.17

LOquens Propheta Hieremias de iusto inquit, Benedictus vir, qui confidit in Domino: erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas. Nõ vocat Sanctus Propheta iustum arborem plantatã, sed transplantatam: licet enim corpus in terra habeat, proculdubio animam in cęlo transpositam retinet, vnde ei humor, ac virtus, qua sustentatur & conseruatur, dimanat. Bien

1.Reg.19 pensauan aquellos alguaziles del Rey Saul, que prendian y echauan sus prisiones, y cadenas sobre el buen Dauid, sed quando hæc cogitabant putantes illum esse in lecto non iniecerunt manus in eum, sed in statuam, quam ibi Michol vxor eius collocauerat, & in pelles, quibus statua ipsa induta erat, nam verus Dauid iam transpositus erat. Assi pues has de entender que no es el justo el tocado, y afflicto de los malos, sino la estatua del justo, hoc est, exterior pars hominis iusti est illa, quæ patitur; spiritus enim, qui est homo interior, y que es el hombre mas de veras iam non est ibi, que ya se traspuso en

Simile. Dios, dexando burlados a sus perseguidores. Quemadmodum passerculus, qui à laqueo venatoris sese eripuit, venatorem ipsum deceptum relinquit con sola la pluma en el lazo, y el se queda gorgeando en lo alto del arbol. Assi el justo quando parece, que el lazo de la tribulacion cae sobre el y le tiene mas preso no prende del sino de sola la pluma del cuerpo que el alma en seguro esta en su nido, que es Dios. Sic ipsi iusti fatentur dicentes. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium:

Psalm.123 laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Prestat, & plus est, patienter ferre propter Deũ ictus, quam inimicos aggredi. Idcirco in turre Dauidis, quæ Ecclesiam figurabat mille clyplei pendebant, & non lanceæ: & hæc dicitur esse armatura fortium. Y assi qualquiera que entra en la Yglesia, por el

Cant.4 mismo caso queda obligado a mudar la lança en escudo, y trocar los fueros do su mundana fortaleza en los de la paciencia Christiana: ideo de Beato Paulo dixit Dominus. Ego

1.Cor.9. osten-

4 oſtendam ei, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

Martyres Domini.

VNiuerſæ tribulationes omnium martyrum fraude, ac verſutia nequiſsimi Diaboli accendebantur ad deterrendum hominum genus debile à ſuſcipienda fide: idem tamen quotidie magis, ac magis confirmabatur & cæleſte incrementum aſſumebat: ſicut & vitis in ore gladij percuſſa ampliori pulchritudine, & vberiori fructu decoratur, vt in Eſaia prędictum erat his verbis. Ecce ego creaui fabrum ſufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus ſuum ad diſpergendū. Nonne ſufflauit faber Diabolus in igne prunas in corde concilij Hieruſalem cum cędebant Apoſtolos, & in corde Herodis? Nonne ſub Isai. 54

5 Nerone, cæteriſque tyrannis ſufflauit in igne prunas Satanas, vt proferret vas in opus ſuum ad diſpergendum Euangelium, & nomen Chriſti Ieſu? Sed quid dicit ſcriptura? Aperientur portæ tuæ iugiter: die ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & reges earum adducantur. Gentes enim, & Regnum, quod non ſeruierit tibi, peribit. Aduerſus ergo fabrum creauit Deus interfectorem: ſed nec ipſa quæ fabricauit directa fuerunt, imo perierunt, perſecutores enim Eccleſiæ omnes miſere perierunt, vt videre eſt in Chronicis Imperatorum, prędclare quidem antiquus martyr, illuminatiſsimuſq; Philoſophus Iuſtinus cum Tryphone Iudæo decertans pro fide catholica de eius dignitate dixiſſe videtur: quod autē nos in Ieſum credentes nemo terrere aut dominari valeat, appa- Isai. 60

6 ret quotidie, cum enim obtruncemur, crucifigamur, obijciamur beſtijs, & alijs tormentis tradamur, tamen à confeſsione nō diſcedimus, ſed quanto magis in nos ſæuitur, tanto plures pietatem, fidemque per nomen Ieſu profitentur; haud ſecus quam ſi quis vitem putatione prouocet ad vbertatem: nam vitis à Deo & Chriſto plantata, eſt eius populus.

Martyres Domini.

DE iuſto dicitur in ſacro eloquio quod permanet ſicut ſol. Nōnunquā in media regione aeris nubes obſcuriſsimas cō gregari videmus quę ſolis proſpectū impedire videtur, fulgura, tonitrua ſonare ignē ac fulmina nō ſine magno mortaliū pauo- Eccleſ. 17

re

re descendere: tamẽ omnes hi terribiles sonitus, formidolosq; fulmina in ipsa aeris regione dumtaxat contingunt, sol quippe ipse non has in se patitur perturbationes, sed in sua sphera liber illuminat, consuetisque splendoribus micat, imo & suis ardentissimis radijs hæc omnia subuertit. Sic certe animus, corque iustorum se habet cum corpus affligitur dilaniatur, percutitur, esuritur, constringitur, membratim quedilaceratur, fluit cor, sonat vngula, emittunt comminuta ossa stridorem, commiserantium gemitus aerem quatiunt: animus tamen liber solitis virtutis splendoribus emicat, caro sola perturbatur, cor immune à pauore constans tot mala libentissime suffert, imo amoris igne ac virtutum viribus munitum hæc omnia subuertit, atque cum palma triumphans euadit. 7

B. Chrys. in quodam sermone. B. Hieron. in vita Sanctæ Paulæ. B. Bern. in quodã sermone.

Beatus Chrysostomus ait. Habet paupertas martyrium suũ, & egestas bene tolerata facit martyrium, sed egestas propter Christũ non propter necessitatem. Et B. Hieronymus in vita Sanctæ Paulæ ait. Non solum effusio sanguinis in confessione martyrium reputatur, sed deuotæ quoque mentis seruitus quotidianum martyrium est. Et Beatus Bernardus in quodam sermone etiam inquit. Est martyrij genus, & fusio quædã sanguinis in quotidiana corporis afflictione, sic quippe infirmis, & pusillis corde necesse est, vt sanguinem quem semel ponere pro Christo non sufficiunt, saltem mitiore quodam, sed diuturniori martyrio sanguinem fundant. 8

B. Basi. Ho. 40. militum marty.

Beatus Basilius in quadam homilia inquit. Martyres in medium procedentes sese Christianos esse confessi sunt. O beatas linguas, quæ sacram illam vocem emiserunt, quam aer quidem excipiens sacer est factus. Angeli audientes plauserunt, Diabolus vero cum Dæmonibus magnam accepit plagam, Dominus postremo in cælo descripsit. 9

B. Theodo. sermone. 9. de Græcarũ affectionum curatione. Simile.

Beatus Theodoretus in sermone ait. Martyrum interfectores similes sunt his, qui flammam quidem volentes extinguere, oleum pro aqua instillantes, ardentiorem illam efficiunt, & sicut ignis rubum ardebat & non consumebat: quin potius sicut lignatoribus siluam cædentibus, multo plures pullulant propagines à radicibus quã sint rami, qui excidũtur: ita tunc quoq; pijs complurib⁹ interfectis, multo plures quotidie ad doctrinam Euangelicam accedebant.

MAR-

MARTYRES.

10 IN Exodo legitur Regem Pharaonẽ dixiſſe ſeruis ſuis. Venite ſapienter opprimamus filios Iſrael, ne forte multiplicẽtur. Et paulo inferius dicitur. Quantoque opprimebantur tanto magis multiplicabantur, & creſcebant. Hoc idem in primitiua Eccleſia contigit: nã cum impij tyranni conarentur euertere Chriſtianum populum exiſtimantes ipſam ſanctam Eccleſiam martyrio fidelium ac credentium eſſe omnino perituram, per illud medium in dies magis fides credentium augebatur, vt videre eſt intempore Maximiani, & Diocletiani: quando cũ duo fratres videlicet Primus, & Felicianus quod Chriſtiani eſſe accuſarentur, tandem iuſsi ſunt leonibus ad dilacerandum obijci, ipſos autẽ crucis ſignũ facientes non auſi ſunt attingere ferociſsimi 11 leones, quod videntes tyrãni eos capite puniri iuſſerunt. Cõſpicientes vero, qui aderant tantum miraculum, & ſanctorũ iuuenũ conſtantiã ſe ſe quingenti ex eis ad fidem Ieſu Chriſti Redemptoris noſtri conuerterunt. Si Deus pro nobis, quis contra nos? ait D. Paulus ad Romanos ſcribens. Et S. Dauid, Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quẽ timebo? Dominus protector vitę meę: à quo trepidabo? Si cõſiſtãt aduerſum me caſtra nõ timebit cor meũ. Si exurgat aduerſum me preliũ, in hoc ego ſperabo. Nunquid Rex ſancte in hoſtibus tuis ſpem tui remedij collocas? Minime profecto, ſed dicere volo quod ſi homines, aduerſum me inſurgant, Deus cauſam meam pro ſua accipiet.

Exodi. 1. c.

Ad Rom. 8.

Pſalm. 26

Martyres.

12 IN libro Iudicum legitur, quod quando Gedeon, & milites eius ad caſtra hydrias portarũt, poſtquã ipſę fractę ſunt, lux, quę intus erat apparuit, ideſt, Al quebrar de los cãtaros, ſe parecio la luz, que eſtaua dentro eſcõdida. Hoc B. Gregorius ſanctis martyribus applicat, qui quãto magis afflicti, percuſsi, vexati, ac dilacerati fuerunt, tanto magis lucem, & gratiam oſtendebant, quam in animis ſuis habebant. Contemplamini lucem, quã B. Stephanus ex ſe emiſit, quando illum lapidibus obruebant inimici, ideſt, quando le quiebran, y hazẽ pedaços a pedradas. Ait enim ſacer textus. Poſitis autem genibus clamauit voce magna dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. O admirabilem lucem, O patientiam maximam. O inauditum erga inimi-

Iudicum. 7.

Act. 7.

cos

cos amorem. Pro ſe ſtans orat, pro ſuis autẽ perſecutoribus geni 13
bus flexis deprecatur. En quanto el cantaro eſtaua entero, no
ſe parecia aſsi la luz, no ſe echaua tanto de ver el valor, que den
tro eſtaua. Tocoſe el cantaro, dieron golpes en el, y moſtroſe
aquella gran luz. Quis vnquã diceret, quando hic ſanctus vir di
cebat; Dura ceruice & incircunciſi cordibus, & auribus, vos
ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis, ſicut patres veſtri, ita & vos?
Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri, & occi-
derunt eos, qui prænuntiabant de aduentu iuſti, cuius vos nũc
proditores, & homicidæ fuiſtis? Quis, inquã, non diceret B. Ste
phanum eſſe virũ aſperum, & durum? Pero quebrado el cantaro
deſcubrio aquella ſingulariſsima manſedumbre, y paciencia. Si
el Demonio quebrara el cantaro al Sancto Iob, no nos fuera 14
manifieſta ſu paciencia, & ſic de alijs. Idcirco quando te aliquis
tangit, & impatientiam oſtendis, ſignum eſt manifeſtum, in
te non eſſe lucem, ſed tenebras & miſeriam. Dicite, quæſo, mi
hi quare fides Sanctorum martyrum de tormentis, de igne,
de aqua, de leonibus, & alijs feris triumphans, nunquam de gla
dio triumphauit ipſum vincens? O rem admirabilem Tyranni
ſacros martyres in fornaces igne incenſas includebant, & ipſi
ab igne nõ cõburebantur: eos in profundiſsima flumina conij
ciebant, ſed tamen ab aquis non ſuffocabantur: eos leonibus ac
feris obijciebant, quæ tamen velut agni manſueti reddebantur,
& ad pedes ſanctorum martyrum ſe proijciebant, cum autem
gladijs, aut enſe hi ſancti feriebantur, ſtatim eos tyranni vita
priuabant. Quare hoc? Quia diuina prouidentia ita ordinauit ad 15
manifeſtandam malitiam hominis, quæ omnẽ furiam creatura
rum corporaliũ excellit, & ſuperat. At quoniam in gladio dun
taxat eſt hominum induſtria, qua illud inſtrumẽtum efficitur,
voluit Deus, vt, quando hoc ferreum inſtrumentum induſtria
humana factum accederet, tunc interficeret eum, quem nec ig-
nis, nec aqua, nec feræ ipſæ interfecerunt.

Martyres ſunt coadiutores Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Ad Hebr. 10. LOquens D. Paulus de Ieſu Chriſto Reparatore noſtro, ac de ſacratiſsima eius morte, & paſsione ad Hebræos ſcribens inquit,

16 quit. Vna enim oblatione cõsummauit in ęternũ sanctificatos.
Quæro cum verũ sit, quod offerente se semel diuino reparatore in cruce omnes fideles remansimus redẽpti, quare idem Sanctus Apostolus loquẽs de suis laboribus in epistola ad Colossenses inquit: Gaudeo in passionibus meis pro vobis, & adimpleo ea, quę desunt passionũ Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia? Vbi videtur S. Apostolus significare, passiones Iesu Christi filij Dei nõ fuisse sufficiẽtes ad redimẽdũ sacrosanctam Ecclesiam, nisi eis martyrum passiones succederẽt. Pro huius difficultatis explicatione supponendũ est, quod per passiones, & persecutiones Iesu Christi summi boni nõ solũ intelligimus eas, quas ipse in suo corpore passus est, sed eas, quas eius fideles pro nomine eius passi sunt, & patiuntur, iuxta
17 id, quod idem Dominus Diuo Paulo dixit in Apostolorũ actibus. Saule, Saule cur me persequeris? Sibi reputabat cælestis Dominus persecutionem illã illatam esse, quæ Ecclesiæ suæ fiebat. Et apud Diuũ Matthæum inquit, Quidquid vni ex minimis istis feciſtis, mihi feciſtis tam de bono, quam de malo. Hoc etiam nos docet communis loquendi modus, & naturalis ratio: nam persecutiones, & opprobria, quæ famulis fiunt, vt iniuria Dominis irrogetur, solent ipsi Domini ea pro se sentire, sibique facta esse reputant, y dizẽ, Fulano me ha affrentado: no auiendo tocado en ellos, sino en sus criados. In hũc modũ sacra scriptura persecutiones sanctis factas in odium Iesu Christi Saluatoris nostri, eas vocat persecutiones eiusdẽ Domini. Secũdo supponendũ est passiones martyrũ diuerso modo, quã pas-
18 siones Iesu Christi sacrosanctæ Ecclesiæ profuisse. Etenim persecutiones huius sanctissimi Redemptoris fuerunt satisfactoriæ pro alienis peccatis, & fuerunt meritoriæ gratiæ, & gloriæ ad prædestinatos: quoniam ipsi data fuit gratia capitis, sanctis vero gratia personalis: & idcirco nõ nisi sibi ipsis mereripo tuerunt. Vnde B. Paulus inquit. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine Pauli baptizati estis? Passiones vero sanctorũ, vltra passiones Iesu Christi Redẽptoris nostri, ad fidei euangelicę confirmationẽ profuerunt: morientes enim pro defensione eius alios nõ solũ ad credendũ in Dñm Iesum Christũ, sed etiã ad mortẽ pro ipso subeundam prouocabant, vt ex Ecclesiasticis historijs constat, vbi sępius refertur quod patiẽte

Ad Col. 1. c.

Actuum. 9.

Matth. 25.

1. Ad Cor. 1.

ali-

aliquo martyre plurimi infideles conſtantiam eius, ac fortitudi 19
nem aſpicientes ad fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti conuer-
tebantur. Atque ita ea parte, qua tyranni ſanctam Eccleſiam
euertere putabant, videlicet Sanctos martyres laboribus oppri
mendo, & crudeli martyrio necando, per eam in dies magis ipſa
Eccleſia augebatur. Aliud diſcrimen eſt inter paſsiones, quas
Dominus Ieſus Chriſtus in ſuo corpore paſſus eſt, & inter eas,
quæ in ſuis membris videlicet in ſanctis patitur: nam illę mor
te eius finitæ fuerunt, hæ vero non, vſque ad finem ſęculi, finiẽ
tur, ſemper enim infideles, & hæretici erũt, quibus ſacroſanctũ
Ieſu Chriſti nomen erit infeſtiſsimum, & propter illũ Eccleſiã
eius perſequentur. Ac de his perſecutionibus, quæ inter ſanctos
partitæ, & diuiſæ ſunt, loquitur hic Sãctus Apoſtolus cum ait.
Ea, quæ deſunt paſsionũ Chriſti. Ex quibus omnibus verus ho 20
rũ verborũ ſenſus colligitur: qui talis eſt. Loquitur Sãctus Apo
ſtolus de laboribus, quos ipſe propter ſancti Euangelij prædica
tionẽ patiebatur, & inquit. Gaudeo in paſsionibus meis pro vo
bis hoc eſt, propter conſeruationem, & augmentũ fidei veſtræ
& adimpleo ea, quæ deſunt paſsionũ Chriſti in carne mea pro
corpore eius, quod eſt Eccleſia. Quaſi dicat. Scitote fratres mei
paſsiones Ieſu Chriſti Redẽptoris noſtri, nõ eas, quas in ſuo cor
pore ſuſcepit, ſed illas quas propter illũ, & propter amorẽ eius
ſancti patiũtur nondũ finitas eſſe, nec vſq; ad finẽ ſæculi, termi
nũ eſſe habituras: porq̃ ſe van repartiendo por todos los marty
res, y los otros creyentes. Ex quibus B. Stephanus lapidatus
fuit, alij crucifixi, alij cõbuſti, alij alia tormentorũ genera paſsi.
Y la parte que del repartimiento deſtas paſsiones a mi me cabe, 21
yo la padeſco en mi perſona. Fructus vero harum paſsionum
non eſt redẽptio humani generis (hæc enim Ieſu Chriſto vero
Saluatori mundi ſolũmodo tribuitur) ſed eſt confirmatio ſacro
ſancti euãgelij: & ob hanc cauſam ait S. Apoſtolus, Gaudeo in
paſsionibus meis, id eſt, por eſta cauſa recibo gozo de padecer
lo q̃ padeſco. Quare ſic ordinanda eſt litera, Adimpleo in carne
mea, hoc eſt, voy padeciendo poco a poco, y cũpliẽdo en mi car
ne, ea quę deſunt paſsionũ Chriſti, lo q̃ falta para el cũplimien
to de las perſecuciones, y paſsiones, q̃ cada dia recibe Ieſu Chri-
ſto no en ſu cuerpo, porq̃ eſtas cõ ſu muerte ſe acabarõ, ſino las
q̃ el recibe en ſus amigos: quarum fructus eſt pro corpore eius
quod

22 quod est ecclesia, id est, non ad redemptionem, & satisfactionem prædestinatorum, sed ad confirmationem sacrosancti euãgelij, & ad fidei sanctissimæ augmẽtum. Vel breuius sic. De las persecutiones, que Iesu Christo padece no en su cuerpo, sino en sus escogidos, que son sus miembros, muchas faltan por cumplir, y las que a mi me caben yo las voy cumpliendo y padeciendo en mi persona con mucho contento: fructus autem earum est ad confirmationem fidei, & Sanctæ Ecclesiæ augmẽtum. Ex quo colligitur, hæc duo loca, Diui Pauli non esse sibi contraria: infertur etiam, omnes, qui pro augmẽto sacrosanctæ fidei patiuntur, & præcipue sacros martyres esse coadiutores cęlestis Reparatoris nostri Iesu Christi. Quo circa fratres mei maxime glorificare debemus diuinam maiestatem, & magnum ac spirituale
23 gaudium accipere, quando nos cõspexerimus multis tribulationibus, & calamitatibus pro sanctissimo eius nomine vexatos.

Martyres domini.

OLim sanctorum mors celebrabatur lachrymis: sic Ioseph mortem Iacob patris sui lachrymis celebrauit; Iudæi Moysi obitum, Hebræi etiam Samuelis exitum celebrarunt: modo autem in gaudio, & lætia aguntur exitus ab hac misera vita sanctorum: non enim nunc est tempus flendi, neque tristandi in talibus festis: sed vt incredibili quodam gaudio, atque lætitia à nobis celebrentur, maxime cum ipsi non ponerent oculos suos in tormentis, sed in paratas sibi coronas eos omnino defigerent. Simul atque tuba tyranni insonuit (vt inquit beatus Basilius,) Gene. 50. 1. Reg. 18. B. Bas. in tra. de Baylaam martyre.
24 sanctus martyr ad prelium, agonemque se quam ocyssimè præparauit, & animã, & corpus obiecit sine mora, ac dilatione, tormentis. Tyrannus rapuit quidem veluti facilem prædam, postea vero insuperabilem militem sensit. Prius illius verba subsannabat ridẽs, sed modo iam tremit auditis eius sententijs: torpebãt iam flagellando lictores, martyr vero robustior inueniebatur: iã sanè cuncta eius membra laxata ac fere contrita manebant, & è toto corpore sanguis exibat adeò, vt exanguis existeret: verum animus firmus, stabilis, & omnino robustus, ac integer perseuerabat inuictus. Verbera quidem illi amœnissimę rosæ erãt, tormẽta coronæ, iterata tormenta etiam noui, recentesque flores sibi esse videbantur carnificum manus molliores, quam cera liquescens

seens inueniebantur, carcer obscurus, atque teterrimus illi erat amænus, floribus pulcherrimis, atque ridentibus plenus ager: ignis etiam, qui durissimos quosq; lapides mollefacit, & mira quadam facilitate comminuit, hunc sanctum beatissimũ nunquam vel momento potuit superare. Quo te nomine milesillustris appellem? Appellabo te, ferrum, calybem, æs, atque metallum aliud durius? Hæc omnia igne liquescunt, sed animus tuus non potuit per ignem vlla ratione liquescere siue deuinci. Quid de huiusmodi sancto dicemus? Sonantiores doctorum tubas ad illius præconia aduocemus. Exurgite nunc ò præclari athleticorũ pictores gestorum, & obscuris à me pictum, coronatum athletam vestræ industriæ coloribus conspicuum reddite. Hæc Beatus Basilius, quæ facile poterunt accommodari Beato Vincentio, vel alij martyri. 25 26

Martyres Domini.

Ioan. 12. NIsi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert, inquit summa veritas. Sicut enim frumenti grana in terram iacta, si integra maneant, nullum adferunt fructum: ita si vuæ in torculari integræ, & intactæ fuerint, vinum ex se præbere nequaquam poterunt. Terendæ ergo, & proculcandæ sunt, vt ex eis vinum effluat. Quomodo ergo terendæ, atque proculcandæ? Interroga beatos martyres, ipsi te exemplo suo docebunt: quonam modo vuæ in torculari, & frumentum sub molari lapide teratur. Interroga beatum martyrem Ignatium, qui cum bestiarum dentibus comminueretur, ardore martyrij moriens ait. Frumentum Christi sum: bestiarum dentibus molar, vt panis mundus efficiar. Et quid, quæso, patientia nisi mentis martyrium est? Sic enim Beatus Gregorius ait. Sine ferro, & flammis, martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter conseruamus. Idemque rursus veram pœnitentiam genus quoddam martyrij esse docet his verbis. Quamuis occasio persequutionis desit, habet tamen pax nostra martyrium suum, quia & si carnis nostræ colla martyrio non subijcimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria trucidamus. Itaque fratres si frumentum electum, si preciosum vinum esse concupiscitis, quod in cælesti cellario condatur, vt frumentum terendi, 27

B. Gregor. in Dialogo.

vt

28 vt vuæ calcandi eſtis, hoc eſt, caro cum vitijs, & concupiſcentijs ſubigenda, & comprimenda eſt.

Martyres Domini.

SI ſciremus, quanta ſit excellentia patientiæ, & quomodo cum laboribus exercetur (ſicut Diuus Paulus teſtatur dicens: Tribulatio patientiam operatur) eos maxima affectione, & amore amplecteremur. Hoc recte ſanctus Dauid intelligebat cum dicebat: Tribulationem, & dolorem inueni, & nomen Domini inuocabo. Obſeruate, obſecro, rigorem horum verborum. Quis ignorat differentiam, quæ verſatur inter hæc duo, videlicet, offendere aliquam rem, & inuenire aliquam rem, hoc eſt, encontrar ò hallar alguna coſa. Inuenitur id, quod cura, & diligentia 29 quæritur, offenditur autem quod caſu, & forte fortuna nobis offertur. Ego (inquit Dauid) inueni, quod magna affectione, & deſiderio quærebam, videlicet tribulationem & dolorem: ingentes gratias Deo ago quoniam illud inueni. Alij diuitias magna cura, & diligentia honoreſque ac voluptates quærant, ego enim non niſi labores quærere volo: quod ſi illos inuenio ſtatim Deo ſacrificium laudum pro tanto beneficio offero: nam cum illis in virtute patientiæ me exercebo. In alio vero Pſalmo inquit. Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui Deus, vbi ex Hebræo poteſt etiam verti. Mihi autem valde precioſę ſunt afflictiones tuæ Deus. Hæ namque efficiunt vt ego fragilitatem meam cognoſcam, & me ſuſcitant, vt etiam poteſtatem tuam cog- 30 noſcam: ipſæ denique me à rebus mundi ſeparare faciunt, & tibi per amorem ardenter inhærere.

Pſal. 114.

Pſalm. 138.

(.?.)

MATTHAEI

LAVDES.

CVM transiret Iesus, vidit hominem sedentem in teloneo Matthæũ nomine. Hunc peccatorem supernus Saluator dignatus est intueri, quia hæc functio eius erat, hoc peculiare munus sibi assumpserat, peccatores ad se trahere, ac vocare. 1

Ioan. 3. Non venit filius Dei in mundum, vt iudicet mũdum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Et enim suo pijssimo aduentu opus nõ habebamus, ad piacula nostra plectenda, sed vt ea deleret sacro sanguine suo. Ecce Ioseph cælestis, quem pater misit inuisere fratres suos, cuius vox ea est. Fratres meos quæro; quos sane 2

Gene. 37. sic diligo spontaneè, vt quærere non desinam, inter vincula, flagella, inter ferreos clauos, quibus confixus in cruce pendens moriar. Nec non post atrocẽ mortem tertia die resurgens illos quæram apparens eis sæpe numero, quo me suscitatum, & glorioſe triumphantem, de eo, qui mortis habebat imperiũ incunctanter credant. Cæteri euangelistæ (vt notat beatus Hieronymus) ob verecundiam Matthæi noluerunt eũ nomine appellare vulgato quia sedebat in teloneo, sed dixerunt Leui, fuit enim bino

Marci 2. Luc. 5. mius. Itaque Marcus & Lucas nomen minus notum subscripserunt. At contra Matthæus se se publicanũ vocauit, iuxta illud:

Prouer. 18. iustus in principio sermonis accusator est sui. Non quod ex illis sit, qui lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Sed vt insignem Saluatoris erga se manifestaret clemen- 3

tiam. Nam cum sapientis medici artem, & industriam, vehementer commendare alijs volumus, morbi nostri acerbitatem, atque fæditatem enarramus. Quanto enim morbus maior, at-

simile. que desperatior, tanto excellentior laus, & gloria accedit medico: sic Matthæus Christi Iesu bonitatem, & pietatem magnopere nobis commendare cupiens, suum morbum lethalem natiuis coloribus depinxit, ac si sapienter dicat. Publicanus eram, & in scelere meo permansissem, nisi gratia saluatoris me ab ore leonis eriperet. Quibus verbis spem nobis affert magnam, ne peccatis omnimodis oppressi desponeamus animum.

Etenim

4 Etenim Saluator peccatores amat, vocat, & allicit, quamlibet facinoroſos. Tantum abeſt, vt nos etiam delictis oppletos horreat. Vere gloriam Deo tribuimus cum tãtum peccata nobis ipſis damus. Dicamus ergo chariſsimi, & toto pectore cum Daniele ſemper clamemus. Tibi Domine iuſtitia, nobis autem confuſio faciei noſtræ. Huc pertinet quicquid Apoſtolus in ſuis epiſtolis ſcribit probans, nos omnes in Adam peccaſſe, & iræ filios noſtrapte natura fuiſſe. En ob gloriam Dei palam ſancti flagitia ſua depromunt, Eſaiæ dogma ſectantes, narra ſiquid habes vt iuſtificeris. Orthodoxi autem quidam præpoſtere ſe habentes, nec clam ſacerdoti patefacere volunt peccata ſua, rubore iniquo perfuſi. Quid quod Beatus Auguſtinus, vt Deo optimo gratias ageret, nobiſque humilitatis exemplum impenderet, Dani. 9. Eſai. 43. B. Auguſtin. lib. confeſ.

5 quindecim libros edidit peccata ſua in eis affatim narrans etiam minima. Quos quidem omnes quotquot voluerint, ea legere poſſunt. O magna & vehementer laudanda humilitas, & à nobis per omnia imitanda! quandoquidem, dum nos ipſos accuſamus mirum in modum Dei noſtri munificentiam, & clemẽtiam exaltamus, maioraque chariſmatum dona tunc promeremur. Dicente Beato Iacobo, Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Ecce vnde hæreticorum incommoda orta ſunt, nempe ſuperbia eorum decepit illos, ne ſuorum peccatorum ex omologeſim faciant. Chriſtus Ieſus lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, illos illuminare dignetur, ne pereant. Iacob. 4.

Obſeruatione dignum eſt, euangeliſtã non dixiſſe, vidit Ieſus

6 publicanum, aut peccatorem, ſed vidit hominem: naturam quam ille creauit inſpexit, & ſi delictis varijs fœdatam non autem opera, quæ homo ille temere patrauit, vidit, alioquin eum puniret, vt ius erat. Orandum ergo nobis eſt fratres chariſsimi & obnixe cum propheta precandum. Reſpice in me & miſerere mei, quia vnicus, & pauper ſum ego. In me reſpice Domine, quẽ manus tuæ fecerunt, & plaſmauerunt: opus tuum obſecro, ne deſpicias, quod ſi libenter reſpexeris, miſericordia motus gratiam tuã imperties. Veruntamen auerte faciem tuam à peccatis meis, quæ profecto magna atq; innumera ſunt, ſic Dñs reſpexit Petrum, & reſpiciendo ad lachrymas, & veram pœnitentiam illum traxit. Sic Paulum minarũ ſpirantem intuitus eſt Dominus, & eius mi- Pſalm. 85.

sertus de labyrintho peccatorum illis magnifice liberauit. Mira 7
res, in telonio sedebat. O infœlicem hominem, qui in peccatis pa
trandis sedem suam collocat. Sed quid magister optimus, vbi vi
dit Matthæum tot flagitijs plenũ, dixerit, auscultemus oportet.
Sequere me, inquit: & surgens secutus est eum. O magnũ & stu
pẽdum Saluatoris verbũ, quod tam est efficax, & virtute plenũ.
Ad Hebr.4 Enimvero si in ore sanctorum sermo Dei viuus est, & efficax, &
penetrabilior omni gladio ancipiti, vt Beatus Paulus docet, quã
to magis in lingua saluatoris internam virtutem haberet? Equi
dem de Helia legimus, quod verba eius sicut facula ardebant. Ille
typum habebat Christi Iesu, qui cum esset Deus, & ignis consu
mens peccatorum nostrorum rubiginem, flammantia verba de
promebat, audientium corda quãlibet gelida, & saxea in sui amo
ris calorem excitabat, & incendebat. Argumento rei huius nobis 8
sit, quod milites volentes eum tenere, cum audirent dulcissima
eius eloquia, stupore magno tacti, reuersi sunt dicẽtes. Nunquã
Ioan.7 sic locutus est homo. Mira res, volentes eum apprehendere mira
bili dulcedine verbi sui ipse eos comprehendit & concionatores
suos effecit. Vocauit igitur eum, vt sequeretur se, nam, vt Bea
Ad Roma.8. tus Paulus ait, quos præsciuit, hos & prædestinauit, quos præ
destinauit, hos & vocauit. En effectus prædestinationis est ip
sa vocatio, postquam sequitur iustificatio. O nos beatos fratres
2.Petri.1. si bonis operibus, vt optime admonet Diuus Petrus, certam fa
ciamus nostram vocationem. Vocati sumus, & iustificati in sa
cro baptismo, imo ibi Christum induimus, teste Paulo, dupli
cem prædestinationis effectum iam accepimus, desperationi ne
mo det operam, quoniam qui vocauit nos Christus Iesus, & san- 9
ctificauit, ille sua gratuita dignatione magnificabit nos in cælo,
vt ipse pollicitus est. Quis non admiretur audiens eum, qui irre
titus erat tot laqueis auaritiæ, qui nihil excogitabat, nisi iniquum
quæstum, subito telonium relinquere, & saluatorem sequutum
Matth.19 esse? sane inuenta vna preciosa margarita vendidit omnia quæ
habebat, & eam emit: necnon inuento thesauro abscondito in
agro, id est, Deum omnipotentem sub velamine carnis, gau
dens omnia posthabuit emẽs agrum frugiferum cum quo simul
Ad Philip.3: thesaurum angelorum possidere valeat: iamq; cum apostolo di
cens. Omnia arbitratus sum vt stercora, vt Christum lucrifaciam.
Vos ergo charissimi huius peccatoris exemplum sectamini, &

hodie

10 hodie si voce eius audieritis, nolite obdurare corda vestra: statim surgite, & ducem, ac principem vestrum sequimini. O fœlix, qui cum Dauide ait: Exurrexi & Dominus suscepit me. Mirabile dictu, impius homo dormit, & si tactus diuina inspiratione exurrexerit faciens quod in se est, Dominus suscipiet eum, iustificans illius animam. Psal. 94. Psal. 5

Nec silentio præterire oportet, quod Matthæus inter miracula à Christo Iesu facta conuersionem suam enumerat. Enimvero statim vt de sanitate paralitici historiam scripsit, de vocatione sua fusius loqui cœpit. Ratio quia maximũ opus Dei iustificatio impij est. Quod agnoscens regalis propheta dixit. Miserationes eius super omnia opera eius. Equidem nisi hoc opus præcellẽtius esset alijs, vates sacerrimus non hanc sententiam protulisset. Huic sen-
11 tentię adstipulatur B. Augustinus in Ioannem explicans illud. Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Beatus vero Thomas probat maius opus hoc esse, quam creationem mundi hac ratione. Nam vt Deus optimus mundum crearet nihil obsistebat. At ne ipse largiatur suam gratiam impio, reluctatur peccatum, & impietas peccatoris. Vnde liquet maximũ opus Dei hoc esse. O mutatio dexterę excelsi, ex superbo Saulo, facere humilem Paulum, & Matthæum lucris inhiantem verbo vno, in diuersum mutari. Imo plura miracula in conuersione Matthæi contigerunt, quam in sanitate, quam clementissimus Iesus contulit paralitico in lecto iacenti. Nonne ex auaro factus est pauper spiritu, postquam secutus est saluatorem? Profecto ex superbo humilis, & ex-
12 crudeli pius gratia Domini aduentante Matthęus efficitur. Nonne benemerito hęc omnia miracula appellantur? Audite quam sit maximum miraculum peccatoris conuersio, cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Verum nisi Deus cor mundum creet, & spiritum sanctum infundat pectori hominis scelerati, à peccato surgere nequit. Sed iam textum euangelij sequamur, & pietatem Matthæi attentius auscultemus. Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores discumbebant cum Iesu, & discipulis eius. Mirabile dictu, non timuit Matthæus etsi publicanus conuiuium parare Domino, & qui angelos in cęlo visione suæ gloriæ satiat, & homines, & omnia aperiente

B. August. in Ioan. c. 14. B. Thom. 1. 2. q. 113. art. 9 Psal. 50.

Psalm.144. eo manum ſuam benedictione ſua implet, vt Psalmographus in quit. Equidem non temeritatis arguendus eſt Matthæus parans magnum conuiuium in domo ſua Chriſto Ieſu, nam eo inſpirante id fecit. Plane quod voce ſonora Zachæo publicano clementiſsimus ſaluator dixit: Vade: quia hodiè in domo tua oportet me manere: hoc proculdubio internè loquutus eſt etiã Matthæo. Volebat Dominus indicare, quam ſit verum quod Ezech.18. Ezechiel ſcripſerat. Si impius auerterit ſe ab iniquitate ſua, & pœnitentiam egerit, omnium iniquitatum, quas operatus eſt, non recordabor amplius. O verba aurea aureis literis ſcribenda, in cordibuſque noſtris diu noctuque verſanda. Non ita homines fragiles inimicis ſuis parcere conſueuerunt, quoniam infirmi ſunt, ideò ſi infeſtatoribus parcant, ſaltim iniuriæ memores nec eos videre volunt. At pater beneficentiſsimus 14
Chriſtus Ieſus ſic radicitus cuncta delicta vere pœnitentis delet, vt nec memor ſit iniquitatum priſtinarum. Ad hæc confundere voluit Dominus in hoc conuiuio publicanorum petulantiam Phariſæorum, & ſcribarum, qui à peccatis ſuis reſipiſcere nolebant: imo ſanctimoniæ inſigne præſeferẽtes, nihil minus, quam virtuti, & ſanctitati operam dabant. O clementiam ſummi nu
Apo. 3. minis! ò inauditam munificentiam ſaluatoris, non dedignatur peccatorum menſæ adeſſe, qui ſedet ſuper Cherubim. Quin & quotidie ad nos peccatores clamat. Ego ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis aperuerit mihi intrabo ad eum, cænabo cum illo, & ipſe mecum. Quod proculdubio in domo Matthæi impletum legimus. Cæterum, videre eſt, quanta ſolicitudine, & cura 15
ſolerti Matthæus lucrari animas Chriſto domino nitebatur. Non enim ſolus in conuiuio fuit, ſed multi publicani, & peccatores per ipſum conuerſi conuiuio aderant, iuxta illud Dauidi
Pſalm.50. cum: ſi peperceris mihi Domine docebo iniquos vias tuas, id eſt, miſericordiæ tuæ, & clementiæ itinera, & impij ad te conuertentur. O zelum mirabilem, quo ſancti exardeſcunt, dum
Pſalm.68. animas peccati repletas cernũt, ita vt cum Dauid dicant: zelus domus tuæ comedit me: & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me. Perpendite, obſecro, qualiter iuſtus offenſiones Dei ſuper ſe cadere dicat. Heu quam longe ſumus ab hac perfectione, quam nihil dolemus ſuper tot delicta, hæreſes, & mala, quæ quotidie noſtris oculis conſpicimus. Equidem ratio eſt,

& potiſsi-

16 & potiſſima cauſa, quia parũ numen diuinũ, & gloriam eius diligimus. Nonne ſi fama noſtra vel leui iactura fuerit læſa, ingemiſcimus, triſtamur valde, & lachrymis habenas dantes fuſius deflemus? Cur ita plane, quia maxime omniũ honorẽ peculiarẽ amamus. Vocauit Leui alios peccatores, & adduxit eos ad Ieſum, eo quod amore Dei accenſus zelo magno zelatus eſt pro gloria eius. Agite fratres attẽdite, quia vnicuiq; mandauit Deus de proximo ſuo. Date omnibus ſalutaria monita, vt ad Chriſtũ Ieſum veniant, eũ toto corde diligant, mundo & carni, nec non diabolo penitus renuncient. Qui nõ colligit mecũ diſpergit, ait Luc. 11.
Dñs apud Lucã. Habet Sathanas complices, qui clamẽt, & dicãt. Venite coronemus nos roſis, antequam marceſcant. Nõ ſit pra- Sapien. 2.
tũ, quod non pertrãſeat luxuria noſtra. Ergo iure optimo Rex
17 noſter Chriſtus Ieſus habere debet operarios, qui cũ Dauide cla plal. 65.
ment. Venite, & narrabo vobis quãta fecit Dñs animæ meæ. Et rurſus. Venite exultemus Dño, iubilemus Deo ſalutari noſtro. Venite adoremus, & procidamus ante Deũ. Ploremus coram Dño, qui fecit nos, quia ipſe eſt Dñs Deus noſter, nos autem populus eius, & oues paſcuæ eius. Sed quia voces noſtræ parum efficaces ſunt, quibus corda peccatorum moueantur humiliter ipſum Dñm deprecemur, vt ſua potentiſſima voce eos alliciat. Vox enim eius nõ tonãs, ſed penetrãs, nõ auribus obſtrepẽs, ſed affectibus blãdiẽs in cordibus operatur. Nõne, vt inquit Dauid, Pſal. 76.
vox tonitrui tui Dñe in rota? Hoc eſt, in peccatore, qui vt rota voluitur, de peccato in peccatũ gradiens. Sic Dauid cecidit ex
18 adulterio in homicidiũ. Ne ergo amplius peccator rotari velit in peccatis tonitruum intus inſonat, & vox tonat: niſi pæniten tiã egeritis omnes ſimul peribitis. Et iterũ. Horrendũ eſt incidere in manus Dei viuentis. Hæc vox potiſsime conuertit Paulũ, Magdalenam, & Matthæum. Nam externa vox parui refert Matt. 3.
niſi interna inſonuerit. Præterea altius expendite mecũ fratres, quomodo gratia Dei mutauit Matthæum in virum alterum. Qui ante hac aliena rapiebat, iam abunde propria largitur, cibum præbet pauperibus Apoſtolis, qui Dominum comitabantur. Sanè hæc mutatio dexteræ excelſi facta fuit in Matthæo, ſicuti in Zachæo, qui etiam conuerſus dixit, Do- Luc. 19.
mine ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus. Incumbamus, obſecro, his pietatis operibus, nam qui parce

ſeminat, parce & metet. Et qui ſeminat in benedictionibus de benedictionibus & metet. En qualiter ſerendum eſt, vt in morte frugē copioſam colligamus. Quid pluribus immoror chariſsimi? Eleemoſyna à morte liberat, ipſa eſt, quæ delet peccata, & facit inuenire vitam æternam. O theſaurum precioſum, in quo tot diuitiæ continentur. Fœlices qui hoc precioſo theſauro locupletes ſunt. Quid autem Phariſæi, & Saluatoris infeſtatores de hoc conuiuio tam celebri ſenſerint, nunc hiſtoria euangelica palam facit. Et videntes Phariſæi dicebant diſcipulis eius. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter? Ecce qualiter crudeles, & diri Phariſæi ineffabilem pietatem ſuperni Saluatoris, quam in peccatores exercebat, ſuſtinere non poterant, quominus murmura iactarent. O inſcrutabilia iudicia Dei, peccatores, & publicani cum Domino ad menſam ſedent, edunt, gaudent, & ſatiantur. Phariſæi vero opinione ſanctitatis pollentes foris ſtant ieiuni, & diſſecabantur cordibus ſuis. Extat veriſsima Deiparæ virginis ſententia. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. At Ieſus audiens ait. Non eſt opus valentibus medico, ſed male habentibus. Ecce medici munus ſe exercere Dominus aſſerit, qui miro medicandi genere vſus eſt, propter iniquitates noſtras vulneratus, & eius liuore ſanati ſumus, teſte Eſaia. His verbis, veros pœnitentes eſſe ſumma veritas indicat eos, qui cum Matthæo ad ipſum venerūt. Quibus beneficus & ſapiens medicus (vt notat Beatus Hieronymus) medicamen ſuæ gratiæ largitus eſt.

Tobiæ.4.

Eſai.53

Matthæi laudes.

CVm tranſiret Ieſus, vidit hominem ſedentē in telonio Matthæum nomine, & ait illi: ſequere me, & ſurgens ſecutus eſt eum. Super hæc verba inquit B. Chryſoſtomus. Diuites quidem mali ſedent in telonio, hoc eſt in auaritia ſua, obliti mortis, obliti iudicij, ac deniq; prorſus nullam ſalutis ſuæ curam habentes. Sed pecuniæ intendentes, neq; vt obligati ſunt, pauperibus eam impartientes. De Alexandro illo Magno, quamuis ethnicus eſſet, memoriæ proditum eſt, quod liberaliter quidem ſoleret non ſolum opes ſuas, & pecunias, verum etiam multa alia communia facere ſuis militibus, adeo vt cum aliquando in ſummo quodā æſtu & ſiti vas quoddam aquæ ſibi allatum fuiſſet, noluerit ipſe ſolus

Matth.9

eam

22 eam aquam bibere, ſed potius ſtatim aquam profuderit dicens eã non ſufficere pro omnibus etiam militibus ſuis. Et certe auari ipſi quanto in errore verſentur perſpicuum eſt quia arbitrantes pecunias quas poſsident ſuas eſſe, tandem in ipſa morte ſe nudos inueniunt: atque ſine pecunijs ſepulturæ ſtatim eſſe tradendos ante oculos conſpiciunt.

Hoc quod Matthæus exercebat, videlicet, vſuras ipſas reprobauerat iam olim Deus per Prophetam Ezechielem, cum dixit: Ad vſuram ne cõmodaueris, Vides ergo vſuram à Domino prohiberi in lege antiqua. Neq; obſtat conceſsiſſe Moyſem Hebræis cõmodare extraneis ad vſuram, nam illud fuit permiſsiue ob eorum imperfectionem, quẽadmodum & vxores repudiare: quærentibus enim illis à Chriſto Ieſu, cur Moyſes mandauerit dari li Ezech. 18 Deuter. 23
23 bellum repudij, & vxores dimittere? Reſpondit Dominus. Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras. Idem etiam exiſtimo de ipſa vſura dicendum. Matth. 19 Deuter. 24

Quemadmodum autem manus formatæ ſunt, vt ſe mutuo iuuarent, item & pedes, quoniam membra ſunt vnius corporis: ſic nobis inuicem ſubuenire debemus: cum eccleſia ſit corpus quoddam, cuius nos membra ſumus, vt ait Apoſtolus. Imo non ſolum Chriſtiani, ſed omnes homines proximi ſunt, & huius vniuerſitatis membra. Et quemadmodum naturæ repugnaret, pedes ſe mutuo impedire: ita rationi aduerſatur, homines ſe ipſos inuicem lædere, & alterum alteri in neceſsitate non opitulari. Alter alterius onera portare, inquit Apoſtolus. Nec vero longe aberrat ab huius exhortationis intelligentia Chryſippus inſignis philo- Ad Cor. 11 simile.
24 ſophus, cum dicat, homines ad homines iuuandos fuiſſe editos in lucem. Ideo Dominus ait. Mutuum date nihil inde ſperantes, & erit merces veſtra multa, & eritis filij Altiſsimi. Sedentem in telonio. Sedebat vtique, inquit Chryſogonus, quia ſtare non poterat pondere cupiditatis oppreſſus. Aurum natura graue, grauius fit auaritia nimis. Hinc eſt, quod plus habentem deprimit, quam ferentem: & vehementius aggrauat corda, quam corpora. Et quemadmodum aurum generatur in obſcuro, reddit etiam corda ipſa obſcura. Auri furor ardentius humano feruet in pectore, quam caminus totus igneſcit incendijs, & acrius homines diſſoluit in terra, quam ſoluitur in calore flammarum. Luc. 6 Chryſog. ſer mo. 29.

Et

Et ait illi, sequere me: & surgens sequutus est eũ. Ad huius viri 25
exemplum admonere vos volo fratres, vt relinquatis omnia, sed
persuadere ex me non præsumo. Si ergo cuncta mundi relin-
quere non potestis, sic tenete quæ mundi sunt, vt tamẽ per ea nõ
teneamini in mundo: vt terrena res possideatur, non possideat, vt
sub mẽtis vestræ sit dominio, quod habetis, ne mens vestra, dum
terrenarum rerum amore vincitur, à rebus suis ipsa magis possi-
1 ad Cor. 7. deatur. Hinc etenim B. Paulus ait. Tempus breue est, reliquũ est,
vt qui habent vxores, tanquam non habẽtes sint, & qui flent, tan
quam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudẽtes, & qui
emũt, tanquã non possidentes: & qui vtuntur hoc mũdo, tanquã
non vtantur. Ille autem vxorem habet, quasi non habens, qui sic
studet placere coniugi, vt tamẽ non displiceat conditori. Flet quo
que, sed tanquam non fleat, qui sic temporalibus dãnis affligitur, 26
vt tamen de æternis lucris semper animũ consoletur. Gaudet ve-
ro, sed tanquam non gaudeat, qui sic de temporalibus bonis hila-
rescit, vt tamen semper tormenta perpetua consideret: & in hoc
quod mentem gaudio subleuat, hanc continuo pondere prouidi
timoris premat. Emit autẽ, sed quasi non possidẽs, qui & ad vsum
terrena præparat, & tamen cauta cogitatione prouidet, quod hęc
citius relinquet. Mũdo quoq; vtitur, sed quasi nõ vtatur, qui & ne
cessaria cuncta exterius ad vitæ suæ ministeriũ redigit, & tamen
hæc eadem non finit menti suæ dominari, vt subiecta foris se-
B. Greg. ho- uiant, & nunquam intentionem animi ad alta tendentis frangãt.
milia. 36. in Hæc expositio est Beati Gregorij in quadam homilia,
Euangel.

Matthæi laudes. 27

ET surgens secutus est eum. Vt enim non satis est, vigentes, &
sanos habere oculos quo aliquid videamus, nisi aliunde adsit
Similia. lux, quæ oculis obiecta illuminet: ita non satis est, vt pie ali-
quid faciamus, mentem sanatam esse per gratiam, nisi adsit
etiam interna vis spiritus sancti: quæ nos ad operandum excitet,
& nobiscum etiam cooperetur. Quemadmodum enim rerum
naturalium formæ, quamuis aliquæ in suo genere perfectæ sint
efficere tamen per se nihil possunt, nisi adsit illis generalis pri-
mæ causæ omnia mouentis virtus: ita quamuis gratia in
suo genere perfecta forma sit: nihil tamen homo æterna vi-
ta dignum efficere poterit, nisi cum illa autor ipse gratiæ
singulari

28 singulari virtute quadam, atq; ratione cooperetur. Duo enim auxiliorum genera Theologi statuunt, quibus Deus homines ad se vocare solet, quorum alterum sufficiens appellant, alterum superabundans, quodq; omnem superat duritiam: quo priori auxilio excitati homines aliquando conuertuntur, aliquando vero non. Hoc autem posteriori, quoniã maioris gratiæ, & virtutis est nemo non conuertitur. Vtriusq; vero auxilij vim, atq; naturam vo- Genes. 19
bis apertissimo exemplo commonstrabo. Monet angelus Domini iustum Loth, vt è Sodomis egrediatur, secumq; suos educat: Dominus enim ciuitatẽ illam demoliri statuerat. Ille hoc nũcium generis suis detulit, qui tamen visus est eis, quasi ludens loqui, & ideo ab eis contemptus atq; neglectus fuit. Cum autem angeli instarent, atq; vrgerent, isq;, vt generos seruaret, moram fa-
29 ceret apprehensum angeli foras duxerunt, &, vt se ipsum in mõte saluum faceret, monuerunt. Hoc igitur exemplo cernitis fratres sanctum Loth, & generos eius fuisse imminentis periculi admonitos: sed aliter isti, aliter ille. Isti namq;, si opportune monẽti obtemperare humiliter voluissent, à periculo quidem, liberarentur: Ille vero, cum exire dissimularet, ab angelis apprehensus, extra periculum positus est. Ad hunc ergo modum Dominus homines omnes à gehennæ incendijs, & peccati morte liberare volens, quosdam quidem sufficienti auxilio vocat quo possint à peccato surgere, si vellent, quorũ tamẽ multi, vt isti generi Loth, surgere nolunt: alios tamen, secundum voluntatis suæ beneplacitum, maioribus auxilijs vehementiorique impulsu vocat, qui sic à diuina gratia præuenti, & potenter excitati, vocanti Domino
30 semper parent. Vnde Beatus Augustinus de eiusmodi auxilijs loquens ait: hæc gratia à nullo duro corde respuitur, quia idco datur, vt duritia cordis penitus auferatur. Cæterum hoc auxilium ad potiores spectat, ad illos videlicet quos diuinæ gratiæ liberalitas hoc tanto munere donare dignatur, quæ cum nemini ad salutem desit, nullique iniuriam faciat, qui nihil cuiquam debet, salua integritate iustitiæ, quosdam hoc ad se auxilio vocat, nec illis accusandæ ipsius iustitiæ ansam præbet, & istis amplissimæ prædicandæ eius misericordiæ materiam tribuit. Hoc igitur superabũdanti auxilio & Matthæus Euãgelista, & cæteri apostoli à Domino vocati sunt. Ex his autem, quæ diximus aperte liquet cuius periculi sit à gratia excidere, & in lethale peccatum labi, præ-

sertim,

sertim, siquis in eo diutius persistat. Quisquis enim hoc facit, in 31.
manifestum discrimen salutis suæ causam adducit, incertum enim
est, an Deus illum superabundanti auxilio ad pœnitẽtiam vocet,
& incertum est etiam an is sufficienti auxilio, quod nemini deest,
vti recte velit: cum plurimos atque adeo innumerabiles pene vi-
deamus, qui hoc auxilio ad meliorem mentem non redeunt.
Vtrinque ergo huius hominis conuersio incerta est. Quod igi-
tur maius periculum esse potest, quam hoc tantum salutis æter-
næ negotium in tam apertum discrimen conijcere? Quod qui-
dem periculum tanto maius est, quanto diutius lapsus homo in
peccato iacet. Graui namque consuetudinis pondere pressus,
tanto difficilius à peccato surget: quantum plura peccauit. Vnũ-
quodque enim peccatum velut pondus quoddam est, quod one-
ri præiacenti adiungitur, vnde iniquitas velut talentum plumbi 32.
Zachariæ. 5. esse dicitur apud Zachariam prophetam. Quemadmodum ergo
qui vires habet quinquaginta librarum pondus portare facile pos-
Simile. sit, si huic ponderi noua pondera adijcias, difficilius illud porta-
re poterit: ita qui à recenti peccato, quod esset facilius, non sur-
git, quin potius noua peccatorum pondera veteribus adiungit,
multo difficilius surget. Quid igitur hic dicent, qui multos iã an-
nos in peccati cœno volutantur? Si enim, vt sanctus Propheta Za
charias dicit iniquitas est quasi talentum plumbi, quo labore qui
sub tam multorum pondere pressus iacet à peccato surget? Vt
enim recte Adrianus pontifex ait, raro homines secundum vlti-
mum potentiæ operantur, quod hac in re opus est, cum pecca-
torum onus tot scelerum accessionibus fuerit auctum.

33

Matthæi laudes.

Zachariæ. 1. SEquere me, & surgens secutus est eũ. Propheta Zacharias He-
bræis dixit: hæc dicit Dominus exercituum: conuertimini ad
me, ait Dominus exercituũ & ego conuertar ad vos dicit Domi-
nus exercituum. Hæc sententia difficillima est tum Theologis,
tum etiam improbis hominibus. Theologis magnũ eius specula-
tio facessit negotiũ: improbis autẽ eius vsus: & hac de causa toties
repetit propheta Dei oraculo esse edictam, vt nullis relinquatur
B. August. li. de gratia ad Valentinum monachum. excusatio eam non amplectendi, quamuis minime intelligatur.
Docte vero atque copiose persequitur eam Beatus Augustinus
lib. de gratia, & libero arbitrio. Difficultas in eo posita est, quod

conuer-

34 conuersio hominis iniqui ad Deum, res est maior, quam vt naturæ viribus geri possit. Quid igitur Deus postulat, quod præstare nemo potest? Deus ipse omnipotens hoc munus exequi debet, vt oues errantes in viam tanquã pastor reducat, vt extrema ægritudine laborantes tanquam medicus curet, & sceleribus astrictos vt Redemptor liberet: id nobis ab eo etiam atq; etiã precibus omnibus petendum, & obsecrandũ est. Ita regius propheta in Psalmis orat: Deus virtutum cõuerte nos, &, Deus tu conuersus viuificabis nos. Quo loco conuertens, legit Beatus Augustinus, & in Hebræa editione, & septuaginta interpretum est actiua voce. Et in eodem Psalmo: Conuerte nos Deus salutaris noster. Denique Saluator ipse ait, nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eum. Nobis igitur opus est ope sua immensa, vt ad se nos non
35 solum alliciat, sed etiam trahat. Flagitia enim ipsa libidine nostra nixa, valde renituntur. Quo pacto ergo hoc prophetæ Zacharię, imo Dei nostri pronuntiatum declarabimus? Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Tu Deus optime vires nostras, vel potius imbecillitatem nostram requiris? At ex immensa tua vi, & potestate pendemus, nisi tu nos excitaueris, in tenebris perpetuis temporibus iacebimus. Tanta huius loci difficultas est, vt Pelagium, & alios eius factionis in turpissimum & pernicioſissimũ errorem impulerit, scilicet, gratiam Dei pro meritis nostris dari, hoc est, nos cõuersione nostra mereri, vt nos Deus in gratiã suam recipiat. Atque ex hoc loco Zachariæ suam hæresim defendere nitebantur. Nam si Deus ad nos conuertit non vult nisi nos vicissim ad ipsum conuertamur, propter cõuersionem no-
36 stram ipse conuertitur. Meretur ergo de illõ conuersio nostra conuersionem suam in nos. Quæ iniqua expositio est nimis eo quod vniuersam gratiæ naturam tollat, teste Beato Paulo in Epistola ad Romanos, vbi ait. Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia, iam non est gratia. Hanc hæresim dissertissime confutat Beatus Augustinus hoc argumento. Apponitur nonnunquam multum gratię non bene de Deo, sed pessime meritis: quibus si pro meritis gratia referenda esset, æternas pœnas à Deo perpetuo alienati persoluerent: quod Beatus Paulus testatur. Non sum dignus (inquit) vocari Apostolus: quia persecutus sum Ecclesiam Dei: sed gratia Dei sum id, quod sum. Et in epistola ad Titum. Eramus nos aliquando insipientes increduli, erran-

Psalm. 79. Psal. 84

Ioan. 6

Ad Rom. 11

1. ad Cori. 15 Ad Titum. 3

errantes, seruientes desiderijs, & voluptatibus varijs, in malitia, 37
& in inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem: cum autem benignitas & humanitas apparuit Saluatoris nostri Dei, nō ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Tantum ergo errorem nos semper detestemur. Hæc vero prophetæ sententia ita intelligenda est, vt Deo nos à vitæ prauitate auertēte, ad seque trahēte non modo non recusemus, sed etiā pro parte nostra virili accuramus: quod ita necessarium est, siquidem inuitos nunquam nos ad se alliciet. Nam hoc totum positum est in amicitia violata reconcilianda, quod nunquam nisi vtroque amico volente fit. Ita igitur Deus optimus ex nostra voluntate pendet, sicut medicus ex voluntate infirmi. Nam medicus ægroto medicinam non faciet nisi ab eo ipse curari velit: salute vero, opera, & diligentia medici recupera- 38
ta nullus sanus homo eam voluntati suæ, sed medici peritiæ ascribet. Quoniam vero Deus vehementer nobis mederi, & in suam gratiam ponere cupit: ideo ipse postulat, vt faciles nos in hac re præbeamus, dicens: conuertimini ad me, & ego conuer-
1. Paralip. 28 tar ad vos. Ita explicandum est illud Paralipomenon, quo nos etiam aduersarij oppugnari arbitrantur. Tu Salomon fili mi cognosce, & serui ei in corde perfecto, & anima volente: quia omnia corda scrutatur Dominus, & omnes cogitationes mentium nouit. Si quæsieris eum, inuenietur tibi, & si dimiseris eum, repellet te in perpetuum. Et illud secundi Paralipomenon: Dominus vobiscum, cum vos estis cum eo, & si quæsieritis eum, inuenietis, si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. Optime Matthæus voluntati Dei acquieuit, siquidem cum eum vocauit, sta- 39
tim surgens totum se eius diuinæ obedientiæ tradidit. Et in signū lætitiæ cordis sui conuiuium parauit ipsi Domino, & discipulis eius, multisque alijs publicanis, vt hac occasione etiam à peccatis suis conuerterentur. Legimus Herodem, qui infœlicissime natus est, natalis diem conuiuio magnifico celebrasse. At quanto iustius Matthæus Euangelista hunc vocationis suæ diem celebrauit, quo in nouam vitam non corporis, sed animæ, nec tempo-
Lucæ. 15. rariam, sed æternam diuina vocatione animatus est, vel certè à morte ad vitam excitatus? Quemadmodum de luxurioso filio ad pœnitentiam conuerso pius pater ait: mortuus erat & reuixit,
Genes. 21. perierat, & inuentus est. Legimus item Abraham Patriarcham

mag-

40 magnum conuiuium feciſſe, quo die Iſaac dilectiſsimum filium ablactauit, quod iam puer à lacte depulſus adoleuiſſet, ſolidiorique deinde cibo nutriendus eſſet. At Matthæus noſter animaduertens ſe à falſis, & venenatis mundi delicijs, atque opibus ablactatum, & ad cœleſtis gratiæ epulas inuitatum, vel vt apertius loquar, à diaboli ſeruitute manu emiſſum, & ad filiorum Dei libertatem tranſlatum, conuiuium multo ſplendidius apparauit, quo animi ſui lætitiam, & pium affectum teſtaretur. Quid ni hoc faceret tanto munere donatus? Qua, quæſo, lætitia exultaret homo ab aliquo tyranno captiuus, & ferreis catenis alligatus, & in carcere obſcuriſsimo poſitus, ſi ab aliquo principe ſolueretur, & in libertate collocatus, magnis opibus ab eo ditaretur? Quam quidem lætitiam Beatus Auguſtinus in libris confeſsionum oſtendit ſe percepiſſe, cum
41 hac diuina luce illuminatus & à peccati ſeruitute liberatus ad Dominum clamare cœpit. O Domine quia ego ſeruus tuus, ego ſeruus tuus & filius ancillæ tuæ, dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.

MATRIMONIVM.

Eccle. 25.

IN Eccleſiaſtico dicitur. In tribus beneplacitum fuit ſpiritui meo, quæ ſunt probata apud Deum, & homines, concordia fratrum: amor proximorum, & vir, & vxor ſibi bene conuenientes. Grande procul dubio ſcelus eſt matrimonij fidem violari: habes apud Plutarchum hominis Ethnici præclarum teſtimonium pro hac re. Quondam Alexander, cum ſpectaret cuiuſdam mulieris concubitum, ipſaque moram traxiſſet, rogat eq; ab eo, quid cauſæ accidiſſet in re hac? Reſpondit. Vt ſecurè viri proprij fugerem oculos. Quo audito Alexander, Virum, inquit, habes? Fuge à me, & à lecto hoc. Quid vobis Chriſtiani videtur hoc audientes? Non inuenirentur modo multi inter Chriſtianos (qui beatitudinem æternam, aut tormentum æternum credunt) qui hoc facerent.

Beatus Auguſtinus de hac materia agens inquit. Intemperans in coniugio quid aliud, niſi quidam adulter vxoris eſt? Omnis vehemens amator propriæ vxoris adulter eſt. Hæc ſancti Doctoris Auguſtini ſententia per hyperbolen accipienda eſt: tamen ex ea infertur, quid diceret ſanctus vir de eo, qui cũ non ſua effrenis eſt. Videant ergo coniuges quo temperamento, ac ſobrietate conceſſo matrimonio vtantur, magna enim in hoc difficultas, & magna item virtus poſita eſt. Id quod idem Beatus Auguſtinus de bono coniugio indicat his verbis. Multi quidem facilius ſe abſtinent, vt non vtantur nuptijs, quam temperanter, & bene vtantur: ego vero facilius non vtor nuptijs, quibus vſus eſt Abraham, quam ſic vtar nuptijs, quemadmodum vſus eſt Abraham.

B. Auguſt. de bono coniugij.

Vnam rem non poſſum non admirari quod cum in vnaquaq; Republica ſint examinatores ad omnia officia, videlicet ad examinandum ſarcinatores, ſutores, & barbi tonſores, &c. ita vt nullus officinam abſque prævio examine aperire poſsit, quare non ſunt etiam examinatores & inquiſitores ad eorum vitam & mores inquirendos, qui vxorem ducere volunt! Putatis non eſſe officium idemque magnum vxorem ducere? Quare ergo non

4 examinatur adoleſcens vtrum ſciat ea, quæ neceſſaria ſunt ad matrimoniũ? Vtrum ſciat leges matrimonij? Vtrum ſciat domum regere, & qualiter ſit tractanda vxor, &c. Cum ergo in Republica hæc in curia ſit, & negligentia quare vnuſquiſque, qui vxorem ducere vult, virum ſanctum non conſulit, y ſe examina con el, eique dicit. Pater ego volo vxorem ducere me obſecro doce qua id ſum intentione facturus, & quomodo cum vxore & familia me gerere debeo? O quam vtile, & fructuoſum eſſet hoc facere! Facite itaque fratres hoc modo, qui alium ſtatum ſumere vultis.

Beatus Chryſoſtomus in quadam oratione inquit. Omnia fac, & ſatage, vt commodam, modeſtam, & obſequentem vxorẽ ducas: nam ſi domos, atque ſeruos empturi curioſe ſciſcitamur, & 5 perſcrutamur vendentes pariter, atq; priores poſſeſſores de illarũ quidem fabrica, de horum autem corporis habitudine & animi ſtudio inquirẽtes, multo magis vxores ducturos tantam ac longe maiorem etiam prouidentiam gerere oportet, domum enim vitioſam, & ſeruum, ſi emptus videatur, reddere venditori licet: vxorem vero ductam reddere his, qui dederunt, non licet.

B. Chryſoſt. orat. de pulchritudine & vxore tomo. 5

Bernardus Scardeonius inquit. Sicut illiqui non ferunt ſeruos palam comedere, & bibere, faciunt eos ingurgitare clanculum: ita qui non cõmunicant iocos, & luſus cum vxoribus, faciunt vt hæ quoque vicarios accerſant maritis, & aliunde quærant ab alienis, quæ ſibi debebantur à proprijs viris, ſolatia.

Bernar. Scardeo. li. de pudicitia matrimonij. c. 18. simile.

Rhodiginus ait. Quemadmodũ ignis palea, vel ſtupa facile ſuccenditur, atq; ocyus item reſtringitur, contabeſcitq;, niſi robu- 6 ſtior, firmiorq; materia fuerit admota, qua cõfoueri poſſit: ita memento euaneſcere, vanorumque coniugum amorem forma ſolũ corporis conciliatum, niſi bonis præfultus moribus, ac prudentia coalitus radices miſerit altius.

Rhodigi. li. 28. c. 21.

Beatus Chryſoſtomus in quadam homilia ait. Mẽſura ſemper deſiderabilis, modicæ ſcintillæ multam lignorum pyram ſuper pone, & iam non ardentem videbis ignem, ſed multum inſuauẽ fumum. Viro valde forti, & magno onus impone vires excedens & cum onere videbis humi iacentem, & proiectum. Multũ onus ingere nauigio, & graue facies nauigium. Ergo qui vxorem accepiſti mediocritatem in familia tua dilige, vt quiete, & in pace poſſis viuere.

B. Chryſoſt. homil. 54. ad popul. Antioche. Similia.

MATRIMONIVM. 7

Simile. SOcrates se consulentibus de ratione matrimonij contrahendi dixit. Quemadmodum pisces, ò adolescentuli, qui nondũ intra nassas sunt, volunt intrare, qui autem iam intus sunt volunt exire: sic & vos, ne idem vobis accidat, videte quid facitis, hoc enim hominibus euenire solet multoties propter imperfectionem mulierũ. Ideo Valerius in epistola ait. Amice det tibi Deus omni potens omnipotentis fœminę fallacia non falli. Hinc Lia vxor Iacob nascentibus filijs gratias Domino agebat, & nomina illis hanc animi sui gratitudinem testantia imponebta quando autem ei nata est filia nil de illa locuta est, vt patet in Genesi vigesimo nono & trigesimo capite. Quod præsagium forte fuit malorum, quorum illa causa fuit.

Valer. Maxi. in epistol. ad Rufinum

Genes. 26. & 30.

8 Vt autẽ mulier non sit marito suo alicuius mali occasio, curare debet omnibus viribus perfectionem, quã matrimonialis status postulat, obtinere. D. Paulus ad Corinth. scribens ponit differentiam, quæ inter mulierẽ nuptã, & inter virginem versetur, his verbis. Mulier innupta & virgo cogitat, quæ Dñi sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu. Quæ autem nupta est cogitat, quæ sunt mũdi quomodo placeat viro. Et quidẽ mulier nupta, quæ viuere vellet vt religiosa erraret profecto, & in eo, quod debet deficeret, atq; id quod intẽdit minimè cõsequeretur: oportet igitur vt quęlibet in

1. Ad Cor. 7

Simile. statu suo perfecta esse conetur: nam sicut in rerũ natura monstra, quæ nascuntur mẽbris animaliũ differentium, ac dissimilium nõ conseruantur, nec viuũt. Assi esta mõstruosidad de estados en vn compuesto, los que la siguen queriendo viuir como religiosos, te 9
niendo estado de casados no se logran, ni medran en sus intentos. Et quemadmodum natura abhorret monstra sic Deus hos detestatur: & ideo in lege veteri iubebat Dominus ne in cãpo vno semina dissimilia seminarẽtur, ni en la tela fuesse la trama de vno, y el estambre de otro: Nec etiam in sacrificio offerretur animal, quod in aqua, & in terris habitaret. Ponat igitur mulier nupta in corde suo, quod vt sit amica Dei, debet esse bona nupta, & quod bonum animæ suæ in hoc consistit, vt sit in suo statu perfecta, & pro hoc laborare est, sacrificium Deo offerre nimis acceptabile. Non dicimus hic, vt mulier nupta non oret, sed quod oratio ipsa, & preces quas Deo fundere debet, futuræ sunt quoddam mediũ,

vt

10 vt melius munus ſuum (quod eſt optime filios ſuos alere, domũ
ſuã recte gubernare. & coniugi ſuo maxima cũ fidelitate, amore
& reuerentia ſeruire) ſedula cura præſtet, & exerceat. Quapropter
Salomon in Prouerbijs inquit. Mulierẽ fortẽ quis inueniet? Pro- Prou. 31.
cul, & de vltimis finibus pretiũ eius. In quo Spiritus ſanctus aper-
te inſinuat rem eſſe rarã, & ob hoc nimis pretioſam huiuſmodi
mulierem inueniri. Quod autẽ hæc ſit eius intentio ex eo vide-
tur, quia in originali dicitur. Nimis elongatum eſt ſuper lapides
pretioſos pretium eius: ideſt. Muy alexado ſobre las piedras pre-
cioſas es el precio ſuyo. Itaq; vir, qui prudentẽ mulierem, bonam
ac magni valoris inuenerit, diuitẽ ſe reputare poteſt, & exiſtimare
ſe pretioſum lapillũ orientalem, aut maximi valoris gẽmam in-
ueniſſe. Nã ſicut quando in aliqua materia dura, & quæ ferro aut
11 arte domari nõ poteſt, inſculptã aliquam figurã perfectiſsimè cer
nimus, dicimus & cognoſcimus ex ea, artificẽ, qui eam fecit, in ſua
arte eſſe cõſummatiſsimũ, ſiquidẽ perfectione ſuę artis indomabi
lem ſubiecti duritiẽ ſuperauit. Sic dum mulier ſe oſtẽdit eſſe illã,
quæ debet, cũ ex natura ſua ſit debilis apertiſsimũ eſt rariſsimæ
eius virtutis ſignũ, & argumentũ euidens quod quanto in natura
eſt debilior, tanto in animi valore cęteras antecellit. Cõfidit in ea
cor viri ſui (inquit vlterius Salomon) hoc eſt. Virtus mulieris bo-
næ debet generare in corde viri ſui magnã fiduciam. Itaq; tã ca-
ſta, munda, & honeſta debet eſſe mulier nupta, vt ne quidẽ cogi-
tet de cõtrario, hoc eſt, q̃ ni aun pienſe que puede ſer lo cõtrario:
& ſicut dicitur de Solone, qui leges Athenienſibus dedit, quod cũ
vnicuiq; ſceleri pœnã imponeret, eã non cõſtituit aduerſus eum
12 qui patri ſuo mortẽ inferret, noluit enim tãtum delictũ cõmemo
rare: dicebat namq; non oportere, vt homines huiuſmodi nefas
poſsibile, aut factibile reputarẽt. Sic cadẽ ratione ęquũ eſt, vt mu
lier nupta ne quidẽ cogitet poſsibile eſſe, ſe eſſe malã id eſt, q̃ no
le paſſe por imaginacion, que es poſsible ſer mala, & hac puritate
& ſancta caſtitate cõcepta magna in corde viri ſui gignetur fidu-
cia, & quędã ſuauitas iugi matrimonialis ipſa enim adiuuabit virũ
ſuũ in familiæ gubernatione, & in diuitijs acquirẽdis: & ideo ſpo-
lijs non indigebit, hoc eſt, non indigebit ſupellectilibus, & alijs
rebus neceſſarijs. Quoniã autem mulier debet eſſe marito ſuo gra
tioſa: & vna ex præcipuis gratijs mulieris nuptæ erga virũ ſuũ cõ-
ſiſtit in hoc, quod non reddat malum pro malo, ſed reddat pro

malo bonũ, ideo additur. Reddet ei bonũ, & non malũ omnibus 13
diebus vitę suę. Y con esto es imposible q̃ no le gane la volũtad, y
aya victoria del. Oportet etiã, vt mulier sit erga domesticos suos
misericors, ideo inquit sapiens. De nocte surrexit deditq; prędam
domesticis suis, & cibaria ancillis suis: & quia cũ vicinis pacẽ habe
re debet, ideo sequitur. Laudent eã in portis opera eius. Oportet
etiam vt in pauperes sit magnifica & liberalis idcirco adijcitur.
Manũ suam aperuit inopi, & palmas suas extẽdit ad pauperem.

Matrimonium.

Ad Titum. 2 SCribens B. Apostolus Paulus ad suũ discipulum Titum præci
pit, vt mulieres nuptæ sint domus curã habentes. Vbi in Grę-
co originali legitur. Sint domus custodes. Et quidẽ mulieres quæ
hoc præceptũ obseruãt, & in oĩbus perfectę esse contẽdũt, mari- 14
tos suos inuitãt, vt ipsas perfecto amore prosequãtur, eisq; debitã
fidelitatẽ seruẽt, ac in pace & Dei seruitio viuãt, deniq; efficiũt, vt
Prouerb: 5 vnusquisq; coniugũ obseruet illud quod in Prouerbijs Salomon
ait. Lætare cũ muliere adolescentię tuæ: Cerua charissima, scilicet
sit tibi: Vbera eius inebrient te omni tẽpore: & in amore eius de-
lectare iugiter. Et verbũ Hebræũ, vbi nos legimus, vbera signifi-
cat etiã amores. Atq; ita hęc verba faciũt hunc sensum. Amores
eius inebrient te omni tẽpore, quod quidẽ est admirabilis amplifi-
catio: que mande el Espiritu sancto q̃ande el marido como em-
briagado del amor de su muger, iugiter, nõ per vnius diei vel mẽ-
sis, aut anni spatiũ, sed continuo vsq; ad vitæ finẽ. Posuit Sapiens
Salomon comparationẽ de cerua propter singularẽ amorẽ, quem
ceruus erga cerũ habet inter omnia animãtia, dicitur enim quod 15
incensus & inflãmatus amore eius vehemẽtissimos mugitus edit.
Ex eo autẽ quia homines suas vxores hoc amore non prosequũ-
tur oritur, vt adulteriũ contra illas cõmittant, & cõtra illis paulo in-
ferius loquitur Spiritus sanctus dicens. Quare seduceris fili mi ab
aliena, & foueris in sinu alterius? Respicit Dñs viã hominis, & om
nes gressus eius considerat. Iniquitates suæ capiunt impiũ: & fu-
nibus peccatorũ suorũ constringitur. Ipse morietur, quia non ha
buit disciplinã. O terribilia verba Deus ea in cordibus vestris im-
primat. Perpendite quęso fratres vnũquodq; eorũ profunde, digna enim sunt maxima ponderatione, & animaduertite quomodo
Spiritus sanctus hĩc temporalem mortem adultero minatur, &

in-

16 inquit se vitam eius qui adulterium commisit breuiaturū. Hoc etiam manifeste constat in sacro Geneſis libro, vbi Dominus regem Abimelech, qui vxorem Patriarchæ Abrahæ vsurpauerat neſciens illam eſſe nuptā his verbis alloquitur. En morieris propter mulierem, quā tuliſti, habet enim virum. Heu heu quā multi hodie moriuntur, qui licet exiſtimentur laterali morbo aut alia ęgritudine mori, moriuntur præcipuè, quia adulteri erāt, quia tulerant mulieres alienas, & Deus illos in pœnā ſcelerum ipſorū vita priuat. Quoniam autem rex hic ſimplici animo vxorem alienam tulerat, ei Dominus dixit. Et ego ſcio, quod ſimplici corde feceris, & ideo cuſtodiui te ne peccares in me, & non dimiſi, vt tangeres eam. Hinc intelligetis, ò mulieres nuptæ, vos alium ha-
17 bere virum magis præcipuū, qui eſt Deus, aduerſus quem præcipuā offenſam committitis ſi contra viros veſtros carnales adulterium perpetratis. Et vt videatis, quod domus coniugū non ſunt ditandæ ſceleribus, ſed bonis operibus, animaduertite quomodo Deus in corde illius regis gentilis poſuit vt Patriarcham Abraham, & Sarram vxorem eius multis donis, pretioſiſq; muneribus exornaret. Atq; ita inquit ſacer textus. Tulit igitur Abimelec oues, & boues, ſeruos, & ancillas, & dedit Abrahæ, Sarræ autem dixit. Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum tuorum. Vbi alia tranſlatio vertit. Hoc erit tibi in ſignum pudoris tui. In quo inſinuatur, & infertur, Deum illos ditaſſe non quia peccatores, ſed quia boni erant. Geneſ. 20.

Matrimonium.

18 INter omnia documenta, quæ Chriſtus ſummus mundi magiſter hominibus reliquit, vnum ex præcipuis eſt illud: Inimici hominis domeſtici eius. Nam hoc veloci telo, cū per ſe nō poteſt, Satanas piorum mentes grauiter conſauciare, trāsfigere ſolet. Incredibile enim eſt quantum poſsit oratio, preces, lachrymæ eorū, quinobiſcū magnas habent coniunctiones, & naturæ legibus no bis ſunt multis modis connexi. Ideo Eccleſiaſticus inquit. A filijs tuis caue, & à domeſticis tuis attende. Et Propheta Hieremias ait. Vnuſquiſque ſeà proximo ſuo cuſtodiat. Quod autem in omnibus domeſticis mulier viro ſuo ſit periculoſior, & efficacior ad eum peruertendum manifeſte Satanas inſinuauit, qui ſancto Iob calliditate ſua hoc tentationis genus tertio loco repoſuit. Matt. 10. Eccle. 32. Hierem. 9.

Quæ vna enim ſupererat conſolationis ratio poſt amiſſas fortu 19
nas, atque liberos, coniugis videlicet conſortium, & conuictus,
hæc in virum ſanctũ incredibili Dæmonis calliditate, & aſtutia
in amaritudinem verſa eſt, & illius verbis, & oratione tanquam
ineuitabili telo ſanctiſsimi viri animam peccato conſauciaret,
& in deſperationẽ adigeret. Nam cum videret nihil ſuis machi-
namentis profeciſſe, vt illius animum, & mentem penetraret, &
impetũ quẽdã faceret veteres voluit artes repetere, & qua ratio
ne primo parenti vitã animæ eripuit, voluit & viro ſanctiſsimo
graue nocumentum inferre. Sapienter à B. Gregorio dictum ac
cepimus hoc fuiſſe Satanæ conſilium, vt quoniam non poterat
in arcem omnibus virtutibus munitam aliqua ex parte irrum-
pere, nec mœnia, hoc eſt, incredibilem animi celſitudinem at-
tingere, quaſi artis bellicæ peritus, vxoris conſilia, & orationem 20
quaſi ſcalam quandã adhibuit, per quã aſcendens rationis arcẽ
occupare poſſet. Et hæc creditur eſſe cauſa, cur Satanas, qui pri-
mis duobus congreſsibus cum fortiſsimo milite tantum malo-
rum in eum refudit, vt ſublatis fortunis, liberis interemptis non
vxorem vnam cum fortunis, & gratiſsima ſobole morte etiam
cõfecerit. In primis ergo vxor eius inquit. Adhuc permanes in
ſimplicitate tua? Et addit ſtatim. Benedic Deo, & morere. Solet
ſcriptura diuina in explicandis rebus, & enarrãdis ſumma tantũ
rerũ capita referre, & cætera arbitrio lectoris relinquere: veluti
Matt. 3. Mſrci. 1. & Lucæ. 3. cũ dicitur prædicauiſſe Ioannẽ ad fluenta Iordanis. Pœnitentiã
agite, appropinquauit enim regnũ cælorũ. Et Chriſtus Redem-
ptor noſter idẽ etiã argumentũ ſuſcepit: quæ tamen nõ ita ſunt
accipienda, quaſi Ioannes, aut Ieſus Chriſtus Dñs. noſter nihil 21
aliud ore dixiſſent, quam Pœnitentiam agite, ſed quaſi hoc fue-
rit totius orationis thema, & quaſi argumẽtũ circa quod potiſsi
mũ tota verſaretur oratio. Ita etiam & hoc loco quæ huius libri
autor de oratione, & ſuaſione impiæ vxoris Iob refert, non ita
ſunt intelligẽda, quaſi nullũ aliud verbũ ore extulerit ſtulta fœ
mina. Nã quis credat duobus tantũ verbis fuiſſe alloquutã illũ
quẽ à ſumma fœlicitatis arce deturbatũ, in puluere iacentẽ vide-
ret? Quod ergo inquit. Adhuc permanes in ſimplicitate tua? Ipſa
interrogatio, qua exordij vice vtitur concitatiorẽ oſtẽdit, fuiſſe
orationẽ, & acres in animo ſancti Iob inieciſſe igniculos, & potẽ
tes ſubdidiſſe igniculos, vt ab admirabili ſubſiſtẽtia deijceret, &

prouo-

22 prouocaret ad blaſphemiam, atque ad Dei maledicentiam: namque interrogatio ipſa, vt eſt annotatum à Fabio Quint. acrem reddit orationẽ,& affectus concitat:& auditorem,& aduerſariũ vrget vehementer. Quouſque,inquit, tolerabis vir charisſime? es ne tu ferreus,aut inflexibilis?Quam ſalutẽ expectas? Quãdo tui erit habenda ratio? (Intelligebat enim adhuc ſanctũ virũ expectare diuinam prouidentiã.) Filij tui & filiæ vteri mei partus,& labores ad vnũ interiere, fruſtra illos genui, nihil tibi relictũ eſt,non domus,non famulus,non auguſtiſsimus fundus, non amicus vllus, non vicinus,ſed in ſterquilinio ſedes, nec ſub tecto. Ferreus itaque es,& ſaxeus,qui nullo tantorũ malorũ pondere commouearis. Eia age?Benedic Deo& morere. Ea enim eſt miſeria noſtra,vt ad vindicandã contumeliam magna propen-
23 ſione feramur:cumque hæc cupiditas omnium ſit animis inſerta, potentius tamen fæmineos animos occupat: quẽadmodum & rerum vſus docet,& vetuſtiſsimis proditũ eſt rerũ monumẽtis. Suadet ergo mulier his verbis viro ſuo, ne inultus moriatur, ſed acceptã a Deo contumeliã,& cladem iniuria aliqua,& contumelia penſet. Quod perinde eſt ac ſi diceret. Multis modis te Deus affligit:eripuit tibi fortunas, liberos,& omnia, vnũ tantũ tibi reliquum eſt, poteſtas videlicet maledicendi aut congerendi maledicta in numẽ tantopere tibi infenſum. Ecce quomodo fæminę viros in calamitate poſitos maxime præpediũt,vt infæliciores fiãt. Sed B. Iob virili animo reſpondit, dixit enim ad illã,Quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es. Si bona ſuſcepimus de manu Dñi,mala quare non ſuſtineamus? Sapiẽter profecto
24 B. Auguſtinus affirmat neminẽ Satanã, cæteraſque aduerſas potestates ſuperare poſſe, niſi citra ſocietatẽ peccati: vehemẽterq; his arridet Philoſophorũ ſentẽtia, Platonicorũ maxime qui in principijs quibuſdãpurgationẽ animi ſitã arbitrabãtur,ſine qua nemo mortaliũ aduerſæ poteſtatis machinamẽtis obſiſtere poſſit. Adepta itaq; mẽtis purgatione,illorũ erat ſentẽtia, fieri homines quaſi inſuperabiles quacũq; Dæmonis tentatione, caſu, & fortuna incidenti. Hinc ergo colligere poſſumus quanta fuerit mentis purgatio huius ſancti viri,quam fuerit à ſcelere, & à peccato immunis;quem nec ereptæ fortunæ,nec amiſſa chariſsima pignora filiorũ ab animi conſtantia potuerunt agere tranſuerſum, nec impia vxoris oratione concitatus vt Deũ afficeret

B Auguſt li. 10. de ciuitate Dei. c. 22.

contumelia, perturbatus fuerit, aut cõmotus, sed necessariã animi 25
constantiam retinens in tam graui ærumnarũ pondere hæc pauca verba respondit, quæ nulla vnquam sæculorum delebit obliuio: Si bona suscepimus, inquit, de manu Domini, mala quare non suscipiamus? Habent pauca hæc verba plurimum pietatis ac diuiniore Theologia sunt plena. Nã cũ sint bona omnia duplici differentia constituta, sunt enim alia tẽporalia, alia vero ęterna, atque hęc quæ appellamus tẽporalia propter ęterna bona sunt expectãda: postulat ratio ipsa, vt eatenus à nobis deligantur quatenus ad assequẽda bona illa, quę interiora sunt, & spiritualia viam quandã sternunt. Quo circa cum hæc bona peritura in ornamenta animi tanquã in finem destinãda non sint, boni & optimi viri profecto erit æquo animo ferre bonorũ externorum iacturam. Demum in 26
sancto Iob cõprobatur verũ esse id, quod à sumanis Philosophis traditum fuit, scilicet nihil bono viro mali accidere posse. Quemadmodũ tot flumina, tantum superne deiectorũ imbriũ, tanta vis fontium, non mutant saporem maris, nec remittunt quidẽ: ita aduersarũ rerum impetus viri fortis non vertit animũ. Sic semper sanctus Iob in eodem manfit statu, nec peccauit labijs suis, & omnia inuidentia mala in suum colorem traxit, & in suũ commodũ.

Matrimonium quærit amorem.

Cant. 1 CVm sciret sponsa se in sponsam assumptã, non postulat oscula pedis, non oscula manus (quod proprium est ancillarũ, seruorum mancipiorũ) sed osculum oris dicens in Canticis. Osculetur me osculo oris sui. Vt amica sponsa, & vxor socia viri, & sponsi, & non serua, nec ancilla. Est etiam valde notandum, quod 27
cum spõsa de sponso loquitur apud adolescentulas regem illum appellat dicens. Introduxit me rex in cellaria sua: cum autẽ spõsum ipsum alloquitur, aut dilectum, aut amicum, aut charissimum, aut alia familiari & blanda locutione cum illo agit. Paulo namque inferius inquit. Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Pulcherrime profecto exprimit sponsa affectum, & reuerentiam coniugalem: quamuis enim sponsa, aut vxor marito, aut sponso par sit habenda in his, quæ ad coniugium pertinent, sponsum tamen ipsa & reuereri debet, & omnẽ illi præstare obedientiam, & subiectionem cum factis, tum etiam verbis. Id
1. Petri 3. annotatum est à B. Petro Apostolorum principe de Sara quæ

Abra-

28 Abrahã Dominum ſuum appellauit. Id vero maxime ſeruare debent vxores, cum de viris ſuis, aut ſponſis apud aliquos loquuntur. Nã cum inter ſe amice, & familiariter conueniunt, & ſine arbitris ſe alloquuntur blandas ſibi inuicem appellationes tribuunt amici, & amicæ, dilecti, & dilectæ, fratris, ac ſororis, & alias huiuſmodi quas amor pro tempore fingit. Plutarchus in Moralibus inquit. Luna cum Soli coniungitur, tum obſcuratur, & occultatur: cum abeſt, lucet. Contra proba vxor præſente marito maxime conſpici debet, eodem abſente maxime abſcondi, ac latere. Plutarc. in moral.

Ibidem inquit. Cum ſpirat Boreas conatur vi veſtẽ reuellere: at homo magis aſtringit palliũ: Quod ſi Sol tepido vento demulſerit, iã ſpõte, & tunicã abijcit. Sic vxor conãs coniugis maritum à luxu reuocare, magis irritat: ſi placide ferat, & roget, magis efficit. ſimile. Idem ibidẽ.

29 Idem ibidem ait. Qui miniſtrant Elephantis, non ſumunt lucidam veſtẽ: qui tauris, purpureã non induũt, nam his coloribus efferantur. Tigrides tympanorum ſtrepitum non ferunt: ita vxor ab ijs debet abſtinere, quibus ſenſerit maritũ vehemẽter offendi. Idem ibid: Simile.

B. Chryſoſtom. in quadam homilia inquit. Vxorẽ tuam doce cum multa gratia, atq; iſtud meum, & tuum peſsimum ex animo eius extermina. Si dixerit, hęc mea ſunt, reſpõde, quę ſunt iſta quę tua dicis? Nec enim noui: ego nihil proprij habeo, quomodo ergo dicis hęc mea ſunt cũ oĩa tua ſint? Gratificaberis illi hoc verbo. Nõ vides quomodo iſtud erga pueros noſtros facimus. Quãdo nobis aliquid eripiũt eorũq; poſsidemus, atq; rurſus, & aliud accipere volunt, permittimus, ac dicimus. Etiam hoc tuum eſt, & illud. Iſtud cum vxore faciamus: eſt namq; animus ipſius puerilior, & ſi dixe B. Chryſoſt, homi. 20. ad Epiſto. Simile.

30 rit. Hæc mea ſunt, dic tu, Omnia tua ſunt, & ego quoq; tuus ſum.

Idem in quadam homilia ait. Sicut quando gubernatores inter ſe diſsident, etiam qui in naui feruntur periclitantur, ac timent, ne nauis ſubmergatur. Ita ſi diſcordes ſint vir, & mulier veriſimile eſt omnes, qui apud illos ſunt, participes eſſe malorum. Iſidorus Clarus in quadam oratione inquit. Non habet aliquis cur excuſet quam obrem ſua relicta alteri coniũgatur, nec dicat. Talis ac talis eſt. Non cernis, quod & in carne multa vitia habemus? Hic quidem claudus eſt, ille obtortos habet pedes, alius aridam manum, alij aliud contingit membrum ægrotare, nec tamẽ quis reperitur, qui propriam carnem oderit, ſed fouet, ac nutrit eam, non queritur, non amputat vitioſam partem, ſed ſanæ ſæpe parti illam. Idem homi. 50. in Gene. Simile. Iſidor. Clar. orat. 35.

illam præfert, nec hoc illa iniuria eſt. Eodem modo quantã quiſ- 31
que erga ſe ipſum dilectionem habet, tantam oportet & virũ erga vxorem ſuam habere: cùm enim eandem participemus naturam, multo tamen maxima ſit vinculi acceſsio ob coniugium.

Matrimonium requirit maximam curam.

OMnes qui vxores ducitis animaduertite vos nouum ſtatum vitæ ſumere & debere modũ viuendi mutare, hactenus enim eratis diſcipuli, parentes autẽ veſtri erant magiſtri, & vos alebant, docebant, vobiſq; alimenta præſtabant: at poſtquam vxores ducitis magiſtri facti eſtis, & domum ac familiam regere, filios alere, ſeruos ſuſtentare, & docere ſanctis operibus, & bonis exemplis inſtruere debetis. Idcirco ex ore veſtro non prodeat verbum otioſum, aut inhoneſtum, nec opus malum, ſiue quod malum ap- 32
Simile. pareat, operemini. Nã filij paruuli id, quod vident, aut à parentibus audiunt, facile apprehendunt. Et ſicut in molli cera maxima facilitate imprimitur id, quod in ſigillo ſignatum eſt, ſic in filijs, aut in ſeruis facile parentum vel dominorum mores imprimuntur. Attendite vos rationem de illis, ſicut paſtores de ouibus ſuis, eſſe reddituros: quod ſi defectu doctrinæ & correctionis vel ob malum veſtri exemplum ipſi deperduntur, & corruunt, vos etiam cum illis corruetis. Heli ſummus ſacerdos bonus erat, ſed quia filios ſuos non puniuit, & coercuit, in pœnam illius culpæ è ſella cecidit, & repentina morte raptus eſt. Omni igitur diligentia curate, vt filij veſtri parum loquantur, & multum denique bonum operentur, ſciantque Deum diligere, & adorare, ac frequentiſsime templa maxima cum reuerentia, nec non ima- 33
gines Ieſu Chriſti Domini noſtri, ac ſacratiſsimæ virginis Mariæ matris eius, & imagines ſanctiſsimæ crucis, & ſanctorum humiliter venerari, miſſas, diuina officia, & conciones reuerenter audire, dies feſtos ſanctificare. Docete etiam illos ſacroſanctæ Eccleſiæ obedire, regi fidelitatem ſeruare, ſacerdotes honorare miniſtros iuſtitiæ, & maiores natu reuereri, proximum diligere, pacem cum omnibus ſeruare, ſocietatem malorum, ac luſorum fugere, & cum viris iuſtis honeſtis, ac ſapientibus ambulare.

Matri-

34 ## Matrimonium honorabile.

LOquens Diuus Paulus cum coniugibus, & docens eos, quo modo in ſtatu matrimoniali ſe gerere debeãt, inquit. Honorabile connubium in omnibus, & torus immaculatus, ſupple ſit. Quaſi dicat, omni ſtudio curate fratres mei omnes, qui vinculo matrimonij ligati eſtis, vt in omni loco honorem huic coniugali ſtatui debitũ obſeruetis. Tria ſunt ſubſtantialia bona ſancto matrimonio annexa, ſcilicet, bonum fidei, bonum prolis, & bonum ſacramẽti, vt B. Auguſtinus, & Doctores in quarto ſententiarum docent. Primum bonum conſiſtit in fidelitate, quam ad inuicem ſibi ipſis coniuges obſeruare tenentur, non commit 35 tentes adulterium, ac debitum coniugale, quando abſque impedimento ſolui poteſt, magno amore ſoluentes. Secundum, quod eſt bonum prolis, conſiſtit in procreandis filijs religioſe, & in bonum eccleſiæ inſtruendis. Tertium eſt, bonum ſacramenti, quod cõſiſtit in vinculo matrimonij indiſſolubili. Quod ſacramentum vocatur, non ſolum quia confert gratiã, ſed etiam quia repreſentat vnionem indiſſolubilem inter verbũ diuinum, & ſacratiſsimam eius humanitatem. Contra primum horum bonorum faciunt adulteri: contra ſecundum faciunt illi, qui filios ſuos deprauatis moribus alunt: contra tertium faciunt, qui viuente priori vxore cũ alia contrahunt. Ait igitur ſanctus Apoſtolus contendite ò fratres honorifice viuere in ſtatu matrimoniali obſeruantes omnia bona, quæ illi ſunt coniuncta.

Ad Hebr. 13.

B. Aug. lib. 9. ſuper Gen. Doctores in 4. d. 31.

36 ## Matrimonium Scala cæli.

CVm Deus optimus maximus ſua altiſsima ſcientia cognoſceret non omnes eſſe aptos ad clericalem habitum neque ad monaſticam vitam, dignatus eſt in ſua eccleſia ſtatus & rationes viuendi conſtituere, quæ faciliores, & poſsibiliores omnibus eſſent, qualis eſt ſancti matrimonij, & viduitatis, atque continentiæ ſtatus: atque ita in quolibet horum ſtatuum vnuſquiſque ſaluari poteſt. Quapropter prudens homo omni ſtudio cura re debet, vt ex ſuo ſtatu, quicumque ille ſit, ſcalam quandam ſeu gradus quibus in cælum aſcendat, faciat, iuxta id, quod regius Propheta inquit. Beatus vir, cuius eſt auxilium abste: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarũ in loco quem poſuit:

Pſal. 83.

poſuit: hoc eſt. Beatus homo, qui ſic ſe diſpoſuit & compoſuit, 37
ſuamq; viuendi rationem ſic inſtituit in proprio ſtatu, in quo ipſum Deus in hac lachrymarũ valle poſuit, vt ex illo gradus quoſdam, quibus in cælum conſcendat, efficiat. Beatus ergo ille princeps, ſiue Dominus, qui domum ſuam, redditus ſuos, ac diuitias ita gubernat vt illis, ſecundum ſtatum ſuum & perſonæ autoritatem, fruens ſimul animæ ſuæ in cælum iter parat, & quodammodo viam aperit. Beatus mercator, qui ita ordinat, & iuſtificat negotia ſua, vt attendens ad æqua, & moderata lucra cum illis gradus quoſdam in cælum facit: & ſic de ſingulis. Sed heu, heu, quam multi ſunt, qui cum hanc fœlicem ſcalam, & aſcenſum in cælum facere deberent, contrariam omnino in damnationem ſuam præparant ſcalam, los quales aſsi traçan y deſordenan ſus eſtados, que hazen de ellos deſpeñaderos para el infier 38
Pſalm. 48. no: ſicut Propheta his verbis inquit. Hæc via illorum ſcandalum ipſis.

Dic ergo, obſecro, mihi ò frater, quoties cum vxore tua egiſti, qua ratione ex tua, & eius vita quandã ſcalam, qua in cælum aſcenderetis ambo (vt aiunt) manu ad manum faceretis ſiquidem toties cum ea tractare ſoles de re domeſtica de familia ſuſtentãda, de negotiationibus, de modo quò diteſcere, poſsitis de remedio filiorum veſtrorũ, & de multis alijs huius generis? Credo equidẽ quod ſi verum dicis nunquam de hac re egiſti. O dura res, & inexcuſabilis inconſideratio. Per viſcera miſericordiæ Dei te obſecro frater, vt intelligas, & conſideres obligationem, qua ad hoc faciendum aſtringeris, vitamque tuam ita inſtituas, vt ex ea ſcalam in cælum facias. Hoc autem præſtabis ſi conſtanti delibera- 39
tione proponas nullum humanũ lucrum, nullum honorem, nullumque filiorum amorem te poſſe ab hoc ſancto propoſito impedire. Et hoc eſt, quod regius Propheta hic vocat, diſponere. Non, ait: Beatus vir, qui propoſuit, ſed, Beatus vir qui diſpoſuit, quod quidem ſignificat, de facto agere cum efficacia.

Matrimonij fidelitas.

Prouerb. 2. FIdelitatem, quam vxor viro ſuo debet, ſignificauit Sacra ſcriptura, dum de adultera loquens in Prouerbijs inquit. Reliquit ducem pubertatis ſuæ, & pacta Dei ſui oblita eſt. Dando a entender por eſte termino, que deſpues de Dios el proprio marido

40 marido ha de ser a la muger el su Dios de la tierra, y que en el solo se ha de acabar su adoracion. Fidelitatem autem, quã vir vxori suæ debet, eleganter significauit sanctus Moyses, cum dixit. Ædificauit Dominus Deus costam quam tulerat de Adam in mulierem, vbi ipsam mulierem vocauit ædificium significans per hunc terminum ac loquendi modum, quod in muliere quam Deus homini dedit, ei domum amoris ædificabat, in qua semper habitare deberet, nec alias vllo vnquam tempore quærere, hoc est. Llamo la Sagrada escriptura edificio a la muger, significãdo por este termino y modo de hablar, que en la muger que Dios daua al hombre, le edificaua casa de amor en que morasse de assiento porque no se anduuiesse derramado, y distraydo por casas agenas, ni pusiesse su amor en otra que en su muger. Genes. 2.

1

MEDITATIO RERVM DIVINARVM.

EX amore Dei, & legis eius sequitur continua ipsius meditatio, vt regius vates expressit dicens. Quomodo dilexi legem tuam Domine: tota die meditatio mea est. Vbi illud, quomodo dilexi, non interrogatiuè, sed admiratiue legendum est, ac si diceret. O quomodo vel quantum dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea est! Per, diem, hic significare videtur (ait Beatus Ambrosius) quod ei, qui in lege Domini meditatur semper dies est, & lumen sine defectu, quod nullæ tenebræ noctis interpellent. Dixit autem, tota die, vel toto tempore, vt perseuerantiam in hoc sancto exercitio demonstraret, vel dixit, tota die, quoniam in quolibet negotio gerendo præ oculis semper habenda est lex, ne verbo vel facto ab ea, vel tantillum separeris. Quare non satis mirari possum Christianorum ignauiam, socordiamque, qui cum tale, tantumque negotium in manibus gerere deberent, nempe continuam meditationem mandatorum Dei, quæ ad æternam perducit vitam adeò otio inertiæque vacent, vt cum negotia sæcularia non habent, in quibus occupentur otiosos se esse existiment, nihilque, quod gerant, se habere putent, Psalm. 118.

2

quasi

quasi si vel in ęternum viuere, aut perire nihil esset. O cæci, cæci, cæci, qui in tantum errorē incidistis. Expergiscimini fratres 3
nolite iam otio consumi, absit ab ore vestro verbum hoc, otiosus sum, quia non habeo negotia, quæ geram cum erga maxima atque periculosa negotia versari debeatis, nempe saluationis vestræ: purificate animas vestras, & meditatio legis Dei vobis dulcis erit. Nam B. Hieronimus exponens illa verba. Quam dulcia
B. Hiero. super Psa. 118. faucibus meis eloquia tua super mel ori meo, ait. Transito melle, vel alio cibo palatum nullum vltra saporem habet, sed eloquia tua Domine, siue sint in ore, siue in faucibus, siue in arcano abditi pectoris, semper dulcia sunt meditantibus ea. Et ita vbi nos legimus. In iustificationibus tuis meditabor, alij ex Hebræo verterunt. In mandatis tuis deliciabor. Idem enim est meditari, &
Simile. deliciari, cum meditatio rei dilectæ delectationem pariat. Et 4
etiam vbi nos legimus: Nam & testimonia tua meditatio mea est: & consilium meum iustificationes tuæ, Felix sic vertit. Etenim mandata tua solatia mea: & iustificationes tuæ viri consilij mei [el entretenimiento y descanso del justo es la meditacion de la ley de Dios.] Aduerte tamen meditationem rerum diuinarum delectationem parere ei, qui eam in rebus humanis nō quęrit. Hoc manifeste patet in eodem regio Propheta, qui dicebat.
Psalm. 76 Renuit consolari anima mea, scilicet in temporalibus rebus. Memor fui Dei, & delectatus sum. Meditatio enim, ac recordatio Dei, & æternæ fælicitatis iustos consolatur, qui in præsenti sæculo, & in rebus temporalibus consolationem non quærunt.
B. Bernar. Eccles. 34. Quod B. Bernardus ostendit super illa verba. Memoria mea in generatione sæculorum, dicens. Quandiu stare dicitur præsens sæculum, in quo generatio aduenit, & generatio præterit? Non 5
deest electis consolatio de diuina memoria, sed quæ generatio ex Dei recordatione capit consolationem? Illa solum, quæ veraciter dicere potest. Renuit cōsolari anima mea: scilicet in rebus
Luc. 6, temporalibus. Hoc clarius summa veritas docuit cum dixit. Væ vobis diuitibus, qui habetis hic consolationem vestram. Non
B. Amb. super Lucam. condemnantur hic diuitiæ, sed in diuitijs vana cōsolatio. Nam, vt B. Ambrosius exponens hæc verba inquit, Qui consolationem vitæ præsentis appetunt, consolationem remunerationis perpetuæ perdunt. Quod præclare infert. D. Bernardus ex illis verbis Isaię Prophetę. Cōsolamini cōsolamini populę meus &c.

dicens,

6 dicens. Non tantũ inquit semel, consolamini, sed secundo, vt certi simus, quod tam corpus, quam animam saluare debet ille, qui cum omnipotens esset, neutrum suscipere est dedignatus. Sed quibus putas cum istam consolationem esse daturum? Certe populo suo. Consolamini, inquit, populo meus, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Vis noscere populum eius, quem ipse sit saluaturus? Hi sunt, qui omnem humanã consolationem missam fecerunt, & dicunt. Renuit consolari anima mea. Vt quid enim consolabitur eos Christus Iesus veræ consolationis fons, qui habent suam consolationem? Sicut noluit Dominus filijs Israel administrare manna in deserto, dum farina ab Ægypto asportata illis durauit. Non consolatur Christi infantiæ meditatio garrulos: non consolatur lachrymarũ Christi meditatio cachinnãtes: non consolatur pannorum eius meditatio indutos purpura, & byso: non consolatur stabuli, & præsepis meditatio amantes primas cathedras in synagogis, & primos accubitus in cænis: non consolatur Christi Iesu nuditatis meditatio diuites consolationem mundi quærentes. Ergo qui renuit consolari in rebus temporalibus, & memor est Dei, hic delectationem eius accipit. Sequitur amplius. Et iustificationes tuę, viri consilij mei. Solet homo habere aliquos electos amicos, cum quibus & negotia sua pertractat, & consilia capit, cum illisque confabulari pro summo solatio reputat, loco horum iustus assumit mandata Dei. Decem præcepta sunt in lege Dei: hos decem consiliarios assumat orthodoxus quisque, & cum eis habeat mysterium consilij sui vbicunq; operandum sit, nec ab eorum consilio deuiet. Hanc 8 vniuersalẽ normam fidelis in omnibus operibus, ac negotijs obseruare summopere debet, vt, antequam negotium aggrediatur, consulat, an sit secundum legem Dei, vel contra aliquod præceptum illius: quod si inuenerit contrarium esse, omnino à negotio abstineat, nam post patratum scelus summa cum difficultate curatur. Quoniam si ex iniquo lucro congessisti pecunias, & eas arca ærea concluseris, vel oculos tuos prius erues, quam inde eas extrahas, vt restituas. Ideo dicebat Salustius. Priusquam aliquam aggrediaris rem, opus est consulto. Vide quid docet homo Ethnicus. Ergo tu Christiane cum mandatis Dei consilium assume,

Exod. 16.

simile.

MEDITATIO RE- 9
rum diuinarum.

Similc. SIcut calor in aqua non ab aquæ natura, sed vel à sole, vel ab igne est (quo fit, vt ab igne, vel à solis ardore separata naturæ suæ protinus reddatur.) Ita plane deuotio (vt Beatus Thomas ait) ex diuinarum rerum meditatione, & contemplatione procedit, quibus sublatis feruor ille deuotionis paulatim tepescit. Quare qui feruorem hunc perpetuum esse cupit, à Deo (qui ignis consumens est) recedere non debet: si vero recedat non magis mirum est, si eis feruor spiritus immutatur, quam aquæ calor, vbi ab ignis consortio separatur.

Quod autem meditatio diuinæ legis non solum pariat sapientiam, sed etiam promereatur, declarant illa Ecclesiastici verba. 10
Eccle. 6. Cogitatum tuum habe in præceptis altissimi: & in mandatis eius maxime assiduus esto, & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi. Dare autem cor, est, diuinæ legis, ac diuinorũ operum intelligentiam, & affectionem præbere, qua improbi carent: iuxta illud Psalmi. Nescierunt, nec intellexerunt, in tenebris
Psalm. 81. ambulant.

Studium vero Sacrarum scripturarum, ac diuinæ legis medita
Eccles. 39. tionem commendat Ecclesiasticus his verbis. Sapiens in Prophetis vacabit, &c. & in absconditis parabolarum conuersabitur, mire autem verbo illo, conuersabitur, studium, animum, cogitationes, & mores spiritualis viri describit: Quando is videlicet nihil aliud versat, ac vult, quam diuinæ legis meditationem, cuius omnis conuersatio cum Apostolis & Prophetis est, & omnis enarra 11
tio in præceptis altissimi. Quid autem ex hoc sequatur, subdit. Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum. Huius vero studij, & deprecationis fructũ declarat protinus cum ait. Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum, & ipse, tanquam imbres, emittet eloquia sapientiæ suæ.

Meditationis autem tempus, materia, finis, & scopus describi-
Psalm. 66. tur à regio Propheta cum ait. Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui: meditatus sum nocte cũ corde meo, &c. Quæ Beatus Hieronymus sic vertit. Recogitabam dies antiquos, annos sęculorum recordabor, psalmorum meorum in nocte cum

corde

12 corde meo loquebar, & ſcopebam ſpiritum meum. Huc enim omnis oratio, & meditatio noſtra tendere debet, vt cordis puritatem, & innocentiam conſequamur. Quemadmodum enſis diù in vagina incluſus ferruginem contrahit, & ipſi vaginæ ita adhæret, vt qui ipſum enſem portat, quia illum euaginare non poteſt, facile ab inimico ſuo interficiatur: idcirco oportet gladium illum quandoque è vagina educi, vt ſic rubiginem non contrahat. In hunc modũ oportet, vt anima noſtra ſanctis meditationibus eleuetur, & carnis obliuiſcatur, atque à rebus eius ſeparetur erigens ſe ſupra ſe, ſicut quilibet iuſtorum facit, vt Hieremias Propheta vaticinatus eſt dicens. Sedebit ſolitarius, & tacebit, quia leuauit ſe ſuper ſe. Et quidem anima, quæ hoc non facit, ſed potius ſe ſinit à carne opprimi, & ſubmergi, tantam malarum affectio-
13 num rubiginem contrahit, vt poſtea difficillime à carnali amore exire, & Dæmonem ſuperare poſsit, quinimo ipſa victa, ac mortua remanet. Vnde Beatus Auguſtinus in meditationibus inquit. Quanto magis homo mala ſua intelligit, tanto amplius ſuſpirat, & gemit: meditatio ſiquidem parit ſcientiam, ſcientia compunctionem, compunctio deuotionem, deuotio incendit orationem. Et B. Bernardus inquit. Vigilias times, & ieiunium magnumque laborem? Sed hæc leuia ſunt meditanti flammas perpetuas. Recordatio deinde tenebrarum exteriorum facit non horrere ſolitudinem. Si futuram cogites de verbis otioſis diſcuſſionem, non valde diſplicebit ſilentium. Fletus æternus & ſtridor ille dentium ante cordis oculos reductus, pares tibi reddet duram humum, & culcitram. Et Beatus Auguſtinus
14 ait. Qui didicerunt à Domino Ieſu Chriſto mites eſſe, & humiles corde, plus cogitãdo, & orando proficiunt, quam legendo, & audiendo.

ſimile.

Threno. 3. c.

B. Auguſt. in meditat.

B. Bernard. in Epiſt.

B. Auguſt. in Epiſtola ad Paul.

MENDACES. 1

Eccle s. 15.

VIRI mendaces non erunt illius memores: & viri veraces inuenientur in illa, & successum habebunt vsque ad inspectionem Dei, ait Ecclesiasticus. O infœlices mendaces! Non solum Sacra scriptura inquit, vos non esse habituros Deum, qui est cælestis sapiẽtia (de qua ibi igitur) sed nec eius recordabimini. Maxima profecto ei pœna imponitur, qui Dei non recordatur: nam si miser peccator Dei non reminiscitur, nec ipse Deus de eo recordabitur, vt in necessitatibus ei remedium adhibeat. Quod si hoc ita est, quis obsecro, de mendacibus hominibus memoriam habebit? Profecto Diabolus, vt videlicet eos 2
in alia longe maiora peccata incidere faciat. Illi autem qui vera loquuntur in Domino Deo habitabunt. O singularem metaphoram! en la qual se dize que Dios seruira a los hombres amigos de hablar verdad de casa donde se amparan de los infortunios, y contradiciones deste siglo. Dicitur præterea quod in virtute, ac bonis operibus non sistent, sed in illis bonum successum habebunt, quousque Deum altissimum in gloria videant. Nam licet hic in Deo sint tanquam in domo, tamen non sunt omnino contenti, quia ipsum non vident. Videtis igitur ò fratres, qualiter Sacra scriptura amplificet, & exaggeret, quam grande malum sit, homines esse mendaces, quantum autem bonum homines esse veraces? Idcirco omnibus viribus contendite mendacium à vobis depellere, & maxima efficacia, & spiritus feruore veritati adhærere. 3

MERCA-

MERCATORES.

DIFFICILE exuitur negotiãs à negligentia: & caupo non iuſtificabitur à peccatis labiorum: dicitur in Eccleſiaſtico. Vbi alia tranſlatio habet mercator vix euitabit delictum: & caupo culpa non vacabit. Ideo Beatus Auguſtinus inquit. Verus pœnitens, aut ſua relinquat, aut ſaltem illa, quæ ſine admiſtione mali non adminiſtrantur, deſerat, vt mercaturam, & militiam, & alia, quæ vtentibus ſunt nociua, adminiſtrationibus autem ſæcularium poteſtatum, non vtatur niſi ex obedientia. Eccleſ. 26. B. Augu. lib. de pœnit.

Beatus Chryſoſtomus in quadam homilia ait. Quemadmodũ quid ambulat inter duos inimicos, ambobus placere volens ſe commendare ſine multiloquio non poteſt, (neceſſe eſt enim, vt & iſti male loquatur de illo, & illi male loquatur de iſto) ſic qui emit, & vendit ſine mendacio, & periurio vix eſſe poteſt: neceſſe eſt enim, vt negotiatoribus hic iuret, quia tantum valet res, & illic iuret quia non tantum valet res quanti comparat eam. B. Chryſoſt. homilia. 38. ope. impe. simile.

Idemque ibidem ait. Quemadmodum ſi triticum, aut aliquam granorum ſpeciem in cribro dum huc, illucq; iactas, grana omnia paulatim deorſum cadunt, & in fine in cribro nihil remanet niſi ſtercus ſolum. Sic & ſubſtantia negotiatorũ dum vadunt, & veniunt inter emptionem, & venditionem minuitur, & in nouiſſimo nihil illis remanet, niſi peccatum. simile.

Mercatores.

DE Balæna dicitur apud Iob. Faciem eius præcedit egeſtas, ſiempre delante de ella ay pobreza: nam cum hoc tam grande animal paruis piſcibus veſcatur, hinc eſt quod vbi ipſum enatat, mare piſcium paupertatẽ patitur. Tales ſon los ricos mercaderes por lamayor parte como vnas Vallenas de la tierra ceuadas a peces humanos, que a doquiera que eſtan empobrecen el mũdo comiendo los hombres, y chupandoles la ſangre de ſu ſuſtento. De quibus conqueritur Dominus apud regium Prophetam dicens. Deuorauerunt plebem meam vt cibum panis. Sunt etiam homicidæ, dum eis ſuis non fauent eleemoſynis, ſed illos fame perire ſinunt. Quando vidua Sareptana Heliæ Prophetæ dixit: Iob. 41. 3. Reg. 17.

dixit: Ingressus es ad me, vt interficeres filium meum, non ei hoc 4
ideo dixit, quia Sanctus Propheta filium eius interfecerat, sed
quia non impediuit, & obstitit, quominus ipsius orationibus (si-
cut illa cogitabat) non moreretur. Qui ergo suis eleemosynis po-
test impedire, ne pauper moriatur, & hoc non facit, quare non
dicetur homicida?

MERITVM.

Iob. 9. QVI, etiam si habuero quippiam iustum, non res-
pondebo, sed meum iudicem deprecabor: inquit S.
Iob. Quod perinde est, acsi diceret. Etiam si iustus,
& pius fuero, non contendam cum Deo, nec pro 1
meo iure postulabo, vt me tantis malis, & calamita
tibus vindicet, sed id tantum precabor, & eius clementiã, ac mise
ricordiã in hac re implorabo. His verbis oratio amici sui Baldath
confutatur dicentis. Si mundus, & rectus incesseris, statim euigi-
labit ad te & pacatum reddet habitaculũ iustitiæ tuæ: Nam pos-
sunt quidẽ viri sancti, iustiq; pro iure suo à Deo petere, vt supplici-
jis apud inferos cõstitutis liberentur, vt æterna, & beata vita do-
nẽtur, vt in hoc sæculo bonis spiritualibus augeantur: nã id me-
ritis Christi Iesu infinitis consecuti sunt, vt hæc vere à Deo me-
reri, & ad hęc habenda ius suũ experiri possint. At huius cõmoda
vitæ, opes, honores, amicos integram valetudinem sicut non se-
cundum legẽ statutam absolute promerẽtur, ita nec pro iure suo
necessario & semper poscere valent: Christus enim tãtum vt nos 2
Deo reconcilieret, æternæq; vitæ ius nobis restitueretur, res tam
præclaras gesit, & tantas diuitias persoluit. Huius vero vitæ bo-
na potius de Christi seruatoris consilio negligere, & contemnere
debent. Et ita facile intelligũtur septuaginta interpretes, qui illud.
Non respondebo, paulo reddũt obscurius, ita traducẽtes. Nõ ex-
audiet me, id est, pro iure suo poterit precibus meis nõ respõdere.

Meritum de congruo.

Ad Hebr. 6. LOquens Diuus Paulus cum Hebręis, & cohortãs eos ad pœ-
nitentiam inquit inter alia. Non est iniustus Deus, vt obli-
uiscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostẽdistis in nomine
ipsius

3 ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, & miniſtratis. In quibus verbis magna ſe offert difficultas: nam ſi ipſi erant in peccato mortali, ex conſequenti eorum opera nullum valorem habebant, quare ergo eis ſanctus Apoſtolus ait, Deum non eſſe iniuſtum, qui eorum opera obliuiſcatur? In quo aperte inſinuat illa eſſe meritoria. Etenim opus meritorium dicitur illud, cui ex iuſtitia debetur præmium æternum, & Deus eſſet iniuſtus, ſi ea remunerare obliuiſceretur. Huic difficultati reſpondet Diuus Thomas opera facta ab aliquo in peccato mortali, & illa, quæ antea fecit cum in gratia exiſteret, eſſe meritoria non quidem de condigno, ſed de congruo hoc eſt, eſſe meritoria gratiæ, quæ virtute pœnitentiæ confertur: vocat autem meritum de congruo opus illud, cui debetur præmium non ex iuſtitia, ſed ex miſericordia & ex quadam congruitate. Et adiecit dicens. Iſta enim miſericordia eſt adiuncta quodammodo iuſtitiæ plus, quam in illo qui nunquam aliquid fecit, Quibus verbis ſanctus Doctor inſinuat bona opera facta in peccato mortali eſſe primæ gratiæ meritoria de congruo. Hæc opinio eſt plurimorum Doctorum, quos pater magiſter Vega in opere ſuper Concilium Tridentinum citat. Sed pro maiori huius rei declaratione obſeruandum eſt, meritum de condigno vocari bonum opus, in quo homo, dum in gratia eſt, ſe exercet: ad quod duo requiruntur, ſcilicet quod faciens tale opus ſit in gratia, & quod ſecundum legem diuinam ei debeatur præmium. At vero vt ſit opus meritorium de congruo ſufficit alterum horum, aut quod ſecundum legem ei debeatur gratia, (quamuis qui tale opus facit ſit in peccato)

5 qualis eſt pœnitentia vel eleemoſyna facta ab homine exiſtenti in peccato mortali) aut quod iſte ſit in gratia licet ſecundum legem tali operi non debeatur præmium, vt eſt oratio iuſti, quando pro peccatore exorat. Hic Sancti Thomæ locus eſt maxime adnotandus aduerſus aliquos Thomiſtas, qui ſanctum Doctorem huiuſmodi opinionem tenuiſſe inficiantur, de quo videndus eſt Doctiſsimus Magiſter Vega in loco ſupra citato. Alia reſponſio huic difficultati reddi poteſt, videlicet quod Diuus Paulus, quando inquit Deum non eſſe iniuſtum, qui operum noſtrorum obliuiſcatur, non loquitur de illis, qui ſunt in peccato mortali, quorum opera mortua ſunt, nec loquitur etiam de operibus, quæ ipſe peccator ſeu peccans egit, dum in

Opus meritorium quid ſit D. Thom. in Cõmen. ſup. D. Paul.

Vega ſuper Conc. Trid. lib. 8. c. 7.

Ezechi. 18. gratia erat: hęc enim ſunt per peccatum mortificata, iuxta id 6
quod Dominus per Ezechielem Prophetam teſtatur dicens. Si
iuſtus auerterit ſe à iuſtitia, omnes iuſtitiæ eius, quas fecerat nō
recordabuntur. Ex quo infertur opera eius non eſſe meritoria
de condigno. Loquitur ergo hic ſanctus Apoſtolus de operibus
iuſtorum quando ſunt in gratia, quibus de iuſtitia debetur præ
mium æternum, dummodo tamen concurrant omnes circūſtan
tiæ neceſſariæ ad hoc, quod eſt eſſe meritoria. Hic locus ſic ex-
poſitus maxime notandus eſt contra impios Lutheranos, qui
aſſerunt, opera eorum, qui ſunt in gratia, non eſſe meritoria vitę
æternæ; quod quidem hæreticum eſſe, manifeſtum eſt, vt ex plu
rimis ſacræ ſcripturæ locis conſtat: & vnus ex præcipuis eſt hic 7
quem modo explicuimus traditum à B. Paulo Apoſtolo dicen
te, Deum eſſe iniuſtum ſi obliuiſceretur operū eorum, qui ſunt
D. Tho. 1.2. q.114. ar.1.& 3. in gratia. Ex quo ſequitur aperte illa opera eſſe vitæ æternæ me
ritoria. Denique pro hac materia meriti de condigno, videndus
soto. lib 3. de natura & gratia. eſt B. Thomas, & magiſter Soto in ſuo libro de natura, & gra
tia, & magiſter Vega vbi ſupra.
Vega lib. 8. ſuper Concil. Trid. c. 7.

Meritum noſtrum fundatur in diuina miſericordia.

2. ad Cor. 11. 1. ad Cor. 15. ILle Beatiſsimus Paulus, qui dixit; Supra modum grauati ſu-
mus, & ſupra virtutem ita, vt tæderet nos etiam viuere, in pri
ma epiſtola ad eoſdē Corinthios ſcribens dixerat. Non ſunt con
dignæ paſsiones huius tēporis ad futurā gloriā, quæ reuelabitur 8
in nobis. Et reuera, ſicut B. Thomas ait, nullus melius D. Paulo
de veritate hac teſtimonium perhibere poteſt: ipſe nāq; vtrūq;
expertus eſt, & labores innumeros, & quia raptus eſt in paradi-
ſum vbi audiuit verba illa ineffabilia, ideo hic ait. Non ſunt con
dignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam &c. Si er-
go ille magnus Apoſtolus, qui quotidie moriebatur pro Chri-
ſti nomine, & plus omnibus laborauit adhuc dicit. Nō ſunt con
dignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriā, quid nos di
cturi ſumus, qui nec vulgarē quidem laborē pro illo æterno prę
mio ſuſcipere volumus, ſed vndecūq; voluptati operam damus
animi & corporis recreationem captamus, & hoc vnum conſi-
deramus, ne quid nobis accidat laborioſum aut triſte? Suppoſi-
to tamē, quod aliqua opera bona operamur, & aliquid patimur,

quo

9 quomodo illa digna erunt præmio illo æterno, si quidem inquit D. Paulus, Nõ sunt condignæ passiones huius tẽporis ad futurã gloriã quæ reuelabitur in nobis? Ad hoc respondetur, passiones huius tẽporis non esse condignas ad futurã gloriã ex se solis: meriti enim nostri fundamentum est in diuina misericordia, quæ nos vocauit & iustificauit. Vt anulus cupreus siue æreus pretiosissimo adamante ornatus magni valoris est, non ob metallũ, sed ob gemmam pretiosam anulo ipsi inclusam. Sic bona opera nostra in gratia facta, vitam æternam merentur, non quod nostra sunt, quia sicut cuprum sunt parui pretij, sed quia fiunt in gratia, & insignita sunt, tanquam pretiosissimo adamante, merito mortis & passionis Iesu Christi Domini nostri, cui per 10 gratiam adhæremus, qui nobis ob misericordiam suam bona opera facientibus in gratia vitam æternam promisit. Eam ob causam volens Christus cælestis Saluator ostendere hanc veritatem ait apud B. Matthæum. Filius hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc reddet vnicuique secundum opera eius. Attende quod non ait: dabit, sed reddet, tanquã ei debita. Nihilominus tamen audent infelices Lutherani asserere, hoc nomen meritum non in sacris biblijs reperiri. O errorem intolerabilem! O figmentum impudens cum in Ecclesiasti co scriptum sit. Omnis misericordia faciet locum vnicuique secundum meritum operum suorum.

6 mile.

Matth. 16.

Eccles. 16.

Meritum nostrum fundatur in meritis Christi Redemptoris nostri.

11 PRo eo quod non legimus, in verba tua supersperaui, B. Hieronymus legit in singulari, Quia in verbo tuo supersperaui, hoc est, in Christo Iesu spes mea nititur, quatenus opera mea supra id, quod ex se ipsis habent ad meritũ æternæ gloriæ eleuentur: id enim efficit meritum Christi Domini mei, & Redemptoris mei, vt mea opera suis meritis per fidem, & charitatem vnita, tanti ponderis sint. [*El almizcle*] quando seorsum venditur, pretio & pondere, quo solet ipsum vendi, emitur, & valet: verũ si admiscetur ambari, eo pretio & pondere, quo ipsum ambar venit æstimatur & vẽditur. Sic nimirum opera nostra seorsum, & per se considerata tanquam nostra, & à viribus nostris procedentia, humana quidem opera sunt, nec plus valoris habent,

Psalm. 118.

simile.

quam opera humana, quæ ſic conſiderata ad beatitudinis meritum nullatenus attingere poſſunt, ſed ſi ea miſcueris cum ſucco illo pretioſiſsimo, hoc eſt, cum ſanguine Ieſu Chriſti, iam pondus, & valor illius cæleſtis Redemptoris ipſis communicatur, hoc eſt dicere, quod opera noſtra ſtudioſa, quæ ſunt in fide, & charitate Ieſu Chriſti, quoniam meritis eius iunguntur, vitam æternam merentur, quam meruerunt nobis opera Chriſti. Vnde Beatus Paulus ad Romanos ſcribens inquit. Tu autem cum oleaſter eſſes inſertus es oliuæ, & ſocius radicis, & pinguedinis factus es. Opera quidem hominis ex ſuo actu, atque natura amara ſunt, vt oleaſter, hoc eſt, vel peccata, vel nullius valoris apud Deum, quippe quæ ad meritum vitæ æternæ non pertingunt: attamen ſuper fidē, & charitatem huic oliuæ, hoc eſt, Chriſto Ieſu inſertus fueris particeps pinguedinis, hoc eſt, ſanctitatis ac meritorū eius efficieris, quippe cū viuaris illi, qui radix omnium meritorū eſt. 12 13

Ad Rom. 11

Meritum.

MIhi oportet operari donec dies eſt: venit nox quando nemo poteſt operari, dixit ſumma veritas apud Ioannem. In quibus verbis docuit, tempus merendi, & demerendi eſſe tātum dū in hoc ſeculo viuimus. Et ita, vbi nos legimus. Retribue ſeruo tuo viuifica me, & cuſtodiā ſermones tuos, quidā ex Hebreæ linguæ peritis dicunt, quod verbū, Gamel, quod hic ponitur in Hebræo, ſignificat, mercedē ſoluere, & viciſsitudinē retribuere: & Gimal ſignificat hanc mercedem & retributionē. Vnde dicūt quod Propheta hic pro mercede ſuorum operum nihil aliud petit, niſi vitam, quam in obſequio diuinæ legis impendat. Quod cōmuniter dicitur in noſtro vulgari (viuir para ſeruir a Dios) ſecūdum illud Pſalmi, Non moriar, ſed viuā, & narrabo opera Domini: & illud. Non mortui laudabunt te Domine, nec omnes, qui deſcendūt in infernū, ſed nos, qui viuimus benedicimus Dño ex hoc, nūc & vſque in ſæculū, quaſi dicat quod confeſsio iuſtorū, quæ in hoc ſæculo incipit, in alio perſeuerat. Quare ſic iſti legunt. Retribue ſeruo tuo, vt viuam, & cuſtodiam verbum tuum, ac ſi iuſtus diceret. Si quid merui coram celſitudine tua, hanc peto viciſsitudinem, & retributionem, vt viuam ad obſequendum verbis tuis. Et certe vita præſens ad nihil aliud deſideranda venit, niſi vt in ea ſeruiamus Deo: ſiquid enim veri boni hæc vita habet, hoc ſolum eſt 14

Ioan. 9.

Pſal. 118.

pſal. 117.

Pſalm. 113.

quod

15 quod est transitus ad futuram, & per actiones, quas operamur in curriculo, quo vita præsens voluitur, meremur æternam, quia veniet nox quando nemo poterit operari, id est, non poterit mereri. Dicat ergo Christianus homo, hanc solum opto in hac vita retributionem, vt viuã, non mihi, nec mũdo, nec hominibus, sed tibi soli, cui in omni vita mea obsequi debeo, quia (vt B. Paulus inquit ad Corinth. scribens) Charitas Christi vrget nos æstimantes hoc, quoniã si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt iam non sibi viuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Magno autẽ solatio, & cõsolationi nobis debet esse tẽpus, per quod vita nostra durat: nã vt ait B. Apostolus, diligentibus Deũ, omnia cooperantur in bonum. Qui Deum diligunt, ex omnibus 16 meritum educunt: si honorem habent, vel diuitias, scientiam aut pulchritudinem, cum his omnibus Deo inseruiunt, & merentur: si vero paupertatem, ignominiam & ægritudinem habent, cum hoc etiam merentur: ac non solum hæc omnia eis in bonum vertuntur, verum etiam ex peccatis, si vt miseri homines ea cõmittunt, humilitatem, & cautionem, atq; animum ad bene operandum maiori cum feruore educunt sicut regi Dauidi contigit qui ait. Priusquam humiliarer ego deliqui. Et non solum ex peccatis, verumetiam ex tentationibus commodum, & motiuum, atq; incitamentum ad maius meritum eliciunt: In libro Iudicum legitur, quod vt Hebræi terram promissionis possiderent Amorrhæos, Cerethæos, Iebusæos, atque alias barbaras nationes euerterunt: Chananæos autem omnino destruere noluerunt, sed remanserunt tributarij in terra tribus Beniamin. In hoc significatum 17 est, quod licet iusti sint in terra virtutis, cum ipsis tamen remanẽt Chananæi, hoc est, inordinati motus, & plurimę tentationes, sed tamen isti Chananæi tributarij remanent, porque dellos sacan los iustos gran tributo, y merito. Iustus erat D. Paulus, & incola in terra virtutis, at de se ait ad Corinthios scribens. Ne magnitudo reuelationum extollat me datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet. Et quamuis instanter à Domino postulauit, vt à se auferretur, sicut ipse fatetur dicens: Propter quod ter Dominum rogaui, vt auferretur à me: tamen ei responsum fuit ab ipso Domino. Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Hoc

2. Ad Cor 5.

Ad Rom. 8.

Psal. 118.

2. ad Cor. 12

iustus

iustus ex tentatione educit, & per consequens elicit maius me- 18
ritum, maioremque coronam.

Meritum cum diuino adiutorio adquiritur.

SIcut aqua frigiditatis suæ causam intra se permanentē habet, caliditatis autem (si quādo caleat) aliunde venientem, & extraneam recipit, quo fit, vt per se frigiditatem obtineat, calorem autem aliunde percipiat: ita plane natura humana in hoc statu degens, peccati, & malitiæ intra se permanentem causam nempe cupiditatem habet, quæ quandiu viuimus, animo semper infixa hæret: pietatis autem & virtutis causa, extra hominem est, & aliunde pendet, nempe à Deo operante, & homine cooperante: Deus autem hac in re primas partes, vt prima & maxima causa, 19
homo autem vt secunda & velut instrumentum, quod non mouet nisi moueatur, obtinet. Quod quidem non obscure Beatus
Ad Rom. 8. Paulus ad Romanos scribens significauit, cum spiritum pro nobis gemitibus inenarrabilibus postulare dixit. Vt enim significaret omne opus bonum, magis Deo, quam homini esse tribuendum hac loquendi figura vsus est, idque in postulandi officio, quod non magis Deo quam satisfaciendi aut merendi officio cōuenit, quæ ab eo alieniſsima sunt. Si igitur orare nostrum, Dei est, quid ieiunare, & bene operari, nisi etiam Dei dicentur? Quod autem diuinus fauor, & gratia hominem supra naturæ suæ facultatem attollat, insinuatur illo verbo Sacræ scripturæ, vbi di-
2. Reg. 3. c. citur. Dauid proficiens, & semper se ipso robustior, &c. Quid enim est, se ipso robustiorem esse, nisi eo deuenire per gratiam, 20
3. Reg. 8. quo pertingere natura non poterat? Ideo Salomon orabat. Sit Dominus Deus nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos, nec proijciens, sed inclinet corda nostra ad se, vt ambulemus in omnibus vijs eius, & custodiamus mandata eius. Quam ob causam sponsa inuitans sponsum in Canticis ait.
Cant. 5. Veniat dilectus meus in hortum suum, vt comedat fructum pomorum suorum. Pomorum suorum, dicit, quia vere bona opera nostra quamuis nostra sint, magis tamen illius, quam nostra sunt. Quod sponsus ibidem confirmat, nam hac voce sponsæ inuitatus fatetur iam venisse dicens. Veni in hortum meum soror mea sponsa: quod verbum (vt ex contextu Græco, & Hebræo con-

21 conſtat) præteriti temporis eſt, nõ autem imperatiui. Et addit. Meſſui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi fauum cum melle meo. Bibi vinum meum cum lacte meo. In quibus verbis fatetur ſpõſus ſe collegiſſe horti ſui fructum ſuũ. Omnia dicit ſua, quia ſua gratia, & fauore operata ſunt. Quamuis autem ſponſa poma vocauerat, ſponſus vero aromata appellat. Quo nomine, quã grata ſibi ſint omnia ſpõſæ opera, oſtendit: ſi quidem aromata ſuauiſsimè fragrãtia, ea appellat: ſed præcipuè tamen myrrhę, hoc eſt, mortificationis: mellis id eſt, ſpiritualis dulcedinis: lactis, id eſt, puritatis: & vini, hoc eſt, cordialis amoris mentionem facit: ex his enim omnia bona alia procedũt. Quod vero ait: Meſſui myrrham meam, vnum potiſsimum inſinuat, quod videlicet illam in cellario ſuo ſeruatam, & reconditam ha-
22 bet, vt merito honore remuneret. In quo vides Deum, cum præmiat merita noſtra, coronare munera ſua. Vnde merito B. Chryſoſtomus in quadam homilia ait. In Olympicis certaminibus ſubſiſtit adornator, & magiſter, ſitque ſpectator tantum, vt cæteri, nec vlla in re adiuuare poteſt, ſed expectat, vt fiat victoria: Dominus autem noſter non ſic, ſed vt nos eniti ad virtutis agones viderit, nutu ſtatim ſuo nos adiuuat, ſimul nobiſcum certat, manum porrigit, labores noſtros alleuians, infirmitatem naturę noſtrę confirmans, & quaſi vndecumque aduerſarium noſtrum tradit, breuiter omnia facit, vt in certamine eduremus & vincamus.

B. Chryſo. hom. 42. in Geneſim. Simile.

Meritum qualiter Deum obliget.

23 REs quidem notatu digna eſt qualiter Deus nobiſcum ſe gerat. [Ha ſe Dios con noſotros de differente manera, que los mercaderes en el trato de ſus mercadurias corporales, porq̃ entre eſtos el mercader, que da, queda libre, y el que recibe queda obligado porque recibe coſa, que no ſe le deuia:] at vero in contractatione ſpirituali non ſic eſt, nam cum nobis Deus gratias, & dona ſua præbet, ipſe obligatus remanet, nos autẽ qui accepimus, liberi remanemus à culpa, & à gehẽna, ac ius habemus, vt ab eo petamus id, quod nobis debet: ex eo enim quia voluntarie nobis gratiam dedit, peccata noſtra abſque meritis noſtris nobis remittens, fit iure debitor nobis ſuam gloriam donandi, ſi in gratia illa nos ipſos conſeruare voluerimus, hoc eſt, [haze ſe deu-

deudor por justicia de darnos su gloria si supieremos, y quisiere- 24
mos cõseruarnos en su gracia. Et hoc significãt verba illa. D. Pau-
Ad Rom. 6. li. Stipendia peccati mors: gratia Dei vita æterna. Hoc est. Præ-
mium peccati mortalis est mors æterna: diuina autem gratia est
principium vitæ æternæ, videlicet gloriç. O fœlices ac beatos il-
los, qui tali Domino inseruiunt, siquidem ab eo tot, tantaq; bene
ficia accipiunt, & infœlices illos, qui in accepta gratia se ipsos cõ-
seruare nolunt omnibus viribus laborantes. Cum illa præmium
Ad Rom. 6. gloriæ promereri, sicut B. Apostolus hortatur dicẽs. Ne exhibea-
tis mẽbra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo
tanquam ex mortuis viuentes, & membra vestra arma iustitiæ
Deo: peccatum enim vobis non dominabitur, non enim sub lege
estis sed sub gratia. Vt nos sanctus Apostolus à vitijs separaret,
& ad virtutes sectandas commoueret, ad vtrumq;, inquam nõ po- 25
nit solum liberum arbitrium, sed ipsum liberum arbitrium diui-
na gratia adiutum. Atque ita admonens nos, vt nostro libero ar-
bitrio non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis pecca-
to, sed exhibeamus nos Deo, & membra nostra arma iustitiæ, red
dit rationem. Quia, inquit, estis sub gratia, hoc est, in lege gratiæ,
in qua nimis parata est diuina gratia ei, qui se ad illam recipien-
dam disponere voluerit cum qua gratia, simul cum bono vsu li-
beri arbitrij potest homo gloriam promereri.

Meritum in hac vita adquiritur.

B. Aug. sup. Psalm. 111. Psalm. 125 EXponens B. Augustinus verba illa: Potens in terra erit semen eius, asserit hoc intelligi de generatione cordis, & dicit. Hoc potens semen est illud, de quo alibi dixit regius Propheta. Euntes 26
ibant, & flebant mittẽtes semina sua: venientes autem veniẽt cum exultatione portantes manipulos suos. Seminamus operando, & merendo, in morte autem colligimus. Admirabilis potẽtia est illa quam habet nux, quę postquam seminatur, efficitur arbor, quę cælum videtur attingere, & quotannis plurima onera nucũ pro fructu profert, sed multo magis hæc potentia, & virtus in bonis operibus enitet, si enim vasculum aquæ frigidæ (quę vilissima res est,) amore, & charitate præbeas, illud tam potẽs, ac validum effi-
cis, vt pro illo gloriam accipias. O quomodo in cælo admirabi-
mur, quando pro tam paruis operibus, tam singulare præmium
viderimus? Que cosa tan espantosa ver por vn grano sembrado

vn

27 vn boſque y vna breña tan grande de contentos y deleytes? Erit ergo potens ſemen iuſti in terra, potens, inquam, in hac vita, nam poſtquam de hac terra exiuerimus, iam non erit potens gemitus nec ſuſpirium, nec luctus, nec dolor, nec fames, nec labor aliquis: vt in damnatis apparet, in quibus hæc omnia ſunt abſque merito aliquo: quod etiam in iuſtis cõſpicitur, qui quamuis in cælo multo magis Deum, quam in terra diligant, & eorum charitas ibi excellentior futura ſit: non tamen erit magis potens, quia iam non erit meritoria. Quis ergo his non mouetur, & incitatur, vt ſe ſe ſtatim in bonis operibus exerceat? O ſenſus, o ratio, o iudicium vbi eſtis? Quare iuſtitiam non diligitis ſiquidem tales fructus profert, & in ſe habet? Conqueritur Deus per Malachiam Prophetam dicens. Inualuerũt ſuper me verba veſtra, & dixiſtis. Va- Malach. 3. c.
28 nus eſt qui ſeruit Deo. Et quod emolumentum, quia cuſtodiuimus præcepta eius, & quia ambulauimus triſtes corã Domino? A los quales remite a la experiencia diziendo: Conuertimini, & videbitis, quid ſit inter iuſtum, & impiũ, & inter ſeruientẽ Deo, & non ſeruientem ei, ideſt. Tentate, & videbitis, experientia probate, & cognoſcetis, quantum interſit inter ſeruientem Deo, & non ſeruientem. O generatio Adæ cupida, & ambitioſa, ecce lucrum, & præmium immenſum: Quo vſq; inquires ea, quæ nihil valent? Si tibi ò miſer homo offertur paruum honoris granum, aut minimum temporale lucrum cupiditate maxima, & impetu ad illud capeſſendum inflammaris: promiſsionibus autem Dei quare torpeſcis, & veluti inanis ſtatua efficeris? Ad res temporales te nimis cupidum oſtendis, aduersas autem &
29 æternas diuitias frigeſcis? Quare obſecro Dei promiſsiones duntaxat contemnis? Num quia paruæ ſunt aut incertæ, vel ſero adimplẽtur? Profecto hoc vere dicere non potes? Nam in primis magnæ ſunt. Merces veſtra copioſa eſt in cælis, dixit ſumma veritas, deinde quam citiſsimè, ac certiſsime eas fidelis ſeruus, ac perſeuerans accipiet, ſiquidem tam cito humana vita deficit, inſuper cum Deus fidelis amator ſit, neſcit moram facere in ſuis promiſsionibus, ſed ſtatim in hac vita incipit bona opera remunerare. Quod ſi hoc non credis, experientia proba, & illud certiſsimum eſſe inuenies. Tenta, quæſo, quid boni, aut mali ſit in vita iuſtorum. Si per multos annos, ò peccator expertus es voluptates, quæ in vitijs reperiuntur, tenta, & experire ſaltem dimidio anno

volup-

voluptates iuſtorum, experire, obſecro, quid ſit bonum, & ſi in 30
alijs rebus curioſum te oſtendis, dum eas tentare procuras, expe
rire, quid ſit bonitas, ac virtus. Quod ſi eam experiri non vis, ex-
pertis credito, & conſule non ſolum ſanctos patres, ſed etiã eos,
qui nunc Deo diligentiſsime ſeruiunt, & pro eius ſingulari amo
re omnia libenter reliquerunt. Interroga eos, qui ipſos in mo-
naſterijs detinet inter tot diſciplinas, inter tot vigilias, inter tot
ieiunia, inter tot aſperitates, frigidas, atque aſperrimas noctes
ſuſtinentes, interroga, inquam, illos quid ibi inueniant. Iam non
dico, vt interroges antiquos illos eremitas, qui in remotis ſoli-
tudinibus inter feras vitam degebant, quid ibi eos detinebat, &
quid ſolatij ibi inueniebant? Quare ad honores, & diuitias ſæ-
culi non reuertebantur? Profecto ſapientes viri erant, & non in
ſenſati, aut amentes, & in illa ſolitudine omnia huius mundi ina 31
nia, & caduca eſſe experiebantur. Non, inquam hos volo, vt
interroges, dices enim illa fuiſſe alia longè diuerſa tempora à no-
ſtris ſæculis [quãdo parece que andaua Dios mas por la tierra:]
ſed interroga eos, qui nunc viuunt, & inuenies plurimos adole-
ſcentes tenerę ætatis, qui in domibus parentum ſuorum diuitijs,
ac famulis abundabant, nunc in monaſterijs tanquam ſeruos
diligentiſsime ſeruire, in duris lectulis dormientes, & agreſtes ac
paucos cibos manducantes. Hi omnes ad Dominum ſe conuer-
tentes reſpondebunt. O quam magna eſt multitudo dulcedinis
tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te. Vere equidem
eam Domine abſcondiſti in te, mundus vt pote tanto bono indi-
gnus eam deguſtaret. Relinque ergo ò frater mundum fallacem,
& vere Deo inſeruire ſtude, & ſtatim ea, quæ iſti guſtarunt, tu
etiam guſtabis, ſtatim ad bene operandum accelerabis vt pluri- 32
mis meritis affluenter diteris. Super illa D. Pauli verba. Habe-
mus theſaurũ abſcõditum in vaſis fictilibus, inquit Primaſius an
tiquiſsimus Doctor, ac D. Auguſtini diſcipulus; Scitote hũc the
ſaurum eſſe gratiam diuinam, eſſe amicum Dei, & regni cælorũ
hæredem. [Tiene vna vieja vna alcãcia de barro, y no haze ſino
acheſorar para la vejez, echa monedas, y mas monedas; quando
quebrays la alcancia penſays de hallar ducados, y hallays chan-
flones, y monedas de cobre viles y al reues penſays de hallar chã
flones, y monedas de cobre en otra alcancia y hallays buenos
ducados de oro fino.] Sic inter homines ſæpenumero euenire
ſolet,

Primaſius ſuper epiſt. 2. ad Cor. c. 4.

simile.

33 ſolet, aliqui enim ſancti videntur, [y que tienen dentro en las alcancias de los cuerpos grandes merecimientos y al tiempo de quebrar el alcancia del cuerpo por la muerte, hallaſe que todo es cobre y miſeria: y en otros que no eran tan eſtimados, ni tan preciados, al tiempo de quebrar el alcancia por la muerte hallaſe precioſo theſoro de oro, y de grãdes merecimientos en lo interior de ſu alma. Es pues hermanos nueſtra vida vn atheſorar theſoros de merecimientos] in vaſis fictilibus. Quo circa oportet nos ſanctiſsimis exercitijs accelerare, non prætermittentes non ſolum diem vnum, verum nec horam aliquam abſque eo quod in illa meritum aliquod in theſauro reponamus. Oportet etiã nos maxima vigilãtia viuere, ne in aliquod peccatum mortale incidamus, quo omnia, quæ in theſauro repoſuimus, amittã

Simile.

34 tur. Sicut enim ius ciuile ſtatuit in humanis, vt propter aliqua delicta, bona delinquentis fiſco tribuantur: ſic homo propter vnum mortale peccatum, omnia merita deperdit. Hinc eſt illud Apocalypſis. Tene quod habes, ne alius accipiat coronã tuam. Sed quæro quiſnam merita, quæ homo moriẽs in peccato mortali perdit, accipit? Ad hoc reſpondent Theologi, quod quia opera illa facta fuerũt in charitate, ideo in ea merita ratione vinculi charitatis ſuccedere poſſunt omnes iuſti, quantum ad rationem ſatisfactionis, & nõ quantum ad meritum gratiæ, quia meritum vnius, non tranſit in alium. Sicut quando moritur homo aliquis, qui diues erat, & ſapiens hæredes eius in bonis ſuccedũt, & non in ſapientia.

Apoc. 3.

simile.

Meritum non apparet in hoc mundo.

35 MOdo non apparet id, quod iam meruimus, nec valor animæ noſtræ. Atque ita D. Paulus ad Coloſſenſes ſcribens inquit. Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cũ Chriſto in Deo: cum autem Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum Chriſto in gloria. Pulchra eſt ad hoc Beati Ioannis Chryſoſtomi comparatio: inquit enim. Sicut margarita interim quod eſt in ocreo, aut in cõcha, in flumine, vel in mari abſcondita, neſcitur, cuius ſit valoris, aut qualitatis: cum vero concha frangitur, valor margaritę manifeſtatur. Ita interim, quod anima noſtra latuerit in concha corporis, vita bonorum valor & meritum non manifeſtatur: cum vero terrena domus

Ad Col. 3.

B. Chryſ.

simile.

corporis per mortem fuerit confracta, tunc vniuſcuiuſque vita 36
qualis fuerit manifeſtabitur.

Meritum & ſatisfactio ex operibus iuſtis eliciuntur.

Leuitic. 16. IN Leuitico iubebat Dominus, vt, cũ ſummus ſacerdos pro peccatis populi ſacrificium oblaturus erat, animalia ſacrificanda non expenſis ſacerdotis, ſed expenſis, & ſumptibus populi ad ducerentur. Suſcipiet ſacerdos (inquit ſacer textus) ab vniuerſa multitudine filiorum Iſrael duos hircos pro peccato. Non fuiſſet certe nimis oneroſum, quod, ſiquidem ſummus ſacerdos decimas totius populi accipiebat, & ditior erat omnibus, ipſe animalia ſacrificanda emeret. Grande myſterium ſub hoc præcepto incluſum eſt. Voluit in hoc Deus ſignificare, que no hemos de li- 37
brar toda la ſatisfacion de nueſtros peccados en el ſacrificio, q̃ el ſummo ſacerdote Ieſu Chriſto offrecio en la Cruz, ſed oportet vt nos etiã ex parte noſtra bona opera faciamus, quę cõiuncta ſacratiſsimę paſsioni clemẽtiſsimi Ieſu erunt ſatisfactoria propœna, quam peccata noſtra meruerunt. Sicut enim cauſæ ſuperiores non poſſunt ſine inferioribus operari, ſicut ſol non poteſt ſine terra producere plantam: ſic ſacratiſsima paſsio Redẽptoris noſtri, qui eſt cauſa vniuerſalis, non poteſt de lege ordinaria pro peccatis noſtris ſatisfacere, quin opera noſtra ibi cõcurrant. Hæc eſt communis Theologorum doctrina aduerſus impios hæreticos negantes opera noſtra eſſe ſatisfactoria. Et Dominus Caietanus inquit hæc verba. Ex noſtra, & Chriſti ſatisfactione conflatur integra ſatisfactio. Hæc ſententia confirmatur ex pluri- 38
mis Sacræ ſcripturæ locis, quorũ vnus eſt ille. Facite fructus dignos pœnitentiæ hoc eſt. Facite opera, quæ ex dolore veſtrorum peccatorum procedant: qualia ſunt ieiunia, eleemoſynæ, orationes, atque alia exercitia, quibus ex parte veſtra Deo ſatisfaciatis. Hinc infertur errare eos, qui alienis orationibus nituntur, abſque eo quod ipſi ex parte ſua aliquid agant ad conſequendam Dei gratiam, & gloriam. Vt autem homines hoc ſibi nequaquam perſuaderent, iubebat Dominus, vt populus poneret in altari partem ſacrificij, quæ erant animalia, & ipſe ſacerdos ea offerret: ex quo facto intelligeretur, orationes aliorum nobis non prodeſſe, quando nos ipſos ex parte noſtra non adiuuerimus,

simile.

Caieta. 3. p. q. 1. art. 2. in fine commẽ.

pecca-

39 peccatorum occaſiones auferendo, & alias diligentias adhibendo. Hoc Beatus Apoſtolus ad Hebræos ſcribens docet, cum ait. Orate pro nobis: confidimus enim quod bonam conſcientiam habemus. Quaſi dicat: non manebitis fruſtrati, ſi deprecati fueritis pro me: nam quantum eſt ex parte mea confido in Domino me eſſe in gratia eius, in nulla enim re mihi conſcientia mea ſtimulat. Ad Hebr. vltimo.

Meritum eſſe & gratiam quomodo compatiuntur.

CVm certum ſit vitam æternã ſub merito bonorũ operum cadere, dubium eſt quomodo intelligenda veniãt verba illa B. Pauli: gratia Dei vita æterna. Si enim ex merito, ergo non ex gratia? Ad hoc reſpondeo, quod Beatus Apoſtolus prius ibi dixit. Stipendium peccati mors: deinde ſubdidit: gratia autem Dei vita æterna in Chriſto Ieſu Domino noſtro, vtens ſanè coniunctione aduerſatiua, vt ſignificet manifeſtam differentiam inter modum, quo mortem: & modum, quo vitam attingimus æternam. Quoniam mors merum ſtipendium peccati eſt: ſi enim mortem inueniſti, iuſto Dei iudicio inueniſti ò peccator propter opus peccati tui, malumque meritum, quod præceſſit cæterum gratia Dei, vita æterna per Chriſtum. Quia vita æterna ſic innititur gratiæ Dei, vt omnino dici non poſsit merum ſtipendium operis boni ſecundum rationem puræ iuſtitiæ. Nam dum primo ſeminatur in nobis vita æterna per iuſtificationem, qua ex impijs efficimur iuſti, nullius meriti noſtri, nulliuſvè bonæ actionis cauſa datur, ſed pure, gratis, mereq; liberaliter, propter Chriſtum Dominum noſtrum. Hinc Beatus Paulus ad Epheſios ſcribens inquit. Gratia Dei ſaluati eſtis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt. Item: gratia iuſtificati eſtis, & nõ ex operibus veſtris. Si enim ex operibus, ergo non ex gratia, & ſi ex gratia, ergo non ex operibus. Dum vero incrementa ſumit in nobis eadem vita æterna, & proficit vſq; ad conſummationem, etiam hoc gratiæ Dei eſſe cognoſcimus, quæ nobiſcum operatur. Iuxta illud eiuſdem Apoſtoli: non ego ſed gratia Dei mecum. Non quidem gratia Dei ſine me, neque rurſum, ego ſine gratia, quia non ego, ſed gratia Dei mecum. Itaq; bonus Ad Rom. 6. Ad Epheſ. 2. 1. ad Cor. 15.

vſus gratiarum Dei,& ſtudium virtutis ſecundum inclinatio- 42
nem charitatis diffuſæ in cordibus noſtris fouet,educat, ac pro
mouet vitam æternam ſeminatam in nobis, mereturque cõſum
mationẽ eiuſdem. Iuxta illud. Omni habenti dabitur,&abunda
bit,ab eo autem,qui non habet,auferetur & id quod videtur ha
Matt.13.& 25. Marci.4: Luc.5.9. bere. Omni habenti,ſcilicet bonum vſum gratiarum, ac natura
lium,quæ accepit,dabitur ei vſq; dum abundabit. Itaq; & quã-
do ſeminat in nobis Deus vitã æternã,mere gratuitũ eſt,& quã
do perficit eadem in nobis per coronam gloriæ, magis tũc ſua
coronat dona, quam remunerat merita noſtra. Gratiæ igitur
Dei eſt, quod incipit in nobis vita æterna. Iterũ gratiæ Dei eſt,
quod proficit in nobis. Denique gratię Dei eſt,quod cõſumma
tur in nobis. Ergo,inquies, in vita æterna obtinenda nullus eſt
reſpectus ad merita noſtra. Vtique initium eius nullo modo da 43
tur nobis propter merita noſtra, verum incrementa ipſius, &
conſummatio obtinentur,tũ ex doniſ Dei,tum ex bonis operi-
bus noſtris per debitum vſum gratiarum,quas accepimus. Ideo
que in ſcripturis ſanctis vocatur aliquando gratia aliquando ſti
pendium, aliquando merces, aliquando corona iuſtitiæ, ali-
quando vero brauium ſupernæ vocationis. Quamuis autem cre
mẽta vitæ æternæ,& conſummatio,noſtræ bonæ actionis ſtu-
dio obtineantur, non tamen ſine gratia,quoniam & noſtra me
rita dona Dei ſunt:adeo vt etiam hac conſideratione rectè dica-
2.ad Tim.4. tur gratia Dei, vita æterna.

Poſtquam.B,Paulus benefacta ſua connumerauit ad Timo-
theum, ſcribens addidit:in reliquo repoſita eſt mihi corona iu-
ſtitiæ quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex: non
ait: Quam dabit mihi, ſed quã reddet mihi. Reddere enim, eſt 44
dare alicui id, quod meretur ille, eique debetur:debetur autem
iuſto vita æterna ex iuſtitia fundata in diuina miſericordia.

Merita Ieſu Chriſti Redemptoris noſtri.

Exod.30. IN Exodo præcepit Dominus Moyſi dicens. Facies altare ad
adolendum thymiama de lignis Sethim, veſtieſque illud au-
ro puriſsimo, Non enim vult Dominus quidquam noſtrum
videre niſi veſtitum & tectum: omnes nos immundi,& omnia
noſtra indigna diuinis ſunt oculis,ideo omnia veſtienda. Hinc

arbitror

45 arbitror Beatum Paulum consulere, vt Christum induamus, ne scilicet exterius pater æternus vestimenta nostra sordida videns à nobis abhorreat. Sed quare non dixit: Induimini Christi vestē, Sed Christum? Quoniam solent etiā hypocritæ Christi vestibus tegi, sed non Christū induunt per imitationē. Qui Christū imitatur ipsum induit, & particeps fit eius meritorum, & ipsis operitur, & ad ea merita cælestis pater respicit. Vis autē scire, qualiter vestis hæc omnibus conueniat? Discite, inquit, à me quia mitis sum, & humilis corde. Et quis est, quem non deceat, & conueniat mitem esse & humilem? Cōueniunt hæc certe magnis, & parvis, nobilibus, & ignobilibus, vt nullus sit, cui huiusmodi vestimēta excessiua aut curta sint. Cor ergo nostrum tanquam Dei altare hoc purissimo auro operiamus, vt omnia sacrificia, quæ in illo obtulerimus Deo patri, ipsi gratissima sint. Hedera per se in altum ascendere non potest, nisi alicui arbori vel parieti adhæreat. Simile.

46 Sic opera nostra per se sola non possunt tantum ascēdere, vt sint gratiæ, & gloriæ meritoria, si vero cælesti arbori Iesu Christo Reparatori nostro adhæreant, possunt ita ascendere, vt gratiā, & gloriam mereātur, hoc est, nuestras obras arrimadas al celestial arbol Iesu Christo, suben a merecer gracia, y gloria. In Exodo iubebat Dominus, vt sibi offerretur aurum, argentum, & pili caprarum. Res quidem vilis est & abiecta lana caprarum: at vero si cum auro, & argento coniungātur magni sunt momenti, & æstimationis. Sic opera nostra de se vilia sunt, si vero cum auro hoc est, cum charitate Iesu Christi iungantur fiunt pretiosa. Refert Diuus Lucas Euangelista dixisse Dominum. Quis vestrum habēs seruum Exod. 25. Luc. 17.

47 arantem, aut pascentem boues, qui regresso de agro dicat illi statim. Transi, & recumbe, & non dicit. Para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi donec manducem, & bibam, & posthęc tu manducabis, & bibes. Nunquid gratiā habet seruo illi, quia fecit, quæ ei imperauerat? Non puto. Sic & vos cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus, quæ debuimus facere fecimus. His verbis diuinus Reparator nos docet, quod propter obseruationem legis suæ non sumus aliquo præmio digni, sicut nec est dignus prędmio seruus aliquis quia Domino suo à quo emptus fuit ad hoc ministerium seruit. Quod si nobis Dominus præmium vitæ æternæ promisit, hoc propter infinitam liberalitatem suam, & charitatē erga nos fecit. Quāuis

autem Diuus Paulus ad Romanos scribens inquit. Qui etiã pro- 48
Ad Rom. 8. prio filio suo non pepercit, sed pro omnibus tradidit illum, tamẽ
ex multitudine meritorum huius cælestis Redemptoris nõ æqua
scot in. 3. d. liter omnibus impertitus est. Nam (vt ait Scotus) Christus Sal-
14. q. 1. uator mundi, secundum quod cognouit quosdam esse ad maiorẽ
gloriam prædestinatos, quam alios, sic plus obtulit meritorũ suo-
rum pro vnis, quam pro alijs iuxta gradus gloriæ, ad quam præ-
simile: destinati erant ab æterno patre. Quemadmodum quando ciues
aliqui in suam vrbem fontem adducunt, non solent aquam ip-
sam æqualiter omnibus distribuere, sed pro qualitate & necessi-
tate domorum eam impartiuntur, & sic tali hospitali tantam
quantitatem aquæ tribuunt, tali vero monasterio tantam, & do-
mui talis principis tantã. Sic Christus Reparator noster ex vber-
rimo fonte suorum meritorum diuersimode cum hominibus 49
partitus est, nam sacratissimæ virgini Mariæ quæ mater sua fu-
tura erat, & prædestinata erat ad altissimam gloriam, plurimum
suorum impertitus est meritorium, quæ per passionem præui-
sam, & coram diuino conspectu acceptatam in instanti concep-
tionis eius ei prodesse cœperunt. Pues a esta celestial Reyna le re-
parte mas de agua de vida, como la que hauia de ser hospital ge-
neral de misericordia, al qual se hauian de acoger muchos enfer-
mos, y necesitados. Post sacratissimam virginem sacris Apo-
stolis plus meritorum impertitum est: nam ipsi futuri erant sa-
crosanctæ ecclesiæ fundamentum: Postea vero sanctis martyri-
bus: denique singularissima prouidentia sacratissima illa anima
Iesu Christi Redemptoris nostri merita sua per omnes prædesti-
natos iuxta gradus gloriæ, ad quam æternaliter prædestinati erãt 50
Ioan. 4. partita est. Sanctis discipulis suis Dominus dixit. Alij laborauer-
unt, & vos in labores eorum introijstis. O quam fœlices nos etiã
vocari possumus Christiani, siquidem cum vineam non planta-
uerimus, nec vuarum vindemiam fecerimus, nec racemos presse-
rimus, meruimus includere vinum diuinorum sacramentorum,
Num. 13. & frui infinitis Iesu Christi meritis. In libro Numerorum sic le-
gitur. Absciderunt palmitem cum vua sua quem portauerunt in
vecte duo viri. In quo significatum est, improbos Hebræos por-
tasse culpam mortis Iesu Christi Saluatoris mundi, in nobis au-
tem fructum sui sacratissimi sanguinis remansisse.

In hac materia etiam obseruandum est autorem naturæ talem

in-

51 instinctum auibus posuisse, vt, quando filij earum præ teneritudine volare non possunt, ipse eis de necessarijs ad sustentationem prouideant per diuersa loca volantes, & filijs suis absque labore eorum diligentissime ministrantes: at vero cum pulli alas promptiores ad volandum habent, tunc parentes eorum necessaria non afferunt, sed coram ipsis volant, vt sic eos advolandum doceant, quinimo pullos suos è nidis rostro exire cogunt, vt cibaria quærant. Oportet etiam animaduertere id, quod in auibus est volare, & acquirere per se necessaria, esse in hominibus mereri, y desto siruen a los hombres las virtudes, de lo que a las aues las plumas: & quemadmodum fœdissima res est auis, implumis sic deformior absque aliqua comparatione est anima desplumada, sine virtutibus, cum illis autem, tanquam plumis diuersorum colorum eleganter adornata, protecta, & cooperta est. Et quemadmodum auis absque plumis volare non potest sic anima absque gratia, & virtutibus mereri non valet. Et quemadmodum auicule, cum adhuc paruę sunt, teneras plumas habēt, quibus adhuc volare non possunt: sic infantes virtutes infusas in sacro baptismate habent, illis tamen ad merendum vti non possunt: quia videlicet iudicio, & ratione vti nesciunt: intra hoc autē tempus diuina prouidentia curam habet paruulorum, & eorum qui ratione non vtuntur: sicut aues curam filiorum habent per totum tempus, quo volare non possunt. Atque ita Deus illo statu impotentię paruulis ipsis tanquam optimus pater de alienis laboribus, videlicet de meritis Iesu Christi Redemptoris nostri prouidet: & sic quamuis, dum in hoc statu sunt non merentur, sal-

52 uabuntur tamen per merita illius diuini Reparatoris. At postquam homo ad annos discretionis peruenit, oportet, vt adolet, mereatur, & in sanctis virtutibus se exerceat: nam pijssimus pater ei non proderit, si ipse non volat, hoc est, no le valdran los merecimientos de Christo, sino se aprouechare dellos. Quapropter, fratres mei, siquidem iam rationis vsum habetis sacro virtutum exercitio volate, & sic vobis singularia illa merita diuini Redemptoris proderunt, & quamuis hactenus peccatores extiteritis, non tamen diffidatis, hic enim pijssimus Dominus peccata nostra, vt sua accepit ad satisfaciendum, pro illis. Nos vero oportet sacratissimam eius passionem sumere, vt cum illa soluamus, & satisfaciamus:

similia.

nam ipsa in omnes abundat,id est,[para todos ay enella]vt san- 54
ctus Dauid testatur dicēs. Calix in manu Dñi vini meri plenus
mixto:& inclinauit ex hoc in hoc,veruntamē fæx eius non est
exinanita:bibēt omnes peccatores terrę. Calix est sacratissima
B. Aug. super psal. humanitas posita in manu patris æterni: quod est verbū eius:vi
nū merū est diuinitas,& vinū lymphatū est gloria sacratissimæ
animæ Iesu Christi,quæ,cū esset gloriosa & beata, admisit in se
ipsa tristitiā & amaritudinē: fæces autē huius calicis sunt eius
sacratissima mors, & passio:sicut ait B. Augustinus super illa
verba regij Prophetæ: Infixus sum in limo profundi, & non
est substantia.Et de hac fæce inquit S. Propheta. Fæx eius non
est exinanita:bibēt omnes peccatores terræ,est enim valoris in
finiti.Ne cogitetis scelera preteritorū,& antiquorū exhausisse
hunc calicē,nec passionē Iesu Christi finitam esse, ni penseys q̄ 55
esta Dios harto de perdonar,ni se hartara. Sed quomodo dicit:
Bibent omnes peccatores terræ? Nunquid ex hoc calice bibe-
Lucæ.7. runt illi,qui apud inferos dānati cruciantur? B. Augustinus su-
per illa verba Dñi;Remittūtur ei peccata multa,quoniā dilexit
multum, inquit, quod omnia possibilia committi,non cōmissa,
sunt dimissa. Atq; ita nō solū debemus Deo gratias agere,quia
nos eripit à peccatis, in quibus actualiter eramus, sed quia nos
scotus in 3. de 3.q.2. eripit,vt in alia maiora non incidamus, in quę,si ipse potēti ma
nu sua nos nō detineret,sine dubio incideremus, vt inquit Sco-
tus,in tertio sentētiarū libro; vbi etiā ait,quod isto modo fuit di
missum peccatum originale sacratissimæ virgini Mariæ,quā-
uis illud nunquā contraxerit.Si ergo omnia peccata remittūtur 56
per passionē Iesu Christi saluatoris nostri, & etiā peccata quę
dānati nō cōmiserūt,potuerūt tamē cōmittere eis hoc modo re
missa sūt,sequitur, eos ex hoc calice bibisse,quoniā propter alia
multa peccata, quę fecissēt torquerētur, si per hāc sacratissimā
passionē Deus illos nō præseruasset,ne in illa inciderēt. Cū igi-
tur Iesu Christi passio sit tā immēsum pelagus,ita vt nullo mo-
do exhauriri possit,in hoc mare peccata nostra,passiones, atq;
affectiones vt ibi suffocētur per verā pœnitentiam proijciamus:
nos autem diuina gratia,quę inde nobis promanabit,viui rema
neamus.

¶Omnia, quæ hic habentur de merito, poteris applicare in titulo,opera.

Merita

57 ## Merita amittuntur propter peccata.

MErita amittũtur propter peccata, atq; ita, vbi nos legimus homo cum in honore esset, non intellexit: alia translatio habet. Homo cum pretiosus esset, (scilicet per gratiam Dei,) nõ intellexit, scilicet id, quod amittebat, dum in peccatum prolapsus est: amittebat enim totum suum pretium. Certissimũ est, quod cum vassallus aliquis aduersus Regẽ suum rebellat, statim amittit omnia, quæ in seruitio illius Regis comparauerat, & omnia, quæ possidebat: hoc est [en rebelandose vnvassallo a su Rey, luego es visto perder todo lo que en seruicio de aquel Rey auia ganado, y todo lo que possei a.] Vnde vbi primum nuntiatum est Regi Dauid, quod Miphiboseth aduersus ipsum 2. Reg 16
58 rebellauerat, statim (vt sacræ referunt literæ.) Sibæ dixit. Tua sint omnia, quæ fuerunt Miphiboseth. Vbi obseruandum est, eum non dixisse: Tua sint bona quæ sunt Miphiboseth, sed bona, quæ fuerunt Miphiboseth: in quo aperte significauit, bona illa iam non esse Miphiboseth, eo quod aduersus Regem suum rebellauerat. Vbi ergo peccator aduersus Deum suum rebellat, statim amittit merita & gratias, quas in eius seruitio comparauerat. Hoc etiam significauit idem Rex Dauid, cum dixit. Qui operantur iniquitatem in vijs eius non ambulauerunt. Vbi perpendendum est, eum non dicere, qui operantur iniquitatem in vijs eius actualiter non ambulant, sed non ambulauerunt. Quid hoc est? Nunquid modo non sunt plurimi in peccato mortali, qui temporibus præteritis in gratia fuerunt, & ambulauerunt in vijs Domini? Ita planè. Quare ergo ait. In vijs eius non ambulauerunt? Psalm. 118
59 Hoc ideo inquit quoniã omnia illa tẽpora prẽterita, quibus ambulauerunt in vijs Domini, amiserunt: cuncta namque merita, quæ in illis compararunt ita perdiderunt, ac si nunquam illa comparassent. Etenim ieiunia, quæ fecerunt, eleemosynas, quas erogarunt, orationes, quas recitarunt omnia denique amiserunt. Hæc est vna ex rationibus, quare regius propheta peccatum vocauit dolorem, dum de peccatore ait. Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Quod concipitur id paritur. Leæna concipit Leonem, & parit Leonem: Lupa concipit Lupum, & parit Lupum: Vacca Psal. 7.

cõcipit bouem & parit bouẽ. Cum ergo sanctus Propheta dixerit peccatorem iniquitatem parere, sequitur eum etiam concepisse iniquitatem. Quam hic regius Psalmographus appellat dolorem multis de causis, quarum vna, & satis præcipua est, quoniam peccator, dum peccat, si cõsiderat se propter peccatum commissum amittere omnia merita, quæ multis retro annis comparauerat, proculdubio maximo dolore, ac tristitia afficitur. 60

MISERICORDIA DEI.

B. Tho. 1. p. q. 21. art. 4.

VAMVIS, vt inquit Beatus Thomas, in omnibus operibus Dei resplendent eius misericordia, & iustitia secundum illud, quod regius Propheta 1
ait. Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine: plura tamen misericordiæ, quã iustitiæ opera nobis demonstrat. Nam si vnum, aut alterũ iustitiæ opus experimur, mille millibus misericordiæ compensantur, imo & circuncingitur iustitia à misericordia ita, vt vix in præsenti sæculo appareat, ipsæ quippe pœnæ, dum hanc agimus vitam, medicinæ sunt ex misericordię apotheca eductæ. Vnde in Psalmo dicitur. Misericors Dominus, & iustus, & Deus noster miseretur. Ecce circunseptam iustitiam à misericordia, & tanquam in medio clausam: vt nec ingredi, nec egredi nisi per misericordiæ ianuam queat: mixta quippe, ac temperata iustitia Dei cum misericordia nobis propinatur, vt eam absque mortis periculo sustinere ac bibere possimus. Quis enim purã, ac nudam Dei iusti- 2
tiam sustinere posset? Veluti medicus forte, ac venenosum medicamen propinaturus ægroto, alijs benedictis herbis immiscet, quibus contemperatum absque interitu ebibere possit. Quod autem pœnæ ipsę ex Dei misericordia in hac vita proueniãt, attestatur comminatio illa Prophetica. Auferetur zelus meus à te, & quiescam, & non irascar amplius. Vbi ira Dei amoris ad beneuolentiæ effectus designatur: flagellat enim, vt pius pater, omnem filium, quem diligit dicitur in Prouerbijs. Et in Psalmo etiam, Misericors, & miserator, & iustus Dominus. Vbi pro vno iustitiæ titulo duplex titulus misericordiæ ei tribuitur.

Psal. 114.

simile.

Ezech. 16.

Prouerb. 3.

Psal. 114.

Mi-

3 ## Misericordia Dei postulanda.

PEtenda est misericordia Dei, sicut faciebat Dauid cum dicebat. Respice in me, & miserere mei. Si enim ex Sole, Luna, cæterisque planetis (qui veluti oculi sunt mundi) & ex aspectu eorum ad terram tot bona promanant, aurum scilicet, gemmę, frutices atq; salubria quæque generantur: quanto magis aspectu oculorum Dei, qui licidiores sunt sole diuersa quæque bona in animis, quas respiciunt, gignentur? Recte ergo postulat homo dicens. Respice in me, & miserere mei. Solent vulnerati, & mendici, quantumcunque possunt, miserabiles se exhibere, obnixeque postulare, vt labores, ac miserias suas alij homines aspiciant, quatenus, ex eorum miserabili aspectu
4 ad misericordiam inclinentur. Sic misellus homuncio multis repletus miserijs eas ante Dei oculos præsentare debet, miserequę poscere, vt oculos suos in eas conuertat, certus quod ad miserendum misericordijs plenum eius diuinum pectus trahet. Vt autem Deus sua diuina misericordia tibi faueat, oportet, vt tu etiam misericors sis. De quodam homine Sanctus Iob inquit. Obliuiscatur eius misericordia. Quando crudelis homo misericordiam à Deo postulauerit, tunc misericordia respondebit: Non te noui, quia nunquam fui in manibus tuis, nec in arca tua, nec in domo, aut in corde tuo. O rem admirabilem! Cum misericordia Dei sit infinita, dicente regio Propheta: Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi, quoniam confirmata est super nos misericordia eius, id est, stabilita: vbi alia litera habet. Quoniam fortis est misericordia eius. Cum
5 ergo hoc ita sit, y estando ya de asiento la misericordia en la tierra postquam Deus factus est homo, res quidem admiranda, & maximo timore digna est dicere, quod misericordia non cognoscit hominem corde durum, & qui misericordia erga proximum non vsus est. Omni igitur studio fratres contendite, vos misericordes esse, & oculos clementiæ habere: ipsi enim sunt, qui cor Dei feriunt, sicut sponsus in Canticis fatetur dicens. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa in vno oculorum tuorum. Eleganter exprimit diuinus sponsus pietatis, & misericordiæ suæ magnitudinem, cum se vulneratum sponsæ oculis affirmat, vel, vt habent Hebræa, scordatum

Psal 118. simile. simile. Iob. 24. Cant. 4.

tum me feciſti. Quaſi dicat, Auulſiſti cor meum. Tanta enim eſt miſericordia Dei, vt vno oculo pietatis pleno vulneretur, & rapiatur. Fœlices ergo miſericordes qui talem effectum in corde Dei faciunt. 6

Miſericordiæ Dei laus.

PRo eo, quod nos legimus in Pſalmo: Quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam Deus. Beatus Hieronymus ex Hebræo vertit. Quam ſpecioſa miſericordia tua Deus: & filij Adam in vmbra alarum tuarum ſperabunt. Inebriabuntur de pinguedine domus tuæ: & torrente deliciarum tuarum potabis eos. Quibus verbis diuinæ miſericordię, & ſpiritualis dulcedinis, quæ ex ea procedit, magnitudo maxime inſinuatur. De hac etiã vmbra ait ſponſa in Canticis. Sub vmbra illius, quem deſideraue rã, ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Quibus verbis duo priuilegia ſingulari laude digniſsima prędicantur, quibus pios homines Dominus iuuare ſolet. Alterũ eſt paterna cura, & protectio, qua ſub vmbra miſericordiæ ſuæ illos protegit: alterum eſt mirabilis quædam dulcedo, qua ipſos lactat, & ſecũ mirabili amoris glutino copulat, quę ab vmbra ſuę miſericordię procedit, hoc eſt enim, quod ait. Fructus eius dulcis gutturi meo. Vt autem fratres mei Deus hac dulciſsima vmbra ſuæ miſericordiæ vos protegat, cooperite vos etiam veſtra miſericordia pauperes. Et vt magis ad hoc incitemini adnotate verba illa regij Prophetæ. Cum ſancto ſanctus eris: & cum viro innocente innocẽs eris: Cum electo electus eris, & cum peruerſo peruerteris. Duo ſenſus his verbis aſsignari ſolẽt: alter eſt, quod ſanctus Dauid loquitur cum homine, & cum admonet, vt à praua ſocietate malorũ diſcedat: qualis enim eſt ſocietas eius, cũ quo verſaris, talis & ipſe euades. Ex quo ſenſu reperies, multa eſſe neceſſaria, vt ſis ſanctus, & perfectus, & te multorũ innocentiũ, atq; electorũ ſocietate indigere, vt ſis electus cũ dicat ſacer textus. Cum ſancto, cum innocente, cum electo. In quo ſanctus Propheta manifeſte inſinuat neceſſariũ eſſe homini conuerſari cum ſancto, & cum innocente, & cum electo, hoc eſt, neceſſarium eſſe conuerſari cum optimis, & cum nimis ſanctis vt quis ſanctus & bonus ſit: vt autem ſit malus & peruerſus, ſufficit vnius peruerſi peccatoris ſocietas: nam cum vno peruerſo euades peruerſus, & ideo cum regius Propheta mentionem feciſſet de

Pſal. 35.

Cant. 2. 7

Pſal. 17. 8

10 de plurimis bonis, mentionem fecit de vno duntaxat peruerſo dicens. Et cum peruerſo peruerteris. Ita ex corrupta natura ad malũ procliui ſumus. Alter ſenſus, qui his verbis aſsignatur, quique magis contextui Pſalmi cohærere videtur, eſt quod ſanctus Dauid cum Deo loquitur, eique dicit, ipſum erga bonos miſericordem eſſe: at vero erga malos ſeuerum, idcirco ſtatim adiecit. Quoniam tu populum humilem ſaluum facies, & oculos ſuperborum humiliabis. Vbi valde obſeruandum eſt ſanctum Prophetam, cum de miſericordia loqueretur, & de pietate qua erga bonos Deus vtitur, explicuiſſe tot modos iuſtorum, quibus ipſe benefacit, dum ait. Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocẽte innocens eris, & cum electo electus eris. In quo ſignificauit, quam amicus ſit Deus remunerandi particulariter omnes actus
10 iuſtitiæ, quos in ſeruis ſuis inuenit. Et loquens de ſupplicio, quo improbos punit, id omne ſummauit dicens. Et cum peruerſo peruerteris, ſignificans in hoc, quan difficultoſa coſa ſe le haze al ſeñor el caſtigar. De manera que ſe diga de Dios vna coſa tan eſtupenda, como es que ſe preuierte, ſiendo el la ſumma bõdad. De ratione enim ſummæ bonitatis eſt, quod communicet ſe, & bene faciat. Vnde plorans Hieruſalem dicebat. Vrſus inſidians factus Threne. 3.
eſt mihi Dominus, leo in abſcondito. Similiter omnis peccator plangere poteſt, ſi cito non conuertatur. Quare gloſſa ibi ait. Plangitur iuſte ab omni peccatore quod pius, & clemens Dominus peccatis exigentibus leo ſit, vel vrſus contra illum, ad dilacerandum.

11 Miſericordiæ Dei proprietates.

SVper illa verba Pſalmi: Deus meus miſericordia mea, inquit Beatus Auguſtinus. Non inuenit impletus bonis Dei ſanctus Dauid, quid appellaret Deum ſuum, niſi miſericordiam ſuam. O nomen, ſub quo nemini deſperandum eſt! Deus meus inquit, miſericordia mea. Quid eſt miſericordia mea? Si dicas, Salus mea, intelligo, quia dat ſalutem: ſi dicas, Refugium meum, intelligo, quia confugis ad eum: ſi dicas, Fortido mea, intelligo, quia dat tibi fortitudinem. Miſericordia mea quid eſt? Totum quidquid ſum de miſericordia tua eſt: tu enim dediſti mihi, vt eſſem, & vt bonus eſſem, nam ſi tu mihi dediſti, vt ſim, & potuit alius mihi dare, vt bonus ſim, melior eſt ille, qui mihi dedit, vt bonus ſim, quã Pſal. 58. B. Augu. ſuper Pſal.

ille,

ille, qui mihi dedit, vt sim. Vt autem hanc misericordiam regius 12
vates impetraret humanæ conditionis miseriam aliegauit, cum
Psalm. 50. dixit in alio Psal. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &
in peccatis concepit me mater mea. Hac ratione Dominum cle-
Eccles. 18. mẽter cum hominibus agere declarauit Ecclesiasticus his verbis.
Vidit præsumptionem cordis eorum, quia mala est, & subuersio
nem illorum quoniam nequam est, ideo adimpleuit propitiatio-
nem suam in illis & ostendit eis viam æquitatis: miseratio homi-
nis ad proximum suum: misericordia autem Dei ad omnem car-
nem. Qua ergo fiducia fratres Dei misericordiam postulare pos-
sumus, siquidem tot miseriæ nos circundant? Et si moram fece-
rit, expectate eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Cum ve-
ro semper, & vbique gratia sit hominibus Dei misericordia (& 13
Psalm. 67. ita pro eo quod nos legimus: Turbabuntur à facie eius patris or-
phanorum & iudicis viduarum, Beatus Hieronymus ex Hebræo
vertit: Exultate coram eo patre orphanorũ, & iudice viduarum:
vere enim exultandum quod talem Deum habeamus, qui hoc si-
bi præcipue nomen vendicauit (patrem orphanorũ, & iudicẽ vi-
duarum) illa tamen misericordia gratissima est, quæ diu expecta-
Eccle. 35. ta, ac desiderata venit. Vnde illud Ecclesiastici, speciosa misericor-
dia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tempore
siccitatis. Ideo non mirũ, si aliquando diu Dominus differat pre-
cantum vota, vt sit eius misericordia gratior, materiamque illis
vberioris lætitiæ tribuat: talis enim illa fuit, de qua Psalmogra-
phus ait. Expectans expectaui Dominũ, & intendit mihi, &c. &
immmisit in os meum canticum nouum carmen Deo nostro, id
est, nouam mihi lætandi, & laudandi materiam misericordia eius 14
diu expectata tribuit. Quod autem hominũ miseriæ misericor-
Eccle. 18. diã Dei prouocent, patet etiã ex Ecclesiastico, qui postquã mise-
rias carnis, & sanguinis enumerauerat dicens: Quid est homo, &
quę est gratia illius, & quid est bonũ, aut quid nequã illius? Nume
rus dierum hominũ, vt multum centum anni, quasi guttæ aquæ
maris deputati sunt: Et sicut calculus arenæ, sic exigui anni in
die eui. Postquã, inquã, has miserias numerauerat, addidit. Prop-
ter hoc patiẽs est Deus in illis, & effundit super eos misericordiã
suã. Et alia litera inquit, longanimis erit in illis. Et sic quando S.
Exod. 34. Moyses à Deo postulauit, vt ei faciẽ suã ostenderet, ita inquit fa-
cer textus. Quo transeũte coram eo ait. Dominator Dñe Deus mi-
sericors,

15 sericors,& clemẽs,patiens,& multę misérationis,ac verax,qui cu
stodis misericordiã in millia,qui aufers iniquitatẽ, & scelera, atq;
peccata. Quis hoc dicebat? Aliqui dicunt S. Moysem hoc dixisse,
sed alia trãslatio sic ait. Transeũte,ipse Dominus clamabat. Ipse-
met Deus aperiebat,& ostendebat nomina, ac titulos misericor-
diarum,quibus erga homines vtitur,eis peccata,& scelera condo
nans. Et quando Ecclesiasticus inquit: Effundit super eos miseri-
cordiam suam,verbum illud,effundit, denotat bonam voluntatẽ
qua Deus hominibus parcit,& abundantiã donorum,quæ eis cõ-
municat. Miser homo,cum alij iniuriam remittit,& ei parcit,ver-
ba quidem dat,sed non dat cor nec viscera: dicit enim. Ego ei par-
co,ego amicus eius sum,at cor ei dare nolo,remanet namque cor
eius ira,& odio vulneratũ. Non sic Deus, sed effundit misericor
16 diam suã,hoc est,viscera sua,& cor super homines,quibus parcit.

In supplicijs etiam,quibus Deus punit, misericordia eius enitet vt patet ex illis verbis,quæ per Prophetam Amos loquitur di Amos.1.c.
cens. Ecce stridebo super eos,sicut stridet plaustrum. O terribile supplicium! Nunquid in hoc supplicio inclusa est misericordia? Ita plane: inquit enim se venturum esse,sicut plaustrum oneratũ, quod sensim,& paulatim venit,& magnam morã facit, pergrandemque strepitum, & rugitum emittit. In quo significat Deus,se expectare peccatores,& in ipsis puniendis moram facere, priusquam vocibus,vel alijs rebus minari, vt illi à somno peccati, in quo exsistunt,suscitentur,atq; ad sacrã pœnitentiam confugiant. Cum autem somno adeò sopiti fuerint, vt ab eo euigilare noluerint,ita vt de necessitate (vt aiunt) eos triturum sit plaustrum: ait
17 Dominus se venturum esse ad illos,sicut plaustrum onustum fœno,onustum,inquit,& oneratũ,non ferro aut arena,quæ ossa cõfringit eius,super quem transierit, sed fœno, quod non tantum pondus habet,nec tantum damnum infert. Hunc ergo patrem misericordiarum imitari debent Reges, ac principes huius mundi,qui in supplicijs,quibus alios puniunt debent semper rigorem cum misericordia temperare.

Quamuis autem opera misericordiæ,quæ Deus publice facit, plurima sint,multo tamẽ plura sunt illa,quæ secreto facit, & huiusmodi sunt etiam opera iustitiæ. Hoc aperte significauit Eccle- Ecclesiã. 16.
siasticus his verbis. Plurima illius opera sunt in abscõsis,sed opera iustitiæ eius quis enuntiabit,aut quis sustinebit? Plurima opera

Dei

Dei sunt opera misericordiæ, & ex his quanuis plurima sunt publica, multo plura sunt secreta. Quoties nos Deus vocat, quoties nos iustificat? A quantis nos periculis eripit, & alia innumerabilia beneficia in nos secreto confert? Opera autem iustitiæ plurima etiam sunt secreta. Interficitur quispiam, & dicunt homines. Inimicus eius eum interfecit, sed profecto iustitia Dei fuit, quæ illum præcipue necauit: erat enim tyrānus, aut in alio graui peccato detinebatur. Moritur adulter, & dicunt ipsum laterali morbo interijsse: at iustitia Dei ipsum principaliter interfecit. Nam si homines publice & aperte viderent supplicia è manu Dei venientia, quis eorum non animo caderet, ac deficeret. Ideo Deus ea secreto mittit, ne videlicet homines animo cadant, quin potius, cū se percussos viderint, ita pertimescant, vt tamen halitus, atq; animus eis ad pœnitentiam agendam maneat. 18 19

De misericordia Dei sanctorum dicta.

B. Chrysost. homil. 3. de pœnit. simile.

BEatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Dei pietas & clementia hominis malitiam superat. Cogita scintillam, si in mare ceciderit, num poterit stare, aut apparere? Quantum scintilla ad mare se habet, tantum hominis malitia ad Dei pietatem, & clementiam, imo vero non tantummodo, sed & longe supra: nam & pelagus, etiam si magnum sit, mensuram recipit, Dei vero misericordia, & pietas mensuram non habet.

Idem in Psa. 50. Simile.

Idem etiam inquit. Sicut cum quidam graui ægritudine vexatur & multimodis indiget medicaminibus, & attenuatus est sumptibus si introierit medicus, & dixerit ad eum, qui ęgrotat. Plures species ad confectionem medicaminis necessariæ sunt, re- 20 spondeat vero ægrotus. Non habeo vnde tantas species emam, paupertate detineor. Dicat ad eum medicus. Illam, & illam da mihi speciem tantum, cætera de meo præstabo. Sic & Deus dicit: Da mihi confessionem tuam, & lachrymas pœnitentiæ, cętera autem pro misericordia mea, & humanitate tibi præstabo.

S. Hieron. lib. 1. Comment. in Abacuc. 1. Simile.

Beatus Hieronymus in Commentarijs in Abacuc super illa verba, vsquequo Domine clamabo, & non exaudies: ait. Quomodo si ægrotus æstuās febribus aquam frigidam postulet, & dicat ad medicum. Vim patior, crucior, vror, exanimor, vsquequo medice clamabo, & non exaudies? Et respondeat ei sapientissimus, ac clementissimus medicus. Scio quo tempore dare debeam, quod postu-

21 poſtulas,& non miſereor modo,quia miſericordia iſta crudelitas eſt.& voluntas tua contra te petit. Ita & Deus noſter ſciens clementiæ ſuæ pondera,atque menſuras interdum non exaudit clamantem,vt cum probet,& magis prouocet ad rogādum, & quaſi igne excoctum iuſtiorem,& puriorem faciat. Quod intelligens Apoſtolus,ſecundum id,quod miſericordiam conſecutus eſt â Domino,ait; Sed non deficimus in tribulationibus,& benedicit Dominū in omni tēpore, & ſcit, quod qui perſeuerauerit vſq; in finem,hic ſaluus erit,& gloriatur in labore, & dolore. Et Sanctus Hieremias dicit. Tribulationem, & miſeriam inuocabo. Et quomodo alius inuocat Deum, ſic ſanctus vir, ac bellator inuictus ad exercendum ſe,& probandum, tribulationem,& miſeriam inuenire deſiderat.

22 Miſericordia Dei ſuperexaltat iuſtitiam.

POſtquam Michæas Propheta dixerat Dei nomine; ponam Samariam,quaſi aceruum lapidum in agro,cum plantatur vinea: (Quod fecit per manus Regis Aſsiriorum, & exercitus eius:morem enim eſſe diuinæ ſcripturæ aſſerit B.Damaſcenus permiſsionem Dei,actionem eius vocare) cum,inquam, hanc deſtructionem ſanctus Propheta narraſſet, adiecit. Super hoc plangam,& vlulabo, vadam ſpoliatus, & nudus faciam planctum,velut Draconum, & luctum quaſi ſtruthionū, quia deſperata eſt plaga eius. Aſſerit B.Hieronymus Prophetam facere quaſi proſopopœiā, Dei, & ſub nomine eius inducere plangē tis affectum dicens. Super hoc plangā, & vlulabo &c. Si enim 23 diligenter ſacras euoluamus ſcripturas, nihil equidem,nec diligentius,nec accuratius in illis tradi reperiemus quam vt doceāt nos ſummum erga homines Dei amorem, eius humanitatē, & benignitatem erga illos,veluti penicillo deſcribunt:tota plena eſt amoris,& beneuolentiç,tota beneficijs Dei hominibus allatis ſcatet:ſingulis verbis ſingula beneficia cōmemorat,hoc hominibus perſuaſum eſſe conatur, & omnibus modis illis hoc clarè,atq; aperte oſtendere ſatagit,hac de cauſa patienter agere, atque tandiu expectare,vt miſereatur noſtri. Nihil non agit antequam ad ſupplicium de malis ſumendum accingatur: prius minatur,prius admonet,prius Prophetas mittit,cunctatur, remoratur,& tandem cum hæc omnia in caſſum abire videt, cū;

Mich.1.c.

B. Damaſ. li. 4.fidei ortho doxæ.c.4

frustra hæc omnia facta esse intelligat, alias excogitare vias co- 24
gitur; pœnis, afflictionibus, tribulationibus, flagellis suos
erudire conatur, & ad meliorem mentem, vel sic reducere
B. Chryso. nititur. Vt autem eleganter docet Beatus Chrysostomus, eò
Homil. 4. de omnia ista tendunt, eo à Deo diriguntur, ne in eam homi-
prouidentia nes insaniam deueniant, vt Deum existiment illos odio pro-
sequi, cum affligit, cum torquet, cum varijs afficit supplicijs,
cum in captiuitatem abire permittit, & mala immittit, ne ho-
minum ingenio Deum metiantur, qui non vulgari afficiun-
tur voluptate, cum de hostibus, & aduersarijs suis vindictam
sumunt. Ideo ergo scripturæ sacræ, atque viri diuino spiri-
tu afflati frequenter inculcant signa aliqua exteriora, quæ do-
ceant etiam tum nequaquam ex odio, & maleuolentia illa fie-
ri tantum abesse, vt tunc aliquam voluptatem capiat, cum vin- 25
dictam sumit, vt, si fieri posset, veluti diligentissimus pater,
cum filium flagellat suum, doleat, tristetur, atque maxime
Genes. 6. compatiatur. Sic cum videret omnem carnem viam suam cor-
rupisse, in omne flagitiorum genus homines fuisse collapsos,
cum omnibus tentatis remedijs (vt de Deo credere par est)
nihil profeciisse intelligeret, cum grauissimum de omnibus su-
mere supplicium vellet, ne odio illorum ista fieri, aut quia de-
lectaretur in perditione morientium quis existimare posset,
grauissimis quidem verbis contrarium persuadere nititur, cum
tactus dolore cordis intrinsecus in ea prorupit verba. Dele-
bo hominem, quem creaui à facie terræ. Non gaudens hoc fa-
ciendo sed potius intrinseco dolore cordis se esse affectum
ostendendo, non voluptatem capere vllam, sed, si fieri pos- 26
set, summo dolore cruciari, plus doloris capere, quam ipsi ho-
mines, quibus pœna ipsa infligitur. Sic ergo Michæas, cum
Deum introduxisset sic aspere minantem mala, sic per singu-
la discurrentem supplicia, vt veluti narrando videretur vo-
luptate affici, hæc quæ sequuntur addit verba. Super hoc
plangam, & vlulabo, vadam spoliatus, & nudus &c. Non po-
tuit vir sanctus grauioribus verbis hanc falsam opinionem ex
pungere ab hominum pectoribus, quam sic lachrymantem,
& vlulantem inducendo Deum, illi tribuens, quæ in illo ne-
quaquam esse possunt, sed hominum ingenio se accommo-
dans, sicut in multis alijs scripturam sacram facere videmus.

Ex quo

27 Ex quo euidenter patet infinita miſericordia ipſius Dei, qua ſi perditi homines bene vti vellent, & à ſuis iniquitatibus reſipiſcere, ſalui fierent.

Miſericordię Dei mirabiles effectus.

IN verbis Prophetæ Abacuc mirabiliter Dei miſericordia elucet. Ait enim. Domine opus tuum in medio annorum viuifica illud: in medio annorum notum facies, cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. Opus Dei vocat Iſraelē, in qua gente præ cæteris ornanda, atq; illuſtranda, multum operę, vt ita dicamus, multum ſumptus poſuerat Deus. Neq; enim cōmunibus tantum omniū nationum beneficijs eā proſequutus fuerat, ſed aſſumens, ac eligens in peculium ſibi de cunctis populis, ſegre
28 ganſq; in gētem ſanctā, & regnū ſacerdotale, vt dicitur in Exodo, portans deniq; eos ſuper alas aquilarū, ſingulari illos ſtudio ſemper fouerat. Hac eadem appellatione, operis videlicet ſui, Deus ipſe apud Iſaiā eos vocauit: ait enim. Hęc dicit Dominus ad domū Iacob: Non modo confundetur Iacob, nec modo vultus eius erubeſcet: ſed cum viderit filios ſuos, opera manuū mea rū, in medio ſui ſanctificantes nomen meū. Et in alio loco: Hæc dicit Dominus Sanctus Iſrael plaſtes eius: ventura interrogate me, ſuper filios meos, & ſuper opus manuum mearum mandate mihi. Quæ enim, obſecro, frequentior in tota ſcriptura metaphora, quam ea, quæ populum Iudęorum Dei vineam, & plantationem appellat? Fuerunt quidem, & reliquæ gentes per creationem factura Dei: fuerunt tamen veluti ſylueſtres labruſcę,
29 erraticæque vites, & infructuoſę: aſperę, & horridæ, atq; inordinate diſperſæ. At populus Iſrael fuit quaſi vinea ex electis à Deo plātis depacta in cornu filio olei, ideſt, in montoſa Palæſtinæ terra. Viuificare autē, Hebræis, ſeruare, & liberare ſignificat, vt in Pſalmo. Dominus conſeruet eū, & viuificet eū, & beatū faciat eū in terra. Qui enim in afflictione & anguſtia cōſtitutus eſt, ille fere mortuo ſimilis eſt, atq; dū eiſuccurſum eſt, perinde eſt, ac ſi reuixerit. Vnde etiā & verbū, recreare, trāſlatitiā ſignificationem accepit. In medio annorū dixit: ideſt; cū in præcipiti erunt mala, cum ingruent vehementius pericula, cum circunfluentibus vndique calamitatum fluctibus, nulla emergēdi affulgebit ſpes. In medio enim alicuius rei eſſe dicitur quandoq;

Abac. 3

Exod. 19

Iſai. 29

Iſai. 45

Iſai. 5

Pſalm. 40

quod ab ipsa premitur, & vrgetur maximè: vt circunfuso malo
Psalm. 22 rum æstu, nullum euadendi pateat effugiũ. Tale est illud: Nam etsi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Et illud quoque: Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me. Orat igitur Abacuc Dominũ, vt populum sibi peculiarem è medijs calamitatibus Chaldæorum eripiat, & quem tantis hactenus beneficijs affecerit, Chaldæorum sæuitia interire non patiatur. Neque patieris, quæ tua est benignitas, addit Propheta: sed in medio annorum notum facies; quod cum iratus fueris misericordiæ recordaberis. In medio infaustissimi illius temporis, cum ineuictabile imminebit exitium, tunc vtique palam facies, te nunquam misericordiæ obliuisci, neq; in ira tua continere clemẽtiam tuã. Hoc ipsum, vt pro certo habeam, præterita beneficia populo tuo loco scelerum punitionis reposita persuadent. Etenim, pro iniquitate (huic enim particulę omnia, quę sequuntur ab illo carmine: Deus ab Austro veniet &c. referri arbitror,) pro infidelitate hac Idololatria, qua in AEgypto abominationes, & idola
Ezech. 20 AEgyptiorum colũerunt, (vt testatur Ezechiel;) pro infidelitate, atque murmuratione, quibus post tot, ac tanta in AEgypto conspecta miracula, & Deo ipsi diffidebant, & legatis eius Moysi, & Aaron identidem obmurmurabant, dicentes: videat Dominus, & iudicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum
Exod. 14 coram Pharaone, & seruis eius, & prębuistis ei gladium, vt occideret nos. Pro iniquitate qua multoties murmurauit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysem, & Aaron (vt patet Exodi. 15. & 16. & 17. pro his omnibus iniquitatibus, inquit Abacuc, pro quibus non solum puniri, sed penitus aboleri meruerant: non tantum Dominus condigna nõ intulit supplicia, verum illis gloriose, & amice se prodidit, & ostendit in monte
Deut. 4. Sinai: atq; de cælo, vt inquit Moyses, fecit eos Dominus audire vocem suam, vt doceret eos: & in terra ostendit illis ignem suũ maximum, & audierunt verba illius de medio ignis. Id ipsum profert hic Sanctus Propheta dicens: Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte Pharan. Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena est terra: splendor eius, vt lux erit. Quę omnia impleta sunt, dum Moyses legem acciperet, vt in Exodo narratur. Verum, quia Deus non subito se Moysi ostendit in monte
Exod. 19

Sinai:

33 Sinai: ſed ſenſim, atq́, morate inſtar Solis exorientis, emergens
ẽ mõtibus Seir & Pharan, in verticem Sinai aduentaſſe dicitur.
Multi arbitrantur, Deum legis tabulas in manu habuiſſe ignis
fulgore micantes, & veluti ſplendoris radios eminus eiaculan-
tes. Hinc etiam ab Abacuc cornua nuncupari cenſuerunt: vt
Moyſes ex ſimili cauſa cornutus ab ſcriptura ſacra vocatur; & Exod. 34
ideo addidiſſe: cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt for-
titudo eius. Pro cornua in manibus eius, Hebræis eſt, cornua
ẽ manu eius ipſi. Vnde Pagninus, & Vatablus tranſtulerunt:
ſplendores de manu eius fuerunt ei. Quidam verò doctiſsimus
interpres, per cornua, mortem, ac Diabolum, quæ mox ſub
ſequuntur, ſignificari autumat. Propheta quippe explicat con
feſtim ſeſe, & de more vſitatiſsimo diuinis vatibus, id quod
34 prius ſubobſcure, ac metaphorice dixerat, his verbis cornua
in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius: proprie, &
enodate declarans, ſubiungit: ante faciem eius ibit mors, &
egredietur Diabolus ante pedes eius. Frequens eſt enim in diui
na ſcriptura à feris cornupetis deducta metaphora, eos dici ven
tilare cornu, qui aliquos alios debellant, proſternunt, & procul
cant. Huius generis eſt illud Moyſis in benedictione Ioſeph: Deut. 33
Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius, cornua Rhinocero-
tis cornua illius, in ipſis ventilabit gẽtes. Deum porro, mortis,
atq́; Diaboli miniſterio, quaſi cornibus oppoſitis in hoſtes ſuos
ferri, nõ ſemel ſcriptura teſtatur: illudq́; Dauid icum apertè ma-
nifeſtat: Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, Pſalm. 77
& iram, & tribulationem; immiſsionem per Angelos malos,
35 viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, non pepercit à morte animabus eo-
rum. Ecce Diabolo, & morte, veluti cornibus, in AEgypto
Dominus inimicos ſuos perdidiſſe dicitur. Huic ſimilia hic in-
fert Abacuc: Deum nempe pro Iudæorum iniquitate, ideſt, pro
pœna ſceleribus illorum debita, Diabolo, ac morte, veluti cor-
nibus oppoſitis in Chananeos irruiſſe, & vt canit Sãctus Dauid Pſalm. 43
gentes illas diſperdidiſſe, afflixiſſe populos, & expuliſſe: vt Iſ-
raelitas inibi conſtitueret, & ad modum electæ vineæ planta-
ret. In his autem cornibus abſcondita dicitur fortitudo Dei: eo
quod Diabolus, & mors tanquam vaſa interfectionis Deo ſint
inſtrumenta fortiſsima. Quod autem in Hebræo, vt dictum
eſt, duo ponuntur relatiua: eius, videlicet, &, ipſi: nihil obeſt,

quominus ea, quę dicuntur, ad Deum referantur: redundant 35
nanq́, sæpissime Hebræis relatiua, sicut etiã & nobis Hispanis.
Psalm.73. Redundat vtique alterum relatiuorum, in Psalmo, vbi dicitur:
Psalm.39. mons Sion, in quo habitasti in eo. Et in alio Psalmo: Beatus
vir, cuius est nomen Domini spes eius. Redundant & nobis
Hispanis, vt diximus, relatiua frequenter: nec citra linguæ nostræ proprietatem diceremus: cuernos de sus manos del, vasos de su fortaleza yuan destroçando ante el, muerte, y Diablo con presteza. His igitur prælatis cornibus Deus, morte, ac Diabolo, Palęstinã ingressus, stetit, & mensus est terram: inquit Prophe ta: Aspexit, & dissoluit gentes, & contriti sunt montes seculi; in curuati sunt colles mũdi ab itineribus ęternitatis eius. Hoc est, morte, ac Diabolo pereuntibus, instarq́; cornuũ faciẽ Domini
præcedentibus, tãdiu Chananęos vẽtillare nõ destitit, donec se 37
tit tandẽ in terra promissa, eiusq́; dominiũ, & possessionẽ adeptus, partim per Moysem, partim etiã per Iosue, mensus esteã in funiculo distributionis, diuisitq́; tribubus Israel. Hoc autẽ non humano consilio, non viribus, neq́; armis sed solo suo vultu &
Psalm.43. aspectu Deus illas gẽtes deiecit, cũ essent multo maioris numeri, multoq́; robustiores, quã esset populus Israel. Ideoq́; Dauid inquit. Neq́; enim in gladio suo possederũt terrã, & brachium eorũ non saluauit eos, sed dextera tua Domine, & illuminatio vultus tui. Suspicor autẽ, ęternitatis, vocabulũ in hoc loco, titu
livicẽ gerere, ac pro ipso nomine Dei, antonomastice vsurpari. Tanquã si Hispane diceremus: todo se allanaua, y rendia, por do quiera que su Magestad caminaua. Neq́; vllũ est aliud Dei
Epitheton, quod ęque considerantiũ mentes in admirationẽ im 38
pellat, quam æternitas. Idem est igitur, vt ego sentio: contriti sunt, & incuruati sunt ab itineribus ęternitatis eius: quod Daui
Psalm.9 dicum illud; Infirmabuntur, & peribunt à facie tua: Montium porro, atque collium nominibus principes, & duces, potentes atque magnates allegorice significantur, nam cum totam hominum turbam, atque adeo ipsum genus humanum diuina scriptura terræ nomine appellare soleat, fit, vt montium, & colliũ nomina principibus, & summis viris imponat: quia mõtes, in terra altiores, editioresq́; conspiciuntur. Cũ autem inquit. Incuruati sunt colles mũdi, præcedentis sententiæ repetitio est: vt & mõtes fuisse contritos, & colles incuruatos, idẽ significet.

Idest,

39 Idest, excelsa quæq; , & eminentia, reges, Principes, gigantes, fortissimos populos, munitissimas vrbes, editissimas arces, cũcta fuisse deiecta, prostrata, diruta, & euersa. Sequitur vlterius in Propheta. Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopię, turbabũtur pelles terræ Madiã. In quibus verbis pergit adhuc sanctus Abacuc enumerare beneficia diuina, quę Deus olim populo Israel pro sceleribus, & iniquitate reposuit. Benignus quippe altissimus est etiã super ingratos, & malos. Diximus autẽ in superioribus hanc particulam, pro iniquitate, tum ad ea, quæ narrata iam sunt, tuum ad ea, quæ subsequuntur, referri. His autem non significatur, Deum beneficia rependisse pro scelere, eo videlicet, quod essent iniqui: verum iniquitas, in hoc loco pro pœna iniquitati debita pro meritoq; supplicio posita est: in qua signi
40 ficatione Christus etiã Dominus factus fuisse peccatũ, ab Apo 2. Ad Cor. 5.
stolo prædicatur, idest, mundi peccatorum piaculum: peccata quippe nostra, hoc est pœnas, atq; supplicia nostrorũ scelerũ ip
se pertulit in corpore suo super lignũ, vt B. Petrus testatur. To 1. Petr. 2.
ta porrò prophetæ narratio hęc Zeugmatica est, singula namq; diuina beneficia populo Hebręorũ olim exhibita, quę vates in exemplum diuinæ misericordiæ recensẽt, cũ ea, quæ præcedũt, tũ ea etiam quę sequuntur, hac cõnexione, & Zeugmate copulantur, pro iniquitate. Fit namque Zeugma, cum plures sensus vna aliqua sententia, aut verbo coniunguntur, præpositio interdum verbo, ad quod reliqua respiciant, vt apud Prophetam Amos. Nunquid currere queunt in petris equi, aut arari po- Amos 6.
test in bubalis? Quod enim præcesserit, in petris; tam ad equos
41 quam ad boues referendum est. In saxis quippe, ac præruptis silicibus, neque equi currere, neq; boues arare queunt. Fit etiam Zeugma verbo, aut sententia postpositis, cuius modi est illud. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis. Fit deniq; Zeugma sententia aut verbo in Ad Ephe. 4.
medio sensuũ interiecto, vt in hoc propheta Abacuc. Nã quę superius dixerat de aduẽtu Dei in Sinai, & de ingressu eiusdẽ in terrã Chanaã, his quę subinfert de profligatione Madiã in tẽpore Gedeonis, de diuisione Iordanis, ac maris rubri, de solis, atq; lunę statione in tẽpore Ioſue, de populi eductione ex Ægypto, pro iniquitate: cõnectit. Scopus vero, ac finis totius narrationis hic est, vt ostẽdat vates nunquã Deũ adeo Iudæorũ criminibus

iratum,& infensum fuisse, quin eos magnis beneficijs affecerit, 42
atq; medijs periculis liberauerit. Hinc autē Propheta argumen
ta desumpsit, quibus propositam confirmaret spem: nempe
Deum in Babylone nō deserturum Israelitas, neq; pariter cum
Chaldæis extremo traditurum exitio, Quin potius misericor-
diarum antiquarum memorē pro iniquitate, & sceleribus bene-
ficia pristina redditurum, & ab interitu impendente Chaldæis
opus suum, idest populum sibi peculiarē, misericorditer ereptu
rum, & viuificaturū. In his verbis pro iniquitate vidi tentoria
AEthiopę, turbabuntur pelles terræ Madian; duas populi Israe
litici insignes victorias referre creditur vates: alteram sub Otho
niele, alteram sub Gedeone ducibus, & iudicibus Hebræorum.
Quidā verò interpres existimat, solius Madianiticæ expeditio
nis Abacuc fecisse mentionē, & Tentoria AEthiopię, atq; pel- 43
les Madian ipsissimū significare: vt familiare huic prophetę in
primis est, quę subobscure, aut indeterminatè prędixerat aper
tius è vestigio repetere, & si quę ambigua pręmiserat certiorū
Exod. 2. appositione declarare. Madianitas verò dictos fuisse AEthio-
Num. 12. pes, vel ex eo patet, quod Sephorę filia sacerdotis Madian, vxor
que Moysis, AEthopissa ab scriptura sacra vocatur. Etsi enim
posterioris ętatis homines AEthiopum nomē ad eos dū taxat,
qui iuxta AEgyptū ad meridiē habitāt, traduxerūt; at olim hoc
vocabulū latius patuit. Sequitur inferius: Nunquid in flumini-
bus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus &c. vsq; al-
titudo manus suas leuauit. In his verbis adhuc prosequitur pro
pheta miracula, & beneficia diuina, quibus vice scelerū, & ini-
quitatis, Iudęorū populū Deus olim affecit, & exornauit. Ad- 44
ducit autē in hoc argumētū duo illustrissima Diuinę misericor
dię erga Iudęos testimonia: Diuisi nēpe Iordanis, ac maris rubri
prodigiosa, & stupenda miracula. Hęcq; poeticis exornationis
bus, Hebraicęq; linguę proprijs, atq; elegantissimis translationi
bus, &, vt Plinij verbis dicā, dignis digna locapicturis cōdeco-
rauit. Prophetę autē verborū mens hęc esse videtur. Cū olim in
tumescentē Iordanē, alueiq; sui ripas tēpore messis implētem,
veluti increpādo discinderes: imo verò cū mare rubrū, stante vē
to vehementi, quasi obiurgādo dirumperes, cū fluuij ipsi veluti
ad præsentiā tuā tremebūdi, & consternati, recederent, ac dissica
rentur, vt populo tuo transitionē pręberēt: an ne Domine id fe
cisti,

45 cisti, eo quod aliquãdo flumina ipsa, vel mare te iniuria aliqua lacessissent? Offensus ne ab illis, & ob aliquam culpam illis infensus, tam magna illis inferebas supplicia? Certe, Domine nullum tibi cum aquis negotium fuerat, quæ ab ipso conditionis suæ exordio obsequentissime tibi paruerunt: verum suscitans, atque renouans, implensque promissa, & iuramenta patribus nostris, & eorum posteritati depacta, exercebas potentiam tuã, denudabas arcum tuũ, equosq; tuos, & quadrigas ascendebas, idest, omnigenis, atq; fortissimis pugnę instrumentis valissime decertabas, tua scilicet virtute, & potestate, non vtique ob aliam causam quam, vt populo tuo fieres salus, atque saluatio, & vt firma rataq; facta ad patres de hæreditate promissio fieret.

MISERICORDIA IESV CHRISTI Redemptoris nostri.

1 SVstinuit Dominus Iesus in multa patientia peccata populi Hebręi, nec quemquam illorum puniuit sed multa, ac subinde maiora beneficia eis exhibebat: oportebat tamen, vt in aliquo visibili exẽplo puniẽdi virtutẽ cõprobaret, vt tã discipuli pij, ac religiosi, quã improbi Iudęi, & durissimi sibi persuaderent vel solo verbo posse Iesum Christũ Dominum nostrũ inimicos suos stupidos reddere, imo & in fauillam conuertere, sed

2 se omnia sponte clementer sustinere propter eorũ salutem; puniendi tamẽ virtutẽ non in hominem sed in arborẽ opportune demonstrauit, cũ accedens ad ficulneã, & nihil in ea inueniens, nisi folia tantum, dixit illi. Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. Quod aliter sub Moyse actum est in Chore, Datan, & Abiron, quos seditionẽ seminantes in populo nouo mortis genere puniuit Moyses famulus Domini hęc dicens. In hoc scietis quod Dominus miserit me, vt facerẽ vniuersa, quę cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim, si cõsueta hominũ morte interierint &c. Confestim igitur, vt cessauit loqui diruta est terra sub pedibus eorũ, & aperiẽs os suũ deuorauit illos cũ tabernaculis suis, & descẽde-

Matt, 21

Nume, 16

runt viui in infernū. Christus vero Dominus, ad cōprobandū, quod missus esset à patre pro omniū salute, elegit vocare Lazarū ab inferis dicens. Lazare veni foras, ante vero, quam hoc faceret dixit loquens cum æterno patre. Vt sciant quia tu me misisti: & elegit maledicere ficum, quæ à radicibus exaruit, vt sic incredulos terreret, & adduceret ad pœnitentiā. Magnificauit ergo Dominus facere cum eis, non contra illos, sed & magnificauit Dominus facere nobiscum non cōtra nos, super quod facti sumus lætantes. Nisi enim Dominus reliquisset temē suæ longanimitatis, & patientiæ, facti essemus sicut Gomorrha, quę in momēto absumpta fuit ab igne. Benedicamus ergo Dominum, qui non amouit misericordiam suam à nobis, & ne abutamur illa, videamus, & consideremus quo modo, qui vltionū Dominus vocabatur, nunc misericordiæ, & pacis nomen & titulū habet. Deus patientiæ, & pacis, & solatij vocatur à Beato Paulo ad Romanos scribente. Ecce discrimen, & differētiam temporis inter legem scripturæ, & legem gratiæ: nam antequam Deus homo fieret, vix ei offensa inferebatur, quando ipse eam puniebat. Vbi primum Adam peccauit, statim ipsum pœnis & miserijs oneratum à terrenali paradiso expulit. Vbi primum Cain peccauit, statim ei Dominus maledixit inquiens. Nunc igitur maledictus eris super terram. Vbi primum mundus per lasciuiā peccauit ipsum totum aquarum multitudine submersit. Vbi primū Sodomæ & Gomorrhę incolæ peccauerūt se ipsos nefandis abominationibus cōtaminātes, eos igne sulphureo cōsumpsit. Vbi primum Dathan & Abiron peccauerunt, statim ipsos terræ deuorare iussit. Vbi primum Dauid peccauit recensendo populum, statim ipsum magna pestilentia punijt. Vbi primū Ezechias peccauit ostendendo diuitias suas gentibus Babylonicis, statim eum minatus est. Itaque in domibus, in quibus hac nocte peccatum committebatur, alteradie sequenti (si ita dici potest) supplicium sentiebatur, id est a donde anochecia el peccado, luego el otro dia (si assi se puede dezir) amaneciael castigo; quod aperte apparuit in eo, quod in solitudine contigit. Nā adhuc escæ erant in ore eorū & ira Dei ascendit super eos. Nō potuit sancta scriptura vltionem Dei magis amplificare, siquidem ait Hebræos illos propter gulam, cum adhuc cibos illos, quos appetiuerāt, manderent, ab ipso Deo in illo māducationis

Ioannis. 11.

Gene. 19.

Ad Rom. 15.

Gene. 4.

Psalm. 77.

actu

6 actu fuisse puniros. Nunc autem, propter merita illius cęlestis mediatoris Iesu Christi, Deus his rigoribus non vtitur.

MISERICORDIA HOMINIS.

VEhementer nobis misericordiã pariter, & iustitiã cõmendata esse Salomon voluit, cũ in Prouerbijs ait. Misericordia, & veritas te non deserant: circunda eas gutturi tuo, & scribe in tabulis cordis tui, & inuenies gratiã, & disciplinã bonã coram Deo, & hominibus. Vide quo amore erga virtutes has nos affici voluit, qui nõ con- Prouer 3.
1 tẽtus dixisse: Misericordia, & veritas te nõ deserãt, voluit etiã, vt eas tanquã torquẽ aureã collo circundaremus, & in tabulis cordis scriberemus. Simul & illud vide, quomodo cum misericordia veritatem coniunxit: sunt enim qui, Diabolo ita suadente, in pauperes profusi, in suos vero sunt auari, atq; tenaces cũ tamẽ vel vnum iustitiæ opus neglectũ satis sit ad damnationẽ: innumera autẽ bona opera neglecta iustitia ad salutẽ minime sufficiunt. Idẽ etiã Salomon hoc ipsum docet in Prouerbijs Prouer.20.
his verbis. Multi homines misericordes vocantur, virum autẽ fidelẽ quis inueniet? Fidelitatis nomine hoc in loco Salomõ iustitiã intelligit, is enim has duas virtutes vbiq; coniungit; fidelis enim est, qui fideliter præstat, quod debet, & muneri suo plene satisfacit. Fidem autem pro iustitia accipi ex eo colligimus,
2 quod cũ idem Salomon dixisset in eisdẽ Prouerbijs, Per misericordiã, & fidem purgantur peccata, paulo post eandem sententiam repetens ait. Misericordia, & veritate redimitur iniquitas. Veritas autẽ in literis sanctis, iustitia appellatur, vt in Paralipomenone: vbi sic dicitur. Post quę, & huiusce modi veritatẽ venit 2. Paral. c. 32.
Sẽnacherib rex Assyriorũ &c. Vbi veritas pro iustitia ponitur.

Misericordia hominis.

AD misericordiã exercẽdã maxime conducit miseros intueri: nã (vt B. Thomas docet) motiuũ misericordiæ est malũ vel miseria alterius: misericordia autem est voluntas efficax subleuandi proximũ à tali miseria, quã quidẽ misericordiã homo B. Tho. 2. 2. q. 30.

suapte

ſuapte natura habere debet: nã Deus ei pia viſcera, & compaſsio 3
ne plena largitus eſt: & ita hoc nomẽ, viſcera, ortũ habet à quo
dã nomine ſignificãte miſericordiã, quod ſi homo parcus, & aua
Prou. 12. rus eſt, hoc ex peccato naſcitur. Vnde in prouerbijs de peccato
ribus dicitur. Nouit iuſtus iumẽtorũ ſuorũ animas viſcera autẽ
impiorũ crudelia. Iuſtus (inquit Spiritus ſanctus) etiam ipſis be
ſtijs benefacit, & de illis cõpatitur. Atq; ita quãdo angelus Pro
Daniel. 14. phetã Abacuc per capillũ capitis duxit, vt ad Sanctum Danielẽ
cibum portaret, ſignificare voluit virum iuſtum adeo docilem,
& miſericordem, & ad bene operandum procliuem eſſe, quod
per capillum capitis ad ſeruitium Dei, & ad opera pietatis, &
miſericordiæ facile adducetur. Contra vero impiorum viſcera
crudelia. Vbi, viſcera, vt diximus deducitur â quodam nomine 4
ſignificante miſericordiam. Atq; ita in ſacro Geneſis libro di-
Gene. 43. citur, quod, poſtquã Sãctus Ioſeph vidit fratrẽ ſuũ Ben-iamin,
feſtinauit in domũ, quia commota fuerunt viſcera eius. Vbi alia
litera habet. Incaluerũt miſericordię eius: nã idem eſt miſericor-
dia quod viſcera, & è contra. Ideirco cũ ait Spiritus ſanctus: viſ-
cera impiorum crudelia, inſinuat, quod per peccatũ induratur
cor hominis, & miſericordia eius vertitur in crudelitatem: viſ-
cera autem, quæ Dominus ei dedit plena miſericordiæ per cul-
pã eius crudelia reddũtur. Cõtra hos impios, & immiſericordes
illud merito iactari poteſt, quod cũ eis, velut in altera libręlãce
proponatur Deus, gratia, gloria, peccatorũ remiſsio, regnũ cælo
rũ, cęteraq; ſimilia benignitatis præmia: in altera vero parua pe
cunia indigẽtibus eroganda, plus iſti ad hoc bueellũ, quã ad pre 5
tioſiſsima illa bona afficiũtur, quod certe indigniſsimũ eſt. Cũ
Aaron inaures aureas ad execrandi vituli fabricã à populo pe-
tijt, promptiſsime eas, & annulos, & dextralia ac cętera tribuit.
Hoc enim modo quidam verba illa interpretatur: Spoliauerat
quippe illũ Aarõ, & inter hoſtes nudũ cõſtituerat. At cum Chri
ſtus Ieſus in paupere fruſtũ panis petit, ſępe indigne repellitur,
& interdũ contumelijs afficitur. Qua quidẽ ex re apparet, quã li
berales, imo vero prodigi homines ad diaboli, mũdiq; obſequia
ſint, quãq; ad ſubueniendũ pauperibus Chriſti renaces, & inhu
mani. Quo quid eſſe vel indignius, vel lamentabilius poteſt. In
Exod. 11. Exodo iuſsit Dñs Moyſi, Dices omni populo, vt poſtulet vir
ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua vaſa argẽtea, & aurea: dabit

autem

6 autem Dominus gratiam populo suo coram AEgyptijs, vt scilicet vasa illa libenter Hebræis mutuarent. Ex his verbis aperte constat, corda hominum esse in manibus Dei, & ipse, quocunque voluerit, inclinabit illa. Ex quo duo eademque maxime conducibilia inferuntur, alterum est, quod, siquidē habere cor pium, misericors, atque propensum ad bene operandum est res adeo excellens (ita vt B. Leo Papa dicat. Misericordię virtus tanta est, vt sine illa cęterę etsi sunt, prodesse non possint: quāuis enim aliquis fidelis sit, & castus, & sobrius, & alijs moribus ornatus insignibus, si misericors tamen non est, misericordiā nō meretur) instanter, & omni studio contēdamus à Domino postulare, vt corda nostra moueat, & virtutem misericordię erga
7 proximos nostros inclinet, vt de nobis vere dici possit, quod Sanctus Dauid de quolibet iustorum inquit. Tota die miseretur, & commodat. Quibus verbis significatur hoc esse præcipuum, & quasi continuū officium viri iusti de omnibus hominibus semper bene mereri. In quo ipsius Dei mores potissimum imitatur, qui nunquā à benefaciendo quiescit. Ad cuius imitationem Saluator nos hortatur dicens. Estote misericordes, sicut pater vester misericors est. Alterum verò est, Quod, quando homines erga nos misericordiam habent, & nobis fauent, Deo præcipue propter hoc gratias reddere debemus, ipse enim mouet eorum corda, vt de nobis misereantur. Hoc secundum, videlicet quod Deus est præcipuus autor, qui in nos beneficia confert, significatur etiam in sacro Exodi libro, vbi postquam
8 sacer textus dixerat: Cumq; extendisset Moyses manum suam super mare, adiecit statim. Abstulit illud Dominus flante vento vehementi, & vrente tota nocte, & vertit in siccum. Hoc dicit, vt nullus cogitaret virgam, quam Moyses in manu tenebat, habere ad illud negotium virtutem. Non enim virga mare abstulit, sed Dominus, diuisaque est aqua, & ingressi sunt filij Israel per medium ficci maris. Vbi Hebręi dicunt mare diuisum fuisse in duodecim vias, iuxta numerum duodecim tribuū. Et hoc probant ex illis verbis Psalm. Qui diuisit mare rubrum in diuisiones aquarum. Ex quibus omnibus infertur quod homo nullum in te bonum potest conferre, si Deus cor eius, & voluntatem ad id non moueat. Idcirco quamuis ipsi homini debes etiam bonum, quod in te confert, gratificare, multo tamen magis

Prou. 21

B. Leo Papa sermone de apparitione Domini.

Exod. 14

Psalm 135

gis Deo, qui est præcipuus autor, à quo bona cuncta procedũt gratũ præbe. O quam ampla, & spatiosa materia se se nobis hic offerebat magnam lachrymarum copiam profundendi, si ingratitudinem, qua homines vtuntur erga Deum suum, qui fons est infinitæ misericordiæ, considerauimus. In omnibus enim beneficijs, quæ homines ab hominibus accipiunt, non nisi tantum ipsorum hominum recordantur, eis tantum modo gratias reddunt, & eis pro acceptis beneficijs inseruiunt. Y por ellos los siruen y se tienen por sus cautiuos y de Dios, que es el principal autor, quasi nunca se acuerdan.

Pons, quo ad Deum transituri sumus, vt veniam nobis condonet, misericordia est, quam erga proximos exercemus. Ille ergo pontem fregit, quo transiturus erat ad Deum, qui proximo misericordiam non facit, aut ei non pepercit: vnde Beatus Iacobus inquit. Iudicium fiet sine misericordia ei, qui non fecerit misericordiam.

Iacob. 2.

MODESTIA.

B. Aug. lib. de vita beata.

MOdestia secundum B. Augustinum, libro de vita beata, dicta est à modo. sicut à temperie dicitur tẽperantia: vbi autem non modus est, atque temperies, ibi nec modestia, nec temperãtia potest inueniri. Hanc modestiam optime describit Beatus Ambrosius dicens, Absit pertinax in familiari sermone contentio. Discretio sine ira, suauitas sine amaritudine sit, monitio sine asperitate, hortatio sine offensione. Et Beatus Isidorus etiam modestiam describẽs ait. Sit in gestu tuo grauitas, in motu simplicitas, in incessu honestas, nihil dedecoris, nihil lasciuæ nihil petulantiæ, nihil leuitatis in tuo incessu appareat. Animus enim in corporis gestu apparet, & species corporis simulacrũ est mentis, figuraque probitatis. Ex his omnibus sequitur, quod tunc modesti erimus, cũ seruauerimus, quod B. Paulus ad Corinthios scribens docet dicens. Omnia in vobis secundũ ordinem fiant, quæ enim à Deo sunt ordinata sunt. Vnde in Canticis Sponsæ pulchritudo malo punico assimilatur, cuius grana & in purpureo colore ardorẽ charitatis & in appositissimo ordi

D. Ambr. de officijs.

B. Isidorus li. 2. de soliloquio.

1. Ad Cor. 14.

2 ne, & collatione eius aptissima in cunctis ordinem designat: quæ duo præcipua fidelis animæ ornamenta sunt. Beatus Thomas etiam ait, quod ad modestiam spectat gubernare exteriores hominis gressus, & corporis motus. Et quia modestia res est adeo necessaria, tamque excellens, eam Diuus Paulus nimis cõmẽdat in epistola ad Philippenses dicens. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Non ait, Vni, vel alteri nota sit modestia vestra, sed omnibus hominibus. B. Tho. 2. 2. q. 168. art. 1. Ad Phili. 4.

MONACHVS.

NOVITIVS.

1 SIcut anima pueri recenter nati dicitur esse pura potentia, quæ tamen pro magisterio habet, quidquid in alijs videt, & audit: ita nouitius monasterium ingrediens velut in pura potẽtia est ad ea, quę vita monastica tradit: vnde hic quoq; pro magisterio habet, quidquid in monachorum moribus videt, hoc enim velut pro lege accipit. Quamobrem summa cura adhibenda est, vt semper recta, & honesta non solũ audiat, sed etiam videat: alioquin, si alterũ de sit, existimabit plane aliter loquendum, aliter viuẽdum, nisi dicta factis consentiant. Hoc modo nouitij addiscent esse perfecti, & intelligẽt veros monachos debere omnino, & absq; alijs medijs semper seruire: idest quę hã de seruir de todo atq;, vt quę dã iumẽticula Dei, futuros esse. Plurimis ex Leuitis iussit Dñs dari plaustra, & boues ad asportanda remota instrumẽta sanctuarij. Cathitis autẽ, hoc est, filijs Cath (vt ait sacer textus) nõ dedit plaustra, & boues, quia in sanctuario seruiũt, & onera proprijs portãt humeris. Sic similes ijs sunt veri religiosi, qui domũ verrũt, patinas mũdant, mensę ministrãt, ęgrotos curant, senibus famulãtur, ac deniq; in sanctuario seruiũt, & onera proprijs portãt humeris. Quę omnia eis suauia, & dulcia reddũtur: alij enim de alijs exẽplũ sumũt, & illo bono exẽplo incitati his seruilibus operibus facillime vacãt. Nõ sic faciũt moniales illę, quę seruas, & famulas eis seruiẽtes habere volũt, eo quod videt alias monias les sui monasterij aliquãdo id feciſſe, & tãquã dominas voluisse, vt sibi omni cũ diligentia seruiretur. Itaq; de malo exẽplum sumen- simile. Num. 7, e.

ſumentes nolunt inclinare ceruices ſuas,& ſeruitijs humilitatis operam dare,ſed inflatę alijs ſeruire dedignantur. Ad opera ſupererogationis ſolet Deus hominum corda mouere oſtendens voluntatem ſuam per aliqua conſilia,ſed id non pręcipit: non vult enim diuina maieſtas nos tãtopere onerare. Hoc ſtilo vſus 3
1.Reg.23 eſt rex Dauid quando deſiderauit aquam de lacu,& dixit. O ſi quis mihi daret potum aquę de ciſterna, quę eſt in Bethlehem iuxta portam. Nemini hoc voluit S. Rex imperare,quia rẽ diffi cilem nimis eſſe exiſtimauit. Sed irruperunt inquit ſacer textus tres fortes caſtra Philiſtinorum,& hauſerunt aquam de ciſterna Bethlehem. At quemadmodum illam aquã Sanctus Rex vocauit ſanguinem: ſic merito labores religionis poſſunt appel lari ſanguis in colore aquæ. Et quamuis Deus nobis non pręceperit, vt monachi eſſemus tamen nos ipſi (ſicut illi tres equites, vt regi Dauid placerent, ſe periculo expoſuere, & ei deſideratam aquam, quamuis ille id nõ iuſsiſſet, attulerunt) noſtra vo 4
luntate, & beneplacito religioſam vitam ſumere voluimus, vt magis diuinę maieſtati placeremus. Vt autem res difficiles ſanctę religionis fiant nouis religioſis faciles, dulces, ac ſuaues, ma xime oportet, vt iuniores eas operari, & diligenter exerceri videant ab his qui maiores ſunt in religione, & in ea plus temporis conſumpſerunt: quamuis etiam oportet, vt magiſtri noui tios doceant, omnia hęc maxima cum prudentia facere: corpus enim conſeruandum eſt taliter, quod poſsit animam vſque ad finem vitę mortificatam portare. Y no ſe manquen luego a los principios y ſe impoſsibilitẽ para los ſanctos exercicios. Leo 5
ille, qui Prophetam inobedientem, vt ſacra narrat ſcriptura, interfecit, diuina prouidẽtia aſinũ ſeruauit, & nõ interfecit vt cor
3.Regum.13 pus mortuũ in ſepulturã aſportaret. Sic zelus, & fortitudo pęni tentię debet eſſe, ſicut leo ille: nã quamuis monachi cor, & ſenſualitatẽ, atq; alias animę paſsiones mortificet, tamẽ oportet, vt aſinum videlicet corpus viuum, ac ſanum relinquat, vt poſsit ſimul cum anima vſque ad ſepulturam peruenire. Quamuis autem Deus non pręceperit hominibus, vt eſſent religioſi, oſtendit tamen quantum ei hic placeat ſtatus, dum conſulit illũ eſſe ſumendum: propter quod nos etiam illum imitari debemus cõſulentes ijs, qui in mundo ſunt, vt relictis ſęculi vanitatibus & periculis, ſe ad ſecurum religionis portum recipiant. De San-

6 cto Andrea refert facer Euangelista Ioannes fuisse fratrē Simonis Petri. Inuenit hic primum fratrem suum Simonem, & adduxit eum ad Iesum. O quā bonus frater hic fuit siquidē fratris sui remedium spirituale curauit. Nunc verò, proh dolor, nō solum fratres, imo & patres filios suos ad Deum nō adducunt, sed etiā omni cū efficacia ab illo sanctissimo proposito deterrēt; Quod quidē grauissimum scelus est. Ergo omnes boni amici, & boni fratres esse contendamus, & eos, qui vere ad Deum accedere voluerint, sanctis admonitionibus & consilijs incitemus, ac tam egregium factum, quale est, prauas mundi occasiones fugere, laudemus. Ioann. 1.

Monachorum clausura.

7 BEatus Gregorius in prefatione Moraliū inquit. Plerumq; nauem incaute religatam etiam de sinu tuti litoris vnda excutit, cum tempestas excrescit. Repente me sub prætextu Ecclesiastici ordinis in causarum sæcularium pelago reperi, & quietem monasterij, quam habendo fortiter tenui, quam stricte tenenda fuerit, perdendo cognoui. B. Greg. in præfatione Moral, simile.

Beatus Hieronymus in quadam Epistola ait. Monachus non docentis, sed plangentis habet officium, qui vel se, vel mūdum lugeat, & Domini sui semper pauidus præstoletur aduentum, qui sciens imbecillitatem suam, & vas fragile, quod portat, timet offendere, ne impingat, & corruat, & frangatur. Vnde & mulierum maxime iuuencularum vitat aspectum, & in tantū castigator sui est, vt etiam, quæ tuta sunt, pertimescat. Loquens- B. Hiero. in Epist.

8 que idem sanctissimus Doctor de exercitio monachi ait. Monachus, qui Christum desiderat, nihil aliud dignatur, sed est ei cella pro paradiso, variarum scripturarum dona decerpit, his vtitur delicijs, harum fruitur amplexu.

Beatus Bernardus de clausura monachi loquens in quodam sermone inquit. Nihil turpius, quam monachus per vrbes, & castella discurrens, nisi cum hoc charitas cogat, quæ operit multitudinem peccatorum. Et in Epistola ait idem Sanctus Abbas. Moriens vix vnquam aliquis à cella in infernum descendit, quia vix vnquam nisi prædestinatus in ea vsque ad mortem persistit. Et de exercitio monachorum idem Beatus Bernardus in quadā Epistola ait. Fęlix domus, & beata B. Bern. in sermone.

ſemper congregatio, vbi de Maria conqueritur Martha: nam 9
Mariam Marthæ æmulari indignum prorſus eſt. Et in alia Epiſtola ait. Labor, & latebræ, & volũtaria paupertas hæc ſunt monachorum inſignia, hæc vitam ſolent nobilitare monaſticam.

Orig. Homi. 3. in Exodũ.

Exodi. 4.

Origenes in quadam homilia ait. Quemadmodum cũ Moyſes vellet educere populum ex Aegypto declamabat Pharao dicens. Quare peruertis populum ab operibus? Ita cum ſacerdos quidam hominem ſolicitet ad ſeruitiũ Dei, inuitet eũ exire de ſæculo, renuntiare mundo, continuo audies dici ab his, qui Pharaoni amici ſunt. Videte quomodo ſeducuntur homines, ac peruertuntur adoleſcentes, ne laborent, ne militent, ne agant aliquid, quod illis profit, relictis rebus neceſſarijs & vtilibus ineptias ſectantur, & otium.

Beatus Chryſoſtomus in libro de ſacerdotio ait. Quemadmo- 10
dum qui intra portum ad gubernaculi regimen aſsidet, facile nauem gubernat: at vero qui in medio mari collocatus nauem ſæuiente tẽpeſtate eripere potuit, certe nemo eſt, qui non optimum gubernatorem eſſe dixerit. Proinde nec monachum ipſi magnopere, ac ſupra modũ admirabimur, quod is apud ſe viuẽs, nec commoueatur, nec in multa, ac magna peccata prolabatur.

B. Hiero. in Epiſt. ad Demetri. de virginitate ſeruanda. Simile.

Beatus Hieronymus in quadam Epiſtola ait. Quæ viuunt in monaſterio, & quarum ſimul magnus eſt numerus, nunquam ſolæ, nunquam ſine matre procedant. De agmine columbarum crebro accipiter vnam ſeparat, quam ſtatim inuadat, & laceret, cuius carnibus, & cruore ſaturetur. Morbidæ oues ſuum relinquunt gregem, & luporum faucibus deuorantur. Scio ego ſanctas virgines, quæ diebus feſtis propter frequen- 11
tiam populorum pedem domi cohibent, nec tunc egrediuntur, quando maior eſt adhibenda cuſtodia, & publicũ penitus deuitandum. B. Anſelmus inquit. Optabilius eſt Deo bonum opus monachi, quam hominis cuiuſpiam ſæcularis. Solet quippe accidere, duos eſſe homines ſub Domino vno, ſingulas habentes arbores in proprio ſolo: arbores autem illæ fructum ferunt bonum: verum vnus eorum, quia Dominum minus diligit, fert de fructu quantum ei viſum fuerit: adeo autem alius eum amat, vt ad eum veniens arborem ei offerat, ſane eius ſeruitium Domino magis erit acceptum. Sic & ſeruitium monachi Deo eſt magis acceptum, quam ſæcularis, ſecu-

B. Anſel. de ſimilitudinibus. c. 84. Simile.

laris

laris enim Deo offert quantum voluerit, monachus verò offert
12 se ipsum.

Monachi gratitudo.

GRauissimum scelus est quod monachus habeat ingratitudi nem, & obliuionem tanti beneficij, quale est, Deum à sæculi vanitatibus ipsum in altissimũ religionis statũ adduxisse. Pertimescat igitur, ne sibi dicatur id, quod Sanctus Moyses Dathan, & Abiron, atq; Chore dixit his verbis. Num parum vobis videtur, quod separauerit vos Deus Israel ab omni populo, & iunxit sibi, vt seruiretis ei in cultu tabernaculi? Ettanquam ingratũ illũ Dei iustitia punit, sicut tam insolito supplicio illos puniuit. Aliqui religiosi huius singularis beneficij ita
13 obliuiscuntur, vt vix in eis de religione plus maneat, quam habitum monachalem portare, & inclusos in monasterio viuere. Prophetæ Hieremię ostendit Deus corbes ficubus plenos positos ante templum. Et Calathus vnus (ait sacer textus) ficus bonas habebat nimis, vt solent ficus esse primi tẽporis, & calathus vnus ficus habebat malas nimis, quę comedi non poterant, eo quod essent malę. Sic re vera duo genera religiosorũ in monasterijs inueniẽtur tanquã ficus in calatho positi, alteri quidem sunt optimi, & nimis sapidi, ac dulcissimi Deo: alteri vero improbi, & insipidi, qui nõ plus habent de religiosis, quã monasterijs cũ corporibus adesse. Isti quidem sunt occasio, vt religiones contẽnantur ab imprudentibus, & ex deprauato eorũ viuẽdi modo oritur, vt multi procaciter sacrosanctas religiones cõtra ius, &
14 rationem carpant. Adeo enim præcipites multi homines sæculares sunt, vt vno monacho publice in aliquo delicto comprehenso eandem opinionem de alijs probis monachis concipiant, quod nimis temerarium est. Tempore Diui Augustini monachus quidam monasterij eius in crimine quodam publice deprehensus est. Beatus Augustinus autem contra scandalum populi ita perorauit. Dicite mihi, Num domus mea melior est, quã arca Noe, in qua ex tribus eius filijs vnus nequã deprehẽsus est? Num melior, quã domus Iacob, in quã ex duobus fratribus alter eligitur â Domino, alter reprobatur? Nũ melior, quã domus Christi in qua ex duodecim ab eo electis Apostolis vnus proditor effectus est? Nũ melior, quã septẽ diaconorũ ab

Apoſtolis electorum collegio, quorum Nicolaus hæreſiarcha 15
extitit? Num melior, quam ipſum cælum, ex quo tot angeli ce-
ciderunt? & quam paradiſus in qua duo generis humani paren-
tes in gratia conditi ab eodem loco propter peccatum electi
ſunt? Ratio non poſtulat nec æquum eſt vt boni valorem
ſuum propter aliquot improbos, qui inter eos degunt, amittant.

Simile. Si arca aliqua plena eſt monetis ex auro puriſsimo quamuis
inter illas ſint aliquæ ex auro adulterino, aut ex plumbo non
ideo illæ valorē ſuum amittunt. Sic quamuis in religione, quæ
eſt ditiſsimus Theſaurus ſeruorum Dei, ſint aliqui improbi re-
ligioſi, non ideo æquum eſt, vt probi & ſpirituales viri, qui in
ea ſunt altiſsimum ſuum valorem atque æſtimationem amit-

Simile. tant. Non contemnendus eſt aut paruifaciendus hortus, qui in-
ter bonas arbores, & inter roſas odoriferas generat ſentes, tribu 16
los atque alias malas herbas. Sic non eſt contemnenda religio,
quæ habet plurimos ſpirituales, ac religioſos viros, licet inter
eos aliqui degant, qui non ſunt tales. In domibus aurificum
ſunt neceſſarij carbones, & mallei ad fabricanda pretioſa vaſa
aurea & argentea. Sic diuina prouidentia permittit, vt in ſan-
cta religione ſint aliqui qui ſint velut carbones, & mallei, qui-

Simile. bus electi religioſi illuſtrentur, & perficiantur. Ideſt permi-
te la diuina prouidencia que en las religiones aya algunos que
ſon como carbones y martillos de los plateros, para que ſus
eſcogidos ſean con ellos y con ſus moleſtias labrados, y per-
ficionados.

Monachi perſeuerantia.

17

Nume. 33 IN libro Numerorum legitur, quod poſtquam filij Iſrael
de monte Sinai exierunt tandem ad ſepulchra concupiſ-
centiæ deuenere. In quo Spiritus ſanctus ſignificare voluit, fu-
turum eſſe, vt ſæpe numero eueniret, quod poſtquam religio-
ſi, ac recollecti homines à vita tranquilla, & contẽplatiua (quæ
per altum montem Sinai, vbi tanto tẽpore Sanctus Moyſes cũ
Domino conuerſatus eſt, ſignificatur) exirẽt: taliter ſe negotijs
ſuperfluis, & periculoſis tradituri erant quouſq; paulatim in ſę
culo morientes ſe perderent, ideſt: Muchos religioſos, y hom-
bres recogidos ay, que ſalidos de ſu quietud, y contemplacion
ſe dã de tal manera à los negocios ſuperfluos del mũdo, que po-

co a

18 co a poco ſe vienen a deſordenar haſta venir a morir en el, y ſepultarſe en ſus proprias concupiſcencias. Cogitas ò frater religioſe, te, quia in mundum non reuertiſti ad luxuriãdum, vel ad poſsidendos numos, vel ad familiam ſuſtentandam non poſſe alia via ad omiſſum mundũ reuerti? Timeo equidem, ne tibi cõ tingat id, quod nauibus euenit, quę aduerſis ventorum flatibus, & procelloſis imbribus ad portum, vnde exierunt, reuertuntur. Attente animaduerte, an in te creuerit pręſumptio, & inordinatus appetitus deſiderandi alijs pręferri, atq; in omnibus tuã propriam voluntatem adimplere, & rebus neceſſarijs affluẽter abundare &c. Si igitur hæc concupiſcis, quę hominis mundani ſunt, abſque dubio ad mundũ inopinatus reuertiſti buelto has al mundo ſin penſarlo, buelto has a mirar a Sodoma como la-
19 muger de Loth. Animaduerte te eſſe hominem, & omnibus hominibus commune, & proprium eſſe, vt in eis illa vitia naſcantur ex vna parte, quæ ipſi per aliam aliquando ſciderunt. Ne cogites nos poſſe vitia radicitus euellere, ſcindere quidem poſſumus, ſed non euellere poſſumus radicem, quæ in terra noſtri corporis remanet ſcilicet fomes peccati. Qua propter oportet te mille oculis conſpicere, ne vitia, quæ prius ſcidiſti, iterum renaſcantur. Nonſit religio tua, ſicut domus Saul, quæ in dies decreſcebat, & in peius quotidie vertebatur, & minuebatur: hoc enim modo eris ſicut miluus, qui, vt fertur, quanto maior eſt, tanto res viliores aggreditur. Si in ſæculo eſſes, omnibus viribus laborares, vt cunctis ditior fieres, quare ergo, cum ſis in religione, omni ſtudio non curas te diuitiarum ſpiritualium
20 omnibus ditiorem eſſe? Qui ex AEgypto exierunt, rurſus in eum non reuertantur, corda enim, quæ ex deſerto in AEgyptũ redire cupierunt, terram promiſsionis videre nequaquam meruere. Refert Diuus Bernardus ſibi in anno approbationis ſuæ dictum fuiſſe ab Ignatio Abbate. Si tu fili Bernarde Dæmoni tentanti te reſpondes. Nolo: prælato vero aliquid tibi pręcipienti dicis: volo, & in memoria tua continuo illam Domini ſentẽtiam habes: Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde, atque id quod idem Dominus dixit videlicet; Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me, attente contemplaris, ipſe tibi gratiam ſuam, vt in religione cum cæteris perſeueres largietur, & te in morte illumina

simile.

simile.

D. Bern.

bit, vt sicut bonus Christianus, moriaris. Vnum ex his, quæ 21
religioso fauent ad perseuerandum in religione vsque ad finem,
est perfecta suæ propriæ voluntatis resignatio, & quædam sin
gularis obedientię promptitudo, ita, vt omnia sancta exercitia,
quibus se exercet, & abstinentias, quibus corpus macerat de
sui prælati licentia faciat. Nam si quod facere vult Deo gratum
est, ipse cor prælati eius mouebit, vt ei ad id faciendum facul
tatem tribuat, & sanctis eius intentionibus faueat. Refert sacra
scriptura, quod cum Sanctus Daniel simul cum socijs suis ab
stinentiam seruare vellet, & non manducare de cibis delicatis,
Daniel. 1. quos rex dari præceperat, rogauit eunuchorum præpositum,
vt sibi facultatem ad id faciendum tribueret. Et ait sacer tex
tus, Dedit autem Deus Danieli gratiam, & misericordiam in
conspectu principis eunuchorum. Atque ita eis licentiam tri- 22
buit, vt, sicut postulabant, se abstinerent. Si igitur Sanctus Da
niel inuenit gratiam in conspectu hominis infidelis, multo me
lius eam inueniet religiosus subditus in prælato Deum timen
te. Vt autem religiosus ad obediendum se libenter subijciat,
animo euoluat verba illa, quæ Christus Redemptor noster im
pio iudici Pilato dixit. Non haberes in me potestatem, nisi ti
bi datum esset desuper. Sic religiosus non obtemperat prælato
ex eo, quia ille homo est, nec quia talis homo, sed quia desuper
autoritatem habet: & sic considerans subditus, se ei propter Dei
amorē obedire, & quia in Dei loco est, ipsi suauissime obediet.
Ad perseuerantiam etiam conducit maxime monachi recolle
ctio: etenim habemus thesaurum absconditum in vasis fictili
bus: & sicut vas vitreum positum in capsa facile conseruatur, & 23
simile. non frangitur: sic fragilia corpora in capsa, hoc est, in clausura
& recollectione infracta conseruātur. Quod si vasa vitrea extra
capsam periclitantur, & facile confringuntur, multo facilius
corpora fragilia confringentur, si in clausura monasterij sui di
ligentissime, & obseruantissime non includantur.

Pro hac materia vide litera, p, titulo perseuerantia Notabile singulare super decimum capitulum Numerorum.

Monachi austeritas.

IN sacro Genesis libro legitur, quod in sæculo adolescētis Be
iamin minoris natu inter filios Patriarchæ Iacob vas Sancti

Ioseph

24 Ioſeph repertum eſt, de quo famulus quidam eiuſdem Ioſeph dixit. Ipſe eſt cyphus (ideſt vas) in quo augurari ſolet Dominus meus. Vbi ſignificatum eſt, quod in habitu religioſi, qui ſtatum monachalem, & humilem in Dei Eccleſia habet, reperiri debet calix Ieſu Chriſti Redemptoris noſtri, hoc eſt, paſſio eius, labores, paupertas, atque auſteritas. In hoc vaſe augurari ſolet ipſe Dominus, ideſt, en el ſe conoce la buena ventura, o malauentura de cada vno: nam vnum ex clarioribus ſignis ad coniecturandum, an quis prædeſtinatus ſit ad vitam æternam vel ſit præſcitus ad infernum, eſt, videre vtrum libenter bibat calicem ſanctiſsimæ paſsionis Ieſu Chriſti Saluatoris noſtri, vtrum patienter tribulationes, & anguſtias perferat, vtrum cum deſit, qui ipſum perſequatur, ille ſemetipſum per
25 ſequitur, corpus ſuum ieiunijs, diſciplinis, atque cilicijs affligens: an vero ex hoc calice bibere recuſet, & ſi contingat ipſum ex eo bibere, quia illum recuſare non poteſt, tandem ipſum impatienter bibit, ideſt, ſi ſe le offreſce beber del por no poder rehuſarlo lo bebe con impaciencia: hoc certe ſignum reprobationis eſt, illud autem ſignum prædeſtinationis. Magna igitur confuſio eſt hominis religioſi, vt ſub habitu ſancto religionis, voluptatum, ac deliciarum abundantia reperiatur: nam ſancti ſacrarum religionum fundatores, qui inſtituerunt, vt habitus ſeu veſtimenta fratrum vilia, ac parui pretij eſſent, voluerunt etiam, vt diſcus ciborum cum habitu conformaretur. Magna enim inordinatio, & non paruum inconueniens eſt velle aliquem ſe induere, tanquam pauperem, edere autem tanquam diuitem, ſi igitur paupertatem pro
26 miſerunt, oportet, vt eam in aliquo ſentiant: etenim ſicut non meremur propter bonos habitus, ſed quando illos in rectis operibus exercemus, ſic non meremur in paupertate communi ſi inde nõ ſequatur mihi aliqua peculiaris paupertas: nã paupertas quæ in aliquo non eſt corpori oneroſa, in vanum dicitur eſſe ad animam meritoria.

Gene. 44.

Monachus alios inuitet ad religionis ſtatum.

AD curãdum phreneticũ, & vt in priſtinam valetudinem redeat, oportet, vt à cõſpectu eius omnes picturę, atq; imagi-

simile.

nes auferantur: nam aſpectus, & intuitus earum ipſum in maio 27
rem inſaniam prouocant. Sicut phreneticus peccator in ſe re-
deat, & ratione vtatur maxime conducit, vt ab aſpectu rerum
huius mundi, & vanitatum, atque inuentionum eius ſe auer-
simile. tat, hæ namque imagines ipſum inſanire faciunt; & quem-
admodum ſunt hoſpitalia ad curandum inſaniam & phrene-
ſim corporalem, ſic monaſteria ſacrarum religionum ſunt ap-
tiſsimæ domus ad curandam phreneſim, atque inſaniam ſpiri-
tualem: nam corda eorum, qui in huius modi domos ſe recipiũt,
& à viſione vanitatum, atq; imaginum mundi ſe auertunt, opti
me reformantur & integram ſalutem, ac veram ſapientiam, vt
verè creatori ſuo inſeruiant, recuperent. Intelligentes hoc veri
religioſi, & amatores Dei non ſolum id facere, omni ſtudio cu-
rare debent nec cõtenti eſſe ſe ipſos religioſos eſſe, ſed illos etiã 28
inuitare debent, quos diſpoſitos viderint ad ſacroſanctum reli-
gionis ſtatum capiendum, eos fideliter adhortantes, ne aſperita
tem religionis, ſed fructum, qui ex ea carpitur, aſpiciant. Trun-
cus vitis ſi exterius tantum aſpiciatur aridus, atque aſpe, ap-
paret, quod ſi illum manu tangis, aſperior ſentitur; verum ſi al-
titudinem eius, & ſublimitatem ſuſpicias, videbis ibi viridan
tia folia, & fructum dulciſsimum, ac nimis ſuauem. Sic vita re
ligionis, ſi foris, & de longe aſpiciatur, aſpera videtur, quinimo
ſi eam tentas, & experiris, ſtatim in principio multo aſperior
apparet, ſed quis guſtum ſuauiſsimum fructuum virtutum,
& ſuauitatem foliorum ſanctarum conuerſationum, & vinum
ſapidiſsimum deuotionis, quod ibi ſancto exercitio deguſta-
tur, pro rei magnitudine poterit amplificare? Hic adimpletur 29
Ad Hebr. 12. id, quod Beatus Apoſtolus ad Hebræos ſcribens inquit. Om-
nis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gau-
dij, ſed mœroris, poſtea autem fructum pacatiſsimum exercita
simile: tis reddet iuſtitiæ. Itaque vita, verba, & conuerſatio bonorum
religioſorũ debent eſſe velut retia, quibus ſęculares capiant, &
piſcentur. Sed obſeruandum eſt duo eſſe genera retium, quæ-
dam habent foramina magna (ideſt, vnas redes ay que tienen
las mallas grandes) & hæc duntaxat ſunt vtilia ad piſcandum
piſces magnos; parui autem, licet in ea ingrediantur, ſtatim
exeũt, y eſtas redes de almadraua. Sunt alia retia, quæ omnes piſ-
ces tã paruos, quã magnos capiunt. Quando religioſi ſuis bonis

30 exemplis, ſermonibus, & conuerſationibus ſolos diuites, nobiles, ac magnates mundi piſcare intendunt, pauperes autem, licet virtute prediti ſint, à ſe expellunt, eſſas redes ſon de almadraua, iſte modus piſcandi nihil valet, que vẽga el pobrezillo a tomar el habito cõ buen ſpiritu, y porque trae ruyn capa ſin experimentar ſu deuocion, y ſufficiencia le dẽ de mano, y al otro, ſea qual fuere en lo interior, como ſea pece grãde, rico, y de los nobles del ſiglo, luego cierran los ojos, y le reciben, y abraçã; no vale nada eſta red de almadraua q̃ tiene las mallas muy grãdes. Nam licet in religionem non omnes indifferenter ſint recipiẽdi, tamen ex ijs, qui ſufficiẽtes ſunt, non eſt attendendũ, vtrum diuites, an pauperes ſint, expulſis pauperibus, & acceptis diuitibus: ſiquidem experientia patet quod communiter illi, qui
31 pauperiores ſunt, ſanctiores euadunt, multi autẽ ex nobilibus, & diuitibus vitam poſtea tranſeunt in præſumptionibus, & in nobilitatem ſuam, & ſanguinis proſapiam extollendo.

Monachatus ſuſcipiendus eſt cum deliberatione.

PRius ò frater tibi ipſi pulſum capere debes, & diligenter ani ſimile: maduertere, vtrum ad religionẽ ſis aptus: in hoc enim multum intereſt. Si ſarcinator veſtem aliquã ex pretioſa purpura bombycina, vel ex oſtro conficit, licet ipſa veſtis ſit eleganter facta, cõtingere poteſt, vt tu eam induas, & cũ ea deformis appareas: non enim ad menſurã tui corporis, aut ſtaturę facta eſt, atq; ita nec tu ad veſtẽ aptus es, nec veſtis ad te, ni vos ſoys para
32 el ſayo, ni el ſayo para vos; viſte le otro de aquella eſtatura, y parece, que le viene nacido, porq̃ le quadra muy bien. Sic oportet animaduertas, an tu habeas corpus, & diſpoſitionem aptam ad tam pulchram veſtem, qualis eſt religio, quam ſummus artifex Ieſus Chriſtus ſcidit & conſuit, eſta a vno le viene bien, porque es conforme a ſu condicion, y cõplexion: y a otro no le viene tan bien. Itaque veſtis ſacroſanctę religionis quibuſdã quadrat, alijs vero non. Atq; loquens idem Dominus, de virginitate dixit. Non omnes capiũt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. Et addit paulo inferius. Sunt eunuchi, qui ſe ipſos caſtrauerunt propter regnũ cęlorũ. Qui poteſt capere capiat. Quamuis autem deliberatio ad rem tam arduã, tamque ſanctam, qualis eſt Matth. 19.

religio, maxime ſit neceſſaria, tamen non debemus contemnere 33
illos, qui abſque plurima deliberatione mundum relinquunt,
& ſe in ſacras recipunt religiones: nam Spiritus ſanctus aliquã
do animas pie quodammodo decipit. Atq; ita contingere ſolet,
vt talis vitę mutatio meliorem habeat euentũ, quã illa, quæ ma
Simile. turè, ac maxima cum deliberatione facta eſt. Quemadmodum
multoties euenit, vt ſemen, quod è manibus ſeminantis deci-
dens in eum locum cadit, vbi ipſe nolebat, aliquando plus fru
ctus affert, quam illud, quod attentiſsime, & cum propoſito in
aliquo peculiari loco ſeminatur. Sic perſæpe euenire ſolet, vt
plurimi adoleſcentes in ſua tenera ætate ſacram religionem in-
grediantur non multum ſcientes, quid faciebant, poſtquam au
tem viri facti ſunt, & ſe profeſſos comperiunt, faciunt (vt aiũt)
de neceſsitate virtutem, & regulam, quam promiſerunt, & cui 34
ſe obligarunt, diligentiſsime obſeruant. Hoc fuit inuentio Spi-
ritus ſancti: nã ſi iſti in ſæculo commorarentur quouſq; homi-
nes fierent, habitum religionis forte non ſumerent, nec falla-
cem mundum relinquerent. Itaque Deus plurimos veluti vi
bonos eſſe facit. In deliberatione autem nullus animo ca-
dere debet, eo quod ſe magnum peccatorem conſpiciat, nec
ob id ignauus fiat ad ſacrum religionis ſtatum capeſſendum,
quin potius magis ad id faciendum animari debet, ſiquidem
magnis vulneribus magnæ ſolent applicari, magnęque ſunt
neceſſarię medicinę.

Exhortatio ſeu ſermo ad recipiendum nouitium in religionem. 35

IN fortunia, ac pericula huius mũdi ſolent homines pruden-
tes mouere & incitare, vt ipſum relinquant, & locum tran-
quillum, vbi facilius animas ſuas poſsint ſaluare, diligentiſsi-
me quęrant. Nam & ipſę aues rationis expertes, quando ven-
ti acrius & fortius ſufflant, locum aliquem ſolarem, & ab iniu-
ria ipſorum ventorum munitum inueſtigant, & ibi ſe reci-
piunt, & plumis ſuis protegunt: piſces etiam in fluminibus,
& in mari, quando tempeſtas vrget, quęrunt tranquillum
locum, in quo ſe ab illa tueri poſsint. Noſtris miſerrimis tem-
poribus tanta eſt calamitas tempeſtatum, ac turbinum in mun-
do, vt maxima ſit prudentia ab eo fugere, & ſe in tutiſsimum
reli-

36 religionis ſinum recipere. Vnde intelliges frater mi ingens beneficium, quod in te Deus contulit dum animum tuum mouit, & incitauit, vt tantam tamque ſingularem vitæ tuæ mutationem faceres: noluiſti, vt piſces, aut aues te non antecellerent quærentes tranquillitatem, & quietudinem, te autem ipſum non quærere. Secutus es, & bene quidem glorioſi Bernardi conſilium, qui in quodam ſermone ſic ait. Fugite de medio Babylonis, & ſaluate animas veſtras: conuolate ad vrbes refugij, vbi poſitis & de præteritis agere pœnitentiam, & in præſenti obtinere gratiam, & futuram gloriam fæliciter præſtolari. Non vos retardet conſcientia peccatorum, quia vbi illa abundarunt; ſuperabundare gratia conſueuit: non pœnitentiæ auſteritas vos deterreat, nec enim condignę ſunt paſ- B. Berna.

37 ſiones huius temporis ad prȩteritam culpam, quę remittitur, nec ad preſentem conſolationem, quę inuenitur, nec ad futuram gloriam, quę promittitur. Hæc tua à ſęculo in ſacram religionem conuerſio non ſolum animę tuę vtilis futura eſt, verum etiam in plurimorum cordibus, qui te cognoſcebant, & tecum verſabantur ipſum maxime operari confido, eoſque tuo bono exemplo vel idem facturos, vel ſaltim vitas ſuas correcturos, ſeque in meliorem vitę frugem recepturos, ſicut Beatus Auguſtinus ſibi euenifſe fatetur his verbis. Tu autem Domine inter verba Poticiniani duorum nobilium conuerſionem referentis, torquebas me ad me ipſum auferens me à dorſo meo, vbi me poſueram, dum nollem me attendere, & conſtituebas me ante faciem tuam, vt viderem, quam turpis eſ- B. Aug. lib. 8. confeſsio.

38 ſem, quam diſtortus, & ſordidus, maculoſus, & vlceroſus. Si igitur Beatus Auguſtinus, cum dumtaxat audiret referri duorum nobilium adoleſcentum conuerſionem, ſe ipſum commouit, quanto magis ſe ipſos mouere, & incitare poterunt illi, qui proprijs oculis hanc tuam conuerſionem fuerint contemplati? Deum ergo frater ſummis laudibus effer, & glorifica, ſiquidem te poſuit exemplum conuerſionis aliorum adoleſcentum. Sed animaduerte frater, ne ſis tanquam coluber, Simile.
qui quamuis pelliculam tenuem mutet, & deponat, venenum tamen non relinquit, at oportet, vt ſiquidem veſtes ſeculares mutaſti, prauas etiam nunc conſuetudines, & inclinationes, ſi quas in ſęculo habebas, omnino commutes;

vt ſic penitus veterem hominem exuas: ſicut Beatus Paulus & tibi, & omnibus conſulit dicens. Nunc autem deponite & vos omnia, iram indignationem, malitiam, turpem ſermonem: nolite mentiri inuicem expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum eum, qui renouatur in agnitionem Dei. Perpendite obſecro verbum illud, nunc autem, quod quidem mentionem facit de legis gratiæ tempore, in quo maiorem ad hæc omnia peragenda obligationem habemus ſicut Sanctus Apoſtolus hic nos admonet: nam in hoc ſacratiſsimæ legis gratiæ tempore nobis communicata eſt ſingularis altiſsimi Dei lux, atque cognitio, quæ huius renouationis eſt fundamentum. Si igitur frater hoc facis, non eris Sanſoni ſimilis, qui abſciſsis ab eo capillis, vires, quas habebat, amiſit. Non hoc permittat Deus propter infinitam ſuam miſericordiam; nō inquam, permittat, vt poſtquā tibi capilli abſciſsi fuerunt, & corona aperta, pudorem amittas.

39 Ad Col. 3. c.

40

41

Prima pro monachi profeſsione exhortatio.

INter omnes ſententias, quas Sapientes Græciæ dixerunt, magis celebris, & quæ maius pondus in ſe continet, eſt illa quæ ſic ait. Sequere Deum. Atque vt talem, antiqui Philoſophi, eam celebrarunt, ipſamq; omnibus viribus ſequi contenderunt. Nam plurimi eorum ſe morali, & naturali philoſophiæ dederunt omni ſtudio curantes plurimas virtutes acquirere, & in ipſis Deum ſequi, & imitari contendebant. Contemplabantur namque in Deo. Summam patientiam, ſummam bonitatem, ſummam liberalitatem, ſummam iuſtitiam, ſummamque veritatem, atque alias quā plurimas virtutes, & ita diligentiſsime ſtudebant ſeſe in illis exercere, vt Deum altiſsimum imitarentur, ſicut noſtra ſententia inquit, Sequere Deum. Breuis quidem eſt hæc ſententia verbis, ſed multum amplectitur, ita vt omnia Euangelia comprehendat, ſicut finis media ſua amplectitur. Quis, & qualis, obſecro, eſt finis ſacroſancti Euangelij, & ſacratiſsimæ mortis Ieſu Chriſti, ac prædicationis eius? Profecto eſt. Sequere Deum. Atque ita Diuus Petrus dixit, Chriſtus paſſus eſt vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Ergo finis Chriſti Redemptoris noſtri fuit, nos ſimi-

1. Petri. 2.

42 ſimiles ſibi, veroſq; ſui imitatores efficere. Ecce igitur, quomodo ſententia Philoſophorum omne Euangelium (ſicut finis media) complectitur. Idcirco eam in cordibus noſtris ſcribere, eiuſque continuo recordari debebamus. Beatus Ambroſius nũ quam finem facit laudandi Patriarcham Abraham, eo quod ex hac ſententia commodum, & vtilitatem eduxit: nã cum ei Dominus diceret: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrauero tibi, ipſe ſtatim omnia, vt prudens vir, reliquit, & Deum ſecutus eſt. O diuinã ſapientiã omnia relinquere, & Deum ſequi. Qui hoc facit certiſsimũ eſt, dũ in eo perſeuerauerit, errare nõ poſſe, ideſt, el que eſto haze lleua conſigo vn ſaluoconducto, y ſeguro de que en quanto perſeuerare en eſto no puede errar, tum vel ma- Gene. 12.

43 xime, quia hic omne bonum ſequitur, & illud, in quo omne, quod deſiderari poteſt inuenitur ac protector, & præmium eſt eius, qui ipſum ſequitur. Atq; ita Dominus Patriarchæ Abrahæ dixit. Ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Ne timeas Abraham quamuis extra patriam tuam, & à tuis cõſanguineis, & amicis te ſeparatum, ac ſeiunctum videas: in me enim habes protectorem quendam, & omne bonum. O quam magnã prudentiam frater mi oſtendiſti hodie, dum id, quod Patriarcha Abraham fecit, tu feciſti: mundum, parentes, amicos, & omnes mundi voluptates relinquis, vt Deum ſequaris, ſecurum, ac nimis certum iter elegiſti: Dominus tibi gratiam ſuam cõmunicet, ne ab incepto deſiſtas, & retrocedas. Et ſiquidem apud te conſtitutum habes te ipſum funditus Deo offerre, oculos in cę-

44 lo fige, ac virili pectore Deo ipſi promitte, te fideliter eũ ſecuturum, regulam huius ſacræ religionis profitendo.

¶Hic detur profeſsio. Facta profeſsione dicatur.

Iam frater mi promiſiſti te imitaturum eſſe Chriſtum verũ Deum, & Dominum noſtrum, hanc ſacram regulam obſeruando, & in paupertate, caſtitate, atque obedientia viuendo. Loquens Sanctus Dauid de iuſto inquit. Qui iurat proximo ſuo, & non decipit. Vbi alij verterunt. Qui iurat, vt affligat ſe, & non mutat; hoc eſt. Intelligens iuſtus quãto magis placeat Deo ſacrificium rationalis victimæ, quam irrationalis, conſtituit ſe ipſum in ſacrificium mortificatum offerre, & hoc, voto ac iuramento confirmat, Sic tu hodie frater in hac profeſsione, feciſti. Pſalm. 14.

Quam

Quam autem gratum ſacrificium ſit Deo hoc, quod hodie feci- 45
ſti probatur ex eo, quia aliquomodo imitatur ſacrificiũ patriar-
chæ Abrahæ tam celebratum ab omnibus, quando filium ſuũ
Gene. 22. chariſsimum Iſaac voluit ſacrificare. In quo ſingulari opere
ei angelus dixit. Nunc cognoui quod timeas Dominum: ideſt,
propter hoc cognoſcetur ab hominibus (Deus enim iã id cog-
nouerat) te ipſum Deũ timere, ſiquidẽ proprio filio tuo propter
amorem Dei non pepercisti. Quilibet noſtrum ſuum Iſaac vi-
delicet ſuum corpus habet, quod tantopere diligit, vt non de-
fuerint matres, quę ad conſeruandum proprium corpus, filiorũ
ſuorum corpora manducarent. Hę magis diligebãt corpora ſua,
quam filios ſuos, ergo quando offerimus Deo in ſacrificiũ cor-
pora noſtra, promittentes nos in paupertate, obedientia, & caſti
tate victuros, perinde facimus, ac ſi hęc dilectiſsima corpora no- 46
ſtra iugularemus. Sed obſeruandũ eſt id, quod Sãctus Propheta
in ſupra dictis verbis ait. Qui iurat, vt ſe affligat, & non mutat,
hoc eſt, iuſtus adimplet, quod iurauit, & promiſit, abſq; eo quod
de illo pœniteat, ideſt, cumple lo que iuro ſin arrepentirſe. Idcir
co oportet ò frater, vt habeas generoſum animum, quo per om
nia, quę ſeſe obtulerint in hoc ſpirituali itinere fortiſsime rum-
pas, ne altiſsimo Deo terga vertas, in quo magna diuinæ maie-
ſtati fit iniuria. Videns Sanctus Ioſue milites ſuos in exercitu
contra hoſtes deficere magna cordis ſui afflictione in terra pro
Ioſue. 7. ſtratus dicebat. Mi Domine Deus, quid dicam videns Iſrae-
lem hoſtibus ſuis terga vertentem? O quanta commiſeratio-
ne dicere poſſumus de religioſo, qui in illis, quę Deo promiſit
non perſeuerat; Quid dicã videns hunc monachũ votis ſolem- 47
nibus aſtrictũ terga vertentẽ? Animaduertite, quo animo Dux
Iudicum. 11. ille Iepte rem adeo terribilem, & miſerandam (qualis erat vnicã
filiam ſuam in ſacrificium offerre) in hæc verba prorupit. Heu
me filia mea, aperui os meũ ad Dominum, & aliud facere nõ po
tero. Domino promiſi votum, quod voui, & ideo nõ potero nõ
adimplere. Liberum arbitrium Dux hic habebat, & poſſet qui
dẽ votum, quod vouerat miſſum facere, ſi vellet: nõ enim alius
in toto Iſrael illo potentior erat, qui ipſum ad votum ſeruandũ
compelleret, ſed ait. Non potero, tuto videlicet & abſque conſ-
cientiæ ſcrupulo, non adimplere, cogitabat enim ſe ad illius vo-
ti impletionem obligari, & non poſſe illud abſq; peccato mor

tali

48 tali relinquere. Attende ergo religioſe te aperuiſſe os tuum ad Dominum, eiq; promiſiſſe hanc ſacram regulam obſeruare, & aliud abſque lethali pœna facere non poteſt: idcirco vlterius progredi, & omni ſtudio perſeuerare contende. Animaduerte id, quod Dominus ait. Qui perſeuerauerit vſque in finem ſal- Matth. 10.
uus erit. O verba horribili! Spiritus ſanctus ea in cordibus no
ſtris imprimat, ne vnquam à memoria noſtra labantur. Si
Chriſtus Reparator noſter modo in propria perſona, & per
ſua diuina labia nobiſcum loqueretur, & proferret illa verba:
Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt &c. & ſimul
proferret illa: Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus
erit, magis profecto nos deberent verba iſta, quam illa deter-
49 rere: nam illa peccatoribus, adulteris, homicidis, ſuperbis, at-
que alijs id genus hominibus ſceleratis, dicit, hęc vero iuſtis, qui
bus non prodeſt bene viuere, niſi in eo bene viuendi modo
vſque in finem perſeuerauerint. O ſerue Dei diligenter, & om
ni cura animaduerte, te non eſſe vitam ęternam conſecuturum,
niſi vſque ad finem in virtute perſeueraueris. Quo circa maio-
rem tibi pauorem, ac terrorem debent verba hæc de perſeueran
tia incutere, quam illa de impiorum damnatione. Merito enim
quidam vir ſanctus dixit, virtutem virtutum eſſe perſeueran-
tiam: ipſa enim illas perficit, & tandem efficit, vt præmij coro-
na comparetur.

Patres iſti qui adſunt te ſuis precibus, & ſanctis oration-
bus iuuabunt ſtatim incipientes, & vnuſquiſque eorum di-
50 cendo. Aue Maria.

Secunda pro Monachi profeſſione exortatio.

QVando in mari ingens tẽpeſtas, & procelloſę vndę inſur- Similia.
gunt, ſolet prudens, ac circunſpectus nauta in tranquil
lũ & ſecurũ portũ nauem ſuã colligere, & quando taurus in are
na, ſeu curriculo ferox hinc, inde omnes minatur magna prudẽ-
tia, ac res nimis ſecura eſt in locũ aliquẽ ſublimẽ, in quo tuto fe
rocitas eius vitetur, aſcẽdere. Quamuis ſemper nimis decens, &
ſanctum fuit homines mundũ relinquere, & in ſacras religio-
nes ſe recipere, multo magis his miſerrimis temporibus eſt,
quando corre tanta tormenta de vicios contra las virtudes, &

quan-

quando Diabolus velut taurus ferociſsimus ingentem facit in animis ſtragem. Idcirco peculiare Deus beneficium nunc ei confert, cui ſpiritum infert, vt tot tantaq; pericula effugiat, & ſe in aliquam ſanctam recipiat religionem, vbi portum ſecurum contra tempeſtates, & firmiſsimum propugnaculum, in quo ab hoc ferociſsimo tauro ſe defendat, inueniat. Cognoſce igitur, ô frater mi hoc ingens beneficiũ, quod Dominus in te hodierna die contulit, & diuinę eius maieſtati gratiſsimus eſto, atque pro certo habe, non ſat eſſe mundum, parentes, ac veſtes ſęculares reliquiſſe, ſed oportet facere id, quod Sanctus Apoſto-
Ad Eph. 4. c. lus nos omnes hortatur dicens. Deponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris: renouamini autem ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis. Exuite vos, ait Sanctus Apoſtolus, & deponite deſideria huius ſæculi, hoc eſt, deſideria diuitiarum, honorum, & voluptatum carnalium, necnon deſideria libere viuendi &c. quæ deſideria erroris vocat: quia cum illis miſer homo corrumpitur. Hæc igitur deſideria, & antiquos mores, in quibus ô frater viuebas, carnem, & ſanguinem ſequens, oportet te diligentiſsime deponere, poſthac in ſpiritus
Simile. renouatione, in iuſtitia, & ſanctitate veritatis viuẽdo. Sed quid ſignificat, in ſanctitate veritatis? Quando aliquis aliquam rem cum maximo ſpiritus feruore, & diligentia operatur, ei dicere ſolemus. Id vere facis, ideſt eſſo deveras va: quãdo autem illud ſegniter, & ignauiter facit, ei dicimus. Videris id per iocum facere ideſt parece, que hazeys eſſo de burlas. Cum ergo Sãctus Apoſtolus inquit, vt in iuſtitia viuamus, & in ſanctitate veritatis, perinde eſt, ac ſi diceret, vt iuſtitiam, & ſanctitatem magno cum ſpiritus feruore, & maxima diligentia, non autẽ ſegniter, & ignauiter operemur. Et quamuis omnibus hoc cõducat, multo tamen magis tyronibus, & eis, qui virtutem incipiunt, neceſſarium eſt: nam magna res eſt in principio tuæ conuerſionis maximo cum ſpiritu, & feruore incipere: ſicut idem Apoſto-
Ad Rom. 12. lus hortatur dicens. Sollicitudine non pigri ſpiritu feruentes Domino ſeruientes: tali enim Domino tale ſeruitium debetur. Et quamuis hi feruidi poſtea in aliquo deficiant, & relaxentur; ſemper tamen eis remanet ſtimulus illius prioris feruoris, & diligen-

54 ligentiæ, quo incitantur ne omnino cadant, ſed potius, vt antea, in virtute perſiſtant. Si vero ſegniter incipiunt, difficulter poſtea diligentes eſſe, & ad perfectionem aſcendere poterunt. Quando aliquod fundamentum ex luto conficitur, & anguſtum eſt, atque altius non iacitur, ſignum eſt illud non futurum eſſe altum ædificium: ſi vero profundum eſt, & calce atque arena alte, & ample iacitur omnes expectant illud altum, magnum, atque admirabile futurum eſſe ædificium. Seraphicus pater noſter Franciſcus admirandis quibuſdam ſpiritus feruoribus incepit, proprias veſtes cuidam pauperi tribuens, leproſorum vulnera labijs oris ſui pertingens, & votum emittens, ſe non negaturum quidquid ſibi propter Dei amorem poſtularetur, atque his fundamentis tam celeriter ad tantam aſcendit perfectionem. Quam-
55 uis autem ò frater mi tam profunda, & fortia fundamenta hactenus ad hoc ſpirituale ædificium, quod ædificare intendis non ieciſti, tamen aliquem feruorem, & aliqualem diligentiam hoc noviciatus anno adhibuiſti, atque ita Dominus te in ſanctis deſiderijs, quibus ſacram noſtram religionem ingreſſus es, conſeruauit & ſic animo forti, & conſtanti profeſsionem vis emittere, & te altiſsimo tuo creatori offerre. Accede huc, &c.

simile.

Iam frater mi deſideria tua impleta ſunt. Reſtat igitur, vt maxima cum efficacia id, quod altiſsimo Deo nunc promiſiſti adimplere procures. Animaduertere regium Prophetam dicere quædam verba, quę te, & omnes, qui profeſsi fuimus, terrere debebāt, & ingentē timorem incutere recordantes nos altiſsimo Deo verbum dediſſe, & promiſiſſe, quod non ſeruare nefas eſt grauiſsi-
56 mum. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi (inquit ſanctus Propheta) & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi. Vouete, & reddite Domino Deo veſtro omnes, qui in circuitu eius affertis munera. Terribili, & ei, qui auferit ſpiritum principū, terribili apud reges terræ. Homo ſanctis cogitationibus creatorem ſuum glorificat, & reliquijs illarum cogitationum ei feſtum agit: ipſæ namque reliquiæ cogitationum ſunt bona deſideria, & ex deſiderijs bonis opera bona oriuntur: atque in his omnibus omnis iuſtitia conſiſtit. Vt autem homo meliorē habeat diſpoſitionem ad occupandum ſe in ſanctis cogitationibus, ex quibus tantum bonum dimanat, nos ſanctus Dauid hortatur, vt vota altiſsimo Deo emittamus, & ideo inquit loquens

Pſalm. 75.

cum ipſo Deo. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, 57
& ſtatim ſe ad homines vertit dicens. Vouete & reddite Domino
Deo veſtro omnes, qui in circuitu eius affertis munera. Quod
perinde eſt, acſi diceret. Siquidē principium totius boni in bonis
cogitationibus conſiſtit, vt maiorem opportunitatem ad vos ip-
ſos in eis exercendos habeatis, vota Deo veſtro facite mundū re-
linquentes, & ſeruitio eiuſdem Dei continuo vacantes. Loquitur
cum illis, qui in circuitu Domini offerunt munera, videlicet cum
Chriſtianis, qui in cōſpectu Dei ſumus, nunc genibus flexis oran
tes, nunc audientes miſſam, vel concionem, nunc in ſanctis rebus
cogitantes, & in bonis operibus nos exercentes, atque in his om-
nibus ei ſacrificia offerimus. Verum ſanctus Propheta nos admo
net quod adhoc, vt hæc omnia maiori cum perſeuerantia, atq; ef-
ficacia fiant, vota faciamus, & attendamus plurima inconuenien- 58
tia, quæ habent illi, qui in ſæculo manent, & quanta obſtacula,
quæ ipſorum ſaluationē impediūt: à quibus omnibus nos fugere
oportet ſi quiete viuere, & ſecuriores eſſe deſideramus. Ideo ait.
Vouete. Non nobis præcepit, ſed conſulit vt votum faciamus,
at ſecundum verbum videlicet, Reddite, hoc eſt, votum, quod
emiſiſtis, adimplete, hoc inquam verbum præceptum, & obligationem inducit. Et addit, Terribili & ei, qui aufert ſpiritum prin-
cipum. Quaſi dicat. Si feceritis vota animaduertite, vos ea adim-
plere, & obſeruare obligatione aſtringi, mirad que lo aueys cō vn
ſeñor terrible, que quita las vidas a los poderoſos, y tiene el infier
no lleno de gente, que no le ſiruio. Quid igitur faciet cum religio
ſo, qui ei id, quod promiſit, non ſeruat? Quicunq; nobilis homo 59
ignominia afficitur, ſi ei promiſſum verbum non ſeruatur, quāto
magis Deus: etenim illud maximo cū rigore exiget. Tu igitur fra
ter promiſiſti modo hanc regulā ſeruare, & Deus tibi promiſit vi
tam æternā ſi id feceris atq; adimpleueris. No falte por vos, que
por Dios no faltara, porque ſus palabras no pueden faltar.

Tertia exhortatio pro monachi profeſsione.

Daniel, 2. STatua illa, quam vidit Nabuchodonoſor, habebat caput au-
reum, pectora argentea, ventrem æneū, & crura ferrea, extre-
ma autē pedum eius erant lutea. Itaq; quāto magis inferius, tanto
peior erat, ideſt, quanto mas yua parabaxo, tāto mas yua empeo-
rando:

60 rando: començo en oro, y acabo en lodo. In hoc ſignificatum eſt, quod plurimi maximo cum amore, & feruore incipiunt altiſsimo Deo ſeruire, & paulatim relaxãtur, & in deterius labũtur: atq; ita in bono incipiunt, & in malo finem faciunt, id eſt, comiençan en bien y acaban en mal. Et quamuis hoc ſic euenire ſoleat multoties, tamen optimum eſt bene incipere, nam ſi cura adhibetur, facile homo ipſe in bono conſeruatur & in ipſo melioratur, atq; in melius progreditur. Tu frater mi (ſit Dominus glorificatus, â quo bona cuncta procedunt) bonum de te hoc nouitiatus anno ſpecimen oſtendiſti, quo his patribus, qui adſunt placuiſti, atque ita ipſi in ſuam ſanctam ſocietatem te admittere voluerunt, quod tu, quia tanto pere illud exoptaſti, nunc opere adimplere poſtulas, ſacram profeſsionem petendo, cui deſiderio ego ſatisfacere
61 volo. Idcirco accede hùc, &c.

Salmones, cum in amara aqua generentur, poſtquam in dulcẽ ingrediuntur, tanto pere illa delectantur, vt in ipſa manere velint vſq; ad mortem. Sic homines prudentes, qui in amaritudine mundi aluntur, & viuunt, poſtquã dulcedinem religionis guſtauerunt in ea vſq; ad mortem perſeuerare volunt. Hoc tibi frater cõtigit, qui poſtquam ſuauitatem, & dulcedinem, quæ in ſanctis exercitijs noſtræ ſacræ religionis inuenitur, deguſtaſti, & expertus es in paupertate, obedientia, & caſtitate viuẽs, nũc vſq; ad mortẽ perſeuerare in his ſolemni voto te voluiſti aſtringere. Refert Sacra ſcriptura quod cum pulchra Rachel odorem ſuauiſsimũ quorũdam florum (quas in manibus portabat quidam filius ſororis ſuæ Lię) reciperet tanta ſuauitate affecta eſt, vt propter illum ſuauiſsi-
62 mum odorem voluerit certo temporis ſpatio omittere voluptates, quas cum viro ſuo habere poterat. Tibi ò frater atque omnibus qui in ſacris religionibus viuunt, tam bene oluit flos ille pulcherrimus, qui de ſe in Canticis ait: Ego flos campi, & lilium conuallium (qui eſt Ieſus Chriſtus filius Dei) vt à voluptatibus & delicijs ſenſualibus non per certum temporis ſpatium, ſed per totum vitæ tuæ tempus abſtinere volueris, vt ſuauiuiſsimo eius odore fruereris quod & nos omnes promiſiimus. Atque vt melius huic cœleſti ſponſo conformaremur ſanctam paupertatem, virtutem videlicet, quam ipſe magnifecit, & de qua ipſe particulariter ſe iactauit etiam polliciti ſuimus. Maximæ profecto conſolationi nobis eſſe debet, cum videamus

Simile.

Geneſ. 30.

Cant. 2.

nos ipſos propria noſtra voluntate, ſpiritu ſancto mota voluiſ- 63
ſe relinquere quidquid poſsidebamus in mundo,& poſsidere po
teramus,vt expedite,& melius illum poſſemus ſequi, qui cum
diues eſſet,pro nobis egenus factus eſt. Cum ſanctus Iob in ſter
quilinio nudus,pauper,& coopertus miſerijs,plenus tamē diui-
no ſpiritu exclamauit dicens. Dominus dedit, Dominus abſtu-
Iob.1. lit:ſicut Domino placuit, ita factum eſt:ſit nomen Dñi bene-
dictum. Aliam exclamationem poteris frater mi hodierna die fa-
cere,quæ maiorem perfectionem ſignificat, poteris enim dice-
re. Dominus dedit,& ego à me abſtuli,id eſt, Dios me lo dio, y
yo me lo quite,yo me he hecho verdugo de mi miſmo. Domi-
nus dedit mihi parentes,fratres,conſanguineos,bona tempora-
lia,& induſtriam,vt plura acquirere poſſem, ego autem hęc om-
nia &(quod magis eſt)meam propriam voluntatem,& liberta 64
tem à me abſtuli,& propter eius diuinum amorem in perpetua
promiſi obedientia viuere. O te fœlicem,qui tantum ſacrificium
de te diuinæ maieſtati hodierna die feciſti? Quod modo ſuper-
eſt,vt quotidie in virtute magis prodeſſe contendas:ſi in ſæculo
maneres omni ſtudio curares omnibus ditior eſſe,honoratior,at-
que in maiori æſtimatione habitus, quare ergo in religione ma-
gis diues virtutum eſſe omni ſtudio non curabis? Et quemad-
modum in ſæculo homines ditiores,& honorabiliores eſſe inten
dũt:ſic tu è cõtra in religione laborare debes,vt omnibus paupe-
rior & contemptibilior appareas. Ad quæ omnia hic plurimum
3.Reg.19. fauoris inuenies. Propheta Helias angelum inuenit, qui ipſum
dormientem ſuſcitauit,& corroborauit, vt inceptum iter vſque
ad montem Dei Horeb proſequeretur. Tetigit(ait ſacer-textus) 65
eũ angelus,dixitq; illi. Surge,grãdis enim tibi reſtat via. Tu ô fra
ter in hac ſacra religione nõ vnũ tãtum,ſed plurimos angelos,vi
delicet plurimos ſeruos Dei in ea viuentes reperies, qui te ſuſci-
tabunt, & ſuis ſanctis exemplis corroborabunt, vt inceptum
iter proſpere,& fœliciter proſequaris,ipſi etiam te in ſuis ora-
tionibus Domino commendabunt incipientes ex nunc, & dicen-
tes pro te bis orationem Angelicam.

Quarta pro monachi profeſsio. exhortat.

Similc. NOuæ plantæ, neà beſtijs corrodantur ſolẽt ſpinis,ac tribu-
lis circundari:ſic in ſanctis religionibus ſolent nouæ plan-
tulæ,

66 plantulæ, videlicet nouitij circundari ſpinis ac tribulis, hoc
eſt, ieiunijs diſciplinis, vigilijs, atq; alijs ſanctis pœnitẽtiæ exer
citijs, ne videlicet à beſtijs infernalibus corrodantur, ſed (vt di
citur in Canticis) ſint ſicut lilium inter ſpinas. Hoc integro Cant. 2.
anno frater mi ſpinis circundatus fuiſti, atq; ita Dominus in
ſanctis deſiderijs, quæ initio tui ingreſſus in religionem attu-
liſti te conſeruauit. Quapropter patres iſti animaduertentes,
quã libenter has ſpinas amplexus es, & aſpicientes feruorem,
quo te in rebus pœnalibus huius ſacræ religionis exercuiſti,
in eam te recipere ſolẽni voto æquum eſſe exiſtimarunt. Id-
circo accede huc, &c. Facta profeſsione dicantur ſequentia.

Conſiderans ſanctus Dauid ſingulare beneficiũ, quod Do
minus in eum contulerat, dum in mundo tantis erroribus ſe-
67 minato, & vbi tot gẽtes ſunt, quæ ſine luce, & ſine fide viuũt,
ipſum diuina ſua lege illuminauit, eumq; poſuit in ſua repu-
blica, quæ erat antiqua ſynagoga, plenus lætitia, & gratitudi-
ne dixit. Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæredi- Pſalm. 15
tas mea preclara eſt mihi. Benedicã Dominum, qui tribuit mi
hi intellectũ, inſuper & vſq; ad noctem increpuerũt me renes
mei, hoc eſt, ſortes mihi ceciderunt in illuſtriorẽ ſtatũ ex om-
nibus, quos Deus in terra habet, videlicet in ſynagogã: & hic
ſtatus mihi gratiſsimus eſt: & ideo gratias agam Dño, ſiquidẽ
me in tantam lucẽ attulit, & intellectum meum clariſsimo lu-
mine fidei illuminauit. Quas gratias ego maxima cum perſe-
uerantia iam egi flexis genibus vſq; ad noctẽ, & quouſq; re-
nes mei, ac latera dolorem ſentiebãt. Quanto igitur illuſtrior
68 eſt ſtatus legis gratiæ, & in hac lege gratię perfectio euãgelica
quæ in ſacris religionibus obſeruatur? Ergo maiori iure quili-
bet Chriſtianus dicere poteſt. Funes ceciderunt mihi in prę-
claris. Et multo potiori iure id poſſunt dicere religioſi, ſiquidẽ
eos Deus in tã illuſtri ſtatu, qualis eſt religio, collocauit. Quod
ſi ſanctus Dauid in terra proſtratus orabat, & altiſsimũ Deũ
pro illo ſingulari beneficio laudibus efferebat, quouſq; latera
ſua ipſum præ dolore increpabant conquerendo, eo quod per
tantum tẽporis ſpatium in oratione erat, maiorẽ profecto ad
hoc faciendum nos obligationẽ habemus. Quocirca altiſsimũ
Deũ frater mi glorifica pro tam ſingulari in te collato benefi
cio, quale fuit relicto ſeculo, & eius vanitatibus in hanc ſacro

sanctam religionē te adducere. Cū Dñs plurima beneficia patriarchæ Abrahæ præstitisset, qualia fuerunt ei promittere se daturum ipsi promissionis terram, & eū plurimarum gentiū patrem esse facturū, & quod in generatiōe eius futurus erat vnus qui esset quoddam benedictionis pelagus, & per quē mundus redimēdus erat, victoriam etiā aduersus quinq; reges eū reportare fecit, atq; alia plurima ei beneficia cōtulit, sed cum aliquando ipsum alloqueretur his omnibus posthabitis primū, quod ei in memoriam reuocauit fuit. Ego Dñs, qui eduxi te de Vr Chaldæorum. Ego sum Genes. 15. Dñs, qui singulare illud tibi beneficium præstiti qui te à fornace hoc est à Chaldæa vbi infidelitatis igne inter illam peruersā gentē cōburēdus eras, abstuli, & eduxi, in quo apparet altissimū Deū pro illo particulari beneficio particularē gratitudinē à S. Patriarcha postulasse. Nā alia beneficia nihil ei proculdubio prodessent, si Chaldęorū erroribus ibi cōbureretur, & ideo Dñs tā peculiarē mentionē non facit de alijs gratijs, & beneficijs, sicut de hoc. Sic frater mi considerare debes, quod quāuis Deus alia plurima beneficia in te contulit, ex particularibus tamē hoc fuit dū te eduxit à Chaldęa sęculi, & ab igne, in quo mūdani sunt, velut carbones incēsi cupiditatibus, & ambitionibus, turpitudinibus sensualibus, atq; alijs plurimis scelerib⁹, ab his inquā, te eduxit, & in sanctā religionē asportauit vbi in paupertate spiritus in castitate perpetua, ac singulari obediētia vinas diuinę suæ maiestati totus consecratus. Cura igitur oībus viribus gratus esse, & quę hodie promisisti, perfectissime adimplere. Ad quę maxime conducit animi humilitas, B. Isidor. lib. de sum. bon. quā omni affectione amplecti debes: Optima enim est illa S. Isidori sentētia, quę ait. Sūma monachi virtus humilitas: summū vitiū eius superbia. Tunc se quisq; monachū iudicet, quando se minimū existimauerit, etiam si opera maiora virtutū gesserit. Deus propter suam infinitam misericordiam tibi gratiam, & fauorem suum ad hæc omnia præstanda largiatur. Plenariam indulgentiā, quæ hodie tibi concessa est, adiumento erit, vt bono animo incipias: hi etiam patres suis precibus & orationibus te iuuabunt.

Quinta pro monachi professione exhortatio.

VOlens Dominus execrandas illas, ac nefarias vrbes Sodomē, & Gomorrham, incendio comburere misit (vt refert Sacra scriptura

72 scriptura) quosdam angelos, qui sancto Loth dicerēt. In mōte salvum te fac. Et re vera ita contigit: nam sanctus vir in mōte ab illis flammis terribilibus, quibus ciuitates illæ concrematæ fuerūt, se defendit. Mundus hodie viuis flāmis ardet, con fuego de alquitran, videlicet cupiditatibus, turpitudinibus sensualibus, inuidijs, fallacijs, atq; alijs innumeris sceleribus, propter quod Deus singulare in te beneficiū hodierna die contulit, eo quod licet ad te angelos visibiliter non miserit, suis tamen diuinis inspirationibus te intus incitauit, vt Sodomā, & Gomorrham, videlicet mundū relinqueres, & ad securum montem sanctæ religionis te conferres: quibus tu humiliter obedijsti, & ad hunc tam sublimem mōtem ascendisti, vbi tibi forsan contigit id, quod euenire solet ijs, qui ad cacumen alicuius altissimi montis ascendunt, qui, postquam 73 in ipso cacumine sunt vidēt inde & oculis lustrant alios plurimos montes, quos antea non videbāt. Sic tibi plurimę difficultates sacræ religionis ostensæ erunt, quæ non recte ex mundo discernuntur, id est, aqui se os auran descubierto muchas difficultades, que ay en la santa religion, las quales non se deuisan bien desde el mundo. Aliud est optare religiosum esse aliud vero est, id opere exequi, & experimento probare quid sit, in duro lectulo somnum capere, & media nocte ad laudes matutinas surgere, plurimas vigilias habere, carnem flagellis cilicijs, ac ieiunijs macerare, vti rudioribus atq; asperioribus vestibus, & se in alijs sanctis exercitijs pœnalibus exercere: hæc omnia sunt accliuia quædam difficilia, id est, son cuestas difficultosas, quæ hoc anno expertus es, y desde alla del siglo no las viades tan claramente, sed diuino fauore non te terruerunt, quin potius professionem nunc 74 postulas, vt sic per hæc accliuia ascendendo in montem altissimum cæli peruenias, & à Sodomæ, hoc est, inferni ignibus libereris: nam (vt ait Eusebius Emissenus) qui intrà muros positi vix resistimus, in sæculo expositi quid faceremus? Qualiter stare poterunt in fluctu, atque in ipso colluctantium tempestatum impetu, qui fere periclitantur, in portu? Si etiam in hoc alto monte vix ac difficile saluamur, quid in medio flammarum ignis & mundi procellis expositi faceremus? Magna igitur prudentia est, facere id, quod nunc agere intendis, idcirco accede huc, &c. Quam merito sacra religio vocetur mons cuius ascensus de se, laboriosus, difficilis,

Genes. 19.

simile.

Euseb. Emis. homil. 5: ad monachas.

B. Athanas. ac pænalis est, docet. B. Athanasius his verbis. Martyres quidē 75
sæpe vel vno temporis momēto cum certassent, pērfectionem
assecuti sunt, at monachorū vita singulis diebus pro Christo cer
tans martyr est, id est, testimonium Christo dicit, non aduersus
sanguinem, & carnem in acie instructa, sed aduersus principa-
tus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos, rectores
tenebrarum harum, aduersus spirituales astutias vsque ad vlti-
mum spiritum certamen habens, & certat, & coronatur ar-
matura Dei induta. Sed quamuis sacra religio mons est adeo
accliuis, & asper vt eum hic sanctus Doctor martyrium appel
let, parum tamen fructus & vtilitatis ex illo educeremus, si tam
bona opportunitate qualis ad seruiendum Deo in sacra religio
Euseb Emis. ne est bene vti nesciremus. Atque ita Eusebius Emissenus lo-
Homi. 4. ad quens cum monachis inquit. Quid nobis habitationis huius? 76
monachos. secretum prodest, quando tyrannico dominatu malitia regnat
in nobis? Quid prodest si locus quietus tantum corporaliter te
neatur, & inquietudo in corde versetur? Quid inquam, pro-
dest si exteriora nostra serenitas teneat, & interiora nostra tēpe-
stas? Et homilia. 9. ibidē ait. Solemus annos nostros, & tēporum
spatia, quibus nunc viuimus, supputare. Non te fallat quicunq;
es, numerus dierum, quos hic relicto corporaliter seculo con-
sumpsisti, illū tantum diē vixisse te computa, in quo volūtates
proprias abnegasti, & malis desiderijs restitisti: illū diē vixisse
te cōputa, qui puritatis & sanctæ meditationis habuit lumen.
Aperte hic sanctus Doctor nobis ostendit, nihil prodesse ali-
cui altam fecisse professionem, & in sancta religione cum cor-
pore esse si etiam cum spiritu & affectione ibi nūc fuerit, omnia, 77
quæ Deo promisit integerrime adimplens. Tu ego pater hoc sa
lubre consilium sub tuo pectore obserua, & nunquam illius
obliuiscaris, sed cōtinuo diuinæ maiestati propter innumera be
neficia, maxime propter hoc singulare, quod hodie accepisti, gra
tus esse contende. Qui Regibus & principibus terræ permul
torum annorum spatio, ferro, & armis onerati, ac plurima vul-
nera accipientes inseruiunt, solent pro mercede accipere quod
ipsis Rex dicat. Bene fecisti: ego tui recordabor, loquatur pro
te mecum. N. Id est suelen los que siruen al Rey recebir por
paga el dezirles el Rey. Bien lo aueys hecho, yo me acorda-
re de vos; hableme fulano. Non sic Deus, non sic, sino que

luego

78 luego da de ante mano como liberaliſsimo ſeñor. Tu modo incipis hæc beneficia à liberali Dei manu accipere: nam hodierna die plenariam indulgentiam conſequutus es da operam te in hac puritate conſeruare : & hi patres ſuis te orationibus iuuabunt.

Sexta pro alicuius Nouitij profeſsione exhortatio.

INgens profecto eſt ſacrificium, quod homo immenſo Deo facit, quando ſeipſum totum abſque eo, quod aliquid ſibi reſeruet, illi offert, profeſsionem in aliqua ſacra religione emittēs.

79 Loquēs D. Paulus de innocente Abel inquit. Fide plurimā hoſtiam Abel, quam Cain obtulit Deo, perquam teſtimoniū conſecutus eſt eſſe iuſtus, teſtimonium perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur. Obtulit (ait Sanctus Apoſtolus) excellentius ſacrificium Abel, quam Cain frater eius: nam ſanctus Abel (vt ait ſacra ſcriptura) obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum : Cain vero obtulit de fructibus terræ munera domino. Quod quidem ſacrificium ſancti Abel ita gratum fuit Deo, vt non ſolum virtute eius, ipſi ſancto Abel aucta fuerit iuſtitia, & gratia, per quam acceptus erat ad vitam æternam, ſed etiam de eo reuelationem habuerit, ſicut hic ſanctus Apoſtolus teſtatur dicens. Per quam (ſcilicet hoſtiam) teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus. Si autem quis

Ad Hebr. 11.

80 interroget, quomodo, aut quando hæc ei reuelatio facta fuerit? Ad hoc reſpondet ſanctus Apoſtolus his verbis. Teſtimonium perhibente muneribus eius Deo. Atque ita teſtificans Deus ſacrificium illud ſibi gratum eſſe, per conſequens declarauit perſonam eius, qui illud obtulit, ſibi etiam fuiſſe gratam. Quod ſi rurſus quæratis, quando teſtificatus eſt Deus, ſacrificium ſancti Abel ſibi fuiſſe gratum? Ad hoc reſpondeo per verba eiuſdem ſacri textus dicentis. Reſpexit Deus ad Abel, & ad munera eius. Vbi tranſlatio Teodotionis inquit. Et inflammauit Dominus ſuper Abel, & ſuper ſacrificium eius. Et flamma illa, quam Deus ſuper illud ſacrificium miſit, conſumpſit ipſummet ſacrificium: ſicut etiam fecit in dedicatione templi Salomonis, & in ſacrificio, quod Propheta Elias in controuerſia illa,

Genes. 4.

quam habuit aduerſus impios Prophetas Baal. Et hoc erat ſignũ 81
atq; argumentum euidens quod ſacrificium illud oblatum, & per conſequens, perſona, quæ id offerebat, Deo gratum erat, & acceptum: aliter enim, ſi ipſa perſona offerens non eſſet grata, Deus ſacrificium eius non acceptaret, ſicut non acceptauit ſacrificium
Iſaiæ. 1. illorum, quibus per Prophetam Iſaiam dixit. Ne offeratis vltra ſacrificium fruſtra. Et ſtatim inferius rationem reddit dicẽs. Manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Ait præterea ſanctus Apoſtolus, quod per fidem, & deuotionẽ, ac cordis puritatem, qua S. Abel ſacrificium illud obtulit, defunctus adhuc loquitur: nobis namque prædicat, & admonet, vt ad imitationem, & exemplum eius fide viua, ac maxima deuotione altiſsimo Deo noſtro ſacrificium offeramus. Huic igitur innocentiſsimo Abel, & his vocibus frater mi hodierna die correſpondiſti, dum tam ſingulare ſa- 82
crificium de te voluiſti facere. Abel agnos ſuos, ac bona temporalia obtulit: tu autem offerre vis animam tuã, corpus, & quidquid es diuini amoris igne inflammatus, quod quidem ſignum eſt te altiſsimo Deo gratum exiſtere. Idcirco, accede huc, &c.

Singulare beneficiũ frater mi in te Dominus hodierna die contulit, dum tibi animum præbuit, vt tã verè fallacem mundum, & improbas eius occaſiones effugeres, & in locum tam opportunũ ad animam tuam ſaluandam te reciperes. Cum Philiſthæi captiuam duxiſſent arcam Dei per ſuas ciuitates tãdem plagis percuſſi eam reſtituere voluerunt: habito tamen cõſilio Satrapæ decreuerunt, vt eã plauſtro nouo ſuperponerẽt, vaccaſq; fœtas (quarum vituli domi remanerent clauſi) iugo vnirent, quę plauſtrum vbi erat arca, veherent, ſolaſq; relinquerent exiſtimãtes ſine Dei 83
ductu eas nullo pacto poſſe moueri verſus Bethſames, hoc eſt, ſolis ciuitatem, ſed cum recto itinere pergerent in Bethſames, mugitus pro vitulis, quos reliquerãt paſsim emittebãt. Sic impoſsibile videtur eos, qui filios enutriunt abſq; ſpeciali Dei ductu in ciuitatẽ ſolis hoc eſt, in cæleſte regnũ properare, potiſsime cũ ea cura maxime eos anxios reddat, vt diuites procereſque filios ſuos relinquant, quod vt faciant, in barathrũ, voraginemq; vſurarũ, ac iniquorum contractuũ ſeipſos multoties mergunt tamen ſi aliqui Deo duce recto itinere pergunt, adhuc mugitus frequenter edũt: cura enim illa eos ſæpe ſæpius vrget, retrahitq;, ac pene inuitos & violentos bonis operibus vacare efficit. Vnde regius vates eorum repro-

84 reprobat opinionẽ, qui beatitudinem in multitudine filiorũ conſtituebant, cum dicit. Erue me Domine de manu filiorũ alienorũ, quorũ filij ſicut nouellæ plantationes in iuuẽtute ſua. Filiæ eorũ cõpoſitæ circumornatæ, vt ſimilitudo templi. Et beatũ dixerunt populũ, cui hæc ſunt. Beatus populus, cuius Dominus Deus eius. Alienos eos vocat, eo quod non ipſum Deum pro fine habeant, ſed temporalia in quibus confidunt. Cum ergo procuratio filiorum homines à quiete ſpirituali maxime retrahat, fœlices dicẽdi ſunt qui relinquentes omnia, monachi facti liberi Deo deſeruiũt vt autem B. Thomas docet in lege veteri dicebantur ſanctificari, qui applicabãtur diuino cultui, quod modo realiter impletur cũ homines à ſæculo ſe ſegregant, & Deo in ſacris religionibus ſe offerunt. Hoc tu frater mi hodie feciſti. Quod modo reſtat eſt, vt 85 maximo ſpiritus feruore, id quod hodie Deo promiſiſti adimpleas. Patres iſti ſuis precibus, & orationibus te iuuabunt, &c.

Pſal. 143.

B. Tho. 2. 2. q. 122. art. 4. ad. 3.

Septima pro alia profeſsione exhortatio.

HOlocauſta medulata offeram tibi: inquit regius vates cum Deo loquẽs. In lege veteri offerebantur oblationes, quę appellabantur ſacrificia, & quædam pars illorum comburebatur, altera vero remanebat ijs, qui ea offerebant. Aliæ vero erant oblationes, quæ vocabantur holocauſta, & iſta comburebãtur omnia & nihil ex eis remanebat: atq; ita holocauſtum idem eſt, quod totum incendium. Sic modo in lege gratiæ duę ſunt differentię ſtatuum, in quibus homines altiſsimo Deo ſe offerre poſſunt. Alter 86 eſt ſtatus ſæcularis, in quo poſt baptiſmum ſeruatis Dei præceptis homines ſaluari poſſunt, & hos dicere poſſumus offerre ſacrificium, ſiquidem ſibi aliquid relinquunt, & aliquid pauperibus elargiuntur, ſuaque propria voluntate fruuntur. Alter ſtatus eſt religioſorum, qui mundo renuntiant, & ſe ipſos Deo in holocauſtum offerunt, nihil ſibi relinquentes, ſed totos ſe ipſos in amoris igne inflammantes. Nam præter obſeruantiam euangelicam tria ſacra vota, videlicet obedientiæ, paupertatis & caſtitatis promittunt. In Leuitico iubebat Dominus, vt ſibi offerrentur animalia extra caſtra, atq; ibi comburerentur, non vtcunque, ſed vt comburerentur igne tam pelles, quam carnes eorum, ac ſimus. Ita vt homo ſe totum Deo dediſſet, & in illum

Pſal 65.

Leuitic. 16.

ſe

ſe conuertat, oportet, vt prius ſe inflammet & conſumat, & nihil ex eo remaneat. Non poteſt eſſe noua generatio, quin ſit corruptio: non enim poſsibile eſt naturaliter loquendo ignem produci, quin prius alia materia corrumpatur. Sic non eſt poſsibile hominem generari ſecundum Deum, quin ipſe homo prius corrumpatur ſecundum mundum. Debet igitur offerre Deo pellem, videlicet diuitias, & carnem interiorem, hoc eſt, propriam voluntatem, & ventrem cum omnibus ſuis immunditijs, hoc eſt voluptates carnales pudendas, & ignominioſas. Et hoc eſt holocauſtum, quod religioſus Deo offert cum videlicet totum ſe ipſum abſq; eo, quod aliquid ſibi relinquat offerre contendit: contrariũ autẽ non eſt religio, ſed hypocriſis. Verũtamen vt hoc ſacrificiũ plene adimpleatur, oportet, vt fiat extra caſtra: etenim nõ poteſt homo conuenienter ſtatum mutare, & actus religionis exercere, ſi in mundo inter ſæculares remanet. In Exodo refert Sacra ſcriptura impium Pharaonem vocaſſe ſanctum Moyſem, & Aaron eiſq; dixiſſe. Ite, & ſacrificate Deo veſtro in terra hac. Et ait Moyſes non poteſt fieri: abominationes enim Ægyptiorũ immolabimus Deo noſtro: quod ſi mactauerimus ea, quę colũt Ægyptij coram eis, lapidibus nos obruẽt. Ratio, propter quã Hebręi in Ægypto ſacrificare nõ poterant, redditur à S. Moyſe his verbis. Nam per verbũ illud, abominationes, intelligebat S. Propheta figuras animaliũ, quæ Egyptij, vt Deos venerabantur. Iouem enim in figura arietis, & alium Deũ in figura alterius animalis adorabãt, &c. Atq; ita S. Moyſes reſpondit pro omnibus Hebræis, ſe nõ poſſe ſacrificare in Ægypto, eo quod in ſuis ſacrificijs tauros, arietes, atque alia animãtia oblaturi erãt. Et cũ Ægyptij viderent Hebręos ſacrificantes & offerentes Deo ſuo animalia quorum figuras ipſi Ægyptij, vt Deos colebant, proculdubio Hebræos lapidarẽt, idcirco oportere, eos in deſertũ ad ſacrificandũ pergere, vbi Ægyptij ipſorum hoſtias, & immolationes impedire nõ poſſent. Profunda equidẽ ſunt diuinæ ſcripturæ myſteria, & altiſsimæ conſiderationes, quas ex ea poſſumus educere. Verum ſacrificium, quod vero Deo offerendum eſt, nõ debet eſſe de mortuis animalibus, ſed homo ſe ipſum in ſacrificiũ offerre debet, omnia huius mundi contemnens, & pro ipſo Deo omnibus renuntians, diuitias videlicet per votũ paupertatis ſpernens, honorẽ, æſtimationem, ac libertatẽ per votũ obedientię, voluptatis ac delicias mũdi

similę. 87

Exod. 18. 88

89

per

90 per votum continẽtiæ. Hæ ſunt abominationes Ægyptiorum, quas mundus adorat, & velut Deum veneratur, atque in eis ſuum vltimum finem, ac beatitudinem collocat: idcirco neceſſarium fuit Hebræis ab Aegypto exire, & ſolitudinem ad ſacrificandum petere, nã ſi in Aegypto ſacrificia offerrent, eos Aegyptij lapidarent. Sic difficile eſt, quempiam perfectum eſſe, ſi in ſeculo maneat, & ideo oportet, vt in ſolitudinem religionis ſe conferat: ſi enim Deo ſacrificare vult, eique offerre facultates ſuas, honorem, ac perſonam in ſtatu ſæculari, & in mundo remanens, ipſe mundus eum lapidibus obruet. Si quiſpiam in ſæculo manens bona ſua pauperibus impertiretur, poſtea vero eodẽ ſæculari habitu indutus oſtiatim manticas, ſeu peras monechales hoc eſt, cõ vnas alforjas de frayle, in humeris portans elee
92 moſynam peteret, proculdubio mundus eum lapidaret, & ab omnibus vt inſanus haberetur: & ſi in manus ſuas ſcopam ſumeret, & templa, ac porticus eccleſiarum verreret iudicium amiſiſſe, atque amens eſſe diceretur, ſi autem hæc omnia habitu religionis indutus faciat, nemini ſcãdalũ infert, quin potius omnes de eo bonum exemplum ſumunt. Licet vero hæc ſint ſcandala impertinentia, & parui ponderis (mundus enim ferre non poteſt, vt qui in eo viuunt paruifaciant id, quod ipſe mundus magni æſtimat, vt ſunt diuitiæ, honores ac voluptates) veruntamen qui hæc in mundo faciunt ob hanc cauſam, illa maiori cõtradictione, ac difficultate faciunt, in religione autem hæc maxima quietudine, & ſuauitate operantur. Quo circa frater mi optime feciſti, dum Aegyptum hoc eſt mundum, ac tenebras eius
93 reliquiſti, teque ab eius oneribus expediſti, vt ſic facilius per viam Ieſu Chriſti noſtri cæleſtis ducis incederes, ipſumque exactiſsime ſequereris. Vbi nos legimus in ſacro Geneſis libro: Erat Abraham diues valde, verſio Græca ſic habet. Erat Abraham grauis vehementer. In quo ſignificatur, bona temporalia huius ſæculi eſſe pondus magnum, & onus intolerabile. Idcirco Dominus in Deuteronomio præcipiebat, vt homines diuino cultui dicati poſſeſsiones aliquas, aut agros non haberent, ne videlicet cum illis diſtraherentur. Et in Leuitico idem Dominus iuſsit, ne in templo ſibi aliquis giboſus offerretur. In quo ſignificauit non ſibi placere hominem illum, qui oculos verſus terram demiſſos continuo habet, & non in altum verſus cælum ſuſpicit.

Gene. 13.

Deut. 18.

Leuit. 12.

Olim

Olim diuitiæ non tantum impediebant, siquidem homines diui- 94
tes plurimi inueniebantur, qui humiles erant, & in operibus cha
ritatis se exercebant, sicut de Patriarcha Abraham legitur, qui cũ
esset valde dives, ita vt simul cum famulis suis exercitum confla-
uerit quo reges quatuor superauit, nihilominus tamẽ peregrino-
rum pedes lauare nõ dedignabatur, cuius etiam mulier cibos eo-
rum condiebat. Quodquidẽ longe aliter his temporibus contin
Genes. 14. git, quicunque enim quatuor (vt aiunt) obolos possidens statim
velut principem se tractare vult, omniaq; humilitatis opera con-
temnit. Idcirco nunc magis, quam alijs temporibus id, quod tu-
tius est eligit ille, qui hæc omnia relinquit & vt melius altissimo
Deo inseruiat se se in aliquam religionem recipit. Sed aduerte, ò
frater, quod siquidẽ Ægyptum hoc est mundũ reliquisti, & de te
sacrificium Deo facere intendis, ne sis contentus hoc tantũmodo 95
exteriori, sed omni studio curare debes, vt hoc holocaustũ intus
nucleũ, & medulã, habeat videlicet diuinũ amorẽ, deuotionẽ, cõ-
uersationem intimam, & continuam cum altissima maiestate, vt
merito cum regio Propheta dicere possis, Holocausta medulata
offeram tibi. His dictis professionem emittat.

Exhortatio ad monachos de amore sui.

1. Petri. 5. c. BEatus Petrus in sua prima epistola inquit. Fratres sobrij esto-
te, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus tanquam leo
rugiens circuit quærens, quem deuoret, cui resistite fortes in fide.
Maxime perpendẽdum est, quod cũ sanctus Apostolus Dæmo-
nis potẽtiam ex aggeraret, & crudelitatem eius ac vehementissi-
mum desiderium euertendi homines, quod quidem ostendit, dũ
ipsum vocat leonem, & non leonem vtcunque, sed leonem fame
licum, & qui nos circuit, & non solum edere vult sed etiam vora-
re: Cum, inquam, hoc sanctus Apostolus tãtopere amplificet, pri
mum præceptum, quod nobis in defensionẽ nostram aduersus il-
lum proponit, est dicere. Sobrij estote. Sobrius dicitur ille,
qui non solum parce, & sobriè cibis, atque omnibus huius
mundi vtitur, sed etiam ratione: & ita sobrius contrarius est
ebrio, atque ita sobrij estote perinde est, acsi diceret. No sal-
gays de juyzio, vtimini ratione in omnibus vestris operibus.
Num. 6. In libro Numerorum sic legitur. Locutus est Dominus ad
Moysem

2 Moyſem dicens. Loquere ad filios Iſrael, dices ad eos. Vir, ſiue mulier, cum fecerint votum, vt ſanctificentur, & voluerint ſe Domino conſecrare, à vino, & quod inebriare poteſt abſtinebunt, acetum ex vino non bibent omni tempore ſeparationis ſuæ: nouacula non tranſibit ſuper caput eius, ſanctus erit creſcente cæſarie capitis eius omni tempore conſecrationis ſuæ. Super mortuum non ingredietur nec ſuper patris, & matris, & fratris, ſororiſque funere contaminabitur: quia conſecratio Dei ſui ſuper caput eius eſt. Hæc eſt lex Nazarçorum. Prima conditio, quam Dominus poſtulabat, ab eis, qui ſe illi conſecrarunt, eſt, vt à vino, & ab omni liquore, qui inebriare poteſt, abſtinerent. Nunc in lege gratiæ Deus illis, qui ſe ei per votum religionis conſecrant, materiale vinum non prohibet. Nam Diuus Paulus ad Timotheum ſcribens inquit. Te ipſum 1 ad Timo. 5
caſtum cuſtodi, noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino vtere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates,
3 ſed per vinum, quod homines ratione priuare ſolet intelligitur amor ſui ipſius, qui homines iudicio, & ratione priuare conſueuit. Atque ita ſæpenumero euenire ſolet, vt amatores ſui ipſorum vitium, quod in alijs damnant, in ſe aut iuſtificant, aut excuſant: & hoc eſt vinum, quod modo Nazarçi, hoc eſt, religioſi Domino conſecrati minime ſunt bibituri, ex quo vino inebriati ſunt omnes filij huius ſæculi. Non ſolum autem vult Deus, vt ab hoc vino abſtineant, ſed etiam vult, ne bibant acetum, quod ex vino fit. Aliqua ſunt bona opera, quæ ex proprio amore, & non ex amore Dei oriuntur, & huiuſmodi opera religioſus nequaquam facere debet, proprio amore incita-
4 tus, ſed diuino duntaxat amore commotus: illa enim opera, quæ à proprio, & non ab amore Dei oriuntur ſunt velut acetum. Atque ita Diuus Paulus inquit. Si tradidero corpus meum 1. ad Cor 13.
ita, vt ardeam, charitatem autem non habuero nihil mihi prodeſt, todo eſt vinagre, ſino amor de Dios. Per capillos Nazaræorum, qui operiebant faciem, hominum pudor, ac timor Dei ſignificatur. Hi vero capilli nunquam à capite religioſi
5 oportet, vt deficiant. Quod quidem Eccleſiaſticus non tantum religioſis, ſed omnibus conſulit dicens. Filij accedens ad ſeruitutem Dei ſta in iuſtitia, & timore. Tertia lex Nazaræorum hæc erat. Non tanget morticinium, nec patris nec matris

tris, &c. Inordinatus amor erga parentes efficit, vt aliqui religiosi relaxentur, & penitus destruantur. Ideo Beatus Hieronymus ad Nepotianum inquit religiosum debere esse sicut Melchisedech sine patre, & sine matre. Et Dominus ait. Qui diligit patrem, & matrem plusquam me, non est me dignus. Ille Deũ relinquit pro patre, vel matre qui nõ adimplet, quod in sacra professione policitus est, vt inordinate parentibus suis correspõdeat. Debet igitur vir Deo consecratus rẽ morticinam non tangere, hoc est, omnibus vijs se ab omni cõuersatione secu li abstinere: hæc enim sunt morticinia, quæ religiosũ destruunt. Non solũ autem his contentus esse debet, verum etiam omni efficacia oportet adimpleat id, quod Diuus Paulus ab omnibus Christianis postulat dicens. Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem. Sed dices, cum nostra tantum interfit offerre nos ipsos Deo, cur Sanctus Apostolus non dicit, ex parte Dei vobis denuntio, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sed potius dicit obsecro? Neminem obsecramus, vt diues esse velit, aut quod velit habere salutem, aut quod velit habere honores, & dignitates quia hæc omnes sponte faciunt, & obsecrat B. Paulus vt velimus offerre nos Deo. Cur obsecrat cum sit hoc maioris ponderis quam temporalia vniuersa? Ad insinuandã malitiam humanam hoc dicit: procliuiores enim sumus ad vitia, quã ad virtutes. Sensus, & cogitatio humani cordis in malũ prona sunt ab adolescentia sua, dicitur in Genesi. Ad ea autẽ, ad quæ proni sumus nulla indigemus persuasione, & quoniam ad vitia procliuiores sumus (vt hic sacra scriptura asserit) quam ad virtutes, ideo ait. S. Apostolus. Obsecro vos per misericordiã Dei. &c. Et hoc est quod B. Augustinus non poterat intelligere, & inquit, in quodam sermone. O homo bona vis habere, & bonus nõ vis esse. Quid est, quod malũ vis habere? Nihil existimo, nõ domũ, non vineam, non vxorem, non filios, non caligam. Magna profecto confusio hæc est. Nihil homo malum habere vult, nisi seipsum. Intelligens ergo B. Apostolus, quam procliui homines sint ad malum, & agens de remedio nostro his verbis vtitur. Obsecro vos fratres per misericordiam Dei: habita ratione ad misericordiam, qua Deus in omnibus vtitur vobiscũ in hac vita, in alia enim vtitur Deus iustitia in retributione meritorum, & demerito-

5

B. Hiero. ad Nepot.

ad Rom. 12.

6

Gene. 8.

B. August. in serm. de verbis Domini.

7

8 & demeritorum, ideſt, in retribuendo vnicuiq; vel pœnam vel gloriam ſecũdum opera eius. Sed in hac vita omnia opera Dei erga hominem ſunt ex miſericordia, in creatione in redẽptione, in conſeruatione, &c. & frequentiſsime Deus miſericordia vtitur in expectatione ad pœnitentiam: nemini namq; irrogaret iniuriam, ſi cum primum peccat, in infernum detruderet, ſed pro ſua maxima miſericordia eos ad pœnitentiam expectat. Ait ergo Beatus Apoſtolus, habita ratione ad tantam miſericordiam obſecro, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentẽ, non vt occidatis vos, ſicut olim occidebantur animalia, ſed remanentibus corporibus veſtris viuis, ea ipſa mortificata Deo offeratis. Sacrificium eſt munus, quod Deo offertur de his, quæ de manu ſua accepimus. Quid accepiſtis à Deo? Bona corporalia, vt
9 ſenſus & alia, bona fortunæ, bona ſpiritualia ſcilicet animam cum ſuis potentijs. Hæc omnia offers Deo, Cum viſum reformas, & linguam refrænas, cum pedes contines, & tuum cor, & voluntatem, & etiam mentem in Deo occupas, tunc de his omnibus rebus ei ſacrificium offers.

Exhortatio contra prohibentes filios ſuos ne monachi fiant.

SI volueris contra eos parentes tractare, qui filios ſuos illicitis modis curant à religione abſtrahere, non grauabor ex Beato Bernardo aliquid afferre in medium, ex perſona Heliæ monachi ad parentes ſuos: qui ita ait. Sola cauſa, qua non
10 liceat obedire parentibus, Deus eſt: ipſe enim dicit. Qui amat patrem, aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus. Si me vere, vt boni, vt pij parentes, diligitis: ſi veram, ſi fidelem erga filium pietatem habetis, quid me patri omnium Deo placere ſatagentem inquietatis, & ab eius ſeruitio, cui ſeruire regnare eſt, retrahere attentatis? Vere nunc cognoſco, quia inimici hominis domeſtici eius. In hoc vobis obedire non debeo, in hoc vos non agnoſco parẽtes, ſed hoſtes. Si diligeretis me, gauderetis vtiq;, quia vado ad meum, atq; veſtrum, imo vniuerſorũ patrẽ, alioqui quid mihi & vobis? Quid à vobis habeo niſi peccatum, & miſeriã? Hoc ſolũ, quod geſto corruptibile, corpus de veſtro me habere fateor, & agnoſco. Nõ ſufficit vobis, quod me

B. Bernar. Epiſt. 111.

Matth. 10.

in hanc ſeculi miſeriam induxiſtis? Quod in peccato veſtro, & peccatores peccatorē genuiſtis! Quod in peccato natū de peccato nutrijſtis, niſi etiā inuidendo mihi miſericordiā, (quam conſequutus ſum ab eo, qui nō vult mortē peccatoris,) filium inſu per gehennæ vultis facere. O durum patrem, ò ſeuam matrē, ò parentes crudeles, & impios? imo non parentes, ſed perēptores, quorum dolor ſalus pignoris eſt, quorum conſolatio mors filij eſt. Qui me malunt perire cū eis, quam regnare ſine eis, qui me rurſus ad naufragium, vnde tandem nudus euaſi, rurſus ad ignem vnde vix ſemiexuſtus exiui, rurſus ad latrones, à quibus ſemiuiuus relictus ſum, ſed miſerante Samaritano iam aliquantulum conualui, reuocare conatur, & militem Chriſti propeiam capto cælo triumphantem, (quod non in me gloror, ſed in eo, qui vicit mundum) ab ipſo iam introitu gloriæ, tanquam canem ad vomitum ſuum, tanquam ſuem ad lutum, reducere moliuntur ad ſeculum. Mira abuſio! Domus ardet: & fugienti prohibetur egredi, euadenti autem ſuadetur ingredi, & hoc ab his, qui in incendio poſiti ſunt, & obſtinatiſsima dementia, ac dementiſsima obſtinatione fugere periculum nolunt. Proh furor! Si vos contemnitis mortem veſtram, cur etiam appetitis meam? Si inquam negligitis ſalutem veſtram, quid iuuat etiam perſequi meam? Quare vos non potius ſequimini me fugientem, vt vos non ardeatis. An hoc eſt veſtri cruciatus leuamen, ſi me etiam perimatis! Et hoc ſolum timetis, ne ſoli pereatis! Ardens ardentibus, quod ſolacium præſtare poterit, quæ inquam conſolatio damnatis ſocios habere ſuæ damnationis? Quod vere medium morientibus, alios videre morientes? Non hoc mihi perſuadet diues ille, qui in tormentis deſperatus de ſui liberatione rogabat nunciari fratribus ſuis, ne ipſi venirent in locum eundem tormentorum, timens proculdubio ex ſuorum cruciatu, augeri ſuum. Quid ergo? Ibo & conſolabor lugentem matrem meam, mei ad tempus viſitatione, vt in æternum lugeam & me, & ipſam ſine conſolatione? Ibo inquam, & ſatisfaciam patri meo iraſcenti pro mei ad tempus abſentia, conſolandus & ipſe ad tempus de eius præſentia, vt poſtmodum & quiſque pro ſe, & vtriq; pro alterutro inconſolabili deſolemur triſtitia? En potius exemplo Apoſtoli non aquieſcens carni, & ſanguini,

11

12

13

Lucæ. 16.

vocem

14 vocem audiam Domini iubentis. Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Quid enim? Funes ceciderunt mihi in præclaris, & cæleſtis hæreditas præclara eſt mihi, & terrena adulatur promiſsio, blanditur conſolatio carnis? Deſinite ergo parentes mei, deſinite vos fruſtra plorando affligere, & me gratis reuocando inquietare, ne ſi adiceritis nuncios vltra mittere pro me, plus me elongare cogatis. Hæc requies mea in ſæculum ſæculi; hic habitabo quoniam elegi eam. Hic pro meis, ac pro veſtris peccatis iugiter orabo. Hic precibus aſsiduis, quod & vos cupitis, impetrabo, ſi potero, vt qui eius amore hoc medio tẽpore ab inuicẽ ſeparamur, in alio ſęculo ſimul fœlici, & inſatiabili atque inſeparabili charitate, & ſocietate, in eius amore, viuamus. Matth. 8.

1 PRIMA PRO MONIALIS VELO EXhortatio.

Hanc amaui, & exquiſiui ſponſam mihi eam aſſumere.
Sapientiæ. 8. c.

MAximum profecto, ac præclariſsimum opus facit ille, qui vouit caſtitatem, & eam ſeruat. Magnum etiam opus facit ille, qui poſſeſsiones, & bona temporalia in ſe retinet, vt ea in pauperes, & pios vſus diſtribuat. Maximũ opus facit ille, qui familiam ſuam optime gubernat, & eam timere Deum docet. Sapien. 8. a

2 Maximum opus facit ille, qui ſanctiſsima ſacramenta frequentat, captiuos redimit, corpus ſuum ieiunijs, & diſciplinis affligit, atque in alijs operibus perfectionis ſe exercet. Sed certe hæc omnia non accedunt ad meritum eius, qui ſimul omne, quod poſsidet, & poſsidere poterat propter altiſsimi Dei amorẽ relinquit, ſeq; à prima ſua ętate, nec dũ prælibatis fallacibus mundi rebus ipſi Deo conſecrat in holocauſtum, nihil in ſe ſibi relinquens, ſed corpus, ſpiritum, & animam dilectiſsimo ſuo offert creatori. Non peccat virgo, ſi nubere cupiat: nec etiã peccat, ſi ſe cõponat, vt placeat ei cui vult nubere; ſed magis procul dubio Deo acceptũ eſt his omnibus renuntiare, & Dominum omnium virorũ videlicet Ieſum Chriſtũ ſponſum ſibi ſumere.

Beata eſt illa fœmina, quæ pulchritudinẽ faciei, & corporis elegantiam, ſin enlodarla en el mundo, ei offert, qui ipſam fecit. 4
Refert Beatus Hieronymus quemdam ex patribus, eremitis interrogatum fuiſſe, Quis Deo magis placeret, an ille, qui noctu, diuq; in hoſpitali ægrotis pauperibus maxima charitate ſeruiebat? an ille, qui ieiunijs, & diſciplinis magnã faciebat pæniteriã? an ille, qui bona ſua pauperibus diſtribuebat? an deniq;, ille qui per votũ continentię, paupertatis, & obediẽtię ſe totũ in religione Deo dicauerat? Reſpõdit ſanctus vir longe maiorẽ coronã mereri eũ, qui ſubeſt prælatorũ obediẽtię, quã vllũ alium ex ſupra dictis. Et adiecit amplius. Si quiſpiã ex naribus ſuſpẽderetur non adhuc ad meritũ eius accederet, qui ſe obediẽtiæ ſubiecit. Audiens quidam ſeruus Dei pergrandes excellentias, & perfectiones, quæ de quodam homine ab alio referebantur, 5
interrogauit. Nũcquid is, quẽ tantis laudibus effers, mundũ reliquit, & ſe in aliqua religione obedientię ſubmiſit? Reſpõdit. Ne quaquã. Repliçauit tunc dicens: Quãuis ergo hęc omnia bona, quę retuliſti, habeat, nondũ tamẽ melius his omnibus fecit, multũ quidẽ ei reſtat, vt ad meritũ accedat illius qui ſe cum Chriſto Ieſu per obedientiã cruci affixit: ille enim, qui ad hoc nõ peruenit, comedet, bibet, & pro ſuo placito ibit quo voluerit, ac deniq; melius, quod habet, videlicet voluntatẽ ſuã ſecũ retinet. Et
Simile. quidem verũ dixit. Ad ſaginandas aues opus eſt vt ipſę ſint in anguſto, & obſcuro loco, lux enim inimica eſt pinguedinis, cõducit etiã adhoc ſi pane vino delibuto ideſt, pan empapado en vino cibentur. Sic vt anima noſtra pingueſcat, &, ſicut adipe & pinguedine repleatur, maxime conducit, vt in ſecreta, & obſcu- 6
ra ſacrę religionis loca nos recipiamus, vt ibi infinitã lucẽ contẽplemur, multoties panẽ ſacroſanctæ euchariſtię magna conſcientiæ puritate mãducantes. Ex his omnibus infertur, quanta obligatione, ò ſoror mea aſtringaris, glorificandi noſtrum altiſſimum Deum, eo quod tibi voluntatem dederit, & in corde tuo poſuerit, vt hunc tam altum, ac tãtæ perfectionis ſtatum eligeres, in quo vniuerſalis cælorũ, ac terrarũ Dominus Ieſus Chriſtus te in ſponſam recipit. Atque ita animo cogitare potes, illum de te propter infinitam miſericordiam ſuam, dicere verba illa, quibus hunc ſermonem incepi, ſcilicet. Hanc amaui, & exquiſiui ſponſam mihi eam aſſumere. Et quamuis diui-

tijs

7 tijs pauper ſis, vt ditiſsima fias, omni ſtudio cura omnẽ tuum amorem in hoc altiſsimo ſponſo collocare. Solẽt venatores ac- Simile.
cipitribus, quos ad venandum alunt, oculos contegere, ne ipſi alias aues parui pretij conſpiciant, & ad illas ſe proijciant, atque ita illis inescati, & saginati alias aues maioris pretij inſequi, & aucupari nolint. Sic ô ſoror oportet, vt oculos tuos omnibus huius mundi rebus, quæ paruæ, & viles ſunt, occludas, & tuo cæleſti ſponſo dicas. Auerte oculos meos, ne videant vanitatẽ: porque no os abalanceys a eſtas miſerias del mundo, y quedeys ſatisfecha cõ la tierra pues fuiſtes criada para el cielo. Cũ igitur tã altum ſtatũ elegeris circuncide à te quidquid ad hunc viuẽdi modũ, quem hodie profeſſa es, non conducit. Itaq; modo altera ab ea, quę antea eras, eſſe debes tam differens, & diuerſa, quan-
8 tum cælum eſt à terra, & quantum differt ſponſa Regis ab ſpõ ſa ſerui. A vida nueua penſamientos nueuos, palabras nueuas, obras nueuas todo le pertenece nueuo. Aude ô ſoror diuino ſponſo dicere, quod ſponſa in Canticis ad ſponſum inquit. Cant. 7.
Veni dilecte mi egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane ſurgamus ad vineas: videamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiunt, ſi floruerunt mala punica. Ibi dabo tibi vbera mea. Vbi alij verterunt, Dabo tibi amores meos, alij vero tranſtulerunt. Ibi amorem meum totum in te profundam, hoc eſt, ſi tu ô ſponſe hoc meum deſiderium impleueris, tunc ego tibi monſtrabo, quęcunq; potero amoris inſignia: tunc ego me totam tuis amicis amplexibus offeram. Gaudebunt enim labia mea, cum cantauero tibi, & anima mea, quã redemiſti. Sed & lin
9 gua mea meditabitur iuſtitiam tuam tota die laudem tuã. Vtro biq; autem ingens gratitudinis affectus pro eximijs muneribus à Deo perceptis deſcribitur. Obſecra ergo eum, & ſummis precibus ab illo poſtula, vt cor tuũ ab omnibus mũdi tumultibus expediat, teque erga res mundi ita mortificet, ac ſi eſſes extra illum & ſola cum Chriſto Ieſu. Et hoc eſt egredi in agrum cum ſponſo. Vt autem inſinuet, que eſto no ha de ſer para vna hora, ni para vn dia ſolo, adiecit dicens, Commoremur in villis, & inde, ex illa videlicet quietudine ſurgamus ad vineas; dum enim quietudo, & tranquillitas non fuerit negotiũ animarum cõmode intelligi, aut tractari non poteſt, & ad hanc vineã eundũ eſt, atq; hoc negotiũ peragendũ, ſimul cũ ſponſo Ieſu Chri-

sto. Egredere ergo soror in agrum ad amplitudinẽ cordis, & pe- 10
dibus contere, & conculca omnia huius mundi, & inuenies, ac
frueris quadam lętitia, quam totus ipse mundus à te auferre nõ
poterit. Mane, inquit, surgamus ad vineas. Vamos a entender
en nuestra viña que es nuestra conscientia; hæc debet esse no-
stra prima atque vnica cura. Nam, Diuus Paulus ad Corinthios
1. Ad Cor. 7. scribens ait. Mulier, quæ nupta est, cogitat, quæ sunt mũdi, quo
modo placeat viro: & mulier innupta, & virgo cogitat quæ Do
mini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu. Ibi aspicitur vtrum
flores protulerint fructus, ideſt, vtrum desideria peruenerint
ad opera. Nõ enim sufficiunt bona desideria, nisi vlterius in bo-
na opera progrediaris. Animaduerte etiam vtrum mala punica
floruerint. In quo significatur, quod sponsa non debet esse
contenta quocunque amore cœlestis sponsi Iesu Christi, sed 11
oportet, vt curet habere amorẽ erga illum, quousq; cupiat san-
guinem suũ pro illo profundere, & hęc sanguinis effusio signifi
catur in malis granatis quę maxime florere debẽt in anima spõ-
sę Iesu Christi. Sponsi, si nobiles sunt id quod magis attendunt,
& contẽplantur in sponsis, est faciei pulchritudo, & elegantia.
Atq; ita sponsus ad sponsam in Canticis inquit. Ostende mihi
faciẽ tuam. Pulchræ sunt genæ tuæ. Nam sponsę ipsę super om-
nia pulchram faciem habere gloriantur, eamq;, cum venti gelidi
â septentrione efflant, cooperire omni studio curant, ne vide-
licet deformes appareant, & absque rubicunditate. Sic inter ea,
quæ magis Deo placent, est facies pulchra suæ sponsæ, animæ
scilicet. Facies animæ est voluntas: comptio autem seu com-
simile. positio huius faciei, est amor. Sed vt hæc pulchritudo faciei con- 12
seruetur, hodie tibi velum in ea ponitur ne tempestuosi mun-
di venti, ei aliquo modo noceant. Sicut calor solis in facie vir-
ginis solet quasdam paruas maculas generare, quæ ipsam de
formem reddunt: sic calor gloriæ mundanæ fædat, & de for-
mat plurimis maculis affectionum inordinatarum ipsam ani-
mam. Affectiones inordinatæ conuenientissime vocantur ma
culæ (hoc est pecas) porque en la verdad las pecas son vnas ma-
culas pequeñas, y menudas pero difficultosas de quitar. Sic af-
fectiones carnales cordi hominis adhærentes difficillime ab
eo euelluntur maxime, si profundas radices emittunt. Quis
enim poterit à corde suo radicatum amorem euellere? Faci-
lius

13 lius anima â corpore euelletur, quam carnalis homo â deprauata ſua intentione, ac fixa in corde affectione diſcedat. O que pecatan fixa y aſſentada en las entrañas es vna ambicion de mãdar, quæ, ſi ſemel cordi fixa adhæreat, raro aut nunquam ab eo euelletur. Idem dicendum eſt de inuidia, odio, atque alijs ſceleribus quæ vt maculæ faciei virginis ſic ipſa animæ adhærent. Qui autem ab his maculis liberi ſunt, poſſunt merito appellari beati; ſic eos regius Propheta vocat dicens. Beati im- Pſalm. 118.
maculati in via, qui ambulant in lege Domini. Sed per quam rari ſunt in mundo, qui ab his maculis liberentur; cuius rei cauſa eſt ſol proſperitatum mundanarum, & venti noſtrarum malarum inclinationum. Vt igitur hæ maculæ ad faciem animę tuę non accedant, facies tua exterior velo hodierna die coo-
14 peritur, ad ſignificandum, te debere omnes occaſiones, quæ damnum inferre & animam tuam deformem reddere poſſunt, diligentiſsime effugere. Hodie etiam velo cooperiris, porque los retablos nueuamente aſſentados en la Igleſia cubrenſe con guarda polvo y las imagines perfectas con velo. Soys hermana vn retablo aſſentado nueuamente en el eſtado de la ſancta religion, y por eſto os cubren con velo. Y ſoys como imagen biẽ pintada, y para conſeruacion de los colores y luſtres, gracias y dones, que el Spiritu ſancto dibuxo en vueſtra alma, en la profeſsion, es neceſſario que os cubran con vn guardapolvo y velo. Poſt quam arca teſtamenti cum duobus cherubinis in tabernaculo collocata fuit, Sanctus Moyſes iuſſu Dei coram illa poſuit pretioſum velum. Tu ô ſoror mea non es arca teſtamenti,
15 ſed es reliquarium altiſsimi ſacramenti Dei viui. Idcirco oportet, vt in te illius vmbræ, & figurę veritas adimpleatur, & vt velo nigro contegaris, quod quidem perfectam humilitatem, quam interius habere debes, apertiſsime ſignificet. Etenim humilitas requieſcit optime in anima caſta virginis, ideſt la humildad aſsienta muy bien ſobre el alma caſta de la virgen: atque ita Diuus Ambroſius ait, virgo quanto caſtior, tanto debet eſſe humilior. Virgo deſpõſata, quę habet ſoceros diuites ac moleſtos, tunc meliorem adquirit ſtatum quando pro morte eorum nigrum velamen in capite ponit: tunc enim libera remanet à diſſenſionibus, rixis, & contentionibus: diues etiam remanet ac plena diuitijs, ideſt, quãdo mas gana la donzella deſpoſada que

tiene ſuegro y ſuegra ricos y renzillosos es quando ſe pone lu- 16
to y toca negra por la muerte de ſu ſuegro, y ſuegra ricos por-
que queda libre de renzillas, reproches y ſaherias y queda rica
y llena de hazienda. Mundus eſt ſocer animæ rixoſus & mo-
Eccleſ. 37. roſus, de quo dicitur in Eccleſiaſtico. Noli conſiliari cum ſo-
simile. cero tuo. Et ſicut Iacob volens diſcedere in patriam ſuam non
conſuluit ſocerum ſuum, ne videlicet, diſceſſum eius impedi-
ret: ſic qui voluerit Ieſum Chriſtum ſequi, & in ſacroſan-
ctam ingredi religionem, non debet conſulere mundum quia
ingreſſum illum proculdubio impediet. Deniq́ue mundus eſt
malus ſocer, & caro ſocrus, quæ etiam ſatis moleſta eſt: &
quouſq́ue hi duo ſoceri moriantur, anima non eſt libera, ſed
quando pro morte eorum luctum ponit, diues ac beata rema-
net. Hodie ſoror mea luctum ponis, & te ipſam cooperis velo 17
nigro pro morte, & exequijs mundi cum ſuis pompis, & pro
morte carnis cum ſuis voluptatibus, & illecebris. Mortuis, ac
ſepultis his duobus ſoceris tu diues ac ſine rixis, & conten-
tionibus tuo cæleſti ſponſo Ieſu Chriſto quadam admirabili
Quintilia- ſpiritus libertate ſociata remanes. Refert Quintilianus impro-
nus. bum illũ Neronẽ pro morte matris ſuæ (propter quã ipſe impe
rium hæreditate obtinuit) lugubri veſte ſe operuiſſe: cum au-
tem curialis quidam ac nobilis homo familiaris eius, & dica-
ciſsimus ideſt, gran dezidor nigra veſte ipſum videret indutum,
factus eſt ei obuiam, tanquam legatus ideſt hizoſe como em-
baxador, & legationem in hunc modum propoſuit. Regnatua
Italiæ, & totius Galliæ te ſummis precibus obſecrant, vt fælici
tatem iſtam fortiter feras, hoc eſt, que tengas esfuerço para ſu- 19
frir tanta bienauenturança de herencias como te ha venido cõ
eſſe luto que traes por la muerte de tu madre. Sic ò ſoror tibi ho
dierna die dicere poſſumus videntes, te ipſam nigro luctu pro
morte mundi, & carnis cooperiam, poſſumus, inquam, tibi dice
re, vt vires, & animum habeas, ad conſeruandum regna, & impe
ria, atq́ue ad fruendum diuina libertate, quæ hodie velo iſto ni-
gro tibi hæreditate contigit. Si enim ſcis te in hac tantã felicita
te, & diuina gratia conſeruare, poſtea ibis ad fruendum cœleſti
tuo ſponſo in gloriam, ad quam nos perducat Ieſus Mariæ fi-
lius, qui cum patre, & Spiritu ſancto viuit, & regnat in ſæcula
ſæculorum, Amen.

Secun-

19 ## Secunda promonialis velo exhortatio.

MVlier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu, inquit Beatus Apostolus ad Corinthios scribens. Ita Deo gratum est virginem mundum relinquere, & Iesum Christum sponsum in sacra religione inclusam eligere, vt sciens Beatus Hieronymus Paulam matronam Romanam lachrymas profudisse, eo quod filia eius in sacram religionem se receperat, eam in quadam Epistola sic alloquatur. Quas nunc existimas Blesilam nostram pati cruces, quod tibi propter istas lachrymas Christum videt inatum? Clamat nunc illa lugenti, scilicet, tibi. Si vnquam me amasti mater, si tua vbera suxi, si tuis institutа sum monitis, ne inuideas gloriæ meæ
20 ne hoc agas, vt à nobis in perpetuum separemur. Putas me esse solam? Habeo pro te Mariam matrem Domini: multas hic video, quas antea nesciebam. O quanto melior est iste comitatus! Misereris mei, quia mundum reliqui? Atque ego vestri sortem doleo, quos adhuc sęculi carcer includit, quos adhuc præliantes nunc ira, nunc auaritia, nunc libido, nunc variorum incentiua vitiorum pertrahunt ad ruinam. Si vis mater mea esse, cura placere Christo; non agnosco matrem meo Domino displicentem. Idem Beatus Hieronymus in epistola ad Eustochium ostendit, quantum sacra illa virgo delectabatur se religiosam esse hæc verba referens, Indignaris mater, quod noluit filia tua militis esse vxor sed Regis? Grande tibi beneficiū prestitit, quia socrus Dei esse cępisti: sic filius sapiēs gloria est matris suę.
21 O admirabilē sanctę virginis spiritū, & sanctitatē ac sapientiā, qua altissimū statū, in quo eam Deus posuerat, magnificere, & estimare sciebat. Nō sic modo plurimę religiosę sacro suo statu sunt cōtentę, nec sic gratę sunt pro tā singulari ab immēso Deo accepto beneficio, quin potius demōstrātes alijs tristitiā, & mærorem, quē ex illo sancto religionis statu accipiūt, alias virgines deterrēt, ne mundū relinquere ausę sint, & sacrā religionē ingrediātur. In sacro Numerorū libro legimus Deū seuere puniuisse exploratores (quos S. Moyses in terram promissionis miserat) propter mala nūtia, quę populo reddiderūt dicētes, Terra, quā lustrauimus, deuorat habitatores suos: populus, quem aspeximus, procerę staturę est. Ibi vidimus mōstra quędā filiorū Enac

1. Ad Co. 7. c.

B. Hieron. in Epistola ad Pauli.

B. Hiero. in Epistola ad Eustochium.

Num. 1.

de genere giganteo, quibus cõparati quasi locustæ videbamur.
Num. 13. Quibus aduersis nuntijs turbati Israelitę dixerunt. Vtinã mortui essemus in AEgypto &c. constituamus nobis ducem, & reuertamur in AEgyptum. Vobis ò sorores hæc pertinet historia; exploratrices enim estis Christiani populi, à tenebris AEgypti per potentem Dei manum liberati, qui per desertum huius sæculi absque consolatione in cœlestem patriam iter facit: plurimas autem virgines, quæ diuino spiritu tactæ hunc desertum relinquere volunt, & in sacram religionem tanquam in promissionis terram ingredi, plurimæ ex vobis (quæ exploratrices virtutis & sanctitatis, atque excellentię religionis estis electæ) ab ingressu huius sanctissimæ vitæ deterretis dicentes, sacram religionem incolas & habitatores suos deuorare. Denique cum sorores vestras, consanguineas, & amicas inducere, atq; animare deberetis, vt fallacẽ mundũ relinquerẽt, & sacrę se religioni dicarẽt, eis imprudẽter sic dicitis. Animaduertite ingentia hîc esse monstra, & magnos gigantes, qui vos deuorabunt, videlicet plurimos, atq; intolerabiles labores, plurimas onerosas obediẽtias, prolixas, & continuas vigilias, plurimam clausuram, & exiguam sustentationem, plurimas reprehẽsiones, & plurimas insidias paratas ijs, quę vel vnum verbum loquuntur: cauete ergo, ne huc veniatis, non enim reperietis (vt existimatis) terram lacte, ac melle manantem. O ingens malũ, cum deberetis bona nuncia præbere amicis & fororibus vestris persuadentes eis, vt Iesum Christũ sponsum amplecterẽtur, ipsas ignauas atq; inertes ad hanc vitam capessendã redditis, & à sanctis suis propositis non sine magno animarum vestrarum dispendio deterretis. Dominus per infinitã misericordiam suã vos illuminet, vt â tanto errore liberemini, & corda vestra diuino suo amore inflammet: nam si ipse corda vestra incendit, hęc omnia, quę aspera videntur, fient vobis dulcissima, atq; aperte videbitis, quomodo sacra religio vere manat lacte, & melle, quod quidẽ propter nimiã geliditatẽ vestrã, & quia, vt decet, quę promisistis nõ seruatis, hucvsq; nõ sensistis, y assidezis, por vuestra culpa, de la feria, como os va enella. Felix religiosa illa, cui monasteriũ magnopere placet, & quę tandẽ intelligit, quam tutus ac trãquillus locus sit ille ad seruiẽdũ Deo. Monetæ aureę, quę assidue in manibus portantur, solent deficere à valore, quẽ

ha-

25 habent y vienen a quedar faltas de granos, quin etiam aliquid ex propria figura amittunt: illæ vero, quæ in arca seruantur semper suam perfectionem, atque integritatem retinent. Sic religiosi & serui Dei, qui se conuersationibus, & comercijs sæcularibus assidue tradunt, multum de valore suo amittunt: y ordinariamente vienen a quedar faltos de los granos, y quilates del diuino amor, y aun a quedar en ellos deslauada, y desluſtrada la figura de la honestidad: illi autem qui se in monasterijs includunt & ibi tanquam in arca sunt inclusi hæc detrimenta non patiuntur, sed in virtute integerrime viuunt. Hoc confirmatur ex illis, quæ Beatus Chrysostomus inquit. Sicut difficile est arborem iuxta viam positam fructus suos vsq; ad maturitatẽ seruare: sic difficile est virum fidelem viuentem iuxta hunc 26 mundũ, ideſt in actibus eius, iustitiam immaculatam vsque in finem seruare. Arbores, quæ fructum conseruant vsq; ad maturitatem, & quousq; Dominus earum, fructibus fruatur, sunt illæ, quę intra pomarium inclusæ sunt, ac vallo circũdatæ, ita tamẽ, vt ramos suos extra vallum, seu parietes non extendant: nã si illos extendunt, quamuis viatores ad truncũ arboris accedere nõ possint, non minus destruuntur, quã si essent foris absq; aliquo vallo circumdatæ. Sic religiosi, licet parietibus monasterij sint inclusi, & circũdati, si tamen foras cor suũ ac desideriũ emittũt, ipsa in rebus huius mundi ponẽtes, & per illas spatiantes, tã facile deprædatur & furatur Diabolus fructus eorum, hoc est virtutem ac merita, ac si essent in sęculo plantati. Qua propter ô soror siquidem tam securum statũ elegisti oportet, vt ex illo vti- 27 litatẽ scias educere, omnia inconueniẽtia, quæ tibi nocere possunt diligentissime effugiens. Animaduerte. B. Hieronymũ dicentem. Virginis diffinitio est, sanctam esse corpore, & spiritu quia nihil proficit carnem habere virginẽ, si mente quis nupserit. Laudes vero virginitatis in libro Sapiẽtiæ describuntur, vbi dicitur. Fælix est sterilis; & incoinquinata, quę nescium torũ in delicto: habebit fructũ in respectione animarũ sanctarũ. Et inferius: O quã pulchra est casta generatio cũ claritate: immortalis est enim memoria illius, quoniã & apud Deũ nota est, & apud homines. Sed animaduerte ô soror quod D. Paulus in his, quæ supra diximus verbis videlicet: virgo innupta cogitat quę Dñi sunt, aperte designat virginitatẽ inter alias causas ideo esse rem excel-

simile.

B. Chryſ. Homi. 30. in. c. 21. Matth.

Simile.

B. Hiero. in quadam Epistola.

Sapien. 3.

sapien. 4.

excellentiſsimam, quia virgo remanet expedita, & ſoluta, vt me- 28
lius poſsit in ſancta oratione & contemplatione cum Domino
cõuerſari. Quod ſi in hoc te ipſam non occupas, ſed tẽpus in re-
bus corporis ac mũdi impẽdis, tua religio, ac tua virginitas vana
simile. ent. Si nobilis eques in aulã regiã ingredi vellet, vt res maximi
momenti negociaretur, & cũ iam in ipſam aulã regiã intromiſ-
ſus eſſet, præciperet rex, vt in camerã, in qua ipſe rex aſsidue ha
bitat, ingrederetur, volebat enim cum eo loqui, & negotia eius
breuiter expedire, reſponderet eques. Expecta parũper etenim
videre volo quoſdam petauriſtas qui corpus ſuum per aerem
iactant, nõne iſte eques reprehenſione dignus eſſet? eiq; merito
dici poſſet: ò amens, & inſane tã longũ iter feciſti, vt cum Rege
negotiareris, & Rex imperat, vt ingrediaris ad præſtandã tibi au
dientiã, & ad negotia tua expedienda, tu vero petauriſtas cõſpi- 29
cis? Dignus profecto es vituperio, & ignominia. Animo cõcipe
ô ſoror longũ eſſe iter, quod confeciſti, dũ ex mũdo ad ſacrã re-
ligionẽ te contuliſti, & animo etiam concipe finem, ad quẽ ve-
niſti eſſe, vt cum Deo negotia maximi momenti videlicet tuæ
ſaluationis ageres. Rurſus conſidera, te iam eſſe in aula regia, hoc
eſt in monaſterio, & quod Deus vult, vt interius in recameram
ſanctæ orationis, meditationis, & contemplationis ingredia-
ris ad tractandum intime cum altiſsima Dei maieſtate, ibi enim
vult ſingularia munera, & beneficia in te conſerre: ſi nũc ad cõ-
uerſationẽ Dei non ingrederis, vt contẽpleris qualiter mũdani
ſe ipſos & ſua corpora iactent, id eſt como bolteã los del mũdo,
quomodo viuũt quomodo tractãt, quibus rebus operã dẽt, ma-
xima profecto reprehenſione digna eris. Idcirco oportet, ne in 30
rebus mundi oculos figas: nam virgo innupta cogitat, quę Dñi
Gene. 31. ſunt. Patriarcha Iacob, & ſocer eius Labã (vt ſacra refert ſcriptu
ra) quãdo fœdera pacis cõſtituerũt, magnũ aceruũ lapidũ poſue
re, qui aceruus teſtimonij appellatus eſt: dixit autẽ Labã ad Ia-
cob En tumulus hic inter me, & te teſtis erit, ſi autẽ ego trãſie-
ro illũ pergens ad te, aut tu præterieris, malũ mihi cogitans &c.
Mira d hermana, q̃ los q̃ eſtan en el mundo no tienen partidos
los terminos con el, todos andan rebueltos: pero los religioſos
tienen partidos los terminos con el mũdo. No llamo terminos
las paredes altas ſino vueſtra regla, y los votos, que a Dios
aueys prometido, que ſon terminos para que no paſeys delſos

al

31 al mundo, ni tampoco dexeys al mundo que entre aca en la reli
gion. Quod si hæc non seruaueris vę tibi, ęternis enim tormen-
tis pœnas dando id persolues. Quando Patriarcha Iacob voluit
in Bethel ad orandum ascendere, iussit (vt in Genesi legitur) Gen. 35.
omnia idola, quæ habebant omnes, qui illum comitabantur si-
bi afferri, & ea subter terebinthum infodit. Sic religiosa debet Gen. 35.
omnia sua idola, videlicet affectiones suas ad pedem terebinthi
sacratissimæ crucis sepelire, ita vt cum in Bethel hoc est in san-
ctam religionem, ascenderit, iam omnia sua idola sepulta rema-
neant, vt in sacro monte Bethel gratissimum de se summo Deo
offerat sacrificium. Idcirco religiosis possunt verba illa Prophe
tæ Dauidis applicari: Præuenerunt Principes coniuncti psallẽ- Psalm. 67
tibus in medio iuuẽcularum tympanistriarum. Principes sunt
32 angeli, virgines vero sunt religiosi, tympana autẽ corpora mor-
tificata sanctis exercitijs, hę sciunt optime tympana pulsare re-
gentes & gubernantes ea cum magna prudentia, y dando gol-
pes en ellos con exercicios penales. Et hoc modo inuitant an-
gelos, vt simul cum illis habitent, easque adiuuent ad creatorem
suum maxima cum spiritus deuotione laudandum, & glorifi
candum. Inter sacras cæremonias, quibus religiones sanctę in
professionibus monialiũ vtuntur, quædam est, vt capilli virgi-
nis Deo dicandę scindãtur. Scindere capillos apud plurimas na
tiones signum fuit captiuitatis: atque ita olim cogebantur serui
continuo capillos rasos habere, sicut modo apud infideles mos
est, & apud Christianos etiam hæc consuetudo in illis, qui in
triremibus sunt, (hoc est en los galeotes) seruatur. Atq; ita his Hierem. 47.
33 alludens Propheta Hieremias aduersus eos, qui habitabant Ga
zam, significãs ipsos futuros esse captiuos, inquit. Venit Calui
tium super Gazam. Et propheta Isaias vaticinans de Moab ait. Isai. 15.
In cũctis capitibus eius caluitium, & omnis barba radetur. De Ezech. 27.
nique S. Ezechiel de habitatoribus Tyri vaticinans dixit. Et ra
dent super te caluitium: Qui omnes prophetę his verbis insinua
bant illos, de quibus loquebantur, velut captiuos seruos tractã
dos esse. Atque ita Pomponius agens de triumpho Elesiani in
quit moris esse, vt omnes qui à captiuitate, & seruitute inimico
rum, industria & viribus Imperatoris triumphantis liberaban
tur, in cuius triumphali rasis capillis in signũ antiquæ captiui
tatis, à qua fuerant erepti virtute illius, qui triumphabat vehere
tur.

tur. Cum ergo ò ſponſa Dei hodierna die capilli tui ſcinduntur perinde eſt ac ſi aperte ſignificares te hodie Ieſu Chriſti veri imperatoris cæli & terræ captiuam eſſe ſuo proprio ſanguine comparatam, ideſt, cortar oy vueſtros cabellos es dar a entẽder, que os days por captiua de Ieſu Chriſto verdadero emperador del cielo, y de la tierra ganada por ſu ſangre ſacratiſſima. Cũ igitur captiuus totus ſit eius, qui eum in campo captiuauit, tibi ò ſoror perſuade, te iam non eſſe tuam, ſed totã eſſe huius diuini Domini: oculos ergo tuos in eius oculis fige, vt ſic videas ſigna, quibus vult, vt illi ſeruias ideſt, traed ſiempre vueſtros ojos pueſtos en los ſuyos para ver las ſeñas que os haze de lo que guſta que hagays en ſu ſeruicio y con promptitud le obedeced dexando a los muertos alla en el mundo enterrar ſus muertos. 34

Quod ſi attente hanc captiuitatem conſiderare volumus, liber- 35
tas magis, quam captiuitas dicenda eſt, idque in ipſa capillorum ſciſſura adnotare etiam poſſumus. Nam mos eſt antiquiſsimus, & peculiariter à viris nobilibus obſeruatus, vt, cum in carcere ſunt, comam capitis relaxari ſinant ſignificantes in hoc luctũ, & triſtitiam in qua viuunt: vbi vero è carcere exeunt, ſolent barbam, & capillos capitis ſcindere, ac tandem ſe ipſos in habitu lætitiæ alijs oſtendere. Hoc poſſet confirmari ex plurimis hiſtorijs maxime Hiſpanicis, ſed ſufficiat nobis id, quod diuinę literę de Sancto Ioſeph referunt, qui cũ ê carcere, iuſſu Pha-
Gene. 41. raonis, educeretur, vt ſomniũ quod Rex ſomniauerat, explicaret, ſtatim ei abſciſi fuerunt capilli in ſignum adquiſitę libertatis, qui in carcere maxime creuerant. Dum igitur ò ſponſa Dei tibi capilli abſcinduntur perinde eſt, ac ſi ſignificaretur, te è car- 36
cere huius mundi exire, & in glorioſa libertate collocari, porque eſſas galas, que por alla ſe vſan, eſſe enruuiar, y dorar de cabellos prendedores de coraçones liuianos, eſſe componer la cabeça como eſtandarte del Demonio, contra Ieſu Chriſto, trages ſon de almas captiuas, y aherrojadas con las cadenas de ſus guſtos: pero eſte cortar de cabellos mueſtra es, de que ſalis de aquella miſerable carcel, y os ponen en libertad y que el ſer eſclaua de Ieſu Chriſto os es dulce y ſabroſo. A liã tertiã rationẽ circa ſciſſurã capillorũ poſſumus adducere dicentes: apud quaſdã nationes pro infamia, & ignominia habitum fuiſſe capillos
4. Reg. 2. ſcindere, atq; ita pueri, qui (vt ſacra refert ſcriptura) Eliſeo Pro-

phetę

37 phetæ dixerunt; Aſcende calue, aſcende calue, per ignominiã, & opprobrium hoc dicebant. Et Diuus Paulus de hac materia agens inquit. Mulier ſi comam nutriat, gloria eſt illi: quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt. Vnde Germanus in libro de miſſa, & Beda aſſerunt gentiles, vt Beatum Petrum Apoſtolorum principem ſubſannarẽt, ei in Antiochia capillos barbæ, & capitis abſcidiſſe. Atque ob hanc rationem eloquentiſsimus Demoſtenes ſtudijs ſuis immerſus comam capitis, & barbam nouacula ſibi radi iubebat, ne amici eius ipſum in forum, vel in alium locum adducerent, & ſic tempus inaniter conſumeret. Dum ergo tibi hodie capilli abſcinduntur ò ſponſa altiſsimi, es quereros tanto vueſtro diuino eſpoſo, que os quiere enemiſtar con el mundo, y pataros tal que haga burla de vos,

1. Ad Cor. 11

Germa in li. de miſſa & Beda in hiſto. Angiorum.

38 para que deſta ſuerte, no tengays penſamientos del mundo, ſed cum Apoſtolo dicas. Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo, el me aborrece a mi y yo a el. Sit pro quarta & vltima ratione id, quod Beatus Hieronymus inquit his fere verbis. Nutrire capillos particulari cura, & ſolicitudine eſt ſignum animi ſoluti, & parum in virtute recollecti. Ad cuius rei confirmationem ſufficiat id, quod S. Dauid ait: & animaduertant adoleſcentes inanes reipublicæ, que tienen por gala leuantar los cabellos, y enriçarlos como mugeres, lo que dize el Sancto Dauid, que Dios cortara las puntas de los cabellos, y copetes de los que andan en ſus delictos. Verticem, inquit, capilli perambulantium in delictis ſuis ſcilicet radet. O effæminati quos ad tantam vilitatem veſtra ſenſualitas adduxit. Et Iſaias Propheta præ-

Ad Gal. 6.

B. Hier. ſu per Ezechie.

Pſalm. 67.

Iſai. 3.

39 dicans contra mulieres inanes Hieruſalem eis inquit. Decalua-bit Dominus verticem filiarum Sion, & crinem earum nudabit. Illa ergo die, qua Dominus te in ſponſam accipit, capilli tui ſcinduntur, ad ſignificandum, quam ſciſſos debeas animæ tuæ affectus habere, & quam compoſita debet eſſe ſemper conſcientia tua, y con eſte vueſtro cortar de cabellos y vueſtro ſancto encerramiento ſe reprehende la ſoltura de las mugeres del mundo, y ſe condenan las galas de las cabeças de otras donzellas. Tu ergo ſi in his perſeueraueris tanquam fidelis Ieſu Chriſti ſponſa, diuino eius fauore, & gratia adiuta, conſequeris gloriam ad quam nos perducat Ieſus &c.

Tertia

Tertia pro monialis velo exhortatio. 40

Simile. SIcut paruuli, cum sub nutricis cura sunt, nutrices ipsas à quibus aluntur, magis diligũt, quam matres à quibus prognati sunt: vbi vero adoleuerunt, & inter matres, ac nutrices quid sit discriminis agnoscunt multo magis matres amant, quibus omnia se debere intelligunt, quam nutrices à quibus tantum aliti sunt. Ita plane homines, qui sensu ac iudicio paruuli sunt, magis parentes carnales à quibus nutriuntur, quam Deum, à quo conditi sunt, diligunt. Qui autem sensu, & ratione iam spirituales viri facti euaserunt, Deum magis diligunt, quam parentes cui & se, & illa ipsa, quæ à parentibus receperũt se debere cognoscunt: quia re vera parentes, si cum Deo conferantur, nutrices magis, quam parentes appellandi sunt. Hoc autem quemli- 41
bet non agnoscere plane est brutis stupidiorem esse. Constat enim perdicum pullos, etiam si alterius perdicis opera, dum in ouis delitescunt, confoti, & in lucem editi sint, vbi veræ matris (quæ oua peperit) vocem audiunt, nutrice deserta, ad illã conuo
B. Hierom. super Hier. c. 17. lare. Quod ita esse Beatus Hieronymus asserit super illum locũ Hieremiæ. Perdix fouit, quę non peperit, fecit diuitias, non in iudicio: in dimidio dierum suorum derelinquet eas. Tu ò fęlix virgo ingentes gratias altissimo Deo redde, qui tibi tam apertã cognitionem dedit, teque in suo diuino amore tam ardenter inflammauit, vt relictis carnalibus parentibus cælestem sponsum Iesum Christum auidissime amplectereris. Prius quam Deus
Gene. 12. patriarchę Abrahę pręciperet, vt filium eius sacrificaret, ei sic iussit. Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo pa- 42
tris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Omnia hęc beneficia voluit Dominus conferre Sancto Patriarchę extra domum patris eius, extra quam voluit etiam, vt tam solemne, ac tanti meriti sacrificium sibi offerret. Sic ô soror idem Dominus animum tuum commouit, vt relicta paterna domo in hunc sanctum locum te conferres, vt singulare sacrificium de corde tuo diuinæ maiestati faceres, vbi non pater, aut mater carnalis sunt, qui te impedire possint, sed plurimæ sanctæ matres, quæ te adiuuent, tibique calcaria ad virtutem sectandam adhibeant, Cum S. Patriarcha Iacob è domo patris sui exijsset, ei sol

occi-

43 occidit, sed non multum temporis interpositum fuit, cum in illa solitudine ei alius longe melior sol videlicet, ipsemet Deus apparuit in cuiusdã scalæ summitate. Expecta virgo benedicta paruper, quia, si quidẽ domum patris tui pro domo altissimi Dei reliquisti, licet sol prosperitatis mũdanæ tibi iã occidit, diuinus sol iustitiæ tibi illuminabit, ac singularia beneficia cõferet. Pero aduertid, q̃ en acabando de enxerir vna pua en vn arbol la atan y cubren cõ lodo y trapos, hasta q̃ prenda porq̃ a los principios qualquiera iniuria del cielo le haze mal y estorua q̃ no prenda. Sic cũ hac diligentia seruãda est persona recenter abscisa ex mũdo, & inserta arbori sacrosanctæ religionis: nam risus quidã nimius, & loquela superflua, siue aliud inconueniens ipsam impedit quo minus tã perfecte Deo adhæreat, id est, con esta mesma

44 diligẽcia se ha de guardar la persona principiante rezie cortada del mundo y enxerida en el tronco de la sancta religion: porq̃ vna risa demasiada vn hablar superfluo, vn pequeño inconueniente le impide a q̃ no prẽda perfectamẽte, y porq̃ oy os aueys atado en este sancto tronco cõ los votos q̃ hezistes os cubrẽ de velo, y de habito, y de ornamentos viles: tu autem curam habebis, te ipsam continua memoria mortis, ac vilitatis tuæ luto, & cinere operiendi, vt sic tam firmiter ligata maneas, & tam profundas radices in sancta religione iacias, vt maxima perfectione in ea vsque ad finẽ perseueres. Testatur Plinius esse in India gen tẽ dictã Pandorã, quæ in pueritia cano est capillitio, in senecta vero nigrescunt eius capilli. Ita nonnulli primis annis sobrij, & modesti sunt: grandiores iam ad nugas, & ineptissimas voluptates se abijciunt, & quasi puerascunt. Hoc etiam experiẽtia videmus in aliquibus monachis, & monialibus, qui initio ingressus religionis sunt in virtute feruidi & regulæ suæ obseruatores, in senectute vero cum ad perfectionis culmẽ peruenire debebãt impudenter relaxantur. Quapropter ô virgo oportet te à Deo instãter postulare, vt in bono incepto perseuerans vsque ad vltimum progrediaris.

Simile

Plin. lib. 7. c. 2.

45

Ad Lectorem.

¶ Omnia quæ supra diximus pro monachis, poterit prudẽs concionator pro monialibus applicare, & è cõuerso quidquid pro monialibus diximus professioni monachorũ poterit adaptare.

MORES.

Senec. de beata vita.

MORES vulgi non sunt imitandi, nec sequendi: nam Seneca libro de beata vita inquit. Non est eadē hīc, quæ in cæteris peregrinationibus conditio: in illis ambulanti per nimis strictam viam non contingit errare, at in moribus tritissimaque via, & celeberrima maxime decipit. Nihil ergo magis præstandum est, quam ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem pergentes non quo eundum est, sed quo itur, quia nulla res nos maioribus malis implicat, quam quod ad rumorem componimur, optima existimantes ea, quæ magno assensu recepta sunt, nec ad rationem, sed ad similitudinem viuimus. Inde tanta ista coaceruatio aliorum supra alios ruentium. Quod in strage hominum magna euenit, cum ipse se populus premit: nemo enim ita cadit, vt non aliū in se attrahat. Primi exitio sequentibus sunt.

MORVM EMENDATIO.

B. Chrysost. homil. 3. de pœniten. simile.

BEATVS Chrysostomus in quadam homilia inquit. Est quisquam quercini roboris cæsor, is quercum si velit cædere, securim accipit incidit radicem: si plaga vna percusserit nec ceciderit infructuosa arbor, non ne secundam dabit, non quartam? non quintam? non decimā? Sic & tu fac. Quercus est luxuria glandes ferens irrationabilium animalium escam, multo tempore tua in mente radicata, meus sermo securis est, vno audisti die, quomodo vno die cadet, quæ tanto tempore radices immisit. Si enim bis, si ter, si centies, si decem millies non iam mirum esset, si non cecidisset, modo incide vi rem malam, & fortem consuetudinem, malamq; illam deijce, & gratiam impetrasti. Manna comedebant Iudæi, & cæpas de Ægypto quærebant consuetudine ducti. Tam adeo turpis est consuetudo pessima, quod non statim potest abijci, nec tempore breui.

Euse-

2 Euſebius Emiſſenus in quadã homilia ait. Si quãdo terræ operarius, & ruris cultor agrum ſuum ſeminibus præparat, non ſibi ſufficere putat rudem campum vomere procidiſſe, & aſsidue aratro duras edomuiſſe glebas, ac ſulcis frequentibus confeciſſe, ſed inſuper ſtudet agrum illum inſœcundis germinibus emundare, noxijs euacuare ruderibus ſpinarum, ſtirpium ſomites excuſſa radice conuellere ſciens terram ſuam ſine purgatione mali germinis, boni feracem eſſe non poſſe, ad ſe dictum putãs illud, quod ad ſpiritualem agricolam pertinet. Nouate vobis noualia, & nolite ſerere ſuper ſpinas. Ita & nos, qui Dei agricultura effecti ſumus, qui ſpem fructuum noſtrorum non terræ credimus, ſed cælo repoſitum, non nobis ſufficere putemus terram corporis noſtri vigiliarum exercitijs edomare, vel ieiuniorum labore conficere, ſed in primis mentem extirpatione vitiorum mundare conemur, circuncidere mores, excidere paſsiones, eradicare ſuperbiam, plantare humilitatem, effodere iram, fundare patientiam, amputare inuidiam, inſerere benevolentiam, & huiuſmodi virtutibus agrum cordis quaſi quibuſdam bonæ frugis fœcundare ſeminibus. Cæterum ſi caro conteritur, & anima non fructificat ſimile eſt, ac ſi arari campus non deſinat, & nunquam tamen meſsis appareat. Euſeb. Emiſſen hom. 8. ad Monach. ſimile.

3

MORS.

1 LOQVENS Beatus Iob de morte inquit. Nunc enim dormiens ſilerem. Quibus verbis ſilentium, mortem vocat, vt hoc loquẽdi tropo mortem ipſam commẽdet: nam ſilere in literis ſacris idem eſt, quod ceſſare, vt in Exodo. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis, id eſt, quieti eritis, ſummaque tranquillitate potiemini. Iure proinde mortem appellat ſilentium, eo quod in morte ſtrepitus omnes vitæ huius, & tumultus ceſſent. Nunquid aliud hic in hac vita videre licet, quam infinitas pene huius mundi ruinas, & (vt quidam dixit) gentes gẽtibus, reges regibus, regna regnis colliſa? Videmus hic alios torqueri, alios necari, alios abſorberi fluctibus alios in ſeruitium trahi, hic nuptias, ibi planctum, illos naſci, iſtos mori, alios affluere diuitijs, alios vero peſtrema inopia premi. In Iob. 3.

morte igitur silebunt omnia. Vnde & eleganter sepulchrum He- 2
bræi appellarunt, duma, hoc est, silentium, eo quod totus homo
ibi in silentium eat. Ibi mortaliū studia, & cōsilia, quibus con-
gerendis tēporalibus rebus nāuamus operam, finē accipiunt, si-
lent, & cōticescunt. Silent igitur, qui ambiebant curis magistra-
tus, & dignitates. Stultum & inane Regum Ægyptiorū studiū
fuit, qui tam altas pyramides erexerunt, vt magna omniū admi
Plinio libr. 36. c. 12. ratio fuerit: tres pyramides (autore Plinio) inter Memphim, &
Deltam fuisse constat, quarum primam atque maximam (teste
Diodorus. Dioscoro) trecēta sexaginta hominum millia cōstruxisse pro-
ditum est: eā sibi fecit in sepulturam Ophenis Rex. O ingentē
stultitiam, tam excessiuos sumptus facere in ædificāda Duma,
hoc est, silentium.

Quod mors finis laborum temporaliū sit, significauit etiam 3
sanctus Iob, qui dum immersus in laboribus ingentibus esset, di
Iob. 17. xit. Nā si sustinuero, infernus domꝰ mea est, & in tenebris straui
lectulū meū. Putredini dixi. Pater meus es, mater mea, & soror
mea vermibus: Fortasse dicetis mihi (inquit sanctus Iob) amicis
suis. Paulisper expecta, & forti animo ad breue tēpus sustine in
cidentes calamitates, certe si in his malis diutius mihi agendū
sit, infernus, hoc est, sepulchrum, domus mea erit, critque lectu
lus meus inter tenebras stratus in profunda caligine. Solet scri-
ptura sacra mortuorum statum appellare tenebras propter sen
suū defectionem, & lucis. Hoc perinde est acsi diceret. Mi fe si
vn poco esperamos, en la sepultura pienso hallar casa, y ho-
gar. Et quæ sequuntur habent gratiam venustatis. Putredini di
xi. Pater meus es. Eleganti paraphrasi mortem appellat putre- 4
dinem, & vermes propter corruptionem, & solutionem natu-
ræ, eamque deinde appellat patrem, & matrem, & sororem
propter multa. Primo, vt ostendat nihil mali, aut incom-
modi à morte esse: cum enim mors non sit totius hominis inte
ritus, nec anima dissolui possit, iure domus, lectulusque voca-
tur. Nam quid mortales in domo propria, quid in lectulo in-
uenire possunt, quod non in morte vlterius multo, & copio-
sius inueniant? Excogitatę fuerunt domus ad arcendas iniurias
cæli, imbres, & æstus: in morte nihil tale homines infestare po
test. Lectulus inuentus fuit, vt post labores defatigatus homo
quiesceret: in morte quies integra erit. Pater, & mater solent

filios

5 filios fouere, recreare, in sinu continere, retinere in vmbra, arcere ab illis omnem tristitiam, & laborem: multo locupletius hæc in morte contingent. Ideo enim Scriptura sacra appellat mortem, quietem à laboribus, & somnum. Bene ergo prouerbiũ Hispanum inquit. En la muerte hallan los justos padre y madre. Idem de sorore, & de consanguineis censendum, quoniam justi in morte plures fratres, & consanguineos inueniunt. Hoc sane conuenit cum eo, quod Beatus Ioannes in Apocalypsi de sanctis, qui ex hac vita commigrarunt, dixit. Iam non cadet super illos sol nec vllus æstus quoniam priora transierunt. Si ergo ita res se habet, quid ego præsto labor in hac vita, nisi omnibus viribus cõtendere iustus esse, vt mors mihi laborum meorum sit finis, & non principium. O vtinam in illa terribili hora vere dicere possemus, quod rex Ezechias dixit, sicut refert Isaias Propheta. Obsecrò Domine memento, quomodo ambulauerim in veritate, & Apocal. 7. Isai. 38. 4. Reg. 20.

6 in corde perfecto coram te, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. In veritate exponit Diuus Thomas dicens regem illum vere nimis seruisse Deo, hoc est, muy de veras y muy a pechos tomo el negocio de seruir a Dios. O rem lachrymis sanguineis deplorandam. Omnia huius mundi homines vere susciptunt, & magna cura amplectuntur, videlicet velle diuites esse, velle honorari, velle esse literatos, & excellentes artifices, velle esse strenuos duces, ac milites, solum autem virtutem, & sanctitatem ac negotium saluationis suæ segniter & non vere susciptunt, ac si esset res impertinens & superflua, hoc est, toman el ser virtuosos y sanctos, y el negocio de su saluacion no de veras, mas

7 como si fuesse cosa impertinente y superflua. Qui ita viuunt in extrema hora mortis suæ Deo non poterunt dicere. Memento Domine quomodo ambulauerim coram te in veritate. Dum autem dicit: Coram te, significauit se vixisse tanquam hominem omnia perpendentem, & considerantem quique ea, quæ faciebat coram diuino conspectu facere considerabat. Sancto Moysi dixit Dominus (vt in Exodo narratur,) Ecce ego mittam angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem præparaui: obserua eum, & exaudi vocem eius, nec contemnendum putes quia non dimittet cum peccaueris. Si igitur Deus vult, vt tantus honor, & reuerentia angelo adhibeatur ita, vt coram eo nullo pacto sit peccandum, quis ob-

Exod. 23.

ſecro reſpectus, & quæ reuerentia ipſi altiſsimo Deo (qui magis intime in nobis eſt, quam nos ipſi ſumus in nobis) adhibenda eſt? Maxime oportet, vt hoc in omnibus operibus, & in omnibus cogitationibus, & deſiderijs noſtris ita conſideremus, vt omnia talia ſint, qualia eſſe oportet, ſiquidem coram diuino conſpectu fiunt, pertimeſcamuſque ſeueriſsimum eius rigorem, & arctiſsimam rationem, quam de factis, operibus, & cogitatibus noſtris ſumpturus eſt. Et adiecit amplius rex Ezechias. Et in corde perfecto, & quod bonum eſt in oculis tuis fecerim. Vbi aperte oſtendit amorem diuinum, quo in bonis operibus ſe exercebat: illud enim cor perfectum eſt, quod diuino amore totum inflammatum eſt. Quoniam autem plurima ſunt, quæ de ſe ſunt mala & ad quæ propter paſsionem noſtram propẽſi ſumus, & quæ nobis bona apparẽt, licet reuera in oculis Dei talia non ſint: idcirco ait, ſe opera quæ ſibi bona videbantur, non feciſſe, ſed ea, quæ erant bona in conſpectu Dei. Hic vero non eſt prætermittendum, ſed valde ponderandum, quod, vbi nos legimus; Obſecro Domine memento, &c. in Hebræo habetur. Obſecro mi Domine, quo verbo pius rex teneritatem cordis ſui apertius oſtendit. O quis tam felix eſſet, qui hora mortis ſuæ hæc omnia vere dicere poſsit quanta ſecuritate ex hac vita in aliam tranſiret!

8

9

Plutarchus in Moralib.

Agens Plutarchus in Moralibus de morte inquit. Vt nemo miratur liquefactum videns, quod potuit liqueſcere, ſectum quod erat ſectibile, & exuſtum, quod erat exuſtibile: ita mirandum non eſt mortuum eſſe, qui erat mortalis.

10

MORTIS

MORTIS DESIDERIVM.

QVÆ prius nolebat tangere anima mea, præ angustia cibi mei sunt: inquit sanctus Iob. Quis det, vt veniat petitio mea, &, quod expecto, tribuat mihi Deus? sunt qui dicunt hęc de morte intelligenda esse, vt sit sensus. Mors, quæ antea mihi terribilis, & horrenda videbatur, iam dulcis facta est: nam sola illius recordatio mihi cõsolationem affert incredibilem. Videtur hoc loco sanctus Iob mortem vehementer optare, atq; eam obnixe à Deo postulare, & causam
2 subiecit. Ne contradicã sermonibus sancti, aperte significans non tantum ad vitandos cruciatus, & dolores se mortem præstolari, verum etiam multo magis, ne dolore, & cruciatu ad aliquod impatientiæ scelus adduceretur. Vehementer enim reformidabat, ne fortasse aliquo peccato propter cruciatuũ acerbitatem, & dolorum vehementiam inficeretur. Dubitare tamen quispiam posset, an homini iusto liceat tãtopere mortem optare, sicut sanctus Iob significare videtur propositis verbis? B. Augustinus lib. secundo contra Gaudentium docet, id licere hominibus pijs citra aliquam diuinitatis contumeliam, cui vita amara est, dulcem optare mortem, imo, quod amplius admireris, optare posse, vt cum iustitia, aut citra transgressionem diuini iuris, & æquitatis naturalis liceret sibi mortem afferre. Potest ergo iustus homo desiderare, (si fieri posset, & hæc esset iustitia) vt se ipsum interimeret,
3 sed quia per iustitiam id facere non potest iuste cohibet manus à scelere. Potest ergo iustus sine scelere mortẽ optare quando amara est vita, quam si Deus non dederit postulat iustitia ipsa atque æquitas vt amaram vitam sustineat. Licet ergo homini iusto autore B. Augustino, optare mortem, quam si impetrare nõ potest, dicat quod Christus Dñs. Non quod ego volo, sed quod tu vis. Accedit ad hæc, quod eam optabat sanctus Iob non tam vt cruciatus fugeret (quod exigui animi esse videtur) quam, vt peccatum declinaret: vehementer enim pertimescebat, ne propter insitam nostræ naturæ imbecillitatem in aliquod flagitium prolaberetur. Vnde ab ipsa fragilitate humanæ nostræ naturæ

Iob. 6.

B. August. li. 2. cont. Gaudentiũ. epist. 2. c. 22. tom. 7

Matth. 26.

ducto argumento inquit. Quæ est fortitudo mea, vt sustineam? Aut quis finis meus, vt patienter agam? Iuste enim hæc formi- 4
do nascitur in animis piorum gemino ex fonte, primo eo quod liberum arbitrium non est in hominibus gratia confirmationis circunseptum & firmatum: semper tamen excipio paucos quosdam, quos diuina gratia eo munere afficere dignata est. Sanctus ergo Iob hoc robur, & has vires, quæ ab amplitudine diuinæ gratiæ nascuntur, in se non sentiebat. Secundo nascitur hæc formido à prolixitate, aut protractione dolorum, nam cum ad breue tempus quispiam exercetur calamitate aliqua, facile potest sibi persuadere animi constantiam. Sed quis est finis meus, inquit sanctus Iob, vt patienter agam? Ac si dicat, Mei dolores, atque cruciatus nullum vnquam acceperunt finem, aut modum. In tanta ergo malorum diuturnitate vehementer per- 5
timesco ruinam: nec enim fortitudo mea lapidum est, qui nullo tanguntur sensu doloris, nec caro mea ænea, vt omni sensu acerbitatis vacet. Sunt ergo exiguæ, & impares doloribus vires meæ, ob eamque causam maxime timeo.

Mortis Desiderium.

MOns cadens defluit, & saxũ transfertur de loco suo. Lapides ex cauant aquæ, & alluuione paulatim terra consumi
Iob. 14. tur, & homines ergo similiter perdes: dicitur in libro Iob. Quæ verba si ad Hebræos fontes recurratur, in hunc sensum trahi possunt, sunt enim singula verba ad flagrantissimum mortis desiderium referenda, eritque sensus. Montes, & saxa suis locis commouentur, & durissimos lapides aquæ excauant, virentia 6
gramina terræ aquæ absumunt, & arripiunt quidquid est in superficie terræ. Et cum hæc ita habeant, ac rebus omnibus præsto adesse finem, & interitum videamus, quare solius hominis afflicti, qui mortem & interitum optat, expectationem eludis? Nunquid me tantum odit mors, & aduersatur? Voces sunt animi æstuantis, & præ nimio dolore mortem desiderantis, sicut antea dixerat. Recede paululum ab eo, vt quiescat donec optata veniat. Quæ verba iuxta quorundam Hebræorum sententiam dicta sunt, vt Deus ab homine illo recederet, tantisperque illum dimitteret, vt humana vita prorsus interiret. Quemadmodum discedente sole deficerent omnia; in Hebræo enim habetur.

habetur. Desine ab eo, vt quiescat donec obtineat, quasi mer-
7 cenarius diem suum. Optata illa dies non ad supremam fælici-
tatem referenda est, sed potius ad diem mortis, quæ frequen-
ter in votis est apud eos, qui cum aduersa luctantur fortuna.
Vnde interrogatus aliquãdo Secundus Philosophus ab Adria-
no imperatore, quid esset mors respondit; Aeternus somnus,
dissolutio corporum, diuitum pauor, pauperum desiderium.
Hæc dies tantopore ab hominibus afflictis desiderata, assimila Simile.
tur diei hominis mercenarij: quia mercenarius optat postremã
diem, vt finiatur eius labor, & accipiat præmium. Sic qui per
totã vitam multis malis premitur, mercedem tantorũ laborum
in die obitus reddendam præstolatur. Ideoque de vno quoque
iusto inquit Propheta Isaias. A facie malitiæ collectus est iustus; Isai. 57.
8 veniat pax, requiescat in cubili suo, qui ambulauit in directio-
ne sua, hoc est, veniat mors, vt iustus requiescat, & ad pacem tan
dẽ perueniat æternam. Vocat sanctus Propheta mortem iusti
pacem quoniam à mundi pugna liberatus cœlestem pacem con
sequitur, sicut regius vates moriens cogitabat se illam consecu-
turum dicens. In pace in idipsum dormiam, & requiescam. Psalm 4.

Mortis Desiderium.

BEatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Omnibus B. Chri. hom
laborantibus dulcis est finis. Viator libenter interrogat, vbi 46. in Matt.
sit mansio: mercenarius frequenter computat quando annus similia
completur: agricola semper tempus messis expectat: negotia-
9 tor die ac nocte thecæ suæ discutit rationem: mulier prægnans
semper de nono mense cogitat. Sic serui Dei libenter de morte
sua cogitant: vbi enim thesaurus eorum, ibi & cor est. Si haberes
solidorũ quantitatem in arca tua, oculos illic sæpe haberes: sic
sancti illum locum aspiciunt, vbi repositam habent coronam.
Seneca in epistolis ait. Supra modum deditus veneno fæcem Seneca lib. 2.
quoque exorbet. Sic admodum vitæ auidus, qui nec extrema epistol. 71.
quidem senecta vult mori.

Idem etiam inquit. Vt fælicior est, quẽ ventus acrior cito in
portũ, pertulit, quam quẽ venti segnes, & longa trãquillitas len- simile.
tissimo tædio defatigarunt: ita fortunatior, quem festina mors
statim his vitæ malis eximit. Solet etiam mors vtilis esse pau-

peribus: nam plurimi diuites sunt, qui per totum vitæ suæ spa- 10
tium eleemosynam largiri non recordantur, nisi in extremo vi-
tæ suæ die, tunc non inquirunt nec scrutantur quo modo pau-
peres viuunt, aut non viuunt, vel alia impertinentia, quæ dum
sani erant, attendebant in ipsis, vt se excusarent ab erogatione
eleemosynarum: mors enim ad id eis locum non præbet. He-
Exod. 12. bræi ab Ægyptijs vasa pretiosa, & inaures mutuata postula-
runt, illi autem, vt erant occupati in exequijs mortuorum suo-
rum, non animaduerterunt vtrum Hebrei cum vasis, quæ mu-
tuauerant desideratum iter caperent, nec ne, atque ita quidquid
postularunt, eis dederunt. Itaque memoria mortis, & exequia-
rum filiorum suorum, quas præsentes habebant, eis locum non
præstitit ad cogitandum periculum, cui se exponebant amitten-
di diuitias illas. Incolæ etiam terræ promissionis non aduerte- 11
Numer. 13. runt ad exploratores Israelitarum (vt ex Sacra scriptura patet)
eo quod inter eos maxima tunc pestilentia grassabatur, & ita
occupati erant in mortuis sepeliendis sicut ibi ait glossa Beati Au-
gustini. Ita diuites, quando eos mors occupare vult, tunc maxi-
ma mortis ipsius cura, & solicitudine, bona sua facile pauperi-
bus distribuunt.

Mortis desiderium.

Psalm. 141. MOrtis desiderio flagrabat qui dicebat. Educ de custodia ani
mam meam ad confitendum nomini tuo. In carcere dicitur
esse anima, dum in corpore viuit, quia in eo posita plenam non
habet libertatem, vt incedat libere ambobus pedibus vincta sci-
Ad Roma. 6. licet intellectu, & voluntate, vt voluntas Diui Pauli se vinctam 12
Nicolaus. de Lyra. sentiebat cum ipse dicebat. Velle adiacet mihi, perficere autem
bonum non inuenio: velle adiacet, quia iuxta carnem iacet, &
quiescit, impotens surgere ad bonum operandum: iuxta, quia
naturale est quodammodo bonum velle per rationem: sed tale
est hoc velle, quod semper vi carnis superatur: velle autem Dei
carnem superat, perficere autem bonum non inuenio. Non ait
facere, sed perficere: quia nonnihil semper bonus (ait Diuus
Augustinus) vult concupiscere, sed nunquam hoc perficit in vi-
ta, quia voluntas ad bonum est tanquam compedibus vincta:
vult orare, cœptaque oratione deficit, & fallitur. Quod tædium
illi ex carnis grauedine prouenit, qua includitur quæ deprimit

sensum

13 sensum multa cogitantem, id est, intellectum multa considerantem. Non etiam mitiori captiuitate ad res spirituales intellectus se sentit oppressum: nam (vt Aristoteles ait) intellectus noster, habet se ad intelligentias, & ad manifesta naturæ sicut oculus noctuæ ad lumen solis, & ideo ad tractandum de his, quæ supra vires nostras sunt, sumus timidi, vt sapiens inquit. Cogitationes mortalium timidæ, & ad illa, quæ infra nos sunt, circa quæ operamur, & consiliamur frequenter experimur nos decipi, & aliter euenire, quam nos ordinamus. Et ideo non solum sunt cogitationes nostræ infirmæ in speculatiuis, sed etiam incertæ prouidentiæ nostræ in practicis. Quis ergo ab isto carcere teterrimo exire non desiderat? Perpendendum etiam est, cum Sapiens dixit: Corpus quod corrumpitur aggrauat animam,
14 perinde fuisse, ac si diceret. Corpus, quod corrumpitur quotidie moritur. Et ideo non est timendum, vt semel fiat, quod quotidie fit, præsertim postquam mors per manus Dei præterijt, eamque suo beatificauit interitu: & postquam dixit ipsa summa veritas. Qui credit in me transiet de morte in vitam. Vbi diem interitus iusti, transitum vocat, hoc est, pascham. Quare sicut in pascha in Ecclesijs pretiosiora paramenta educuntur, diuinaque officia solemnius quam alijs diebus celebrantur, & mundani homines vestes pulchriores efferunt, & quas habent elegantiores, quibus ornati, & decorati incedunt læti, & alacres: ita dies, quo iustus moritur, dies est festiualis, & paschalis, qui in cælo celebratur, in quo illæ beatæ mentes dicunt, Gaudeamus omnes in Domino diem festum celebrantes sub honore istius sancti, qui in terris
15 Deum toto corde dilexit.

Aristo. 2. Metaphis.

Sapien. 9.

Sapien 7.

Ioan. 5.

simile.

MORTIS

MORTIS PRAE-PARATIO.

DVM tempus habemus bonum operemur præparantes nos, vt bene in morte nobis sit: nã (vt inquit Eccleſiaſticus) vbi lignum ceciderit, ibi manebit ſiue ad dexteram ſiue ad ſiniſtram, ſiue ad Auſtrum, ſiue ad Aquilonẽ. Pulchre hic Spiritus ſanctus hominem arbori comparat: nam ſicut arbor, quandiu in terra fixa ſtat, percipit & humorem de terra, & pluuiam de cælo. Sic & homo, quandiu hic viuit, eſt capax meriti, & infuſionis gratiæ, & donorum ſpiritualium. Secundo ſicut in ſylua non ſolum paruę ſed etiam magnæ arbores ſucciduntur: ſic & pauperes moriuntur, & diuites. Securis ad radicem arboris poſita eſt, omnibus imminet. Tertio ſicut lignis, & arboribus potiſsimum vtimur vel ad ædificia, vel ad ignem: ſic homines vel ad gloriam, vel ad gehennã deſtinati ſunt. Quarto ſicut de arboribus, quandiu ſtant nemo ſcire poteſt, in quem vſum tandem applicabũtur, aut in quam partem cadent: ſic nec de homine iudicare poſſumus quid futurũ ſit quandiu hic viuit. Neſcit homo an illa vltima hora dignus amore vel odio erit, vel ſi ad Auſtrum ſiue ad Aquilonẽ declinabit. Per Auſtrum intelligit Eccleſiaſticus partem electorum, ibi enim eſt calor diuinæ gratiæ & lux, per Aquilonem intelligit partẽ reproborum vbi perpetuum frigus & tenebræ erunt. Vult igitur Spiritus ſanctus vt agnoſcamus nos eſſe arbores è terra natas & ſuo tempore ſuccidẽdas ideoq; bonis inuigilemus dũ tẽpus habemus futuraq; præmeditemur. Signanter vero dicit Quocunq; ceciderit manebit, vt oſtendat vtrobiq; eſſe æternitatem. In cuius conſideratione ſi quandoq; moraremur, cautius in Dei ſeruitio, & diligentius, quam viuimus, viueremus: conſideratio enim harum rerum eſt tanquam frænum, quo ſenſualitas retrahitur, ne in vitia & voluptates præceps ruat. Ad extollendam autem hanc conſiderationem, vt efficacius in cordibus noſtris operetur, plurimum præſtabit, illa verba, quæ Beatus Ioannes in Apocalypſi loquitur, perpendere, ait enim ſe vidiſſe angelum habentem falcem acutam, & audiuiſſe vocem dicentem ei. Mitte falcem tuam acutam & vindemia botros vineæ terræ,

Eccleſ. 11.

Apocalyp. 14

quoniam

4 quoniam maturæ sunt vuæ eius. Mirum profecto videtur, cur mori, vindemiare dicens, & homines botros vocans, mortem falcem appellat, cum proprie falx non ad vindemiādum sed ad metendum sit facta. Et communiter videmus non falce, sed alio instrumento vti ad vuas colligendas. Ratio est, quia licet racemus è palmite abscindatur, non tamen palmes siue vitis præscinditur sicut hic. Hac metaphora Spiritus sanctus nobis ostendit mortem seculi (quæ Hispane dicitur hoz) vel falci assimilari, quia sicut falx non solum spicas, sed etiam simul aristas, arūdinemq; cui nitur dissecat: ita mors non tantum rapit hominem, sed cum illo omnia naturalia, tam acquisita, quā à fortuna sibi concessa. Quēadmodum maris fluctus licet trepidi, & furibundi, rupibus illisi ibi sistunt & eorum inflatio disparet, ac tandem in litore defeciscunt: ita propemodum reges, & principes cum omnia absorbere videantur, ad lapidem tamen sepulchri impingentes deficiunt, & licet supremi, & potentissimi protinus in mortis litore sistunt, & non apparent. Omnia cum morte eis defecerunt, euanuerūtque, vt de diuite auaro sanctissimus Iob testatus est dicens. Diues, cum dormierit, nihil secum asferet. Quare mors falci comparatur quia eos ad radicem amputat, vt vitem & racemum, spicam & aristam simul abscindit: in quo omnes adequat: tam egenus, rex, & diues, quam pauper, qui nihil possedit è mūdo egreditur. Igitur fratres mei commoti his sanctis considerationibus contendite, sic vitam vestram instituere, & conscientias vestras per veram pœnitētiam præparare, vt postea, cum mors appropinquauerit, vos paratissimos inueniat. Ad hoc etiam sanctissima res est, & maxime conducens, vt pro vobis aliquot missæ offerantur: nā in eis offertur pro nobis sacratissima mors, & passio Iesu Christi Saluatoris nostri, per quam ipse nobis omnia bona spiritualia gratiæ, & gloriæ meruit, vt B. Paulus affirmat in epist. ad Corinth. dicens. Eum, qui non nouerat peccatum pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in illo, hoc est. Pater æternus dedit nobis filium qui peccatum non fecit, vt hostiam pro peccato, se pœnæ peccati submittens offerret, vt sic per illius meritum à peccatis mundati efficeremur iustitia Dei in illo: nō in nobis, inquit, sed in illo, hoc est: ac si dominus cum seruo suo eousq; iratus esset, vt nullū obsequium, quod ei exhiberet, ab eo acceptaret, & homo quidam nobilis, & venerabilis inter vtrumq; mediator extitisset: si seruus domino

5

6

2. ad Corin 5. c.

simile.

domino reconciliatus vellet ei gratũ obsequiũ gerere, quod vt acceptius esset dño, & gratius per mediatoris illius manus exhiberet, diceretur iste talis gratus in illo, & per illũ. Ità homo, qui in indignatione Dei persistebat, reconciliatus is per Christũ Deo (quod omnino non sufficit, vt saluus fiat, est enim homini iam reconciliato necessarium aliqua Deo exhibere obsequia, & bona opera, quæ pretium suum; & æstimationem habent per Christum Dominum mediatorem.) Cum hoc facit, tunc efficitur iustitia Dei in illo quia à se ipsis eius opera nullius sunt valoris. 7

Ad mortis præparationem.

Zacha. 5. LEuaui oculos meos, & vidi, & ecce volumen volans: inquit Propheta Zacharias. Nomen Hebræum, quod volumini respondet est, migla, quod volumen significat à verbo, Galal, id est, volui. Est itaq; charta, quæ in rotundum cõplicatur, & ob eam rẽ vocatur volumen. Cæterum prophetæ explicata, & euoluta apparuit. In hoc volumine scripta erat sententia Dei, in impios, & flagitiosos homines, sicut in Baltasarem scripta fuit in pariete, vt narratur apud Danielem. Septuaginta vero interpretes vertunt non volumen, sed falcem, quam versionem, vt Græcus, amplecti tur B. Chrysostom. in quadam homilia. Quam etiam versionem verbum Hebræum non respuit: nam idem illud verbũ, quod volumen significare diximus, alijs punctis falcem significat. Quare non male conuenit hęc septuaginta virorũ interpretatio, si verba solũ consideremus. Si autẽ ad sententiã mentem referamus, multo aptius cõuenit, vt sententia, & animaduersio in improbos falx appellatur, quia ea succisi sunt, atq; deleti, & huiusmodi sententia gladius in Sacra scriptura disertis, & apertis verbis nominatur, vt in Apocalipsi describens Christum iudicem B. Ioannes ait. Et de ore eius gladius vtraq; parte acutus exibat. Et hac eadẽ sententia in eodẽ Apoca. dicitur falx: ait enim. Et respõdit Angelus, & dixit ei, qui sedebat super equum. Mitte falcẽ tuam acutissimam, & mete vineam tuã, quoniam maturæ sunt vuę eius. Volans dicitur, tum vt è cælo è tribunali altissimi, & æquissimi iudicis venire intelligatur: tum vt celeritatẽ diuini iudicij, seueriſsimæq; sentẽtiæ intelligamus: vt declarat B. Chrysostom. in quadam homilia, quę citius opprimet impios, quã ipsi opinantur. Quod loculenter B. Petrus explicat dicẽs. Vnũ vero hoc non lateat vos, charissimi, quia

B. Chrysost. homil. 13. ad popu. Antioche. &, 19, & 27.

Daniel. 5.

Apocal. 1 9

Apocal. 14.

B. Chrysost. homi. 27. 8

10 quia vnus dies apud Dominū mille anni, & mille anni ſicut vnus dies. Non tardat Dominus promiſsionem ſuā, ſicut quidam exiſtimant, ſed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitētiā reuerti. Adueniet autē dies Dñi, vt fur: quod diligēter, & attente conſiderare, & ob oculos habere debemus, ne largā nobis peccādi licentiā permittamus. Eſt enim hominis iniqui procraſtinatio, putantis multum ſibi vitæ tēpus reliquū eſſe, ex quo illud incurrit, quod Dauid teſtatur. In operibus manuum Pſalm. 9.
ſuarū cōprehenſus eſt peccator. Sapiētis vero eſt ſemper eſſe paratum, & ita vitā ſuā cōparare, quaſi ſtatim ſit in Dei iudiciū vocandus. Itaq; nunquā ei dies Dñi, vt fur accidit, ſed vt hoſpes expectatus. Hac eadem conſideratione, volantis voluminis, aut ſecuris
11 à cætu nos, & cōgregatione impiorū Eccleſiaſticus reuocare conatur dicens. Non te reputes in multitudine indiſciplinatorum: Eccleſ. 7
memento iræ, quoniā non tardabit. Volans etiam repræſentatur, ne vllus eam ſententiam ſubterfugere poſſe putet. Quia neq; ab Oriente, neq; ab Occidente, neq; à deſertis montibus, ideſt, nulli Pſal. 74.
vlli patet perfugium, quoniam Deus (inquit) iudex eſt.

MORS REPENTINA.

VAM timenda ſit repentina mors, verba illa ſancti Iob manifeſtant, qui ait. Si repente interroget Iob. 9.
12 quis reſpondēbit ei? Vel quis dicere poteſt, cur ita facis? Interrogat enim Deus ſubito nonnunquā, & repente, ſenſim interdum, atq; lento gradu ad iudicium procedit. Sapiēter ergo dixit. Si repente interroget, hoc eſt, hominibus nimine cogitantibus: donat enim nobis Dominus frequenter tēpus fundendi preces, collachrymandi, agendi deniq; pœnitentiā: poſt lachrymas vero & poſthæc omnia poterit tūc homo Deo reſpondere. Nam reſpondere hoc loco idē eſt, quod propriā tueri cauſam, & eam apud iudicē defendere. Poteſt itaq; ſceleratus reſpondere ad lētas illas, & tardas interrogationes: Ego poſt peccata ad lamenta cōuerſus vitæ anteactæ pœnitudine ductus in Deo meas oēs expectationes animū, & cor collocaui: ſi vero repētina morte interroget, vt ſi quēpiā noſtrū imparatum oppri-

opprimat mors, quo modo respondebit? Quis nam potest dicere: Mundum est cor meum? Aut quis gloriabitur mundum se habere cor? Ex his omnibus infertur, quantum prodest semper bene viuere, quia (vt B. Anselmus inquit) non nocet bonis si occidantur, vel subita morte rapiantur, non enim subito moriuntur, qui semper cogitauerunt se morituros. Hoc igitur assidue co- 5
similc. gitemus, siquidem tot quotidie voces nobis Deus mittit cum mortibus eorum, quos mori videmus: ne simus similes ciconijs, quę in turribus & campanarijs ecclesiarum, vbi cymbala sunt, nidificantes, sonitu campanarum, quæ pulsantur nec aduolant nec terrentur: quia illas assidue & quotidie audiũt, atq; ita sonitus illarum eas fugere non facit. Sic obstinati peccatores, cum quotidie audiant pro mortuis pulsare campanas, consuetudine illa & assiduitate sonitus timorem amiserunt ita, vt hæ voces Dei nihil 6
in eis operentur, & quamuis plurimos eosque minores ætate, quam se mori videant consolationem capiunt dicentes intra se,
simile. alios etiam seniores in seculo manere. Quidam iuuenes, cum in die Iouis inter vndecimam, & duodecimam noctis horam anserem, quem furati fuerant, manducarent, cumque ipsis edentibus duodecima hora vnius horologij sonaret quidam eorum dixit. Yo appelo para tal relox, que anda trasero: atque ita à manducatione anseris, quamuis duodecima hora alterius horologij sonuit, non cessarunt. Hos imitatur illi, qui in peccato mortali sæcularibus rebus perfruũtur. Muere vno de su edad, hora es, que da el relox, para que dexe el bocado de la boca, hoc est, para que dexe de peccar, pero el peccador dize: appelo para el otro relox que anda postrero, hoc est, consuelome, que aunque murio aquel 7
que era mas moço que yo, otros muchos ay mas viejos, y no mueren, assi fere yo como ellos. O diabolicam cæcitatem? Heu quot hæc falsa imaginatio in infernum detrusit. Euigilate ergo fratres à tam periculoso somno, & vos ipsos præparare incipite, ne repente
similia. mors vobiscum congrediatur: animaduertite qua cura ille, qui mare transmeare vult, cibaria, & ad vitam necessaria præparat, ne cum tempestas exorta fuerit, aut nauis præ calore, hoc est, en calma in medio maris vlterius progredi non potuerit, cibaria nõ desint, ille etiam qui ad bellum pergit quanta cura & solicitudine se præparat: & quam sollicitus mercator propter lucrum nũdinatur: ac denique quanta cura omnia, quæ corpori necessaria

sunt

8 sunt, præparantur: nihil vero curatur de anima, quæ ad longissimas partes, ac semotissimas regiones nauigatura est, id est, ha de nauegar a las partes de allende & in bellum itura est, y espera de auer grandes ganancias y no ay cuidado de prouisiones para ella, ni de armas ni de ensayos, ni de andar de feria en feria, hoc est, de vn exercicio sancto en otro, y todo esto por falta de consideracion. O vtinam homines intelligerent, quomodo eo die, quo nascuntur è ventre matrũ suarum, statim mors eos insequitur luego sale en busca de su vida, y aqui toma, y alli toma, quãdo sanos quando enfermos, ora cayendo, ora leuantando jamas los dexa sola vna hora, hasta encerrar los en la estrecha sepultura. Si igitur hoc ita est miror equidem, & etiam scandalizor cum video eos, qui in tam angusta sepultura futuri
9 sunt, tam ample & largiter in hac vita viuere. Quidam Sapiens ex Garamantis sic Alexandrum magnum allocutus fuisse legitur. Scias ô Alexander nos idcirco bellum tibi inferre non curare, quia videmus aperte, & tibi, & nobis vitam quam citissime esse finiendam, & tandem insaniam sapit (id est tiene resabio de locura) velle hominem in aliena terra sibi domicilium præparare. Si hanc considerationem gentiles homines faciebant, quid obsecro æquum est considerent Christiani tanto fidei lumine illuminati, ac tot virorum sanctorum, qui sancte vixerunt, & mortui sunt, exempla habentes. Patriarcha Iacob (vt sacra refert scriptura) morte appropinquante collegit pedes suos super lectulum, & obijt, ap- Gene. 49.
10 positusque est ad populum suum. Iunxit pedes ac genua cum ore, & sic finem dedit diebus suis. In corpore humano nihil est magis remotum ab ore quam pedes: cum autem sanctus vir pedes cum ore iunxit tali tempore, scilicet quando vltimum vitæ spiritum efflare volebat, non est credendum eum casu fortuito, sed mysteriose nimis hoc fecisse. Per pedes igitur affectiones, & bona proposita designantur, per manus opera, per os, quo loquimur intelliguntur verba, vota, & promissa. Oportet igitur vt in vnum coniunganus os cum manibus, & pedibus antequam moriamur. Ille moritur ore à manibus separato, qui vnum dicit, & aliud facit, & ille moritur manibus separatis à pedibus, qui bona desideria, mala autem opera habet. Ab hac maledictione Deus nos eripiat: nam bene loqui &

male operari magis ad antiquos Philosophos, quam ad bonos Christianos pertinet. O fœlix homo ille, quem mors inuenit ore simul cum pedibus, ac manibus coniuncto, hoc est, que su dezir y el hazer, y obrar, y el dessear las palabras, y las obras, y el prometer, y el cumplir, todo es vno. Sic etiam dicitur de Abraham, quod senex erat, dierumque multorum. Non dicitur noctium multarum, Genes. 24. sed dierum multorum ad significandam claritatem, & splendorem vitæ eius, ac sanctorum operum suorum.

MORTIS MEMORIA.

VIDAM Philosophus nihil inuenit, quo Alexandrum magis humiliaret, quam mortis memoria: cui cum Alexander ipse dixisset, vt aliquod beneficium à se deposceret tanquam à rege, statim Philosophus quoddam insigne popposcit videlicet, vt sibi schedulam, siue saluum conductum quo à morte liber, & immunis esse posset, condonaret. Cui Alexander respondit. Mihi potius optarem si tibi dare possem. Ad quem inquit Philosophus. Ergo tu mortalis es, cui Rex. Ita sane. Ad quem Philosophus: Non dubito quin sis mortalis, sed quod te mortalem esse credas nimis dubito, quoniam eam vitam agis, ac si nunquam esses moriturus. Quod multis Christianis proh dolor dici potest, sic enim corrupte viuunt, acsi nunquam essent morituri. Singularis ergo eis esset medicina continua mortis memoria. Si cui vestrum interrogaretur hæc quæstio. Quid est quod fuit? Responderet certe. Quod factum est. Rursus si ab eo quæreretur. Vbi est pater tuus? Responderet. Mortuus est, & cum sepeliuimus quando ipse minus de morte sua cogitabat. De te autem quid futurum esse putas? Pater nunc in mundum venio. Quin potius ex mundo in infernum pergis, si tuus viuendi modus spectatur: idcirco oculos aperi, & vide quod sicut alij quam plurimi iuuenes tui pares mortui sunt, poteris tu hodie vel mane

vitam

3 vitam finire, & attende quid de te erit ſi in eo, in quo nunc es, ſtatu, moriaris, ideo non dicas. Venio in mundum, ſed potius cor tuum reformare incipe animo cuoluens, quam incerta ſit tam in adoleſcentibus, quam in ſenibus hora mortis.

Mortis memoria.

PErpendit Beatus Auguſtinus, quod cũ Adam in ſœliciſſimo illo ſtatu innocentiæ eſſet, nomen impoſuit vxori ſuæ, ſcilicet, virago, poſtquam autem ipſa inducente peccauit, & vterque propter peccatum quod commiſerunt ad mortem damnatus fuit, ei nomen impoſuit Eua, id eſt vita. Quorſum ò Adam vxorem tuam vocas vitam, poſtquam ipſa morti damnata eſt? Ad hoc reſpondeo, quod præcipuum eſſe rerum eſt illud, quod habent reſpiciendo Deum, & ideo, dum vita potuit eſſe matri Euæ occaſio obliuiſcendi Deum, non poterat tam conuenienter appellari vita. Pero porque las miſerias de la vida, y el eſtar obligada a la muerte la obligan a pegarſe con Dios, y a llamarle, que le ſocorra: entonces es vida, entonces es Eua, y entonces es madre de gente viua. Idcirco quando Eua in illa magna proſperitate erat, non imponitur ei nomen vitæ, etenim proſperitas illa poterat ei eſſe ruinæ occaſio: poſtquam autem morti damnata eſt, nuncupatur vita: quia cum memoria mortis, cui obligata erat occaſionem habebat magnam, vt eſſet ſancta, ac vitam æternam conſequeretur. Ex hoc infertur, quantum errant illi, qui omnem ſœlicitatem ſuam, & efficaciam collocant in quærendo proſperitatem in vita humana, ſiquidem proſperitates & ſœlicitates humanæ, licet tam breues ſint, cauſa & occaſio ſunt, quod homines altiſſimi Dei obliuiſcantur. Et quidem de breuitate ſœlicitatis humanæ in libro Iob ſic dicitur. Velut ſomnium aduolans non inuenietur, tranſiet quaſi viſio matutina. Quemadmodum qui ſomniant ſomnia lætabunda (veluti ſe eſſe Reges, vel principes aut magnos dominos) quando è ſomno euigilant, ſe ipſos deceptos, & vt antea pauperes inueniunt. Cum Rex Ezechias in flore iuuentutis ſuæ nuntium à Deo accepit, quo ei præcipiebatur, vt ſe ad mortem ſtatim præpararet, cumq; ingenti lachrymarum copia à Deo cõſequeretur, vt per quindecim annorum ſpatium ipſius

B. Aug. lib. 11. ſup. Gen. c. 17.

4

5

Iob. 20. ſimile.

Iſai. 38

vita prolongaretur, considerans & animo euoluens breuitatem 6
vitæ, & illa, quę in eo paucorũ annorũ spatio facturus erat, dice
re cępit his verbis. Recogitabo tibi omnes annos meos in amari
tudine animæ meæ, vt videlicet me ó Domine paratum in-
uenias, quando in iudicium me vocaueris. Et statim cum
ipso Deo sermocinari incepit hoc modo. Domine si sic viuitur
& in talibus vita spiritus mei corripies me & viuificabis me: ec-
ce in pace amaritudo mea amarissima, id est, si vita hominis
adeo momentanea est, & breuis ac laboribus, & miserijs plena,
hoc certe argumento meam Domine negligentiam increpasti,
meque ita conuicisti, & inclinasti, vt, siquidem ita se res habet,
velim posthac aliũ viuendi modũ sumere: & sic fiet in pace ama-
ritudo mea, amarissima. Quę verba alij clarius verterũt hoc mo
do. Cedet mihi in incolumitatẽ hæc amaritudo amarissima hoc 7
est, ex his amarissimis lachrimis suauissimos vitæ & iustitiæ fru
ctus carpã. Attendite, obsecro, vtilitatẽ, quam bonus Rex ex con
sideratione mortis, & ex breuitate vitæ educere volebat. Lachri
mis itaque hic probus vir obtinuit, vt Deus vitã eius per aliquot
annos extẽderet: & forsã hoc ideo fecit Deus, quia sciebat ipsum,
tempus illud in bonis operibus esse consumpturũ. Sæpe enim
videmus, cũ quis male vixerit, Deum illi ægritudinẽ vel alium
laborem mittere, quo ipse resipiscat, & veram pœnitentiã suo-
rum peccatorũ faciat, atq; efficacissimis propositis, & lachrimis
reliquũ vitæ suæ tẽpus optime insumat ita, vt aperte conspicia-
tur id non fictũ esse, & tamen Deus illũ ab hac vita tollit, quãdo
parece que fuera bien, que Dios le dexara para hazer penitencia
Simile. algunos años. Esto es como vno que juega y pierde vna, y qua- 8
tro y diez vezes, viniendole despues vn juego bueno dizele
su amigo. Echael resto. Echalo, y gana, con que se desquita, y
aun mas. En viendo el amigo que ha ganado mata la vela, y
dexalos a escuras, porque no buelua a perder lo que auia ganado.
O que buen amigo es Dios: vee, que tiene buen juego el que
antes era peccador, y con aquella enfermedad cobro la gracia
perdida, y se desquito de quanto el demonio le auia ganado, y
aun queda rico, y Dios entonces matale la candela, quitale la vi-
da, para que no buelua a perder su alma, porque vee que si viuie
ra mas, se perdiera.

MORTVORVM EXEQVIAE.

EXEQVIAS, & funebrem pompam defuncto rum tanti æstimauit antiquitas, quod secundum Plutarchum non licebat Lacedæmonijs epitaphium figere siue titulum in mortuorum sepulchris, nec minus prædicabatur mors alicuius siue viri, siue fœminæ, nisi generose vixerant, vel mortem in bello oppetierant. At vero inter Romanos præcipiebat lex gesta no bilium virorum musicis instrumentis decantata nullo superad- 2 dito prædicari: grande enim nefas habebatur in his actionibus quidquam mendacij proferre. Quare Homerus Græcorum Poetarum facile princeps fortissimum Achillem fides tangentem digitis, heroumque facta memorabilia decantantem introducit: vt memor gestorum insignium antiquorũ Principum, & Ducum se melius disponeret, & aptius ad bellum præpararet. Priscorum enim musica (teste Plutarcho) ad mortuorum heroica cõcinenda inseruiebat, vt viuis animos adderet & calcaria adhiberet. Vnde Plato in persona illius famosæ Aspasiæ dicit in Menexeo concionem defunctorum talẽ esse debere, quod sufficientissime defunctos prædicet, & collaudet, viuosque indita benignitate adhortetur, necnon fratres, & filios ad æmulationem virtutũ proauorum inuitet, & parentes, cæterosque propinquos ætatis prouectę cõsoletur. Tullius etiam inquit, antiquos 3 in funebri apparatu statuas suorum illustrium prædecessorum ante feretrum præferre, quas ære conflatas, siue lapide expolitas habebant, per quas gesta heroica, virtutes, splendidosq; triũphos, quibus eorum proaui floruerunt, indicabant. Has statuas antiqui ante feretra defunctorum præferebant, sicut modo cruces, & insignia nostri præstantissimi ducis, & magistri Iesu Christi turbam præcedentes in processionibus portamus. Quam consuetudinem Reges & magnates huius tempestatis in funere, & exequijs imitantur, templorum parietibus vbi celebrantur, vexilla, insignia, suorumque prædecessorum stemmata figentes. Hæc omnia facto memorabili, quod diuina scriptura de

Plutarch. in apophtegmatibus.

lib. 2. de leg.

Homer ilia. lib. 9.

Plutarc. lib. de musica.

Plato in Menexeo.

Cicero. li. 2 de oratione.

ra de fortissimo duce Simone Machabæo recensetur, cõfirmantur, 4
qui cum cognouisset Ionatham fratrem suum à perfido Tripho-
Machab. 13. ne dolose fuisse interfectũ (sicut ait sacer textus.) Misit Simon, &
cœpit ossa Ionathæ fratris sui, & sepeliuit eum in Modin ciuitate
patrum eius. Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno, &
luxerunt eum dies multos, & ædificauit Simon super sepulchrum
patris sui, & fratrum suorum ædificium altum visu lapide poli-
to retro, & ante, & statuit septem pyramides vnã contra vnã pa-
tri & matri & quatuor fratribus: & his circumposuit columnas
magnas & super columnas arma ad memoriam æternam, & iux-
ta arma naues sculptas, quæ viderentur ab hominibus nauigan-
tibus mare. Ex quo prudens lector percipiet, quam aperte & pla-
ne hæc descriptio sepulchri, stemmatum & sumptuosi apparatus
antiquam consuetudinem figendi arma, sculpendi imagines, & 5
memorabiles demonstrationes in sepulchris & monumentis
omnium diuersis hominum conditionibus declarat, & ostendit.
Libri etenim hominum ignorantium sculpturæ sunt & picturæ
legentium in eis epitaphia, stemmata & historias illius, quod se
qui debent imitari, & intelligere. Quæ de causa præstantissimus
hic Dux Simon Machabæus figit arma in exemplar Ducum il-
lustrium, qui terrestri pugna dimicant, naues vero in eorum exẽ-
plum apposuit qui mari nauali bello insignes fieri cupiunt. Vn-
de non incongruum est concionatores in exequijs Principum
defunctorum ad vinos exempla notabilia, & scitu dignissima
Ad Heb. 11. antecessorum proponere, vt Diuus Paulus Hebræis ponebat ob
oculos dicens. Mementote præpositorum vestrorum, qui vo-
bis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuer- 6
sationis, imitamini & fidem. De Iuda Machabæo legitur missi-
2. Mach. 12. se Hierosolymam duodecim milliadrachmas argenti, offerri eas
ibi pro peccatis mortuorum. Nõ sumptus fecit fortissimus Dux,
in pompis, vestibus luctuosis, & alijs huius sæculi vanitatibus, si-
cut hodie multi faciunt. Qui, si pro anima sua millia ducatorum
eroganda legant, nongenta in paramentis, & vestibus lugubri-
bus, tumulis erigendis, in epulis, conuiuijs, ciusmodique vanitati-
bus consumi volunt & vix centum missæ pro illo offeruntur,
tanquam si illa pompa, & apparatu anima eius citius, quam mis-
sarum sacrificio è purgatorio eripienda foret. Contra quam va-
Plin. 7. lib. nitatem, & mundanum abusum Plinius scribens in principio

septimi

7 septimi libri inuehitur dicens. Inter omnia animantia, quæ natura produxit solus homo lachrymatur, solus inuidet, solus homo auarus, solus suspicione laborat, solus longam vitam exoptat, solus denique in sui sepulchrum terram effodit. In quo eum uerissimè locutum fuisse apparet: quia, si bene perpenditur, nullum cæterorum animantium diuitijs insolescit, paupertate tristatur: aut diuitias recondere, vel conseruare, aut nascens emittit lachrymas, aut moriens tristatur, sed solummodo de vita agit nulla cura habita sepulturæ, solus delirus homo à Genua marmor asportat, à Venetijs alabastrum, ebur ab Æthiopia ad nihil aliud, quam vt superbum ædificet sacellum, & mausoleum erigat, quo ossa putrida recondantur, & viscera illius vermes corrodant. Multi historiographi referunt Alexãdrum in funere cu-
8 iusdam amici, cuius nomen Ephestion, tumulum vsque adeò superbum erexisse, vt in eo decies sexagies centena millia pecuniarum (seis millones) dispenderit: & ita antea, nec postea nullum alium illi æqualem in sculptura extitisse memoriæ proditum est. Satius esset fratres, & animis vestris vtilius, vt id, quod in his vanitatibus insumendum erat (siquidem non sumus ethnici sicut Alexander) in eleemosynis, sacrificijs, atque alijs sanctissimis operibus impenderetis in remedium, & satisfactionem fidelium animarum: melius etiam esset, vt relictis vanitatibus moderata pompa essetis contenti.

Curtius, Iustinus & Diodorus.

Nam (vt inquit Beatus Augustinus libro de cura pro mortuis) pompa funeris, agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturæ, monumentorum opulenta constructio, viuorum
9 sunt qualiacunque solatia, non adiutoria mortuorum. Et super omnia vos ad exequias mortuorum congregare contendite cum conscientiæ puritate. Quare consilium est satis pium, cum fideles ad exequias, & funebres pompas defunctorum conuocantur, vt vnusquisque per se aliquem contritionis actum faciat, summoque studio det operam, vt in gratiæ statum restituatur; sine qua fides mortua est, & orationes, oblationesque defunctis, seu defuncto minime prodesse possunt pro quibus fiunt, nisi cum in Ecclesiæ nomine offeruntur. Namque sicut mortuus viuo manibus, pedibusque ligatis succurrere non valet: ita Christianus lethali crimine infectus animæ viuæ per gratiam succurrere nequit, quæ quasi manibus, &

B. Aug. lib. de cura pro mortuis.

simile.

pedibus vincta in purgatorio detinetur, quæ se nequaquam dissoluere potest, nec ab illis pœnis liberare. Vnde maxime conducit prius se Christianos à culpis exoluere, vt animæ defunctorum mediantibus eorum orationibus, & sacrificijs à pœnis dissolui queant.

MORS PECCATORVM.

Iudicum. 9.

IN libro Iudicum legitur, quod cum tyrannus ille Abimelech videret sibi percussum, & confractum fuisse caput à quadam fœmina, quæ lapidem ab alta turri in eum proiecerat, vocauit (inquit sacer textus) armigerum suum, & ait ad eum: Euagina gladium tuum, & percute me, ne forte dicatur, quod à fœmina interfectus sum. O infælicem hominem, qui tali tempore, nec Dei nec seueriſsimi iudicij eius, sed tantum ignominiarum mundi recordatus est. Hoc modo solent improbi vitam finire, qui miserrima mortis hora magis sunt soliciti de pompa mundi, de celebri exequiarum apparatu, ac de alijs vanitatibus, quam de salute animarum suarum. De morte horum infælicium maximam possumus habere compassionem. Propter mortem pulcherrimi Absalon deplorabat sanctus Dauid, & dicebat. Fili mi Absalon Absalon fili mi. Quis mihi tribuat, vt ego moriar prote? Absalõ fili mi, fili mi Absalon. In repetitione horum verborum sanctus Rex maximam tristitiam cordis sui, atq; amaritudinẽ significabat, & dicunt Doctores ipsum tantopere filium suum deplorasse, eo quod videbat eum in peccato mortali è vita discessisse. Atque ita proferens verba illa, quis mihi det, vt ego moriar pro te, perinde est, ac si diceret. Costado me vuiera a mi la vida, porque tu no murieras en pecado. Si ergo ô frater non vis turpissima morte sicut isti vitam finire, bene viue, & ita bona morte morieris. Sicut enim in rebus naturalibus non videmus, quod lupus caudam ouis habeat: sic perquam raro videmus quempiam male viuere, & bene mori. Sed dices. Ego adolescens diues, fortisque sum, &

1 Regũ. 18.

1

2

Simile.

& in flore meæ iuuentutis : quomodo ergo, vt iuuenis non ſum victurus? O frater mi neſcis mortem nemini parcere, nec amicitiam cum aliquo habere? Quemadmodum falx ſimul ſpicas altas, medias & inferiores ſcindit: ſic & mors omnes omnium ſtatuum rapit. Verum eſt, ſed forſan ego tam cito non moriar. O magnam fallaciam? ò ceuo con el qual peſca el demonio gran multitud de hombres, ò ceguedad que a tantos has hecho dar de ojos en la condenacion. Quiça no morire tan preſto dizes? En quiça pones tu ſaluacion, como hombre deſalmado? En quiça pones tu perpetua felicidad? O infelicidad? Quiça no moriras eſte año, y quiça moriras: ſi autem hoc anno moreris in infœlice, & execrando ſtatu, in quo nunc es, quid de te erit? Quis te à gehenna eripiet? Perpende, obſecro, frater hæc omnia, & aperte videbis, qualiter oporteat, te ex nunc pœnitentiam facere. Vbi primum Propheta Ionas Niniuitis prædicauit eiſque dixit: Adhuc quadraginta dies & Niniue ſubuertetur, ſtatim ciues illius vrbis, ſe ad Dominum conuerterunt, egeruntq; pœnitentiam, qua ſummum Deum placarunt. Quadraginta dies ſanctus Propheta ex nomine Dei illis Niniuitis conceſsit, quibus finitis, ſi pœnitentiam non agerent, tota ciuitas deſtruenda, atque euertenda erat. O miſer peccator quis tibi quadraginta dierum ſpatium ad viuendum conceſsit? Nullus profecto hic eſt, qui dicere queat, ciuitatem ſui corporis vſque in craſtinum diem eſſe permanſuram. O nos miſeros, qui necdum quadraginta dierum, aut quatuor, aut vnius diei, vel vnius ſolius horæ certitudinem habemus! Si igitur hoc ita eſt, quare nos ipſos in cinere, cilicio, ieiunio, & ploratu non humiliamus? Magna profecto eſt noſtra cæcitas. Loquens Diuus Paulus de Chriſto Redemptore noſtro inquit. Talis decebat, vt nobis eſſet Pontifex. In quibus verbis docet Beatus Apoſtolus ſingulare beneficium, quod filius Dei in nos contulit: Pontifex enim idem eſt, quod pontem faciens. Quis, obſecro, ex tot malis culpæ, & pœnæ, quot ſunt in hac vita, in tot bona gloriæ, qualia nobis in alia vita promittuntur, poſſet tranſire, niſi clementiſsimus Ieſus eſſet in medio factus pons, vt per illum, & per merita eius coniuncta cum bono vſu liberi arbitri ex tantis malis ad tanta bona tranſeamus? Sed animaduertite hunc pontem eſſe ſublevatorium, id eſt eſta puente es leuadiza que denoche ſe leuanta, yde dia ſe paſſa.

4 Ionæ. 3.

5 Ad Heb. 7. 8.

similia.

Dum vita noſtra manet, per hunc pontem tranſire poſſumus, 6
licet in plurima peccata inciderimus, remedium tamen adhuc
reſtat ad tranſeundum per hunc pontem, verum finito die vitæ,
in nocte mortis nullum reſtat remedium ad tranſeundum, &
quamuis pro re certiſsima haberemus, nos repentina morte non
eſſe morituros, ſed per aliquod dierum ſpatium ante mortem
ægrotaturos maximus profecto error eſt ad id tempus pœniten-
tiam noſtram differre. Nam ſicut horologium, quod compoſi-
ſimile. tum eſt, ſemper ictibus quibuſdam moderatis, ac temperatis
progreditur (id eſt, ſiempre va dando vnos golpes moderados,
y templados,) ſed finita hora, hoc eſt, tempore illo quo hora ſo-
nare vult, totum illud artificium maximo impetu voluitur, ita
vt totum horologium diſſolui, & minutatim confringi videa-
tur. Sic horologium noſtri corporis dum viuimus, licet dolo- 7
res, & ægritudines patiatur, moderatim, & pedetētim pergit, ſed
finita hora vitæ, id eſt, al acabar la hora de la vida, quando ſe
deſarma, y deshaze el armonia del cuerpo, y ſu concierto diſpa-
ran con tanta furia los dolores, que queda el miſerable hombre
como atonito, turbado el juyzio, y la razon, y no con aquella
diſpoſicion, que ſe requiere para la verdadera penitentia. Et ob
hanc cauſam dicunt ſancti pœnitentiam, quæ hora mortis fit,
dubiam eſſe. Euoluite fratres, & profunde conſiderate hæc
omnia, & maximum remedium atque vtilitatem animabus ve-
ſimile. ſtris reperietis. Peritus gubernator nauis non in principio, aut
in medio ambulat, ſed in fine, hoc eſt, in puppi ſedet, ex quo loco
totam nauem regit, eamque paruo clauo moderatur, & ita ad op-
tatum portum tandem peruenit. Vultis totam vitam veſtram ita
gubernare, vt ſalutis portum conſequamini? Non quieſcatis in 8
medijs ſolum conſiderandis, ſed inſpicite finem, ſedete cum co-
gitatione in exitu, & fine rerum humanarum: & ita tranſibitis
mare mundi gubernantes, ac moderantes vitæ nauem clauo ra-
tionis donec ad portum beatitudinis peruenietis, & veram pa-
triam obtineatis.

Exemplum. Vir quidam magni animi aliquando ſuperbo Alexandro di-
xit. Quamuis leo ſit Rex inter cætera animalia, nihilominus ta-
men tandem etiam à minutiſsimis formicis voratur: & quam-
uis proceræ, ac fortes ſint arbores tandem ab ipſis ventis concu-
tiuntur, & euelluntur: ita tu Alexander, quamuis nunc domi-

neris

neris hominibus, tandem à vermibus consumeris. De Aristote-
9 lectiam legitur, quod post obitum apparuerit cuidam discipu-
lo, dixeritque ei. Omnia quæcunque sciebam oblitus sum, so-
lum mihi supersit hoc scire, quod in perpetuum perierim. De
illo maximo, & crudeli tyranno Cyro permisit Deus, vt à mu-
liere occideretur, & caput eius in vtrem sanguine plenum con-
jiceretur, vbi ei sic dictum est. Ibi poteris te sanguine exsatu-
rare, quem tantopere desiderabas. De Nerone etiam propter
suam crudelitatem legitur, quod viderunt eum in inferno mise-
rabiliter ardentem atq; se ipsum tingentem, verum in aqua, quæ
erat veluti liquefactum aurum.

Vbi nos legimus, homo cum in honore esset non intellexit, Psalm. 48.
comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis,
10 potest verti: Comparatus est brutis insipientibus, quæ exci-
duntur, siue interficiuntur. Vt sit sensus. Homo ad imaginem
Dei factus, & ab eo in excelsa dignitate constitutus, qui nisi in
crimen incideret, esset immortalis, abiecit se ipsum per pecca-
tum, & cum Deo parere, & cœlestia expectare deberet, po-
mum prohibitum comedit, quo mortem sibi parauit, &
mansit mortalis, similis animantibus brutis, quæ in-
tereunt. Etsi enim anima immortalis est, cor-
pus tamen perit & corrum-
pitur.

IN MOR-

IN MORTE ALI-
CVIVS PRINCI-
pis Concio.

Memor esto iudicij mei, sic enim erit & tuum: mihi heri, &
Eccles. 38. *tibi hodie.* Ecclesiastici. 38.

SI Ethnicus orator hanc causam quæ hodierna die mihi tradita est, tractandam susciperet, inueniret profecto satis amplam materiam, in qua totum artificium, & primorem suæ rhetoricæ posset impendere. Posset laudare hunc strenuum Principem 2
de generositate eius sanguinis, ac de excellentia eius genealogię, posset laudare illum de magnitudine status eius, de animo inuincibili, de rebus, quæ præclare gessit, de singulari eius prudentia, de admirabili discretione, de sapientia, de pulchritudine, atque eleganti forma, qua Deus ipsum ornauerat. Verum esto quod rhetoricus hoc amplissime tractare posset: tamen concionatori euangelico (cui omnis ostentatio, & adulatio, quinimo & omnis doctrina, quæ non sit ad ædificationem, & vtilitatem animarum prohibita est) id licitum nequaquam erit. Cum vero ex his laudibus nulla sequatur spiritualis vtilitas, diligentia mea in re tam extranea, & peregrina huius sacrosancti muneris reprehensibilis esset. Idcirco ex amore eius dun- 3
taxat motiuum, & occasionem sumam, vt id, quod magis ad animarum nostrarum vtilitatem conducit pro tenuitate ingenij mei tractem. Pro cuius initio vos obsecro fratres vt vnus quisque fingat & consideret. Hunc Christianissimum Principem ex ea sepultura, in qua iacet mortuum cuilibet nostrum in particulari hæc verba dicere. Memor esto iudicij mei,
B. Hieron. in epist. ad Paulam Vrbicã. Euseb. li. 10. præpar. euangel. c. 2. &c. Vbi alius vertit. Memento sortem meam perinde esse, ac tua futura est. Quibus verbis defunctus ipse inducitur cum viuo loquens, & quid eum facere oporteat describens. Ego, inquit, mortuus fui heri, & tu forsan hodie morieris, parum differt mors tua à mea. B. Hieronymus, & Eusebius dicunt Sacram scripturam

in

3 in lingua Hebræa magna myſteria, ac plurimas elegãtias in ſe cõtinere, non ſolum in verbis, ſed etiam in punctis, quæ pro vocalibus inſeruiunt, quare forſitan Chriſtus Redemptor noſter apud Diuum Matthæum dixit. Iota vnum aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant. Atque ita vno eodemque verbo ſignificant Hebræi mortuos, & viuos: quod quidem verbum, cum idemmet ſit, in prolatione, ſeu pronuntiatione, cum ſcribitur, vno duntaxat puncto differentiam facit, punctus enim, quo ſcribuntur viui, vno modo ſignatur, punctus autem quo mortui ſcribuntur, alio modo figuratur. Methim namque ſignificat mortuos, & viuos, & quando ſcribitur his duobus punctis hoc modo (..) poſitis ſignificat mortuos: quando autem ſcribitur his duobus punctis hoc modo (:) figuratis ſignificat viuos. Matth. 5.

4 Itaque differentia conſiſtit in hoc quod alter punctorum ſit ſupra alterum: vel ſit ad latus æqualiter, ad hoc, vt diuerſas res videlicet mortuos, & viuos ſignificet. Vt inde manifeſte cognoſcas, quam parum diſtant viui à mortuis: inter quos ſolum pro differentia, & diſcrimine eſt punctus. Si igitur hoc ita eſt; quod inter nos, qui nunc viuimus, & inter mortuos punctus tantummodo differt, merito, atque optimo iure non debemus in vanum hoc punctum expendere. Quod conſiderans beatus Apoſtolus inquit. De temporibus, & momentis fratres non indigetis, vt ſcribamus vobis ipſi enim ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet. Perpendite, quæſo, verbum illud, & momentis: vbi ſanctus Apoſtolus nos admonet, vt non ſolum ex temporibus, verum etiam ex horis, & momentis vtilitatem, & commodum educamus, ſiquidem vita noſtra tam breuis eſt, & mortis hora tam incerta. De hac vitæ noſtræ breuitate inquit ſanctus Iob. Dies mei tranſierunt quaſi naues portantes. Vbi Simachus vertit, ſimiles nauibus feſtinantibus. Naues dicit dies hominis, & ſi naues ſunt, ergo mundus mare tempeſtuoſum, in quo nauigandum eſt. Si naues, ergo vita humana, vita biremis eſt: ſi naues, ergo æſtus & frigus, laſſitudo, infirmitas procellæ ſunt, quibus quotidie concutimur: ſi nauis vita humana, ergo aere indigemus, vt nauigare poſſimus, quod experientia comperimus eſſe verum: nam ſi alicui noſtrum nares clauderentur, ne aerem perciperent, ſtatim nauis ſtaret, & non vltra progrederetur, ſtatim vita conſummaretur. 1. ad Theſſ. 5. Iob. 9.

tur. Naues vero poma portantes, vitam vocat sanctus Prophe- 6
ta, vt magis ampliaret vitæ nostræ accelerationem: nam sicut naues pomis onustæ leuioris ponderis sunt, citius ad portum perueniunt, ne enim putrefiant poma extensis ambobus velis præcurrunt volatu celerrimo: & ita in Hebræo habetur. Naues voluntatis, hoc est, naues, quarum celeritas est ad voluntatem nauigantium, quod paraphrasticè Simachus vertit dicens, similes nauibus festinantibus, vt homines intelligerent dies humanæ vitæ non solum esse naues, sed naues velocissimas, quæ velut aues volant. Animaduertite etiam hic fratres, quæ sanctus Iob vobis dicat, cum vitam vestram appellet nauem pomis onustam: vult enim vos docere, quod fortitudo, pulchritudo, agilitas, salus, quæ sunt merces quibus corpus vestrum onustum incedit, & nauigat per hoc mare magnum sæculi huius, po- 7
ma omni corruptioni proxima esse. Quare Deus multis iuuenibus vitæ telam succidit in dimidio dierum suorum cum naues onustæ incedunt fructibus recentibus, ne si demorentur po-
Sapient, 4. ma putrefiant: sicut de quodam iusto ait Sapiens. Translatus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Admiratione dignum videtur cognouisse hominem speciosum forma, robustum corpore, paucis iam elapsis diebus videre illum inclinato capite, submisso dorso incedere innixum baculo, quid est hoc nisi, quia poma ex nimia detentione putrefacta sunt? Addit etiam sanctus Iob aliam similitudinem non minus dignam consideratione, quam superiorem.
S imile. Et sicut aquila volitans ad escam. Dies vitæ hominis similes sunt aquilæ velocissimo volatu volanti ad prædam. Perpende 8
qualiter hic sub hac metaphora beatissimus Iob arguat ex altera parte vitæ nostræ celeritatem in hoc, quod ait dies pertransire, quasi aquilam festinantem ad comedendum, ex altera vero nostram vanitatem & inconsiderationem: quia cum ex vita nostra non habeamus nisi, nunc, (vt ait Philosophus) quotidie eam breuiorem facimus irretiti cutis temporalium, nullam requiem die, ac nocte sumentes, quasi aquilæ ad prædam alij pro honoribus, alij vero pro dignitatibus Ecclesiasticis, atque alij pro diuitiarum acquisitione, hinc, inde transmigrando solicitudinibus, & anxietatibus vitæ nostræ quotidie partem aliquam addimus. Hanc etiam breuitatem significauit regius Pro-

pheta

9 pheta quando Psalmo quadragesimo quarto hunc titulum impo-
suit. In finem pro his qui commutabũtur. Qui quidem Psal-
mus sic intitulatus legitime dedicatur Iesu Christo Reparatori
nostro, qui est finis legis, & Prophetarum. Et Beatus Basilius
inquit per illa verba, pro his qui mutantur, homines intelligi:
eo quod vita humana non solum sit breuissima, sed etiam quæ-
dam continua commutatio. Et in hoc loco (vt notat Eusebius
Cæsarienſis, & Theodoretus) Aquila transtulit. Super lilijs.
Et Simachus & Theodocion transtulerunt pro floribus. Ita-
que eos, quos versio nostra vocat mutabiles, hi interpretes ap-
pellant lilia, seu flores, quæ omnia caduca sunt, & quæ non
permanent, siquidem quam citissime marcescunt, & arescunt.
Tertulianus ait, lachrymas pueri recenter nati esse signum bre-
10 uissimæ vitæ, quam victurus est, vix enim nascitur homo,
quando mortem suam præsagit, & deplorat. Atque ita dixit
scholiastes Tertuliani quod cum pueri vbi primum in hanc lu-
cem prodeunt, lachrymis & gemitibus dicere incipiunt, a, a:
perinde est, ac si de Adam, qui fuit tot malorum principium,
conquerentur, & puellæ recenter natæ dicunt quando plorant,
e, e: quod perinde est ac si Euam, quæ ianuam aperuit, per
quam tot mala ingrederentur in mundum, accusarent. Sed ob-
seruandum est quod quamuis vita de se breuis sit, tamen pecca-
tores suis sceleribus eam breuiorem faciunt: iusti autem ipsam
aliquantulum protendunt, vt Sacra scriptura in Prouerbijs do-
cet, vbi sic dicitur. Timor Domini apponet dies, & anni impio-
rum breuiabuntur. Timor Domini significat hic timorem filia-
11 lem, qui à diuino amore procedit: vbi includitur Dei veneratio,
cultus diuinus, & pietas, ac per consequens omnes virtutes, quæ
dies, & annos vitæ augent. Si enim homo naturaliter quinqua-
ginta annos victurus erat, quia humilis, castus, pius, ac timens
Deum extitit, ciper diuinam misericordiam dies atq; anni augen
tur, vt possit maiorem gloriæ coronam promereri, & ita dives
plurimis meritis securè ab hac vita exeat: nam de eodem sancto
timore in eisdem Prouerbijs dicitur. Timor Domini fons vitæ,
vt declinet à ruina mortis scilicet iustus ornatus tali timore. Que
(obsecro) & qualis est mortis ruina, à qua Dei timor liberat?
Esse subitam, esse imparatam, esse in peccato mortali, esse sine iu-
dicio, & absque eo, quod ille, qui eam patitur, sentiat se mori, vt

Psal. 44.

B. Basilius in comment. super Psal. 44.

Tertul. lib. 4. cont. Marcionem.

Prouerb. 10.

Prouerb. 14.

multis

multis peccatoribus euenit, quibus si dicatur, vt crimina sua 12
confiteantur, testamentum faciant, & animam suam dispo-
nant, credere nolunt, se in tam vltimo vitæ discrimine po-
sitos esse, atque ita mors illos in peccato subripit. Hæc est mor-
tis ruina à qua virtus, & sancta vita iustos eripit: peccata vero
annos, ac vitã quam peccator naturaliter viuere poterat abbre-
uiant. Nam, quia ipse carnalis est, in plurimas incidit ægritudi-
nes, quæ mortis acceleratissimæ illi causa sunt, & quia vltiuus, &
iniurias sibi illatas minime parcit, idcirco postea, se in plurimis
videt cordis afflictionibus per montes fugiens, & in cœmeterijs
commorans, exul à patria, & à suorum filiorum & charissimæ
vxoris conuersatione, quibus afflictionibus, & ærumnis vita
Genes. 38. eius breuiatur, ac tandem morte consumitur. In sacro Geneſis li-
bro refertur Iudas duos habuisse filios: quorum alter vocaba- 13
tur Her, & de hoc inquit sacer textus. Fuit Her primogenitus
Iudæ, & nequam in conspectu Domini, & ab eo occisus est. Al-
ter vero appellabatur Onam, quem (vt ibidem dicitur) percus-
sit Dominus, quod rem detestabilem faceret. Nunquid Deus
omnes homines, qui in mundo moriuntur, non interficit? Po-
test aliquis absque voluntate Dei è vita discedere? Minime pro-
fecto. Sed cum Sacra scriptura hîc ait, Deum hos duos fratres
particulariter interfeciſſe, significare voluit Deum vitam eorum
abbreuiasse, & ab hoc mũdo celerius abstulisse, eo quod ipsi im-
probi erant, quod tam cito non faceret, si illi scelerati non es-
sent. Est etiam circa hoc obseruandum, quod vt iustus ad mor-
tem accedat, ipsum tantummodo peccati pœnæ oppugnant,
peccatorem vero pœnæ peccati, & ipsummet peccatum imo
non solum vnum sed plurima peccata, quæ commisit expug- 14
Esaiæ. 53. nant. Vbi nos legimus in Isaia Propheta: Propter scelus populi
mei percussi eum, alia litera habet. Pro iniquitate populi mei du-
ctus est ad mortem. Pœnæ illarum iniquitatum & peccatorum
potuerunt ad Iesum Christum Saluatorem nostrum peruenire,
& ipsæ pœnæ eum interfecerunt, culpa enim non potuit ad il-
lum accedere. Sic iusto pœnæ, & non culpæ peccatorum bellum
inferunt quousque ipsum ad mortem perducant: peccatori au-
tem ipsamet peccata, ac peccatorum pœnæ bellum ingerunt.
Ergo quanto maior peccator fuerit, tanto magis ob hanc ratio-
nem mortem pertimescere potest; tum vel etiam quia in morte

non

15 non bene cum eo agetur. Et est maxima confusio maximeque dolendum quod cum iusti magno timore viuant, eo quod in seuerum Dei iudicium pergant, peccatores sceleribus onerati nec timent, nec contremiscunt. Si hæc omnia, attendistis fratres, ex illis aperte intelligetis quam merito expectare possumus Deum de nobis hodie, aut mane facturum esse id, quod de fortissimo atque inclyto principe fecit.

Cum ergo ita morti approximamus, oportet nos ingenti studio orationibus instare, & obsecrationibus, ac ieiunijs pugnare aduersus Diaboli insidias, quæ importunæ, & impetuosissimæ tunc in nos irruent. Quod quidem nos docuit Iesus Christus Dei filius, siquidem nullo horum indigens, in orationibus totam noctem expendit, & per omnium illorum dierum spatium ante
16 mortem suam vsq; ad quintam feriam cœnę dulcissimæ feruentissime prædicabat. Vnde Propheta Hieremias inquit. Date gloriam Domino Deo vestro ante quam contenebrescat, & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos, expectabitis lucem, & ponet eam in vmbram mortis, & in caliginem. Quid est quod inquit sanctus Propheta, Expectabitis lucem? Nũquid non certissime sciunt quicunque in tartarum descenderunt, quod in æternum inuoluat eos caligo tenebrosa fumi, & ignis? Quomodo ergo expectabunt lucem? Audite, & intelligite. Spes hæc non voluntatis liberæ est actus, sed appetitum indicat naturalem ad beatitudinem, qui etiam ad grauiorem pœnam manet in damnatis: naturali namque appetitu desiderat omnis homo beatitudinem, qui etiam inter flammas æternitatis non extin-
17 guitur. Hinc intelligetis verbum illud fatuarum virginum apud Diuum Matthæum, Domine, Domine aperi nobis. Clamor hic, vt sibi aperiatur cum certitudine pœnæ æternæ ad vrgentiorem cruciatum coniungitur, indicatq; naturalem beatitudinis appetitum, vt dixi. Ergo antequam obscuret, date Domino Deo vestro gloriam in confessione amarissima peccatorum vestrorum. Perpendite verba, quæ Beatus Ioannes in Apocalypsi inquit, vt vos ad hoc faciendum moueat. Audiui vocem magnam, ait, in cælo dicentem. Væ terræ, & mari, quia descendit Diabolus ad vos habens iram magnam sciens, quod modicum tempus habet. Væ terræ, id est, væ terrenis desiderijs implicatis: & væ mari, id est, væ inhonestis, vel, & væ mari, id est

Matth. 11. Hierem. 13

Matth. 25.

Apocal. 12.

cordi impij, quasi mari feruenti, & fluctuantia diligenti. Væ vo- 18
bis quia descendit advos Diabolus iram magnam habens sciens,
quia modicum tempus habet contra homines pugnandi. Ex qui-
bus verbis infertur, Diabolum præcipue pugnare contra senes,
& contra infirmos morti propinquos sciens quia modicum tem
pus habet ad bellandum contra eos, & ad spolia meritorum eo-
rum tollendum. Ideo quando iam in extremis est homo fortissi-
mè satagit eum subuertere, sciens, quia modicum tempus illi su-
simile. pereſt contra eum. Sicut cautus bellator in loco arcto ponit mi-
4. Reg. 6. lites suos, vt faciebat Rex Syriæ, insidias contra regem Israel po-
nens. Sic Dæmon in angustia mortis insidias contra hominem
præparat. Quare plorare possumus, sicut sanctus Hieremias in la-
Threno. 1. c. mentis vbi plorans dicebat. Omnes inimici eius apprehenderunt
eam inter angustias: nam Satanas, & peccata apprehendunt ani 19
mam inter angustias mortis, quando ipsa paupercula est in maio-
ri conflictu. Caue ergo ò homo, ne sis, vt lepus qui velociter cur-
rere satagit in via, ne ab homine capiatur, & tamen venit ad rete
simile. vbi capitur à canibus. Ita tu miser in via vitæ noluisti à Deo ca-
pi per amorem, & gratiam, & in rete mortis infernales canes
te deuorabunt, & aperient super te os suum omnes inimici tui,
Thren. 2. vt plorat idem sanctus Propheta de ciuitate Hierusalem. Cura
ergo ò peccator homo omni studio, te ipsum ad tanta pericula
præparare, atque à diuino amore te capi sine, siquidem te Deus
ipse nunc tanta cura, & solicitudine quærit, & capere conten-
B. Chrysost. dit. Attende quid Beatus Chrysostomus in quadam homila in-
homil. 24. in quit. Sicut homo sine armis non potest aliquid facere contra ho-
Matth. 10. stem: ita Diabolus sine homine & armis peccatorum nihil mali 20
simile. inferre potest. Fuge ergo nunc peccatum, & non erit quo tunc
te percutiat, nec Sathanas, nec ipsa mors. Nam (vt inquit Beatus
Paulus ad Romanos scribens) stimulus mortis peccatum est.
Vbi arma, quibus mors nobis bellū infert, ostendit, ea videlicet
dūntaxat, quæ nos ei præbemus, quæ quidem non habet, nisi ho
mo illa ei præbeat. Itaque arma, quibus mors nos percutit, in
Iudith. 13. anima nostra conflantur. In sacra scriptura quosdam armis ini-
micorum suorum, quibus eorum vitam adimerent, vsos fuisse
legimus. Iudith enim, vt Holofernis caput amputaret, accessit ad
columnam, quæ erat ad caput lectuli eius, & pugionem illius,
qui in ea ligatus pendebat, exoluit, cumque euaginasset illum, ap-

pre-

21 prehendit comam capitis eius, & percussit bis ceruicem eius, & abscidit caput eius. Dauid etiam procero illi giganti Goliath caput abstulit, qui cum non haberet gladiū in manu, quando præliauit aduersus illum Philistęum, cucurrit, & stetit super eum, & tulit gladium eius, & eduxit eum de vagina, & interfecit eū. Sed nunquam in historijs tam diuinis quam humanis legimus aliquē inimico suo arma, quibus eum expugnaret, & vinceret administrasse, quia huiusmodi temeritatem humana ratio fugit: miserta men peccator arma, quibus ipsum hostis eius mors vincat, & destruat, administrat. Vnde, obsecro, homini ignauia, & pusillanimitas contra mortē oritur, nisi ex hoc, quod ei arma contra se ipsum dat? Quis regem Saulē vsq; adeo ignauum, & pusillanimem effecit, vt audiens à Samuele: Cras tu, & filij tui mecum eritis, cecide- 22 rit proreptus in terram, nisi peccatum mortis stimulus, quod cōtra Deum non obediens cōmiserat? Mirum ergo non est Saulē, & omnes peccatores mortem pertimescere, siquidem proprijs armis eam muniunt, & ipsa contra eos inermes aggreditur. Vt igitur illam non pertimescas opportunā de peccatis tuis pœnitētiā age, qua eam armis spoliabis. Vt autem vsq; in finem glorioſum ex illa triumphum reportes, consilium Spiritus sancti accipe dicentis. In omnibus memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Nouissima tua inquit, & non nouissimum tuum, vt simul cum mortis memoria, etiam seueri Dei iudicij recorderis, & ita facilius peccata superabis, teque ab omni malo abstinebis: etenim sola mortis memoria non tantū in humano corde operatur quantū si eam cū memoria iudicij illius extremæ horæ coniū- 23 gas. Atq; hoc modo veniens ad te mors inermis, & victa non erit tibi amara, sed dulcis: in illa enim hora solet Deus suis seruis peculiares fauores impartiri, sicut fecit sancto Moysi: nam pro eo eo quod nos legimus mortuus est famulus Domini alia translatio habet: Mortuus est Moyses in osculo Domini, hoc est, diem suum impleuit sanctus Moyses Domino ei infigente osculum in ipsa separatione animæ eius à corpore. Quod quidem significat plurimas delicias, & dulcedines, quas Deus seruo suo, ne mortis transitum maxime sentiret, communicauit. Atque ita qui eum dilexit in vita, in morte etiam hunc amorem ostendit, siquidem ait sacer textus: Sepeliuit eum, idem videlicet Dominus, nec consensit, vt homines ipsum sepulturæ traderent, quin-

1. Reg. 17.

Eccles. 7.

Deut. 32.

B. Doroth. in Sino, ſi. etiam (vt ait Beatus Dorothæus) totum montem, in quo erat, admirabili operuit claritate. 24

PRO MORTVIS ALIA CONCIO.

Ego ſum reſurrectio & vita Ioannis. 11. c.

CHriſtus Redẽptor noſter dicitur reſurrectio, quia eſt cauſa omniũ reſurrectionum mortuorũ. Aiũt Philoſophi cauſas naturales prius operari in ijs rebus, quę propius ſunt, quam in illis quæ ſunt remo 1
tiores, eo autem, quo operantur in rebus approximatis, operari etiam in rebus remotis. Sicut ſol prius illuminat aerẽ, & poſtea terram, & eodem radio, ac luce, qua illuminat aerem, illuminat etiam terram. Hoc (vt Beatus Dionyſius docet) in cælo ſeruatur vbi prius Seraphines illuminantur, & poſtea Cherubines, & inde ſanctiſsima illa lux, ac reuelatio in alios, atque alios vſq; ad angelos diffunditur. Hunc ordinem, & normam ſeruauit ſuprema illa cauſa Ieſus Chriſtus Dei filius, qui prius ſe ipſum reſuſcitauit, & poſtea cũctos vniuerſaliter bonos, ac malos reſuſcitabit, illos videlicet in gloriam, hos autem in pœnam æternã. De reſurrectione bonorũ loquitur. B. Pauluscũ ad Philippenſes ſcribens ait. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Atque ita vnumquodq; cor- 2
porum iuſtorum erit imago, & figura, ideſt, ſera retracto y figura corporis ſacratiſsimi Redemptoris noſtri: at vero corpora damnatorum non erunt configurata corpori ſacratiſsimo Ieſu Chriſti, quin potius erunt deformia, turpia, ac plena quam plurimis ac grauiſsimis tormentis. Nam (vt ait S. Dauid) mors depaſcet eos. Herba, quæ paſcitur ab animantibus, & non euellitur, iterum renaſcitur: Sic ait S. Propheta, quia mors non eſt interfectura damnatos, nec eos vita priuabit, ſed potius viſcera eorum in æternum corrodet, idcirco dicitur. Mors depaſcet eos. Vbi B. Auguſtinus legit. Mors paſtor eſt eorum. Sed quibus rebus eos mors paſcet? Profecto illis, quas ipſa habet videlicet

B. Diony. li. de cæleſt. hie rarchia.

Ad Philip. 2.

Pſal. 46. simile:

B. Auguſt. ſuper Pſal. 46.

delicet afflictionibus amaritudinibus,& anxietatibus. Iustos au-
3 tem resuscitabit resurrectio, videlicet Iesus Christus in vitã æternam, & glorioſam, & ideo dicit. Ego ſum reſurrectio, & vita. Quod multis retro temporibus regius vates cum ipſo Domino Pſal.35.
loquens vaticinatus eſt dicens. Apud te eſt fons vitę, & in lumine tuo videbimus lumen. Apud te eſt, fons vitę phraſis eſt Græca, & perinde eſt, acſi diceretur. Tu es fons vitæ. Vocatur autem Dominus fons vitæ, eo quod ex eo omnes vitæ oriuntur, & promanant, atq; ita omnes vitæ obligationem habent ſimiles eſſe, & aſſimilari ſacratiſsimæ vitæ illius cæleſtis Redemptoris. Sed obſeruandum eſt, quod quamuis fons clariſsimus ſit, atq; excellentiſſimus riuuli tamen qui ex eo fluunt, cum per loca lutoſa præterlabantur, ſolent aliquando turbidi atq; inſipidi eſſe. Sic licet Chri simile.
4 ſtus filius Dei ſit clariſsimus, atque excellentiſsimus vitæ fons, & ab eo vitæ noſtræ oriantur, tamẽ per tot colluuies, ac per tot loca lutoſa pertranſeunt, id eſt, paſſan por tantos charcos, y lodaçales, vt magis ex peccato, quam ex diuino fonte Ieſu Chriſto oriri videantur. Vita hominis carnalis, quæ per tot abominationes, & turpitudines tranſit: & vita auari vel cupidi, quæ per tot fraudes, & fallacias, ac crudelitates erga pauperes tranſit: & vita hominis ambitioſi, & ſuperbi, quæ per tot vanitates, ac tot iniuſta negotia tranſit: & vita hominis voracis quæ per tot edulia, & per tot fractiones ieiuniorum, ac tot inordinationes cibi, & potus tranſit: & vita hominis irati quæ per tot impatientias ac per tot dãna proximis ſuis illata tranſit, hæc, inquam, vita & omnes aliæ harũ ſimi-
5 les, magis ex peccato (eo quod ipſi illas ita fœdarũt, & polluerũt) quam ex illo clariſsimo fonte Ieſu Chriſto oriri videntur. O fratres mei animaduertite, vos ſumma obligatione aſtringi ad cõſeruandam vitam in maxima puritate, & ſanctitate, ſiquidem eã ex tã excellenti fonte accepiſtis. Cauete ergo, ne per loca lutoſa tranſeat, & ſic polluatur. Quoniam autẽ ad tãtum opus vos impotẽtes eſtis, fauorẽ, & auxilium à Deo poſtulare debetis, ſicut S. Dauid poſtulabat cũ dicebat: Retribue ſeruo tuo: viuifica me, & cu- Pſal. 118.
ſtodiã ſermones tuos. Quod perinde eſt, ac ſi diceret, ſi aliquando tibi ò Domine ſeruitium aliquod exhibui, præmium, & merces quã ob id poſco, eſt, vt mihi bonã cõcedas vitã ad ſeruiendũ tibi, quæ vitæ tuæ aſſimiletur, & mihi etiam ſpiritũ ac vires tribuas, vt in illa perſeuerẽ tua diuina ſemper præcepta obſeruãs. Addepo

nẽdam vero malam vitam,& ad bonã incipiendã, eamq; conſeruandam,excellens remediũ eſt aſsidua mortis conſideratio,ſiquidem certiſsimum eſt poſt illam nullum eſſe pœnitentiæ locum. 6
Quod ſignificare voluit Sacra ſcriptura, quando in plurimis locis loquens de morte ſtatim agit, quo pacto poſt illam non ſit remedium,nec libertas ad redeũdum in hanc vitam.Sic intelligitur
Iob.14. locus ille S.Iob vbi ſic dicitur.Lignum habet ſpem, ſi præciſum fuerit,rurſum vireſcit,& rami eius pullulant: ſi ſenuerit in terra radix eius,& in puluere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquæ germinabit,& faciet comam,quaſi cum primum plantatum eſt: homo vero cum mortuus fuerit,& nudatus, atq; conſumptus vbi quæſo eſt? Quomodo ſi recedant aquæ de mari, & fluuius vacuus factus areſcat:ſic homo,cum dormierit,non reſurget,donec atteratur cœlum,non euigilabit, nec cõſurget de ſom- 7
2.Reg. 14. no ſuo.Et mulier quædam ad Regem Dauid dixit. Omnes morimur,& quaſi aqua dilabimur in terram,qui non reuertemur. Et
Pſalm.77. in Pſalmo etiam dicitur.Spiritus vadẽs,& non rediens.In his omnibus atq; alijs quã plurimis locis vbi de morte agitur,ſtatim etiã dicitur,quod non ſumus huc redituri ad pœnitentiam agendam.
Huius autem rei conſideratio eſt efficaciſsima ad relinquẽda pec-
B.Aug.lib.de conflictu. cata,ſicut B.Auguſtinus teſtatur in libro de conflictu dicẽs.Auaritiæ morbus nunquam melius compeſcitur,niſi cum dies mortis ſine obliuione meditatur.Et hoc,quod B. Auguſtinus aſſerit de auaritia,de omnibus etiam vitijs merito dici poteſt. Et non ſolum memoria mortis efficax eſt,vt homo à ſceleribus iam commiſsis mundetur,verum etiam vt ſe à commiſsione aliorum abſtineat,maxime etiam conducit hæc mortis memoria ad peccatorum tentationes ſuperandas.

Iob.12. ſimile. In ſacro libro Iob ſic dicitur: Interroga iumenta, & docebunt te. Nam Leo, dum videt venatores inſtare contra ſe ipſum nec poſſe eos euitare, non reſpicit ad arma eorum, & gladios, ne forte terreatur, imo reſpicit terram, & cauda ſe percutit, & ſic in venatores prorumpit. Eia milites Chriſti videte quam inceſſanter dæmon,mundus,& caro contra vos, vt venatores aſtuti inſurgunt: nolite ergo, ſi vincere cupitis, arma illorum aſpicere, id eſt, delectabilia, quæ vobis proponunt, quibus occidere vos parant, nam in magno periculo cadendi vos exponitis,ſi vitiorum delectationes aſpicitis, reſpicite, ſicut leo-

nes

9 nes, terram vilitatis vestrę, & conditionis humanæ fragilitatem, & nouissima vestra ruminate, & cauda, id est, memoria mortis percutite corda vestra, & contra venatores hos scilicet mundum, dæmonem, & carnem prorumpite, & sic mortis periculum euadetis, & etiam animum susciptetis ad exercitium sanctarum virtutum. In Genesi sic dicitur. Factum est vespere & mane dies vnus, id est primus. His diebus sancta opera designantur, quia vespere incipiuntur, & in mane terminantur. Et quidem vespere finem, mane autem initium significat. Dies ergo seruorum Dei à vespere incipit, & in mane terminatur: quia cum consummauerit homo, non se iam cõprehendisse, sed tunc se putat incipere. Quicunque ergo perfecti sumus (inquit Beatus Paulus) hoc sentiamus. Considera ergo ò homo vespere Genes. 1. Ad Philip. 3.

10 mortis, vt ad hoc mane peruenias: quia qui ante oculos hoc ponit, quasi si tunc inciperet, in bonis operibus cum feruore se exercet. Vnde pro eo, quod nos legimus: Dexteram tuam fic notam fac, & eruditos corde in sapientia: Beatus Hieronymus vertit ex Hebræo. Vt numerentur dies nostri sic ostende, & viuemus corde sapienti. Alius autem vertit; Enumerare dies nostros ad hunc modum tu nos doce, & offeremus cor sapientiæ. In hoc sanctus Propheta postulat à Deo, vt ipsum breuitatem vitæ suæ doceat, & quam breuis sit, ante oculos sibi proponat, vt sic prudenter viuat. Quamuis autem mortis consideratio sit ad omnia, quæ diximus efficacissima, multo tamen efficax est, si consideratione mortis cum astricta ratione, quam tunc altissimo Deo reddituri sumus, coniungamus, quæ quidem quia Psal. 89.

11 res adeò tremenda est, ideo de ea Ecclesiasticus dixit. Longe est testamentum à quibusdam, & interrogatio hominũ in consummatione. Maxime admiratur hîc Ecclesiasticus, quod res tam necessaria, qualis est obseruantia legis Dei, & ordinatio animæ, ac prudens dispositio rerum omnium longe sit à corde aliquorum, præcipue cũ credant, quod in consummatione, hoc est in morte, erit interrogatio, id est reddenda sit omnium rerum & etiam minimi verbi otiosi quod in vita locuti sunt exactissima ratio. Et quidem magnam inducit admirationem, quod cum homines hoc firmiter credãt, ignauiter tamen, & segniter viuãt, omnem diligẽtiam seruantes ad illam vltimã horam, quæ tanto tremore, ac terrore plena erit, ac si ferocissimus leo hominem irrueret, ipsumq; Eccles. 16. simile.

fortiter morderet, quem miserum hominem, cum iam leo ille re 12
liquisset, ipsum alius multo ferocior aggrederetur. Sic post seue
rum mortis transitum seueriſsima iudicij ratio succedit. Vnde
colligitur quantum errent illi, qui emendam vitæ suæ ad tem-
pus tot tantisque anxietatibus, & agonibus plenum relinquũt,
nec per totum vitæ suæ curriculum pœnitentiam agere volunt.
Ergo o fratres per viscera misericordiæ Dei nostri vos obsecro,
vt oculos aperiatis: & profunde hæc omnia consideretis, atque
eo modo nunc viuatis, vt quid tunc respondere positis facillime
habeatis, siquidem (vt hic dicitur) erit interrogatio hominum
in cõsummatione. Miser vero peccator, quid respondeat, nõ ha
Psal. 105. bebit, quia iniquitas opilabit os suum. Huc optime spectant ver
ba illa D. Pauli magna consideratione digna. Si autem (inquit
ad. Rom. 8. Apostolus) Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est
propter peccatum, spiritus vero viuit propter iustificationem: 13
id est quamuis homo iustificationis gratiã consequatur, tamen
corpus eius, mortale remanet, & in pœnã prioris peccati mor-
ti corporali subiectum: nam per ipsum peccatum mors in mun
dum ingressa est, at vero spiritus viuificatus remanet. O rem ad
mirabilem! Cum donum iustificationis tã magnum sit, inquit.
S. Apostolus illud non eripere hominem à morte. Non cessat
mors, licet cesset peccatum, ne videlicet meritum fidei cessaret:
Nam si homo in se corporis immortalitatem videret, & quod
non moriebatur, faceret profecto infallibile argumentum se esse
iustificatum: atque ita adderetur bonum, & honor carni: & au
ferretur meritum spiritui, tambien fuera menos cabo de la diui
na gracia: porque mas corrieran los hombres a alcãçar la gracia 14
baptismal por amor de librarse de la muerte que no por alcan-
çar la mesma gracia. Est etiam alia huius rei præcipua ratio scili
cet, porque quedando toda via mortales, tuuiessemos vn tan grã
despertador como es la memoria de la muerte, y por ella nos in
citassemos a hazer buena vida. Hinc etiam intelligetis, quænam
sit causa ob quam voluit Deus animam è corpore egredientem
protinus afficere gloria, quam opera eius meruerunt, vel pœna
Deu. 25. secundum mensuram delicti; non vero corpus, sed in nouissimo
die relinquit illud, vt videmus corruptum, fœtidum, vermibus
corro um, iacens in sepulchro cum in tantæ gloriæ acquisitione
animæ non minimo fuerit adiumento: propter eam enim in-
gentem

15 gentem famem, sitim, frigus, calorem, nuditatem, lassitudinemque fuit perpessum: vel etiam cum instrumentum animæ fuerit ad omnia facinorum genera perpetranda, ob quæ gehennalibus flammis cruciatur, cur corpus pœnæ immune relinquatur? Nunquid Apostolus non ait? Qui socij sunt passionum, erunt & consolationum? Et ius commune est. Agentes, & consentientes pari pœna punientur? Quis vnquam vidit Ducem remuneratum, & militem per quem victoriam assecutus est, derelictum? Quis duos latrones eiusdem delicti complices vidit vnum laqueo strangulari, alterumque impune dimitti? Quid, inquam, anima iusti gloria perfruitur & corpus afficitur ignominia? Anima impij æternis flammis adusta crudeles perfert cruciatus corpus vero minime? Certe in hoc Deus noster tanquam pa- 2. ad Cor. 1.

16 ter misericordiarum magis prouidit, quod viuis congruebat, quam quod mortuis, quorum animas cælo coronat, infernoque cruciat, secundum eorum merita, & demerita: quarum corpora inter viuos dimittere voluit in perpetuam rei memoriam, vt visu quotidiano eorum corporum, & ossium mors nunquam sibi à memoria excidat, qua mediante vitam recte disponentes in meliorem frugem se reciperent, conscientiamque bene ordi- simile.

natam haberent. Mos est humanæ iustitiæ, quando aliquis facinorosus publice decollatur, caput amputatum, vel manus, siue aliud membrum præcisum affigere patibulo patenti loco & imminenti, sub pœnaque vitæ præcipere vt nemo inde ea tollere possit: quando vero homo quidam ob facinus in quatuor partes diuisus conscinditur, vna corporis eius pars in vijs, per

17 quas incessit, delictumque commisit, stipiti colligari præcipitur, non in supplicium sic interfecti, qui iam in aliam vitam migrauit illius expers supplicij, sed in viuorũ exemplar, vt vel sic ab illo resipiscãt. Ita Deus voluit corpora, & ossa defunctorum inter viuos derelinqui, & quotidie passim ab illis offendi, vt recordentur etiam ad illos mortem peruenturam esse, sicut & ad istos, vt cum proximis suis humiliter, submisseque se gerant cũ mors omnes adæquet. Quod minime animo euoluebat illa, que Isai 47.

per Isaiam dicebat, In sempiternum ero domine: & quare hoc dixisti? Nec recordata es nouissimi tui. Vbi septuaginta interpretes transtulerunt. Nec recordata es nouissimorum. Fige ò miser homo oculos in tuorum sepulchris, &, quæ nouissima tua sunt,

tuncq; aſpicies, quomodo caute viuas, & vita tua grata ſit illi qui 18
dixit. Ego ſum reſurrectio, & vita, vt te in æternam beatitudinem
Apocaly. 1.c. adducat: ipſe enim in Apocalypſi ait. Ecce ſum viuens in ſæcula
timile. ſęculorũ, & habeo claues mortis & inferni. Sicut ianitor, vel qui
claues habet in aliquo monaſterio illum qui intro ingreditur prę
lato ſuo præſentat: ſic Chriſtus Saluator mundi animas iuſtorum
in conſpectu ſui æterni patris proponit. O fœlices animas, quæ
talem gratiam, & ſocietatem in illa vltima hora repererunt.
Quantam conſolationem, putatis, acciperet ille, qui cum citatus
eſſet, vt coram rege ad ſoluenda quędam debita compareret, ſecũ
simile. adduceret eiuſdem Regis filium, vt pro eo perſolueret? Sic hac
lætitia afficietur anima illa, quæ Ieſum Chriſtum coram æterno
patre ſociũ habuerit, qui non pro illa ſoluet, iam enim quidquid
ipſa debebat perſoluit, ſed eam tãquam liberam diuino patris ſui 19
Iſai. 38. conſpectui repræſentabit. Cum Rex Ezechias ægrotaret dixit.
In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. Mortem
vocauit portas inferi. Moriens autem vita videlicet Ieſus Chri-
ſtus Redemptor noſter fecit morte ſua, vt mors quæ antea odibi-
lis erat, nunc amabilis redderetur, eſſetq; porta vitę ſiquidem ad
illam accedens cæleſtis Reparator, qui claues habet mortis, & eſt
reſurrectio, & vita, eos qui ſunt ſui per gratiam, in æterna gloriæ
B. Athana. de paſsione Domini. domicilia introducit. Vnde Beatus Athanaſius de paſsione Do-
mini inquit. Quemadmodum infeſtum animalculum, cui nomen
veſpa, cum impetit petram non eam lædit incurſu, ſed potius per
dit aculeum: ſic & mors incurrens vitam, quæ eſt Chriſtus Ieſus,
Simile. non potuit eum tenere, ſed ipſa potius aculeũ ſuum perdit adeo
vt illi, quos prius terrebat aculeo, nunc eam inſultent, ac dicant. 20
Vbi eſt tuus ò mors aculeus? Hinc infertur, quam æquum ſit, vt
in ægritudinibus, & laboribus noſtris corporalibus gaudeamus:
Si quis in domo paleis confecta anguſta & obſcura habitaret, eiq;
diceretur, vt pro certo haberet poſtquam domus illa caderet, ſibi
danda eſſe quædam magnifica palatia elegantiſsimè fabricata,
quanta lætitia afficeretur, cum videret parietes illius pauperculæ
domus ruinam minitantes, y que caygan muchas goteras en ella,
y por vna y otra parte ſe quebrauan los maderos? O vtinam fuiſ-
ſemus, ſicut Beatus apoſtolus Paulus, & illam gratiam, quam ip-
ſe habebat, haberemus, profecto cum illo diceremus. Cupio diſ-
ſolui, & eſſe cum Chriſto, & vtiq; gauderemus, cum dolores atq;

ægritu-

21 ægritudines corpora noſtra pati videremus: tunc enim, cum his doloribus vexamur ſignum eſt hanc domum luteam, anguſtam, & obſcuram iam iam ruinæ, id eſt morti eſſe propinquam, vt ſtatim nobis ditiſsima gloriæ palatia tribuantur. Si viator iter faciēs ſudans, & fatigatus canere inciperet, poſtea autem, quia iter ſuum confecit, & ad locum, ad quem peruenire deſiderabat iam acceſſerat, plorare tunc inciperet profecto iure optimo imprudentiæ atquæ inſaniæ argueretur. Nunquid non inſanus eſt ille, qui omni diligentia nauigans dolet, quod ad portum peruenerit? Nunquid non amens eſt ille, qui prælia committit, & ſuſpiria è corde trahit, eo quod victoriam obtinuit? Multo ergo inſanior, & amentior eſt ille, qui in mortem proficiſcens, atque in illam pergens, dolet quia ipſa ei occurrit, eamque ipſe inuenit, ſiquidem il-
22 la portus eſt ſecurus, in quo iuſti ſuperatis mūdi naufragijs quieſcere incipiunt. Atque ita in libro Sapientiæ dicitur, Gratia Dei, & miſericordia in ſanctos eius, & reſpectus in electos illius, condemnat autem iuſtus mortuus viuos impios, & iuuentus celerius conſummata longam vitam iniuſti. Vbi Sacra ſcriptura aperte docet, gratiam Dei, & fauores, ac miſericordiam eius ſanctos ſuos inſpicere, ipſiſq; electis eius reſpectum habere, & nihilominus tamen moriuntur. Ergo mors res eſt maxime conducibilis, & neceſſaria. Si igitur morientibus iuſtis peccatores viuunt, ſignū eſt, quod Deus ipſos ad pœnitentiam expectat, atq; ita mors illa iuſtorum (quæ eſt quædam admonitio improborum) illos, ſi ſe in meliorem frugem non receperint, condemnat. Curent ergo ſe ipſos emendare, & tunc etiam ad illos diuina attendet miſericordia & gratia, qua comparatur gloria, ad quam nos perducat Ieſus Mariæ filius, qui cum patre, & Spiritu ſancto viuit, & reg-
23 nat in ſæcula ſæculorum, Amen.

Similc.

Similia

ſapient. 4.

Ad Lectorem.

¶ Omnia, quę in verbo, purgatorium, ſub litera, p, inueneris, poteris in mortuorum exequijs applicare, & etiam omnia, quæ ſunt ſub titulo, breuitas vitę, in litera, u, materię, & exequijs mortuorum inſeruiunt.

PRO

PRO MORTVIS PLORANTES.

CVM alijs miſerijs hic muliebris morbus iam prævaluit oſtẽtant enim plãctus & dolores ſuos, cruentant brachia, ſcindunt capillos, laniãt genas in morte alicuius propinqui, partim ob dolorem, partim ad oſtentationem. Nonne te Deum offendere arbitraris? Quæ nam inſania eſt hæc, nonne ridebunt gentiles? Nonne fabulam putabunt noſtram religionẽ? Dicent enim nullam eſſe mortuorum reſurrectionem, illuſioneſque Chriſtianorum dogmata, & fallacias putabunt. Non enim aliter, quam ſi nihil poſt mortem remaneat, mulieres lamentantur, non attendunt ſcripturis, omnia illa figmenta ipſæ credere videntur: ſiquidem, ſi crederent mortuum, non eſſe mortuum, ſed ad meliorem vitam tranſlatum, non vtique tanquam nihil eſſe deplorarent, non adeò indignarẽtur, nõ tantas afferrẽt voces incredulitatis indices. Dicunt enim nunquã te amplius videbo. Non ita gentiles effœminantur. Nam, vt memoriæ proditum eſt, cum inter eos quædam mater audiſſet filium ſuum in prælio cecidiſſe, mox rogauit quomodo ſe reſpublica haberet. De quadam etiam Ethnica muliere ferunt, quod cum ei de obitu duorum filiorum nũtium allatum eſſet, qui obierant in prælio, poſthabita natorum ſuorum morte quæſierit ſtatim ab ipſo nuntio, quinam euaſiſſent victores: ſignificans ſcilicet, ſe non multum ſolicitari de morte filiorum, modo ſtrenue depugnaſſent pro republica, & modo res publica ipſa ſalua perſiſteret. Et alius Philoſophus coronatus, cum audiret pro patria filium cecidiſſe, vt fortiter occubuiſſe cognouit, in caput ſtatim coronam repoſuit. Spartanæ autem mulieres hortantur filios, vt clypeum è prælio referant, aut ſuper eo occumbant. Pudet me equidem gentiles hæc ſapere, qui tamen carnis reſurrectionem non ſperabant in nouiſsimo die: nos vero Chriſtiani, qui eam firmiter credimus, ac confitemur, non quod pagani faciunt, operamur. Vis mortuum honorare? Alia via aggrediendum eſt: fac eleemoſynas. Quæ tibi ex multis fletibus vtilitas?

Cum

4 Cum saluator noster in morte Lazari amici sui lachrymatus fuerit, suis nos lachrymis erudiuit, quonammodo charos nostros vita defunctos, moderatis, & lege rationis tẽperatis lachrymis flere debeamus. Nam omnino non compati, nec mœrere ferinũ est, & durum: horum vero exuberantia muliebre. At cum graui contabescimus luctu, ob ereptum morte nobis amicum, & solis indulgemus lachrymis in dolore, videmur credere aut animã eius simul interijsse cum corpore, nec post dissolutionem carnis manere superstitem: aut ipsam nunquam iterum coniungendã corpori in consummatione sæculi. Sed impias has cogitationes compescuit beatus Paulus, ita ad Thessalonicenses scribens. 1. ad Thess. 4 Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent.

1 IN MORTE ALICVIVS PRO MOEstis consolatio.

BEATVS Chrysostomus in quadã homilia inquit. Si ad imperandum regnandumque in hoc caduco mortalique regno filius tuus adisset, nolles eum in de redire, vt ipsum videret. Nunc vero, cum ad maiora, melioraque regna processerit, parui temporis absentiam ferre non poteris? Noli ergo plorare, reddidisti, enim depositũ, 2 quod tibi creditum erat: non sis solicitus si vides inuiolabili ærario thesaurum tuum esse depositum. Quod si etiam tam præsentis vitæ, quam futuræ conditionem intellexeris, & hanc quidem aranearum esse telam, atque vmbram, illam autem esse immobilem, & æternã, non indigebis vlla ratione? Beatus Paulus mœstos consolans de morte suorum in epistola ad Thessalonicenses inquit. Fratres nolumus vos ignorare de dormientibus vt non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent: si enim credimus, quod Iesus mortuus est & resurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo. Multa hic annotanda sunt, primum iustorum mortem dormitionem vocari à S. Apostolo. In quo innuit omne huius vitæ tempus continuã immensi

B. Chrysost. hom. 32. in Matt.

1. ad Thes. 4

immensi laboris vigiliam esse: vt Dominus sub parabola patris-familias nobis ostendit his verbis: Qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam: conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno, misit illos in vineã suam, in qua vsque ad solis occasum laborauerunt. Hinc iusti noctem mortis exoptant, quia talem mortem illis somnium, & requiem delectabilem post hunc laborem fore sperant. Ex hoc vero infertur cur mali mortem timeant, & fugiant, vitam enim somno transigunt, & quiete: velut homo, qui per totum diem obdormiuit, nocte aduentante, iacens in lecto somnũ capere non potest. Ita prope modum mali tempus vitæ huius otio quiete, & voluptate conterentes qualem habuerunt vitæ diem è contra habebunt noctem. In vita dormierunt, & quieuerunt: in nocte vero vigilabunt, & laborabunt in æternum. Secundò notandũ S. Apostolum non prohibere omnino tristitiam, & lachrymas: est enim de mortuis, qui diliguntur quædam naturalis quodãmodo tristitia, ideo ait quod non contristemur, sicut & cæteri, qui spem non habent: Considerare enim debemus quod aliquoties nos amici, & cognati à virtute, & à via salutis impediunt, nam cor nostrum ad mundum alliciunt, & ad gerendum solicitudinem circa statum eorum, & ob hoc minus obedimus Deo, & consilijs eius. Vnde Beatus Augustinus inquit. Sæpe offenditur Deus, ne offendatur amicus. Et dispensatione diuina plerunque contingit, vt amici, quos carnaliter dileximus, subtrahantur à nobis quatenus affectiones nostræ in Deum liberius, & integrius extendantur. Considera quia si viuens tibi fuerit gratus, gratior erit tibi iam saluatus. Vnde Diuus Cyprianus ait. Non sunt lugendi fratres nostri accersione Dominica de sæculo liberati, cum sciamus eos non amitti, sed præmitti, & occasionem non esse dandam Gentilibus, vt nos merito reprehendant, quia quos apud Deum, viuere dicimus, extinctos ac perditos lugeamus. Nihil enim prodest verbis proferre, & factis destruere veritatem. Contra hos excessiue lugentes dicitur signanter ab Ecclesiastico. Super mortuum plora modicum: quoniam requieuit, scilicet à laboribus suis. Considera etiam quot sunt, qui lugent mortem amici charitatiue, & ex pia deuotione. Nihil enim tristari in recessu amici, ingratitudinis signum est, nimis vero tristari desperationem arguit de salute recedentis, & sic sanctus Apostolus non absolute dicit, vt

Simile.

B. August. super Gene. ad literam.

B. Cyprian. de immortalitate animæ

Eccles. 22.

3

4

5

6 vt non contristemur: sed vt non contristemur sicut & cæte-
ri, qui spem non habent de salute dormientium. Nam secun- B. Ambros.
dum Beatum Ambrosium, cessabunt lachrymæ nostræ quia lib. 2. c. 3. de
debet aliquid inter fidos, & perfidos interesse: fleant suos qui mortefratris
eos in perpetuum æstimant interijsse, qui spem resurrectionis sui.
non habent, nobis vero, quibus mori non naturæ sed huius vi-
tæ finis est, quia ipsa natura in melius reparatur mortis casus ab-
stergat fletus. Tertio notandum est Beatum Paulum in his ver-
bis (si enim credimus quod Iesus mortuus est) admirationem
nobis ingentem facere, dum dicit Iesum mortuum esse, cum de
cæteris mortuis suauiori quodam loquendi modo loquitur, ve-
lut cum dixit. Nolumus vos ignorare de dormientibus. Vt
quid glorioſe Apostole mortis exemplar, & ipsam mortem,
7 quæ homo est dormire dicis, autorem vero vitæ absolute mori
asseris? Homo, qui mors est dormit, & homo qui vita est mo-
ritur? Hoc est huius scripturæ mysterium & arcanum: hîc enim
nobis significatur vnde mortem iusto velut somnium esse pro-
uenit: quia enim Deus mortuus est, tu dormis. Mors eius mor-
tem nostram somnium esse efficit, vmbramque mortis, & mor-
tem depictam: antequam vitæ autor Christus Redemptor no-
ster moreretur, mors omnibus erat ingenti terrori, sed fortis
impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt: vita cum
1 morte concurrit, & ambo conciderunt: vita mortua reman-
sit, & mors absque viribus debilitata: resurrexit autem vita
morte deglutita, & absorpta, & ita inquit sanctus Apostolus. Ab- 1. ad Cor. 11.
sorpta est mors in victoria. Solum ergo nunc vmbra præteritæ
8 mortis remanet, ideoque somnus vocatur. Hoc considerans re-
gius Propheta dicebat. Si ambulauero in medio vmbræ mor- Psalm. 22.
tis non timebo mala, quoniam tu mecum es. Ferocissimus leo
ab omnibus pertimetur. Vnde Propheta Amos inquit. Si leo Amos. 3.
rugit, quis non timebit? Sed vmbram illius nullus etiam pu- Simile.
sillanimis timet, quæ licet sit leoni consimilis, non tamen verus
est leo, sed vmbra illius, quæ sole decedente disparet. Cum
mors viua erat, & suis viribus prædita, ab omnibus timeba-
tur: at vero nunc non est quod vmbram illius timeamus. Qua-
re Sanctus Dauid ait, quod quamuis ei occurrat, illam tamen se
non esse fugiturum: quoniam tu mecum es, quandoquidem qui
habet ante oculos mentis suæ Christum solem vmbram mortis

retro

simile. 4. Reg. 4. c.

retro se habere debet tanquam rem, quam vilipendit. Sicut enim olim Propheta Eliseus farinæ pulucre amaram ollam conspersit, cũ discipuli ollam degustates illi dixerunt. Mors in olla, mors in olla, vir Dei, & eam dulcissimam, gustuiq; suauem reddidit, ita prope modum Iesus Christus omne nostrum bonum, & solamen grano sui sacratissimi corporis demolito, & in farinam redacto mortis amaritudinem in dulcedinem vertit, vt omnibus iustis non videretur insuauis. 9

Mœstorum consolatio in morte alicuius.

B. Hieronym. in Epitaphio Nepotia.

BEatus Hieronymus in epitaphio Nepotiani inquit. Ante Christum Abraham apud inferos, post Christum latro in paradiso. Ex hac sententia sanctissimus Doctor colligit mortuos in Christo non esse lugendos. Postquam vero ibidem Romanos Duces memorauit, qui bono animo mortes suorum sustulerunt, ait: Quamquam hæc breuiter in suggillationem nostri dicta sunt, si non præstet nobis fides, quod exhibuit infidelitas. Igitur ad nostra veniens non ego plangam cum Iacob, nec cum Dauid in lege filios morientes, sed cum Christo in Euangelio recipiam resurgentes: Iudæorum luctus Christianorum gaudium est. Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Et ibidem etiam inquit. Fœlix ille tantum est, qui vsque ad extremum vitæ actum, vitam ab omni malo seruauit illæsam. In tanta igitur fœlicitate gaudendum tibi profecto magis est, quod talem habueris, quam dolendum, quod talem amiseris. Et scribens ad Paulam inquit. Nequeo satis scripturæ laudare mysteria, & diuinum sensum in verbis licet simplicibus admirari. Quid sibi vult quod Moyses glangitur, & Iesus Naue vir sanctus sepultus refertur, sed planctus eius non describitur? Nempe illud, quod in lege veteri (quæ per Moysem intelligitur) omnes sub peccato Adæ tenebantur, & ad inferos descendentes, consequenter eos lachrymæ prosequebantur, in Iesu vero, id est, in euangelio, post quem est paradisus apertus, mortem gaudia prosequuntur. 10 11

Idem ad Paulam.

Et in eadem epistola ait. Quid vetera replicem? Præsentia, exempla sectare. Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, mariti corpore necdum humato, duos

simul

12 simul perdidit filios. Rem dicturus sum incredibilem, sed teste Christo non falsam, Quis illam tũc non putaret more nimpha tico laceris crinibus, & veste cõscissa, lacerum pectus inuadere? Lachrymæ gutta non fluxit, stetit immobilis, & ad pedes aduoluta Christi, quasi ipsum teneret arrisit. Expeditius (inquit) tibi seruitura sum Domine, quia tanto me onere liberasti.

MORTIS MEDITATIO.

Laurentius Iustinia. in lib. de ligno vitæ capit. 4. de humilitate.

1 Considerare non negligas, quod singula quæque nascentia propria quædam habent munimenta, quibus naturam suam ab incommodis defendunt. Cortex ambit arborem, pœna tegit volucrem, piscem scama operit, lana ouem induit, pelis iumenta & feras vestit, concha testudinem excipit: solus homo inermis nascitur, & nudus, vt eo ad humilitatem fiat pronior, quô se cęteris rebus in ipso Natiuitatis primordio intuetur abiectiorem. Qualis vero sit hominis progressus dũ is viuit, facile, si consideretur, agnoscitur. Tãtis namq; malis vita ipsius repleta est, vt comparatione eius mors remedium putetur esse non pœna. Hanc enim humores humidant, dolores extenuant, ardores desiccant, insaniæ morbidant, ieiunia macerant, ioci dissoluunt, tristitia consumit, solicitudo coarctat, diuitiæ iactãt, paupertas deijcit, iuuentus extollit, senectus incuruat, infirmi-

2 tas frangit, & post hæc omnia mors interimit. Quo autem fine claudatur hominis caro, ipsa sepulchra insinuant ossibus plena, fætoribus intolerabilia, vermibus referta: nam post hominem vermis de eo generatur, post vermem fætor, & horror. Sicque in non hominem vertitur omnis homo. Igitur ô sæculi amatores! ò carnis concupiscentiarum fautores, cum res etiam vilissima simus, vnde superbimus? O mira fatuitas! ô stupenda cęcitas! ò impura vanitas cordis nostri, cuius ceruicosos motus omnino domare non potest humilitatis tanta materia, quin adhuc superbiat pulluis, & cinis.

B. Hiero. ad Heliod. de morte Nepotiani.

Artaxerxes (vt narrat Beatus Hieronymus ad Heliodorum) vitę breuitatem aliquando intelligens, atq; declarare volens,

quamuis potentiſsimus eſſet, & longe, lateque imperium pro- 3
pagaret, ſubijt in excelſum quendam montem, ex quo com-
mode numeroſiſsimum ſuum exercitum videre poterat, quo
conſpecto cæpit ſtatim in lachrymas erumpere, imoque, ex
pectore ſupiria longa trahere. Rogatus verò quorſum tam mul
tas funderet lachrymas, atque ſuſpiria, ſtatim ſubiecit hæc ver-
ba, quod ſcilicet miſerabiliter breuiſsimo quodam temporis
curriculo tam numeroſus exercitus periturus erat. Quid ſi to-
tum orbem proſpicere potuiſſet, vidiſſetque tantas vndique ca
lamitates, quibus cingitur, tam ſubitos multorum caſus, repen-
tinaſque interneciones, an non miſerabilius multo hoc ſpecta-
culum eſſe dixiſſet? Quare eam nos diligenter ineamus cogi-
tationem, vt in tanta vitæ noſtræ breuitate atque miſeria, pro-
ponamus etiam nobis ante oculos alios ex ſubmerſione pereũ- 4
tes, alios incendio conflagratos, nonnullos in acerbiſsimam re
dactos ſeruitutem, ibi ſquallore, ærumna confectos vitam fi-
niſſe, aliquos etiam inter prædones, homicidas, incidentes; &
intelligemus profecto nobis eſſe incumbendum ſolide ac per-
petuo duraturæ virtuti, vt tandem huius vitæ breuitatem, & in
certitudinem poſsimus in perpetuam, ac ſempiternam vitam
commutare.

Marcus Tullius in. 1. Tuſculana mortem nominat por-
tum, & diuturnos annos, ventos quoſdam contrarios, qui non
permittunt nos ſtatim ad portum iſtum peruenire. Vbi ap-
paret prudentes mortem habere indeſiderio, ſicut por
tus ſecurus deſideratur: & pluritatem anno
rum tanquam rem odioſam, & 5
contrariam.

M V-

MVLIER.

MVlier honesta, & virtute prædita in sacra scriptura maxime commendatur. Atq; ita vbi nos legimus; Mulier autem quædam de vxoribus Prophetarum clamabat ad Elisæum &c. alia translatio habet. Mulier opulenta. Non appellatur hæc mulier opulenta ex eo, quia temporalibus diuitijs affluebat, siquidem necessitate coacta ibat ad Elisæum Prophetam, vt sibi subueniret, eo quod creditor filios ab ipsa pro debito auferre volebat. Oportet ergo, vt confiteamur, eam vocari opulentam, quoniã 2 virtutibus plurimis dives erat. Quod & apertius ostendit alia translatio, quæ sic habet, Mulier quædam insignis. Et interpres Chaldaicus transtulit. Mulier cauens à peccato; qui est singularis honor mulieris, atque omnis rationalis creaturæ, discedere videlicet à peccato propter solum Dei amorem. Atq; ita sicut mulier bona in sacris literis plurimum commendatur, & de ea in prouerbijs dicitur, Mulier diligens corona est viro suo: ita è contra mulier mala in sacra scriptura dehonestatur. Vnde post quam sapiens mulierem diligentem vocauit coronam viri, statim adiecit. Et putredo in ossibus eius, quæ confusione res dignas gerit. Vbi mulier diligens significat ibi non solum mulierẽ diligentem ad res temporales domus suæ, verum etiam ad res spirituales animæ suæ. Non solum autem hic Spiritus sanctus 3 de mala muliere agens hoc de ea dicit, verum etiam per eundẽ Salomonem plurima ei nomina infamia, & ignominiosa impo nit. Inueni, inquit, amariorem morte mulierem quę laqueus venatorum est, & sagena cor eius. Vincula sunt manus illius. Appellat mulierem, laqueum Dæmonum, & sagenam, quoniam sicut rete verrens omnes piscatur idest, La muger mala es como red barredera que todo lo coge. In hoc rete ingreditur puer adolescens, atq; senex, scholasticus, literatus, artifex, miles, Ecclesiasticus & sæcularis, omnes capit, & omnes in ea locum inueniunt. Deus nos â tali bestia eripiat. Merito ergo Spiritus Sanctus mulierem malã vocat amariorem morte, eo quod animas interficiat. Qui placet Deo effugiet illam, qui autem peccator est, capietur ab illa. Quibus verbis aperte ostenditur quod

4. Reg. 4.

Prouer. 12.

Eccles. 7.

Deus in pœnam aliorum peccatorum permittit, vt peccator in cidat in alicuius deprauatę mulieris manus, quę ſunt vincula Diaboli. Et certe virtutis eſt pręmium in tales manus non inci dere, ſed potius inuenire ſanctam atque honeſtam mulierem, qualem ſanctus adoleſcens Thobias inuenit, cui Dominus in vxorem dedit honeſtam ac ſanctam mulierem Saram Raguelis filiam quę adeò honeſta erat, vt, cum S. adoleſcens in domum eius ingreſſus eſt, dicat ſacer textus. Miſit ſe Raguel & cum lachrymis oſculatus eſt eum; mulier autem ipſius Raguel, & virgo Sara, filia eius quanuis lachrymatę ſunt, quando cognouerunt Thobiam eſſe ſuum cõſanguineum, illum tamẽ non oſculatę nec amplexatę ſunt, ſicut Raguel, non enim mulieris honeſtę eſt, quempiã, licet propinquus ſit cõſanguinitate, vel affinitate, amplecti. 4

Scribunt aliqui hiſtoriographi mulieres Theutonicorum, cum captiuę eſſent à Duce Mario ipſum deprecatas fuiſſe, vt in virgines Veſtales ad ſeruiendum eis ipſas mitteret, & quod caſtitatem, ſicut eaſdem virgines Veſtales obſeruarent: cum autem Dux id eis non concederet, laqueo ſe nocte ſequenti ſuſpenderunt, & forſan hoc ideo fecerunt, quia timebãt ſe à militibus Ducis eſſe violandas, & turpiter ac carnaliter cognoſcendas, ipſæ autem potius ſibi mortem inferre voluerunt, quam illam turpitudinem perpetrare. 5

De illo inſigni pictore Apelle refertur pinxiſſe venerem ſtantem ſuper teſtudine, & hanc effigiem Elienſibus dediſſe. In quo prudens pictor ſignificauit mulieres debere eſſe tanquam teſtudinem, quę ſemper in concha ſua recepta & recollecta eſt, ſi vero ab ea exit non totam ſe ipſam foras mittit, quinimo ſentiens aliquid rurſus in concham ſuam ſe diligenter recipit, & includit. 6

Multa quæ habentur. e. m. titulo, matrimonium, deſeruiunt huic materię.

MVNDI CONTEMPTVS.

CVm Ionas ſub vmbra hederæ, quæ celerrime creuerat requieſceret, eſſetque gaudio perfuſus venit vermis, & percuſsit hederã, & ſtatim exaruit: quam ob cauſam fuit Ionas tot curis confectus, tot doloribus implicatus, vt exitũ vitę optaret. Quę eſt hedera hęc viriditate florens cito pullulaſcens, & ſtatim euaneſcens niſi vitæ iocunditas, & cætera illa, quę magnopere deſideramus, in quibus voluptatem conſtituimus, quæ adepta ſtatim amittuntur? Venit vermis mortis, aut mæro-
2 ris, & omnia conſumit. Quot homines videmus, qui diuitias, honores, dignitates ſpectantes, ad quas auiditate inflammati rapiebantur, eas fuerunt conſecuti, ſed in medio ſuæ lætitiæ omnia illa momento temporis euanuerunt: & ipſi ad ſummam mundi gloriam floreſcentes ilico calamitatibus preſsi, & in dedecore verſati, aut ſtatim conſumpti ſunt, aut vitam ſibi acerbam eſſe putarunt? O falſam mortalium ſpem! ò variam, volucremque mundi commutationem! ò cęcam noſtram cupiditatem! ò præpoſteram gratulationem, quam cito vitam noſtram, mundi opes & honores ex fallaci voluptate ad verum luctum recidere intuemur, omnia hæc inſtar imaginis conſumũtur, & pereunt. Ideo in libro ſapientiæ ſunt hęc verba literis mandata. Tranſierũt omnia illa ſicut vmbra, & tanquam
3 nuntius præcurrens, & tanquã nauis, quæ pertranſit fluctuantem aquam, cuius cum præterierit, non eſt veſtigium inuenire. Hoc intuens Beatus Ioannes in ſua canonica ait. Nolite diligere mundum, nec ea, quæ ſunt in mundo. Et paulo poſt. Tranſit mundus, & concupiſcẽtia eius. Qui quidem tranſitus ita velox eſt, vt in libro Sapientię ſcriptum ſit. Tranſit vita noſtra, tanquam veſtigium nubis, & ſicut nebula diſſoluetur. Videbis aliquãdo in aere nubem hominis magni figuram habentẽ, quæ mox expanditur, & turres excelſas repræſentat; ſed ſtatim vento rapta diſſoluitur, & euaneſcit. Huiuſmodi eſt ſpes noſtra in mũdo collocata. Ponit nobis mũdus in imaginationis cõceptu futuros nos eſſe magnos homines, & nomẽ, ac celebritatẽ conſe-

sapien. 5.

1. Ioan. 2.

sapien. 2.

Simile.

cuturos: promittit nobis turres gloriæ, & dignitatum, sed omnia hęc sunt arces in aere fabricatæ, & castella ex vento compo 4
sita in vanitate fundata, quæ celerrime dissipantur, ea plerosq; mortales falsis promissionibus oblectarunt, sed spem suarum cogitationum sæpe numero fefellerunt. Vnde Ecclesiasticus in
Eccles. 34. quit. Hæc secundum hoc visio somniorum, ac si diceret. Diuitiæ quæque appellantur diuitiæ, quæ re vera non sunt diuitię, sed diuitiarum imagines, & alia huiusmodi, quæ non sunt res solidæ, & perpetuæ, vt mundus existimat, sed earum rerũ vmbræ & figuræ, & simulachra, omnia deniq;, quæ non sunt hoc, sed eo quod videtur hoc, sunt absq; dubio res quædam visæ in somnis, fallaces, & inanes.

Mundi contemptus.

Iob. 3. VAnas huius seculi res appellat Sanctus Iob tumultum dicens. Ibi, (scilicet in morte,) impij cessarunt à tumultu. Hoc nomine eas appellat, quia impij insano, & perturbationis pleno studio illas persequũtur: sursum ac deorsum iactantur, & raptãtur, nec vnquã animo, aut quieto, aut placido esse valent. Nam quoniam omnia, quæ præter Deum sunt, animum homi num satiare, & explere nõ possunt, fit necessario, vt impij sem
B. Aug. lib. 1. confe. per tumultuentur, & vitam agant inquietam. Vnde Beatus Augustinus initio confessionum inquit. Quia fecisti nos Domine ad te, inquietum est cor nostrum donec quiescat in te. Hinc
Isai. 57. Isaias Propheta. Impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem, & lutum. Quasi dicat. Agitatione vndarum nihil nisi spumam, & lu- 6
tum efficit mare. Qua similitudine significare voluit S. Vates, malos semper perstrepere, & nunquam quiete viuere, suarum rerum semper satagere, esseque occupatos, nunquam tamen assequi, vt bene, beateque viuant, tametsi per omnia ruant, & volitent. Hanc ergo animi, & actionum perturbationem, & in-
Iob. 11. sanos motus Sanctus Iob tumultum appellat.

¶ In eodẽ etiam libro Sophar Naamathites dixit. Ipse enim, scilicet Deus, nouit hominũ vanitatem, & videns iniquitatẽ, non ne considerat? Vir vanus in superbiam erigitur, & tanquã pullum onagri se liberum natum putat. Duo proponit his verbis hic vir prudens cũ humana natura coniunctissima, quorũ alte-

rum

7 rum ex altero nascitur tanquam à fonte fluuius, vanitatem videlicet, & iniquitatem. Vanitas in literis sacris appellatur quid quid non est Deus, vt Ecclesiastes per totum librum copiosissime diffinit: nec enim inueniri potest salus, aut bonum vllum extra Deum; cetera sunt afflictio spiritus, & irritatio potius, & titillatio ad consolationem quam consolatio, salutis atq; boni totius incitabulum potius, quam vera salus, & bonum. Bene ergo ait Sophar. Ipse enim nouit hominum vanitatem, & videns iniquitatem nonne considerat? Primo vanitate vndique infestamur, si appellatione vanitatis intelligas quidquid est extra Deum. De qua re Ecclesiastes inquit. Vanitas vani- Eccle. 1. c.
8 tatum, & omnia vanitas. Nec enim possunt non esse vanissima, quæ celeri cursu transeunt, ac tanta festinatione ad sempiternum interitum labuntur. Nec possunt non esse vanissima, quæ cum animos nostros implere frequenter polliceantur vacuos semper, interdum etiam mœstitia, atque acerbitate plenos relinquunt. Vt ergo res omnes fluxæ, atque peritu
1 tæ, vanæ sunt, futiles, atque mendaces; ita & ea studia, quæ circa amorem istarum rerum versantur, sunt inanitatis plena, & istarum rerum amore, atq; studio detenti vanissimi etiam in re appellantur. Hoc autem vanitatis genus gignit ex se frequenter genus omne impietatis, siue iniquitatis: nam dum istarum rerum amore, quasi visco quodam detinemur, & quasi vinculis quibusdam constringimur, fit, vt ab amore creatoris fide,
9 & constantia circa diuina ad omne genus iniquitatis, & ad infidelitatem etiam interdum prolabamur: quemadmodum & rerum vsus, & experimentum docent. Quemadmodum autem cum in hoc vanitatis genere peccamus, ex vanitate ipsa, & mēdacio nascitur iniquitas: ita & cum altero illo morbo pestilēti laboramus, hoc est, curiosa, ac nimia inuestigatione rerum diuinarum. Qui vero scrutator maiestatis est (vt dixit Sapiens) necessitate quadam opprimitur à gloria, & maiestate numinis. Hoc est quod Paulus inquit. Sapientes huius sæculi putantes, se esse sapientes, stulti facti sunt; id est, cum diuina, & humana se probe tenere arbitrentur, & nec à cognitione & contemplatione illius supremæ naturæ, & diuinorum iudicio rum se temperarent, vanitate, stultitia, & mendacio pleni in summum impietatis genus se præcipites dederunt; commutan Proue. 25. Ad Rom. 1.

tes veritatem Dei in mendacium, atque eos honores, qui diui- 10
nitatis erant proprij, ad creaturas rationis impotes transferentes. Cum igitur mentis diuinæ aciem vanitates hominum, & mendacia (vnde iniquitas omnis initium ducit) minime fugiant: non ne summus ille iudex, & æquissimus considerabit? Ac si latine dixeris. Nonne animaduertet? Nonne castigabit, & corripiet vanitates hominum, & impietates? An nostris vanitatibus oblectabitur ille, quemadmodum solent mortales iudices? An ad impietates nostras conniuebit? Hispane. Poruentura hazerse ha Dios del dormido? An sub mandrago
Lucianus in Timone. ra stertet sicut ille Iupiter Lucianus? Non itares habere potest, inquit Sophar: nullum ille scelus impunitum relinquet, nullam impietatem sine pœna abire patietur. Sed grauius est, & atrocius, quod sequitur. Vir vanus in superbiam erigitur, & tan 11
quam pullum onagri se liberum natum putat. Ita res habet quemadmodum inquit Sophar: nã vanitas iniquitatem parit, dum autem iniquitatibus, & sceleribus immergimur, hoc impietatis perpetuum studium superbiam, & mentis tumorem ex se gignit: ipsa enim consuetudine peccãdi animus humanus turgescit, atque tumet, vt quasi liber omnino esset, vt pullus onagri nunquam diuinarum legum oneri supponat humeros. Frequenter ille liber Iob â rerum naturalium proprietatibus, & facultatibus sumit argumentum, & res spirituales atque diuinas explicat ab eis rebus petendo similitudines, quæ corporeis oculis sunt subiectæ. Nihil vel accomodatius, vel apposi sit itius ad explicãdum hoc tumoris atq; superbiæ genus pestilentissimum, summamq; peccandi licentiã adduci potuit, quã id quod de onagro Sophar adducit. Est onager, siue asinus silue 12
Similis. ster (Hispane Zebra) velox, vt procella, robustis vnguibus armatus corpore satis amplo nitescit, immanem gerit animum, libidinis studio semper ardet, mansuescit rarissime, in pastum siue in pabulum semper incumbit, multaque alia dici possunt de onagri natura, & ingenio, quæ sunt à viris sapientibus obseruata. Confer obsecro onagrum cum domestico asino perspicies in simili natura dissimillimum ingenium.) Nam primo asinus â natura genitus est, vt exportandis oneribus inseruiret, onager vero summa libertate gaudet, atq; onus subire detrectat. Asinus ad hominum vsus, & vt illis obtempe-

raret,

raret, & obediret genitus: onager genus omne obedientiæ exitialiter odit. Asinus, si illius naturam consideras, nec superbum animal est, nec arrogans, nec ferum: onager vero summa est immanitate præditus, libidine miro modo, vt diximus, inciratur, & passionis studio delectatur vehementer; sed & illud in hoc negotio præcipuum habendum est, quod cum summa arrogantia, & immanitate anima summa stoliditas coniuncta est. Vides expressam imaginem eius hominis, cuius animus turgescit, & tumet post frequentia impietatis studia. Summa est, primo celeritate præditus ad peccandum, necessarijs instrumentis egregie armatus ad sectandas impietates, onus diuinæ legis tergo semper excutit, quasi grauissimum sit, & intolerabile implere diuina mandata; nihil minus curat, quam aliorum commodis, & vsibus inseruire. Qui istius modi sunt ferenunquam mansuescunt, nec eam animi mansuetudinem, & facilitatem assequuntur, quam Christiani mores postulant; feroci semper sunt animo, & atroci; earum rerum semper studio tenentur, quæ ad vētrem, & ad ea quæ sub ventre sunt, spectāt. Veneris, atq; Cereris sacerdotio summo veluti funguntur. Nihil deniq, est in hoc genere hominū, quod hac similitudine nō eleganter explicetur: sed & summa stoliditas cum huius animātis natura coniuncta est, id quod ad exprimendam imaginem huius hominis magnū etiam videtur habere pondus. Vt enim siluester asinus stultum animal est, ac rude: ita & hoc genus hominum summa laborat ignoratione, & vacuitate rerum diuinarum, quod quamuis proprium sit hominis Deum per fidem nō agnoscentis, peculiari tamen ratione his conuenit, qui vanitate tumentes in superbiam eriguntur, seq; immunes arbitrantur, atq; expertes ab omni legum molestia. Duplex est onagri finis, quorum alter est pretiosior altero, primo, vt se, vitam, atque corpus tueatur, & ad hęc efficienda necessaria quæq; magna sedulitate, ac diligentia perquirit; alter finis est vt hominibus obsequatur. Ad priorem illum consequendum non eget asinus fustę, non fræno, aut chamo, sed ad præstantiorem illum finē eget externis præsidijs atq; adiumentis, hoc est hominū industria. Sic & mortalis homo ad eos fines consequendos, quos cū cęteris animantibus habet communes, & ad ea percipienda animo, quę lumine rationis percipi possunt, sufficit ipse per se

sibi: sed ad præstantiorem illũ finem, qui circa diuina totus ver 16
satur eget præsidio numinis, gratia, & fauore diuino. Ex his om
nibus colligere potestis fratres mei in quot, ac quanta scelera in
cidunt homines, qui caduca, ac vana huius mundi sectantur. Id-
circo omni efficacia laborate illa contemnere, & solum Deum
verum inquirere, quem summis precibus exorare debetis, vt
vobis fauorem suum ad id vere præstandum elargiatur.

Mundi contemptus.

2. Ad Cor. 5. BEatus Paulus ad Corinthios scribens docet nos mundi cõ
temptum hac ratione. Quoniam, dum sumus in hoc corpo-
re peregrinamur à Domino. Si ergo peregrinamur, & in illam
Psalm. 118. pergimus ciuitatem, in qua Dominus est, optime regius vates
dicit. Incola ego sum in terra. Vbi alij transtulerũt ex Hebræo. 17
B. Bern. ser-mo. 7. de qua drageſima. Peregrinus ego sum in terra. Peregrinus autem (vt Beatus Ber
nardus in quodam sermone ait) via regia incedit, non declinat
ad dexteram, nec ad siniſtram, si forte iurgantes viderit non
attendit, si nubentes, aut choros ducentes, aut quodlibet aliud
facientes, nihilominus transit quia peregrinus est, & non perti-
net ad illum de talibus, ad patriam suspirat, ad patriam tendit,
vestitum & victum habens non vult alijs onerari, ea, quæ in
patria sunt, sperans ad ea toto animo tendit. Vnde Beatus
1. Petr. 2. Petrus prima epistola inquit. Obsecro vos fratres tanquam ad-
uenas, & peregrinos abstinere vos à carnalibus desiderijs, quæ
militant aduersus animam; ad altiora pergitis: nam quæ in pe-
regrinatione contingunt, aliena sunt, quæ in patria: ideo in sa-
cra scriptura peccatores, qui huiusmodi bona quærunt, prædo- 18
nes, & fures vocantur, de illis enim dicit Iob. Abundant taber-
Iob. 12. Psalm. 16. nacula prædonum. Et in Psalmo vbi nos legimus: Propter ver
ba labiorum tuorum ego custodiui vias duras; alia litera ha-
bet, vias latronis, idest peccatoris. Fuit enim Christus Do-
minus in cuius nomine hæc dicta sunt cum peccatoribus de
putatus, & tanquam peccator punitus propter æterni patris
obedientiam. Ecce vbi peccatores vocantur latrones: subri-
piunt enim huiusmodi bona, quæ aliena sunt ab eis, non pro-
pria. Bona propria, ad quæ homo creatus est, illa æterna sunt.
Quare beatitudo vocatur hereditas iustorum, & merces eorum
multoties in sacra scriptura: ob quã etiã causam peccatores vo-
cantur

19 cantur adulteri. Iudicio adulterantium contendam tecum, dicitur in Isaia; quoniam alienis, ac extraneis fruuntur voluptatibus cum à pecudibus furentur eas, vnde in Prouerbijs dicitur. Aquæ furtiuæ dulciores sunt. Furantur enim peccatores has voluptates à bestijs. ¶ Cũ enim iusti certissimè perfidem sciant paratam sibi ciuitatem cælestem, si vsq; in finem in sua iustitia perstiterint, iam veluti, ad aliam regionem asciti tanquã hospites se in hac vita gerunt. Cum Rex aliquem episcopum extraneæ regionis nominauit, videlicet Indiæ, & iam omnem supellectilem suam illùc transtulit, domũ propriã dimisit, vel locauit, vel vendidit; in aliena domo moratur tanquam hospes in omnibus se gerens, intelligens iam sibi alibi assignandam esse perpetuam habitationem. Iusti per fidem ad aliud perenne habitaculum destinatos sciunt se esse à Deo, iamque se expediunt illuc cõmeatum omnẽ, illùc supellectilẽ suam trasmittunt, vel omnia dimittendo sicut religiosi, vel pauperibus erogando, vel saltim sine affectu ea possidendo parati dimittere vbicunq; legis diuinæ ratio postulauerit, cum Sancto Dauid suspirantes. Heu mihi quia incolatus meus prolõgatus est. Vnde B. Gregorius in Moralibus ait. Dũ eadem res animam nostram modo appetit, modo fastidit, docet quod aliunde pendet: quia enim ad appetendũ Deũ formata est, iure ei nõ sufficit, quod infra Deũ est; diuertitur autem nunc per multa, vt, quia qualitate rei satiari non potest, saltẽ varietate satietur. Et B. Augustinus super psalmos inquit. Amant homines diuersas res, & quando quisq; quod amat habere videtur, felix vocatur: vere autẽ felix
21 est, nõ si id habet, quod amat, sed si id amet quod amandum est. Multi enim miseri sunt magis habẽdo, quod amãt, quam carendo; amando enim res noxias miseri, habendo miseriores sunt. Et propitius Deus, cum male amamus, negat quod amamus: iratus autem dat amanti, quod male amat. Hæc ille.

¶ Ideo idem Doctor in libro confessionũ nos admonet verbis Isaiæ dicentis. Redite preuaricatores ad cor, & inhærete illi, qui fecit vos, state cum eo & stabitis: requiescite in eo, & quieti eritis. Quo itis in aspera? Quo itis? Bonum quod amatis ab illo est; sed amarum erit iuste, quia iniuste amatur. Quô vobis adhuc & adhuc ambulare vias difficiles & laboriosas? Nõ est requies, vbi quæritis eam; querite quod quæritis sed non vbi quæritis.

Isai. 38.

Prouc. 9. c.

simile.

Psalm. 119.

B. Greg. libr. 26. Mora. c. 26.

B. Augu. sup. Psalm. 26.

B. Aug. lib. 4. confes.

Isaiæ. 46.

ritis. Vitam beatam quæritis in regione mortis, non illic est. 22
Psalm. 18. Et mox. Exultauit Christus, vt gigas ad currendam viam. Non enim tardauit, sed cucurrit clamans dictis, factis, morte, vita, descensu, ascensu clamans, vt redeamus ad eum: & discessit ab oculis vt redeamus ad cor, & inueniamus eum. Mira profecto verba, & quæ sicut carbones accensi corda ea meditantia inflammabunt.

Mundi contemptus.

VNius Dei possessio magis hominẽ beare quam totius mundi opes ac regna possunt: hæc enim singularia & priuata
Exod. 33. bona sunt, Deus autẽ vniuersale bonũ est, vnde ipse Dominus Moysi ait. Ego ostendam tibi omne bonum. Hoc ipsum autẽ
B. Au. super. Psalm. 36. Beatus Augustinus explicat his memorabilibus verbis. Au- 23
rum, quod tibi est, non potest tibi esse argentum; vinum, quod tibi est, non potest tibi esse panis: Deus autem tuus, totum tibi est, manducabis eum, ne esurias, bibes eum ne sitias, totum habebis, totum habebit, quia tu, & ille vnum eritis. Hactenus ille. Vides igitur in Deo omnia esse, & ab eo omnia recipi. Hoc autem intus in anima sua Seraphicus, & Beatus Pater noster Franciscus experiebatur, quẽ fert Diuus Bonauentura diutissime & multoties hanc vocẽ in oratione repetijsse: Deus meus, & omnia, Deus meus, & omnia. Si quæras autem, quare hoc fieri posit, ratio est, quia mirabili, & inenarrabili quodammodo Deus electorum suorum corda longe maiori lætitia, & iocunditate reficit, & recreat, quam si rerum omnium huius mundi compotes essent; & quo pacto id fieri possit, improbi 24
nec suspicari quidem possunt, quod tamen pij quotidie experiuntur. Non enim mentitus est ille, qui in prouerbijs sapientiæ donum commendans ait. Pretiosior est cunctis opibus, & omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari.
Prouc. 3. c. Huius autem rei clarissimam imaginem virga illa nobis exhibet, qua Moyses percussa petra largum fontem eduxit: considerandum est enim quibus verbis Deus admonet Moysem in libro Numerorum vt è silice aquas eliciat. Tolle, inquit, manu virgam, qua fluuium percussisti, & ego consistam ante te supra petram, quæ est in Oreb, percutiesque petram, & exibit ab ea aqua, vt bibat populus. Quorsum tandem spectat illa admonitio,

25 tio, qua redigit in memoriam Sancto Moysi vnum illud ex tã
multis signum cum reliqua multo maiora prætermittat? Tol-
le, inquit, virgam, qua fluuium percussisti, vt doceat eiusdem
prouidentiæ esse impios prope magnam aquarum copiam con
stitutos ardentissima siti cruciari, & piorum hominum sitim in
arida regione, summisque ardoribus exusta restinguere. Cum
enim Moyses Dei iussu Nilum percussit, aquæ in sanguinem
versæ sunt, cumq; rursus eadem virga silicem percussit, ingens
vis aquarum repente manauit. Vt appareat improbos homi-
nes, etiam cum videntur omnibus rebus abundare, summa ino
pia, rerumq; omnium indigentia, & multis curis, atque angori-
bus confici (vt illi AEgyptij fluuium magnũ habebant, sed ver
sum in sanguinem) contra vero pios in rerum etiam humana-
26 rum angustijs omnibus bonis affluere, sicut Hebræi de petra
sicca habuerunt abundantem, & sapidam aquam: pios enim Do
minus locupletat non cumulatione diuitiarum, sed subtractio-
ne cupiditatum, quæ ex spiritualium deliciarum dulcedine ma
nant. Hùc ergo spectat, quod Salomon in prouerbijs ait. Est Prou. 13.
quasi diues, cum nihil habeat, & est quasi pauper cum in mul-
tis diuitijs sit. Sic & Beatus Paulus ad Corinthios scribens in- 2. Ad Co. 6. c.
quit. Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Virga igi
tur illa hoc est diuina prouidentia, ex diuitibus pauperes, & ex
pauperibus diuites facit. Hinc Beatus Augustinus merito in- B. Aug. lib.
quit. In hac vita homines magnis laboribus requiem quærunt, de catechizã
& securitatem; sed prauis cupiditatibus seducti non inueniũt, dis rudibus.
volunt enim requiescere in rebus inquietis. Nam si in diuitijs
27 velit homo requiescere, magis superbus efficitur quam securus,
& quietus. Non ergo ò miser homo hæc caduca tam anxie quæ
ras, sed ea toto cordis affectu contemne, Deum totis viribus in B. Aug. lib.
omnibus quærẽs. Nam (vt inquit idem B. Augustinus) sicut to- de libero ar-
ta vita corporis anima est; sic vita animę Deus est. bitrio.

Mundi contemptus.

CONijciẽs regius Propheta Dauid oculos in nouissima pe- Psalm. 72.
catorum, postquam prosperitates eorum extulerat, ait
veruntamẽ propter dolos posuisti eis, deiecisti eos, dum alleua
rentur. Quomodo facti sunt in desolationem? subito defecerũt
propter iniquitatem suam. Velut somnium surgentium, Domi

nc

ne in ciuitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges. Quæ 28
omnia Beatus Hieronymus ſic ex Hebræo vertit. Veruntamẽ
in lubrico poſuiſti eos, deiecisti eos ad interitum: quomodo va
ſtati ſunt quaſi non ſint, quaſi ſomnium euigilantis; Domine
in ciuitate tua imagines eorum ad nihilum rediges. Imagi-
nem appellat dignitatem, memoriam, & nominis claritatem, quibus rebus iſti inflabantur, cum tamen hæ res nihil eſſent niſi vmbra quædam, & imago vana. Sic enim alibi dixit
Pſalm. 38 idem Sanctus Rex. Veruntamen in imagine pertranſit homo, id eſt, velut vmbra quædam & inanis imago vita hominis tran-
1. Ad Cor. 7. ſit. Et Beatus Paulus ad Corinthios ſcribens inquit. Præterit figura huius mundi. Vanitas etiam harum proſperitatum temporalium apparet ex hoc, quod dicitur Diabolum in mo-
Lucæ. 4. mento oſtendiſſe Chriſto Domino omnia regna mundi. Tam 29
breue enim eſt omne, quod in hoc mundo continetur, vt in
Sapien. 11. momento oſtendi poſsit, & ideo dicitur. Tanquam momentum ſtateræ ſic ante te orbis terrarum. Infælices ergo ſunt, qui propter hæc, quæ in mundo ſunt, Deum ſummum bonũ amit
B. Aug. Sup. Ptalm. tunt. Vnde Beatus Auguſtinus ſuper pſalmum admirans in-
Simile. quit. Ecce turbatus mundus, & amatur, Quid ſi tranquillus eſſet? Formoſo quomodo hæreres, qui ſic amplecteris fædũ? Flores eius quomodo colligeres, qui à ſpinis non reuocas manum?
Recte ergo admonemur à Sancto Propheta Hieremia cum in-
Hierem. 51. quit. Fugite de medio Babylonis, vt ſaluet vnuſquiſq; animã ſuam. Vt aliquid videamus oportet eſſe aliquod interuallum inter oculos, & obiectum. Sic, vt intueamur mundum, & vilitatem eius cognoſcamus, neceſſe eſt, eſſe aliquam diſtantiam in- 30
ter nos, & illum. Cũ autem homines nefarij ſint mundus ipſe, quomodo fieri poteſt, vt mundum deſpiciant cum inter eos, & mundum nullum ſit interuallum? Eam ob cauſam mundum non contemnunt quia perſpicue eum intueri non valent. Quidam homo quæſiuit ab alio, quare mundus melior videretur, quam re vera eſt? Et reſpondit alius dicens. Quia res mundi per conſpicilia cõtemplamur, & aſpicimus: nam ſi eas pure & amotis obſtaculis aſpiceremus, certe nobis, quales ipſæ ſunt, apparerent. Quare dignitas & publicus magiſtratus tibi bonus ac maxime cõducibilis videtur? Quia illũ per conſpicilia affectionis, & ambitionis contẽplaris: ſi enim abſq; affectione

31 ctione illũ aſpiceres, laqueũ quẽ dã eſſe tuę perditionis apertiſsimè videres. Quare aurũ, & argentũ tã bonũ, ac pulchrũ tibi videtur? Quia illud conſpicilijs auaritię, & cupiditatis intueris; aliter namq; lutũ tibi videretur. Vltio etiã tibi pulchra apparet, eo quod ipſam iræ conſpicilijs aſpicis; & ſic de ſingulis. O homo perdite, & ſcelerate aufer conſpicilia, & clariſsime cernes qualiter omnia huius mũdi, quæ tu auidiſsime inquiris, magis ſunt contemnenda, quam deſideranda. Animaduertens hoc quidam prudens vir dixit que hazia Dios gran beneficio en deſcaſar a muchos que penſauan que eſtauan bien caſados, y no lo eſtauan. O quam bene & prudenter hic vir locutus eſt, ſi dictũ eius recte intelligamus. Quam bien caſado pienſa eſtar vn auariento con ſus riquezas; Deus autẽ, dum illis diuitijs eũ priuat,

32 magnũ in eum confert beneficiũ, ne videlicet fiduciam ſuã in illis collocet. Quam bien caſado piẽſa eſtar vno con el fauor de vn Principe o de vn gran ſeñor porq̃ pienſa de ſubir y medrar por alli y hazele Dios gran beneficio en deſcaſarlo ſacãdo del mũdo aquel Principe en quien cõfiaua, para q̃ ponga ſu confiança en ſu padre cęleſtial. Plurimos etiã homines Deus vxoribus priuat, & plurimas mulieres viris; plurimos filios parẽtibus orbat, & plurimos parentes filijs, vt ſic ab eis illã affectionẽ, qua forſan plurima peccata cõmittebant, euellat: atq̃; ita prudẽs ille vir prudẽter dixit, q̃ tenia Dios por officio muy ordinario deſcaſar caſados, y q̃ en ello les hazia gran beneficio y aun a otros los deſcaſa, no porque haſta alli auiã viuido mal, no porque vio que ſi perſeueraran aſsi vinieran a peccar, y aperderſe. Quãdo tu

33 habes auem aliquã magnę æſtimationis, ne ipſa in remota loca aduolet, alas eius ſcindis. Sic Deus alas, videlicet diuitias, ſalutẽ filios, amicos, ac fauores, ſeruis ſuis abſcindit, ne aduolẽt, & à cõſpectu eius diſcedant. Itaq; vult Deus, vt Chriſtianus homo ſit corde generoſo, & ne ad vilia, ac parua huius mundi ſe abijciat. Aquila regia de paruis lacertis nõ curat, nec fortis leo falcatos vngues minimis cuniculis applicat: nec generoſus Delphin paruas ſardinias ſectatur. S. Moyſes filius erat pauperculæ mulieris, ſed nihilominus Pharaonis domus, nec magnitudo regni eius ipſi cõplacuit, imo (vt B. Apoſtolus ad Hebræos ſcribens teſtatur) grãdis factus negauit, ſe eſſe filiũ filię Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habe Hebr. 11. c.

re

re iocunditatem, maiores diuitias estimans thesauro AEgyptio- 34
rum improperium Christi. Pastor etiam Dauid omnia huius
mundi contẽnebat, ac tandem dixit. Satiabor, cum apparuerit
gloria tua. AEgyptij hominem in dignitate positum vilibus re
bus succumbentem, significabant per Elephãtem habentẽ mu
rem in proboscide ac si illum cepisset, hoc est, con vn raton en
la trompa como preciandose de auerlo caçado innuẽtes hac pi-
ctura quod sicut indignum erat tanto animali se ad rem tam vi
lem qualis est musculus abijcere: sic multò magis indecens est
generoso animo, rebus paruis, ac vilibus succumbere.

Mundi contemptus.

simile. FAstidium, quod in nobis generant ea, quæ postquam pluri
mum desiderauimus, tandem obtinuimus, nos etiam inui- 35
tat ad contemnenda illa, & ad quærendum id, quod nunquam
fastidiet. Si quis in Romam iter facit, & per Siracusas, aut Bar-
chinoniam transiturus est, antequam perueniat ad vnam quam
que harum vrbium, attentè conspicit, & (vt aiunt) longis ocu-
lis contemplatur, an turres murorum eius appareant maximo
desiderio illam videndi inflãmatus: at vbi primum ab illa exit,
statim cupit eam visu deserere idest, dessea perderla de vista &
ab ipsa longe abesse, & quam, antea maxime videre cupiebat,
nũc minime videre desiderat: causa huiusrei est, quia intẽtio eius
non erat illic sistere, sed vlterius vsque ad Romam progredi.
Deus est ciuitas, in quam tanquam in vltimum finem homo tẽ
dit: omnia huius vitę, quamuis ipsa homo vehementer obtine-
re cupiat, postquam obtenta sunt, tamen fastidium generant, il 36
la enim non sunt finis, ad quem homo creatus fuit, sed solus
Num. 14. Deus est finis, & scopus eius. Idcirco dicebat. S. Dauid. Satia-
bor, cum apparuerit gloria tua. Quando Hebręi iter faciebant in
terram promissionis, clamores edebant & vociferabantur dicẽ
tes terram illam solitudinis esse malam, nec habere ficus, aut ma
la granata, nec esse aptam ad seminandum, idcirco dicebant. Me
lius essemus in AEgypto. O stulti stulti quare conquerimini
de terra, per quam duntaxat estis transituri, siquidem in ea nun
quam habitaturi estis, idest, porque os quexays de la tierra por
dõde vays de passo y dezis que no tiene essas recreaciones pues
que no aueys de morar en ella? Si terra, ad quam pergitis, & quã
habi-

habitare debetis ſterilis eſſet, iure poteratis conqueri, quin etiam
37 diuina prouidentia factum eſt, vt vobis terra illa, per quã dum
taxat tranſituri eratis, non placeret, ne illa amore capti detinere
mini, & ad promiſſam nequaquam pergeretis. Hoc idem poſſu-
mus eis dicere, qui de laboribus ac neceſsitatibus, quas in hoc
mundo perferunt conqueruntur: pro certo enim habere poſ-
ſunt id omne diuina prouidentia conſtitutum eſſe ne videlicet
ipſi amorem ſuum in his caducis rebus collocarent, ſed omnia
deſideria ſua in cæleſtibus conſtituerent: nam ſi cum mundus
adeo laborioſus ſit, vix eſt qui illum non diligat, quid eſſet ſi cõ
tra eueniret. Amor mundi eſt velut hedera, quæ naſcitur, & cre-
ſcit, & per arborem ab ipſamet arbore adiuta aſcendit, poſtea
vero illam arefacit & deſtruit. Sic mundi amore creſcit, & aſcen-
38 dit per cõ ſenſum animæ, poſtea autẽ ipſam arefacit & interficit.
Idcirco prudẽs homo vbi primũ ſenſerit amorẽ ſæculi in corde
ſuo naſci, ipſum euellere debet, & in Deo collocare. Qui viuunt
in regionibus, & populis, vbi plurimi fiunt terræmotus, in ma- ſimile.
gno ſunt vitæ ſuæ periculo, idcirco cum terra contremiſcit opti
mum conſilium eſt à domo exire, & in planiſsimo campo habi
tare. Mundus hic locus eſt plurimis terræmotibus, hoc eſt diſſen
ſionibus, & contentionibus plenus, ſicut quotidie experientia
videmus in tot litibus, & diſcordijs, quæ inter filios Adam oriũ-
tur, ideo optimum remedium eſt nos omnia relinquere, & paru-
ui facere, atque in planiſsimum campum vitæ ſanctæ confugere
ſicut B. Apoſtolus nos hortatur dicens. Exeamus ad eum extra ad Hebr. 13.
caſtra. Magnus error eſt, fiduciam noſtram in rebus huius mun
39 di collocare, ſi quidem tam caducæ, & inſtabiles ſunt, qui enim
hodie diues eſt, craſtina die ipſum pauperem videmus. Sicut ſimile.
horologium arenarium, quod ad vnam quamque horam volui
tur, & id quod vacuum eſt in vna hora impletur, rurſus in alia
quod plenum erat, euacuatur. Aues, quæ in planicie terræ nidi ſimile.
ficant, ſunt in magno periculo filios ſuos amittendi; ſolent enim
illuc reptare colubri, lacerti, atque alia animantia, quæ earum
oua deglutiunt. Sic euenire ſolet hominibus, qui voluptatem
ſuam & affectionẽ in terra conſtituunt: facile namque omnia
in quibus animam poſuerant amittunt. Acontece a algunos
muchachos q̃ oyendo el ſonido de los caſcaueles ſe van tras el
melcochero engoloſinados cõ el deſſeo de las melcochas, el qual ſimile.

con sus naypes falsos los combida a jugar, y sin que gusten las melchochas les gana esse poco dinero, que lleuauan, y los haze boluer tristes. Assi acontece a muchos, que siguiendo el ruydo del mundo, y su prouocatiuo, y alegre bullicio gastan sus haziendas en presentes, y seruicios, y su tiempo en procurar honras y dignidades, y muchas vezes se quedan sin lo vno y sin lo otro: porque con juego falso de promessas engañosas, & esperanças falsas se burla el mundo dellos. 40

simile. Mundus mendax est, sed mẽdacia eius tẽpus aperit, & ostendit. De manera que es el tiempo con el mundo como vn rapaz trauiesso cõ su amo, esta el amo hablando y el rapaz esta detras burlando del, y diziendo que no es assi, que miente. Sic mũdus dicit bonum esse homines diuitias, honores, ac dignitates quæ rere vt in senectute cum otio & tranquillitate viuant: tempus 41
vero ostendit mille casus & infortunia: quæ plurimi diuites, & honorati huius mundi passi sunt. Ex quo aperte conspicitur, quam mendax sit mundus, & quanta insania sit in honore, aut in diuitijs, aut in iuuentute confidere: siquidem qui hæc possident, solent à morte subito, & insperate præcipitari, vel alijs infortunijs cadere, & sic aperte ostendit tempus quam insane homines in caducis & momentaneis rebus mundi fiduciam collocent quanque mendax sit mundus.

B. Bern. ser. mo. 1. de aduentu Dom. simile. B. Bernardus in quodam sermone inquit. Sicut mersi in aquis periclitantur: videbis eos tenentes tenere, nec vlla ratione deserere quod primum occurrerit manibus, quidquid sit illud licet tale sit, quod omnino prodesse non possit, vt sunt radices herbarum, cæteraque similia: nam & si qui forte ad eos veniãt, vt sub 42
ueniant, nonnunquam solent apprehensos inuoluere secum adeo, vt iam nec sibi, nec alijs auxiliũ ferre perualeãt. Sic pereũt in hoc mari magno, & spatioso, sic pereũt miseri dũ peritura sectãtes amittunt solida, quibus apprehẽsis, saluare possent animas suas. Ita inquã, pereũt qui amissis veris, & salutaribus studijs caduca, & trãsitoria quærunt, à quibus nequeunt diuelli.

Philonius de scientia bene moriẽdi. simile. Philonius de sciẽtia bene moriẽdi inquit. Pix est mundus, qui quolibet leui attactu tãgẽtes inquinat. Viscꝰ est mũdus q̃ suo sin modũ aucupijs peccati, & mortis eterne tegnis inuouit. Laqueꝰ est mũdus qui voluptatibꝰ, & opibus velut escis obiectis allicit atq; capit incautos, & secũ trahit in nassã interitus. Vnde mihi vix

43 vix posſibile videtur, vt qui mundi legibus viuit, purus ab inquinamentis mundi, & immaculatus hinc emigrat, & euadat.

Quemadmodum mare ostra, & conchilia, & torpedines, & algos proijcit in litus extra aquam, sed non multo post iterum hæc omnia sorbet, & proijcit in profundum: sic mundus modo nos expellit, modo recipit, & quando in litore tranquillo arbitramur esse, tunc nos deceptos aspicimus, & rerum discrimibus, magnisque calamitatum angustijs agitatos. simile

Si hirundines (vt ait Solinus) in domo minante ruinam non ædificant, imo fugiunt à male materiatis ædificijs: quanto magis homines debent à mundo recedere, quem sciunt esse caducum, & ruinosum, & sibi ipsis pericula molientem.

Mundus est veluti calculorum ludus, vbi sunt varia latrun-
44 culorum genera, & quemadmodum hoc in ludo euenit sæpe, vt ipsi ludentes veluti oculis capti ob nimiam confusionem non videant, quomodo latrunculos mouere debeant, vt pro eis stet ludus, cum illi, qui extra ludum sedent, ipsum foris considerãtes id recte perspiciant. Sic qui inextricabilibus mundi negotijs implicantur, & sceleribus imbuuntur cæcutiunt mentis acie tenebris cooperta, cum illi, qui à mundo animum separarunt, seque in solitariam quietem receperunt, mundi dolos, labores, calamitates, varietates, & confusiones acute intueantur. simile.

B. Chrysostomus in quadam homilia ait. Anima quando diuino amore & desiderio vere corripitur, ad nihil huius vitæ secõuertit, sed sicut mente moti contemnunt ignẽ, & ferrũ, & feras, & pelaga, & omnia: ita pij furore quodam maxime spiritua-
45 li, ac honestissimo insaniunt deridentes omnia, quæ vident. B. Chrysost. hom. de profectu euãgelij. simile.

Mundi Contemptus.

BEatus Chrysostomus in sermone super illa verba apostoli, Oportet hæreses esse, inquit, Nemo quicquã suũ esse dicebat scilicet in primitiua ecclesia: & quasi hi, qui ad magnos quosdã principatus accersiti regias inhabitaturi ciuitates omnẽ substantiam suam in pecuniam cõmutant: ita & plane tunc faciebant homines illi ad cælum vocati, ad supernam metropolim, & ad regnum, quod illic est. Nam persuasum habentes illic esse patriam omni substantia sua in pecuniam commutata, pecuniam per Apostolorum manus illo præmiserunt. B. Chrysost. in quodam sermone. simile.

Nylus in lib. Aſcetico simile.

Nylus in libro Aſcetico ait. A pueris diſcamus ad præſtantio- 46
ra contendere: nucibus exempli gratia, & talis, & pila ludunt, his
illi ſe ludis oblectant, & ſibi honori ducunt hæc comparare, quæ
ad prudentiam ſunt imperfecta. At cum aliquis eorum in virum
euaſerit, ea abijcit, & ad gerendam Rempublicam omne ſtudiũ
confert. Nos autem in infantia perſiſtentes ludicra, & riſu digna
ſuſpicimus, negligiſque melioribus prudentiam viris cõuenien
tem ſumere recuſamus, & terrenis in rebus ſtudium, ac delecta
tionem noſtram collocamus, riſum mouemus his, qui natura
duce recte iudicant. Quemadmodum enim turpe eſt virum æta
te prouectum in cinere, aut puluere conſidentem puerilia de-
ſcribere: ita turpe, imo longe turpius eſt, eos, qui de rebus alte-
rius ſæculi perfruendis deberent eſſe ſoliciti, in rerũ terrenarum
puluere volutari, & ſtudiorum pulchritudine profeſsionis ſuæ 47
simile. fædare perfectionem. Idem ibidem inquit. Sicut illi, qui in ma-
ri nauigant, ſæuiente tempeſtate merces negligũt, & proprijs
manibus onera in mare proijciunt, & fortunis vitam antepo-
nunt, ac, ne nauis pondere oppreſſa demergatur, eam ſubleuãt,
& pretioſiſsima quæque vel in profundum iactant. Cur nos
etiam propter vitam præſtantiorem ea non deſpicimus, quæ
animum in profundum demergunt? Cur idem non poteſt Dei
timor, quod poteſt timor mortis? Illi caducæ vitæ cupitate alia
rum rerum iacturam leuem putant, nos, qui ad vitam æternam
aſpiramus, propter illam nihil quamuis abiectum contemni-
mus, ſed malumus ſimul cum onere perire, quam illo proiecto
ſeruari. Agite exuamus omnia: nudus enim conſiſtit ad-
uerſarius. Nunquid induti luctantur pugiles? Nudum vero 48
& vnctum quempiam oportet certare, nuditas enim facit, vt
ab aduerſario luctator apprehendi non poſsit, vnctio autem
vt ſi quando fuerit apprehenſus elabatur. Propterea luctato-
res puluerem aduerſarijs conantur aſpergere, vt olei leni-
tatẽ puluerisiniectione exaſperent, atque ita facilius eos ap-
prehendere valeant. Iam quod illic eſt puluis, id in noſtro
certamine eſt in terrenis rebus occupatis, & quod illic eſt
oleum hic eſt quietis ſtudium ab omni ſolicitudine va-
cuum.

B. Euch. in epiſtola ad Valerianum simile.

B. Eucherius in quadam epiſtola ait. Non vides, vt etiam
in hac vita quiſque prouidus locum, aut agrum in quo diutius
ſe com-

9 tectus forma pueri ſugentis vbera. Maximum myſterium eſt Sanctum Iſaiam hîc mentionem particulariter feciſſe, qualiter Deus factus puer nutriebatur ſanctiſsimę virginis matris ſuæ vberibus, & non qualiter ex ea natus fuerit. Sicut etiam admirandum eſt ſanctam Saram, quando reuelationem habuit ſe eſſe in ſenectute concepturam, dixiſſe. Quis auditurus crederet Gene. 21.
Abraham, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei iam ſeni. Non ait, Quis auditurus crederet quod Sara peperit, ſed quod Sara lactaret filium? Hoc dixit quoniã (vt Beatus Chryſoſtomus perpendit) licet Patriarcha Abraham diceret. Saram peperiſſe, dicere poſſent homines puerum illum appoſititium eſſe, & non filium eius: cum autem viderent ipſam ſuis vberibus lactantem puerum infallibile ſuæ conceptionis, & partus
10 teſtimonium erat. Similiter & hic Iſaias propheta mentionem facit, quod ſanctus puer Ieſus ſacratiſsimæ virginis vbera lactabat, quod infallibile teſtimonium erat eum ipſum concepiſſe, ac peperiſſe. Non potuit autem cognoſci, nec in conceptione, nec in partu ipſum puerum eſſe filium eius, etenim illa omnia ſupernaturalia fuerunt, nec ſignum, aut veſtigium aliquod humanum in conceptione, vel in partu potuit inueniri. Idcirco Sanctus Propheta peculiarem mentionem facit de ſacratiſsimi pueri lactatione quippe cum hoc apertum eſſet teſtimoniũ eam ipſum peperiſſe. Cũ vero res creditu difficillima eſſet virginem concepiſſe & peperiſſe (vt ſupra concilium illud ſacrum teſtificatum eſt) Deus multis ante temporibus diſpoſuit mundum, & aſſuefecit ad alia plurima mirabilia efficienda, vt hoc
11 admirabile, & ſtupendum factum etiam crederet. Atque ita B. B. Chry. ſup Gen.
Chryſoſtomus annotauit diuina prouidentia factum fuiſſe, vt tres mulieres trium maiorum amicorum, quos Deus olim habuit, videlicet Abraham, Iſaac, & Iacob (de quorum amicitia tãtum ſe iactat, vt B. Paulus ad Hebræos ſcribẽs dicat, Nõ cõfunditur Deus vocari Deus eorum) ſteriles eſſent: nam (vt in Geneſi dicitur) Sara, Rebeca, & Rachel, multo tempore antequã conciperent, ſteriles fuerunt. Hoc autem ideo factum fuit, vt homines videntes mulieres ſteriles poſt multa tempora Dei beneficio concipientes, & parientes addiſcerent credere etiam, virginem per potentiam Dei poſſe concipere, & parere. Etenim, (vt idem Sãctus Doctor perpendit) vt mulier qualis erat Ad Heb. 11.

Sara conciperet duo impoſsibilia erãt, alterũ nimia, & longa ſe 12
nectus, alterum vero ſterilitas eius: Deus vero vtrumque abſtu
lit. Vt autem virgo puerpera conciperet vna tantum difficul-
tas erat videlicet defectus viri. Qui ergo in Sara duas illas diffi
cultates ſuppleuit, bene poterat in virgine vnã ſupplere. Atq;
ita cum Angelum interrogaret: Quomodo fiet iſtud quoniam
virum non cognoſco: ipſe Angelus reſpondit. Spiritus ſanctus
ſuperueniet in te & virtus altiſsimi obũbrabit tibi. Et adiecit.
Lucæ. 1. Et ecce Eliſabet, cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectu
te ſua & hic menſis eſt ſextus illi, quę vocatur ſterilis. Hę autẽ
tam magnæ difficultates ab ea per diuinam potentiam ablatæ
fuerunt. Quia non erit impoſsibile apud Deum omne verbũ,
hoc eſt, nihil eſt Deo impoſsibile aut difficile.

Natiuitas Domini. 13

SEd quæro, cum ſancta Eccleſia glorificans, & laudans hanc
cæleſtem Reginam dicat: In æternum permanes virgo; quo
Matth. 1. modo inquit B. Matthæus, Ioſeph non cognouit eam, donec
peperit filiũ ſuũ? Ad hoc reſpondeo quod ſimilis loquendi mo
dus inuenitur in alijs locis ſacrę ſcripturę, vt patet in libro ſecũ
2. Regũ. 6. c. do Regũ vbi dicitur. Michol filię Saul non eſt natus filius vſq;
in diem mortis ſuæ. Dictio ergo illa, donec, & illa, vſque, aufert
dubitationem pro eo tempore, quo poterat dubitari: ſuſpicari
poterant homines Chriſtũ eſſe filiũ Ioſeph: quare vt hęc ſuſpi-
cio tolleretur, ait Euangeliſta quod Ioſeph non cognouit Ma-
riam donec peperit filium ſuum. Ex quo fit eum non eſſe filiũ
Ioſeph nõ tamẽ inde ſequitur eũ poſt ſacratiſsimũ partũ ipſam 14
cognouiſſe, ſed ſcriptura narrat id quod factum fuit. Dubitari
etiam poterat, an Michol habuiſſet aliquos filios. Et vt ſacra
ſcriptura tolleret hoc dubium, ait quod non eſt natus ei filius
Pſalm. 109. vſque in diem mortis ſuę. In Pſalmo etiam inquit regius Pro-
pheta. Dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis, do-
nec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Non ſe-
quitur tamen quod filius non erit à dextris patris, poſtquam pa
ter poſuerit inimicos ſuos ſcabellum pedum ſuorum.

Ex his omnibus, quę dicta ſunt, ſequitur legitimus intelle-
ctus illorũ verborũ, quę Dñs dixit Abrahę, ſcilicet, Generatio-
Gene. 15. ne quarta reuertẽtur huc, Quę dicta fuerũt à Deo (inquit Galati
nus)

15 nus) cũ Abrahę AEgyptiacã captiuitarẽ nũtiaret, quę animarũ captiuitatẽ in infernopræfigurauit. Nõnulli Iudæorũ iuniorũ exponũt has quatuor generationes annos fuiſſe quadringẽtos, aſſerentes vnãquamq; earũ annorũ fuiſſe centũ. Quorũ quidẽ expoſitio nulla prorſus eſt; quoniam vel computãt hos annos à tempore prolationis prophetiæ, vel ex quo cępit captiuitas AEgyptiaca, quod vtrumq; falſum eſt. Nam ſi ab eo tempore computent, quo prophetia prolata fuit, multũ tẽpus ſupra quadringentos annos decurriſſe inueniẽt: ſi vero à principio ipſius captiuitatis, non cõplebitur prędictus numerus annorũ, cum captiuitas ipſa pluribus, quã decẽ & ducentis non durauerit annis. Quidã vero alij volunt præſertim Rabi Salomõ ipſas quatuor generationes fuiſſe patrẽ, filiũ, nepotẽ, & abnepotẽ: quo-
16 rum quoq; expoſitio falſior eſt prima. Quia quatuor hæ generationes, aut à tempore Prophetiæ numerãdę ſunt, aut à captiuitatis ipſius exordio: quod ſi eas â tempore prophetiæ numeraue rimus, ſeptem & non quatuor inueniemus generationes. Quæ ſunt Abraham, Iſaac, & Iacob, Iudas, Phares, Soron, & Caleb. Genc. 45. Si autem eas ab initio ipſius captiuitatis computauerimus, vt Rabi Salomon facit, qui computat Iudam, Phares, & Soron, & Caleb, pauciores quàm quatuor erunt: nam Iudas & Phares filius eius multo tempore, antequam AEgyptum ingrederentur, nati erant & mortui ſunt ante quam Hebræi in captiuitate poſiti eſſent. Quare ſubtiliore indagatione à nobis vidẽdũ eſt, quid quatuor generationes iſtæ ſignificẽt. Pro quo notandũ eſt quatuor inueniri hominũ generationes. Prima fuit Adæ qui ſine viro & muliere procreatus eſt, ſecũda vero Euę, quę ex viro
17 abſq; muliere producta eſt. Tertia generatio eſt, qua omnes cõmuniter ex viro & muliere generãtur. Quarta datur generatio, qua Meſsias abſq; viro de muliere naſciturus erat. Quapropter ſic exponẽda ſunt verba ante dicta. Generatione quarta reuertẽtur hùc. Ideſt adueniẽte Meſsiæ generatione ex captiuitate inferni liberabuntur, & ad patriam cæleſtem â qua propter Adæ peccatũ expulſi fuerant, ipſo Meſsia duce reuertẽtur. Quæ qui dẽ libertas per libertatẽ ab AEgyptiaca libertate figurata fuit.

Exod. 1.

Quęres fortaſsis cur filius Dei non ex limo terræ, aut ex nihilo ſed ex Maria ſacratiſsima carnem ſumere voluerit? Ad hæc reſpõdet tibi B. Aguſtinus contra Fauſtum dicens. Si voluiſſet

B. Aug. li. 26. contra Faustum. c. 7.

filius Dei inde sibi humanam carnem, veramque formare vn- 18
de formauit & illi primo homini, quoniam omnia per ipsum
facta sunt, quis eum non potuisse audeat affirmare? Non ergo
ideo eum credimus natum ex virgine Maria, quod aliter in ve-
ra carne existere, atque hominibus apparere non posset. Ex fæ
mina ergo nasci voluit, quod vtrumque sexum, quem creaue
rat etiam hoc modo commendandum, honorandumque iudi-
cauit; assumendo formam viri, & nascendo de fœmina. Hęc ille.

Natiuitas Domini.

FActum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies, vt pare-
ret. Perpendite obsecro, quanta poteritis animi attentione
aduerbium illud, ibi, vt corda vestra hac ponderatione molles-
cant, & liquefiant, perpendite, inquam, qualiter diuina proui- 19
dentia constituit, vt tempus virginalis partus sacratissimæ vir-
ginis Mariæ in tam vili, & abiecto loco, qualis erat stabulum il
lud vrbis Bethleem, adimpleretur. Hoc autem cõsiderantes vos
ipsos confundite, qui diuitias temporales, & pompas ac sæculi
maiestatem diligenter inquiritis, posthac vero omni studio il-
lum imitari contendite tanquam veri huius sacratissimi Docto
ris discipuli, qui in mundum venit, vt nos humilitatem, & pau
pertatem doceret, & pro gymnasio stabulum, pro cathedra ve-
ro præsepium elegit. Quid enim nobis proderit Deum morta
lem carnem induisse, seque tantopere humiliasse; si nos, qui ter
ra ipsa, ac puluere viliores sumus, super nos ipsos ascendere vo
lumus ad competendum cum Deo? y a hazernos vnos Dioses
engreydos en vanidad viuiendo por la regla de nuestra volun- 20
tad, y aun queriendo, que los otros serijan por ella, y nos obe-
dezcan en todo? Quid nobis proderit, Deum se ita humiliasse,
vt sacratissimæ matri suæ subditus esse voluerit; si nos sacrosan
ctæ matri nostræ Ecclesię inobedientes sumus, ipsamque no-
stris prauis exemplis confundimus. Quid nobis proderit, Deũ
in carne humana tam cito crucem in humeros sumpsisse; si nos
tam cito deficimus, etiam antequam incipiamus ipsam hu-
meris nostris portare? Quid nobis proderit, Christum Redẽp-
torem nostrum peregrinum pro nobis in terra sua fieri volui-
sse; si in exilio, & in terra, quę nostra minime est, perpetui volu
mus esse incolę, sepultandonos en vida en los desseos deste si-

glo?

21 glo? Quod gaudiũ nobis vilitas huius ſtabuli afferet; ſi ſumptuoſa ædificia, & pretioſos tapetes diligimus, cum periſtromata, & panni ſerici huius ſuperni imperatoris ſint telæ aranearum? Quem fructum, & vtilitatẽ ex præſepio eius educemus: ſi cogitationes, & deſideria noſtra in primatu, & præexcellentia locorũ conſtituimus, & primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in templis diligimus, nequaquã diſſimulantes noſtras in religionibus antiquitates, videntes antiquiſsimum Deũ ſedentem in inferiori loco, poſtquã illum plurimis ſuſpirijs & deſiderijs antiqui patres ad nuptias incarnationis inuitarũt? Magnã cõfuſionẽ ex illis pauperrimis pannis nobis educemus, licet nõ ſimus Serico panno, aut purpura induti, ſi nõ ſecundum noſtrũ ſtatũ, ſed pro libito induimur. Quã conſolationẽ nobis ſan-
22 ctiſsimi Ieſu infantia, vel ſacratiſsimæ eius lachrymę præſtabũt; ſi riſus vanos, & loquacitatẽ, ac mũdi voluptates cõcupiſcimus? Quo circa licet profundiſsimã eius humilitatẽ, ſingulariſſimã paupertatẽ, & ineffabilem charitatẽ omnino ſequi, aut imitari non poſsimus, debemus tamẽ nos terrę vermiculi id, quod in nobis eſt, omni cum diligentia præſtare, diuinum eius fauorem continuo implorantes. Vt autem vno verbo dicam, quod plurimis cõprehẽdi, & explicari non poteſt, Ille, qui omnẽ curã ſuã in amore huius diuini ſponſi collocat, eumq; toto corde, viribus, ac viſceribus diligit, ſe ipſum totũ ei, abſq; eo, quod ſibi aliquid relinquat, vero, ac feruido ſpiritu offerẽs, & in hoc diu noctuq; euigilat ſe omni ſolicitudine eleuãs à ſegnitie, ignauia, atq; tepiditate, in quã ſuamet natura eum impellit, hic procul-
23 dubio magnam vtilitatem, & vberrimos fructus à ſacratiſsima Ieſu Chriſti natiuitate, atque ab altiſsimis eius myſterijs, quæ in tota ipſius vita, & ſanctiſsima morte continentur, educet.

Natiuitas Domini.

Et peperit filium ſuum primogenitũ, & pannis eum inuoluit.

HOc nomen, filij tribuitur à diuinis literis plurimis in locis Chriſto reparatori noſtro: inter quę illud Regij Prophetę in Pſalmo ſeptuageſimo primo celebre eſt, vbi ſub nomine Salomonis S. Dauid plurimas Ieſu Chriſti excellentias, ac conditiones & refert, & celebrat. Hoc, inquam, nomen ei eleganti, & cælato, atque cooperto modo tribuitur. Nam vbi nos legi-

mus. Erit nomen eius benedictum in ſæcula, ante ſolem per- 24
manet nomen eius: pro eo quod nos dicimus, permanet, verbum originale cui hæc verba correſpondent, proprie habet id, quod nos Hiſpane non vno verbo, ſed plurimis dicimus videlicet, el adquirir vno en naciendo el ſer y el nombre de hijo, o ſer hecho y produzido, y no en otra manera, que hijo. Anſi que dira deſta manera. Y antes que el Sol le vendra por nacimiento el tener nõbre de hijo. In quo regius vates aperte oſtendit Chriſtum Redemptorem noſtrum non ſolum eſſe filium, ſed dicit, quod nomen eius eſt, eſſe filium; & non tãtum inquit, eum ita vocari, quia ei hoc nomen impoſitũ fuerit, ſed eſſe nomẽ, quod ei à natiuitate, proſapia, & origine cõpetit, ideſt, es nõbre que le viene de nacimiento, de linage, y de origẽ, o por mejor dezir q̃ nace enel, y con el eſte nõbre: non ſolũ autẽ naſcitur in eo nũc, 25
aut natũ eſt cũ eo in tẽpore illo, quo ex purißima virgine matre ſua natus eſt, ſed natũ eſt cũ eo etiã, quando ſol non oriebatur, ideſt ante quã ſol eſſet, & ante quã ſęcula fuiſſent. Vnde glorio
Ad Heb. 1. c. ſus Apoſtolus Paulus ad Hebrẽos ſcribẽs cõparans Chriſtũ Redemptorẽ noſtrũ cũ angelis, & cũ cæteris creaturis, ipſumq; ab eis diſcriminãs, & omnibus anteponẽs, vtitur hoc nomine filij ab eoq; argumẽtũ ſumit ad oſtẽdendũ, nõ ſolũ Chriſtũ Redẽptorẽ noſtrũ eſſe filiũ Dei, ſed quod inter omnia nomina ei hoc proprie cõuenit. Nã de Chriſto Domino noſtro ſic ait S. Apoſtolus. Tãto melior angelis effectus, quanto differẽtius præ illis nomẽ hęreditauit. Cui enim dixit aliquãdo angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Vbi obſeruandũ eſt ſecundũ S. Apoſtolũ, Chriſtũ non ſolũ vocari filiũ Dei, ſed, vt antea dice- 26
bamus, vocari ſic per hæreditatẽ, y q̃ es heredad ſuya, y como ſu legitima el ſer llamado hijo entre todos. Nã licet verũ ſit, quod in ſacra ſcriptura Deus aliquos homines filios ſuos appellat, vt
Iſai. 2. apud Iſaiã Iudæos filios nuncupat his verbis. Filios nutriui, &
Oſeæ. 11. exaltaui, ipſi autẽ ſpreuerunt me. Et apud Oſeã ait, Ex Ægypto
Gene. 4. vocaui filiũ meũ; angelos etiã multoties vocat filios, vt in libro
Iob. 1. Geneſis, & in libro Iob videre eſt; licet, inquã, hoc verum ſit, tamẽ B. Apoſtolus pro re certiſsima, & indubitabili inquit Deũ neminẽ niſi ſolũ Chriſtũ pleno ore filiũ appellare. Filiũ enim vocamus eũ, qui ab alio nõ vt cunq; factus eſt, ſed, qui naſcitur ex ſubſtãtia alterius, & quì natura ſimilis eſt ei, â quo eſt geni-

tus,

27 tus,& ita ſimilis, vt ipſamet natiuitas eũ ſimilẽ faciat, ideſt q̃ el meſmo nacer le haze ſemejãte: de manera q̃ el meſmo ſer engendrado ſea recebir vn ſer no como quiera ſino hecho a la imagen del q̃ lo produze. Et hoc modo ſolus Chriſtus, in quantũ Deus, eſt filius ęterni patris. Et quanuis ſpiritus ſanctus eſt Deus ſicut pater, & habet eandẽ diuinitatẽ, & eſſentiã, quã pater, tamẽ quia ex modo ſuæ proceſsionis nõ cõuenit ei eſſe ſimilẽ patri, & eſſe expẽplar, & imaginem patris, eo quod procedit â volũtate, & nõ ab intellectu, ideo non eſt filius. Hæc admirabilis filiatio verbi diuini repreſentatur in ſole. Nihil enim ex viſibilibus nobis cõ ditiones naturę Dei, & huius generationis apertius, quã ſol oſtẽdit: nã ſicut ſol eſt corpus habens lucẽ, quæ per omnia diffundi tur: ſic natura Dei immẽſa per omnia extẽditur; & ſicut ſol illu 28 minans efficit, vt res illæ, quas tenebræ contegebant, & quæ, dũ ibi erãt, videbantur non habere eſſe, appareant: ſic virtus Dei, ſi applicetur, attrahit res de nõ eſſe ad eſſe lucis. Et ſicut ſol ſuapte natura ad noſtros oculos venit, & quantũ ex parte ſua nũquã delitescit: ipſe namq̃ eſt lux, & manifeſtatio omniũ, quæ videntur: Sic Deus ſemper nobis ante oculos proponitur, & per ianuas noſtras ingreditur ſi nos eas ipſi non claudimus, & radios claritatis ex ſe emittit por qualquiera reſquicio que halle. Et ſicut ſolẽ ſimul videmus, & contẽplari non poſſumus: videmus, inquam, quia in omnibus, quę cernimus lucẽ eius aſpicimus: & contẽplari nõ poſſumus, quia ſi in eũ aciẽ oculorũ intendimus, ſtatim ipſa acies obtunditur, & obſcuratur: ſic poſſumus dicere de Deo, quod clarus, & obſcurus eſt: occultus & manifeſtus: il- 29 lũ etenim in ſe non videmus, & ſi intellectus acumen dirigimus ad illum perſpiciendum, ipſe nos obcæcat: videmus illum in omnibus rebus, quas facit quoniã in omnibus lux eius enitescit. Et ſicut ſol videtur fons manans, & producens continuo ad mirabili quadam celeritate claritatem: ſic Deus infinita bonitas eſt, ſemper quaſi ebulliens, vt nobis benefaciat, y nos embia como a borbollones bienes deſi ſin parar. Et vt redeamus ad id, quod ad noſtram materiam ſpectat, ſicut ſol generat ſuum radium (omnis enim ſplendor & lux, quæ diffunditur, & operit cælum, ac terram vnus duntaxat radius eſt, quẽ ſol è ſe emittit:) ſic Deus generat ex ſe vnum tantummodo filium, qui ſuper omnia regnat & per omnia extẽditur. Et ſicut hic radius ſo-

simile.

similia.

lis habet in ſe omnẽ lucẽ, quam ſol habet, & ipſamet lux, quã habet, eſt ſol, & ita imago ſolis eſt radius eius: ſic filius, qui ex Deo naſcitur, habet omnem ſubſtantiam Dei, & eſt ſola & perfecta imago patris. Y aſsi como enel Sol, que es puramente luz, el produzir de ſu rayo, es vn embiar luz de ſi: ſic pater æternus figurans ſuum eſſe in ſemetipſo ſuum generat filium. Et ſicut Sol ſemper producit radium ſuum, non enim produxit heri, & hodie ceſſauit, ſed ſemper producit, & cum illũ ſemper producat non producit per partes, ſed ſemper, & cõtinuo exit ab eo integer, & perfectus: ſic Deus ſemper à tota ſua æternitate genuit, generat, & generabit filium ſuum, & ſemper integre. Et quemadmodum cum radius ſolis in ſuo loco ſit, ſol ipſe illũ nobis preſentem facit, & in eo, & per eum extenditur per omnia, & videtur, & cognoſcitur: ſic Deus (de quo Beatus Ioannes ait: Deum nemo vidit vnquam) in filio ſuo, quem generat, nos illuminat, & ipſe eſt, qui nobis patrem ſuum oſtendit. Deniq; quemadmodum ſol vitute ſui radij operatur vbicunque: ſic Deus omnia creauit, & omnia gubernat in filio ſuo, in quo (ſi ita dici poteſt) ſunt omnia ſemina rerum.

Ioan. 1. 30 31

Chriſto etiam in quãtum homini conuenit particulariter nomẽ filij Dei, eo quod Deo quã ſimillimus eſt, ideſt por parecer ſe mucho a Dios y ſer caſi otro el, por razõ de los infinitos theſoros de los celeſtiales bienes, q̃ Dios en ſu ſacratiſsima humanidad puſo. Vnde ipſemet apud D. Ioannẽ dixit. Philippe, qui videt me, videt & patrẽ meum. Hic igitur ſingulariſsimus filius Dei eſt etiã filius ſacratiſsimę virginis Marię, ſiquidẽ illũ vere, & realiter genuit, ac virginali integritate peperit. Hoc ſapiẽtiſsimus Salomon vidit, cũ in Prouerbijs dixit. Tria ſunt mihi difficilia, & quartũ penitus ignoro, viam aquilę in cęlo, viã colubri ſuper petrã, viam nauis in medio mari, & viã viri in adoleſcẽtula. Hic per comparationẽ, & ſimilitudinẽ triũ rerũ, quę poſtquã trãſeunt nullus ſcire poteſt, per quã partẽ tranſierũt (non enim ſui reliquere veſtigiũ) inſinuat Sapiens hũc ſacratiſsimum puerum, de quo agimus, quando ex ſacrario virginali ſuę ſanctiſsimę matris exiuit, nullũ in ea corruptionis veſtigiũ reliquiſſe, ſicut in aere nullũ veſtigiũ relinquit auis, nec ſerpens in lapide, nec nauis in mari. hoc eſt, ſignifica el ſabio que quãdo ſalio eſte niño varõ, de quien tratamos, del ſagrario virginal de ſu madre ſanctiſsi-

Ioan. 14.

Prou. 30. 32

33 ſanctiſsima ſalio ſin quebrar el ſagrario, y ſin hazer daño en el, ni dexar de ſu ſalida ſeñal como ni la dexa de ſu buelo el aue en el ayre, ni la ſerpiente de ſu camino en la peña, ni en el mar la nao. Quando ergo. S. Euãgeliſta ait: Peperit filiũ ſuũ primogenitũ, intelligere & firmiter credere debemus, ipſam illum peperiſſe manẽdo virginẽ, & tam integrã, ac ſi nunquam peperiſſet, & quod hic primogenitus, atq; vnigenitus eius eſt etiã vnigenitus filius Dei: in eo etenim vnita ſunt diuinitas, & humanitas vnione hypoſtatica & perſonali. Si autem quæritis quomodo Deitas eſt in carne humana? Reſpondet glorioſus Baſilius, illam exiſtere in carne humana, ſicut ignis eſt inferro, non qui 34 dem mutãdo locũ, ſed bona ſua diffundendo. ignis enim nõ pergit in ferrũ, ſed dũ in eo eſt qualitatẽ ſuã in ipſo ponit, & abſq; eo, quod de ſe aliquid minuat illud ex ſe toto implet, ac ſui totius particeps facit. Sic verbũ diuinũ in nobis habitauit, & domiciliũ fecit abſq; aliqua ſui mutatione, & abſq; eo, quod ſuum domiciliũ mutaret, id eſt, hizo morada en noſotros ſin mudar la ſuya, y ſin apartarſe deſi. Sed quomodo caro noſtra eam deitatem non inficionauit? Sicut nec ignis recipit in ſe proprietates ferri: ferrum enim nigrum ac frigidum eſt, poſtquam autem igne inflãmatur, induit & aſſumit figurã eiuſdem ignis videlicet lucẽ y no le ennegrece, ni le communica ſu frialdad. Sic caro hominis recipit in ſe diuinas qualitates, ſed tamẽ diuinitas nõ inficionata fuit miſerijs, & fragilitatibus ipſius carnis, ideſt, 35 aunq̃ la carne del hõbre recibio qualidades diuinas no pego a la diuinidad ſus flaquezas. Quare ergo nõ concedemus, Deum operatũ fuiſſe id, quod ignis operatur? Hęc B. Baſilius. Itaq; natus eſt Deus (ſicut ait hic S. Doctor) vt mortem præberet morti, quæ in carne deliteſcebat. Nam ſicut medicinæ antidotales, & quæ veneno ſunt contrariæ, ſi corpori iungãtur, id quod venenoſum eſt, & mortale vincunt: & ſicut tenebræ quæ domũ occupãt aduenientę luce euaneſcunt: ſic mors, quę homini prę dominabatur, Deo cũ ipſo homine ſe coniungente in nihilũ redacta eſt. Et quemadmodũ gelu, dũ noctis obſcuritas permanet, in aqua prædominatur, vbi vero ſol oritur, & illam calefacit, ſtatim illud radius ſolis liquefacit: ſic mors regnauit eo vſque tempore, quo Ieſus Chriſtus venit in mundum. poſtquam autem gloria ſalutaris altiſsimi Dei apparuit, & poſtquã ſol iuſtitię ortus

B. Baſi. ſerm. de Natiuitate, Domini.

Simile.

Simile.

tus eſt, abſorpta eſt mors in victoria eius. O magnitudinẽ Dei. 36
O ſummam bonitatem, & altiſsimum amorem erga homines.

Natiuitas Domini.

Gene. 2. simile.

PEperit filium ſuum primogenitum. Quando prima Eua exiuit à primo Adam emiſit Deus in eum ſoporem, poſtquam autem è ſomno euigilauit, & eam coram ſe vidit dixit. Hoc nũc os de oſsibus meis & caro de carne mea. At quando ſecundus Adam Ieſus Chriſtus. R. N. ex ſecunda Eua, videlicet ſacratiſsima matre ſua exiuit, dedit illi Deus ſomnũ altiſsimæ contẽplationis myſteriorũ diuinorũ, ac redemptionis mundi, & forſan illam ab hoc ſomno dulciſsimo ſacratiſsimus puer ſine dolore natus plorando ſuſcitaret, ipſa vero tunc diceret. Hoc nũc os de oſsibus meis, & caro de carne mea. B. Ambroſius inquit. Noui 37
partus noua merentur obſequia. Adeo nouus fuit hic virginalis partus, quẽ hodie celebramus, vt omnes alios partus inueteraue rit. Partus enim, in quo vir non interuenit, & in quo puerpera, videlicet illa, quæ peperit virgo atque integra remanſit, & qui natus eſt Deus fuit, adeo nouus extitit, vt omnes alios partus præteritos, præſentes ac futuros inueterauerit. Nulli mulieri parienti gratulari poſſumus de partu ſuo abſque eo quod pudor aliquis & confuſio interueniat id eſt. A ninguna parida ſele puede dar la nora buena de ſu parto ſinque interuenga alguna verguença y confuſion: quamuis enim partus ſit excellentiſsimi alicuius viri geniti, tamen ſemper mater plurimum amittit in modo, quo concepit. Hinc orta eſt in ſancta eccleſia illa laudabi- 38
lis conſuetudo operiendi ſponſas, quando in eccleſia velantur, & in facie earum velum ponitur: inquo ſignificatur confuſio, & pudor in quo ſe ipſas viſurę ſunt. Atque ita quidam venerabilis Senex nefarijs hominibus, qui hoſpitem ſuũ contaminare volebant dixit. Habeo filiam virginem, & hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, vt humilietis eas, tantum obſecro, ne ſcelus hoc contra naturam operemini. Vbi aduertendum eſt, & perpendendum verbũ illud, vt humilietis eas, magna enim humiliatio eſt illa, quam mulier à viro recipit. Idcirco nulli mulieri pariẽti gratulari poſſumus de partu ſuo, quin certus quidã interueniat pudor, & confuſio. Quod quidẽ intelligitur licet partus ſit ex legitimo matrimonio in lucẽ editus, porq̃ de otra manera

Beatus. Ambro. ſermo. de natiuitate.

no

39 no se les ha de dar la nora buena, antes merecẽ la nora mala. Soli autẽ sacratissimæ virgini Mariæ iure optimo possumus de partu suo gratulari, absque eo quod interueniat pudor aliquis, aut ignominia, siquidem ante partum, & in partu, ac post partum virgo extitit, & in æternum erit. Sea pues señora sacratissima mucho en hora buena vuestro parto, porque es el mas nueuo parto, y el mas honrrado parto, y el mas prouechoso parto, y el mas sancto parto, q̃ jamas fue y sera: y pues soys tã poderosa cõ Dios y tan coniunta a el, que soys su madre, hazed q̃ nazcamos oy todos por gracia con vuestros sacratissimos ruegos y intercession.

Natiuitas Domini.

ET reclinauit eum in præsepio. Diuus Chrysostomus in ser-
40 mone de natiuitate Domini explanans hæc verba ait, hoc factum esse, vt compleretur vaticinium Isaiæ. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui. Significat ergo hic, S. Doctor vaticinatum esse Isaiam his verbis, ponendum esse Dominum recenter natum in præsepio: quod factum testatur. S. Lucas. cum dicit. Reclinauit eum in præsepio. Et Beatus Augustinus contra Iudæos, & Paganos eodem modo hæc referre videtur, qui quidem inquit. In præsepio iacuisti, agnouit bos possessorem suum. Ergo Beatus Augustinus hæc verba, Agnouit bos possessorẽ suum, retulit ad illud; In præsepio iacuisti. Et Diuus Ambrosius de natiuitate Saluatoris ait. Audis infantis vagitus, & non audis bouis Dominum agnoscentis mugitus? Et Origenes ait. Venerunt pastores, & inuene-
41 runt Mariam, & Ioseph, & puerum ipsum Iesum iacentem in præsepio: illuderat de quo Propheta vacinatus est dicens. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Idem sensit B. Athanasius in libro, quem inscripsit de verbis euangelij.

B. Chry. ser. de natiuita. Domini. Isai. 1.

B. Aug. contra Iudæos cap. 13.

B. Amb. in Luc. lib. 2. c. 2.

2. Orig. hom. 13. super. Lucam. c. 2.

Nec huic sanctorũ patrũ interpretationi obstiterit, quod Hebræa lectio præferat. Agnouit bos possessorẽ suũ, & asinus præsepe dñorum suorũ, quod receptũ sit apud Hebræos plurali numero vti pro singulari, nisi intelligas, dñorum suorũ Emanuelis, & Dei genitricis. Nam quãta sit dignitas Marię sacratissimę in sanctis literis quis explicare poterit? Cognouit ergo asinus præsepe Christi Iesu, & beatissimæ matris eius dominorũ suorum.

Et cum

Et cũ hoc ſanctorũ patrũ ſenſu mirifice congruit lectio Hebręa 42
Agnouit bos poſſeſſorẽ ſuũ, & aſinus præſepe dominorũ ſuo
rũ: Iſrael autẽ me nõ cognouit; populus meus nõ intellexit. Nõ
eſt enim pronomẽ illud, me, Hebraice, ſed perſpicuitatis cauſa
adiectũ eſt à ſeptuaginta interpretibus. Et B. Hieronymus in-
quit. Poſitus ergo fuit Dñs inter duo animalia recens natus in
præſepio, vt vulgo depingitur. Sic enim veteres patres interpre
tantur vt dictũ eſt. Et agnitus fuit ab animalibus: Iſrael autẽ nõ
cognouit; & populus Dñi non intellexit: ſubaudi eundẽ Dñm
poſitũ in præſepio admonitus hoc vaticinio Iſaię & etiã vatici
nio Abacuc dicẽtis. In medio duorũ animaliũ cognoſceris. Do
minum ergo poſitũ in præſepio (quẽ cognouerunt bos, & aſi-
nus) vaticinijs Prophetarũ admonitus Iſrael, &. Angelorũ de
cælo tanto concentu, ac tam aperta denuntiatione facta paſto- 43
ribus, & tot iuſtorum teſtimonio, Magorumq; aduentu, & eo-
rũ ſtella duce, totq; rerũ miraculis non cognouit: vt aſinis ſtoli
diores, bobus ſtupidiores eſſe conuincãtur Iudæi. Quia autem
Dominus noſter noſtrũ eſt pabulum, & alimentũ, voluit eſſe
poſitus in præſepio; vbi iumenta pabulũ accipere ſolent. Quia
homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iu-
Pſalm. 48. mentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis: ergo ſicut iumen
tum in præſepio habuit pabulum. Beatus Auguſtinus contra
B. Aug. li. 13. contra Fauſtum Manichæum tam planum huius loci ſenſum hunc
Fauſtum c. 11. eſſe putat, vt vrgere ſoleat Iudæos, hoc vaticinio Iſaiæ. Idem
B. Cypri. li. 1. facit Beatus Cyprianus aduerſus Iudæos.
aduerſus Iudæos. c. 3. Et paſtores erant in regione eadẽ vigilantes &c. Et dixit il-
lis Angelus. Nolite timere, ecce enim euangelizo vobis gaudiũ 44
magnũ, quod erit omni populo. Hoc verbũ, euangelizo, eſt ni-
mis dulce, ac delicijs plenũ: & ait quidã interpres verbũ Hebręũ
quod hic in originali ponitur, oriri à quodam verbo ſignificãte
carnẽ. Atq; ita iuxta hoc, euangelizo vobis gaudiũ magnũ, ſig-
nificat, no ſolo os doy nueuas de Dios, ſino q̃ Dios ſe ha hecho
carne. O nuntiũ ſingularis lætitiæ, & conſolationis filijs Adæ!
Nã licet Deus factus caro naſcitur plorãs, & tãtis miſerijs circũ
datus, id omne in noſtram cedit vtilitatẽ, & remediũ. Atq; ita
Beatus Ambroſius ſuper Lucam inquit. Me illius infantis
Chriſti vagientis abluunt fletus: illæ lachrymæ mea delicta
lauerunt. Plus igitur Domine Ieſu debeo iniurijs tuis, quibus

re-

45 redemptus ſum, quam operibus tuis, quibus creatus ſum. Non prodeſſet naſci niſi redimi profuiſſet.

Natiuitatis Domini fructus.

QVemadmodum cum vere nouo ad nos redit ſol, omnia vi rere incipiunt, terra parturit, arbores frondibus veſtiũ tur, & tota terræ facies innouatur, & reuireſcit: ita adue niente ad nos per Natiuitatem ſole iuſtitiæ Chriſto tota mundi facies ſpiritaliter innouata eſt. Surgunt virginum chori, monachorum cætus, exercitus martyrum, confeſſorum & pontificum ordo, ac denique illud impletũ eſt quod Propheta Iſaias vaticinatur. Lætabitur deſerta, & inuia, & exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. Germinans germinabit, & exultabit lę 46 tabunda & laudans. Gloria Libani data eſt ei, decor Carmeli, & Saron, qui montes pinguiſſimi, & fertiliſſimi ſunt. simile. Iſai. 35.

Chriſtus Dominus in Canticis flos campi appellatur, partim quia ſine perſonarum acceptione omnes eum capere volẽ tibus in communi poſitus eſt (quod hortorum flores non habent) partim, quia ſolo cæleſtis ſpiritus influxu ſine vlla humani cultus opera in caſtiſſimis ſacroſanctæ virginis viſceribus, velut in campo quodam ſatus, & altus eſt. Dignitas autẽ iſtius beneficij admirabilis colligitur ex illis Moyſi verbis, qui ait. Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die, quo creauit Dominus Deus hominem ſuper terram, ſi factum eſt aliquando huiuſcemodi res, aut vnquam cognitum eſt, vt audiret populus vocem Domini Dei loquentis de medio ignis, ſi- 47 cut tu audiſti, & vidiſti. Si ergo adeo magnum fuit, Deum per Angelum loqui de medio ignis quid ipſum Dei verbum, ac verum Deum in aſſumpto homine in præſepio videre, & toties inter homines conſedentem, eoſque cœleſtibus diſciplinis imbuentẽ cernere? Hoc eſt enim, quod Beatus Paulus ad Hebręos amplificauit dicens. Multifariam, multiſque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, nouiſsime diebus iſtis loquutus eſt nobis in filio. Fructus autẽ huius ſuperni beneficij eſt, vt dũ viſibiliter Deũ cognoſcimus, per hunc in inuiſibiliũ amorẽ rapiamur. Cuius autẽ fælicitatis ſit hæc ipſa cognitio, declarãt dulciſsima illa verba Sapiẽtię. Noſſe enim te, cõſummata iuſtitia eſt: & ſcire iuſtitiã & virtutẽ tuã radix eſt immortalitatis. Cant. 2. Deut. 4. c. Ad Heb. 1. Sapien. 15.

Beatus

ad Titum. 2. B. Paulus ad Titum ſcribens inquit. Apparuit gratia Dei Sal- 48
uatoris omnibus hominibus erudiens nos, vt abnegantes impie
tatem, & ſæcularia deſideria ſobrie, & iuſte, & pie viuamus in
hoc ſæculo.

Sic profecto, decebat altiſsimam tuam maieſtatem, vt ſicut
omnia, ò diuinum verbum per te pater creauit, per quem omnia
facta ſunt ſic fuiſſes cauſa reparatrix omnium, quantum eſt ex
parte tua. Hæc ratio deprompta eſt ex eodem Apoſtolo ad He
Ad Heb. 2. c. bræos ſcribente. Decebat (inquit) eũ in quo omnia, & per quem
Iſai. 9. omnia autorẽ eſſe ſalutis eorũ. Loquitur hic B. Paulus myſterio
ſe dicens. Apparuit gratia Dei. Sed certe Iſaias Propheta de hoc
myſterio apertius locutus eſt, cum ait. Populus, qui ambulabat
in tenebris vidit lucẽ magnam, habitantibus in regione vmbræ
mortis, lux orta eſt eis, & oſtẽdẽs, quę luxhęc eſſet, ait paulo in- 49
Iſai. 9. ferius. Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, &
factus eſt principatus eius ſuper humerũ eius, & vocabitur nomẽ
eius admirabilis cõſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſæculi, Prin
ceps pacis. Apertius etiam, quam. D. Paulus de hoc locutus eſt
B. Ioannes Euangeliſta cum dixit. In principio erat verbũ &c.
Ioan. 1. Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Et idẽ D. Pau
Ad Gala. 4. lus de hoc myſterio clarius loquutus eſt cum ſcribẽs ad Galatas
dixit. At vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum
factum ex muliere. Quare ergo hic adeo obſcure locutus eſt di
cens: Apparuit gratia Dei? Digo q̃ aſsi cõuenia, q̃ llamaſſe a eſte
altiſsimo beneficio, q̃ le puſieſſe nõbre de gracia abſolutamente,
dõde Dios ſe moſtro tan gracioſo, Eſto que eſtaua tan occulto,
y eſcondido apparuit. Anſi lo dixo tambien Dauid. Notum fe- 50
Pſal. 97. cit Dominus ſalutare ſuum: in conſpectu gentium reuelauit iu-
ſtitiam ſuam. Nota como quadra el, apparuit, con el Notum
fecit Dominus.

Id autem quod D. Paulus gratiã vocat regius Propheta iuſti-
tiam appellauit: nam cũ Deus homo fieri voluit, & in tanta pau
pertate naſci, & tantis laboribus viuere, ac tam crudelẽ mortem
pati dignatus eſt, apertius quã vllo tẽpore infinita Dei iuſtitia
manifeſtata fuit. Idcirco quẽadmodũ hoc altiſsimũ myſteriũ,
quia ſub merito cadere nõ potuit, & quia tantũ ac tã ſingulare
beneficiũ fuit, merito per Antonomaſiã gratia nuncupatur. Sic
quia pater æternus ſe ſeuerũ & riguroſum oſtẽdit in ſumẽda ſa-
tisfactio-

51 tisfactione pro peccatis hominum, per Antonomasiam etiã hoc
sacrum mysterium iustitia appellatur. Satis conuenienter possu
mus hic afferre verba illa eiusdem Apostoli dicentis. Fratres hor
tamur vos ne in vacuũ gratiam Dei recipiatis; ingens enim ma- 2. ad Cor. 6.
lum, & magna iactura esset nos ab hac tanta gratia Dei commo
dum, & vtilitatem non educere. Est autem valde notandum. S.
Apostolum in hoc loco clementissimum Iesum tribus nomini
bus nuncupare videlicet Deum, Saluatorem, & magnũ Deum.
Vbi significauit, quod quia pauper pro amore nostro apparere
voluit, ideo in hac paupertate & humilitate illum amplius lauda
re, honorare, & glorificare debemus.

Lux est, & in tenebris nascitur, vt inde peccator intelligat,
quod licet nimis tenebrosus sit, si se disponere voluerit, in eo lux
52 diuina nascetur.

Nascitur in tenebris, quando hora quieta, & tranquilla est, &
dum mediũ silentium tenerẽt omnia, ac nox in suo cursu mediũ
iter perageret: vt ostendat quantum valeat quietudo ad hoc vt
ipse in anima illam habente nascatur? Nascitur inter animalia
quasi afrentando a los hombres y significando, que mas seguri-
dad ay entre los brutos domesticos, y aun entre las fieras del mõ
te, que entre los hombres.

Et reclinauit eum in præsepio, quia non erat ei locus in
diuersorio. Ille, qui fecit cælos, vt essent sedilia stellarum: ille
qui dedit locum omnibus animãtibus, in quo habitarent, ille
qui angelis æternam gloriam largitus est, non habet domum, in
qua nascatur, quin etiam cum tam pauper esset, in illo di-
53 uersorij præsepio angelici chori canentes audiuntur, ad signifi-
candũ quod puer sanctissimus Iesus pauper nasci gaudebat, ipsa
q; pauperie delectabatur. B. Paulus ad Galatas scribens inquit. ad Galat 6.
Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Chri
sti. Sic nos etiam dicere possumus. Mihi autem absit gloriari
nisi in paupertate Domini nostri Iesu Christi: & quia Deus
pauper nascitur, vt me peccatorem diuitijs adimpleat. Quidã
sensus illorum verborum: Gloria in excelsis deo, potest hic esse.
Nascitur qui gloriam, & honorem daturus est Deo. Quando
Isaias Propheta vidit Dominum in throno eius inquit. Plena
erat omnis terra gloria eius, hoc est no se trataua en la tierra
de otra cosa sino de quien era Dios, y de sus obras. Tantum

beneficium

beneficiũ Deus hominibus contulit, dum in mundo apparere 54
voluit ſedens in illo throno videlicet in illa ſanctiſsima huma
nitate, quã ſibi vniuit, & copulauit, vt homines obligauerit ad
hoc, quod ſemper de ſumma eius gloria agerent, tractarent & lo
Iſai. 41. querentur. Atque ita loquens æternus Pater cum Chriſto in
quantum homine, ei dicit: Seruus meus es tu quia in te gloria-
bor. Vultis fratres mei altiſsimum Deum, qui ſummum bonũ
eſt, magnopere glorificare? Conſiderate Ieſum Chriſtum filiũ
eius, atque id, quod pro vobis facere, & pati dignatus eſt: hoc
enim vos ad id maxima cum fidelitate faciendũ commouebit.
Adiecerunt etiam Angeli dicentes: Et in terra pax hominibus.
Nã re vera nihil in Chriſto Redẽptore noſtro fuit, ex quo mag-
nus honor, & gloria Deo, hominibus autẽ ſumma pax & vtili-
tas non reſultaret. Natiuitas eius, & vita, ieiunia, paupertas, 55
prædicatio, mors, ac denique omnia Ieſu Chriſti in gloriam
Dei, atque in vtilitatem hominum fuerunt.

Si Reges in die Natiuitatis ſuæ ſeruis ſuis munera & bene-
ficia conferre ſolent, & ſi impius Rex Herodes (quia ad tantam
infælicitatem, ad tantumque malum natus eſt) ſui infæliciſsi-
mi ortus diem ſolemniter celebrans dimidium Regni ſui puel
lę ſaltanti promiſit, quas obſecro diuitias ſummus Rex cæli,
qui ad tantum bonum natus eſt, ijs qui deuote Natiuitatem
eius celebrauerint largietur? Non igitur fratres mei tam bonam
occaſionem amittamus, ſed corda noſtra præparemus ad immẽ
ſas & imperueſtigabiles diuitias accipiendas, quas hic vniuer-
ſalis Rex in mundum affert. Et qui hodie habitationem ani-
mæ ſuæ præparat ad recipiendum eum in ſacroſancta Eucha- 56
riſtia, non minus ei placebit, quam ſi tunc quando natus eſt,
ipſum in domum ſuam reciperet. Sed, heu, heu, & millies heu,
& quantum hodie (qui dies maximę lętitię eſt) deplorare poſſu
mus videtes ipſum nobis hoc eſt in noſtrã vtilitatẽ, & cõmodũ
venientem, & ſic firmiter credẽtes illũ recipere nolumus. Quo
circa de nobis etiam illud dici poteſt. In propria venit, & ſui eũ
Ioan. 1. nõ receperũt. Hodie etiã liberaliſsima eſt cęleſtis Regina, & ad
fauores nobis erga ęternũ regẽ pręſtãdos paratiſsima. Tria ſunt
quę homines liberales facere ſolent videlicet lætitia, lucrum, &
præſentia bonorũ virorũ. Lætitia eſt cauſa liberalitatis: etenim
manus & cor in eadem, cõſideratione ſunt, id eſt manos y cora

çon

49 se commoraturum putat, copiosis in vsum faciat impẽdijs, & vbi paruo quis erit tempore, parua prouidet, & vbi maiore, maiora procurat? Nobis quoq;, quia in præsentiarum breuissimũ coarctantibus angustijs tempus est, & futura sæcula erunt competẽtibus copijs vitam exaugeamus æternam, competentibus instrua mus exiguam, ne prouisione peruersa impendamus breui tempori curam maximam, & maximo tempori curam breuem.

Mundi contemptus

OMnes res mundi (vt inquit Plato) sunt veluti quædam bonorum verorum imagines: nos vero tanquam bruta animantia nescimus inter vera bona, & inter apparentia, quæ non sunt vera differentiam constituere. Atque ita nobis contingit id, simile.
50 quod catulis seu hœdis paruulis euenire solet, quibus si ad os digitum admoueas, ipsi statim illum fugere incipiunt cogitantes esse vbera matris, aliquantulum enim illis similis est, & quamuis plurimum fugant, nihil ab eo, quod gustum eis præbeat educere possunt. Quæ igitur maior miseria esse potest, quã hominẽ brutis animantibus similẽ existere, y no tener mas discrecion, q̃ las bestias, que no saben hazer differencia de la apparencia de las cosas y la existencia dellas? Y que mayor miseria que tomar el hombre plazer con las figuras de los bienes como si fuessen verdaderos? Dic mihi ò miser homo, qui per omnes creaturas voluptates quæris, quã satietatẽ, quam pacẽ, & quod lac in his omnibus vberibus, quæ fugis inuenisti? Quantas vezes donde buscauas leche hallaste azibar, y donde miel, hallaste hiel? Quoties in diuitijs, in dignitatibus, in matrimonio, vbi otium inuenire cogitabas, tor-
51 mentum, & occasionem laborum, & curarum inuenisti? Hoc lac in omnibus mũdi vberibus reperitur. Sic à Deo Propheta Oseas Oseæ. 9.
postulat dicens. Da eis vbera arentia. Relinquamus ergo fratres hæc vbera, & fruamur sponsi vberibus, de quibus sponsa in Can- Cantic. 1.
ticis ait. Meliora sunt vbera tua vino.

Mundi contemptus.

DIuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum suarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum. Bene agere, hoc est, docere eos bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facile tribuere, cõ-

2.ad Timo.6 municare, thesaurizare sibi fundamentū bonum in futurū, vt ap- 52
prehendant bonam vitā, inquit B. Paul. ad Timoth. eius discipu-
lum scribens. O cælestem doctrinā! Dñs eam in cordibus prędica
torum imprimat, vt ipsam populū, & præcipue diuites huius sæ-
simile. culi doceant, ne spem suam in diuitijs collocent. Si estuuiesſedes
en vna tierra dōde tuuiessen por moneda las guijas, y pedrezuelas
y alli no se tuuiesse en nada el oro, y las piedras preciosas, y ouies-
sedes de boluer a España, dōde es vuestra naturaleza, y teneis vue-
stra casa y familia, no seria disparate cargar d' aq̄llas guijas, y pedre
zuelas, q̄ son de ningun precio y valor, y dexar el oro, y plata, y
piedras preciosas, que corrē y son de mucho valor en España? Si
por cierto. Quis ergo dubitat aurū, & argentū quibus in hac vita
vtimur, in alia esse velut lapilli nullius momēti? labores autē, vi-
gilias, orationes & ieiunia in cælo esse plurimi valoris? Todo esto 53
es moneda q̄ corre y vale mucho enel cielo: hæc sunt quæ vos in
cęlum comitabuntur nā vox illa, quā B. Ioannes de cælo audiuit
sic dixit. Beati mortui, qui in Dño moriuntur, opera enim illorū
sequūtur illos. Parū, ergo faciūt homines in hoc mūdo dum aurū
& argentū relinquunt siquidem in cælo non ęstimatur, id est, no
corre alla, y con todo esso la mayor liga, y embaraço del camino
del cielo, son las riquezas. Ait ergo D. Paul. discipulo suo. Præci-
pe diuitibus huius sęculi non sperare in incerto diuitiarū suarum.
simile. Pomaria viridantia, & oculis gratissima, alta, & sumptuosa ædifi-
cia, vanæ, ac falsæ voluptates cum omnibus diuitijs, & prosperi-
tatibus huius sæculi sunt velut alūbres que no atraen la si el hier-
ro duro, sino las pajas liuianas, hoc est, no sacā de su sentido, ni lle-
uan tras si a los hombres fuertes, y constantes, sino a los flacos, y
miserables. Atq; ita dixit Theophrastus pulchritudinem mundi
esse fraudem mutam. Et Socrates ait hanc pulchritudinē esse bre- 54
uissimam tyrannidē. Itaq; alter illam tyrannidē appellat, alter ve-
ro fraudē. O q̄ de engañados, y tiranizados ay entre los Christia-
nos, cum in baptismo dixerint. Abrenūtio Satanę, & pōpis eius.

B. Chrysost. homi. 8. sup. Ioan. B. Chrysostomus super Ioannem inquit. Profecto innumeris
sunt lachrymis prosequēdi, qui tanta proposita gloria, desidia &
somno sibi ipsis deficiunt. Et si gehenna non esset adhuc omniū
essent miserrimi, quibus cum licet vna cum Dei filio regnare, &
glorificari, tantis se ipsos bonis defraudant. Nonne si laboribus
confici, si innumeras mortes mori, oporteret, nonne inquam

omnia

55 omnia pro tanta gloria pondera essent: sed nos neq; pecunias cõtemnimus, quas vel inuiti paulo post relinquemus. Non contemnimus inquam pecunias, quæ nos tot malis exponunt, quæ non nostræ sunt, sed hic remanebunt: ministramus enim, quæ nostra non sunt, etsi à maioribus nostris relicta. Cum vero etiam gehẽna nos maneat, & vermis perpetuus, & ignis inextinguibilis, & stridor dentium, quomodo hæc feremus dilectissimi? Quousque hæc non consideramus, sed in bella, & contentiones, & inania verba, omne tempus consumimus, terram nutrimus, corpus saginamus, animam vero contemnimus? Rerum necessariarũ nullam rationem, superfluarum & inanium plurimam habemus. Magnifica iustruimus sepulchra, splendidas domos ædificamus, seruorum caterua constipamur, & varios excogitamus dispensatores
56 agrorum, domus, & pecuniarum. Animam omnino desertam relinquimus, & quis horum modus? Nonne ventrem saturamus? Nonne vnum corpus induimus? Quæ hæc tanta rerum perturbatio? Quid tandem vnam quam accepimus animam, diuidimus, & in tot rerum curas distrahimur, molestam nobis seruitutem excogitantes? Qui multis indiget, multorum seruus est, etsi ea possidere videatur. Nam & seruorum seruus Dominus est, & magis, quam illi seruitium subit. Præterea sine seruis in forum ire non audet, nec in templum. Seruis autem sine domino liber est aditus quo placet. Sed qui dominus videtur, nisi serui adsint, exire domo non audet, & si exierit ridiculus sibi esse videtur. Nunquid non est hæc miserabilis seruitus? Fortasse aliqui nos irrident cum hæc dicimus, qui propterea magis deplorandi
57 sunt. Nam quod hæc seruitus sit libenter te interrogarem, an velles egere aliquo qui ori tuo panem, vel poculum admoueret? Nonne hoc miserabilem duceres seruitutem? Quid ergo si indigeres qui te semper deferrent, nonne te miserum, nonne infœlicem prædicares, nonne & hoc simile est? Nihil etenim refert, an homines te an iumenta ferant. Quid quæso nonne in hoc ab angelis differimus, quod non egent vt nos? Igitur quanto paucioribus indigemus tanto magis illis appropinquamus quãto pluribus tanto magis ab illis distamus, & ad hanc caducam vitam deflectimus. Liberemus igitur nos ab hac graui seruitute, & tandẽ in libertatẽ nos vendicemus. Quid tot & tam varia nobis vincula excogitamus? Non sufficit tibi naturæ vinculum, & vitæ

simile.

neceſsitas,& tot rerum turba,ſed & alijs te rebus intricas? Et quando poteris de cælo cogitare,& eius altitudinem ſpeculari, ſatis erit,ſi his omnibus preſciſsis vinculis,ſupernam ciuitatem adire poterimus, tot alia reſtant impedimenta, quæ, vt ſuperemus,paupertatem amplectamur. 58

Dementia quidem eſt ſpem ſuam atque fiduciam in hominibus,& in rebus mundanis confixam,atque collocatam aliquem habere. Damaſcus enim, in qua Iſrael confidebat, vaſtata fuit. Iudæa etiam confidebat in Aegypto& pariter diruta eſt. Aegyptij in Aethiopia fiduciam habebant & illa quoque deſtructa eſt,atque deleta ab Aſsyrijs. Item Aſsyrij à Babylonijs,hi rurſus per Perſas,& Medos expugnati ſunt. Perſas vero & Medos Alexander magnus deuicit. Alexander denique magnus veneno interijt,& regnum eius diuiſum fuit. O quam merito regius vates exclamat dicens. Filij hominum vſquequo graui corde vt quid diligitis vanitatem,& quæritis mandaciũ? Quemadmodum apparentia nobis in nubibus caſtella,arces,turres &alie huius modi figuræ,leuiſsimo quodam,& rapidiſsimo Boreæ flatu maxima celeritate diſsipantur & euaneſcunt:ita ſpes noſtra, ſi penitus in rebus humanis,& caducis confixa fuerit, tandem irrita fiet,vana,& inanis. 59

Pſal. 4.

Simile.

Simile.

Quemadmodum etiam in mari ipſo varietas maxima in fluctibus vndique cernitur,ita vt interdum extollantur,& intumeſcant: nonnunquam vero deijciantur,& deprimantur: ita in rebus mortaliũ accidere videmus, vt nonnunquã proſpera afflante fortuna floreant, & vigeant, nonnunquam vero aduerſante, & contraria marceſcant:& conturbentur. Et ſicut idem mare nõ nulla quidem ad ima deijcit & demittit, alia vero foras expuit: ita etiam mundus quoſdam quidem deprimit, atq; contemnit, alios vero effert,& extollit, ſic tamen,vt paulo poſt ſit eoſdem depreſſurus, & penitus abiecturus. 60

Manifeſte quidẽ mutabilitas,& inconſtantia rerũ mundanarũ in crudeliſsimo illo Nerone apparuit, qui cũ vſq; adeo ſibi omnes ſubiectos haberet, vt parte etiam quadã vrbis eius iuſſu ſuccenſa nullus illi auderet obloqui, & obmurmurare, adeo tamen fortuna eius poſtea mutata eſt,atque reflauit,vt ab vrbe fugiens ſuis ſe tandem manibus interfecerit.

Vale. Max. lib.6.

Stab.in li.14. De Polycrate refert Valerius Maximus,& Strabo, quod tam proſpere

61 prospere ei cuncta succederent, vt cum aliquando annulũ etiam quẽdam pretiosissimũ data opera proiecisset in mare vt aliquo modo aduersis etiam vteretur, eundẽ tamen paulo post in pisce ante se posito, qui annulum absorbuerat, inueniret. Sed cum tanta sit in mundo instabilitas & inconstantia, non passus est vt in tanta prosperitate ẽ vita decederet. Siquidem captus est ab hostibus, & obscurata, amissaque gloria sua omni, & regno, in crucem, & patibulum actus fuit cadauerque eius expositum & obiectum auibus, canibusque dilaniandum, ac deuorandum.

Quam caduçæ, & fallaces res huius mundi sint, appositissimo exẽplo declarari potest: æstiuo nanque tẽpore solent defatigati viatores ad vmbrã arboris alicuius se se recipere, ac tandẽ somno corripi: cæterum, cum à somno excitantur, se ad solis radios
62 expositos vident, opprimente caput dolore, febre plerunq; corpus vexante, sudore vndecunq; manãte: atq; ita qui ad vmbrã illam fugacẽ releuandi sui causa aufugerãt, delusi grauius vexãtur: eodẽ modo qui fidũt secundis rebus, voluptatibus se dedũt, genio indulgent, seq; in his omnibus, quæ fugacissimæ vmbræ instar sunt, recreandos arbitrantur, cũ tandẽ aliquãdo experge fiunt in morte, illorum fallaciam & inconstantiam experiũtur. Hinc sanctus Iob peccatores sub vmbra requiescere ait. Vnde Iob. 40.
in parabola illa villici non dixit ille miser: Dominus auferet villicationem loquens de futuro, sed de præsenti loquitur dicens, dominus aufert villicationẽ: quod enim proxime sequitur, cer- Luc. 16.
tumq; est, tanquã si esset præsens reputatur. Cum igitur mors, quæ nobis omnẽ facultatem merendi, & negotiandi, omniaque
63 bona ista temporalia ereptura est, adeo propinqua sit, vt nescia- mus, an horã vnã simus victuri, statuamus nobis iam esse præ- ad Philip. 3.
sentẽ, sic beatus Paulus Philippenses vocat mortuos dicens: & nos mortui sumus, quia morti appropinquamus.

Mundi Contemptus.

BEatus vir, cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates, & insanias falsas, inquit regius Propheta. Psal. 39.
Vbi inanem mundi gloriam, fallacẽ eius spem, & incertas diuitias appellauit vanitates. & insanias, & non quascunque, sed insanias falsas. Voluit sapientissimus Propheta suadere mortalibus esse immortalitatem quærendam, & ad Deum summa eum

fiducia confugiendũ, fallacem verò mundi fœlicitatem non esse 64
in bonis commemorandam, cum vana sit, & insana, & mendax.
In humanis historijs scriptum legimus fuisse tempore Octauiani
Augusti quendam insignem pictorem, qui tabulam manu sua
depictam & singulari industria elaboratam obtulit Imperatori,
in qua erant omnes illi principes depicti, qui illustri laude cele-
brari nomen suum immortalitati commendauerant, quorum res
gestæ fuerant annalium monimentis consignatæ, & posteritati
propagatæ: inter quos in loco eminentiore erat idem Octauia-
nus imperator, tanquam eorum princeps, collocatus. In parte ve-
ro inferiore tabulæ erant omnes tyranni immanitate notati, &
scelerum maculis imbuti, quorum princeps erat Phalaris impius
Siciliæ rex. Cum autem Augustus oculos in tabulam sibi dedica-
tam coniecisset, miris laudibus extulit eius picturam, non autem 65
inuentionem. Dixit enim non esse æquum, vt Phalaris illic pone
retur, tanquam tyrannorum princeps, cum sapientes viros pro-
secutus fuisset fauore & amore insipientes vero minime. Præter-
ea non decere se ipsum imperatorem adhuc viuentem principem
constitui mortuorum, qui ob res præclare gestas eam memoriam
reliquissent, de qua nulla ætas conticesceret: nã durante vita nul-
lus erat homo, quamuis in excelso dignitatis gradu constitutus,
qui non posset & à sublimi mundi gloria, & ab insigni virtute
præcipitari. Ecce qualiter hic homo ethnicus intellexit fallacem
Psal. 140. & vanam esse mundi gloriam. Vnde prudentissime inquit Psal-
mographus: & non communicabo cum electis eorum, quod sta
verti potest: & non comedam de voluptatibus eorum. Acsi dice-
ret diuinus psaltes: Velim nunquam delectari his delicijs munda- 66
nis, quibus impij homines pascuntur. Vtinam animus meus nul-
la pestifera mundi voluptate deliniatur, sed ea firmo proposito
repudiem & contemnam, ad quæ scelerati homines nepharia aui-
ditate incensi rapiuntur.

¶ Omnia quæ habentur litera. R. titulo, renuntiatio deseruiunt huic materiæ.

NATIVI-

NATIVITATIS VIGILIA.

SECVNDVM magnitudinem personæ, quæ expectatur, sic solent se præparare secundũ possibilitatem suam illi, qui eam recepturi sunt. Quis poterit explicare magnificos sumptus, quos prisci illi Romani faciebant arcus sumptuosos fabricantes, & currus triumphales, atque alias plurimas inuctiones formantes ad celebrandum illos famosos triumphos, quando duces, qui in aliquo bello victoriam de hostibus reportabant, honore condecorare volebant? Quæ igitur persona dignior omni honore esse potest, quam verbum æternum, princeps cælorum, & æternitatum hæres. Quas ergo præuentiones spirituales, ac præparationes oportet nos in animis nostris habere, hoc tanto principe in habitu mortalitatis nostræ, & ad remedium nostrum veniente vt vigilias eius digne celebremus? Hoc multo melius, quam nos intellexerunt patres antiqui, qui mori nolebant absque eo, quod prius hanc vigiliam celebrarent, & in spiritu verbum æternum factum hominem adorarent. Cõtigit sancto patriarchæ Iacob, quod cum morti appropinquaret (vt ait sacer textus) adoraret Dominum conuersus ad lectuli caput. Mysterium, quod hic inclusum est, ostendit Diuus Paulus in ea quam ad Hebræos scribit Epistola, vbi translationem septuaginta interpretum sequens in hunc modum inquit. Fide Iacob moriens singulos filiorum Ioseph benedixit, & adorauit fastigium virgæ eius. Quod perinde est, ac si diceret. Mortuus est senex Iacob cum fide desiderati Messiæ, atque ita cum illa filios Ioseph benedixit: Quo finito maxima cum deuotione summitatem virgæ, quam Ioseph filius eius tanquam gubernator Ægypti habebat in manibus, adorauit. Ad expositionem huius loci nobis interpres est sanctus Isaias, qui dixit. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Tertulianus, D. Hieronymus, ac B. Augustinus, & alij plurimi sancti doctores aiunt, illam virgam esse sacratissimam virginem Mariam, quæ fuit ex progenie Iesse: florem autẽ, qui ex hac virga natus est esse Iesum Christum

Genes. 47.

Christum filiũ Dei. Quid ergo aliud significauit, sanctum Iacob 4
adorare summitatem virgæ, quam in spiritu adorare hunc florẽ,
que nacio de la cumbre desta virgen sanctissima, adorare inquam
in spiritu florem, hoc est, verbum ęternum factum carnem. Nam
cum ipse sanctus patriarcha filios Ioseph in fide Messiæ venturi
benediceret intuens virgam, quam filius suus in manibus porta-
bat, hinc occasionem sumpsit ipsum adorandi, quoniam per vir-
gã sacratissima virgo, & per summitatem ipsius virgę vnigenitus
filius eius Iesus Christus significatur. Ecce igitur fidẽ, & deuotio-
Psal. 84. nem, qua hic sanctus Patriarcha vigiliam aduentus Domini cele-
brat. Quid autem dicam de sancto rege Dauide? Quo spiritu, &
qua deuotione dicebat. Ostẽde nobis Domine misericordiã tuã,
& salutare tuũ da nobis. Sed quomodo postulas ô rex sancte, vt
nobis æternus pater vnigenitũ filium suum ostendat factum ho- 5
minem, siquidem tunc eum humanitate operuit? Quando sol in
toto suo nitore nobis ostenditur, & in omnes mũdi partes radios
suæ claritatis diffundit, ipsum tunc præ magnitudine lucis & cla-
ritatis eius videre non possumus: at vero si nubecula cooperiatur,
eum tunc cernere valemus. Itaque cum sol discoopertus est, tunc
nobis, & oculis nostris opertus est, cum vero nube aliqua con-
tegitur tunc visui nostro detegitur. Si tales hic materialis sol
splendores habet, quales, obsecro, erunt nitidissimi solis iustitiæ
Dei splendores? At vt homines ipsum videre possent, nube hu-
manitatis se contegit: y assi el encubrirse fue descubrirse. Hoc ip-
Iob. 38. se dominus per Iob mystice significasse videtur, cum ait. Vbi
eras, cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent om-
nes filij Dei? Quis conclusit ostijs mare, quando erumpebat qua- 6
si de vulua procedens, cum ponerem nubem vestimentum eius,
& caligine illud, quasi pannis infantiæ obuoluerem. O diuina
verba, & maximis plena mysterijs? Quinam sunt hi canto-
res, de quibus hic Dominus loquitur, nisi exercitus angelorum,
qui in temporali nostri diuini Saluatoris natiuitate (vt D. Lucas
refert) magna cum melodia cecinerunt dicentes. Gloria in excel-
sis Deo. Sed quare angeli hanc diuinarum laudum musicam, &
concentũ faciebant? Propter illud quod statim Deus inquit: vide
licet. Quis conclusit ostijs mare quando erumpebat, quasi de vul
ua procedens? Nam quis est qui rem tam admirabilem fecit, qua-
lis est detinere impetũ maris, & occludere illud, quasi quibusdam

ianuis,

7 ianuis, quando ipſum ſuo impetu erũpere volebat, veluti ſi è ven
tre mulieris exiret? Cui, obſecro, poteſt melius hoc mirabile ap-
plicari, quam mari diuinitatis verbi æterni vndiq; ab ipſis termi-
nis debilis humanitatis circundati? Antequam verbum æternum
carnem ſumeret, erat eius diuinitas quoddam mare per quod fere
nullus nauigare poterat, & vbi magnæ ac fortiſsimæ naues ſub-
mergebantur, vt apparet ex pluribus erroribus, in quos magni
Philoſophi circa altiſsimi Dei diuinitatem ceciderunt: At poſt-
quam hoc æternum mare ex ventre virginali exiuit circũdatum
terminis humanitatis, eſta tan nauegable, que qualquier vergan-
tillo, qualquier fragatillo, qualquier batelillo del entendimiento de
vna vegezuela Chriſtiana nauega, y paſſa por los attributos diui-
nos creyendolos, y confeſſandolos firmemente, & ob-hãc ratio-
8 nem illum laudant aſtra matutina, & iubilant omnes filij Dei. Et
etiam propter illud, quod inferius ſequitur. Cum ponerem nubẽ
veſtimentum eius, & caligine illud quaſi pannis infantiæ obuol-
uerem. Quid autem eſt hoc, niſi id, quod inquit Euangeliſta Lu-
cas, videlicet, quod poſtquam ſanctiſsima virgo verbũ humanatũ
peperit, ipſum pannis inuoluit, y el encubrirſe el ſol de la diuini-
dad de la nuue de la humanidad y de los pobres pañales, y ſer em-
buelto como niño muy neceſsitado, fue deſcubrirſe para que le
pudieſſemos ver. Et ideo ſanctus Dauid poſtulabat dicẽs. Oſten-
de nobis Domine miſericordiã tuam, & ſalutare tuum da nobis.
Hæc erant deſideria illius ſancti regis, & hoc modo hanc ſacram
vigiliam celebrabat, Sed quid immoror quemlibet horum ſan-
ctorum referens? Siquidem de omnibus veteris teſtamenti pa-
9 tribus loquitur D. Paulus, cum ait. Iuxta fidem defuncti ſunt om- Ad Hebr. 11.
nes iſti, non acceptis repromiſsionibus, ſed à longe eas aſpicien-
tes, & ſalutantes. Quaſi dicat. Omnes illi ſancti patres antiqui
obierunt cum fide aduentus Meſsiæ, & quamuis plurimas habue
rint promiſsiones, illum eſſe mittendum, tamen ipſum in mun-
do minime viderunt, ſed duntaxat à longe ſalutarunt, & ſic hanc
vigiliam celebrauerunt. Sed nos in hoc fœliciores quidem illis
fuimus, ſiquidem ipſi vigiliam ſolummodo celebrarunt: nos au-
tem feſtum iam habemus. Quomodo hoc explicare poſſo? Tar-
ditatẽ linguæ meæ ſuppleat eloquentia illius ſapientiſsimi ſancti
Petri Chryſogoli, qui ſic ait: Dulcis epiſtola, ſed vſque dum
veniat ipſe, qui eam miſit, neceſſarium chirographum, ſed vſque

dum

dum soluatur debitum, gratæ sunt flores, sed vsq; dum veniat fructus. Hæc omnia dicebat sanctus vir loquẽs de aduentu filij Dei. De lo qual sacamos que quãto es mas agradable la presencia del esposo que la carta, y la paga de la deuda, que la obligaciõ della, y la fruta que las flores: tãto somos mas dichosos nosotros, que los padres antiguos, pues ellos tuuieron las cartas missiuas que fuerõ las prophecias, y nosotros tenemos la presencia del esposo. Ellos las promessas: nosotros la paga: ellos las flores: nosotros el dulce fruto. Si ergo illi tot tantisq; suspirijs, ac lachrymis hanc vigiliam celebrarunt, quid nos, cum iam in festo simus, facere oportet?

NATIVITAS DOMINI NOSTRI Iesu Christi.

Luc. 2.

PRIMVM, quod in hoc sacratissimo mysterio perpendere & considerare possumus, sunt verba illa quæ Beatus Euangelista Lucas ait, videlicet, quod obediens sanctus Ioseph edicto Augusti Cæsaris ascendit (vt ait sacer textus) à Galilæa in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo, & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore prægnante. Perpendit Caietanus quodnam mysterium fuerit sanctum Euangelistã vocare hic sacratissimam Angelorum reginam sponsam, & vxorem siquidem videbatur sufficere, eam altero horum nominum scilicet aut sponsam, aut vxorem appellare. Et respondet Caietanus ita fuisse ab spiritu sancto constitutum ad significandum, quod, quamuis erat vxor prægnans, erat tamen viro incognita, & hoc significat verbum illud, desponsata. Altissimum hoc mysterium multis ante temporibus vaticinatus est Isaias Propheta dicens. Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel: & paulo antea dixerat loquens cum Rege Achaz. Pete tibi signum, vel miraculum, id est: pete tibi miraculum, quod tibi fidem meæ prophetiæ confirmet in profundum inferni, siue in excelsum supra, hoc est, pete vt Deus suscitet tibi aliquem ex mortuis, vel faciat, vt sol & luna stent in cælo, sicut

Isai. 7.

cut in tempore Ioſue. Et dixit Achaz. Non petam, & non ten-
3 tabo Dominum, quaſi dicat: nolo perdere operam tentando il-
lum, quia ſcio illum non poſſe præſtare, quæ dicis. Et dixit Iſaias.
Audite ergo domus Dauid, id eſt Achaz, & omnes proceres Iu-
dææ. Nũquid parũ vobis eſt moleſtos eſſe hominibus, id eſt, Pro-
phetis, contemnendo illos, quia moleſti eſtis & Deo meo? Deum
moleſtia ſiue tædio afficiebant, quando eum debilem, nec ſatis po
tentem, qui eos à ſuis inimicis liberaret, exiſtimabãt. Propter hoc
dabit Dominus vobis ſignum, id eſt, idcirco ad conuincendum
incredulitatem veſtram, & gloriam Dei reuelandam miraculum
grande faciet Dominus in terra, & ſignum admirabile ſuæ miſeri
cordiæ vobis dabit. Hoc ſignum contigit annis ſupra 500. à pro-
phetia Iſaiæ, quæ erat de futura Iudææ à peccato & morte, & in-
4 ferno liberatione datum Mariæ ſacratiſsimæ, & Ioſeph, & cre-
dentibus. Dabit vobis ſignum, id eſt nepotibus tuis, ò Achaz
dabit Dominus hoc ſignum, quaſi diceret. Tu cogitas Deum non
ſatis eſſe potentem, vt liberet te ab inimicis tuis, at falleris, nam
longe maius argumentum ſuæ potentiæ daturus eſt tuis nepoti-
bus, faciet enim, vt ex virgine naſcatur Meſsias, qui liberabit po-
pulum à multo perniciosioribus hoſtibus peccato ſcilicet mor-
te, & Sathana. Ecce virgo, vbi ſeptuaginta dicunt. Ecce virgo il-
la concipiet, & pariet filium, &c. Butyrum & Mel comedet, ci-
bos ſcilicet illos, quibus veſcuntur homines, inter quos naſcetur.
Terra enim promiſsionis manabat melle, & lacte, ex quo bu-
tyrum fit. Vt ſciat reprobare malum & eligere bonum. Qua-
ſi dicat, non habebit phantaſticum corpus, ſed verum præditum
5 omnibus ſenſibus, vt homines reliqui, vt ſi quando eſuriat cibos,
guſtu poſsit diſcernere mali ſint, an boni, & quos malos guſtu
perceperit, eijciet, & fugiet: bonis veſcetur, cuiuſmodi eſt Mel &
Butyrum, quibus & cæteri homines. Quia antequam ſciat puer
reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra quam
tu deteſtaris à facie duorum Regum ſuorum, id eſt. Antequam
puer ille à virgine naſcatur, aſſumpto enim corpore abijcere ci-
bum amarum, & ſuauem eligere ſciet. Periphraſis eſt, vt in-
culcet verbi Dei incarnationem. Quaſi dicat: Non ſtatim
puer iſte naſcetur, ſed ante eius ortum multa contingent.
Primum continget, quod Syria & Samaria deſolabuntur, quas
tu odio proſequeris propter duos eius Reges, qui te obſident.

Etiam

Isai.53. Etiam hoc mysterium prophetauit idem sanctus propheta infe 6
rius dicens. Ascendit sicut virgultum coram eo, & sicut radix de
terra sitienti. Pro sitienti in Hebræo est (Thiah) quæ dictio signi-
ficat rem sitientem, desertam, & inuiam. Et Pagninus vertit. Sicut
radix de terra deserti. Aquila vero sicut radix de terra inuia. Ad-
mirabilis profecto interpretatio: nam quæ est hęc terra absq; via
per quam nemo vsquã ingressus est, ex qua hæc diuina radix exi-
uit, nisi virgo ista gloriosa Dei genitrix, ex qua natus est diuinus
noster Emanuel? De hac terra intelligitur id, quod in cap. quarto
Isai.c.4. dixerat idem Isaias. In die illa erit germen Domini in magnificen
tia, & gloria, & fructus terræ sublimis. Maxime etiam perpendẽ-
dum est, hæc verba: Ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut
radix de terra sitienti, ex Hebræo reddi posse ad verbum. Ascen-
det sicut puer lactens facies eius. Audiat ergo vniuersa Catholica 7
Ecclesia planis & apertis verbis dictum sine vlla circuitione Deũ
venisse in facie pueri sugentis vbera. Beatus Paulus aperte hoc do
cuit cum dixit. In similitudinem carnis peccati. Sed Isaias certe
multo dilucidius, longeq; planius, cum tam perspicue dixerit B.
Paulus, magis plane Propheta Isaias, cum enim dixisset: Brachiũ
Dei cui reuelatum est? & Christum Deum toto capite superiore
ostendisset, & pro brachio Domini Hebraice legatur, brachium
Dei; subijcit statim. Ascendit sicut puer sugens vbera in facie
eius. An non planius dictum. Ascendit brachium Dei, & Deus
vt puer lactens in facie eius, venit in similitudinem carnis pecca-
synod 6 Cõ- cil. Constan- tinop. ti? Quis ergo neget Isaiam Euangelistam esse. Synodo sexta Cõ-
stantinopolitana, in fine actionis octauæ tam admirabile dicitur
esse quod futurum erat vt Deus puer fieret, vt postquam factus 8
esset à pluribus nõ crederetur, & ideo præmissos esse Prophetas,
qui id prædicerent. Inter alia vaticinia subijcitur hoc quod præ-
dixit Isaias. Vidimus eum vt infantem tanquam radicem in ter-
ra sitienti. Terram sitientẽ vuluam virginalem appellat eo quod
non susceperit semẽ hominis, neq; coitu frueretur, sed absq; mix-
tione eum ex spiritu sancto congenerauerit. Et iterum: Puer na-
tus est nobis, &c. Quibus verbis Concilium hæc duo vaticinia
idem significare docet. Quamuis autem illa dicendi forma: As-
cendet corã eo, vel in facie eius, multa significet, sic explanari de-
bere ex Hebræa lectione apparet, vt sit sensus. Euangelizauimus
quod ascẽderit sicut puer lactẽs habitu, & figura, idest, venit Deus

tectus

57 çon andã en vna meſma conſideracion. Quando cor contriſta
tur, manus etiam colliguntur, quando autem cor lætum eſt, ma
nus largæ & extentæ ſunt, ac beneficia abundanter impartiũ
tur: qui enim triſtis eſt vix de alio, quã de ſe compaſsionẽ habe
re poteſt. Lucrũ etiam homines efficit liberales vt videre eſt in
ludentibus, qui liberaliter ijs, qui adſunt ex illis, quę lucrãtur,
largiuntur hoc eſt dan barato a los preſentes, & ita nummi con
ſumuntur abíque eo, quod aliquis eorum qui ludunt diteſcat:
nam hodie lucratur quidam, & oblitus eorum numorum, quos
heri amiſit, lucrum hodiernũ largiter impartitur: alia vero die
alius lucratur, & lucrum etiam præſentibus diſtribuit: alia deni
que die alius lucratur, & etiã ex lucro ijs, qui adſunt, gratis do-
nat, & ſic luſores ſine pecunijs remanent, quia per eos, qui ade-
58 rant conſumptæ fuerunt paulatim. Præſentia bonorum virorũ
ſolet etiam eſſe liberalitatis cauſa, atq; ita aliqui quãdo ab alio
quidquã poſtulare volunt, illud corã perſonis magnæ autorita
tis expoſcere procurãt. Profecto ſacratiſsima domina, non cre
do aliquã puram creaturã has tres liberalitatis cauſas aliquando
habuiſſe, ſicut tu ſanctiſsima virgo hac nocte habes, nec ſcio tẽ
pus magis opportunũ, quo ad te poſsimus accedere, vt benefi-
cia, & fauores petamus, de te namq; Iſaias propheta dixit. Ger Iſai. 35.
minans germinabit, & exultabit lætabunda, & laudans. Si vel
etiã, quę cũ dolore pariunt lętitiã habent, quia (vt ait ſumma ve Ioan. 16.
ritas) homo natus eſt in mundo; quando magis tu ô ſacratiſsi-
ma virgo, quę nullũ dolorẽ in tuo ſacratiſsimo partu habuiſti,
videns in mundo natum hominẽ, & talẽ hominẽ, qui plus, quã
59 omnes homines valet, exultabis, & gaudio afficieris? Et non ſo-
lũ lætitia perfunderis ò domina, ſed etiã magnũ hodierna die lu
crũ recepiſti. Aueys jugado a los dados, y echaſtes vn dado ma-
rauilloſo. Filius datus eſt nobis: echaſtes tres dos, y as en eſte da
do, tres ſuſtãcias cuerpo, alma, y diuinidad, dos naturalezas diui
na y humana, y vn ſuppueſto, y perſona diuina; cõ eſte dado ga
naſtes ſingulares merecimientos. In præſentia etiã bonorũ es,
eſtaysen preſencia de buenos y entre gẽte de mucha autoridad:
por tãto no conuiene a vueſtra honra ſer eſcaſſa. Deus in vnis
tuis, angeli in ſtabulo, & Sãctus Ioſephus coram te eſt, y aſsi en
preſencia de tan honrada gente mucho os conuiene moſtrar li-
beralidad, y a noſotros llegar oy a vos cõ mucha cõfiança. Acce-

damus ergo fratres per memoriã tantarũ rerũ, ſiquidẽ ibi adeſſe 60
nõ potuimus, & forſan hoc altiſsimũ myſteriũ in ſpiritus ele-
uatione videbimus, ſicut deuotiſsima illa fæmina Paula, teſte
B. Hieronymo, vidit, quæ, quia pro Domino omnia reliquit, to
ta illius ſummi boni ſitibunda, ac diuino amore flagrans in Be-
thleẽ ſe contulit, & ibi, quod tãtopere deſiderabat, videlicet pue
rum Ieſum naſcentẽ, & ſacratiſsimam virginem Mariã matrẽ
eius illo fruentẽ, necnon angelos, paſtores ac reges ipſum ado
rantes, videre meruit. Quid benigniſsimus Deus pro ſeruis ſuis
non faciet? Quid fidelibus ſuis amicis non elargietur? B. Bernar
dus hoc etiã ſingulare beneficiũ accipere meruit. Quod ſi nos
illud tã plene non receperimus, ſaltim imaginatione hunc ſan
ctiſsimũ puerum Ieſum contẽplari ſtudeamus, & his omnibus
diebus ſtabulũ illud in memoriam reuocemus, & fortiſsimũ il 61
lum Sanſonẽ in brachijs ſuę amicę poſitũ contẽplemur. Quis,
obſecro, potentẽ ac validum Sanſonẽ ligauit, totõdit, & in ma
nibus ſuorũ inimicorum poſuit? Pulcherrima Dalida. O deuo-
ta & pia anima contemplare fortiſsimum Sanſonẽ, hoc eſt om
nipotentem Deum ligatum, debilem, tonſum, & manibus ini-
micorum ſuorũ traditum, vt illũ irrideãt, & ſubſannẽt propter
amorẽ pulcherrimæ virginis. Contẽplare illũ in ſinu pulcher-
rimę ſuę amicę recubantem. Vbi ſunt, quęſo, per pulchri illi ca-
pilli ſui diuini capitis, illa videlicet attributa, illa ſapientia, illa
ęternitas, illa immenſitas, atq; illa omnipotentia? Todo parece
q̃ eſta treſquilado de tal manera eſta como ſi no tuuieſſe eſtos
cabellos. O ſanctiſsima virgo quã læta, & gaudio perfuſa hodie
de potentiſsimo Sanſone triumphas! ò quam dulciter illum am 62
plecteris! O quanto iubilo illũ pannis inuoluis, & dulciſsimo
lacte tuorum virginalium vberum lactas & nutris. Quanta læ
titia S. Ioſeph hodierna die affectus fuit vidẽs ſe paſtorem eſſe
illius innocentiſsimi agni, (qui ad auferenda peccata mundi ve
nit,) & illius manſuetiſsimæ ouis, quæ illum peperit. His ſan-
ctis conſiderationibus oportet, nos ſacratos hos dies inſume-
re, vt feſtiuitates noſtræ diuinæ maieſtati ſint acceptæ: hoc
enim illi placet, & non comeſſationes, ludus, profanitates,
quæ omnia magis ad offendendum Deum, quam ad ſeruien-
dum illi inuenta ſunt à mundanis. Accedite igitur fratres
magno animo, & omni ignauia, ac vecordia ſublata: ſiquidem

hodie

63 hodie diuinus Redemptor in domo ſine ianuis naſcitur, vt ad eum nemini aditus ſit intercluſus, ſed quacunque hora nullo prohibente quilibet ingredi poſsit.

Hodie adimpletum eſt deſiderium mundi per regium Prophetam manifeſtatum, cũ dicebat. Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael, ideſt quis, & qualis erit dies ille, qui tantam lætitiam mundo allaturus eſt? Salutare, ideſt Chriſtus Ieſus, qui iter in cælum aperuit, & nos æterno patri reconciliauit. Cum igitur hoc ſacrũ ſalutare iã venerit, quid obſecro nos facere oportet, niſi id quod S. Rex adiecit dicens? Cum conuerterit Dominus captiuitatẽ plebis ſuæ exultabit Iacob, & lætabitur Iſrael. Quã do ille, qui in aliquam vrbem Maurorũ ad captiuos redimẽdos nauigat, & è naui deſcendens ad portum peruenit incredibili 64 lætitia afficiuntur ij, qui redemptionem illam expectabant videntes ſuũ redemptorem ad portũ peruenisſe. Quã ergo lætitiã nos hodierna die accipere oportet, ſiquidem redemptionẽ noſtrorũ peccatorũ tã propinquã habemus, ſi, vt decet, nos ipſos ad illam recipiendam diſponimus? Sed infælices illos, qui in ſuis vitijs, & ſceleribus captiui eſſe volunt. Suſpiria etiam fundebat olim Sanctus Dauid cũ maximo cordis ſui deſiderio, & dicebat. Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea, in terra deſerta, inuia & inaquoſa. Veruntamen de hoc homines iam conqueri non poſſunt, quandoquidem iam terra nõ eſt deſerta, ſed ſanctiſsimam Ieſu Chriſti ſocietatem habemus, verbum enim caro factum eſt, & habitauit in nobis. Iam terra non eſt inuia, ſiquidem hic cæleſtis ſocius noſter inquit. Ego 65 ſum via. Iam terra non eſt inaquoſa, ſiquidem ipſemet ait. Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Flumina de ventre eius fluent aquæ viuę. Non appellatur Dominus fons vini, ſed fons aquę: vt inde aperte colligas, quã paruo pretio ſe hominibus prębet, ſicut fons aquam affluenter omnibus elargitur. Quis ergo ferui do amore non inflammatur audiens hęc ſumma beneficia, quæ Deus hominibus confert? Si per conſiderationem ad ſtabulũ Bethleẽ peruenisſetis, & ibi ſanctiſsimum puerum recenter natum interrogaretis. Quid facis hic Domine in pręſepio reclinatus tanta paupertate frigore, ac miſeria oppreſſus? Reſpondere vtiq; poſſet. Quãuis me hoc pauperrimo habitu indutũ videatis, pro comperto tamen habete, mę eſſe cuiuſdam magni, ac

Pſalm. 13.

Simile.

Pſalm. 62.

Ioan. 7.

potentiſsimi regis filium, qui habebat quandã ouem, quæ quo 66
niã in prato vetito paſta eſt, capta fuit, & nunc in poteſtate cuiuſdã tyrãni eſt, ac per montes & valles errat, & pater meus mihi præcepit vt eã quærerem, & cum alijs nonaginta nouẽ, quas habet coniungerẽ, & eius paſtor ſim: idcirco in hac paupercula caſa me ad paſtoris afficiũ prẽparo, ideſt, eſtoy me aora curtiendo en eſta cabaña para paſtor. Dic mihi quẽſo Dñe ſi pater tuus tã potens, ac diues Rex eſt quid ſua intereſt, vt vna ouis amitta tur? Quam iacturam recipit potentiſsimus Rex ſi vnam ouem amittat? Reſponderet ille. Tantus eſt amor, quo eam proſequitur, vt licet ea non opus habeat, (alium enim plurimum gregem poſsidet) tamen ſine illa eſſe non vult, no mas de por el proprio bien y regalo de ſu oueja. Si igitur eam tantopere diligit, & ipſam non vult amittere, quare alicui ſeruorum ſuorum non 67
prẽcepit, & non tibi, qui vnigenitus filius es, vt eã diligenter quærat? Plures famulos pater meus habet, qui eam inueſtigare poſsint, ſed vt oſtendat amorem, quo illã proſequitur, mihi vnigenito filio ſuo imperat, vt illã quæram, & poſtquam inuenero paſcã, & paſtor eius ſim: para lo qual me eſtoy aqui curtiendo. Quid ſi cũ illã quẽris per montes, valles, & cacumina incidis in ora, atq; vngues leonũ, qui te dilacerent? Quomodo ergo pater tuus, cũ ſis princeps & hẽres omniũ regnorũ ſuorum, tetãto periculo exponit? Scio equidẽ fratres mei, hoc negotiũ mihi non minori pretio, quã vita ſtaturum eſſe, ideſt biẽ ſe q̃ no me ha de coſtar eſta empreſa menos q̃ la vida: pero yo doy por bien empleado el perderla, por hallar eſta oueja, y ponerla en poder de mi padre. O benedictus & glorificatus ſit tã clemens, ac miſeri 68
cors Dñs! O beatas oues, quẽ talẽ meruerũt habere paſtorẽ! Eia igitur oues ad hunc ſingularem paſtorem, & epiſcopum animarum veſtrarum cõfugite, ſiquidẽ vos tanto proſequitur amore.

Natiuitatis Domini ſublimitas.

ADeò admirabile eſt hoc altiſsimæ natiuitatis Dñi myſterium, vt omnem linguã obmuteſcere, & omnẽ intellectũ humanũ, atq; angelicũ ſiſtere, & perhorreſcere faciat. Atq; ita
Ad Tim. 3. B. Apoſtolus ad Timotheũ ſcribens ait. Manifeſte magnũ eſt pietatis ſacramẽtũ, quod manifeſtatũ eſt in carne. Quod verbũ diuinũ imago, & ſplendor patris æterni, ac naturalis filius eius, viſi-

69 visibilis homo fieri, & naturalis filius virginis esse dignaretur, secretum profecto, & sacramentum est tam stupendum, ac tantæ pietatis, vt figura duntaxat, & vmbra eius, (quam Dominus Sancto Moysi in rubo igne inflammato, viridi tamen, & amœno, ac si ignem non haberet, ostendit) ipsum obstupe cere fecerit: y confessando estar en ella Dios, le hizo esconder el rostro, y poner la vida en tierra: sicut ait sacer textus. Abscondit Moyse faciem suam, non enim audebat aspicere contra Deũ. Exod.3. Exod.4. Et paulo inferius. Ex quo locutus es ad seruum tuum impeditioris, ac tardioris linguæ sum; hoc est, non solum Domine turbatus sum, & non audeo oculos ad te leuare, sed etiã lingua impeditus sum, Soy tartamudo, y no acierto a hablar. Visio hæc non nisi quædam vmbra fuit illius, quod hodie Deus pro
70 hominibus facere dignatus est, baxando el mesmo Dios, fuego vehementissimo a tomar nuestra carne aspera, y llena de espinas como çarça que lastima, y punça. Y ardia la çarça igne diuinitatis y echaua llamas: y aquel fuego no quemaua las espinas, que son las penalidades. De esso pues comiença a tartamudear Moysen confessando, que ni lo podiã ver los ojos de su entendimiento, ni lo podia declarar con la lengua siendo sola la figura, y sombra deste altissimo mysterio. Pero la vezindad, q̃ el verbo tiene ya cõ nuestra carne ha dado palabra a la carne para poder dezir. Verbũ caro factũ est. Antea S. Moyses velipsam vmbram huius altissimi mysterij, nec aspicere, nec de ea loqui audebat: nunc autem etiam simplices pastores se se ad inuicem inuitant dicentes. Transeamus vsque Bethleem, & videamus
71 hoc verbum, quod fecit Dominus, & ostendit nobis. Videamus, inquiunt, hoc verbum. Non clauserunt oculos suos, sicut Moyses Propheta, sed videntes cognouerunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc. Non fuerunt facti balbi, sed eloquentissimi prædicatores. Reuersi sunt laudantes, & glorificantes Deum publicantes id quod viderãt. B. Apostolus, etiã post quã dixit: Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri &c. cõcludit dicẽs. Hęc loquere, & exhortare, cũ omni imperio. Hoc enim est quod Christiani ad inuicẽ loqui, & de hoc agere debebamus, nos ipsos exhortãtes, & animãtes ad tantũ, tãq; ineffabile beneficiũ gratificandum. Considerate ergo fratres, qualiter sacratissima virgo prægnãs, atq; heredẽ totius vniuersi in vtero portãs in Ad Titum. 2.

vrbem Bethleem pedestris proficiscitur. O immensum amorē 72
ęterni filij Dei, qui se sic voluit humiliare. Ea señor vays o lleuā
os? lleuo y lleuā me; yo lleuo a esta purissima virgē madre mia
esforçada, y consolada con mis fauores, y ella me lleua a mi en
su purissimo vientre. Gozad señor mio esso poco, que os cabe
de tan buena posada, dessa camara llena de mil olores, que pre-
sto estareys en vn pobre portal al frio, y al sereno. Gozad de
essa cama florida, que presto os pondran sobre heno en vn pe
sebre. Nauegad aora en essa barca sagrada, que presto caereys
en el mar tempestuoso de las fatigas deste mūdo. Caminad vir-
gen sagrada a pagar el tributo, q̄ nadie dara tan buena moneda
como vos, q̄ en vna moneda dareys todo el thesoro del cielo,
y de la tierra. Hanc igitur monetā dedit sacratissima virgo, quā-
do peperit filium suum primogenitum. Merito, atque optimo 73
iure Sanctus Euangelista dicit. Filium suum primogenitum, si-
quidem nulla alia pura creatura præter sacratissimam virginē,
Hiere. 31. in eo partem habuit. Quod eleganter significauit Hieremias
Propheta cum dixit. Mulier circumdabit virum. Solent homi-
simile. nes agros seu possessiones suas sępe, vel pariete circum vallare:
nullus enim id, quod suum proprium non est, circundat: &
simile. quoniam Iesus Christus in quantum homo totus erat sacratissi
mæ virginis matris suę (non enim habebat in terra patrē) idcir
co S. Propheta inquit, virginem sacratissimam circundedisse
filium suum tanquam rem suam, & ideo Sanctus Euangelista
ait. Peperit filium suum. Domino autem nato, & in præsepio
posito angeli maximo cum gaudio, & lætitia descendunt, vt ip-
sum ibi humiliter adorent. O corda obdurata filiorū Adę? Nas- 74
citur Deus vester factus homo, & omnes hierarchiæ angelorū
ad illum reuerenter adorandū descendunt, quamuis (vt inquit
B. Paulus) nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahę:
tu vero ô homo miserabilis nec ad vnū passum te propter hūc
cęlestem Dominū, qui te tantopere dilexit vis mouere? Sancti
pie perpendunt, quod seruitium, & munus, atq; recognitionē
facerent Angeli Christo Saluatori mundi, si, sicut puer natus
est, nasceretur Angelus. Dominus autem non Angelus nasci-
tur, sed pro te nascitur homo: & tu homo nullam mutationē in
hac sacra festiuitate in recognitionē tāti beneficij fecisti. Nō er-
go sis tā duro corde, sed per cōsiderationē accede, & cōtēplare,

qua-

75 qualiter ſacratiſsima mater puriſsimis vberibus ſuis vnigenitũ filium lactans ipſum intuens, & attente conſiderans lachrymis ita perfundebatur, vt in facie pueri Ieſu in virginalibus vberibus lactantis diſtillarent, atque ita ſanctiſsimus puer lachrymas, quæ ab oculis ſanctiſsimæ virginis fluebant, in vbera eius ſimul cum lacte ſugebat. O quã dulce leseria eſte lectuario, el qual ſi con la conſideracion buelues en tu penſamiento, juntamente con lo que alli paſſo, aunque ſeas vna dura piedra, no dexaras de enternecerte, y ablandarte.

Legitur quædam deuota perſona ſingulari deuotione in puerum Ieſum Chriſtum atque in ſanctam eius pueritiam fuiſſe affecta, & multo magis hac affectione in feſto ſacratiſsimæ natiuitatis eius inflammabatur: cumq; de more in Eccleſia oraret,
76 vidit ibi puerum pulcherrimum; quem interrogauit, an ſciret recitare Aue Maria, puer autem reſpõdit. Recita tu mihi prius hanc angelicam orationem; & cum hæc deuota perſona precibus infantis obediret, cum ad illum locum peruenifſet qui ait: Benedictus fructus ventris tui, dixit puer. Ego ſum iſte fructus & ſtatim amplius non apparuit: illa vero iubilo quodã, & interna dulcedine clamare cæpit dicens. Reuertere, reuertere dulciſſime, & amantiſsime puer, quod per triginta dierum ſpatium inceſſanter fecit: quibus finitis venit puer dulciſsimus Ieſus, & eam ſic allocutus eſt. Ego vocatus venio ad te, quia tu me inuocaſti; nunc autẽ ego te voco. Veni ad me vt, mecũ regnes. Quæ feliciſsima perſona hoc immenſo gaudio, & animi iubilo feliciſsime expirauit, & animã ſuam ei, qui eam vocauit, reddidit.

77

Natiuitatis Domini paupertas.

ET reclinauit eum in præſepio. Quando volumus exaggerare, & amplificare alicuius paupertatem, dicere ſolemus. Ille tam pauper eſt ſicut AEgyptius, id eſt, es tan pobre como vn gitano. AEgyptiũ puerũ mater ſua parit in vijs, ſiue in locis abiectis aut in porticis diruti & deturbatis: quia propriã domũ nõ habet. In Exodo narratur, filias Ietro patri ſuo ſic dixiſſe. Vir AEgyptius liberauit nos. Ille autẽ vir AEgyptius, de quo iſtę fęminę loquebantur, & dicebant eius opera fuiſſe liberatas, erat S. Moyſes: qui figura fuit Chriſti Reparatoris noſtri, qui cõuenienter appellari poteſt Ægyptius, eo quod ſicut Ægyptiũ pe-

Similie.

Exod. 2.

perit illũ sanctissima mater sua sub porticu diruto, sine lectulo, 78
& in summa paupertate, ideſt, cõ mucha conueniẽcia ſe puede
llamar Christo nuestro Redemptor gitano porq̃ como a gitano
lo pario su sanctissima madre en vn portal derribado sin cama
y sin abrigo, y con suma pobreza; y como los gitanos dizen la
buena ventura: assi este diuino señor declaro la buena ventura
a sus discipulos diziẽdoles. Gaudete, quod nomina vestra scri-
Luc. 10. pta sunt in cælis, y a Iudas declaro la malauentura, quando di-
xo. Væ homini illi, per quem filius hominis tradetur, bonum
Matth. 26. erat ei si natus non fuisset homo ille. AEgyptij sunt magni sal
tatores: sic hic cœlestis reparator saltauit è sinu patris æterni in
viscera sanctissimę matris, & inde in stabulum, & ex stabulo 79
in mundum, & ex mundo in crucem, in qua nos redemit, & nõ
bis meruit gratiam, qua nos et iã saltaremus: hæc enim est aqua,
Ioan. 4. de qua ipse apud Diuum Ioannem dixit. Aqua, quam ego da-
bo, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Nam gra-
tia efficit, vt cor iusti semper saliat, & ebulliat, da vn salto a los
hospitales, otro a las carceles, otro a las Iglesias; denique gra-
tia efficit, vt iustus in sanctis exercitijs nunquam saltare desinat,
quousque ad cælum perueniat. AEgyptij semper se exercent
in rerum commutationibus, ideſt en trocar vnas cosas por
otras. Sic bonus Iesus in hunc mundum venit, vt nos doceret
commutare famem pro saturitate, lachrymas pro consolatio-
ne, ignominias pro honoribus, laborem pro otio, ac denique
bona terrena pro bonis gloriæ sempiternis. Idcirco sicut filiæ 80
Ietro dixerunt: Vir AEgyptius liberauit nos, sic nos dicere
possumus. Vir AEgyptius liberauit nos: siquidem clementissi-
mus Iesus, qui instar AEgyptij natus, & pauper esse voluit, nos
redemit, & misericorditer liberauit.

Natiuitatis Domini manifestatio.

CVM filius Dei in præsepio Bethleem natus esset, appa-
ruit angelus pastoribus, & dixit eis. Euangelizo vobis
gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est
vobis hodie Saluator, & hoc vobis signum. Inuenietis infan-
tem pannis inuolutum, & positum in præsepio. In Exodo
Exod. 19. legitur Dominus ad Moysem Prophetam sic fuisse loquutus.
Descende, & contestare populum ne forte velit transcendere
ter-

& terminos ad videndum Dominũ, & pereat ex eis plurima mul-
titudo. O Deus infinitæ maiestatis, quod nam peccatum com-
mittitur, cum quis videre conatur, vt tam graui pœna, videlicet
priuatione vitæ mineris ei, qui te videre intenderit: quin po-
tius, vt homines te diligerent, videbatur bonum esse, vt te vide-
rent? Nullus enim te poterit aspicere, qui tui amore non inflam
metur, y que no quede captiuo de vuestro amor, siendo vos
Dios nuestro summo bien, y por consiguiente muy comunica
ble como soys tan esquiuo, que no os dexays ver, ni tratar de
vuestras criaturas? Quin etiam seruo tuo Moysi dixisti, Conte
stare populum &c. O profunda mysteria, ò altissima sacramen
ta, ò admirabiles effectus, quos aduentus filij Dei in mundum
operatus est. Ante incarnationem verbi diuini non erat Deus
satisfactus de offensis, quas Adam, & filij eius aduersus ipsum
Deum commiserant, y assi no se careaua con los hombres, sino
teniales buelto el rostro, y poniales ceño y no se dexaua ver
dellos. Intelligentes hoc antiqui patres in cælum clamores tol-
lebant dicentes. Veni Domine, & noli tardare relaxa facinora
plebi tuæ. Sabian que en tomando Dios carne humana, se auia
de dexar ver, y tratar de los hombres: & ideo maximis clamori
bus, suspiriis, ac lachrymis aduentum eius postulabant: atq; ita
eo nato mittuntur Angeli, qui tantum bonum hominibus an-
nuntient, vt ad ipsum videndum tractandum, & adorandum
veniant. O fælicissima tempora! Olim promulgata erat lex,
qua præcipiebatur, ne quis in montem ad Deum videndum
ascenderet: nunc vero contrarium penitus promulgatur, videli-
cet quòd sub pœna mortis spiritualis, & æternæ octo dies non
transeant absque eo, quod quilibet Christianorum in templũ
veniat ad videndum Deum humanatum, sub accidentibus pa-
nis, & vini coopertum: atque ita quando populus Christianus
ad audiendam missam in templum confluit, dicere solet. Ea-
mus ad videndum Deum: illũ enim reuera oculis fidei sub illis
accidentibus videt. Ideo Dominus cum discipulis suis loquens Lucæ. 10.
dixit. Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Dico enim vo-
bis, quod multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre, quæ vos
videtis, & non viderunt. Nos etiam dicere possumus, Beati illi,
qui, postquam Deus carnem humanam sumpsit, in hac vita na-
tiuum, vident etenim, quod antiqui videre cupierunt, & nõ vi-

Iob. 6. derunt videlicet ipsum altissimum Deum in figura humana. 84
Nunquid mugiet bos, habens præsepe plenũ? O quã plenum extat præsepe, in quo clementissima mater reclinauit infantem Iesum. Et quidem non est quod amplius ingemiscat orthodoxus, plenum est præsepe, nam in ipso iacet ille, in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter, hoc est, verè & realiter, velut apostolus perpulchrè testatur.

Iudi. 16. Extat duntaxat altissimi mysterij eximij figura licet in affectu carnali, in illo fortissimo Sansone pulcherrimæ Dalilæ amore capto ligato, tonso, irriso, & illiso, hoc est inimicis tradito. Qui virà sæculo potentissimus, & in fortitudine corporis nemini cõparandus, post tot patratas victorias, post tot res bene gestas, post tot mille hostes asini mandibula calcatos: mirabile dictu, huius puellæ pulchritudine victus est, ligatus, & tonsus, inimi- 85
cisque e suis ad illudendum expositus. Quis vnquam vidit virtutem viri, & fortitudinem incapillis. Quis vnquam audiuit hominem per solam capillorum tonsionem infirmari, debilemque, & sine viribus reddi? In musculis & neruis robur esse solet, non in capillis. Non dubium est magnum aliquid portendere hanc capillorũ fortitudinem, & grande aliquod in portẽtoso viro latere mysteriũ. Neque enim humana fortitudo erat vnius mandibulæ telo exercitus cuneum superare. Agnosco fortissimum Sansonem in egressu populi ab Aegypto asini mandibula cuneos principum superantem. Quid enim populo illo Hebræorum debilius. Quid infirmius? Nunquid non mandibula asini est vsque hodie? Et tamen ò incommutabilis Deus, quantas gentiũ, & populorum strages hac debili mandibula illo tem- 86
pore perpetrasti? Quot regna, quot reges illi populo subiugasti? Vt per hoc brachij tui potentiam, & nimiam fortitudinẽ tuam ostenderes, qui tam infirmo populi instrumento tales, ac tantas victorias obtineres, & degente alioquin in fortissima toties tam mirificè triumphares. Hic ergo ipse, qui tantæ fortitudinis & vigoris magnitudinem ostenderat, qui toto orbe terribilis, & formidabilis apparuerat, vnius virginis amore apprehensus, hodie infans, infirmus, ligatus, & tonsus, æmulis exponitur, illudendus: neque enim teneretur, nisi homo, neq; illuderetur nisi homo, neque crucifigeretur nisi homo; quæ ergo eum carne vestiuit ipsa illum ligauit, ipsa eum ludibrio & morti, expo-

suit.

87 ſuit, Vide igitur anima deuota inſpice Sanſonem illum potentiſsimum infirmatum ligatum, & tonſum in dilectæ ſuæ Dalilę gremio recumbentem. Vbi nūc capilli, qui de capite eius, ideſt, diuinitate profluunt ab æterno, in quibus virtus eius tota conſiſtit? Vbi ſapiētia, vbi potentia, vbi eternitas, immenſitas, immutabilitas: infinitas, & virtutes aliæ diuinæ, quibus illud ſacrum caput inundat? Tōſus eſt noſter Sanſon, tondente eum Dalila. Non eius crines euulſi ſunt, ſed detonſi, intus in capite radices manent, ſed aliquando prodibunt. Expecta me inquit, in die reſurrectionis meæ: expecta modicum, vt noſter Sanſon adiungatur ad templi columnam, id eſt, fortiſsimam crucem: ſi enim ipſe exaltatus fuerit â terra omnia trahet ad ſeipſum, & morietur Sanſon, & omnis ſimul æmulatio diſſoluetur: plures enim 88 moriendo, quam viuendo poſternet, & in morte, quam in vita potentior apparebit. O ſacram Dalilam, ò fæliciſsimam virginem, quæ fortiſsimum alligaſti, & omnipotentem Deum noſtris commodis infirmaſti, quam læta, quam iocunda hodie de Sanſone triumphas: quis tuam valeat explicare lætitiam? Quis tuos poſsit gaudiorum fluctus exprimere? quæ Deum, ac creatorem tuum gremio foues, pānis inuoluis, vberibus paſcis, oſculis, & amplexibus lenis? parvulus enim natus eſt nobis: mitis & humilis. Accedamus igitur ad hunc paruulum fratres, qui nobis datus eſt. Paruulorum mores omnes agnoſcitis, vna lachrymula placātur offenſi, vno ſuſpirio grauiſsimas dimittunt offenſas & iniuriarum non recordantur. Sic hic diuinus paruulus vna lachrymula placatur offenſus, vno ſuſpirio grauiſsimas dimittit 89 offenſas, iniuriarum non recordatur, prò exiguo ſeruitio, cæleſtia regna condonat, neminem deſpicit, neminem obijcit, omni volenti ſe tradit. Accedite ergo ad eum peccatores nunc, dum paruulus eſt in ſancta eccleſia repræſentatione, dum generis, & maieſtatis videtur oblitus. Accedite, nolite timere: irаſci neſcit, ferire non nouit.

Iosn. 12.

NOBILI-

NOBILITAS GENERIS.

Gene.22. PRomiſsit olim Deus Abrahę. In ſemine tuo, (ideſt ex Chriſto ex genere tuo nascituro) benedicentur omnes gentes terrę. Promiſsit item tantam generis multiplicationem, quãta eſt in cęlo ſtellarum multitudo: Dinumera, inquit, ſi potes ſtellas: ſic erit ſemen tuum. Quo in loco ei promittit non ſolum naturam, ſed gratiam, necdum filios, ſed glorioſos filios, necdum multos, ſed etiam ſtellis ſimiles. Quare hæc promiſsio longe maior eſt, quam ea, quæ paulo antea præceſsit: hæc enim ad ſolos electos pertinet, qui fidem Abrahæ imitantur, quales ſunt etiam omnes electi, qui ex gentibus ad fidem venerunt; ſuperior autem promiſsio videlicet; Si quis poteſt & pulueres terrę numerare, numerabit & ſemen tuum, ad carnales pertinet, qui ſecundum naturam tantum, non ſecundum fidem, & promiſsionem filij Abrahæ ſunt, quales ſunt Iudæi obſtinati. Pulchrè autem carnales filij Abrahæ pulueri terræ comparantur, tum quia tantum terræ inhiant, terreniſque promiſsionibus, tum quia ſicut puluis leui vento hinc inde proijcitur: ſic apud impium nihil eſt ſtabile, nihil firmum, ſed omnia vana & caduca ſunt, & ipſi, & ea quę ambiunt. Iuſti autem, & ſpirituales filij Abrahæ ſtellis cæli comparantur: primò, quia ſtabiles, & firmi ſunt, fixi non in terra, ſed in cælo, nec vllo vento, ac tempeſtate dejciuntur: fundati enim ſunt ſupra firmam petram. Secundo ſtellis comparantur propter multitudinem. Sicut enim nemo noſtrũ ſtellas dinumerare poteſt, niſi ſolus Deus, qui ſolus multitudinem earum numerat, & omnibus ipſis (vt inquit Dauid) nomina vocat: ſic nemo nouit electorũ numerũ niſi ſolus Deus.
Pſalm. 146. Tertio propter differentiam ſicut enim ſtella à ſtella differt in claritate: ſic & pij in gratia, & in cognitione rerum diuinarum, alijſque donis. Quarto propter lucem, pij enim lucent vt
1. Ad Cor. 15. luminaria in firmamento cæli, vt Beatus Apoſtolus inquit ad
Ad Phil. 2. Philippenſes ſcribens. Vnde à Chriſto Redemptore noſtro di-
Matth. 5. cuntur apud Matthæum lux mundi, & iubentur lucere coram hominibus, cũ impij ſint tenebroſi. Quinto propter altitudi-

nem,

4 nẽ, quod etiam nunc corpore in terra conuerſantes, animo tamen in cælo verſantur. Qui autẽ hoc modo ſtellis ſimiles ſunt, merito nobiles appellari debent: illi vero, qui vt puluis, & terra ſunt, immerito nobiles appellantur, quãuis Abrahę, vel cuiuſcunq; alterius nobilis generatione carnali tantum filij ſint.

Nobilitas generis inuitat ad virtutis operationem.

GLoria filiorũ, (inquit Sapiens) patres eorum: nã qui à bonis parentibus genitus eſt naturalẽ quandã inclinationem ad bonũ vt in plurimũ ab ipſis parẽtibus ſuſcipit: quoniã ab illis corporis cõplexionẽ deducit, quę, ſi bona eſt, nõ parũ cõducit ad virtutũ adiutoriũ, & incitamentũ, vt Ariſtoteles libro primo Politicorũ ait. Nã ſicut ex hominibus hominem, ex beſtijs beſtiã: ſic ex bonis bonũ videmus generari. Sed natura quidẽ hoc vult; attamen plerunq; non poteſt. Hęc Ariſtoteles. Preter illã inclinationem, quam à parentibus ſuſcipiunt filij, ineſt etiã ipſis filijs naturalis quædam parentũ ſuorũ imitatio, quæ multis magnum eſt, ſemperq; fuit virtutis adiumentum. Hinc Beatus Paulus ad Romanos ſcribens ait. Si radix ſancta, & rami. Ad eundem modum de malis ſentiẽdum eſt: quoniã ex prauis parentibus procedunt ferme filij peruerſi, paternæ iniquitatis imitatores: quẽadmodũ ex cicuta oritur fructus virolentus. Et hoc ipſum teſtimonio Salomonis cõprobatur, qui in libro Sapientiæ inquit. Ex iniquis enim omnes filij, qui naſcuntur, te-

6 ſtes ſunt nequitię aduerſus parentes in interrogatione ſua. Nõ ſunt autem hæc omnia tam inuariata lege firmata, vt contrarium euenire non poſsit: nam aliquãdo accidit, vt ex bonis parentibus mali procedant filij, tanquam peſtilens fructus ex arbore bona: è contrario vero ex malis parentibus etiam aliquando oriuntur boni, & virtutis ſtudioſi filij: quemadmodũ roſæ de ſpinis. Quæ ſuperius dicta ſunt confirmat Beatus Hieronymus in quadam epiſtola dicens. Nihil aliud video in nobilitate appetendum, niſi quod nobiles quadam neceſsitate conſtringuntur, ne ab antiquorum probitate degenerent.

Quid valet aut prodeſt pomũ putridũ, & corruptũ, quãuis ex optima arbore, & ex optimo loco (ideſt de buẽ pueſto) atq; ex

Proue. 17.

5 Ariſt. lib. 1. Politico. c. 4

Ad Ro. 11. c.

6 Sapien. 4.

B. Hier. in Epiſto.

ſimile

opti-

optima regione natũ sit? Mas quiero vn pero sano, que vna ca-
Ioan. 5. mueſa podrida. Improbis Hebræis Christus Redemptor noſter 7
dixit. Quomodo poteſtis credere, qui gloriam ad inuicem ac-
cipitis, & gloriam, quæ à ſolo Deo eſt, nõ quęritis? Nobis autem
merito dici poteſt. Quomodo poteſtis boni Christiani eſſe, ſi
quidem gloriam Dei non quæritis, ſed veſtram duntaxat, & pu
tatis vos, ex eo quia ex bonis, ac nobilibus parentibus nati eſtis
omnibus præferendos eſſe cum opera veſtra deprauata contra-
rium prorſus mereantur?

Philo. lib. de Nobilitate. simile. Philo Iudæus de hac materia agens inquit. Malis hominibus
prognatis ex honeſtis maioribus nullus locus eſto inter nobi-
les. Quid enim prodeſt oculis orbato ſuorũ maiorũ perſpicaci-
tas hæreditaria? Quid prodeſt ad dicendum elingui paterna, vel
auita eloquentia? Quid conferunt ad vires tabe diuturna cõſum 8
ptas, principes generis propter athleticum robur aſcripti Faſtis
Olympicis? Certe nihil ea de cauſa decedit vitijs corporis, nullã
opẽ ex præterita familię fęlicitate ſentiẽtibus. Ad eundẽ modũ
iniuſtis liberis iuſti parẽtes, luxu perditis ſobrij, & in vniuerſum
malis boni vtilitatẽ nullã afferũt: ſicut nec iura, iuris violatoribus
ad quorũ contumaciã pœnis coercendã inuentæ ſunt leges, exẽ
plaque ſectantium virtutẽ hominum. Ideo puto ipſam nobilita
tem, ſi Deus ei formam, vocẽque daret humanã, ſic allocuturam
iſtos contumaces poſteros. Gentilitas non ſanguine ſolo æſti-
matur apud veritatis iudicẽ, ſed factis, ſtudijſq; ſimilibus. At vos
in contrariũ tẽditis, quæ odi, amatis, quæ probo, improbatis &
auerſamini. Apud me honor eſt pudori, veritati, moderationi,
modeſtię, innocentię, inſeruire, voshęc in nullo pretio habetis. 9

Simile. Vir nobilis virtutum ornamentis decoratus eſt, veluti ſere-
num cælum pulchrorum ſiderum varietate diſtinctũ. Et quem
admodum denſæ nubes ſplendida obſcurant ſidera: ſic poſteri
degeneres maiorum ſplendorem extinguunt.

Poggius. simile. Poggius libro de nobilitate inquit. Quanto maioris habetur
ædificare domum, quam habitare, aut ornare ædificatam, tanto
præſtabilius eſt, atq; excellentius à ſe partã nobilitatẽ poſſidere,
quã ſeruare ab alijs acceptã, cum alter ſuis viribus, & lumine re-
ſplendeat, alter præſeferat alienum. Quare ſoli virtuti palma
nobilitatis tribuenda eſt. Atria vero maiorum imaginibus refer-
ta, porticus ſignis ac tabulis ornatæ, magnificæ villæ, templa

10 constructa, varia domus ornamenta plus admirationis aspicientibus, quam nobilitatis secum ferunt. Hunc Antisthenes secutus scripsit eosdem sibi videri nobiles, & virtutis studiosos in sola virtute nobilitatem constituentes.

Stoyci hanc Platonis sententiam complectuntur, & solos sapientes nobiles esse volunt.

Ludouicus Viues in introductione ad sapientiam ait. Iam nobilitas quid est aliud, quam nascendi sors & opinio à populi stultitia introducta? Aut quę sępe numero latrocinijs queritur? Socrates apud Stobæum sermone primo de prudentia inquit. Quemadmodum equus non generosus vocatur, aut iudicatur, qui instructus apparatu magnifico fuerit, sed qui natura sit egregius: ita nec vir bonus, qui dominus est pretiosæ supellectilis, 11 sed qui animum generosum possidet.

Ludouicus Viues in introductione cap. 3.

socrates.

simile.

Plutarchus in Moralibus ait. Vt fugitiuis ab altaribus, ac templis reuulsis nihil supereſt præter mortuorum sepulchra: sic qui vera, suaque gloria destituti maiorum imaginibus se se efferunt, minimi cranci, quos pinnoteras vocant, quo tutiores sint inanium concharum testis se condunt, & cum accreuerint, migrant in alias capaciores: ita quidam maiorum suorum titulis se se tuentur, cum suis diffidant virtutibus.

Plutar. in Morali.

Simile.

Vt lampirides non sunt conspicuæ nisi noctu, aut in obscuro: ita quidam non sunt illustres nisi inter humiles, & idiotas; obscurantur autem inter egregios.

simile.

Ex terra fertili producitur aliquando cicuta venenosa, & ex terra sterili pretiosum aurum: ita ex nobili patre aliquando fi- 12 lius ignobilis procedit, & ab ignobili patre filius nobilis.

simile.

Nobilitas generis sine virtute parum prodest.

Ecclesi. 10.

SI te ò superbe interrogę verbis Ecclesiastici: quid superbis terra, & cinis? Respondebis, quia sum ingenuus, & nobilis genere. Audi ergo quid dicat beatus Chrysostomus super Matheum: Quid enim prodest ei quem sordidant mores, generatio clara? Nolite dicere, quia patrem habemus Abraham: nam quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Quid profuit illi Cham quod filius fuit Noe? Nonne separatus

B. Chrysost. hom. 3. opus imper.

de

de medio filiorum, qui ſecundum carnem frater natus fuerat, ſe 13
cundum animam factus eſt ſeruus? Nec familia eius ſancta potuit defendere impios mores. Aut quid nocuit Abrahæ quod patrem habuit Thare luteorum deorum cultorem? nonne ſeparatus à genere ſuo poſitus eſt in caput fidelium, vt iam non dicatur filius peccatorum ſed pater ſanctorum? Nec potuerunt gloriam eius ſordidare paterni errores. Nã & aurũ de terra naſcitur, ſed non eſt terra, ſed illa multo precioſius, & aurum eligitur, terra autem contemnitur. Et è contra ſtannum de argento egreditur, ſed non habet argenti valorem.

Cum aliquando rogaretur Democritus, (vt refert Sthobæus) in quo tandem conſiſteret vera nobilitas, reſpondiſſe fertur: in pecudibus veram nobilitatem conſiſtere in corpore; in hominibus verò in moribus animi candidis, ac lau- 14
dabilibus. Antiſtenes vero referente Laertio, eos verè nobiles
Exemplum. eſſe dicebat, qui eſſent virtutis Archadij ſtudioſi, atque amatores. Archadij olim in ſignum nobilitatis ſuorum maiorum depictam lunam in calceo geſtabant, ſignificantes ſe nobiles quidem eſſe, verum eam nobilitatem creſcere poſſe, atque decreſcere inſtar lunæ. Quam conſuetudinem poſtmodum imitabantur etiam Romani, vt ſcribit Plutarchus. Cæterum Solon dicere ſolitus erat, pulchrius quidem eſſe, ac laudabilius, nobilem aliquem fieri virtutis ſtemmatis, quam generis & maiorum ſuorum ſplendore. In Epiſtola præterea quadam imperatoris Maximi ad ſenatum Romanum miſſa, refe-
Herod. lib. 5. rente Herodiano, ſcriptum legitur: parum ad modum prodeſſe generis, & corporis nobilitatem, vbi deeſt animi vera nobilitas, virtus ſcilicet atque probitas. Videmus ſiquidem paſ 15
ſim fieri, vt ſicut ex eadem radice roſa, item, & ſpina enaſcuntur: ita ex nobilibus parentibus oriantur non ſolum ſtudioſi, verum etiam & vitioſi liberi.

Non debent nobilium hi filij appellari, qui in perpetua vergantur ignominia, ſed nefariorum potius hominũ, quorum vitã
Ad Gala. 6. imitari contendunt. In Chriſto Ieſu (vt ait Beatus Paulus) neque circunciſio aliquid valet, neq; præputium, ſed noua creatura: ſignificans videlicet Sanctus Apoſtolus veram apud Deũ nobilitatem eſſe animę renouationẽ per fidem charitate formatam, quę nõ in ſtemmatibus maiorum, & generis amplitudine con-

16 consistit, sed in nouitate vitæ, & in dominici nominis imitatione. Omnes, qui ex gentibus originem ducunt, potius filij Abrahæ sunt, si illius fidem referant, quam ij, qui se ortos ab illo putant, nec tamen domestico exemplo à scelere, & impietate reuocantur. Cum enim in diuina cognitione omnia sint à sensu corporis ad mentis dignitatem conferenda, non multum refert cuius sanguine procreemur, sed cuius vestigijs ingressi vitam instituamus, inquit Osorius Episcopus Algarbiorum in libro de nobilitate Christiana. Osorij, Epis.

Nobilitas generis sine virtute parum prodest.

17 MAgna profecto cæcitas est, quod in oculis mundi non tantum valeat nec tanti fiat propria alicuius virtus, quantum respectus maiorum seu proauorum eius. Hæc est statera per quam mundus homines pōderare, & æstimare solet: no estima la perla por su fineza, sino solo por su engaste. Ille procul dubio magnum errorem committeret, cui cum perfectissima, atque optime depicta imago iudicanda cōmitteretur, vt ipsam approbaret, ille perfectiones imaginis non attenderet, sed solū animaduerteret ea, quæ eandem imaginem circunstāt & extra illam sunt, hoc est: pusiesse los ojos en lo que esta lexos y fuera del cōpas de la imagen, y por no ser aquello tal negasse el voto de su aprobacion a la imagen; pues no es menor que este el disparate del mundo el dia de oy, qui oblitus propriarum virtu-
18 tum alicuius hominis solum attendit ad maiores, & proauos eius vt ipsum iudicet, & approbet: quando autem isti ei nō placent perfectam imaginem contemnit, & pro nihilo ducit. Cum Ecclesiasticus dixit: Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur, aperte insinuauit magnam inconsiderationem, & cęcitatem esse eorum qui solent de generatione seu de nobilitate alicuius tractare, virtutes vero eius, vt par, & æquum est, non æstimant. Eccles. 8.

OBEDIENTIA MANDATORVM.

Matth. 19. SI vis ad vitam ingredi, ſerua mandata, inquit ſumma veritas. Pro horum verborum declaratione maxime perpẽdendum eſt, vnamquamq; rem ſecundum valorem, & conditionem ſuam, ſic debere ſeruari, & cuſtodiri. Currus, quia parui valoris eſt, in via ſeruatur, & nemo illum furatur. Trũcus alicuius quercus ante ianuam ponitur, & ibi cuſtoditur, veſtis tamen intra domum reponitur, ſi vero vas aureum eſt, maiori cuſtodia ſeruatur, marſupium autem aurcorum in arca clauibus, & ſeris magna cura cuſtoditur. Vtinam tale diſerimen in bonis animæ, & corporis à nobis fieret. Fratres mei bona omnia temporalia, quid niſi paleæ, aut truncus, & quercus ſunt, vt quid tanta ſolicitudine ea ſeruatis, & tanto animæ diſpendio acquiritis? Mandata vero Dei ſuper millia auri, & argenti à ſancto Rege Dauid dilecta & ſuper aurum, & Topazion pretioſiora, qua ſolicitudine, & in qua arca recondita ſeruatis, ne inimicus ab animabus veſtris per aliquot peccata mortalia illa tollat? O miſtra hominum electio! O peruerſa filiorum Adę commutatio! Paleas & ſtercora ſub ſeptem abſconditis clauibus, & margaritas pretioſas, videlicet mandata Dei in ianua aperta, nempe in ore veſtro effrænato non timetis reponere? Ibi ea ponitis, ſiquidem in ore tantum ea habetis. Certe in loco magis tuto præcepta Dei ſeruabat ſanctus Dauid, vt ipſe fatetur dicens. In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Ita vt qui voluerit à me tollere vnum de mandatis tuis inuitando me ad illius tranſgreſsionem, potius obtineat à me, vt cor à corpore meo cani proijciendum extrahat, quam vnius mandati tui violationem committere, hoc eſt potius mori patiar, quam frangere præcepta à te mihi tradita, & qui voluerit illa auferre à me prius finam, vt tollat vitam meam. Vt quid ita ea, ò ſancte vir in loco ſic recondito abſcondiſti? Quia tu mandaſti, mandata tua cuſtodiri nimis. Fratres mei per viſcera miſericordiæ Dei noſtri vos obſecro, vt vnuſquiſque veſtrum firmiſsimo propoſito cum hoc ſancto Rege dicat. In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non

Simile.

Pſal. 118.

peccem

4 peccem tibi Domine, vt qui voluerit aliquod illorum à me per peccatum extorquere, tollat cor meum, mandatum autem tuum minime, id est, vt potius moriar: quia sine corde nemo viuere potest: bene sine oculis, ac manibus quis potest viuere, non tamen sine corde, & ideo in illo, & non in alijs membris abscondi eloquia tua, & potius vitam quam illa perdam. Fœlices vos si sic feceritis. Sed vt magis ad hoc moueamini, audite quid Spiritus sanctus per Ecclesiastem dicat. Finem loquendi, scilicet omnia, quæ ad vtilitatem omniũ dici possunt, illorum, inquam, finem pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata eius obserua: hoc est enim omnis homo. Talem finem loquendi audiamus omnes fideles, & mente illum retineamus, & opere adimpleamus: certe vtilissimus finis est iste, cum doceat vnico verbo finem desi- Eccles. 12.

5 ratissimum nostrum nempe Dei visionem. Est igitur sensus istius sententiæ. In hoc vno, scilicet in mandatorum Dei obseruatione consistit, esse & bene esse, & officium & exercitium vniuscuiusque, qui vere hominem agit, & fidelem seruum summi Dei. Hoc est omnis homo, ideſt perfectus homo, quia ex Aristotele in 5. lib. Metaphy. Totum, & perfectũ idem sunt, & dictio Hebræa, quæ hic ponitur, perfectum significat. Atq; ita perinde est ac si diceretur cõsummatus homo coram Deo, & hominibus. Quod alius interpres reddit paulo lucidius dicens. Deum timeto, & mandata eius obseruato, quia in hoc consistit omnium hominum perfectio: quod perinde est ac si diceret: Quęcunque à Deo huc vsque dicta sunt, & quæ in libris scripta, alijsque innumeris libris scribi possunt cõprehenduntur sub his verbis. Deum time, & mandata eius custodi. Si tamen immaculata Dei mandata ob magna com- Aristot. c. 8. Metaphys.

6 moda promissa, & ob æternam vitam custodire non vultis, saltim ea obseruate, vt conscientiæ iurgium compescatis, quod sola mandatorum Dei obseruatione fit, teste Diuo Ioanne in sua Canonica: & vt euitetis terribilem illam maledictionem. Ite maledicti in ignem æternum: quia (vt ait regius vates) maledicti (scilicet erunt omnes) qui declinant à mandatis tuis. Tremenda certe res est audire aliquorum sanctorum dicta prope mortem existentiũ, qui tamẽ plenissime mandata Dei obseruauerunt: cũ vidissent se iam esse prope rationem reddendam. Quid dicam de illo S. Hilarione, qui cũ in deserto sanctissime à quinto decimo ad octogesimũ ætatis suæ annũ vixisset infirmus in horto iacebat: 1. Ioan. 3. Psa. 118.

B. Hiero. in vita. Hilario 1. tomo, fol. 252.

nam modicus color in pectore tepebat, nec pręter sensum quid quam viui habens supererat, & tamen (vt refert B. Hieronymus) apertis oculis loquebatur. Egredere quid times anima, egredere, quid exire dubitas ò anima? Septuaginta annis Christo seruijsti, & mortem times? Et in hæc verba exhalauit spiritum. O confusio peccantiũ! O duritia legis Dei transgressorum, qui cum omnia Dei mandata per totam vitam dissipent, & conculcent non timent horam mortis, cum sancto isto Hilarione. 7

Obedientiæ mandatorum perfectio.

B. Aug. super Psalm. 118.

PErfectus obediens est, qui cum. S. Dauid audet dicere. Tuus sum ego. Super quod Beatus Augustinus inquit. Non leuiter transeundum est quod ait. S. Dauid, Tuus sum ego. Quid non est Dei? Cum alibi ipse dicat. Domini est terra, & plenitudo eius. Quid est ergo quod iste ita quodam modo familiari se Deo cõmendandũ putauit, vt diceret, tuus sum ego: saluũ me fac, nisi intelligi volens, quod malus malo suo suus esse voluerit? Quod est inobediẽtię primũ & maximũ malũ & tanquã dicẽs. Meus esse volui, & perditũ me feci. Sed sanctus Dauid Tuus sũ, inquit, saluũ me fac quia iustificationes tui quæsiuas, nõ voluntates meas, quibus fui meus, sed iustificationes tuas, vt essem iam tuus. Deus non præcipue nostra, sed nos vult, vt B. Paulus ad Corinthios scribens docet dicẽs. Nõ quæ vestra sunt, sed vos quęrimus. Quintus Fabius maximus Romanorũ Imperator, cũ ad eũ auri, & argenti munera per legatos ex quadã prouincia ciues misissent, vt eũ placarẽt, respondit. Populus Romanus nõ aurũ, sed dominos, ac possessores auri sub suo vult esse dñio. Sic omniũ Imperator Deus non nostra, sed nos, hoc est nõ bona tẽporalia nostra, sed cor, quod dominatur eorũ, sibi donari petit. Quo mihi multitudo victimarũ vestrarũ? Plenus sũ, inquit ipse met Dñs per Isaiã prophetã. Ideo in prouerbijs dicit. Fili præbe mihi cor tuũ. Quod ei præbebat Dauid, si quidẽ etiã alibi ait. In me sunt Deus vota tua: hoc est in me ipso sunt, quæ tu Dñe vis: nimirũ cor, & anima mea præparata sunt ad tui obsequiũ. O quã pauci sũt, q vere possint dicere. In me sũt Deꝰ vota tua: & Tuus sum ego. Hoc efficacissimis verbis asseuerat B. Ambrosius super hunc locũ dicẽs. Facilis vox, & cõmunis hæc videtur. Tuus sum ego: sed paucorũ est. Satis rarus est, qui Deo dicere possit. Tuus sum

2. ad Cor. 12.

Isai. 1. Prouerb. 23. Psalm. 55.

8

9

10 ſum ego: ille enim hoc dicit, quia adhæret Deo totis ſenſibus, qui aliud cogitare non nouit. Ille hac voce vtitur, qui poteſt dicere. Dñe oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Nunquid hac voce vtitur auidus pecuniæ, honoris, poteſtatis? Multis non eſt ſatis Deũ ſcire, & quid pluribus? Tanti populi, tantę nationes, tãti diuites paupertatẽ putant Dño ſeruire, & qui ſupra omnes eſt, illis exiguus, & anguſtus eſt, illis non ſatis eſt Dei filius, in quo ſunt omnia. Ille dines cui in euangelio dictum eſt: Si vis perfectus eſſe, vade & vẽde omnia, quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me, Deũ ſibi ſufficere non iudicauit: ſiquidẽ (vt ait ſacer textus) contriſtatus eſt, quaſi plus eſſet, quod relinquere iuberetur quã quod præcipiebatur eligere. Ille ergo ſolũ dicere poteſt: Tuus ſum ego, qui dicere poteſt: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.

11 Hæc verba Apoſtolorũ ſunt, non tamen omniũ apoſtolorum: nam & Iudas Apoſtolus fuit, & in cõuiuio inter Apoſtolos Chriſti recũbebat, dicebat & ipſe. Tuus ſum ego: ſed voce tantum & non corde: venit enim, & intrauit in eũ Satanas, & cœpit dicere. Non eſt iſte tuus ô Ieſu, ſed meus. Nã iſte quæ mea ſunt cogitat, quæ mea ſunt, pectore ſuo voluit: tecum epulatur, tecum bibit, & mihi tuum ſanguinem vendidit: tuus eſt Apoſtolus, & meus eſt mercenarius. Non poteſt dicere ſecularis: Tuus ſum, plures enim dominos habet. Venit libido & dicit. Meus es, quia ea, quæ ſunt corporis concupiſcis, in illius adoleſcentulę amore te mihi vẽdicaſti. Venit auaritia, & dicit. Argentum & aurum, quod habes ſeruitutis tuæ pretium eſt: poſſeſsio, quam tenes venditio libertatis tuę eſt. Venit gula, & dicit. Meus es: quia vnius diei conuiuiũ pre-

12 tium vitę tuę eſt. Veniunt deniq; omnia vitia, & ſingula ei dicũt. Meus es. Quẽ igitur tã multi repetunt, vile mancipium eſt. Quomodo ergo tu, qui huiuſmodi es, poteris Chriſto dicere. Tuus ſum ego. Reſpõdebit ille. Nolo habere ſeruum pluribus dominis ſeruientem: nam quomodo meus es ſi verbis mihi dicas: Tuus ſum, operibus autẽ me ipſum neges? Nõ eſt meus, quẽ libido ſuccẽdit: quia mea caſtitas eſt. Non eſt meus, quẽ cura ſpoliandi minores exagitat, quia mea eſt largitas. Non eſt meus, quem aura mobilis inquietat, quia mea eſt tranquillitas. Non eſt Chriſti, niſi qui alienus eſt à crimine. Et ideo regius vates, vt oſtenderet qua ratione quis dicere poteſt Chriſto Domino: Tuus ſum ego, adiungit. Iuſtificationes tuas exquiſiui. Quaſi dicat. Ille vere tuus eſt, qui ni-

hil aliud extra te quærit, solum quærit iustificationes tuas, id est, 33
mandata tua perficere. Hæc Beatus Ambrosius.

Obedientiæ mandatorum Dei fructus.

SI quis diligenter omnia Dominica præcepta consideret, inueniet plane non minus illa ad hominis pacem, & incolumitatẽ quã ad Dei gloriam pertinere: sic enim diuina bonitas rerum ordinem instituit, vt gloriam suam cum nostra salute coniunxerit, quemadmodum B. Eucherius in epistola ad Valerianum probat. Quod cum ita sit dubitari merito potest, cuius rei gratia Deo magis obstricti simus, an propter præmia quæ cultoribus legũ suarum constituit, an propter ipsas leges, quas tulit. Vnde in Cantici. 2. Cantici pro eo, quod nos legimus: Surge propera amica mea, & veni, alij ex Hebræo vertunt. Surgito tibi amica mea, & formosa mea, 14
& ito tibi. Quo verbo admonemur, operam omnem, quam in diuinorum mandatorum obseruatione ponimus, non in vllũ Dei commodum (qui bonorum nostrorum non indiget) sed in nostrum redundare. Quod si his adiungas gratiæ ipsius Deo munus esse, quod eius præceptis obtẽperemus, inuenies illũ, cum merita nostra præmiat, cõferre nobis gratiam pro gratia. Vnde est illud B. Augu. lib. 9. confessionum. B. Augustini in lib. confessionum. Quisquis tibi enumerat merita sua, quid enumerat, nisi munera tua? Ioseph fratribus suis in Ægyptum profectis non modo frumentũ, quod quærebant, dedit, sed pecuniam etiã, qua frumentũ emere debebãt in ore saccorum concludi iussit. Sic Dominus Iesus verus secundum carnis successionem frater noster & fœlicitatem ac saturitatem æternã, quam homines quærunt, cõfert, & gratiam item, qua illam com- 15
parare debeant. Itaque adepta sempiterna pacis fœlicitate cum Isaiæ. 26. sancto Propheta Isaia dicemus, Domine dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es in nobis.

Obedientiæ mandatorum efficacia.

RE squidem aperta est medium, quo regnum, ac respublicę gubernantur, esse legem, cuius adimpletione, & executione consequitur Rex si tyrannus est, & lex ipsa tyrannica quam fert, se ipsum diuitem facere: si vero iustus ac bonus est lege iusta bonos, ac potentes subditos suos fieri curat. Sæpenumero autẽ euenire solet, vt propter debilitatem, & infirmitatem hominis, atque

pronam

16 pronam ad malum inclinationem leges plerunque ſectum magnum inconueniens afferant, videlicet quod cum intentio legiſlatoris ſit, per illas docere, quid faciendum, & quid præcipiendum ſit, & homines à malo auertere, & in bonum inducere, cõtrarium penitus multoties euenit, quia cum res prohibetur, excitatur appetitus eius. Ato; ita leges condere, eaſq; hominibus dare plerũq; occaſio eſt cõfractionis earũ, ac maioris, & grauioris peccati: ſicut B. Apoſtolus ad Romanos ſcribens teſtatur, ſolent namq; homi- Ad Rom. 5.
nes legibus quibus meliores reddendi erant, deteriores fieri. Quã ob rem Chriſtus ſupernus Rex noſter in gubernatione ſui regni nouum modum legis liberum ab his inconuenientibus inuenit, quo ſuos docebat nõ ſolum ad bonitatem ſectãdam, ſicut alij legiſlatores docuerunt, verum etiam ipſos de facto bonos reddẽ-
17 do, quod nullus alius rex aut legiſlator vnquam facere potuit, & hoc proprium eſt ac præcipuum legis euangelicæ, & in quo ipſa ab alijs legibus & ſectis differt. Pro cuius intellectu obſeruare oportet, quod quia officiũ, & miniſteriũ legis eſt homines in bonũ ducere, & à malo auertere ſicut hoc fieri poteſt duobus diſſimilibus modis, videlicet aut intellectum docendo, aut voluntatem attrahendo: ſic leges ſunt in duplici differentia: quædam ſunt, quæ cum intellectu loquuntur, eiq; lucem præbent in his, quæ ſecundum rationem fieri, vel relinqui debent: aliæ ſunt leges, quæ intellectum non illuminant, ſed voluntatem attrahunt imprimentes in ea quandam inclinationem, & appetitum earum rerum, quæ vt bonæ merentur appeti, & gignentes in ea quoddã odium rerum turpium, & peſſimarum. Prima lex conſiſtit in regulis, &
18 præceptis, ſecunda vero in quadam ſalute, & qualitate cæleſti, quæ voluntatem ſanat, & guſtum amiſſum in ea reparat, ac non ſolum ipſam rationi ſubijcit, verum etiam cum ea reconciliat, & amore legis capi, detineriq; facit. Quoniam autem lex Moyſi hoc non faciebat, ideo Beatus Auguſtinus di- B. Auguſt. li. de ſpiritu & vita.
cit eam in ſeruitute obſeruatores ſuos poſuiſſe, legem vero gratiæ in honore, & vera libertate conſtituere: Moyſes enim nec alius legiſlator non potuit vti ſecundo legum genere: at vero Chriſtus Redemptor noſter, licet verum ſit quod in ſuo euangelio aliqua præcepta poſuerit, & alia renouauerit, & alia, quæ deprauatus vſus male intellexerat meliorauerit, præcipuum tamen ſuæ legis, & illud in quo ab alijs legiſlatoribus

differebat, fuit, quod tanquam verus Deus ſanauit ſua gratia 19
voluntates, eaſque allexit, vt bonum diligerent, & malum odirent, quanto vero magis hæ voluntates diſponuntur, tanto amplius in eis hic amor augetur. Quapropter breuiter ſignanter
Ioan. 1. & compendioſe B. Ioannes dixit. Lex per Moyſem data eſt: gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Quod Propheta
Hierem. 31. Hieremias multis retrò temporibus vaticinatus eſt dicens. Ecce dies venient dicit Dominus, & feriã domui Iſrael, & domui Iudæ fædus nouum: non ſecundum pactum, quod pepigi cũ patribus veſtris &c. & paulo inferius. Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorũ ſcribã illã. Poſtulemus ergo, & ſummis precibus obſecremus hunc cæleſtẽ legiſlatorẽ, vt in nos hoc tam ſingulare beneficiũ conferat cum regio Propheta dicentes.
Pſal. 118. Inclina cor meum Deus in teſtimonia tua: hoc namque diuino 20
dono diuinæ ſuæ legi dulci prõptitudine obediemus, & quomodo iugũ eius ſuaue ſit ſentiemus. Quod autẽ lex diuina homines
Pſalm. 24. probos faciat, conſtat ex illis verbis regij Prophetæ dicẽtis. Dulcis, & rectus Dominus, propter hoc legẽ dabit delinquẽtibus in via. Vbi alia litera ſic habet. Benignus, & bonus, procliuis ad bonum faciendũ. Y como eſte celeſtial ſeñor tiene vna condicion tan buena propter hoc legẽ dabit delinquentibus in via, hoc eſt, lo que le mouera a dar ley, y euangelio a los hombres es la condicion tan ſuaue, que tiene. Et quibus obſecro legem dedit? Delinquentibus in via, id eſt ijs, qui peccatores ſunt. Si ò fratres mei cum in oratorijs veſtris orationi vacatis proprijs oculis videretis ſchedulam è cælo cadentem, quæ ſanguineis literis conſcripta erat cumque eam legeretis hoc ſcriptum continere vidiſ- 21
ſetis, Chriſtiane magnopere deſideró, vt ego, & tu amici ſimus, opto etiam meum tibi regnum, & quidquid habeo, tibi dare: idcirco pæniteat te me offendiſſe, & poſt hac firmiter propone emendam & meam legem exactiſsime te ſeruaturum eſſe promitte, ego enim gratiam, & fauorem ad eius obſeruantiam tibi dabo, & ſi in hoc perſeueraueris, vitam æternam me tibi daturum polliceor. Quæ omnia meo nomine ſubſcribo, & confirmo Ieſus filius Dei viui. Quæro à te ò peccator, quid hac perlecta ſchedula faceres? Certe hoc dicerem. O Deus infinitæ clemẽtiæ & bonitatis cũ ego in lethali ſim peccato, & cũ in infernum me iure optimo præcipitare poſſes, ad me ipſum ſchedulam.

22 Iam veniæ mittis, & me ad gratiam, & gloriam inuitas, benedicta sit tua infinita pietas, & misericordia. Quis obsecro adeo duro atque adamantino corde præditus est qui hoc non proferret, & qui in posterum bene viuere, atque ab hoc tam singulari beneficio commodum, vtilitatemq; educere non proponeret? Dic ergo ò execrande, & ingrate peccator, quid aliud tibi sacrosanctum Euangelium, nisi hanc veniam, & condonationē peccatorum virtute sanguinis Iesu Christi Redemptoris nostri promittit? Et hæc diuina lex, quæ in sacro euangelio scripta continetur firmata & stabilita est ineffabili veritate, & sacrosancto nomine Iesu Christi veri Dei, & veri hominis. Quare ergo illam omni cura, & solicitudine non obseruas? Quare te ad altissimum Deum non conuertis atque ad tam singularia beneficia re
23 cipienda, qualia tibi in euangelica lege promittuntur, te ipsum non disponis? Ocæce, & tanti boni, tamque immensi beneficij cōtemptor. Dominus cor tuum illuminet, vt posthac in meliorem frugem te recipias, & in melius resipiscas.

Obedientiæ mandatorum sublimitas & altitudo.

TV mandasti mandata tua custodiri nimis, inquit regius vates cum Deo loquens. Custodiri nimis, id est super omnia alia mandata, quod idem Dominus insinuauit dicens. Tollite iugum meum super vos. Super vos ait, id est super capita vestra, super oculos vestros, super omnes alias leges: mandata, & traditiones hominum, & omnes per hanc debent modificari. Sed heu Psalm. 118.
24 miseri mortales prorsus inuerso proceditis ordine, pluris præcepta mortalium, quam Dei viuentis facitis: si ad eorum voluntatem explendam opus est Dei volūtati contraire centies, vel millies, nihil pensi habetis. Principum mandata, qui tantum occidunt corpus, & non habent amplius quid faciant, collocatis super legem Dei viuentis, qui postquam occiderit corpus, habet potestatem corpus, & animam mittere in gehennam. Præcipit iudici ecclesia Dei, vt dimittat clericum, vel immunitatē seruet ecclesiæ excommunicationis iaculo eum ferit, pulsantur campanæ, extinguntur candelę obmutescunt diuinæ laudes, cruces nigro velo cooperiuntur, & iudex nihil pensi habet, irridet, irascitur, contumax in sua inobedientia perseuerat: sed ve-

nit regale mandatum à consularibus regis, vt obediat ecclesiæ, 25
restituat, quem vi ab ea eduxit, seà causa inhibeat, capit literas,
deosculatur eas, super caput imponit, & cedit statim. O miser in-
credule, & infidelis Deo, & eius ecclesiæ obedire ei contumaciter
repugnasti, calcasti literas eius, & hominum præcepto statim ac-
quieuisti? Non tollis iugum Dei super te, sed sub te, onera vero
Exod. 32. hominum imponis super te. In Exodo legitur quod tabulæ, in
qua Dominus digito suo legem scripserat à Propheta Moyse
confracta fuit: illa vero, in qua Moyses scripsit, non fuit fracta. In
quo significatum fuit leges, & statuta, atque constitutiones huma
nas in mundo magis obseruandas fore, quam leges, ac præcepta
diuina: nam plurimi sunt executores, qui humanas leges, & con-
stitutiones obseruari faciunt, perpauci vero, qui leges diuinas ob
seruandas esse studeant. Si Rex pragmaticas, ac leges fancit ad vn- 26
guem, & integre ab omnibus obseruãtur. Et quamuis hoc bonũ
sit, tamen damnabile est non esse homines, qui tantam curam, &
diligentiam in obseruatione legis Dei habeant, quantam in obser
uatione legum humanarum adhibent.

Notandum etiam hic est secundum sententiam aliquorum dictionem, nimis, veluti modum imponere præceptis Dei, non tamen intelligo per modum, mensuram, sed, per modum, intelligo promptitudinem, & deuotionem, qua præcepta Dei custodiri debent. Hoc est, non solum vult Deus, vt præcepta eius custodiamus, quantum ad substantiam, & materiam, sed vt in modo ea
Aristotel. in Ethicis. prõptè, & delectabiliter adimpleamus. Hoc Philosophus in suis ethicis docet, ait enim. Operari iusta non est difficile, sed operari vt iustus operatur, hoc difficillimum est, scilicet prõpte, deuotè, 27
delectabiliter quasi ex habitu: deuotio enim est prõptitudo quædam ad diuina obsequia, & est effectus charitatis, & est, veluti
P. Tho. 2. 2. q. 82. causa conseruans eam, & augẽs, vt docet B. Thomas. De quatuor
Ezechiel. 1. & 10. illis mysteriosis animalibus Propheta Ezechiel inquit, quod vbi erat impetus spiritus illuc gradiebantur: ait etiam. Et quatuor facies vni, & quatuor pennæ vni. Vbi septuaginta interpretes transtulerunt. Quatuor alæ vni. Et aspectus eorum quasi scintillæ eris candentis. Vbi etiam B. Hieronymus inquit. Erant omnia plena luminis. Mysterium quare vnumquodque animal eorum habebat quatuor facies, & quatuor alas, erat quia cũ ipsa animalia impetum diuini spiritus secutura erant, para que en dandoles

el

28 el eſpiritu de vna parte, y ſoplando de vn lado, o de otro no tuieſſen, que boluerſe hazia aquella parte, ſino que como teniã cara para alli, y alas para alli luego ſin ninguna dilacion ſeguian aq̃l impulſo. O marauilloſa preſteza, y velocidad, que ni aun tanto tiempo como era neceſsario para boluerſe de vn lado à otro lado, o de vna parte à otra parte no ſe detenian. In quo quidem ſignificata fuit promptitudo, ac diligentia, qua iuſti, qui per illa animalia ſignificantur, diuinam voluntatem adimplent, & per placidam viam ſacrorum mandatorum Dei gradiuntur. Dum autem dicitur, quod omnia erãt plena ſcintillis, inſinuatur, quod iuſti in oculis, & in facie, in manibus, & in modeſtia totius corporis ſui oſtẽdunt bona exẽpla, quę ſunt ſcintillæ valde nitentes, & coruſcantes. Sed vt ſic ſeruemus mandata Dei ab ipſo patre miſericordiarum auxilium petere debemus, quod egregie docet regius vates, qui poſtquã accepit à Deo quod eius mandata debent cuſtodiri nimis in huiuſmodi deſiderio exarſit dicens. Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas. Id eſt. Vtinam ego ſic faciam Domine Deus, vt nimis cuſtodiam mandata tua. Vtinam quod præcepiſti, fiat mihi. Super quod ait Beatus Auguſtinus. Vbi audis, vtinam, vocem optantis agnoſce, & cognita voce optantis depone ſuperbiam preſumentis. Quis enim ſe dicat optare, quod ſic habet in arbitrij poteſtate, vt nullo indigens adimento id poſsit facere? Ergo ſi optat homo, quod præcepit Deus, vt det ipſe quod præcipit rogandus eſt Deus. Cui ſentẽtiæ aſtipulatur B. Tho. qui aſſerit tã in ſtatu naturæ integrę, quã in ſtatu naturę corruptę indigere hominẽ ſpeciali Dei auxilio ad hoc, quod meritorie, & in ordine ad vitam æternã præcepta Dei adimplat.

29

30

B Tho. 1.2. q.109.arti.4.

Obedientię ſublimitas.

VBi nos legimus: Iniquos odio habui, alij tranſtulerunt. Exleges odio habui, id eſt eos, qui ſine lege Dei ex ſua vana voluntate tanquam lege ducuntur. Vnde Beatus Bernardus in quodam ſermone ait. Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim deſæuiet ignis ille, niſi in propriam voluntatem? Nam propria voluntas Deum impugnat, & aduerſus eum extollitur: ipſa eſt quæ paradiſum ſpoliat, infernum ditat, ſanguinem Chriſti euacuat, & ditioni Diaboli mundum ſubiugat. Et ibidem inquit. Grãde malum propria voluntas, qua fit,

Pſal. 118.

B. Bernard. ſermon. 3. de ſurrectionis Domini.

vt

vt bona tua tibi bona non ſint. Propria voluntas eſt, quæ non
31 eſt communis cum Deo,& hominibus:ſed noſtra tantum,quando quod volumus non ad honorem Dei,non ad vtilitatem fratrũ ſed propter nos metipſos facimus non intendentes placere Deo, &prodeſſe fratribus,ſed ſatisfacere proprijs motibus animorum.
Pſal.39. Hæc Beatus Bernardus. Non ſic ille, qui dicebat. Et legem tuam in medio cordis mei, id eſt, cura ſeruandi legem tuam o Deus,in medio cordis mei (hoc eſt in ſummo cordis mei loco)ſita eſt: cętera vero non in medio ſed velut in angulis quodammodo,& lateribus mei cordis hærent? Dignitas autem obedientiæ vel ex eo colligi poteſt, quod in ea ſalutis noſtræ ſummam in ſtatu innocentiæ Dominus conſtituit,dum certæ arboris fructu primos parentes interdixit, non quod noxius ille eſſet(nullam enim no
32 centem ſtirpem genuerat) ſed vt habere ſeDominum intelligerent, mererique ſtuderent, illius præceptis obtemperando,& ab eo, quod nec malum per ſe nec nocens eſſet, tamen quia vetitum abſtinendo.

Obedientiæ integritas.

PErfecti viri eſt non ſolum legem Dei ſeruare, ſed ardenti etiã amore ipſam diligere,& in ea obſeruanda oblectari. Vnde Iudith hoc nomine commẽdatur,non ſolum quod caſta fuerit, ſed
Malach.6. etiam quod caſtitatem amauerit.In Malachia Propheta quoque nobis præcipitur,non ſolum vt miſericordes ſimus,ſed etiam vt miſericordiam diligamus. Similiquoque ratione animus contra vitia formandus eſt vt non ſolum ea fugiat, verum etiam detę
Pſal.118. ſtetur: quale eſt illud. Iniquitatem odio habui, & abominatus
Exod.18. ſum. Ietro quoque Moyſi ſocer quærit iudices, non ſolum, qui pecunia non corrumpantur, ſed etiam qui auaritiam vt
33 monſtrum horrendum oderint, & deteſtentur. Ex amore vero legis Dei prouenit, vt voluntariè, & non coacte ei ſeruiamus. Pſal.119. Hanc autem Chriſtiani populi eſſe præſtantiam expreſsiſſe videntur verba, quæ (iuxta quorumdam tranſlationem) pro eo, quod nos legimus: Tecum principium in die virtutis tuæ,ſic habent. Populus tuus aderit voluntarius in die virtutis tuæ, hoc eſt, non inuitus, & coactus, ſed humana voluntate parebit imperio tuo, vt ſi pro nomine, & gloria tua ſint omnes cruciatus perferendi,& mors millies oppetenda,

id

id pulcherrimi muneris loco ducant. Quam vero sit diues in qua
34 libet virtutis actione bona voluntas, ex his Beati Augustini verbis libro de bono coniugali poterit æstimari, ait enim. Sicut non est impar meritum patientiæ in Petro, qui passus est, & in Ioanne, qui passus non est: ita non est impar meritum continentiæ in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham, qui filios generauit. Et licet voluntariè, non tamen oscitanter, & segniter, sed studiosissime, & diligenter esse Deo seruiendum insinuant verba illa. Viam mandatorum tuorum cucurri: sed addit, cum dilatasti cor meum. Ex quo patet maxime adhoc lætitiam spiritualem conducere. Hanc autem lætitiam idem Propheta à Domino postulat, pro eo enim quod nos legimus: Suscipe seruum tuum in bonum, alij legunt, oblecta seruum tuum in bonum: hoc est sic
35 animum meum amore pietatis, & virtutis inflamma, & gaudio spirituali reple, vt per viam mandatorum tuorum curram. Sed qui hoc gaudio, & oblectatione frui vult, dicere cum eodem Propheta debet. Renuit consolari anima mea (scilicet in rebus terrenis) memor fui Dei, & delectatus sum.

B. August. de bono coniugali.

Simile.

Quo etiam studio diuinæ legis obedientiæ incumbere debeamus, declarant illa Dauidis verba. Hæreditate acquisiui testimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei sunt. Quemadmodum enim homo, qui ex vinea, quam possidet, sibi, suisq; omnia, quæ ad vitæ cultum pertinent, suppeditat, omne studium suum in ea excolenda insumit: ita vir iustus tota animi contentione in diuinorum mandatorum obedientiam incumbit, ex qua sibi bona cuncta, & in hac vita, & in futura pollicetur. Idem significant
36 hæc verba. Hereditate acquisiui testimonia tua in æternum, &c. significant enim hanc esse hæreditatem suam, hoc patrimonium, cui vni deseruiat, & à quo opes omnes suas expectet, nihilq; præterea curet.

simile.

Obedientiæ integritas.

CVm Deus nefandas illas vrbes Sodomam, & Gomorrham incendio inflammare vellet, misit angelos ad sanctum Loth, qui eum hortarentur, vt in montem aufugeret, si vitam incolumem seruare vellet: ipse autem in sua sententia perseuerans dixit. Est ciuitas hæc iuxta, ad quã possum fugere parua, & saluabor in ea, &c. Angeli vero id, quod sanctus Loth postulabat ei concesserunt.

Genes. 19.

runt. At ipſe ad vrbem peruenies non ſe ſecurum reputauit, for- 37
ſan quia videns vrbes illas fumigantes, & ſcintillantes timuit in
ea vrbe, ad quam confugerat, concremari: atq; ita aſcendit de Se-
gor, & manſit in monte. Itaque in monte, vbi angeli prius ei dixe
runt eſſe locum ſaluationis, ſanctus Loth ab illo incendio, & in-
fortunio ſe liberauit. In quo aperte oſtenditur, nos non poſſe ſe-
curitatē inuenire in eo loco, vbi nos cogitamus, ſed in eo loco, in
quem nos Deus dirigit, & ire præcipit. Idcirco eius diuinæ volun
tati oportet nos continuo obedire. Tanta eſt obedientiæ præſtan
tia, vt orationis præcipua cura eſſe debeat, vt præceptis domini-
cis obſequamur magis, quam ſpirituali dulcedine oblectemur.
Pſal. 26. Hinc regius vates dicebat. Vnam petij à Domino, & hanc requi-
ram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. 38
Quorſum hoc? Nimirum, vt videam voluntatem Domini, hoc
eſt, vt audiendis ibi, meditandiſq; diuinis legibus intelligam vo-
luntatem eius, quam videlicet ſtudioſe ſequar.

B. Gregorius in Moralibus ſuper illud Ioannis, ſi cor noſtrum
B. Grego. li. 18. Moral. c. 3. non reprehenderit nos fiduciam habemus, &c. Sic ait. Si quod
præcipit facimus, quod petimus obtinebimus: habet enim ora-
tio fulciri operatione, & oratione operatio. Cùm hic ſanctus Do-
ctor dicit, quod petimus obtinebimus, intelligendus eſt, ſi nobis
B. Auguſt. in lib. ſententt. Proſp. expedire viderit Dominus: quia (vt Beatus Auguſtinus in libro
Sententiarum inquit) fideliter ſupplicans Deo pro neceſsitatibus
huius vitæ, & miſericorditer auditur & miſericorditer non audi-
tur. Quid enim infirmo ſit vtilius magis nouit medicus, quã ægro
Simile. tus. Quanta vero ſit hominis inobedientis pertinacia vel hoc ar- 39
gumento colligi poteſt, quod inter accipitres ij etiam, qui viri-
bus, & corporis magnitudine præſtant quamuis feri, & ſylueſtres
ſint, triginta tamen dierum ſpatio, aut paulo plus ita ad homines
aſſueſcunt, vt in ſublime, ac pene ſuper nubes volantes, aduocan
tis manum, & vocem ſecuri aduolent adeò naturalem feritatem
paucorum dierum conſuetudine deponere diſcunt: homo au-
tem poſt triginta, & eo plus annos euangelica doctrina edoctus
vix voci Dei obtemperare nouit. Attende ergo obſecro homo
B. Auguſt. ſu per Ioan. pertinax, quod Beatus Auguſtinus ſuper Ioannem te docet di-
cens. Vis, vt ſeruiat caro tua animæ tuæ? Deo ſeruiat anima tua:
debes regi, vt poſsis regere.

Obedien-

40 ## Obedientiæ mandatorum integritas.

IN corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi, inquit regius vates. Poſtquam dixerat: In toto corde meo exquiſiui te, quia vanum eſt rem quærere diligenter, niſi eam in tuto collocaueris, ne ſubripiatur, ſubdidit. In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi, ac ſi diceret. Non ſolum ingenti cura tua mandata quæſiui, ſed etiam grandi diligentia ſeruaui in penetralibus cordis mei. Sunt enim, qui verba ore tenus ſeruant, tantum prædicant, ſcribunt, legunt cum nihil remotius à corde habeãt, contra quos Propheta Hieremias inquit. Prope es tu ori eorum, & longe à renibus eorum. Verbum Dei ſemen eſt: & terra vbi ſeminandum eſt, anima eſt: non caro, non lingua. Quid garrule Chriſtiane verba Dei ore tenus profers, cum animæ tuæ terra plena ſit ſpinis? Similis es paludibus, quæ ripas habẽt plenas herbis virentibus, & diuerſi generis floribus, ipſæ autem intus ſunt refertæ ſerpentibus, & immunditijs, & lutuoſis, & ſalſiſsimis aquis. Sic lingua tua laſciuit verbis omni decore Rhetorum virentibus, intus autem plena ſpurcitijs. Non igitur in ore, ſed in corde ſeruanda ſunt verba tua Domine, vt non peccem tibi. Hac potiſsimum de cauſa vir iuſtus in corde recondit verba Dei, vt habeat vnde reſpondeat Diabolo, & propellat illum, ſicut Chriſtus Dominus tribus Sacræ ſcripturæ verbis reſpondit Diabolo in deſerto, & vicit illum, atque à ſe profligauit, & deterruit. Cæterum non ſufficit diſpoſitio, quam homo ex ſe facit, niſi præſto ſit auxilium diuinum. Cum ergo homo fecerit, quod in ſe eſt, inquirendo, & ſcrutando legem Dei, & cuſtodiendo eam in corde ſuo, adhuc deſiderat Dei operam, qua in obſeruatione eorum inſtruatur eo modo, quo iuſtificetur. Ideo addit. Benedictus es Domine doce me iuſtificationes tuas, id eſt, doce me facere mandata tua, vt iuſtitiam, quæ ex Deo eſt, per eorum obſeruationem conſequar. Vnde prius blanditur Deo dicens. Benedictus es Domine, vt ſtatim poſtulet: Doce me iuſtificationes tuas: nam qui de acceptis beneficijs gratus extitit, maiora, & plura meretur percipere, ſecundum quod in quadam collecta dicit Eccleſia. Vt de perceptis muneribus gratias referentes, beneficia potiora ſumamus.

Pſal. 118.

Hierem. 12.

41 Similc.

42 Matth. 4. c.

Obedien-

Obedientiæ mandatorum ſtimulus.

Ad Heb. 2. AD Hebræos ſcribens Beatus Paulus inquit. Propterea abũdantius oportet nos ſeruare ea, quæ audiuimus, ne forte per effluamus. Quomodo B. Paulus inquit. Ne forte? Nunquid non certiſsime peribunt quicunq; Chriſtum non audierint? Quomodo ergo, ne forte, inquit Beatus apoſtolus? Ne forte, poſuit propter arbitrij libertatẽ quod reparari poteſt per pœnitentiam dũ viuit homo, & ei conceditur reſpirare ſuper terrã, qui ſi illam nõ egerit, certiſsime peribit, imo & pereffluet: fluimus enim, quia ſicut fluuius in defluxu, & mutabilitate ſumus, de infantia adpueritiã de pueritia ad iuuentutẽ, de iuuentute ad ſenectã, & deinde ad decrepitam ætatẽ. Effluimus autẽ, cum in morte anima diſſoluitur à corpore, pereffluimus vero, ſi à Dei cõſpectu perpetualiter 44
ſeparati per varia tormenta ſine fine deficimus. Propter grande hoc malum docet Beatus Apoſtolus obedire maxima obſeruatione legi Dei: quia enim maiora beneficia, quã antiquitus Hebræi receperunt, nos recepimus, propterea abundantius oportet nos (inquit ſanctus Apoſtolus) ſeruare ea, quæ audiuimus. ne forte pereffluamus. Hieremias Propheta de Hebræis loquens dixit, eos fuiſſe ſine auribus, & ſine naribus. Quam obſecro ſpeciem, & figuram præſeferret homo, aut fœmina, quæ nares atq; aures nõ haberet? Quam deformis appareret? O miſer peccator, cuius anima coram diuino cõſpectu turpior, & deformior apparet, ſiquidẽ nec nares habes ad olfaciendum id, quod bonum eſt (omnes nãque virtutes malum tibi odorem præbent, vitia vero bonum) nec etiam habes aures, ex eo enim quia naribus cares, prouenit tibi, vt 45
aures non habeas hoc eſt, de no te oler bien las coſas ſanctas que Dios te manda vienes a no obedecerle, y por eſto eres tan feo delante ſus jos.

Obedientiæ ſtimulus.

Matth. 10. Actuum 9. CErtant inter ſe hoc verbum Chriſti, quid tibi vis faciam quod cuidã cæco dixit, & verbum B. Pauli, quod ipſe Chriſto Redemptori noſtro dixit. Dñe quid me vis facere? Sed vincit illud, Quid tibi vis faciam? & non vincitur: Quid me vis facere? Imo coronatur, & glorificatur. Dic tu ò homo cum B. Paulo ex toto corde tuo. Domine quid me vis facere? & audies; Quid

tibi

46 tibi vis faciam? O hominis mortalis obedientiam! O creatoris immortalis liberalitatem, sed maiora, & sublimiora Deus, & vniuersorum Dominus largiri potest charismata, quam homo eidem impendere obsequia, ei, inquam, qui potens est omnia facere superabūdanter, quam petimus, aut intelligimus secūdum virtutē, quæ operatur in nobis, ipsi gloria in ecclesia, & in Christo Iesu, & in omnes generationes sæculi sæculorum amē. Dic ergo tu ò homo cum Sancto Apostolo, Domine quid me vis facere? Si desideras cum cæco audire: Quid tibi vis faciam? Audi quid B. Isidorus libro de summo bono dicat. Non erit caro subiecta animæ, nec vita rationi, si animus non est subditus creatori. Tunc autem recte nobis subijciuntur omnia, quæ sub nobis sunt, si nos subijciamur ei, à quo nobis illa subiecta sunt. Et
47 B. Hieronymus in epistola ait. Tantum virtuti adijcies, quantum propriæ voluntati detraxeris.

ad Eph. 3.

B. Isido. libr. 1. de summo bono.

B. Hiero. in epist.

Fides tunc maxime commendatur, cum nullum ad credendum argumentum adest, vt cum Dominus in Numeris dixit. Loquimini ad petram & illa dabit aquas. Et etiam spes in desperatissimis rebus præcipue laudatur, qualis Susannæ fuit. Sic etiam obedientia laudem maximam promeretur, in qua non alia obediendi ratio, quam sola imperantis voluntas est.

Nume. 20.

Ad Obedientiam mandatorum auxilium Dei necessarium.

Mirabile dictu est, quoties S. Dauid loquens cum Deo legis
48 mentionem facit, vt vix sit versus, in quo legem non nominet, præcipue in psalmo centesimo & decimo octauo. Hoc nimirum fecit, vt insinuaret necessitatem auxilij diuini non solum ad singula præcepta seruanda, sed ad singulas actiones, quibus lex Domini adimpletur. Toties ergo loquens cum Deo repetit legem, vt eius auxilium ad singulas actiones imploret, ac si diceret cum B. Augustino. Dē da quod iubes, & iube quod vis. Quod nos etiam facere maxime oportet. Tanta vero est vis obedientiæ apud Deum, vt maxima dona, & præsidia obedientibus polliceatur, quod verba illa Exodi declarant. Si audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis terę: mea est enim omnis terra. Quæ verba dulcedinem maximam præseferunt: quid enim hac

Exodi. 19.

Psal. 32. paterna cura dulcius? Quid amãtius? Fœlices profecto pij omnes 49
qui sic à Deo custodiuntur: nam quamuis Dauid inquit. Beata
gens cuius Dominus Deus eorum populus, quẽ elegit Dominus
in hæreditatẽ sibi: plus tamen in peculio, quã in hęreditate desig-
nari videtur: hæreditas enim potest esse diuitum, peculium autem
fere semper pauperum est, qui cum nihil habeãt aliud, quo vitam
tueantur, omnem operam suam in illo excolendo ponũt. Similẽ
ergo curam, & prouidentiam Dominus obedientibus pollicetur.

Obedientia Christo Domino, in quantum homo, est debita.

Ad. Heb. 1. DE Christo redemptore nostro inquit Beatus Paulus. Quem
cõstituit (scilicet pater æternus) hęredem vniuersorũ: hoc est,
cui, in quantum homini, concessum, & communicatum fuit à pa 50
tre æterno imperium, & dominium super omnes creaturas corpo
rales, spirituales, terrenas, & cęlestes. Quod si quæras quodnã do-
miniũ hoc fuerit, vtrũ temporale, aut spirituale? Ad hoc dico non
Ioan. 18. fuisse dominium temporale, nam ipse Dominus Pilato interro-
ganti, An Rex esset, respondit. Regnum meum non est de hoc
mundo, hoc est: non est temporale. Atque ita noluit in causas ci-
uiles se intromittere, vt in ipsis tanquam iudex diffinitiuam sen-
tentiã ferret. Cum enim aliquando quidã homo abeo, tanquam à
domino temporali, in quodam negocio iustitiam postulasset di-
Lucæ. 12. cens. Magister dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem ip-
se responsum præbuit, se non esse temporalem iudicem, & dixit.
O homo quis me cõstituit iudicẽ, aut diuisorẽ supra vos? Quod
si Christus filius Dei fuisset Dñs temporalis, non inficiaretur, se 51
esse iudicem causarũ: quas domini tẽporales solent diffinire. Hanc
B. August. in Ioan. 12. c. sententiam tenet B. Augustin. sup. Ioann. Restat igitur, vt domi-
nium, quod Christus Dñs super vniuersas creaturas tam spiritua-
les, quã corporales habuit, fuerit quædam ęiurisdictio spiritualis,
sicut illa, quam prælatus supra subditos habet. Et si quæratis, qua
in re hoc dominium Christi Redemptoris nostri super homines
manifestatũ fuerit? Respondeo, illud manifestasse Christũ in legi-
bus, quas hominibus condidit obligans trãsgressores earũ ad pę-
nã mortis, fecit namq; in quantũ homo leges, quibus vniuersum
mundum obligauit vt ipsum Deum, & hominẽ reparatorẽ vni-
uersi recognoscerent, & hanc fidẽ Catholicã signis exterioribus

videli-

52 videlicet ſacroſanctum baptiſmū recipientes confiterentur: quod
ſic eſſe ex eo patet, quoniam cum in cælos aſcēdit diſcipulis ſuis
præcepit dicens. Prædicate euangeliū omni creaturæ. Qui credi- Marci. vlti.
derit, & baptizatus fuerit ſaluus erit, qui vero non crediderit, con
demnabitur. Has leges ſancti baptiſmatis, & ſacroſanctæ fidei ca-
tholicæ Dominus in quantum homo inſtituit, in quibus omnes
homines obligauit, vt eum tanquam Dominum confiterentur,
eique obedirent: atque ita hæ ſanctiſsimæ leges vniuerſum mun-
dum, & omnes nationes obligant, ſiquidem latæ, & poſitæ ſunt à
prælato in ſubditos, & à paſtore ſpirituali in proprias oues. In
quo quidem aperte cognoſcitur, quantum lex gratiæ legem ſcri-
pturæ excellat: nam lex ſcripta ſolum his, qui ex domo Iacob
originem trahebant, dedita fuit, & illos tantummodo obliga-
53 bat iuxta id, quod in Deuteronomio ſcriptum eſt. Pars Domi- Deut. 32.
ni populus eius, & Iacob funiculus hæreditatis eius, id eſt. De
todos los hombres la parte, que cabe à Dios à quien haſta agora
tiene pueſtas leyes ſolo es el pueblo Iſraelitico, y la caſa de Iacob
es la medida y termino de ſu hazienda. Etenim licet omnes crea-
turæ eſſent ipſius Dei ratione creationis, conſeruationis, guberna
tionis, & prouidentiæ, tamen ſoli deſcendentes ex domo Ia-
cob vocabātur diuitiæ Dei, quia eos duntaxat, & non alias na-
tiones lex ſcripturæ obligabat, at lex gratiæ omnes ad ſui obſer-
uationē obligatione aſtringit: ideo dominium Redemptoris no-
ſtri penes vniuerſum extēditur, iuxta id, quod in Pſalmo dicitur
de Meſsia. Et dominabitur à mari vſq; ad mare, & à flumine vſq; ad Pſal. 71.
54 terminos orbis terrarum. Chriſto etiam, in quantū homini datū D. Tho. 3. p.
fuit dominium ſuper omnes angelos. Et quoniā verbū diuinum, q. 13. art. 2.
cui vnita eſt humanitas, poteſt illa vti tanquā inſtrumēto ad trāſ-
formandum ſupernaturaliter quaſdam creaturas in alias, & ad fa-
ciendū de illis quidquid voluerit, ideo D. Paulus inquit. Quē con
ſtituit hæredem vniuerſorū. Magna profecto eſt huius beneficij
conſideratio ad prouocandum altiſsimū Deum in miſericordiam
noſtrorū, ſiquidē voluit, vt ſui tam ſingulari, & particulari modo
eſſemus. Sed hęc eadē cōſideratio nos cōmouere debet, vt huicvni
uerſali hæredi, quem pater æternus nobis Dominū, & prælatū
dedit, obedientiſsimi ſimus. Hic fuit titulus, quo olim filij Iſ-
rael tēporibus Hieremiæ Prophetæ miſericordiā à Deo poſtula- Hierem. 14.
bant dicentes. Tu autem in nobis es Dñe. Non eſt aliqua natio,

cui ò Domine cognitus ſis, niſi nobis dũtaxat: nã cæteri omnes, idololatræ ſunt: & nomẽ ſanctũ tuum inuocatum eſt ſuper nos hoc eſt, particularmente noſotros nos llamamos de vueſtro nõbre, ſcilicet Iſraelitas, del Dios de Iſrael. Sic enim cunctæ nationes nos vocant: quod cum ita ſit iuſto titulo dicere poſſumus. Ne derelinquas nos Dñe Deus noſter. Hoc idem quod olim filij Iſrael dicebant, nũc ſacroſancta eccleſia quotidie canit dicẽs. Tu autem in nobis es Dñe &c. Ac ſi diceret. Nulla eſt natio, in qua tu Dñe honoreris niſi in populo Chriſtiano: omnes enim alię infideles ſunt, ſolus Chriſtianus populus te credit Principẽ, & legitimũ hęredem patris æterni. Hic te quotidie patri ęterno in vero ſacrificio offerimus: hic quotidie præclara & prodigioſa opera tua canimus: hic tuũ ſacrũ euãgeliũ recipimus: hic te Deũ, & Dñm confitemur, & tuis diuinis mandatis obedimus. Quapropter merito dicere poſſumus. Tu autem in nobis es Dñe, & nomẽ ſanctũ tuũ inuocatũ eſt ſuper nos: hoc eſt, ex tuo ſanctiſſimo nomine Chriſti, nos Chriſtiani appellamur. Nõ ſolet hoc paruũ amoris pignus eſſe, nam communiter videmus, quod ſi quis partes, & factiones alicuius ſequitur, & nomine eius nuncupari vult, fauorem in eo inuenit. Cum igitur nos Chriſtiani vocemur, & hæreditas tua ſimus, ne derelinquas nos Dñe Deus noſter? Quando iratus fueris effunde iram tuã in gentes, quæ te non nouerunt, & in regna, quæ nomen tuũ non inuocauerunt. Dexad ſeñor correr vueſtra ira contra los Reynos, que ni os conocen, ni inuocan vueſtro nõbre, ni confian en vos, ſino en ſus fuerças naturales, y en ſus falſos dioſes. Huius etiã beneficij memoria Deus improbos Chriſtianos confundit, eis dicens, ſe vocari Deum eorum, & eos in populum ſuum elegiſſe, & eis leges, ac ſacramenta ad conſeruationem gratiæ, & ad medicinam contra ægritudinẽ peccati dediſſe: ipſi autem præuaricati ſunt leges Dñi, & diuinæ maieſtati terga vertunt, paſsiones ſuas Deos facientes. Quo circa merito nũc dicere poteſt, quod olim per Hieremiã Prophetã Iudæis dixit. Iudicio contendã vobiſcũ: tranſite ad inſulam Sethim, & videte, mittite in Cedar, & conſiderate vehementer, & videte, ſi factum eſt huiuſmodi, ſi mutauit gens Deos ſuos, & ipſi nõ ſunt Dij: populus autem meus, quem ego tantis beneficijs affeci, mutauit gloriam ſuam in idolum. Obſtupecite cæli ſuper hoc, & portę eius deſolamini vehementer.

55

56

57

Hierem. 2.

Obedien-

58 ## Obedientia Dominis temporalibus debita.

DOcens Beatus Petrus omnes fideles primitiuę Ecclesiæ, & in illis omnes Christianos inquit. Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue Regi tanquam præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam quidem malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas Dei. Peccatores proterui nec Deo, nec hominibus obedictiam præstare volunt, dicuntque se liberos natos fuisse, & in libertate viuere velle. Verum est Deum velle, vt simus liberi ea libertate, de qua Diuus Paulus ad Galatas scribens inquit. Non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit: vult etiam 59 Deus vt à seruitute culpæ fugiamus, sed vult quidem, vt captiui simus ab eius diuina obedientia. In Leuitico præcipiebatur, vt summus sacerdos sumeret duos hircos, quorum alterum Deo super prunas ignitas offerret, eiusque sanguinem diffunderet: alterum vero liberum mitteret in desertum, imponens tamen prius super ipsius caput omnia populi Israelitici peccata, & ita oneratum liberum dimittebat. Vbi significatum est id, quod summus sacerdos Iesus Christus Redemptor noster agit, el qual offrece la consagracion de los buenos, y de cada vno dellos, a su eterno padre, y permite, que como animal que ha de ser sacrificado lo desuellen quitandole su buena fama, y su hazienda, y aun ordena, que el mesmo la dexe, y la ponga encima de las brasas de la persecucion, y derrame su sangre, para que 60 del todo sea offrecido a la diuina Magestad. Nam (vt ait Diuus Paulus) omnes, qui pie viuere volunt in Christo Iesu, persecutionem patiuntur. Hoc animal nullam ad malum habebat libertatem, totum enim Deo consecrabatur. At vero animal illud, quod peccatis oneratum dimittebatur ibat quocunque vellet. Etenim de omnibus improbis, ac peccatoribus, quorum illud animal typum gerebat, ait Dominus per Regium Prophetam. Dimisi eos secundum desideria cordis eorum. Ibunt in adinuentionibus suis. Vanse libres, mas con su pena, sicut hircus ille, qui, licet dimittebatur libere per deserta vagari quocunque vellet, ibat tamen expositus periculo incidendi in crudelissimos luporum dentes, & in falcatos aliorum animalium vngues, ita, vt

Ad Gala. 4

Leuitic. 16

1. Pet. 2

2. ad Timo. 3

Psalm. 80

mortem euadere non posset. Sic peccatores corpore quidē liberi 61
incedunt, anima autem captiui, & scelcribus onerati atq; semper periculo expositi incidendi in rabidos Dæmonis dentes, id est, Andan muy apunto de dar muy presto en los dientes del demonio, y en la eterna condenacion del infierno. Magnum discrimen erat inter principia, & fines horum duorum animalium, por què el que era de Dios, luego lo començauan à degollar, y desollar, y su fin era ser quemado en fuego, y sacrificado à Dios: y el otro que començaua con libertad, acabaua en los dientes de los lobos, y de otras bestias fieras. Sic iusti incipiunt à laboribus, subiectione, & seruitute spirituali, & tandem igne diuini amoris inflammati vitam finiunt temporalem, vt cum Deo in æternum spiritualiter viuant. Improbi vero & scelerati à libertate incipiunt, & in morte atque æterna damnatione fi- 62
niuntur.

Ad obedientiam inuitatio.

Exod. 1 IN libro Exodi legitur sic præcepisse Pharao obstetricibus Hebræarum. Quando tempus partus aduenerit, si masculus fuerit, interficite eum. Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt iuxta præceptum Regis Ægypti, sed conseruabant mares. Pluris fecerunt hæ gentiles mulieres mandatum Dei, quam Regis, & magis timuerunt Deum quam damnum quod illis Rex inferre poterat propter imperij inobedientiam, & contractionem. Plurimi sunt Christiani, quibus si Rex diceret: Erit mihi gratum si interficiatis quendam mihi infestum, proculdubio se hoc Regis imperio fœlices reputarent. Lætitia afficiuntur 63
miseri homines ex eo, quia dominis temporalibus cum offensione Dei creatoris sui seruitium exhibeant. O malitiam præsentium sæculorum Obstetrices illæ ignorantes, & insipientes erāt, atq; inter idololatras semper vixerant, nec aliquis timorē Dei eis prædicauerat, sicut modo à concionatoribus, & fidelibus quotidie prædicatur, nec etiam habebāt aliquam pœnę æternæ, aut glorię notitiam, sicut modo habemus, sed scintillam quandam naturalem, qua vnum duntaxat Deum esse cognoscebant. Tantamq; reuerentiam Deo habuerunt, vt potius vitam amittere, quam ipsum offendere constituerint. Nondum Christus Saluator noster Matth. 10. prædicauerat illam doctrinam. Nolite timere eos qui occidunt corpus,

64 corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehēnam: ipsæ vero eam iam adimpleuerant. O malitiam huius temporis! vix modo est, qui faciat id, quod hæ mulieres fecerunt: quin potius plurimi contrarium faciunt, porque en diziendo vn caualler: No tengo yo criados en mi casa, porque si los tuuiesse no se atreueria fulano a hazer tal cosa. En oyendo esto los criados oluidados de Dios obedecen a su señor temporal por aquella palabra que dixo: Quod autem Deus illis præcipit sub pœna æternæ damnationis, & promittens gloriam sempiternam facere nolunt, vel si faciūt, ita faciunt ac si non crederent. O intolerabilis filiorū Adę peruersitas, quibus verbis te amplificare & detestari potero.

65 Obseruantiæ mandatorum Dei modus.

QVæri potest quonā modo oporteat præcepta Dei obseruare, an scilicet fecisse opus præcepti satis sit? Ad quod respōdetur satis quidē esse adhoc, vt culpam nouam non quis contrahat opus præcepti fecisse: sed interim manet seruus inutilis neque promerebitur sibi quidquā eorum bonorū, quæ obseruatoribus legis Dei promittuntur: siquidem certa est sententia saluatoris nostri, quam non solum pronuntiat, sed, & aptissima parabola demonstrat, dicens: Quis autem vestrum habens seruum arantem, aut pascentem boues, qui regresso de agro dicat illi: statim transi, & recumbe, & non dicit para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi, donec manducem, & bibam, & post hæc tu 66 manducabis & bibes: nunquid gratiam habet seruo illi, quia fecit quod ei imperauerat? Non puto. Sed & vos cum feceritis omnia, quę precepta sunt vobis, dicite. Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Vides quā exacte inculcat saluator, solum fecisse opus præcepti, pro vt serui faciunt, nullam mereri gratiam, nullamq; adferre vtilitatem. Nam seruus est desertus, qui solū id faciunt, ad quod iure seruitutis obligati sunt, & de eximia aliqua gratia, quaquis reponitur in eminentiori statu quam antea erat. Inquit enim: dicite: Serui inutiles sumus, quod facere debuimus, fecimus. Quid enim præstitistis super alia Dei mancipia? nonne & animata omnia, & inanimata hoc faciunt? Sol obsequitur Deo suo, & eidem obtemperat luna. Bruta quoque

Luc. 17.

animantia præstant imperatum seruitium. Quare? Vt cum illis 67
Deus, ita sane & tecum aget: si tantummodo opus præcepti feceris, vt serui faciũt, absque affectu dico filiali. Quid igitur nobis agendũ est, vt vtiliter obseruemus mãdata Dei? Qui frugi esse volunt, non solũ faciunt opus præcepti, quia præceptũ est, idq; more seruorũ, qui solũ timore aguntur, nihil autẽ agunt ex amore, sed hoc in primis curant, vt fidei spiritu adoptentur in filios domus, atque sic in ipsis præceptis facere voluntatẽ siue beneplacitũ Dei patris, qui in cælis est, more filiorum, hoc est ex affectu amoris. Voluit igitur Christus Redemptor noster per parabolam inductã docere non sufficere hominibus facere seruili animo, quæ præcepta sunt illis, more populi Iudaici: altius enim quid requiritur, nempe vt spiritu fidei efficiantur filij Dei, & sic amore filiali faciant præcepta eius tanquam patris ipsorum, qui 68
in cælis est. Si quidem hoc prodest, & vtilitatẽ adfert, dicente
Matt. 7. saluatore, non omnis, qui dicit mihi Dñe, dñe, intrabit in regnũ cælorum, sed qui facit voluntatem patris mei, qui in cælis est.

Maxime hic animaduertendũ duxi, quod antequã Deus præcepta populo Hebræo daret, vt ad obseruantiã eorũ eos moueret, dixit eis: Ego sum dñs Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti: de domo seruitutis, & statim prosequitur dicens: Non habebis Deos alienos corã me &c. Quasi diceret: ecce ego ille benefactor tuus, qui te citra meritum tuum stupendis signis, & prodigijs eduxi de terra Aegypti, per mediũ maris Rubri submersis omnibus inimicis tuis: Attende ergo diligẽter ad præcepta mea, vt custodias & facias illa. Mirũ est huius particulę, qui eduxi te de terra Aegypti, & de domo seruitutis, nullã fieri mentionẽ in 69
Euangelijs, cũ toties, tanque solẽniter, passim inculcetur in lege veteri, & prophetis. Quando Deus, non solũ vnũ vnius familiæ populum, sed vniuersam humanam naturam cępit educere, non permare Rubrũ, sed per pretiosum sanguinem vnigeniti filij sui: non de Aegypto ad Palestinam tã breuẽ terrenę inhabitationis prouinciã, sed ad supercælestia, & ad thronũ vsque gloriæ Dei: non de domo seruitutis, qua homo homini seruit temporaliter, sed de seruitute peccati sub obligatione interitus, & dãnationis, quę finẽ non habet (quarum rerũ testimonia sunt manifesta per omnem scripturã, quando, inquam Deus hæc fecit tunc cæpit comparatione huius eductionis quasi nihil esse illa eductio de

70 Aegypto, quæ olim tam illustris & admiranda erat in auribus patrum, meritoq; silet, iacet, sitq; prorsus obscura, dum comparatur ad istam, quæ facta est per Iesum Christum, saluatorē nostrum. Erat quidē illa typus istius, at cessat figura aduenientе veritate, & vmbra cedit corpori. Ideo illius non fit mentio in sacrosancto euangelio. Hæc autē eductio, quam Christus dns peregit, nusquā non inculcatur per totū nouum testamentum, velut ea, quæ altiori mente repositā esse debet, dicente Hieremia Prophetā. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit dns, & non dicent vltra, viuit Dns, qui eduxit filios Israel de terra Aegypti: sed viuit Dominus, qui eduxit, & adduxit semen domus Israel de terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas eiecerant eos. Hiere. 23.

71 Obedientiæ Dei perseuerantia.

VBi nos legimus in Psalmo, reuela Domino viam tuam, B. Hieronymus ex Hebræo transtulit: volue super Dominū viam tuam. Hoc est, committe Domino, & commenda illi institutum vitę tuæ, & omnes tuas deliberationes & actiones: atque proijce super ipsum omnem tuam curam, solicitudinem, & ponderis subleuationem. Vel vt transtulit Felix: circumuolue secus Dominum viam tuā. Idest, quicquid egeris, dixeris, & cogitaueris, non recedat à Dño, & quocunq; ambulaueris, semper permane cum Deo ne discedas ab ipso, adhere illi, & ita securus permanebis. Quandiu nim circa eum circumvolueris viam tuam, in tuto eris. Quemadmodum pulli securi sunt ab accipitre, quandiu circumuoluunt circa matrem viam suam, ab ea autem longius discedentes facile capiuntur: sic qui à Deo non discedunt, sed circa ipsum ambulant eius voluntati obedientes, ab eo custodiuntur, nec à dæmone rapiantur, sin autem Deum relinquunt, & ab eo se longius separant, incidunt in voracem illum accipitrem tartareum, qui circuit quærens quem deuoret, vt beatus Petrus ait. Huic sententiæ concordare videtur illud quod in Canticis sponsus cum sponsa loquens ait: Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuū. Quibus verbis sponsus non solum amorem, sed etiam obedientiam sponsæ postulat: ac si diceret: nec me separes à corde tuo, nec à manibus tuis. Omnia quæ feceris conforma meo diuino beneplacito. Quemadmodū anulus, quo litere sigillantur, non remo- Psal. 36. 72 Simile. 1 Petrus 5. Cant. 8. simile.

uetur à manu sigillantis: sic nec tu me separes à te. Quicquid cogitaueris corde, & feceris manibus, sit in me ipsum directum. Ideo 73
ait sponsæ, vt eum in manu portet loco anuli sigilli, quia solet scriptura rē dilectam nomine anuli in manu significare. Apud Hie-
Hierem. 22. remiam enim ait Deus. Si fuerit Iechonias filius Ioacim regis Iuda anulus in manu dextera mea, inde euellam eum. Quasi dicat. Etsi mihi Iechonias ante fuerit dilectissimus, & si eum fuerim admirabili amore prosecutus, & tanquam anulum signatorium pretiosissimum in manu mea dextera gestauero, tamen si in mortifera scelera inciderit, illum proijciam à me.

OBEDIENTIA PRÆLATORVM.

B. Hiero. in epist. ad Heliodorum.

BEATVS Hieronymus in quadā epistola sic ait. In lege veteri quicunq; sacerdotibus non obtemperabat, aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio ceruice subiecta contemptum expiabat cruore, nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur, aut de ecclesia electus rabido Dæmonū ore discerpitur. Cū Deus S. Iosue ducē, & principem populi sui constitueret, dixit ad Prophetā Moysem. Tolle Iosue filium Nun virum, in quo est spiritus Dei, & pone manū tuā super eum: qui sta-
Num. 27. bit coram Eleazaro sacerdote, & omni multitudine, & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ. Quod aliqui sic exponunt. Lauda, & honorifica eum coram populo, vt maiorem autoritatē acquirat, & vt audiat illum omnis synagoga filiorum Israel: Pro hoc, si quid agendum erit Eleazar sacerdos cōsulet Dominū. O admirabilē ordinem. Populus (ait Dñs) obediat principi: Princeps autem sacerdoti: & sacerdos consulat Dominum. In quo Dñs docuit, quomodo velit Prælatos, ac Principes à subditis honorari, & obediri, & quod principes sæculares Ecclesiasticis prælatis obtemperēt, eosq; in negotijs arduis, & difficillimis tanquā patres spirituales consulant, & quod prælati suæ sapientiæ, ac prudentiæ non fidant, quin potius Deum consulant eius diuinum auxilium precibus, & orationibus implorantes. Obe-

OBEDIENTIA PRAE-
3 latorum.

FOns, & origo obedientiæ est humilitas, sicut opere docuit summus mundi magister Christus Reparator noster, de quo Beatus Apostolus ad Philippenses scribens sic ait. Humiliauit semetipsum Dominus noster Iesus Christus factus obediens vsque ad mortem. Ecce qualiter sanctus Apostolus testatur cælestem Reparatorem nostrum, quia se humiliauit, ideo vsq; ad mortem obediſſe. Vnde Beatus Cyprianus super illa verba: Inclinato capite tradidit spiritum, ait. Bonus Iesus præcepto æterni patris sui promptissima voluntate consensit, & cum in cruce esset non respondit verbis se obedire, sed inclinauit caput, & tradidit spiritum. Vbi maxime ponderandum est sacrum textum non asse-
4 rere, Dominum Iesum Christum prius æterno patri tradidisse spiritum, & postea caput inclinasse, sed prius inclinasse caput postea autem spiritum tradidisse. In quo aperte ostendit, quod si æternus pater id ei per obedientiam non præcepisset, ab hac vita non discederet, non obstantibus plurimis, & immensis laboribus, quos in ea patiebatur. O fœlix anima, quæ ad imitationem huius diuini magistri vsq; ad postremam horam omnibus rebus, quæ ei præcipiuntur, caput inclinat, & humiliter obtẽperat. Legitur in vitis Patrum, quod cum monachus iam iam vltimũ vitæ spiritum efflare vellet, S. Abbatem Arsenium sic fuit allocutus. Te obsecro Pater, vt, siquidem vides pœnam, quam hic patior, mihi per obedientiam mori iubeas, vt etiam in morte mereri possim: nam sexaginta anni sunt transacti in quibus ego altissimum Deum deprecor, ne quando humanitas mea voluerit, sed quando mihi meus Abbas præceperit, ego moriar. Ego (inquit sanctus Abbas) tibi ô frater Rogeri iubeo per sanctam obedientiam, vt statim ab hac vita discedas, animamque tuam ei, qui eam creauit, tradas, & faxit Deus, vt sacratissima eius passio, & hæc mea benedictio tibi prosint, & proficiant. Mirabile dictu. Cum S. Abbas finem proferendi hæc verba fecisset, finiuit etiam vitam, & mortuus est monachus ille, qui eadem met nocte eidem Abbati apparuit dicens pluris æstimasse Iesum Christum Regem cæli, & terræ mortem illam, qua ipse per obedientiam sui prælati è vita discesserat (sicut etiam ipse Christus per obedientiam Patris æterni mortuus fuit) quam aliud bonum

Ad Philipp. 2

opus,

opus, quod in vita suã fecisset. O quantũ meretur ille, qui vsq; ad mortem prælatis suis obedit? Multũ erigimini filij Leui, ait San-6
Numero. 16 ctus Moyses in Numerorũ libro. Dixitq; rursus Moyses ad Core. Audite filij Leui. Nunquid parum vobis est, quod separauerit vos Deus Israel ab omni populo, & iunxit sibi, vt seruiretis ei in cultu tabernaculi, & staretis corã frequẽtia populi, & ministraretis ei? Maxime perpendendũ est hos execrandos homines Datã, Abiron, & Core (quos hic S. Moyses increpat) fuisse primos, qui prælato suo Moysi inobediẽtes extiterũt, seq; cõtra ipsum rebellarunt, quos oẽs terra viuos absorbuit, & in infernũ simul cũ corpore & anima descenderunt: sicut ibi refert sacer textus. Alia peccata filij Israel ante hoc perpetrauerãt: sed nunquã à Deo tã acriter fuerunt puniti: vt hinc aperte colligamus, quã pernicioſum, ac nefariũ crimẽ in Republica sit inobedientia, & cõtra maiores re-7
bellatio? Vt autẽ homo se se ad obediẽdũ prelatis inclinet, nõ debet attẽdere, cui obtẽperat, sed quẽ repręsentat ille, cui obedit, &
Herod. lib. 2 historiarum. propter quẽ ille obedit. Refert Herodotus antiquissimus historiographus, q̃ cũ vilis & plebeius homo nomine Amasis in regiã dignitatẽ ascenderet, & ibi ab aliquibus despiceretur, vt pote vili, & abiecto genere natus: ipse, vt erat prudẽs, contẽptum illũ ac despicatũ intelligens iussit fieri statuã cuiusdã idoli, cui Ægyptij reuerentiã adhibebãt, atq; in summa habebãt veneratione. Hanc autẽ statuã precepit fieri ex pelui, in qua ipse, & hospites ei⁹ pedes lauabant, cõflata vero statua ex illa pelui, & in locõ publico posita ab omnibus tã magnatibus, quã vilibus totius populi adorata fuit. Quo facto rex iussit omnẽ populum cõgregari, eosq; sic est allo-8
cutus. Vos scitis statuã, quam in publico adoratis ex pelui, in qua pedes lauabãtur, fuisse conflatã, nec ad id attẽditis, sed ad id, quod repræsentat, eamq; adoratis ex eo, quia imago est vestri Dei. Sic nõ oportet vos animaduertere ad vile genus vnde originem traho, sed attendite dignitatẽ quam repræsento. Tãtam vim habuit hęc comparatio, vt rebelles illos Ægyptios, qui Regi suo obtẽperare nolebant & iã iam aduersus illum rebellare decreuerãt, mitigauerit. In hunc modum religiosus & quilibet alius Christianus non debet oculos figere in illo, quod quondam suus prælatus fuit, si por ventura seruia como bacia de lauar los pies en ella, sed debet animaduertere quem modo repræsentat, videlicet desum Christum verum Deum, ac Dominum nostrum.

Obe-

9

OBEDIENTIA DEI.

BEatus Chryſoſtomus in quadam homilia inquit. Si non alter, ſaltem vt famuli nobis noſtri, ita Deo ſeruiamus. Nonne vitam illi omnem in hoc exponunt, vt nobis requiem parēt? Et hoc illis opus eſt iſtud ſtudium, vt dominos curēt. Nōne illi, quæ domini ſunt, tota die curant, ſua vero diei vix exigua parte? Contra vero nos noſtra quidē ſemper, quæ Domini vix vnquā curamus. Et quidē cum noſtris Deus nō egeat obſequijs, vt domini famulorum, ſed hæc omnia noſtris cedunt cōmodis. Illic famuli miniſterium domino prodeſt, hic ſerui obſequium Domino nihil, ſeruo multum confert. Dic enim, quæſo, ſi ego iuſtus ſum, quid inde Deus lucratur? Quid perdit ſi fuero iniuſtus? Nonne natura
10 illi immortalis, inuiolabilis, & omni labe ſuperior? Serui, ſi grauia eis imperentur, nec ſic quidem indignantur: nos autē grauiter plurima ferimus. Erubeſcamus igitur ſi, vt nobis famuli ſeruiant, ita nos Domino ſeruire non ſtudeamus. Seruis herus nihil tale pollicetur, quale nobis Deus. Sed quid pollicetur herus? libertatē præſentem omni ſæpe ſeruitute duriorē, & vbi fames inualuerit acerbiorem, pro ſummo tamen munere id habetur: apud Deum vero mortale nihil, aut corruptibile. Sed quid? Non vos, inquit, dicam Ioan. 15.
ſeruos: vos amici mei eſtis. Famulantur illi neceſsitate coacti, nihil plus accipientes, quam victum, ac veſtitum neceſſarium, plerunque etiam minus, vix duntaxat veſcentes, contēti ſeruili toro parum dormientes, & vitam reliquam ſumma cum vilitate ducētes: nihil ſæpe delinquentes cum fuſte, & iniurijs anguntur, nec ta
11 men interim contradicunt, non criminantur, non indignantur, tantum deprecantur, & philoſophos omnes ſuperant ſilētio: nos autem inter delicias iniurij ſumus.

B. Chryſoſt. homil. 16. in prima ad Timoth.

Idem homilia de pœnitentia ait. Eum equum laudarem maxime, qui vlla ſine habenarum vi pro nutu cōpeſcitur: ſi vero frēno cogēte eum cōmode ſubegeris nequaquam mirum, nec enim pecudis generoſitate, ſed frēni neceſsitate ipſa modi obſeruatio reputabitur. Identidem & in homine licet intueri, qui imminente timore ſi tranquillè perſeuerat, nequaquam mirum, cum vero tētatio ipſa quieuerit, ac timoris quis amouerit frēnum, tunc vim mihi philoſophantis animæ, modeſtiamque omnem oſtendit.

Idem homil. 4. de pœnit.

ſimile.

Laurentius Iuſtinianus ait. Sicut ſine Duce non confiditur de victoria

Laurent. Iuſtinia. de lig-

no vitæ. c. 3. de obediẽtia simile.

victoria, ac sine gubernatore non peruenitur ad portum: ita & absque obedientia impossibile est in huius vitæ pelago non periclitari. 12

B. Bern. sermone. 1. de omnibus sanctis.

Beatus Bernard. in quodam sermone ait. Vt Adæ indignamur merito omnes, quod vxori suæ potius obedierit, quam Deo: ita nobis displiceamus quod carni nostræ, aut quibuslibet alijs creaturis magis, quam Deo placere studeamus.

Lactantius/ li 5. c. 19. initiut.

Lactantius Firmianus inquit. Quod si seruorum nequissimus habetur, qui dominum suum fuga deserit, isque verberibus, vinculo, ergastulo, & cruce, & omni malo dignissimus iudicatur: & si filius eodem modo perditus, atq; impius existimatur, qui patrẽ suum dereliquerit, ne illi obsequatur, ob eamque causam dignus putatur, quod sit exhæres, & cuius nomen de familia perpetuo deleatur: quanto magis, qui Deum deserit, in quem duo vocabula Domini, & patris æquè veneranda conueniunt? Nam ille, qui seruum pretio comparat, quid in eum beneficij confert præter alimenta, quæ illi vtilitatis suæ gratia submini strat? Et qui filium generat, non habet potestatem, vt concipiatur, vt nascatur, & viuat. Vnde apparet non esse illum patrem, sed tantummodo generandi ministrum. Quibus ergo supplicijs dignus est desertor eius, qui Dominus verus, & pater est nisi quæ Deus ipse constituit, qui spiritibus iniustis æternum parauit ignem? Quod Deus ipse pervates suos impijs ac rebellibus comminatur. 13

Obedientia Dei & prælatorum.

B. Dionysius de diuin. c. 4.

BEatus Dionysius in libro de diuinis nominibus docet, diuinum amorem exstasim facere hoc est, amatorẽ sic extra se rapere, vt non sinat eum sui ipsius esse, sed eius, quem amat: vnitiuus enim est amor, nec cessat, donec effecerit inter amantem, & amatum vnum velle, & vnum nolle, cor vnum, & animam vnam, quo tãdem cum Apostolo dicat: viuo autem, iam non ego: viuit vero in me Christus. Cuius affectu, & arbitrio perinde feror, ac si ipse non haberem affectum, aut arbitrium. Quæ licet habeam tamen amore rapiente, illius, quem amo, fiunt, illiusque esse volo firmo immobilique animi decreto. Hoc autem est obedire vsque ad plenam sui ipsius abnegationem. Fons igitur talis obedientiæ est amor extaticus, quo velut liquescit anima in Deum 14

Ad Galat. 2.

cunctis,

15 cunctis, quibus eximie colitur Deus, conglutinata. Ad hanc per
fectam obedientiam Christus Dominus inuitans discipulos
salutari suo consilio dicit. Si quis vult venire post me, abneget Matth.16.
semetipsum,& sequatur me. Abneget,inquit, semetipsum, non
sua aut suos tantum, sed semetipsum, hoc est propriam arbitrij
sui voluntatem, qua nihil homini æquè proprius,nihil intimius,
nihil amabilius. Per hanc ipse homo brutis animalibus præstat,
per hanc frui,& vti valet,per hanc sui ipsius potens, suarũ actio-
num Dominus constituitur: vt agendo bene, laudem mereatur:
male autem operando vituperio, ac punitione dignus sit. Qua-
propter recte se ipsum abnegasse dicitur, quicunque arbitrij sui
libertatem sibi adimit statuens nihil deinceps pro sua voluntate
gerere, sed in omnibus dicere cum Christo Iesu:veruntamen pa-
16 ter non mea voluntas, sed tua fiat: atque ex animo precari: fiat Luc.22.
voluntas tua,sicut in cælo & in terra. Quale autem esse debet in
omnibus,qui imitatione saluatoris nostri sectatur eam perfectio-
nem obedientiæ, quæ est consilij euangelici, ad quam inuitat
idem Dominus in hoc loco dicens: Si quis vult venire post me
abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me,exa
ctius declarat adiungẽs ibidem. Qui enim voluerit animam suam
saluam facere, perdet eam, hoc est, conteret omnes affectiones
viuendi, quæ diuinis placitis exequendis remoram præstant.
Qui autem perdiderit hoc pacto, animam suam propter me, in-
ueniet eam. Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum
lucretur,animæ vero suæ detrimentum patiatur. Aut quam da-
bit homo commutationem pro anima sua? filius enim homi-
17 nis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc
reddet vnicuique secundum opera sua. Quibus promissis velut
calcaribus incitat suos ad consilium abnegationis sui ipsius, per
perfectam obedientiam fortiter subeundum. Si autem dixeris,
Putabam ego verba illa Christi saluatoris nostri habere vim pre-
cepti, & ad vniuersos pertinere Christi fideles. Respondeo,quod
forma dicendi sub conditione declarat non dicta esse per modum
iussionis,sed doctrinæ aut adhortationis: quæ quidem doctrina
aliqua ex parte omnibus necessaria est,& communis: in sua vero
plenitudine non proponitur,nisi per modum consilij, & inuita-
tionis,ijs,qui spontanei sunt ad ardua illa perfectionis euangeli-
cæ cacumina superanda. Amans enim, vt diximus, non rema-

net

net sui ipsius, sed amati. Debet ergo quisque seipsum abnegare, 18
animamque suam odisse, quatenus id requirunt amati iussa, quæ
præcipiendo præcepit. Est quidam gradus diuini amoris, quo
Deus diligitur propter se, & super omnia: quem vt attingas, om-
nia tibi & cuilibet abneganda sunt. Qui enim amat patrem aut
Matth. 10. matrem plus quam me, inquit summa veritas, non est me dig-
nus. Et qui amat filium aut filiam super me, non est me dig-
nus. Deinde qui non curat ablui, & sanctificari, & iustificari in
nomine Domini nostri Iesu Christi, & in spiritu Dei nostri ab
illis sceleratis, & monstruosis malis, quæ enumerat Apostolus
Ad Cor. 6. ad Corinthios scribens. Item in quo adhuc regnat peccatum
Ad Galat. 5. per opera carnis, quæ numerantur in Epistola ad Galatas, nec
incipit viresc ere in fructum aliquem spiritus sancti, de quibus
ibidem agitur. Hic non attingit nec infimum quidem gradum 19
præfatæ doctrinæ Christi, vt aliquomodo discipulus eius fiat.
Igitur qui vult venire post Christum debet in primis abnega-
re, quod erat, quatenus Christo, & eius diuinis iussionibus ad-
uersatur. Debet præterea & id, quod sequitur præstare, nempe,
qui non tollit crucem suam, & sequitur me non est me dignus.
Sequitur, (inquam) saltem hactenus, vt malit cuncta tormen-
torum genera, & qualiacunque incommoda sufferre, quam ad
vetustatem in baptismo depositam redire, quamq; nouitatem
in Christo inchoatam non persequi. Porro antedictam Christi
sententiam secundum intensum, ac eminentem charitatis gra-
dum, quem ipsemet præeundo prosequutus est, sic persequi de-
bes abnegando te, vt etiam in licitis tibi tuum arbitrium dene-
ges, ne vlla carnis repugnantia patiaris animi tui obsequium di- 10
uelli à placitis Dei, etiam si tantummodo consulta fuerint, aut
vt te sponte offeras ad functionem euangelij, ita vt ante tribu-
nal tyrannorum prodeas ne dum citatus acclamando: Christia-
nus sum. Quo sanè genere seipsum abnegare, ad summam per-
fectionem vitæ euangelicæ pertinet. Neque iniungitur cui-
piam, sed velut eximium quid, atque præcellens cum verbo
Christi tum exemplo suadetur vniuersis: Persuadetur vero fi-
de illustribus, ac præcellenti charitate ardentibus. Et vocatur
perfecta obedientia verbi Dei longe & quasi genere distans ab
ea, quæ vocatur præceptorum obedientia, tantummodo impe-
rium & iussiones respiciens. Claruerunt autem hac perfecta

obe-

21 obedientia fidei noſtræ duces ſancti Apoſtoli, qui dimiſsis omnibus, firmiter adhæſerunt doctrinæ ſaluatoris in omnibus tam conſultis, quam iuſsis, vt liber Beati Lucæ de Actis Apoſtolicis, & fideles inſuper hiſtoriæ luculenter teſtantur. Poſt Apoſtolos vero eodem genere perfectæ obedientiæ valde eminuerũt primitiæ credentium, ſupra quos cecidit igneus ille Spiritus ſanctus in die Pentecoſtes, de quibus ſic ſcribitur. Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum,& communicatione, & fractione panis,& orationibus.Perpende quod dicit:In doctrina Apoſtolorum.Hoc eſt in omnibus,quæ ab Apoſtolis velut conſona pietati euangelicæ docebantur, ad omnia admiranda quadã animi promptitudine aduolantes, nihil vltra cogitantes de rebus, de ſolita agendi libertate, de vita denique conſeruanda. Omnia 22 enim abnegabant, omnia longe Chriſto poſthabebant, inhærentes perfecta obedientia doctrinæ ſuſceptæ. Poſt hos ſurrexerunt ſanctorum martyrum innumeri,qui velut diuino amore ebrij proſiliebant ad agones fidei abnegantes vitam propriam, & prorſus omnia ac ſuæ voluntatis libertatem, quo ſanguine teſtimonij ſui,& veram religionem illuſtrarent,& falſam obſcurarent, & ſuos inſuper commilitones præeundo ad agones ſacros inflammarent. (De illis hoc loco non loquor, qui adducti in medium, vt aut Chriſtum negarent, aut mortem ſubirent, fortiter elegerunt mori magis, quam ipſum negare: quia hoc eſt neceſſariæ obedientiæ, dicente Domino. Qui negauerit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.) Neque inferiores fuerunt in hac profeſsione luminaria illa magna confeſſo- 23 rum, qui inhærentes veſtigijs Ioannis Baptiſtæ receſſus quærebant in montibus, in ſpeluncis, & cauernis terræ, adeoque ſe ipſos abnegabant, vt ne ſummis quidem neceſsitatibus naturæ ſatisfacerent, ob intenſum mortificandæ carnis ſtudium, ſolo pane, aut ſolis radicibus herbarum alijs ve ſylueſtribus fructibus incitantes magis, quam refocillantes famem, quibus terra pro lecto, ſolitudo pro paradiſo, cilicium aut aliud magis vile pro indumento erat. Fuit autem, & hoc genere abnegationis ſui ipſius ſiue perfectæ obedientiæ mirè illuſtrata ſancta Eccleſia ſub diuo Baſilio in Græcia, ſub diuo Hieronymo in Palæſtina,ſub Diuo Auguſtino in Africa, ſub Diuo Benedicto in Italia, ſub Diuo Martino in Gallia,ac longe poſtea ſub beatiſ-

Actuum.21

Lucæ.12.

simo Dominico, & beatissimo Francisco in vniuersa terra virisanctitate, & miraculis claris, vt ex permanente in hodiernum vsque diem eorum propagine, luce clarius constat. Nam extant monasteria sine numero, in quibus post habita ea, quæ non ex patre, sed ex mundo est, concupiscentia carnis, 1.Ioan.2. concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, firmissimo animi decreto subijciunt se singuli obedientiæ gubernationem tenentis: adeo vt nihil in otio, aut negotio, nihil in vsu rerum, aut abstinentia, nihil in consuetis peragendis, nihil in nouis inchoandis attentent, sine scitu, & placito superioris vicem Dei gerentis. Esai.50. Esai.62. Quales profecto merito vocandi sunt iuxta Esaiam sabbathum delicatum, & sanctum Domini glorioſum, & quod magis proprium est, vocaberis voluntas mea: Eo quod in ipsis non est facere vias suas nec inuenitur voluntas propria in eis. Et hi quidem sic per votiuam professionem in cõuentibus monasticis pulcherrime exprimunt euangelicum perfectæ obedientiæ consilium. Quod nihilominus faciunt & alij quam plurimi, singuli seorsum in loco habitationis suæ. Vt fecit beatissima Elisabeth filia regis Vngariæ, vxor Lantgraui Thuringiæ multo illustrior virtute, & miraculis, quam sua regia prosapia esse potuit, obligans se per votum ad præstandam perfectam obedientiam in omnibus, quæ fidei, & religionis sunt magistro Conrado fratri Minori.

OBSER-

OBSERVANTIA LEGIS.

CVM Beatus Apoſtolus Paulus doceret, quãto maiori obligatione nunc Chriſtiani aſtringantur ad legis euangelicæ obſeruantiam, quã olim Iudæi ad obſeruationem legis antiquæ inquit. Propterea abundantius oportet obſeruare nos ea, quę audiuimus, ne forte pereffluamus, hoc eſt, porque podria ſer, que del todo eternalmẽte pereciessemos y nos perdiessemos ſin eſperãça alguna de remedio, como ſe ſuele perder el liquor quando todo ſe ſale por vn reſquicio del vaſo y ſe derrama y conſume en la tierra ſin eſperança de reparo: vel ſicut folia arborum quando in terram cadunt, & conſumuntur, & arefiunt abſq; eo, quod amplius vireſcant. Hoc ſignificat verbum illud, pereffluere, que ſegun ſu propria ſignificaciõ es derramarſe del todo algun licor de vn vaſo, o deshojarſe todo vn arbol. Sic tranſgreſſores legis euangelicæ (inquit ſanctus Apoſtolus) forſan peribunt omnino æternaliter & abſq; aliqua ſpe remedij. Hic eſt ſenſus literalis huius loci, vbi glorioſus apoſtolus per metaphoram nobis ſignificat æternam præuaricatorum legis gratiæ condemnationem. Et obſeruandum eſt dictionem illam, per, in compoſitione ſignificare totum ſicut perlegere ſignificat totum legere. Ad Heb. 2.

Sed inter alias huius loci difficultates vna eſt, quæ ſit ratio, quare loquens Diuus Paulus de ſacroſancti euangelij tranſgreſſoribus dubitat de condemnatione eorum dicens. Ne forte pereffluamus, & non abſolute inquit, pereffluemus? Ad hoc reſpondetur, quod ſanctus Apoſtolus hic non loquitur de his, qui in peccato è vita diſcedunt: nam de fidei articulo habemus, hos æternaliter condemnari, ſed loquitur de his, qui in peccato viuunt, & hi forſan non condemnabuntur, quoniam ante obitum ſuum poſſunt pœnitentiam agere, per quam peccata remittuntur. Alia difficultas ſuper eiſdem verbis eſt. Si tranſgreſſores legis ſcriptæ in damnationem æternam incurrebant, quare illam S. Apoſtolus peculiariter euãgelij prẽuaricatoribus tribuit dicẽs. Ne forte pereffluamus? Ad hoc reſpondetur, quod per hoc verbum,

bũ,pereffluere,non ſolum voluit ſanctus Apoſtolus ſignifica-
re æternã improborum Chriſtianorum damnationẽ, ſed etiam 4
ingratitudinis circunſtantiam,quæ culpam aggrauat,& ex cõ-
ſequenti pænam auget.Nam licet Deus in vltimo die iudicij de
plurimis rebus à transgreſſoribus legis ſcriptæ,aut legis natura-
lis rationem exigere poſsit id eſt.Aunque a los trãſgreſſores de
la ley eſcrita o de la ley natural les pueda Dios poner cargo de
muchas coſas alomenos eſte cargo de auer venido el hijo de
Dios en perſona a darnos ley,y morir por noſtros,no lo pondra
ſino a los que hãſido deſpues q̃ eſte beneficio fue hecho al mun
do y particularmente a los infieles y malos Chriſtianos. Idcir-
co loquens ſanctus apoſtolus de condẽnatione eorũ inquit, eos
omnino perituros eſſe,quia omnino inexcuſabiles erunt, cum
Deus ipſe ſuo ore eis ſuauiſsimam legem gratiæ tot ſacramẽtis 5
adornatam,& tot fauores,atque auxilia dederit. Quæ omnia il
li,qui in lege ſcripta aut in lege naturali vixerunt,minime rece
pere.Ideo Chriſtus Redemptor noſter perfidiam Phariſaicam
condemnans apud Ioãnem inquit.Nolite putare,quod ego ac-
Ioan 5. cuſaturus ſum vos apud patrem:eſt qui accuſet vos Moyſes, in
quo vos ſperatis:ſi enim crederetis Moyſi, crederetis forſan &
mihi:ille enim de me ſcripſit. Phariſæi aduerſus Chriſtum Re-
demptorem noſtrum ſe protegebant dicentes,quod,cum ei reſi
ſtebant,legem Moyſi,quam ipſe deſtruebat,ægritudines die ſab
bato curando defendebant,& tuebantur. Dominus autem eis
reſpondit dicens.No penſeys que lo aueys de auer conmigo ſo-
lo porque en el tribunal de mi padre no tengo yo de ſer fiſcal ſo
lamente contra voſotros, mas el que os ha de condenar es Moy 6
ſen,en quiẽ voſotros teneys toda vueſtra eſperança. Ipſe enim
vobis præcepit vt me reciperetis, & in me crederetis, ſicut in
Deuteronomio patet vbi ex nomine Dei inquit. Prophetã ſu-
Deut. 18. ſcitabo eis de medio fratrũ ſuorũ ſimilẽ tui nõ exterũ, ſed Iſraeli
tici,& erit legiſlator,ſicut tu es:& ponã verba mea in ore eius:
qui autem verba eius quæ loquetur in nomine meo audire no-
luerit,ego exiſtam vltor.No lo ha de auer cõ el ſino comigo,ego
puniã maiori cũ rigore transgreſſores legis euãgelicæ inſtitutæ
per illũ nouũ Prophetam legiſlatorẽ,qui erit filius meus, quam
tranſgreſſores legis ſcriptæ per Moyſem publicatæ. Hoc idem
docet in præſentiarum. D.Paulus,& arguens à minori ad maius
inquit.

inquit. Si autem qui per angelos dictus est sermo factus est fir-
7 mus,&c. quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salu
tem? Vocat hic sanctus Apostolus salutem non ipsam vitã æter-
nam, sed media, per quæ ipsa comparatur videlicet incarnatio-
nem filij Dei, & eius Euangelicam doctrinam.

Obseruantia legis euangelicæ.

CVm Dominus Hebræos olim ad legis antiquæ obseruatio- Leuitic. 16.
nem inuitaret, eis plurima bona temporalia promisit, dicẽs.
Si in præceptis meis ambulaueritis, & mãdata mea custodieritis,
dabo vobis pluuias tẽporibus suis, &c. Non solum ad inclinandũ
eos, ad seruitium suũ, ipsis temporalia bona promisit, verũ etiam
illis magna supplicia corporalia minatur, si præcepta eius nõ ser-
8 uauerint, dum ait. Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia
mandata mea, visitabo vos velociter in egestate, & ardore, &c.
Magnam admirationem affert considerare, quod cum præmium
æternum bonis operibus, tormentum autem sempiternũ malis
respondeat, Deus non de malis, & bonis æternis, sed de tempora-
libus duntaxat ibi faciat mentionem. Ratio huius fuit, quia Deus
se humanæ accommodat fragilitati, quæ magis id, quod præsens
est, quam quod futurum est, diligit & pertimescit. Præmiũ æter-
num, quod bonis operibus correspondet futurum est, nec oculis
corporalibus nũc videtur: præmium vero tẽporale pręsens est, &
statim homo illo fruitur, cumq; tẽporale tam paruũ sit, æternũ
vero tam magnũ, humana fragilitas talis est, vt potius temporali,
9 quã æterno præmio moueatur. At cum Deus fragilitatem illius
populi cognitam haberet, cuperetq; magnopere eis cęlũ dare, ip-
sos per viã duxit, quę eis magis profutura erat, videlicet per timo
rem, & amorem rerũ præsentium. Sic Propheta Oseas testatur Oseę. 11.
his memorabilibus verbis. In funiculis Adam traham eos: vel se-
cundum aliam translationem. In funiculis hominum traham eos.
Agebat Dominus cum illo sancto Propheta de conuersione po-
puli Iudaici, & dicit. Ego scio, quomodo faciam eos in meam ser-
uitutem deuenire: trahã eos funiculis, quibus filij Adam trahi, &
ligari solent videlicet cupiditate, & timore: homines enim cupidi
sunt temporalium bonorum, & ea amittere pertimescunt. Secun
dum hoc, bonũ remediũ erit ad præcepta mea seruanda, plurimas
de pręsenti prosperitates executoribus legis meę, & plurimas ad-

uerſitates tranſgreſſoribus eius promittere. O benedictus, & glo- 10
rificatus ſit talis Deus, qui ſic oſtendit deſideriũ ſaluationis homi
num, ſiquidem adhunc effectum tot media & inuentiones quęrit.

Verum ex hoc medio, quo Deus erga Hebræos vſus eſt maxi-
ma ſequitur difficultas videlicet. Quę eſt ratio quare modo in le-
ge euangelica Deus amicos ſuos non inuitat tẽporalibus bonis,
quin potius eos plurimis malis, & laboribus, quos pati debẽt præ-
Ioann. 11. uenit? Apud Ioannem eos præparat dicẽs. Si mundus vos odit, ſci
te quia me priorẽ vobis odio habuit. Et alibi. Hęc locutus ſum
vobis vt non ſcandalizemini. Quaſi diceret. Volui vos ipſos præ
Ioan. 16 parare, ne tẽpore perſecutionũ deficiatis: abſq; ſynagogis facient
vos, hoc eſt, veniet tẽpus, quo tanquã excommunicatos vos à tẽ-
plis eijcient, & non ſolum hoc fiet, ſed venit hora, vt omnis, qui
interficit vos, arbitretur ſe obſequiũ præſtare Deo. O Deus infi- 11
nitæ maieſtatis quæ nã hæc ſunt myſteria? Sectatores veteris te-
ſtamenti ad ſeruitutẽ tuã, bonorum tẽporaliũ abundantia prouo
cas, eos autem qui ſunt in nouo teſtamẽto ad eandẽ ſeruitutẽ amiſ
ſione vitæ, ac diuitiarũ incitas? Maxima ſunt ſecreta, & profunda
ſacramenta, & effectus incarnationis filij Dei. Antequã verbũ di-
uinũ carnem ſumeret, homines non adeò obligatos habebat, ideo
eos non tantopere conſtringere volebat, ſed ad obſeruantiã legis
perviam planam videlicet promiſsionibus, & elargitionibus tem
poralibus adducebat. Non eis dicit, quod ſi præcepta illius ſerua-
uerint, eos inimici perſequerentur, ſed eis dicit, quod ſi mandata
eius ſeruauerint, de hoſtibus ſuis triumphabunt, ſectatores autem
noui teſtamenti morte præparat dicẽs. Venit hora, vt omnis qui
interficit vos, &c. Eos per viã aſperã adducit, & in procliue aſcen 12
dere facit, & ratio huius eſt quia vt diximus nõ adeo obligatos ha
bebat homines: atq; ita non multũ in rebus, quæ ad eius ſeruitiũ
ſpectabant in ipſis confidebat. At poſtquã factus eſt homo, & cũ
hominibus conuerſatus eſt, & pro ipſis mortuus, eos tam obliga-
B. Bern. ſer- tos habet, & in eis tantopere confidit, vt eis præcipiat vitam pro
mo. de diligẽ ſe ipſo paruifacere. De hoc agens D. Bernardus inquit, quod ante
do Deo in- incarnationem plurima media ad prouocandum hominẽ ad ſuũ
ter ſermones ſeruitium Dei tentauit: videns autẽ nullũ ad id inclinari, mediũ
paruulos. efficaciſſimum, quo eos compẽdibus aſtringeret, quęrere decre
uit, hoc autem fuit, noſtram naturam ſumere. Volens (ait hic
ſanctus Doctor) nobilem hominem Deus recuperare, dixit. Si

inui-

13 inuitum cõegero, asinum habeo, non hominem: quandoquidem
non libens veniet, nec spontaneus, & quomodo dicet: Voluntarie sacrificabo tibi? Nunquid asinis dabo regnum meum? Visto que el hombre no deuia ser violentado, tomole el pulso, y hallo, que podia ser mouido poniendole delante algunos grandes males, y dixo. Terrebo eum, si forte conuertatur, & viuat, & cõminatus est acerbiora, quæ cogitari possunt tenebras æternas, vermes immortales, ignem inextinguibilem. Et suscitauit plurimos Prophetas, qui prædicarent terribiles pœnas, quæ impijs in inferno
paratæ erant, inter quos fuit sanctus Iob, qui de illis sic ait. Ad ni- Iob. 24.
mium calorem transibunt ab aquis niuium, & vsque ad inferos
peccata illorum. Suscitauit etiam Isaiam, qui improbos terreret Isai. vltimo.
dicens. Vermis eorum non morietur, & ignis non extingue-
14 tur. Cumque hæ comminationes non profuissent (postea enim
magnas populus commisit idololatrias, propter quas in Babylonem ductus est) eundem Prophetam admonuit, vt eos æternis Isai. 64.
inuitaret dicens: Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Vbi alia litera habet. Oculus non vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligẽtibus se. Quis posset cogitare homines, post tot, ac tales promissiones, aduersus Deum tam impudenter se esse erecturos: ex illis enim tam parum vtilitatis eduxerunt, vt Rex Manasses ipsum Isaiam Prophetam per medium serrari iusserit. Videns autem Deus (inquit Beatus Bernardus) quod nihil proficeret, ait. Vnum restat adhuc. Homo suapte natura non solum timidus, & cupidus est sed etiam beneuolus, ac diligere solet eum,
15 qui ipsum diligit. Cum ergo homo propter scelera sua debitor esset pœnæ æternæ, dixit Deus. Volo facere opus ingentis, ac pergrandis amoris, volo humanam carnem sumere, & pro hominibus mori, ac pro ipsis persoluere: atque ita eos ad mei amorem obligabo. Factus est itaque Deus homo, & mortus est pro hominibus, & ita homines hoc singulari beneficio se inflammarunt, vt ex eis fere innumerabiles propter illius amorem vitam profundere non dubitauerint, alij quidem lapidati, alij assati, alij cruciaffixi, alij iugulati. Antequam Deus in mundum veniisset, vix aliquis reperiebatur, qui pro eo vitam offerre vellet, nunc autem boni Christiani nihil magis desiderant, quam vt sibi martyrij occasio offeratur. Nemini

tantam inuidiam habemus, ſicut martyribus, de quibus eccleſia 16
canit. Cæduntur gladijs more bidentium: non murmur reſonat
nō querimonia, ſed corde tacito mens bene cōſcia, cōſeruat pa-
tientiam. De eis etiam canit. Mortis ſacræ compendio vitā bea
tam poſſident. Hi omnes ſunt admirabiles effectus incarnatio-
nis filij Dei, qui cum nos tam obligatos habeat, iam non nobis
ante oculos promiſsiones aut minas bonorum vel malorū tem
poralium, ſicut veteris teſtamenti ſectatoribus propoſuit, ſed
propter ſingularem erga nos amorem per aliam viam nos du-
Matthæi. 5. cit. Atq; ita dicit: præparate vos ipſos, qui boni Chriſtiani eſtis:
nam ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Vt autē nos ad
hoc magis animet, inquit. Beati eſtis, cum maledixerint vobis
homines, & perſequuti vos fuerint, & dixerint omne malum
aduerſum vos mētientes propter me. Gaudete, & exultate, quo 17
niam merces veſtra copioſa eſt in cælis. Quod vero ſit maxima
multitudo eorum, qui hac via diuinum ducē Ieſum Chriſtum
ſecuti ſunt, teſtatur Diuus Ioannes in Apocalypſi, qui poſt-
quam dixit: Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo
Apoc. 7. poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & lin-
guis ſtantes ante thronum, & in conſpectu agni amicti ſtolis al
bis & palmę in manibus eorum, ſtatim adiecit. Et vnus ex ſenio
ribus dixit mihi. Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna,
& lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni.

Obedientia mandatorum Dei.

IN proſperis & in laborioſis Deo obedire debemus, quod mul- 18
ti miſeri homines non faciunt, non enim volunt Deo obedi-
B. Aug. lib. 1. de ciuit. Dei. c. 26. re, niſi in his, quæ palato ſuo ſatisfaciunt. Sanſon vtique ille for-
tiſsimus in omnibus Deo obediuit. Nam cum præciperet illi
dominus vt tolleret portas Gazæ, & in montem eas ferret, iuſ-
ſis obediuit. Præcepit etiam, vt mandibula aſini mille viros in-
terficeret, & huic etiam mandato libenter obediuit. Eodem
præterea modo quemadmodum in his honorificis rebus Deo
obtemperauit, ita in laborioſis obediuit. Nam cum iube-
ret illi dominus, vt columnas templi conuelleret, & vt ibi cum
Philiſtęis illis interiret, vbi quidem de ſua ſalute & diſcrimi-
ne vitæ agebatur, nihilominus tamen id mandatum ſponta-
neus

19 neus impleuit. Etiam Beatus Paulus hanc diuinam regulam no lens præterire, quemadmodum in honorificis obſequium præſtitit, ita etiam in ignominioſis ab ea non diſceſsit. Nam cum illi diceret Agabus, quod in Hieruſalem ligandus eſſet manibus & pedibus, illis qui dolentes flebant, dixit: Quid facitis flentes &c. Actum. 21.

¶ Omnia quæ habentur litera: E. titulo, euangelium, deſeruiunt huic materiæ.

OCCASIO PECCATORVM FVGIENDA.

1 CVM filij Iſrael ſatis triſtes captiui ducerentur in Babyloniam, y todos reſueltos, y bañados en lagrimas, y con poca diſpoſicion para tocar inſtrumentos muſicales, con todo eſſo para aſſegurarſe de la importunacion, y perſuaſion de los que los combidauan a que los tocaſſen y tañeſſen los arojaron de ſi colgandolos de los ſauzes como en ſu nombre dize Dauid. In ſalicibus ſuſpendimus organa noſtra, no ſe atreuiendo, que hallandoſe con las arpas, y inſtrumentos muſicales en las manos podrian abſtenerſe y dexar de tañerlos. Gran hazaña haze el que hallandoſe con la arpa del mundo en las manos importunado de otros ſe abſtiene de tañerla, quiero dezir, que puesto en la occaſion y importunado no caya. Aqui es por cierto donde no ſe baſta el hombre aſi ſolo, aqui es meneſter mano de Dios que le ayude poderoſamente y le ſaque de la corriente del mundo como lo hizo a Iſaias en ſu noble eſtado, ſicut idem Propheta teſtatur dicens. In manu forti erudiuit me, ne irem in via populi huius. Nec plurimũ eſt, quod hic ſanctus Propheta hoc referat ad potentem Dei manum, & non ad vires ſuas, ſiquidem vel etiam magnos ſeruos Dei ſolet aliquando hæc mundi perſuaſio commouere. Idcirco nos D. Paulus admonet dicens. Nolite conformari huic ſæculo. Vbi alia litera habet: nolite configurari huic ſæculo, ſignificando en eſto, que ay muchos que ſe figuran y pintan de Pſa. 136. 2 Iſai. 8. ad Rom. 12.

pies a cabeça, por la estampa, y figura del mundo haziendose cada vno dellos vn mapa mundi. 3

Quantum sint fugiendæ malorum occasiones, nos docet sanctus Iob, dum inquit. Si vidi solem cum fulgeret, & lunam incedentem clarè. Hoc faciebat sanctus vir, quoniam sciebat pulchritudinem astrorum illorum plurimis vicinis suis fuisse occasionē idololatrandi, dum ipsa vt Deos adorabant. Vbi valde perpendum est in detestationem occasionis, quod si cum sanctus Iob pro certo, & indubitabili reuelatum haberet à Deo, solem, & lunam esse puras creaturas, tamen ea aspicere, & contēplari non audebat, quoniā alijs fuerant occasio cadendi in peccatū, quid tu facere debes, te ipsum debilē, ac miserabilē, & multoties te cecidisse cognoscens? Y mas que el demonio aguza las mismas occasiones dādoles fuerça para nos hazer caer cō mas facilidad: illas enim nobis maiori cum pulchritudine, & voluptate, quam ipsę habēt, repræsentat. Quocirca D. Paulus non sine maxima consideratione dixit. Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principes, & potestates tenebrarū harum: quod quidem non ideo sanctus Apostolus dixit, quia caro, & sanguis, atq; aliæ huiusmodi occasiones nobis bellum non inferunt, & facessant, mas porq̄ estos infernales principes son los que atiçandolas, y esforçādolas con sus afeytes y composiciones nos hazen la principal guerra. Et hoc est, quod alibi idem S. Iob de diabolo dixit. Halitus eius prunas ardere facit, hoc est, occasiones: porque no ay occasion, por muerta que sea, que soplandola el diablo, no sea viua y efficaz para derribar al pobre hombre. 5

Iob. 31.

4

Ad Ephes. 6.

Iob. 41.

Occasio malorum fugienda.

Origine homi. 77. tom. 2. folio, 522.

ORigines in diuersos ait. Mulier caput est peccati, & arma diaboli. Caue ergo ò homo, ne huiusmodi arma aspicias. Stultus esset ille, qui sic arcus pulchritudinē aspiceret cuius sagittam contra se venientem attenderet, & siquidem arcus Dæmonis est mulier, ne taliter eam, ò miser homo, aspicias, quod peccati telo vulneratus occumbas. De qua in Ecclesiastico dicitur. Breuis omnis malitia super malitiā mulieris, id est, ferè nulla est malitia; respectu fœminæ malitiæ. Sors peccatorum cadat, id est, cadet super illam, hoc est pœna aliorū, multorum peccatorum est hominem super mulieris malitiam incidere, & ab illa decipi. Vide etiā.

Eccles. 25.

quid

6 quid Spiritus sanctus in Prouerbijs dicat. Potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant, aut ambulare super prunas, vt non comburantur plantæ eius? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui frequenter non erit mundus, cum tetigerit eam. Igitur sicut Deum tentaret, qui ignem in sinum misisset, & super prunas vellet ambulare, & non comburi: Sic qui occasionem probabilem peccandi non fugit, Deum tentat, & vestimenta virtutum, quibus ornabatur, combusta videbit & plantæ affectionum concupiscentiæ igne ardebunt, & ipse super prunas ignitas infernales ardebit in æternum. Fuge ergo occasiones ò serue Dei si saluari vis, & animam videre illæsam. A scintilla vna augetur ignis, dicitur in Ecclesiastico. Etiam si scintilla vnica guta aquæ extingui potest, si cito quis ei occurrat: tamen si statim non extinguitur, augetur & domum, & omnia comburet. Sic & concupiscentiæ ignis scintilla cito extinguenda est, quod facile fiet si ab occasione animam tuam separas: si vero illam statim non extinguis, ab vna scintilla augetur ignis culpæ, qui domũ conscientiæ tuæ incendat, & omnia merita tua comburat, (quia vt inquit Beatus Chrysostomus in quodam sermone) Ignis mox vt calamum apprehenderit, non expectans aliquo tempore attractam materiam sua flamma accendit, ita & concupiscentiæ ignis, vt primum formositatem, & venustatem visu attigerit, animam statim accendit, & comburit, si consentit. Quid igitur erit, si non paruo tempore sed multo remoratur homo in ipsis occasionibus, & in ipso igne? Et vt ipsemet sanctus Doctor ibidem ait, sicut cerua telum corpore fixum fe-

8 rens licet venatorum manus effugiat perit tandem, & moritur. Sic & anima telo concupiscentiæ ob intemperatum & curiosum saucia visum, etiá si discedat, perit tamen, & corrumpitur consensu. Quis hæc audiens ò fratres dilectissimi non timebit, & omni cura non custodiet cor suum, & oculos suos? Quę securitas potest esse fœno, quod non comburetur iuxta prunas existens? Nũquid non omnis caro fœnum, dixit S. Isaias? Id est, omnis homo fœnum. Quare ergo ò homo cum sis fœnum audes iuxta ignẽ consistere? Combustus profecto, & mortuus manebis in culpa si non arripueris fugam, teste Beato Hieronymo: nam mulier ignis est, homo vero stupa, & dæmon sufflat, quomodo ergo non ardebit? Accipe etiam adhoc appositissimam similitudinem.

Prouerb. 6.

Eccles. 11. simile.

B. Chrysost. in sermone in Oziam. simile.

simile.

Isai. 40.

simile.

In

simile. In silice ignis latet, & tamen sine ferramenti excusorij ictu non comburit digitos, nec extra egreditur, imo etiam si percutiatur, & scintillas emittat sine aliquo fomite, aut esca non incenditur rogus, quo domus comburatur. Fateor in quolibet corpore humano tanquam in silice ignem edacem concupiscentiæ latere, tamen frater mi sine ictu ferramenti excusorii, id est, sine tentatione, non exeunt scintillæ, nec comburitur domus, hoc est anima nostra, imo etiam accedente tentationis ictu, quo scintillæ concupiscentiæ excutiuntur, quæ animam cruciat si non adsit occasionis esca scilicet mulier tanquam fomes, & esca, multoties domus conscientiæ non comburitur quia non præbetur illi consensus. Vnde merito in Ecclesiastico dicitur. In medio mulierum noli commorari. De vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Melior est enim iniquitas viri, quam benefaciens mulier. Legitimus horum verborum sensus est, quod licet improbus, ac nefarius homo te sua iniquitate persequatur, non tibi tantum nocebit, quantum mulier suis illecebris, delicijs ac voluptatibus nocere potest: improbus enim corpus quidã vexare potest, mulier autem mala animam tuam interficiet. Quis ergo hanc sententiam spiritus sancti audiens toto corpore non contremiscit, & in posterum firmissimam emendam non proponit, atque ab illa commodum se educturum non pollicetur? Deus vos illuminet, vt sic faciatis: siquidem in tantam animarum vestrarum cedit vtilitatem. Perpendite obsecro, quid Beatus Augustinus circa hoc dicat, ait enim. Tandiu diabolus sopitum ignem sine vllis flammis occultat donec duas faculas iungens simul ambas accendat, & tandiu non cessat sequitiæ suæ tela supponere donec sicut peritus venator, quod occisurus est laquei vinculis alliget. Et quamuis omnibus fugienda sit malorum occasio, maxime mulieribus, quia (vt Beatus Hieronymus in quadam epistola ait) tenera res est in fœminis pudicitia, & quasi flos pulcherrimus cito ad leuem marcescit auram, leuique flatu corrumpitur maxime vbi ætas consentit ad vitium, & maritalis deest autoritas, cuius vmbra tutamen vxoris est. Quid ergo facit vidua inter familiæ multitudinem, & ministrorum greges? Quos nullo modo contemnat, vt famulos, sed vt viros erubescat.

Eccles. 42.

9

10

B. Aug. li. de singularitate clericorum.

11

B. Hierony. in epist. ad saluinam.

Occa-

12 ## Occasio malorum fugienda.

AByssum,& cor hominum inuestigauit scilicet Deus,inquit Ecclesiasticus. Per cor hominis non tã cogitationes hominis,quã malitiam humani cordis(quæ soli Deo nota est) intellexit,de qua idẽ Ecclesiasticus alibi ait. Quid nequius, quã quod excogitauit caro & sanguis? Tria igitur hæc inter se quodãmodo in infinitate cõparantur,Deus scilicet,abyssus,& malitia cordis humani,quæ per peccatũ contingit. Hæc autẽ consideratio verã cordis humilitatẽ,timorẽ castũ, & solicitã sui custodiã parit,cũ talẽ intra se hospitem gerere pius homo animaduerterit. Quẽadmodũ enim si rabiosus canis morsu hominẽ impetat, eũ
13 similẽ sui facit:ita cũ antiquus serpens morsu, & afflatu suo hominẽ infecit,sui similẽ,hoc est in serpentẽ quodãmodo vertit,id est virulentissimũ,nocentissimũ,callidissimũ fecit. Hinc tot in hominibus doli,tot fallaciæ,tot fraudes &c. Hinc S. Iob ait. Frater sui Draconũ,& socius struthionum. Et ad Ezechielem Dominus inquit. Cum Scorpionibus habitas. Hæc omnia animaduertens pius homo summa cũ diligentia, se ab occasionibus malorum custodiet. Sicut enim intra venas silicis ignis quodãmodo latet,qui tamẽ ferro ictus foras erumpit: ita intra viscera nostra latet ignis concupiscentiæ:qui tamẽ oblatis occasionibus excitatur,dũ aut ea videmus aut audimus,siue tractamus,quæ hũc ignẽ excutiunt,vt omittam interim eam esse cupiditatis nostræ malitiam,vt interdum etiã sine externo aliquo ictu vi sua excitetur. De hoc enim illud accipiendum videtur. Non credas ini-
14 mico tuo in æternum: sicut enim ferramentum,sic æruginat nequitia illius(hoc est ex se rubiginẽ producit.) Et si humiliatus vadat curuus,adijce animum tuum,& custodi te ab illo. Aptissima similitudine naturæ nostræ corruptelam significauit, quæ ita per peccatum læsa est, vt etiam si externa vi ad malum non impellatur,ipsa tamen ex se variarum cupiditatũ ferruginẽ generet. Quod autem ait,non credendum esse huic inimico, hoc est corpori nostro,in æternum,significat, nunquam hominem in hac vita ad eum virtutis gradum pertingere posse,vt non illi ab hoc hoste timendum sit: cupiditas enim in hac vita minui potest, finiri non potest. Igitur ex his colligere poterit prudẽs

Eccle. 42.

Eccle. 17.

simile.

Iob. 30. Ezech. 2.

simile.

Eccl. 12.

vir,

vir, quantum occaſiones malorum fugere debet: ſi enim ſine occa 15
ſione ab ipſa deprauata natura impellimur, quid occaſione adhi-
bita faciet?

Occaſio malorum fugienda.

INter tres animæ hoſtes mundus numeratur, & hic mundus nõ terra, non mare, non ſaxa, non animalia, ſed improborũ hominũ ſocietas eſt, & quę quantũ ad vitæ corruptelã poſsit, declarat regius Propheta, cum ait. Saluum me fac Deus, quoniam defecit ſanctus, quoniam diminutæ ſunt veritates à filijs hominũ, ſiue, vt
Pſalm. 11. alij ex Hebræo vertunt. Defecerunt fideles inter filios hominum, vana locuti ſunt vnuſquiſq; ad proximum ſuum. Qui locus ſic poteſt explanari. Quoniam maximam vim habet ad pietatem, & virtutem probitas eorum, quibus cum viuimus, ſi inter homines 16
impuros, & nocentes ætatẽ agamus, vix fieri poteſt, quin ad eorũ mores traducamur: propterea Domine impenſius oro, vt vitam meam ab inſidijs inimicorum, quam vt animum meum à vitijs, & corruptela ſæculi huius integrum, ſaluumque cuſtodias, ne me corruptorum hominum perditi mores, & exempla corrumpant. Hoc nos etiam oportet ſemper à Patre miſericordiarum petere. Nam (vt inquit B. Auguſtinus.) Incerta victoria eſt inter hoſtilia
B. Auguſt. de ſingular. clericorum. arma pugnare, & impoſsibilis liberatio eſt flammis circundari, & non ardere. Et B. Hieronymus ait. Nunquam intra vnam cauernam habitans cum lupo tutus eſt agnus. Et contra eos, qui ſuſpi-
B. Hieron de cohabitatio. cleric. cioſa appetunt contubernia allegat idem S. Doctor illud Salomonis. Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, vt
Prouerb. 6. c veſtimenta illius non ardeant? Aut ambulare ſuper prunas, vt 17
non comburantur plantæ eius?

Occaſio malorum fugienda.

REs quidem notatu digna eſt, quod cum S. Euangeliſta Matthæus genealogiam Chriſti Reparatoris noſtri enarrauerit, de plurimis fœminis mentionem facit: B. vero Lucas eãdem generationẽ recenſens de nulla fœmina meminit. Ratio huius eſt, quoniam Diuus Matthæus aduentum cœleſtis Domini, & deſcenſum eius ad homines per generationem temporalem (ad quem etiam mulieres concurrerunt) enarrauit. At Diuus Lucas ſignificans

18 ficans generationem, per quam ad Deum aſcendimus nullam de muliere aliqua mentionem facit: nam ad hunc aſcenſum plus nobis impediunt mulieres, quam adiuuant, ſiquidèm nobis ſunt plurimorum malorum occaſio. Quam ob rem Propheta Eliſeus ita mulierum familiaritatem fugiebat, vt vel hoſpitis ſuæ (quæ ipſum magna charitate in domum ſuam recipiebat) nomen penitus ignorauerit, cumque ſeruo ſuo Giezi præciperet, vt eam vocaret, ipſam proprio nomine minime nuncupauit, ſed nomen ciuitatis (quæ vocabatur Sunam, in qua mulier illa nota fuerat) nominauit dicens. Voca Sunamitem iſtam, &c. 4. Reg. 4.

Quamuis autem hominibus maxime conducat prauas occaſiones præcipue carnales effugere: multo tamen magis meo iudicio conuenit hoc mulieribus, quia debiliores ſunt, ac infirmiores.
19 Para apoyar vna caſa, q̃ eſta torcida, e inclinada para caer, ſon meneſter muchos puntales, y poſtes para que no caya, y ſi le quitan ſola vna columna, daran con ella en tierra. Sic dicere poſſumus fœminas adeo debiles eſſe, vt vix mille cuſtodibus poſsint obſeruari, & minima quaq; occaſione ruunt, & deſtruuntur. O quot fuerunt malæ, non quia voluerunt, ſed quia ſe ipſas occaſionibus expoſuerunt, in quibus poſtquam poſitæ fuerunt, non potuerũt fere minus facere, quam fecerunt. In manu mea eſt in præliũ ingredi, ſed nõ eſt in manu mea victoriam comparare: ſicut in manu mea eſt in mare ingredi, ſed tamen non eſt in manu mea à periculo tempeſtatis euadere. Sic in manu fœminæ eſt occaſioni ſe exponere, ſed poſtquã poſita fuerit in ea, parcere poteſt, iã enim
20 in manu ſua non eſt, à culpa ſe eripere, ſiquidem in hoc ſolum, quia in illa ſe poſuit, culpam commiſit: ſicut Eccleſiaſticus teſtatur dicens. Qui amat periculum, peribit in illo. O ſorores meæ, quæ non vultis hoc negotium attendere, & animaduertere, ſed vos ipſas perditis, quia nimis in virtute veſtra confiditis, atque id, quod æquum non eſt aggredi audetis, dicentes. Non cadam. Oculos ergo aperite, & hoc, quod vobis loquor omni attentione animaduertite. Te alloquor ò mulier, quæ nimis amica es exeundi è domo tua, y andays como la mariposa cabe el candil, ya aqui, ya aculla, ya en caſa de hulano, ya en caſa de hulana, no puedo penſar que tanto andar ha de parar en bien, ſino en grandes caydas, y en grandes oſenſas [illegible]

Simile. Similia. Eccleſ. 3. Simile.

Matth. 24. In deſerto, vbi panes non erant, docebat Diabolus illos è lapi- 21
dibus educere dicens Chriſto Domino. Dic, vt lapides iſti panes fiant. Sic etiam vbi fœminæ non ſunt, de luxuria tentat: vbi pecuniæ non ſunt, de auaritia: vbi dignitates non ſunt, ibi de ambitione. Si ergo vbi hæc, quæ narrauimus, non ſunt, diabolus tentat, quid quęſo faciet, vbi mulieres, vbi pecuniæ, vbi dignitates, & magiſtratus abundant. Ergo ſummopere oportet talium occaſiones fugere.

B. Chryſoſt. in Pſalm. 50. Simile. Beatus Chryſoſtomus ſuper Pſalmos inquit. Quid eſt ſpecioſa mulier? Sepulchrum dealbatum niſi fuerit ſobria, caſta, pudica. Si ergo videris virum, aut mulierem ſpecioſam, ne admireris: nam & roboreæ arbores, cũ denſæ ſint folijs, & altitudine excelſæ, attamen non habent fructum hominibus aptũ, ſed porcis afferunt cibum. Vinea autem per terram repens maturum vuarum 22
affert fructum. Quid ergo vis vineam habere, an arborem proceram? Puto te vineam eligere magis, quæ lætitia eſt ad hominum vſus, quam arborem animalium eſcam. Quid ape vtilius? Quid pauone pulchrius? Quid formica ſapientius? Et apis quidem dulcedinem in ſe habet, & aculeum, pauo vero in pennis ſolummodo, non in fructu eſt decorus: formica vero contemptibilis hominibus, ſed magiſtra virtutum eſt. Non ergo à pulchritudine exteriori ſinamus nos miſerè decipi, ſed tanquam à peſte ab illa fugiamus. Nam vt aiebat Philoſophus quidam, animum oportet inſpicere & non corpus.

Nilus orat. 2. aduerſus vitia. simile. Nilus in quadam oratione ait. Mulierum aſpectus ſagitta veneno illita, quæ ferit animum, & venenum immittit, & quò diutius manet, eò magis vulnus cõputreſcit. Qui vitare cupit huiuſ- 23
modi vulnera is à publicis ſpectaculis abſtinebit, nec in celebritatibus verſabitur: ſatius eſt enim vt domi maneas. Nam cum putes, te celebritates venerari in manus inimicorum incides.

simile. Idem ibidem ait. Ad ignem potius ardentem, quam ad mulierem iuuenem iuuenis appropinqua: nam ſi ad ignẽ acceſſeris, dolore affectus reſilies, at ſi fœminæ verbis incenſus fueris haud ita facile recedes. Florent olera prope aquam ſata, & libidinis ſemina mulierum familiaritate excitantur. Plutarchus in Moralibus inquit. Vt nemo ſentit, qua parte ſtringat calceus, niſi qui indutus eſt: ita nemo nouit ingenium mulieris, niſi qui cum illa moratur, ideo vt hic calceus non te ſtringat, eum à pede

Plutarch. in Moralib. simile.

affectio-

24affectionis tuæ proijce. B. Chrysostomus in quadã homilia ait. Eo quod mulieres sub vmbraculis degunt, quod oleo vngũtur, quod frequentibus lauacris vtuntur, quod assidue vnguẽtis abũdantibus, & aromatis perfunduntur, & iacent in straminibus delicatis hoc est, quod facit eas debiles, & infirmas, & ex consequenti fragiles in occasionibus, imo & sine occasionibus. Et vt melius hoc intelligas, attende, quod dico: ex horto aliquo in eremo constituto qui ventis, & tempestatibus verberatur sume arbustum aliquod, & pone in opaco, & aquoso loco, & videbis quod multum à fortitudine, & dignitate sua mutabitur, quam habebat in hoc loco, vnde constat esse translatum. Attende mulieres, quæ in agris agunt vitam, fortiores namque viris sunt, qui sunt in ciuitatibus, & si eas per-
25mittas cum illis athletico more certare, multos huiusmodi viros sine dubio superabunt: corpore autem molli reddito, & delicato, necesse est & animam participare ex corporis morbo. Sicut enim in chordis cum sunt ipsi sonitus molles & delicati, & non conuenienter extenti etiam ars deprauatur, & cogitur vitio seruire chordarum: sic fit in corpore, multas ab eo anima suscipit læsiones, multasque necessitates: quando enim multa opus habet ad sui curationem anima, amaram sustinet seruitutem.

B. Chrysost. Homi. 49. Epistolæ, ad Heb. simile. Simile.

Plutarchus in Moralibus inquit: vt admonuit Socrates cauendum est ab ijs edulijs, quæ illicerent ad edendum etiam non esurientes, & à potu, qui ad bibendum inuitaret etiam non sitientes: sic fugienda sunt spectacula, sermonesque,
26& illa omnia, quæ pelliciunt sui desiderio eos, ad quos nihil attinent.

Plutarchus.

Occasio peccatorum fugienda.

BEatus Paulus Hebræos exhortans inquit. Deponentes om ne pondus, & circunstans nos peccatũ per patientiã curramus ad propositũ nobis certamẽ. Quibus verbis insinuat peccatorum grauitatem, & eorũ circunstantias, & occasiones. Vocat omne peccatum pondus propter facilitatem lapsus, & difficultatem reparationis: peccatores enim instar grauium facile ruunt, & difficulter resurgunt. Nec solum peccata sunt vitanda, sed eorum occasiones: ideo addidit. Deponentes circũstans

Ad Hebr. 12.

nos peccatum, ideſt, circunſtantias, & occaſiones peccatorum. 27
Sed dicet aliquis. Apoſtolus non nobiſcum loquitur, ſed Chriſtianis primitiuæ Eccleſiæ quibus infideles certiſsimum minabantur martyrium, ideo ſubdit. Vt curramus per patientiam ad propſitum nobis certamen, ideſt, ad martyrium. Dico, quod abſq; dubio loquitur B. Paulus quibuſcunque Chriſtianis, quorum vita peculiari modo militia eſt ſuper terrã, continue enim impugnantur ab acerrimis hoſtibus, nunc à carne, qua ceſſante accedit diabolus vehementer eos concutiens varijs ictibus, quibus ceſſantibus honorum ambitio, & rerum terrenarum cupiditas acriter nos torquẽt. Ecce quomodo propoſitum eſt nobis certamen, & verum martyrium: quod quidem ex diffinitione martyrij apertiſsime conſtat; eſt enim martyriũ dictio Græca, & latine ſonat teſtimonium. Nam ſi Chriſtiani varijs tentationibus impugnati non vincuntur, ſed ipſi eas pro Chriſto vincunt, apertiſsimum reddunt teſtimonium ſe Chriſtianos eſſe. Olim fuit error arbitrantium martyrium ſola ſanguinis effuſione conſummari, diuus tamẽ Hieronymus ad Heliodorum ſcribens diluit hũc errorẽ, & loquens Heliodoro de perſecutione Chriſtianorũ dicit. Sed hoc ais in martyrio, erras frater, erras ſi martyriũ tantũ effuſione ſanguinis conſummari putes, & ſi exiſtimas vnquam Chriſtum perſecutionem non pati, & tunc maxime oppugnaris, ſi te oppugnari neſcis. Igitur quando Beatus Apoſtolus ſuadet, vt deponamus omne pondus, & circunſtans nos peccatum, vt curramus ad propoſitum nobis certamen, non loquitur ſolum martyribus, ſed etiam omnibus Chriſtianis, quibus ad ſuperandas tentationes operæpre- 28
tium eſt occaſiones peccatorum præſcindere,
quas certiſsime ſuperabimus
hoc facientes.

B. Hieron. Epiſto. 1. ad Heliodo.

OPE-

OPERA.

CVM Duæ ſint iuſtitiæ partes, nempe declinare à malo, & facere bonum, primum eſt diſceſsio à termino à quo, ſecundum autem acceſsio ad terminũ ad quem. Itaq; qui mouetur, prius diſcedit à termino à quo, deinde per motum acquirit terminũ ad quem: vt in motu locali magis manifeſtũ eſt. Si enim ab hoc pariete ad illum moueri vis, prius diſcedis ab hoc pariete, deinde ambulans per motum localem accedis ad alium: non enim ſatis eſt diſceſsio ab hoc pariete, ſi ſtatim quieſceres, & nõ mouereris aduerſus alium. Similiter in motibus animæ prius eſt diſcedere à termino à quo, quod fit per declinationem à malo, per quam deſeritur peccatum, ſed nec hoc ſufficit ad cõpletam iuſtitiam niſi per motum, nempe per exercitiũ mandatorũ Dei, & bonarum operationũ mouearis verſus terminũ ad quẽ, qui eſt Deus. Vnde non ſatis eſt, vt ſaluus fias, quod non peccES, niſi etiã bona opera, cum oportet, & vales, exerceas. Quare dicitur in Iſaia. Quieſcite agere peruerſe: diſcite benefacere; quaſi vtrunq; neceſſariũ ſit, & neminem lędere, &, quibus oportuerit, benefacere. Multos homines inuenies, qui nemini vnquã iniuriã fecerunt, neminẽ dãno affecerũt, nec vitã, nec ſubſtantiã, nec vxorẽ, nec famam alicuius vnquã per iniuriam abſtulerũt: tamen nec bonum alicui fecerunt vnquã, nec vſui ſunt proximis, nec in tẽporalibus, nec in ſpiritualibus: & mundus perfectionis, & iuſtitię ignarus tales ſtatim cathalogo ſanctorũ aſcribit, cum tamen dimidiũ facti teneant, potiſsimaq; pars iuſtitiæ eis deſit, quæ eſt facere bonum. Qua propter ego eos valde timeo, imo plus, quam alios: nã, qui male faciunt eorũ mala opera conſcientiam eorum accuſant, nec eos ſecuros viuere patiũtur: iſti vero, quia nemini nocent, ſecuri viuunt, iamque metam perfectionis ſe exiſtimant attigiſſe, cum tamen diſceſſum fecerint, nec acceſſum proſequantur. Contra quos Dominus in Apocalypſi ait. Vtinam frigidus eſſes, aut calidus, ſed, quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Aqua tepida aliquid habet caloris licet minimum, & ideo non patitur eam ſtomachus, quia nec cum calore, nec cum frigidi-

simile.

Iſai. 1.

Apoc. 3.

Simile.

tate ſatis conuenit. Sic iſti parum habent admixtum iuſti- 4
tiæ nempe declinare à malo duntaxat, cæterum nec cum frigi-
dis, nec cum calidis conueniunt, quia nec opera charitatis exer
cent, nec ſe tanquam peccatores agnoſcunt, idcirco non eos pa-
titur Deus, ſed euomit. In vltima retributione, poſt fulmina-
tam terribilem illam ſententiam contra impios ab omnium iu
Matth. 25. dice Chriſto: Ite maledicti in ignem æternum, nullam aliam
rationem tam rigidæ ſententiæ contra eos adducit ſupernus
iudex, niſi quia bona opera non fecerunt, non enim dicet;
adulteri fuiſtis, homicidæ, blaſphemi, fures, ſed Eſuriui, & nõ
dediſtis mihi manducare: ſitiui, & nõ dediſtis mihi bibere, hoſ-
pes erã, & non collegiſtis me &c. Quia quoties vni ex minimis
meis non feciſtis, nec mihi feciſtis. Ecce quam præcipua pars iu
ſtitiæ, eſt operari bonum. Ideo regius vates nõ contentus eſt di- 5
Pſalm. 118. cere cum Deo loquens. In corde meo abſcondi eloquia tua, vt
ſimile. non peccem tibi, ſed addit. In mandatis tuis exercebor. Exercitium in corporalibus (aiunt medici) & efficit & conſeruat ſalu
tem: in debilibus enim excitat calorem emortuũ, & per mẽbra
diſpertit, vt viuificentur: in his vero, qui recta valetudine gau-
dent, eam conſeruat: nam malos humores conſumit, & bonis vi
res ſuſcitat, vt præualeant, fęceſq;, & alia melius egeruntur. In
ſpiritualibus etiam bonorum operum exercitium multo magis
confert; nam per illud imbecillibus deuotio pene extincta ex
citatur, atq; per animæ potentias diſpertitur, vt viuificentur,
perfectus augetur calor, ſcilicet charitas, quę per exercitium bo
norum operum caleſcit, ſecundum illud celeberrimum dictum
Diui Auguſtini. Charitas meretur augeri, vt aucta mereatur & 6
perfici, deinde fæces, immunditiæque melius egeruntur: nam
per talia exercitia declinatur à peccatis, & ea minora, quæ non
poſſunt euitari per talem feruorem charitatis, & exercitium bo
norum operum delentur. Fælices ergo, qui in mandatis Dei
exercentur: opera enim illorum ſequentur illos.

Vt enim quando ſecundo vento, ac plenis ſinibus fertur
cymba aliqua, vel nauis, videtur nihil præſtare magiſter ipſe
nauis, & qui vela moderantur, quin potius videtur ventus ipſe
omnia præſtare: ſed re tamen vera multum prodeſt illorũ indu-
ſtria, ſicut manifeſte intelligeretur, ſi ipſi ceſſarent ab operibus
ſuis. Ita planè quamuis vir iuſtus nauiget diuina maxime afflã-

te aura,

7 te aura, nō propterea dicendum est nihil omnino necessaria esse eius opera, si enim is cessaret ab studiosis suis actionibus, naufragium proculdubio incurreret miserabile, ac infœlicissimum.

OPERA BONA.

CVM Aliquando quidam eques Thebanus interrogaretur, quid de vrbe Romana, & de Græcia sibi videretur, respondit. Nō reputo, nec iudico meliores esse ciues Romanos quam Græcos, nec è contra. Nam Græci gloriā suam in linguis, Romani autē in hastis, & ensibus collocant: nos vero Thebani in bonis operibus fœlicitatem ponimus: plus etenim valet vnum bonum opus, quam
1 omnes hastæ Romanæ, & acutæ linguæ Grçcorū. Quod si de hoc Thebani, cum fidei lumine carerent, se iactabant; quanto maiori cum ratione nos, qui Christiani sumus, de hoc iactare debemus? Ad hoc verba illa, quę sponsę in Canticis ait spōsus nos Cant. 7
inuitāt. Quā pulchri sunt gressus tui filia principis in calceamētis. Hæc filia principis est pia anima cuiuslibet iusti. Per gressus, seu passus intelliguntur desideria, super quæ anima ambulat. Calciamenta vero, quæ hos gressus pulchros reddunt, sunt bona opera. Itaq; id, quod desideria pulchra facit, sunt bona opera. Inquit igitur sponsus. O anima iusta filia principis super ni, qui est Deus, quam pulchra sunt desideria tua, pulchra, inquam, quoniam illa bonis operibus cōtegis, sicut pedes calceamentis cooperiri solent. Ergo cum hoc ita sit, si Thebani de bo
2 nis operibus se iactabant, multo maiori cum ratione nos, qui Christiani sumus, & sacro sancto Iesu Christi Redemptoris nostri nomine insigniti, in illis nos ipsi gloriari debemus.

Beatus Basilius de institutione Monachorū docet, quo feruore, & qua mente opera bona fieri debent his verbis. Quomodo facit dextera, quod nescit sinistra? Cum intenta mente, & fixo desiderio placēdi Deo agimus opera Dei, & omni solicitudine cōstringimur, ne discedamus à via recta, & ab opere legitimo, tūc nullius prorsus extrinsecus, nec membri nostri recipimus cogitationem, nisi solius Dei, & eius operis, quod explemus: tā quam si artifex faciens vas indesinenter & eius meminit, qui opus iniungit, & vasis, quod versat in manibus. B. Basil. de institutione Monachor.

B. Chryſoſt. Homil. 9. de pœnitentia Matth. 25. simile.

B. Chryſoſtomus in quadam homilia ſuper illa verba: Quæ cunq; vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis, inquit. Si forte Rex quempiam de populo appellauerit, atq; ad ſeruos ſuos dixerit. Reddite gratias huic meo nomine quam plures, qui me inopia laborantem nutriuit, qui mihi beneficia in tempore per multa contulit, nonne certatim cum omnes benedicerent, & ei benefacerent, cui Rex gratias dederit? Si ergo in homine tantum honoris res ipſa tribuit, cogita Chriſtum in illa die ad angelos dicentem. Hic me peregrinum exiſtentem confouit multoties. Cogita de cętero fiduciam, quam benefaciens poteſt habere ingrediendi in angelorum gaudium. 3

Idem in c. 6. ad Gala. simile.

Idem in quadã homilia ait. Quemadmodum in ſemente, qui ſeminat non poteſt ex ordeo metere triticũ, eo quod oporteat & ſementem, & meſſem eiuſdem eſſe generis: ſic & in operibus, qui in carne depoſuerit delicias, temulentiam, concupiſcentiam abſurdam, quæ hinc prouenient, metet. Quæ autem ſunt iſta? Supplicium, vltio, opprobrium, corruptio. 4

Fulgen. ad Theodo. Similie.

Fulgentius ad Theodorũ Senatorem ait. Oculus ſic factus eſt, vt videre lumen poſsit, ſe autẽ videre non poteſt, niſi ſe illi lumen infuderit. Ita bonum, quod facis, gratię aſcribendũ eſt: nam quod videt oculos, beneficium eſt luminis, quo ſi careret, cæcus remaneret in tenebris. Ideo merito idem ibidem ait. Vti ſumma confuſio eſt, alienis ornamentis ſe extollere, ita inſaniæ eſt manifeſtæ, quemquam gratias, quæ à Deo ſolo profectæ ſunt, virtuti ſuæ attribuere.

Opera bona.

Ricar. de ſtatu interioris hominis. p. 1. c. 7. simile.

Ricardus de Sancto Victore de ſtatu interioris hominis inquit. Quod eſt corpus ſine anima, hoc eſt opus ſine intentione bona. Quęlibet ergo actio quamuis bona videatur quaſi mortua iudicetur niſi per conſiliũ ad intentionem bonã animetur. Et ſicut vita à corde procedit, & ſe per omnia membra diffundit: ſic & intentio bona de conſilio ſurgit, & virtutum opera ad meriti vegetationem animare conſueuit. Recte igitur per Sapientem præcipitur. Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum.

Origen. lib. 3. Periar. c. 1. ad Rom. 9 simile.

Origenes in Periarchon ſuper illa verba; Non eſt volentis, nec currentis, ſed miſerentis Dei, ait. Sicut cum bonos, atq; vberes fructus ad perfectã maturitatẽ pertulit ſeges, nemo pie & cõne-

nien-

6 nienter dicet, quia fructus ipsos agricola fecit, sed à Deo fatebi
tur præstitos: ita etiã nostra perfectio non quidem nobis ces-
santibus, & otiosis efficitur, nec tamen consummatio eius no-
bis, sed Deo, (qui est prima, & præcipua causa operis) adscribe-
tur. Sic cũ nauis superauerit marina discrimina, quamuis mul
to labore nautarum omnis nauticę artis opere impenso, & gu-
bernatoris studio atq; industria adhibita res agatur, ventorum
quoq; aspirãtibus flatibus, & astrorũ signis diligenter notatis;
si tamen nauis vndis, & fluctibus fatigata ad portũ salua perue-
nit, nemo sani sensus nisi misericordiæ Dei salutem nauis ascri
bet: sed ne ipse quidem nauta vel gubernator audet dicere. Ego
saluaui nauẽ, sed totum ad Dei misericordiam refert, non quod
sentiat se nihil ad saluandam nauem, el artis adhibu isse vel la-
7 bores, sed quoniam sentit à se quidem laborem, salutem vero à
Deo præstitam naui: ita etiam in nostræ vitæ cursu â nobis qui
dem dependendus est labor, & studium, atq; industria adhiben
da; laboris vero nostri fructus à Deo speranda est salus.

Super illa verba Beati Pauli: Factus sum velut æs sonans, aut 1. ad Cor. 1
cymbalum tinniens, inquit quidam autor. Vt enim cymbalũ
tinniens omnes ad templum, & Ecclesiam vocat, ipsum autem
illuc non ingreditur: sic ille, qui de virtute differit, ea autem ca-
ret, qui præclare loquitur, sed male agit, alios ad excellentes vir-
tutis actiones hortatur, vbi est veræ laudis domicilium: illuc au
tem ipse non vult transire, sed omnibus virtutibus, & bonis
operibus nudatus in summa ignominia versatur.

Idem etiã ait. Vt qui in fluuiũ incidit, si, nec brachia mouet similes
8 nec manus, nec crura, statim obruitur, & mortuus in profundũ
decidit, sin autem natat, eripitur: sic qui sola fide nixus virtutis
opera reliquerit in profundissimi barathri gurgitem mergetur:
qui autem manus, pedesque agitauerit, illisque remorum loco
vsus fuerit, & fidei coniunxerit opera charitatis, hic incolumis
exiet in terram, & portum æternæ securitatis obtinebit.

Super illa verba Saluatoris nostri Iesu Christi: nemo accen- Luc. 11.
dit lucernã, & ponit eam sub modio, inquit quidã doctissimus
vir. Non vacat mysterio, quod cũ multis alijs instrumẽtis pos-
set lux ipsa occultari, nihilominus tamen Dominus potissimũ
mentionem faciat ipsius modij, qui mensura quædam est.
Quod, mea sentẽtia, eo feciſſe videtur, vt scilicet intelligamus,

nos non cum menſura debere noſtra facere, ſed potius quam 9
multa poſſumus exercere: non debemus ieiunare ad menſuram, hoc eſt diebus tantum ab Eccleſia præceptis, neque audire rem ſacram ad menſuram, hoc eſt, feſtis duntaxat diebus, neque confiteri ad hanc menſuram, videlicet in extrema neceſsitate: neque conſilium dare ad menſuram, videlicet quando poſtulatur tantum: neque correctionem adhibere ad menſuram, videlicet cum ex officio tantum id incumbit. Hoc enim eſt ponere lucernam ſub modio. Non igitur ita nos gerere debemus erga proximos noſtros, ſed potius liberales eſſe, cum tam liberalem erga nos Deum experiamur, qui ſine modio, & menſura erga nos ſe gerit, & beatitudinem nobis æternam paratam habet: aut ſi menſura nobiſcum vtitur, talis eſt, de qua ſcriptum eſt: menſuram bonam, confertam, coagitatam, & ſu- 10
pereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. Non ſufficit mala
Luc. 6 non agere, ſed oportet bonis operibus inſudare.

Notandum ad hoc circa eum, qui è nuptijs eiectus eſt, tantũ
Matth. 22 fuiſſe reprehenſum in eo, quod non haberet veſtem nuptialem, non autem quod veſtẽ haberet ſordidam: vt intelligamus quãtum iudicium maneat eos, qui in Eccleſia non tantum non fulgent bonis operibus, ſed malis plane ſunt deformes: ac rurſum eos, qui menſę Domini non aſsident quieti, ſed Eccleſię cõmunionem, & nuptiarũ delicias perturbãt, quando condemnatur etiam is, qui menſæ aſsidet quietus, & de deformi veſte non redarguitur, ſed tantum quod veſtem non habeat nuptialẽ. Itaq; non ſatis alicui eſſe debet, quod ſit intra Eccleſiam, nec rurſum quod in ea ſic ſe gerat, vt toleretur à fidelibus, nec illorũ 11
conſpectui diſpliceat, ſed curandum eſt ſic ſe gerere, vt oculis etiam Dei placere poſsit. Hic enim qui regis oculis diſplicuit, ſatis placuit reliquis conuiuis, à quibus eiectus prius fuiſſet ſi perturbatorem ſe moleſtum exhibuiſſet, quemadmodũ & Eccleſia eijcit manifeſtè criminoſos, aut Eccleſiaſticæ pacis, & communionis perturbatores, reliquos vero peccatores occultos, aut non ita ſcandaloſos relinquens diuino iudicio.

Omnia, quæ habentur litera.m. titulo, meritum, deſeruiunt huic materiæ.

OPE-

OPERA FACTA IN GRATIA.

DOctores Theologi in quarto ſententiarum, & Beatus Thomas docent per veram pœnitentiam redire opera, quę antea fecerat homo, dum eſſet in gratia cum iuſtificatur, quæ tamen per peccatum mortale mortificata fuerant, in hoc ſenſu, quod ſibi non imputarentur ad meritum ſecundum illam Domini ſententiam per Prophetam Ezechielem promulgatam, Quod ſi ſe auerterit iuſtus à iuſtitia ſua, iuſtitiæ eius in obliuione erunt, hoc eſt, quod ſibi non imputabuntur ad meritum dum in peccato mortali fuerit; quia tamen Deo grata fuerunt eo, quod in gratia facta ſunt, manent ſemper in acceptatione diuina, non tamen imputantur peccatori, quia extra gratiam, & amicitiam Dei eſt. Cum autem poſtea per veram pœnitentiam ad gratiam Dei redit, titulus reſtituitur ei, quo imputentur ei opera eius, nempe ipſa gratia, & amicitia Dei. Hæc ſententia nititur teſtimonio Prophetæ Ioelis, vbi Deus peccatoribus pœnitentibus, & ieiunãtibus pro peccatis ſuis dicit. Reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca. Sterilia tempora illa ſunt, in quibus homo in peccato verſatur, & quæ copiam bonorum fructuum exedunt: quoniam peccatum locuſta, bruchus, ac ęrugo eſt, quę bona opera rodunt, & deuorant; attamen cum ad gratiam reuertitur homo, redeunt opera illa, licet non in valore, quem tũc habuerunt, ſed ſecundum proportionem gratiæ, ad quam reſurgit. De quo conſulendi ſunt Scholaſtici Doctores vbi ſupra.

Theolo. in 4. d. 16 B. Tho. 3. p. q. 89

Ezech. 18

Ioel. 2

OPERATIO VIRTVTVM.

Ioan. 9. ME oportet operari opera eius, qui misit me, ait apud Ioannem vnigenitus filius Dei. Quod perinde est, ac si diceret. Tengo de hazer las obras como hijo de quien soy. Cada vno obra conforme al spiritu, que le rige, y gouierna. Qui spiritum Dei habet, & filius Dei est, opera facit pietate, ac sanctitate plena, id est, el que tiene spiritu de Dios y es hijo de Dios obra obras, como de tal spiritu y de tal padre, llenas de piedad y sanctidad. Quando Propheta Eliseus siccis pedibus voluit Iordanem transire, pallio Heliæ (vt ait sacer textus) percussit aquas, & non sunt diuisæ. Et dixit. Vbi est Deus Heliæ etiã nunc? Percussitque aquas iterum, & diuisæ sunt huc, atque illuc, & transijt Eliseus. Vbi alia litera habet. Percussitque aquas ipse, & diuisæ sunt. Ex quo colligitur, quod primus ictus, quem aquis infligit fuit in nomine Heliæ, secunda autem vice percussit, aquas in suo nomine & tunc apertæ sunt aquæ. O rem admiratione dignam! Quare aquæ non fuerunt diuisæ quando Eliseus nomine Heliæ ipsas tetigit, quando vero suo nomine illas percussit, tunc diuisæ sunt? Ad hoc respondetur Deum voluisse, vt Sanctus Eliseus in suo nomine aquas aperiret, vt intelligeretur aperte ipsum Eliseum Heliæ Prophetæ spiritum habere: & ideo opera Heliæ Prophetæ facere, & operari. Qui enim spiritum Satanicum habet, quæ alia opera, nisi Satanica videlicet inobedientię, superbiæ, iræ, vltionis, & his similia operaturus est? Qui autẽ spiritum Dei habent & filij Dei sunt, opera Dei, videlicet pietatis, misericordiæ, iustitiæ, patientiæ, atque aliarum virtutum operatur, & his, etiam in hoc sæculo, vita beata promittitur. Nam in prouerbijs dicitur. Fili mi ne obliuiscaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum custodiat: longitudinem enim dierum, & annos vitæ, ac pacem apponent tibi. Animaduertite, qualiter spiritus sanctus his verbis longam vitam, tranquillitatem, & quietudinem spiritualem, virtutum operatoribus pollicetur & quamuis aliqui iusti paucos

4. Reg. 2. 1

3

Prouc. 3.

dies

dies viuant, plurimi tamen dicuntur dies eorum: quia pleni
4 sunt, & bene impenduntur, sicut alibi dicitur. Cõsummatus in breui explenit tempora multa: hoc est implenit tempora sua multis virtutibus, & meritis. Doctrina est angelici Doctoris Diui Thomæ cum bonis operibus nostris, ieiunijs, eleemosy- D.Tho.2.2. nis, ac sanctis exercitijs misericordiam Dei coniungi, & sociari 9.33. atque ita, esse Deo accepta, & fauorem in diuino eius conspectu impetrare. Quæ quidem doctrina maximæ consolationis causa filijs Adæ esse debet, vt videlicet ad bene operandum & se in diuino seruitio exercendum, animentur. Si enim viscera alicuius regis ponerentur in opere, & in seruitute, quam illi exhibes, non posset non Rex ipse illa acceptare. Viscera Dei nostri sunt sua misericordia, sua bonitas, sua pietas, & clementia, hæc autem viscera diuina orationes nostras, ac bona
5 opera comitantur. Magnam ergo fiduciam habere debemus illa huic summo Deo gratissima fore. Adiecit etiam Sanctus Thomas, quod ad huius rei confirmationem fuerunt factæ plurimis sanctis reuelationes: ad quod citat, & adducit B. Augustinum, & Diuũ Chrysostomum. Imitemur igitur nostrum cælestem magistrum Iesum Christũ haziendo obras como hijos de quien somos, y prouemos ser hijos adoptiuos de nuestro padre celestial con nuestras buenas obras, sicut ipse factis ineffabilibus probauit, se esse filium eius naturalem, & verum Messiam. In Dialectica Aristotelis sunt plurima loca, quibus rerum veritas probari potest, videlicet à diffinitione, à diuisis, à coniunctis, à simili, & alijs multis. In Dialectica vero Christi vnicus est locus, quo fidelis seruus, & filius Dei adoptiuus comprobatur, vi-
6 delicet ab operibus.

Operatio virtutum.

PRopheta Isaias sic nos admonet. Discite bene agere: quod Esa.1. perinde est, ac si dicat. Antequam bona opera faciatis, addiscite, quo pacto ipsi operari debeatis, videlicet cum studio, & meditatione, vt sic in cõmodum, & vtilitatẽ prodeant. Certissimũ est, nullũ esse officiũ seu artẽ licet infima, & abiecta sit, quæ prius studio non exerceatur, & addiscatur. Sutor non prius fa- simile. cit calceos, quã artẽ illã faciendi calceos addiscat: sic de sarcinatore, & alijs mechanicis artificibus: & cum hoc in hijs artibus mechanicis contingat, homines solummodo bona opera

facere

facere volunt abſque eo, quod illa facere prius addiſcant, nec intelligãt. O terrible miſeria, que aun las obras vanas, como es jugar qualquiera juego las aprendes primero, y que ſolo el obrar bien no lo quieres aprender? Quid, obſecro, peccarunt bona opera, vt ſic ea ſine ſtudio operari intendas? Nunquid illa ſunt magis impertinentia, & quæ minus tibi profutura ſunt? Minime profecto, ſed tu illa minus æſtimas: ſino dime quando te puſiſte à contemplar la vida de Ieſu Chriſto para por ella aprender a perdonar las injurias, à mortificar la carne, y a hazer obras de miſericordia? Nunca. Idcirco iniurias non condonas, & alia opera bona tam imperfecte operaris. Ob hoc ſine dubio conqueritur Deus per Iſaiam Prophetam de vinea ſua dicens. Expectaui, vt faceret vuas, fecit autem labruſcas. Expectaui, vt vinea mea mihi dulces vuas, produceret, & præbuit vuas acetoſas, ſignificans per hanc ſimilitudinem, quan deſabridas, y quan ſin ſazon le damos nueſtras buenas obras. Diſcite ergo fratres bene agere, enſayaos primero en las buenas obras que las hagays. De quolibet enim eorum qui hoc faciunt, inquit Regius Propheta. Omnia quæcumq; faciet proſperabuntur.

7 Iſai. 5

8 Pſalm. 1

OPE-

OPERATIO BONORVM.

operum in peccato.

DOna iniquorum non probat Altiſsimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum, nec in multitudinem ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis: inquit Eccleſiaſticus. Animaduertant hoc qui tota vita in peccatis perſeuerantes huiuſmodi donis, & ſacrificijs ſalutem ſibi in morte pollicentur. Vt enim inquit Beatus Auguſtinus: ſicut non impediunt à vita 2 æterna iuſtum quædam peccata venialia: ſine quibus hæc vita non ducitur: ſic ad ſalutem æternam non proſunt impio aliqua bona opera, ſine quibus difficillime vita cuiuſlibet peſſimi hominis inuenitur. Verum ſicut in regno Dei velut ſtella, à ſtella, in gloria differunt ſancti: ſic in damnatione pœnæ tolerabilius erit Sodomæ, quam alteri ciuitati, & erunt quidam duplo amplius quibuſdam gehennæ filij. Cęterum de ſacrificijs, ac donis piorum idem Eccleſiaſticus ait. Oblatio iuſti impinguat altare, & odor ſuauitatis eſt in conſpectu Altiſsimi. Verum eſt tamen quod (ſicut Beatus Thomas eleganter docet) homo bonis operibus, quæ agit, dum eſt in peccato mortali, ad conuerſionem Dei diſponitur: ſicut ille, qui vltima, ac diffinitiua ſententia morti propter aliquod crimen damnatus eſt, & in bellum 3 Regis mittitur, atque ibi tam præclara facinora, & egregia facta edidit, vt ea audiens ipſe Rex paulatim odium, quo eum proſequebatur à ſe expellat, & amittat, ac tandem illi ſcelera parcit, cum ab ipſo venia poſtulatur. Sic licet peccator ſecundum præſentẽ iuſtitiam ad ęternas inferni pœnas damnatus ſit, tamen propter bona opera, quę facit, licet ſit in peccato mortali, ad veram pœnitentiam, atq; ad ſummi Dei veniam diſponitur.

Eccleſ. 34.

B. Aug. li. de ſpiritu & litera.

Eccleſ. 35

B. Tho. 1. 2. q. 21.

OPE-

OPERVM MERCES.

B.Chry. ho. 36.ad populum Antioc.

DIVVS Chrysostomus in quadam homilia ad populum Antiochenũ ait. Sed retributionem quæris? Multi quidem & hic receperunt, & modo non recipiunt. Sicut gulosi, insolentes, expertes honestatis, & ventris serui ad regale vocat cõuiuium, nec congruã horam expectantes paruulorum infantiam more suũ corrumpunt lætitiam præuenientes, & vilioribus se ipsos cibis saturantes: ita scilicet, & hi mercedem hic exquirentes, & accipientes, futuram dimittunt. Et fænerans quidem post multos annos sortem recipere concupiscis cũ periculo nec sortem recipiendi, vt mora maius accipias fænus: hic vero statim repetis, & hæc dum non hic semper, sed illic continuo fis mansurus, non hic iudicari, sed illic pœnas subire debeas. Et si quis tibi quidem domos, vbi manere non debeas, parasset, magnum existimares detrimentum id factum: nunc autem hic vis locupletari, vnde statim, & ante vesperam es migraturus.

idẽ ibidem hom. 53.

Idem ibidem inquit. Si quis aurum tibi debens in altera moranti regione, nec seruos habenti, nec domum reportare valenti mutuum se dare promitteret, etiam atque etiam rogares, ne tibi peregre, sed domi potius id erogaret. Illa vero spiritualia, & ineffabilia vis hic accipere? Et quantæ sunt ista demẽtiæ? Nam si hic quidẽ ceperis, omnino corruptibilia recipies: si vero tempus illud expectes, incorrupta tibi, & immortalia reddentur. Si recipis hic, plumbum recepisti: si vero illic probatum aurum.

OPERVM OSTENTATIO.

BEATVS Gregorius in moralibus inquit. Hostes ad rapinam prouocat, qui latronum notitiæ diuitias denudat. Quo vsque enim ab æternæ patriæ securitate disiungimur, per latronum insidiantiũ iter ambulamus. Qui ergo in itinere deprædari formidat, abscondat necesse est bona, quæ portat. B. Greg. lib. 8. Moralium

Idem ibidem ait. Quo arbor altius ad superiora surrexerit, eo ventorum vim vehementius sentit: quo quisque plus in bonis operibus attollitur: eo amplius ab ore laudantium flatu fatigatur. Si arbor adhuc in semine est, metuendum, ne putrefiat, si ad huc virgultum prodijt, curandum, ne hanc manus elationis tangat, atque à viriditate suę actionis arefaciat: si, valente iam robore, ad alta se subleuat, valde formidandum, ne hanc admotæ laudis vĕtus graviora radicitus euellat. Qui se auditis suis laudibus, extollit quid aliud iste, quam aurum, vel argentum reprobum, fuit, quem videlicet linguæ fornax consumpsit? Arbor sæpe quæ vnius venti impulsu ita impellitur, vt ne iam posse eruiri deatur, alterius è diuerso mouentis flatu erigitur, & quæ hac ex parte inflexionem pertulit, ab alia ad flatum redit. Ita nos Dei moderamine, sæpe cum vox laudantis eleuat, lingua detrahẽtis humiliat. Idem lib. 22. c. 8. simile.

Plinius ait. Camęleon maximum habet pulmonem, & nihil aliud intus: ita quidam præter ostentationem, & ventosam iactantiam, nihil habent. Plin. lib. 11. cap. 32. simile.

ORA-

ORATIO.

Psalm.118

EXponens Beatus Augustinus verba illa: Os meũ aperui, & attraxi spiritum, inquit. Os meum aperui in oratione, & attraxi, vel auxi spiritum. Oratio quippe, & auget, & ad se spiritũ Domini attrahit: sicut Apostoli orantes Spiritum sanctum ad se traxerunt. Nam sicuti qui respirat interiorẽ quidẽ aerem calidũ exterius efflat, rursusq; frigidiorem colligit: sic in oratione animus ex charitatis ardore suspiria, gemitus, voceſq; exterius emittit, lachrymas exprimit, sed ab extra rursus refrigerandum spiritum Dei, tãquam sui reciprocum munus trahit. Qui enim totum spiritum suum coram Deo deuote effundit, ipsius Dei spiritũ pro remuneratione colligere solet. Vnde recte dicit. Os meũ aperui, & attraxi spiritũ. In orationis exercitio omnia virtutũ opera miro quodãmodo in lucẽ prodeunt, est enim oratio veluti rota maior in horologio, ad cuius motũ cęterę rotę mouẽtur, non maior est oratio, multę enim alię virtutes præeminẽt, tamen, cũ ipsa in opus exit, cęteras etiã in opus trahit. Fides ibi credit, fidit q̃; charitas etiã, tũc in chorum psallit, liqueſcit quippe cor præ amoris teneritudine in oratione, spes autem in alta se iactat cum in oratione animus in Deũ eleuatur, spe quippe, tanquam ala quadã vsq; ad conspectum Dei se extollit, in chorum hunc etiã humilitas exit, cursumque suũ atque opus exercet, cum suam paruitatem, Deique celsitudinẽ fatetur: sic etiam patientia expectat, & deniq; omnes virtutes oratio quasi in lucẽ prodire facit in chorũ, quas corã Deo, cęlestibusq; educit. Quod qui magis in tali exercitio expertus est, melius edocere valebit. O virtutũ omniũ conseruatrix oratio, fælix, qui te perpetuã sociam habet. Hęc mundũ calcare, & omnia vt stercora reputare facit, dęmonem fugat, superbiam eliminat, deniq; omnia vitia in exilium agit. Quare Beatus Paulus ad Ephesios scribens, postquam Christianum hominem Christianis etiam armis induerat, pro lorica iustitiam, pro galea spem, pro scuto fidem pro gladio verbum Dei porrigendo, quasi vltimum colophonem addens subdit. Per omnem orationem, & obsecrationẽ orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni in-

Actuum. 12

Simile.

simile.

Ad Eph. 6. c.

4 ni instantia,& obseruatione,ac si aperte diceret. Singula vobis arma ad singulos hostes contuli; nunc autem accipite armaturam vnam, quæ omnium vicem gerit; Per omnem orationem, ac si oratio omnes debellaret hostes. Cæteris armis spiritualibus non semper vti poteritis, vt pote ieiunio, solitudine, infirmorum cura &c. hac vero semper, & vbique bellare valebitis; seiungit quippe oratio à terrenis mentem, cælestibusque copulat, ac vnit. Nam sicut cymba, quæ fune agitur, quanto plus funem versus aliam ripam agimus, tanto ab alia cymbam deuiamus. Sic animam, quæ in hac corporis scapha inter cælum,& terram stat, si funi huic, qui oratio est, manum apponimus & à terra plus eam separamus, tanto magis Deo eam propinquiorem reddemus. simile.

5

Oratio.

FRequenter in libro Canticorum myrrhæ, & thuris mentio fit quia Ecclesia ipsa, quò ad piorum cætum attinet, mons myrrhæ, & collis thuris est: ideo inquit sponsus. Ibo ad montem myrrhæ,& collem thuris. Et inferius ait. Veni in hortum meum soror mea, sponsa: messui myrrham meam cum aromatibus meis. Veni autem in hoc loco præteriti temporis est, non præsentis imperatiui, vt Græca,& Hebræa lectio facile ostendunt. Myrrha autem mortificationem, thure vero orationem significari notissimum est. Harum autem præcipue virtutum inter omnes alias mentio fit: quia cum spiritualis vitæ scopus sit secundum meliorem nostri partem, nempe spiritum angelo 6 rum more viuere,& cœlestia semper meditari, hoc officium oratio idest mentis eleuatio exequitur: cæterum quia cupiditatis nostrę,& mollis carnis educatio atq; indulgentia nos in hoc spirituali studio magnopere remorantur, & ascensum impediunt ideo mortificatio orationis comes adhibetur, quæ omnia hæc impedimenta amoueat,& abscindat, carnem ipsam crucifigens cum vitijs, & concupiscentijs suis. Qua mortificatione, qui carent, vbi primum orare, & mente in cælum conscendere nituntur, in ipso nixu, & conatu suo curarum agminibus impediti ad ima quodammodo inuiti sæpe, & reluctantes deijciuntur: quia sine scalis, aut adminiculis sublimia petere voluerunt. Cant. 4. Cant. 5.

ORATIO.

B. Chryſ. lib. 2. de oratione. simile.

BEatus Chryſoſtomus libro de oratione ait. Quemadmodum ciuitas, quæ muris cincta non eſt facile venit in poteſtatem hoſtium, propterea quod prorſus abſit id, quo fuerat hoſtium incurſus arcendus: ſic & animam non munitam precibus diabolus facile in ſuam redigit ditionẽ, nec multo negotio omni ſcelere implet. Et alibi inquit idem Sanctus Doctor. Nõ leonis rugitus beſtias ſic fugat, vt iuſti oratio Dæmones. 7

Idem Hom. 13. in acta apoſtolorũ. simile.

Idem libro ſecundo, De orando Deum ait. Si quis dicat animæ neruos eſſe deprecationem, videbitur verum dicere. Quemadmodum enim corpus neruis cohæret, currit, ſtat, viuit, & compactum eſt adeò, vt ſi neruos excideris, vniuerſam corporis harmoniam diſſolueris. Itidem animę per ſanctas preces ſibi conſtant & compinguntur, ac pietatis curſum facile peragunt. Ibi demq; ait. Si re ipſum oratione deſtitueris, perinde feceris, ac piſcem ex aquis extraxeris. 8

simile. Idem Hom. 24. in Matthæum. simile.

Idem in quadam homilia ait. Ab hominibus cum aliquid expoſcis, & moleſtus omnino, & oneroſus videris: Deum vero, quando id non facis, tunc amplius vt tibi indignetur accendis; ſi vero permaneas poſtulando, etiam ſi non cõtinuo accipias, accipies tamen.

Idẽ Hom. 15. ope. impe.

Idem ait in quadam homilia. Sicut nec miles ſine armis eſt aliquid, nec arma ſine milite: ſic nec oratio ſine ieiunio, nec ieiunium ſine oratione.

Idem Homi. 24. ad populum Antiochenum. simile.

Idem in alia homilia ait. Non ita rubiginem excoquere ſolet, ſicut oratio nocturna noſtrorum rubiginem peccatorum. 9

Idem Homi. 7. ad popu. Antioche.

Idẽ in quadã homilia inquit. Nõ ita fontes aquarũ hortos reddunt fertiliores, vt orationis plantã lachrymarũ fontes irrigãtes ad maximã excreſcere faciunt altitudinem, & orantem coram Domino conſtituunt; hinc enim maxime fit, vt exaudiantur.

Idem ibidem ait. Et tu dicis: Quid mihi opus eſt oratione? Propter hoc indiges, quia indigere te non credis: nam ſi Deus noſtrũ in orationibus torporẽ, & negligentiã exquirat, & quod in eius conſpectu poſiti orantes, nec tantum ei præbemus honorem, quantum ducibus milites, quantum amicis amici, amicũ enim alloquens, hoc cũ attentione facis, Deo autem pro peccatis occurrens, pro totq; criminibus veniam petens, & rogans tibi remiſſionẽ fieri torpes, & genibus tuis humi proſtratis circa fo-

10 ca forum, & domum mentem tuam vagari frequenter dimittis ore tuo frustra nugante, & in cassum, nec hoc semel & bis, verum & frequenter patimur.

Beatus Augustinus de perfecta iustitia inquit. Quemadmodū serpentis quoddam genus est, cum ad bibendum, priusquam ad fontē venit, omne venenum euomit. Ita Christianus, cum ad orandum accedit, omnē iracundiā, & odiū proximi deponat. B. Aug. de perfecta iustitia ad Iulianum. simile.

Idem in quodam tractatu ait. Sicut si velles implere aliquem sinum, & cognoscens quam magnum sit, quod dabitur, extendes sinum vel sacci, vel vtris, vel alius rei, vt extendendo facias capaciorem. Sic Deus differendo petitionem, extendit desiderium, desiderando extendit animam, extendendo facit capacem eorum, quæ oculus non vidit, & auris non audiuit.

11 Isidorus Clarius in quadam oratione ait. Quicūque hoc orādi dono prædi ti sunt, ingente priuilegio sunt donati; similes enim sunt eis, quos Reges in familiares habent, vt eorū ingressus ad eosdem Reges non prohibeatur, quod summi honoris loco censetur, & quibus hoc permittitur, inter omnes beatissimi existimantur. At vero per hanc orationem in autoris omnium Dei familiaritatem venire quantæ dignitatis esse iudicandum est. Quod si quis moueatur, quod cum Deus sciat prius quam petamus quid nobis opus sit, cur expectat donec postulemus? Qua in re sciendum est precationes nostras non idcirco adhiberi, vt ad eas flectatur Deus, & inclinetur ad nos, qui paratissimus est ad nobis benefaciēdū, ac nobis vltro se offert, sed est oratio (quēadmodū prestantissimi ante nos dixerunt) veluti aurea ca
12 tena è cælo in terram demissa, per quā qui ascendere velit, videtur quidem cathenam ad se trahere; re autē vera trahitur ipse ab illa in cælum. Non est ergo necessaria oratio ad permouendum Deum, sed ad nos illius donis suscipiendis præparandos. Isidorus Clarius. simile. Quare coramus cū Deus sciat quid nobis opus sit ante quā petamus.

Oratio.

PEtere beneficia à Deo, est, ipsum laudare, & glorificare, atq; ita ipse Dominus ait. Inuoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me. At cum Deus plurimum habeat, quod dare possit, & re vera plurimū dare desideret, vult, vt ab eo plurimum petamus. Atque ita Isaias Propheta ex nomine Dei ad Achaz dixit, Pete tibi signum à Domino Deo tuo in pro- Psalm. 49. Isai. 7.

fundum inferni, siue in excelsum supra. Quasi dicat. Postula à Deo, & non vtcunque postules, sed postula rem aliquam per grandem, postula, inquam, vt tibi infernum ostendat, vel, vt cælum aperiat, & angelos demonstret. Cumque Achaz esset idolo latra, respondit. Non petam, & non tentabo Dominum. Vbi alia litera habet. Non petam, & non glorificabo Dominum. Sed Sanctus Propheta, vt nobilissimum Dei ingenium, & propensionem magnam, quam habet ad magnifice elargiendum, ostenderet, dixit. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, hoc est, Pues tu no quieres pedir por no honrar à Dios, el hara como quien es, y nos dara a su hijo hecho hombre. O immensam bonitatem tam liberalis Domini, & quam merito de eo sacra spon
Cant. 5. sa in Canticis ait. Manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hiacinthis. Et alia litera habet. Manus eius orbes aurei, habentes in- 14
clusum hiacinthum, hoc est manus eius sunt velut globi aurei, & intra se gemmas, ac lapillos pretiosos habent, ideſt, sunt manus liberales, & quæ interius sunt magis mysterioſę, quam ex-
Psalm. 67. terius. Hinc etiam appellatur Dominus Deus salutarium nostrorum, qui videlicet non vnam, sed multiplices nobis salutes largitur. Ex quo apparet ad illum nobis in omni pressura confugiendum esse. Si enim suppellectili aliqua indigentes, ad eius rei artifices pergere solemus, quid aliud cum salutis egentes simus facere debemus, quam ad eum confugere, qui salutis
Psalm. 140. autor, & velut artifex est? Sed aduertendum est regium Prophetam dixisse. Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Incenso comparatur oratio: nam quemadmodum in infirmantium cubilibus thus, aut vnguentum aliquod 15
suaue cremare solemus, quo cubilium eiusmodi fœtorem comSimile. primamus: sic orationibus feruidis cor nostrum perfundimus, hoc est, çahumamos, vt male olentium desideriorum fœtorem auferamus, quod nemo verum esse intelligit, nisi expertus fuerit.

ORA-

ORATIONIS COMITES.

ORATIO Est velut delicatissima virgo. La oration es como vna dama muy delicada y assi es menester que la sustenten todas las virtudes, la piedad. Ideo namque scriptum est, Da te & dabitur vobis. Angelus Sancto Thobiæ dixit. Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna magis, quam Thesauros auri recondere, quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit Thobiç. 12.

2 inuenire vitam æternam. Hic ostendit Angelus admirabiles operum misericordiæ effectus, & ad hoc possunt adduci verba illa Isaiæ Prophetæ. Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate; hoc est, confortate manus, & ad eleemosynam eleuate, quas auaritia ad terram submisit. Et roborate genua pauperum debilia ex necessitate eleemosynis vestris. Isai. 35.

Vel aliter, post eleemosynam roborate genua vestra ad orationem animabus vestris valde vtilem; habetis enim illa valde debilia ad orandum, quia rarissime illa orationi inclinatis. De animalibus illis mysteriosis, quæ vidit Ezechiel Propheta sic in sacra escriptura legitur. Manus hominis sub pennis eorum. Vbi significatum est, quod sub oratione, & contemplatione debet esse opus charitatis, & pietatis, quod has duas alas sustentet. Et in Apocalypsi dicit Beatus Ioannes se vidisse venerabi- Ezech. 1.

3 les illos senes, qui habebant phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum. Vocat Sanctus Apostolus orationes phialas aureas, eo quod orantium, ac deprecantium corda iam non debent apparere, aut reputari carnea, sed aurea, hoc est charitate feruida, ideſt los coraçones de dos que oran ya no han de parecer de carne sinô de oro de charidad. Quemadmodum ferrum in fornacem ignitam inclusum iam non apparet esse ferrum, sed ignis: sic cor per orationē in Deo immersum iam non debet apparere carneum, sed igne amoris inflammatum. In actibus Apostolorum legitur Deus Ana- Apoc. 5.

niam sic fuisse allocutus. Quære Saulum nomine Tarsensem; Actuum. 9.

ecce enim orat. Quid hoc est Domine? Raptus, & absorptus est totus Paulus & tu dicis illum orare? Ita plane, ad significandum quod oratio defectu beatitudinis est quędam gloria, ideſt, Como señor teneys lo arrobado y arrebatado en la gloria y de zis que ora? si para significar que en absencia de la bienauenturãça la gloria es la oraciõ: atq; ita quoties quis perfecte orat, efficit aliquo modo actus hominis beati: nam inter ea, quæ beatis competunt, vnum est, habere semper cor suum in Deo. In sacro Genesis libro legitur Patriarcha Iacob cum Deo fuisse luctatus, arma vero, quibus luctatus est, fuerunt oratio, & lachrymæ, vt Oseas Propheta testatur his verbis. Fleuit, & rogauit eum, cumque Deus omnipotentia sua dimicaret, & Iacob oratione, ac lachrymis contenderet, tandem ei Dominus dixit. Dimitte me. Et non dimisit illum Sanctus Patriarcha, quousque ab eo benedictionem accepit. O admirabilem orationis potentiam! Oportet etiam, vt orationẽ comitetur humilitas: nam, vt ait Ecclesiasticus; Oratio humiliantis se nubes penetrabit: & donec propinquet non consolabitur, & non discedet donec altissimus aspiciat. Pulchre hoc manifestatum est cum Dominus humili Moysi dixit. Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, faciamque te in gentem magnam. Super quo ait Beatus Gregorius in Moralibus. Quid est dicere seruo, Dimitte me, vt irascatur furor meus, nisi deprecandi ausum præbere? Ac si dicat, cogita quãtum apud me valeas vt obtinere possis, quod exoras; & capite duodecimo eiusdem libri inquit. Sancti, qui iræ Dei obuiant, ab ipso accipiunt, vt contra eum opponantur, & contra ipsum se cum illo erigunt, eosque diuina vis sibi secum opponit: fouet enim eos intus gratia irascentis, vt aduersus iram sæuientis exterius obtineant. Alia etiam socia orationis debet esse efficax fiducia in Dei veritate, atque eius infinita bonitate, siquidem ipse nobis ait. Amen, amen dico vobis, siquid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Hoc verbum, Amen, est Hebræum, & deriuatur ab hoc verbo Aman, quod significat esse aliquem fidelem, stabilem, & permanentem. Atque ita aliquando aduerbium est iurantis, & significat vere, fideliter. Aliquando etiam nomen est, & significat fidem, aut veritatem: atque ita existimant aliqui quotiescunque hoc verbum, amen, in Euangelio duplicatur,

4

Gene. 32

Oseæ. 12

5

Eccle. 35

Exodi. 32

B. Græg. lib. 9. Moza. c. 11

6

Ioan. 16.

7 tur, in primo loco esse nomen, in secundo vero aduerbiũ, ita, vt sit sensus. Ego veritas (loquitur enim Iesus Christus Saluator noster) vobis certissime ac fidelissime hoc, vel illud dico. Qui modus loquendi dignitatem, veritatem, ac firmitatem sacrosan cti Euangelij maxime cõmendat, siquidem Iesus Christus, qui summa veritas est nobis cum iuramento vere, fideliter, ac firmiter loquitur. Est etiam aduerbium petentis, & desiderantis maxima cum vehementia, vt aliquid fiat, & perinde est, ac si dicatur, fiat, ac fere significat id, quod nos vocabulo Arabico à nostro Hispanico idiomate accepto dicere solemus, Oxala, atque ita cum dicitur, amen, perinde est, ac si dicatur oxala se haga, Alia orationis comes est gratitudo, & ita Beatus Apostolus inquit. Cum gratiarum actione orationes vestræ innotescant
8 apud Deum: nam qui se gratum Dei beneficijs ostendit, cum hoc disponitur, & dignus efficitur ad alia plurima recipienda. Sic idem Apostolus se obseruasse docet ad Ephesios scribens his verbis. Non cesso gratias agens pro vobis memoriã vestri faciens in orationibus meis, vt Deus Domini nostri Iesu Christi pater gloriæ det vobis spiritum sapientiæ, reuelationis in agnitionem eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis. Vbi duo præcipue notanda sunt, primum qualiter Sanctus Apostolus non cessabat in orationibus suis gratias agere pro beneficijs non solum sibi, sed proximis collatis tanquam gratissimus. Secundum ad quid vult oculos nostros illuminari? scilicet vt consideremus hoc mirabile legis nostræ, quæ sit spes vocationis nostræ, & quæ sint diuitiæ gloriæ hereditatis,
9 quam speramus: talia enim præmia nulla lex suis obseruatoribus vnquam ita promisit. Quid sperat obseruator legis Dei? Hereditatem immarcescibilem, incontaminatam, æternam in cælis, videre scilicet Deum facie ad faciem. Alia comes orationis est attentio: sunt enim multi, qui ore tantum Deum honorant, & tantum ore orant, corde vero diuagantur, de quibus Dominus per Isaiam inquit. Abijt vagus in via cordis sui: vias eius vidi, & dimisi eum. Vagus in via cordis sui vadit, qui leui cogitationum mobilitate, & affectionum ducitur nõ animaduertens, quid cogitat sicut homo vagus nescit, quo vadit. Nihil enim humano corde fugacius; vnde ait Beatus Gregorius. Cor foris vagat, & corpus solum in templo remoratur. Sic oran

Ad Philip. 4.

Ad Ephe. 1.

Isai. 57.

Hierem. 48. tes maledictio illa, quæ apud Hieremiã habetur cõprehendit, 10
ſcilicet. Maledictus qui facit opus Domini fraudulẽter. Nõne
vobis maxima fraudulentia videtur, quod cum Deo cor, affe-
ctio, amor, & intentio debeatur ſolum illi verba præbeatis. Pe-
te ergo à Domino, vt cor tuum foris diſperſum, & profugum
ad ſe ipſum reducat, & tunc tibi etiam conueniet, quod Domi
nus ſtatim per Iſaiam in ſupra dicto loco ſubiungit. Reduxi
eum, & reddidi conſolationes eius. Vnde infertur, quod quan
Pſalm. 29. do vagus erat, conſolationes illi deerant. Quod autem hoc po-
ſtulandum ſit à Domino verba regij Prophetæ declarant, qui
poſtquam dixerat: Cor meum dereliquit me, continuo ſubiun
git. Complaceat tibi Domine, vt eripias me. Quaſi dicat; Meis
viribus cor meũ reuocare minime poſſum, niſi ſim tuo adiuto
rio ſuffultus. Non igitur voce tantum nobis orandum eſt, ſed 11
corde potius diuino amore inflammato. Maxime etiam opor-
tet, vt orationem obedientia ſubſequatur, & comitetur, vt Bea
B. Greg. li. 5. Mora. c. 30. tus Gregorius in Moralibus inquit. Sæpe Deus eius precem
in perturbatione deſerit, qui præcepta eius in tranquillitate
contemnit. Sanctos etiam in afflictione adiutores non habet,
qui habere ſocios in hilaritate contemnit. Denique triſtitia, &
lachrymæ ſolent eſſe optimæ orationis comites. Vnde idem
B. Greg. in Morali. libr. 10. c. 15. Beatus Gregorius in Moralibus ait. Apud iudicem miſericor-
dem ſæpe triſtitia, quæ orantem aggrauat, ipſa ſubtilius
orat pro nobis. Ideo dicit; Cum te conſump-
tum putaueris, orieris,
vt lucifer.

ORA- 12

ORANTIS DISPOSITIO.

TERTVLIANVS Inquit. Fideles die Dominica solere stantes orare, quod quidem præceptum fuit in prima Nicena synodo, vnde ortũ est nomen stationis: vocabãt enim stationem cõgregationẽ vbi stãtes orabãt Oratio, quę fit flexis genibus, est proprię eius, qui veniã postulat, illa autem, quę fit ab eo, qui stat orans, est particulariter, & proprie eius, qui veniã impetrauit. Ideo inter Pascha, & Pascha stãtes oramus insi-
2 nuãtes nos per pœnitentiam, quã in quadragesimã egimus, veniam consequutos fuisse. Cumque olim in primitiua Ecclesia omnes Christiani præuia confessione sacratissimam Eucharistiam in die Dominica acciperent, tanquam illi, qui veniã consecuti fuerant, stantes in illa die orabãt. Et quamuis hoc ita sit, vera tamen cordis humilitas iustum inuitat, vt se coram diuino cõspectu profundissime inclinet. atq; ita prostratus, & humilia tus nõ postules ò frater â Domino vltionem de hostibus tuis, nec diuitias, aut voluptates; ipse enim tibi respondebit. Regnũ meum non est de hoc mundo. Pete ab eo pacem, quia ipse est pax nostra, qui fecit vtraq; vnum. Postula humilitatem, & mansuetudinẽ, quia ipse est mitis, & humilis corde. Postula regnũ eius, sicut fecit bonus latro. Postula, vt in domũ tuam veniat, si-
3 cut venit ad domũ Centurionis: postula, vt animã tuam sanet sicut filiam Chananęę sanauit; postula, vt tibi lumẽ præbeat, sicut illuminauit cæcum; postula, vt te spiritualiter resuscitet, sicut resuscitauit corporaliter Lazarum: postula, vt tibi peccata condonet, & parcat, sicut Magdalenæ pepercit; postula, vt sit hospes tuus, sicut voluit hospitari à discipulis pergentibus in Emaus: postula, vt tibi porrigat manũ, sicut eam D. Petro porrexit, teq; respiciat, sicut ipsum respexit: postula, vt te ad se attrahat, sicut attraxit Diuũ Matthæum. Accede ergo cum fiducia: ipse enim tibi hæc omnia concedet, si illa cordis humilitate expostulas. Nam si cum ligatus esset ab impijs Iudæis, auriculæ Malchi recordatus est, & cum ad columnam ligaretur nõ est oblitus Petri, & cum sacratissimam crucem in humeris

portaret, illius magni ponderis obliuiſcens de mulieribus, quæ propter ipſum deplorabant, compaſſus eſt: ſi in cruce pendens, 4
ac doloribus immerſus oculos in latrone fixit, eique regnũ dedit, quomodo nunc, quando ad dexteram patris in gloria ſedet, tecum non erit liberalis.

ORATIONIS IMPETRATIO QVARE differatur.

Pſal. 36. REGIVS Propheta Dauid quid agere debeamus, 1
vt orationes noſtræ valeant, & meritum habeant apud Deum, nos docet inquiens. Delectare in Domino, & dabit tibi prtitiones cordis tui. Delectari in Dño hic, eſt actus puriſsimi amoris producere, dum de bonis, excellentijs, ac perfectionibus Dei cõplacemus, & quanto magis homo in hoc delectatur, tantomagis excellentiores ſunt actus eius, magiſq; ipſe diſponitur, vt Deus in illum beneficia conferat, & licet aliquando ea differat Deus, non tamen ideo homo fiduciam amittat: ſolet etenim Deus ea differre pro maiori noſtra vtilitate. In Geneſi dicitur. Sarai vxor
Gene. 16. Abrahæ non pariebat. Quę verba magnam in ſe emphaſim habent, atq; admirationem inducunt, quaſi dicat ſacer textus. Quanquam Deus Patriarchæ Abrahę promiſerat, ſe ei daturum eſſe generationem, non ideo Sara non erat ſterilis, vt antea, nec 2
fęcunda fiebat: id eſt, Por mas que Dios auia prometido a Abrahan que le auia de dar generacion no por eſſo Sara dexaua de eſtar eſteril como de antes. Orem admirandam! Quando Deus primã promiſsionem Abrahæ fecit, erat ipſe Patriarcha ſeptuaginta quinque annorum, quando autẽ Sara concepit nonaginta annos nacta erat, Abraham vero centum annos adimpleuerat. Animaduertite quomodo, & quo tempore expectauit Deus hoc magnum beneficium illis conferre, vt videlicet aperte conſpiceretur, & appareret, id opus Dei eſſe: nam ſi citius, & in minore ætate Sara peperiſſet non tam aperte cognoſci poſſet hoc eſſe particulare opus Dei. Sic ſolet Deus promiſsiones, & be-

neſi-

3 neficia differre quousque homo intelligat non posse sibi humana via auxiliũ præstari, & subueniri, quando iã in nulla re huius mundi, sed in Deo tantũmodo fiduciam collocat, ac tandẽ aperte cognoscit ab ipso solo altissimo Deo auxiliũ sibi esse venturũ, vt cũ regio Propheta dicat. Dñs firmamentũ meum, & liberator meus, Deus meus virtus mea protector meus. Perpẽdite obsecro, quãtam fidẽ, & spem Patriarcha Abrahã tam longo tempore habebat? Dios para con el tã callado, y tan tardio y el siempre con grande esperança. Videbatur Deus oblitus esse promissionis, quam Abrahæ fecerat, ipse vero spem tam viuam habebat sicut quando illa sibi promissio à Deo facta fuit. Psal. 17.

Propheta Habacuc inquit, Deum in ira suam ostendere misericordiã, quod quidem aperte ostendit, quando grauissime of-
4 fensus ab Hebræis, & rogatus à S. Moyse, vt eis parceret, dixit. Dimitte me, vt irascatur furor meus. Admirabilẽ clementiam Deus hic manifestauit, significãs his verbis posse infinitã potentiam suã ab hominibus impediri: atque ita maiorẽ occasionem Prophetæ Moysi dedit, vt ab ipso, quod volebat, postularet, quã vt ipsum à petitione auerteret. Quis ergo non orabit audiẽs Deũ posse capi, & impediri ab hominũ orationibus, sicut re vera captus fuit à deprecationibus sancti Moysi, vt testatur regius Propheta his verbis. Dixit, vt disperderet eos, si non Moyses electus eius stetisset in cõfractione (hoc est in corde humiliato) in conspectu eius. In hac cõfractione & humiliatione cordis docuit S. Propheta, quomodo orare debemus. In libro etiã Numerorum orãti pro populo Prophetæ Moysi Dominus dixit:
5 Dimisi propter nomen tuum. Sed quomodo ait, Dimisi, cum postea, vt ibi apparet, populum punierit? Ad hoc respondeo, ipsamet Domini verba se exponere: non enim ait Dominus simpliciter, Dimisi, sed adiecit: secundum verbum tuum, & hoc erat, quod præcipue Sanctus Moyses deprecatus fuerat, vt videlicet populum illum Dominus non destrueret omnino, sicut comminatus fuerat, vel dimisit eis culpam, sed non pœnam, vel dimisit eis pœnam æternam, quam meruerant. Patriarcha etiam Iacob nos orare docuit, de quo in Genesi legitur, quod postquam maximam diligentiam adhibuit, quando fratrem suũ pertimescebat, ad ipsum munera mittens, diuidensque familiam suam per turmas, tandem, post-

Exod 32.

2. Psalm. 105

Num. 14.

Gene. 32.

quam

quam omnia recto ordine disposuit, solus remansit, vt melius 6
posset orationi vacare. De manera, que lo vno y lo otro se ha de hazer en los trabajos, haziendo por vna parte las diligencias posibles, y por la otra acudir a Dios en la oracion. Deniq́ue postquam orauerat. S. vir, & fratrem suum Esau cum quadringentis militibus ad se venientem vidit, ipsum verbis dulcibus, & humilibus placare conatus est; Deus autem cor ipsius Esau, qui iracundus contra fratrem suum venerat, ita mutauit, vt non solum Sanctũ Iacob non læserit, verum etiam ipsum amplexus fuerit, & cum illo collachrymatus.

ORATIONIS EFFICACIA. 1

Ad Philip. 2

AD Philippenses scribens Beatus Paulus inquit. In nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. Omnes creaturæ, teste Sancto Apostolo, genu quidem huic sacratissimo nomini flectunt, at vero pater cælestis caput illi inclinat libenter annuens, & concedens omnia, quæ in hoc nomine petuntur. Animaduersione tamen maximè hic dignum est, quod Christus Dominus vnum nobiscum effectus est. Quo fit vt, cum propter illum petimus, non modo nobis sed illi etiam quodamodo petimus, neq́ue modo tam nostram quam illius causam agimus. Illa San-

Esther. 7. cta Esther, cum salutem, & vitam populi sui ab Assuero petit, sibi 2
petit dicens. Dona mihi animam meam, pro qua rogo. Quid ergo mirum si, cum caput nostrum interpellat pro nobis, salutem sibi petat, quam petit nobis, quando vnum nobiscum factus est? Quod si toties in psalmis peccata nostra appellat sua (quia videlicet in se expianda suscepit) quid mirum, si necessitates quoq́ue nostras appellet suas, & pro eis tanquam pro suis interpellet?

Super illa etiã verba Psalmi 2. Vbi ait pater æternus loquẽs filio: Postula à me, & dabo tibi gentes, ponderandũ est illud verbum, tibi. Christo enim dat pater, quod nobis dat. Quare cum tibi gratiã per Christum petis, Christo ipsi quodammodo petis,

3 tis,quia propter illum petis? Sicut enim Christus ipse ait, quod vni ex minimis meis feciſtis,(quia videlicet propter me feciſtis) mihi feciſtis: ita Christus dicit patri. Pater quod vni ex minimis iſtis donas, mihi donas, quando propter me donas. Quod beneficium confertur in pedes, caput recipit, ita Chriſto confertur, quod nobis, hoc eſt pedibus, & membris eius confertur. Hinc ſurgit in oratione fidelibus maxima fiducia. Matth 25.

Orationis efficacia.

DE Chriſto reparatore noſtro inquit D. Paulus ad Hebræos ſcribens. Qui in diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationeſq; ad eum, qui poſsit illũ ſaluum facere à morte cum clamore valido, & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Ora Ad Hebr. 5.

4 tiones diuini redemptoris vocat S. Apoſtolus ſupplicationes, propter profundã humilitatẽ, qua Chriſtus Redemptor noſter ad patrem orabat. Nã ſupplicare idem eſt, quod magna humilitate obſecrare. Et orabat ad eum ſcilicet patrem, qui poſsit illũ ſaluum facere à morte, atq; ita re vera eũ eripuit ipſum reſuſcitans. Hęc autem oratio erat cum clamore valido, ideſt, maxima cũ efficacia interiori, & magno cũ deſiderio obtinendi id, quod poſtulabat, expoſcebat enim iuſtificationem prædeſtinatorũ. Et exauditus eſt pro ſua reuerentia, ſcilicet actiua, quam habebat ad patrem propter magnum, & ſupremum reſpectum, amorem, veneratiõẽ, & reuerentiam, quam ipſe in quãtum homo ad patrem æternum habebat, meruit, vt oratio eius exaudiretur. Illud autem, pro ſua reuerentia, non intelligendum eſt paſsiuè

5 ſcilicet pro reuerentia, & reſpectu, quẽ Deus habebat ad Chriſtum in quantum hominem: nã de Deo dici non poteſt, quod habeat reſpectum, & reuerẽtiam creaturis ſuis, quia habere reuerentiam alicui denotat recognitionem inferioris ad ſuperiorẽ, & non ecõtra. Ex his poſſumus colligere cauſam ob quam ſæpenumero orationes noſtræ non audiuntur, quia videlicet non ſunt conformes orationi noſtri cæleſtis redẽptoris. Ipſe namq; orabat cũ clamore valido, & lachrymis, videlicet cum efficacia, & deſiderio magno conſequendi id, quod poſtulabat, & quoniam nos tepide ac ſegniter poſtulamus, & non cum efficacia, ac ſi nihil noſtra intereſſet, idcirco non obtinemus, quod in oratione expoſcimus. Quando aliquis à nobis rem aliquam ſegni-

ter,

ter, ac tepide poſtulat, illam ei non concedimus, quia exiſtima 6
mus non ſerio, & vere ſed iocaliter eam à nobis poſtulare, aut
ſaltim quod illa res non multum ei intereſt: quando autem il-
lam efficaciter expoſtulat, ſtatim viſcera noſtra commouentur,
& ad eius preces, ſi amicus eſt, inclinamur. Hoc modo ſe nobi-
ſcum Deus gerit: Si enim ab eo tepidè poſtulamus, vt videt nos
parum deſiderium eius, quod petimus, habere, id nobis negare
Iacob. 4. ſolet. Hoc eleganter docuit Beatus Iacobus apoſtolus dicens.
Petitis, & non accipitis, eo quod male petatis.

Orationis efficacia.

PAupertas, & fragilitas noſtra cum beneficentia, & clemẽtia
B. Tho. 2. 2. q 82. ar. 2. Dei (vt docet Beatus Thomas) deuotionem in corde noſtro
excitãt, vt in oratione perſeueremus. Fælices qui toto mentis 7
affectu ad illam aſpirant, & vtilitatem ab ea elicere ſciunt: quia
B. Aug. lib. ſententiarũ. (vt B. Auguſtinus ait,) oratio oranti eſt ſubſidium, Deo ſacrifi-
cium, dæmonibus autem eſt flagellum. In quibus verbis effica
cia orationis exprimitur. Tanta denique eſt orationis potentia,
Magiſter Ve ga lib. 6. c. 38 vt aliqui maximæ autoritatis viri exiſtiment, illam poſſe iuſti
ficationis gratiam nonnunquam impetrare: ſi enim peccata actu
diſplicent, quæ male placuerunt, adhuc tamen imperfecte, &
quantum ſatis non eſt ad gratiam: vel ſi quis ideo non dolet de
ſuis peccatis quia illa memoria exciderunt, aut alia aliqua ratio-
ne ea ignorat inculpabiliter, poſſe aiunt, ſuperueniente oratio-
ne peccatorũ veniam impetrare: imo ſi commiſſa peccata actu
non diſpliceant, ſed virtute duntaxat & ſubito aliquo mortis
periculo quiſpiam prœuentus, conuerſus toto corde ad Domi- 8
num feruenter clamet: Domine miſerere mei, tantum eſſe virtu
tem orationis aliqui perſuaſi ſunt, vt tunc vel ſolam orationem
credant ſatis eſſe ad remiſsionem peccatorum omnium, & dicãt
virtute diſplicere peccati illi, qui ita eſſet affectus, vt de illis do-
leret, ſi vel eorum meminiſſet, vel locum haberet pœnitentiæ.
Ego tamen vix crediderim poſſe ita feruidam orationem con-
tingere abſque pœnitentiæ actu, ipſa namque cordis compun-
ctio eſt, quę ſic cogit exclamare, & implorare Dei miſericordiã:
ſed, ſi id contingat, orationem habere virtutem hanc oſtendiſ-
Matth. 7. ſe nobis videtur Chriſtus Saluator noſter, cum dixit. Petite, &
accipietis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis.

Et ne

Et ne iustis tantū hæc dicti putaremus, cōtinuo subiecit. Omnis
9 enim, qui petit, accipit, & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperie
tur. Et hoc B. Chrysostomus in Matthæum aliquando dilucidius fecit his verbis. Omnis, qui petit, accipit, siue iustus sit, siue peccator. Et ipse Christus mūdi Redēptor, vt ad petitionem, iustificationis, & remissionis peccatorum hæc intelligeremus referri testante B. Luca, mox addidit. Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona dare filijs vestris, quanto magis Pater vester cæleſtis dabit spiritum bonum petentibus se? Atque ex his edoctus est B. Ioannes, quod postea vniuersę ecclesię tradidit dicens. Hęc est fiducia, quam habemus ad Deum, quia quodcūque petierimus secundum voluntatem eius, audiet nos. Quid autem magis secūdū volūtatē eius possumus petere, quā nostrā iustificationem? Omnes vult saluare, & neminem vult perire, & voluntas eius (sicut B. Paulus docet) sanctificatio vestra est. Ecclesiasticus etiam hanc potentiam orationis nobis olim expresserat dicens. Fili peccasti? Non adijcias iterum, sed & de præteritis deprecare, vt tibi dimittantur. Nunquam ille ad orationem hortatus esset, ea tantum adiecta particula, vt tibi dimittantur, nisi certus fuisset orationē eius esse valoris, & meriti apud Deū, vt veniam queat peccatorum impetrare. Sed quid (inquies) beatus ille cęcus euangelicus ait? Scimus quia peccatores Deus non exaudit. Cæci nondum illuminati (dicit B. Augustinus) fuisse hæc verba, & de perseuerantibus in peccatis illo loquebatur, non de actu, vel virtute illorum pœnitentibus ea verba esse intelligenda. Docte admodum probat Cirilus ex Isaia, &
12 Threnis verisimumque est, Deum non exaudire peccatores, vt testimonium eorum sanctitati per miracula exhibeat. Quare cum miracula illa eximia, de quibus cæcus, & Pharisæi tunc agebant, in testimonium diuinitatis, & sanctitatis Iesu Christi fierent, optime cæcus potuit exinde sanctitatem ipsius Saluatoris tueri quod peccatores Deus non exaudit.

Luc. 11.

1. Ioan. 5.

1. Ad Tim. 1. 1. Ad Thessa loni. 4. Eccles. 21.

Ioan. 8.

Isaiæ. 1. Threnorū. 3

ORA-

ORATIONIS INTENTIO.

Exod.32. IN Libro Exodi dicitur, quod cũ populus Iſraeliticus abominabilẽ illam idololatriam in adoratione vituli commiſiſſet, Dominus ad Sanctum Moyſem ſic loquutus eſt. Cerno, quod populus iſte duræ ceruicis ſit: dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos. Moyſes autem orabat Dominum Deum ſuum dicens. Cur Domine iraſcitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxiſti de terra AEgypti &c. ne quæſo dicant Ægyptij, Callide eduxit eos, vt interficeret in montibus, & deleret de terra: quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper nequitiam populi tui. Recordare Abraham, Iſaac, & Iſrael ſeruorum tuorum &c. Placatuſque eſt Dominus, ne faceret malum, quod loquutus fuerat aduerſus populum ſuum. Duas Sanctus Moyſes in oratione ſua rationes adduxit ad iram Domini placandam, & in illis oſtendit ſe magis præcipuè honorem Dei, quam ſalutem populi intendere. Prima fuit. Ne quæſo dicant AEgyptij &c. Quaſi diceret. Iam Domine noſti ingeniũ Ægyptiorum, qui res omnes in deteriorem partem ſumunt, & inimici tui ſunt; idcirco facile aduerſus te falſum teſtimonium dicent, aſſerentes, quod callide eduxiſti populum. Attende, obſecro, Domine honorem tuũ, ne occaſionem præbeas, vt huiuſmodi ſcelus de te, qui ſumma bonitas es, AEgyptij cogitent: non attendas Domine ad ſupplicium, quod populus iſte meretur, ſed animaduerte ignominiam, quæ inde reſultare poterit nam gentes de te blaſphemabunt dicentes, te eſſe ſeductorem, & neminem tibi, ac verbis tuis fidem eſſe adhibiturum, ſiquidem poſt tot fauores, quales Hebræis in AEgypto oſtendiſti, eos tandem in ſolitudine euertis, & conſumis. Inſuper honori tuo conducit, vt id, quod pollicitus es, adimpleas. Recordare Abraham, Iſaac &c. quibus iuraſti per temetipſum dicens. Multiplicabo ſemen veſtrum, ſicut ſtellas cæli, & terram hanc dabo ſemini veſtro. Si autem modo hos, qui ab eis deſcendunt, deſtruis, quis poſthac verbis tuis fidem adhibebit? Quibus verbis

ſan-

ſanctus vir iram Domini placauit: ait enim ſacer textus. Placatus eſt Dominus &c. Maxima admiratione dignum eſt videre, qualiter ſancti id, quod præcipue in ſuis rebus intendebant, erat honor, & gloria Dei, & non tantummodo bonum hominum, vt ex hac oratione Sancti Moyſi aperte conſtat. Quod ſi nos in orationibus noſtris erga Deum id, quod cupimus non conſequimur, ideo eſt, quia poſtulare neſcimus. Sic Beatus Iacobus teſtatur dicens. Petitis & non accipitis, eo quod male petatis. Non ait, eo quod malum petatis. Vbi inſinuat, quod quamuis res bonas, ac licitas poſtuletis, non eas bonis medijs expoſcitis. Bona eſt ſalus, bonus eſt honor, diuitiæ, ac ſcientia, & alia quam plurima, quæ licite poſtulatis, & tamen ea non obtinetis, quia honoris altiſsimi Dei non recordamini, ſed duntaxat vtilitatis veſtræ. Intendite ergo fratres in omnibus præcipue gloriam, & honorem Dei, & ipſe vobis proculdubio in veſtris neceſsitatibus fauebit. Iacobi. 4.

ORATIONIS PERSEVERANTIA.

BEATVS Auguſtinus in Manuali inquit. Quoniam in medio laqueorum poſiti ſumus, facile à cæleſti deſiderio frigeſcimus. Qua propter aſsidue in digemus munimento, vt expergefacti ad Deum noſtrum verum, & ſummum bonum, cum diffluimus, recurramus. B. Aug. in Manual.

Hoc intelligens Beatus Hieronymus de orationis ſuæ perſeuerantia ad Lætam ait. Memini me clamantem diem crebro iunxiſſe cum nocte, nec prius à pectoris ceſſaſſe verberibus, quam rediret Domino imperante tranquillitas. Et inferius. Si cubi concaua vallium, aſpera montium, rupium præcipita cernebam, ibi meæ orationis locus, vbi illud miſerrimæ carnis ergaſtulum deponebam, & (vt ipſe teſtis eſt Dominus) poſt multas lachrymas, poſt cælo inhærentes oculos nonnunquam videbatur mihi agminibus intereſſe Angelorum, & lętus, gaudenſque cantabam. Poſt te in odorem vnguentorum tuorum curremus. Fælices, qui huius ſancti Doctoris perſeuerantem orationem imitantur. Qui excutere è ſilice ignem vult, non B. Hier. ad Lætam. ſimile.

contentus ſemel percuſsiſſe, iterum, atque iterum percutit, donec tandem ſcintillam excutiat. Ita quiſquis Dominum deprecatur, etiam ſi illico ad votum nõ exaudiatur, perſeueret tamẽ, quoniã ſi pulſans perſeuerauerit, voti tandẽ compos fiet. Hinc vates regius ait. Mane aſtabo tibi, & videbo. Verbum, aſtabo, perſeuerantiam ſignificat. Pro quo Beatus Hieronymus ex Hebræo vertit. Mane aſtabo tibi, & contemplabor. Vbi etiam in verbo, contemplabor, perſeuerantia denotatur. Alius autem vertit. Mane aſtabo, inſtituam ad te orationem meam, & ſuſpiciã, hoc eſt, ſublatis ad Deum oculis perſeueranter expectabo, dũ mihi perdito, & afflicto opem aliquam feras. Hinc etiam illud; nam pro eo, quod nos legimus: Sanctimonia, & magnificentia in ſanctificatione eius, Beatus Hieronymus vertit. Fortitudo, & exultatio in ſanctuario eius. Sanctuarium orationis Ioeus eſt: orationis feruidæ comites ſunt fortitudo, ad perſeueranter orandum, & ad labores ſubeundos, exultatio in Spiritu ſancto; quæ duo munera pondus totum vitæ ſpiritualis inuicto robore ſuſtentant. Ad hanc orationis perſeuerantiam facit etiam, quod idem regius vates inquit. Anticipauerunt vigilias oculi mei. Vbi alia tranſlatio habet. Tenebas vigilias oculis meis, id eſt, oculorum meorum. Quaſi dicat. O Domine tam grata eſt tuæ ſanctiſsimæ maieſtati oratio, & vigilia, ac perſeuerantia in ea; que vos haziades que mis ojos velaſsẽ, vos quitauades el ſueño dellos, para que yo velaſſe, y oraſſe. Vnde Beatus Auguſtinus inquit. Non ita extergit ignis æruginem, vt nocturnæ preces noſtrorum peccatorum ſordes expurgant.

Pſalm. 5. 2

Pſalm. 95. 3

Pſalm. 76. 4

ORA-

ORATIONIS NECESSITAS.

VIDEBITVR Forſan alicui exigua gratia illa, quam Dominus Chriſtianis conceſsit, cum dixit. Tu autem, cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito, & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi. At mihi videtur hæc gratia ex ſummis gratijs vna, quod enim Deus dignetur ſe tractari, adorari, & ad colloquiū noſtrum venire, etiā in domibus noſtris, etiam in cubilibus noſtris, etiam ſecretiſsimis locis, licet valde abiectiſsimis: Matt. 6.

2 hoc verò infinitę dignationis eſt. Cęterū nota, quā in prōptu, & velut ad manum orationem noſtram Deus voluerit eſſe, dū ad eam exercēdam cubicula noſtra deſignauerit. Pigritaris adire templum, ſi remotius eſt, pudet Eccleſiam ingredi, ſi veſtem habemus abiectam: vt igitur omnis non orandi occaſio ceſſet, prope eſt verbum in ore tuo, & in domo tua, intra in cubiculū tuum. Vbi ſimul etiam grauiſsimam orationis neceſsitatem indicauit Dominus, ſi enim neceſſaria non eſſet, aut ſi multū differri poſſet, non niſi in templo eam fieri permiſiſſet. Demum nota, quod non dixit Dominus. Intra in cubiculum, claude oſtium, & flecte genua, aut in faciē tuam procide. Sciebat equidem Dominus, quod moles corporis noſtri diu ſuper genua conſiſtere nequit. Dictum eſt enim, corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. Et ipſe volebat nimis diu conuerſari no biſcum, ideoq; non exegit, vt flecteremus ſemper genua.

3 ſapien. 3.

Orationis neceſsitas.

TRactans Beatus Gregorius de conditionibus, quas oratio ipſa habere debet in moralibus dicit in hunc modum. Per Ioannem dicitur. Si cor noſtrum non reprehēderit nos, fiduciā habemus apud Deum, & quidquid petierimus ab eo accipiemus. Hinc Salomon ait. Qui auertit aurem ſuam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis, cum cenſura auertitur legis: quia dignum profecto eſt, vt ab eius beneficijs ſit quiſque extraneus, cuius nimirum iuſsionibus non vult eſſe ſubiectus.

B. Gregorius 10. Mor. c. 17

1. Ioan. 3. Prouer. 28.

Qua in re hoc eſt ſalubre remedium, vt cum ſe mens ex me- 8
moria culpæ reprehendit, hoc prius in oratione defleat, quod errauit quatenus, cum erroris macula fletibus in petitione ſua cordis facies ab autore munda videatur. Sed curandum nimis eſt, ne ad hoc rurſus proruat, quod ſe mundaſſe fletibus exultat, ne dum deplorata iterum culpa committitur in conſpectu iuſti iudicis, ipſa etiam lamenta leuigentur: ſolerter quippe de-
Eccleſ.7. bemus meminiſſe, quod dicitur. Ne iteres verbum in oratione tua. Quo videlicet dicto vir ſapiens nequaquam nos prohibet veniam petere ſæpe, ſed culpas iterare. Acſi aperte dicat: cum male geſta defleueris, nequaquam rurſus facias, quod in precibus iterum plangas, vt ergo ad precem facies ſine macula leuetur; ante orationis ſemper tempora, debet ſolicite cõſpici quid 9
quid poteſt in oratione reprobari.

ORATIONIS ATTENTIO.

Danie.9. MENTIONEM Orationis ſuæ faciẽs S. Daniel inquit. Poſui faciem meam ad Dominũ Deũ meum rogare, & deprecari in ieiunijs, ſacco, & cinere, & oraui Dominum Deũ. In eo, quod dicit, Poſui faciem meã ad Dominũ, magnã in oratione ſua attentionẽ demonſtrat: & in eo, quod in ieiunijs & non tantum in vno ieiunio orabat, perſeuerantiam orationis ſignificat. 1
B Chryſ. in ſermone. Qui hanc attentionẽ in oratione ſua non habent, à B. Chryſoſtomo in quodam ſermone obiurgãtur his verbis. Tu nõ audis orationem tuã, & Deũ vis audire precem tuã? Flecto, inquis, genua: curuaſti quidẽ genua intus, ſed mens tua foris vagabatur: corpus tuũ intus in Eccleſia, ſed animus tuus foris: os quidẽ lo-
Pſalm.34. quebatur, ſed mens vſuras cogitabat. Non ſic orabat, qui dicebat. Oratio mea in ſinu meo conuertetur. In ſinu ſuo orat, & oratio eius in eo conuertitur, qui ſumma cum attentione Deũ orat. Vbi alia tranſlatio habet; Oratio mea in ſinu meo voluetur: intenta enim, deuota, ac profunda oratio animam, ac potentias eius, tanquam rota circuit, & ambit vt ſtragibus ipſius remedium adhibeat.

Mul-

2 Multi conqueruntur dicentes. Quo tempore ad orandũ acce
do variæ imagines circunſtrepunt, quę mentem meam ad terrã
deprimunt. Fugite ergo fratres quantum poteſtis omnem ſtre-
pitum inter orandum pro attentione, & deuotione retinenda;
nam nihil delicatius, nihil magis vitreum, nihil magis cuilibet
iniurię obnoxiũ. O Chriſte vitæ reparator, quã leuibus de cau-
ſis attentio mentis, & feruor ille, & calor diuini ſpiritus refri-
geſcere ſolet leui ſcilicet intuitu, & verbo otioſo, & ſimilibus.
Ideo verus Dei ſeruus non ſolum debet diligenter ſe tueri, &
cuſtodire à grauibus delictis, verum etiam & leuia quantum po
teſt cauere debet, atq; mentem ſuam ab inanibus cogitationi-
bus, & vanis ſeruare illeſam. Qua in re venatorum ſolertiã imi Simile.
tari debet, qui accipitrũ, quos in manu geſtant, oculos iniecto
3 tegumento operiunt, ne facile circum volantiũ auium, aut alia
rum rerum ſpecie exagitentur, hac enim arte omnes eorum ina
nes volatus, impetuſq; coercent, & quietis illis, manſuetiſque
vtuntur. Quod vt commodius multi ſanctiſsimorum virorum
facerẽt, turbis vrbium derelictis, inuias ſolitudines petiuerũt,
ne quid eſſet, quod oculis, & auribus vſurpare poſſent, quo eo-
rum mentes à iugi diuinarum rerum commentatione auocа-
rent. Rem dicturus ſum alicui fortaſſe incredibilem, ſed non mi
nus certe veram. Sanctus Antonius, Athanaſio referente, vi-
ginti continuis annis in quadam domuncula, ſiue ſpecu recluſ-
us ſic ab omni rerum humanarum commercio ſemotus vixit,
vt cum ſemel in anno familiaris quidam ei panes afferret, qui-
bus ſolis veſcebatur, ne vnum quidem verbum cum cibi illius
4 delatore loqueretur. Quid hoc ſilentio mirabilius? Theodore-
tus præterea in hiſtoria religioſa aliud non minus mirabile re-
fert, nempe ſanctum quendam ex priſcis illis anachoritis, in
cuiuſdam montis latere habitantem, quoniam incaute aliquan
do oculos in ſubiectam vallem demiſiſſet, vt arantes agricolas
cerneret, cathena ferrea collum ita ligaſſe, atque depreſsiſſe,
vt nunquam poſtea quidquam aliud niſi ſubiectam pedibus
terram videre poſſet. Abbas vero Siluanus, cum hortum
ſuum foderet, ſic cuculla oculos tegebat, vt nihil
aliud, niſi terram, quam ſubige-
bat, cerneret.

ORATIO MVLTORVM.

B. Ambr. lib. de pœnitentia.

BEATVS Ambrosius libro de pœnitentia inquit. Multi minimi, dum congregantur vnanimes, sunt magni: & multorum preces impossibile est contemni.

B. Dionys. de diuinis nomini. c. 3.

Beatus Dionysius libro de diuinis nominibus ait. Deus quidem omnibus adest, atque ipsi non adsunt omnia: adsumus autem ei, vbi ipsum castissimis precibus, animoque purgato, atque ad diuinam coniunctionem idoneo, inuocamus. Itaque nos ipsos ad celsiorem diuinorum contuitum orationibus in primis comparamus. 2

ORATIO EFFICAX SANctorum.

B. August. in medita. c. 23

AD SANCTOS orare debemus, vt nobis in periculis, & necessitatibus succurrant: sicut Beatus Augustinus orabat dicens. Obsecro vos per Patris charitatem, qui securi estis de vobis, soliciti estote de nobis. Securi estis de vestra immarcescibili gloria, soliciti estote de nostra multiplici miseria. Per ipsum vos rogo, qui vos elegit, qui vos tales fecit. Cum Rex Ezechias se, ac regnum suum in magna afflictione, & ingenti periculo immersum videret propter Regis Syriæ potentiã, qui contra ipsum exercitũ parauerat, & ad omnẽ Israel destruẽdum veniebat, ad Sanctũ Prophetã Isaiã hoc nuntiũ misit. Leua orationes pro reliquijs, quæ repertæ sunt. Quibus verbis significauit, magnã orationis Sãcti Prophetæ efficaciam, quæ vsque ad cor Dei ascendebat, & à diuina cle- 1

Isai. 37.

3 na clementia populo Israelitico remedium impetrabat. Vnde Propheta Eliseus, quando Heliam in cælum ascendentem vidit, in has voces prorupit. Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga eius. Vbi alia litera habet. Currus, & eques Israel. In quo significauit Sanctus Propheta orationem iusti viri ad defensionem Israel magis potentem esse, magisq; valere, quam equitem, aut ducem fortissimis armis munitum. Prisci & antiqui illi ethnici Philosophis fidem adhibebant, omnia, quæ ipsi de diuinis rebus docebant credentes, & existimantes, quod cum Deus sit summa sapientia, sapientes viri possent res diuinas altius penetrare, quippe qui magis in contemplatione, & speculatione excellentiarum Dei versati erant. Quam ob causam (vt Diodorus scribit,) Galatæ nunquam Deo sacrificabant, quin
4 prius aliquis Philosophus adesset, nec ab ipso Deo aliquid postulabant, nisi per Philosophorum intercessionem, putantes, & pro certo habentes illos, quia cum Deo magis familiariter vtebantur, & maiorem cum eo communicationem habebant, posse cum ipso melius negotiari. Si ergo Gentiles hoc faciebant, multo maiori cum ratione nos sanctorum nec non etiam piorum virorum fauorem, preces, atque intercessionem intendere, & curare debemus: siquidem vere sunt amici Dei. In Apocalypsi legitur Beatus Ioannes vidisse angelum. Et stetit (ait sacer textus) iuxta altare aureum, & data sunt ei incensa multa, vt adoleret de orationibus sanctorum super altare aureum, quod est ante thronum Dei. Hic angelus secundum glossam Diui Thomæ est Christus Redemptor noster, altare vero au-
5 reum est sacratissima crux, quæ dicitur altare aureum, quoniã licet ex ligno fuerit confecta, plus tamen habuit auri amoris, quam ligni; plus enim hunc diuinum, & supernum angelum suus amor, quam crucis materia crucifixit, & hîc in manibus huius cælestis Redemptoris fuerunt positæ omnes, quæ in mũdo factæ, ac faciendæ erant orationes, quas ipse ibi suo æterno patri obtulit, & ita ibi omnes receperunt efficaciam, quam habituræ erant. Quod quidem intelligens Sanctus Iob dixit. Cũ inuocantem me exaudierit, non credo, quod audierit vocem meam, hoc est; Quando à summo Deo aliquod beneficium postulo, & illud mihi concedit credo tunc illum non propter orationem meam duntaxat votis meis annuere sed quia hæc

Diodorus lib. 6.

Apocal. 8

Iob. 9.

mea oratio cum virtute meritorum Ieſu Chriſti filij eius con- 7
ſociata eſt. Vnde infertur, quanta fiducia ad æternum patrem
per orationem poſſumus accedere, ſiquidem omnes orationes
fidelium ſeruorum eius pretioſiſsimo ſanguine vnigeniti filij
ſui tinctæ, & ſignatæ ſunt, ideſt, van rubricadas con la ſangre
de ſu vnigenito hijo. Et quanto iuſtiores ſunt ipſi orantes, tan-
to orationes eorum magis de ſacratiſsimo illo ſanguine parti
cipant, & efficaciores ſunt. Quo circa vtiliſsima, & fructuoſiſsi
ma res eſt huiuſmodi nos orationes procurare.

ORATIO IN TEMPORE tribulationis. 1

Pſalm. 141. FFVNDO In cõſpectu eius orationem meam, & tribulationem meam ante ipſum pro nũcio, inquit regius Propheta Dauid. Cum hic S. Rex ab inimicis ſuis ſe obſeſſum cerneret, nullum aliud remedium ad hoc inuenit aptius, quam ad Dominum confugere, & in diuino eius pectore labores ſuos collocare. Maxime etiam obſeruan-
4. Regum. 19. dus eſt modus negotiandi cum Deo, quem Rex Ezechias obſeruauit, quãdo ſe ab Aſyrijs circundatum vidit: nam (vt ſacra refert ſcriptura) epiſtolam, quam Rex Sẽnacherib ad eum miſit 2
in templum attulit, & coram Domino ibi eam aperuit, & expãdit, como preſentando ſe la, que la leyeſſe. In quo prudens rex oſtendit, quod ſufficit afflictionem cordis noſtri Domino præſentare, vt ipſe remedium adhibeat, y que no ay combate tan peligroſo, que cõ eſte defenſiuo no ſe vença: qui enim ad Dominum in ſuis laboribus non confugit, quod, obſecro, aſilum aut refugium ei remanet? Figite oculos in Chriſto crucifixo, & in amore, quem tam peregrinum illud, atq; tam pium ſpectaculum repræſentat, ac perpendite vobiſcum omnia, quæ ibi perpeſſus eſt, non fuiſſe minus ad conſolationem vitæ noſtræ, quã ad animarum noſtrarum remedium.

Deni-

3 Denique præcipuum, quod in oratione poſtulare debemus, eſt gratia Dei, vt diuinæ maieſtati ſit grata, & per eam vitam æternam conſequamur. Super his autem poſtula id, quod magis ad ſeruiendum Deo, tibi conducit, & neceſſarium eſt, qualis eſt ſapientia, & diſpoſitio ad eius ſanctam voluntatem exequendam. Potes etiam poſt hoc petere moderatam, ad vitam propagandam, ſuſtentationem, porque de otra manera seria buſcar afforro no teniendo paño para el ſayo. El ſayo y la ropa, que viſte al alma es la diuina gracia, y todo lo demas es cómo afforro deſta ropa: y anſi primero ſe ha de buſcar la ropa, y deſpues el afforro. Hoc itaque præcipuum eſt, quod deſiderare, ac petere debemus, videlicet altiſsimo Deo placere. De iuſtis namque dici poteſt id quod regius Propheta inquit. Non Pſalm. 77.
4 ſunt fraudati à deſiderio ſuo. Pro re magna dictum fuit Danieli Prophetæ, quod erat vir deſideriorum, ſicut dicere ſolemus de eo, qui vir fortis eſt: Ille magnis viribus pollet, ideo ſecurus eſſe poteſt de victoria. Sic ille, qui feruidus fuerit in ſuſpirijs, & deſiderijs id, quod poſtulauerit ad bonum animæ ſuæ, atque eius vtilitatem conſequetur: & de eo dicetur illud Hieremiæ Prophetæ; Deſiderium autem eius attulit ventus amoris ſui. Nam ſuſpirium, quod à corde exit, eſt inſtar ſagittæ velociſsimę, quæ ab arcu deſiderij ad Dominum, qui in altiſsimis eſt, mittitur, nec ſine ipſo Domino reuertitur. Danie. 9. Hierem 2. Simile.

ORNATVS CORPORIS.

Matt. 6. DE veſtimentis quid ſoliciti eſtis (inquit ſummus Magiſter totius perfectionis apud Matthæum. Cõſiderate lilia agri, quomodo creſcunt, non laborant, nec nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis. Si enim fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur Deus ſic veſtit, quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes. Quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Teſtimonium euidẽs huius diuinæ curæ eſt, quod dicitur in Geneſi. Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. Vbi maxime ſe prodit diuina bonitas veſtiens delinquentes. Si ergo peccatoribus id non negauit, ſed ſua ſponte etiam non rogatus conceſsit, multo minus pijs, & iuſtis ea negabit? Obſeruandum autem eſt non ſericas ipſis aut purpureas, vel auro textas, aut etiam mollitiem præſeferentes veſtes dediſſe, ſed pelliceas: vt intelligamus veſtium vſum non ad voluptatem, ſed ad neceſsitatem datum eſſe, ad contegenda ſcilicet membra, & arcendum frigus. Veſtibus igitur abutuntur, qui aliud in ipſis quærunt. 1

Gene. 3. 2

Clemen. Alexandri. lib. 2. pædagogi. c. 12. 1. ad Timot. 2. c. Clemens Alexandrinus ſuper illa verba Beati Pauli: Mulieres in habitu ornato cum verecundia, & ſobrietate ornantes ſe, non in tortis crinibus, aut auro, aut Margaritis, vel veſte pretioſa, ſed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona, inquit. Si ſunt enim pulchræ mulieres, ſufficit natura, non contendit ars contra naturam: ſin autem ſunt natura turpes, ex his, quæ ſibi applicant quod non habeant, arguunt. 3

ſimile. Apelles pictor cum vidiſſet quendam ex ſuis diſcipulis pinxiſſe Helenam multo auro ornatam inquit. O adoleſcẽs, cum non poſſes pingere pulchram, feciſti diuitem? Tales ſunt nunc plurimæ mulieres ſicut illa depicta Helena, quæ non vere pulchræ, ſed multis effictæ & ornatæ diuitijs apparent. Eas prædicit Spiritus ſanctus per Sophoniam Prophetm. Argẽtum, & aurum

Sophoniæ 1. c.

ipſarum

4 ipſarum non poſſe eas eximere in die iræ Domini: eas autem, quæ à pædagogo Chriſto erudiuntur non auro, ſed ratione, & verbo exornari conuenit. B. Ambroſius de virginibus ait. Mulier ornata, eſt domus omnium dæmonum infernalium. O ſtupenda verba, quomodo ea audientes mulieres non contremiſcunt? Fragilitas carnis humanæ, quæ in pœnam primi peccati nobis inelt, omnibus manifeſta eſt, & tamẽ quaſi pœniteat nos, quod parum miſeri ſimus, hanc inſitam concupiſcentiam ornatu corporis, & oris cultu augemus. Hoc autem proinde eſt, ac ſi febribus, & ſitis moleſtia æſtuãti (cui frigida aquâ valde noceat) multo ſale conditos cibos porrigeres, vt illi potus aquæ dulcior eſſet, quo quid dementius?

B. Ambro. lib. 1 de virgin.

Simile.

Clemens Alexandrinus vbi ſupra inquit. Quemadmodum apud Ægyptios templorũ parietes lapidibus externis, & artificioſe depictis reſplendent, ita vt nihil deſit, ædes auro, argento, & electro collucent, ſed ſi penetralia templi adieris, & imaginẽ, quę templum habitat, quæſieris, inuenietur non Deus, ſed felis crocodylus, vel ſerpẽs indigena, vel aliqua eiuſmodi bellua templo indigna. Ita mihi videntur fœminæ, quę aurum geſtant, & in criſpandis crinibus exercentur, & in genis vngendis, oculiſque pingẽdis & pilis tingẽdis verſantur. Sed ſi quis velũ templi aperuerit, vittam, veſtem, aurum, fucum tanquam veram inuenturus pulchritudinem, ſcio illum eſſe abominaturum, nec enim imaginem Dei intus inueniet habitantem, ſed loco eius fornicatrix, & adultera animæ aditum occupant, & vere eſſe beſtia conuincetur, non enim eſt mulieris, ſed meretricis nimium iſtud ornandi ſtudium.

5 Clemens Alex. li. 2. c. 1

Simile.

6

Tertullianus inquit. Quid alteri periculo ſumus? Quid alteri concupiſcentiam importamus? Neſcio an impune abeat, qui alicui fuerit cauſa perditionis, perit enim ille ſimul in tua forma ſi concupierit, & admiſit iam in animo, quod concupiuit, & facta es tu gladius illi. Vt à culpa vaces, ab inuidia nõ liberaberis. Vt cum in alicuius agro latrocinium geſtum eſt, crimẽ quidem dominũ nõ conſtringit, dũ res tamen eius ignominia notatur ipſe quoq; infamia aſpergitur. Expingamus ergo nos, vt alteri pereant. Vbi eſt igitur: diliges proximũ tuũ ſicut te ipſum?

Tertulia. lib. de cultu fœminarum.

simile.

B. Cyprianus de habitu virginum ait. Si quis pingendi artifex vultum alicuius, & ſpeciem, & corporis qualitatem æmulo colore

B. Cypria de habitu virginum.

colore ſignaſſet, & ſignato iam, conſummato q; ſimulacro alius 7
artifex afferretur, vt iam formatam, iam pictam imaginem qua
ſi peritior reformaret: grauis prioris artificis iniuria, & iuſta in
dignatio videretur. Tu te exiſtimas impune laturum tantæ te-
meritatis audaciam & Dei artificis offenſam?

Iſido. Cl. in oratione. 53. Tom. 1.

Iſidorus Clarius in quadam oratione inquit. Miror ita ve-
hementer obtuſos fœminarum ſenſus, quæ cum pleraque om-
nes ſummum bonum ſpeciem corporis arbitrentur ad illam,
quæ in euangelio promittitur comparandam non inflammen-
tur. Sic enim cogitare deberent, ſiquis mulieri cuipiam pollice-
retur fore, vt, ſi vno anno fucum omnem, & corporis ornatum
negligeret, centum poſtea annis omniũ mulierum, quæ vſquã
eſſent, pulcherrima appareret: profecto conditionem accipe- 8
ret libentiſsime. Rurſus ſi diceretur ei. Permittitur quidem ti-
bi, vt vno anno omnibus fucis, omnique ornamentorũ genere
vtaris, verum eo peracto reliqua tota vita omnium mulierum
turpiſsima futura es. Nihil dubitandum eſt, hanc mulierem om
nem oblati illius anni ornatum recuſaturam metu ſecuturæ de
formitatis. At hæc omnia euentura ſunt, atque tanto maioris
ponderis, quantum æternitas tempori antecellit, & tanta in re
tam oſcitanter fœminæ ſe habent: futurum enim eſt, vt, quæ
in hac vita (quę ſi ęternitati comparetur non annus, ſed vix exi
guum eſt momentum) modeſte, ac temperate, & ſine fucis, ſu-
peruacuiſq; ornamentis vixerint corpora ſint habituræ clarita
tem ſolis æquantia, atq; adeò glorioſo ipſi Chriſti corpori quã
ſimilia, idq; in ſempiternum; quæ vero in hac vitæ ſcæna conſ- 9
picuæ apparere voluerint obſcænam deformitatem cum diabo
lo, & angelis eius ſunt cõſecuturæ. Hæc certe ſciunt futura, &
pro ęternitate non eligunt quod pro tẽporali forma, & vmbræ
ſimili amplectuntur. Quis hanc ſtupiditatem ſatis admiretur?

Beatus Cypria. de hab. virgi.

Beatus Cyprianus de habitu virginum inquit. Quis non
id execretur, & fugiat, quod alijs fuerit exitio? Quis id appe-
tat, & aſſumat, quod ad necem alterius pro gladio fuerit, & te
lo? Si hauſto poculo moreretur ille, qui biberat, venenũ ſcires
eſſe, quod ille potauit, ſi accepto cibo, qui acceperat interiret,
ſcires eſſe lethale, quod acceptum potuit occidere, nec ederes in
de, nec biberes, vnde interijſſe alios ante cõſpiceres. Nũc quan-
ta ignorantia veri eſt animi, quanta dementia, id velle, quod,

similia.

similia.

& no-

10 & nocuerit semper, & noceat, & putare, quod inde non pereas, vnde alios perijsse cognoscas? Nec enim Deus purpureas aut coccinas oues fecit, aut herbarum succis, aut conchilijs tingere, & colorare lanas docuit. Nec distinctis auro lapillis, & margaritis contexta serica, & numerosa compage digestis monilia instituit, quibus ceruicem, quam fecit, absconderet, vt operiatur illud, quod Deus in homine formauit, & conspiciatur id, quod Diabolus adinuenit.

OTIVM HONESTVM.

1 CICERO In libro de oratore inquit. Quemadmodum volucres videmus procreationis atque vtilitatis suæ causa fingere, atque construere nidos: easdem autem, cum aliquid effecerint, leuandi laboris causa passim, ac libere solutas volitare: sic nostri animi negotijs, atque opere defessi gestiunt, & volitare cupiunt vacui cura & labore. Cicero lib. 1. de oratore. Simile.

Seneca in quadam epistola ait. Quemadmodum cælator oculos diu intentos, ac fatigatos remittit, atque reuocat, & (vt dici solet) pascit. Sic nos animum aliquando debemus relaxare, & quibusdam oblectamentis reficere, sed ipsa oblectamenta opera sint: ex his quoque si obseruaueris, sumes quod possit fieri salutare. sene. lib. 2 epist. 59. 2 simile:

Plinius ait. Vt noualia licet alternis interquiescant annis tamen eam cessationem vbertate compensant: ita relaxatio ingeniorum mediocris facit, vt ad studia reuersi plus efficiamus vigore animi licet breuiore temporis spatio. Plini. lib. 18. c. 16. simile.

Plutarchus in Moralibus inquit. Vt sunt vices somni, & vigiliæ noctis, & diei, tempestatis, & serenitatis, belli & pacis: ita labores leuandi otio, & lusibus. Plutar. in Moralibus. simile.

Idem ibidem. Lyram, & arcum remittimus, quò melius possint tendi: ita recreandus est otio animus, vt ad labores reddatur vegetior.

OTIO-

OTIOSITAS.

Marci. 6. BEATVS Euangelista Marcus refert, quod prædicante Christo Domino in Nazareth patria sua, multi audientes admirabantur in doctrina eius dicentes. Vnde huic hæc omnia, & quæ est sapientia, quæ data est illi, & virtutes tales, quæ per manus
Matt. 13. eius efficiuntur? Nonne hic est faber filius Mariæ? Aputi Matthæum vero dicitur eos dixisse. Nõne hic est fabri filius? Vtrum quæ dixerunt faber, & filius fabri. Perpendite fratres, obsecro, & animo reuoluite, quam vere de illo dixit B. Paulus. Exinani
ad Philp. 2. uit semetipsum formam serui accipiens. Et illud. Humiliauit se metipsum: Ecce quemodo humiliauit se, quippe qui per tot annorum curricula inter conciues suos conuersatus est, ne si esset vnus ex illis, & non esset etiam Deus excelsus, & omnipotens. Obseruate etiam, quod non otiose trãsegit vitam à pueritia, vsque ad annum circiter trigesimum, sed arti, & labori in domo sacratissimæ matris suæ erat secundum tempus intentus, & manu propria, & in sudore vultus sui edebat sacratissimus Iesus panem suum: & in hoc non tam onerosus fuit pauperi matri, quam adiutor. Ne erubescatis dilectissimi hæc dicere, vel audire, quia vera sunt, certa sunt, & in euangelistis traduntur. Pro his omnibus quam redditis Deo vestro vicem? o ingrati homines. Quas laudes, & gratiarum actiones? Hæc autem nec indigna Christi Iesu humilitate, ita prædicamus, vt ipse fecit: laborauit tamen supernus Dominus, sicut orauit, non ad suffragium, sed ad exemplum. Nec talis labor in clementissimo Reparatore potuit remittere summum gradum intellectualis contemplationis: & quanuis non laborando manibus suis nullomodo esset otiosus, habuissent tamen otiosi exẽplum, vel causam ad suam culpam excusandam: scire enim non poterant, vtrum intentus esset contemplationi, an non: ad quod euitãdum laborauit manibus suis, & ad magnum nostrum exemplum. Quis obsecro tali consideratione, ac tali exemplo otiositatem posit hac omni cum efficacia non effugiet? Hanc etiam Gentiles fidei lumine carentes, tanquam rem maxime nociuam abhorruerunt. In vrbe etenim Romana, quando aliqui in ciues Romanos admittendi

tēdi erant, solebat Cato ille Censorinus (ei namque propter sin-
4 gularem tam in literis, quam in virtute opinionem, quæ de ipso habebatur munus hoc recipiendi aliquem in ciuem ab ipsa Romana curia delegatum erat) manus eorum, qui admittendi erāt tentare, easque suis fricabat, quod si lenes ac molles inueniebat, ipsos tanquam otiosos in ciues admittere nolebat, si autem manus eorum duras esse, & callos obduxisse sentiebat, ipsos maxima cum lætitia in catalogo ciuium Romanorum scribebat. Si ergo vrbs Romana laborantes ciues admittebat, & otiosos repudiabat, quid mirum, si summus Magister Iesus Christus ad recipiendum ciues in cælestem vrbem doceat homines laborare, & otiositatem fugere, eos autem qui otiosi sunt, tāquam indignos tanto bono expellat? Ex singulari exemplo, quod Dominus
5 nobis dedit, sequitur aperte, sacerdotes omnes astricta obligatione teneri otiositatem vitare, nec debere illam excusare dicentes, non decere statum sacerdotalem operibus seruilibus vacare: nam si populus sciret eos, postquam sacerdotale munus rectè adimpleuerint, in aliquo manuali opere se exercere, & in domibus suis aliquo honesto labore se ad vitam sustentandam vel ad pauperes alendos occupare, magis proculdubio à Christiano populo æstimarentur, tantum abest, vt ab ipso propter hoc vilipendantur. Aliud etiam bonum ex hoc sequeretur videlicet, quod cum recollecti, & in domibus suis recepti essent ab otio, & à malis exemplis, quæ multoties de se præbent, nec non à peccatis, in quæ propter ipsam otiositatem incidunt per vrbem vagantes, liberarentur. Hoc autem non solum est rationi
6 consentaneum, verum etiam iuxta ea, quæ aliqua sancta Cōcilia instituerūt, de quorum numero est Concilium Carthaginense, in quo interueniente. B. Augustino dispositum est, vt clericus, licet eruditus esset, & literatus, quærat tamen aliquo honesto artificio victum, & sustentationem. Et hoc absque dubio tunc decretum est, quando magis honor & autoritas status ecclesiastici zelabatur

Concil. Carthag. 4. c. 51. q. 53.

Otiositas fugienda.

DEmens, atq; insanus ab omnibus reputaretur ille, cui con- simile.
cederetur, vt omnem pecuniam, quam in hora vna numerare

rare poſſet, ſibi applicaret, demens, inquam, reputaretur, ſi otioſus, & (vt aiunt) manu ſuper manum occaſionem illam præter mitteret. Multo ergo inſanior, & amentior à cæleſtibus reputabitur ille, cui cum dicatur, vt omnia, quæ de diuitijs Ieſu Chriſti Saluatoris mundi ſibi appropriauerit per totũ temporis ſpatium, quo ei vita duraverit, ſua erunt, vel minimum temporis ſpatium prætermiſerit, quod non impendat in depromendis, & educendis illis ſummis, & inæſtimabilibus theſauris quibus animam ſuam diuitem faciat, ſiquidem neſcit, quando illa licentia, quam nunc habet, & illa optima opportunitate priuabitur, & quando exactiſſima ratio ab eo petetur de omnibus temporis momentis, quæ ipſi conceſſa fuerunt. Dominus enim apud Matth. 12. Matthæum ait. Dico vobis, quoniam de omni verbo otioſo, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Itaque vnuſquiſque, quamuis ſit valde amicus Dei, ſi tamen moriatur abſque eo, quod de verbo otioſo pœnitentiam agat, in terribilem, atque horrendum purgatorij ignem detrudetur. Si ergo infinita maieſtas Dei verbum otioſum tantopere abominatur, & de eo tam aſtrictam rationẽ exiget, quanto aſtrictiorẽ putatis ipſum exacturũ eſſe de re tam pretioſa, quale eſt tẽpus, cuius vel minima pars tanti valoris eſt, vt ſi cuilibet dãnatorum tribueretur, poſſet cũ illa remedium, ac ſaluationẽ acquirere & cõparare? Et ſi quando anima alicuius dãnati è corpore exit, ac ſe ipſam dãnatam in æternum videt, poſſet illud minimũ temporis ſpatiũ emere, quid, obſecro, pro illo daret? Verũ quamuis totum mundum dare poſſet pro eo, non ſibi dabitur. Perpendite ergo fratres, & attente conſiderate, an æquum ſit, vt magnifaciatis rem, quæ ſi vobis è manibus labatur, pro nullo pretio, quantumcunque ſit maximũ, ad vos ipſos redibit.

Efficax etiã ratio eſt ad euitãdam otioſitatẽ conſiderare, nullam rem alicuius valoris eſſe in mundo, quę abſq; labore comparetur: & hinc iam in Hiſpanicum prouerbium abijt. Quien algo quiere, algo le ha de coſtar: nã id, quod multũ eſt, nunquã parui ſtetit. Res quidem maxima cõmiſeratione digna eſt, & maxime dolenda animaduertere, quam male impenſus videatur aliquibus labor, qui in altiſſimi Dei ſeruitio ſuſcipitur: ita enim ab eo fugiunt, ac ſi alio maiori labore remunerandus eſſet, vel ac ſi Dei promiſsiones vanæ eſſe poſſent, ſicut ſolent

4 solent esse promissiones mundi. Magna confusio est videre homines, quanta segnitie & ignauia, atque incuria in virtutis operibus viuant, acsi iam consecuti fuissent id, quod nunquam quis consequitur, quousque vita eius finiatur: alias vero tam profane viuunt, ac si ad id creati fuissent, y si algo les dezis, luego respon den. El coraçon este bueno, que lo demas no haze al caso. Isti nõ animaduertunt, quod summa veritas inquit. Ex abundantia cordis os loquitur. Ex quo infertur prophanitatem exteriorem à bono corde non procedere: non enim in tota Sacra scriptura reperietis, Deum, id quod interius est, admittere, quando id, quod exterius est cum interiori non consonat. Id est, no admite Dios lo interior, quando lo exterior no conforma con el. Luc. 6.

5 Otiosítas à sanctis Doctoribus detestatur.

BEatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Si seruum habueris non ebrium, non contumacem, sed sobrium, modestum, omni flagitio vacuum, hic si domi quotidie otiosus sedeat, & suo domino nihil efficiat, dic obsecro, nonne flagellabis eum? Nonne tormentis afficies? Et tamen nihil flagitij commisit. Satis est igitur mali hunc ipsum nihil boni fecisse. Sat nobis est, vt agricola quidem nihil peculij nostri disipet, nec dolis furto ve subripiat: tantum suas manus compressas domi tenens sedeat, semina non spargat, rura non scindat, vites non colat, & quod ad agriculturam pertineat, nihil prorsus efficiat, nonne 6 ab eo supplicium sumemus? Et tamen nihil intulit iniuriæ, nec habemus omnino, de quo illum accusare possimus: Sed hoc ipsum arbitramur iniuriam. Et nostro quidem in corpore si abstineat manus, quanuis non linguam excidat, non oculos eruat, non denique tale quicquam mali faciat, otiosa tamen fuerit, nec sui, quidquid est, officij toti corpori sufficiat, nonne ipsam potius fuerit abscindere, quam nihil agentem, & inutilem toti corpori manum circunferre? In his igitur non modo aliquid fecisse mali, verum etiam aliquid omisisse boni, magna comprobatur iniuria. Porro diuinis in rebus id ipsum multo magis apparet. B. Chrysost. homi. 36. de virtute, & vitijs. Simile: simile. Similia.

Clemens Alexandrinus libro stromatum inquit. Putei, Clemens Ale

xand.li.1.ſtro matum.

qui exhauriuntur, emittunt aquam magis perſpicuam, cor- 7
rumpuntur autem hi, quorum nullus eſt particeps. Ferrum quo-
que vſus ſeruat purius, vſus autem defectus ei generat rubigi-
nem: ſic exercitatio ſalubrem habitum ingenerat, & ſpiritibus,
& corporibus.

B. Hieronym.

Beatus Hieronymus in vita Malachiæ Monachi ait. Qui na-
turali prælio dimicaturi ſunt, ante in portu, & in tranquillo
mari flectunt gubernacula, remos trahunt, ferreas manus, & vn-
cos præparant (hoc eſt, las ancoras) & labente veſtigio ſtare fir-
miter conſueſcunt, vt quod in ſimulacro pugnæ didicerint, in
vero certamine non perhorreſcant. Ita & ego, qui diù tacui, (ſile-
re equippe me fecit, cui meus ſermo ſupplicium eſt) prius exerce-
ri cupio in paruo opere, & veluti quandam rubiginem linguæ
abſtergere, vt venire poſsim ad latiorem hiſtoriam. Ecce quo- 8
modo ſanctus Doctor fatetur etiam linguæ otioſitatem eloquen
tiæ officere.

Franciſc. Patritius. lib. 1. de republica. ſimile.

Cato ingenium hominis dicebat ferro eſſe ſimile, quod ex
vſu ſplendeſcit, at in otio rubigine obducitur, & damnificatur.
Exercendum ſemper ingenium (otia enim vitiorum ſeminarium
ſunt) ſed honeſto aliquo, & pulchro opere velut eruditione, & vir
tute colendũ eſt: nam flagitioſis, aut turpibus exercere, non exer-
cere eſt, ſed corrumpere.

Plutarc. de liberis educandis. ſimilia.

Plutarchus de liberis educandis ait. Quam expeditiſsima,
quamque efficax ſedulitas pariter, ac labor exiſtat compluribus
in rebus facile, ſi aduerteris diſces. Aquarum guttæ lapides ca-
uant: ferrum, & æs manuum tactibus obteruntur. Curuatas hi- 9
ſtrionum virgas nullo dirigere modo licet. Eſt ne quiſpiam in-
fœcundus & ſupra modum aſperior ager? At cultus ſtatim gene
roſos edidit fructus. Quæ nam arbores ſunt quæ datæ neglectui
non ſimul, & tortæ pullulent, & ſteriles perſtent, cum eædem re-
ctũ aſſecutæ patrocinium, fructuoſæ ſint, & magnopere fertiles?
Quæ corporis fortitudo nõ obtunditur, & propter incuriã, mol-
litiem, ac malam habitudinem non perit? Quæ autem im-
becilla adeò natura, quæ per exercitationes, atque certamina
ad maximas non augeatur vires? Qui vero equi à primis bene
domiti annis ſuis non obſequuntur ſeſſoribus? Qui autem indo-
miti perſtiterunt, nonne ceruice duri, & animo feroces eua-
ſerunt?

Beatus

10 Beatus Chrysostomus in Acta Apostolorum inquit. Non est eo fabricata nox, vt eam totam in sommo traducere debeamus, & vt eam otiosam degamus, præsertim cum multi propter humana commoda nocte incessanter laborent? In Ecclesia consueuerunt etiam eius ministri media nocte consurgere ad Deum laudandum: ita tu igitur gerere te debes, & contemplari stellarum choros laudantes factorem suum: tunc animus quietior est ad meditandum in tanta tranquillitate, tunc paratior, & tenebræ illæ ad pœnitentiam inuitare cum videntur. Considera cælos ipsos in sua perpetua reuolutione, & in admirationem, & laudem venies creatoris, & in confusionem tuæ otiositatis. Si consideras eos, qui tantum lasciuijs, somno, & vitijs indulgent: nihil ferè à mortuis distantes eos tunc videbis, cognosces- 11 que qua ratione somnus sit mortis quædam imago, & dormientes similes mortuis ipsis. Si enim ad domos eorum accedis, stertunt omnes totis præcordijs. Hæc planè iuuabunt ad excitandum animum ad contemplationem æterni iudicij, & interitus rerum. Cum ergo cæteri somno vacant, tu interdum vigilabis, flebis, & orabis, tibique proponesillud Dauidicum. Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum. Tametsi enim varijs detinearis curis non tamen multis occupaberis, quam multis Rex ille Dauid occupabatur: neque ampliorem gubernationem, cui prouidere debeas, habebis. Qui tamen in tantis curis dicebat. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Tunc vanagloria non ita te punget, cum à nemi- 12 ne conspiciaris, omnia quietè præstabis. Si obijcis multum te interdiu laborare, & occupari: ac propterea vigilare noctu non posse: certe quanuis multum desudes, quamplurimi plus, quàm tu laborãt & in nocte non otiantur. Nonne vides quod siquando occurrat aliquod graue temporarium negotium, quod die non perfeceris, noctem vel totam insomnem ducis, vt illud perficias? Cur gitur non vigilabis intendens saluti animæ tuæ, quæ res est omnium vtilissima, quam de die negligis? Considera igitur tandem, & tibi semper ante oculos Christum Iesum pro- Lucæ: 6: pone, qui nocte vigilabat, & orabat. Aduerte quod quemadmodum vtilissimus est nocturnus ros, ad contemperãdum dici æstũ: ita lachrymę nocturnę vtilissimæ sunt ad emendandas diuturnas

B. Chrysost. homi. 26. in Acta Apost.

Psal. 6.

concupiscentias, & vt nox ea cõponat, quæ diu perturbata sunt, & male acta.

simile.

Quod siquis quærat, cur tanta solicitudine vrgeat omnipotens Deus hoc opus, cum bonorum nostrorum non egeat? Hæc mihi præcipua causa esse videtur: quod solus ipse clementissimus Dominus huius operis dignitatem, & necessitatem plenissime intelligat. Cum enim ex eo æterna hominum vita, & æterna item mors pendeat: nemo autem duo hæc, qualia sint, comprehendat, nisi ille, qui solus æternitatem complectitur: nihil mirum si amator hominum Deus summa cura prouideat, ne tantum illud bonum amittamus, ne ve in tantum illud malum incidamus. Siiuxta viperam periculi nescium paruulum filium assidere cerneres, quo impetu ei occurreres? Quibus vocibus, & clamoribus eum compelleres, vt ab eo loco fugeret, ne à viperailli assidente impeteretur? Cum ergo nos sensibus paruuli simus, & huius tanti negotij pondus, & periculum ignoremus: non mirum si pater ille cælestis, qui exactissimè omnia nouit, tanta cura nos ab hoc tam ingenti periculo reuocare contendat: admonens nos verbis prædicatorum, internis inspirationibus, laboribus, bonis proximorum exemplis, vt otiositatem fugiamus, & in bonis operibus nos continuo exerceamus.

simile.

4

PASSIO

PASSIO DOMINI nostri Iesu Christi.

IN illa parabola, quam diuinus magister noster Iesus Christus Iudæis proposuit de rege, qui fecit nuptias filio suo, dicitur, quod rex ille iussit famulis suis vocare inuitatos ad nuptias, & præcepit, vt eis dicerentur Tauri mei, & altilia occisa sunt. In quo significatum fuit prædicatores qui sunt nuntij, ac serui Dei, & qui populos ad cælestia conuiuia inuitant, debere vocare, & inuitare omnes prędicando vnigeniti Iesu Christi passionem, ac sanctorum martyrũ crudelissimam mortẽ, quam pro eius amore libentissimè oppetierũt. Nam hæc tantæ charitatis exempla magnam efficiunt in cordibus audientium operationẽ ipsosq; ad sacrapœnitentiæ, & mortificationis exercitia, & ad laborum tolerantiam, atq; ad difficultates, quæ in via virtutis se se offerunt, maxime incitant, & commouent. Si alicui pictori iuberes imaginem Iesu Christi crucifixi depingere, & ipse responderet, se nescire depingere Christum crucifixum, sed duntaxat eo modo quo glorioſus transfiguratus est, valde profecto admirareris huiusmodi pictoris insolitam artem. Multo profecto amplius admirari debemus, quod prædicatores nesciant, nec soleant Christum crucifixum, sed tantummodo glorioſum prædicare? Ordinariamente los mas dellos predican cosas de gloria, y de cõtento, y pocas vezes cosas que causen tristeza: & ob hanc causam sacratissima mysteria passionis Domini concionari recusant. Cum ergo, ò patres prædicatores, beneficium illud tam ineffabile fuerit summa obligatione adstringuntur homines eius continuo recordari, & in sua memoria semper fixum habere, seque gratos tanto beneficio ostendere. Ad quod oportet, vt euangelici concionatores non solum curent hoc altissimum mysterium in illis diebus, qui de passione dicuntur vberrime tractare, verum etiam illud multoties in annalibus concionibus repetere. Ad hunc finem, & intentionem aliqua notabilia præter alia, quæ in tabulis nostrarum concionum facilè reperientur, hic etiam omni cura, & diligentia congregare curaui.

simile.

PASSIO DOMINI NOSTRI IESV Christi eximia fuit. 1

Docto. Theologi in. 3. distin. 15. D. Thom. 3. p. q. 46. art. 6.

THeologi in libro tertio Sententiarum, & B. Thomas concludunt, & asserunt tam dolorem sensibilem exteriorem, quam interiorem Iesu Christi Redemptoris nostri fuisse maioris intensionis, & pœnæ, quam omnes dolores, qui in hac vita perferri possunt, aut potuerunt. Et quidem ad dolores corporis Iesu Christi possumus adducere locum illum Isaiæ Prophetæ. Omne caput languidum, & omne cor mærens: à planta pedis vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas. Quod ex Hebræo verti potest. Omnium caput languidum, & omnium cor mærens. Hoc caput, & cor omnium est vere Iesus Christus Saluator noster, in quo à planta pedis vsque ad verticem capitis non fuit sanitas. Ad angustias autem animæ Iesu Christi potest etiam adduci locus ille eiusdem Isaiæ Prophetæ. Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum. Vbi alia translatio habet, Incurrere fecit Dominus in eum iniquitates omnium nostrum, hoc est, constituit æternus pater, vt iniquitates omnium factæ velut phalanx, & exercitus sanctissimam eius animam aggrederentur, & affligerẽt, & ipse Dominus Iesus Christus eas ita sentiret, ac si illas commisisset. Quod hic cælestis Reparator passus est in tãtam admirationem rapuit Isaiam Prophetam, vt cum id narrare vellet in suis sacris vaticinijs prius quandam præfationem faciat (id est, haze primero salua) cum eam non fecerit in capite sexto, vbi ait se vidisse Deum in summa gloria, & maiestate. Vidi Dominum, inquit, sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & plena erat omnis terra gloria eius. Y con ser esta vna cosa tan grande, y que buenos autores affirman, que fue esta la occasion de que su sobrino el Rey Manasses con tanta crueldad le mandasse quitar la vida, haziendole asserrar por medio, y diziendo que era blasphemo, porque affirmaua que auia visto à Dios, qui inuisibilis est sicut in Exodo Sacra scriptura testatur. Cumque res tam magna sit Deum, in sua gloria videre, tamen sancto Prophetæ visum est,

Isai. 1. 2

Isai. 53.

Isai. 53. 3

Exod. 33.

4 eſt, que excedia tanto ver a Dios humillado y padecer tales tormentos, que para dezir que lo vio glorioſo, & admirable no haze ſalua, como para dezir, que lo vio eſcupido, abofeteado, y en poder de ſus enemigos, haſta morir con graues tormentos en ſus manos: atque ita incipit dicens. Quis credidit auditui noſtro, & brachium Domini cui reuelatum eſt? Hoc eſt: Quis credet prædicationi, & prophetiæ noſtræ? aut cui reuelauit Deus potentiam ſuam, quam ipſe in mundi redemptione admirabiliter oſtendet? Hoc dixit ſanctus Propheta exiſtimãs, difficile eſſe creditu, & fere perſuaderi nõ poſſe hominibus, Deum humanã carnem eſſe ſumpturum, & crudeliſsimam, atq; ignominioſam mortem paſſurum. Referens itaq; ſanctus Propheta in illo capitulo tormenta, ac dolores exceſsiuos, quos Dominus ſubiturus erat,
5 ſtatim adiecit inimicorum eius tyrannidem, & crudelitatem, qui media nocte illum comprehenderunt, & ſequenti medio die ipſum cruci affixere. De anguſtia, ait, & de iudicio ſublatus eſt: hoc eſt, nec fuit auditus, nec viſus, no le dexaron repoſar, ni vieron la hora de quitarle la vida, y ponerle en la cruz. Sed quæro quomodo hic ſanctus Propheta in hoc eodem loco inquit: Oblatus eſt, quia ipſe voluit, ſiquidem ſacri euangeliſtæ teſtantur, illum ab æterno patre ſuo, in horto orando poſtulaſſe, vt ipſum à crudeli illa morte, quæ ſibi parata erat, eriperet, dum ait. Pater ſi poſsibile eſt, tranſeat à me calix iſte? Ad hoc reſpondetur, que dexo el celeſtial cordero deſſear à ſu ſentido, lo que no queria que ſe le concedieſſe para ſentir en ſi la pena, que nace del deſſear, y no alcançar lo que pide el deſſeo. Y no ſolo eſto, pe-
6 ro deſnudò por vna parte à ſu ſentido inferior de las conſolaciones diuinas, y por otra parte le puſo delante de los ojos vna repreſentacion de los males de ſu muerte, y de las occaſiones della tan viua, tan natural, tan expreſſa, y tan figurada con vna fuerça tan efficaz, que lo que la meſma muerte en el hecho no pudo hazer ſin ayudarſe de las eſpinas, y de los clauos, lo hizo la imaginacion por ſi miſma ſin otros inſtrumentos algunos, que le abrio las venas, y ſacandole la ſangre de ellas, baño el ſagrado cuerpo y el ſuelo. O que cobdicia de padecer, pues no ſe contento con morir, ſino que quiſo experimentar, y probar tambien la imaginacion, y el temor del morir, y lo que puede doler. Vt autem dicam, quod de hac agonia

ſanctiſsimi Ieſu ſentio, non intelligo timorem, quem paſſus eſt, 7
fuiſſe cauſam aperiẽdi ſacratiſsimas eius venas, ita, vt illa ſangui
nis maxima copia ſudando deflueret. Nã licet de facto timuit,
quia timere voluit, & timendo probare aſpera accidentia, quæ
ſecum timor affert, tamen non aperit corporis venas timor, nec
ſanguinem foras extrahit, quin imo intus attrahit, & circum cir
ca cor reponit, atq; frigidam relinquit exteriorẽ carnis partem,
& eadem ratione poros eius comprimit. Atq; ita timor ſacratiſ
ſimum Ieſu Chriſti ſanguinem non extraxit, mas (ſi ſe ha de
dezir con vna palabra) fue el esfuerço, y el valor de ſu bendita
alma, con que ſalio al encuentro, y reſiſtio al temor, y ſe esforço
con el teſon, que puſo de tal manera, que abrio todo el cuerpo.
Porque quiſo el diuiño cordero hazer prueua en ſi de todos
nueſtros dolores, y vẽcerlos en ſi, para que deſpues fueſſen por 8
nosotros mas facilmente vencidos. Armauit aduerſus ſe in il-
la nocte, quidquid anxietas, & timor valent, y conſentio, que
todo como en vn eſquadron hizieſſe guerra a ſu ſanctiſsima al
ma, porque figurandolo todo con marauilloſa viueza, puſo en
ella como viuo, y preſẽte lo que otro dia auia de padecer, aſsi en
el cuerpo cõ dolores, como en eſſa meſma alma con triſteza, y
cõgoxas, y juntamente con eſto hizo le, q̃ cõſideraſſe las cauſas,
por las quales padecia, q̃ erã las culpas paſſadas, preſentes, y por
venir de todos los hombres con la fealdad, y graueza dellas, y
con la indignacion grandiſsima, y la encendida ira, q̃ Dios con
tra ellas concibe. Conſiderauit etiã parũ fructum, quẽ tam diui-
tes, ad tam magni labores in hominũ animis parituri erãt: atq;
Hæc omnia ſimul, & diſtinctè, ac viuiſsime conſiderata eum ſi- 9
mul congreſſa fuerunt, ipſo Dño ita cõſtituẽte, & vires earũ re
rũ non debilitante, quin potius, quantũ poſsibile fuit augente.
Nec etiãſe ipſum impaſsibilitate ad non ſentiendum armauit,
imo ſenſus in ſe magis ſuſcitauit, ſin admitir las conſolaciones,
que pudiera admitir con ſolo el valor de ſu alma y perſona: y
cõ la fuerça, q̃ ponia en ſu coraçõ, y cõ el deſleo de obedecer a ſu
eterno padre, lucho cõ todo, y lo vẽcio, por la fuerça, q̃ puſo en
ello y el pelear la razon contra el ſentido llamo a fuera los ſpi-
ritus, y la ſangre y la derramo con grandiſsima abundancia.
Satis aperte hic cæleſtis Dominus ſuã omnipotentiã oſten-
dit, ſi quidem cum ijs, qui eum ad comprehendendum veniebãt,

diceret,

10 diceret, Ego ſum: abierũt (vt ait ſacer textus) retrorſum, & ceciderũt in terrã. Conuenientiſsimum quidẽ, ac nimis decens fuit, vt ibi verbũ Dei tam potens oſtenderetur. In quo aperte oſtenditur que el morir Ieſu Chriſto no eſtaua en manos de los q̃ le venian a prender ſino en la ſuya, y q̃ no triũphauan los Iudios del, ſino ſu amor: quinpotius ipſe Dominus morte ſua de inferni poteſtatibus triumphauit, ſicut B. Paulus ad Coloſſenſes ſcribens teſtatur his verbis. Spolians principatus, & poteſtates traduxit eos confidẽter, palã triũphãs illos in ſe ipſo. Vbi Græca litera ſic habet. Illos triũpho circundedit. Duces Romani, quando de aliquo exercitu triũphabant, eos qui præcipui erant ligatis manibus ad triũphalẽ currũ vehebant. Sic diuinus dux Ieſus Chriſtus hoſtes ſuos crucis triumpho circundedit: qui autem illum mori viderũt, ſi oculos ſpirituales haberent, aperte conſpicerent, qualiter etiam de ipſis triumphabat, nã mortuus eſt non eo modo, quo ipſi voluerunt, nec quando illis placebat, ſed quo modo & quando ipſe voluit. Cum olim Deus dicebat, Ego ſum hoc dũtaxat verbo exercitus, & poteſtates huius ſæculi deſtruebat, en vna varilla, que lleuaua Moyſen yua metido el, Ego ſum de Dios: & virga illa. S. Propheta flumina in ſanguinem vertit, ac mare in vias planas diuiſit, pero deſpues que el, Ego ſum reſpondio a lo que los Iudios dixeron, ſcilicet: Quærimus Ieſum Nazarenum, dexoſe prender, quoniam hoc nomen Ieſus, id eſt Saluator, præmium eſt Crucis, & præmium eſt obedientiæ, y para ſer Ieſus hoc eſt Saluator dexarſe prender. Et quemadmodum hic fuit hamus ad capiendum & comprehendendum illum, ſic hoc verbum Ieſus, eſt velut hamus, quo humana corda capiuntur. Ibat Diuus Paulus furibundus ad perſequendum Chriſtianos, qui habitabant Damaſci, & ait Dominus illi. Saule, Saule quid me perſequeris? Cui Saulus. Quis es, inquit, Domine? Et ille. Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris, y ſiruio eſta palabra de anzuelo, para rendirlo, y vencerlo. Et ita tremens, ac ſtupens dixit. Domine quid me vis facere? O vtinam ſic nos ipſos ſubmitteremus, ſiquidem toties hoc ſacratiſsimum nomen Ieſus audimus, & proferimus. Perpendite ergo ò peccatores, quando aliquod peccatum committere vultis, Deum vobis dicere. Quem quæritis? Quo pergitis ò proditores; animaduertite,

Ioan. 18.

Ad Colloſ. 2. c.

11

12

Actum. 9.

me eſſe illum, quem iterum vultis crucifigere: quod ſi apertam 13
huius veritatis haberetis cognitionem ſtatim vos ipſos à veſtro
malo propoſito auerteretis.

In hoc eodem loco pijſsimus Dominus diuo Petro dixit. Mitte gladium tuum in vagina, porque los ſieruos de Dios no ſe han de ſaber vengar ſino perdonar. In domo armorum Salomonis erant plurima arma defenſiua, pauca autem offenſiua.
2. Parallp. 9. Quid ergo eſſe debet in domo Ieſu Chriſti Principis pacis, & veri totius patientiæ magiſtri, vbi Chriſtianus homo proximum ſuum nulla occaſione oblata, debet offendere Percuſsit Diuus Petrus gladio ſeruum illum, quoniam miniſtri iniquitatis ad Dominum cælorum irreuerenter accedebant. Animaduertite ò vos qui ad ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum irreuerenter, aut mala conſcientia acceditis, non defuturum eſſe gladium Pe- 14
tri aut altiſsimi Dei, qui vos percutiat. Ideo (vt ait Diuus Paulus)
1. ad Cor. 11. inter vos multi imbecilles, & dormiunt multi.

PASSIO DOMINI NIMIS SATISFACtoria fuit.

Iſai. 35. QVM Sanctus Propheta Iſaias humanum genus bonis nuntijs conſolari vellet, inquit. Dicite puſillanimis: Conuertimini, & nolite timere: ecce 1
Deus noſter vltionẽ adducet retributionis, Deus ipſe veniet, & ſaluabit eos. Adducere, hic eſt ad ſe attrahere. Vocat autem vltionem retributionis (id eſt, caſtigo de recompenſa) paſsionem, ac mortem Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cum illa enim facta fuit retributio, & ſatisfactio iniuriæ, quæ Deo fuerat illata. Et inquit, adducet, quoniam licet paſsio, & mors Redemptoris noſtri in hominum vtilitatem fuerit, Deus tamen eam vocat vtilitatem ſuam, quia in ipſorum hominum commodum cedit, & hoc propter nimium amorem, quo eos proſequitur. O quam æquum, & iuſtum eſt nos huic ſacratiſsimæ paſsioni nimis deditos, & deuotos eſſe, ſiquidem

ex

2 ex illa tantum bonum nobis promanauit. Aquæ amaræ omnes ſimile.
ſunt in mari, & ex his aquis amaris exeunt omnes aquæ dulces,
& ſapidæ. Sic in Ieſu Chriſto Reparatore noſtro fuerunt om-
nes amaritudines, & afflictiones ſimul, ſicut ipſe fatetur dicens.
Omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me: Cumque eo tem- Pſalm.87.
pore cor eius eſſet quoddam profundiſsimum, & ampliſsi-
mum amaritudinum mare, ex eo mari conſolatio, & dulcedo iu-
ſtis omnibus promanauit. Non ſolum autem conſolationes iu-
ſtorum ex illa Domini amaritudine fluxere, verum etiam ipſi-
met iuſti ex illo vberrimo fonte prodierunt, ſiquidem per illum
renati, & regenerati fuerunt, ſicut antea Iſaias Propheta vati-
cinatus fuerat dicens. Si poſuerit (ſcilicet Chriſtus Dominus)
pro peccato animam ſuam, (id eſt, vitam) videbit ſemen lon-
3 gæuum, hoc eſt iuſtos, qui exierunt ex vulneribus, & morte,
ac paſsione ipſius. Infœlices autem, & execrandi peccatores ex
fumo gehennali prodeunt, ſicut Beatus Ioannes euangeliſta in-
quit, qui in ſua Apocalypſi teſtatur, ſe vidiſſe puteum abyſsi: Apocal 9.
& aſcendit, ait, fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ, & de
fumo putei exierunt locuſtæ in terram. Hæ locuſtæ ſunt pecca-
tores, qui ex fumo ſuperbiæ, & inuidiæ Dæmonum, atque in-
fernorum exierunt. Poſſumus etiam dicere has locuſtas eſſe eoſ-
dem dæmones, de quibus ibidem Beatus euangeliſta inquit. Et
præceptum eſt illis ne læderent omnem arborem niſi tantum
homines, qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis. Hæ lo-
cuſtæ ſunt dæmones, quibus Deus præcipit, ne mortales mor-
ſus infigant illis, qui cruci, ac ſacratiſsimæ paſsioni ita dediti,
4 & propenſi ſunt, vt id exterius oſtendant. Omni igitur ſtu-
dio fratres mei contendite, ita animos ad ſacratiſsimam cru-
cem, & paſsionem Domini inclinare, vt id in operibus
exterioribus, in pœnitentia, & in mortificatione oſtenda-
tis, atque ita à dæmonibus nequaquam percutiemini. Æquum
eſt etiam vos adnotare, ſanctum Apoſtolum in eodem ca-
pitulo Apocalypſis dicere, ſe audiſſe vocem dicentem cuidam Apocal. 9.
cœleſti angelo. Solue quatuor angelos, qui alligati ſunt in
flumine magno Euphrate: & ſoluti ſunt quatuor angeli.
Vbi ad literam de tempore Antichriſti loquitur, quando
dæmones ad nocendum terrenis, & peccatoribus hominibus
ſoluentur. Atque ita ſtatim ſubiungitur. Qui parati erant,

vt

vt occiderẽt tertiam partem hominum. Et de hoc tempore loquitur etiam capitulum vigeſimum vbi ſic dicitur. Et cum conſummati fuerint mille anni ſoluetur Satanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet gentes, quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ. O infœliciſsima tempora, & quam ingentia, & execranda ſcelera in illis committentur: nam ſi nunc, cum dæmones ligati ſunt, tanta mala perpetrantur, ac tot gentes ipſi peruertunt, quid, obſecro, facient, cum ſoluti fuerint? Si autem quæritis, quid per flumen Euphratem, vbi dæmones ligati ſunt, intelligatur, reſpondet Diuus Thomas, hunc fluuium magnum eſſe ſacratiſsimam cæleſtis Saluatoris noſtri paſsionem: in hoc fluuio ligati ſunt dæmones, ne omne damnum, quod cupiunt, hominibus inferant, & hic eſt etiã alius vberrimus eius ſacratiſsimæ paſsionis fructus: alius etiam 5

Iſai. 53. idemq; excellentiſsimus eſt venia peccatorum. Quod Iſaias Propheta expreſsit his verbis. Et dabit impios pro ſepultura, & diuites pro morte ſua. O peccatores conſolamini, & animum ad pœnitentiam agendam capite, nam venia peccatorum veſtrorũ iam morti Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti debetur, & quando vos ipſos à peccatis ſeparatos, & per viam virtutis incedentes videritis, Chriſtum Dominum glorificate, ac dicite. Hoc per paſsionem Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti nobis conceſſum eſt: ſit illa benedicta & glorificata per omnia ſæcula ſæculorum, amen. Quamuis autem omniũ ſaluatio huic ſacratiſsimæ morti, & paſsioni debetur, particulariter tamen inquit, diuites per illam eſſe ſaluandos: difficile eſt enim diuitem oneribus conſcientiæ oppreſſum ſaluari. O que terrible y difficultoſa coſa de remediar ſon peccadores metidos en hazienda, que antes ſe arrancara el co- 7
raçon del cuerpo que dexar lo mal ganado, y la hazienda agena. Sed quamuis hoc difficile ſit, tamen in hac efficaciſsima medicina huiuſmodi peccatores remedium inuenient. Atq; ita ſanctus Propheta inquit. Dabit diuites pro morte ſua, hoc eſt, etiam diuites, qui propter cupiditatem ſuam in dæmonis poteſtate erant, virtute huius ſacratiſsimæ paſsionis conuertentur, & ab æterno patre tandem poſsidebuntur.

PASSIO

PASSIO DO-
MINI PLENA

ignominia fuit.

CICERO vtens illa rhetorices figura, quam vocant incrementum in quadam oratione inquit. Facinus est vincire ciuem Romanum, scelus verberare, prope parricidiū necare, quid dicam in crucem tollere? Facinus est horrendum ligare ciuem Romanum: nam temporibus illis omnes Romani ciues per totum terrarum orbem magnifiebant, & maximè æstimabantur. Quod si Romanum ciuem ligare iniquum erat, magis iniquum seu maius malum erat ipsum flagellare: illum autem interficere perinde erat ac si patrem suum quispiam interficeret: etenim Romani ciues se ipsos mundi patres reputabant. Quid ergo esset ipsum cruci affigi, quod vltimum totius mundi dedecus erat, & tam grande malum, vt dicat Tullius id verbis explicari non posse. Quibus ergo verbis perpendere aut recensere quispiā poterit summum Deum comprehendi, ligari, flagellari, mortuum esse & cruci affigi? Quis hæc audiens extra se non exit sicut sanctus Moyses fecit in monte, quando, ostensa sibi huius altissimi mysterij figura, vociferabatur atque dicebat, Domine Deus misericors & clemens, patiens, & multæ miserationis, ac verax, qui custodis misericordiam in millia, qui aufers iniquitatem, & scelera, atq; peccata. Videbatur S. Moyses nihil aliud dicere, & proferre scire, quam vocibus ingentem illam misericordiam, quam Deus ibi ei ostenderat, proclamare. Quis hic oculos suos non claudit sicut sanctus Helias, quando animo euoluit, & cōsiderat Deum per viam montis Caluariæ non passibus maiestatis, sed humilitatis transijsse, no trastornando los montes, y quebrantando las piedras con su potencia, como le vio Helias, sino derribado ante los malos, y haziendo despedaçar las piedras de compassion? Quien no cerrara aqui los ojos de su entendimiento, y abrira los senos de su voluntad, paraque ella sienta la grandeza deste amor, y beneficio, y ame quanto pudiere sin tassa, y sin medida, y

Exod. 34.

3. Reg. 19.

da, y agradezca tan gran beneficio como por el hombre ſe ofrecio. Nam ſi offenſa commiſſa, fuit infinita ex eo, quia offenſus infinitus eſt, ſatisfactio etiam fuit infinita, quoniam perſona ſatisfaciens erat infinita. Et hoc eſt, quod Iſaias Propheta dixit his verbis. Ponet iudicium in pondere, & iuſtitia, & in menſura. Todos los peccados cupieron en el pecho diuino deſte celeſtial Redemptor. Fue como la Serpiente de Moyſen, que peleo con todas las otras ſerpientes, y à todas las trago, y le cupieron en el pecho. Con todos los peccados como con ſerpientes peleo, y los trago, y los ſintio, y todos cupieron en el, y por todos pago quanto a la ſufficiencia. In lege veteri præcipiebat Dominus, vt omnes qui à patria ſua vel à domibus exulabant, eo quod crimen aliquod commiſerant, in morte ſummi ſacerdotis ab illo exilio patriæ, & domibus ſuis reſtituerentur à commiſsis criminibus omnino liberi. Hac lege Deus aperte ſignificauit meritum Summi Pontificis Ieſu Chriſti filij ſui, & gloriam, per quam crimina noſtra mediante ipſius vnigeniti filij morte condonantur, & ad cæleſtem patriam nobis aditus pateſit, ſi ex eius morte ſcimus commodum, & vtilitatem educere. Idem etiam ſignificatum fuit in morte ſummi Sacerdotis Aaron: etenim illo eodem anno, quo ipſe mortuus eſt filij Iſrael fertiliſsimam promiſsionis terram lacte, & melle manantem ingreſsi fuerunt. Atq; ita in libro Numerorum dicitur. Aſcendit Aaron ſacerdos in montem Hor iubente Domino, & ibi mortuus eſt anno quadrageſimo egreſsionis filiorum Iſrael de Ægypto. Atqui certiſsimum eſt filios Iſrael anno quadrageſimo, poſtquam ex Ægypto exierunt, in terram promiſsionis, vt ipſam poſſiderent, fuiſſe ingreſſos. Et hoc fuit apertiſsima figura, quæ ſignificabat vtilitatem; quam nobis ſummi ſacerdotis Ieſu Chriſti mors allatura erat. Aperi igitur ò anima Chriſtiana ſinus voluntatis tuæ, & tenerrime ſenti fatigationes, quas Dominus in illo aſpero itinere montis Caluariæ paſſus eſt, dum pro te ſe ipſum in ſacrificium ibi offerre dignatus eſt. Animo perpende, quod domus impij iudicis Pilati à cacumine huius Caluariæ montis diſtabat mille octingentos, & ſeptuaginta duos paſſus, porque veas quan larga cartera lleuo el Señor el peſo de la Cruz por ti. Andronicus, cum ſancti ſacerdotis Oniæ amicitiam adiuraſſet, ipſum doloſe interfecit, quod quidem facinus audiens Antiochus

Iſai. 28.

Numer. 35.

Numero. 33.

4

5

6

chus Rex Gentilis, & idololatra commiſeratione motus mor-
7 tem Oniæ ſacerdotis deplorauit. O alma Chriſtiana, quę deſ-
pertador tan grande es eſte parati. Quomodo plorante Gentili
Rege pro morte ſummi ſacerdotis, qui nihil cum tangebat,
tu pro morte ſummi ſacerdotis Ieſu Chriſti, qui pro te mor- simile.
tuus eſt, magnam lachrymarum copiam non effundis? Si crimen
aliquod commiſiſſes propter quod pater tuus mortem ſubire co-
geretur, nunquid illum non deplorares? Quare ergo non colla-
chrymaris, & nimia triſtitia afficeris pro morte non ſolum tui
parentis, ſed Dei tui, qui propter ſcelera tua crudeliſsime inter-
ficitur?

Refert Diuus Matthæus in ſacratiſsima Redemptoris noſtri Matth. 26.
morte velum templi ſciſſum, terram motam, & petras ſciſſas fuiſ-
8 ſe. Creaturæ inſenſibiles, pro quibus Dominus non eſt paſ-
ſus, magnum dolorem, & triſtitiam in paſsione Domini oſten-
dunt: homo vero rationalis, pro quo ipſe Dominus patitur
magis inſenſibilis, quam lapides remanet. O infernalem duri-
tiam, & maxime ingratitudinis ſignum! Addit etiam ibidem
Sanctus Euangeliſta, quod monumenta aperta ſunt, & multa
corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt. Quando simile.
hoſpes aliquis nobilis, & liberalis per multum temporis ſpa-
tium in alicuius domo commoratus eſt, & ad aliam ſe tranſ-
fert, hoſpites, qui illum domi ſuæ retinuerant ſolent triſtitiam,
& mœrorem ob diſceſſum eius oſtendere: illi autem, qui ip-
ſum in domum ſuam recipiunt, quia tam nobilem, ac libera-
lem hoſpitem recipiunt, gaudio, & lætitia afficiuntur. Trigin-
9 ta tribus annis filius Dei in hac miſerrima vita cum viuis habi-
tauerat, quibus peractis conſtituit tandem viſere mortuos, eiſ-
que remedium adhibere, cumque ex his triginta tribus annis
plurimum temporis in ſacro templo orans, & per montes, ac
rupes contemplans conſumeret, ideo præ nimia triſtitia velum
templi ac petræ ſciſſæ ſunt, & ſepulchris mortuorum apertis
ipſi mortui incredibili gaudio, & alacritate Dominum ſuum Marci. 14.
exceperunt. Et Diuus Marcus ait, quod facta hora ſexta tene-
bræ factæ ſunt ſuper terram vſque in horam nonam. Vbi ſigni-
ficatum eſt, quod omnes creaturæ remanebant veluti pudore
affectæ, & confuſæ propter offenſam, quam ingrati homi-
nes creatori ſuo intulerunt. Sicut quando religioſus quiſpiam.

cri-

crimen aliquod publice committit, omnibus sui monasterij re 10
ligiosis, qui omni culpa carebant notam, & iniuriam infert. Sic
creaturæ, quæ in hominis societate sunt, videntes magnam of-
fensam, quam homo Deo infert, tanquam pudore affectæ se con
tegunt, & tenebris, atque obscuritate solis se abscondunt. Pues
quãto mas se hã de correr, y auergonçar los hombres de voluer
a crucificar otra vez con sus peccados a Iesu Christo? Quod si la-
pides. & creaturę insensibiles pro morte sui creatoris tantam tri
stitiam ostendebant, quid esset videre eos, quos hic potentissi-
mus Dominus suscitauerat, cæcos, quibus visum restituerat, &
paralyticos, quos sanauerat, quanta, hi omnes tristitia afficeren
tur, cum viderant tanto vituperio, & crudelitate vexari clemen
tissimum illum medicum, qui tam infinita misericordia ipsis
remedium adhibuerat? O quanto potius vellent oculos non ha 11
bere, vita, & salute priuari, quam tam horrendum, ac triste spe-
ctaculum intueri! Amici Iob videntes ipsum in maxima tribu
latione positum, per septem dierum spatium conticuerunt, &
obmutescentes nullum verbum proferebant putantes nullam
consolationem tam graui vulneri, ac tam excessiuę angustiæ
posse sufficere, atque ita duntaxat silendo de ipso cõpatiebantur? Inclitus ille pictor Thimantes, cum mortem Iphigenię fi-
liæ regis Agamẽnonis depingere vellet, & iam plurimos Græ-
corum duces, qui morti eius affuerunt, penicillo depingeret, &
tristissimum regem Menelaum auunculum eius (con los sem-
blantes a tal caso conuenientes) etiam depingeret, cum patrem
eius, ac tristitiam vultus ipsius depingere conaretur, id est pre-
tendiendo de pintar el semblante de su padre no atreuiendose a
pintarle con aquel genero de tristeza, que conuenia pusole vn 12
velo delante dexando al entendimiento de cada vno, que cõtẽ-
plasse, lo que las manos no auian acertado a pintar. Sic ego nũc
facere possum: nam cum verbis explicare nequeam, quam ma-
gnum fuerit pelagus tormentorum, & iniuriarum quæ cæleſti
Redemptori nostro fuerunt illatæ, quando omnes mundi status
aduersus illum insurrexerunt (Pilatus enim nomine omnium
imperatorum ipsum morti damnauit. Annas & Cayphas in no
mine sacerdotum, & prælatorum ipsum persecuti sunt, & accu
sarunt. Herodes in nomine regum temporalium cum omni-
bus suæ curiæ ipsum subsannauerũt, Satrapę, in nomine litera-

torum,

torum, & sapientium huius sæculi populum concitarunt, eique persuaserunt, vt maximis excitatis clamoribus dicerent: Crucifige, crucifige eum: milites ipsum flagellis ceciderunt, denique nullus remansit, qui ipsum non persequeretur, etiam latrunculus in cruce ipsum blasphemauit: ex illis vero, in quibus fauorem inuenire debebat, quippe qui ex familia sua erant, alius ipsum negauit, alius ipsum vendidit, alij fugerunt, & terga verterunt, quod ipse maxime sentiens dixit. Necessarij quoque mei recesserunt à me. Cum, inquam, hæc omnia verbis exprimere non possim, ea velo silentij contegere decreui, vt vnusquisque ea secum euoluens, & in intimo cordis sui recondens quanta poterit animi tristitia atque dolore ipsa consideret.

PASSIO DOMINI NIMIS AB IPSO DESIDERATA FUIT.

AMmens, ac tam magnum fuit desiderium, quo vnigenitus filius Dei Iesus Christus Reparator noster ardebat pro nobis moriendi, vt aliqui verba illa, Tristis est anima mea vsque ad mortem, in hunc modum exponant. Tristatur anima mea propter dilationem mortis. Sciens enim Dominus, quantum homines illa indigerent, ipsam subire vehementissime desiderabat. Atque ita Diuus Hilarius exponens verba illa Domini: Pater transeat à me calix iste, ait perinde esse, ac si diceret. Peto, vt cito moriar. Et Beatus Ambrosius dicit, quod cruciabatur diuinus Saluator mora nostræ redemptionis. Vnde infertur, vnum ex maioribus tormentis, quod pijssimus Iesus subiuit, fuisse, scire, quam pauci ex illa sacratissima morte, quam ipse pro hominibus tantopere pati desiderabat, commodum atque vtilitatem educturi erant. Matth. 26.

Si, quando hic altissimus Dominus in Cruce pendebat, aliquis spiritualis vir ad ipsum accederet, eique diceret verba illa Prophetæ Nahum. Vnde quæram consolatorem tibi? O bone Iesu, Nahum. 3.

ò gloria animæ meæ, quam deſolatum, & omni conſolatione carentem te in hac cruce video? Solent homines in afflictionibus, & neceſsitatibus amicos ſuos conſolari, ſed hodie tibi omnes, & etiam tua propria membra deficiunt, ſiquidem tuis manibus lachrymas tuas extergere non potes. Quod ſi aliquis tibi conſolationẽ adhibere poterat, erat tua ſanctiſsima mater, ſed hæc maiorem tibi triſtitiam, & deſolationem affert, ſiquidẽ duo in eo Caluario vides erecta altaria, in quorum altero propria caro tua ſacrificatur, in altero vero anima ſacratiſsimæ matris tuæ immolatur. O Domine mi quot à te conſolationem poſtularunt, quos tu conſolatione affluenter adimpleſti. Nunc ergo quis tẽ conſolabitur? Quæram conſolatorem tibi? Nunquid creaturæ tuę, quę tantopere mortem tuam ſentiunt, te conſolabũtur? Quin potius ipſe maiorem mihi triſtitiam afferunt. O creaturæ meæ quis vos ſenſibiles fecit, ego enim vos inſenſibiles creaui. Quiẽ boluio mis criaturas al reues? Aquellos por quien yo padezco no tienen ſentimiento, y las piedras por quien no padezco, ſe quiebran cõ ſentimiento. Magis ergo me conſolaretur cor contritum, quam hæc omnia. Igitur ò Redemptor mundi ſi cor contritum te conſolabitur, adeſt iuxta te bonus latro, qui peccata ſua ac ſcelera recognoſcens à te corde contrito veniam, & miſericordiam poſtulat. Quin potius dicet Dominus. Ego latronem conſolatus ſum, & ipſe me triſtitia, ac deſolatione adimpleuit. Cum enim me grandibus atq; exceſsiuis tormentis crucis oppreſſum videret, regẽ me ipſum appellauit quid, obſecro, in me vidit, vt me vocaret hoc nomine, cum ego non haberem in quo caput meum reclinarem, niſi in duriſsimo crucis ligno, & manus meæ crucieſſent affixæ, & ego ſanguine conſperſus ac plenus eſſem vituperijs, & opprobrijs? Quanto igitur magis excellẽtias meas oſtẽdebat maiori me dolore vexabat. Si ergo ò Domine nec hoc te conſolatur, quæram conſolatorem tibi. Filiæ Sion, quæ te plorantes per vicos Hieruſalem ſecutæ ſunt, te conſolabuntur? Tampoco eſſas lagrymas me conſuelan, que no ſe conſuela vno porque otro llore, por otra differente coſa de la que el llora: que ſi vno con ſus lagrymas quiere conſolar a otro no ha de llorar ſus perdidas proprias, ſino las del otro, a quien quiere conſolar, por las quales el llora. Quid ò filiæ Hieruſalem, ait Dominus, deploratis? Ego crimina veſtra lugeo, vos autem paſsionem meam fletis, atque lachry-

5lachrymatis,& hanc ego non lugeo ? O como me conſolarades ſi lloraradeſ por vueſtros peccados. Si ergo hoc ò conſolator cordis mei,te minimè conſolatur,quæram conſolatorem tibi, & hic erit fructus tuæ ſanctiſsimæ paſsionis,ac ſacratiſsimæ mortis,qua humanũ genus à dæmonis poteſtate eripies,& æterno Patri tuo pijſsime reconciliabis. Profecto hæc mihi parua conſolatio eſt : nam parum fructum,quem ex omnibus,quæ patior educturus, & collecturus ſum,optime cognoſco,& intelligo:quin etiam hęc eſt vna ex cauſis meæ maximæ triſtitiæ,& deſolationis:porque que coſa es que baſte el menor tormento de los innumerables, q̃ yo padeſco para remedio de mil mundos,y que no auiendo mas de vn mundo,los menos de los que en el moran,y moraran ayan de aprouecharſe de tan ineffables merecimientos? O intolerabi-
6lem filiorum Adæ ingratitudinem, & infernalem cæcitatem ! Quam attonitus, & admiratus vir ille iuſtus maneret hanc Domini reſponſionem audiens. Nos igitur de nobis admiremur, ſiquidem in hoc tam graui malo tantam culpam habemus, & poſthac nos ipſos diſponere incipiamus, vt illorum ingentium meritorum participes fiamus,ſiquidẽ illa omnibus,qui ea voluerint efficaci volũtate,expoſita ſunt atq; parata:atq; ita D. Paulus agens de Chriſto Reparatore noſtro inquit.Ieſus,vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum,extra portam paſſus eſt. Myſte- Ad Hebr. 13
rioſe voluit Dominus in campo videlicet loco communi omnibus mori,vt aperte ſignificaret ſe pro omnibus mortem illam ſubire,& omnes poſſe pretioſiſsimo eius ſanguine frui,ſi ab eo cõmodum elicere volunt.Etenim ſi intra vrbem Hieruſalem mo-
7reretur,poſſent aliquicogitare, ipſum pro Iudæis tantummodo mori.Quando ſe haze vna juſta o otro regozijo envna calle particular dezis: Eſto por alguna Dama particular que viue aqui ſe simile.
haze: Pero quando ſe hazen las juſtas en la plaça comun , dezis: Eſta juſta no es por alguna dama particular,ſino para regozijar a todo el pueblo.Aſsi quiſo Chriſto nueſtro Redemptor celebrar aquella juſta real en lugar y plaça comun, porque era para contento y conſolacion de todos por tanto todos nos deuemos aprouechar de ella.

PASSIO DOMINI NIMIS AB IPSO desiderata fuit.

Ioan.18.

EFERENS sacer euangelista Ioannes, qualiter supernus mundi Redemptor ibat ad moriendum, inquit. Et baiulas sibi crucem exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ locus. Mysterioſum profecto est hoc verbum, sibi, inquo sanctus euangelista insinuat Dominum super humeros suos oneroſam illam crucem ad honorem suum, atque vtilitatem portasse: & cum hoc cohæret etiam dictũ

Ad Heb. 2. D. Pauli, qui ad Hebræos scribẽs inquit. Videmus Iesum propter passionẽ mortis gloria, & honore coronatũ: decebat enim eũ, propter quem omnia, & per qui omnia qui multos filios in gloriã adduxerat, autorem salutis eorũ per passionẽ cõsummari. Quãuis Christus Redemptor noster pro vnoquoq; opere ex his, quæ operatus est, merebatur exaltari, tamen hoc magis tribui videtur operi crucis, quia opus maioris ignominiæ, ac dedecoris erat, & in quo magis amorẽ suum ostẽdit. Atq; ita vbi nos legimus: Tecum principium in die virtutis tuæ alij transtulerunt. Tecũ principatus in die crucis tuæ. Nam ibi voluit æternus pater, vt vnigenitus filius eius principatum compararet. Et quanuis verè

Psal.109. dici posit sacrum Euangelistam ob hanc rationem dixisse. Exiuit baiulans sibi crucem; tamen verum est etiam ipsum dixisse, sibi, quia eam sacratissimis suis humeris in commodum atq; vtilitatem nostram asportauit: hoc enim præcipuè intendebat Dominus, & pro hoc moriebatur. O admirabilis, & ineffabilis amor, qui in illo diuino pectore ardebat, que al tiempo que se vertia todo por nosotros dize que cogia para si. In die illa adimpletum est, quod in eius nomine Regius Propheta vaticinatus fuerat dicens. Sicut aqua effusus sum. Extrahit ancilla aliqua seu famula

Psal.21. simile. parum aquę de puteo, & cum illa abluit lactucas, rasanos, & alias herbas, postea cum eadem emundat discos, & patinas, ac tandem manus lauat, quibus finitis ipsam aquam in vicum per fenestram proijcit, despues de auerse aprouechado della. Hoc modo se gessit synagoga illa dæmonis serua cum Iesu Christo aqua videlicet

4 delicet ſanctiſsima vitæ: que deſpues que ſe huuo aprouechado del, para ſanar ſus enfermos, y para dar viſta a ſus ciegos, para reſuſcitar a ſus muertos arrojo eſta diuina agua en la calle publicamente con muerte ignominioſa, para que aſsi como del agua vertida, y derramada no ay mas memoria: aſsi no la vuieſse deſte celeſtial ſeñor. Atque ita dixerunt. Eradamus eum de terra viuentium & nomen eius non memoretur amplius. Et tam ſingularis erat amor, quo pijſsimus Ieſus hæc omnia pro hominibus patiebatur, vt voluerit, quod hoc literis mandaretur videlicet: Exiuit baiulans ſibi crucem. His etiam cohæret, & huc ſpectat id, quod quidam ſanctus perpendit ſcilicet, que en la cruz donde tenia eſte celeſtial eſpoſo bien proueida la meſa de muchos tormentos, dolores, vituperios, y afrentas, porque aun faltaua vn mãjar de mayor inhumanidad que jamas ſe inuento que fue dar hiel y vinagre a vn hombre, que eſtaua para eſpirar, y morir, clamo por eſte manjar diziendo. Sitio. Y como ſe lo dieron, dixo: Conſummatum eſt. Como ſi dixera: Agora ſi, agora eſtoy contento. O mi Dios, y que hydropeſia es eſſa de vueſtro diuino amor, que diziendo vos à vueſtro eterno Padre; Omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me, no baſta eſſe mar de afflicciones para os apagar eſſa ſed de padeſcer? Hierem. 11.

5 Cum Rex Ezechias ita ægrotaret, vt dicat ſacer textus. Ægrotauit Ezechias vſq; ad mortem, inuiſit eum Iſaias Propheta, & iuſſit vt tollerent maſſam de ficis, & cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur. Mirabile quidem fuit regem Ezechiam à febri mortali ſanaſſe adhibita ei maſſa ficorum tali morbo contraria qui ca- Iſai. 38. ſimile.

6 lidiſsimi ſunt. Sed in hoc Deus ſignificare voluit medicinam, qua curanda, & ſananda erat humani generis ægritudo. Ficus tam id, quod intus habet, quam quod foris ſolet manducari: alij fructus non omnino edãtur vt ex dactilis id tantũ quod foris, nõ autem quod intus eſt comedimus: ex nucibus vero è contra id, quod intus eſt, & non quod foris, editur, ficus autem totus manducatur. Qua propter optime Chriſtus Redemptor noſter ficui comparatur, quia totus comeditur in gloria: fruemur enim diuinitate eius intellectu, & voluntate noſtra: & corpore eius fruentur ſenſus exteriores. Vnde ipſe dixit. Ego ſum oſtiũ, per me ſi quis introierit, ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet. Hoc eſt, entrara a la fruicion de la diuinidad, y ſaldra a la contemplacion dela Ioan. 10.

humanidad. Hic igitur cælestis ficus factus fuit massa in sacratis- 7
sima passione sua, contritus, & calcatus fuit maximis tormentis, ictibus, ac crudelissimis flagellis, & cum hac massa ægritudo generis humani curata fuit. Hac sacratissima medicina nos spirituales ægritudines nostras curare debemus, eam per medium diuinorũ sacramentorum animabus nostris applicantes.

PASSIONIS DOMINI ADMIRABILIS PROphetia Abacuc.

Abacuc. 3.

ANTICVM Abacuc tantæ fuit difficultatis apud veteres patres Synagogæ, vt ab eorum magistris inter quatuor difficillima scripturarũ loca censeretur, propter quod ab aliquibus Doctoribus Hebræorum titulus inscriptus erat huic Cantico: Pro ignorantijs, vel pro ignorantibus sic interpretatur, quia canticum illud talia, ac tanta contineat, & promat, quod difficillime à quouis possint intelligi, aut interpretari, donec ille veniret Messias, in cuius tempore ea sperabant reseranda. Vbi vides quam inexpugnabile genus interpretationis scripturarum Prophetarum est impletio eorum, quæ in ipsis repromissa erant etiã si lingua taceat. Vnde Christus summa veritas discipulis Ioannis quærentibus nunquid ipse esset? Quæ audistis, inquit, & vidistis, renuntiate Ioanni. Vbi tunc oracula re impleuit, & opere: tunc quippe quod reconditum, & obscurum latebat sub litera, lucidũ, & credibile fit, apparetq; . Sicut Ionæ sacramentũ obscurissimũ, quod in Christi Domini morte, & gloriosa resurrectione apertũ est: illud autem audierunt non semel ab ore Domini Iudæi, non tamen intelligebant, quæ ab ipso dicebantur. Similiter & mysterium duorum hircorũ in lege Moysi descriptorum, quorũ alter mactabatur, alter vero mittebatur viuus in desertũ. In quibus Dominus Iesus secundũ carnẽ moriens pro nobis, & secundũ diuinitatis maiestatem illæsus, & viuus significabatur. Implens igitur Messias, quæ in Abacuc scripta erãt obsignata sigillo profundissimi sensus, & sententiarum lucidissima fiunt ante omniũ oculos reserata. Inter quę singularia sunt illa verba: Egressus es in salutẽ

Ionæ. 1. 2

Leuitic. 16.

populi

populi tui: in ſalutem cum Chriſto tuo. Ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti dirigit S. Propheta ſermonem, qui erat in Chriſto mundum ſibi reconcilians: nam filius in patre, & pater in filio eſt, ſicut ipſe manifeſte docet. Cum ergo dixit B. Apoſtolus Paulus, Deus erat in Chriſto mundū ſibi reconcilians, non ſolum de perſona filij erat ſermo apud illū, quę erat in Chriſto per vnionē realē, & ſubſtantialem ad humanā naturā, ſed & de patre eſt ſermo, qui & ſecundū eſſentiam, & relationē, & ſecundū originē filij ab ipſo eſt in illo. Eſt in filio pater ſecundū eſſentiam, quia pater eſt ſua eſſentia, & communicat eam filio, non per aliquā ſuam tranſmutationem: & ſimiliter cum filius ſit ſua eſſentia, ſequitur, quod filius ſit in patre. Vnde Beatus Hilarius inquit. Naturam ſuam (vt ita dicam) ſequitur immutabilis Deus immutabilē genitus Deus ſubſiſtentem, ergo in Deo Dei naturam intelligimus, cum in Deo Deus ſit: Eſt & pater in filio ſecundum relationem cum manifeſtum ſit, quod vnum oppoſitorum relatiue ſit in altero, ſecundum intellectum, & ſecundum originem alter eſt in altero, quia proceſsio verbi inintelligibilis eſt, eſſe aliquid extra patrem, ſed manet in dicente: & eadem ratio eſt de Spiritu ſancto. Propter quod cum Beatus Paulus dicit: Erat Deus in Chriſto mundum ſibi reconcilians, ſi velis interpretari nomen illud, Deus, eſſentialiter, ita vt comprehendat tres diuinas perſonas, quibus homo ex æquo reconciliatus eſt, non tibi contradicam dummodo perſonam filij per vnionem realem ad carnem intelligas in Chriſto, cæteras vero per circumínceſsionem: De quo manifeſtè Chriſtus Dominus dixit. Ego in patre, & pater in me eſt. Quod æquo iure de Spiritu ſancto eſt interpretandum, quorum vna eſt diuinitas, vna eſſentia, vna & germana æqualitas. Vide quale fundamentum noſtræ redemptionis poſuit Deus, qui erat in Chriſto mundum ſibi reconcilians, vt dixi. Vide in quanto gaudio, & lætitia cordis inenarrabili dicit ipſe Beatiſsimus Apoſtolus. In quo habemus redemptionem, & remiſsionem peccatorum. Vide quo iure dicat ipſe Apoſtolus. Empti eſtis pretio magno, glorificate, & portate Deū in corpore veſtro. Vide quo iure dixit. Quanto exiſtimatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutū duxerit, in quo ſanctificatus eſt? Dixit ergo Abacuc ſermonem ad patrem, propterea quod fons, & principium ſit

3

Ioan. 14.

B. Hilarius lib. 5. de trinitate.

4

5

Ioan. 14.

Ad Epheſ. 1.

1. Ad Corin. 6. c.

Ad Heb. 10.

diuinarum personarum filij, & spiritus sancti: & Christus Redemptor noster, & ecclesia eius hac ratione ad patrem dirigit 6
semper sermonem, & orationem. Inquit ergo. S. Propheta. Egressus es ô æterne Pater in salutem populi tui. Ad salutem populi Israelitici cum subdura seruitute premeretur in Aegypto, Egressus es cum Moyse, & Aarone fratre eius tanquam ducibus, & ministris illius operis. Ad salutem autem totius generis humani, (quam in gratiarum actione, & iubilo ego prædico) egressus es cum Christo tuo, qui tibi est filius consubstantialis, & coæternus, & verus homo de Dauidis semine ex intacta virgine generatus. Propter quod lõge sublimius, multoque excellentius sit oportet bellum istud, cui Christus Dei Dux præficitur: & certe tale, ac tãtum est, vt per alium victoria inueniri non
Gene. 22. possit. Hanc victoriam vidit Patriarcha Abraham in immolatione filij sui Isaac, vidit, & gauisus est de mundi redemptione. Obserua quod bis dicitur à Christo Saluatore nostro, vidit & gauisus est. Exultauit, vt videret diem meum, vidit, & gauisus est.
Ioan. 8. Vbi certe antecedentem exultationem, & sequentẽ lætitiam opus oblationis describit Dominus. Exultauit, vt videret, & postquam vidit, gauisus est. O si quis mihi locum istum aperiret. O si quis sciret, quid est, Exultauit, vt videret? Certe cum Abrahæ demandatur filij holocaustum, exultat, vt videat, quid in illo holocausto lateat mysterij, quod sibi reseruarit altissimus. Non durum aut difficile, nam certe nimiũ iudicat. S. Abraham, quod sibi præcepit Dominus, etiam si in holocaustum exigat filium: vt significandum mysterium in Isaac oculo mentis cernat in Christo. Attende hæc ô homo, qui in delicijs, & gaudio 8
accedis ad tremendæ maiestatis sacramentum, & intelligere præsumis, quod Abraham tanti fecit, vt gratissimo, & perquã iocundo animo non dubitaret immolare filium: & qui exultans offert filiũ, cum intelligit mysteriũ, gauisus est de mundi salute. Vtinam post quadragesimale ieiunium, post durum cilicium, post sacras vigilias, & post mille flagella, vel extremis labijs de-
Ad Philip. 3. gustares quid sit, & quid fieri potuit, vt Dei filius verecũdia, & sanguine perfusus penderet in ligno. Hæc est illa eminens scien-
Canticos. 8. tia, charitatis Dei, ad quam non facile peruenitur, & cum inuenitur, omnem substantiam suam quasi pulueren despicit homo, & præ gaudio illius vendit vniuersam mundi lætitiam, &

corporis

9 corporis ſalutem, & vitam, vt emat illam. Et Abacuc tanti fecit Chriſti myſterium & mundi redemptionem, quod poſt vehementem ſtuporem, quem his verbis indicat. Audiui, & conturbatus eſt venter meus: à voce contremuerunt labia mea, ſtatim inquit. Ingrediatur putredo in oſsibus meis & ſubter me ſcateat. Ac ſi dicat. Ego autem tantis his auditis à te, quæ pro hominum ſalute in plenitudine tẽporis operari decreuiſti, toto cordis deſiderio illi populo, qui hęc perſentiet, annumerari exopto & quanquam ſimul audierim multa illos paſſuros mala, nõ ob hoc illorum ſortẽ aduerſor, ſed etiam ad maiora, ſi fieri poteſt, paratum me aufero, ita, vt etiam computreſcant oſſa mea, & tabeſcant præ afflictione, & temporalibus malis, & caro mea imputreſcat, vt ſuper me putredo ſcateat. Vt requieſcam in die tri-
10 bulationis, & aſcendam ad populum accinctum noſtrum: id eſt, vt vna cum ſeruis Chriſti requiem, & quam operaturus eſt ſalutem, accipiam. Et in fine Cantici vtrumque verbum, quod de Abrahã à Chriſto Dño dicitur Abacuc etiam decantat. Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Ieſu meo. Gaudebo, & exultabo, inquit: de Abraham vero, Exultauit, vt videret, vidit, & gauiſus eſt. Ioan. 8.

PASSIONIS DOMINI ADMIRABILIS Prophetia Iſaiæ, & textus explicatio.

1

Sanctus Propheta Iſaias rationem ſacratiſsimæ paſsionis noſtri Saluatoris explicat in nomine Dei patris dicẽs. Propter ſcelus populi mei percuſsi eũ. Cum legis, Percuſsi, (in quo verbo actio patris, & voluntas eius demõſtratur) ſic intellige verbum, & ſententiam. Primo quia ſua æterna ordinatione, & voluntate præordinauit paſsionẽ Chriſti filij ſui ad humani generis liberationẽ. Secundo pater tradidit filium morti inſpirando ſacræ eius humanitati voluntatem patiendi pro nobis, infundendo ei charitatem. Iſai. 53.

Isai 50. Vnde sic in Isaia legitur. Dominus Deus aperuit mihi aurem, 2
Ego autem non contradico, retrorsum non abij. Corpus meum
dedi percutientibus, & genas meas vellentibus. Auris tibi orga-
num est ad intelligentiam eorum, quę dicuntur: & cum tibi facio
sermonem, & cordis mei refero arcanum aperiens os meũ in ver-
bis, aperio tibi aurem ad intelligentiã, quæ non audiens erit qua-
si clausa. Et hoc factum est cum sacratissima anima Christi clari-
simè videns in verbo, ad quod erat cõiuncta, hanc ordinationem
absolutam, & præscientia infusa, iam auris, & mens Christi ape-
ritur: & statim ex summa obedientia, & ex summa charitate ad
patrem, & ad genus humanum non tantum non contradicit, si-
cut legis in Isaia, sed (sicut testatur Propheta Dauid) inquit. Ecce
venio. Et factus est obediens vsque ad mortem: non enim ab he-
ri, vel nudius tertius pati voluit, sed certe ab exordio suæ conce- 3
ptionis. Quantum, obsecro, in hoc charitatem suam dulcissimus
Iesus commendat in nobis, qui à principio semetipsum obtulit
Deo patri pro peccatis nostris, & dixit: Ecce venio, ego autẽ non
contradico, etiam si ius firmissimum habeam ad vitam quia per
Spiritum sanctum conceptus, & Deo in vnitate personæ vnitus.
Ex quibus ius habuit firmissimum sacratissima illa humanitas
Christi ad vitam. Cæteri homines non tantum ius non habent
ad vitam, sed nec ad vnius diei salutem propter peccatum Adæ;
Gene. 2. In quacunque die comederis morte morieris, id est, mortalis ef-
ficieris secundum corpus, & cum effectu, tu, qui si permansisses,
Scot li. 3. di- poteras non mori. Vnde post peccatum Adæ non ius habet ho-
stin. 16. q. vni mo ad vitam, nec infans vnius diei. Christus vero ius habuit ad
ca, perpetuam vitam, quod abiecit assumens corpus mortale ex obe 4
dientia ad perficiendum opus nostræ salutis propter nos. Vnde
omnes sancti, qui animas suas propter Christum posuerunt non
quidem obtulerunt ius, quod haberent ad vitam, aut mille an-
norum salutẽ: Christus vero vtrumq; obtulit liberalissime pro-
pter nos. Vides quales diuitiæ latebant sub verbo illo: Ego autẽ
contradico. Audi aliud. Retrorsum non abij. Dices, quomo-
do retrorsum non abijt, qui fugiens in Ægyptum, fugit etiã gla-
dium Herodis, qui animam eius quærebat? Quomodo non fu-
git, & retrorsum non abijt, qui in Nazareth, cum sui vellent eum
de supercilio mõtis præcipitare, ipse transiens per medium illorũ
ibat? Quomodo nõ retrorsum abijt, qui abscondit se in tẽplo vo-

lentibus

5 lentibus Iudæis lapidare illum? Respondetu mihi, & omnia hæc absoluentur. Quomodo abijt retrorsum, qui Iudæ in cœna dicebat, Quod facis, fac citius? Cuius vox non iubentis est, sed tinctis, nec trepidi, sed parati, qui habens omnium temporũ potestatem ostendit, se non moram facere traditori, & sic ad redemptionem mundi paternã exequi voluntatem, vt facinus, quod à persequẽbus parabatur, nec impediret, nec timeret. Quomodo retrorsum abijt, qui exiens obuiam traditori, & integræ cohorti non semel dixit. Quẽ quæritis? Et quos in verbo maiestatis, Ego sum prostrauit, nõ fugit, sed dixit, & imperauit, Sinite hos abire si me quæritis. Taceo, quod minus crudelis, nec adeo turpis fuisset mors illata ab Herode vel à Nazarẽis, vel à Iudæis in templo, quam fuit patibulum crucis. Taceo, quod antea prædicandum erat euangeliũ, & instituenda sublimia sacramenta pro nostra salute, & declarandus erat Christus verus Deus, & homo ex miraculis, & ex impletione scripturarum. Ex quibus, & alijs multis, quæ consulto omittimus satis tibi responsum est. Audi ergo sequentia. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellẽtibus. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. In quo non vulgare dedecus, & dehonestatio venerabilis vultus, honorabilisque barbæ Domini Iesu inuenitur. Taceo, quod viuax & mordens dolor adest in barbæ euulsione. Ioan. 13 Ioan. 18

Deniq; tertio Pater tradidit filium morti non protegendo eũ, sed exponendo persequentibus. Vnde ipse Dominus Iesus dicebat. Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Quam vocem ab 7 egressu cœnaculi dicere potuit, sed pro cruce reseruauit. Tunc certe derelictus est à patre: vnde de illo dicitur. Cæpit pauere, & tædere. Dereliquit enim illum pater non tantum cum in cruce hoc profitebatur, sed ab hac hora, in qua sibi ipsi relinquitur innocens illa humanitas, & auertitur influxus diuinę dulcedinis, & suis viribus, suæ industriæ dimittitur inter tot labores, & ærumnas: propter quod iam dicit scriptura. Cæpit pauere, & tædere, & grauiter angi: iam dicit ipse mansuetus agnus. Tristis est anima mea vsque ad mortem, iam inquit charissimis discipulis: Vigilate mecum, quærens ex dilectorum societate solatium: & tandem ad patrem confugit, & suffragium exorat in oratione. Ecce, quod in Abacuc legis. Ibi abscondita est fortitudo eius. Vbi nota; cum inquit, Abscondita, non tantum demonstrat virtutem Abacuc. 3.

diuini-

diuinitatis Chriſti abſconditam ab oculis diſcipulorum, & alio- 8
rum hominum, ſed etiam à propria humanitate ipſius Chriſti,
quam deſeruit non diſcedendo, ſed non protegendo, nec auxiliã-
do, ſecundum ſenſum iam expoſitum. O benedicta inter omnes
fœminas! O mater ſancta in quanta ſolicitudine, quam vigil ver-
bum iſtud, vigilate mecum, cuſtodires, & aſtares inuicta ſiue
oranti filio, ſiue lachrymanti, & gementi, denique cum ſudore
ſanguineo perfunditur. Vt hanc pijſsimus agnus ad patrem ora-
tionem oraret procidit ſuper terram, id eſt, pronus cecidit, & hu-
mi ſe proſtrauit, & vehementer ſe inclinauit. Quæ vno verbo ex
Thren. 3.c. poſuit B Matthæus dicens. Procidit in faciẽ ſuã. Exiſtimo, quod
extenſis ſuper terram brachijs inhærentibus pulueri & fronti ſe-
cundum dictum Prophetæ. Ponet in puluere os ſuum, ſi forte ſit
ſpes: dabit percutienti ſe maxillã: ſaturabitur opprobrijs. O gran 9
de ſpectaculum! O tremendam, & adorandam corporis, & animi
humiliationem & habitum Chriſti: ſuper faciem ſuam iacet ſu-
pinus, & ponit in puluere os ſuũ Deus, & Dominus Ieſus Chri-
ſtus. Obſtupeſcite cæli, & paueant omnes virtutes eius, & admi-
rentur poteſtates. Super faciem ſuam procidit Dominus Ieſus in
conſpectu patris ſui. In quo non ſolum demonſtratur reuerentia
ad patrem, ſed etiam angor, & ſumma triſtitia, & mœſtitia Salua-
toris. Et tu quidem oraturus intra in cubiculum tuum, & clauſo
oſtio eius, procide in faciem tuam, qui puluis es, & cinis corã tre-
menda ſumma Dei maieſtate: habet enim locum huiuſmodi hu-
militas apud Deum, & ſpem concipit religioſus animus. O qua-
lis erat agonia, & lucta carnis innocentis, & nihil morte debentis,
& generoſi ſpiritus Ieſu Domini noſtri in hac hora, vincit tamen 10
amor noſtri amorem proprium erga propriam vitam. Et ex lu-
cta hac, & agone inuehenti triſtitia factus eſt ſudor eius ſicut gut-
tæ ſanguinis decurrentis in terram! O magnum portentum! O
inauditum miraculum! Vnde verbo meo in re hac erit exor-
dium? Vnde cogitationes inſtituemus? Adſint angeli admirãtes,
& trementes in magno hoc ſpectaculo: illi, inquam, angeli, qui
canebãt ſub ortu eius: Gloria in excelſis Deo: illi, inquam, angeli,
qui in deſerto miniſtrabãt huic Domino. Adſit & pijſsima mater
& intacta virgo Maria, ex qua ſanguis iſte deſumptus eſt, quia
nõ inuenit vel in chariſsimis diſcipulis Dominus Ieſus conſortiũ,
Pſal. 21. & vigiliam. Et iam iam vt vermis, & nõ homo iacet ſuper faciem

ſuam

11 ſuam in terra, & factus vt homo ſine adiutorio ab hominibus,
& â Deo patre, agonizat in certamine mirificæ ſuæ infirmę car
nis cum ratione. O mundi lauacrum! O noſtræ terræ maledi-
ctę benedictio, & germen gratiæ & gloriæ! O palatum animæ
meæ vbi nunc es? Vbi & gutur cordis mei? Vbi & lingua pura,
quæ lambat cruorem pijſsimum ſumma charitate profuſum?
Iure Propheta dicebat. Multo labore ſudatum eſt. Qualis, & Ezechi. 14.
quãtus eſt hic labor, in quo ſanguinis ſudor copioſus valde in-
uenitur? Magnus, & vix habet finem & numerum. Sed ingra-
tus homo nihil horum magni facit, imo deſpicit, & cõtemnit.
Propter quod Propheta addit. Et non exijt de ea nimia rubigo
eius. Heu qualis eſt plaga tumens mentis noſtræ rebellis, quæ
vel hoc malagmate non curatur? Merito in Propheta ſequitur.
12 Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui, & non es
mundata â ſordibus tuis. Factus eſt ſudor eius ſicut guttę ſangui
nis decurrentis in terram. Iam terra, quæ ſpinas, & tribulos ex
antiqua maledictione germinabat, roſas vernantes, & candida Gen. 3.
lilia producit in cordibus fidelium, & non in cordibus obſtina-
torum hominum in ſanguine iſto labia ſponſæ fiunt, ſicut vi- Cant. 4.
ta coccinea: & genę eius velut fragmen mali punici. In ſangui-
ne iſto mundat ſponſus faciem ſponſæ, & ſibi ipſi exhibet eam Ad Eph. 5.
non habentem maculam, nec rugam aut aliquid huiuſmodi. In
ſanguine iſto accenditur generoſus Elephans, & animatur ad
bellum. Et quid dicam? In ſanguine iſto ſuper niuem dealban
tur omnes animæ iuſtæ, & ſtolæ earum. In ſanguine iſto marty
rum mentes dealbantur, ſicut docet ſacra Apocalypſis lectio, Apo. 7.
13 vbi ſatis iocundum, plenũque rore cæleſtis dulcedinis verbum
legitur. Hi ſunt, qui venerunt ex magna tribulatione, & lauc-
runt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Expen-
de prudẽs lector vim verbi de ſacris cõfeſſoribus, qui certamen
difficile pro confeſsione nominis Chriſti vſque ad ſanguinis
effuſionem ſuſtinuerũt. De illis igitur dicitur. In ſanguine agni
dealbauerunt ſtolas ſuas. Nihil prodeſt martyri agon, & mors
propria ſine ſanguinis Chriſti merito. Non ergo glorietur Pe-
trus, aut Paulus, alter in cruce, alter ſub gladio, niſi quia ſanguis
Chriſti decorauit martyrium eorum principaliter.

Veniens dulciſsimus Dñs, tertio ad diſcipulos ſuos, & inue-
niens eos dormiẽtes dixit illis. Dormite iam, & requieſcite: ſuf-

ficit

ficit ſurgite: venit hora, ecce filius hominis tradetur in manus pec- 14
catorum. Advotum ſcilicet eorum, vt ab eis quidquid malorum,
& iniuriarum vſque ad patibulum crucis humiliter, & patienter
ſuſtineat. Traditurus Dominus arcam teſtamenti ſub Heli ſum-
1. Reg. 3. mo ſacerdote in manus Philiſtim, & prædicens ſpectaculũ iſtud
inauditum, & grande dixit puero Samueli. Ecce ego faciam ver-
bum in Iſrael, quod quicunque audierit tinnient ambę aures eius.
Sed & Heli cum audiſſet, quod arca Dei capta fuiſſet, cecidit de
ſella retrorſum iuxta oſtiũ, & fractis ceruicibus mortuus eſt: erat
enim cor eius pauens pro arca Dei. Quid eſt, tinnient ambæ au-
res eius? Quaſi ſonitum vehementem campanæ de proximo au-
dierint, & attonitæ fiunt, conſeruantes per longum temporis
ſpatium ſonitum acutum, & claſsicum: excedens enim ſenſibile
corrumpit ſenſum. Et certe nihil inde à Philiſtæis contra arcam 15
Domini actum eſt, imo iuxta Dagon Deum ſuum ſtatuerunt
eam. Qualis, obſecro, ſtupor religioſæ menti accidit, qualis ex-
taſis, quomodo tinniunt aures mentis in verbo hoc? Tradetur in
manus peccatorum? O grande opus, ò angelorum, & hominum
ſtupor, & miraculum? Agnus innocens, & mitis traditur ad vo-
tum luporum: ouis manſueta dimittitur. In vtroque nimirum
Iſai. 53. Chriſtus Dominus declaratus eſt à Propheta Iſaia, qui non ſuper
altari, (vt olim arca teſtamenti) ſed ſub alapis, & colaphis, & ſpu-
tis, & flagellis multis repoſitus fuit. Cuius aures audiunt verbum
hoc, & non tinniunt præſtupore, & admiratione, ſed in diuinæ
iuſtitiæ agnitione? Quod ſi cor Heli ſummi ſacerdotis pauẽs erat
pro arca Domini, quale erat (dic anima mea) pium cor intemeratę
virginis pro filio ſuo in hac hora? Qualis fuit dolor? Quam acutus 16
fuit gladius, qui ſacratiſsimam eius animam confodit, cum ei di-
ctum fuit, quod captus eſſet filius chariſsimus à Philiſtæis, & tra
ditus in manus peccatorum? Ne deficiat ò anima mea de auribus
tuis ſonitus iſte: tinniant aures tuæ in voce hac. Filius hominis
Ad Roma. 8. tradetur in manus peccatorum, vt diſcas timorem Domini, qui
proprio filio non pepercit, ſed tradidit illum propter delicta no-
ſtra. Tinnitus hic non deficiat de aure cordis tui, & cum Heli mo-
rieris, id eſt, pro timore Domini mortificabis cor tuum, & corpus
tuum, qui timor nullibi efficacius inuenitur quam in cruce Sal-
Ad Rom. 3. uatoris. De quo apoſtolus ait. Quem poſuit Deus propitiatorem
in ſanguine ipſius ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ. Diſce in voce illa.

Tra-

17 Tradetur in manus peccatorum, patientiam in perſecutione, & contradictione malorum. Heu quò te nate Dei noſtra peccata abiecerunt? In manus peccatorum, qui te ita crudeliter tractauerunt. Hæccine reddis Domino populeſtulte, & inſipiens? Nunquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſsedit te, & fecit & creauit te? Obſerua, obſecro, quomodo in omnibus, quæ paſſus eſt, nō aperuit os ſuum agnus māſuetiſsimus, ſed alta mente repoſitū opus noſtræ redemptionis perducit ad portum patiēs ipſe naufragiū, venit namque in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit illum. Et longe fortius rem, & vim paſsionum ipſius exponit, quia ibi dicit. Infixus ſum in limo profundi. Plus igitur contriſtatus fuit corde pro noſtris peccatis, quam ex mille plagis flagellorū. Cæſus fuit namq; tam multiplicibus ictibus, tam crebris, vt niſi no-
18 uas vires plura patiēdi diuinitas ſubminiſtraſſet, reſpirationis inopia, ſanguiniſque profluuio deficiens inter lictorum manus deficeret, multiplicauerunt enim plagam ſuper plagam, liuorem ſuper liuorem, fracturam ſuper fracturā, vulnus ſuper vulnus, ſanguinem ſuper ſanguinem, donec corpus illud ſpecioſum præfilijs hominum deformaretur, vt, ſecundum Prophetæ teſtimonium, non remaneret in eo ſpecies. O incommutabilis Deus, quanta eſt conſilij, & ſapientiæ tuæ altitudo. Impletum eſt, quod ſcriptum erat. Dñs voluit conterere eū in infirmitate. Vide, quomodo conteritur ſub mille plagis, in quibus excoriatur totum corpus, funditur ſanguis redemptionis humanæ, rigatur atrium cruore piiſſimo, intinguntur diſciplinæ, & manus carnificum. Et heu hæc omnia foris audiuntur vbi forſan aderat mæſtiſsima mater eius,
19 auditq; latratus canum rabidiſsimorū, & morſus dentibus ferreis, quos in innocētiſsimo corpore Ieſu infigebant. Vide quanto labore requiſita eſt à paſtore bono ouis perdita, & inuenta, ac ſuper humeros deportata. Væ illis, væ nobis, ſi ingrati fuerimus. O ingrate homo abi poſthęc, & quęre tibi, & impuriſsimis luxurijs, comeſſationibus, & ebrietatibus gaudia, & delicias, ſuauia, ac mollia delectamenta. Non vocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem (ait ſanctus Apoſtolus) ipſius enim factura ſumus creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus, ait idem diuinus vir alio loco. Creati, inquit, in Chriſto Ieſu. Ecce dolores parturientis nos Chriſti, flagellis multis, & crudelibus cæditur vſque ad

Deute. 32.

Pſalm. 68.

Iſai. 55

Iſai. 53.

1. Ad Theſſ. 4. c.

Ad Epheſ. 2.

mille

mille plagas. Plus Domine Iesu tuis iniurijs debeo quod redem- 20
ptus sum, quam tuis operibus quod creatus sum.

Et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius.
Beda super hunc locum Gene. 3. Diadematis loco coronam imponunt capiti è spinis cõtextam. In qua (vt Beda ait) nostrorum peccatorum susceptio ostendebatur, quorum spinas abstulit per coronam spinis contextam, quã ad crucem vsque portauit. Hæ sunt spinæ illę, quas terram primo parenti germinaturam prædixit Dominus. Terra enim corporis nostri spinas peccatorum fert, quibus mens, animusq; noster acriter pũgitur. Has diadematis loco in signum victoriæ portare voluit Rex noster; solent enim victores victorum arma secum gestare, atque de illis maxime gloriari. Vicit in passione Rex ille cælestis fortem illum armatum, qui custodiebat securus atrium suum: abstulit arma eius, hoc est, peccata hominum, 21
quibus aduersus illos armabatur. Abstulit has spinas agnus iste qui in mundum venit, vt tolleret eas, atque posuit loco coronæ super caput suũ, tanquã trophæũ insignis victoriæ. Egredimini ergo filiæ Sion, & videte Regem Salomonẽ in diademate, quo coronauit eũ mater sua. Egredimini, & nõ solũ videte sed si milẽ coronã sumite festinate coronari, ieiunijs, inedia, vigilijs, cinere, & sacco, mundique contemptu, quæ sunt veluti spinæ pungentes, si perpetua corona cælesti coronari concupiscitis.

Et deduxerunt eum, vt crucifigerent. Educunt milites de
Genc. 4. prætorio Iesum baiulantem, (vt Ioannes Euangelista ait) sibi
Gene. 43. crucem. Iam ergo innocens Abel in agrum ducitur à fratre suo vt ligno percussus pereat. Iam verus Beniamin pro fratrum suo 22
Iosue 8. rum libertate in Aegyptum tendit. Clypeum eleuat Iosue con-
Isai. 22. tra rebellem ciuitatem Hai, crucẽ, inquam, eleuat bonus Iesus aduersus rebellem hunc mundum. Clauis Dauid imponitur
Gen. 27. humero Christi, qua nobis cælum aperiat. Esau arcum sumit,
1. Reg. 17. vt egrediatur foras, & patri obediat. Fundam gyrat filius Iesse
Iudicum. 7. aduersus Goliath ab eo vincendum. Gedeon eximit gladium
4. Reg. 2. contra Madian. Elias turbine passionis currum suum ascendit.
Gen. 37. Ioseph pergit, vt in agro Caluariæ manipulum super omnes eleuet, Lanceam infælix Saul contra verum Dauid proijcit, quæ
1. Reg. 18. in humanitatis pariete figitur. Moyses virgam eleuat, vt mare
Exod 14. Rubrum mortis sanguine martyribus aperiat. Noe nauem ad li-
Gene 7. tus educit, qua mundus seruetur. Obediens iam paret ad mor-

tem

23 tẽ vſq; verus Iſaac ligna ſuper humeros geſtãs. Iam portitores Gene. 22
ſcindunt racemum terræ promiſsionis à vite. Quærunt nautæ Nume. 13
Ionam, vt in mare proiecto tempeſtas propter illum orta iam Ionæ. 1
ceſſet. Rex Iſrael mutat habitum ſuũ, vt bellum intret incogni- 2. Regum. 22
tus, quo vulneratur in latere. Sed hęc omnia ô Domine Ieſu
imagines ſunt, vmbræ ſunt nõ ad viuũ acerbos dolores, & ærũ-
nas tuas repræſentantes, maiori enim atrocitate, & crudelitate
tu verus Abel à fratre tuo in mortem duceris, quam primus ille
Abel à fratre ſuo Cain. Fabricauit, fateor, olim arcã Noe cũ mul
torũ tamen annorum expectatione: at iſti nullã morã interpo-
nendã te ducendi, ac crucifigendi putant. Sanus integer, & illæ
ſus, ac proſpera vtens valetudine adoleſcẽs Iſaac ligna tulit: tu
24 vero inedia, flagris, vulneribuſq; obſitus intolerabilẽ crucem
fers. Nihil oneris in Eſau arcu eſſe potuit, ſi cũ tuę crucis ponde
re, quo grauaris, conferatur. Scalã vidit Iacob, ſed in ſomnijs: at
tu euigilans grauem ſcalã ſuper humeros tuos impoſitã vides.
Vẽditus eſt, fateor, Ioſeph à fratribus, & traditus exteris tamẽ:
at tu ab iniquo Iuda non exteris & ignotis, ſed hoſtibus, & per
fidis inimicis tuis viliſsimo pretio venũdatus. Somniabat ille
ſuum manipulũ cæteris altiorẽ: tu autem in cruce poſitus illis
latronibus eminentiorẽ te ipſum intueberis. Moyſes virga ſe
ſe ab inimicis tuetur: tu vero virga crucis tuæ grauiter percutie-
ris, donec animam exhales. Eamus ergo & nos fratres, & moria
mur cum illo ipſe peccata noſtra perfert, in corpore ſuo ſuper
25 lignum mille crucibus grauiora: nos etiam carnem noſtram
crucifigamus cum vitijs, & concupiſcentijs, vt ſpiritu viuamus
& ſpiritu ambulemus.

Poſtquã autẽ crucifixerũt eũ, diuiſerunt veſtimẽta eius. In le Leuit. 1. 6.
ge Dñs iuſſerat, vt cęſa mẽbra victimę componerentur ſuper
ſtruẽ lignorũ ad pacẽ Dei obtinendã: cũ autem ſit ipſe modo vi
ctima vera ſe ſe aptat, ſeſeq; ita componit ſuper crucis altare, vt
brachia brachijs, & crucis pes Chriſti pedibus conueniẽter ſint
accõmodata, ſicq; pacẽ verã, atq; animi tranquillitatẽ conſequi
poſsimus. Quid de te dicã ô Ieſu ſancte gloria angelorũ, cũ te
videã extẽdentẽ brachia, veluti crucẽ amplexari volentem? De
phœnice fertur, quod appropinquãte vitę fine ligna cõponat, simile.
& cõgreget, aliſq; extenſis excitet ignẽ, quo corpus eius crema
tur, ſemper tamen ſcintilla manet, ex qua vermis ortus priſtina

illa auis reparatur. Tenũcintueor diuina Phœnix alis brachio 36
rũ tuorũ extensis, crucis ligna accendentẽ, quibus mortẽ oppe
tas, atq; igne charitatis ardens vitã mortalẽ finias; iterum glorio
siorem, & splendidiorem restituendam; tertia enim die nu-
dus mortalitate redibis amictus lumine, sicut vestimento.

PASSIONIS CONSIDERATIO.

B. Ambr. sup. Psalm. 118

BEATVS Ambrosius explanans versum illũ: Iu
stificationes tuas custodiam non me derelinquas
vsquequaque per iustificationes intelligit omnia, 1
quę ad Christi passionem attinent, (quę fuit nostra
iustificatio) & quæ ad sacramenta, quæ à passione
Christi mutuam virtutem iustificandi acceperunt. Proponit
ergo iustus, secundum Beatum Ambrosium in hoc versu, se
semper in armariolo suæ memoriæ custodire clauos, lanceam,
flagella, & spinas, crucem, opprobria, & contumelias, quas pro-
Eccles. 29 pter iustificationem nostrã Christus Dñs perpessus est, vt vel
sic consilium illud Ecclesiastici obseruet qui sicait. Gratiam fi-
dei iussoris tui ne obliuiscaris, posuit enim pro te animam suã,
Christus Iesus fideiiussor noster fuit: nam quia nos soluere
non poteramus, ipse sanguine suo debita nostra soluit, & tulit
de medio Chirographũ peccati, quod aduersus nos erat, & de- r
Ad Colos. 2. leuit sanguine suo, & rupit affigens illud cruci, vt dicit B. Pau- 2
lus ad Colossenses scribẽs. Hanc tantã gratiã obliuisci nephas
esset, & intolerabilis ingratitudo. Quod cernens ipse Dñs iuge
Luc. 22. sacrificium corporis, & sanguinis sui in memoriam tanti bene-
ficij nobis reliquit, vt ipse insinuauit dicẽs. Hęc quotiescunq;
feceritis in mei memoriã facietis: vt quotidie tanti operis com-
B. August. in manu. c. 22. memoratio renouaretur. Hęc enim memoria ad multa vtilis
est. Vnde Beatus Augustinus in manuali sic dicit. Cum me pul
sauerit aliqua turpis cogitatio recurro ad vulnera Christi: cum
me premit caro mea, recordatione vulnerum Domini mei re-
surgo: cum diabolus mihi parat insidias, fugio ad viscera miseri-
cordiæ Domini mei, & recedit à me: si ardor libidinis mouet
membra mea, recordatione vulnerum Domini nostri Iesu
Christi extinguitur: in omnibus aduersis actibus nõ inueni tã
efficax

3 efficax remedium, quam vulnera Chriſti, in illis dormio ſecurus, & requieſco intrepidus. Chriſtus eſt pro nobis, nihil tam ad mortem, quod Chriſti morte non ſanetur. Et capitulo præcedenti ait. Patent mihi viſcera per vulnera, quoniam miſericordia affluunt, nec deſunt foramina, per quæ affluant. Per foramina corporis patent mihi arcana cordis, patet magnum pietatis ſacramentum, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto.

Beatus Hieronymus ſuper Matthæum inquit, omnis creatura compatitur Chriſto morienti, ſol obſcuratur, terra mouetur, petræ ſcinduntur, velum templi diuiditur, ſepulchra aperiuntur, ſolus miſer homo non compatitur, pro quo ſolo Chriſtus patitur. B. Hie ſup. Matth.

4 Beatus Bernardus in floribus ait: ſitio, inquit Dominus. Domine quid ſitis? Ergo ne te plus cruciat ſitis, quam crux? De cruce ſiles, & de ſiti clamas? ſitio. Quid? veſtram fidem, veſtrã, ſalutẽ veſtrum gaudiũ, plus animarũ veſtrarum, quã corporis mei cruciatus me tenet. Et in quodam ſermone ait idem ſanctus doctor. Vide nunc opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram flagellis cæſus, ſpinis coronatus, clauis cõfoſſus, affixus patibulo, opprobijs ſaturatus, omnium tamen dolorũ immemor ait: pater ignoſce illis. B. Ber. in floribus.

Ex amariſsimis Chriſti paſsionibus maximam diſtillari dulcedinem declarant illa verba ſponſæ in Canticis. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur, myrrham enim amariſsimã ſimul, & ſuauiſsimi odoris eſſe cõſtat. Sic paſsio Domini, illi quidem amariſsima, nobis autem ſuauiſsima eſt. Ideoque inter vbera noſtra commorari debet. Quod faciunt, qui pio, ac deuoto affectu eam perpetuo recolunt, & meditantur. Quod Deo gratiſsimum eſt. Et ideo pro eo, quod nos legimus in eiſdem canticis, columba mea in foraminibus petræ, alij verterunt: ô columba mea in cauernis petræ, in receſſu ſcalarum. Vox eſt hæc Dei patris declarantis gratiſsimam ſibi eſſe ſponſam, quæ in vulneribus Chriſti aſsidua cogitatione commoratur. Scalæ ſunt creaturæ per quarum conſiderationem ad amorem Dei aſcendimus, & anima iam illis oblita tota ſe in vulneribus Chriſti abſorbuit. Cant. 1. Cant. 2.

DE PASSIONE DOMINI QVÆSTIO singularis.

QVÆRITVR, Cum nulla neceſsitate, ſed omnino ſua ſponte paſſus ſit Chriſtus Dominus, quare toties repetitur in ſacris Euangelijs, illud verbum, oportet. Oportet filiũ hominis multa pati à principibus ſacerdotum, & ſcribis, & Phariſæis. Item. Nonne hæc oportuit filium hominis pati, & ita intrare in gloriam ſuam? itẽ. Quoniã ſic ſcriptũ eſt, & ſic oportebat Chriſtũ pati. Profecto admiratione digna eſt tã frequens huius vocis, oportet repetitio. Vnde, obſecro naſcitur iſta neceſsitas, quam vox, oportet, ſignificat? Ex decreto certe, quod ante ſæcula factum erat in conſiſtorio beatiſsimæ Trinitatis, & in diebus antiquis eſt manifeſtatum per ora prophetarum; hinc poſt paſsionẽ ait Dominus ad Apoſtolos. Hęc ſunt verba, quæ loquutus ſum ad vos, cum adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me. Tunc aperuit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas, & dixit eis. Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportuit Chriſtum pati, & reſurgere tertia die. Itaque ob eam cauſam fieri oportebat, quoniam ſcriptum decretum diuinitatis debebat impleri. Secundo naſcitur prædicta neceſsitas ex mandato, quod Chriſtus homo, hoc eſt ſecundũ quod homo acceperat â Deo patre, ſiue à Diuinitate, de quo mandato dicitur apud Beatum Ioãnem. Et ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio. Et ſtatim dixit ſurgite eamus hinc, ſcilicet, ad locum vbi tradar in manus iniquorum. Tertio naſcitur ex fine intento, qui eſt redemptio generis humani, talis in qua ſcilicet reluceat ſimul miſericordia Dei, & iuſtitia eius, qui finis obtineri non potuit ſine ſanguinis effuſione, vti multis rationibus probat Beatus Paulus, potiſsimum capite nono ad Hebręos. Omnia tamen hęc videlicet decretum diuinitatis, mãdatũ Dei patris, determinatio medij, quo fieret redẽptio generis humani, omnia dico, preſupponũt liberã voluntatem filij

Luc. 24.

Luc. vltimo.

Ioan. 14.

ſua

4 ſua ſponte, ex commiſeratione hominum acceptantis. Itaq; vti indecens eſt, & indecorum atq; iniquũ rapere inuitum ad ſupplicia, quæ non ipſe ſed alij commeruerunt: ita decentiſsimum eſt, & pulcherrimum acceptare hoſtiam ſua ſponte ſe ſe offerẽtis pro liberatione patriæ, parentum, & cognatorum. Nam & hoc olim apud Romanos ad monumentũ immortalitatis dignum habebatur, quamuis occumbens pro patria prorſus interiret, citra ſpẽ futuræ reſurrectionis. At verò certum erat & Deo patri, & ipſi filio illud Prophetæ: Quoniam non derelinques animam meã in inferno, nec dabis ſanctum tuũ videre corruptionem. Itaq; filius Dei patris hoc genere mortis non erat interiturus, ſed poſt modici temporis paſsionem, æternũ victurus
5 in gloria patris, cũ eiſdẽ, quos moriendo Deo lucrifaceret. Pulchrũ ergo opus fuit paſsio filij, quia nequit pulchrior eſſe affectus dilectionis in filio erga patrẽ, quã vt obediat vſq; admortẽ, & propoſito ſibi gaudio, malit ſuſtinere crucem, quam non per omnia placere patri. Vtinam, vtinam & nos eſſemus in charitate radicati & fundati, quod flexis genibus orat Beatus Paulus, vt poſsimus, ait, comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum, conſiliorum ſcilicet Dei, in opere redemptionis generis humani; ſcire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti. Inquit Beatus Apoſtolus, ſupereminentem ſcientiæ, in datiuo caſu, quia maior eſt charitas Chriſti Domini noſtri, quam exhibuit patiendo, quam ſciri à nobis aut intelligi poſſet. Et quam-
6 uis nunc patefacta ſit charitas Chriſti, tum operis exhibitione, tum ſcripturarum teſtimonijs, tamen non tam mentis acumine intelligitur, quam amoris affectu cõprehenditur. Hinc Beatus Apoſtolus: In charitate, inquit, radicati, & fundati, vt poſsitis comprehendere. Vis enim amoris erga nos, & pondus eius non tam diſcuntur, quam ſentiuntur, & quo magis redamaueris, eo comprehendes plenius.

Pſalm. 15.

Ad Philip. 2.

Ad Eph. 3.

Paſsionis Chriſti Ieſu fructus.

SCribens B. Paulus Corinthijs inquit. Ex ipſo autẽ vos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redẽptio, vt, quẽadmodũ ſcriptũ eſt qui gloriatur in Dño glorietur. Hoc breui ſermone aperuit nobis

1. Ad Cor. 1.

B. Apoſtolus vbertatẽ fructuũ paſsionis Ieſu Chriſti Saluato 7
ris noſtri. Ex ipſo, inquit, ſcilicet, Deo vocãte & trahẽte, eſtis in
Chriſto Ieſu, vos ſcilicet reconciliati. Sed obſerua ibi vocem,
eſtis, quod ſit verbum ſubſtantię, ſiue ſubſtantiuum, vti gram
matici docent, quaſi dicat. Ex ipſo ſubſiſtitis in Chriſto Ieſu,
ſiue, quod verè, ac ſalubriter, atque idoneo modo eſtis ad finem
creationis veſtræ conſequendum, id per ipſum Chriſtum ex
Deo eſtis. Qui Chriſtus factus eſt nobis (ſcilicet patiendo) ſa-
pientia, iuſtitia, &c. vt qui gloriatur, (vti poſſunt meritò gloria
ri omnes, qui ſunt Chriſti) in Domino glorietur, non in ſe ipſo,
quaſi ex ſe, aut ex proprijs viribus haberet hoc, & non à Dño.
Quibus ſi addas quod alijs locis inſinuat ſcriptura ſacra, videli-
cet, quod Chriſtus eſt vita noſtra, victoria noſtra, pax noſtra, ſa
lus noſtra, deniq; gloria noſtra; iam ſummam habebis fructuũ 8
paſsionum in carne Chriſti: quia omnia hęc habemus per Chri
ſtum, & peculiariter ratione paſsionum eius. Sed dices, quo pa
cto fieri poteſt, vt Chriſtus Dominus ſit noſtra ſapientia, qua
nos ſapimus, noſtra iuſtitia, qua nos iuſti ſumus, aut victoria,
qua nos vincimus? Reſpondeo, quod cauſalis eſt ſermo Bea-
ti Pauli; Quandoquidem, factus eſt nobis ſapientia, & iuſtitia
&c. id ſignificant, factus eſt nobis ratio, & cauſa ſapiendi cauſa
iuſtitiæ, qua iuſti ſumus, cauſa ſanctitatis, qua ſancti ſumus, cau
ſa redemptionis, qua redẽpti ſumus. Eiuſmodi autẽ cauſalis ali-
quoties in propoſitione abſoluta inuoluitur, vt ibi. Ego ſum
Ioan. 11. reſurrectio, & vita, qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit,
Ad Hebr. 5. viuet; ita ſæpe, citra inuolutionem clare exprimitur, vt ibi.
Qui factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi, cauſa ſalu- 9
tis. Habet tamen plus gratiæ, & energiæ ſic dictum, Qui fa-
ctus eſt nobis iuſtitia, quam, Qui factus eſt nobis cauſa iuſtitiæ
noſtræ. Significat enim illa propoſitio, quod ipſe ſit ſumma iu
ſtitiæ noſtræ adeoque non ſubſiſtat in nobis vera iuſtitia, niſi
ex illo, per illum, & in illo. Iſta vero propoſitio, factus eſt no-
bis cauſa ſalutis, poteſt habere veritatem, etiam ſi quomodo li-
bet cauſa exiſtat, vel plantando, vel rigando, vel abſoluendo,
quomodo Paulus erat Corinthijs, & Epheſijs cauſa ſalutis di-
cens. Nam in Chriſto Ieſu per Euangelium ego vos genui. Ne-
quaquã tamẽ Beatus Apoſtolus erat Corinthijs iuſtitia, ſalus,
redẽptio; hoc quoque in verbis Apoſtoli debes aduertere, quod
Chri-

10 Chriſtus factus eſt nobis non vtique ſolum ſapientia, vti finxerunt Pelagiani, ſed & iuſtitia, & ſanctificatio & redemptio, ponit enim Sanctus Apoſtolus quatuor, & hoc quidē per coniūctionem copulatiuam ſæpius repetitam exaggerandi cauſa. Nec ſolū factus eſt nobis iſta, ſed & vita, & victoria, & gloria, & pax, & ſalus deniq; totius hominis in æterna fælicitate. O fœlix peccatum quod talē meruit habere redemptorē. Si autē quæras, quibus medijs Chriſtus Ieſus, qua ve ratione factus ſit nobis ſapientia à Deo? Reſpondeo, quod exemplo vitę, verbo, doctrinæ, merito acerbiſsimę paſsionis, efficacia operationis, qua operatur, non ſolum, vt Deus, verū etiam, vt homo habens poteſtatē omniū, & quæ in cęlo, & quę in terra ſunt. Oportet
11 etiam intelligere iuſtitiā hīc non accipi pro iuſtitia cōmutatiua, aut diſtributiua, aut vindicatiua, quæ partes iuſtitiæ ſunt, ſed pro iuſtitia abſolute dicta, qua implet homo omne debitū, ad quod quoquomodo obligatur, debitū naturę, debitū legis, debitum inſuper virtutis, vbi, & quando oportet, quæ facit hominem, & intus, & foris, ac quaqua verſum eſſe, quod iure ſeu merito eſſe debet, ſub Deo, & erga proximum ſuum. Sanctificatio autem accipitur pro præſtantiori ſtatu & conditione, vt ita dicam, qua homo ita ſublimatur, vt deinceps fit pluſquā homo, nempe diuus, ac deificatus ſiue conſors diuinæ naturæ. Verum vox, redemptio, quid ſignificat? Redimere nonnūquam accipitur pro ſuo ſimplici ſcilicet, emere; aliquando vero ſignificat iterato ſuum facere, quod in alterius poteſtatem venerat pre-
12 tio interpoſito: & ita ſane accipitur hoc loco, nempe pro liberatione, qua genus humanum prius venundatum ſub peccato, denuo vindicatur in libertatem à ſeruitute peccati, à captiuitate, ac dominatu illius, qui poteſtatem accepit à Deo in eos, qui male agūt, pretio ſufficiēti annumerato, iuxta illud. Solue vincula colli tui, captiua filia Siō, quia hęc dicit Dominus. Gratis venundati eſtis, & ſine argento redimemini. Gratis, ideſt, ſine cōmodo: quia quod peccando quęrebatis, non eſtis conſequuti. Et ſine argēto redimemini, quia nō corruptibilibus, (vt ait B. Petrus) auro vel argento redēpti eſtis de vana veſtra cōuerſatione paternę traditionis, ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti. Preſupponit itaq; redemptio (de qua hic ſermo eſt) venundationem, captiuitatem, & ſeruitutem in quæ Iſai. 52. 1. Petr. c. 1.

coniectus erat homo peccando,& includit pretiũ,non qualecũque,ſed pretium iuſtum illiuſque ptetij exhibitionem, vt ſit vera emptio eius,quod venundatum erat. 13

B. Augu.in medi.c,3 Fructum denique huius ſacratiſsimæ paſsionis breuiſsimis verbis Beatus Auguſtinus in ſuis meditationibus expreſsit dicens.Quid enim deliquit homo, quod nõ redemerit filius Dei factus homo? Vnde Beatus Ambroſius ſuper Lucam,ait: Plus Domine Ieſu tuis iniurijs debeo, quod Redemptus ſum, quam operibus,quod creatus ſum.

B. Amb.lib. 2.ſuper Lucã

PASSIO DOMINI IVDAEIS ſcandalum.

1

Iſaiæ.37 1. Ad Timo. 4.&. 6. & ad Hebr.6

MAXIMA Ponderatione ſacra ſcriptura plurimis in locis Deum appellat Deum viuum, vt patet in Iſaia Propheta, qui ait. Dominum Deum viuentem &c. ideſt, Deum viuum. Et Beatus Paulus ſępenumero Deum viuum nuncupauit. Res quidem admirabilis eſt, & conſideratione digna,quod ſancti Deum non ſimpliciter appellent Deum, ſed Deum viuũ, quia ipſe per eſſentiam vita eſt. Y eſta fue la marauilla, que el Dios,que es vida por eſſencia, tomo tal modo de vida,que pudo morir en ella,y murio, vt ibi magnitudinem ſuam oſtenderet.Nos prædicamus Chriſtum crucifixũ, (inquit Beatus Pau- 2

1.Ad Cor. 1. lus)Iudæis quidem ſcandalum,Græcis autem ſtultitiam. Græci ſtultitiam eſſe putabant, quod homines in hominem crucifixum crederẽt;atq; ita Plinius de Chriſtianis ad Traianũ ſcripſit ſe de illis nullum aliud malum reperiſſe præter cantus ante lucanos,quibus hominem crucifixum laudabant. Et hac ſuperſtitione dempta pij erant,iuſti, & caſti. Hoc igitur,quod cæci, & infideles homines inſaniam reputabant,inquit Sãctus Apoſtolus, ipſis autem vocatis Iudæis, atq; Græcis Chriſtum Dei virtutem,& Dei ſapientiam. Virtutẽ,ideſt, potentiã. Ibi enim oſtenſa eſt virtus, potentia,atque ſapientia Dei.Nam in morte, in qua antea homines maximam miſeriam inueniebant, poſt mor-

3 mortem filij Dei, in ea vitam inuenerunt: porque por poner alli la vida, murio el que es la meſma vida.

PASSIONIS TEXTVS ALIA explanatio.

Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem.

PRO Declaratione eorũ, de quibus nobis hic agendum eſt, preſupponere oportet, quod ſecundum B. Auguſtinum apud Magiſtrum potentia rationalis duo habet officia, alterum conſiſtit in rerum diuinarum contemplatione, alterum vero in conſideratione rerum humanarum. Verbi gratia quando anima contẽplatur eſſe Dei, & eius attributa, hęc contemplatio vocatur officium portionis ſuperioris rationis, ſed quando conſiderat operationes humanas, in quantum ſunt rationi conformes vel quando conſiderat aliquod bonum, aut malum, talis operatio nuncupatur officiũ portionis inferioris, hoc eſt conſideratio rerum inferiorum. Secundo obſeruandum eſt, quod (vt ait. Scotus, quem ſequitur Caietanus) portio ſuperior eſt æquiuoca, hoc eſt, ſignificat duo. Primum eſt conſiderare res diuinas, ſecundum vero conſiderare res humanas, ipſas in Deum referendo, vt ſi aliquis conſideraret peccata, in quantum ſunt contra Deum, hęc conſideratio eſſet portionis ſuperioris in ſecunda ſignificatione acceptæ. Tertio præſupponendum eſt quid ſit triſtitia, & â quibus principijs oriatur. Ad quod dicimus triſtitiam non eſſe operationem, ſed paſsionem; & principium eius eſſe actum voluntatis, quæ eſt nolitio: atque ita triſtitia ſic diffinitur: eſt quędam paſsio, & anxietas, quæ procedit ex eo, quia aliquid fit, quod nos fieri nolebamus. Notandum eſt etiam quod hæc nolitio cõtingit vno ex duobus modis, vel abſoluto, vel conditionali, primus modus apertus eſt, & manifeſtus, ſecundi autem exemplum ſic poſſumus apponere. Quando mercator proijcit merces in mare, ne nauis ponderis magnitudine ſubmergatur,

1 Matth 26

1 Magiſt. in 2. d. 24

Scot. in 3. d. 15.

Caiet. 3. p. q. 46. art. 7.

2

Triſtitiæ definitio.

huiuſmodi mercator habet volitionem abſolutam, nolitionem autem conditionalem: nã abſolutè vult proijcere merces in mare, & ſimul habet nolitionem conditionalem, quia ſi poſsibile eſſet, nolebat illas mittere in mare, atq; ita triſtatur. His præhabitis dicimus, quod Chriſtus reparator noſter paſſus eſt triſtitiam in portione inferiori, & in ſuperiori, & in omnibus potẽtijs exterioribus corporis. Et hoc eſt, quod in perſona Dñi regius Propheta dixit introducẽs ipſum in horto (vbi tormenta quæ ſanctiſsima eius humanitas paſſura erat, ei repreſentata fuerunt) cum patre æterno loquentẽ, atque dicentem. Dñe Deus ſalutis meæ in die clamaui, & nocte coram te. Hoc eſt. Omni tempore tam horis diurnis, quam nocturnis ad te voces, & clamores excito. Intret in conſpectu tuo oratio mea, inclina aurem tuam ad precem meã. Tu ò pater mi, qui ianuas apertas habes ad audiendum peccatores præbe, obſecro, orationi vnigeniti filij tui ingreſſum. Quæ agoniæ, & anxietates ſunt hæ tuæ ô verbũ humanatum, vt tanta ſolicitudine à patre æterno audiri depoſcas? Quia repleta eſt malis anima mea, hoc eſt. No ay potencia interior, ni exterior en mi, que no eſte engolfada en vn mar de amargura, y triſteza. Itaque patiuntur portio ſuperior, & inferior: ſuperior quidem in conſideratione peccatorum Adæ, & poſteritatis eius, quæ aduerſus altiſsimum Deum commiſſa ſunt. Atque ita Diuus Ambroſius loquens cum filio Dei inquit. Doles domine non tua, ſed mea vulnera. Veniamus nunc ad portionem inferiorem Domini. Volebat bonus Ieſus pro defenſione veritatis atque pro honore æterni patris mori, ſed nolebat, ſi poſsibile eſſet, tanto diſpendio ſuo perſoluere, id eſt, no quiſiera ſi fuera poſsible pagar con tanta coſta ſuya. Y deſte no querer condicional naſcia vna triſteza en ſu alma tan grande, que ſe abrieron con la fuerça della los poros del cuerpo: Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terrã. Sed quæro, ſi anima ſacratiſsima ſanctiſsimi Redemptoris noſtri ab inſtanti ſuæ creationis fuit beata, & cum beatitudine (quæ eſt ſummũ gaudiũ, & lætitia) non compatitur aliqua triſtitia, quomodo dicimus illum in ſummo gradu contriſtatum fuiſſe? Ad hoc reſpondetur, quod quãdo triſtitia, & gaudiũ ſunt de rebus contrarijs, & diuerſis bene compatiuntur, quia non ſunt contraria, niſi quando ſunt de eodẽmet ſubiecto

Pſalm. 87.

Vide. D. Tho. 3. p. q. 46. art. 8.

Vide. ſcotũ in 3. d. 15.

6 ſubiecto, ſed non de diuerſis. Vnde beatus Auguſtinus inquit. Peccator de peccato doleat, & de dolore gaudeat. Portio igitur ſuperior clementiſsimi Ieſu, dum tantummodo ſe in diuinitatis contemplatione occupabat ſummam lætitiam habebat: dum autem eadem portio ſuperior peccata hominum offenſiua diuinæ maieſtatis conſiderabat de illis incomparabilem habebat triſtitiam. Et hæc eſt doctrina ſubtilis Scoti, quem in hoc D. Thomas, & Caietanus vbi ſupra ſequuntur. Scotus D. Tho & Caiet. vbi ſupra.

PASSIONIS FRVCTVS MAXIMVS.

NON ſicut delictum, ita & donum, inquit beatus Paulus ad Romanos ſcribens: tanquam ſi dicat. 1 Fortius eſt donum hoc eſt paſsio Chriſti, quam delictum, hoc eſt, peccatum Adæ: fortius dico, nõ effuſius, aut propagatum latius. Nam donum Chriſti Ieſu non prodeſt pluribus, quam noceat delictum Adę, attamen prodeſt omnibus regeneratis per Chriſtum ſaluatorem noſtrum, ſicut illud nocuit omnibus genitis ex Adam, multoq; magis ac largius profuit illud, quam nocuit iſtud, quia plus mali tollit, & plus boni præſtat clementiſsimus Ieſus regeneratis, quam mali attulerat Adam ex ſe generatis. Adam per vnum delictum tranſmiſit in filios vnum peccatũ originale Chriſtus vero per donum ſuum non ſolum vnum hoc, ſed cætera omnia peccata actualia ſuſtulit regeneratis. Si igitur ex Adę inobedientia naſcuntur filij iræ omnes, qui propagantur ab ipſo multo magis ex Chriſti obedientia efficiuntur filij gratiæ, & pacis quotquot renaſcuntur ab ipſo. 2 Nam charitas, ſeu bona voluntas Chriſti Domini pro nobis in carne patientis longe eſt potentior, quam mala voluntas Adę tranſgredientis, aut Iudęi crucifigentis. Eſt præterea hæc differentia inter Adam, & Chriſtum Ieſum. nam Adam tranſmiſit in poſteros peccatũ originale, non quidem hoc ipſum illis merendo, ſed naturam originali peccato vitiatam propagando: Chriſtus autem, quatenus homo tranſmiſit iuſtitiam in filios non propagando illam, ſed merendo ſuis paſsionibus apud Deũ, quod hæc daretur omnibus, qui fide Ad Rom. 5.

aut

aut fidei ſacramento efficiuntur palmites in ipſo. Ideo, vt ibidem dicitur, ſicut in Adam omnes moriuntur ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. Ex quibus facile colligitur, quod ſermo eiuſdem Domini ad Martham, videlicet, ego ſum reſurrectio, & vita, eſt ſermo cauſalis, non formalis. Non enim Chriſtus viuens nunc in cælis, eſt formaliter vita noſtra habitantium hic in terris, ſed ipſe merito obedientiæ ſuæ cauſa eſt vitæ noſtræ, & reſurrectionis, ſicut Adam inobedientia ſua, eſt cauſa mortis noſtræ, & damnationis. Et non ſolum eſt cauſa Chriſtus Ieſus vitæ noſtræ ſpiritualis, ſed etiam corporalis, nam ſua paſsione effecit, quod mors corporis, quæ ſua natura eſt æterna (quia deducit ad incinerationem carnis) non ſit Chriſtianis æterna ſed tantummodo temporanea. Quamuis autem vſque ad nouiſsimum diem duratura ſit hæc mors, non poteſt tamen 4
vlterius protrahi quod à ſumma veritate horarium appellatur & ab Apoſtolo eius hora nouiſsima. Docet enim ipſe cæleſtis magiſter, à tẽpore, quo ipſe prędicabat vſq; ad generalẽ reſurrectionẽ mortuorũ non niſi horam vnã intercedere, quam Beatus Ioannes prima ſua Epiſtola vocat nouiſsimam horã. Secun-
1. Ioan. 2. c. dũ phraſim tamen hoc dictum intelligendũ eſt, quadum minimum tempus ſignificare volumus, cauſa excutiendi tædij, horã dicimus ſiue horulam, ſiue nouiſsimã horam, & re vera totũ illud tempus à Chriſto Ieſu nato, vſq; ad iudicium extremum vix hora eſt cõparatione æternitatis, aut ſecundũ horologiũ, vt ita dicam, quod in cælis indicat æternæ durationis portiunculas. Effecit etiam clementiſsimus Dominus paſsione ſua, vt reſurgant corpora noſtra ex mortuis multo cum fœnore, & cum 5
eodem fœnore, quocum ſurrexit ipſe Chriſtus de ſepulchro, di-
Ad Philip. 3. cente Apoſtolo, Qui reformabit corpus humilitatis noſtrę cõfiguratum corpori claritatis ſuę. Eſt quidem verum, quod etiam reſurgent impij, ſed non vt immutentur ad dotes illas, quas Chriſtus accepit in corpore ſuo reſurgendo, ſed vt tranſeant de morte prima ad mortem ſecundam. Itaque ordine quodam habemus victoriam de omni morte per Chriſtum Ieſum paſsum: primo de morte animę, deinde de morte corporis, quæ eſt mors prima. Nam mors prima eſt quam moritur homo vſq; ad iudicium extremum. Nouiſsime autem habebimus victo-
Apoc. 2. riam de morte ſecunda (cuius ſit mentio in Apocalypſi) cum mor-

6 mortale hoc induerit immortalitatem: nam tunc fiet sermo, qui scriptus est; absorpta est mors in victoria. Etenim modo, quãuis victoriã habeamus de morte animę, sępe labimur & eã amittimus, licet nihil eorũ, quæ sunt aut in cęlo, aut in terra, aut sub terra, neque hæc omnia simul iuncta possunt hanc nobis denuo intentare mortẽ nisi nos velimus: adeo inuicta est hæc per Christum Redemptorem nostrũ victoria, adeoq; in nostri ipsorum posita voluntate. Quandiu enim manet in nobis charitas Dei, quæ est per Christum Dominum, manet & in nobis vera vita, pulsa procul à nobis morte animæ, at nihil eorum quæ sunt, erunt, vel fuerunt, possunt nos separare à charitate Dei, quę est in Christo Iesu, nisi nos nostra sponte separemus
7 nos metipsos à Deo. Vnde B. Paulus ad Romanos ait. Quis separabit nos à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? (sicut scriptum est: quia propterte mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis.) Sed in his omnibus superamus propter eũ, qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neque instãtia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundũ, neq; creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quę est in Christo Iesu Domino nostro. Vbi enumeratis omnibus solã propriæ voluntatis potestatem non enumerauit; significans nihil posse nos separare nisi nos nostra voluntate sponte separemus nos metipsos. Cur vero, (si interroges) non & hoc de-
8 dit nobis Deus, vt non possimus ne nostra quidem voluntate rursum separari à morte? Respondeo, quia gratia perficit naturam & non destruit. Præcipua vero portio, qua differimus à brutis animalibus, est liberum arbitrium: At Christus non venit perdere liberum arbitrium, sed liberare suis gratijs, promouere item, & adiuuare, quo possit hic certare bonum certamen, & vincere omnia sibi aduersantia, tandem coronandum corona gloriæ in cœlestibus, vbi nec pugna amplius erit, neque vinci continget.

Ad Rom. 8.

Quemadmodũ Marcus ille Antonius oratione sua ad populũ habita in Iulij Cęsaris interfecti morte, nõ tantũ sua elegãtia, & copia dicendi quantũ togę ipsius Cęsaris sanguine cõsperso ostentatione, eo tandẽ cõmouit populũ Romanũ, vt interfe-

ctores

ctores ipsos & homicidas Cassium, & Brutum ab vrbe extermi 9
naret, ita plane facer ipse orator, & concionator, non tam fre-
tus sua concione, quam meritis, & commemoratione passionis
Christi domini nostri, eo tandem audientes redigere debet, vt
non quidem Cassium, aut Brutũ expellãt, sed peccata ipsa, quæ
Isai. 53. causa fuerunt, vt tam vehementissimos sustineret pijssimus do-
minus cruciatus, tam dira supplicia, mortemque crudelẽ, iuxta
illud Isaiæ: vulneratus est propter iniquitates nostras.

Passionis gratitudo.

INter innumerabilia beneficia à Deo nobis collata sane bene-
ficium illud Redẽptionis, quo nos redemit sanguine suo pre-
tiosissimo, est illud quidem singulare, & eximiũ, quo maximè
ei obligati sumus. Recte enim philosophus quidam inquit. 10
Qui beneficia inuenit, cõpedes inuenit, quibus videlicet bene-
ficiati animus benefactori suo amoris vinculo deuincitur. Por
ro Philosophi sententia est, causam primam plus influere in ef-
fectum, quam secundam, quoniam secunda nihil habet aliud
quam quod accepit à prima. Deus autem, qui prima causa est,
omnes alias causas mouet, quemadmodum primus orbium cæ-
lestium inferiores impulsu, atque motu suo secũ agitat, & mo-
uet. Ille ergo est, qui conseruat omnia, & omnia in nobis opera-
tur. Cum moues manum magis ab illo, quã ab anima tua moue
ris, & sic in cæteris. Si hoc igitur ita est, scire cupio qui fieri pos-
sit, vt, cum animam tuam diligas non multum magis Deum di-
ligas à quo tanto magis, quam ab anima tua pendes? Licet autem 11
multa nobis Deus præstiterit ad omnipotentiam suam manife
standam, multo maiora sunt, quæ is, vt misericordiam & charita
Iosue. 10. tem in homines declararet, operatus est, sicut fuerunt opera re-
demptionis. Magnum profecto fuit, quod sol in cælo steterit
immotus: at quãto magis, quod ipse sol iustitiæ è cælis in terrã
Exod. 14. salutis nostræ causa descenderit? Magnum quod per vndas ma
ris rubri iter populo suo in terram promissã patefecit: at quãto
maius, quod per sanguinis sui vndam iter nobis in cælum ape-
Exod. 17. ruit? Magnũ fuit quod tot plagis Aegyptios affecerit: at quan-
to maius est, ipsum tot plagas in corpore suo nostri causa susce-
pisse? Magnum quod percusso silice, populo sitienti aquam præ
buit, sed multo maius, quod pretiosum latus suum aperiri lãcea

passus

passus est, vnde nobis vitæ fontē propinaret: magnū fuit hostiū
12 primogenitos propter liberandos adoptionis filios, ad mortem
tradidisse: at quanto maius, atque mirabilius est, quod pater æter Exod. 11.
nus amantissimum filium occidi passus fuerit, vt indignos seruulos à diaboli potestate redimeret.

PARENTES.

Quomodo parentes honorandi sunt, inuenies. lit. h. titulo, honor debitus parentibus.

PATIENTIA CHRISTI REDEMptoris nostri.

VBI nos legimus in Canticis: Botrus cypri dilectus Can. 1.
meus mihi alia litera habet. Racemus cāsoræ amor
meus mihi. Mi amor Iesu Christo es para mi razimo Simile.
de alcanfor. Odiuina, atque appositissima similitudo! Alcāphor arbor est quędam, cuius gumi hoc est goma hanc habet proprietatem, vt si granū eius incendatur igne, & in lampade plena aqua collocetur, ardet, & ex se clarā, & nitentē flammā emittit. Res quidē admirabilis est flammā illā aqua non ex
2 tingui, sed ardere, & clarius coruscare. Granū igitur, & nō solū granum sed etiā racemus, (id est vna pina de alcāphor) est Iesus Christus Redemptor noster, siquidem aquæ illæ ingratitudinis suorum inimicorum, & aquæ illæ tot, ac tantorum tormentorum, quæ intrauerunt vsque ad animam eius, non solum non extinxerunt eius amorem, verum etiam illum nitescere, & magis coruscare fecerunt, dum magis suam ineffabilem patientiam, mansuetudinem, & liberalitatem ostendit cum ea nocte, qua tradebatur altissimum sacramentum sui sacratissimi corporis & sanguinis instituit, & in cruce pendens pro suis inimicis orauit. Discamus igitur ab hoc cælesti magistro in maioribus laboribus maiorem patientiam, & amorem erga inimicos nostros ostendere.

PATIEN-

PATIENTIA.

NVdus egreſſus ſum de vtero matris meę,& nudus reuertar illuc;inquit S.Iob.Egregia profecto,& tāto viro digna cō ſideratio ad ferenda diuina manu cōtorta,& ad ferēdos impetus inimicę fortunæ. Nā qui prima naturæ initia,primoſq; ad hanc vitam aditus, exituſq; probè cogitauerit, fieri non poteſt, quin magna animi elatione aduerſitates omnes,& ęrūnas incidentes æquo animo ſuſtineat. Ita venerabilis Iob fortunis omnibus amiſsis, amiſſa chariſsima ſobole męſtus eſt, & luget:ſed vt in tanta triſtitia neceſſariā ſeruaret animi conſtantiā, ea tēpora in mentē reuocat,quibus aut nihil horū habuit, aut nihil prorſus ſit habiturus. Naſcitur hęc ſumma animi cōſtātia,& tolerātia in aduerſis non tantū ab iſtarū rerū contēplatione, verum etiam ab ſtudio quodā, & diligentia, quā ſolent habere ſancti viri,vt ipſa ſecuritate animus properet ad difficilia. Vt miles, qui in media pace ſine hoſte decurrit,& vallū facit, & ſuperuacuo labore laſſatur,vt tēpore neceſſario ſufficere poſsit. Ita aduerſam fortunā ipſa re ſancti homines non trepidabāt, qui ante rem ſe exercebant. Sic credendū eſt S. Iob ſe frequenter inter diuitias, & felicitatē exercuiſſe ne ipſum imparatū fortuna deprehenderet,ita vt antequā eſſet pauper,ſciret quā eſſet graue pauperem eſſe. Sic dicebat Seneca ad Lucillū. Interponas aliquot dies,quibus cōtentus animo,ac viliſsimo cibo dura, atq; horrida veſte, dicas. Hoc eſt,quod timebā. Hùc conſonat præclarū illud dictū Ageſilai Lacedæmoniorū regis, qui admonitus à quodā,vt aliquid de vitæ rigore remitteret,quia (quæ eſt vitæ volubilitas) euenire poſſet,vt tempus ipſum exigeret aliā viuendi rationē, reſpondit. Ego me conſuefacio, vt quæcunq; inciderit fortunæ mutatio,ne quæram ipſe mutationem. Hoc argumento S. Iobi homines nō prorſus ſtupidi ſolēt colligere externa bona iſtanoſtra nō eſſe in quę fortuna ipſa, varijq; caſus tantū habēt iuris. Hinc Eccleſiaſticus ait. Sicut egreſſus eſt nudus de vtero matris ſuę,ſic reuertetur, & nihil auferet ſecū de labore ſuo. Et B. Paulus ad Timotheū ſcribens inquit. Nihil intulimus in hunc mundū,haud dubiū,quod nec auferre quid poſſumus. Eſt etiā obſeruandū,quod propter patientiā,quam homo in paruis laboribus habet,ſolet Deus illā ab alijs maioribus eripere. Quod intelligēs S. Iob dicebat. Nonne diſsimulaui? Nonne ſilui? Nōne quieui?

3

4

5

simile.

Eccleſ.5.

1.Ad Ti.6.c.

Iob.3.

6 quieui? Et venit ſuper me indignatio, ſcilicet tua Dñe? Quod Chaldæus interpres clarius vertit. Nonne diſsimulaui, quando nuntiatum eſt mihi de bobus? Nonne ſilui, quando nuntiatum eſt mihi de incendio ouium? Nonne quieui, quando nuntiatũ eſt mihi de camelis? Et tamen indignatio venit, quando nuncia tũ eſt de morte filiorum. Ac ſi dicat. Et tamen hæc tempeſtas coorta eſt, & ſuper me irruit quanuis in primis minoribus infortunijs patientiam habui.

Patientia.

IN libro Iob legitur Eliphaz amicum Iob dixiſſe. Increpationem Domini ne reprobes, quia ipſe vulnerat, & medetur: percutit, & manus eius ſanabunt. Metaphora ſumpta ab arte 7 chirurga eleganter, atq; ſapienter commendat diuinam prouidentiam. Quanuis, inquit, diuina caſtigatio multis ex cauſis nõ eſt hominibus repudianda, vel ob eam rem maxime, quia ipſe, qui vulnus infert, vulneri medetur, imo ob eam rem percutit, & vulnerat, vt medeatur, & vt ampliorem ſalutem afferat. Itaque, ſi recte animaduertamus, pro electis eſt in exiliũ proijci, in egeſtatem deduci, ignominia affici, & multis modis affligi. Quod ſi hoc miraris, mireris etiam oportet quoſdam non tantum fame, ac ſiti, ſed igne, & ferro cruciari, quibus interdum raduntur oſſa, extrahuntur venæ, amputantur quædam corporis membra, quæ ſine totius hominis pernicie hærere non poterant. Huc pertinet quod Eliphaz inquit. Deus inter electos, vt chirurgi ſolent, & vulnera infert, & ignem interdum, & 8 ferrum adhibet, ſed vt integerrimam afferat ſalutem. Illud eſt etiam nimis aduertendum, Deum noſtrum non ita obductas cicatrices curare, & vulneribus mederi, quemadmodum medici, atq; chirurgi ſolent, qui, tametſi vires, & putredinem exhauriant, vulnus, & cicatrices curent, nunquam tamen ea ratione medentur, vt non maneat in vultu, aut alia corporis parte aliquod cicatricis veſtigiũ, & quamuis ſalutẽ afferãt, vultus tamẽ fæditatẽ, aut turpitudinẽ auferre non poſſunt. At ſupremi chirurgi manus ita inflictis vulneribus medetur, vt nullũ illorum veſtigium deprehendi poſsit, non tantum notam omnẽ fæditatis, & turpitudinis auferet, verum etiã & maiorem pulchritudinem, & venuſtatem multo magis mirabilem inducit. Hoc me- Iob. 5.

dendi genus post vulnera sapienter satis Eliphaz explicare vo 9
luit sequentibus carminibus. In sex tribulationibus (inquit) li
berabit te, & in septima non tanget te malũ. Hoc numero sep-
tenario, vt ego iudico, genus omne tentationis exprimere vo-
luit, ac si dicat. Omni tempore te liberabit, & in omnibus ten-
Prouerb. 24. tationibus te eripiet. Eodem loquendi tropo dicitur à Salo-
mone in Prouerbijs. Septies in die cadit iustus, hoc est, frequẽ-
ter contingit hominem iustum in aduersas fortunas incidere,
(nam locum explicare de peccatis leuioribus nunquam aliqui
bus probari potuit.) Est enim septenarius numerus apud He-
breos absolutus, & quasi perfectionis simbolũ. Hinc in Leuiti-
Leuit. 26. co dicitur, Percutiã vos septies propter peccata vestra. Et Amos
Propheta ait. Super tribus sceleribus Damasci, & super qua-
tuor nõ conuertã eũ. Quibus & alijs multis locis facile colligi- 10
tur, nõ esse abstrusiora alia mysteria necessario hoc in loco inue-
stigãda, sed iuxta literę sensum simplicissime intelligendũ,
& interpretandũ. Liberabit ergo te ab omni tentatione, & om
ni tempore liberabit ita, vt post inflicta vulnera plenam, & in
tegram ab omni malo consequaris salutem.

PATIENTIA

IAM Misericors est Deus, vt in medio prę-
conũ suæ iustitiæ non obliuiscatur suæ miseri-
cordiæ, nosq; puniat, non vt perdat, sed vt seruet, &
eripiat. Scindit, recidit, & sarcit, efficit, & de-
struit, & omnia hæc, vt vestem efficiat: scindit in 1
hac parte vt connectat in illa, integrum pannum lacerat, sed vt
similę. coniũgat, & ex eo pulchrum conficiat indumentũ. Ita se habet
Deus erga nos, cũ enim nos calamitatibus premit non est cau-
sa lacerandi, sed coniungendi; diuidit, vt congreget: secat, vt sar-
ciat: recidit mũdi voluptates, vt in animo nostro cæli gaudia cõ
nectat; euertit diuitias caducas, vt nos diuitiarum æternarũ par
ticipes efficiat; aufert filios, vt nos in filios suos adoptet; se-
cat nos, vt religet, & viuificet, ac vt ex nobis vtilẽ vestẽ patien-
tię, & tolerantię absoluat. Id intelligens Sãctus Propheta Isaias
Isai. 28. inquit: Vt faciat opus suum, alienum opus eius; vt operetur
opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Opus Dei propriũ
appel-

appellat miſereri, opus vero alienum ab eo ęrumnis premere, & affligere: ſed affligit nos calamitatibus, vt ad ſe trahat. Hoc aſſerit Propheta Hieremias his verbis. Qui ſi abiecit, & miſerebitur ſecundum multitudinem miſericordiarum ſuarum; non enim humiliat ex corde ſuo, & abijcit filios hominum. Quis ergo hæc omnia intelligens, & conſiderans patienter mala à Deo inflicta non ſuſtinebit? A Deo enim omnia mala infligi dicuntur. Vnde Beatus Auguſtinus ſuper Pſalmos inquit. Cuicunque aliquid accidit, dicat. Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomen eius benedictum. Non dixit Dominus dedit, diabolus abſtulit. Intendat ergo charitas veſtra, ne forte dicatis, Hæc mihi diabolus fecit. Prorſus ad Deum tuum refert flagellum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid fecit, niſi ille, qui deſuper habet poteſtatem, permittat, aut ad pœnam, aut ad diſciplinam: ad pœnam impijs, ad diſciplinam pijs: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Non te ſine flagello ſperes futurum, niſi forte cogites exhæredari. Flagellat omnem filium, quem recipit. Ita omnem? Vbi te volebas abſcondere? Omnem, & nullus exceptus, nullus ſine flagello erit? Quid eſt omnem? Vis audire quem omnem? Etiam vnicus ſine peccato, non tamen ſine flagello ſcilicet ipſe vnigenitus filius Dei.

Thren. 3.

B. Aug. ſup. Pſalm. 31.

Proue. 3.

AD PATIENTIAM CONducentia.

AD Patientiam conducit, quod Seneca libro de moribus inquit. Nondū fœlix es, ſi non dū te turba deriſerit. Si beatus vis eſſe, hoc cogita primū, contēnere ab alijs contēni. Multi ſunt ſicut parvuli, qui latratu catulorum, qui mordere nō poſsūt, terrentur. Vnde merito ait idem Seneca. Autoritatem habemus ſenum, & vitia puerorum, non puerorum tantum, ſed etiam infantium: illi leuia formidant, hi falſa: nos vtraque. Leuia formidāt, qui verba irriſorū formidāt, falſa formidāt, qui

Seneca lib. de Moribus.

Simile. reputant dedecus, quod in veritate eſt honor. Mundus iſte eſt 2
velut catulus latrans irriſoribus contra eos, qui bene agunt, ſed
mordere neſcit, quia non eos percutit, & cum ſatis latrauerit,
Matth. 9. tacebit. De Chriſto Redemptore noſtro dicitur apud Mat-
thæum. Et deridebant eum. Ecce deridetur Chriſtus Dominus,
& tacet: ſic tu ſola taciturnitate deriſores tuos vinces. In ſilen-
Iſai. 3. tio, & ſpe erit fortitudo tua, inquit Sanctus Iſaias. Non ſine
cauſa vnum os à natura, & duas aures accepimus: eo quod
plus multo audire, quam loqui debeamus. Quonammodo ho-
mo ſe in contradictionibus, & iniurijs gerere debet? Exemplo
ſuo declarat regius Propheta, qui, poſtquam hoſtium ſuorum
Pſalm. 37. dolos expoſuit, ſubdit protinus. Ego autē tanquam ſurdus nō
audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum: & factus ſum 3
ſicut homo non audiens, & non habēs in ore ſuo redargutiones.
Vbi illa, &, declaratiua eſt particulę præcedētis, ſignificat enim,
ideſt cum eum audirem factus ſum, ſicut non audiens. Quoniā
in te Domine ſperaui, tu exaudies me Domine, Deus meus.
Pro quo Beatus Hieronymus vertit. Te enim Domine expe-
ctabam, tu exaudies me Domine Deus meus. Quia autem pa-
tiētia in laboribus nimis grata Deo eſt, ideo dilectiſsimus Ioan-
Apoc. 1. nes ſic in Apocalypſi volumen exorſus eſt. Ego Ioannes fra-
ter veſter particeps in tribulatione, & regno, & patientia Ie-
ſu. Sciat ergo, qui amicitiam, qui regni eius conſortium deſide
rat, ſe tribulationis ſimul, & Regni participem eſſe oportere:
nec enim alterum ab altero ſeparari poteſt.

Patientiæ exemplum. 4

DIogenes Laertius refert Anaxarchū dixiſſe cū occideretur
à quodā tyranno. Tunde, tunde Anaxarchi vaſculū; nam
Anaxarchū nihil lędis. Et Socrates (vt refert Plato) dicebat Ani
tus, & Melitus occidere me poſſunt, lędere autem nō poſſunt.
O admirabilē hominū Ethnicorum patientiā! Vę nobis, ſi quī-
dem tam longe ab ea ſumus. Vir iuſtus non exiſtimat, ſe cala-
mitate, & iniuria lædi, ſed eius calamitatem deplorat, qui exi-
Simile. ſtimat eum lædere, cum ipſe à ſe ipſo lædatur. Sicut qui ma-
nu propria accipit prunas, vt alium comburat, prius ipſe cre-
matur. Sic non poteris alium igne afflictionis incendere, quin
prius tu ipſe incendio flagres. Ex quo colliges veram eſſe
illam

5 illam præclaram ſententiam, quã B. Chryſoſtomus homilia quadam multis comprobat rationibus. Nemo lęditur niſi à ſe ipſo. Quã etiã apud Iſaiã ſeptuaginta interpretes complexi ſunt: nã vbi verſio noſtra habet: Vę qui prędaris, nonne ipſe prædaberis? Et qui ſpernis, nonne ipſe ſperneris? Septuaginta transferunt. Vę qui vos miſeros faciũt: vos enim nemo facit miſeros; qui reprobant vos non reprobant. Eſt enim hęc interpretatio ſeptuaginta virorũ illorũ mirabilis quidẽ: nam qui te immerito affligit in corpore, non tibi, ſed ſibi ipſi nocet. Floret enim animus iuſti calamitate, ipſe vero ſceleratus in animo vulneratur. Quare B. Gregorius in Moralibus inquit. Iuſti, dum tribulationibus quatiuntur, magis ad bonum proximorum attendunt, quam ad ſuum malum. Vnde Beatus Paulus. Nemo inquit, moueatur in tribulationibus meis: ipſi enim ſcitis, quod in hoc poſiti ſumus. Deſpicit quod patitur Beatus Apoſtolus: curat, ne diſcipuli aliquid in corde patiantur. Sic Iob non ſolum vxorem reijciebat, ſed docebat hęc illam. Vnum diſcrimen eſt magnum inter iuſtos, & peccatores inter alia, quod ſcilicet iuſti cum Beato Paulo dicunt. Gloriamur in tribulationibus &c. peccatores vero anguſtiantur. Non ſine cauſa veteres Sapientes memoriæ prodiderunt fictis fabulis Solem paſci aquis maris, Lunam vero aquis dulcibus. Quain re ſignificare volebant iuſtum, qui per ſolem intelligitur amara quærere, afflictionibus delectari: ſtultũ vero, & flagitijs coopertũ incõſtãtẽ, luceq; aliena reſplendentẽ, qui per lunã ſignificatur mundi vo

7 luptates appetere, falſis illecebris paſci. Quod autẽ nimis miſerabile eſt, quia in conſecutione ſuorum appetituũ multis laboribus à dæmone torquentur; tamen tacent, nihil conqueruntur, nihil obmurmurant, imo dura, immenſaq; tormenta ſuſtinent peccando: at ſi in re minima à Deo affliguntur, ſtatim tragœdias excitant, impatienter ferunt, ita vt ponant in cælum os ſuum, & lingua eorum pertranſeat in terram. Similes mulieri adulteræ, quæ ſi ab amico ſuo percutiatur tacet, diſſimulat ita, vt interrogata à quo vulnerata, aut percuſſa fuerit, ſe caſu cecidiſſe dicat: at ſi à viro ſuo percuſſa fuerit clamat, vicinas omnes ſuis lachrymis, & vocibus conuocat, amicis, & inimicis ſua vulnera oſtendit. Nos igitur iuſtos imitantes dæmonum flagella, & iniurias non ferentes ad Deum cla-

Iſai. 33.

B. Greg libr. 3. Mor. a. c. 16.

Ad Rom. 8.

Simile.

mando accedamus petentes eius auxilium, & ab ipſius patre
B. Aug. ſup. Pſalm. 21. miſericordiæ labores immiſſos patienter toleremus. Oportet enim (inquit Beatus Auguſtinus,) vt intelligat homo medicum eſſe Deum, & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem, non pœnam ad damnationem. Sub medicamento poſitus vreris, ſecaris, clamas; non audit medicus ad voluntatem, ſed audit ad ſanitatem.

Patientia commendatur à ſanctis.

Ad Heb. 10. Apoc. 19. PAtientia vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem Dei facientes reportetis promiſsionem: inquit Beatus Paulus. Hinc Beatus Ioannes in Apocalypſi vidit ſanctos byſsino candido veſtitos. Byſsinum autem ait ibi eſſe iuſtificationes ſanctorum. Cur hoc? Nimirum quia hoc byſſus habet, quod cum fragilis, & vilis herba fuerit, arte tamen, & multo labore contuſa, atque cō-
simile. cocta in pretioſum byſſum euadit. Hoc exemplo virtutis ſtudioſus profeſsionis ſuæ labores agnoſcat. Si enim tam multo labore opus eſt, vt herba tranſeat in byſſum, quid opus erit, vt carnalis homo in ſpiritualem aſſurgat, cum tanta inter carnem,
B. Greg. in Moralibus. & ſpiritum diſtantia ſit? Hinc Beatus Gregorius in Moralibus ait. Reprobi recta quidem deliberando appetunt, ſed ad conſuetа ſemper mala recurrunt: eſſe quidem humiles, ſed ſine deſpectu: pauperes eſſe volunt, ſed ſine defectu: eſſe caſti, ſed ſine macerатione corporis: eſſe patientes, ſed ſine contumelijs volunt: cumq; adipiſci querunt virtutes, labores virtutū fugiunt, quid aliud, quam & belli certamina in campo neſciunt & triumpha-
B. Hier. in epiſtolis. rein vrbibus de bello concupiſcunt? Non ſic B. Hieronymus, qui in quadā epiſtola ait. Vtinam ob Dei mei nomen, atq; iuſtitiam vniuerſa me infidelium turma perſequatur, & tribulet. Vtinam in opprobrium meum totus exurgat hic mundus, tantum vt à Chriſto merear laudari, & ſuæ pollicitationis ſperare
B. Aug. ſup. Pſalm. 60. mercedem. Et ad Euſtochium inquit. Quis ſanctorum ſine certamine coronatus eſt? Solus in delicijs Salomon fuit, & ideo forſan corruit. Merito ergo Beatus Auguſtinus ſuper Pſalmos ait. In fornace ardet palea, & purgatur aurum: illa in cinerem vertitur, & hoc ſordibus exuitur. Fornax eſt mundus; aurum iuſti, ignis tribulatio, artifex Deus. Quod vult ergo artifex facio, vbi ponit me artifex tolero: iubeor ergo tolerare, nouit ille pur-

11 purgare. Idem quoque ait. Sicut ſub eodem tribulo ſtipulę cõ minuuntur, & frumentum purgatur: ita vna tribulatio irruens bonos probat, purgat, & eligit; malos reprobat, exterminat, & annihilat. Quare etiam bene inquit Beatus Bernardus ſuper Cantica. Quomodo ſtellæ in nocte lucent, in die latent: ſic vera virtus, quæ ſemper in proſperis non apparet, in aduerſis eminet.

Idem ſuper Pſalm. Simile.

B. Bern. ſuper Cantica simile.

Patientia.

IN Prouerbijs dicitur. Doctrina viri per patientiam noſcitur. Non ergo religioſa verba, non longa oratio, non ieiunia, non eleemoſynæ (quamuis hæc clariſsima virtutum officia ſint) ſed malorum humilis perpeſsio perfectam virtutem, 12 & ſapientiam declarat. Quod rubus in deſerto arderet quidem, ſed non combureretur magnam viſionem Moyſes appellauit: vere enim magna viſio eſt igne, ſiue tribulationis, ſiue tentationis, ſiue martyrij vexari, & non aduri, & cum Eccleſiaſtico dicere. In medio ignis non ſum æſtuatus. Vere enim hoc non minus mirum eſt, quam quod olim tres pueri inter fornacis Babylonicæ flammas illæſi, intactique diuino eos auxilio protegente, permanſerunt. Ratio autem, quare rubus non comburebatur, fuit, quia Dominus erat in medio rubi. Hinc Beatus Gregorius in Moralibus ait. Sicut aromata fragrantiam ſuam non, niſi cum incenduntur, expandunt: ita ſancti viri omne, quod virtutibus redolet, in tribulatione innoteſcunt.

Prouer. c. 19

Exod. 3.

Eccle. 51.

PATIENTIAE PERFECTIO.

B. Greg. AD Hanc virtutem nos mouere debet, quod Beatus Gregorius in regiſtro ait. In omnipotenti Deo tunc certa fiducia eſt, quando pro bono opere neceſsitatis aliquid in hoc mundo recipitur, vt plena merces in æterna retributione ſeruetur. Hac præditus erat ille, qui dicebat. Funes peccatorum circumplexi ſunt me, & legem tuam non ſum oblitus. In quo loco Sanctus Propheta per funes peccatorum potius peccatores ipſos, quam peccata intelligit, qui iuſtos circumſepiunt, & perſequuntur; vnde genitiuus iſte, peccatorum, 2

Pſalm. 11. peccatores deſignat, non peccata. Quare alio Pſalmo dicitur. In circuitu impij ambulant, hoc eſt, in circuitu iuſtorum, eos prauis exemplis circumuenientes, & tribulationibus affligentes. Ideo alibi dicit. Circumdederunt me ſicut apes. Vbi Fælix vertit. Congregationes impiorũ deprædatæ ſunt me. Et Chaldaica Paraphraſis. Cohors, vel caterua impiorũ congregata eſt contra me; ſed legem tuam non ſum oblitus, hoc eſt nõ indignatus ſum, nec patientiam amiſi, nec eos odiui, ſed potius dilexi.

Pſalm. 117.

B. Greg. ſup. Ezechielem. Quę omnia in perfecta patiẽtia includuntur. Nã B. Gregorius per Ezechielem inquit. Patiẽtia vera eſt, quę etiã ipſum amat, quem portat: nam tolerare, & odiſſe nõ eſt virtus patientiæ, & manſuetudinis, ſed velamẽ furoris. Quos funes vno loco S. Rex vocat, in alio apes appellat, quia peccatores pungunt, & conſtringunt iuſtos. Camelus, cũ ad bibendũ ad clariſsimas aquas accedit, prius eas pedibus cõculcat, ac turbat, ne in eis fęda eius gibboſitas appareat. Apud bonos tãquã in limpidiſsimis aquis fæditas prauorũ apparet: nam (vt ait Sapiens) ſicut in aquis reſplendent vultus proſpicientiũ ſic ita corda hominũ manifeſta ſunt Sapientibus. Has ergo aquas pedibus conculcare, ac perturbare ſatagũt impij, ne nequitia eorum coram eis manifeſta fiat. Hinc falſa prodeunt teſtimonia contra eos. Vnde pro eo, quod nos legimus: Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum, ex Hebręo ſic vertitur. Applicuerunt ſuper me falſitatem ſu-

3

ſimile,

Prouerb. 27.

per

4 perbi, vel addiderunt, Quod idem eſt cum noſtra editione: nam multiplicare idem eſt, quod addere, & omnis iniquitas, falſitas quædam eſt. Sed tamen iuſtus ſubdit, & dicit. Ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua: quia iuſtus perſecutionibus ſolidatur & fortior fit. Nam roſæ contuſæ plus redolent. Vnde martyr Vincentius reſpondit tyranno. Videbis me plus poſſe, dum torqueor, quam poſsis ipſe, qui torques? Quanto magis columna, quæ figitur in terra ictibus quatitur ſimile. deſuper, tanto magis ſolidatur: ſic iuſtus perſecutionibus afflictus in Dei amore plus firmatur.

Patientia quomodo ſit ſignum prædeſtinationis.

1

PATIENTIA.

PATIENTIA In perſecutionibus ſignum eſt prædeſtinationis. Vbi, obſecro, cognouit Saul, quod certiſsimè regnaturus eſſet Dauid in Iſrael? In perſecutionibus, quas ab ipſo Saule multis diebus humiliter ſuſtinebat. Nunc (inquit Saul ad Dauid) certiſsime ſcio quod regnaturus ſis in Iſrael, & habiturus in manu tua regnum &c. Dicito nobis Saul vbi adſunt huic Dauidi arces, & munitæ ciuitates? Vbi militum copiæ & arma bellica? Vbi munitiones, & duces veterani? Latebiã, foueam, & vix antrũ obſ-
2 curum habet in refugiũ: vnde ergo ſcis certiſsime quod regnaturus ſit in Iſrael, & habiturus regnum in manu ſua? Video illum humiliter à multis diebus perſecutionem ſuſtinentẽ, & mihi inimico ſuo parcentẽ, propter quæ certiſsime ſcio, quod Domino vniuerſorũ ſit charus, in cuius manu ſunt omnia iura regnorum, & cuicunq; vult tradet illa, & in hoc cognoſco, quã ſecundum cor Domini ſit vir hic magnus, & excelſus. Ergo quaſi pignus regni æterni habet iuſtus perſecutiones propter Chriſtũ. Obſeruet etiam Beatum Paulum dicere. Sicut abũdant 2. Ad Cor. 1. 4.
Chriſti paſsiones in nobis, ita & per Chriſtum abundant conſolationes noſtræ. Vbi autem legis, ita, non æqualiter conſideres, imo ſuperabundant conſolationes Chriſti. Aduerte tamẽ

qualiter S. Dauid patientiam habebat: cognoſcens enim frágili
Pſalm. 61. tatem ſuam dicebat. Deo ſubiecta eſto anima mea, quoniam ab 3
ipſo patientia mea. Sed & ipſi Apoſtoli accepto iam ſpiritu
Actuũ. 4. ſancto, & induti virtute ex alto orant aduerſus minas Iudæo-
rum, vt ſuſtinere poſsint perſecutionem, & dicunt. Reſpice in
animas eorum, & da ſeruis tuis cum omni fiducia loqui &c. Et
Ezech. 3. Ezechieli dicit Dominus. Ego dedi faciem tuam valentiorem
faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum,
vt adamantem, & ſilicem dedi faciem tuam, ne timeas eos, nec
Ad Gal. 5. c. metuas à facie eorum. Denique Beatus Paulus inter fructus ſpi-
ritus ſancti patientiam annumerat ad Galatas ſcribens. Non er
go temere confidat infirma caro, poſtulet autem à Deo humili
ter, & perſeueranter confortationem, qua ſuſtinere poſsit.
Siquidem ipſe Diuus Paulus dicebat. Omnia poſſum in eo, 4
qui me confortat. Sed forte dices, Non habeo perſecutiones.
Euſeb. Emiſ. Attende quid Beatus Euſebius Emiſſemus in quadam homilia
hom. natalis. nos admonens inquit. Dimicauerunt patres noſtri contra aſper
5. Geneſij. rimos dolores: nos è contrario dimicemus contra nobiliſsimas
voluptates. Vicerunt illi tormenta flammarum: nos vincamus
ignea tela vitiorum. Nam Deus, & ſine cruore martyrium dare
poteſt. In multis alijs etiam exercere patientiã poſſumus: nam
Beatus Gregorius in Moralibus ait. Ille vero perfectus eſt, qui
ad imperfectionem proximi impatiens non eſt: nam qui alie-
nam imperfectionem ferre non valens proximum deſerit, ipſe
ſibi teſtis eſt, quod perfecte nondum perfecit.

Patientiæ materia.

Matth. 5. BEati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quo- 5
niam ipſorum eſt regnum cælorum. Permittit Deus per ſe
cutiones ad maiorem coronam iuſtorum. Conficere monile
ſimile. pretioſum, & elaboratum induſtria ex auro excellenti non eſt
mirum, ſed vili plumbo efficere purum aurum, hoc eſt abſque
dubio mirabile. Ex auro quilibet artifex conficiet monile, ſed
ex infimo cupro pretioſum aurum educere, & aureum monile
conflare emblemate pictum, & mirabiliter elaboratum admira
bilis profecto artificij hoc eſſe diceretur. Ita ex bono bonum fa
cere, bonum eſt, ſed humanũ: at ex vitio depromere virtutem,
hoc eſt diuinum. Homines ex auro virtutum efficiunt moni-
lia

6 lia meritorum, ſed artifex ille, qui ex ſceleris plumbo extrahit virtutum aurum, Deus eſt. Ille ex impiorum ſceleribus aduerſus iuſtos admiſsis, ipſorum iuſtorum elicit gloriam, & vtilitatem: ex noſtris calamitatibus Deus ingentia bona depromit. Ideo Beatus Auguſtinus ait. Deus adeo bonus eſt, vt non permitteret malum, niſi præuidiſſet poſſe aliquod elicere bonum. Permiſit, vt tyranni immanitate barbara diuerſis calamitatibus afficerent viros euangelicos virtute præditos, vt eorum fortitudo, & patientia clarius eluceſceret, & eorum gloria magnificentius illuſtraretur. Pater qui filio, quē ſingulari proſequitur amore, thoracem ſericum dedit ſub tunica induendum permittit, vt præſcindatur aliquibus in locis exterius indumentum, vt interius ſericum foris appareat. Ita pater ille miſericordiarū, & Deus

7 totius conſolationis eum, quem diligit vulnerari ab impijs permittit aliquando, & calamitatibus feriri, vt ſericus ille patientiæ thorax, quo eum intus induerat, foris oſtendat. Ideo Beatus Paulus ait. Tribulatio patientiam operatur, patientia autē probationem, probatio autem ſpem, ſpes autem non confundit. In patientia veſtra poſsidebitis animas veſtras. Hoc eſt animū poſsidere (inquit Beatus Gregorius ſuper Iob) cunctis motibus videlicet internis, & externis ex arce virtutis, & rationis dominare. Qui ergo patienter ſuſtinet proprios animi motus non poteſt animam non poſsidere: fit enim neceſſario, vt contraria omnia fortis exiſtat, qui ſibi ipſi imperare poteſt. Nam cum ſe ipſum magna cum laude frangit, infractum ſe fortiter erigit: & cum proprias voluntates ſuperat,

8 ad externa incommoda ſuſtinenda ſe inuictum parat.

ſimile.

Ad. Rom. 6.

B. Greg. ſuper Iob. 4.

PATIENTIA

VNDE ROBORATVR.

2. Ad Cor. 1

BENEDICTVS Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: inquit B. Apostolus ad Corinthios scribens. Cum Christus Reparator noster esset in cruce pendens bono latroni dixit. Hodie mecum eris in paradiso. Illo autē die, in quo hoc promisit, ad inferos descēdit. Quid ergo inter se conueniūt infernus, & paradisus? Quomodo Dns verbū suū adimpleuit? Optime profecto: nā cū bonus latro in infernū descendit, vbi anima sanctissima clementissimi Iesu erat, videns in ea diuinā essentiā proculdubio in paradiso fuit. Et in hoc significauit cœlestis magister Iesus Christus, quod infernus in societate ipsius pro paradiso reputandus erat. Proijciente impio Nabuchodonosor tres illos iuuenes in fornacem ignis ardentis, ipsi in medio flammarū cæperūt canere, & dulci harmonia omnes creaturas inuitare, vt omnes linguæ fierēt ad laudes creatori suo decantādas. Quid hoc est? Nunquid fornax ardens locus est canticorū? Ita plane, quia (sicut idē tyrānus Nabuchodonosor proprijs oculis vidit) filius Dei in forma humana apparuit in medio eorū, ipsos in illo igne comitās, atq; ita tali societate flāmę ignis in refrigeriū vertuntur, & caminus ardēs fit canticorū capela. Erat S. Iob in sterquilinio proiectus vlceribus, & corruptione plenus, at in medio suarum angustiarum nullum aliud remedium maius inuenit, quam testam (siue vt alia litera habet) lapillum in manibus sumere, & cum illo putredinem, ac saniem è corpore suo exeuntem mundare, ac vermes, qui ipsum circumdabant, radendo expellere. Nunquid nō erat linteum, quo blande, ac leniter crudelia illa vulnera tractaret, sed asper ac durus lapillus & in eo inuenit quietem? O quam grande mysterium in hoc significatum fuit, videlicet, quod cū S. vir in pelago dolorū, & afflictionū se immersum videret, caput erexit, & cū oculis prophetię contēplatus est Christū Saluatorem mundi cruci affixum, & plurimis atq; immensis tormentis circundatum, & cum hoc consolationem accepit. Et hoc significabat quando vulnera lapillo radebat considerans

4 rans Christum Dominum esse lapidem, atque ita in illo lapide quo vulnera sua radebat Iesum Christum (cuius societate omnia fiunt suauia) contemplabatur. Quando igitur ô homo te laboribus afflictum, & vexatum aspexeris, oculos in sacratissimam crucem erige, & cũ crucifixo in ea sociare: ipse enim tibi vires præbebit, ne patientiam amittas, Deum non ita parui facias, vt pro eo parũ dare velis, siquidẽ ipse te tanti æstimauit, vt pro te minus, quã se ipsum dare noluerit. Dilectus fuisti à Domino in cruce, ideirco dilige eum in cruce: nam vt ait Apostolus. Quod in præsenti est momentaneum, & leue, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Quidquid in hac vita patimur, parum est: cui autem labor magnus videtur paruum amorem, & falsas stateras habet. Cresce, & manducabis, cibus est grandium: confide, quod Dominus cito suo auxilio subueniet. Solet charissima mater trans cortinam siue peristroma se abscondere, & inde audit tenerum infantem plorantem, qui sine matre quiescere non potest, sed tandem cor matris tenerrimũ hoc ferre non potest, & sic exit foras, & infantẽ in vlnis accipit, eũque mille illecebris & blandimentis demulcet: atque ita puer adeo contentus remanet, ac si nunquam ploraſſet. In hunc modum dulcissimus Iesus cum homine se gerit. Vnde Beatus Apostolus ad Corinthios scribens inquit. Sicut per Christũ abũdat tribulatio nostra, ita per Christum abundat consolatio nostra.

2. Ad Cor. 4.

5 simile.

2. Ad Cori. 1

PATIENTIAE SINGVLARE exemplum.

1

REFERT Nicephorus, quod cũ Mauritius Imperator à Deo vltionẽ, & supplicium de peccatis suis in hac vita postularet, ei reuelatum fuit, se illud de manu cuiusdã militis sui, qui Phocas vocabatur, esse accepturũ. Cumq; hic miles aduersus illũ se se erigeret, imperiũ eius vsurpans, tandem Imperatorem Mauritiũ cũ vxore, & octo filijs eius corã patre suo iugulauit, eorumque capita abscidit. Deuotus autem imperator in terra prostratus ad meæ cuiuslibet maximo spiritus feruore verba illa

Nicepho. li. 18. histo. Ecclesiasticæ. c. 40.

Psal.118. illa Prophetæ Dauidis genuflexus dicebat. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Denique tantam diuinorum iudiciorum cognitionem habuit, vt cum nutrix quædam filium ipsius Imperatoris, quem nutriebat absconderet, & pro eo proprium filium eiusdem ætatis, quem lactabat, offerret recognoscēs hoc bonus Imperator admonendo dixit, illum esse filium nutricis, alium vero, qui apud ipsam remanebat, suum esse; noluit enim vt nutrix pro peccatis eius filium suum amitteret, & maxima humilitate verba illa Prophetæ repetebat. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. O admirabilem constantissimi viri patientiam! Fælix ille, qui in suis laboribus, & infirmitatibus simili cognitionē, & patientiā habuerit: nam licet ob peccata sua hoc supplicium mereatur, tamē ei meritorium, & satisfactorium erit

PATIENTIA IN LABORIBVS.

Iacob.1. VNVS quisque, vt ait B. Iacobus, tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus. Abstractus, à bono scilicet, & vt ait glossa, à recto itinere, & illectus ad malum. Tangit hic B. Apostolus duos terminos, motus, qui sunt in peccato, nempe abstractio à bono incommutabili per auersionem à Deo, & illectio ad bonum commutabile per conuersionem ad creaturas. Vnde homini sic victo pœna damni, & sensus contingit, si pœnitentia vera in tempore oportuno non resipiscit. Ex quo patet. Præcipuum telum contra miserum hominem esse propriam concupiscentiam, quę in illo habitat: quamuis enim improbissimus hostis cōtra eum sit diabolus, & quamuis occasio tētationis ab illo ad hominem immittatur, tamen vis tentationis sine concupiscentia. (ait Beatus Thomas super hunc locum) non completur, vt culpa fiat. Sicut flatu ligna non accenduntur, nisi ignis præsens fuerit: sufflare dæmon tentatione potest, at anima tua peccato non incenditur sine concupiscentia tua, & consensu tuo. Ardere, & culpa accendi impossibile est absque consensu, ideo ait. S. Apostolus. Beatus vir, qui suffert tentationem. Non mollis (inquit ibi B. Thomas) aut effœminatus, sed vir dictus à virtute animi, virere

B. Thom. super. S. Iacob. 1. simile.

2 rore fidei, vigore spei, virilitate charitatis qui sustinet tentationē, id est, sursum fert tentationem eam pro beneficio habendo, & æstimando, quoniam talis cum probatus fuerit, hoc est excitatus, & depuratus sicut aurum in igne: & dæmonem, & vitiū in Dei honorē vicerit, accipiet coronam vitæ, id est vitā æternam, quæ finem nescit, sicut & corona quæ datur victoribus in signum victoriæ, fine caret: Ita & gloria viro forti dabitur pro victoria contra vitia. Perennis erit, & perpetua corona vitę, quia mortis corona, & pœnæ æternæ erunt desides peccatores coronati, quia contra Dei honorem non sunt veriti se à diabolo vinci. Sequitur Apostolus. Quam repromisit Deus diligētibus se, id est, iterum atque iterum promisit Deus. Vide, quoties summa veritas coronam hanc promisit apud Matthęum dicens. Bea-
3 ti pauperes, quoniā ipsorū est regnum cælorū. Beati mites, quo- Matt. 5.
niā ipsi possidebunt terrā viuentiū. Beati mundo corde, quoniā ipsi Deum videbunt &c. Hę omnes repromissiones signa sunt infinitæ liberalitatis Dei. Igitur pugna ò homo viriliter, vt bonus Christi miles, tentationes, & omnes labores fortiter, & patienter sustinēdo, & Deo, & omni cęlesti curiæ honorē & victoriatua tribuas, & tibi coronam vitæ reportabis æternę.

Patientia in amissione rerum temporalium.

BEatus Gregorius in Moralibus super illa verba: Dominus dedit, Dominus abstulit, inquit. Non dicit sanctus Iob, B. Greg. lib. 2. Moraliū. c. 18.
diabolus abstulit, sed Dominus: quia, quæ sua sunt, recipit, &
4 ideo non dolendum. Sicut creditor, cui tempus non est præfixum, potest, quando libuerit, repetere pecuniam. simile.

Patientia iustorum.

SIianua in cardine recte sita, & posita est, quamuis millies aperiatur, & claudatur, nūquā à suo cardine exit. Iusti ianuæ sunt cæli, quos licet vertas, moueas, ac remoueas per infamiā, & bonā famā, cū bene fundati sint in cardine, qui est Christus Iesus, nunquā ad impatientiam, vel ad aliquod malū agendū commouentur. Hoc manifeste apparuit in Patriarcha Abraham, de quo in sacra scriptura sic dicitur. Fuerunt autē dies vitæ Abra- simile.

hæ

Gen.25. hæ centum ſeptuaginta quinq; anni, & deficiens mortuus eſt 5
in ſenectute bona prouectę ætatis, & plenus dierũ congregatus
eſt ad populũ ſuũ. Vbi apparet eum per centũ annorũ ſpatiũ
in terra extranea & gentium alienigenarũ plu. imis laboribus,
& aduerſitatibus oppreſſum peregrinatum fuiſſe: ſeptuaginta
etenim ac quinque annos natus erat, quãdo Dominus ei de ter-
ra eius, & de domo Patris exire præcepit. Ex quo ſatis impatiẽ
tia noſtra increpatur, qui ſtatim, poſtquã vno die laboribus ve-
xamur, maxime opprimimur, & fatigamur: hic autem vir, qui
Dei amicus erat, centum annis per extraneas regiones magna
cum patientia ducitur. Hunc etiam Sanctũ Patriarchã ex eo
poſſumus laudare, quia mortuus eſt in ſenectute bona, ideſt ſan
cta. Nã plures mortui fuerũt lõgioris ętatis, quã ille, ſed nõ in
ſenectute bona, ſicut etiã modo ſunt plurimi ſenes non boni; 6
atque ita in ſenectute mala moriuntur. Dicitur etiam in eius
laudem plenus fuiſſe dierum, ideſt que eſtaua harto de la vida
y deſſeoſo de ſalir della. Congregatuſq; eſt ad populum ſuum,
hoc eſt ad congregationem animarum ſanctarum. Omni igi-
tur ſtudio fratres mei, ſicut Patriarcha Abraham vixit, viue-
ret contendamus, & ſicut ille mortuus eſt, vt cum iuſtis regna
re nos etiam ad idem vitam noſtram finiamus. Prędicans glorio
Lucæ.3. ſus Baptiſta, & peccatoribus ſeuerum iudicium ſuperni iudicis
Ieſu Chriſti minitans dixit. Cuius velabrum in manu eius, &
purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum
Simile. ſuum, paleas autem cõburet igne inextinguibili. Ex hac meta
phora infertur, improbos, & ſceleratos homines eſſe paleã, pro
bos autem eſſe triticum: & quemadmodum palea vtilis eſt ipſi 7
simile. tritico; illud enim contegit, & à calore conſeruat: ſic improbi
ad humiliationem, & conſeruationem iuſtorum vtiles ſunt, &
quemadmodum cum agricola triticum quod in area eſt, in altũ
eleuat, grana ſuo põdere ad pedes eius in terrã cadunt, paleę au-
tẽ à vento procul feruntur: ſic iuſti in tribulationibus ad pedes
Ieſu Chriſti Reparatoris omniũ corruunt, atque labore adue-
niente ad pedes Domini magna cum humilitate, & patientia
simile. ſe proſternunt. Et ſicut triticum ad aliorum vtilitatem mo-
litur, cribratur, ſecernitur, piniſitur, ac tandem coquitur in for-
nace: ſic iuſti, vt alios in virtute ſuſtentent, plurimos labores
2. Ad Cor.12 patiuntur ſicut Beatus Paulus de ſe ait. Ego autem libentiſsimi
impen-

8 impendam, & super impendar ipse pro animabus vestris.

¶Cum quidam iuuenis (vt legitur in vitis patrũ) à sene quodam moriente verbum aliquod ædificationis postulasset, ille ad eum, sic ait. Fili respice ad solẽ, & ad terram: sol propter quemcunq; ingratum nõ retardat cursum suũ, nec à quoquã radios suos retrahit, imo & omnibus beneficium impendit, sic nec tu propter cuiuscunq; ingratitudinẽ pietatis opera subtrahas, sed omnibus benefac. Ad terrã quoq;, quæ licet ab omnibus conculcetur non frãgitur, imo omnibus necessaria producit: ita & tu fac, & viues. Si quis de nouo videret limacem id est caracol ambulantem, & cornua sua producentẽ, ac cũ concha tanquam thorace armatũ incedentem, existimaret sane, id esse aliquid mirabile propter apparentiã exteriorẽ, quam extrinsecus videbat: ve-
9 rum si illum vel parũ pertangeret, videret profecto eius opera longe aliter esse, quam apparatus ostendebat, y como se encoje muy enojado muestra en la espuma el coraje y enojo que del dicho golpe recibio, el que antes parecia muy armado, y para sufrir mucho maiores golpes. Sic aliqui sunt, qui dum à persecutione non tanguntur, ipsimet cogitant se esse patientia nimis armatos, & intra se dicunt. O vtinam ego essem in terra Maurorum, vel aliorũ infideliũ, vt ibi martyriũ propter illũ Dñm qui pro omnibus passus est, sustinerẽ: cum autẽ hic vel minima contradictione tangitur, statim se retrahit ab eo, quod antea cogitabat, & spumam verborũ ira plenorum suã impatientiam ostendens foras emittit. Longe aliter iusti faciunt, sicut B. Apostolus ad Hebræos Scribens testatur dicens. Sancti Ludibria, & verbe-
10 ra experti sunt, passi sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. In magnis rebus Deus sanctos tentat, & se dignos inuenit. Atq; ita quando. S. Apostolus dixit, Spectaculum facti sumus &c, adiecit dicens: Propter eum, qui dilexit nos. Como si dixera bien se lo deuemos. De illo paralytico, qui erat in probatica piscina sic dixit B. Ioannes. Triginta octo annos habens in infirmitate sua. Quæ verba si à Philosopho gentili legerentur, proculdubio diceret, hoc non rectè scriptum esse: nã anni non possunt haberi, (id est, no se pueden los años tener) Aristoteles enim inquit, de tempore non habemus nisi nunc. Sed quis dubitat rectissime scriptũ esse, quod spiritu sancto dictãte scriptum est? Mos est sacræ scripturæ, vt dum narrat, quę gesta sunt, pro-

Simile.

simile

Ad Hebr 10.

Ioan. 5.

deat myſterium. Itaque myſterium in modo ſcribendi expo- 11
nit, cum ergo ait ægrotum illum tempus habere, inſinuat, ipſum ideo tempus habuiſſe eo, quod ab eo commodum, & vtilitatem eduxit, & lucrum reportauit ex eo quia patientiam in illa oblonga ægritudine habuit: quod & aperte oſtendit, quoniam cum à Domino interrogaretur. Vis ſanus fieri? (quæ quidem interrogatio videbatur digna eſſe nulla reſponſione, vel ſi ei reſponſum daret impatienter, & per iracundiam reſponderet) ipſe tamen maxima cum manſuetudine, ad propoſitum reſpondit dicens ſe velle ſanitatem. Quod fuit magnum patientiæ ſignum. Et hoc voluit diuinus Magiſter, vt ægrotus ille oſtenderet: & ideo cum illa quæſtione interrogauit. O quam merito B. Apoſtolus dixit. Habemus theſaurum abſconditum in vaſis fictilibus! Quis, obſecro, cogitaret ſub illis tritis, pannoſis, & tempore conſumptis ve- 12
ſtibus, ac ſub illis membris debilibus, & infirmis tantum theſau-
3. Regum. 17 & 19. rum delitescere? Cum olim Propheta Helias in neceſsitate poſitus eſſet, Dominus ei per coruum cibum miſit, poſtea vero cum rurſus victu indigeret, ei per angelum cibum miniſtrauit. Vis ò frater, vt Angeli tibi cibum præſtent? Patientiam habe, quando Dominus tibi in hac vita cibos per coruum miſerit: patientiam habe, quando Deus permiſerit, vt corui nigri videlicet tyranni, & peccatores tribulationis panem tibi prębeant: hac enim patientia te ipſum diſponis, vt Deus miniſterio angelorum tibi victum, & delicias largiatur.

Si volumus ſpirituales eſſe, de offenſionibus, & iniurijs nobis illatis non debemus conqueri, quin potius de nobis ipſis querimoniam habere debemus, eo quod tam ſenſibiles, ac teneri ſimus, 13
quod quidem maius malum eſt, quam ab alijs lædi: longe enim maius malum eſt, nos impatiĕter offenſas ſentire, quam malum, quod nobis proximi inferre poſſunt. Poteſt etiã euenire, vt abſque aliqua imperfectione eius, qui nos lædit, offendamur: offenſiones autem, quæ nobis inferuntur, ſi eas impatienter ferimus, non poſſunt non ſine maxima noſtra imperfectione, & infirmitate ſentiri, quod profecto maxime dolendum eſt: nam magna debilitas eſt hominis ſuam infirmitatem non cognoſcere, rationeſque inueſtigare, quibus ſibi perſuadeant bonum eſſe, quod ſemel rixentur, & contentionem habeant, cum aliquo, vt pace (ſicut dici ſolet) per totum annum fruãtur. Alias etiam excuſatio-

nes

14nes imperfecti homines ad ſuam infirmitatem defendendã quæ-
runt. Quę omnes nihil aliud ſunt quam diruere, & labefactare ędi
ficium ſpirituale, quod in perferendis patienter, ac propter amo-
rem Dei laboribus fundatur, ſicut iuſti paſsi ſunt, de quibus ver-
ba illa Deuteronomij dici poſſunt. Qui inũdationem maris quaſi Deutero. 33.
lac ſugent. Aduerſitates ſuapte natura ſunt amaræ, velut aqua
maris, iuſtis autem ſapidæ, & velut lac, propter Dei amorem dul-
ces redduntur. Si verba proximi tui vulnus tibi infligunt, quid
eſſet, ſi acuti claui, ac lanceæ corpus transfigentes, fuiſſent? Non
ſunt verba niſi quidam ſonitus, qui antequam ad te accedat eua-
neſcit, nec ſunt fulgura è cælo cadentia, vt ea tantopere ſentias.

De quodam Pigmenio viro integerrimo ſcribit Antoninus
Sabellicus, quod cum cęcus eſſet, tanta patientia prædituſ erat, vt
15 cum aliquando Iulianus ille apoſtata ante eum conſtitutus dice-
ret. Deo gratias ago Pigmeni, quod mihi liceat te videre ac con-
tueri: ille viriliter reſponderit. Ego etiam Deo gratias ago, & ha-
beo, quod te non videam. Magnifici profecto, & conſtantis ani-
mi vox, in qua declarauit ſe non ſolum patienter ferre cæcitatem
à Deo immiſſam, verum etiam nihil facere peſtiferum imperato-
rem, atque teterrimum.

Magna proculdubio patientia erat prædituſ regius vates ſi-
quidem cum Deo loquens dicebat. In me ſunt Deus vota tua, Pſal. 55.
quæ reddam laudationes tibi. Quod perinde eſt ac ſi dicat: & ſi
ingratus tyrannus à me mea abſtulit, nũquam tamen à me pote-
rit auferre me ipſum, nec ab animo meo deſideria ſeruiẽdi, & lau-
dandi tibi: nunquam intermittam te venerari. laudes tuæ dies ac
16 noctes mihi in animo & in ore verſabũtur, & deſideria tui à corde
meo non recedent. In me enim Deus ſancte ſunt vota tua,
deſideria ſeruiendi tibi, teq; laudibus extollendi, quæ
reddam tibi. Quamquam omnia mihi deſint,
hæc tamen me nunquam de-
ficient.

PATIENTIA, ET LABORES Iuſtorum.

Iob.16.

LOQVENS. S. Iob de proſperitate impiorum, & laboribus iuſtorũ inquit. Stupebũt iuſti ſuper hoc: & innocens contra hypocritam ſuſcitabitur: & tenebit iuſtus viã ſuã, & mundis manibus addet fortitudinẽ. Non poteſt non ſubire iuſtorũ animos admiratio quædã, cum vident improbos homines, & ſceleratos bene habere, & florere in hac vita: iuſtos vero ita diſcruciari, vt illi omnibus bonis vſq; ad miraculũ abũdent: ij vero (ideſt boni viri) cũ aduerſa & infælici fortuna ſemper colluctentur, & nefarijs, ac perditis hominibus ſint in parabolam & prouerbiũ, & materiam illis ſubſannãdi, atq; irridẽdi ſemper ſuppeditent. Hoc ergo eſt, quod inquit. S. Iob. Stupebunt iuſti ſuper hac re. Maximã apud illos admirationẽ mouebunt varij iuſtorũ caſus, cũ viderint pleroſq; iuſtos, & innocentes homines cæteris eſſe ludibriũ. Veruntamẽ hic ſtupor mentis, & admiratio innocentes, & bonos viros nõ pellet de gradu, quin potius ſuccurrente ilico ratione rẽ intelligent probe, ob eamque rẽ tenebit viã ſuam iuſtus, & mũdis manibus addet fortitudinem. Id quod. S. Dauid accidiſſe legimus, ipſe teſtis eſt locupletiſsimus, cũ inquit. Quam bonus Iſrael Deus his, qui recto ſunt corde. Mei autẽ pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei, quia zelaui ſuper iniquos pacẽ peccatorum videns. Deinde vero poſt incredibilem mentis ſtuporem docet, quo pacto à Deo eruditus, & diuini numinis ſcholam ingreſſus hoc genus admirationis depoſuit, intellexitq; nihil mali bonis viris accidere poſſe: & vitę calamitates, cruciatus, & tormẽta, & mortem deniq; ipſam pro iuſtis agere, impijs vero eo maius imminere periculum, quo florentiori vterẽtur fortuna. Adiecit ergo, Ecce qui elongant ſe à te peribunt: perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te. Hæc cum intellexiſſet Dauid, non contraxit animum, nec ab ſtudio virtutis, & honeſti, diſceſsit, quin potius pauca illa verba ſubintulit, quæ nunquam vlla ſæculorum delebit

Pſal.72.

lebit obliuio. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, & ponere in
4 Domino Deo ſpem meam. Et iterum. Tenuiſti manum dexteram meam. Et rurſus. Quid enim eſt mihi in cælo, & à te quid volui ſuper terram? Ac ſi diceret. Re ipſa comperi nihil mihi deeſſe, ſi Deum habeam: nihil præter Deum poſſe implere pectus, & animam, non quæ ſunt in cælis optima, non quæ in terris ſunt præſtantiſsima. Fœlices, qui Deum habent cæteris omnibus præſidijs deſtituti: infœlices vero, & miſeri impij hypocritæ, qui cæteris omnibus rebus affluentes diuina gratia, & beneuolentia deſtituuntur. Idem vates excitatus, & commotus animo aduerſus impios inquit ibidem. Quomodo facti ſunt in deſolationem, perierunt propter iniquitatem ſuam. Et iterum. Velut ſomnium ſurgentium Domine in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum re
5 diges. Deinde apprehendebat vir ſanctus iuſtitiæ vias (vt inquit ſanctus Iob) & addebat robur, cum diceret. Defecit caro mea, & cor meum, nempe præ gaudio, & lætitia, quod probè mente, & animo hoc genus Philoſophiæ concepiſſet. Adiecit deinde. Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Ergo primo iuſtos homines ſubit admiratio illa. Quid hoc eſt quod pijs hominibus contingit in exilium deportari, in egeſtatem deduci, liberos, & coniugem ab eis auferri, ignominia affici, & debilitari? Sed ſuccurente ratione hoc ſtupore, & admiratione liberantur dicentes. Quid hoc mirum? Nonne videmus quoſdam ferro, & igne cruciari? Nec minus fame, & ſiti? Quibuſdam remedij cauſa raduntur oſſa, cæduntur venæ, amputantur membra, quæ ſine totius pernicie, corpori hærere non poterant? Sic Deus decreuit curare
6 iuſtos, ſi quidpiam in illis eſt ægritudinis: nam in hoc paternum animũ erga illos declarat. Sic enim parentes ſolent liberos excitare ad ſtudia obeunda, nec illos vnquam patiuntur eſſe otioſos, & ſudorem illis, & lachrymas excutiunt. Non igitur reijciendum ſtudium virtutis, ſed addendus animus, & concipiendæ vires, vt ad apicem, & culmen pietatis, ſi fieri poſſet, conſcendamus.

ſimile.

PATIENTIA EST PVRGATORIUM.

Michęæ.7. IRAM Domini portabo, quia peccaui ei, donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum, & educet me in lucem, & videbo iustitiã eius, inquit Propheta Michęas. Stoici iram, & huius modi affectus tanquam animi morbos à viro sapiente relegabant, quo fiebat, vt à Deo prorsus eos ablegarent. Verum de hac re à cæteris Philosophis sunt reprehensi, qui id, quod à natura tributũ est nobis, & quod à nobis separari nequiuit, tollere ipsi conarẽtur. Sed Sacra scriptura (ex qua omnis vera philosophia pendet) iram prorsus non tollit. Licet immoderatã, & sine ratione prorsus detestetur. Irascimini, inquit, & nolite peccare. Sol nõ occidat super iracundiam vestram. Et aliquorum iram laudat sicut iram Phinees, & iram Pauli Apostoli, quando Corinthiũ tradidit satanæ cruciandum, & quando Galatas insensatos appellat. Et aliquos reprehẽdit ipsa Sacra scriptura, quod iræ pepercerint, sicut quod pepercerit Saul Amalechitis, & Achab Regi Syriæ. Vnde nec ab ipso Deo prorsus irã tollit cum illi frequẽter iram tribuit. De quare eleganter Lactantius librum edidit de ira Dei, licet metaphoricè in illo sit, quia ad modũ irati hominis se habet in corripiendis moribus, & puniendis sceleribus, sicut & misericordia illi tribuitur, quia ad modum miserentis hominis se gerit. Vnde B. Chrysostomus homilia de misericordia sic inquit. Ira in Deo nõ est affectio sed pœna in nos eo vocabulo nominatur. Cũ ergo Deus de nobis aliquando supplicium sumat, nostri irasci dicitur, & sic iram Dei pro effectu, quem in nobis operatur, vsurpamus: Sic in Psalmo. Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos, hoc est, loquetur ad illos sumẽdo de illis grauissimum supplicium, quale erit. Ite maledicti in ignem æternum Et Psalmo alio. Misit super eos iram indignationis suæ. Et alibi. Effunde super eos iram tuam, id est, Sume grauissimum supplicium de illis. Ita hic Propheta dicit. Iram Domini portabo, qui nomine Hierusalem pœnitentiam agentis loquitur, quæ intelli-

Psal.7. Ad Ephes.4. Num.25. Ad Cor.5. 1.Reg.15. 3.Reg.20.c.

B. Chrysost. hom.de misericor. & cõfes.

Psal 2 Matth.25 Psal.67. Psal.68

gens

3 gens multa mala illi à Deo proueniſſe propter peccata: Patienter, inquit, feram huiuſmodi captiuitatem, & punitionem. nam ſcio à Deo mihi proueniſſe. Verum alicui forſan videbitur, quod licet aliquando iræ nomine merito hic affectus, quem in nobis Deus operatur, nominetur, tamen, quando propter peccatum punit, quando vt conuertamur affligit, potius miſericordia eſſet appellanda, cum hoc facere, & ſummæ ſit miſericordiæ, & amoris, & benignitatis ſuæ maximum ſignum: corripit quem diligit iſto modo, & filium quem amat ſic caſtigat. Sed qui conſiderauerit Scripturam ſacram ad hominum exiſtimationem frequenter loqui facile huic obiectioni ſatisfaciet homines enim illos nobis iratos eſſe arbitramur, & dicimus, qui nos pœnis aliquibus afficiunt. Ad hunc modum
4 Hieruſalem dixit. Iram Domini portabo. Quam tamen ſummum beneficium reputare deberet: etenim correptio ad præſens non videtur eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea vero fructum pacatiſsimum reddit his, qui per eam fuerint eruditi. Nec etiam parui beneficij eſt recognoſcere mala, quæ patimur à Deo prouenire: inde efficitur, vt leuius illa feramus, quam ſi ab hominibus nobis afferrentur illa mala, quod & hoc verbo indicauit, Portabo; id eſt, patienter feram hanc captiuitatem, in qua detineor, eo quod à Domino intelligam prouenire in ſupplicium peccatorum meorum, eo quod ei peccauerim. Vt enim docet Beatus Thomas, ſi flagella, quæ pro peccatis à Deo infliguntur, fiant aliquomodo ipſius patientis, rationem ſatisfactionis accipiunt, fiunt autem ipſius, in quantum ea acceptat ad purgationem peccatorum eis vtens patienter. Si autem omnino per impatientiam diſſentiat, non habent rationem ſatisfactionis, ſed vindicationis: & ſic cum Hieruſalem hic veluti reſipiſcens à Propheta introducatur, merito dicit. Libenter exoluam pœnas, quas de me Deus ſumit, quia peccaui ei. Quibus verbis verè pœnitentis ſigna præbet, atq; ſanari volentis: & hoc in nobis pœnitentia agit, vt morbos recognoſcentes noſtros malagmata quæramus, quibus medicari valeamus, ſicut docet Beatus Baſilius. Tum & inde docemur ad noſtram iuſtificationem aliquid à nobis requiri, vt iuſtificari poſsimus: qui enim fecit nos ſine nobis, non ſaluabit nos ſine nobis, vt Beatus Auguſtinus inquit. Ideo ait. Feram donec cauſam meam iudicet, &

B. Tho. in additione ad 3. part. q. 15. art. 2.

B. Baſil. li. de ſuis regulis diſputatis in prœmio.

faciat iudicium meum, hoc eſt, Tantiſper feram quouſque iudi- 6
cet pœnam inflictam ſufficere ad ſanitatem comparandam, Tũc
educet me in lucem, & videbo iuſtitiã eius: quia peccator dum
in peccatis manet, in tenebris ambulat, nec videtur recognoſce
re iuſtitiam Dei propter ipſas tenebras in quibus ambulat.

Patientia iterum commendatur à ſanctis.

B. Chryſoſt. hom. 2. ad populum Antiochenum. simile.

BEatus Chryſoſtomus in quadam homilia inquit. Quod di-
xi de voluptate, quod voluptas non in ciborum apparatu,
ſed in comedentiũ affectu ſita eſt, hoc de contumelia dico, quod
contumelia nõ à contumeliãtiũ ſententia, ſed à patientiũ affectu
conſtituitur, vel deſtruitur: verbi gratia multa quidam in te fan-
da atque nefanda contumelioſe egit: ſi contumelias deriſeris, ſi
verba non ſuſceperis, & vulnere ſuperior ſis, contumeliam non 7
es paſſus. Es quemadmodum ſi corpus adamãtinũ haberemus,
etſi innumeris vndique telis percuteremur, non tamen vulnera
ſuſciperemus, nõ enim à manu tela torquente, ſed à corporibus
patientibus vulnera fiunt: ſic & hic, non à contumeliantium in
ſania, ſed à patientium contumelias imbecillitate iniuriæ, & in-
iuriarum contumeliæ conſtituuntur.

Idẽ hom. 18. ingene. simile.

Idem ſanctiſsimus doctor in quadã homilia ait. Medici quan-
do iniurijs, & calcibus cæduntur furentum, tunc illorum magis
magiſque miſerentur, tum maxime ad reddendam illis ſanita-
tem parantur, ſcientes, quod excellentiam morbi ſignificat ea
iniuria. Et tu de inimicis eandem teneto ſententiam, ſicque vte-
re tibi iniuriari cupientibus. Illi namque ſunt maxime ægroti,
Omnemque violentiam ſuſtinentes. Libera te igitur à peſsima 8
læſione. Libera te à ſequiſsimo dæmone, propriæ ſcilicet men-
tis furore. Etenim cum aliquos à dæmone actos videmus, ſæpe
lachrymamur non autem agimus, vt eadem ipſi patiamur. Noli
insultare iacenti, quinimo miſerere. Quando autem eiuſmodi
eger à paſsione requieuerit, tunc liquido cognoſcet à quanta il-
lum turbatione ſanaueris, & quid dico? Te honorabit, vt domi-
num. Nonne vides parientes fœminas quemadmodum aſsiſten-
tes ſibi ſæpe commordeant, & tamen illæ minime dolent? Imo
dolent quidem, ſed ipſum dolorem fortiter ferunt. Harum igi-
tur memineris, & noli eſſe fœmina mollior.

simile

Idẽ hom. 29. Idem inquit. Cogita quia non eſt in ſe qui vituperat, & non
moleſte

9 moleſte feres contumelias eius, nam & furioſi plerumque nos verberant, nec ſolum nō mouemur, verum etiam eos deflemus: ita tu facito, miſerere te cōtumeliantis. Magna enim bellua ira ſi à furore, & pernicioſo dæmone detinetur.

Idem etiam inquit. Sicut Ioſeph dimiſit pallium in manu turpiſsimæ mulieris, & fugit cum meliore pallio caſtitatis: ita & tu proijce pallium in manus calumniatoris, & fuge cum meliore velamento iuſtitiæ, ne forte dum vis vendicare veſtem corporis pretioſiſsimum animæ veſtimentum perdas. Idē hom. 12. oper. imperf.

Idem Beatus Chryſoſtomus in quadam homilia ſuper illa verba: ne vincaris à malo, ſed vince in bono malū, inquit. Quandoquidem & iſtud vincere eſt. Pugnans enim tum potiſsimum vincit, non quando ſuum ipſius corpus pugnæ exponit, vt plagas excipiat: ſed quando ſe ipſum eruēs efficit, vt omnem ſuam potentiam aduerſarius in aera fruſtra, & inaniter effundat. Sic enim nec ipſe plagas excipit, & omnes aduerſarij vires diſſoluit: id quod & in conuitijs fit. Nam quādo viciſsim conuitia regeris, vinceris, non ab homine, ſed, quod turpius eſt, ab illibero illo iræ tuæ affectu permotus exuperaris. Si vero tacueris, & vincis, & trophæum fugis, innumeros adquiris, qui te coronēt, qui conuitium ipſum in te proiectum mendacij condemnent. B. Chryſoſt. hom. 22. in Epiſt. ad Roma. Ad Rom. 12. ſimile

Idem ibidem ait. In Olympicis certaminibus diabolo conſecratis malefaciēdo vincunt, quotquot illic decertant. In ſtadio vero Chriſti, non ea eſt certādi lex, ſed omnino contraria. Hic enim nō eū, qui percutit, ſed qui percutitur coronari decretū eſt

11 Idem in quadam homilia inquit: non per fidem modo paratur noſtra ſalus, verū etiā per hoc, quod multa ferimus, ac perpetimur. Quēadmodū enim Pancratiaſtes admirādus eſt, & illuſtris cum bona corporis habitudine præſtat, & cum artem intraſe habet: cæterum cum artem, ac vires ſuas exerit, cum ictus tolerat, cum ferit aduerſarium, tunc maxime clarus eſt, & illuſtris, eo quod maxime tum profertur corporis habitudo, maximeque declaratur quantum arte præſtet: ſic veſtra ſalus tum maximè exeritur, hoc eſt, oſtenditur, & augeſcit cum tolerat, cum patitur, cum omnia fortiter ſuſtinet. Idē hom. 2. in 2. ad Cor.

Idem ſanctiſsimus doctor in quadam homilia ait. Longanimitate, & patientia irā extinguimus. Sicut enim ferrū ignitum cū in aqua tingitur, amittit ignem: ſic iracūdia in longanimem incidens Idē hom. ad Hebr. ſimile.

incidens, nihil eum lædit, ſed etiam iuuat: nam inde redditur con- 12
tinentior huiuſmodi homo. Sed ſicut adamantina corpora non
vulnerantur: ſic etiam animæ tales.

simile. Idem ibidem inquit. Siquando iracundus quiſquam ferocit, tu
ride: ridere autem noli palam, ne illum irrites amplius, ſed ride
apud te ipſum tui gratia. Etenim pueros, cum nos percuſſerint,
cum indignatione, tanquam vlciſcentes ſe ipſos, ridemus. Si igi-
tur rideas intrate tantum erit inter te, & illum, quantū inter puе-
rum, & virum. Si autem te exacerbaueris factus es puer. Et re
vera ſtultiores ſunt pueris qui iraſcuntur. Si enim attendat quis
ad puerum exacerbatum nonne ridet?

B. Ambr. ſer mone. 8. Simile. Beatus Ambroſius in quodā ſermone inquit. Laudauerim vir-
tutem gubernatoris, qui nullas procellas ſenſerit, & curſum naui-
gij direxerit, nulla tēpeſtate iactatus? Sed illū laudauerim, qui ad- 13
uerſus vētos renititur, inſurgit aduerſus fluctus, non timet vel cū
eleuatur vndis nauigiū, vel cū ad profundi ima deponitur: ita, &
ille laudandus eſt gubernator ſui, qui ea, quæ aduerſa ſunt, vincit
patientia, virtute ſuperat, ſecundis non extollitur, aduerſis nō frā-
gitur. Rege ergo te ipſum, quando turbatur animus, & mens flu-
B. Auguſt. in Pſal. 36. ctuat. B. Auguſtinus ſuper Pſalmos ait. Arca Noe, quæ figuram
geſsit Eccleſiæ, ædificata eſt lignis quadratis. Quid eſt quadrari?
Attendite ſimilitudinē. Quadrati lapidis ſimilis eſſe debet Chri-
ſtianus, qui in omni tribulatione non cadit, & ſi impellitur, & ſi
qua vertitur, non cadit. Nam quadratus lapis quocunq; eum ver
teris, ſemper ſtat. Stantem te ſic inueniat omnis caſus. Quēadmo-
dum his, qui crudo ſunt ſtomacho, amarum prodeſt abſynthiū,
Dorothæus de accuſatio ne ſui ipſius doctrina. 7. ſimile ſic male moratis, mala tolerare, vtile eſt. Dorothæus de accuſa- 14
tione ſui ipſius inquit. Nos vero, cū verbum vllū in nos dictum
audimus, canes imitamur. Hi enim, ſiquis in eos lapidem iecerit,
iaciente dimiſſo lapidem remordēt. Ita nos deo relicto, qui nobis
tribulationes huiuſmodi ad peccatorum noſtrorum purgationē
procurat, ad lapidē, hoc eſt, ad proximū currimus dicētes. Qua-
re hoc mihi locutus eſt? Quare hoc fecit? Cumq; ex his proficere
admodum poſsimus, & mereri, negligentia noſtra demeremur.

Ad Coloſ. 3. Patientia veſtis animæ eſt pretioſa. Ideo B. Paulus nos admo-
net in epiſtola ad Coloſſenſes dicens. Induite vos ſicut electi Dei
viſcera miſericordiæ benignitatem, humilitatem modeſtiam, pa-
tientiam. Vbi ptiētia vltima ponitur quaſi ordinans, & protegēs

cæteras

15 cæteras virtutes,& quasi vestis superior omnia cooperiens. Vnde B. Bernardus super Cantica ait. Quanta gloria est sponsæ assimilari spōso? Nihil gloriosius reputat, quam Christi portare opprobrium. Grata ignominia crucis (inquit idem sacer vir) sed ei, qui crucifixo ingratus non est. Gloriosum est militi deferre arma regis: sic gloriosum est Christiano deferre stigmata Christi, sicut fuit B. Paulo, qui dicebat. Nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Super quo inquit Beatus Augustinus. Stigmata appellauit, quasi notas pœnarum de persecutionibus quas patiebatur. Stigmata enim dicuntur pūcta aliquo ferro facta de his vero punctis, seu notis, hoc est, de laboribus, & persecutionibus pro Christo passis gloriabatur sanctus Apostolus.

B. Bernard. super Canti.

simile.

Ad Gala. 6.

16 Explicans B. Ambrosius verba illa Psalmi; Multi qui persequuntur me, & tribulant me à testimonijs tuis non declinaui, inquit. Non est magnum si tunc à Dei testimonijs non declines, cū te nullus affligit, nullus persequitur. Quis enim inoffense prosperorum euentu ac secundo successu fieret ingratus? Quis diuitijs affluēs, iugi salute, robustus nō ad Dei gratiā refert quod sibi illa collata sint? Deniq́ue cum Sanctum Iob prædicaret Dominus, ait aduersarius. Nunquid gratis colit Iob Deum, nonne tu vallasti eum? Sed mitte manum tuam in omnia quæ habet, si non in faciem benedixerit tibi. Tunc igitur plus probatus est, quando amissis opibus, & filijs à domini cultu, & gratia non recessit. Sed non vnus persequutor est, multos ministros habet, sed non te terreat. Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Si multæ persequutiones, multæ probationes. Vbi multæ coronæ, multa certamina? Tibi ergo proficit, quod multi persequutores sunt, vt inter multas persequutiones facilius inuenias quomodo coroneris. Omnes enim, qui pie volunt viuere in Christo Iesu (inquit Apostolus) persequutiones patiūtur. Omnes dixit, nullūq; excepit. Quis enim exceptus esset, cū ipse dominus persequutionū tentamenta tolerauerit? Persequitur nos auaritia, persequitur ambitio, persequitur luxuria, persequitur superbia, persequitur fornicatio. Vnde & Apostolus ait. Fugite fornicationem. Nam qua causa fugeres si nulla te persequeretur? Est enim malus spiritus fornicationis, est malus spiritus auaritiæ, malus spiritus superbiæ: Isti sunt persequutores

B. Ambros. sup Psal. ser. 20.

Psalm. 118.

Iob. 1.

17

2. ad Tim. 3.

1. ad Cor. 6.

quutores graues, qui ſine gladij terrore mentem hominis frequen- 18
ter illidunt, qui illecebris magis, quam terroribus animos expug
nant fidelium. Hi tibi hoſtes cauendi: hi grauiores tyranni, per
quos Adam captus eſt, multi in perſequutione publica coronati,
1. ad Cor. 7. occulta hac perſequutione ceciderunt. Foris (inquit idem apoſto
lus) pugnæ, intus timores. Aduertis quam graue certamen ſit,
quod eſt intra hominem, vt ſecum ipſe confligat, cum ſuis cupi
ditatibus prælietur? Ipſe apoſtolus fluctuat, hęret, aſtringitur, ca-
ptiuari ſe aſſerit in lege peccati, & mortis corpore debellari, nec
potuiſſet euadere, niſi eſſet domini Ieſu liberatus gratia. His om-
nibus conſiderationibus, quas ſanctiſsimus doctor hic accumu-
lauit, poterit quis ſe ad patientiam inuitare.

Ad Roma. 5. B. Paulus ad Romanos ſcribens inquit. Tribulatio patientiam
operatur, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non 19
confundit. Sicut enim, ſi eſſent duo vaſa, alterũ ſuaui liquore ple-
Simile. num, alterũ vero putrefactione refertũ, vno eodemq; inſtrumen-
B. Angu. ſer- to mota ambo, produceret certe alterum ſuauem odorem, alterũ
mon. 111. de verò fœtorem teterrimum: ſic etiam boni, & mali ſe habent, vt ta
tempo. tit. 10 lia vaſa: nam ſtatim impij tribulationum inſtrumento commoti
denudant, & detegunt ſuam ipſorum maximam impatientiam,
boni vero ſemper demonſtrãt ſuam virtutem, atq; patientiã, quo
niam tribulationibus circundati, Deum miris laudibus efferunt,
eiq; gratias agunt. Ecce quomodo patiẽtia operatur probationẽ.

Magna quidem obtineri non poſſunt ſine virtute tolerantiæ,
& patientiæ: fere ſemper enim præclara, ac pretioſa muris diffi-
cultatum fortiſsimis circũdantur. Fluuius quidam nomine Gan-
Geneſ. 2. ges, qui à diuina ſcriptura vocatur Phyſon, talis eſt: vt D. Hiero- 20
B. Hierony. in Epiſto. ad nymus aſſerat, in eo eſſe quã plurimos lapides pretioſos, ſmarag-
Ruſticũ Mo dos, carbunculos, & per ripas eius montes aureos adiacere, verum
nachum de tamen ad ipſum fluuium accedere difficillimum eſt, propter in-
viuendi for- numeros Tigres, atq; leones, & alia monſtra ferociſsima in ipſo
ma. itinere occurrẽtia. In quo plane nobis ſignificatur ad Dei gloriam
aſſequendam & contuendam, quæ locupletiſsima eſt, opus eſſe
nobis patientia maxima laborum, ac tolerantia, qua leonibus fe-
rocibus, tigribuſq;, feris, & alijs beſtijs immanibus, & monſtruo-
ſis inimicorum, quæ tranſitum nobis impedire nituntur, virili
animo reſiſtamus. Vires autem indubiè Deus ipſe pijſsimus præ-
ſtabit, quibus cuncta ſuperemus.

Singu-

21 Singularis erat patientia sanctissimi Dauidis, siquidem ipse de se fatetur dicens. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus, cũ loquebar illis, impugnabant me gratis. Ecce loquens impugnabatur, sed tamen impugnatus erat pacificus, qui nec insanientes cessabat reprehendere, nec reprehensos negligebat amare. Hinc etiã D. Paulus ait. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus pacem habentes, hortaturus enim discipulos, vt pacem cũ omnibus haberent præmisit dicens: si fieri potest atq; subiunxit, quod ex vobis est. Difficile quippe erat, vt, si male acta corriperẽt, habere pacem cum omnibus possent. Sed cum temporalis pax in cordibus prauorum ex nostra increpatione confunditur, necesse est, vt in nostro corde inuiolata seruetur. Rectè itaq; ait: quod ex vobis est, acsi nimirum dicat, quia pax ex duarum partium consen- 22 su subsistit, si ab eis, qui corripiuntur expellitur, integra tamen in vestra mente à vobis, qui corripitis teneatur. Vnde rursus idem discipulos admonet dicens. Si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & non commisceamini cum illo, vt confundatur. Atq; ilico subiunxit. Et nolite, vt inimicum existimare illum, sed corripite vt fratrẽ. Ac si diceret: pacem cum eo exteriorem soluite, sed interiorẽ circa illũ medullitus custodite, vt peccãtis mentem sic vestra discordia ferat, quatenus pax à cordibus vestris nec abnegata discedat. Hęc omnia B. Gregorius in pastorali. Psalm. 119. B. Greg. 3. p. pasto. admoniti. 23

PAVLI CONVERSIO.

2 QVORSVM filius Dei ex sinu patris descenderit, fratres mei, & qua de re nos inuisere miseros Adæ filios omni bono destitutos dignatus fuerit, conspicuũ est cũctis, nisi ipsi cęcutiant, & vltronea sua volũtate mẽtis suę oculos claudere velint. Equidem non eo venit, vt honores sibi vẽdicaret ab hominibus, quippe qui Iudæis volentibus regni coronã ei dare, fugit. Et dum in terris regnum non ambit, cæli, terræq; meruit principatum, sicut ipse manifestauit dicens. Data est mihi omnis potestas in cęlo, & in terra. Quid plura? Adeo volaticos sæculi huius horruit honores, vt proposito sibi gaudio sustinuerit crucẽ, cõfusione cõtẽpta. Matth. 28. Ad Hebr. 12.

Nec

Nec diuitias noſtras adamauit, qui ſacratiſsimam virginem matrē delegit pauperem, virtutibus cunctis tamen exuberantem ita, vt cæleſtes ſpiritus excellat. Imo, cum diues eſſet, inops factus eſt, vt eius inopia nos diuites eſſemus. Venit itaque Saluator, vt nos ex faucibus draconis verſuti ſatanæ potenter eriperet, & nos omnibus peccatorum vinculis irretitos ſolueret, ſceleraq; noſtra cruore ſuo ſacro deleret, quod ſane exacte facer Apoſtolus recenſuit 1. ad Tim. 1. Timotheo diſcipulo ſuo ſcribēs. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quia Chriſtus Ieſus venit peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum. Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum, vt in me primo oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiā ſuā ad informationem eorum, qui crediturí ſunt illi in vitam æternā. Niſi fallor chariſsimi cuncta hæc verba ingentem habent emphaſim, idcirco pauliſper gradum figamus oportet. Verum omnis 3
ſermo Dei fidelis eſt, quia veritatis plenus. Vt à luce nihil tenebroſum, ſed lucidum, pulchrum, & oculis delectabile dimanare poſimile. teſt. Sic à veritate æterna, quæ Deus eſt, nihil niſi verum enaſci Apocal. vlti. poterit. Vnde in Apocalypſi ſcriptum eſt. Hęc verba fideliſsima ſunt, quod perinde eſt acſi diceret. Hęc verba veriſsima, & ab omni mendacio aliena ſunt, vt poteà Deo deprompta. Nec nō omni acceptione digna ſunt verba omnia vtriuſque teſtamenti, eo quod ex ore Dei profecta ſint. Quid ergo ſibi vult apoſtolus dicens: fidelis ſermo, & omni acceptione dignus? Sane egregie locutus eſt: verus quidem omnis ſermo Dei eſt, attamen aliquādo nobis non ſatis placet. Inimicus factus ſum vobis, inquit idē apoſto
A Galat. 4. lus, verum dicens. Fidelis ſermo ille eſt: regnū cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Rurſus. Diligite inimicos veſtros, be 4
neſacite his, qui oderunt vos. Itidem. Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & ſequatur me. Quotus quiſq; eſt, qui hęc audiens non inquit: durus eſt ſermo hic, quis poterit eum audire? Atqui ſermo, quem nobis B. Paulus proponit, nedum verus eſt, & fidelis, ſed omnibus gratus, & valde acceptabilis, quoniā de ſalute noſtra, qua nihil pretioſius & vtilius. Nec eſt abolenda alia
B. Aug. ſerm. 10. de verbis Apoſto. tranſlatio, quam B. Auguſtinus ſequitur, ſermone de verbis Apoſtoli: ſcilicet, Humanus ſermo. Quare humanus, & non diuinus? Vere niſi diuinus foret, omni acceptione dignus non eſſet. Maluit autem dicere humanum ſermonem: quia Chriſtus Ieſus non venit in mundum quatenus Deus, qui omnia replet, atq; cōtinet,

ſed

5 sed venit, vt homo. Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei. Erat ergo in hoc mundo, & mundus per ipsum factus est, in propria venit, & sui eū non receperunt. Venit, inquā, filius Dei factus homo, quo frater noster factus candido cum diligamus corde, ardentique affectu ipsum veneremur, atque laudemus. Venit Christus Iesus peccatores saluos facere. Ecce ad quid venerit Redemptor noster, non vt impios perdat, aut in nos animaduertat, ceu eramus commeriti. Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum, dixit idem clementissimus Dominus Nicodemo. Sequitur: quorum primus ego sum. Nunquid ante Paulum, Dauid non deliquit? Petrus non ter Christum negauit? Iudas improbus nonne tradidit Christum, & se se suspendit? Quomodo

Ad Titū. 3.

Ioan. 3.

6 ergo peccatorum primus fuit Paulus? Ego sum nouissimus Apostolorum, ait alibi, & non sum dignus vocari Apostolus: quia persecutus sum Ecclesiam Dei. Ad hæc respondet Beatus Augustinus sermone de verbis Pauli. Paulus se primum peccatorē appellat, non tempore, sed iniquitate. Recolite Saulum, nonne ille est, cui ad lapidandum Stephanum manus vna non sufficiebat, ideo aliorum vestimenta seruabat? En quam fuerit primus peccator plures adiuuando ad malum, quo quid iniquius? Malum est siquis animam suam occidat peccando, ac longe peius, si alios pelliciat ad malum patrandum: Cæterum Apostolus addidit. Sed ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam. Quod perinde est ac si dicat Deus optimus tam est longanimis & misericors,

1. ad Cor. 15.
B. Augu. ser. mo. 9 de verbis Pauli.
Actuum 9.

7 vt tot facinoribus prouocatus, non modo non puniuit, sed potius aduersarium reluctantem exaltauit. Ne post hac quis, quamlibet sceleratus, de eius pietate diffidat. Hanc igitur immensam clementiam Christi Iesu, & patientiam, graphice nunc Beatus Lucas in epistola hodierna deliniat, dicens. Saulus adhuc spirans, &c. Mirares, & satis miranda, non sanguine Diui Stephani satiatus, nec sanctæ Ecclesiæ persequutione plenus minas spirabat, & necem machinabatur aduersus Christi Iesu ones. Hic est mos hominum sceleratorum, qui diu noctuque laborantes, mala patrare non cessant, quin imo inferni instar, os suum dilatant, vt maiora delicta committant. Nos vero (quod maxime dolendum est) vbi vel vnum opus

Actuum. 9.

sanctum,

sanctum, aut pium facimus, statim deficimus, & fatiscentes, 8
aliquando bonum quod cæpimus, relinquimus. Pudeat nos, fratres, verbum hoc audire. Saulus adhuc spirans minarum. Id est, cũ plurima operatus esset mala contra Ecclesiam Domini, defatigatus non est, sed feruore iniquo, quasi nihil mali intulerit Christianis, roboratus, & diaboli versutia fretus nouas cædes appetit, nouasque technas parat, quibus magnam stragem populo Christiano inferat. Inter omnia autem, quæ hic narrat Beatus Lucas notandum summopere est, quam potenter, ac clementer supernus Saluator ex vase contumeliæ, vas honoris, & electionis hunc Saulum effecerit. Vade Anania, (ait clementissimus Dominus) quia vas electionis mihi est. Mihi non sibi honorem percupit, iamque non sibi, sed mihi viuit, per omnia. O bediens adeò fuit
Eccles. 50. vt dicere ipse valeat. Viuo iam non ego, viuit autem in me Chri 9
stus. O verè vas aureum, solidum, ornatum omni lapide pretioso. Aureum vas, & non terreum Paulus fuit, aurea verba proferens, sicuti in epistolis eius licet intueri. Solidum vas fuit, & ideo ter virgis fragellatus Paulus, semel lapidatus, & propemodum innumera mala perpessus, nunquam fractus fuit. Postremo omni lapide pretioso ornatus fuit Apostolus, eo quod fide, spe, & charitate, cæterisque virtutibus decoratus, omnium charismatum donis effulsit. Res mirabilis fratres in tot calami-
Ad Cor. 11. tatibus obeundis, quas ipse longo contextu Corinthijs narrat, non modo mœstitiam non sensit, sed hilari vultu cuncta ferebat. Superabundo gaudio in tribulationibus meis, inquit. En quam mirifice gaudebat, nec tristabatur more eorum, qui deiecto, & imbecilli animo sunt. Hunc gigantem fortissimum nos 10
fratres pro nostra virili imitemur oportet. Postremo obseruanda est magnopere Pauli obedientia, nam statim vbi audiuit, Ego sum Iesus Nazarenus, nullas moras trahens, neque procrastinans in auditu auris obediuit Christo Iesu. Huc sane pertinet verbum illud omni acceptione dignum. Domine quid me vis facere? O mirabilem & promptam obedientiam, fœlix, & nimium fœlix, qui, posthabita propria voluntate, Saluatoris duntaxat voluntatem sequitur, eique efficaciter adhæret, quippe quæ bona est, beneplacens, & perfecta. Hinc inuenimus in hoc mirabili vase nomen suaue Iesu, quod tum ore, tum corde vbique gerebat. Quam indefessè Christum Iesum prædicadat in

omni

11 omni regione indefatigabili quodam ardore, ita vt ab Hierusalē ad Illiricum vsq;, omnia euangelio sacro repleuerit, nemo sermone enarrare poterit. Plus omnibus laboraui, inquit ipse, non ego sed gratia Dei mecum. 1. ad Cor. 15

Qui fusius acta egregia huius diuini Apostoli videre voluerit homilias septem B. Chrysostomi legat, quibus encomia eius subtili eloquio describuntur. In quarū vna doctor ille eruditissimus sic ait. Homo iste ignobilis, & scenofactorius, qui artem exercebat in pellibus, tanta virtute progressus est, vt vix triginta annorū spatio, Romanos & Persas, Parthos, & Medos, Indos, Scythas, Æthiopes, Sarmartas, atq; Saracenos, & omne prorsus hominum genus sub iugo mitteret veritatis. Et sicut ignis in stipulas, & ante fœnum immissus, sic omnia dæmonum opera cōsumpsit. Hæc B. Chrysost. homil. de S. Paulo.

12 ille. Quodq; magis mirum est, in carcere positus, constrictusque compedibus verbum personabat, & Christo Iesu vero Deo, & homini animas lucrabatur. Hinc ad Timoth. inquit. In euangelio laboro quasi male operās vsq; ad vincula, sed verbū Dei non est alligatū. Hunc ergo virū strenuūq; athletā fratres imitemur, mādatis Saluatoris obtemperantes, labores, & ærumnas pro amore eius patiamur, quo cum ipso in cælesti gloria lætemur. 2. ad Timoth. 2. c.

Obseruanda est etiam maxime profunda huius sancti viri humilitas, quam tantopere Christus Dominus nobis cōmendat. O mira, & modis omnibus admirāda Pauli humilitas. Nūc blasphemū se vocat, quia ignorans ecclesiam Dei persequebatur. Nūc minimum Apostolorum se fore asserit, qui dignus non sit tā excellenti nomine. Nunc deniq; abortiuum se depingit. cui etsi immerito apparuerit Christus glorificatus. Nonne charissimi videtis 13 sua piacula palam profitentē? Et, quod plus admirationis, & ponderis habet, nō tantū ore, sed scripto mala, quæ fecit tradidit, quo omnes orthodoxi, qui sunt, & erunt, peccata eius legere valeant. Quid obsecro humilius, aut deiectius esse potest? O petulantiā, & extollentiam eorū, qui scelera sua clam coram sacerdote reserare nolūt. En Apostolus peccata sua quāuis magna coram omnibus confiteri non erubescit. Quia vero nimis se humiliauit, nimis etiā à Christo Dño exaltatus fuit, siquidem principē suę sanctę ecclesiæ eum fecit. Videns Deus olim afflictionē maximā, qua premebatur populus Israeliticus sub acerbissimo Pharaonis iugo apud Ægyptū, decreuit eū à tanta afflictione, & seruitute liberare: atq; 1. ad Tim. 1. 2. ad Cor. 15 3. ad Cor. 15.

ita cũ eſſet neceſſarius dux quidã, qui populũ ex Pharaonis impe- 14
rio eriperet, atq; eundem populum duceret, viſus ſibi fuit accõ-
modatiſsimus ad eandẽ rem dux, & princeps Moyſes. Nam (vt
Exod. 3. inquit B. Auguſtinus) videns Deus, quod Moyſes pro vno duntaxat ex natione ſua, qui ab Ægyptio male tractabatur, ſe maximo vitæ diſcrimini periculoq; expoſuit interficiẽs Ægyptiũ, & malens ſe Pharaonis amittere familiaritatem, & domũ, in qua filius putabatur filiæ, quã quod ſineret virum Hebræũ ita pati, decreuit eũ præficere toti populo. Si enim pro vno duntaxat tam ſtrenuè ſe gerebat, quid facturus erat pro ampliſsima plebe ſibi concredita tuenda, & defendenda? Sic plane, cum gentilitas eſſet in maxima afflictione, & cæcitate poſita, velletq; Deus eam ad ſe attrahere, & de tanta miſeria liberare, ſibi Paulum delegit ad id mu-
neris præſtandũ, quẽ pro ſynagoga tam viriliter decertare vide- 15
bat. Qui re vera acerrimus fuit Chriſtianorũ defenſor, & ſapientiſſimus totius gẽtilitatis doctor, & beatiſsimi Petri fideliſsimus comes. Quid enim de vtriuſque fortitudine in ſubeunda morte
2. Reg. 2 pro Chriſti Ieſu amore iam dicam. Equidem cum Dauide dicamus oportet. Saul, & Ionathas amabiles, & decori valde in vita ſua, in morte quoq; non ſunt ſeparati. Aquilis velociores, leonibus fortiores extiterunt. Quis vnquam verbis exprimere poterit quã amabiles, quãq; decori principes ij fuere? Proculdubio quod Hieromias de Nazaræis aſſerit in ijs Apoſtolis ſanctiſsimis potiſſime locum habet. Nazaræi Domini candidores niue, nitidiores
Thren. 4 lacte, ſaphiro pulchriores, decori valde in vita ſua erant, omnium chariſmatum donis mirabiliter ornati. Aquilis velociores extiterunt, tot terrarum climata perluſtrantes, & ſanctũ euãgelium va- 16
rijs nationibus prædicantes. Videre eſt, in actis Apoſtolicis, quo zelo vterq; longe lateq; percurrens, gentes efferatas, & indomitas ad ſuaue Chriſti iugum allectauerit. O viros ſtrenuos! ò robuſtiſsimos gigantes, leonibus ipſis fortiores, tum in profligãdis tyrannis, tum in dæmonijs effugãdis, tum deniq; in probris, flagellis, & carceribus obeundis. O ſpectaculum ſtupendum, quãdo totius Romæ incolæ has firmiſsimas columnas eccleſiæ ad martyrij palmam exire viderunt: in quo certamine alter cruce, alter vero enſe glorioſè triumphauit. Vnde B. Leo iure optimo ſic cla-
B. Leo in ſer mo. Apoſto. Pet. & Pauli mat. Iſti ſunt viri, per quos tibi euangelium Chriſti Roma reſplẽ duit, & quę eras magiſtra erroris, facta es diſcipula veritatis. Iſti

ſunt

17 ſunt patres tui, verique paſtores, qui te regnis cæleſtibus inſerendam multo melius, multoq;, fœlicius cõdiderunt, quam illi, quorum ſtudio, prima mænium tuorum fundamenta locata ſunt. Ex quibus is, qui tibi nomen dedit, fraterna te cæde fœdauit. Iſti ſunt, qui te ad gloriam hanc prouexerunt, vt gens ſancta populus electus, ciuitas ſacerdotalis, & regia, per ſacram Beati Petri fidem caput orbis effecta, latius præſideres religione diuina, quam dominatione terrena. Supereſt fratres, vt in tam celebri ſolemnitate iubilemus, iubilantes Chriſtum Ieſum Regem noſtrum in ſanctis ſuis laudemus, quo tam noſtri Saluatoris gratia, quam apoſtolorum ſuorum precibus atque meritis, ad eorum optatam gloriam peruenire nobis contingat.

PRO SANCTO PHILIPPO.

NON turbetur cor veſtrum, creditis in Deum, & in me credite, in domo patris mei manſiones multæ ſunt. Quanta ſit, & quam admirabilis ſanctiſsimæ fidei energia, atque potens virtus, fratres dilectiſsimi, palam vas electionis Paulus, orthodoxis omnibus facit dicens. Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo. O mirabilem ſummi Dei erga homines largitatem, ille perinde, ac pater miſericordiarum, donum fidei pectoribus noſtris inſeruit, quo gaudio ineffabili, & pace cæleſti, mens noſtra adhuc in hoc exilio calamitoſo potiri valeat. Verum fides in Chriſtum, quæ per dilectionem operatur, totum hominem tranquillat, pacem præ ſe ferens, & gaudium. Pacem (inquam) affert intellectui, in quo eſt tanquam in ſubiecto gaudium vero conciliat voluntati à qua intellectus mouetur ad credendũ: nam ex imperio voluntatis intellectus credibilibus aſſentit. Vnde B. Auguſtinus libro de prædeſtinatione ſanctorũ, fidem eſſe dicit in voluntate, id eſt: actus fidei procedit quodammodo à voluntate imperante intellectui, vt aſſentiat. Quod etiam docet Beatus Thomas. Cæterum quum tam præcellens ſit

Ioan. 14.

Ad Rom. 15.

B. Auguſt. li. de prædeſt.

B. Tho. 2. 2. q. 4. art. 2.

efficacia ſanctiſsimæ fidei, vt beatus Paulus nunc nobis recen-
ſuit, Saluator noſter conſiderans Apoſtolos ſuos magna triſtitia
affectos, & nonnihil corda illorum conturbata, potiſsime ad
credendum eos exhortatur, vt dū fidem perfectam vendicauerint, non triſtentur, ſed gaudeant, nec perturbentur illorum pectora, ſed potius credentes, vt par eſt, pace, ac tranquillitate perfruantur. Ecce quo potiſsime verba lectionis euāgelicæ hodiernæ tendant. Verba hæc Dominus locutus fuit, Apoſtolis magnopere dilectis in cæna vltima, poſt pedum lotionem, poſt Euchariſtiæ ſacroſanctæ inſtitutionem, & poſtquam cruentus, & infernalis traditor Iudas iam exierat affectu iniquo ad tradendum Dominum atque diuinū magiſtrum. Tunc multa Saluator Apoſtolis referauit, quorū vel vnū ſat fuerat ad perturbationē nō vulgarem in cordibus eorū excitandā. Dixit enim illis. Vnus ex vobis me traditurus eſt. Et rurſus. Quo ego vado vos nō poteſtis venire. Et Petro, qui prēcipuus, erat inter Apoſtolos & primas tenebat, ait. Amē amen dico tibi, nō cantabit
Luc. 22. gallus, donec ter me neges. Denique quod omnium maxime pectora illorum infeſtabat, terrificum illud verbum erat. Omnes vos ſcandalum patieminī in me, hac nocte. Scriptum eſt enim:
Matth. 26. percutiam paſtorem & diſpergētur oues gregis. Audientes ergo quam atrocem, & nouam tempeſtatē Dominus ſignificabat, quæ ſane Petrū fortiſsimū omnium ad tantū terroris impulſurus erat, vt eadem nocte, non ſemel, ſed ter foret negaturus eum quē iuxta Cæſaream filium Dei viui toto corde, & ore confeſſus fuerat, vehementer omnes expaueſcebant, & animo perculſi Petri exemplo ſibi quiſq; ſummopere metuebat. Qui ergo tenere eos amabat & filiolos nuncuparat, quique medullitus ea quæ ipſi verſabant in corde, vt verus Deus ſciebat, conatur vehementer animos illorum ſedare, & cogitatus torquētes pectora illorū compeſcere. Eas itaque obres ait. Creditis in Deum, & in me credite. Græce vero habetur. Credite in Deū & in me credite. Obſeruandū hic eſt, quod ad explodendam eorū turbationē duplici argumēto vtitur, vt ſtatim fuſius explicabimus. Nō turbetur cor veſtrū, admonet primo. Nēpe vt alter fortiſsimus Iudas Machabæus bello inſtante optimis verbis armauit ſuos
Macha. 2. milites, non lancea, aut gladio, veluti in Machabęorū libro memoriæ proditum eſt. Sic ſupernus Saluator noſter imminente

paſsionis

6 paſsionis ſuæ tempore, muniuit Apoſtolos ſuos, quo forti animo prælium magnum illud vincerent. Non turbetur cor veſtrũ. Non ait: ne turbemini, ſed ſignanter, inquit, cor veſtrũ nullatenus turbetur. Nam caro ſuapte natura infirma contumelias, probra, & crucem, vehementer horret, mortemq; abominatur. Quod etiam in Chriſto Ieſu ſumma fortitudo, eſt videre, qui quidẽ orãs in horto, agoniã paſſus. Factus eſt ſudor eius, quaſi guttæ ſanguinis decurrentis in terrã. Quod Dñs hic expetit tam ab Apoſtolis, quã à nobis ortodoxis eſt duntaxat, ne mæſtitia in aduerſitate mentem abſorbeat, quæ præuenire rationem ſolet. Huc pertinet quod Apoſtolus ſacer Theſſalonicenſibus ſcripſit. Nolo vos ignorare de dormientibus, ne cõtriſtemini ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. Non prorſus admit eis triſtitiam, ſed ea, quæ eſt ſecũ
7 dum ſæculum, quæ quidem mortem operatur. Verum abſq; pec cato aduerſitate cruciante dicere poſſumus cum viro iuſto Iob. Domine nec caro mea ænea eſt, neque lapis. Flagellũ ſentio, quia caro fragilis eſt, & infirma, quanquam ſpiritus promptus ſit, ad obeundas calamitates propter te Deus meus. Nonne affectu paterno Saluator tres Apoſtolos, quos delegerat, in horto dormiẽtes videns dixit, ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma? Profecto fratres non modica hinc nobis ſcaturit conſolatio certo ſciẽtes, quod Deus optimus agnouit ſigmentum noſtrum, & recordatus eſt quoniam puluis ſumus: homo ſicut fœnũ, dies eius tanquam flos agri, ſic efflorebit. Taxat igitur Dominus inordinatam mæſtitiam, qua mens noſtra plus iuſto perturbari ſo-
8 let. Quam obrem inquit. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet. Vbi etiam notandum eſt, quod non ab eis crucem aufert, ſed animum eorum roborat, ne forte in calamitate ſuccumbant, ſcientes quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum. Itaque externo homini crucem imponit, internũ autem magnopere conſolatur: expedit enim carni ne laſciuiat, & inſoleſcat, aduerſa pati. At è contra, interno homini cõuenit conſolatio, ne fatiſcat, & labaſcat. O nos tepidos, & deſides, quam præpoſterè agimus pro virili labores carnis horrentes & fugientes, & dulcedinẽ ſpiritus noſtris peſsimis actionibus penitus extinguentes. Quomodo autem ſedãdum ſit cor in aduerſitate vexatum, nunc docet pientiſsimus magiſter dicens. Creditis in Deũ & in me credite. Ecce implicite inſinuat, quo eos perturbatio cor-

Luc. 22

1. ad Theſ. 4.

Iob. 6.

Matth. 26.

Pſalm. 102.

dis ducebat, nempe ad amittendam fidem in ipſum. Ideo, vt fi- 9
dem nō amitterent expediebat, vt cor eorum non perturbaretur.
Creditis in Deum, & in me credite, perinde eſt, acſi diceret. Iuxta
Moſay cam doctrinam vnum Deum colitis ipſo acclamāte: Au-
Deut. 6. di Iſrael, Deus, Deus tuus, Deus vnus eſt. Non ſicut gentes, quos
verſutus ſatanas decepit, plures Deos, qui potius dæmonia ſunt,
adorantes. Qui ergo verè Deo vni fiditis, mihi fidere debetis, ſum
enim idē Deus cum patre. Hinc B. Auguſt. ait. Ne diſcipuli turba
rentur tanquam homines, & mortem Chriſti timerent ideo cō-
ſolatur eos, etiam ſe vnum Deum eſſe cum patre conteſtans. Id-
que ſanctus Chryſoſtomus non tacuit dicens. Ea, quæ in me, &
in patrem eſt fides potentior eſt ijs, quæ ſuperuenient. Et nihil
contra eam poteſt prævalere potentia creata. Vincam ego virtu-
te meæ diuinitatis, & vos per me vincetis, ſi veſtris diffiſi viribus 10
in me fiduciam omnē, ac ſpem fixeritis, nec mors ipſa vos pote-
rit diſtrahere. Et quemadmodum aliquando eritis afflictionum
conſortes, ſic eritis & coronæ. Tantum mihi confidite. Operæ
precium erit hic adnotare, quod non ait: mihi credite, ſed in me
credite. Sunt qui credant Deum, hoc eſt, Deum eſſe, neq; eo de-
mentiæ venerunt, vt cum ſtulto dixerint: non eſt Deus. Alij cre-
dunt Deo aſſerentes vera fore omnia, quæ Deus locutus eſt. Ve-
runtamen hoc ſatis non erit ad vitam æternam vendicandam, ni-
ſi in Deum credant, id eſt, credentes, ei per amorem adhæreant, vt
B. Thom. 2. 2. q. 2. art. 2. ſanctus Thomas egregie docet: Veritas enim prima ad voluntā-
tem refertur, ſecundum quod habet rationem finis. Hanc diſtin-
ctionem fidei tractat Beatus Auguſtinus ſuper Ioannem, & in
vigilia Pentecoſtes. Hæc fides omnibus ſummè neceſſaria eſt, 11
maxime autem his qui in aduerſitatibus huius ſæculi immerſi
ſunt, quandoquidem talis fides ſcutum eſt, in quo cuncta tela ne-
quiſsimi hoſtis quamlibet ignea ſint poſſumus extinguere, vt
Apoſtolus pulchre teſtatur. Quin victoria noſtra, quæ vincit
mundum, fides ſacra eſt, ſi tamen per dilectionem operetur, ſicut
Ad Gal. 5. ipſe Apoſtolus ad Galatas inquit. Quid multis immoror? Per hāc
fidem, quam à nobis exigit Dominus, ſancti vicerunt regna, ope-
rati ſunt iuſtitiā, adepti ſunt repromiſsiones. Ora leonum obtu-
rauerunt, extinxerunt impetum ignis, & alia complurima egre-
Ad Heb. 11. gia fecerunt, quæ nobis B. Paulus ad Hebræos ſcribens enarrat.
Quod autem ſtipendium paratum ſit victoribus, iam aperit cle-

mens

12 mentiſsimus Saluator dicens. In domo patris mei mãſiones multæ ſunt. En poſtquam ſeſe Deum verum eſſe oſtẽdit, ac proinde quod ſcrutator ſit cordium, & intima noſtra penetret roburq; in eis infundat, iam ſolamen aliud proponit militibus ſuis, ne in certamine deficiant. Non mihi ſoli in cælo paratum eſt præmium, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcẽdit. Neq; ſolus Petrus me ſecuturus eſt, ſed omnes abſq; delectu, qui mihi per ſyncerã fidẽ, & charitatem adhæſerint. De præmio ergo nõ eſt cur ſoliciti ſitis, tantũ eo conandũ, vt forti animo certetis, non enim coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. In domo patris mei (inquit) mãſiones multæ ſunt. More blandientis loquitur, vt mæſtitia affectos ijs fauſtiſsimis eloquijs ſolari poſsit. Non ait, in domo iudicis, ſed patris, vt affectum noſtrum alliciat. Hæc

13 eſt illa domus non manu facta, quam habemus in cælis, ſi noſtra domus terreſtris prius diſſoluatur. Quid multa? domus hęc Deus optimus ipſe eſt, in quo nũc viuimus, mouemur, & ſumus. Quãuis nunc eum videmus in ſpeculo, & ænigmate, hoc eſt, per fidem tunc vero facie ad faciem videbimus illũ ſicuti eſt. Vnde B. Auguſtinus ait. Per hoc verbum à perturbatione Apoſtoli recreãtur, fidentes etiam poſt pericula tentationum, ſe apud Deum cũ Chriſto manſuros. Quia ſi alius alio fortior, ſapientior, aut iuſtior: nullus tamen alienabitur ab illa domo, vbi manſionẽ pro ſuo quiſq; accepturus eſt merito. Et tunc erit Deus omnia in omnibus. Et quoniam Deus charitas eſt, per charitatem fiet, vt quod habent ſinguli, commune ſit omnibus. Sic enim quiſque ipſe habet cum amat in altero, quod ipſe non habet. Nec erit aliqua inuidia impa-

14 ris claritatis, quoniam regnabit in omnibus vnitas charitatis: hæc omnia B. Auguſtinus, cui ſane conuenit D. Gregorij ſententia. Sancti in cælo diſparilitatis damna non ſentiunt, quia tãtum ſibi vnuſquiſque quantum percepit, ſufficit. Mira res, domus illa fœlix vna eſt, manſiones vero diuerſæ, quoniam varia ſunt electorum merita. Huc pertinet illud Beati Pauli. Sicut ſtella differt à ſtella, ita reſurrectio mortuorum. Aptiſsima quidem ſimilitudo. Stellæ cælo adhærent, & ſtabiles manent, ſic ſancti in gloria adhærentes Deo ab ipſo diuelli non poſſunt. Stellæ, & cuncta aſtra ad ipſius cæli motum mouentur: & ad eundem modum beati, ore, & corde in cæleſti regno clamant. Domine, fiat voluntas tua. Denique ſicuti varia aſtrorum lux vehementer cælum

Isai. 64.

2. ad Cor. 2.

1. ad Cor. 13

B. Auguſt. ſuper Ioan.

B. Grego. li. vlt. mora:

1. ad Cor. 15. ſimile.

istum venustat, ad eandem imaginem diuersa sanctorum gloria 15
mirum in modum domum illam ætheream decorat. Mirabile
Eccle. 44. dictu, de quouis sancto canit ecclesia illud Ecclesiastici. Nō est
inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Ecce quam
sint varia sanctorum merita, ideo oportet vt diuersa sit gloria,
3. Reg. 10. pluresque mansiones. Multum regina Austri demirata est vi-
dens habitacula seruorum magni regis Salomonis: verutamen
habitacula beatorum tam sunt decora, & miro ordine digesta,
vt stuporem multo magis ingerant cuique perspicue ea cōtem
planti.

Sed cum ore suo sacro Dominus dixerit paucos fore electos
quorsum hic astruit multas esse sanctorum mansiones? Ratio
ipsa asserit, quod si multę sunt mansiones, ergo multi erunt ele-
cti, qui eas possideant? Nempe nulla est controuersia in verbis 16
Domini. Collatio sanctorum non fit cum damnatis, nā stulto
rum non est numerus: Cum quibus si sancti conferantur, pauci
sunt. Sed si numerus electorū absolute expendatur, nō paruus
Apoc. 7. est. Vidi turbam magnam (ait beatus Ioannes) quam dinumera-
re nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus stantes ante
thronum. Notanter ait, quod nemo dinumerare turbam illā fæ-
licissimam posset, quia solus Dominus scit, qui sunt eius. Ipse
eos redemit suo pretiosissimo sanguine, & ipse vocat oues suas
Matth. 20. nominatim. ¶ Sub hæc cum idem fuerit denarius, quem pater
familias pręcepit dare laborantibus in vinea, etsi impares porta
uerint labores, qui quidem denarius vitam æternam præsigna-
bat, quo nam pacto multæ sunt mansiones in cælo? Vbi bea-
tus Augustinus inquit denario illo vtique vita æterna signifi- 17
B. August. in Ioan. catur, & a qualis est omnibus, quoniam viuendi non est diuer-
sitas in æternitate mansura. Sed multę mansiones diuersas me-
ritorum dignitates designant. Concordat etiam Diuus Grego-
B. Grego. in Eze. rius: dicens, hac ratione conueniunt mansiones multæ cū vno
denario, quia etsi alter minus, atque alius amplius exultat, om-
nes tamen vnum gaudium conditoris sui visione lætificat. Vn-
de conspicuum est, omnes sanctos eandem essentiam Dei intue
ri, & hoc denarius ille pręsagiebat. Nihilominus tamen alia est
lux solis, alia lunæ, & stellarum: nam quo sanctior quisque fue-
rit clarius, ac perspicacius Deum maximum videt. Quandoqui
dem si mille homines meridiem solem perlustrantem inspi-
ciant,

18 ciant, omnes eundem conſpiciunt, diſpares autẽ ſunt in videndo illum. Qui enim acutiorem habet viſum is acutius ſolem intuetur. Quod profecto in cælo inter ſanctos contingit. Illud vero annotatu dignum cenſeo, quod Dominus mæſtiſsimos cõſolaturus diſcipulos, nõ ad temporalia aliqua, ſed ad cæleſtis beatitudinis ſpem, & contemplationẽ eos eleuat. Et ob id manſiones cęleſtes commemorat, vt deſiderio, & certa expectatione earum, præſentia mala fortiter ſuſtineant. Non ſane eis promittit ampla terrenę habitationis palatia, non vitæ huius oblectamenta, & cõmoda, ſicut olim carnali Iudaico populo. Equidem orthodoxus quiſque cæleſtis vitæ hæres futurus, præſentis vitæ, ſiqua ſunt gaudia, contemnere debet, & non niſi cruces, & afflictiones expectare. Alioquin Saluator noſter non 19 diceret: mundus autem gaudebit, vos vero contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra conuertetur in gaudium. Et iterum. In mundo triſtitiam habebitis, in me autem pacem. Contendendum nobis ergo fratres eſt, non tantum vt fælices ſimus ſed vt magis ac magis in operibus patrandis beatitudo noſtra augeatur. Nam etſi obiectũ beatitudinis noſtræ vnũ ſit, quia Deus ipſe omnes ſictos beatificat, adeptio, & fruitio ipſius ſummi boni varia eſt, Quanto vero magis hoc bono homo fruitur, tanto beatior erit, vt docet beatus Thomas.

simile.

Ioan. 16.

B. Thom. 1. 2. q. 5. art. 2.

Sequitur in textu. Si quominus dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum, & ſi abiero, & pręparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipſum, vt, vbi ego ſum, & vos ſitis. Rurſus his verbis, quos vnice diligebat conſolari nititur, certiores illos faciens de aduentu ſuo, deq; fælicitate eorum.

20 Si quominus dixiſſem vobis. Hoc eſt, ſi ſecus res ſe haberet, & multitudo manſionum in domo patris mei non eſſet, indicaſſem vobis. Et ſi abiero, & præparauero vobis locum iterum venio. Manſiones iam ab æterno per prædeſtinationem paratæ erant, vt beatus Auguſtinus docet, ſed operando præparauit eas Chriſtus Ieſus. Nam, vt beatus Paulus inquit, elegit nos pater æternus in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati coram ipſo. Quid eſt in ipſo, niſi vt per filij ſui mortem, nobis gratia, & gloria exhibeatur? Si ego abiero (inquit) moriendo, aditum æternę gloriæ reſerabo vobis. In ſanguine meo vos abluam, vt candidiores niue effecti ſydereas

Ad Ephe. 1.

reas manſiones poſsidere digni ſitis. Vnde Beatus Auguſti- 21
B. Auguſt. in Ioan. nus ait. Para, quod paras Domine Ieſu, para te nobis, & para nos tibi. Profecto niſi moriendo, & reſurgendo, necnon & ſpiritum ſanctum mittendo Apoſtolos præpararet ſupernus Saluator, locum non obtinerent in cæleſti regno. Cæterum niſi credentes bene viuamus, etiam non præparabitur nobis locus in cælo. Vt vbi ego ſum & vos ſitis addidit. Erat namque Chriſti Ieſu anima beata, & fruebatur verbo diuino, quo humanitas illa erat vnita in vnione perſonali, licet corpus eius ſacrum, calamitatibus, & morti manſit obnoxium, propter redemptionem noſtram. Aſſerit ergo ſe beatum eſſe, quoad animam, & quod erat ſimul viator, & comprehenſor. Nec hoc ſemel teIoan. 17. ſtatus eſt: nam alibi dixit. Oro pater, vbi ego ſum, illic ſint mecum: & quod de beatitudine cæleſti ſit ſermo, indicant verba 22
ſequentia: vt videant claritatem tuam, ait, quam dediſti mihi. O ineſtimabilem Saluatoris noſtri erga nos charitatem, & largitatem, quis regum verbum tam dulce ſuis militibus locutus eſt? Quis vnquam principum tantum honoris vnquam tribuit, & athletis ſuis contulit? Aſſumam vos ad me ipſum, vt vbi ego ſum, & vos ſitis. Vtinam in corde noſtro fratres verba hæc ſuauiſsima verſaremus. Sed hoc vnum tacere nequeo: ſi aditus regni cælorum nobis patere non potuit, niſi tot probra, & cruciatus filius Dei pateretur, quanta ſolertia, & vigilantia cauere debemus, ne rurſus peccando eum crucifigamus? Agite, fraPſal. 4. tres, iuxta Beati Pauli ſententiam. Cum tremore, & timore veſtram operamini ſalutem. Non enim, vt hæreticorum fœx teſtatur, ſic per Chriſtum aſſerti ſumus, vt velut ſecuriin vtram- 23
que aurem dormiamus. Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino, admonet regius Pſaltes. Et Dominus quotidie clamat. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ præcipio vobis. Quia autem Beatus Thomas fatetur nomine omnium Apoſtolorum ob ſuam traditatem neſcire viam, qua diuinus Magiſter iturus erat, dixit lucidius rem exponens. Ego ſum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrem, niſi per me. Si cognouiſsetis me, patrem meum vtique cognouiſsetis, & amodo cognoſcetis eum, & vidiſtis eum. Hac epitoma Saluator noſter docet quam fuerit verum, quod antea dixerat. Quo

vado

24 vado ſcitis, & viam ſcitis. Nam Chriſtum Dominum vtique agnoſcebant, non modo per egregia eius verba, quibus ſe patris cæleſtis filium appellabat, ſed per miracula ſtupenda, quæ ante eos patrabat. Opera quæ ego facio, ipſa teſtimonium perhibent de me. Obſeruatione dignum eſt, quod textus Græcus ſic habet. Ego ſum illa via, illa veritas, illa vita. Quod perinde eſt, ac ſi dicat: Ego ſum ſuprema via, ſuprema veritas, & ſuprema vita. Vbi ſanctus Hilarius inquit. Non enim in erratica atque inania deducit ille, qui via eſt. Neque illudit per falſa, qui veritas eſt. Neque in mortis relinquit errore, qui vita eſt. Sanè niſi via noſtra eſſet filius Dei non ad nos clamaret quotidie: diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde. Eſt ergo nobis via exemplo, vt eius veſtigia per omnia ſectemur. Veritas eſt in doctrina cæ-

Ioan 10.

B. Hilar. lib. 7. de Trinit.

25 leſti, quam nobis impertiuit, errores quoſuis diſſipans. Eſt tandem vita ſuis electis, coronam gloriæ immarceſcibilis largiens in præmium. Profecto fratres chariſsimi, hoc eſt totius euangelij caput, atque ſumma. Quin hoc vel ſolum verbum nos inſtruere poteſt, quo tendere debeamus. Idque tantum in quauis tentatione, & atroci calamitate nos ſolari valet. Quam ob cauſam altius illud pectoribus noſtris figamus oportet. En Chriſtus Ieſus ſe exordium, medium, & finem noſtræ ſalutis ſubindicat, ne curioſius quidquam quæramus. Initium ſalutis noſtræ eſt, & via per cuius gratiam à peccato ſurginius, & ad veram iuſtitiam tranſimus. Medium eſt, quia per ipſum agnoſcimus veritatem, omnes ſectas fruſtraneas, & inanes iudicantes. Deniq́ue

26 finis eſt, eo quod vita æterna vocatur, per quam nedum omnia viuunt, ſed peccatores è morte ad vitam ſpiritualem reſurgunt. Et vita erat lux hominum, ait Beatus Ioannes de filio Dei verba faciens. Quis, obſecro, poſthac Chriſtum non ſequatur, niſi demens ſit? Quis non candido ipſum diligat pectore? Noſtrate natura mendacium abominamur, & ad veritatem aſpiramus, ecce Chriſtus veritas eſt æterna, quæ fallere, aut falli non poteſt. Via iuſtitię eſt, quam miſeri in gehẽna ignis cruciati fatentur nõ inueniſſe, dicentes. Errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Agedũ peccator, qui per abrupta montium vagaris, qui per vitiorum præcipitia progredieris, huc conuerte oculos tuos, ecce Chriſtus Dñs clamat. Ego ſum via

Ioan. 1.

Sapient. 5.

veri-

Baruc.3. Veritas, & vita. Diſce iam, vbi ſit prudentia, vt diſcas, vbi ſit 27
longęuitas vitæ. Extra Chriſtum nulla eſt via, non veritas ſed
mendacium: non denique vita, niſi horrenda mors. Mira res: tria
docuit hic clementiſsimus Saluator, quibus aſſequi valeamus
manſiones illas cæleſtes, quæ omnia in ipſo tantum fas eſt inue-
nire. Primum eſt ſanctitas vitæ: ſecundum fides recta, ter-
tium ſpes firma vitæ futuræ. Ipſe namque dat ſanctè viuere, re-
ctè credere, & ſua dignatione efficit, vt ſpem ad futura bona
erigamus, ſicut teſtatur Dauid dicens. Quoniam tu Domine ſin-
gulariter in ſpe conſtituiſti me. Sequitur in textu. Nemo venit
ad patrem, niſi per me. Sicuti nemo poteſt venire ad filium, id
eſt, credere in filium, niſi pater traxerit eum, tenebras intelle-
ctus depellendo, & lumine fidei eum illuſtrando, ſic nemo in
patrem fidem habebit, niſi per filium illuminetur. Vnde ſe- 28
quitur quam impares ſimus, gratia ſummi numinis ſublata, ad
fidem comparandam. Nec noſtris viribus, aut operibus ſalu-
tem conſequi valemus, niſi in Saluatorem credamus, eidem-
que per charitatem non fictam adhæreamus. Quo attinet illud
Ad Epheſ.1. Beati Pauli: Gratificauit nos in dilecto filio ſuo. Quia autem
Beatus Philippus dixit ei. Domine oſtende nobis patrem, &
ſufficit nobis. Dixit ei diuinus Magiſter. Tanto tempore vobiſ-
cum ſum, & non cognouiſtis me? Philippe, qui videt me, videt
& patrem meum. Conqueritur cæleſtis magiſter de tarditate, &
ruditate Apoſtolorum, & maxime Philippi, qui patris cæle-
ſtis conſpectum adhuc in terreno corpore poſcebat. Senſus eſt,
nimis mirabile eſt, quod poſt tot præclara miracula à me coram
vobis patrata, poſt tot dogmata ex ore meo profecta, nondum 29
noueritis me eſſe naturalem filium patris cæleſtis, ac proinde
eundem Deum omnipotentem cum ipſo. Vbi notandum, quod
cognitio illa ex fide oritur, qua filium in patre, & patrem in fi-
lium manere non dubitamus. Itaque qui imperfectè agnoſcit fi-
lium, conſequens eſt, vt imperfectè patrem agnoſcat. Sed iam
ad nos noſtra ſe vertat oratio: nobis quotidie Chriſtus inquit,
Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognouiſtis me? Plane
omnium maxime reprehenſibile eſt in quouis fideli, ſi diu-
tius in Chriſti Eccleſia verſetur, & nihil proficiat in agnitione, &
amore Chriſti. Verum ſi in nobis, vt par eſt, dilectio Chriſti au-
geretur, non otioſe vitam expleremus, aut voluptati vacantes

Domi-

30 Dominum prouocaremus, Probe ſcriptū eſt. Qui timet Deum faciet bona. O quot ſacri baptiſmatis vnda abluti hactenus dulcedinem: & mirabilem Chriſti ſuauitatem non guſtauerunt. Si tamen guſtatis quoniam ſuauis eſt Dominus, inquit beatus Petrus. Perinde atque dubitans loquitur: nā fieri nequit, vt qui ſuauitatem ſpiritus libauerit non fucatam, & fallacem mundi, & carnis voluptatem prorſus reſpuat. Pudeat nos fratres tanto tempore cum Chriſto eſſe, & non agnouiſſe, quam beneuolus, quam ſuauis, & clemens ſit. Suauis eſt Dominus vniuerſis, inquit regius vates. Si vniuerſis eſt ſuauis, ergo noſtra culpa ſuauitatem eius non agnoſcimus. Eccleſ. 15.

1 PAVPERTAS.

VENERABILIS Hugo de Clauſtro animæ inquit. Paupertatis tres ſunt ſpecies, ſunt enim quidā qui rebus temporalibus egent, ſed inuiti, & hęc, vocari egeſtas ſolet: egent enim rebus, & egent bona voluntatate, qua nihil ditius eſſe poteſt. Sunt alij, qui rebus abundant: ſunt autem pauperes ſpiritu, & hæc eſt aurea paupertas, quia licet affluant diuitijs, corda tamen nolunt apponere. Tertia eſt mediocritas, quam Philoſophi vocant frugalitatem, quæ eſt voluntaria. Hugo. de claū. lib. 1. c. 9.

Beati pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnū cælorum, inquit Saluator noſter apud Matthæum. Pro quorū verborum declaratione notandum eſt Ariſtotelem Philoſophorum principem doctrinam moralem, quam in Ethicis ſcripſit à beatitudine exorſum eſſe, cuius conſideratio, vt ipſe in prologo refert ad dirigendas noſtras actiones maxime confert. Vltimus enim finis, & ſcopus eſt, ad quem omnes noſtræ actiones diriguntur. Sicut ergo ſagittarius non poteſt rectè iacere ſagittas, niſi in ſignum dirigat aciem, ſic nos non poſſumus recte ponere noſtras actiones, niſi ad vltimum finem aciem mentis dirigamus. Agit ergo in Ethicis de virtutibus, & actionibus, quibus ad beatitudinem peruenimus: ſic ſummus doctor Ieſus Chriſtus filius Dei in hoc ſacroſancto euangelio, quod totum hanc diuinam. Matt. 5. 2 ſimile.

nam Ethicam continet à beatitudine exorditur, ad quam per obſeruantiam eorum, quæ in eo continentur tanquã per media accõ 3
moda properamus. Deſiderium autẽ beatitudinis omnibus ingeB. Augu. lib. 13. de trinit. nitũ eſt. Vnde B. Auguſtinus, de quodam mimo, vel paraſito, qui in emporio quodam congregauit omnes, qui ibi erant, dicens ſe velle eis dicere, quid omnes in mente gererẽt. Cumq; intenti, & quaſi admirantes attenderent, dixit eis. Hoc eſt, quod deſideratis: omnes vultis carius vendere, & vilius emere. Quem taxans B. Auguſtinus ait, Melius, & verius dixiſſet. ſcio id, quod maximè cupitis, quod omnes vultis eſſe beati, hęc enim cupiditas in omnibus intima, & connaturalis eſt, adeoque intranea homini, vt niſi eius deſtruatur natura, talis appetitus ab eo diuelli non poſsit, taliter
B. Augu. ſup. Pſal. 118. illi impreſsit illã author naturæ. Quocirca, vt idem Beatus Auguſtinus ſuper Pſalmos docet, ipſi peccatores in ſuis vitijs hanc beatitudinem quærunt, voluptuoſus enim hoc quærit in ſuis delicijs, & ſe miſerum putat, ſi cupitis non fruatur, & beatum ſe prædicat cum adeptus fuerit, quod de alijs peccatoribus dicendũ eſt. 4
Omnes tamen errant in quærendo: non enim quærunt beatitu-
B. Augu. lib. 4. confeſ. c. 1. dinem, vbi debent quærere. Vnde Beatus Auguſtinus multoties in Pſalmis & libro quarto confeſsionum dicit. Quęre quod quęris, ſed non, vbi quæris, id eſt, quære beatitudinẽ, quære delicias, quære diuitias non ab hoc impidieris à Deo, qui te ad diuitias maximas, & ampliſsimos honores creauit. Sed quod à te petit Deus tuus eſt, vt non quæras vbi quæris, quia ibi non ſunt hæc bona, non quæras in his caducis, terrenis, propediẽ perituris: ſed in cælo, vbi eſt illa ſatietas plena, gaudium ſempiternum, vbi vera bo-
ſimile: na, & æterna ſita ſunt. At ſi tibi ſitienti, & ex riuulo lutulento bibere volenti ego dicerem. Non bibas, ex hoc luto, & ex hac aqua turbida, & immunditijs plena, veni & bibe ex ipſo fonte, vbi aqua ſplendet vt cryſtallum, limpidiſsima, dulciſsima, & omni carens ſpurcitia, nunquid iniuriam tibi facerem? Nunquid poteras mihi dicere. Dimitte me, vt bibam, ego non te impedio, quod bibas, imo volo quod ſitim extinguas: ſed nõ ex riuulo lutuoſo, ſed in fonte ipſo clariſsimo. Lætare homo, affluę delicijs, & quidquid deſideras hauri, ſed non excreatis iſtis rebus, quæ ſunt riuuli lutuoſi immunditijs pleni, ſed ex ipſo fonte limpidiſsimo omni carẽte ſpurcitia, qui Deus eſt. Vnde ait idẽ B. Auguſtinus in eodem
B. Augu. lib. 4. confe. c. 12. lib. confeſsionũ. Quęris beatã vitã, quęris in regione mortis? non

eſt

6 est illic. Quomodo enim beata vita, vbi nec vita? Ait ergo Dñs Iesus. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnũ cęlorũ. Ac si dicat, scio quid velitis, beatitudinẽ quæritis, si ergo vultis esse beati, pauperes spiritu stote. Hoc medio talis obtinetur finis. Hi pauperes spiritu sunt, quos Propheta Isaias nunc agnos, nunc tauros, nunc fortes vocat. Pascẽtur, inquit, agni iuxta ordinẽ suũ Vbi Chaldęus Paraphrastes, pro agnis interpretatur sanctos pauperes. Et septuaginta interpretes habent: pascentur direpti, quasi tauri. Hoc est, hi quos Christus Dñs eripuerit à dęmonis potestate, pascẽtur, vt tauri, & capit. vigesimo quinto ait idem Propheta. Isaias. Super hoc laudabit te populus fortis, ciuitas gẽtium robustarum laudabit te. Vbi septuaginta habẽt. Propterea benedicet te populus pauperum. Pauperes igitur Christi agni appellantur, Isai. 5.

7 propter innocentiã: taurivero, quoniã in mundo tanquã in ludorum circo ab immanissimis tyrannis exagitantur, donec inaudi tis supplicijs confossi sanguinẽ pro Christo fundãt: fortes autem eo quod sua virtute regnũ cælorum capiãt: Regnum enim cęlorũ (vt Saluator noster inquit) vim patitur, & violenti rapiunt illud. Matt. 11. Cum ergo sit regnum cælorũ ipsorum pauperũ, aperte cõcluditur, ipsos pauperes fortes esse. Præcipua autẽ causa, quare hic pauperes spiritu beati ac fœlices appellãtur, quod ipsorũ sit regnum cælorum. Hoc est, gratia & pax & gaudium in Spiritu sancto. Simia si loqui posset: nucem amarissimam diceret, ob corticis amaritudinem, at vir sapiens, qui nucem scit frangere, & ad nucleum vsque peruenire, dulcedinem in ea inuenit. Sic mundi amatores, Christi paupertatem diuitiarum tenuitatem, amaram iudicãt: at simile.

8 qui spiritu Dei aguntur dulcem ac suauem, & beatitudinem afferentem inueniunt. Si rex quidam domum haberet clausam plenam auro, & gemmis, & monilibus pretiosis, quæ omnia promitteret ei, qui eam aperiret, & duas tibi claues porrigeret, vnam auream ex resticula pendentem ex filis sericis & aureis confectã, sed qua domum illam non aperires: alteram vero ferream, ferrugine labefactatã, ligatam vili funiculo, sed qua domum aperires. Vtrãuis eligeres? nonne melius, & vtilius esset ferream accipere quam auream? quis dubitat? Aurea pretiosior est, sed quid refert, cum sit ad aperiendum inutilior? pascit oculos, sed non conducit ad aperiendos, & consequendos thesauros. Ferrea vero abiectior est, sed præstantior. Hic Rex Deus est, hæc domus simile.

est

est cælestis illa habitatio, vbi sunt thesauri inexhausti, gaudia æter 9
na, & bona inenarrabilia, quæ non possunt pro dignitate explicari: quæ (vt verbis vtar Beati Pauli) nec oculus vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Hæc omnia promittit Deus illis, qui illuc ingressi fuerint. Clauis aurea est diuitiarũ abũdantia cum auaritia coniuncta, quæ domum illam cælestem bonis plenissimam non aperit: clauis vero ferrea, & vtilis est paupertas spiritus, quæ aperit regnum cælorum. Siquidem (vt inquit Christus Iesus) beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Eam ob causam nos clauem auream, & mundi opes, quæ vtiles pleriſque, & præclarę videntur propter Christum Iesum contemnamus: Paupertatem vero, & ea, quæ abiecta, & acerba videntur, propter eundem Dominum moderatè feramus & pro animo amplectamur. 10

1. ad Cor. 2.

Animaduertendum est quod ecclesia quasi in infantia sua fuit subveteri lege, & hinc erat, quod tunc Dominus ei promittebat terram fluentem lacte, & melle. Lac enim, & mel cibus sunt parvulorum. Adueniente tamen Christo Iesu Redemptore nostro ablactata est, atq; à lacte separata. Ideo B. Petrus, qui caput futurus erat totius ecclesiæ illius nomine dicebat. Ecce nos reliquimus omnia. Sed proh dolor, quia nunc temporis Ecclesia maiori ex parte ad lac redit, quod puerilitatis signũ est maximum. Diuitias amant multi Christiani, superbiam amplectuntur, vanitatem huiusmundi sectantur, non solum multi, non relinquunt omnia sed potius rapiunt aliena. Non sic iusti non sic, qui boni filij Ecclesiæ sunt intelligentes, quod qui eas habent, sunt similes arcæ non habenti commoduna aliud de pecunia, quam seruat, nisi u quod illius occasione interdum tota frãgitur. Similes etiam bursæ siue crumenæ hoc solum emolumentum reportanti de pecunijs, quas habet, quod maculis plena remanet, & custodiendo pecunias cõsumitur, & dirũpitur, & interdũ à latronibus scinditur.

Leuitic. 16. & Isai. 1.

Matth. 10.

Simile.

Simile.

Aduertẽdum tamen hic est, quod vbi nos habemus, beati pauperes spiritu litera Græca habet. Beati mendici, vt B. Chrysostomus doctor Græcus docet. Oportet autem quod mendici, qui de eleemosynis viuũt iustè viuant, & tenẽtur benefactoribus gratiã tribuere, suis religiosis actibus satisfaciendo pro eorum peccatis. Vnde in Psalmo dicitur. Dedit eis labores gentium, vt custodiãt iustificationes eius, & legem eius requirant. Ecce quam obligatio-

Psal. 104.

12 gationem imposuit Deus Hebræis labores gentium, & facultates eis tribuendo.

Perpendendum est etiam altissimam paupertatem Euangelicam esse desse primum fundamentum ad perfectionem, vt docet Beatus Thomas. B. Tho. 2. 2. q. 184. art. 4.

Exponens B. Chrysostomus verba illa Psalmi: patientia pauperũ nõ peribit in finem, inquit. In finẽ, ideſt, nunquã, sed proprium fructũ recipiet, quod non semper eueniet laborantibus in rebus ad victũ pertinentibus, sed finẽ sępenon consequũtur pereuntibus laboribus. Agricola quidem expectat, & mercator. At non raro propter aeris iniquitatem, aut aliunde fructus sui laboris excidunt. In Deo non ita fit, sed suum quisque in eo finem consequatur necesse est, quod magnam vtique con- B. Chrys. in Psalm. 9. Simile.

13 solationem affert, de fine nunquam frustrando considerare.

Idem Beatus Chrysostomus cum diuitibus loquens ait. Ne contumelijs pauperem lædas, remedio indiget, qui te adijt non vulneribus. Nam siquis lapide percussus, cæteris omnibus neglectis ad genua tua sanguinolentus refugeret, alio ne tu iterum caput eius percuteres, & vulnus vulneri adderes? Nequaquam certe, sed priori vulneri mederi velles: cur igitur in paupere oppositum facis? An ignoras quantum prodesse iocunda, quantum nocere potest amara oratio? Melius est, inquit, sermo pius, quam datio. Non putas aduersus te ipsum ea se abuti, grauioreque ictu confossum iacere, cum dolore pauper commotus, gemens atque lachrymans silentio abs te discesserit, qui nempe à Deo à te missus fuerat? Nam si famulus B. Chrys. homil. 36. in Matth. Simile. simile.

14 tuus ad alium similiter famulum, argentum tuum repetiturus, quod illi dederis, iussu tuo profectus sit, nec inde solum inanis, verum etiam omni conuitio atq; contumelia pulsus redierit, quo supplicio famulum tuum punires, cum te ipsum abeo spretum atq; contemptum censeres? Pariter ergo de Deo cogita. Ipse enim est, qui ad nos pauperes mittit.

Isidorus Clarius inquadam oratione ait. Nemo paupertatem defleat, neq; ob vitæ inopiam desperet, cui nulla reliqua sit domi supellex, oculos referat ad hirundinem ingeniosam. Nam illa nidum compingens festucas ore fert, cum vero lutum portare pedibus nequeat, alarũ summitatẽ aqua irrigans, deinde tenuissimo puluere inuoluens, hoc pacto luti vsum excogitat, Isidorus Clari. orat. 17. tom. 1.

& paulatim feſtucas inter ſe luto illo veluti glutino quodam colligans, ibi pullos nutrit, quorum ſiquis oculos pungat habet à natura curationem quandam ac medendi artem, qua ad ſanitatem filios reuocat. Hæc te admoneant, ne ob paupertatẽ ad male faciendum conuertaris, neq; in moleſtiſsimis afflictionibus omni ſpe abiecta, ipſe te deſeras, ſed ad Deum refugias, qui hirundinibus talia largitur, multo profecto maiora dabit hominibus, qui ad eum toto corde clamauerint. 15

Idẽ orat. 11. Idẽ alia oratione ait. Si regis, aut imperatoris alicuius chariſsimus frater hanc vrbem ingrederetur, ſciremuſq; eũ, qui beneuolũ erga illum animũ præberet, eſſe ab ipſo rege maximam viciſsitudinem beneficij recepturũ, profectò certaretis muneribus, alter alterũ ſuperare, ſpe illa recipiendorũ beneficiorũ illecti. At vero Rex maximus Chriſtus profitetur, pauperes eſſe 16 fratres ſuos, polliceturq; ſe ob vnã erga illos beneficentiã regnũ cælirepenſurũ, & nullus tãtis promiſsis cõmouetur. Et quãuis multoties de hoc, quod tanti à Chriſto ſit admoniti ſitis nunquam prouiſum eſt. Quod ſi ille, quem dudũ dicebam, regis frater hanc vrbẽ ingreſſus, nõ dico vno anno ſed vno die, atq; adeò vna hora moraretur ſine hoſpitio iudicaretis rẽ fieri nefandiſsimam, Fratres Chriſti tamen vagãtur tandiu per vrbem, neq; dũ tempus eorum colligendorum exiſtimabimus?

Paupertas voluntaria.

NIſi paupertas, quã ſpontaneam, fidelem, Euangelicam dicimus, permagnã haberet vim virtutis colẽdę, & mire expeditã faceret philoſophiam Euangelicã, profecto nõ eſſet illata 17 mũdo ſimul cũ Euangelio ſalutis. Ioannes prȩcurſor Domini, & primus prędicator euãgelij, ipſe dimiſsis omnibus factus eſt incola deſerti, cõtentus locuſtis, & melle ſilueſtri pro eſca, & cilicio de pilis camelorũ pro veſtimẽto prędicãs regnũ Dei, & di-

Luc. 3. cens. Qui habet duas tunicas, det nõ habenti. Poſt hũc venit fi-

Matth. 8. lius Dei dicens. Vulpes foueas habent, & volucres cęli nidos: filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet. Et ipſe

Luc. 14. prædicans regnum Dei dixit: Omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quæ poſsidet non poteſt meus eſſe diſcipulus.

Actuum. 2. Poſt filium vero miſſus eſt Spiritus ſanctus viſibiliter in ſpecie flammarum, & ita ignifecit pectora credentium, vt dicat facer tex-

18 cer textus. Omnes etiam qui credebant erant pariter & habebant omnia communia, poſſeſsiones, & ſubſtantias vendebant, & diuidebant illa omnibus, pro vt cuique opus erat. Ad hæc duces fidei intonant conſtanter. Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te, Chriſtum Dominum noſtrum nudũ nudi. Neque eſt in Sancta Eccleſia hoc genus vitæ ſine certa eaque ampliſsima promiſsione Dei introductum: ſiquidem diuinus mundi ſaluator ab Apoſtolis interrogatus. Quid ergo erit nobis, quandoquidem reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te? Reſpondit. Amen dico vobis, quod vos, qui ſequuti eſtis me: & non ſolum vos ſed omnis qui reliquerit domum vel fratres, aut ſorores, &c. (nota diſiunctiuam particulam: nam qui vel vnum dimiſerit quanto magis qui vniuerſa) propter nomen meum, (Beatus Marcus inquit propter me, & Euangelium) centuplum accipiet. Hoc eſt, centies tantũ nunc in tempore hoc, & in futuro ſæculo vitam æternam poſsidebit. Ex quo ſequitur, quod non tantum acquiritur pro dimiſsis bonis temporalibus prefatum ius ad regnũ Dei, ſed ſimul etiam ſuauiſsima quædam affluentia rerum huius mundi, quouſque cupis, & ſatis eſt virtuti Euangelicæ colendæ. Habet enim textus Euangelij ſecundum Marcum. Amen dico vobis, nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Euangelium, qui non accipiat centies tantum in tempore hoc domos, & fratres, & ſorores, matres, filios, & agros: & hoc etiam, quanuis eis vnquam pertinuerint aut iure naturæ, aut iure gentium, aut ſucceſsionis lege, aut vlla ciuilium conſtitutionum obligatione. Itaque, qui ſua propter Chriſtum relinquunt, habebunt hęc omnia ad vſum non ad opes, aut proprietatem poſſeſsionis, ſed vt illis perfruantur ſufficientiſsime per flumina charitatis: ſic diſponente Spiritu ſancto, qui vnus ſingulorum corda tangit, dirigit, patefacit ad ſingula commembra myſtici corporis: non ſecus, imo & longê perfectius, quã vnus ſpiritus vitalis ſingulorum membrorum vires, opes, officia conuertit in vſum aliarum partium eiuſdem corporis, quantum cuique opus eſt, & ſufficit. Sed dices, quomodo accipiunt centum domos pro vna, aut centum agros pro vno, aut centum matres pro vna? Id necdũ intelligo. Perpende quia neq; hoc dicit

Matth: 19

Marc. 10

Christus summa veritas. Sed inquit. Centies tantum domos, 21
agros, fratres scilicet accipiunt, hoc est, centies tantum vtilitatis, ac beneficij accipiunt ex domibus agrisque alienis ex fratribus, ex sororibus, matribusque non suis, quantum ex proprijs accipere potuissent. Omnium enim domus eis apertæ sunt, omnium agri ipsis fructificant, omnesque pie fideles officia plusquam paterna, aut fraterna, aut materna in eos conferunt, & accumulant. Ad hæc tam habent singulos compartices fidei pro fratribus, quam si de eisdem visceribus geniti forent, sicuti sunt per eadem viscera vnius Christi Iesu, eiusdemque Spiritus sancti noua creatura in Deo. Habent insuper vniuersos qui regendi, docendi ve in Ecclesia munia subeunt, tam pro colendis patribus, quam si de ipsis viuendi initium sumpsissent, sicut & sumpserunt, loquendo de vita Euange- 22
1. Ad Cor. 4. lica, qua deiformes efficimur. Vnde Beatus Paulus Corinthijs confidenter scribit. Nam si decem millia pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Iesu per Euangelium ego vos genui. Omnes denique, quibus ipsi aliquod incrementum gratiæ Euangelicæ impartiti sunt, vt pro-
Ad Gala. 4. prios filios amplectuntur, vti liquet ex eo, quod Galatis scribit idem Apostolus inquiens. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Quales appellationes Euangelicæ cognitionis passim per omnem scripturā sacram obuiæ sunt. Vt autem pergamus vlterius perspicuum est qua magni
2. Ad Cor. 6. tudine spiritus Beatus Paulus ad Corinthios loquitur. Quasi tristes, inquit, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia 23
possidentes. Ibi explicat diuinus Apostolus dulcedinem, diuitemque remunerationem paupertatis Euangelicæ. Quasi diceret, nos, qui nudi nudum sectamur Christum, videmur quidem mundi hominibus instar mendicantium egere rebus, at locupletes reddimus quam plurimos, non solum bonis spiritualibus, sed & temporalibus. Quis enim pauperū in Hierusalem subleuauit inopiam? Nonne ego? Quis autem peperit Ecclesiæ diuitias, quibus opulenter sustentat ministros suos, nonne sancta illa primorum credentium paupertas? Nam & tum temporis, cum nihil videbantur habere Apostoli, possidebant omnia. Sed dices. Ergo falso dixerunt. Ecce

24 nos reliquimus omnia: nã omnia posſidere, omniaq; relinquere ex diametro ſibi repugnãt. Nullo modo falſo dixerũt duces fidei. neq; inter duo illa, vt arbitraris, eſt repugnãtia. Quę enim ad nutũ inſeruiunt nobis, recte poſsidere dicimur. Quandoquidẽ poſsidere, eſt in poſſe, hoc eſt, in poteſtate ſua habere. Aliud eſt poſsidere, aliud rem tanquam ſuam ſibiq; propriam habere. Quam differentiam Cicero linguæ Latinæ parens inſinuauit dicens. Sua eſſe omnia, atq; à ſe poſsideri ſicut propria volũt philoſophi. In vita monaſtica omnis profeſſus, omnia quę monaſterij ſunt poſsidet, nihil tamen ſuũ habet, quia omnibus per votũ renũtiauit. Omnia ergo poſsidebãt Apoſtoli, quia de omnibus, quantũ libuit, in ſua poteſtate habebant, idq; per ſpontaneam, piamq; aliorũ communicationem. Omnia nihil omimus dimiſe
25 rant, quia omniũ rerũ dominiũ, & proprietatẽ à ſe abdicauerãt habentes rurſum, quæ aliorum erant adeo ad nutũ, vt nihil eis defuerit, imo in tantum, vt dicat B. Paulus ad Galatas ſcribens. Teſtimonium enim perhibeo vobis, quia, ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi. Illi autem Galatæ hoc facturi an pecunijs, an alijs bonis pepercciſſent erga Apoſtolum? Sed nec poſſunt magis voluntariæ eſſe opes diuitibus, quam homini ſancto ſua paupertas voluntaria eſt. Hinc Beatus Apoſtolus. Quaſi triſtes (ſcilicet iudicamur à cæteris) ſemper autem gaudentes: non enim alias lætamur, & alias mæremus, ſed ſemper gerimus intus verum gaudium Spiritus ſancti. Ergo cui hæc coniunctim accreſcunt in tempore iſto pro ijs, quæ dimiſit, nonne vobis centies tantum accepiſſe videtur?
26 Verùm proculdubio adiecit Beatus Marcus, cum perſequutionibus: vbi autem perſequutio, ibi amaritudo, ibi dolorũ pondus, ergo quomodo gaudium habent iuſti? Virtus in infirmitate perficitur. Virtus ſub aduerſitatibus, vt palma ſub onere creſcit. Virtus ſola verum de ſe gaudium gignit. Igitur quidquid virtutem exacuit, fouet, proficit, hoc accumulat, & gaudium cordis, ſiue ſit perſequutio, pauperies, ægritudo, ſiue ſint enſes, vndę, ſartagines, aut qualecunq; velis. Nonne Apoſtoli ibant gaudentes à cõſpectu concilij, quia digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati? Gaudẽtes, inquit, ea ratione, quia digni erant pro nomine Ieſu pati. Non enim ignorabant ſancti viri donum Dei eſſe pro Chriſto pati, ſecundum

Ad Gal. 4

Marc. 8

2. Ad Cor. 12

Actuum. 5

Ad Philip. 1. Paulũ dicentem. In nullo terreamini ab aduersarijs, quę illis est 26
causa perditionis, vobis autẽ salutis, & hoc à Deo. Quia vobis
donatum est, pro Christo non solum vt in eum credatis, sed vt
etiam pro illo patiamini. Itaq; gaudebant de munere, causam sa
lutis adferente, certi neminem posse lędi nisi à se ipso, certi ni-
Ad Rom. 8. hil posse separare à charitate Dei, quę est in Christo siue per
Christum pręter vnam proprię voluntatis auersionem, Certi
deniq; de promissione, quam antea audiuerant. Gaudete in
Luc. 6. illa die, & exultate, (scilicet cũ vos persequuti fuerint homines)
2. Ad Cor. 4. ecce enim merces vestra multa est in cęlo. O si fide bene per-
suasam haberemus sententiã illam B. Pauli, qua dicit. Id, quod
in pręsenti est, momentaneũ, & leue tribulationis nostræ, su-
pra modũ in sublimitate æternũ glorię pondus operatur in no 27
bis. Deus bone quanta dulcedine, & nostrũ interiorem hominẽ
perfunderent, pauperies, tribulatio, ægritudo, mors deniq; ipsa.
Profectò vel vt nouo, electoq; musto inebriarent corda nostra,
non contemplantibus nobis, vt ibi inquit quæ videntur, sed
quæ non videntur. Quæ enim videntur temporalia sunt: quæ
autem non videntut, æterna sunt. Cæterum præoccupatus
affectus noster succo rerum præsentium, carnaliumq; volup-
tatũ, quæ Dei sunt non percipit. Sed dicetis quale potest adfer-
re gaudiũ aut dulcedinem tenuiter victare, duriter cubare, ino-
pia, inediaq; premi, qualia pauperibus Euangelicis quotidiana
sunt? Quemadmodum venter satur super omnibus cibis nau-
seat, & opprimitur, ita bene vacuatus stomachus vel solo pa-
ne, & aqua deliciatur subinde magis quam regijs lautitijs quis- 28
piam epulo potest. Post longa quippe ieiunia, post feruorẽ aut
orandi, aut quid peragendi in opere Dei quidquid opponi-
tur deliciæ sunt, sapit beta, sapit faba, sapit ater modicusque pa-
nis. Nec dissimiliter, vt ijs qui dictim somno indulgent om-
nis lectus est insuauis, neque vllum ceruical satis sub capi-
te aptatum: ita ijs, qui naturæ per vigilias vim faciunt omnis
locus pro suaui lecto est, cubant commode super terram, suaui
ter super scamna, & saxa. Pro vt miles post productas excu-
bias stertit profundè etiam quouis in loco. Et vnde gaudiũ, nõ
ne ex eo quod voti cõpos efficieris? Cur opes titillant animũ?
Nõne quia vsui sunt ad finẽ, quo tendis? itaq; qui fit voti sui cõ
pos perueniendo ad desideratam propter Christũ inopiam, fa-
mem,

29 mem, nuditatem, cur obsecro non gauderet habens, quod vult, quod quęrit, & quo sibi quam optime esse secundum spem pro missæ salutis arbitratur? Vere igitur Beatus Paulus dese, alijsq; Euangelicæ paupertatis sectatoribus dixit. Quasi tristes semper autem gaudentes. Verè & Beatus Lucas de cæsis Apostolis asserit. Ibant gaudentes à conspectu concilij. Nec alienum haberi debet, quod inserit clementissimus Iesus discipulorum auribus, nempe sub maledictis, & persequutionibus gaudendum atq; exultandum, eo quod eorum merces copiosa est in cælis. Quia igitur paupertas Euãgelica tam vtilis est, & tam recta via ad perfectionem consequendã dixit summus mundi magister Christus Iesus cuidam iuueni. Si vis perfectus esse, vade, & ven
30 de omnia quæ habes & da pauperibus, & veni, & sequere me. Matth. 19.
Nõ tantũmodo dixit: vende quę habes, sed vade & vende. Quo significatur prope diẽ, & citra morã faciendũ esse, quod Dominus consuluit. Putant quidem multi satis esse paratum habere animum vendendi, dũ tempus, locus, aut fidei confessio postulauerint. At contra nunc, inquit, pede tuo adhuc stante, vade, & vende, vtroq; verbo imperiũ præsentis tẽporis habente. Atq; illam fuisse Saluatoris sententiam probe intellexerunt Apostoli actu dimittentes omnia: & etiam hoc intellexerunt omnes quotquot vsq; hodie eos perfecte sequuti sunt.

Paupertas spiritus.

TAnta es fælicitas illius, qui sua sorte contentus nihil extra
31 se quęrit vt Seneca dicere non dubitauerit. Qui desiderium clausit, cum ipso Ioue de fælicitate contendat. Hinc idem argutissime veras diuitias desideriorum paupertatem esse diffiniuit, illumque vere diuitem, & beatum pronuntiauit, non qui plurimum haberet, sed qui minimum cuperet, quod hoc argumento perspici facile potest: siquis eger inexplebili fame laboraret, & multis dapibus absumptis eadẽ adhuc fame vrgeretur: alius verò, qui sano esset corpore vno tantum ferculo contentus famem sedasset, an non hic meliori conditione esset minimo cibo contentus, quam ille, qui tot absumptis ferculis eadem fame cruciatur? Non ergo ingens opum multitudo sed cupiditatis abdicatio quietem animis adfert. Vnde idem Philosophus sapienter, & eleganter ait. Nihil interesse an ha-

habeas an non concupiscas. Cum enim beatitudo sit quies de- 32
siderij, multo sanè fælicior est, qui cum nihil habeat, nihil cupit, quam qui cum plurima habeat, plurima cupiat. Merito ergo inter illas beatitudines, paupertas voluntaria numeratur, quæ nos à tot corporis & animæ malis eripit, & in fælicissimæ quietis, & tranquillitatis portu constituit. Hoc autem mihi Dominus innuisse videtur, cum primæ huius beatitudinis præmium præsentis temporis verbo significauit dicens. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum: cum in cæteris postrema tantum excepta, futuri temporis verba subijciat, quòd videlicet in hac vita incipiat esse beatus, qui ad hunc terrenarum rerum contemptũ potuit peruenire. Hoc autem quod ego à vobis fratres, Christianus à Christianis exi 33
go, gẽtilis Seneca se præstitisse fatetur, qui ad Lucillum scribẽs, Romanorum auiditatem cõmemorat, qua ad naues ab Alexãdria venientes properabant, quò rerum suarum statum, & rationem agnoscerent. In qua tanta omnium festinatione, de negligentia sua, sibi Seneca gratulatur, quamuis ad ipsum quoq; cares plurimum pertineret. Qui enim perinde, atq; prophetæ nostri vocem audiuisset, in magna diuitiarum affluentia, cor ipse diuitijs non apponebat. Itaq; ait magnam esse ex hac negligentia sua lætitiam sibi consequuturam, quod ea res animum suum à diuitiarum seruitute, & cupiditate liberum esse declarabat.

Matth. 5.

simile.

Quemadmodum rota quantum minus solum tangit, tanto velocius mouetur, ac voluitur leuius, quoniam sic non hæret aut mergitur: ita homo quanto leuius ista mundana contingit, & ipsis hæret, tanto celerius in virtute progreditur. Et sicut rota, quanuis terram attingat, maiorem tamen partem, quæ terram ipsam non tangat, habet eductam, ea tantummodo parte contingens terram, qua tangere necesse est ad sustentandum suum pondus: sic etiam vir prudens & vere sapiens, quamuis mundum tangat, quia dum in hac vita mortali moratur, sine mundo esse non potest: tamen ita tenuiter eum 34
attingit, & tam exiguam de mundo sustinet curam, vt cælestia potius per
attente contem-
pletur.

Pau-

35 PAVPERES NECESSITATE.

B. Chryſcho mi. 20. ad po pulum tom 5

BEatus Chryſoſtomus in quadam homilia inquit. Non debemus pauperes deſpicere, quod eos abiectos videamus cum nobis maximæ vtilitati ſint. Siquidem multa ſunt abiecta, quæ idcirco non deſpicimus, præſertim cum maiori nobis vſui ſiue frequentiori ſint, quam nobiliora, & excellentiora. Ferrum enim, quamuis ignobilius ſit auro, & argento ad noſtros tamen quotidianos vſus frequentius, & commodius accõmodatur, ex eo ſiquidem inſtrumenta fabricantur ad terram excolendam ex qua alimur: fiunt arma, quibus vtuntur homines ad ſuam defenſionem, & cõplura alia id genus, lapides etiã & ſaxa frequentiori ſunt vſui in ædificando, & in molis extruendis ad frumentum terendum quam vlla ratione ſint ſaphyrus,
36 ſmaragdus, cæteręq; pretioſiſsimę gemmæ. In nobis etiam experimur, vel Paulo teſte, quantæ vtilitati ſint ignobiliora membra, vt pedes. Et vt ad rem propius accedamus, quid, quęſo, niſi â pauperibus iuuarentur diuites, ipſi præſtare poſſent, cum ſint delicatiſsimi & ad labores corporeos tolerandos minus idonei, præſertimq; ad agriculturam exercendam? Quin potius terra, mariq; laborum pondera, pauperes ipſi ſuſtentant.

De paupertate quæſtio.

QVæritur quare, cum Dominus in monte Thabor tranſfiguratus eſt adduxit ibi in teſtes ſuæ gloriæ Moyſem, & Heliam, & non Abraham, Iſaac, aut Prophetam Dauid? Ad hoc reſpondet Diuus Chryſoſtomus, quod cum Chriſtus Re-
37 demptor noſter vellet oſtenſionem præmij ſanctorum præbere, elegit illos qui fuerunt ſancti, paupertatem, & contemptum ſectãtes, hoc eſt, Como Chriſto nueſtro Redemptor queria dar mueſtra del premio de los ſanctos, eſcogio a aquellos que fueron ſanctos a trueco de pobreza, y de deſprecio, que ſon de las mas duras tentaciones del mundo, y de las coſas, porque mas gentes ſe pierden. Nam de Sancto Moyſe ait Diuus Paulus, quod elegit potius affligi cum populo Dei, quam voluptatibus domus Pharaonis potiri. Helias etiam, cum nihil amplius haberet, quam pallium, quo ſe operiebat, ſemper à curia Regum ſemotus exulauit, quia voluptatibus, & placitis regis Achaz conſentire nolebat: porque ſer virtuoſo quando la

virtud me vale para ſer rico, y honrado, no es de mucha eſti- 38
ma. Quando el juez eſpera, que por tener nombre de hombre de pecho, & de valor le haran mercedes, y le daran otros officios y el otro, que por ſer honeſto le haran Obiſpo, ni grado ni gracias, mas quando la virtud ſe conſerua a trueco de ſer pobre, y deſualido, eſta es la compañera, y aſsiſtente de la gloria de Ieſu Chriſto. Hoc enim efficere non poteſt niſi ardens amor erga Deum, & maximum gloriæ deſiderium: porque eſotras virtudes podemos dezir, que merecen mas nombre de los vicios por que ſe hazen, que de las virtudes, que parecen, y demueſtran exteriormente. Si autem dicitis, ò Pater nos virtutes etiam propter amorem Dei operamur, de manera que las hazemos por lo vno y por lo otro; ad hoc dico, quod opera, in quibus Deus primum locũ in intentione, & in amore, & in deſiderio, & in omni 39
bus non habet, profecto nullum locum ibi habet. Deus enim nullibi ſecundum locum habere vult.

Religioſus, ſiue quicunque alius, qui pauper ſpiritu eſſe intendit, & mundanos diuites plurimũ diligit, & frequentat, hunc ego diuitem ſpiritu eſſe exiſtimo. Econtra vero, quando homo diues pauperes diligit, eoſque ſuis eleemoſynis frequentat, certe poteſt ſpiritu pauper reputari: etenim amor conuertit hominem in id, quod amat: ſi diligis pauperes, eris pauper ſpiritu: ſi diligis luſores eris luſor ſpiritu: denique ſi diuites amas, eris diues ſpiritu.

ſimile. Licet certè Chriſtianis diuitias poſsidere, ſed non ab earum auaritia poſsideri. Muſca accedẽs ad patinam mellis ſi ſe totam non immittit in illud, ſed ore tantum attingit & prælibat, atq; 40
neceſſarium ſumit, tuto abſcedit, & alio aduolat, ſin autem ſe totam ingurgitat in mel inuiſcatur in eo, & non valens volare perit omnino. Sic homo ſi ex diuitijs eas tantũ ſumit, quibus indiget, vt poſsit ſe ipſum honeſtè ſuſtentare, poteſt eripi, & volare ad cælum, ſin autem cupiditatis & auaritię ſtimulis agitatus ſe totum in diuitias immergit, colligatur illis, & inuiſcatis animi alis perniciem ſibi machinatur. Plutarchus ait contemptum diuitiarum eſſe Philoſophiæ inſtrumentum. Et Seneca breuiſsimam ad diuitias viam eſſe per diuitiarum contentionem. Si ergo gentium Philoſophi paupertatẽ magnis laudibus efferunt, quid acturi ſunt Chriſtiani, quorum dux, quorum magiſter,

quo-

quorum Deus paupertatem dilexit & docuit, naſcens inter pa-
leas, & nudus in cruce moriens? Priuſquam Chriſtus filius Dei
appareret in carne, poterat inopia mortalibus acerba, & ignomi Matt. 8.
nioſa videri: at poſtquam totius vniuerſi imperator, & rector in-
duit paupertatem, & de ſe dixit. Vulpes foueas habent, & volu-
cres cæli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum
reclinet, quis non videt eſſe paupertatem decoram, & honora-
tam, & Chriſtianæ nobilitatis clariſsimum ſignum.

PAX.

IN Eccleſiaſtico dicitur. Memorare timorem Eccleſi. 28.
1 Dei, & non iraſcaris proximo: ſi ſufflaueris
(ſcilicet iraſcendo animum tuum, & malum
pro malo reddendo) quaſi ignis exardebit, lis
ſcilicet, aut controuerſia: & ſi expueris ſuper
illam, leuiter ſcilicet ac ſuauiter reſpondendo, extinguetur, vtra
que tamen ex ore proficiſcuntur. Nam, vt dicitur in Prouerbijs
Reſponſio mollis frangit iram: ſermo durus ſuſcitat furorem. Prouer. 15.
O cæleſtem doctrinam, imprimat eam Deus in cordibus no-
ſtris. Quo affectu deſiderabat Beatus Paulus hoc in omnibus fi
delibus cernere, ſiquidem ad Corinthios ſcribens ait. Obſecro
vos fratres per nomen dñi noſtri Ieſu Chriſti, vt id ipſum dica-
tis omnes bonũ, & animabus veſtris vtile, & quod in honorem
Dei ſit, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autẽ perfecti in eo
dem ſenſu & in eadem ſententia. Equidem ſi hoc facitis eritis vt 1. Ad. Cor. 1.
angeli Dei in pace, & in bono conformes, ſi tamen vnus con-
2 traalterũ inſurgit, & diuiſiones dilexeritis ipſi dæmonibus ali-
quo modo peiores eritis, & magna aduerſum vos inſurgent ma-
la. Si vnicam, & paruam lucernam accenſam circa aerem portas Simile.
ſes paruo inſurgente vento extinctã cito videres, tamẽ multas
ſimul ſuccenſas nec magnus aer extinguere poteſt. Habẽs tu ô
homo vnicam lucernam paruam omni vento tentationis expo
ſitã, nempe animam tuã, ſi diuiſionem diligis cito extinguetur
perculpam, & gratiæ lumen amittet, ſi deſideras, quod valde de-
ſiderandum eſt, nempe, vt lucis gratia ab anima tua non ex-
tinguatur à tentationum vento, nec ab aere perſequutio-

num

num. Id ipſum bonum virtutis, & Dei ſeruitium concordia fra 3
terna, & dilectione mutua, & ſancta omnibus viribus ſapere
cũ fratribus ſatage, vt docet Sanctus Apoſtolus, & iunge lucer
nam tuam, hoc eſt animam tuam gratia accenſam, cũ aliorum
animabus amoris veri bitumine, & videbis, quã ſecure per om-
nes tentationis ventos, vſq; ad Dei viſionẽ accẽſam portabis,
quã parumq; contra te aereę poteſtates prævalere poterunt ad
malum. Væ ciuitas ſanguinũ, vniuerſa mendacij dilaceratione
Naum. 3. plena (ait Dominus per prophetam Naum:) non recedet à te
rapina, vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, &
quadrigæ feruentis, & equitis aſcendentis, & micantis gladij,
& fulgurantis haſtæ, & vox multitudinis interfectæ, & grauis
ruinæ. Vt quid omnia iſta contra Hieruſalem, & etiam con-
tra animam peccatricem, niſi quia eſt dilaceratione plena? 4
ideſt diuiſionibus, & inteſtinis diſſenſionibus. Et etiam vox
flagelli Dei veniet contra te ò miſer homo diuiſionem diligẽs.

Nunquam audiſtis quid de apibus naturales dicant? Atten-
dite, obſecro, quanta commoda illis veniant, quandiu pax in-
ter illas, & concordia ſeruatur: vna florem portat, alia aquam
adducit, alia domum ædificat, alia mel elicit, alia fauum com-
ponit, omnes deniq; concorditer laborantes miro artificio dul
ciſsimos fabricãtur fauos. Tamen ſi inter ſe diſcordia conſurgit
& diuiſio, non ſolũ mel, fauus, & cera pereunt, ſed inuicem acu-
leis ſe occidunt, & deſtruunt. O quanta malignatus eſt diabo-
lus, vt nos fideles perdat, & diſcordiã inter nos ſeminet, vt ſic
facillime deſtruat. Quandiu pax, & concordia inter vos eſt, ò
fratres, vt apes argumentoſæ, & valde proficuę eſtis, vnus vnam 5
florem, verborum ſanorum, & ſibi, alijs conducibilium portat;
alius, aquam lachrymarum, & compunctionis, quæ in dulcedi-
nem ſpiritus vertitur: alius fauum eleemoſynæ, alius mel ſola-
tij, quo proximus reficitur, componit, & ſic conſeruantur in
amore, & timore Domini. Sed ſi diſcordia inſurgit, qui aquã la
chrymarũ ſuis ſanctis monitis portabat, iam eſt in cauſa, vt mul
ti plorent damna ab ipſo illata, qui flores bonorum verborũ,
iam lingua ſua, vt tribulo pungit corda, & famam proximorũ,
qui mel dulcius operationis adducebat, iã fel odij in corde por
tat, & ſic inuicem prouocantes ſe ad malũ, & inuicem inuiden
tes, & mordentes inuicem conſumuntur. Conſiderate, obſecro

fra-

6 fratres, in Christo Iesu, quod animantia rationis expertia, in
suo quæque genere ciuiliter concorditerque degunt, armenta-
tim viuũt elephantes, gregatim sues, & oues pascuntur, turma-
tim volant sturni, & graculi, periusta quadam politia grues
suas agunt excubias, quæ mutuis officijs se se tuentur, & etiam
delphini, & cerui: denique inter immanissimas feras concor-
dia reperitur: leonum enim feritas inter ipsos non dimicat,
aper in aprum non dentem vibrat, draco non sæuit in draco-
nem, lupi interse viuunt concorditer, serpentes serpentibus
venenum non effundunt. Ipsi quoque spiritus maligni Deo
rebelles, & hominibus contrarij, per quos concordia primum
in cęlis dirupta est, & hodie in terris rũpitur, tamen, teste sum-
ma veritate interse fœdus habent; dixit enim apud lucam. Si Sa Luc. 11.
7 tanas in se ipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? So-
li nos miseri homines, quos omnium maxime decebat vnanimitas, quibus etiam maxima erat necessaria concordia ad mare huius periculosi mundi transmeandum incolumes, & ad ipsos dæmones vincendos, & ad tentationes contra nos innumeras surgentes superandas, intestinis inter nosmetipsos dissidemus odijs. O feris crudeliores imo & dęmonibus peiores, siquidem in illis, & non in nobis concordia reperitur. O homo apro crudelior cur dente detractionis fratrem tuum mordere non times? O leone sęuior, cur proximos dilaceras? O dracone venenosior, vt quid fratrẽ toxicare odio audes? considera ò infęlix iracũde quomodo cęteris animãtibus vindictę, & vltionis instrumentũ natura indidit, equo calcẽ, ceruo, & tauro cornu,
8 aprodẽtẽ, api aculeũ, aui rostrũ, & vngues, deniq; vel ipsi pulli ci morsum addidit, te vero ò homo ad mãsuetudinẽ, & patientiã produxit inermem, & nudum, vt pote ne haberes, vnde vim vi repelleres, & sic discordiã fugeres, & diuisionem, & pacẽ cũ omnibus diligeres, nisi te ideo inermem creauit Deus, quia nullis armis es contẽtus, alia, & alia semper quęrẽs. Vt quid igitur prę ter naturã vis vlcisci, & odio fratrem tuũ prosequi, armis aliũde quęsitis, cũ vel crudelissimæ ferę & ad crudelitatem natę, suis armis duntaxat, & sibi â natura inditis, suam cito vlciscantur iniuriã? Quid erit de te, quando omnes bestię, & etiã pullices insurgant cõtra te? O hominũ confusio! Bos, qui aratro terrã cũ alio boue scindit, & glębas rũpit, & iugo simul est pressus in pascuis

non

non diuiduntur, & ſi alterum ab altero ſæpares mugitus ad in- 9
uicem emittunt quouſque iterum iungantur, & vos homines
imo & Chriſtiani ſanguine Chriſti Redempti in eiſdem paſcuis
& riuis ſacramentorũ paſcentes, & idem verbum Dei audientes,
vt eadem beatitudine eſſetis fruentes, qui tamen non ſolũ non
doletis de corporali ſeparatione, quin etiam ſpiritualem inui-
cem intenditis, diſcordia animas veſtras à gratia ſeparãdo, alter
in alterum detractionum mugitus, & odij cornu inſurgentes?
Boues erunt cõtra vos in Dei iudicio. Omnia diſcordia pereũt.
Ipſa etiam hominum corpora qua ratione creditis interire, nec
animam in ſe retinere poſſe, vnde mors ineuitabiliter venit?
Certè non ob aliud, niſi quia quatuor humores ex inæqualita-
te abinuicem diuiduntur, & ideo homo viuit corporaliter quia
concordia eſt inter humores; & debita conuenientia. Quomo- 10
do igitur òmiſeri homines vultis, vt merita veſtra nõ deſtruãtur,
& bona opera in gratia facta non pereant, cum diſcordiam dili-
gatis, & inuicem diuiſi ſitis, odio vos proſequẽtes? Corpus non
viuit ſine humorum concordia, nec animam ſecum retinere va-
let, & creditis rempublicam non eſſe deſtruendam ciuium diui
ſione, & domum, ac familiam coniugum diſcordia. Falſo opina
mini quia certe deſtructa erunt, & anima diſcordia amica gratiã
2. ad Cor. 14. retinere ſecum impoſsibile erit. Igitur ò anima fidelis concor-
diam, & pacem dilige, ſi vis gratiam poſsidere. Non enim eſt
Deus diſſenſionis (ait Beatus Paulus) ſed pacis, ſicut & in omni
Pſal. 75. bus eccleſijs ſanctorum doceo. Et in Pſalmo inquit Dauid. In
pace factus eſt locus eius. Ideſt anima pacem cum omnibus ha- 11
bens, & concordiam, eſt locus eius.

Pax interior ſiue ſpiritualis.

B. Th. 2. 2. q. 29. PAx ſecundum beatum Thomam idem eſt, quod concordia licet aliquid amplius addat ſuper illam, eſt enim concordia diuerſarum voluntatum concors aſſenſus. Pax autem hunc vo-
luntatis conſenſum concludit, & addit præterea ipſius etiam ad
ſe ipſum concordem aſſenſum, vt non ſolum alienæ voluntati
concordet, ſed in ſe ipſo etiam cum ſemet ipſo pacem habeat,
vt affectus in eo quod bonum, ac officioſum eſt, conueniant,
& appetitus rationi, ratio vero Deo ſubijciatur. Quare concor
dia eſt inter plures: pax vero eiuſdem ad ſe ipſum conueniẽtia,

affe-

12 affectuũ est. Licet hæc pax in hac vita perfectè haberi minime
posit, cum etiam inter perfectissimos viros hoc ciuile bellũ in-
gruere videamus. Nã beatus Paulus vas electionis his intestinis
prælijs angustiabatur. Vnde, & clamabat in Epistola ad Roma
nos dicẽs. Infælix ego homo quis me liberabit de corpore mor Ad Rom. 7.
tis huius? Hoc est, de hoc corpore mortali, quod animã ad mor-
talia aggrauat. In patria fruentur iusti omnimoda pace cũ adim
plebitur, quod per prophetã Isaiam (secundũ septuaginta inter-
pretũ translationẽ) pallicetur eis Dñs dicens. Dabo eis pacem Esai. 57.
super pacẽ, hoc est, dabo eis, & corporis, & mentis pacem. In hac
autem vita, licet pace fruantur vt Dauid ait: pax multa diligen
tibus nomẽ tuũ, non tamẽ perfecta, & integra pax est: At vero Psal. 118.
pax illa, quam concordiã dicimus maxime desideranda, & inue
13 stiganda etiã est. Quia (vt beatus Cyprianus libro primo ait)
concordia simul iuncta vinci non potest. Sciat quippe Ortho- S. Cypria.
doxorũ quisq; hostem nostrũ diabolum, et si superbissimũ, ac lib. 1. Epi. 1.
fortem, meticulosum tamẽ, ac pauidum esse, nec multos simul
aggredi audebit, sed vnum vel alterũ, cũ ab alijs discretum, ac se
paratũ viderit. Sicut ille Goliath, à quo omnis exercitus Israel 1. Reg. 17.
fugiebat, quoniam procerę erat staturæ, lorica ferrea indutus, &
ocreas ferreas habebat, & hastile lanceæ sicut liciatorium texen
tium, tamen licet fortis, ac superbus, ad singulare certamen po-
pulum Israel exagitabat, qui omnem exercitum simul videba-
tur posse ad congrediendum secum inuitare, adeo meticulosus
erat. Sic dęmon, qui tot indutus est armis, artibus, idolis, cui non
est potestas in terra comparabilis, (vt in libro Iob dicitur) ni-
14 hilominus timet multos simul vinculo charitatis, & pacis vni-
tos adoriri, sed ad singulare certamẽ descendit, y quiere a los hõ
bres vno a vno y no juntos en paz y amor. Quare cum Christia
nos discissos inter se cognouerit iam illos audacter, ac confiden
ter aggreditur peccatisque omnia complet.

Aduertendum est autem maxime duas in homine esse fa-
cultates, quarum altera perturbationibus obnoxia est, & turbi
dis motibus agitur frequenter (qua in parte nascuntur appeti-
tiones quædam vehementiores,) hæ in hominibus stultis sunt
vt in pluribus à ratione auersę, inimicæ mentis, atque vitæ tran
quillitatis: in homine vero sapiente, quamuis excitentur hi mo
tus, rationi tamen semper obtemperãt. Altera vero est in nobis
animi

animi facultas quæ nõ his cõcitatioribus motibus afficitur, sed 15
consilio semper, ac iudicio regitur. Ab his ergo animi facultati
bus tanquã à primis fontibus varię proficiscuntur actiones lõ-
ge inter se diuersę, quę quãuis interdũ inter se confundãtur, sa-
pientis tamen hominis est inter eas discernere, & de vtrarunq;
natura iudicare. Qui autem hæc in se ipso scit pacificare etiam
faciliter cum proximis concordat, & cum eis pacem seruat.

Pax commendatur à sanctis.

Orig. homi. 26. in Num. simile.

ORigenes inquadam homilia inquit. Tanquam in musicis,
si harmonia chordarum fuerit consonanter aptata, sonum
suauem modulati carminis reddit. Si vero sit aliqua in fidibus
dissonantia ingratissimus sonus redditur, & carminis dulcedo 16
corrumpitur; ita & hi, qui Deo militant, si dissensiones, & dis-
cordias inter se habeant, ingrata erunt omnia, & nihil acceptum Deo videbitur, etiam si multa bella conficiant, etiam si spolia multa deferant, & multa munera Deo offerant. Ego autem amplius aliquid dicam: nisi talis fueris, vt in nullo dissentias à mandatis Dei, nec in aliquo discrepes ab Euangelicis præceptis, non poteris superare inimicum. In eo enim ipso, quo dissentis, victus es à diabolo.

B. Mach. homi. 3

Beatus Macharius ait inquadam homilia. Quemadmodum corporis membra, cum multa sint, vnum sunt corpus, & se mutuo iuuant, ac vnum quodque proprio fungitur officio, verbi gratia: oculus pro vniuerso corpore videt, manus, pro omnibus membris operatur, pes, quocunque pergis, ambulat, circum 17
ferens vniuersa membra, & nihilominus aliud membrum compatitur: sic & fratres sibi inuicem cedant, neque is, qui precatur operantem damnet, quod non precetur: neq; qui operatur orantem condemnet inquiens. Ille quiescit, & ego operor? neq; qui ministrat, alterum iudicet: sed quisque, cum agit quidpiam ad gloriam Dei faciat.

B. Chrys. homili. 36. in Matth.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia inquit super illa verba: nõ veni pacem mittere, &c. Quomodo ergo omnes Prophetę pacẽ tempore ipsius Domini Iesu futurã prænuntiarunt? Quia videlicet præcipua, singulariq; pax tũc præstatur; quãdo, quod tabo, vel sanie corruptum est, abscinditur atq; proijcitur: quãdo factiosa & improba pax repellitur, aut omnino destruitur:

18 tur: sic certe cælis terra coniũgi potest. Nã & medicus hoc modo reliquũ corpus cõseruat facile, si quod reduci ad sanitatẽ nõ potest ceciderit, atq; abiecerit. Et militiæ dux ad soluendam militum conspirationem, alterum in alterum concitat. Sic in turre factum videmus, quando pernicioſa illa pax per discrepãtiam dissoluta, tranquillam, atq; laudabilem pacem reddidit.

SVpet illud Psalmi. Iustitia, & pax oscularæ sunt, ait Beatus Augustinus. Duæ sunt amicæ iustitia, & pax. Tu forte vnã vis, & alteram non facis. Nemo enim est, qui nõ velit pacẽ, sed non omnes volunt operari iustitiã. Interroga omnes homines. Vis pacẽ? vno ore respõdebit tibi genus hominũ. Opto, cupio, amo, volo, Ama iustitiam, quæ duæ amicæ sunt iustitia & pax: ipsæ se ad inuicem osculantur. Si amicam pacis non amaueris, 19 non te amabit ipsa pax nec veniet ad te. B. August. Psalm. 84.

PAX SEQVENDA.

PACEM Sequimini cũ omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, inquit Beatus Paulus ad Hebræos scribens. Non ait: concordiam sequimini, sed pacem; magnum enim discrimen est inter pacem, & concordiam: nam concordia est conformitas quædam diuersarum voluntatum in bono, vel in malo; pax vero est conformitas in bono. Ex quo sequitur, quod omnis pax est concordia, sed non è contra. Pax, vt docet Beatus Paulus, 1 est effectus quidam Spiritus sancti, qui per amorem in animis iustorum viuit, & regnat, atque ita ad Galatas scribens inquit. Fructus autem spiritus charitas, gaudium, pax. Ex quo colligitur quod licet inter infideles, & peccatores sit conformitas in bono, non tamen pax sed concordia poterit nuncupari, quia in eis Spiritus sanctus non viuit. Ideo Isaias Propheta dixit. Non est pax impijs, dicit Dominus. Est autem obseruandum, quod vt pacem homines cum hominibus habeant, necessum est, vt vnusquisque eam secum habeat quę quidem in conformitate appetitus sensitiui cum ratione consistit: atque ita à B. Augustino sic diffinitur. Pax est ordinata concordia. Vocatur concordia recte ordinata, quando omnes motus appetitus Ad Heb. 12. Vide B. Tho. 22. q. 29. artic. 1. Ad Gal. 5. Isai. 57. B. Augu. lib. 19. de ciuit. Dei.

ſenſitiui quieti ſint, & rationi ſubiecti ita, vt nec ſenſus ex- 2
teriores, nec caro deſiderent rem aliquam, quæ ſit contra ratio-
nem. Ex quo ſequitur alia tertia differentia inter pacem, & cõ
cordiam ſcilicet, quod, vt pax ſit inter homines, oportet, vt nul
lus alteri iniuriam inferat, ita, vt ambo non ſolum in exteriori,
ſed etiam in interiori tanquilli, & quieti viuant: nam licet ali-
quando inter eos ſit concordia exterior, remanent tamen in-
terius voluntates eorum venenoſæ: ideſt, quedan las volun-
tades enconadas y emponçoñadas. Cumque homo pacem, &
quietem ſecum non habeat, nec cum proximo illam habebit,
licet cum eo exterius concordiam habeat. His ſuppoſitis cum
Diuus Paulus ait, vt cum omnibus pacem habeamus, omni
ſtudio intendit, vt in bono, & non in malo conformitatem ad
inuicem habeamus. Hæc autem pax eſt effectus charitatis: 3
nam alia eſt pax, quæ eſt effectus amoris proprij, ſed hæc eſt
pax inordinata, quando videlicet ordo obedientiæ ita peruerti
tur, vt ſuperior inferiori obtemperet; ſicut quando ratio ſenſuali
tati obedit, vel prælatus ſubdito, vel Dominus ſeruo. Maledi-
cta pax eſt quando ſubditus ſupra prælatum imperium habet,
& mulier viro ſuo præcipit, & filius parenti. Sæpe numero ad-
mirari ſolemus concordiam, quæ in aliquibus Eccleſijs cathe-
dralibus, vel in monaſterijs apparet, & dicimus. O quã bonus
epiſcopus eſt. N. quanto amore eum ſubditi proſequuntur,
quantum à canonicis diligitur. Y fulano prelado que amado
es de ſus ſubditos. Sed proh dolor, hæc pax ſæpenumero inor-
dinata eſt, ideoq; non pax, ſed concordia in malo dicetur. Quid
enim mirandum eſt, ſi hæc infelix pax inter eos ſit, ſiquidẽ om 4
nes pro libito viuũt, & quod volunt faciunt, ac prelato ſuo pre
cipiũt, vnde ex eo, quia nullus punitur hæc peſsima concordia,
& per conſequens omnis diſſolutio oritur. Quando Deus à pri
mo parente rationem exegit, (ideſt le vino a tomar reſidentia)
Gene. 3. hoc ei dixit, hizo le eſte cargo. Quia vidiſti vocem vxoris tuæ,
& comediſti de ligno, de quo præceperam tibi, ne comederes
maledicta terra in opere tuo. Nam cũ Adam eſſet caput domus
ſuæ, conſenſit, & permiſit, ſe ab vxore ſua imperari: ex quo le-
gis trãſgreſsio proceſsit. Quid eſt hoc Domine? Inter præcepta,
quæ primo homini poſuiſti, nõ ei profecto præcepiſti, vt vxori
ſuæ non obediret: quin potius ei conformitatẽ, & pacem com-
men-

5 mẽdasti dicens. Propter hanc relinquet homo patrẽ, & matrẽ, & adhærebit vxori suæ. Quare ergo nunc primũ quod ei impo nis est; Quia obediuit vxori suæ quando ipsum fructu vetito inuitauit? Quoniam ex hac infirmitate (cum enim deberet vxo rem reprehendere ab illa se imperari consensit) præcepti im- positi transgressio orta est. Sic modo transgressiones diuinorũ præceptorũ ex defectu correctionis, & supplicij oriuntur. Vn- de fit, vt subditis prælati quodammodo obediant, & inter eos fit misera, atq; execranda pax, quæ non pax, sed infælix concor dia dicenda est. Nec etiam loquitur Apostolus de alia pace fi- cta, sicut est pax eorum, qui bona verba sed malas intentiones, & peiora opera habent, de quibus regius Propheta ait. Qui lo- Psalm. 27.
quuntur pacem, cum proximo suo, mala autem in cordibus eo
6 rum. Hęc nõ pax, sed proditio vocari potest. Pax igitur, de qua S. Apostolus loquitur, est exẽplar quoddã pacis, qua sancti in gloria fruuntur. Sic testatur Beatus Gregorius dicens. Quid est pax transitoria, nisi quoddam vestigium patriæ æternæ? Vbi tanta conformitas est, vt vnusquisq; alterius gloria congaudeat licet sit maior, quã sua. Ex quo sequitur verã pacem consistere in eo, quod S. Apostolus ait. Gaudere cũ gaudentibus, & flere Ad Rom. 12.
cum flentibus. Quando aliquis adeo conformis fuerit cum pro- ximis suis, vt res eorum tanquam proprias reputauerit, gaui- susque fuerit prosperitate aliorum, & tristatus aduersitatibus, tanquam si essent propriæ, hic proculdubio iuxta Diui Gre- gorij sententiam, veram pacem in corde suo habet: quia retinet in se exemplum & imaginem pacis qua beati in æterna vita
7 perfruuntur. Quoniam autem ad hanc pacem comparandam cor nostrum ab omni passione, atq; inordinata affectione puri ficari oportet, ideo postquam Sanctus Apostolus dixit. Pacem sequimini cum omnibus, statim adiecit. Et sanctimoniam, si- ne qua nemo videbit Deum. Per verbum, sanctimoniam, intel ligit Sanctus Apostolus cordis puritatem, iuxta id, quod Do- minus apud Matthæum dixit. Beati mũdo corde, quoniam ipsi Matth. 5.
Deum videbunt. Ad consequendum autem hanc sanctimoniã, & cordis puritatem maxime necessaria est sensuum exteriorũ custodia: nam Hieremias Propheta ait. Mors ascendit per fene Hierem. 9.
stras. Et vna harum fenestrarum, quam maxima cura obserua- re debemus, est lingua. Inter alia S. Moyses populo Israelitico Num. 19.

ex nomine Dei præcepit vnum fait, ne biberent per vas, quod 8
non haberet operculum, & funes quosdam, quibus appenderetur, quando vsui non esset, atq; ita ait. Vas, quod non habuerit operculum, & ligaturam, immundum erit. Hoc est, vsus eius prohibebit. Poco se le daua a Dios, que los vasos materiales estuuiessen cubiertos, o descubiertos: sed voluit in hoc docere silentium, quod homo ad munditiam cordis sui obseruare debet. Vas, in quo thesaurus, videlicet anima nostra seruatur, est corpus, quia, secundum Apostolũ, habemus thesaurum absconditum in vasis fictilibus. Ad puritatem vero animę plurimum conducit, & oportet, vt os vasis coopertum sit, & non aperiatur, nisi cum id necessitas postulauerit. Quidam homo cum esset gẽtilis coram Augusto Cęsare cuidam parasito, & loquaci sic dixisse fertur: Hic si sciret tempus tacendi raro loqueretur, 9
semper enim est tacendum, nisi quando taciturnitas tibi nocet, aut oratio alijs prodest. O admirabilem sententiam, & dignam, quę semper in memoria reportetur. Funes autem, ex quibus hoc vas appendi debet, sunt timor, & pudor: quę duo efficacissima sunt ad hoc, vt corpus à terra eleuetur, & terrenis rebus nõ polluatur. Oportet etiã claudere oculos, ne videãt vanitatẽ. De niq; ad cordis purificationẽ omnes peccati occasiones, & maxime vitij carnis auferre necessum est. Qui ergo hęc omnia seruauerit, facillime pacem consequetur. Sed quoniam aliquis dicere posset hęc difficillima esse, adiecit S. Apostolus dicens. Contemplantes, ne quis desit gratię Dei. Quasi dicat, Deus nemini vim infert, nec vult vt à creaturis rationalibus cũ violentia sibi seruiatur ipse autem ex parte sua facit id, quod sufficit
ad vestrã conuersionẽ, conseruationem, & perseuerantiã in vir- 10
tute. Mirad no quede por vosotros el remedio de vuestra salud: nam si vos ex parte vestra efficitis, quod potestis, nec deficitis diuinę gratię, ipsa etiam vobis non deerit. Et non contentus fuit S. Apostolus his omnibus documentis, quę nobis ad pacẽ obtinendã tradidit, sed aliud adiecit dicens. Nequa radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam inquinentur multi. Quasi dicat. Animaduertite ò fratres, & cauti estote, ne in animis, & cordibus vestris amaram aliquam irę, & odij radicem sinatis regnare, quę sursum germinans, idest brotando a fuera assi por palabras, como por obras impediat scilicet pacem,
& sit

11 & sit discordiæ materia, ac per illam coinquinentur multi: cum enim pax violatur plurimi scandalizantur & in magna discordia ponuntur.

Pacis singularis figura.

IN Leuitico præcipiebat Dominus. Si hostia pacificorum fuerit eius oblatio animalia immaculata offeret corã Domino. Leui. 3.
Dicitur hostia pacifica hæc oblatio, de qua hîc facer textus mẽtionem facit, quoniam pro gratiarum actione de beneficijs acceptis, ad alia de nouo impetranda offerebatur: & hoc erat argumentum, quod homo pacem cum Deo volebat siquidem ipsum placatum, & contentum habere intẽdebat. Est autem obseruandum, quod hostia pacifica futura erat ex vno de tribus
12 animalibus scilicet de bobus, de ouibus aut de capris: per quæ significantur tres differentiæ pacis quas homo obseruare tenetur, scilicet cum Deo, cum hominibus bonis, & cum malis, significatis per capram, quod animal est inquietum, & semper per saltus, ac montiũ cacumina versatur, nec gaudet locis planis seu amænis vallibus. Facile quidem est pacem cum Deo, & cũ bonis hominibus seruari, porq̃ nunca quiebra ni falta por ellos, difficile tamẽ est cum improbis pacem habere. Nam ad hoc, vt pax seruetur, quælibet partium aliquid de iure suo amittere debet, & cũ Deus clementissimus sit (cuius clemẽtia per mãsuetudinẽ bouis significatur) non est executiuus, nec omne, quod ei debetur reposcit quin potius maiorem debiti partem remittit. Postquã semel tantũmodo, Peccaui Domine, regius Propheta
13 ex corde protulit, Deus illi grauissima delicta videlicet adulterium, & homicidiũ condonauit. Plus temporis ipse in cognoscenda culpa sua consumpsit, quam Deus in illa remittenda: nã licet pœnitentia fuit in tempore quam breuissimo, videlicet dũ protulit verba illa: at vero remissio fuit in instanti. Facile est etiã habere pacem cũ bonis, quorũ mansuetudo, & innocentia per ouẽ designatur: porq̃ son conuenibles, y atrueco de q̃ Dios los perdone (como cada dia lo pidẽ diziẽdo. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris) huelgã de perdonar, y tener paz con los que les hã agrauiado. Verũ pacẽ cum improbis habere, hoc opus hic labor est, nõ enim volũt aliquid de iure suo amittere, sed omnia in omnibus exequũtur,

y aun en mas de lo q̃ se les deue. O quã bene fecit Rex Dauid, 14
quando in pœnã enumerationis populi, (ideſt en pena deauer
2. Regu. 24. empadronado al pueblo) ei Propheta ex nomine Dei optioni
dedit, vt eligeret vtrũ vellet ſeptẽ annos famis, aut quatuor mẽ
ſes perſecutionis inimicorũ, aut tres dies peſtis in omni regno
ſuo: ipſe tres dies peſtilentię elegit dicens. Melius eſt, vt incidã
in manus Dñi (multę enim miſericordię eius ſunt) quam in ma
nus hominũ. Quaſi diceret. Mas lo quiero auer cõ Dios, que ſa-
be perdonar, que no cõ mis enemigos, que piden mas de lo que
ſe les deue. Ideo difficile eſt pacem cũ improbis habere: & pro
hac pace nũc in lege gratię offerendũ eſt ſacrificiũ, nõ de anima
libus, ſed benefaciendo inimicis, ſicut Beatus Apoſtolus docet
Ad Rom. 12. inquiens. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum
da illi: hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput
eius, hoc eſt, cum inimico tuo hæc charitatis opera multipli-
caueris ipſe confundetur, & pacem tecum habebit. Vna de
las coſas en que mas ſe ſeñalaron los amigos de Dios, fue en
B. Hiero. ſu- tener paz con los malos. Vnde Beatus Hieronymus ait. Quiſ-
per epiſtolã quis corpus affligit, ſed concordiam deſerit, Deum quidem lau
ad Rom. dat in tympano (macerando ſcilicet tympanum cordis ſui, ſed
non laudat in choro hoc eſt, in concordia, & pace: quod facien-
dum præcipit regius vates dicens. Laudate Deum in tympano,
Pſam. 119. & choro. Qua propter ipſe alibi inquit. Cum his, qui oderunt
pacem, eram pacificus; cum loquebar illis, impugnabant me
gratis. Ac ſi diceret. Pacem habeo cum his, qui eam abhorrent,
y ſi no ſon mis amigos no queda por mi porque debalde me 16
perſiguen, ſin darles yo ocaſion. Itaque cum eis de pace lo-
quor, ipſi mihi contradicunt. Hanc autem pacem cum impro-
bis ipſe princeps pacis Ieſus Chriſtus filius Dei nobis com-
Matth. 5. mendat dicens. Qui vult tecum iudicio contendere, & tunicã
tuam tollere, dimitte ei & pallium. Quã vero ſit arduum hanc
pacem ſeruare non obſcure inſinuauit idem Propheta, cum di-
Pſalm. 97. xit hoc eſſe proprium Dei opus: ait enim. Deus in loco ſancto
ſuo, Deus, qui inhabitare facit vnius moris in domo. Vere
enim ſupra naturã eſt diſsimiles animo in vnam coire volunta
tem, atq; ſententiam. Qui autem ſit huius pacis fructus, decla-
Pſalm. 132. rat idem ſanctus rex, cum ait. Ecce quã bonũ, & quam iocundũ
habitare fratres in vnũ: ſicut vnguẽtum in capite, quod deſcen
dit in

17 dit in barbã barbã Aarõ. Quod deſcẽdit in orã veſtimenti eius, ſicut ros Hermon, qui deſcẽdit in montẽ Siõ. Quibus verbis cõparat pacẽ vnguento ſuauiſsimo quo illiniebãtur ſacerdotes, & rori Hermon, qui deſcendit in montem Sion, & loca illa vberrima reddit, quorum illud ad ſuauitatẽ odoris boni nominis, hoc vero ad fructũ, & vtilitatẽ refertur, vtrumq; enim pax præſtat.

Pax interior ſeu ſpiritualis.

PAx Dei quę exuperat omnẽ ſenſum cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras, in Chriſto Ieſu, ideſt, per merita Chriſti Ieſu, inquit B. Paulus ad Philippẽſes ſcribẽs. Pax Dei Ad Phi. 4.
per antonomaſiã & excellentiã dicitur illa, quę fundatur in diuina gratia. Hęc autẽ pax Dei exuperat omnẽ ſenſum, hoc eſt,
18 fortificat hominis cor, ita vt vincat ſenſus eius; & tã eximia fortitudine eũ replet, vt ſentiens iniurias & damna ſibi illata tanquam ſi inſenſibilis eſſet eas patienter toleret. Quare iuſtus contumelias tanquã honores recipit. Vnde B. Paulus ad Romanos Ad Rom. 5.
ſcribens ait. Gloriamur in tribulationibus. Et ita vbi nos legimus in Pſalmo, nimis honorificati ſunt amici tui Deus, alia trãſlatio habet. Nimis afflicti ſunt amici tui Deus. Afflictiones Pſalm. 138.
enim tanquã honores amici Dei reputant. Aiunt, cõſuetudinẽ vigere in quadã Indię prouincia, vt mortuo rege, ex vxoribus eius plus dilecta occidatur. Parẽtes verò illius reginę quandam herbã illi maducare prębent, quę inſenſibiles eã manducantes reddit, vt illam mortem crudeliſsimam minimè ſentiat. Vtrum autẽ hoc verum ſit nec ne ego ignoro, veruntamẽ dicere poſſu-
19 mus gratiam Dei quandam herbam eſſe, quæ iuſtos ita fortificat & à ſe ipſis alienat vt eos quaſi inſenſibiles in laboribus reddat. Vnde Beatus Paulus merito orat: pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum ideſt todo ſentimiento, cuſtodiat corda veſtra.

Pax maxime requiſita inter principes Eccleſiæ Eccleſiaſticos & ſeculares.

DE templo illo, quod in ſpiritu demonſtratũ fuit Ezechieli Ezechie. 5.
Prophetę (in quo ſancta Dei Eccleſia figurata fuit) dicitur, & colũnę erant in frontibus, ſcilicet illius tẽpli, vna hinc, & altera inde. Frõtes hoc loco appellãtur duę partes parietis, quæ ex vtraq; parte oſtij exiſtebãt. In vno latere oſtij erat vna, in al-

tero altera. Per has vero duas colũnas significantur principes se- 20
culares Christianã rempublicã in temporalibus gubernãtes, &
præsules Ecclesiastici eandem in spiritualibus regentes. In Epi
Ad Galat. 2. stola nãq; ad Galatas Petrus, & Ioannes colũnæ vocantur. Imo
ipse Christus Dñs Apostolos omnes & viros Apostolicos, prin
Psalm. 74. cipes & prẽsules colũnas vocat in Psalmo, dicẽs. Liquefacta est
terra, & omnes, qui habitãt in ea, ego confirmaui colũnas eius.
Ac si diceret. Cũ mundus esset veluti antiqua domus minitans
ruinam, & prope ruitura, ego eam fulciui colũnis, hoc est, Chri-
stianis principibus, & prẽsulibus cõfirmaui. De ijs colũnis ait
Prouer. 10. Salomon in Prouerbijs. Sapientia ẽdificauit sibi domũ excidit
colũnas septẽ. Hæc sapientia est Christus Iesus, qui domũ, hoc
est catholicam Ecclesiã ẽdificauit. Et colũnis septẽ, ideſt, mul-
tis principibus catholicis, & prælatis sapientibus eã muniuit. 21
Frequens enim est, & in diuinis literis vsitatũ, numero septena-
rio intelligi indeterminatam multitudinẽ. Volens Deus osten
dere apud Salomonẽ multos futuros esse, numero vtitur septe-
nario: volens autẽ significare, non solũ de Ecclesiasticis loqui,
sed etiã de secularibus, apud Ezechielẽ duos nominauit duabus
simile. columnis significatos. Vt homo ex duabus partibus cõstat cor
pore & anima, sic respublica Christiana duobus regiminibus
gubernatur, nimirũ spirituali, quod animæ respõdet, & tẽpora
li, quod corpus spectat. Et vt anima & corpus tã intimã habent
inter se coniunctionem, vt nec anima velit corpus deserere, nec
corpus ab ea separari: sic hę duę gubernationes mutuã debẽt in-
ter se, summamq; habere cõcordiã, & amicitiã. Hę sunt duę illæ
colũnæ, de quibus est in Cantis literis mãdatum: Ferculũ fecit 22
Cant. 3. sibi Rex Salomõ de lignis Libani, columnas eius fecit argẽteas,
reclinatorium aureum, ascensum purpureum media charitate
constrauit. Hoc est, verus Salomon, Rex pacificus Christus
Deus noster Ecclesiam constituit de lignis cedrorũ Libani, hoc
est, de Christianis odoriferis, vbi colũnas, ideſt, principes & an-
tistites collocauit, argẽteos ob vitæ puritatẽ, & doctrinæ splen
dorẽ: cuius Ecclesiæ pauimentũ est aureũ propter charitatẽ, &
tectũ purpureũ ob Christi sanguinẽ: & mediũ siue intimũ eius
diuino circundatũ amore. Quẽadmodũ operimentũ tẽtorij siue
cælũ lecti eos tegit, qui in lecto sunt: sic & Christi sanguis eos,
qui in Ecclesia commorantur. At principes illi & antistites, qui

diui-

22 diuina lege contẽpta se turpibus dedũt voluptatibus, qui non solũ nocent, quod ipsi deprauantur, sed quod alios deprauent, peccato, & exemplo lædentes, non merentur appellari columnæ: sed quia appetitus suos domuerint & de mundo, carne, & dæmone victoriam reportauerint. Ita enim ait apud Ioannem in Apocalypsi Deus noster. Qui vicerit faciam illum columnã Apoc. 3. in templo Dei mei. Hæ sunt duæ columnæ, de quibus loquitur propheta Ezechiel in verbis in principio allegatis.

PECCATOR.

1 ALITER Philosophus quam Theologus peccatorem, & improbum diffinit: nã Philosophus non reputat improbũ aliquẽ, licet quatuor, aut quinq; mortalia peccata committat, nec etiam reputat bonum illum, qui in quatuor, aut quinque bonis operibus se exercet. Atque ita agens de hoc Philosophorum princeps Aristoteles inquit. Vna hirundo non facit ver. Oportet, vt quispiam ad hoc, quod sit bonus habitũ bonitatis habeat, & vt sit malus habitũ malitiæ debet habere. Sic hac de re philosophatur philosophus. Verum Theologus longe aliter de hoc sentit: ait enim, quemlibet Christianum propter vnum duntaxat bonũ opus reputandũ esse bonũ: & propter vnum malũ opus esse improbũ. Etenim propter vnũ bonũ opus omnibus necessarijs, ac requisi-
2 tis circunstantijs factum Deum recuperat, & vno malo opere patrato ipsum amittit, quamuis communiter Christianus, qui præceptorũ Dei rationem habet, & finem suũ, atq; intentionẽ ponit in seruitio, & nõ in offensa eius, & plerunq; atq; maiori ex parte ita facit, hic licet aliquando offendat, & cadat, si tamẽ statim resurgat, improbus nequaquã est appellandus: hic enim non iniquitate agit, & si aliquãdo per fragilitatẽ incidit, id casu & fortuito fecit. Idcirco in Prouerbijs dicitur. Septies in die ca- Prouer. 24:
dit iustus, & resurgit. Et forsan loquitur ibi sapiens de peccato mortali: nam venialequẽpiam corruere non facit. Non appellatur Dauid improbus, quamuis cecidit, hoc enim casu fuit: & satis hoc Propheta Nathan significauit, quando ad eũ veniens dixit in illa parabola quã ei proposuit: que para hazer cõbite a vn

huesped peregrino, que vino a casa del rico, tomo la oueja al po 3
bre. Donde significo, que aquel appetito y aquel desseo bestial,
que Dauid tuuo vino peregrino, que no era morador de assien
to en su coraçon. Ille autem meretur improbus, & peccator absolute, ac merito vocari, qui ex proposito, & data opera crimina committit, & in illis quiescere vult, atque id cogitat, id desiderat & in eo se exercet. Maxima commiseratione dignum est, & maxime dolendum quod creatura rationalis ad æterna cæli domicilia creata in rebus tam contrarijs fini, ad quem fuit creata, &
simile. tam aduersis suæ propriæ naturæ occupetur. Si attente considerare vultis perfectionem statuarum, quas artifices conficiunt iure optimo admirari potestis diligentiam, quam homines adhibent in hoc, quod cupiunt, & ardenter desiderant vitam rebus mortuis præbere, & res viuas morte afficere, quieren mostrar 4
que dan vida a las piedras, y no echan de ver, que la quitan a las almas quando las matan spiritualmente por el peccado. Maximam curam habent, quod lapides hominibus similes appareant, nullam autem adhibēt in hoc, quod homines similes non fiant lapidibus, id est q̄ no parezcā piedras. Tam obliti nostrorum ipsorū viuimus, & tā alieni ab his, quę per naturā habemus, vt merito statuis lapideis atque insensibilibus, quæ oculos habēt, & nō vidēt, aures, habēt, & nō audiunt, possimus cōparari.

Peccator contrarius iusto.

NImis contrarius est peccator iusto: nam de iustis inquit B. Apostolus ad Romanos scribens. Diligentibus Deum
Ad. Rom. 8. omnia cooperantur in bonum. Super quæ verba. B. Augusti- 5
nus dicit. Iustis si fas est dicere etiā peccata cōuertuntur in bonum. Et hoc experientia fere compertum videmus hoc modo: nam aliquando Deus permittit, vt aliquis in aliquod graue scelus incidat, vt sic ab alijs paruis, quæ plerumq; committere solebat, & de quibus fere nō curabat, resipiscat: atque ita etiā illud peccatum ei in bonum conuertitur. Ay vnos hombres enfermi
simile zos, que cada dia caen malos, y nunca se curan, ni sanan de aquellas enfermedades, y dales vn dolor de costado agudo, y ansi sanse, y purganse, y quedan del todo sanos. Malo fue el dolor de costado, pero hizo lo poner en cura. Assi hasta que vno cae en vn delicto publico, ô grande, no se acuerda de hazer peniten

cia

6 cia,y caido en el la haze muy verdadera de aquel,y de todos los otros. Veys como diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum? Longe aliter de improbis dici potest, hoc videlicet modo. Offendentibus Deum omnia cooperantur in malum. Diuitiæ nanque eis in superbiam vertuntur, vires ac salus in gladium, quo se iugulant, pulchritudo in toxicum, & toxicum quo se interficiunt, & concio in murmurationem. Cum gallina mille immunditias in sterquilinio manducet, omnes ei in bonam substantiam cõuertuntur, quia illa bonæ cõplexionis est, at vero accipitri, qui pectuscula gallinarum edit, omnia in malam carnem, & prorsus ad manducandum hominibus inutilem, sed tantum, vt canibus proijciatur, conuertuntur. Hoc est discrimen, quod inter iustum, & peccatorem versatur: quod iu- 7 stus omnia in bonum, peccator vero omnia in malum conuertit. Quando Samuel cum Saule in domo Pythonissæ locutus est, dixit ei. Quid me interrogas cum Dominus recesserit à te? Si Dominus Deus a te recesit, quod bonum habebis? Quam ianuam pulsabis, quæ tibi aperiatur, siquidem Deus ianuas suæ misericordiæ tibi clausit? Amisso Deo quid boni habebis? Hæc omnia ex his, quæ Isaias Propheta inquit, satis confirmantur, ait enim. Dicite iusto quoniam bene, quoniam fructum adinuentionum suarum comedet. Væ impio in malum, retributio enim manuum eius, fiet ei.

simile. 1. Reg. 28. Isai. 3.

8 Peccator quis magis odibilis.

INter omnes peccatores diuina bonitas eos magis odit, qui nõ solũ improbi, & scelerati sunt, sed alios peruertere conãtur. Hoc est vnũ ex illis, quæ Deus maiori cũ seueritate punit: vt patet in libro Iosue vbi dicitur, quod cũ Gabaonitæ cũ Hebræis paciscerentur, & se confæderarent promittentes se altissimum Deum eorum secuturos, quinque reges aduersus illos se erexerunt, vt ipsos ab hoc sanctissimo proposito deterrerent, sed Deus illos propter tantum scelus impunitos non reliquit, imo cælesti supplicio mulctauit. Nam (vt tibi sacer textus inquit) Dominus misit super eos lapides magnos de cælo, & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percussserant filij Israel. Dominus etiã voluntatem, quã habebat puniẽdi illos ostẽdit in hoc, quod ex duobus diebus vnũ fecit, vt sic

Iosue. 10.

vt ſic tempus amplius prolongaretur ad vindictam de illis ſu 9
mendam. Heu quot hodie etiã infœliciter moriuntur, eo quod alios ad Dominum offendendum induxerunt. Cum aliquem nobilem adoleſcentem mori videtis dicitis eum dolore lateris obijſſe; at forſitan cauſa mortis eius non fuit hæc, ſed quia alios ad peccandum, & ad Deum offendendum incitauit?

Peccatoris mutabilitas.

Proue 30. TRia Sapientiſsimus Salomõ ſibi difficillima eſſe iudicauit. Scilicet viam aquilæ in cælo, viam colubri ſuper petram, viam nauis in medio mari. Hæ autem tres difficultates in te ſolo, ò miſerrime peccator, inueniuntur. Nam aliquando te cum aquila conformas dum te ipſum multo magis, & altius, quam 10
oportet, ſublimare intendis volens in omnibus ſupra omnes ſapientior, atq; eminentior apparere. Otras vezes das la buelta muy al contrario, porque no ſolo pierdes las alas, mas aun los pies, y andas como culebra tortuoſa pecho por tierra con vna falſa humildad, y hipocreſia malicioſa, y con vnas falſas apparẽcias exteriores, en que te mueſtras andar humilmente ſobre la piedra, que es Ieſu Chriſto, y no quererte de alli apartar, como ſegun verdad no tengas pies, ni obras, ni deſſeos de ſanctidad, ſi no tientas ſi te ira mejor, ô ſeras en mas tenido por eſta via, que no por la otra: mas ſi no te ſale lo que deſſeas por vn cabo, ni por otro, dexas todo eſſo, y abiertamente ſigues negocios mundanos, como nao yendo de vna parte a otra, no ſin grã peligro cargado de pleytos a tu eſtado repugnantes. Y lo que peor es, 11
que andas tan ciego, que no echas de ver ninguno deſtos males.

Thren. 1. Deplorans Propheta Hieremias Hieroſolymorum euerſionem inquit. Paruuli eius ducti ſunt in captiuitatem ante faciem tribulantis, hoc eſt, paruuli vrbis Hieruſalem captiui ducuntur in Babyloniam: qui autem eos captiuos aſportat, non præit ita, vt ab omnibus videatur, ſed retro, & à tergo pergit, id eſt, el que los lleua, no va adelante, que lo veã y lo deuiſen, ſino de tras dellos. Deſuerte que yuã preſos, y no veyan quien los lleuaua preſos. O quam ad viuũ in hoc repræſentata eſt cęcitas peccatorum, qui inſtar paruulorum ſe ſe in mille nænijs, ac rebus impertinentibus occupant, & hi miſerabiles ex paſsionibus, ſceleribus, atque affectionibus ſuis in æternam inferni con-

12 confusionem captiui dicuntur, & pergunt ante faciem tribulantis, ita vt oculos suos in his tyrannis, qui eos captiuos ducunt, non collocent, nec eorum tyrannides, aut grauia damna, quę ipsis met inferunt, considerent. Quando homo peccatum committit, illa affectione incitatus & obcęcatus suum damnum, & deformitatem non attendit, quousque postea ab illo separatus est: sicut virga illa Moysi Prophetę, quæ cum in manibus eius tenebatur, virga erat: dimissa autem è manibus, serpens erat qui horrore suo eum terrebat. Sic cum quis peccatum in manibus habet per executionem nō terretur ab eo, sed post quam in manibus eius non est, iam ei repręsentat quod est. Quo circa ante quam illud in manus sumas, quando diabolus te tentatione agitat, vt ipsum committas quantum malum sit, simile.

13 attentè animaduerte. Quis, obsecro, baiulus onerum est, qui si simile.
inuitetur vt onus aliquod in humeris portet, non quærat, & attendat quantum ponderis habeat, & quousque illud portaturus est, & quæ merces pro labore sibi tribuenda. O peccator attende, quod cum diabolus tentatione te incitat ad aliquod peccatum committendum, peccatum ipsum proculdubio pondus infinitum est, & quantum est ex se in anima tua in æternum durabit: præmium autem seu merces, quæ pro tanto pondere reportare debes, infernus est: sicut Beatus Apostolus testatur dicēs. Stipēdia peccati mors. Quo circa ne te sicut pauu Ad Rom. 6.
lum ratione carentem à Dæmone duci sinas; redi ad te ipsum, & à tanto malo resipisce, siquidem nunc per tempus licet misericordiam à Domino postulare. Attende quod sicut riuulus, Simile.

14 qui ex paruo fonte fluit, postea alijs riuulis, qui cum illo coniūguntur augmentatur, & quanto magis fluit, magis crescit quousque flumen magnum efficitur, recipit enim in se alios maiores riuulos, & etiam alia flumina. Sic peccator alia peccata peccatis addens, tandem maximus peccator efficitur. Vt igitur in tantum malum non prolabaris ex nunc remedium adhibere omni studio contende.

Peccator inuerecundus.

PEccatoris inuerecūdia, & insolentia regius vates optimè de Psalm. 50.
clarat: nā pro eo, quod nos legimus, Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, alia translatio habet. Inte solum peccaui, &

in ocu-

in oculis tuis emisi peccatum. Quibus verbis significatur peccatorem peccatum tanquam sagittam contra Deum à corde suo inuerecundè emittere. 15

Peccatoris cæcitas.

Exod. 9: IN libro Exodi dicitur. Extendit Moyses manum suam in cælum, & factæ sunt tenebræ horribiles in vniuersa terra Aegypti: tribus diebus nemo vidit fratrẽ suũ, nec mouit se de loco, in quo erat. En el lugar que los tomarõ las tinieblas, alli se quedarõ sin poder yr atras, ni adelante. Vbi significatum est, quod per totum tẽpus, quo cæcitas intellectus durauerit in homine, erit ipse in peccato perseueranter, nec pœnitentiam aget, id est estara de assiento en el peccado sin hazer penitẽcia. Vnde si quæras, quare aliqui perspatium vnius, vel duorum, aut trium mẽsium 16 aut etiam integri anni in peccato perseuerant? Quia in tenebris sunt, & tanquam cæci integre peccati malitiam, dãna, & omnes eius circunstãtias nõ cognoscũt, quas si cognoscerent, vtiq; ab

2. Reg. 12. eo exirent. Commisit Dauid grauissima duo peccata videlicet adulteriũ, & homicidium, & fuit in illis, nec pœnitentiam egit quousq; Propheta Nathã ad ipsum increpandũ eũ conuenit. Si quæreremus à Dauide, quando celebrẽ illum psalmũ: Miserere

Psal. 5. mei, composuit, quare nũc misericordiam à Deo postulabat, & non eã petebat, statim vt peccauit? Responderet vtiq;. Quia cæcus eram. Sic ipse in eodẽ psalmo insinuat dicens. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam: quasi dicat. Nũc ò Domine tempus est, vt mihi tuam misericordiam communi- 17 ces. Quare ante eam non postulabas? Quoniã, inquit, iniquitatem meam ego cognosco. Antea nõ cognoscebam peccati mei grauitatem, nunc autẽ sic, idcirco miserere mei Domine. Tempore Prophetæ Hieremiæ ad tantam cæcitatem Hebræi deuenere, vt cum maximi peccatores essent, se iustos reputabant, y ansi estauan de assiento en los peccados: ideo Dominus de illis non tantũ quia peccauerant, sed quoniã pœnitentiã non egerãt conqueritur dicens. Postquam populus meus peccauit attente

Hier. 8. considero & vehementer cupio, vt se corripiãt, & nemo quod bonũ est loquitur, nullus os suum ad Deũ lauddãum, & de proximo benedicendũ aperit. Omnes blasphemi sunt contra Deũ, & proximis suis iniuriam inerunt: &, quod prius est ac magis

dolen-

18 dolendum, nullus extat qui pœnitentiam agat super peccato. Omnes cæci sunt, & extra se ambulant, ac nullum conscientiæ remorsum habent. Nullus ad se reuertitur dicens. Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum, todos corren hazia don de los lleuã sus pasiones, quasi equus impetu vadens ad prẽliũ. O terribilem exaggerationẽ, quod rationalis homo ad tantam miseriam, deprauationem, & cæcitatem deueniat, vt ad vitia, & peccata atque ad infernum ita currere dicatur, quasi equus impetu vadens ad præliũ, hoc est velut equus furibundus quando prælium ingreditur. Et adiecit insuper. Miluus in cælo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierũt tempus aduentus sui. Miluus, qui per aerem volat, tempus obseruauit, quo oua parere, & pullos educere possit. Hirundo, & ci
19 conia tempus etiam obseruant, quo ab vna regione in aliam transuolare possint, vt sic speciem suã in multiplicatione conseruent. Populus autem meus non cognouit iudiciũ Domini. Bruta animãtia diuersitatẽ temporum secundũ naturalẽ instinctum obseruant, populus vero meus (ait Dominus) cum sint homines rationales, & cum à me tot beneficia acceperint, eisque tantum conducat, nihil se ipsos ad diem mortis, & ad diẽ rationis quo eos iuxta opera sua iudicaturus sum, præparare curant. Causa huius rei est cæcitas, & tenebræ, in quibus ambulãt. Ideo sequitur. Quomodo dicitis: sapientes sumus, & lex Domini nobiscum est, voluntatem Dei, & legem eius penetramus? Sed vere mendacium operatus est stylus mendax scribarum.
20 Confusi sunt sapientes verbum enim Domini proiecerunt, & sapientia nulla est in eis. Deus nos per infinitã misericordiam suam a tam perniciosis malis eripiat & non permittat, vt in tam obscuras tenebras incidamus, sed, si per fragilitatem humanam peccatum aliquod commiserimus, ipse nos illuminet, vt ab eo quam citissime exeamus.

PECCA-

PECCATORIS IMPETVS.

S. Chryſ. in libr. contra Gentiles.

PECCATOR, vt inquit Beatus Chryſoſtomus, niſi ſtatim in principio prohibeatur, tanto procurrit impetu, vt contineri nequeat, non ſecus quam ferocientes equi, qui fræno eiecto ſeſſore, & aſcenſore excuſſo, moleſti primum ſunt occurrentibus, deinde nullo obſtante ab excelſa petra ſe ſe præcipitant. Et idcirco animæ, ac ſalutis noſtræ inimicus ita in hãc potiſsimũ inſaniã agit, vt medicos repellat, quo deſtitutã à medicis ipſam grauioribus, & pluribus malis diuexet, ita enim, & corpore ægrotãtes quandiu ad ſe permittũt accedere medicos, aliquam adhuc ſpem ſalutis habent, vbi autẽ frenetici facti illos extrudunt, & dentibus mordent, nolentes à morbis liberari, tũ tandem incurabiliter laborãt, nõ quod ea ſit natura morbi, ſed quod ab his deſtituti ſunt qui eos à morbo liberare poſſunt.

Peccatoris cæcitas.

QVouſq; peruenire poſsit peccatorũ cæcitas, manifeſtatur, & oſtenditur ex cæcitate Hebrçorũ, quos cũ Dñs de ſacroſancto aduentu ſuo multis retro tẽporibus admonuiſſet, & per tot prophetas hortatus eſſet prenunciãs per eos opera, quę factu rus erat, ſicut ipſe per Oſeã Prophetã teſtatur dicẽs. Viſionem multiplicaui: vel vt alia litera habet: mihi effigies meas, hoc eſt, mis retratos per manus Prophetarũ. Yq̃ todo eſto no baſtaſſe para creer en el gran ceguedad fue por cierto. Aunq̃ Dios no los huuiera preuenido embiãdo delãte de ſi tãtas prophecias, y tãtos retratos de ſi miſmo: ſino q̃ huuiera venido de repente, y de improuiſo, baſtara ver ſus obras, y marauillas ſin otros teſtigos para ſer conocido por ellas. Hęc erant ſigna, quæ ſpõſa de ſponſo ſuo dabat inquiens. Manus eius tornatiles aureę plenę iacintis. Tornatiles ideſt manos mañoſas, y q̃ hazẽ todo lo q̃ quieren. Aun eſtãdo Chriſto N.R. eſcupido, coronado de eſpinas, açotado, y crucificado daua mueſtras de q̃ era Dios. Hoc voluit ſignificare Iſaias Propheta dicẽs. Quaſi abſconditus vultus eius: quę verba dixit poſtquã opprobria, & ignominias ipſius retulerat.

Oſe. 2.

Cant. 5.

Eſa. 53.

O myſte-

O myſterioſum verbum, & magna conſideratione dignum? Nõ
4 dixit, quod vultus eius erat omnino abſcõditus, ſed quaſi abſcõditus, ſignificans in hoc, que aun aquel abyſmo de affrentas, e injurias tan agenas de Dios, no pudieron acabar de aſcondelle, ſino que entre ellas ſe parecian ſus rayos diuinos.

Peccatoris audacia.

MAgna profecto audacia illius eſt, qui Deum vbique omnia contemplantem offendere nõ pertimeſcit. Et ex alia adeõ inſanus eſt, vt ſi ipſum offendere pertimeſcit ſine dubio ſit propter oculos hominum, quia videlicet timet ab hominibus videri. Hoc maxime ſentiebat Rex Dauid, maximeq; ſic feciſſe dolebat: atq; ita deplorans dicebat. Tibi ſoli peccaui, & malum coram te Pſalm. 50.
5 feci: quod perinde eſt, ac ſi diceret: Hoc ò Domine maxime ſentio, & deploro, quod te ſolum in peccato meo contempſerim, & te ſolum deſpexerim. Oculos famulorum meorum æſtimaui, ab illis me ipſum abſcondens: oculos etiam ipſius Vriæ à me offenſi æſtimaui, guardandome de ſu viſta por todas las vias que pude: oculos deniq; totius regni mei effugi: y aſsi hallo por mi cuenta que ſolos tus diuinos ojos fueron los que no eſtime, pues creyẽdo que me veyan, me atreui a ellos: y aſsi no hallo, que aya peccado por eſta razon contra otros ojos, ſino contra los tuyos, pues a todos los del mundo temi, y a todos tuue reſpecto ſino a ti. O quã multi hodie ſunt homines, qui ſolum oculos Dei offendere non timent, quantos ay que a ſolos los ojos de Dios ſon atreuidos, temiendo los ojos del eſclauo, y de la vil perſona por no perder la
6 honra. Thamar cum Amon frater eius ipſam violare vellet, ne tãtum facinus committeret, honorem mundi, & non oculos Dei omnia videntes, ei propoſuit, & obiecit: ac ita dixit. Noli frater 2. Reg. 13.
mi, noli opprimere me, nec enim hoc fas eſt in Iſrael, noli facere ſtultitiam hanc. Non ei dixit. Attende, obſecro, Deum eſſe, qui hoc deteſtando crimine offenditur, & qui nos videt. Aliter profecto honeſtiſsima, & caſtiſsima Suſanna oculos Dei æſtimauit, Daniel. 13.
quãdo obſecrantibus illis maledictis ſenibus, vt libidini ipſorum conſentiret, quia à nullo videri poterant, prudentiſsime ſic reſpondit. Sufficit mihi quod à Deo videar, atque ita potius volo in manus veſtras incidere, quam ſanctiſsimos eius oculos offendere.

PECCATORVM CONTVMACIA.

ADMIRABILI, ac diuina prorsus dicendi ratione peccatorum contumaciam, & insolentiam amplificat Propheta Zacharias, disertissimasque in oratione sua ascensiones facit, ex quibus eorum hominum progressum, qui Dei verba incipiũt repudiare, intelligamus, dicens. Et noluerunt attendere, & auerterunt scapulam recedentes: & aures suas aggrauauerunt, ne audirent: Et cor suum posuerunt vt adamantem, ne audirent legem, & verba, quæ misit Dominus exercituũ in spiritu suo sancto per manus prophetarum priorum. Noluerunt (inquit) attendere. Id est, res alias agebant cum eis Prophetæ loquebantur, non magnopere quæ dicebantur curantes, ita vt quamuis corpore loquentibus adessent præsentes, longè tamen mente aberant, quorum similes sunt, qui conciones quidem audiunt, nihil tamen minus attendunt, nihil minus cogitant, quam quæ à concionatoribus prædicantur. De quibus dicit Esaias, quod surdi sunt, & aures non habent. Quamuis enim aures habeant patefactas, quia nolunt attendere, surdi habentur: cui rei si non medeantur, cito ad alium longe deteriorem contumaciæ gradum perueniunt, vt non solum non attendant, sed etiam audire nolint. Quem gradum Propheta sanctus declarat dicens. Auerterunt scapulam recedentes. Iniquum est, non attendere animum ad recta monentem, sed longe iniquius nolle talem virum audire, fugere Prophetam, & concionatorem monentem, nec velle interesse orationi de lege Dei differenti: quos imitantur, qui nunquam concionibus adesse volunt, quos tam difficile est, fructum vllum pietatis ferre, quam hortos, qui non sunt irrigui. Tam difficile suorum Peccatorum ægritudines curabunt, quam ægroti periculoso morbo laborantes, si medicos omnes respuant. De quibus dicit Oseas. Sicut vacca lasciuiens declinauit Israel. Id est, quæ subterfugit eum, qui ei iugum imponere conatur. Quare vere isti vocantur rebelles, & indomiti. Est & alius pertinaciæ gradus his duobus deterior. Nam licet sit improborum

Zacha. 7:

Esai 42.

simile.

Osæ. 4.

fugere

fugere eum, qui de doctrina Dei verba facit: magis tamē impro
4 bum est non solum fugere, sed insequentis voci aures claudere, ac plane nolle scire legem Dei, quos sanctus Propheta descri bit dicens. Et aures suas aggrauauerunt, ne audirent. Scelus qui dem detestabile. Hanc vocant Theologi ignorantiam affectatam, ideſt, quæsitam, qua vult peccator ignorare, & erudiri recusat: quā merito dicunt crimē ex se natū longe deterius facere. Istiusmodi homines Dauid comparat aspidi surdæ obturanti aures suas: qui vere sunt nefarij, & profligatissimi homines, & ad omne facinus immane proiecti. Huiusmodi homines impie Actuum. 7. interfecerūt protomartyrem Stephanum. De illis enim dicitur quod differente sancto viro de Christo Iesu vero saluatore mū di, obturauerunt aures suas: & impetum fecerunt vnanimiter
5 in eum. Sed sunt alij longe detestabiliores omnibus ijs qui non solū verbis, sed neq; verberibus corrigi à Deo possunt. Quāuis deniq; omnē lapidē (vt dicitur) in illis suadendis moueas, citius marmor dicendo confringas, quam illis quidquam persuadeas. De quibus S. Zacharias dicit. Cor suum posuerunt vt adamantem. Vt enim adamas nulla re mollitur; ita isti neque sermonibus vllis nec plagis, neque beneficijs inofficio retineri possunt. Hi Pharaonem illum incredibili contumacia, & petulantia insignem sequuntur, qui tot tamque extremis, pestiferisque plagis, nunquam fuit commotus, sed corde tam stupido fuit, vt Deo posse resistere putauerit. Contumacia igitur à parum attenta consideratione doctrinæ, & præceptorum Dei incipiens extrema fit, cum nullis plagis, nullis verberibus, nulla denique
6 vi homo adducitur, vt Dei iussis obediat: ex suisque gradibus (quos sapientissimè diuinus vates hoc loco ponit) quantum quisque in ea profecerit, intelliget. Auget etiam scelus contumaciæ Iudæorum illorum ex adiunctis verbi Dei, quod inquā, non fuerit ab hominibus, sed à Deo, cui omnes audientes esse debemus, nam extremæ dementiæ est ei non obedire, qui omni potens est, & pater misericordiarum.

Verba vero, quę nomine Dei sāctus Propheta eis proposuerat, quæ noluerūt audire, hæc sunt: Iudiciū verū iudicate: & misericordiā, & miserationes facite vnusquisq; cū fratre suo. Et viduā & pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari: & malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. His tamen

verbis operæprecium est animaduertere, quomodo duabus virtutibus, iustitia, atq; misericordia erga proximos, vniuersam legē sanctus vates cōprehendit: de pietate vero, & religione erga Deū nullam mentionem facit. Nam fieri non potest, vt qui erga proximos bonus sit, erga Deum sit iniquus. Talem enim virū Deus sibi conciliabit: & quamuis de Deo nihil audiuerit, ipse ei sui notitiam præbebit. Ita Salomon in Prouerbijs totam officij vim his duabus partibus amplexus est dicens. Qui sequitur iustitiam, & misericordiam inueniet vitam, iustitiam, & gloriam. Et Beatus Paulus idipsum disertissime probat. Qui diligit (inquiens) proximum, legem impleuit. Nam non adulterabis, non occides, &c. Et si quod est aliud mandatum in hoc verbo instauratur. Diliges proximum tuum, sicut te ipsum. Plenitudo ergo legis est dilectio. Ergo dilectio, & charitas erga proximum, iustitiam, & misericordiam, complectitur. Quare magno studio his duabus virtutibus operam dare debemus: in quibus docendis, monendis, suadendis, tota ferè sacrosancta scriptura versatur. Nemo mihi vnquam probabit Deum ab eo diligi, qui proximum quem nobis ipse ita commendat, non diligat. Sed nulla maior harum virtutum commēdatio commemorari potest, quam quod Deus summam faciens hoc loco omnium sermonum, orationum, narrationum, rerum deniq; omnium, quas populo per Prophetas, & sanctos viros suos nuntiari voluit, has tantum virtutes subducat. Sed quam bene populus ille rebellis his duobus iusis obtemperauerit, atque hæc duo breuissima præcepta tenuerit, declarat mox (vt iam diximus) Propheta, dum ait. Et noluerunt attendere, & auerterunt scapulam recedentes, &c. Quod etiam proh dolor, apud multos ex Christianis quotidie contingit.

Prouerb. 21.

Ad Roma. 13.

7

8

9

Peccatoris insensibilitas.

B. Chrysost. homil. 2. sup. Psal. 50.

SVper illa verba Psalmi. Peccatum meum contra me est semper, inquit Beatus Chrysostomus. Dauid hizo dos medallas, o retratos en su imaginacion: La vna del adulterio de Bersabe, y la otra del homicidio de Vrias. Las quales traxo siempre guardadas en el seno de su coraçon, haziendo en cada pūto memoria dellas para llorarlas. Si igitur hic sanctus Rex hoc faciebat pro peccatis, quæ sibi iam dimissa esse sciebat, quanto maiori ratione tu ò peccator idem facere poteris, siquidem certissime scis te

pec-

10 peccata commisisse,& nescis,an tibi dimissa sint? Ne igitur similis efficiaris illis,qui cum peccatum suũ ad pedes confessoris male prolatũ,& absq; cordis contritione proiecerint, statim illius obliuiscuntur,ac si nunquam ipsum commisissent. Non parum perpendendum est,quod maledictus Propheta Balaam in nullã admirationem raptus fuerit,cum videret asinam sibi loquentẽ quãdo pergebat ad maledicendum populum Israeliticum. Y que no pasmasse viendo vna cosa tan extraordinaria, y vna tan terrible monstruosidad? Cuius rei rationem reddens Nicolaus Lyranus inquit. Que presupuesto segũ sant Augustin que este era vn gran magico,y hechizero,como tenia vso ordinario de ver semejantes monstruos por esso ya no le espantauan. Hæc igitur est ratio ob quam grauissima, & monstruosa peccata non deterrent ali- Numero.22.
11 quos,porque andan entre ellos comunmente.

Peccatoris gaudij breuitas.

GAudium hypocritæ ad instar puncti,inquit B. Iob. O deplorãdam stultitiam,ad punctum,& momentem gaudet peccator,peccato consentiendo falsa lætitia,& perpetuis se addicit cruciatibus! Beatus Antoninus prima parte narrat, quod Decio imperante,cuidam eius procõsuli in ciuitate Troade oblati sunt tres homines Christum colentes, Andreas, Paulus, & Nicomachus, qui,cũ Christiani se esse libere profiterẽtur,iussit proconsul Nicomachum torqueri,cumq; nimiũ torqueretur, & iam prope esset, vt emitteret spiritum,exclamauit dicens. Ego nunquã Christia- Iob.20. B. Antonin. 1.p.tit.7.c.7. §.7.
12 nus fui,quid me adeò dure torquetis? ego dæmonibus sacrificium offeram,nolite torquere me: tunc cito deponi iussus cum dijs sacrificasset à dæmonio arreptus est, & elisus in terram comedens linguam suã dentibus expirauit,& in æternũ damnatus est. Puella autẽ quædã tali spectaculo adstãs nomine Dionysia decem,& septem annorũ,cum tam horrendũ factũ vidisset exclamauit voce magna dicens. O te infœliciſsimũ hominũ, qui propter vnius horæ spatium in quo noluisti Christi amore tormenta pati, perpetuã, & inenarrabilem pœnam tibi adquisisti. Interrogata autẽ an esset christiana,siquidẽ talia ausa est dicere? Christiana sum,inquit: & ideo hunc infœlicem plango,qui noluit per modicũ tempus tormenta tolerare,vt perpetuam requiẽ inueniret. Quæ bene dicta Dionysia, dum audiret Paulum, & Andreã flagellis cæsos

per pedes extra ciuitatem, vt lapidarentur, extractos, de manibus custodũ euadens cucurrit ad eos, iactauitq; se super eorũ corpora dicẽs. Cõcidar, & ego vobiscũ beati famuli Dei, ne abhac colluctatione vestra inueniar aliena, & sic gladio interfecta fuit per modicũ tẽpus, & perpetuo cũ Christo regnat. Veni modo ad homines nostri tẽporis, ô Dionysia iuuencula sancta, argue & increpa non vnum Nicomachum, sed innumeros peccatores, qui nolunt ad horam non grauia tormenta, sed tentationẽ leuem perferre, quin statim dicant dęmoni. Noli me torquere hac tentatione, depone me ab illa, ego faciam quod vis, ac si non essem Christianus. Et licet hoc non dicant verbo, dicunt tamen opere, & consensu. Veni ergo, obsecro, Dionysia benedicta exclamans voce magna, veni de cælo, & præterrere fac talem peccatorem antequam perdurãs in suo detestãdo opere à dęmone arreptus comedat linguã suam nõ confitendo in tempore opportuno, & expiret à vita, & in terram illisus mancipetur æterno carceri. 13 14

Peccatoris infœlicitas.

Eccles. 2. IN fœlicem statum peccatoris declarant illa verba Ecclesiastici, Homini bono dedit Deus sapientiã, & scientiam, & lætitiã peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluam, vt addat, & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo. Ex ijs patet quanto sit iocundior piorũ, quam improborum vita. Quod Cicero etiam intellexit, dum ait. Conscientia bene actæ vitæ, multorum, benefactorum recordatio iocundissima est. Et Eliphaz amicus Iob loquens de peccatoribus inquit. Vidi eos, qui operantur iniquitatẽ, & seminant dolores, & metunt eos flante Deo perijsse, & spiritu irę eius fuisse consumptos. Quæ verba Chaldæus refert ad grauissimum illud diuinæ iustitiæ exemplũ temporibus Noe. Cũ grauis Cataclysmus, totũ deleuit orbẽ: more autẽ illius gentis venustissima metaphora explicat, & grauissima supplicia, quę dedere improbi propter peccatum, & illorum diligentiam, & studium in patrandis sceleribus, & in omni voluptatũ genere se explẽdo. Iob. 4. 15 e. Genes. Simile. Sumitur autem metaphora à re rustica ab aratione videlicet, & messe. Nemo, vt arbitror, ignorat quanta diligentia agricolæ pingues campos soleant proscindere tempore iam incalescente, cum omnes herbas ediderint, neq; adhuc earũ maturauerint semina: sed & pluribus iterationibus, cum seminandum est, terra resoluitur,

16 tur, vt nullam vel exiguã desideret occasionẽ: quanta etiam diligentia obseruant seminandi tẽpora, & modos, & quale solũ cuiq; legumini conueniat, cæteraq; id genus, quæ longum esset recensere. Quibus pulcherrime profecto impiorum hominũ studium exprimitur, & certissima quædã imago nostris oculis obijcitur contemplanda eorum, qui ardentissimo desiderio omnibus se vitijs addixere. Nam primo summa diligentia patrandi peccatũ, & obseruatio illa circa genus peccati, vnde maiores voluptates, & oblectamenta erumpere possint. Deinde ipsa iteratio scelerum, vt de aratione diximus, atq; his similia, quantopere cum ipsa aratione, & semente cõueniant, nemo est, qui ignoret. Hinc diuina philosophia, & iustis hominibus, & impijs arationem tribuit, & sementem, & messem: vt apud B. Paulum in Epistola ad Galatas. Ad Galat. 6.

17 Quæ seminauerit homo, hęc & metet. Merito autẽ humana vita arationi, & semẽti comparatur. Nam vel ex hac parte piorũ, atq; impiorũ vita cũ aratione, atq; semente conuenit, quod vtiq;, vt agricolæ solent, non statim vel ab operibus impietatis, vel à virtutum studio suscipiunt, aut præmia, aut supplicia. Sed quẽadmodum agricolæ ante maturas segetes, postquã grana eõmiserunt sulcis, antequã torreantur vaporibus æstiui sideris, nullos ex semente ipsa, & aratione accipiunt fructus, nõ secus, & impij, & iusti homines, antea quã vel egregia opera, vel scelera ipsa matureſcant, accedente morte, & ad caput instãte, neq; iustis afficiũtur doloribus, neq; glorioſis præmijs cohonestãtur. Et quẽadmodũ in aratione, & semẽte granis in terrã cõiectis tota seges inter glebas ipsas occulta manet, & quãuis suo tẽpore sata erũpãt in herbas, &

18 grana adhuc tenera sint vaginis recõdita, fructus tamẽ semper occultimanẽt, & fide tantũ concipiũtur, & spe quadã colligẽdi fructus: sic de præmijs iustorũ, & impiorũ supplicijs reputandũ est. Hinc B. Ioan. in sua Canonica inquit. Nondũ apparuit q̃ erimus. 1. Ioan. 3. ca.

Peccator cæcus est.

PEccator cæcus est, claudit enim diabolus eius oculos, ne suam perniciẽ intueatur. Vt enim fur nocturnus domũ spoliaturus, similia statim extinguit lucernã: & lupus nocte, aut saltim tempore obscuro irruit in gregem, & in aquam turbulentam piscator mittit retia, quoniam tunc eam pisces non vident. Sic diabolus intellectum hominum tenebris circunfundit ne suum exitium

Psalm. 142. conſiderantes caueant,& diabolicas inſidias declinent. Hoc in- 19
telligebat,qui ait. Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſæcu
li. Ac ſi diceret. Meum intellectum dæmon caligine inuoluit,
& me in tenebris poſuit, vbi iacent omnes flagitioſi ſæculum
amantes,quos ego mortuos ſæculi appello.

B. Machar. hom. 28. Beatus Macharius homilia quadã ait. Veluti domus niſi dñm
inhabitantẽ habeat, tenebroſa,vilis,& probroſa redditur,& im
pletur ſordibus, atq; ſtercoribus: ad eundẽ quoq́,modũ anima,
similo quæ nõ habet in ſe dñm ſuũ cũ angelis exultantẽ,tenebris pec-
cati, affectionũ turpitudine, & omnimoda ignominia repletur.
Væ viæ,in qua nemo ambulat, nec auditur in ea vox hominis,
quia receptaculum eſt beſtiarum. Væ animæ, cum in ea non
incedit dñs:vt ex ea excutiat voce ſua ſpirituales beſtias nequi
tiæ:væ terræ cũ nõ habuerit colonũ,qui exerceat illam. Væ na- 20
ui gubernatore carẽti,quoniã à fluctibus,& tẽpeſtate maris agi-
tata perit. Væ animæ cũ verũ gubernatorẽ Chriſtũ in ſe nõ ha-
buerit,quoniã in acerbiſsimo mari tenebrarũ verſatur,&ex pro
cellis affectionũ fluctuãs, & à ſpiritibus nequiſsimis,velut tẽpe
ſtate iactata, tandẽ conſequetur interitũ. Væ animæ, cum non
habuerit Chriſtum,qui accuratẽ excolat illam,vt bonos fructus
ſpiritus referre valeat, quia cum ſit deſerta,ſpinis,ac tribulis re-
ferta,tandem exuſtionem ignis pro fructu decerpit.

Filiæ Loth patrem prius inebriarunt, vt in deteſtabile illud
ſtuprum præcipitarent,in quod vir iuſtus nullo modo ſobrius
incidiſſet. Hoc ergo aſtu dæmõ nititur prius,mentes hominum
mundi amore inebriare, & modis omnibus excæcare: quo nos
in lethale peccatum præcipitet. Aliter enim nemo, qui apertos 21
oculos haberet, quibus deteſtabilem, & horrendam peccati de-
formitatem videret, in illud facile incideret. Verè enim de eo di
ci poteſt. Omnis,qui viderit te reſiliet à te.

Peccator.

Geneſis. 4. GRauius & peccat, & puniendus eſt, qui alieni ſceleris ſup-
plicio non eruditur. Vnde ſunt illa verba Lamech. Quoniã
occidi virũ in vulnus meũ,& adoleſcentulũ in liuorem meum,
ſeptuplum vltio dabitur de Cain: de Lameth verò ſeptuagies
ſepties. Cum enim Lamech arma ferrea primus excogitaſſet,
vxoreſq; eius propter hoc diuinã vindictam pertimeſcerẽt, ille
inno-

22 innocẽtia ſua ſe tuetur dicẽs. Quoniã occidi virũ invulnus meũ: &c. Pro quo alij legũt. Si occidi virũ invulnus meũ: dictio autẽ, ſi, vim habet apud Hebræos negandi, vt ibi: Si introibunt in re quiẽ meã. Vult itaq; dicere. Non eſt cur de mea ſalute ſolicitæ ſi tis, nõ ego more Cain cuiquã manus intuli. Quod ſi facerẽ, illius ſcelere cõſpecto, dignꝰ erã, qui lõge grauius, & acerbius punirer.

Peccator obſtinatus.

VÆ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequã, filijs ſceleratis: inquit Propheta Eſaias. Quid, ô ſancte Pro- Eſai. 1.
pheta fecerũt homines iſti, quibus, væ minaris? Dereliquerunt dñm peccatis ſuis, blaſphemauerũt ſanctũ Iſrael: abalienati ſũt retrorſum. licet hæc particula vç, in ſacra ſcriptura ambigua ſit,
23 quia, vt ait Adamus ſuper hũc locũ, vt ex Hebræo patet, interdũ dolẽtis eſt, & interdũ cõminantis æternã dãnationẽ. Hic tamẽ tanquã textui magis conſonũ cõminantis eſt, & eſt hæc congeries rhetorica, qua ſignificat ſanctus vir gentẽ vehementer peccatricẽ, omniq; flagitiorũ genere plenã. Super quo, inquit, percutiã vos vltra, addẽtes præuaricationẽ? Ex hoc teſtimonio (ait B. Hieronymus) diſcimus dñm delinquentes percutere, nõ intendens eos tantũ affligere, ſed vt afflictos corrigat, atq; emendet vt ipſa afflictio non tantum pœna ſit, ſed medicina, & cauſa emendæ. Super quo percutiã vos, ô homines miſeri, vltra adden tes præuaricationẽ. Duplicẽ ſenſum vtriũq; ſatis conuenientem
24 hic textus recipit: primũ. Non inuenio, quã plagis veſtris poſſim adhibere medicinã, quia etiã ſi ego Deus omnipotens ſufficiens remediũ habeã, & medicamen, tamẽ opus eſt, ex parte infirmi, vt aliqua pars ſana ſit, quę emplaſtra accipiat, & venę ſciſſionẽ: tamen omnia mẽbra veſtra, & omnes ſenſus veſtri, & potentiæ vulnerũ plenæ ſunt, nullã partẽ corporis veſtri, imo & animæ ſanã reperio, quæ nõ ſit peccato percuſſa: ſuper quo ergo membro, aut animæ veſtræ potentia percutiã vos, quod ſanum ſit, & medicamentũ ſentiat, atq; recipiat? O lamẽtanda nimis miſeria. & vtinã populo Chriſtiano non cõueniret hæc expoſitio! Super quo mẽbro tuo populo Chriſtiane quod bonũ operetur, vt decet, & ſentiat flagella mea in his calamitoſis tẽporibus miſſa, percutiãte. Quis eſt, qui valde iniuriã meã agnoſcat, & agnitã plangat & omnes ad lamenta inuitet? Vel certè hoc modo

Adamus ſuper hunc locum.

B. Hiero. ſuper Eſai.

poteſt intelligi: ſuper quo percutiam te populo meus? Quia nul- 25
las inuenio plagas, & correptiones, quibus tuã frangã duritiã, &
obſtinationẽ emolliã? Quia quanto tormenta, & flagella contra
te maiora ſunt à me miſſa, tãto magis increſcit in te impietas. Aut
ſuper quo percutiam vos, & medicamina vulneribus veſtris ap
ponere quid proderit, ſi vltra additis præuaricationem, & à malis
Simile. veſtris non quieſcitis, & agere peruerſe non deſinitis? Impoſsibi-
le eſt naturaliter, vt chirurgus, quamuis peritiſsimis vulneri medi
camen, quod ſalutem conferat, adhibere poſsit, quandiu ſanguis
non reſtinguitur. Ita nunquam peccator ad ſanitatem deuenict,
niſi peccare deſiſtat. Perpendendum eſt etiam hic ſanctum Pro-
phetam non dicere Deũ peccatores dereliquiſſe, ſed dereliquerũt
Pſalm. 71. Dominũ. Sic etiam regius Propheta inquit. Qui ſe elongant à te,
peribunt. Non enim ait. A quibus tu Dñe elongaris, peribũt, nã 26
ſicut anima nunquam deſinit corpus, niſi ex defectu corporis, vt
Simile. puta propter infirmitatem, ſenium, vel illationẽ paſsionis ab ex-
tra: ſic & Deus animam non deſerit, niſi propter defectum ipſius
animæ. Qualis autem peccator abſq; Deo remaneat, declarat B.
Auguſtinus in meditationibus dicens. Verbum Dei dicit: Ego
Petr. Rauen. ſer. 5. de filio Prodigo. ſum via, veritas, & vita, ſeparari ergo à verbo eſt eſſe ſine via, ſine
veritate, ſine vita. Huic concordat etiam ſententia Petri Rauenæ
ſermone de filio prodigo dicentis. Sicut domino qui ſe iungit,
vnus ſpiritus eſt: ita qui ſe iungit diabolo, dæmon eſt.

Peccatoris pœna.

QVemadmodum Perillus Atheniẽſis faber, qui vt Phalaridi
tyranno gratus eſſet, taurũ illi æneum donauit, vbi incluſi ho 27
mines nouo tormento cruciarentur, ſuo perijt inuento, vt ait Pli-
Plin. lib. 34. Sabellicus li. 10. exẽplorũ nius, & refert Sabellicus libro exemplorũ. Nam iuſſu impij tyrã-
ni in machina illa incluſus, quam fabrefecerat, vt immaniſsimi
Phalaris aures delectaret humanis lamentis, & cruciatibus, ipſe
primus pœnam illã expertus eſt: & tam elaboratum opus ſui ip-
ſius imbuit ſupplicio: ſic immane conſilium in authoris caput re
Pſal. 7. dundare ſolet aliquãdo. Et, vt ait Dauid, lacũ aperuit, & effodit eũ,
& incidit in foueã, quam fecit. Conuertetur dolor eius in caput
eius, & in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet. Peccatoris etiã
Pſa. 118 pœnam manifeſtat idem regius vates. Nam pro eo, quod nos le-
gimus. Spreuiſtis omnes diſcedentes à iudicijs tuis alij ex Hebræo

legunt

28 legunt. Calcasti omnes errantes à iudicijs tuis. Alij autē ex Græco legunt. Ad nihilū redēgisti omnes discedentes à iudicijs tuis. Patet etiam hoc: nam statim ait, sanctus Propheta. Prævaricantes reputaui omnes peccatores terræ: pro quo B. Hierony. ex Hebræo vertit. Velut scoriam reputasti omnes peccatores terræ. De qua scoria ait idem Dominus per Esaiam. Decoquam ad purum scoriam tuam, auferam omne stānum tuum, hoc est, impios delebo, vt iustorum putitas quasi victrix appareat: Esai. 1

Peccatoris pœna.

PEccatoris pœna æterna erit in inferno: quia (vt inquit B. Gregorius) iniqui ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt, nam voluissent vtiq; sine fine viuere, vt potuissent sine fi- B. Grego. li. 4. Dialog.

29 ne peccare. Ostendunt enim, quia in peccato semper viuere cupiunt, quia nunquā desinunt peccare, dum viuunt. Ergo iustum est, vt sine fine puniantur, qui sine fine peccare voluerunt. Temporalis vero pœna miseri peccatoris, qua resipiscat, ne in illā æternam incidat, perpenditur optime ab eodē Beatissimo Gregorio in suo libro Moralium vbi ait. Peccatoris mens tanto altius tenebrescit, quāto nec damnum suæ cęcitatis intelligit. Vnde fit diuino munere, vt flagella oculos delinquentis aperiāt, quos inter vitia securitas cæcabat. Hinc B. Paulus ait. Cum iudicamur autem à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo dānemur. Ex quibus verbis intelligimus in maximo periculo versati eos, quibus (dum male viuunt) omnia secunda, & læta succedunt. Quia, cum Deus nil abire patiatur impunitum, si in hac vita non corripiun- B. Greg. li. 6. mora. c. 7. 1. ad Cor. 11.

30 tur ad futura mala reseruantur: cum hic, vel ibi iudicia Dei exercēda sint, & ne verbū quidem otiosum supplicio suo vacare debeat. De his autem per Prophetā regium sic dicitur. Cum exorti fuerint peccatores sicut fœnū, & apparuerint omnes, qui operantur iniquitatē, vt intereant in sæculum sæculi. Itaq; in hoc sæculo florent, sicut fœnū: in futuro perpetuo marcescēt. Altissimus (ait Ecclesiasticus) est patiēs redditor. Deus enim peccātes expectat, & benignitate sua eos ad pœnitentiā adducere nititur, & pœnis interdū mitioribus excitat, quos, nisi resipiscant, acrioribus pulsat remedijs, ac tandem si obfirmato animo restiterint, extremis punit supplicijs. Sic Pharaonem primū verbis aggreditur, deinde culices in eum immittit, ex inde muscas, quarto ranas, quinto Psal. 91 Ecclesiast. 5.

loci-

locuſtas omnia deuorantes, ſexto grandinem omnia demolientem. Deinde acrius ſæuiens primogenita omnia interſecit, ac poſtremo ipſos aquis obruit, & æterno ſupplicio mactauit. Hinc ait Pſalmus. Deus iudex iuſtus, fortis, & longanimis, nunquid iraſcetur per ſingulos dies? Niſi conuerſi fueritis gladium ſuũ vibrauit, arcum ſuum tetendit, & parauit illum, & in eo parauit vaſa mortis. Vt adhoc extremum malũ Hebræi non venirent, conquerebatur dominus per Prophetam Amos poſt multas plagas eis fruſtra illatas, tandem ait. Facti eſtis, velut torris raptus de incendio, & nec ſic reuerſi eſtis ad me. Item per Hieremiam Prophetã Dominus inquit. Loquar aduerſus gentẽ, & regnũ, vt eradicem, & deſtruã illud ſi pœnitentiã egerit gens illa à malo ſuo, quod loquutus ſum aduerſus illã, agã & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitaui, vt facerem ei, & ſubito loquar de gente, & de regno, vt ædificẽ, & plantem illud.

Pſalm. 7. Amos. 4. Hiere. 18. 31 32

Peccatoris pœna.

B. Auguſt. li. 1. confeſ. Beatus Auguſtinus in ſuis confeſsionibus inquit. Iuſsiſti Dñe, & verè ſic eſt, vt pœna ſibi ipſi ſit omnis inordinatus animus.

B. Iſidor. in Symbo. Beatus Iſidorus im Symbolo ait. Omnia fugere poterit homo præter cor ſuum: non enim poteſt à ſe quiſquam recedere, quocunq; enim abierit, reatus ſui conſcientia illum non derelinquet.

Interrogatus Socrates, qui ſine perturbatione viuerent. Qui inquit, nihil ſibi conſciunt mali.

Pſal. 7. Regius vates in Pſalmo loquens de peccatore inquit. Conuertetur dolor eius in caput eius & in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet. Cicero ait. Magna eſt vis conſcientiæ in vtramq; partem, vt neq; timeant, qui nihil commiſerunt: & pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccauerunt.

Cicero pro Milone. 33

Quod improbis omnia in malum cedant declarat Eccleſiaſticus his verbis. Væ vobis viri impij, qui dereliquiſtis legem altiſſimi, & ſi nati fueritis, in maledictione naſcemini, ſi mortui eritis, in maledictione erit pax veſtra.

Eccleſiaſt. 41

Hiere. 12. Per Hieremiam Prophetã Dominus de peccatorũ punitione magnã ponderationem protulit dicens. Dedi dilectam animam meã in manu inimicorum. Pro quo alij verterunt. Dedi dilectionẽ animę meę in manus inimicorum meorum. Appellat hic Dñs populũ, quo dilectionis ſuæ vim erga illum deſignet dilectionem

animæ

34 animæ suæ. Ea tamen est peccati malitia, vt hanc adeo dilectam animam Chaldęorum manibus diripiendam, affligendam, ac penitus delendã tradiderit, ac postremo dæmonibus perpetuo in gehenna cruciandã. Beatus Chrysostomus in quadã homilia in quit. Quẽadmodũ si apud barbaros detineretur seruus quispiã rex, & illi barbari ad maioris seruitutis indiciũ, neq; purpuram, neque diadema auferant, sed cum illis insignibus, & aquas referre, & coquere, & alia inferre ministeria iubeant, ad maiorem, & sui honorem, & ignominiã illius: ita barbaris omnibus immanius vitia ista imminent nobis: nam qui ista contemnit, barbaros quoque irridebit: qui vero succumbit, longe diriora ab his, quam à barbaris patietur. Quippe barbari, cũ pręualent viribus, concidunt corpus. Hæc vero animã cruciant, & omni ex parte
35 dilaniant. Et miseranda quidem res est, vt Reges, & nobiles purpura, & auro induti his vilibus barbaris inseruiant.

Chryſ. 18. in ad Timo.

simile.

Beatus Augustinus super Psalmos inquit. Sicut vua acerba dentibus vexatio est, & fumus oculis, ita iniquitas vtẽtibus ea. Quomodo qui manducat ore corporis vuas acerbas, & obstupescũt dẽtes eius, minus idoneus fit ad manducandũ panẽ, & remanet illi laudare quod videt, & manducare non posse. Sic & qui iniquitate vsus est, & pastus peccatis in corde, incipit non posse manducare panem, laudat verbum Dei, & non facit. Vnde hoc facit, quia cũ cæperit facere, laborat, quomodo sentimus labore dentium post vuas acerbas, cum cæperimus panem manducare. Sed quid faciunt illi, quibus obstupuerunt dẽtes. Temperant se aliquantulum ab vuis acerbis, & redeunt dentes ad stabilitatem suã, & incidunt panẽ. Sic & nos laudemus iustitiam.
36 Sed si volumus manducare iustitiam, temperemus nos ab iniquitatibus, & nascetur in corde non solum delectatio laudandi iustitiam, sed etiam facultas manducandi illam.

B. Augusti. in Psalm. 48.

simile.

Idem sanctissimus doctor ait. Tanquam si quispiam venenicalicem præparet alicui, & oblitus bibat: & tanquam si foueã quisquam fodiat, inquam quisque inimicus eius in tenebris incidat, & ille oblitus quod foderat, ambulans ea via, prius illuc cadat: ita credite, ita certi estote, videte, & prospicite, quia nemo malus non sibi proprius nocet. Sic enim esse putate malitiam, quomodo ignem. Incendere vis aliquid aliud, illud quod admoues prius ardet: nisi ardeat, non incendit, facula est, hanc faculam apponis.

Idem. in Pſ. 130.

simile.

apponis, vt aliquid incendat. Nunquid non ipsa facula quam ap- 37
ponis, propior ardet, vt aliquid possit incendere? Malitia autem
procedit ex te, & quē prius vastat, nisi te? Quo profundit ramum,
lędit: vbi radicē habet, non lędit? Equidē dico, quod malitia tua, vt
alteri nō noceat fieri potest, vt autē tibi nō noceat fieri nō potest.

Peccati pœna.

BEatus Chrysostomus super Genesim perpendit, quod sæpe
numero Deus permittit, vt ille, qui de suis proprijs peccatis
veram pœnitentiā non agit, pro peccatis falso ei impōsitis punia
tur, sicut afflicti fuerūt, & vexati fratres Ioseph in Ægypto quā-
do eis falsa crimina fuerunt imposita ab Ægyptijs dicentibus illos
Gene. 42. speculatores, ac latrones esse. Ipsi autem intelligentes hoc iusto
Dei iudicio sibi fuisse impositum dixerunt. Merito hæc patimur, 38
quia peccauimus in fratrem nostrum idcirco venit super nos ista
tribulatio. Quod perinde est, ac si dicerent. Iure optimo pro his
falsis criminibus nobis impositis labores, & molestias patimur,
quia revera contra fratrem nostrum Ioseph grauiter deliquimus,
atque ita iusto Dei iudicio pro his, quæ non fecimus, patimur,
quoniam noluimus pati, nec pœnitentiam agere pro his, quę rea-
liter egimus.

Pœna etiam est, qua Deus peccatores punit, quod ipsi oppor
tunitatem, & tempus, & locum ad delinquendum, & ad scelera
sua cōmittenda inueniant, & quod nullus sit, qui eos peccare pro
hibeat, sicut nefario, ac maledicto Cain contigit, quando innocen
Genes. 4. tem fratrem suum Abel interfecit: ait enim sacer textus. Cum
essent in agro consurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & 39
interfecit illum. Ibi eum necauit, vbi nullus fuit, qui mortem ip-
sius prohibere posset. O miser peccator, quam deceptus viuis
cum cogitas, te magnum inuenisse thesaurum, cum opportu-
nitatem inuenis, qua malam intentionem, & deprauatum pro-
positum offendendi Deum executioni mandes: at ipsemet
Deus cum tuamet voluntate te ipsum punit, tu autem id non in-
telligis.

Peccati pœnæ maxima ponderatio.

2. Reg. 24. QVam seuerus punitor scelerum Deus sit, apparet in vltione,
quam de peccato Dauidis sumpsit, cum enim Dauid se
poten-

40 potentiſsimum Regem cerneret, in ſuperbiam elatus numerare
fecit populum: propter quod iratus Dominus contra illum per-
cuſsit ex populo ſeptuaginta millia viros peſte, & quod plus
graue videtur, eximiumque iræ Dei iudicium, quod cum per
Prophetam Gad illi optio daretur an vellet per ſpatium ſeptem
annorum regnum ſuum fame vexari, aut quod tribus menſibus
fugeret aduerſarios, aut quod tribus diebus ſæuiret peſtis in vni-
uerſa terra ſua. Reſpondit, &, vt ſacra narrat ſcriptura, di-
xit. Coarctor nimis, ſed melius eſt mihi, vt incidam in ma-
nus Domini (multæ enim miſericordiæ eius ſunt,) quam in
manus hominum. Adeò fidebat in Deo, quod ſe totum in
manus eius dimiſit de tanta clementia confiſus, quod regale, no-
biliſsimumque Dei omnipotentis pectus quaſi obligare vide-
41 batur ad veniam, & nihilominus tam ſeueram vindictam
ſumpſit, immiſit etenim Dominus peſtilentiam in Iſrael de ma-
ne vſque ad tempus præfinitum. Hoc loco tempus præfini-
tum non ſignificat vſque ad finem illorum trium dierum,
quibus Dominus peſtem duraturam eſſe prædixerat: nam
licet tribus diebus minatus fuerat, ſe permiſſurum eſſe, vt pe-
ſtis in Iſrael graſſaretur, eius tamen miſericordia illos prop-
ter Dauidis cognitionem, orationem, & ſacrificium abbreuia-
uit, atque ita veſpertino tempore hora videlicet ſacrificij ceſſa-
uit angelus à percuſsione. Id enim eſt tempus præfinitum,
quo Deus miſericordias ſuas diffundere ſolet, quando ſcili-
cet homines culpas ſuas, & crimina cognoſcunt, atque ab ip-
ſo ſummo Deo miſericordiam expoſtulant eique ſacrificia
42 offerunt. Sed quæro vbi nam Angelus ab hac percuſsione ceſ-
ſauit? Sacer textus id explicat: ait enim. Erat autem angelus
Domini iuxta aream Areumna Iebuſæi. Quædam Gloſſa aſſe-
rit hanc aream fuiſſe in monte Moria vbi Patriarcha Abraham
ſacrificauit, qui poſtea fuit mons Caluariæ. O incomprehenſi-
bilia myſteria, & admirabilia Sacramenta! In eo loco, vbi Ie-
ſus Chriſtus Saluator mundi crucifigendus, & occidendus erat,
ibi ceſſauit ſupplicium, & flagellum. In quo ſignificatum
fuit diuinum Redemptorem ibi meruiſſe peccatorum ve-
niam, & miſericordias, atque omnia beneficia, quæ Deus an-
te mortem eius fecit, & vſque in finem ſæculi faciet. Hic au-
tem ſuper omnia aduertendum eſt, quoſdam non ſine aliqua

pro-

probabilitate arbitrari hoc Dauidis peccatum, quando ſcilicet po43
pulum fecit numerare non fuiſſe mortale, ſed tantum veniale, eo
quod diuina ſcriptura, quando recenſet peccata ipſius Dauidis,
non huius peccati mentionem facit, ſed duntaxat illius, quod cõ-
tra Vriam Æthæum, & vxorem eius commiſit, vt patet in tertio
3. Reg. 15. Regum libro: vbi ſic dicitur. Fecit Dauid rectum in oculis Do-
mini, & non declinauit ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis
diebus vitæ ſuæ, excepto ſermone Vriæ Æthæi. O altitudo ſa-
pientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, quis hęc
audiens non obſtupeſcit videns Deũ pro vno veniali peccato, ho-
minem, alias virum ſecundum cor ſuum, tam grauiter punire? O
cæli, ò terra, ò lapides inſenſibiles adiuuate nos deplorare noſtrã
inſenſibilitatem: y nueſtra falta de conſideracion! Si Deus ita pu-
nit peccatũ veniale, quod non priuat hominem à gratia, nec de- 44
ſtruit eius amicitiam, qualiter putatis eũ lethale peccatum eſſe pu
niturum? Qualiter puniet plurima, quę tu ò peccator committis?
Quomodo non contremiſcis? Quomodo tuam perditionem tam
terribili exemplo non deploras? Verdaderamente falta de conſi-
deracion nos haze no ſentir eſtas coſas tan dignas de ſer ſentidas,
Ezech. 18. y temidas. Per Ezechielem Prophetam Dominus de eo, qui ſe à
ſuis ſceleribus conuertit, ſic ait. Conſiderans enim, & auer-
tẽs ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt vita viuet,
& non morietur. Prius dicit illũ conſideraſſe, & poſtea ſe conuer-
tiſſe. Nos ergo hæc profundiſsimè conſideremus hoc enim bo
num ac rectum iter erit ad conuerſionem noſtram.

Peccati pœna maxima. 45

Exodi. 33. IN Exodo legitur, quod cum Dominus dixiſſet. Non aſcen-
dam tecum quia populus duræ ceruicis es: audiens popu-
lus ſermonem hunc peſsimum luxit, & nullus ex more in-
dutus eſt cultu ſuo. Grande malum eſt peccatum, ſiquidem
propter illud Deus hominum ſocietatem relinquit: & quanuis
Hebræi illi audientes hoc tam graue Dei ſupplicium luxerunt,
plurimi modo ſunt peccatores, qui licet hæc omnia credant,
non plorant, quin etiam poſtquam peccauerunt, rident, & tanta
lætitia afficiũtur, ac ſi aduerſus Deum lapideum, aut ligneum, qui
nec videt, nec audit, nec ſentit, deliquiſſent. Eſt etiam maxime
ponderandum; quod, vt ibi refert Sacra ſcriptura, quando illi

Hebræi

46 Hebræi peccauerunt, Sanctus Moyſes extra caſtra, & longe fixit tabernaculum. Non vult enim Deus, vt res aliqua ſua, vel domicilium ſuum cum peccatore maneat: vt inde aperte videatis, quam abominabile, ac deteſtandum ſit peccatum coram Deo, y quan mal huele a Dios, y a los Angeles. Cum aliquando Angelus, & quidam ſeruus Dei iter facerent, inuenerunt in via cadauer equi vermibus, putrefactione, & corruptione plenum, tunc ſeruus Dei fętorem ferre non potens, nares occluſit, & vultum operuit; angelus autem nullam ſui motionem fecit. Progredientes vero iter, inuenerunt iuuenē pulcherrimū, & elegāter veſtitum, ac ſeraphicam faciē præſe
47 ferentem, quem cum angelus vidiſſet, iter per aliam partem re-
47 trocesſit nares ſuas operiens, & illis geſtibus horrorem maximum ſignificans. Tunc ſeruus Dei Angelum ſic eſt alloquutus. Quid hoc eſt? Quando equum mortuū, & corruptum inuenimus, nullam motionem feciſti, & nihil te commouiſti, nunc autem cernens iuuenem pulcherrimum, & elegantiſsime veſtitum nares operis, & fugis, ne ipſum videas, vel olfacias? Cui Angelus reſpondit. Scias frater coram Deo, & Angelis cæleſtibus maiorem fætorem ex anima in peccato exiſtente, quam ex omnibus equorum, & canū corruptiſsimis cadaueribus exire; idcirco iuuenis, quem pulcherrimum, & ſimilem ſtellis exiſtimaſti, de ſe fætorem quendam abominabilem emittit, quia in peccato mortali exiſtit. O mundi peccatores quomodo hoc audientes vos ipſos non confunditis! Licet maxima pulchritu
48 dine corporali, & pretioſiſsimis veſtibus induamini, & adornemini, ſi tamen in peccato mortali exiſtitis, de illis eſtis, de quibus regius Propheta dixit. Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt. Nam peccatū eſt quidam fætor, & corruptio, atq; venenum omnia mundi venena longe ſuperans: venenū enim baſiliſci eundenmet baſiliſcum non interficit, nec venenum viperæ eandem viperam necat, nec deniq́ue venenum alicuius ſerpentis eundem ſerpentem occidit; ſolum peccatum adeò crudele venenum eſt, quod interficit eum, in quo concipitur. Pſalm. 13.

Nō ſolum autem ſumma Dei bonitas in eo oſtenditur, quod tantopere peccatū odit, vt ſocietatē eius fugiat, ſed etiā oſtenditur in hoc, quod propter illud peccatores ſeueriſsime punit, ac tanto ſeuerius, quanto illi maiora ſcelera perpetrant, ac clariori

luce,& cognitione diuinarum rerum illa committunt.Et hoc 49
Ezechie.5. per Ezechielem Prophetam manifeſte oſtendit, dum loquens cum Iſraelitico populo ait.Quia ſuperaſtis gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt,(ſcilicet in iniquitate,)ideo ecce ego ad te,& ipſe ego faciam in medio tui iudicia in oculis gentium,& faciã in te,quod non feci, & quibus ſimilia vltra non faciã propter omnes abominationes tuas;ideo patres comedent filios ſuos in medio tui, & filij comedent patres ſuos &c. Quis,obſecro,fratres dum hæc Domini non tam verba, quam fulmina legit & audit,non obſtupeſcit,non in extaſim rapitur, contẽplans nõ ſolum infinitam Dei iuſtitiam,verum etiam infinitam eius bonitatem,quia ſcelus contra ſe commiſſum tantopere abhorret.

A peccatoris pæna iuſtus liberatur. 50

APeccatorum hominũ pœna iuſti liberari ſolẽt. Vnde pro
Pſalm.31. eo,quod nos legimus in Pſalmo; pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tẽpore opportuno;veruntamen in diluuio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Beatus Hieronymus ex Hebræo vertit. Vt cum inundauerint aquæ multæ ad illum non accedant. Vir enim ſanctus opportuno tempore veniam peccatorum impetrare contendit,vt cum calamitatum flumina inundauerint, ipſe intactus, & incolumis perſeueret.

Etenim pios homines non petit communis calamitas. Noe enim inter tot impios iuſtus cum domo ſua à totius orbis exitio, & Lothâ communi Sodomorum incendio liberatur.

Iſidor. Clar. Iſidorus Clarius in quadam oratione ſuper illa verba Chri-
orat.4.to.4. ſti Redemptoris noſtri. Si in ligno viridi hoc faciunt, in arido 51
quid fiet?inquit. Accepta eſt ſimilitudo à lignorum combuſtione,quæ,dum humida,& viridia ſunt,difficilius ardent. Quod ſi ignis in humidis,ac viridibus vim habet, multo profecto magis in aridaſæuiet. Sic ſi aduerſus innocentiſsimum in quem pœnæ vim nullam habere debuerant, tam crudeliter ſæuitur, quid his fiet, qui tanquam ligna arida apta incendio ſunt? Quod exemplum nobis vehementer eſt metuendum,neq; mirum cuiquam videatur,quod ſum dicturus,ſed loco admirationis velim vt formidetis. Vereor enim ne eque graues pœnæ nos maneant,quamquã illę fuerunt ſupra quam dici poſsit grauiſsimę. Nam,vt cætera taceam,quæ Iudęis acciderunt,tã ingens fa

mes

52 mes Hierosolymam inuaserat, vt certasse inter se armis domestici dicantur, siquid ciborum ad eorum manus venisset, filij enim ex ore parentum cibum rapere, nec fratrem fratris misereri, nec sororem sororis. Multi bubulũ fimum mandere coacti sunt: alij cloacas rimari, ciboscq; inde obscœnos sibi quærere. Fertur q; diffuncta fuisse tali clade ad sexcẽta hominum millia. Ista vos terrent? Sed audite cur dixerim metuere me, ne eadẽ clades nos maneat. Si hi, quorum maxima pars ignorabat veritatẽ rei, & ob ignorantiam potius, quam ob malitiam peccauerunt, necem Domini postulantes, tam crudeliter fuerũt tractati, quid nos meremur, qui, cum eam agnoscamus, tam iniurij in Christum sumus, & quotidianis probris illum afficimus?

Beatus Gregorius in moralibus inquit. Manifesta perditio- ' Grego. 26. mora. c. 16.
53 nis indiciũ est, quando affectatis iniquitatibus subsequẽs fauet effectus, & nulla contrarietas impedit, quod mens peruersa cõcepit. Vnde apparet, bonam esse significationem peccatorem à Deo puniri, si eius castigationibus resipiscere velit.

In peccatoris pœna cognoscitur Deus.

COgnoscetur Dominus iudicia faciens, inquit regius vates Dauid. Siue, vt alij vertunt; cognoscitur Dominus iudicia Psalm. 9.
faciens. Tunc enim gentes miris laudibus Deum efferunt, cum impios, superbos, deiectos, vident, & publicorum maleficiorum suas iustas pœnas persoluere cernunt. Tunc homines Deum iustũ esse experimento cognoscunt, cũ eum vident confringentem vires, & opes improborum superborum, & ty-
54 rannorum. Vnum ex his, quæ vulgi animos magis excitat ad diuinam religionem colendam est vltio diuina, vbi Deus iustitiæ suæ manifesta documenta constituit bonos eripiens, iniquos autem delens. Ideo ait Dauid. Exurge Domine in Psalm. 7.
ira tua, & exaltare in finibus inimicorum tuorum. Exurge Domine Deus in præcepto, quod mandasti, & Synagoga populorum circundabit te. Ac si diceret. Ostende Domine iustitiã tuã, ne me sinas tandiu impiorum hominum calamitatibus exerceri, & vndique oppugnari. Extolle te ipsum in ira contra hostes meos immanes. Tu iuste Deus mũdi gubernator, & correctorfac, quod rerũpublicarũ gubernatoribus faciendũ præcepisti, Vlciscere impios, bellũ, & interitũ innocẽtibus publice inferen-

tes, & ita populorum cętus te toto ore laudabit, cum aperta tuę 55
ſeueritatis monimenta conſpexerit.

Peccatores puniuntur in rebus dilectis.

Exod. 32. CVm Hebræi in ſolitudine vitulum adoraſſent, arripiens Moyſes illum, combuſsit, & contriuit vſque ad puluerem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum filijs Iſrael. Como dandoles à beuer ſu meſmo peccado, y como ſi les dixera. Tomad, con ello os ahogueys, voſotros los heziſtes, voſotros lo pagareys. Tiene Dios por eſtilo, quando el hõbre peca por amor deſordenado de alguna criatura darle a beuer ſu pecado, hoc eſt quedeſu meſmo peccado haze açote con el qual 56
2. Regu. 14. le caſtiga. Refert ſacra ſcriptura, quod Rex Dauid nõ ſolum pepercit Abſaloni mortem, quam fratri ſuo Amon intulerat, ſed etiam oſculatus eſt eũ, poſtquã ei pepercit ipſum oſculatus, & amplexus eſt. Cum eum reprehendere deberet, inordinate dilexit oſtendens ei maximum fauorem. Ex hoc peccato fecit Deus flagellum, & permiſit vt poſtquam Rex Abſaloni filio ſuo pepercit, ipſe contra eundem Dauid patrem ſuum coniurationem fecerit, & tam grauiter illum perſecutus eſt, vt Rex Dauid ab Hieruſalem exire coactus fuerit, quia impius Abſalõ eum regno, & vita priuare contendebat. Nullum inimicum habuit Rex Dauid, qui ipſum in maiori conſtitueret anguſtia, quam hic filius eius, quod diuina permiſsione factum eſt, quia illum inordinate diligebat, & hoc quotidie ſolet parentibus 57
cum filijs ſuis euenire, qui vt ipſos filios ſuos diuites relinquant, alijs plurimas iniuſtitias faciunt, & tandem ipſi filij parentes ſuos negligunt, & deſpiciunt, hoc eſt: en pena del peccado vienen los meſmos hijos a deshazer a ſus padres, y a desacarlos. Idem ſolet etiam inter amicos euenire: ſi enim aliquis cum diſpendio & iactura aliorum ſolicite curat amicum ſuum in aliquo officio, ſeu dignitate iniuſte conſtituere, permittit Deus, vt ipſemet illi iniuriam inferat, hoc eſt, le deshaga, y venga a ſer ſu contrario. Iuſti ſti Domine, & ita eſt, vt pæna ſit ſuũ vnicuique peccatum, inquit Beatus Auguſtinus. Hoc voluit ſignificare Moyſes, quando vitulum, quem populus adorabat

58 bat contriuit, vsque ad puluerem & in aquam sparsit & ex illo potare fecit ipsos filios Israel.

Peccatorum pœna inaudita

CVm in libro Numerorum sacra scriptura mentionem faceret de terribili pœna, qua Deus Chore, Dathan, & Abiron, cum omnibus eorum sequacibus puniuit, inquit. Et factum est grande miraculum, vt Chore pereunte, filij eius non morerentur. In capitulo decimo sexto eiusdem libri refertur malitia Chore, & quomodo omnes, qui cum eo in tentorio erant viui in infernum descenderunt, sed ibi non fit mentio de miraculo, quod factum est in conseruatione filiorum
59 Chore, quæ tamen in hoc vigesimo sexto capitulo fit: nam cum hic recenseantur omnes Israelitæ à vigesimoquinto anno, & supra, oportuit vt inter eos filij Chore recenserentur, atq; ita oportuit dicere, quod miraculose fuerant reseruati. Modus autem miraculi, quo à periculo mortis seruati fuerunt, refertur hic à glossa, & diffusius in principio psalmi quadragesimi sexti. quod sic se habuit: nam cum terra aperta esset, & deuoraret Chore cum omni familia sua, remanserunt filij eius in aere quousque terra rursus occlusa est. Et inquit glossa Deum ideo hoc fecisse, quia respexit ad filios Chore, qui non fuerant participes in peccato sui parentis, quin potius eum admonuerãt, vt Sancto Moysi obedirent. Aliquando solet Deus parentũ pec-
60 cata in filijs non quidem æternis pœnis, sed temporalibus punire: & ita debent intelligi à Deo dicta verba illa Exodi. Ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios vsque in tertiam, & quartam generationem, quoniam vsque ad hanc generationem possunt peruenire patres, atque ita possunt videre filios suos mortem aut labores pati. Et hoc est punire ipsos patres in filijs, tanquam in re propria sicut etiam eos punire solet in diuitijs. Et hoc modo puniuit Regem Dauid, primum eius filium, qui ex Bersabe natus fuerat, interficiens. Idcirco non puniuit filios Chore pœna æterna, quia in peccato patris participes non fuerunt: nec etiã pœna temporali, quoniam cum pater ipsorum iam mortuus esset, nihil faciebat ad emendam eius, filios ipsius morte puniri. Animaduertens sacrosancta Ecclesia has diuinas leges san-

Num. 26.

Exod. 20.

cte instituit, vt descendentes ab Hæreticis per lineam paternam vsque ad secundam generationem, per lineam vero maternam vsque ad primam, essent ad Ecclesiastica & sæcularia officia inhabiles, si tamen ipsi antecessores eorum mortem obierũt absque eo, quod se Ecclesiæ catholicę reconciliarent iuxta capitulum. statutum el segundo de Hæreticis in sexto: at si se Ecclesiæ reconciliarunt, eorum posteritatem hęc lex non comprehendit. Hoc instituit sacrosancta Ecclesia respiciens ad virtutem filiorum, qui in malitia parentum suorum participes non fuerunt: nam filij Chore originem ducebant à parentibus rebellibus, qui viui in infernum descenderunt, & tamen ob merita eorum Deus ipsos ministros templi constituit. 61

C. statutum el segundo de Hæreticis.

Peccatorum pæna quare dicitur magna. 62

Zachar. 1.

IRa magna ego irascor super gentes opulentas, quia ego iratus sum parum, ipsi vero adiuuerunt in malum, inquit Dominus per Zachariam Prophetam. Difficilis est locus hic. Quo modo enim nunc parum Deus se iratum fuisse dicit, cum in principio huius capitis iracundia magna elatum fuisse verbis eius vates enuntiauerit? Id enim significant verba illa: iratus est Dominus super patres vestros iracundia. Verbum Hebræũ est, quezeph, quod significat nimium irasci, feruere, & iracundia ferri. Præter hoc phrasis illa, irasci iracundia, Hebraica est, qua etiam ira nimia significatur. Quam septuaginta interp. ita verterunt. Iratus est Dominus iracundia magna. Iam vero nulla maiora damna hostes dare potuerunt, quam quæ per Deum ipsum illis inferre licebat, ita vt omnis, quam fecerunt Iudæi, iactura iræ, & voluntati Dei assignanda sit. Non enim grauius Chaldæi Hebræos afflixerunt, quam Deus illis permisit: ergo quid significat: ego iratus sum parum, ipsi verò adiuuerunt in malum? Pro explanatione huius loci notandum est, Deum dici parum irasci, quia non odio, sed amore ductus punit. Neque malum eius, quem coercet, sed bonum spectat. Flagellat quidem, vt pater cupiens filium suum corrigere. At ij vehementer irascuntur qui odio incitati damna, & detrimenta inferunt, nec commodum afflicti, sed incommodum spectant, cuiusmodi 63

Chal-

64 Chaldæi fuerunt. Deus enim eis vrbem expilari, & euerti permiſit, quò Deum offendere, & eius imperium contemnere timerent Iudæi. Qui certe timor magis ex re ipſorum erat, quam opes vniuerſæ, quas amiſerunt. At Chaldæi non hac de cauſa ciuitatem expilarunt, ſed vt ipſi ditarentur opibus alienis: nec tot homines occiderunt, vt reliquos emendarent, ſed vt tanquam hoſtes delerent. Quare merito tantorum malorum culpam ſuſceperunt. Itaque Deus nimis iraſci dicitur. Sicut patrem, qui filium acriter verberat ob graue admiſſum ſcelus, nimium etiam iraſci dicimus. At ſi hæc eius ira cum capitalis hoſtis iracundia comparetur, leuiſsima iudicabitur. Ita ira Dei, cũ funditus Hieruſalem euerteret, magna fuit, ſi cum alijs eius in
65 eam iris comparetur: nunquam enim tam graui eam ſupplicio affecerat. At vero ſi hoſtium iræ conferatur leuiſsima iudicabitur. Deus enim ſanare, illi perdere (vt dixi) volebant. Et hoc modo huc locus rectè cum capitis principio conciliabitur, & ſatis planus fiet. Ex his ergo verbis: Ira magna iraſcor ſuper gentes opulentas, infertur omnia incommoda, quæ Iudæi ſuſceperunt, in magno & nefario crimine Babylonijs eſſe ponenda, & ira magna Deum in illos accenſum eſſe; in Iudæos verò parua, quia hos, vt filios, illos vt hoſtes coercuit: hos reſtituit: illos funditus deleuit, vt Eſaias narrat dicens. Et erit Babylon illa glorioſa in regnis, inclyta in ſuperbia Chaldæorum, ſicut ſubuertit Dominus Sodomam, & Gomorram, non habitabitur vſq; in finem, & non fundabitur vſque ad generationem, & genera-
66 tionẽ. Huc accedit quod Idololatræ illi æternis vinculis in tartarum mandati ſunt: at Iſraelitæ fideles, multi forte graui illo ſupplicio reſipuerunt, & eos flagitiorum pœnituit. Quare valde ſibi timere debent, qui alios vexant, ac labefactant. Sunt enim quaſi quidam carnifices, & quaſi quædam inſtrumenta ad iram Dei expromendam, quod viliſsimum, miſerrimum, & diabolicum eſt. Ex quo fit, vt poſtquam ſimilium hominum opera Deus vſus fuerit, omnem in eos furorem conuertat, atque eos diris omnibus execretur, eo quod eum, vt hîc vates ait, adiuuerunt in malum. Sicut qui gladio, aut cuſpide, vel carnem ſui corporis putridam ad viuum reſecat, vel tumorem putridum materia plenum aperit, qui acerbiſsimo, & intolerabili affectus dolore ad terram cuſpidem ſiue gladium magno impetu

Eſai. 13.

abijcit. Ita Deus opera hominis inuidi, atque maleuoli punit 67
nonnunquam, aut exercet sui corporis membrum, ideſt, piũ,
& sibi charum hominem, quem non minus amat, quam nos
vnumquodque corporis noſtri membrum: cui cum bona ex
animo capiat, ægre fert illud incommodis, licet neceſſarijs affi-
ci: ob eamque rem ſtatim in tanti mali inſtrumentum inuehi-
Eſai. 10. tur. Quæ omnia cumulatiſsime docet Eſaias dicens Dei nomi
ne. Væ Aſſur virga furoris mei, & baculus ipſe eſt, in manu eius
indignatio mea ad gentem fallacem mittam eum, & contra po
pulum furoris mei mandabo illi, vt auferat ſpolia, & diripiat
prædam, & ponat illum in conculcationem, quaſi lutum pla
tearum. Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor eius non ita
exiſtimabit, ſed ad conterendum erit cor eius, & ad interne-
cionem gentium non paucarũ. Videte quomodo eandem dif- 68
ferentiam inter Dei, & hominum iram vates ſanctus ponat,
quam nos ſupra poſuimus. Ad Hieruſalem igitur, cui, vt ami
cæ non ex animo incommodauit, mitigata iam ira, grato &
benigno vultu conuertitur dicens. Reuertar ad Hieruſalem
in miſericordijs, domus mea ædificabitur in ea. Ex hoc intelli-
gitur non incommodum, ſed commodum Deũ ad euertendam
Hieruſalem ſpectaſſe. Siquidem maius bonum adepta fuit,
quam antea habebat. Quod ſemper euenire puto,
quando Deus quempiam emendationis,
aut probationis cau-
ſa punit.

PECCA-

PECCATVM.

BEATVS Thomas diffiniens peccatum affert illa Diui Augustini verba. Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. Est autem in peccato (vt ipse sanctus Doctor ibidem asserit) id, quod est velut forma peccati, videlicet, auersio à creatore, & conuersio ad creaturã. Et hoc adeo graue malũ est, vt ad hoc, quod intellectus humanus illud ęstimare, & concipere possit, vsus fuerit Deus per Hieremiam Prophetam quibusdam verbis adeo grauibus, & onerosis, vt vix in tota sacra scriptura alia similia reperiantur. Quid inuenerunt, inquit, 2 patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt se à me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt? Non fugiunt homines à Deo, vt cunq;, sed tanquam à re magis odibili inter omnes, quæ sunt in mundo. De hoc maxime conqueritur Deus, que los hombres se alexen tanto del, y muden el barrio por no verle ni oyrle. Elongauerũt se à me, idest, ni aun por vezino me quisieron a mi, ni a cosa mia. Et ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt. Vocatur vanum id, quod gaudium, simile. ac voluptatem promittit, sed tamẽ non præstat: sicut nux, quæ aliquid intus habere videtur, & si aperiatur inanis apparet. Tales sunt illi, qui res huius mũdi caducas, ac perituras sectantur; quibus sanctus Propheta inquit. Filij hominũ vsq; quo graui corde, vt quid diligitis vanitatẽ, & quęritis mendaciũ? Quasi dicat, 3 O homines ad æternam immensi Dei gloriã procreati, vt quid vos ipsos deprimitis ad vana, ac mendacia huius sęculi inquirenda, quæ, quia adeo vana sunt, & mendacia, nomine ipsius mendacij & vanitatis nuncupari merentur. Iungit regius. Propheta vanitatem cum mendacio, quoniam ipsa vanitas, quæ intus est, & apparentia, quæ foris apparet, mendacium est. Derelinquunt, (ait Dominus) mortales homines me ipsum, qui sum mũ bonum, ac fons vberrimus totius boni sum, & ad vanitatẽ, hoc est ad idola confugiunt. Transite ad insulas Cethim, & videte, & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte si factum est huiusmodi, si mutauit gens Deos suos; & certe ipsi non sunt Dij. Populus vero meus mutauit gloriam suam

B. Tho. 1. 2. q. 71. art. 6. & q. 72. art. 2

Hierem 2.

Psalm. 4.

in idolũ. Per Cethim intelligũt Hebræi Græcos, ac Romanos, 4
& (vt ait D. Hieronymus ſuper hunc locũ) intelligunt etiã inſu
las, & loca maritima occidentalis plagę. Græcia enim vocatur
Cethim à quadam vrbe Cypri ſic appellata. Italia etiam nun-
cupatur Cethim, atq; ſeptuaginta interpretes ſemper pro hoc
verbo Cethim, Italiam vertunt, quæ quidem inſula dicitur
quia duobus fere maribus circundata eſt. Per Cedar vero intel
ligunt ijdem Hebræi Arabes. Et ſtatim exclamat Dominus
dicens. Obſtupeſcite cæli ſuper hoc, & portæ eius deſolamini
vehementer dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus
meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſi-
bi ciſternas diſsipatas, quæ continere non valent aquas. Satis
aperte hęc verba grauiſsimam auerſionis peccati malitiam oſtẽ
dunt, ſi quidem Sanctus Propheta ſacros angelos, qui clariſsi-
mum intellectum habent, obſecrat, vt admirentur. Merito ergo 5
Pſalm.31. S. Dauid dixit. Que ſe podia echar vna xaquima, y vn hazial co
mo a beſtias a los q̃ no ſe allegan, y acercan a Dios. In chamo,
inquit, & frẽno maxillas eorũ conſtringe, qui non approxi-
mant ad te. Con eſte mal queda el hombre todo eſtragado. Nã
D. Tho. 1. 2. q. 85 ar. 3. & q. 1. de malo. art. 11. peccatum, vt ait Diuus Thomas, debilitat partem appetitus,
quem vocamus iraſcibilem, inflammat concupiſcibilem, obcæ
cat rationem, & damnificat voluntatem. Ideo Eccleſiaſticus
Eccleſ. 21. inquit. Fili peccaſti non adijcias iterum, ſed, & de priſtinis de
precare, vt tibi dimittantur. Quaſi à facie colubri fuge pecca-
ta: & ſi acceſſeris ad illa ſuſcipient te. Dentes leonis, dentes eius
interficientes animas hominum. Quaſi rhomphæa bis acuta
hominis iniquitas: plagæ illius non eſt ſanitas. In his verbis
Spiritus ſanctus malitiam peccati admirabiliter oſtendit, com- 6
parat enim illud ſerpenti habenti aſtutiam, & venenum; & ait,
dentes eius eſſe dentes leonis, quem naturales Philoſophi den-
tes venenoſos habere teſtantur, & idcirco quidquid mordet
ſtatim corrumpitur ac putrefit. Sic vnus ex magis nociuis effe
ctibus peccati eſt animam corrumpere, & putrefacere. Inquit
etiam peccatũ interficere animas hominũ, & eſſe tanquã enſem
vtraq; parte acutũ. In quo ſignificatur ipſum peccatũ auertere
hominẽ à Deo, & conuertere illũ ad creaturam. Vę autem ani-
Oſeæ. 9. mæ ſine Deo, atque ita per Oſeam Prophetam dicit Domi-
nus. Væ eis cum receſſero ab eis. In hoc apparet, quod culmen,

& cu-

7 & cumulus infælicitatis hominis eſt, Deum illi deeſſe: atq; ita cum ipſe Dominus illis ibi minaretur maximas infælicitates, videlicet bella, famem, peſtilentiam, atq; alia grauiſſima mala ventura eſſe ſuper eos (como ſi no fuera nada perder los hijos, las haziendas, la tierra, la ſalud, la libertad,) tandem concludēs omnia ſupplicia adiecit. Vę eis cum receſſero ab eis, vę eis cum eos reliquero, & deſeruero, atque eis defecero; nam eſſe pauperem, ægrotum, captiuum, & alijs neceſsitatibus, quæ in hac vita euenire ſolent, quempiam opprimi, ſi tamen Deum habet facillimo negotio omnia ſuperat. Todo es pan y miel; ſi autem deeſt homini Deus, væ illi: nam, vt in Eccleſiaſtico dicitur, Homo acharis quaſi fabula vana. Homo acharis ideſt homo ingratus, & ſine gratia Dei. Eccleſ. 20:

8

Peccatum inundat in terra.

VBi nos legimus apud Sanctū Iob. Militia eſt vita hominis ſuper terram; alia tranſlatio habet. Malitia eſt vita hominis ſuper terram. Cum malitia ſit id, quod magis ſuper terram in omnibus fere hominibus dominatur, hinc oritur peccatū eſſe id, quod magis in omni orbe regnat, cumq; vermis conſcientię dentes habeat acutiſsimos ad corrodēda viſcera eius, qui peccatū committit, ita, vt dicat Eccleſiaſticus. Dentes leonis, dentes eius: tamen homines illud effugere nolunt, quinpotius quanto magis ipſum experiuntur, tanto illud amplius ſectantur. Mirabile quidem eſt, quod cum in omnibus, quæ nociua reputantur, experientia eorum reſipiſcere faciat eos, qui ſemel ea 9 probarunt, ad hoc quod ab illis poſtea fugiant (vt videre eſt in eo qui in aliquo loco offendit, & cadit ſi iterum illūc pertranſit iter retrocedit, ne rurſus ibidem offendat) tamen hanc miſeriā, quam peccatū vocamus quanto magis aliquis probat tanto ampliorem ianuam patefacit, vt magis in illam ſe intromittat, y con el peccado primero ſe haze eſcalon para venir al ſegūdo, y quanto el alma en eſte genero de mal ſe deſtruye mas, parece, q̄ mas ſe enciende para deſtruyrſe aun mas, q̄ es vno de los mayores daños, q̄ en ella haze el peccado. Pernicioſum damnum eſt propter peccatum amittere fructū, & meritum omnium bonorū operum, quæ eatenus homo fecerat, ſicut Beatus Iacobus teſtatur dicens. Quicunq; totā legem ſeruauerit, offendat autē in Iob. 7. Eccleſ. 21. Iacob. 2.

vno

vno factus eſt omnium reus. Nõ vult ſignificare Sanctus Apo 10
ſtolus tam grauiter peccare eum, qui contra vnum præceptum
delinquit, quam illum, qui contra omnia peccat; nec etiã vult
dicere illum ad tantam pœnam obligari, ac ſi contra omnia pre
cepta deliquiſſet; ſed vult dicere eum, qui contra vnũ præcep-
tum deliquerit, amiſſurum eſſe fructum, & præmium quod ei
debebatur, quodque pro omnium mandatorum obſeruantia
accepturus erat acſi omnia præcepta frangeret. Hoc Spiritus
Eccleſ. 9. ſanctus per Eccleſiaſten explicauit dicens. Melior eſt ſapien-
tia, quã arma bellica: & qui in vno peccauerit multa bona per-
det. Sic & in hoc loco, factus eſt omnium reus, ſignificat illum
omnia merita eſſe amiſſurum. Itaq; hoc verbum, reus, in ſacra
ſcriptura non ſolum deſignat eum, qui damnatus eſt, aut ali- 11
quam pœnam promeretur, ſed etiam eum, qui culpa ſua præ-
mium, quod ſibi promiſſum, & debitum fuerat, amittit. Qui qui
dem loquendi modus, & vſurpatio vocabuli non alienus eſt à
communis iuris loquendi ratione.

Magnum ergo detrimentum eſt, hominem per peccatũ me
rita, quæ cõparauerat, amittere ſed non minus eſt, meo iudicio,
illum per vnũ peccatũ ad alia, atq; alia ſe diſponere, quouſq; ad
Simile. obſtinationem, & inde ad æternam damnationem perueniat. Si
videretis hominẽ in loco lutoſo immerſum, & ipſe ibi per vnũ
diem quieſceret, ſibique vim inferret, vt quotidie ſe magis in
luto immergeret, quam, obſecro ſpem de ſalute eius habere po
teratis? Paruam equidem, aut fere nullam. Nam ſi prima die
quando vires adhuc non amiſerat, inde nõ exit, nec etiam exiet 12
ſecunda, quãdo vires eius amplius diminutę ſunt: deniq; minus
tertia, & quarta die exiet. Cum igitur peccator, quando in pec-
catum incidit, dicere poſsit. Infixus ſum in limo profundi: & cũ
in illud incidit, in alia atque alia incidere velit, quotidie magis,
(vt ita dicam) impoſsibilitatus remanet, vt de tam maledicto,
& periculoſo ſtatu exire valeat: quod quidem maxime omni-
bus hominibus timendum eſt. Quamuis autem peccator ſe ita
immerſum videat, non ideo ſpem, ac fiduciam amittere debet:
nam inde exire, & euadere non humanis duntaxat viribus tri-
buendum eſt, ſed præcipua pars debet eſſe fauor, atque auxiliũ
Dei: idcirco ad eum clamet, & vociferetur: ipſe enim ad auxi-
liandum peccatori paratiſsimus eſt.

Pecca-

13 ## Peccatum contrarium est virtuti.

PEccatum contrariũ est virtuti, quę principia quidẽ amara: finẽ autẽ dulcẽ, ac suauissimũ habet. Atq; ita Dominus apud Matthęum dixit. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum. Animaduertite, quam amarum principiũ sit paupertas, & quam dulcẽ ac suauẽ finem habeat, videlicet regnum cælorum. Peccatum vero è contra, principia dulcia, sed fines amarissimos habet: sicut statua illa Nabuchodonosor, quæ caput quidẽ aureũ, extremitates vero ex luto cõflatas habebat. Quam pulchrum principium, & quam deformis finis. Quam aureum diabolus peccatum in principio miserrimis hominibus depingit; quam lutosum vero ac deforme, post quã cõmissum est, apparet, quam dulce principium, & quã amarus finis. Nã li- Dani. 2.
14 cet in hoc aliter non cõsideraretur, quam quod homo per peccatum seruus dæmonis, & indignus altissimi Dei beneficijs, & donis remanet, sufficit hoc, vt cor eius tristitia, atque amaritudine huiusmodi consideratione impleatur. Hoc significauit Hieremias Propheta, cum dixit. Nunquid seruus est Israel, aut vernaculus, quare factus est in prædam? Maiori dolore ac tristitia nunquam pater aliquis afficitur quam cum videt filium suum nullo amore parentis dignum esse. Idest, el mayor dolor de vn padre es quando vee, que no cabe en su hijo amor, ni tratamiento de padre: aquel no poder tratarle con entrañas de padre, es grãde afflicion para el padre, y auia de ser mayor para el hijo si tuuiesse juyzio el verse indigno de los beneficios del padre. Hę sunt anxietates Dei si ita dici potest, quod cũ tu Hierem. 2.
15 ò peccator sis filius eius, & ille sit pater tuus, non possit ipse tibi sua paterna viscera ostẽdere, nec possit tibi illecebras, aut bonum, sed flagella & tormenta demonstrare. Vt quid ergo hoc in corde tuo tristitiã nõ causabit, si id perpẽdis, & animo euoluis? Cura igitur ò peccator filius esse, & te in omnibus operibus filium Dei, & non seruum ostendere; atq; ita in spirituali continuò lætitia viues. Ex eo enim, quia filij esse nolumus, sed serui, Deus nos tam grauiter punit, nobisq; tam seuera supplicia mittit, vt simus in prædam inimicis nostris, sicut Hieremias Propheta in his verbis, & in hoc capitulo docet: atq; ob hoc etiam vniuersam terram à mundi principio maximis

ſupplicijs puniuit. Tales tamq; corruptos vidit Deus homines 16
Gene.6. aliquando, vt dixerit. Pœnitet me feciſſe hominem. Donde ſe
huuo a manera de hombre, que le peſa de auer hecho vna coſa,
y la deshaze, & ita Dominus dixit. Delebo hominem, quem
creaui à facie terræ. Tria tunc fuerunt mala, quibus omnis ter-
ra corrupta erat, & quę diluuij cauſa extiterunt; primum fuit
malitia hominum, qua vnuſquiſque alijs damnum inferre dele
ctabatur. Secundum fuit, quod terra plena erat iniurijs, & ty tã
nide quæ à maioribus, & potẽtibus paruis, & minoribus infere
bantur. Tertium omnis caro turpitudinibus, & ſenſualitatibus
Gene.9. viã ſuam corruperat vt videre eſt in Gene.6.c. Ac Certe his tri-
bus ſceleribus mundus nunc plenus extat. Quid ergo deeſt, ni
ſi quod Deus nos ſicut, & illos deſtruat? Sed Dominus ibi Pa-
triarchæ Noe dixit. Statuam pactum meum vobiſcũ, & nequa 17
quã vltra interficietur omnis caro aquis diluuij. O immenſam
altiſsimi Dei pietatem, qui non contentus fuit eripere iuſtum
Noe ab aquis diluuij, verũ intelligens homines turſus eſſe pec-
caturos, & ſuis peccatis alia mille diluuia in pœnam ſcelerũ me
rituros, voluit cũ Noe pactũ facere, & ſe ipſum obligare, quod
amplius mundũ aquis diluuij nõ ſubuerteret, vt videlicet quã
do mundus ſcelera, atq; peccata tam grauia, qualia nunc videt,
conſpiceret (quæ ob nimiã grauitatẽ pro alio diluuio quotidie
clamant) recordetur pacti, quod cum Patriarcha Noe factũ eſt,
& bonũ ſe eſſe proponat, ſiquidem boni, qualis fuit Noe, tantũ 18
erga Deum valent. Sciens autem Dominus paruũ meritũ, quod
nos habituri eramus ad hoc, vt ipſe nobis beneficia conferret,
voluit, vt illa promiſsio ſua niteretur bonitate, & non meritis
noſtris. Hoc B. Apoſtolus ad Romanos ſcribẽs teſtatur his ver
bis. Ex fide, & non ex operibus, vt firma ſit promiſsio omni ſe-
mini. Atq; ad maiorem hominum conſolationem, maioremq;
ſecuritatem dixit Dominus. Arcũ meum ponam in nubibus,
& erit ſignum fœderis inter me, & inter terram, & videbo illũ,
& recordabor fœderis ſempiterni. Deus, vt nos minime puniat,
inuentiones quærit: ſic tu ò homo facere debes, quãdo tibi iniu
ria infertur propone, & ſtatue apud te vindictam de eo, qui eã
intulit non capere. Propone etiam te non commiſſurum illa
crimina, quibus propenſus es, & magis inclinaris, & pro ſigno
pone crucem: quàm in tuo oratorio habes, aliaſq; inuentiones

quæ-

19 quærens cura, vt tuimet digiti tibi signum sint ad decem præceptorum sacratam obseruationem, & forsan hoc voluit Dominus significare, cum in Deuteronomio dixit. Liga ea in signum in manu tua. Adeo autem peccator dignus est supplicio, vt, si Deus omnibus creaturis facultatem præberet, aduersus ipsum peccatorem dimicarent altissimi creatoris sui honorem propugnantes, sicut de licentia Dei fecerunt aquæ, quando tanto impetu mundum euerterunt. Atq; ità sacer textus dicit. Rupti sunt omnes fontes abyssi magnę, & cataractæ cæli apertæ sunt, & facta est pluuia super terram. Data est hæc facultas aquæ; æquum enim erat, vt ij, qui calore concupiscentiæ carnis deliquerant hoc modo punirentur, vt hac ratione vitium illud carnale aquarum frigiditate curaretur. Deut. 6. Genes. 7.

20

Peccatum est infamator.

PEccatum est maximus manifestator, & infamator eius, qui ipsum committit. Atque ita dixit Dominus Adæ primo parenti. Quis indicauit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo præceperam tibi, ne comederes, comedisti. At vero è cõtra virtus est opertrix omnium defectuũ. Conuierte se vno a Dios y comiença a viuir bien, parece, que echa vna manta y cobertor sobre todos sus males y peccados passados: y por el cõtrario peruierte se vno y de iusto bueluese peccador, aunque aya hecho muchas virtudes luego imaginan todos, que aquellas no fueron virtudes verdaderas, sino que eran vn fingimiento: porque el peccado descubre mucho y aun mas de lo que ay. Gene. 3.

21

Peccati grauitas.

GRauitas peccati non solum consideratur penes maiestatem offensi, qui est Deus: verũ etiam penes vilitatẽ offensoris qui est peccator. Hoc significauit regius Propheta, cum dixit. Memor esto huius, inimicus improperauit Domino: populus insipiens incitauit nomen tuũ. Quod perinde est, ac si diceret. Haberationem Domine huius tam insignis cruntumeliæ; hostis enim illa non solum affligit nos, sed, & te assidue afficit contumelia, & populus stolidus execratur nomen tuũ. Cosa tã vil, y q̃ assi te offenda mayor affẽta tuya es. Hùc spectat illud Oseę Prophetę. Fornicãs fornicabitur terra, idest homo. Hoc verbũ, Psalm. 73. Osee. 1.

terra,

terra, magnã emphaſim habet; quaſi dicat Propheta. Cũ homo 22
ſit res adeo vilis, ſic, vt terra, quæ infimũ locũ inter omnia ele-
mẽta habet, audet peccare, & offendere Deũ? Grande profecto
2. Reg. 16. malũ eſt. Abiſai famulus Dauid dicebat cuidã homini. Quare
male dicit canis hic moriturus Domino meo Regi? Vadam,
& amputabo caput eius. Canis moriturus, & etiam vilior cane
eſt peccator, & tamen aduerſus Deum audet peccatum cõmit-
tere. O ingens nefas! Quid ergo erit, ſi his adiũgimus res viliſsi
mas, atque abiectiſsimas huius mundi, propter quas tam infi-
nitam maieſtatem, qualis eſt Deus, offendimus?

Peccatum malitiæ.

IN Leuitico oſtendit Deus, quæ ſacrificia ſibi erant offerenda
Lui. 4. pro peccatis ignorantiæ dicens. Anima, quæ peccauerit per 23
ignorantiam, & de vniuerſis mandatis Domini, quę præcepit,
vt non fierent, quidpiam fecerit &c. Non autem legimus, ip-
ſum Deum aliquod ſacrificium ad peccatũ malitię cõſtituiſſe.
In quo aperte nos docuit, quam grauia ſunt peccata, quæ ex
inſtituto, & ſcienter fiunt, hoc eſt, a ſabiendas. Idcirco quando
Gene. 3. diabolus primam mulierem tentauit, ei dixit. Cur præcepit
vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradiſi? Hanc
interrogationem fecit dæmon, vt, muliere in peccatum inci-
dente, culpa eius maior eſſet, nec haberet excuſationem, ſi di-
ceret. Domine nõ recordabar, te hoc mihi præcepiſſe. Hoc dia
bolus intendit, & curat, vt ſcilicet cum peccamus, ex malitia
peccemus: & malum, quod committimus, videntes: vt ſic venia
indigni ſimus, Vix eſt homo, cui, cum peccatum committit, 24
non occurrat id, quod facere intendit prohibitum eſſe, & hoc
ex parte Dei, & ex parte dęmonis, licet diuerſis finibus: ex par
te Dei, vt videlicet ipſum hominem à peccato retrahat: ex par-
te vero dæmonis, vt poſtea homo non habeat aliquam, ſiue ig-
norantiæ, ſiue obliuionis excuſationem.

Ad peccatum requiritur conſenſus.

ſimile. QVamuis ex ictibus ferramẽti in ſilice prodeant ſcintillę, nõ
tamẽ ſufficiũt ad incendendũ ignem, ſed oportet, vt fo-
mitẽ, ſeu eſcam applices, quæ ignem concipiat, & inflãmetur.
Sic quamuis diabolus ferramento tentationis petram tuæ

ſen-

25 sensualitatis percutiat, nunquam ignē, quo te comburat, incendet, si fomitem consensus tuæ voluntatis non applicaueris. Cū igitur ô frater in manu tua sit, peccato non consentire, omni studio labora, te ipsum constantem exhibere. Vt autem te defendas, & fortis efficiaris, aliquas sanctas considerationes quære, inter quas vna sit hæc. Si esset aliqua lex inuiolabilis, quæ frangi nō posset, in qua preciperetur, vt prō primo furto, quod committeres filius regis interficeretur: dic, obsecro, quomodo furari auderes? Quam impius, & crudelis esset animus tuus, si tantum scelus aggredereris? O Deus infin tæ maiestatis, quomodo in viscеribus nostris grauitas peccati non imprimitur, si quidem propter illud vnigenitus filius tuus mortuus est? Animaduerte ô frater, te vno quoque mortali peccato, quod com-
26 mittis, filium Dei, illum videlicet, per quem vitam, & esse habes, rursus crucifigere. Nam quantum est ex parte tua, cum peccas infinitam eius bonitatem obligas, vt pro te iterum moreretur, si sacratissima morte sua quam passus est iam pro omnibus sceleribus, ac peccatis, quæ sunt, fuerunt, & erunt non persoluisset. Quare ergo hæc te ratio non conuincet, vt post hac fortiter resistas, &, cum à dæmone tentaris, nullum ei consensum præbeas? Efficacissima etiam res est ad non consentiendum peccato, perpendere, & considerare, quantum illud Deus abhorreat. In libro Iudith quidam dux filiorum Amon nomine Achior duci Olopherni loquens de Iudæis hoc dixisse refertur. Deus illorum odit iniquitatem. Quasi diceret, sabed, que el Dios desta gente, no es de la condicion de vuestros Dioses, q
27 no aborrecen el peccado, porque lo aborrece mucho. Quod si ethnicus homo hoc de nostro summo Deo confessus est, quanto maiori ratione nos oportet hoc confiteri, & considerare, atq; abillis omnibus abstinere, quæ infinita eius bonitas tantopere odit, & abhorret? Hunc eundem titulum ei dedit sanctus Dauid, dum ait. Mane astabo tibi, & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Nec habitabit iuxta te malignus: nec permanebunt iniusti ante oculos tuos. Odisti omnes, qui operātur iniquitatē: perdes omnes qui loquuntur mendaciū. O incommutabilis Deus! Quis horum verborum seueritatem audiens non contremiscit, & omni animi contentione peccatum vitare proponit, siquidem Deus illud non solum odit, sed

Iudith. 5.

Psal. 5.

Leuitic.10: etiam ſeueriſsimis, atque æternis inferni ſupplicijs punit. Quan- 28
do illi duo filij Aaron alieno igne, & non ſacrato thura in altari obtulerunt, fecit Deus in illis, vt ita dicam primum actum inquiſitionem: nam egreſſus ignis à Domino deuorauit eos, dixitque Moyſes ad Aaron. Hoc eſt, quod locutus eſt Dominus. Sanctificabor in his, qui appropinquant mihi: & in conſpectu omnis populi glorificabor. Id eſt. Vbi videri poteſt, quam ſanctus ego ſum, & quantum peccata abhorreo, niſi in his, qui appropinquant mihi, hoc eſt en los allegados a mi, in puniendo illos, atq; interficiendo eos, cum in eis peccatum videro? Que mas allegado al eterno padre, que ſu hijo, y mirad como lo caſtigo por los peccados de los hõbres, porque el los quiſo poner ſobre ſus ombros, y pagar por ellos? Attende ergo, ô peccator, quid agas, cum peccas, attende, inquam, te rem, quam Deus tantopere odit, & 29
punit, ſceleratiſsime committere, nec ad illam condonandam ſufficere omnes Patriarchas, aut ſacratiſsimam virginem Mariam matrem miſericordiæ, vel omnem cæleſtem curiam, ſed dũtaxat infinitam altiſsimi Dei poteſtatem. Efficax etiam conſideratio eſt, vt peccato non cõſentias in memoriam reuocare id, quod S.
Pſal.77: Propheta Dauid dixit. Recordatus eſt, quia caro ſunt (ſcilicet homines) ſpiritus vadens, & non rediens, hoc eſt, como el hombre es flaco vaſe del conſentimiento a la obra, y de la obra a la coſtumbre, y de la coſtumbre a la obſtinacion, y a que Dios le dexe como vna coſa ya perdida. Nam licet hic ſupernus Dominus hominibus plurimum amorem oſtendat in zelo, quo eos quærit, & à peccato educit, veruntamen quando proterui ſunt eos aliquomo
Iſai.63. do relinquit. Quod eleganter ſignificauit ſanctus Iſaias, cum 30
dixit. Domine vbi eſt zelus tuus, & multitudo viſcerum tuorum? Iam Deus rationem illorum non habebat, iam ipſos omittebat, iam illos laboribus, & afflictionibus non puniebat. Sed quid ô ſancte Propheta zelum vocas? Hoc ſcilicet multitudo viſcerum tuorum. Iam amorem illum, quem nobis oſtendebas, dum nos peccantes puniebas, iam illum non oſtendis. Quare feciſti nos errare à vijs tuis? induraſti cor noſtrum, ne timeremus te. Nunquid poſsibile eſt, quod Deus quempiam errare faciat? Hoc perinde eſt, ac ſi diceret. Si tu Domine nos punires, vbi primum ſcelera commiſimus, in tantam perditionem non deueniremus. Induraſti cor noſtrum. Cor hominis illecebræ,

atque

31 atque prosperitates maxime indurant, vt apparuit in Salomone, qui nunquam labores expertus est. Afflictiones autem, atque aduersitates cor ipsum magnopere emolliunt. Idcirco Deus aliquando peccatores in pœnam suorum scelerum in hoc mundo impunitos relinquit vt postea in alio grauissime puniat.

Peccatum nimis fugiendum.

PRo eo, quod nos legimus. Irascimini, & nolite peccare, alij ex Hebræo vertunt. Cõtremiscite, & nolite peccare. Quibus Psal.4
verbis, non solum peccati fugam, sed horrorem etiam, ac trepidationem fugæ adiungi Propheta vult: vt videlicet non lẽte, & segniter, sed quasi à facie serpentis fugiamus peccatum: cui cõcordat illud Ecclesiastici. Quasi à facie colubri fuge peccata, & si ac-
32 cesseris ad illa, suscipient te. Vbi alius vertit: & si accesseris ad illud mordebit te. Dentes leonis, dentes eius interficientes animas hominum. Merito fugiendum est cum tremore peccatum, siquidem propriũ eius est, virtutem, & robur animi infringere, ac debilitare. Vnde pro eo, quod nos legimus; Infirmata est in pauper tate virtus mea, B. Hieronymus ex Hebræo vertit. Infirmata est in iniquitate virtus mea, & ossa mea contabuerunt. Hinc sceleratis hominibus per Prophetam Esaiam Dominus comminatur di cens. Et erit fortitudo vestra, quasi fauilla stupæ. Vt enim Sanson abscisis capillis fortitudinem amisit: ita homo per peccatũ, amissa gratia, infirmus redditur: vnde facile ab hostibus superatus in varia scelera præcipitatur. Ideo de peccatoribus dicitur. Fiant tan
33 quam puluis ante faciem venti. Quid enim puluere mobilius, qui leuissimo flatu huc, & illuc spargitur? Tale est proculdubio, improborum cor: quod, leuissimo quouis cupiditatis impulsu, in omnia scelera rapitur. Quis igitur non vehementer horreat in hoc tam periculoso statu vitam agere?

Vbi nos legimus in Psalmo: Viam iniquitatis amoue à me alia Psa.118
litera habet. Viam falsitatis, vel mendacij. Quia deliciæ, & honores, & cætera omnia, quæ nos ad peccandum alliciunt, mendacia sunt, non vera bona, sed sophistica existimanda sunt. Vnde re- Psal.4.
gius vates inquit filij hominum vsque quo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Mendacium sunt hæc bona, quia apparenter sunt tantum bona, non secundum

Oseæ. 1. rei veritatẽ. Vnde in Osea Propheta dicitur de malis: quod co- 34
medũt fruges mendacij. Et alibi. Vestiemini vestimentis men
dacij, nã existimat peccator, quod si ventrem repleat plurimis
& delicatis cibis, aut carnem induat sericis indumentis, erit fœ-
lix, & beatus: & mentita est iniquitas sibi. Ecce quare peccatũ
Prouer. 14. via mẽdacij vocatur, quia per illud homo adquirit ista mẽdacia.

Quodlibet peccatũ opprobriũ hominis est. Vnde in Prouer
bijs dicitur. Iustitia eleuat gentes, miseros autem facit populos
peccatum. Quod alij ex Hebræo, probrum, vertunt, nam dictio,
hesed, quæ in Hebræo est, vtrumque significat, id est, probro di-
gnos facit populos peccatum.

Ab omni peccato libera nos domine orat sancta Ecclesia, &
Psal. 118. regius Propheta inquit. Ab omni via mala prohibui pedes 35
meos, vt custodiã verba tua, Qui enim declinat ab vno peccato,
& in aliud relabitur, similis est homini, qui periculũ ignis deui
Amos, 5. tat, & in aqua postea suffocatur. Cui illud prophetæ Amos ap-
plicari potest. Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei
vrsus, & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super patie
tẽ, & mordeat eũ coluber: huic similẽ facito hominẽ, qui vnum
euadit peccatũ, & in aliud prolabitur: nã siob luxuriã nõ peccat,
peribit propter auaritiã: & si ob auaritiã nõ dãnatur, dãnabitur
Esai, 24. propter superbiã. Esaias etiã dicit. Qui fugerit à facie formidi-
nis cadet in foueã, & q se explicuerit à fouea, tenebitur laqueo.

Peccati causa.

QVæri potest an omnia hominum peccata ex diaboli sugge- 36
stione proueniãt? Ad quod Origenes ait, non esse diabolũ
directam causam omnium peccatorum, ita quod singula
peccata persuadeat: nã etsi diabolus non esset, adhuc homines
proni essent, & procliues ad malũ, appetitumque ciborum, &
carnalium voluptatũ haberent: hic autem appetitus, nisi ratio-
ni obediret, inordinatus esse posset. De qua re beatus Thomas,
B. Tho. 1. 2. q. 80. art. 4. eleganter sicut de omnibus alijs disputat.

De peccato doctores admirabiles proferunt sententias.

Orig. hom. 23. in Num. ORigenes in quadam homilia inquit. Sicut ex iustitia gene
ratur iustitia, & ex castitate castitas (si quis enim primo te-
nuiter

37 tenuiter caſtus eſſe cæperit, accepto caſtitatis fermento, quotidie caſtior efficitur) ita & qui ſemel intra ſe, licet paruũ poſuerit fermentum, quotidie ſemetipſo nequior efficitur, atq; deterior.

Cyrillus Hieroſolymitanus ait. Si poteſt ſerpens deponere ſenectutem, cur nos peccatum non deponemus: ac terra quoq; ſpinoſa, cum fuerit bene culta in frugiferam tranſmutatur: noſtra autem non reparabitur ſalus? Cyrillus Catechiſ. 2.

Beatus Baſilius ſuper Eſaiam inquit. Quemadmodum qui funes nectunt, aut plectunt iuncias floreas, vt quod ſupereſt ex fune cæpto contorqueri, conſumatur, alterum ei attexunt, & interſerũt, quo funis longior euadat, & augeatur. Pari modo qui in profundum malorum feſtinant priuſquam priori peccato ſit impoſitus finis, adoriuntur ſecundum. Rurſus hinc alteri aliud 38 continenter adaptant: atq; ita prorſus vita, quæ per peccatorum gradus progreditur aſſimilatur funiculo cuipiam contexto, & in longum protracto. Ob hoc Eſaias propheta ait. Vę qui attrahitis peccata quaſi funiculo longo. Sententiæ iſtius intelligentiã mutuemur ab exemplo. Sit aliquis propẽſus, & alacer ad peccatũ explendæ ſuæ lubricitatis. Obſerua, quæſo, per quot, quanta vę aſciſcit ſibi, & attrahit peccatum luxuriæ, primum quidem ſuum ipſius corpus ad eundem modum ſimulat & componit, & crines quidem hoc modo circuntundentur; taliter vero veſte amici vtitur, & hac quidem non qualicunq;, ſed quæ ſtudio quæſita ſit, & faciat ad elegantiam, demiſſa vſq; ad ſoleas: per hæc oſtentat ambitioſam, & ſuperfluam curam ſuæ curioſitatis. Deinde ſuppeditat pecunias, vt vel earum pretio redimat fruitionem pulchri- 39 tudinis iſtius ſcorti. Ad hæc diligentius cogitat, quas ſibi pronubas conciliet veluti lænas. Verba adornat, quæ faciant ad corruptelam ex compoſito ſibi inſtruens, ac parans occaſiones amatorij congreſſus. Hic eſt qui attrahit peccatum quaſi funiculo longo. B. Baſilius in c. 5 Eſai. ſimile.

Beatus Gregorius Nazianzenus in quadã oratione inquit. Malitiæ natura eſt expedita, & vehemens ad deterius inclinata, torrens, per pronum decurrens, vt calamus, qui per ſcintillam, & vẽtum facile ſuccenditur, ſuoque conſumitur, germine. Ignis enim materiæ fœtus exiſtit, qui, & materiam cõſumit, quemadmodum malitia malos, & cum ſuo abit nutrimento. B. Greg. Nazianz. orat. 2. de pace. ſimilia.

Idemque ibidem ait. Sicut cum quis aridæ ſtipulæ ſcintillam ignis inijciat, quæ inſuper etiam ventis ſpirantibus animetur ſa-

cile incenditur, & consumitur: ita velocius malitiæ parua scin-40
tilla consumimur, quam virtutis ignibus, vel accendi, vel coa-
lescere possimus. Nam & melli plurimo cum parum absynthij
iniectum velocem amaritudinem trahit: mellis vero si duplum
injiciatur absynthio, non poterit eius obtineri dulcedo.

B. Chrys. li. contra gēti. simile.

Beatus Chrysostomus libro contra gentiles inquit. Peccatum nisi statim prohibeatur, tanto procurrit impetu, vt contineri ne-
queat, non secus, quam ferocientes equi, qui fræno ex ore ei-
ecto, & ascensore excusso, molesti primum sunt occurrentibus
deinde nullo obstante, ab excelsa petra se se præcipitant. Et id-
circo animas salutis nostræ inimicus ita in hanc potissimum in-
saniam agit, vt medicos repellant, quo destitutas à medicis gra-
uioribus, & pluribus malis diuexet: ita enim & corpore ægro-
tantes, quandiu ad se permittunt accedere medicos, aliquam ad 41
huc spem sanitatis habent. Vbi autem phrenetici facti, illos ex-
trudunt, & dentibus mordent, nolentes à morbis liberari,
tunc tandem incurabiliter laborant, non quod ea sit natu-
ra morbi, sed quod ab his destituti sunt, qui à morbo liberare
possunt.

Idē hom. 10. in epist. ad Rom. simile.

Idem in quadam homilia inquit. Quemadmodum vsu venire
videmus in his, qui morbo laborant, vt cum morbus non ingra-
uescit, tum sanitatis initium fiat: sic & in ipsa vitiositate vlterius
ne proceſseris, & tibi malitia finem habuerit, qui si id duos dies
feceris, tertio facilius abstinebis. Vnde in libro Esdræ dicitur il-
4. Esdræ. 16. lis, qui hoc non faciunt. Væ qui constringuntur à peccatis suis,
& obteguntur ab iniquitatibus suis quemadmodum ager con-
stringitur à sylua, & spinis tegitur semita eius, per quam non 42
transit homo, & excluditur, & mittitur ad deuorationem ignis.

B. Hiero. li. 2. in comm. Esai. 5. simile.

B. Hieronymus in Commentarijs in Esaiam ait. Væ qui trā-
hitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Quod iuxta Hebraicum,
& omnes alios interpretes, peccata appellantur funiculi vani-
tatis, hoc significat, quod facientibus peccatum facile tegitur, &
tam inane, ac futile est, vt aranearum fila texantur, sed cum inde
voluerimus exire, solidissimis vinculis nectimur.

B. August. in Psal. 130. simile.

Beatus Augustinus super Psalmos ait. Quomodo vt restis fiat
longa additur spartum sparto, non autem id rectum it, sed tor-
quetur: sic addendo peccatum peccato, peccatum ad peccatum
annectitur, & fit restis longa. Quorum semitæ prauæ, & flexuo-
si gres-

43 greſſus eorum. Quo autem valet iſta reſtis, niſi vt inde ligentur
ei manus, & pedes, & proijciatur quiſque in tenebras exteriores?
Funiculis enim peccatorum ſuorum vnuſquiſque conſtringitur.
Væ eis, qui trahunt peccata velut reſtem longam.

Dorotheus ait. Otioſus erat quandoque ſenex magnus cum diſcipulis ſuis in hortis, in quibus cupreſsi variæ, magnæ ſcilicet, ac paruæ creuerant. Imperauit igitur vni ex fratribus ſenex cupreſſum euellere, quæ cum parua eſſet, & tenera, vna manu extirpata eſt. Poſtquam iuſsit aliam maiuſculam euelli, quæ non ſine magno labore extracta eſt. Quartam quoque cæteris altiorem extirpari iuſsit, quæ ſummo conatu, labore, & ſudore vix extrahi potuit. Quintam adiecit maximam, quam cum ille conaretur euellere, nunquam valuit, ſed incaſſum circa eam elabo
44 rat. Tunc ad omnes conuerſus ſenex ait. Huiuſcemodi ſunt paſſiones noſtræ, fratres. Cum tenues ſunt, & paruæ, ſi volumus, facile eas poſſumus à nobis extirpare, quod ſi illas neglexerimus, obſurdeſcent illico, quoque magis obdurauerint, eo maiore vi, & labore opus erit, quinimo irriti erunt conatus noſtri omnes in illas niſi alicuius viri ſancti orationes ad auxilium nos acceſſerint.

Doroth. doctri. 11. simile.

Petrus Chryſologus in quodam ſermone ait. Quod ignis aridæ ſegeti, hoc vitia corpori ſunt humano, quæ ſola ſecurius ſeparatione vincuntur, necantur ignorantia, & neſcitia fœliciter eua neſcunt. Nam ſi ad mentem, & ſenſus peruenerint, ſi contigerint animos, ſi ſemel membra penetrauerint, inextinguibile gignitur, & exaltatur incendium, & niſi vnda cæleſtis corda rigaue-
45 rit, mentes infuderit, membra madefecerit, totum, quod eſt corporis humani, ſubditur, & redigitur in fauillam. Lex (inquit Diuus Paulus) peccatum eſt. Abſit. Sed peccatum non cognoui, niſi per legem. Ac ſi diceret. Aurum auaritia nō eſt, ſed auaritiam non cognoui, niſi per aurum. Vinum ebrietas non eſt, ſed ebrietatem non cognoui, niſi per vinum.

Petrus Chry. ſerm. 116. simile.

Ad Rom. 7. c.

Beatus Bernardus ſermone ad clericos inquit. Si vidiſti hominem ſcalpere manus, & vſque ad ſanguinem confricare, euidentem habes in eo ſimilitudinem animæ peccantis expreſſam: cedit ſiquidem voluptas illa dolori, & ſuccedit pruritui cruciatus. Neque id ignorabat ſed diſsimulabat dum ſcalperet: ſic laceramus, ſic exulceramus proprijs manibus animas infœlices, niſi

B. Bern. ſer. mo. 4. ad cle. c. 4. simile.

quod tanto grauius, quanto excellentior est spiritualis creatura, 46
& quæ difficilius medeatur.

Plin. li. 3. ca. 117. simile.

Plinius ait. Pantera sic auida est excrementorum hominis, vt si in vase suspendantur altius, quam vt possit attingere enecet se se defatigati proreptu corporis: ita nonnullis quod est fœdissimum, id dulcissimum est.

B. Chrysost. hom. 1. de pœnitent. simile.

Beatus Chrysostomus in quadam homilia de pœnitentia inquit. Quemadmodum qui grauitate capitis, ebrietateque tenentur, stultè, simpliciterque feruntur, quamuis precipitium, & aliud quid simile subsit, infra concidunt incaute: sic qui in peccatum corruunt veluti praua ebrietate, actionis desiderio detenti nesciunt quid faciunt, non præsentia, non futura præuidentes.

Idem hom. 4 in Ioan. simile.

Idem in quadam homilia in Ioannem ait. Quemadmodum noctu amoto lumine lignum, plumbum, ferrum, argentum, lapi- 47
des pretiosos, & alia omnia eodem modo & videmus, & iudicamus: ita qui sordide, & vitiosè vitam viuit, neque modestiæ vim, neque sapientię discernit pulchritudinem. In tenebris enim pretiosi etiam lapides nullam speciem, nullum præ se ferunt fulgorem, non sua, sed caligantium oculorum culpa. Neque hoc duntaxat nobis, dum sub impia vitiorum tyrannide viuimus, molestum est, verum etiam illud, quo formidine propterea angimur: & veluti, qui per obscuram noctem iter faciunt, etsi nihil metuendum sit, metu tamen concutiuntur: sic qui scelus aliquod admittunt, etsi nemo id videat, nemo reprehendat, nihilo tamen melius sibi fidunt, sed omnia formidant, omnia suspicantur, quippe qui perpetuis conscientiæ stimulis agitantur, omnia formidolosè conspiciunt. Propulsemus igitur tam 48
grauem, tam molestam vitam, cuius angorem mors sequitur, mors, inquam, immortalis, & perpetua, cui nullus supplicij finis est.

simile.

Vt ossa quo sunt aridiora, eo magis indicant longe abesse à vita: ita peccatores, quanto ficciores sunt, tanto longius à gratia, quæ est animæ vita, abesse intelliguntur. Quemadmodum fulmen ensem attingens, vaginam, integram foris relinquit, ferrum autem intus ferit: sic lethale flagitium corpus viuum, & sanum foris relinquit, animam autem intus occidit separans ab illa gratiam, quæ est animæ vita. Lapis in gurgitem proiectus multos facit vndarum circulos, qui, quo plures sunt eo maiores

simile.

effi-

49 efficiuntur, & latius dilatantur, nam vnus excitatus alterum maiorem excitat, post quem alius oritur multo maior: eodem modo se habent peccata, nam ex vno alterum grauius oritur, ex quo aliud multo grauius producitur.

Quod peccatum gaudiū à corde depellat, & tristitiam inducat verba Hieremiæ manifeste declarant: lamentabatur enim dicens. Defecit gaudium cordis nostri. Et quia in defectione virtutum gaudiū defecerat, addit. Væ nobis, quia peccauimus. Hæc enim fuit causa, quare gaudium defecit, & tristitia abundauit. Thren. 5

Peccati cæcitas.

50 MAxime perpendendum est, homines, qui à Deo recedētes in peccatum lapsi sunt, in obscurissimis interni hominis tenebris, & caligine versari, veluti qui diuinæ gratiæ lumē, quo spiritualia atq; diuina cernuntur, amiserunt. Vt enim Sanson, cum primum in Philistæorum manus incidit, luminibus orbatus est: ita vbi primun homo in potestatem antiqui hostis venit, diuinæ gratiæ lumen amittit, atque ita cæcus ad diuina contuenda relinquitur. Quamquidem rem notissimo Dauidis exēplo cōprobare licet, vnius enim ferè anni spatio cæcus iacuit in peccato, cū ad illuminādas eius tenebras Nathā Propheta missus à Deo fuit. Natus enim iam erat infans ex adulterio susceptus, huius mortē in nefarij criminis vltionem propheta fuit vaticinatus, vt hac ratione liqueat quanta sit peccati cæcitas, quæ sanctissimum alioquin virum tandiu mortifero somno sopitum tenuit: omnisque spiritualis sensus expertem fecit, à quo nisi immensi Dei misericordia excitatus fuisset, euigilare nullo modo potuisset. Iudic. 16. 2. Reg. 12 51

Sicut Æthiopes qui sub torrida zona nati, atque educati sunt non admodum molestē eius regionis intemperiem ferunt, quæ tamen non assuetis molestissima est. Ita multi vsque adeò se per omnem vitam cupiditatum suarum, & peccatorum obsequio tradiderunt, vt hæc tanta mala nihilo magis eis turpia, & indigna videantur, quam quæuis alia consueta naturæ officia. Cum autem ad hanc cæcitatem, & deprauationem peruentum est, quæ nam, obsecro, spes salutis reliqua manet? E contrario vero iusti hanc detestandam regionem peccati nimis abhorrent. Qui enim ouiculam docet inter varias herbas salutares eligere, noxiasque simile.

reſpuere, & lupum quidem hoſtem, canem vero lupo ſimilem amare idem ſingulari prouidentia pios homines interno quodam affectu, vitiorum odium, & virtutum amorem illorum mentibus ingenerat. Idemque ipſos dæmonem horrere, Deum diligere, terrena deſpicere, & ad cæleſtia ſemper aſpirare docet Chriſtus. Qui enim fit, vt vir pius mille mortes prius ſubire, quam mortiferum crimen committere paratus ſit, niſi quod hic ſpiritus cæleſtis tantam illi peccati deformitatem oſtendit, vt ſi huic gehennæ ignem, inde lethale peccatum ante oculos ponas, ignem magis irruere, quam in huiuſmodi peccatum incidere malit? 52

Peccati cæcitas.

QVandiu homo in gratia Dei perſeuerat, reſidet quidem in eo Deus tanquam in throno, & ſede ſibi gratiſsima, eum tanquam ſol illuminans, & inflãmans: at vero cum peccatum committit, non modo Dei gratia ſe priuat, verum etiam cæcitatem maximam incurrit, & ſuo animæ hoſpitio dæmonem ipſum recipit, & includit. Sic enim videmus Regi Sauli accidiſſe. Cum enim Dei gratia expoliatus eſt, ſtatim ſpiritus malus eum inuaſit, qui non modo eius corpus cruciabat, verum etiam eum induxit, vt octuaginta quinque ſacerdotes Domini ſacris veſtibus indutos interficeret. Neque hac ferali, & ſacrilega immanitate contentus fuit, ſed etiam Nobe ciuitatem ſacerdotum ferro, & igne crudeliſsime vaſtauit, ſenem, & iuuenem, puerum, atque lactentem, oues quoque, & boues, camelos, & aſinos crudeliſsime deleuit, vt iam videas, quo tandem perueniat animus diuina luce, atque præſentia orbatus, dæmoniſque poteſtati permiſſus. Præterea quis, quæſo, Dauide ſuo tempore, aut ſanctitate, & innocentia, aut prophetiæ ſpiritu: aut cæleſtibus donis præſtantior? Nihilominus tamen vbi ſemel adulterium commiſit, tanta cæcitate percuſſus eſt, vt cædem fideliſsimi ſerui ſui Vriæ etiam conſpiraret, & eum interfici iuberet, neque adhuc oculos aperiebat, donec ad eum acceſsit Nathan Propheta, qui grauitatem delictorum ſuorum eidem aperuit. Quid quæſo, agis bone Rex? Quid deſignas? Quid ſacrilego iſto calamo exaras? Quonammodo, & priſtinæ vitæ tuæ, & diuinorum beneficiorum, atque tui denique ipſius oblitus, tantum nefas animo concepiſti? Nonne tu ille es qui pepercisti aduer- 53 54

1. Reg. 15. & 22.

2. Reg. 11. & 12.

55 aduersario tuo Saul, cum tamen cum sæpe posses occidere? Nunc ergo cur tantopere debaccharis in seruum tuum supplicem, & benignum? Intelligite, quæso, fratres, vel hoc vno argumento qualis sit illius animæ status, quam diuinus spiritus, & cœlestis gratia dereliquit. Vt enim ardenti lampade in obscuro loco accensa omnia, quæ ibidem latent conspicua fiunt, extincta vero corpora etiam ingentia minime videntur: ita quandiu diuinæ gratiæ lux animæ nostræ prælucet, minutissima etiam delicta, & cernimus, & dolemus: at vbi hæc lux per lethale peccatum extincta est, grauissima etiam, & execranda scelera nec videmus, nec alicuius momenti esse putamus. Hæc igitur tanta malorum vis ex pestilenti radice peccati deriuatur, quod quamuis fidem, & spem non adimat, cæteris tamen donis cœle- 56 stibus, & diuina gratia priuat, qua sublata præceps homo in quæuis flagitia cæco impetu rapitur. His etiam peccatis anima minus idonea fit ad splendidissimam solis iustitiæ claritatẽ intra se recipiendam. Est enim anima iusti velut speculum quoddam tanti solis radijs obiectum, capitalia vero crimina instar turpis luti quo speculi huius facies obducta, ad splendorem hunc excipiendum prorsus inepta fit. Venialia vero peccata instar pulueris sunt, quo splendida huius speculi facies tantummodo fuscatur: atque ita fit, vt minus claro & igneo splendore solis huius radios in se excipiat. Quod cum ita sit, qua cura, & studio vitare conuenit, quod nos à pleniore huius lucis communione repellit? Quisquis igitur leuiora peccata solicite vitare studet non dubium quin à grauioribus tutior sit, cum saluator dicat? 57 Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis erit. Qui enim à minimis etiam delictis offendere veretur, multo magis grauiora, & maiora vitabit.

Simile.

Peccati initium.

INitium peccati est pessima cogitatio. Exire autem è corde cogitationes malas asserit apud Matthæum Christus Deus noster. Et Salomon in Prouerbijs inter mala Deo odibilia numerat cor machinans cogitationes pessimas. Vnde colligitur non omnes nostras malas cogitationes forinsecus aduenire, dæmonis instinctu excitatas, sed emergere aliquãdo ex motu arbitrij humani. At cũ eas diabolus in homine esse suspicatur, statim accendere illas

Matth. 15.

Prouerb. 6.

illas ad vitia conatur: intimis viſceribus ſtimulos conturbat, 58
& commouet, ortum inflammat ardorem, & faces admouet
simile. tentationum. Vt faber ferrarius prunas non efficit in officina, ſed
follibus ignis exuſcitatoribus eas accendit. Sic diabolus cogita-
tiones malas in animo conceptas follibus tentationum ſufflat,
& inflammat, & incendium conflare nitens, vitijs pabulum ſub
miniſtrat. Cor noſtrum eſt ferraria officina, cogitationes malæ
ſunt prunæ, diabolus ſufflatur. Dolendum quidem eſt, & acerbe
ferendum, nutriri in anima cogitatus peſtilentes, qui inſtar filio-
rum viperæ eam miſerè occidant, aut certe polluant, & contami-
simile. nent. Ideo iuſti ſummopere laborant cogitatus ſuos omnes in
Deum collocare. Quemadmodum enim in medio Sphæræ eſt
centrum, à quo omnes lineæ deductæ tendunt ad circunferen-
tiam: ſic vir iuſtus charitate & pietate præſtans habet Deum 59
pro circunferentia. Quicquid cogitat, loquitur, & agit ten-
Pſal. 124. dit ad Chriſtum, qui eum circundat. Nam vt dicitur in Pſal-
mo. Dominus in circuitu populi ſui. Et iterum. Circundabit te
Pſal. 90 veritas eius, non timebis à timore nocturno. Et rurſum. Spe-
Pſal. 31. rantem autem in Domino miſericordia circundabit. Eſt enim
Chriſtus Ieſus diuina circunferentia cingens viros iuſtos. Ideo
Eſai. 55 aiebat Eſaias Propheta. Derelinquat impius viam ſuam, & vir
iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur ad Dominum, & miſere-
bitur eius: & ad Deum noſtrum, quoniam multus eſt ad ignoſ-
cendum. Vel vt poteſt verti ex Hebræo, quoniam multiplicat
ad ignoſcendum. Ac ſi dicat: non ſolum ſemel ignoſcit, ſed ſæ-
piſsime.

Peccatum originale. 60

B. Auguſt. simile. BEatus Auguſtinus libro de baptiſmo parvulorum inquit:
Quomodo palea, quæ opere humano tanta diligentia ſepa-
ratur, manet tamen in fructu, quæ de purgato naſcitur tritico: ita
peccatum, quod in parentibus per baptiſmum eſt ablatum, ma-
net in eis, quos genuerunt.

Idem lib. de nup. c. 19. Idem libro de nuptijs, & concupiſcentia ait. Hæc inuiſibi-
lia, & infidelibus incredibilia, ſed tamen vera, vt haberent ali-
quod viſibile exemplum, hoc in quibuſdam arbuſtis diuina
prouidētia procurauit. Cur enim non credamus propter hoc eſ-
ſe inſtitutum, vt ex oliua naſcatur oleaſter? An credendum non
eſt,

61 est, in aliquare, quæ creata est ad vsus hominum, creatorem prouidisse, & instituisse, quod ad generis humani valeret exemplum? Mirum est ergo quemadmodum à peccati vinculo per gratiam liberati gignant tamen eodem vinculo astrictos, quos eodemmodo oporteat liberari. Fatemur mirum esse. Sed quod latent fœtus oleastrorum etiam in seminibus olearum, quando & hoc crederetur, nisi experientia probaretur? Proinde sicut ex semine olearum gignitur oleaster, cum inter oleastrum, & oliuam plurimum distet: ita gignitur, & de carne peccatoris, & de carne iusti vtrinque peccator, quamuis inter peccatorem, & iustum plurimum distet.

Peccatum veniale.

62 NOn parui faciendum est peccatum veniale, cum certissimum sit atque (vt docet B. Thomas) experientia compertum id, quod Ecclesiasticus dixit, scilicet. Qui spernit modica, paulatim decidet. Sin juizio, y loco se diria aquel, que passando por vna altissima puente rasa, estrecha, y sin pretiles de su propria voluntad se apartasse del medio, por donde pudiesse passar seguro, y se fuesse llegando a los cantones, y orillas poniendose a peligro de perderse, y ya que se descuidasse algo del medio no procurasse de boluer luego a lo seguro. Põs angustus est virtus ac diuina lex à qua tantisper, & paululum discedere peccatum est veniale, discedere vero multum, & in extremis quempiam se ponere est in periculo peccãdi mortaliter se cõstituere, quod quidem est peccatum mortale. Vnde quilibet cognoscere, & in-
63 telligere potest, quantũ damnũ secũ peccatum veniale afferat.

D. Tho. 1. 2. q. 72. ar. 5. Eccle. 19.

simile.

Peccati venialis grauitas.

TAm graue malum est peccatum veniale, quod si omnia mala pœnæ, quæ concipi possunt tã tẽporalia, quam æterna (cum tanta ac tam excessiua sint mala hominum in terra, & iustorum in purgatorio, & damnatorum in inferno) si inquam, hæc omnia mala, & pœnę in statera reponantur, ex vna parte, & ex alia vnum dumtaxat peccatũ veniale ponatur, magis profecto hæc sola culpa grauis esset, & ponderaret, quam tota illa pœna. Nam pœna est contra creaturam, quæ limitata est, & finita, culpa vero est contra Deũ, qui est summum atque infini-

tum

tum bonum. At ſapientia humana fatetur, nullam inter finitum, & infinitum eſſe proportionem, vt optime plurimis in locis docet Ariſtoteles. Quis ergo poſthac hoc intelligens non pertimeſcet, in peccata venialia incidere, & magna cum cautela viuere non curabit, maxime conſiderans non ſolum malum, quod in ſe eſt peccatum veniale, ſed etiam quia eſt diſpoſitio ad mortale. Qui curat, & intendit findere lignum aliquod per grande prius conatur ponere in illa fiſſura quã fecit cuneũ paruum, & ille locum aperit ad aliũ maiorem, & ſi lignum paulatim finditur quouſque omnino per mediũ ſeparatur. Sic diabolus omni ſtudio contendit, vt peccata venialia tanquam cunei in animam ingrediantur, quo paulatim ipſa peruertatur, ac tandem per mortale peccatũ confringatur. Experientia etiã docet in rebus paruis periculum aliquando ineſſe: etenim paruo aeris flatu fructus arborum decidunt, & minima ſcintilla tota nemorum ſilua inflammatur, & in parua rupi allidit nauis, & in paruo lapide offendit pes, & minimo hamo magni piſces capiũtur, ac denique ex paruo vulnere grandis perſona moritur.

Arif. 8. Phyſ. tex. 15. & 1. de cælo tex. 52. & 64.

63

simile

64

similia.

Peccatum veniale à beato Auguſtino exaggeratur.

B. Aug. Epi. 108. ad ſeleucianum.

BEatus Auguſtinus in quadam Epiſtola inquit. Illa dimitti volumus nobis peccata, quæ humanæ fragilitati quamuis parua tamen crebra ſubrepunt. Quæ ſi collecta contra nos fuerint, ita nos grauabunt, & oppriment, ſicut vnum aliquod grande peccatum. Quid enim intereſt ad naufragium, vtrum vno grandi fluctu nauis operiatur, & obruatur, an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta impleat nauem, atque ſubmergat? Hæc ſententia beati Auguſtini ſane eſt intelligenda. Nunquam enim multa peccata venialia equiualent vno peccato mortali. Sed ſententia ſancti doctoris in hoc tendit, vt per multa peccata venialia homo corrumpatur & diſponatur, vt facillime in peccata mortalia irruat.

66

Idẽ li. de decẽ chordis Cor. c. 11.

Idẽ libro de decẽ chordis inquit. Noli peccata cõtẽnere quia minora ſunt, ſed tunc quia plura ſunt. Attendite fratres mei minuta ſunt, nõ ſunt magna: nõ eſt beſtia quaſi Leo, vt vno morſu

guttur

67 guttur frangat, sed bestiæ plerumque minutæ multa necant. Si proijciatur quisquam in locum pulicibus plenum, nuquid non moritur ibi? Non sunt quidem maiores, sed infirma est natura humana, quæ etiam minutissimis bestijs interimi potest. Sic & modica peccata attendite, quia modica sunt, & cauete, quia plura sunt. Quam minutissima sunt grana arenæ si arenæ amplius in nauium mittantur, mergunt illam, vt pereat. Quam minutæ sunt guttæ pluuiæ, nonne flumina implent, & domos deijciunt? Ergo ista nolite contemnere. Hæc sententia, sicut & prior intelligenda est. Simile.

Ignis lignum combusturus non protinus ligni formam corrumpit, vt suam introducat, sed paulatim illius accidentia destruit, quibus destructis facile forma eius corrumpitur, & alia in- Simile.
68 troducitur. Sic igitur dæmon ad leuiora nos primum incitat delicta (quæ sunt tanquam spiritualis vitæ accidentia destruentia deinde ad maiora trahit, quibus amittitur gratia. Hinc scriptum est. Qui timet Deum nihil negligit. Clauus in pariete firmiter infixus si hinc atque hinc repetitis ictibus concutiatur, tandem euelletur, sic igitur venialia peccata, si frequentius iterentur constantiam animi, & firmum non peccandi propositum labefactare sæpe solent. Quare quisquis perseuerantiam in virtute, & Dei gratiam diligit, non solum mortalia, sed etiam venialia fugiat. Eccles. 7. simile

Peccatum veniale quam fugiendum sit.

69 QVi timet Deum nihil negligit, inquit Ecclesiasticus. Sicut enim qui vitam diligit, non solum mortem, sed morbos etiam fugit, qui vitam ad mortem præparant, & deducunt. Ita qui lethalis peccati mortem odit, venialia quoque peccata, quæ velut ægritudines animæ sunt, diligenter vitare studet. Vnde Beatus Hieronymus ad Celantiam scribens inquit. Neque vero eorum te seducat error, qui ex arbitrio suo eligunt, quæ potissimum Dei mandata contemnant, quæ ve quasi vilia, ac parua despiciant. Nec metuunt, ne secundum diuinam sententiam, minima contemnendo, paulatim decidant. Stoicorum quidem est, peccatorum tollere differentiam, & delicta omnia paria iudicare, nec vllum inter scelus, & erratum discrimen face- Eccles. 7. Stoicorum opinio.

facere. Nos vero, etsi multum inter peccata distare credimus, ta- 70
men satis prodesse ad cautionem dicimus etiam minima pro ma-
ximis cauere. Tanto enim facilius abstinemus à quocunque de-
licto quanto magis illud metuimus. Nec cito ad maiora progre-
ditur, qui etiam parua formidat. Et sane nescio an, posssimus le-
ne aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admit-
titur: estque prudentissimus, qui non tam considerat, quod iu-
stum sit, quam illum, qui id iusserit: nec quantitatem imperij,
sed imperantis cogitat dignitatem. Huiusmodi vero peccata non
adferunt animæ mortem, sed ægritudinem: non extinguunt
Dei spiritum, sed contristant: non mentem interimunt, sed
ad interitum præparant: Denique non auferunt charitatem,
simile. sed feruorem charitatis. Sicut enim ignis, cum vehemens aura
spirauit, flammas emittit, quibus & natiuum calorem, & lu- 71
cem auget: ita charitas in piorum cordibus residens frequenter
diuini spiritus aura ita excitatur, vt intus in anima ferueat, &
splendidissimas quasdam flammas emittat, quibus nos ad cla-
riorem diuinæ bonitatis cognitionem, & ardentiorem amorem
excitat. Quandiu autem diuinus hic motus in anima perstat, non
dubiũ quin vir pius, & ad bene operandum alacrior, & ad turbu
simile. lentos animi motus comprimẽdos potentior sit. Vnde quemad-
modum nautæ vbi secũdam auram spirare vident, funes soluunt,
carbasa pandunt, & iter institutum omni celeritate vrgent: ita
cum hanc diuini spiritus auram afflare sensserimus, tota animi
contentione nos ad eius cursum applicare debemus, ne hoc di-
uinum munus frustra recipiamus. Hunc igitur charitatis feruo-
rem, & animi claritatem venialia peccata extingunt, atque ita 72
mentem deprimunt, & à Dei conspectu paulisper quodammo-
do auocant, vnde in nos omnis vigor, & diuinæ lucis splendor
emanat. Hinc fit, vt animus præsenti hac luce, & feruore nuda-
tus torpeat, & languicat, minusque alacer ad boni operis stu-
dium, & ad spiritualia certamina reddatur. Quo fit, vt si tunc,
vel occasio aliqua ad peccandum vehementer vrgeat, vel violen-
tior aliquis tentationis æstus ingruerit, periculum sit, ne in le-
thale peccatum homo æger, & languidus ruat. Hac enim de
causa venialia peccata ad lethalia, viam sternere theologi di-
cunt. Imo vero magna pars eorum, qui à diuina gratia exci-
derunt hac occasione excidisse verisimile est. Obseruat enim calli-

dus

73 dus hostis noster has temporum commoditates, cumque piorum animos paulo negligetius se gerere viderit, aliqua peccandi occasione oblata, & facto cum satellitibus suis impetu in illos irrumpit, & interdum etiam prosternit. Quemadmodum igitur iunci ipsi, & ligaturæ in circulis doliorum parui momenti primo aspectu esse videntur, qui tamen si dissoluantur, & negligantur magna incommoda inferre solent, ita vt tandem vini effusio, vel similis liquoris, & humoris consequatur: sic plane etiam peccata venialia, quantum in nobis est, vitare debemus, ne sensim ex eis in lethalia dilabamur.

POENITENTIA.

GAVDIVM erit in cælo coram angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Dixit summa veritas apud Lucam euangelistam. Tunc milites Christiani magna perfunduntur lætitia, cum post quam vrbem aliquam infidelium expugnarunt, tandem eam Regi suo subijcere, & submittere faciunt. Sic angeli maximo afficiuntur gaudio, cum vident animam rebellem, quæ est, velut ciuitas maximi valoris, suo creatori subijci. Quod si omnes angeli magnam capiunt lætitiæ voluptatem, multo magis peculiariter eam accipient illi, qui ipsam animam expugnarunt, & quorum ministerio ad pœnitentiam conuersa est. Luc. 15. simile.

Pœnitentia est velut aqua salita maris, in qua pisces qui in aqua
2 dulci aliti fuerunt, non benè se habent: quin potius vbi primum eam ingrediuntur, statim inde exire volunt. Peccata sunt velut pisces in aqua dulci voluptatum creati, quę vbi primum in aquā amaram pœnitentiæ contritionis, & lachrymarum proijciuntur, statim ad oram exeunt, & per os in confessione se manifestant, atque ita facile capiuntur, & interficiuntur. Quam ob causam diabolus omni studio procurat à peccatoribus aquā lachrymarum auferre, cosque inducere, vt se in risu, & in alijs, quæ gaudium, & lætitiam afferunt, continuo occupent: quod quidem solet animam in maxima necessitate ac discrimine constituere. Ciuitas illa Betuliæ quando ab Holophernis exercitu circundata fuit, tunc maiorem tribulationem, & maiorem laborem simile.

Iudith. 7. ex omnibus accepit, quando ei aqua ablata fuit. Similem tribulationem accipit anima, quando artificio Satanæ aqua pœnitentiæ lachrymarum priuatur. In Exodo legitur sanctus Moyses, postquam populus peccauerat, à Domino postulasse, vt cum illis pergeret: nam sine eo, quid ipsi omnes valerent? Sic in omnibus negotijs nostris Dominum obsecrare debemus, vt nos comitetur, nam sine eo, cum tã fragiles ac miseri simus, quid boni faciemus? Dixit autem Dominus. Denudetur populus omnibus ornamentis, quibus idolum adorauit, & festiuitates suas celebrauit, volo enim illum nudum videre, & vt alium habitum sumat. Iam nũc, ait Dominus, depone ornatum tuum, vt sciam quid faciam tibi. O grande mysterium. Vbi primum se denudarunt, & vestimentis lachrymarum, ac contritionis se induerunt, statim dixit Dominus ad Moysem. Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi. Non posuit Deus oculos suos in peccato, sed in lachrymis, & pœnitentia, atque in sancti Moysi oratione. Sic cum proximus tuus propter iniuriam illatam veniam à te postulat, oculos non figas in iniuria seu damno quod intulit, sed potius in cognitione, & contritione, qua ex offensa tibi facta conteritur: atque ita cor tuum, vt erga illum misericordia vtaris, emolleſcet. Vt autem quilibet vestrum, qui in peccato est ad pœnitentiam agendam, & ad veniam postulandam animetur, consideret, quod magis, vt ita dicam, vlciſcitur Dominus parcendo, quam infernali pœna castigando. Si habes amicum, qui te iniuria affecit, quæro quomodo de illo maiorem sumes vltionem? Interficiendo ipsum an vulnus infligendo? Profecto interficiendo: nam si illum duntaxat vulneres, & percutias cum ipse viuus remaneat, maiorem occasionem te lædendi habet. Sic quæro qualiter Deus de peccatore maiorem vindictam sumit, proijciendo ipsum in infernum, an veniam ei præstando? Respondeo quod aliquo modo de ipso magis vlciſcitur, ei parcendo, quam in gehennã mittendo: etenim si in infernum detrudatur, adhuc remanet peccatum viuum, & contra Deum semper bellum gerens: dum autem ei parcit, interficit in illo quidquid ei bellum faciebat, quod est peccatum ipsum. Hoc optime amplificauit sanctus Moyses, cum à Deo postulans, vt Hebræis parceret, dicebat. Magnificetur fortitudo Domini, sicut iurasti dicens. Dominus patiens, & multæ misericordiæ auertens iniquitatem, & scelera. O Domine amplietur, & magni-

Exod. 33.

3

4

similes

5

Numero. 14.

6 magnificetur nomen tuum in parcendo: recordare te iurasse veniam hominibus propter scelera præstaturum, & quod patiens futurus esses. Ait. Magnificetur fortitudo Domini, quoniam tunc quisquam fortior apparet, quando maiori potestate eum, qui sibi bellum inferebat, superat, & cum peccatum Deo maius bellum inferat, si homini parcit, interficit in eo peccatū, ideo tunc magnificatur fortitudo Domini. Perpende etiam quomodo inquit: Sicut iurasti dicens. Dominus patiens, hoc est, Iurasti Dñe te esse Deū patientiæ. Quare ô fratres mei cogitatis, quod cum tot crimina perpetretis, quotidie terra non dehiscit, & aperitur, vt vos absorbeat, nisi quia Deus in singulos dies vos ad pœnitentiam expectat? Quia iurauit se esse Deum patientiæ. Quod cum ita sit, non diffidatis, licet vos multis sceleribus immersos videatis,
7 sed bono animo, & corde recto misericordiam ab eo postulate: nam siquidem iurauit, promissis fidelissime stabit.

Pœnitentia singularis est dispositio ad dona spiritus sancti recipienda.

IN mari amaro radij solis reuerberant ipsumque penetrantes in eo gemmas, lapillos pretiosos, ac res odoriferas, quale est simile.
[a]mbar, alunt. Sic in corde per contritionem, & dolorem amaro diuini radij maximas faciunt operationes ipsumque penetrant & illuminant, atque in eo plurima gratiarum dona generant. O quantum oportet, & conducit, nos hunc diuinum solem per veram pœnitentiam quærere, non enim minus spiritualis vita à supernaturali Dei auxilio, quam inferior hic, & corporeus mundus simile.
8 ab astris, & motu cælorum pendet. At videmus in solis defectu, etiam breuissimo corpora nostra læsi, & varie atque molestè affici. Quid ergo de illa anima censendum est, quæ multis diebus absque sole iustitiæ, Christo in tenebris iacuit, quæ non vnius horæ sed multorum dierum eclypsim passa est? Si ad horam paulisper discedente Domino Regius Propheta dicit. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Quid illos passuros esse credendum est, à quibus lucis suæ radios multis diebus Dominus auersos habuit?

Pœnitentia animæ est reparatio. 9

simile. CYmbalum seu campana, postquam fracta est, non potest reflci, aut reparari nisi virtute caloris liquefiat, & iterum in formā redeat, id est, se buelua al molde. De peccatore sic in Ecclesiastico dicitur. Cor fatui quasi vas cōfractum. Et quemadmodum malus sonitus signum est, & ostendit campanam esse fractā: sic apertum signum est, quod aliquis cor, & animam confractam habet, quando est murmurator, mendax, atque alia linguæ scelera committere solet. Y pues miserable peccador eres campana quebrada, si te has de remediar, necessario es que con el calor de la charidad y del diuino amor te derritas en lagrymas de compunction, y te enmoldes en el diuino molde, que es Iesu Christo nuestro Saluador. 10

Ecclesiast 21

Pœnitentia animæ est reparatio.

POstquam continua febris ægrotum reliquit solent in eo aliquæ antiquæ ægritudinis reliquiæ apparere, scilicet amaritudo gustus, pedum debilitas, &c. Hæ autem reliquiæ non ilico reparantur, sed paulatim adhibita diligentia consumuntur. Sic ille, qui per veram pœnitentiam à pestifera peccati ægritudine surrexit, habet nihilominus gustum insipidum ad spiritualia, manus, ac pedes debiles ad bene operandum, & ad gressus rectos perficiendum. Ideirco in sanctis exercitijs orationis, meditationis, lectionis, verbi diuini auditionis, atq; alijs sanctis operibus paulatim se debet reficere, & iterum exercere.

Pœnitentia animæ est ablutio. 11

Apocal. 7. IN Apocalypsi dicitur, quod sancti stolas suas in sanguine agni abluerunt, easque deablauerunt, & albas reddiderunt. Mirum profecto est, sanguinem Iesu Christi, cum rubicundus sit, animas dealbare. Et in primis hic modus loquendi metaphoricus est: cum enim inquit. Dealbauerunt stolas suas in sanguine agni, perinde est, ac si diceret, quod per merita sanguinis, ac mortis immaculati agni Iesu Christi diuinam gratiam, qua eorum animæ pulchræ, & eleganter ornatæ fuerunt, consecuti sunt. Deinde quia sanguis sacratissimi Domini est velut smegma, siue sapo, & sicut lixiuium: cum enim sapo, quo sordes linteaminum mūdantur

simile.

tur sit fere niger, & lixiuium turbidum, maculas emundant, &
12 quidquid cum eis lauatur, album, & mundum redditur. Sed est notandum, quod quâuis Christus Reparator noster (vt Christiana fides fatetur) suo sanguine, & pretiosissima morte nobis gratiã iustificationis meruit. Hæc tamen merita mediantibus diuinis sacramentis nobis applicari debent. Nascitur fons aliquis in altissimi montis cacumine parũ prodest, quod aqua eius sit nimis clara & sapida, & abundanter scaturiat nisi fiant aquæ ductus, per quos ipsa ad ciuitatẽ ducatur, & perueniat, vt sic omnibus ciuibus commodo, & vtilitati esse possit. In mõte Caluario ministri iniquitatis lancea, clauis, & spinis foderunt, & sic fontes vitę, & gratiæ fe-
13 cere, & Dominus instituit, vt hæ aquæ ad ciuitatem ecclesiæ suæ per aquæductus, videlicet per sacrosancta sacramenta peruenirent, vt sic vicini, ac ciues eius, hoc est Christiani, ex hac cælesti aqua biberent, vnum autem ex his sacramentis est pœnitentia, quæ tres habet partes, scilicet, contritionem, confessionem, & satisfactionem. De contritione, & confessione satis suis locis diximus: de satisfactione vero vnum duntaxat verbum dicere volo, scilicet, quod Deus nimis liberalis est de his, quæ sibi debentur, verũ alienum nemini parcit: esset enim contra ius (si ita dici potest) Deum de alieno liberalem esse. Quo circa de alienis sudoribus, de debitis, de damnis proximo illatis, in honore, vel in diuitijs maxime oportet, vt integra fiat satisfactio, alioquin nũquam Deus tibi veniam condonabit, hæc namque debita ipse aliena reputat,
14 proximo enim tuo debentur. simile.

Ad pœnitentiam multa nos mouent

BEatus Augustinus in quadã epistola inquit. Qui gehennam metuit, non peccare metuit, sed ardere, ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennã metuit. Demissionẽ animi, ac affectũ veræ pœnitentiæ insinuat. Dauid in Psalmo cum ait. Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Siue, vt B. Hieronymus vertit. Quoniam ego ad plagas paratus sum, & dolor meus contra me est semper. Quia iniquitatem meam annuntio, & solicitus ero pro peccato meo, siue, vt alius vertit, anxius ero pro peccato meo. Quod quidem verbum, falsam peccatorum securitatem satis arguit: Qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant. B. Augus. Psal. 37.

Multa ſunt,quæ nos ad peccati odium,& commiſſorum dolo rem excitare debent:ſed illud inprimis, quod peccãdo Deũ amittimus.Quid autem lamentabilius, quid infœlicius, quam à Deo bonorum omnium parente deſeri? Væ eis,ait Dominus per Prophetam Oſeam,qui receſſerunt à me.Hoc eſt primum,væ,ſecũdum vero,quod ex hoc ſequitur,væ eis,cũ receſſero ab eis.Quid enim reliqui eſſe poterit ei,qui Deum amiſit?Hoc eſt illud malũ, quo ita vxor Phinees ſacerdotis perculſa eſt,vt,cum mortem ſibi ex doloribus partus imminere cerneret, & natus ei filius nunciaretur,obſtetrice dicente,noli timere,quia filium peperiſti non intellexiſſe,nec animaduertiſſe dicitur:ea enim doloris magnitudine cõcuſſa fuit,cum arcam Dei à Philiſtæis captam audiuit, vt nec inſtantis mortis metu,nec nati filij gaudio vllo modo tangeretur,ſed acerrimo doloris ſenſu hanc vocem repeteret.Tranſlata eſt gloria Dei ab Iſrael, quia capta eſt arca Dei. Credebat enim prudens mulier ad nihilum eſſe illum populum redigendum hoc tam incomparabili præſidio deſtitutum:vnde tota illius populi ſalus, & gloria manebat, ideoque inter cauſas doloris, & lætitiæ conſtituta, hoc ſolum cogitabat, hoc ſolum lamentabatur,hanc vnam querimoniam iterum, atque iterum repetebat. Tranſlata eſt gloria Dei ab Iſrael,quia capta eſt arca Dei. Cum igitur per lethale peccatum homo hoc tantum bonum amiſerit, & à ſe repulerit, cur non ſimili modo lamentetur? Noli (ait Propheta Oſeas) lætari Iſrael, noli exultare ſicut populi, quia fornicatus es à Deo tuo,

Oſe.7.

1.Reg.4

15

16

17

Ad pœnitentiam conſilium

Audi peccator Eccleſiaſticum ſalutiferum tradentẽ tibi conſilium.Fili peccaſti,ne adijcias iterũ. Et adijcies abſq; dubio, niſi per pœnitentiã curaueris cor tuũ à præterito peccato. Vide quam malũ,& amarum ſit poſt peccati infirmitatẽ,medicinã non ſtatim quærere.Nonne,ſi carni tuæ morſum inferret leo, ſtatim quæcunq; dura,& amara,vſq; ad ignis combuſtionem pro ſalute ſuſtineres?Et quid vel difficile,vel pretioſum iudicares?Et heu lethale vulnus peccati in ſequentem annum dimittis curandum,vę tibi inſipienti.Audi,& intellige. Qui veniam per pœnitentiam repromiſit,diẽ craſtinã ad pœnitentiam non promiſit.Quere ergo ſtatim à medico tuo ſalutem, ne forte promittens tibi ipſi in longa-

Eccle.21.

18 lõganimitate Dei,& ſuaui patientia ipſius remiſsionem,& veniã, in tormentis æterni cruciatus ſequẽti nocte inueniaris. Vnde pro eo,quod nos legimus in Pſalmo. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno: Veruntamen in diluuio aquarũ multarum ad eum non approximabunt,B.Hieronymus ex Hebræo vertit. Vt cum inundauerint aquæ multæ, ad illum non accedant. Vir enim timoratus opportuno tempore veniam peccatorũ impetrare cõtendit, vt cum calamitatũ & tentationum flumina inundauerint,ipſe intactus,& incolumis perſeueret. Tanta eſt pœnitentię neceſsitas, vt Beatus Ioannes Baptiſta miniſterium ſuæ prædicationis eam prædicãs inchoaret. Et Chriſtus Redẽptor noſter etiam ſuam ſacratiſsimam prædicationem à pœnitentia incepit:ambo enim initio ſuæ prædicationis hæc verba dixe- Pſal.31.
19 runt. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Regnum cælorum ambo appropinquare demonſtrant, & pœnitentiam ad illud conſequendum docent. A maritudinem radicis dulcedo pomi compenſat, periculum maris ſpes portus delectat:dolorem medicinæ ſpes ſalutis mitigat. Qui deſiderat nucleum nucem frangat, pœnitentiam agãt,qui vult adhærere bono,& regnum cęlorum conſequi. Matth.3.& Matth.4 ſimilia.

Non ſolum autem ſummus mundi Redemptor Ieſus Chriſtus pœnitentiam prędicauit,ſed etiam diſcipulis ſuis pręcepit,vt eam prædicarent. Et exeuntes(inquit Beatus Marcus)prędicabant,vt pœnitentiam agerent:appropinquabit enim regnum regnum cælorum. Fidelis ſermo,& omni acceptione dignus,ſed non auditur appropinquabit regnum cęlorum,ſine pęnitentiam agite,neque
20 demandatur pœnitentia ſine repromiſsione regni cęlorum. Nihil ergo amarum habet, aut durum, aut impoſsibile,etiam carni noſtrę, cum mente recogitat, quale ſit hoc verbum:Appropinquabit regnum cęlorum. Omnes mundi anguſtię,& gemitus labores,& ærumnę non ſunt condignæ ad futuram gloriam, quæ reuelatur in verbo regni cælorum. Et Propheta Eſaias inquit. Nemo nouit Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te, diligentibus te dixit Beatus Paulus:expectantibus te, dixit Propheta. Pœnitentia de qua ſermonem agimus, dilectionem Dei ſuper omnia habet, & in pœnitentia hac fundari debent cætera omnia bona,quæ homo operatus fuerit. Et ita apud Prophetam Ezechielem dicit Dominus. Si impius egerit pœnitentiam Matre.6. Eſai.64. 1.adCor.2 Ezech.33

à peccato ſuo, fecerit q; iudicium, & iuſtitiam, &c. vita viuet, & 21
non morietur. Vbi obſerua, quod pœnitentia non ſolum habet reſipiſcentiam, & nouam vitam, ſed ante omnia habet dolorem: ſi impius egerit pœnitentiam (inquit Dominus) ac deinde: fecerit q; iudicium, & iuſtitiam, & pignus reſtituerit, &c.

2. ad Cor. 7. Beatus Paulus ad Corinthios ſcribens, & loquens de pœnitẽtiæ triſtitia ait. Contriſtati eſtis ſecundum Deum, vt in illo detrimentum patiamini ex nobis. Quomodo aliquis patitur detrimẽtum in Chriſto ex triſtitia pro peccatis ſuis, vt hic Beatus Apoſtolus inquit? Detrimentum patitur gaudij præſentis iocunditatis, qua fruebatur in delicijs carnis ſuæ, dicit tamen ſanctus Apoſtolus, tale detrimentum eſſe in Chriſto: quia triſtitia, quæ ſecundum Deum eſt, per quam detrimentum fit gaudij, eſt detrimentum in Chriſto, id eſt propter Chriſtum, & à Chriſto per ſuum 22
fauorem operata. Cum autem quis abſorbetur à triſtitia per deſperationem, talis triſtitia non eſt detrimentum in Chriſto, ſed in diabolo, & mortem generat.

Ad Pœnitentiã peccatorum memoria neceſſaria eſt.

Hiere. 2. AD pœnitentiam peccatorum memoria neceſſaria eſt. Quiſquis es peccator, audi quid tibi admoneat Dominus per Hieremiam Prophetã. Vide, inquit, vias tuas in conualle. Scito quid feceris. Ac ſi dicat. Adhuc veſtigia apparent in valle quibus terram attingebas, cum ibas ad idola colenda: intuere ea, conſidera
Deut 9. c. peccata tua, vt illa deteſteris, teq; illorum pœniteat. Et in Deuteronomio dicitur. Memento, & ne obliuiſcaris, quomodo ad ira- 23
cundiam prouocaueris Dominum Deum tuum. Ideo præterita peccata ſunt in memoriam reuocanda, vt ea ploremus, atque vt ea confiteamur. Confeſsio enim neceſſaria eſt, vt qui incidit in
ſimile. flumen non obruitur quãdiu aqua nõ accedit ad os, quoniã reſpirare poteſt: ſi autem aqua attigerit, & impleuerit os, ſtatim obruitur ſubmergitur, & moritur: ſic qui incidit in peccati gurgitẽ adhuc ſpem habet vitæ, ſi os non habet impeditũ, ſi paratus eſt de ſceleribus debite confiteri: ſi autem tanta eſt culparũ aqua, vt ei ſuper os aſcendat, quo flagitia ſuo ſilentio prætereat, nolẽs de illis confiteri, obruitur miſer, & ad ima tartarorum deſcendit. Eam
Pſal. 68. ob cauſam dicebat Regius Propheta Dauid. Non me demergat tempe-

24 tempestas aquæ neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum.

In libro Iob dicitur. Quis vnquam restitit ei, & pacem habuit? Iob. 9.
Ac si dicat: nullus. Alia est enim ratio, & longe diuersa consequendæ pacis ab aduersario potentissimo, alia vero est ratio assequendæ pacis ab aduersario, cuius sunt exiguæ vires, exiguaque sapientia: nam ab hoste, & inimico, qui & sapientia, & viribus inferior est, pugnando pacem acquirimus: ab aduersario vero longe potenti, obnixe petendo, fundendo preces, atque per omnia illius non voluntati accommodando. Ergo qui cupit pacem cum Deo habere, & amicitias cum illo componere, non resistendo, nõ pugnando, sed per omnia se ipsum illius imperio committendo, externam, atque internam pacem, & animi tranquillita-
25 tem consequetur.

Pœnitẽtia à sacris doctoribus cõmẽdatur.

EVsebius Emissenus inquit in quadam homilia. Sicut homo in cruce positus nullis iã delectatur illecebris, mortua ei prorsus sunt, quæ aut per auditum, ac visum, per gustum, ac odoratũ, pariter ac tactum, animum captiuare consueuerunt, omnia ante oculos prætereuntia, velut transacta iam reputat, quia extremam horam cælos emigraturus expectat. Ita & vos, qui animas vestras ad contritionem abstinentiæ, & crucem Christi pro æternæ salutis remedijs contuliſtis, obliuiscimini pristinas consuetudines, & blandas mundi seductiones: obliuiscimini concupiscentias, quæ de cælestibus mentem in inferiora deuoluunt. Euseb. Emiss. in homil. ad pœnitentes. simile.

26 Beatus Chrysostomus in quadam homilia super illa verba. Mortificate membra vestra inquit. Quid dicis ò Paule? Non dixisti: Quoniam simul cum illo sepulti estis: quoniã circuncisi estis quoniam exuistis corpus peccatorũ carnis? Quomodo ergo rursus dicis: Mortificate? Non est sibi contraria ista loquutio: sed quemadmodum si quis statuam auream squalidam iam expurgatam, imo denuo quoque excusam, splendidamque exhibens dicat quidem extersam esse, ac sublatam rubiginem: admoneat vero rursus eandem vt diligenter tollatur rubigo eius, nõ eis sibi ipsi contradicit, neq; enim absterſam iam rubiginem, sed eam, quæ postea rursus accedit, auferri hortatur. Ita & Paulus hic nõ priorẽ mortificationẽ dicit, neq; priores fornicationes, sed ea, quę postea suc-
B. Chrysost. homil. 7. ad Colos. simile.

ſuccedunt. Non enim eſt iſta noſtra vita, ſed alia quę in cęlis eſt. 27

Idem libro de compunctione cordis ait. Sicut impoſsibile eſt, vt ignis inflammętur in aqua: ita impoſsibile eſt compunctionē cordis vigere in delicijs. Contraria enim hæc ſibi inuicem ſunt, & inimica. Illa enim mater fletur, hæc mater eſt riſus. Illa cor conſtringit, hæc diſſoluit. Illa animæ alas innecti, & volare facit ad cælum, hæc plumbi pondus imponit, & demergit in infernum.

Idem libro de compunctione cordis. simile.

Idem in quadā homilia inquit. In ſæcularibus iudicijs quātum libet poſt acceptam ſententiam lamenteris, & lugeas, non tamen effugies flendo ſupplicium: hic vero ſi toto corde ingemueris ad Deum, ſoluiſti repente ſententiam.

Idem hom. 6 in Matth. simile.

Venerabilis Beda in verba illa Iſaię: Lauamini mūdi eſtote, inquit. Quid prodeſt ſpinis purgare agrum tuum, ſi non etiam aratro ſcindes eum, & ſeres in eo ſemen, vnde gaudeas in futuro? Ita 28 & qui deſerit peccata, & ea non plangit pœnitendo, nec bonū poſtea facere conſueuit, nunquid fructuoſum eſt peccata deſerere, & bona non facere?

Beda ſuper Iſai.

Communiter melior eſt innocentia, quā pœnitentia quēadmodum melior eſt veſtis integra, quā diſſuta, & ſciſſa etiāſi cōmiſſuris quibuſdam reſarciatur. Sed tanta poteſt eſſe pœnitentia, vt ſit incorruptione, & innocentia præſtantior. Vt veſtis cæſura ſi aureis funiculis, & pretioſis gemmis copuletur, pulchriorem reddit veſtem ipſam, quam ſi tota ſana fuiſſet, & integra: ſic fieri poteſt, vt tam acerbo animi dolore, tanta gratia, & charitate quis reſurgat, vt pulchrior reddatur, quam ſi in crimen non incidiſſet.

simile.

Si Chriſtus Ieſus Redēptor noſter ieiunauit, orauit, ſi iniurias pertulit, quare nos voluptatibus ducemur, & labores repudiabi- 29 mus? Properat quidā Rex ad prælium vndiq; armatus, ducēs exercitum militum omnibus armis indutorum, erigitur ſignū militare, expanduntur vexilla, & regia ſtemmata. Sed ſi videres eſſe in exercitu homines aliquos dearmatos illecebris delinitos qui leuia ſcuta induerēt pro galeis pileos bōbicinos, & pro ſcopetis, vel gladijs flabella portarēt, eos inſanos cēſeres, monereſq; ne corā rege ita apparerent? Eodemmodo cū Chriſtus Ieſus laboribus, & doloribus ſe induerit, ſignum crucis erigat, procedantq; armati apoſtoli, & martyres, quare nos relictis armis delicias amplectemur? Mutemur igitur veſtimēta, & armis pęnitētię induamur, & ſic cōtra nequiſsimi, hoſtis vires ac potentiam prævalebimus.

simile.

Pœni-

30 ## Pœnitentia quam primum est facienda.

QVemadmodum in ludo pilæ, non solum dicitur bona pila, & aptus globulus lusorius, cum expedite volat, & fertur altius per aerem, sed etiam, si attingens pauimentum cadens in terram statim ob terræ reuerberationem saliat, ferens se in sublime, & reciprocetur: sic non solum dicitur iustus, qui nunquam cecidit in terram peccati, sed ille etiam, qui etsi aliquando cadat, confestim tamen per veram pœnitentiam resurgit. Per actum criminis mortiferi amittit gratiam & iustitiam, nomen tamen iusti non amittit si celerrime ad gratiam redit. Cæterum multi sunt, qui etsi resurgant, non tamen statim. Cecidit Dauid, & ob crimina aduersus Dominum admissa in ter- simile.

31 ram ruit: & non resurgebat, donec Nathan Propheta eum graui ter reprehenderet, asserens Deum tam turpia scelera nequaquam impunita esse relicturum. Et deplorans Dauid maculas suorum scelerum, eaſq; lachrymarum fluuio delens, aiebat. Adhæsit pauimento anima mea. Ac si diceret, cecidit pila mea, adhæsit terræ, non pullulabat perpœnitentiam non se per contritionem in altum ferebat. Neque est magnopere mirandum: nam omne graue naturaliter tendit deorsum. Ergo si aliquando ceciderimus, quia sicut lutum graue facti sumus, statim cum Dei adiutorio conemur resurgere, nam vt ait Diuus Hieronymus? Nomen iusti non amittit, qui per pœnitentiã cito resurgit. Quod autem adiutorium Dei paratum sit quærentibus eum in veritate, verba illa Psalmi manifeste indicant, vbi dicitur. Ira in indigna- 2. Reg. 12. Psal. 118. Psal. 29.

32 tione eius, & vita in voluntate eius. Ira iuxta Euthymij sententiam castigatio est, quæ est in excandescentia Dei. Sed licet vt iustus puniat, tamen vt misericors vitam retribuere desiderat. Duo efficit, nimirũ punire, & misereri. Vnum nõ est ex eius electione, sed propter nostra delicta, alterum est eius natura, & voluntate. Ex quo efficitur, vt eius castigatio sit breuis, misericordia autem, qua nos prosequitur, duret omnem vitam. Id ostendit versus hic, si eum voluerimus profundius scrutari. Nam pro ira est in Hebraico, regagh, quod nomen significat momentum siue instans, hoc est, breuissimum tempus. Quare potest in hunc modum verti ex Hebræo: quoniam ad punctum tẽporis est indignatio eius, & vita in volũtate eius. Seu vt habet trãslatio

Com-

Cõplutenſis. Et vita in repropitiatione eius. Poteſt etiã transferri: Et vita in amore eius. Vt ſit ſenſus. Et ſi in nos Deus grauiter aliquando animaduertat, momentanea tamen eſt hæc eius excandeſcentia. At amor, quo nos amplectitur, quo ſuæ erga nos charitatis, fontem aperit, quo vult vitam nobis tribuere immortalem, ſemper durat. 33

Pœnitentia quam primum eſt facienda.

NOn exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato, ſed exhibete vos Deo tanquam ex mortuis viuentes, & mẽbra veſtra arma iuſtitiæ Deo, inquit B. Paulus ad Romanos ſcribens. Quod perinde eſt ac ſi dicat: nolite membris veſtris intemperate abuti, nolite ex illis arma conflare flagitij ad peccati executionẽ, cum ea vobis Deus tribuerit, vt ſint arma virtutum, quibus aduerſus animæ hoſtes pugnetis, ſed illi ſeruite tanquam à morte culpę ad vitam gratiæ ſuſcitati, exhibẽtes membra veſtra arma iuſtitiæ actiones per illa virtutum exercentes. Homo vitijs imbutus, & à virtute ſeparatus, vtitur membris ſuis tanquam gladijs, & haſtis, quibus animam ſuam transfigit. Sin autem vitia deteſtatur: & ad Chriſtum confugit, gladios in vomeres conuertit, quibus ſui ipſius agrum pœnitentia, & maceratione colit, & haſtas in falces, quibus vberrimas virtutũ fruges metit. Et hoc eſt, quod in Chriſti Dñi aduentu Eſaias fore prędixerat, cum has voces emiſit. Et cõflabũt gladios ſuos in vomeres, & lãceas ſuas in falces. Vt enim ager quãuis fertilis, ſine cultura tamen fructuoſus eſſe non poteſt ſic ſine cultura pœnitentiæ animus. Inter omnia vero pœnitẽtialia opera maximè ciborum abſtinentia cõducit. Vt enim inimici in obſidione ſe dedunt hoſtibus, ſi illis alimenta auferantur: ita caro & ſenſualitas hoſtes animæ ablatis epulis ſe tradunt ipſi animæ, vt ipſa quod B. Paulus ad Romanos ſcribens docet adimplere valeat. Ait enim ſanctus Apoſtolus. Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. Hoſtia occidebatur, & diuinus prædicator monet, vt carnem mortificemus, vt ſit hoſtia viuens, vt ſit victima viua. Si victima eſt, occiſa eſt: ſi occiſa quomodo viua? Qui fieri poteſt, vt mortua, & viua eodem tempore ſit? Vult ſignificare Beatus Apoſtolus, ita nos debere carnem mortificare, vt ſit mor-

ad. Rom. 6.

34

Eſai. 2. simile.

35

ad Rom. 12.

36 mortua peccato, viua autem gratiæ, mortua cõcupiſcentiæ, viua vero virtuti. Imo viua eſſe non poterit, niſi hoc modo fuerit mortua. Ait enim idem Apoſtolus. Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini. Si autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Viuere ſecundum carnem eſt eius imperio ſubeſſe, eius legibus obtemperare, eius deſiderijs duci. Ad Roma. 8.

PEREGRINATIO AD LOCA SACRA.

SANCTISSIMA res eſt peregrinationi operam dare, loca ſacra ac ſanctorũ corpora inuiſendo. Quod adeò à fidelibus, & credentibus vſitatum ſemper fuit vt non ſolum in lege gratiæ, verũ etiam in lege antiqua aſsiduè fuerit obſeruat: & quidẽ ex lege gratiæ poſſemus plurima ſanctorum, ac ſanctarum, qui ſacrorum locorum peregrinationi vacarunt, exempla adducere, ſed ex omnibus annotatione dignum eſt quantum ab effectu B. Luciæ virginis Deo deuotæ notiſsimũ exemplũ, quæ cum in infantia ſua Chriſtianiſsima eſſet, matrem ſuam Vticiam fluxum ſanguinis patientem in Catanam adduxerit, vbierat corpus ſanctæ Agathæ, cuius precatu matri ſuæ impetrauit ſalutem. Vbi ſilentio prætereundum non eſt, quam gratam ſe hæc inclyta virgo Chriſto Ieſu ſeruatori noſtro oſtenderit: nam ſtatim vt vidit matrẽ ſuã incolumem, & cælitus ſanatam, eam maxime obſecrauit, vt dotem, quam ſibi datura erat Chriſti pauperibus diſtribui pateretur. At illa reſpondẽte: Filia poſt obitum meũ, omnia mea, tua erunt, vt tibi libuerit tũc facies. Rurſus ei prudentiſsima virgo dixit. Mater mea, quandiu vixeris, pauperibus opes tuas impende, nã quod moriẽs das, ideò das quia tecum ferre non vales. O conſiliũ totis viſceribus amplexandũ, & in mente diu, noctuq; verſandum! Vtinam omnes opulenti, & qui diuitiarũ copia affluunt dogma tam ſalubre ſuſciperent. Quod moriens das ob id das, quoniã tecum ferre nõ potes. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc: clamabat vir iuſtus Iob. Cui ſententiæ alludit illud D. Pauli. Nihil intulimus in hũc mundũ, nec auferre quid poſſumus. Idq; quotidie experimẽto agnoſcimus in obitu Regũ, & principũ nempe Iob. 1

nihil

nihil ſecum deferunt, niſi eleemoſynas, & pia opera, quæ fecerũt. 3
Quam ob rem vbi B. Lucia cum matre ſua Siracuſas venit cunctã
pecuniam, quam ex facultatibus venditis cõgregauit, pauperibus
Chriſti diſtribuit. Non enim ignorabat eleemoſynã miſericordia
mediante, actũ eſſe charitatis: vnde Græcè eleemoſyna à miſeri-
B. Tho. 2. 2. cordia dimanat. Quæ omnia eleganter docet B. Thomas. Equidẽ
q 32. artic. 1. hæc virgo ſancta ſanctos honorare, & inuocare, & ad viſitanda
corpora corũ peregrinari nos docuit: nunc etiã omnes Chriſtia-
nos admonet, vt miſericordes ſint erga pauperes. Quod autem in
lege veteri hæ peregrinationes etiam viſitatæ fuerint, conſtat aper
te ex Sacra ſcriptura: nam vallis Hebron, quæ in terra promiſsio
nis erat, velut maximũ ſanctuarium ab Hebræis reputabatur, (id
eſt, el valle de Ebron era tenido y ſcñalado por vna grãde eſtaciõ
Ioſue. 14. y ſanctuario) quoniam in ea, vt patet in libro Ioſue, ſepultus erat 4
primus parens Adamus. Et ibi etiã ſepultus erat Abraham, Sa-
ra, Iſaac, Rebeca, Iacob, & Lya. Et ibi vota vouebant Hebræi, &
ad ipſa implenda illuc ſe conferebant. Atq; ita Abſalon patri ſuo
1. Reg. 15. dixit. Vadam, & reddam vota mea, quæ voui Domino in Ebron.
Galgalis etiam ſignatus locus erat, & ſanctitate reputatus vbi fuit
prima manſio filiorum Iſrael, poſtquam Iordanẽ trãſierunt, atq;
ibi celebrata fuit circunciſio, & poſiti fuerunt duodecim lapides.
Et quia hic locus ſacer erat, eum Helias Propheta viſitauit, ante-
quam in paradiſum terreſtrem curru igneo veheretur.

Ex omnibus his lethifera hæreticorum temeritas, qui diaboli
ſuggeſtu aſſerere audent ſolum Deum orandũ fore, & nõ ſanctos
confunditur, ac labefactatur. O inſignem ac modis omnibus de-
4. Reg. 4. teſtandam dementiam! Nonne precibus Prophetæ Heliæ filius 5
viduæ Sarepthanæ iam mortuus ſubinde ſurrexit. Nunquid non
Eliſeus Sunamite plorante filium ſuum mortuum, orauit ad Do-
minum, & viuum reddidit matri ſuæ? Nonne mortuus quidã ac-
cedens ad corpus Eliſei defuncti vitam recepit? Taceſcat ergo ille
Iob. 5. peſsimus error, & ſancti Iob dogma nos Catholici firmiter tenea-
mus. Voca, ſi eſt, qui exaudiat, & ad aliquem ſanctorum conuer-
tere. Vbi notãdum, quod bifariè orationem alicui offerimus: pri-
mo, vt ſit per eum implenda, ſecundo, vt per ipſum impetranda.
Primo vtiq; modo ſoli Deo orationem exhibemus, eo quod om-
nes orationes noſtræ eo tendere debent, vt gratiam, & gloriã aſ-
Pſalm. 83. ſequamur, quæ Deus ſolus impendere poteſt, iuxta illud. Gratiã,

&

6 gloriam dabit Dominus. Secundo autem modo iure optimo preces nostras præbemus sanctis angelis, & hominibus non plane, vt per eos Deus petitiones nostras agnoscat, sed, vt eorum precibus, & meritis orationes nostræ sortiantur effectum, idque perspicuum est in Apocalypsi, vbi dicitur. Ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram Deo. Hanc doctrinam perspicue, & eleganter docet B. Thomas. Apocalyp. 8. D. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 4.

PERSEQVVTIO SANCTORVM.

1 LACHRYMABILE est videre quomodo impij coadunantur, vt iustos prosequantur, quod Propheta regius optimè depingit, cum ait. Super populũ tuũ malignauerunt consilium, cogitauerunt aduersus sanctos tuos: dixerunt: Disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel vltra. Sed qui sunt isti, qui conuenerunt aduersus sanctos Dei? Statim ipsemet Dauid manifestat dicens. Tabernacula Idumæorum & Ismaelitæ, Moab, & Agareni, Gebal, & Ammon, & Amalech, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Ecce quod malos aduersus paucos bonos conuenerunt. Sed perpendẽdum est, quam grauiter peccant, qui iustos persequũtur cum Dominus per Prophetam Zachariam dicat. Qui tangit vos tangit pupillam oculi mei. Vbi tactum pro vexatione, & perse-
2 quutione accipiendum est. Beatus Hieronymus super illa verba Nolite tãgere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignati, inquit. Qui sanctos Domini tetigerit sic est quasi si vexare cupiat pupillã oculi eius, & illum nitatur clara luce priuare. Perpende, quod iniurioſi in proximos maius damnũ reportant, quã inferunt quia in Hebræo est. Qui tangit vos, tangit pupillam oculi sui: & ita vertunt septuaginta interpretes. Et Plantinus testatur duo exemplaria vulgatæ editionis vidisse, in quibus erat, oculi sui. Quod si hoc secundo modo legatur, magnum certe timorem verba vatis iniurioſis in proximos injiciunt. Scire enim debent se longe maius damnum reportare, quam inferant. Væ impio in malum, retributio enim manuum eius fiet ei, inquit. Pſal. 82. Zachar. 2. Pſalm. 104.

Esa.3. inquit sanctus Esaias. Quod de illis dicitur, qui alios lædunt, quibus longe maior pœna referenda est, & ob eam rem propheta dicit. Væ impio in malum, &c. Quæ interiectio ingentis cuiusdam vitionis significationem habet. Licet autem bellum hoc semper sit inter bonos, & malos, Deus tamen illud conuertit in bonũ iustorum: quoniam diligentibus Deum (vt inquit B. Paulus) omnia cooperantur in bonum. Sic etiam Ecclesiasticus ait. Contra malum, bonum est, vt contra vitam mors: sic contra virum iustum peccator. Nam sicut ex bono, & ex vita multa bona oriuntur, sic ex persequutione peccatorũ merita accrescunt iustis & aliquando eorum iniusta persequutio eos, ne corruant, tenet, nec enim (ait B. Augustinus de Ciuitate Dei) Deus vnum non dico angelorum, sed vel hominum creasset, quem malum futurum prescisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum viribus commodaret, nisi enim hoc intelligere vellet, sapiens non diceret. Cõtra malum bonum, & contra mortem vita, sed è conuerso. Contra bonum malum, sic & contra virum iustum peccator, qui eum tanquam mors, & malum, in perditionem mittit: nunc autem dicit, quod sicut bonum malo obstat, & vita morti: sic peccator in causa est aliquando ne iustus peccet aut mortem incurrat.

Ad Roma.8. Ecclesiast.33

B. August. li. 11. de Ciuit. Dei. c. 18.

Odiũ Cain aduersus Abel (quod quidẽ oriebatur ex eo, quod opera eius mala erant, fratris autẽ bona) odiũ designat, quod improbi aduersus pios gerũt: si enim propter hoc frater fratri nõ pepercit, & naturæ vinculũ, ac fœdus vis huius inimicitiæ disrupit, quid fiet, vbi nullũ huiusmodi vinculũ intercedit? Præterea si caro, & spiritus in eodẽ homine tãtopere sibi aduersantur (quę naturæ fędere in vnã personam coeunt) quid erit cũ ista inter se separata sint? quando videlicet alter homo totus carnalis, alter vero totus spiritualis est? Timeant tamen impij, quia hoc supplicio eos Dominus solet punire, vt quibus ipsi tendiculis innocentes illaqueare parant, illaqueentur. Vnde in Psalmo dicitur. Gladius eorum intret in corda ipsorum (id est intrabit) & comprehendantur in superbia sua. Aucupes ex stercore turdiviscum conficiunt, quo turdos ipsos illaqueare, & prehendere solent, ita planè Dominus armis, & consilijs impiorum ad eorum perniciem vtitur.

Psalm.36.

simile.

Improborũ persequutiones, & odia aduersus pios illa Pharaonis verba declarãt, quibus ad Moysem, & Aarõ ait. Quid Moyses, & Aaron peruertitis populũ ab operibus? discedite vnusquisque ad opus

Exo.5.

6 ad opus veſtrũ. Hoc in loco Origenes ait. Donec ſecũ eſt populus, & lutum operatur, ac laterẽ, donec in paleis occupatur, non putat eſſe peruerſum: ſi vero dicat. Volo ire viam trium dierũ, & ſeruire Domino, peruerti populum ait. Sicut hodie, cũ ſermo Dei ſolicitat hominem ad eius ſeruitium, continuo dici audies ab ijs, qui Pharaonis vnanimes, & amici ſunt. Videte quomodo ſeducunt homines, qualiter adoleſcentes, ne laborent, ne militent, relictis rebus neceſſarijs, & vtilibus otium & inertiã ſectẽtur, inducãt, & ita laborare nolũt, & inertijs otij occaſiones quęrunt. Qui talia loquũtur abſq; dubio miniſtri ſunt Pharaonis.

Clemens Alexandrinus inquit. Quomodo qui vexant poſſeſsiones, Dominos iniuria afficiunt, & qui milites, eorum imperatorem: ita Domini contemptus eſt contemptio eorum, qui ſunt illi dedicati. Clemens Alexã. lib. 7. Strom.

7

Beatus Gregorius Niſſenus in quadam oratione ait. Quis ignorat quanto grauius eſſe iudicetur inſidijs peti, quam diligi? Hoc tamen, quod moleſtum eſſe videtur, ſæpe fælicitatis cauſa multis extitit. Quale de Ioſepho ſacra ſcriptura indicat qui à fratribus inſidijs petitus, & ab illorum conuictu remotus per venditionem Rex eorum deſignatus eſt, forſitan ad tantam dignitatem aliter non progreſſurus. Quemadmodum igitur ſi quis futuri ſcientia prædituſ Ioſepho dixiſſet. Inſidijs petitus beatus eris. Prima fronte credibilia dicere audienti, & ad id, quod in præſentia acerbum eſt, reſpicienti non videretur. Ita nimirum cum perſequutio, (qua fideles à tyrannis agitantur,) multum iuxta ſenſum acerbitatis habeat, efficit, vt abijs, qui carni paulo magis obnoxij ſunt, ſpes regni, quæ per res aſperas ipſis propoſita eſt non facile admittatur, atque probetur: ſed Dominus naturæ vitio deſpecto prædicit infirmioribus, qualis laborioſi certaminis euentus ſit, vt ſpe regni aduerſas res facile vincant. B. Gregor. Niſſe. Orat. 8. de beatitudine. ſimile.

8

Beatus Auguſtinus ſuper Pſalmos inquit. Tenetur corpus Chriſti, ideſt, Eccleſia in torculari, ideſt, in preſſuris. Sed in torculari fructuoſa eſt preſſura. Vua in vite preſſuram non ſentit, integra videtur, ſed nihil inde manat, mittitur in torculari calcatur, premitur. Iniuria videtur fieri vuæ, ſed iſta iniuria ſterilis non eſt, imo, ſi nulla iniuria accederet, ſterilis remaneret. B. Auguſti in Pſalm. 55. in præfa. ſimile.

PERSECVTORES IVSTORVM.

Abacuc. 1. VElociores lupis veſpertinis vocat propheta Abacuc equos perſecutorum filiorum Iſrael. Eſt enim lupus truculentiſsimum animal, & ad ſæuitiam in primis genitum, quo nullum aliud magis â paſtoribus timetur, propterea quod non ſolum ventris, & famis gratia prædas parat, ſed ad crudelitatem, ac ferocitatem explendam totos ſæpe greges trucidat. Acutiſsimus deniq; , & audaciſsimus eſt lupus, vt pote qui multa milliaria nocte vna conficere ſoleat, cumq; ad prædam peruentum fuerit, omnia loca circum ire, omnes aditus tentare, vndique procurrere, omnia circumſpicere, vt, & ſibi ab inſidijs caueat, & rapiendi commoditatem percipiat. Eſt autem duplex luporum genus, alterum quod vulgo lupus eſt, alterum, quod Hyæna vocatur: illud quidem ſub aurora, hoc nocturnas rapinas exercet. Ergo cum diuina ſcriptura lupos veſpertinos appellat, non vtique matutinos illos, ac vulgare luporum genus, ſed nocturnas Hyænas intelligit; nec id porro abſque exaggeratione, ſiquidem veſpertinorum luporum nunquam ingerit mentionem, niſi cum ingens aliquod minatur malum, aut inſignem aliquam feritatem, & inhumanitatem oſtendit. Nam & Propheta Sophonias ſic ſcribit. Iudices eius lupi veſpere, ideſt veſpertini. Et Sanctus Hieremias. Lupus ad veſperam vaſtabit eos, lupus ad veſperam, hoc eſt lupus veſpertinus, ſic enim habent Hebræa. Et cum Hieremias leonum, & luporum, atq; pardorum pariter meminiſſet, ſolis lupis hoc tribuit epitheton, etenim ait. Idcirco percuſsit eos leo de Silua, lupus ad veſperam vaſtabit eos, pardus vigilans ſuper ciuitates eorum. Eſt ſane lupus prioris generis (quod dixit Ariſtoteles) generoſum, ferox, & inſidioſum animal, ita tamen, vt & canes fugiat, & homini parcat: Hyæna vero catulis implacabilis hoſtis, vomitus quoq; humanos mentitur, vt canes alliciat, falſiſq; ſingultibus ſolicitatos deuorat. Molitur homini etiam inſidias, ſequiturq; ſtabula paſtorum, & auditu aſsiduo addiſcit vocamen, quod exprimere poſsit imitatione vocis humanæ, vt in hominem aſtu accitum nocte ſæuiat: adeò carnis hominum auida, vt vel ſepulchra effodiat, eruatq; cadauera: ſicut Ariſtoteles, Plinius, Solinus, atq; alij naturæ hiſtorici tradiderunt. Sicut ergo perſecutores Hebræorum equis, lupis

Sopho. 3. Hierem. 5.

12 pis veſpertinis velocioribus vſi ſunt. Sic nunc miniſtri dominorum tyrannorum,& aliorum perſecutorum iuſtis crudeliſsimi,& immaniſsimi ſunt.

Loquens Chriſtus Redemptor noſter de perſecutione ſuorum diſcipulorum dixit. Tradent enim vos in concilijs, & in Synagogis ſuis flagellabunt vos. Quaſi ad maiorē laudē Dei in Synagogis flagellabantur ſacrati diſcipuli: vbi orationes, & laudes, vbi lectiones, vel ſacrificia fiebant, ibi impij Iudæi ſacros Apoſtolos pœnis afficiebant, quaſi ſacrificium Deo offerentes, quod maxima ponderatione dignum eſt. Perfidi enim Iudæi arbitrabantur, ſe ſacrificium offerre Deo perſequendo ſacros illos viros: ideo in Synagogis ſuis eos flagellabant. Re autem vera ſacrificium erat Deo cruciatio Apoſtolorum, non ad Iudæorum mercedem, ſed ad ipſorum Apoſtolorum coronam:
13 Iudæorum autem erat interitus. Matth. 10. B. Chryſoſt. Hom 24. Ope. imper.

De Chriſto reparatore noſtro loquens vates regius inquit. Principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominū,& aduerſus Chriſtū eius. Quia autē iuſti corpus ſunt Chriſti ipſius ſicut peruerſi homines conueniunt aduerſus caput: ita conueniunt aduerſus corpus. Sanſon vulpium caudas ad caudas iunxit & faces ligauit in medio, vt Philiſtinorum ſegetes incederet, & conſumeret ſicut Iudicum narrat hiſtoria. Sic impij aſtuti, & doloſi ſicut vulpes aſtu dæmonis coniunguntur ad inuicem, vt malum inferant iuſtis. Sed tamen ſicut vulpes illæ quanuis damnum intulerunt, ipſæ nihilominus combuſtæ ſunt; ſic mali dum alijs nocent, ſibi primum damnationem adquirunt. Pſalm. 2. Iudicum. 15 Simile.

14 Omnia, quæ habentur litera. M. titulo Martyrium, & litera, L. titulo labores iuſtorum, poſſunt huic materiæ deſeruire.

PERSEVERAN- 1
TIA IN VIRTVTE.

Leuit.19. IN Leuitico precipiebat Dominus, vt quarto quoq; anno fructus sanctificarentur. Vbi aperte significauit fructus, & bona opera cũ perseuerantia facta, non autem ieiunia, eleemosynas, & bona exercitia eorũ, qui statim defecisunt, ac terga vertunt, benedictionẽ me-

Apoca.1. reri. Hinc est, quod B. Ioannes in Apocalypsi vidit similem filio hominis vestitum podere, idest veste talari. Legitur etiã in

Gene.37. Genesi sanctus Patriarcha Iacob tunicã polimitã talarem filio 2 suo Ioseph, quem prę omnibus diligebat, feciſſe. Sed quorsum nobis Spiritus sanctus enarrat rem, quę humano iudicio parui ponderis, ac momenti videtur? Quis dubitat hoc maximo misterio non caruiſſe? In quo significatũ est dilectos Deo, & diuinę voluntati obedientes, debere vestem diuersarum lanarum, & colorum habere: & hęc est charitas vestis polimita; quia, vt

1.Ad Cor.13 ait Beatus Apostolus, charitas benigna est, patiens est, omnia suffert, omnia sperat, omnia credit, quę credenda sunt. Hęc autem vestis debet esse talaris, idest vsque ad terram hoc est vsq; ad sepulturam: non enim sufficit bene incipere nisi in bono perseueraueris. Vir ille Dei, de quo sacra scriptura refert arden-

3.Regum.13 ti zelo regi Ieroboan dixisse, si dederis mihi dimidium domus tuæ non reuertar, nec cibos tuos accipiam: quoniam sic Dominus mihi pręcepit, sed quoniam persuasione cuiusdam 3 falsi Prophetę ab illo sancto proposito defecit iussu, & permissione Dei à leone fuit interfectus.

Perseuerantia in paucis reperitur.

simile. ALiqui sunt, qui cum dicere audiunt magnam auri, & argenti copiam esse apud Indos, vehemẽti desiderio illuc se cõferendi incitãtur, sed cũ ad litus maris perueniũt, & aquę profunditatem contẽplantur, audiuntq; referri magna pericula, quę se se eò pergentibus offerunt, ab incepto proposito desistũt, & in

Nume.13. pauperiẽ suam alacres redeunt. Idem fere Iudęis contigit, quibus dum exploratores racemum ficus, ac mala granata tãquam

signa

4 ſigna fertilitatis terræ promiſsionis attulerunt, ſtatim ipſi illa conſpicientes magnum deſiderium illùc pergendi, imo & in terra illa habitandi concepere. At poſtquam audierunt ſe per terras gigantum proceræ ſtaturæ tranſituros eſſe, timuerunt valde, & plorantes dicebãt. Vtinã mortui eſſemus in AEgypto, conſtituamus nobis ducem, & reuertamur in AEgyptum. Hoc contingere ſolet filijs huius ſęculi, qui cum dicere audiũt quot quantaſque diuitias, voluptates, atque illecebras Deus in cęlo diligentibus ſe pręparauit ad hęc audita inardeſcit animus eorum, iamque illic cupiunt aſsiſtere, vbi ſe ſperant ſine fine gaudere. Sed cũ miſeri filij Adæ dicere audiunt ad magna pręmia perueniri non poſſe, niſi per magnos labores, à ſancto
5 propoſito ſe auertunt, nec vlterius progredi audent, vt cum tam fortibus gigantibus qualia iudicio ſuo ſacra exercitia vitę Chriſtianę apparent, dimicent, & bellum gerant: atque iſta ignauia perterriti ad ſcelera, & turpitudines ſuas, in quibus antea verſabantur, libentiſsime redeunt. De iuſto autem ſacra ſcriptura ſic inquit. Firmabitur in illo, & non flectetur, continebit illum & non confundetur, & exaltabit illum apud proximos ſuos. Vbi alia tranſlatio habet. Firmabitur ſuper eam, hoc eſt ſuper ſapientiam firmabitur iuſtus, quod idem eſt: nam in noſtra tranſlatione etiam loquitur de ſapientia diuina, quæ firmatur in iuſto, & ideo non flectetur quanuis omnis infernus contra illum ſe erigat, nulla tentatio aduerſus eum pręualere poteſt, nec illum terga vertere faciet. Continebit illum, ideſt in-
6 tra ſe ponet; hoc eſt diuina ſapientia eum in ſua viſcera includet. Si rex malefactorem aliquem intra viſcera ſua includeret, quamuis iuſtitiæ miniſtri illum ad puniendum perſequerentur, nihil profecto ei nocerent. O miſer peccator animaduerte, & attende aduerſus te pœnam, & condemnationem venire, ſed ſi per veram pœnitentiam te ad Deum conuertis, ipſe in viſceribus ſuis te includet, & nullam patieris confuſionem. Nam hic diuina ſcriptura teſtatur, quod ille, quem Deus intra ſe ponit, non confundetur; & exaltabit illum apud proximos ſuos: licetenim peccator extiteris, & ab omnibus, vt ſcelerator cognitus fueris non attendendum erit ad id, quod fuiſti niſi ad id quod nunc es.

Ecclef. 15. Simile.

Perſeuerantiæ defectus horribile exemplum. 7

1.Ad Cor.10 QVI ſtat videat ne cadat, inquit B. Apoſtolus ad Corinthios ſcribens. Merito hoc Diuus Paulus aſſerit, ſiquidem maximas ruinas quas de plurimis viris aliàs ſanctis refert ſacra ſcriptura videmus. Et quidem de ſacerdote Aaron narrant diuinæ literæ, quod cum Hebræi ab eo poſtularent di-
Exod.32. centes. Fac nobis Deos, qui nos præcedant, reſpondit dicens. Tollite inaures aureas de vxorum, filiorumque, & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me. Quod cum feciſſet populus, formauit ille opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem. O rem tremendam dictu, & auditu! Ecce quomodo vir plenus Spiritu ſancto, & qui familiariter cum Deo conuerſatus, & locutus fuerat, & propter quem Deus multa prodigia operatus fuerat, in tam graue ſcelus miſerrime cecidit. Quis ergo non perhorreſcet, & totis artubus non contremiſcet? Quis admirabitur, cum viderit proximum ſuum in peccatum cadentem? Non eſt quod miremur fratres, ſed quod deploremus, & ingentem lachrymarum copiam profundamus, à Domino humiliter perſeuerantiam in bono poſtulantes. Aliqui dicunt ſacerdotem Aaron cogitaſſe, quod cum aurum illud inaurium in ignē proieciſſet, ſtatim cōſumeretur, atq; ita Hebrei nec aurū nec idolū haberent: aiūt etiā diabolū ſua operatione feciſſe, vt ex illo auro vitulus conflatus exiret. Sed, quidquid dicatur, non eſt, quod omnino illum à peccato excuſemus, non enim debebat rem talem aliquomodo cōmittere. Nullus ergo in ſe 9
ipſo confidat, & dicat. Non cadam. In ſacratiſsimę paſsionis no-
Matth.26. cte Dominus ad diſcipulos ſuos dixit, Omnes vos ſcandalū patiemini in me in hac nocte. Petrus autē nimis cōfidenter dixit. Etiā ſi omnes ſcandalizati fuerint, ego nō ſcādalizabor, imo ſi oportuerit, me mori tecum nō te negabo. De ſe fiduciam habebat exiſtimans, impoſsibile eſſe ſe diuinū magiſtrū ſuū negare poſſe, atq; ita hac fiducia fretus magis ſibi quam Domino credidit. O Petre alios contemnis, & parui facis, & inquis alios quidem poſſe ſcandalizari, te autem minime? Ergo non tantum ſcandalizaberis, ſed etiam in alijs ſcandalū gignes, cum enim te magiſtrū tuū negantem viderint, dicēt. Videte qualis eſt magi-

ſter

10 ſter eius, ſiquidem eiuſmet diſcipulus ipſum negat. Nadie diga de eſta agua no bebere, porq̃ no ſabeys que ſed os vendra. Tal ſed os podra venir, que aun peor la bebereys. Nadie diga Fulano cayo en tal culpa, nunca yo caere en ella, que ſabeys que tentacion os podra venir, y en que ocaſiones os vereys, y que flaqueza ſera la vueſtra porque tales coſas pueden ſucceder, que por vueſtra preſuncion, y ſoberuia os dexe Dios caer en peores culpas. Attendite ergo ô fratres id, quod Diuo Petro contigit, qui de ſe tantopere præſumebat, ſed poſtquam fragilitatem ſuam expertus eſt, rogatus à Domino: Petre amas me? reſpondit timore plenus. Tu ſcis Domine. No reſponde con orgullo, y impetu como de antes, ſino tamañito, y encogido,
11 & quando vidit quod Dominus ipſum ter interrogabat, neſciebat, vbi ſe abſconderet. O Petre quare non reſpondes, te maximo amore proſequi magiſtrum tuum? Quoniam iam mihi non credo, & iam in me, ſicut antea, non confido, ſed totum me manibus tuis ô Deus meus trado, & cõmitto, y creo que no ſoy mas de quanto vos me tuuieredes de vueſtra bendita mano.

Perſeuerantiæ cauſa.

DE quolibet iuſtorum dicitur in Threnis. Bonum eſt viro, cũ portauerit iugũ ab adoleſcẽtia ſua. En dezir, que es varõ, y que deſde mãcebo baxo ſu cabeça, y ſu cuello al yugo de Dios, y traxo ſobre ſus hõbros la diuina ley, denota la perſeuerãcia q̃ tuuo en el ſeruicio de Dios, porq̃ el tal entendio, q̃ no le llamo
12 Dios, para darle luego el deſcanſo, q̃ deſſeaua, mas que primero auia de trillar, o por mejor dezir, ſer trillado, q̃ le dieſſẽ a comer el pã del cõſuelo. Non cogitauit ſibi dandã eſſe gratis pacẽ illã, de qua Dñs per Iſaiam Prophetã inquit. Vtinã attendiſſes mãdata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua. Abominabilis eſt homo ille, qui hodie fæneratur, & cras expetit, quod mutuauerat, & odibilis eſt homo homini. Si igitur ob hoc homo homini odibilis eſt, etiam odibilis erit Deo ille, qui ſe obtulit, & propter Deũ omnibus voluptatibus renuntiauit: odibilis, inquam, erit, ſi vult, vt ipſe Deus illi ſtatim præmiũ, & conſolationẽ tribuat pro illo paruo, quod reliquit. Oportet, vt perſeueret ad cę leſtia dona cõſequendũ, & ad diuinas cõſolationes obtinẽdas. Id circo iuſtus ſub iugo diuinę legis perſeuerat. E cõtra vero idem Thre. 3. Iſai. 48. Eccleſ. 20.

Hierem.2. Propheta Hieremias in Dei nomine ſic ait. A ſęculo cõfregiſti 13
iugũ meũ, rupiſti vincula mea, & dixiſti. Non ſeruiã. Todo lo q̃
el hõbre malo haze, lo haze de veras y para q̃ dure: ſola la enmiẽ
da de la vida haze de burlas para vn punto, y no mas de para en
quanto ſe haga, no es obra maciça, ni duradera, ni que ha de
paſſar de alli. Sumpſiſti, ait Dominus, ò peccator, iugũ meum,
ſed ſtatim illud confregiſti. Idem fuit accipere iugum meũ, &
cõfringere illud. Rupiſti vincula mea, & dixiſti. Nõ ſeruiã. Sub
omni ligno frondoſo tu proſternebaris meretrix. Et vnde tan-
ta licentia, & tanta in vitijs diſſolutio nata eſt ita, vt nulla ſit oc
caſio peccandi in aliquo vitiorum genere, cui tu parcas? Vnde?
A ſæculo confregiſti iugum. Ex deprauata conſuetudine, qua
in peccato perſeueraſti hoc ortum habuit. Cum his concordãt
Pſalm.35. optime verba illa Prophetæ Dauidis. Dixit iniuſtus, vt delin- 14
quat in ſemetipſo: non eſt timor Dei ante oculos eius. Hoc ſic
exponitur. Dixit iniuſtus, clauſula integra eſt, & ſic ibi ſiſtendũ.
Dicere in ſacra ſcriptura non ſemper refert id, quod ſequitur,
ſed aliquando eſt verbum abſolutum ſignificans determinatio
nem, & firmum propoſitum, negocio tratado, y caſo de muy
Pſalm.38 atras penſado. Sic intelligitur illud eiuſdem Prophetæ. Dixi,
cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea: hoc eſt.
Firmiter propoſui, quod, licet inimici mei me raptitent, & ca-
put meũ confringant non loquar vllum verbum, nec ob id eos
odio proſequar, vel quod debeo prętermittam. Atq; ita cũ ait,
Dixit iniuſtus, perinde eſt ac ſi diceret. El malo ha tratado cõſi
go vn negocio, y lo ha pẽſado muchos dias en ſu coraçon, y a na
die ha dado parte del porq̃ no ſe lo eſtorue. In ſemetipſo illud 15
habuit abſconditũ, id autem, quod conſtituit eſt, vt delinquat,
quia non eſt timor Dei ante oculos eius. Vbi obſerua verbum
illud, delinquat, denotare maximam in iniquitate perſeueran-
tiam, quæ oritur ex firmiſsimo propoſito, quod in deprauato
corde ſuo habet ſcelus aſsidue committendi.

Perſeuerantia in quolibet bono exercitio requiritur.

Eccleſ.1. FIli ne in multis ſint actus tui, inquit Eccleſiaſticus. Nam (vt
ait Beatus Gregorius) animus eius, qui confuſe per varias, &
diuer-

16 diuerſas res diuagatur, nunc vnam ſumens, nunc illã relinquẽs ſtatim, & aliam aſſumens, nunquam operi, quod bonum ſit finem imponet. Vnde optime Seneca inquit. Faſtidientis ſtomachi eſt multa deguſtare. Sic ſignum eſt ſpiritus ægroti, & faſtidientis plurima opera, atque exercitia incipere, & nullum finire. Ad Philippenſes Beatus Paulus ſcribens inquit. Confido in vobis, quod, qui in vobis incepit opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu. Qui fundamenta erigit in plurimis locis, vt domum ædificet, ſi tempore, quo parietes iam eleuati ſunt, domum ipſam operire, & aquarum illuuiem prohibere non vult, labor eius inanis eſt, & expenſas amittit, ideſt, ſi deſpues q̃ leuanto las paredes las dexa por cubrir, y no toma las
17 agnas todo el trabajo, y la coſta pierde. Idipſum facit, qui bona opera incipit, & ea non perficit. Sicut non eſt ars mechanica quantumuis abiecta, & infima, qua artifex, qui eã callet, & in ea perſeuerat, ſi ſolicitus eſt victum ſibi, & ſuſtentationem quærere nõ poſsit. Sic in vita ſpirituali non eſt exercitiũ, cui ſi nos ipſos tradere volumus, non prouideat animam noſtram de victu, ac diuitijs ſpiritualibus. Etenim ſi vere in prouerbio dicitur. Qui habet officiũ, habet beneficiũ, melius profecto dicetur. Qui habet exercitium habet beneficium; qui autem illud non habet, ſed vagabũdus eſt, in plurimis ſe miſerijs, ac laboribus vi debit. Ex his omnibus infertur, quam vtile ac fructuoſum ſit in aliquo bono exercitio aſsidue perſeuerare.

Ad Phil 1. c.

Simil. c.

simile.

18 Perſeuerantia iuſtorum in laboribus nimis pretioſa eſt.

NOn propter labores, & pericula iuſti ab incepta virtute deſiſtunt. Quod S. Dauid de ſe teſtatur dicẽs. Anima mea in manibus meis ſemper, & legem tuã non ſum oblitus. Animã in manibus habere eſt in periculo, & diſcrimine vitã habere, nam quod quis tenet manibus, facile eo priuatur, vel quia è manibus inaduertenter elabitur, vel quia poteſt fortior eo ſuperuenire, & facili negotio è manibus eius violenter auferre. Ideo dixit Gepte coram filijs Ephrain. Poſui animam meam in manibus meis, tranſiuiq; ad filios Amon, & tradidit illos Dñs in manibus meis. Cui ſententiæ applaudit Chaldaica paraphraſis, quæ

Pſalm. 118.

Iudicum. 12.

ſic dicit. In periclitatione fuit anima mea, ac ſi fuiſſet in ex- 19
tremitate manus ſemper, & in maxima afflictione. Igitur ve-
rus ſeruus Dei nec periculis, nec afflictionibus à mandatis eius
Ad Rom. 8. diuelli poterit, ſed cum Apoſtolo dicet. Nec mors, nec vita,
nec alia quęcunq; nociua me ſeparabunt à charitate Chriſti. Et
2. Ad Cor. 4. alibi. Semper mortificationem Ieſu Chriſti in corpore noſtro
circunferentes, hoc eſt, ſemper vndiq; circundati pro Chriſto
doloribus, vt & vita Ieſu manifeſtetur in corporibus noſtris per
ſeuerantibus in virtute, & patientia ad imitationem eius. Mul
tis datur gratia iuſtificans, quibus non conceditur perſeueran-
tia in illa, quæ à præſentiſsimo, ac gratuito diuino auxilio
cauſatur, hæc enim gratia eſt illa, de qua dicunt Theologi,
quod non poteſt mereri, ſed impetrari precibus. Quare ſancta 20
Eccleſia in ſuis collectis ſolet poſtulare dicens. Da nobis, quæ
ſumus Domine, perſeuerantem in tua voluntate famulatum.
Ideo (vt ait Caietanus) intelligens propheta Dauid gratiã non
ſufficere ad ſalutem, niſi ſemper adſit præſens diuinum auxi-
lium gratuitum, ob cuius ſubtractionem Petrus negauit Domi
num. & quicunque lapſi ex charitate peccauerunt, clamauit di
cens. Fiat manus tua, vt ſaluet me. Vbi hoc gratuitum auxiliũ,
nempe gratiam perſeuerantiæ poſcit.

Perſeuerantia in virtute poſtulanda eſt orationibus ab omnipotenti Deo.

PEtenda eſt perſeuerantia, & ſtabilitas in bono ab omnipo 21
Pſalm 118. tenti Deo, qui mutabiles res ſtabiles, & conſtantes facit. Vn
de in Pſalmo inquit regius vates: Fundaſti terrã & permanet.
Videtur terra quaſi fundamentum, & baſis totius vniuerſi. Eſt
enim elementorum infimum, ac ſuper eam cætera elementa
eleuantur, atq; mouentur, ipſa autem ſecundum ſe totam ſtat.
Eſt tamen tanquam mirabile quoddam prodigium conſideran
dum, quod cum ipſa terra grauis ſit, nullo innitatur fundamen-
to, immobilis tamen ac firma conſiſtat, & cum rotundę ſit figu
ræ, quę aptiſsima eſt ad motum, ipſa tamen immota perſeueret;
imo, (quod mirabilius apparet,) quod ſi aliquod fundamentũ
Pſalm. 135. habet illud eſt aqua, ſecundum illud Pſalmi. Qui firmauit terrã
ſuper aquas. Aqua autem lubricum, ac labile fundamentum
eſt:

22 eſt, quomodo ergo terram iſtam ſtabilem tenet? Nullam aliam rationem adinuenies, niſi quia ita placitum fuit autori naturæ: quippe cũ natura vnicuiq; rei ſit illa, quæ ab ipſo naturæ autore ei indita eſt. Vnde hac ſola ratione dicitur terra fundata, quia ita omniũ opifici placuit, ſicut enim ſolo Dei verbo cõgregatę ſunt aquę in vnũ locũ, vt partẽ terræ diſcooperirẽt, in qua reſpirantia animalia vegetarẽtur; ita ſolo Dei verbo terra ipſa immobilis, atq; ſtabilis permanet. Et ideo inquit Dauid. Qui fundaſti terrã ſuper ſtabilitatem ſuã, nõ inclinabitur in ſęculũ ſęculi; ob hoc ſolũ, quia ſic diſpoſuiſti eã Domine ſuper ſuãmet ſtabilitatem confirmans, abſq; alio materiali fulcimento. Qui verò ſic ſtabilitatem terræ fundauit, poteſt etiam ſtabilẽ, & firmũ facere cor tuum in bono. Eum ergo deprecare, vt perſeverans Prouer. 11.

23 ſic in ſuo diuino obſequio ſis: nam in Prouerbijs dicitur. Impius facit opus inſtabile, ſeminanti autem iuſtitiam merces fidelis: & in Hebræo eſt. Impius facit falſitates, & ſeminanti iuſtitiam merces veritatis: quia inſtabile opus eſt tanquam opus falſum, & operi vero ac ſtabili debetur merces vera & ſtabilis.

Perſeuerantia fons eſt perfectionis.

PErſeuerãtia mater eſt perfectionis. Vnde B. Auguſtinus de verbis Apoſtoli ait. Semper tibi diſpliceat quod es, ſi vis peruenire ad id, quod nondũ es. Nã vbi tibi placuiſti, ibi remaniſti: ſi autem dixiſti, ſufficit: periſti. Et Beatus Bernardus in quadam Epiſtola ait. Minime pro certo eſt bonus, qui melior eſſe nõ vult. Et vbi incipis nolle fieri melior, ibi deſinis etiã eſ- B. Auguſt. de verbis Apoſtoli.

24 ſe bonus. Ideo perſeuerãtia ſummè neceſſaria eſt, qua iuſti quotidie proficiunt, & ſe ipſis meliores in dies fieri curãt. Quod interrogatio illa facta in Cãticis optime declarat. Quę eſt iſta quę Cant. 6.
aſcendit ſicut aurora conſurgens? Auroræ enim lux continuo creſcit, quod quidem pij homines ſtudioſiſsime præſtare debent, deuotionẽ deuotioni, ſtudiũ ſtudio, & laborẽ labori continuo iungẽtes, vt ſic ſemper in Chriſto adoleſcãt. Quare Beatus Bernardus in Epiſtola ait. Proficiendi ſtudium, & iugis conatus ad perfectionem perfectio reputatur. Sicut enim lactantes pueri continuum lactis alimentum percipientes ad iuſtam magnitudinẽ paulatim perueniunt: ita qui ſpirituali deuotionis nutrimẽto quotidie alũtur in virtute magis, ac magis creſcũt, & robo- Simile. Prouer. 4.
rantur.

Proue. 4. rantur. Ideo in Prouerbijs de illis dicitur. Iuſtorum ſemita qua 25
ſi lux ſplendens creſcit vſque ad perfectum diem.

Omnis, qui audit verba mea, & facit ea, aſsimilabitur viro ſa
pienti, qui ædificauit domum ſuam ſuper petram: ait Saluator
Matth. 7 noſter apud Matthæū. Vocatur in hoc loco Chriſtus Ieſus pe-
tra propter ſoliditatē, & firmitatē. Quemadmodum multis in
locis alijs: Hic eſt lapis ille, de quo ait Deus per Eſaiā prophe-
Eſai. 28. tā. Ecce ego mittā in fundamentis Siō lapidē, lapidem proba-
tū angularem. Vbi verſio Chaldaica pro lapide probato, habet
regē Meſsiam. Hæc eſt petra illa, in qua Iacob inclinauit caput,
quādo in ſomnis vidit illā glorioſam ſcalā, ſublimē, & ſtantē.
His enim, qui in Chriſto requieſcūt illi adhærētes, ſuamq; co-
gitationē in illo collocātes, oſtendētur arcana cæleſtia ſole ipſo
ſplendidiora. Oportet ergo ſuper hunc lapidem caput ſtatuere, 26
domumq; noſtram ſupra petram iſtam firmiſsimam ædificare;
Pſalm. 26 de qua petra loquebatur Dauid, cum dicebat. In petra exaltauit
Pſalm 39. me. Et in alio Pſalmo. Statuit ſupra petram pedes meos. Et
Ad Ephe. 2 c. Beatus Paulus ad Epheſios ſcribens inquit, Superædificati
eſtis ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ip-
ſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, in quo omnis ædifica-
tio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino.

Perſeuerantia à ſacris doctoribus commendatur.

B. Chryſoſt. Homi. 24 ad Hebr. BEatus Chryſoſtomus in quadam Homilia inquit. Non opor
tet exordia ſola habere clara, ſed & finem clariorem. Nonne 27
rhetor circa finem orationis ſatagit clarior apparere, vt cum
plauſibus diſcedat? Nonne circa finem perfunctionis ſuæ
actionem clariorem demonſtrat? Nonne athleta niſi finem
oſtendat clariorem, & vſque ad conſummationem ſemper exu
peret, & ſi omnes vicerit, vincatur autem à nouiſsimo, non-
ne omnia illi infructuoſa fient? Nonne gubernator ſi pela-
gus totum pertranſeat, circa portum autem confringat ra-
tem, omnem perdidit anteriorem laborem? Quid etiam me-
dicus, nonne ſi liberauerit ægrotantem morbo, cum autem ad
perfectionem ſalutis peruenturus erat ægrotus, tunc eius
corrumpat valetudinem; nonne, inquam, totum opus corrum-
pit, &

28 pit,& perdit?Sic etiam in virtute cõtingit. Quotquot exordijs finem non poſuerunt competentem,& conſequentem, & concinum perierunt,& corrupti ſunt. Tales namq; ſunt,qui ex carceribus ipſis clari,& geſtienter proſiliunt?Poſtea verò diſſolutius laxiuſq; mouentur,idcirco palma fraudantur.

Beatus Gregorius in moralibus ait. Non eſt abſolutus debitor,qui multa,ſed qui omnia reddidit, nec ad brauium victoriæ peruenit,qui in magna parte ſpectaculi currit, ſi iuxta metas veniens in hoc quod eſt reliquum deficit. Nec ad quælibet deſtinata loca pergentibus inchoando prodeſt longũ iter carpere,ſi non etiam totum valeant conſummare. Qui ergo æternam vitam quærimus, quid aliud, quam quædam itinera agimus,per quę ad patriã feſtinamus?Sed quid prodeſt, quod car- B. Greg. lib. 22.mora. c.6

29 pimus multa,ſi ea,quę ad perueniendũ reſtant,negliguntur reliqua? More itaque viatorum nequaquam debemus aſpicere, quæ bona iam fecimus,ſed ea, quæ nobis facienda reſtant.

Gallina,quæ continuo ouis incubat, & calore ſuo fouet illa in pullos breui temporis ſpatio transformat, quæ autem frequenter oua deſerit, vix pullos educit. Quo exemplo diſcimus,quantum perſeuerantia in adquiſitione virtutis, & ſapientiæ iuuet, quantumq; huius ſtudij, & laboris frequens intermiſsio noceat. Simile.

Beatus Auguſtinus ſermone ſecundo feriæ quintæ cineris, (& habetur in Decretis de pęnitentia diſtinctione 3.ca. Inanis) ait. Inanis eſt pęnitẽtia,quã ſequẽs culpa coinquinat. Et addit idem ſanctus doctor. Si alicui pes frangatur,aut manus,cum la- B. Augu. in ſermone. Simile.

30 bore ſolet ad priſtinum officiũ reuocari,tamen vtcumq; reuertitur. At ſi multoties frangitur, multis doloribus vulnera ipſa curãda ſunt. Similis ratio militat in animæ fracturis;ſemel peccans faciliter medetur, heu tamen, ſi peccatis peccata addere conſueſcit miſer homo. Et vbi animę vulnera putreſcere cæperint,difficillime,& magnis curantur laboribus.

Perſeuerantiam ſuam nobis Beatus Paulus oſtendit,cũ dixit ad Philippenſes ſcribens. Sequor autem ſi quomodo cõprehendam in quo,& comprehenſus ſum â Chriſto. Quo pacto cõprehenditur à Deo? Quemadmodum ſi tyrannus captiuos quoſdã abducat, quos rapuerat: deinceps recuperentur à vero rege: ita quoque Paulus cum à tyrannico peccati ſpiritu torquere- Ad Philip 3. Simile.

tur,

tur, persequebatur, & deuastabat Ecclesiam: at quoniam non 31
odio Dei, sed per ignorationem hoc agebat, tanquam certans pro veritate, non est neglectus, sed apprehendit eum Dominus cælestis rex, & verus, vbi circunfulsisset arcano modo, illumq; voce sua dignatus, in faciem percussum, vt seruum liberauit, in
B.Mach. Homi. 24 simile. quit beatus Macharius in Homilia. Super quod inquit Beatus Chrysostomus. Medicum tunc maxime admiramur, quando febrem, (quæ infestior, & flamma morbi vehementior est) extinguere, & penitus abolere potest. Id quod & in Beato Paulo contigit. Vox enim Domini quasi res quædam desuper cadens eum à morbo in ipso feruore flammæ liberauit. Taliter vero comprehensus fuit à Christo Iesu, vt nunquam ab incepto desierit, sed sequebatur, vsquequo comprehenderet.

32

Perseuerantia in virtute in prosperitate periclitatur.

Exodi. 24. IN libro Exodi Dominus sic S. Moysi dixisse legitur. Ascende ad Dominum tu, & Aaron, & Nadab, & Abiu. Hi duo po
Leuit. 10. stremi (vt in Leuitico dicitur) erant filij Aarõ & tanquã principaliores, & de quibus Deus magis confidebat fuerũt nominati, vt sociarent Moysem, quando cũ Domino locuturus erat. Post aliquot autem dies (vt ibidẽ legitur) quia ausi sunt in quadã forma prohibita sacrificiũ offerre, ignis de cælo descendit, & deuorauit eos. Tiẽpo fue, q̃ estos estuuieron muy adelãte cõ Dios, y quiẽ auia de pensar, q̃ auian de venir a tan mal estado, que para 33
vengarse Dios dellos no bastasse quitarles la vida, sino que embiasse fuego del cielo, y los quemasse viuos? O quam merito B.
1. Ad Cor, 10 Apostolus nos admonet dicens. Qui se existimat stare, videat, ne cadat. Vno de los tiẽpos en q̃ el hõbre tiene mas necessidad de mirar por si, es quãdo le parece, que esta mas pegado, y asido con Dios. AEgritudines spirituales solẽt habere eosdem terminos, quos habent corporales. Contingit aliquando, quod dũ homo firmiori vtitur valetudine, morti magis propinquus. Succede que veys a vn hombre gordo, sano, de buen color, y rezio, y passados quatro dias oys dezir, Fulano es ya muerto, y quedays pasmado de ver que tan cercano estuuiesse a la muerte vn hombre a quien vos vistes con tan buena disposicion, y

que

34que al parecer y juyzio de todos eſtaua tan lexos della. Sic plurimis euenit hominibus, qui cum in aliquo tempore ſancti fuerint, dæmones poſtea facti ſunt. Idcirco ad perſeuerandum ſemper in bono, hoc remedium adhibe. De te ipſo diffide, & omnem fiduciam tuam in altiſsimo Deo maxima cum efficacia colloca, ſic enim rex Ioſaphat ad populũ dixit. Credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis. Vbi in Hebræo eſt. Et ſtabili emini. Dicens autem, Credite in Dño Deo veſtro, perinde eſt, ac ſi diceret. Cõfidite in Domino Deo veſtro. De ſeraphico patre noſtro Frãciſco legitur, quod poſtquam illa ſingularis amoris Dei pignora, (videlicet ſacra vulnera recepit,) tam paruã de ſe fiduciã habebat, vt diceret. Neſcio quando Deus me à potenti ſua manu relicturus eſt, & ab ordine, quẽ ſuſcepi exiturus ſum, 35vt vxorem, & filios habeam. O admirabilem ſancti viri humilitatẽ! Diſcite fratres ab eo de vobis ipſis diffidere, & omnẽ fiduciam veſtrã in infinita Dei bonitate reponite, & ſic Dominus in bono incepto vos conſeruabit, vobiſq; perſeuerantiam præbebit, vt de bono in melius procedentes continuo proficiatis. 2. Parali. 20.

De perſeuerantia in virtute grauis quæſtio:

PArticipes Chriſti effecti ſumus, inquit B. Apoſtolus ad Hebræos ſcribẽs, hoc eſt, ha nos cabido parte de la paſsion de Ieſu Chriſto, cuius meritis eo die, quo ſacroſanctũ baptiſmi ſa 36cramentum recepimus, in libro eorũ, qui de familia eius ſunt, ſcripti ſumus, nobiſq; peccata remiſſa fuerunt, & gratia cõmunicata, & gloria promiſſa, hoc autẽ totũ ſub quadã conditione nobis donatũ fuit, ſi tamen initiũ ſubſtantiæ eius firmũ vſq; in finẽ retineamus; ideſt. Si cõ gran conſtantia lleuaremos al cabo el fundamento, que nos dio el ſer de hijos adoptiuos de Dios. Pro declaratione horũ verborũ primo obſeruare oportet, fidẽ eſſe fundamentũ, & principiũ, quo homo in gratia Dei cõſtituitur, & ex filio perditionis, in ſtatũ filiorũ adoptiuorum tranſit. Secundo notandum eſt, quod licet fides ſit accidens, vocatur tamen ſubſtantia per metaphoram, quia ſicut ſubſtantia præſupponitur ad accidentia, quæ ſine illa impoſsibile eſt naturaliter conſeruari: ſic fides præſupponitur ad virtutes Theologales, Ad Hebr. 3.

quæ

quæ ipſa peremptа, pereunt. Tertio obſerua hanc cõſtructionẽ 37
eſſe intranſitiuã, initiũ ſubſtantię, ideſt, initium ſubſtantiale: &
ſignificat fidem, quę eſt fundamentum totius Chriſtianæ perfe
ctionis. His prehabitis ſenſus huius loci ſit iſte. Nos, qui credi-
mus, ſumus glorię hęredes, ſi tamen retineamus vſq; in finem
firmiter (ideſt maxima conſtantia, & fortitudine) initium ſub-
ſtãtiale eius, videlicet fidem Ieſu Chriſti. Itaque conditio, quam
nobis Sanctus Apoſtolus apponit ad fruendum Deo, eſt per-
ſeuerantia, & firmitas in fide viua Ieſu Chriſti.

Super his verbis grauis quęſtio ſeſe offert: nã cũ Sanctus Apo 38
ſtolus nobis dicat, quod ſi in fide viua vſq; in finẽ vitę perſeue-
rauerimus, erimus gloriæ Ieſu Chriſti participes; & idem Salua
tor noſter docet inquiẽs. Qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic
ſaluus erit. Eſt difficultas quo pacto hæc duo ſacræ ſcripturę lo
ca ſunt intelligenda? Vtrũ ad ſaluationem animæ ita ſit neceſſa
ria gratiæ perſeuerantia, vt qui ex ea ceciderit ſaluus eſſe non
poſsit, quod manifeſtiſsimum errorem, atq; hęreſim eſſe non
dubitamus. Nam Diuus Petrus propter negationem à gratia,
quam habebat cecidit; ſimiliter, & D. Paulus, quando Chriſtia-
nos perſequebatur gratiam, quam in circunciſione acceperat,
amiſit. Et idem dicendum eſt de Magdalena, & alijs plurimis,
qui (vt ſacra refert ſcriptura) ſaluati fuerunt ſine continua in
accepta gratia perſeuerantia. Ex alia parte Sanctum Euange-
lium, & glorioſus Apoſtolus perſeuerantiã in gratia vſq; in fi-
nem ad vitam æternã comparandam neceſſariã eſſe teſtantur.
Itaque ſi aſsidua perſeuerantia in gratia neceſſaria eſt ad vitam
æternam, ſequitur, quod hi ſancti non fuerunt ſaluati; ſi autem 39
re vera ſaluati fuerunt, ſequitur, contra Diuum Paulum, & San
ctum Euangelium, perſeuerantiam non eſſe neceſſariam.
Huic difficultati reſpondetur, quod, cum dicimus perſeueran-
tiam in gratia eſſe neceſſariam ad vitam æternam, non eſt ita
intelligendum, vt ſit neceſſarium nunquam à gratia ſemel ac-
cepta cadere, taliter quod ſi ab ea ceciderimus, non poſsimus
per virtutem pœnitentiæ eam iterum recuperare, hoc enim
eſſet coincidere in hæreſim Montani, & Nouati Hęreſiarcha-
rũ, qui negabant hominẽ, poſtquã gratiã amiſit, poſſe amplius
reparari: quod manifeſte pugnat contra plurima ſacræ ſcriptu-
ręloca. Cum ergo D. Paulus, & Sanctum Euangelium dicunt,

pœ-

40perſeuerantiã in gratia eſſe neceſſariam ad vitam æternam, intelligendum eſt de perſeuerantia in gratia finali. Itaque cum dicitur: Qui perſeuerauerit vſque in finem hic ſaluus erit, perinde eſt, ac ſi diceretur. Qui in fine vitæ gratiam habuerit, ſalua-
bitur, iuxta quod ſcriptum eſt in Eccleſiaſtico. Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Et hoc modo ſunt intelligenda alia diuinæ ſcripturæ loca, ſcilicet. Qui negauerit me coram hominibus, negabo eum coram patre meo. Et illud. Nemo mittens manum ad aratrum, & aſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Quod intelligendum eſt niſi pœnitentiam egerit, licet enim toto tempore vitæ ſuæ in peccatis vixerit, ſi tamen ſe in fine conuer-
41terit, Saluus erit. Hæc expoſitio eſt D. Auguſtini ſic dicentis. Aſſerimus ergo donum Dei eſſe perſeuerantiam, qua vſque in finem perſeueratur in Chriſto, finem autem dico, quo vita iſta finitur, in qua tantummodò periculum eſt, ne cadatur.

Eccleſi. 11.

Math. 10.

B. Auguſt. li. de bono perſeuerãtiæ. in principio.

Ad perſeuerantiam in virtute exhortatio.

VOlens D. Paulus Hebræos nouiter ad fidem conuerſos animare, & fortes reddere, vt in bono incepto perſeuerarent eos ſic per epiſtolam alloquitur. Rememoramini priſtinos dies. Quaſi diceret. Fratres mei, qui ex circunciſione ad fidẽ conuerſi eſtis, vos obſecro, vt in fide, & vnione eccleſiæ perſeueretis & ad hoc recordamini primos dies veſtræ conuerſionis, in qui
bus illuminati, ideſt, quando per virtutem fidei illuminati eſtis,
42& ab errore infidelitatis exijſtis ac Ieſum Chriſtũ verũ Deũ & verũ Meſſiam in remediũ populi Iſraelitici miſſum recepiſtis, & ſic illuminati virtute fidei, & gratia ſpiritus ſancti adiuti magnũ certamen ſuſtinuiſtis paſſionum, & viriliter aduerſus diuerſa perſecutionum genera, quæ initio conuerſionis veſtræ ſe ſe vobis obtulerunt, dimicaſtis. In altero quidem opprobrijs, & tribulationibus ſpectaculum facti eſtis, ideſt. Ex vna parte vos tanquã malefactores in plateas, & loca publica ad conſpectũ omnium educebant, maledicta, & opprobria vobis proijcientes, & vos ipſos publicis præconijs flagellantes, & dicentes. Hæc eſt iuſtitia quam Pontifices, & principes Synagogæ fieri iubent his ho-

Ad Heb. 10.

minibus, quia legis Moyſi tranſgreſsores ſunt, & ritus nouos ac 43
legem nouam crucifixi Ieſu profitentur. Et has publicas ignominias vocat ſanctus apoſtolus ſpectaculũ quees ſacar a vno a la verguença para que todos le miren, y quede aſrentado. In his autem publicis ignominijs Hebræi nouiter conuerſi forti, & cõſtanti animo ſe oſtendebant, licet enim plurimis opprobrijs, & perſecutionibus afficerentur, non tamen ſe improbis tyrannis ſubmittebant, nec fidẽ acceptã relinquebant, quin potius ſacros imitabantur Apoſtolos, de quibus dicitur. Ibant Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilij &c. Aliũ etiã laborem patiebantur, cum ſcilicet videbant ſanctos Apoſtolos magiſtros ſuos plurimis perſecutionibus vexari, & ideo ſubdit ſanctus Apoſtolus. In altero autẽ ſocij taliter conuerſantiũ effecti, hoc eſt, non ſolũ 44
labores veſtros ſed etiam alienos ſentiebatis, & eratis ſocij tribulationũ, quas ſancti vobiſcum conuerſantes, & eandem intentiõnem ſcilicet augẽdi, & defendendi fidẽ ſaluatoris mundi habẽtes patiebãtur. Nã & vinctis compaſsi eſtis, hoc eſt, quãdo alij Chriſtiani in carceribus incluſi erant, vos eos viſitantes de ipſis compatiebamini, eiſque eleemoſinas tribuebatis. Et rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, hoc eſt, patienter tuliſtis confiſcationẽ bonorum veſtrorum propter fidei Ieſu Chriſti confeſsionẽ. Vocat autem rapinam bonorũ ſanctus Apoſtolus confiſcationem diuitiarum, quam aduerſus Chriſtianos tyranni primitiuæ eccleſiæ faciebant, & quia illa confiſcatio erat iniuſta, rapina dicebatur, hoc eſt, iniuſta alienorum bonorũ occupatio. Poſt quam igitur ſanctus Apoſtolus eis ante oculos propoſuit 45
fidẽ, quã initio ſuæ conuerſionis habuerunt, pro cuius defenſione, tã in proprijs perſonis, quam in diuitijs, & familiaribus tot aduerſitates paſsi ſunt, ex his omnibus quandã infert cõcluſionẽ & inquit. Nolite itaq; amittere confidentiam veſtrã, quæ magnã habet remunerationẽ. Quod perinde eſt, ac ſi diceret. Maxima profecto inſania, & dementia eſſet ô fratres mei, ſi poſtquã tot ſeruitia in defenſionẽ eccleſiæ catholicæ Deo exhibuiſtis, & in confirmationem ſuſceptæ fidei vos ipſi Deo obtuliſtis, peccatũ aliquod mortale committeretis, per quod amitteretis fiduciam, quam de bonis cæleſtibus (quæ tam magna ſunt ac tam excellentia, vt nullus ea explicare valeat) hactenus habebatis. Efficaciſsimum equidem eſt argumentum hoc ad perſuadendum

ſer-

46 ſeruis Dei, vt in bonis cœptis perſeuerantiam habeant. Dementiã
proculdubio intolerabilem diceretur habere ille, qui maximo Simile.
labore, & multorum dierum ſpacio magnũ theſaurũ adquiſitus
uiſſet, & ad ludendum ſedens totum illum in vno iactu periculo amittendi exponeret, & tandem amitteret, hoc eſt, loco ſeria el que con mucho trabajo vuieſſe ganado vn gran theſoro y aſſentandoſe a jugar lo auenturaſſe todo a vn reſto, y lo perdieſſe. Multo ergo maior inſania eſt aliquorum Chriſtianorum, qui, poſtquam maiorem partem vitæ ſuæ pie ac ſancte vixerunt, propter vnam duntaxat momentaneam voluptatem, vel quia iniuriam illatam vlciſci volunt, vel quia honorem aliquem, aut diuitias acquirere intendunt, mortaliter peccant, & theſaurum
47 meritorum, quem tam multis, ac largis temporibus acquiſiuerant, imprudenter amittunt. Idcirco adiecit ſanctus Apoſtolus. Patientia vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem Dei facientes reportetis promiſsionẽ. Patientia ad duo ſe extẽdit, videlicet ad patiendũ mala præſentia, & ad expectãdũ futura, nõ enim ſolũ patiẽtia dicitur propter amorẽ Dei iniuriã illatã condonare, & perferre, verum etiã patientia dicitur, quando aliquis expectat vno & alio anno, ac centũ ſi tot vixiſſet bona quæ Deus ei promiſit, & hoc vocatur lóganimitas, que ſignifica ſufrimiento, y anchura de animo, para eſperar por mucho que durẽ las tribulaciones, que al fin ſe hã de acabar, y Dios ha de cũplir la palabra, q̃ tiene dada de communicar a los ſuyos los bienes æternos. Idcirco vobis patientia neceſſaria eſt, ne malũ pro malo reddatis, & Deũ
48 expectare non deficiſcatis. Præmiũ autẽ nõ vtcunq; erit, ſed amplisimum, & ideo ait. Reportetis. Reportare ſignificat ſuper humeros ferre id, quod præ magnitudine ponderis in brachijs portare non poſſumus. Et vtitur ſanctus Apoſtolus hoc verbo, reportare, ad inſinuandũ magnum æternæ gloriæ pondus, quod Deus ijs, qui in aduerſitatibus patientiam, & in virtute perſeuerantiam habuerint, præparauit. Quod quidem pondus adeo magnum eſt, vt ſi Deus animam mirabiliter non ſuſtentaret, illud nequaquam ferre poſſet. Quapropter id etiam alibi idem ſanctus Apoſtolus magnum pondus appellauit dicens. Quod in preſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Perpẽdite, quæſo, quomodo præmium gloriæ appellat æter- 2. Ad. Cor. 4.

num pondus, quod, vt ſignificaret ſanctus Apoſtolus, vtitur hoc verbo, reportare.

Perſeuerantia in virtute quam neceſſaria ſit oſtenditur.

Ad Hebr. 6. QVantum conducat, & neceſſarium ſit iuſto perſeuerantiam habere, aperte conſtat ex illis verbis, quæ. D. Paulus ad Hebræos ſcribens dixit. Impoſsibile enim eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt ſpiritus ſancti, guſtauerunt nihilominus bonũ Dei verbũ, virtuteſq; ſeculi vẽturi, & prolapſi ſunt, rurſus renouari adpœnitẽtiã, hoc eſt, per pœnitẽtiã) rurſum crucifigẽtes ſibi metipſis filiũ Dei, & oſtẽtui habẽtes. Pro intellectu horũ verborũ primo obſeruare oportet, hæreſin eſſe affirmare, quod peccata cõmiſſa poſt ſanctũ baptiſma ſunt irremiſsibilia: quod quidẽ manifeſtè eſt contra id, quod Dominus apud Ioannem dixit. Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis. Vbi expreſſe loquitur de ſacramento confeſsionis; quod dari non poteſt niſi ijs qui baptizati ſunt. Item apud Lucam idem Dominus inquit. Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis. Et apud Matthæum interroganti Petro, Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? Vſque ſepties? Reſpondit ipſemet Dominus. Nõ dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. Vbi determinatus numerus pro indeterminato ponitur. Et eundem Apoſtolum ad pœnitentiam quendam inceſtuoſum, qui poſt baptiſmum acceptum cum vxore patris ſui dormiebat, recepiſſe legimus. Galatas etiam poſtquam à fide accepta defecerunt, eccleſiæ idem Apoſtolus reconciliauit iuxta id, quod eis ſcripſit dicẽs Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Ex quibus omnibus infertur ſanctum apoſtolum his verbis non aſſerere, quod ruina baptizatorum ſit irrecuperabilis per pœnitentiam, quæ fit poſt baptiſmum, ſed inquit impoſsibile eſſe eos renouari per pœnitẽtiam, quę præcedit baptiſmũ, Quod autem hic ſit verus ſenſus verborum ſancti Apoſtoli probatur ex eo, quia verbum illud, renouari, ſignificat duntaxat effectum baptiſmi, & non pœnitentiæ, per quam homo ſpiritualiter non renouatur, ſed ſolum à peccati ægritudine ſanitatem conſequitur. Differentia igitur eſt inter Sacramentum

Ioan. 20

Lucæ. 13.

Matth. 18.

1. ad Cor. 5.

ad Gal. 4.

bapti-

baptiſmi, & ſacramentum pœnitentiæ, quoad eorum effectus in
52 hoc conſiſtit, quod ſacramentum baptiſmi vocatur regeneratio, vt de eo loquens inquit Dominus apud Ioannem. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto. Et D. Paulus. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis. Tunc enim homo in Chriſto naſcitur, & in domo eius, ac familia videlicet, in eccleſia catholica recipitur. At Sacramentum pœnitentiæ appellatur reparatio: nam mediante pœnitẽtia homo reparatur, & id, quod per pecatum amiſerat, recuperat. Item virtute baptiſmi remittuntur peccata, non ſolum quantum ad culpam ſed etiam quantum ad pœnam temporalem, & æternã: at vero virtute pœnitentiæ quanuis remittatur culpa, remanet tamen homo ad tẽporalem purgatorij pœnam obligatus, niſi quando contritio adeo
53 intenſa eſt, vt per illam tẽporalis pœna remittatur. Ideo B. Auguſtinus inquit. Eos, qui iam baptizati fuerint curari melius dici mus per pœnitẽtiam, non renouari, quia in baptiſmo renouatio eſt. Itaq; hæc verba; Impoſsibile eſt rurſus renouari ad pœnitentiam intelligenda, & exponenda ſunt de pœnitentia, quæ prece dit baptiſmum, vt exponit B. Chryſoſtomus, Theophilatus, D. Thomas, & B. Auguſtinus. Quæ quidem pœnitentia cum ſit diſpoſitio ad baptiſmum nõ poteſt iterari, ſicut nec baptiſmus: & non loquitur de pœnitentia inſtituta pro remedio peccatorum poſt baptiſmum commiſſorum. Quod autem hic ſit verus huius loci ſenſus, confirmatur ex eo, quod ſequitur, ſcilicet, rurſus crucifigentes in ſemetipſis filium Dei, ideſt, impoſsibile eſt peccatorum ruinam per ſecundum baptiſmum reparari: nam cum ba-
54 ptiſmus ſit imago, & repræſentatio mortis Ieſu Chriſti, ſi ſecundus baptiſmus licitus eſſet, profecto repræſentaret duas mortes, & ignominias Chriſti quod eſt impoſsibile, ipſe enim ſemel tantummodo paſſus, & mortuus eſt. Hic etiam ſenſus colligitur ex his, quæ Sanctus apoſtolus initio capitis dixit, ſcilicet. Non rurſus iacientes fundamentum pœnitentiæ &c. ideſt. Nolo agere de pœnitentia, qua tyrones in fide docentur, nec de fide, nec de baptiſmo, nec de confirmatione; & rationem reddit dicens. Impoſsibile eſt enim rurſus renouari, &c. Hoc eſt, quia virtute horum principiorum non poteſt peccator renouari, quoniam non ſunt iterabilia, ſicut & baptiſmus. Ex hac expoſitione, quæ literalis eſt, ſequitur quantum oporteat baptizatos in

Ioan. 3. Ad Tit. 3.

B. Aug. ſuper epiſtolam ad Hebr. 6.

innocentia baptiſmali perſeuerare, ne ſcilicet tãtum bonum, quã 55
tum in baptiſmo acquirunt, per cõmiſſum peccatum amittant.
Alia eſt etiam declaratio huius loci, quam tenet Nicolaus de Li-
ra aſſerens, ſanctum apoſtolũ hic agere de publicis peccatoribus
qui quoniam multo tempore in peccato perſeuerauerunt, diffici
le conuertuntur: atque ita verbum illud, impoſsibile, declaratur
tanquam æquiualens, huic verbo difficili. Quaſi dicat, quod ta-
les indurati peccatores difficile conuertuntur. Pro cuius declara-
tione obſeruandum eſt hoc verbum impoſsibile in ſacra ſcriptu-
ra aliquando idem ſignificare, ac rem difficilem. Facilius eſt ca-
melum tranſire per foramẽ acus, quam diuitem intrare in regnũ
Matth. 19. cælorum, inquit Dominus apud Matthæum. Vbi diuinus redẽ-
ptor comparat ingreſſum diuitis in cælum rei impoſsibili, & ſta 56
tim dicit, quod apud homines eſt impoſsibile, apud Deum eſt
poſsibile. Vbi verbum illud impoſsibile, idem eſt, quod, difficile,
nam plurimi diuites, vt Abraham, Iſaac, Iacob, & alij in cælum
ingreſsi ſunt. Hoc modo (inquit Liranus) ſignificat hic impoſsi
bile. Vbi ſanctus Apoſtolus aperte ſignificat difficultatem, qua
huiuſmodi induratiad Deum conuertuntur. Et eſt valde notan-
dum, non dicere ſanctum Apoſtolum, & eciderunt, vel & pec
cauerunt, ſed dicere, & prolapſi ſunt, hoc eſt, dieron gran cayda.
Hoc verbum, prolabi, cõponitur ex pro, & labor, laberis, quod
ſignificat, cadere non vtcunque, ſed ſecundum Calepinum, ſig-
nificat vltra labi; hoc eſt omnino cadere, ò dar vna profunda cay
da. Sicut, qui plurimis diebus perſeuerant in aliquo peccato
odij, latrocinij, adulterij &c. qui propter conſuetudinem pec-
candi adeo indurati ſunt, vt nullum in conſcientia ſua ſti- 57
mulum ſentiant. De his ergo loquitur hic ſanctus Apo-
ſtolus, & non de illis, qui, poſt quam peccauerunt, ſtatim
pœnitentiam agere, & ab ipſo peccato ſurgere intendunt. Pro
quo obſerua, quod inter peccatorem obſtinatum, & iuſtum
non eſt diſcrimen, quod iuſtus nunquam peccet, peccator
autem ſemper in peccato ſit: (nam de plurimis iuſtis mul-
toties peccaſſe legimus), ſed conſiſtit differentia in hoc,
quod iuſtus, poſtquam in peccatum prolapſus eſt, ſeſe me-
diante gratia Dei, ac pœnitentiæ virtute erigere procurat: pec
prouerb. 24. cator vero obſtinatus ſemper de malo in peius procedit. Hoc
aperte diuina ſcriptura nos docet inquiens. Septies in die

ca-

58 cadit iuſtus, & reſurgit: impij autem corruent in malum. Per numerum ſeptenarium in ſacra ſcriptura numerus indeterminatus ſignificatur, atque ita, cadere ſepties, idem eſt, quod cadere multoties, & quanuis iuſtus multoties cadat, ſtatim rẽ ſurgit per penitentiã: non enim audet per noctẽ integram in peccato dormire: at obſtinatus profunde in peccatum cadit, vt in illo maxima cum duritia, & obſtinatione ſit, & de huiuſmodi ait D. Paulus. Impoſsibile eſt, hoc eſt difficile, eos renouari per pœnitentiam. Ita hunc locum vltra Liranum exponunt. B. Hieronymus &. D. Ambroſius, qui ſancti doctores, licet exponant illum in primo ſenſu, etiam hunc ſecun-

B. Hiero lib. 2. aduerſus Iouinianum & B. Amb. li. 2. de Sacramentis. Ad Gal. 2.

59 dum, qui literalis eſt, ſicut primus, admittunt. Adiecit ſanctus Apoſtolus dicens. Rurſus crucifigentes ſibi metipſis filium Dei. Quando homo eſt in gratia Chriſtus in eo viuit iuxta id, quod de ſe Apoſtolus inquit. Viuo ego tam non ego, viuit autem in me Chriſtus: quaſi dicat. Operationes vitales eorum, qui in gratia Dei exiſtunt (quales ſunt intelligere, amare, cupere, contriſtari, lætari &c.) omnes ordinantur non iuxta appetitum ſenſitiuum in amorem ſui ipſius, ſed diriguntur in amorem Ieſu Chriſti, & cum eo regulantur. Hoc modo viuit Chriſtus in animis iuſtorum & ideo qui á gratia cadunt in peccatum, Chriſtum in ſemetipſis crucifigunt, quia illum ab animis ſuis remouent. Vnde opera, quæ faciunt non ſunt conformia voluntati Chriſti, ſed voluntati mundi, & dæmonis, quia in eis viuunt. Non ſolum autem obſtinati,

60 de quibus loquimur, Chriſtum crucifigunt, ſed etiam illum oſtentui habentes, hoc eſt, eſcarnecen ſpiritualmente del meſmo Chriſto. Eſcarnecer es mofar de vno honrando le de palabra, y menoſpreciandole por obra. Hoc modo miniſtri impij iudicis Pilati ſubſannabant Chriſtum. R. N. quando ante eum flexis genibus dicebant: Aue Rex Iudæorum, & ſimul in faciem eius ſpuebant, & crudeliſsimas ei alapas infigebant. Hoc etiam hodie ſpiritualiter faciunt improbi Chriſtiani, de quibus Dominus per Iſaiam Prophetam conqueritur dicens. Populus hic labijs me honorat: templa ingrediuntur, genibus flexis dicunt: Pater noſter &c. fiat voluntas tua. Ecce quomodo labijs Deum honorant: cor autẽ eorum longe eſt à me: quia voluptates mundi & creaturas

diligentes, me ipſum contemnunt: hi ſunt oſtentui habentes 61
Chriſtum. Vt autem tantum malum (quale eſt exire a peccato
ea difficultate quã nobis hic ſanctus Apoſtolus depinxit) fugia
mus omni ſtudio curemus in bono incepto perſeuerare, & ſi for
ſan aliquando, vt fragiles in peccatum incideremus omni cum di
ligentia curemus, nos ipſos per veram pœnitentiam, antequam
cor noſtrum indureſcat, ad altiſsimum Deum conuertere.

Perſeuerantiæ defectus ex obliuione beneficiorum oritur.

Num. 16. IN libro Numerorum ſic legitur. Interea ortum eſt murmur
populi, quaſi dolentium contra Dominum. Quod cum audiſ 61
Pro monachis. ſet iratus eſt, & accenſus in eos ignis Domini deuorauit extre-
mam caſtrorum partem. Obliti Iudæi ſingularium beneficiorũ,
quæ a Deo acceperant, dum per ipſum a tyrannide Pharaonis
liberati ſunt, nec memoriam habentes mirabilium, quæ in deſer-
to pro ipſorum conſeruatione Dominus fecerat, afflicti aliquo
labore itineris, os ſuum contra Deum aperuerunt de ipſo conque
rentes, & cum hoc adeo iram Dei ſuſcitarunt, vt ignis de cælo
pluerit, & magnam exercitus partem inflamauerit. Hoc corpo
rale ſupplicium, quod Dominus in hos ingratos homines exer-
cuit, quotidie etiam ſpiritualiter exercet in eos, qui opera pœni
tentiæ odientes diuinæ maieſtatis obliuiſcuntur, eique gratias
pro tam ſingulari beneficio, quale fuit eos ab Aegypto, hoc eſt
à tenebris peccati eruere, minime reddunt, quin potius ſe ipſos 63
relaxare incipiunt: in cuius obliuionis pœnam Deus hoc ſuppli
cium de illis ſumit, non quidem mittens de cælo ignem, vt eorũ
vitam corporalẽ conſumat, ſed potius illos igni carnalis ipſorum
concupiſcentiæ tradens, vt in omni peccatorum genere combu
Ezech. 16. rantur. Hoc modo tempore Ezechielis Prophetæ puniuit eos,
qui originem trahebant ab illis, quos in ſolitudine punierat, eo
quod cũ eis peccata peperciſſet, rurſus ad ſcelus idololatriæ redie
runt: quamobrem ſic eis minatur. Requieſcet indignatio mea in
te, & auferetur zelus meus à te, eo quod non fueris recordata die
rum adoleſcentiæ tuæ. Heu quam multis hodie Deus minari po
teſt, eosque iuſtis ſupplicijs punire, dexandolos quemar del fue
go de ſu concupiſcencia, porque ſe oluidaron, de quie ſiendo de

quinze

64quinze,ó veynte años los ſaco de los vicios,y les dio ſpiritu de deuocion,y començaron con feruor a ſeruirle, y luego ſe canſaron,y volvieron a tras,y a otros,que en la ternura de ſu edad los ſaco del mundo, y de las abominaciones en que eſtauan y los lleuo a la ſancta religion , y auiendo començado a ſeruirle alli con ſpiritu, ſe començaron deſpues à relaxar . His ergo merito ait Dominus, Auferetur zelus meus à vobis, eo quod non fueritis recordati dierum adoleſcentiæ veſtræ. Hoc eſt Ego permittam, vt in pænam huius obliuionis, & ingratitudinis cadat ſuper vos ignis concupiſcentiæ veſtræ: atque ita deteriores eritis quam perditi ſæculares. Vnde B. Auguſtinus inquit Simpliciter fateor charitati veſtræ coram Domino noſtro , qui 65teſtis eſt ſuper animã meam, ex quo Deo ſeruire cæpi non ſum ex pertus peiores, quam qui in monaſterio defecerunt. Vbi aperte teſtatur hic ſanctus Doctor ſe nunquam magis perditos homines vidiſſe, quam eos, qui, poſt quam in religionem ingreſsi ſunt beneficiorum à Deo acceptorum obliuiſcuntur.

B. Aug. epiſt. 137. tomo. 5. & ponitur in c. quantum libet 2. 47. d.

Perſeuerantiæ defectus ex timore laborum oritur.

CAuſa, quare homines in bono incepto non perſeuerant, in libro Numerorum ſignificata fuit vbi legitur, quod cum Hebræi ab exploratoribus terræ promiſsionis audirent in ea eſſe quædam monſtra de genere gigãtæo, vociferans omnis turba 66fleuit nocte illa. &c. dixeruntque alter ad alterum . Conſtituamus nobis ducem, & reuertamur in Aegyptum. Vbi nimis ponderandum eſt, que no mirauan aquellos Iudios lo mucho , que les auia coſtado llegar a aquel termino, y que por no hallar, que comer en el deſierto les embio Dios mana del cielo. y que ſi ſe boluian a Aegypto auian de perecer de hambre en el camino, y tambien q̃ a la venida ſe les abrio el mar, in diuiſiones aquarum, y que lo auian de hallar cerrado , y lo que peor era yà que llegaſſen a Aegypto el maltratamiento q̃ les harian el nueuo Pharaõ, y los ſuyos ſi ſe fueran a meter en ſu tierra como procuraran tenerlos aherrojados, por que no boluieſſen à huyr, ſed obliti penitus horũ & aliorũ inconuenientiũ dicũt. Conſtituamus nobis ducem, & reuertamur in Aegyptum. Ecce igitur cauſam quare

Pro morachis.

homines in bono, quod cæperunt, non perſeuerant. Hoc quod 67
de Hebræis dicitur ſpiritualiter quotidie de illis cõtingit, qui poſt
quam pœnitẽtiam egerunt, præſentibus laboribus perterriti, ma
la futura non conſiderantes ad præteritam vitam redeunt: quan-
do eſtauan mas cerca de la tierra de promiſsion, y mas adelante
con Dios, entonces les toma vn haſtio de la virtud, y ſe bueluen
a la mala vida paſſada. Hæc mutabilitas eis, ſicut & populo Iſrae
litico ex parua conſideratione malorum futurorum procedebat.
No mirauan aquellos los grãdes inconuenientes, que ſe les offre
cian ſi ſe boluian a Egypto los quales eran mayores males, que
pelear con los Cananeos: y aſsi ſe arrojauan a quererſe boluer. Sa
le ſe vn nouicio de la religion canſado, y harto de la vida regular,
y buelue a los vicios, que auia renunciado enfadado del recogi-
miento, que auia tenido: por do pienſa ganar pierde, y penſan- 68
do librarſe de trabajos aun aca en eſta vida ſe le augmentan, y
con los vicios compra en la otra tormentos. Hoc totum ex eo
naſcitur; quia re vera mala, in quæ non inciderent, ſi in bono
perſeueraſſent, non conſiderant. Non ſic faciunt iuſti, quin
potius profunde animo euoluunt præſentes huius vitæ labo-
res paruos eſſe, & quam breuiſsimos, bona autem quæ per illos
2. Cor. 4. comparantur pergrandia eſſe, & æterna: qua conſideratione in
bono perſeuerant. Sic faciebat Diuus Paulus, qui ad Corinthios
ſcribens ait. Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum, & le-
ue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum
gloriæ pondus operatur in nobis non contemplantibus, quæ
videntur, ſed quæ non videntur: quæ enim videntur temporalia
ſunt; quæ autem non videntur, æterna. Ecce quomodo ſanctus
Apoſtolus docet maxime nobis conducere comparationem de 69
rebus præſentibus ad futuras facere, ſiquidem præſentes labores
quamuis pergrandes ſint, tandem finiuntur. at vero labores alte
rius vitæ ſunt æterni Deus nos illuminet vt hanc cæleſtem do-
ctrinam intelligamus.

Simile. Quemadmodum firmiſsimum robur, licet à ventis concutia-
tur ingenti quadam vi omnem vim, atque impulſum ſuſtinet,
reſiſtitque maxime, ſemperque rectum perſeuerat, & quamuis
nonnullæ ſibi frondes defluant, ipſum nihilominus firmum per-
manet, ac quaſi manet immobile: ſic plane vir ſtudioſus qui-
buſcunq; contradictionibus etiã obſtãtibus ſemper perſeuerat in

fæliei

70 fœlici cæpto, & quanquã aliqua decidant eius folia, hoc eſt fiat iactura rerũ temporaliũ, & diuitiarum, nunquã tamẽ retrocedit, neq; vlla vnquam poſſunt eum retrahere à perſeuerantia.

Sicut etiam palma, (vt affirmat Plinius, & Ariſtoteles in ſuis Problematibus (eam habet proprietatem, vt lignum ex ea præſciſſum, appoſitumq; in aliquo ædificio, ſi pondus illi ſuperpoſitum nimium ſit, incuruetur ſurſumverſus, cum tamen reliqua ligna, ſi graui pondere premantur, deorſum incuruentur. In quo manifeſtari videtur, quod magno robore reſiſtat oneri impoſito: ſic vir fortis ac conſtans, quo grauiores ingruerint calamitates, & contradictiones in bono, eo amplius fortiori animo debet viriliter perſeuerare, omnem euincens atq; exuperans difficultatem. Ad hanc conſtantiam & fortitudinem conſequẽdam nos in uitat Chriſtus Redemptor noſter apud Ioannem dicens. Si man- Plinius li. 16 naturalis hiſto. Simile.

71 ſeritis in ſermone meo vere diſcipuli mei eritis. Super quo inquit Beatus Auguſtinus. Aduerte, quod non dicit. Si me audieritis, aut ad me acceſſeritis, vel ſimile quid: ſed ſi mãſeritis. Et certe aut perſeuerare laborioſum eſt, aut non; quod ſi laborioſum eſt, debemus nobis præmium tãtum ante oculos proponere: ſin minus plane grauiſsimam incurrimus reprehenſionem ſi non perſeueramus. Cæterum quid aliud eſt dicere, ſi manſeritis, niſi in petra ædificaueritis? AEdificium quidem ſupra firmam petram nullis ventis, aut imbribus diruitur. Quid aliud porrò eſt, perſeuerare, niſi non labi, & ceſpitare in ipſis tentationibus, ſiue ſuccumbere? Vnde præmium ſequetur, quod veri diſcipuli ſimus Chriſti & noſcamus veritatem ipſam, & ipſa liberet nos. Nam ibi ſequitur, poſtquã dixit; vere diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis veritatẽ: & veritas liberabit vos. B. Augu. de verbis domini ſermo. 48. tom. 10.

72 Beatus Auguſtinus libro de Ciuitate Dei inquit, Quod Simachus quidã Puluillus, cum phanum quoddam extrueret Ioui, Iunoni, atque Mineruæ, nonnulli inuidentes honori, & famæ eius, quam ex tali opere futuram eſſe perpetuam arbitrabantur, falſo nuntiarũt ei filium è vita deceſsiſſe, vt ſtatim opere relicto eius funus procuraret. At vero Ethnicus ille retulit, ſe non valde de filij obitu ſolicitari, ſed malle in opere cæpto perſeuerare, ex quo maiorem, vberioremq; laudem eſſet relaturus. Multo ergo magis nos in ſtudioſo propoſito perdurare profecto debemus, quibus præmia parata ſunt ſempiterna. B. Aug. lib. 5 de Ciui. Dei cap. 18.

PETRI

PETRI APOSTOLI LAVDES.

CERTISSIMVM est Christum Iesum mundi redemptorem particularibus priuilegijs, & prærogatiuis adornasse beatum Petrum sicut fuit, quod quãdo eum confessus est verum filium Dei, vt ait Diuus Matthæus, tunc dominus ipsi dixit Beatus es Simõ Bariona, & ego dico tibi, quia tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunq; ligaueris super terrã erit ligatum & in cælis, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cælis. Apud Lucam etiam dixit illi. Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: quod perinde fuit, ac si diceret. Quia caput futurus es ecclesiæ neq; tu, nec successores tui, in quantũ caput ecclesiæ deficies in fide, imo potius Petrus, & cæteri eius successores erant confirmaturi debiles in fide. Præterea apud Ioannem, cũ Petrum interrogaret dominus Iesus. Simon Ioannis diligis me plus his? Ipse respondit: Tu scis domine, quia amo te. Dixit ergo ei Christus verus mundi Saluator. Pasce oues meas. Tum etiam, quod narrat Beatus Matthæus iussisse dominum, vt solueret Petrus didrachma pro vtroque, quod tributum qui erant capita soluebant, fuit maximum indicium, quod eum constituerat caput supremum suæ Ecclesiæ: quod nulli alij ex Apostolis fuit datum, vel concessum

Matth. 16

Luc. 22.

Ioannes. 21.

Matthæi. 17.

Ex his igitur constat beatum Petrum esse Christi seruatoris nostri vicarium, & pastorem totius Christiani populi, caputque suæ ecclesiæ. Sed quæro, cur magis omnipotens dominus ad huiusmodi dignitatem beatum Petrum, quam alium Apostolorum elegit? Non ne ibi erat Iacobus maior, qui cõsanguineus eius erat? Non ne etiam erat ibi Ioãnes, qui non solum consanguineus erat etiã, verum inter cæteros etiam magis dilectus? Erat etiam ætate ioneus ad tolerandos labores, erat etiam excellentissimus Theologus, & tantus quidem, vt solum ex vna lectione quam didicit recumbens in cæna super pectus domini Iesu, vsque adeo in altissimum

4 simum locum conscēderit, vt si altius euolasset, nemo eum capere potuisset, vnde etiam merito aquila nuncupatur. Cur igitur hos dimittit, & Petrum sublimat, & euehit ad tātam dignitatem? Aliqui respondent, quod si dedisset tantam dignitatem Ioāni vel Iacobo, cum essent eius consanginei, occasionē nonnullis dedisset distribuendi Ecclesiasticas dignitates cognatis ipsis, & sanguine coniūctis. Quod ipsi domino non placet, quin potius præcipiens, vt ad altare non ascenderēt per gradus, significare voluit ad gradus ecclesiasticos non esse ascendēdum per gradus consanguinitatis & cognationis, ita vt dignitates ecclesiasticæ distribuātur cognatis eo dūtaxat nomine, quod cognati sunt, etiam si sufficiētia, & requisita non adsint merita. Verum hæc ratio non videtur concludere, si quidem si cognatus habuerit conueniētes partes poterit etiā præponi, & præfici, nec debet, prōpterea quod 5 sit cognatus amittere eam dignitatem dum merita ipsa adsint, cū igitur Apostolis, quos nos nominauimus non defuerint partes ad tantum munus requisitæ, cur non Christus dominus hanc dignitatem eis concesit, sed Petro? Respondere possumus, quod in dāda huiusmodi dignitate se accōmodauit diuinus Saluator ita, vt haberet rationem eorum, cum quibus tractaturus erat, qui eam dignitatem obtineret, apertum est autē, quod cum ad summum Pontificē accedere debeāt peccatores, & perditi homines veniam consecuturi, homicidæ, periuri, & alij id genus hominum peccatorum si isti accesissent ad B. Ioānē, vel etiā ad Iacobum, qui fuerūt sanctissimi, tractasset fortasse isti cū asperitate peccatores: hoc autem non intendit clementissimus Deus. Vt igitur omnes consolati recedāt à pedibus pontificis sit Petrus summus Pontifex, qui non horrebit peccatores; non fugabit homicidam, cum ipse auricu 6 lam amputauerit; non reijciet periurum, cum ipse fuerit periurus, iurando, & anathematizādo, quod non cognouisset Christum, atque ita nemini claudet cæli portas, qui voluerit ad regnum, per pœnitentiam intrare, sacramentorumque remedia adhibere. Item si status ipsos consideres, Episcopus inueniet Petrum Episcopum & sacerdos, sacerdotem, & denique coniugatus coniugatum. Hæc quidē ratio accōmodata est, verū est alia accommodatior: quod videlicet maior in ecclesia dignitas dāda erat maioris sanctō; maior autē sanctus erat, quia magis Christū amabat, & tēpore, quo datus est summus pontificatus Petro, ait B. Thomas, quod affir-

Exod. 20.

mare

mare alium plus amasse Christum Dñm, quam Petrum, & San- 7
ctiorem illo fuisse, error esset. Hoc colligitur ex textu euangelij,
Ioannis.21 vbi dicitur, quod interrogauit Dominus Petrum. Simon Ioānis
diligis me plus his: Ipse vero Petrus respondit. Etiam Dñe; tu scis
quia amo te. Supposito igitur, quod Christum magis amabat,
maior etiam sanctus erat, & ita conueniebat ei maior dignitas in
ecclesia, quæ ipsi fuit data. Beatus Augustinus obseruat quod ter
Christus Saluator noster hoc modo eū interrogauerit, cū ter eū
negasset: & quod cum Petrus responderet semper eodem modo,
dixit Petro in vltima interrogatione. Pasce oues meas: volo, vt
summus pontifex sis, vicarius meus in ecclesia mea, tibique trado
claues regni cœlorum. Quanta autem sit hæc dignitas ostendit
Ad Gala.1. aperte B. Paulus ad Galatas scribens, vt obseruat Chrysostomus. 8
Ego (inquit Apostolus) post annos tres veni Hierosolymam vide
re Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim. Ait itaque Sā-
ctus ille doctor. Quorsum quæso, Paule in Hierusalem pergis per
tanta pericula, & labores, vt videas piscatorē hominem videlicet
Petrū? Nonne satius fuisset dicere. Eo ad templum oraturus, sicut
solebant multi Iudæi ex varijs regionibus? vel si tibi non place-
bāt ritus, & cæremoniæ synagogæ, poteras videre saltem Iacobū
fratrem Domini episcopum eius ciuitatis, virum sanctum, magni
exempli, magnæque sanctitatis. Poteras etiam videre Ioānem
illum euangelistam eximium, præclarissimum, & singularem â
Christo Domino tantopere dilectum, vel denique sacratissimam
Domini nostri matrem, quam quidem vt visitaret charissimus
ille discipulus tuus doctissimus Dionysius ab Athenis in Hieruſa
lem venit, & aduentum plurimi fecit, quod eam vidisset, quæ 9
Christū verum Deum, & Dominum in suo vtero portauerat.
verum nihil horum dicis, sed quod pergis videre Petrum. Quid
tandem in eo dignum est visu? Cæterum præclare ait, se ire, vt
videret Petrum, quandoquidem cum eum constituit Christus
Iesus caput ecclesiæ suæ, et dedit potestatem ligandi, atque solu-
endi: & cum piscator exiguus esset, dedit ei potestatem aperien-
di regnum cœlorum, & mittendi ad infernum, alios absoluendo
alijs vero absolutionem negando. Magnum ergo fuit beneficium
concessum vniuersis hominibus diuinitus hoc remedium in ter
ra, quo possent liberari à peccatis suis. Maius etiam beneficium
fuit, quod Petri potestas deriuaretur ad alios successores, qui pos-

sent.

10 sent etiam peccata laxare. Quod si vnus duntaxat esset confessor, & ille in extremo situs mundo, laudabilis quidem, & vtilissima esset profectio, quæ ad eum fieret causa relaxandi peccata, & esset maxima culpa, & pœna illius, qui eo cum posset, non se conferret ad tantum beneficium consequendum. Nunc autem cum tã multis confessoribus ornauerit Deus ecclesiã suã, qui vbicunque adsunt, & peccata remittendi potestatem habent, magna sanè culpa est, ad eos crebro non accedere ad remedium impetrandum, & sanitatem consequendam. Hoc autem ita constituit Deus ad maiorem confusionem damnatorum, & eorum, qui seipsos de industria, & data opera infeliciter perdere vo-
11 lunt, recusantes, & negligentes ad tam diuinum sacramentum accedere. Non igitur nos tãtam medicinam negligamus, sed eam potius, quantum possumus frequentemus, & Deo gratias eo nomine agamus, præsertimque hodierna die, in qua festum. B. Petri celebramus.

Verum non frustra tam exacte B. Matthæus locum describit, vbi mundi Saluator illam tam grauem, ac frugiferam quæstionẽ protulit discipulis suis dicens. Quem dicunt homines esse filium hominis? Sane aliquid mysterij habet, quod iuxta Cæsaream ciuitatem insignem eam proposuerit: par enim erat, vt prope ciuitatem gentilium fides sancta palam fieret quippe quam multitudo gentium, tempore præstituto sequuturа erat. De Messia vtiq;
12 vaticinatus est Patriarcha Iacob dicens. Ipse erit expectatio gentiũ. Idq; Esaias notauit plerisque in locis suæ Propheciæ. Iuxta Cæsaream à Philippo instauratã hæc interrogatio facta est. Nam historiæ tradũt, reges solitos esse in hac ciuitate tributum exigere, ab vniuerso regno. Quod proculdubio non male conuenit, quod Iesus Rex Regum ibidem censum fidei expoſcit, à discipulis. O tributum sanctum, & persoluentibus satis proficuum, vt credamus Christum Iesum filium Dei, & virginis almæ esse. Sine fide namque ait Apostolus, impossibile est placere Deo. Cupiens ergo summopere cœlestis saluator suam Ecclesiam fundare, stabilemque perpetuo manere firmissimum fundamentũ posuit. Quamobrem interrogat sacros Apostolos. Quem dicunt homines esse filiũ hominis? Recte quidem de hominũ opinione exquirit, quo illorum errore euulso veritatem sacræ fidei in eis stabiliat. Agricola sapiens primo tribulos, & sentes euellere molitur, Simile.

Genes. 49.

Esai. 60.

Ad Heb. 11.

&

& deinde terram optime excultam, optimo tritico occupat. Hinc 13
Hier. 4. dogma illud Hieremiæ omni acceptione dignum. Nouate vobis
nouale, & nolite serere super spinas. Ad eundem modum domi-
nus vulgi imperiti errores funditus euertit, & subinde semen se-
lectum seminauit. Cæterum homines, vt pote rudes ea, quæ foris
sunt tantum iudicantes, Christum non filium Dei sed virginis
sanctæ vnigenitum fore asserebant. Alij Ioānem Baptistam, alij
Hieremiam, aut vnum ex prophetis ipsum existimabant. Mira-
bile est, quā varie vulgus imperitum de Dño sentiat. Obelluam
non vnius sed multiplicis capitis. Vnusquisq; abūdat in suo sen
Ad Rom. 14. su, ait apostolus. Quod se nūc filium hominis, alijsq; pleriſq; lo-
cis dominus appellat, humilitatis signum est, vt beatus Hierony-
mus notat, & pulchre, vbicunque vero scriptum est, filius ho-
minis, Hebraice habetur filius Adæ: & quia verbum caro fa-
ctum est, filium Adæ se se nominare non dedignatur. Honora- 14
uit enim mirum in modum naturam quam ex nobis susceperit, vt
vicissim nos honorificemus, quod accepimus ab ipso, videlicet, vt
Matth. 5. filij Dei nominemur, & simus: idque opere adimplebimus, si ge-
sta eius sequentes perfecti fuerimus, sicut pater noster cælestis
Ab Heb. 4. perfectus est. Obseruatione dignum est, quod saluatorem non la
tebat quid populus de eo cogitaret; nuda enim, & aperta sunt ei
omnia ante quam fiant. At voluit interrogare, vt doceat Reges,
& prælatos id facere, quo occasiones cuiusuis mali auferant. O si
Reges inquirerent vnusquisque de se. Quem dicunt homines me
fore? In quo grauatur regnum? Quis querelam habet quod iuste
non egerim? Enimuero plurima scandala, si hoc fieret, rescinde-
rentur in populo. Vtinā etiā & prælati hoc ipsum efficerēt. So-
lerti vigilātia requirentes, quid erga oues suas minus bene agatur. 15
Prouerb. 12. Melius est tibi nomen bonum, quam diuitiæ multæ: dicitur in
Eccles. 41. scriptura sacra. Et rursus, Curam habe de bono nomine, non de
congerendis diuitijs per fas, & per nefas, non solicite honores ac-
cumulare nitaris, sed de fama bona curam habe: in omnibus ope-
ribus tuis præcellens esto, ne dederis maculam in gloriam tuam.
Eccles. 33. Elaborare in hoc etiam omnes fideles debent, vt cum Apostolo
2. Ad Cor. 2. dicere queāt. Bonus Christi odor sumus in omni loco. Præterea
audiens saluator vulgi erga se opiniones varias, (quamuis in ci-
uitate Naim iuuene susc itato, populus acclamaret. Propheta mag
Luc. 7. nus surrexit in nobis, & Deus visitauit plebem suam, iam veluti

obliti

16 oblitus miraculorum eius non Messiam fore ipsum testantur, sed aliquem eximium prophetam dicunt, quo cat nunc Apostolos, vt aliquid maius profiteantur de illo, & ait illis. Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit. Tu es Christus filius Dei viui. Sunt quidem erroris viæ pleræque, veritatis vero via vna. Quam ob causam varia fuit vulgi responsio. Homines erant & ceu homines iudicantes de humanitate saluatoris loquebantur. Sed non erant ij, ex quibus ecclesia sancta construeretur. Ideo supernus mundi Redemptor alios voluit interrogare, qui supra hominum captum illuminati altius de ipso sentirent. Et quidem optimè illorum nouerat sinceram fidem, qui eam cordibus ipsorum inseuit, nam fides donum Dei est, & non ex nobis. Sed nunc fratres ad nos nostra se vertat oratio.

17 Quem me esse dicitis hodie clamat Christus Iesus? Vos fideles superbi, qui honores tãtopere diligitis, & crucis meę probra soletis cura fugitis, quid de mea humilitate iudicatis? Vos auari, quippe qui auaritiæ idolo, noctu, diuque obsequium offertis quid de mea paupertate sentitis? nonne ex ore meo audistis: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum? Ocæcitatem de testandam eorum, qui quamuis fide integra Christũ Iesum filium Dei confitentur, operibus tamen sanctis non vacant. Contra quos beatus Paulus inuehitur dicens. Qui confitentur se nosse Deum factis autem negant. Væ illis, quoniam, nisi resipiscant, pœnas commeritas in gehena ignis in perpetuum dabunt. Tu es Christus filius Dei viui fatetur Simon Petrus. O mirabilem summi numinis erga homines magnificentiam, è piscatoris stupendã Theologiam. Plane philosophorum cater-

18 ua aut Rhetorum schola arcanum hoc nunquam attigit: imo dicentes se esse sapientes stulti facti sunt, vt probe Apostolus asserit. Obseruandum magnopere est quod vulgi opiniones omnes Apostoli narrarunt: at cum omnes Dominus secundo interrogasset, non vtique omnes sed solus Petrus maior natu qui futurus pastor Ecclesiæ vniuersalis erat, perinde atque omnium ore respondit. Faceſſat hæreticorum temeritas, & prorsus fatiscat eorum stultitia, diaboli suggestu exorta nostra hac tempestate. Summo Pontifici incumbit ea, quæ sunt fidei, & quæ ad mores bonos spectant, definire. Qui non obedierit sacerdoti, morte moriatur, in lege veteri præceptum fuit. Cui senten-

Matth. 5

ad Titu. 1.

ad Rom. 1

Deutif. 17.

tiæ conſonat illud. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Vnus igitur reſpondit, quia vna eſt fides vnum bap 19
tiſma, vna columba electa, & hæc eſt ſancta Eccleſia Romana re
ad Ephe. 4. galis Chriſti Ieſu domus. Tu es Chriſtus filius Dei viui. Paucis complexus eſt beatus Petrus vtranque naturam in Chriſto, ſcilicet, humanam & diuinam. Pauliſper hęc rimari oportet, nam totius fidei noſtræ fundamentum, & baſis hæc confeſsio egregia beati Petri eſt. Quandoquidem breui methodo nedum ſaluatoris noſtri humanitatem, ſed diuinitatem amplectitur. Chriſtum ipſum eſſe aſſerēs, humanitatem confitetur: nam Chriſtus
Pſ. 44. græce vnctus dicitus. Nempe Chriſti humanitas vncta fuit, non alio quo reges Iſrael, Prophetæ, & ſacerdotes vngebantur, ſed oleo illo, de quo in pſalmo multis retro ſęculis regius Vates pro- 20
phetarat dicens. Propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Hoc ad literam cum Meſsia loquens dixit. Quo oraculo vſus eſt Apoſtolus ad Heb. ęos ſcribens, vt verū Meſsiā probarei iā veniſſe, & nō falſo aliū Hebræi expectarēt. En oleū vocat Propheta ſpiritū ſanctū qui oleū eſt exul
Eſai. 61. tationis, & mirabilis lætitiæ. Vnde in ſynagoga Nazareth dominus vaticiniū Eſaiæ legens palā dixit. Spiritus domini ſuper me, eo quod vnxit me, euāgelizare pauperibus miſit me. Et cōſectim
Luc. 4. addidit. Hodie cōpleta eſt prophetia hæc in oculis veſtris. Hinc
Ioannis. 1. Petrus clamabat redarguēs crucifixores dicēs. Quē vnxit Deus de ſpiritu ſancto. Et quidē noſter Aarō Chriſtus Ieſus eſt ſacerdos in æternū ſecūdū ordinē Malchiſedec, ideo vnguentū eius defluit in barbā, etiā vſq; ad orā veſtimenti eius: nā de eius plenitu
ne nos quotidie accipimus. Overū Iſrael Regē qui nō vt Dauid
Actuum. 10. Salomon, & cæteri principes corpora duntaxat, ſed animas noſtras exore leonis ſuueſti Satanæ eripuit, & populū ſuū proprio 21
ſanguine viuificauit. Hic vere Meſsias, & mūdi ſaluator eſt, quo niā non eſt aliud nomē datū nobis ſub cælo, inquo oporteat nos ſaluos fieri, idq; optime ſciēs ſponſa non ſolū vnctū electū ſuū Chriſtū vocauit, ſed oleū ipſum. Oleū effuſum, inquit, nomen tuū, ideo adoleſcētulæ dilexerūt te. Quod perinde eſt, ac ſi dicat Quoniam vehementer clemens, benignus, & pius es, nec non totius miſericordiæ fons, idec fideles animæ te Ieſu bone tot diligūt corde, & rebus futilibus ſpretis, veſtigia tua ſectantur. Ec ce quomodo. B. Petrus dicens: Tu es Chriſtus, tam humanitatē

ſal

22 ſaluatoris, quã functionem eius ſubindicauit. Et quia ſatis non eſt hominẽ eum fateri, niſi filium Dei, & verum Deum confitemur, ſubinde adnectit. Tu es filius Dei viui. Mira res, Petrus omnium orthodoxorum ſententia hic typũ prę ſe tulit vnius eccleſiæ. Verum ſine hac fide nemo poteſt placere Deo, nec hæres regni cæleſti fieri. Huc attinet, quod ſanctus Auguſtinus, dixit libro de correctione, & gratia. Illa fides ſane eſt, qua credimus nullum hominem, ſiue maioris ſiue paruæ ætatis liberari à contagio mortis, & obligatione peccati niſi per vnum mediatorem Deum, & hominem Ieſum Chriſtum. Hoc etiam docet beatus Thomas in ſua theologia. Cæterum ſignanter ait. Tu es filius Dei viuit. Siquidem myſterium Trinitatis his verbis pan-

B. Aug. li. 1. de correct.

B. Thom. 2. 2. q. 2. ar. 7.

23 dit. Pater Deus viuus eſt qui generat filium ſuum vnigenitum Chriſtum, quippequi alterutrum ſe ſe amantes ſpiritum ſanctum ſpirant. Quod vero Dei viui eum filium teſtatur, gentium Deos mortuos, & nihil eſſe indicat. O infælices qui idolis ſuis inſeruiunt, ſuperbiæ, auaritiæ, gulæque famulatum præſtãt, hoc fonte viuo relicto. In quos ipſe inuehitur, & merito quidem dicens. Me de reliquerunt fontem aquæ viuę, & foderut ſibi ciſternas diſſipatas, quæ non valent retinere aquas. Obſeruandum maximè eſt, quod ſolus Chriſtus eſt filius Dei viui, quia naturalis filius nos autem omnes filii Dei ſumus, non viui, ſed mortui. videlicet Ieſu Chriſti, qui cũ verus Deus, & viuus eſſet, pro nobis in cruce mori dignatus eſt, ac ita per eũ adoptionẽ filiorum recepimus. Alioquin omnes naſcimur filij iræ, obpiaculum Adæ, à quo ſummi Dei gratia ſola puriſsima Virgo Maria imunis fuit.

Hiere. 2.

24 Et quia iã diui Petri egregiam confeſsionẽ audiuimus, nũc parerit, gratulationẽ, & benedictionẽ ſaluatoris attẽtius conſideremus. Beatus es Simon Bariona (ait illi bonus Ieſus) quia caro, & ſãguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui in cætis eſt. Ecce quã beneficus ſit Dñs in eos, qui fide dilectioni coniũcta laudes eius perſonãt. O quã merito per Hieremiã prophetã inquit idẽ clementiſsimus Deus. Nũ quid ſolitudo factus ſum Iſraeli, aut terra ſerotina? Super quo ſic inquit beatus Hieronymus. Nõ eſt terra ſerotina ſaluator noſter fratres, ſed feſtiua, & ferax cõmitamus ergo ei operũ bonorũ, & laudũ ſemina. Notãdũ etiã eſt, ꝙ Bariona non vna, ſed duę ſunt dictiones. Bar, ideſt. filius: Iona, hoc eſt Ioannes, ſic pater Petri vocabatur. iuxta illud: Simon Ioannis

Hiere. 2.

diligis me plus his? Felix, quibeatus à Domino vocatur, & nõ à mũdo. Si mundus vos fratres vocat beatos, ne efferamini, obſecro, ſed cauete, ne cũ eo vobis cõtingat id, quod cõtingere ſolet plurimis hominibus cũ iſtis Aegyptijs inter nos habitãtibus, qui multos homines, ac mulieres ideo felices nũcupant, vt eorũ ſupellectilẽ, aut pecunias furari queãt. Huc plane pertinet quod Dñs ait per prophetã Eſaiã. Populemeus qui te beatũ dicũt, ipſi te ſe ducũt. Nõne homines mẽdaces ſunt in ſtateris ſuis, qui videntes tot millia ouiũ, & boũ dixerũt: Beatus homo, cui hæc ſunt. Atcõtra regius propheta eũ populũ beatũ dixit, cuius Dominꝰ Deus eius. Is nimirũ beatificare valet tũ angelos in cælo, tũ etiã homines electos ſuos, qui mãdatis eius obediũt, nõ ſolũ in cælo glorificare poteſt, ſed etiã in terra degẽtes lætitia inenarrabili cõſolari. Vnde in Pſalmo dicitur. Beati immaculati in via, qui ambulãt in lege Domini. Et ſaluator beatos appellat pauperes ſpiritu, mites, miſericordes &c. Sed iã fas erit quærere, quid ſubeſt cauſę, quꝰ Dñs nec Nathanielẽ nec Marthã beatos vocauerit à quibus ſimi lia verba audiuit, quæ beatꝰ Petrus deprõſit? Nẽpe (vt pulchre diuus Chryſoſtomus ait) Nathaniel & Martha non Chriſtũ filium Dei naturalẽ cognouerunt, quando hoc, dixerunt ſed adoptiuũ, ꝙ, niſi fallor ex verbis Nathanaelis claret. Tu peres filius Dei viui, inquit: tu es Rex Iſrael. Qui ergo nõ totius mũdi principẽ ſed Iſrael dũtaxat regẽ eſſe dixit, non niſi filiũ Dei adoptionẽ eũ tunc credidit at beata Martha quanquã dixit: ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei qui in hunc mundũ veniſti, non cõtinuo addidit, tu es filius Dei viui vt adnotat beatus Chryſoſtomus, eã ab rem de eius potẽtia dubitãs, dicẽte domino. Tollite lapidẽ reſtitit dicẽs. Quatriduanus eſt, iã fętet. Præcellẽs ergo Petri fides cõmeruit benedictionẽ hanc mirabilẽ, quæ ei à Chriſto domino data eſt. Videte Petri faſtigiũ chariſsimi. Quemadmodũ enim Abrahã vocatur quia, fide, pater multarũ gentiũ futurus erat, ita Simõ, Petri nomẽ accepit, quoniã omniũ, firmiſsimę fidei profeſſorũ typũgerit. Secundum enim beatum Thomam nomina, quæ imponũtur aliquibus diuinitus, ſemper ſignificãt aliquod donum gratuitum eis datum.

Eſai. 3.

Pſal. 143.

Pſal. 118.

Matth. 5.

B. Chryſ. ho. 62. in Ioãnẽ.

Ioã. 11.

Gen. 17.

B. Thó. 3. p. q. 37. ar. 2.

¶ Omnia quæ habentur Litera. R. titulo renũciatio deſeruiunt huic materiæ

PIE-

28

PIETAS ET BENEFICENTIA.

DVovbera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in lilijs: inquit ſponſus loquens in canticis cum ſponſa. Solet pectoris pulchritudo fæminis multum decoris, ac venuſtatis præſtare: obeamque rem ſponſus duo vbera ſponſæ hinnulis in lilijs paſcentibus aſſimilat. Aptiſsime vero duobus vberibus pietas, & beneficentia exprimitur, quæ homini Chriſtiano apprime
29 neceſſaria ſunt. Beatus Paulus duo hæc vbera vehementer commendat in Epiſtola ad Hebræos dicens. Beneficentiæ & cõmunionis nolite obliuiſci. Si Chriſtiano homini hæc vbera neceſſaria non eſſent, nunquam Diuinus Paulus ad Theſſalonicenſes ſcribens dixiſſet: Facti ſumus paruuli in medio veſtrum quomodo ſinutrix foueat filios ſuos. Vnde vero ſanctus Apoſtolus Theſſalonicenſes lacte poterat nutrire ſi vbera nõ habuiſſet. Sed oportet, vt ſpiritalis homo, & ſponſa Chriſti vbera habeat ſimilia hœdis gemellis, qui vt teneri ſunt, ita etiam & æquales. Admirabilis beati Pauli teneritudo: qui pro omnibus eccleſijs orat, collachrymatur aliquando manus eleuat in cælum, ad prædicandum omnibus eſt paratus, omnibus ſe agnoſcit eſſe debitorem. Sic æqualia ſint opottet vbera ſpiritualis hominis, nam in fide non eſt diſtinctio Iudæi, & Græci, regeneratio enim Chriſtiana, quę
30 cũctos abluit ex æquo nullos diſtinguit. Omnes, inquit Beatus Paulus egẽt gloria Dei, vt iuſtificẽtur gratis per gratiã ſponſi. Iudæus exiſtimabat à gratia euãgelica gẽtes fuiſſe arcendas, multiſq; laboribus, & lõga prædicatione vix potuit beatus Apoſtolus id ſuadere, Iudæis, euangelicã ſcilicet gratiam omnibus ex æquo debere eſſe communẽ: ſed intuere beati Pauli vbera, qui vere ſpiritualis homo erat, inter tot diſſidia, & tumultus vtriuſque populi vtrique vbera adhibebat æqualia: Iudæis fiebat tanquam Iudæus, & his, qui ſine lege erant, quaſi ſi ſine lege eſſet. Omnibus inquit omnia factus ſum vt omnes lucrifaciam. Parum prodeſt tamen vbera habere æqualia, & ſimilia duobus hœdis gemellis, niſi

Cant. 4.

Ad Heb. 13.

1. ad Theſa. 2.

Ad. Rom. 4.

Ad. Rom. 3.

1. Ad. Cor. 9.

nisi foris ad nutriendum paruulos quo aptentur. Nunquid prodest, si proximo compatiaris interno quodam animi affectu, nisi eius etiam infantiæ contemperare te commode scias. Quid prodest, si compatiens affectu meam in tecausam transferas, si exterius nunquam spiritalis hominis vbera adhibeas? Necessarium vtique est, vt interius proximo compatiaris, exteriusque more nutricis vbera adhibeas. Secundo oportet vbera sint æqualia; ita vt beneficentia Christiana, & pietatis opera omnibus ex æquo impendantur. Nam videre est quosdam benefícos quidem, & pietatis operibus intentos, sed in parentes, amicos, & affines, cæteros vero omnino negligunt, & prætermittunt: quasi sponsus eis vberibus delectetur, quæ non sunt æqualia, & similia hædis gemellis.

¶ Omnia quo habentur litera. M. titulo Miseri, cordia hominis deseruire possunt huic materiæ.

POTENTES. TYRANNI.

IN libro Iob dicitur, Cũctis diebus suis impius superbit & numerus annorũ incertus est tyrãnidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius, & cũ pax sit, ille insidias semper suspicatur. Tyrannorũ vita & mores his verbis elegãtissime describũtur. Principio, inquit Eliphaz, cũctis diebus impius, & tyrannus superbit, & numerus annorũ tyrannidis eius absconditus est. Recte etiã Hebræa habent, Cunctis diebus impius dolet in modũ parturientis, & numeras annorum, quibus seruiat, absconditus est tyranno. Hæc fortasse dicuntur, propterea quod tyrãnus (quem admodũ dixit Euripides in Ione) vultũ quidẽ habet suauẽ cæterorum domestica omnia tristia sunt. Appellat itaq; Eliphaz dolores parturientis, quibus excruciãtur tyrãni, anxietudines illas, solicitudines, & curas, quibus penitus absumuntur quo vel magistratum consequantur, vel adeptum retineãt, vel diuitijs, & opibus abundent, longoque seruorum comitatu

Iob. 15.

34 tatu sint constipati. Multa de hac re dicuntur sapienter, & elegã
ter à Xenophonte in Hierone. Longas itaque tyranni texunt te
las, & se inutiliter macerant, & conficiunt, & instar parturien
tis doloribus grauissimis premuntur, cum sit ab eis absconditus numerus annorum, quibus in subditos possint desæuire. Sonitus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur. Elegans profecto descriptio tyranni, & libertatis publicæ oppressoris. Recte Eliphaz de eadem re suem atque tyrannum persimiles esse dixit: nam si quispiam suem tetigerit, grunit ilico, & clamat, idque merito: nam nec vellera habet, nec quodpiam aliud præter carnes. Semper igitur mortem somniat, cum sciat quibus vsibus præstandis vsurpari possit. Sunt ergo illi tyranni similes. Omnia, inquit Eli
35 phaz, suspicantur, atque metuũt: sciunt enim, quod quemadmodum fuerit & ipsi vitam omnibus debeant. Ob eam rem Phalaridis sententia illa celebratissima est. Tyrannidi malim subesse, quã præesse: nã subditus aliorũ malorũ securus vnũ tyrãnũ metuit, tyrannus autẽ & eos, qui foris insidiantur quin etiã & illos, per quos seruatur omnes metuit, ob eamq; rẽ elegantẽ subiicit Eliphaz, Nõ credit, quod reuerti possit de tenebris ad lucẽ circũspectãs vndiq; gladiũ. Si tenebris circũfunditur hoc est, aduersa fortuna premitur, nunquã sperat, se ad meliorẽ rerũ statũ reuocandũ, sed quasi ex alta spelunca semper gladiũ, hoc est, diuinas & humanas castigationes veturas pertimescit, & addit. Cum se mouerit ad quẽrendũ panẽ nouit, quod parata sit in manu eius tenebrarũ dies. Hũc locũ ita nostri iuxta vulgatã versionẽ accipiẽdũ putant: quod dicitur, ad quærendũ panẽ: ideest, cũ accesserit
36 hora cẽdi, atq; bibendi, quæ maximè solet cæteros homines exhilarare, & alacritate, & gaudio afficere (nã est illa hora hilaritatis, atq; lætitiæ plena): tũc, inquit, maxime ad tristitiã cõtorquetur impius, & tyrannus grauiori tẽpestate, & solicitudine correptus. Quod quidẽ argumentũ est animi terroribus attoniti, atque perculsi: nã si domestici probi sint, atq; sapientes, vel ob eã rẽ vehemẽter illos reformidat, si vero sortes, ne quid audeãt libertatis amore, si sapientes, ne quid machinẽtur aduersus illũ: si iusti, ne multitudo cupiat ab illis iustis gubernari. Prosequitur inferius dicẽs. Non ditabitur, nec perseuerabit substantia eius: nec mittet in terra radicem suam, nec recedet de tenebris. Difficillimum est mala

parta & multorum iniuria atque incommodo congesta diu reti 37
nere. Poterit impius, & tyrannus florere ad tempus: poterit opibus, atque diuitijs multorum excitare admirationem, harum tamen rerum possessio non erit diuturna: fragili enim, aut potius nullo nititur fundamento. Quemadmodum arbor, quæ non in imam terram radices immittit, sed ipsa tantum terræ superficie facile exaresc it absumpto prorsum omni humore, ita vt ex-
Simile. tincto virore inter ipsos oculos applaudentium, atque laudantium corruat, & deficiat: Sic de tyranno, totaque illius fælicitate iudicandum est. Quis nescit Phærei Alexandri exitus, & aliorum multorum tyrannorum. Qui quoniam non probè fuerant radicati, facile exaruere, nec recessere de tenebris, hoc est, nunquã ab infelici rerum statu ad meliorem facere regressum potuere. Et 38
quia arbores vt externo virore, ita & frondibus, & ramis se solent commendare, propositam metaphoram amplificat dicens. Ramos eius arescaciet flamma, & auferetur spiritu oris eius. Id quod est ramus, & frondes arbori, sunt etiam & amici, & consanguinei, ministri, assentatores, consiliarij impio Principi, aut tyranno: nam quemadmodum prodeunt rami ab ipsa arbore, & quemadmodum eodem alimento sustentantur, & naturam, & ingenium arboris referunt: ita hi omnes imitatores sunt tyrannicæ impietatis, qui illi semper sunt adiumento ad perficiendas suas libidines, & explendas impietates. Hos itaque (inquit Eliphaz) flamma diuinæ vltionis perdet. Et auferetur, inquit, spiritu oris sui. Vbi in Hebræo habetur. Discedito; in spiritu oris. Qui locus sic potest explicari, vt quæ arbor videbatur in terra plantata, probeque radicata, virens, & frondosa, flante 39
Simile. Deo subito recedat atque dispareat, in cineres videlicet, & fauillas redacta. Et paulo inferius eius miserabilem exitum adhuc eleganti explicat metaphora sumpta à re rustica. Lædetur, ait, quasi vinea in primo flore botrus eius, & quasi oliua proijciẽs florem suum. Nam vitis fructus, & fructus oliuæ, dum floresc ũt inter cæteras arbores tenerrimi sunt & cuiusque nocumenti impatientes, & gelu infestantur, & decutiuntur imbribus ac deniq; ventorum flatus eis nocumenta inferunt grauissima. Vt ergo flos vitis, atque oleæ ita etiam & flos quidem fortunæ. Solent enim homines florere integerrima ætate, optimo habitu maximis viribus opibus, & honoribus, ingenio, liberis, propinquis affini-

40 finibus, amicis. Cum ergo maxime floruerit impius (inquit Eliphaz.) tum maxime pelletur à vita cum nihil tale sperauerit. Caer sea como flor de Oliua y cortarle han en agraz.

Potentes Tyranni quomodo in hac vita puniũtur.

SAepe numero Deus in hac vita potentes tyrannos punit propter tyrannides, quas in proximos suos crudeliter, & immaniter exercent. Et hoc significant verba illa, quę in libro. S. Iob scribũtur, scilicet. Immisit in rete pedes eius, & in maculis eius ambulat. Tenebitur planta illius laqueo: & exardescet contra eum sitis. Iob. 18. Loquitur de homine potenti, maligno, & tyranno, quod perinde est, ac si diceretur. Suis se prauis consilijs ita implicabit, vt dãna, atque detrimenta non subterfugiat, & ea, quæ in alios tendebat pericula, sibi eueniant: id quod iniquis hominibus anxie 41 Dauid imprecatur dicens. Veniat illi laqueus, quem ignorat: & captio, quam abscondit apprehendat eum, & in laqueum cadat in ipsum. Hic vero, vbi nos legimus, Exardescet contra eum sitis, in Hebræo est Zamim: quod sitientes interpretatur. Quare intelligendum est. Exardescet contra eum sitis alicuius sitientis, id est, qui fortunas, & opes eius vehementer inhiet, eisque diripiendis neruis omnibus incumbat. Et additur de eodem. Abscondita est in terra pedica eius, discipula illius super semitam. Persistit enim Baldath Suhites in eo quod dixerat suis consilijs iniquos homines perituros, videturque huius rei satis considerandam rationem exponere: nam in ea: quam instituit, vitę ratione, quam opportunissimam existimat ad autoritatem sibi & potentiam parandam ea, quam munit, via, vt sui sit voti compos malum & incommodum maximum latet, in quod ex improuiso ignarus incidet. Id ergo incommodi pedicam & discipulam illius appellat, in quam se suis sceleratis consilijs conijciet. Id, quod planius docet Ecclesiasticus dicens. Facienti nequissimum consilium super ipsum deuoluetur, & non agnoscet Eccles. 27. vnde adueniat illi illusio, & improperium superborum, & vindicta sicut leo insidiatur illi. Cujus rei vnicuique res humanas attente consideranti, exempla multa in vita succurrent,

quæ homines certe maxime terrere debent, & à dolosis, ac per- 43
ditis consilijs auocare. Addit vltra Baldath. Vndique terre-
bunt eum formidines. Quibus verbis doctissime modum
hominis impij describit, qui licet, cum res prospere cadunt
erecto animo sit, si offendat tamen, seque ei immutet fortu-
na vehementer metu exanimatur, ex flagitiorum enim con-
scientia magnus timor, & ingens oritur solicitudo. Dixi-
mus, quod sæpe Deus punit hic tyrannos, sed non semper
quia multi iniqui tyranni toto suæ vitæ tempore rebus huius
mundi potiti sunt, & gloria magna circũfluxerunt. Sed quæro,
sires ita se habet, quod multi tyranni toto suæ vitæ tẽpore glo-
Iob. 20. ria magna potiti sunt quomodo intelligitur, quod in libro Iob
dicitur: scilicet, Gaudiũ hypocritæ ad instar puncti? Vbi nomi- 44
ne hypocritæ impius intelligitur: nã in Hebræo est haneph, hoc
Ps. 36. est impij. Sic etiã dixit Dauid, Inimici vero Domini mox, vt ho
norificati fuerint, & exaltati, quemadmodũ fumus, deficiẽt. Vt
autẽ id intelligamus, minime improborũ gloriã metiri debemus
huius vitæ exiguo tempore quod nobis natura adviuendũ dedit
tã parua enim mensura rem tantam minime comprehendemus,
Ps. 89. sed mentem oportet in illam æternitatem traducere, quæ nulla
mẽsura circũscribi potest, quã sibi proponens Dauid dixit. Mil
le anni ante oculos tuos, tãquã dies hesterna, quę prẽterijt. Quod
difficile mortales rudes æternitatis breue tantum vitæ tẽpus ex
perti cognoscũt, ac sibi persuadent. Et propterea forte Grẽci hũc
versum interpretantes nihil de brevitate gloriæ impiorum dixe
rũt, sed tãtum impiorum lætitiam tristi casu gaudium perditio- 45
ne esse terminandũ. Postea vero dicitur, Ossa eius implebuntur
vitijs adolescẽtiæ eius, & cum eo in pulvere Dormient. Hæc ra-
tio dicẽdi similis eius est, qua de bonis viris Diuus Ioãnes in Apo
Apocal. 14. calypsi, dixit. Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Opera
enim illorum sequũtur illos. Sicut autẽ officia sua pios viros mor
tuos sequuntur, eo quod magnã post mortẽ illorũ mercedem à
Deo consequuntur ita ossa improbotum hominum implentur
vitijs adolescentię suę, & cũ eis in pulvere dormiũt, eo quod mag
nas apud inferos scelerũ suorũ pœnas pendant, sicut de quodã di
uite narratur apud Lucã, quod sepultus est in inferno, & in magno
ibi supplicio propter scelera sua constituebatur. De hoc etiam
impio sequitur ibidẽ. Cũ enim dulce fuerit in ore eius malũ, ab

scon-

46 ſcondet illud ſub lingua ſua. Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture ſuo. Vbi deſcribitur homo profligatiſsimus & ad omne ſcelus proiectiſsimus, qui peccādi cōſuetudine ita vitijs cumulatus eſt, vt nihil illū conſcientia pungat, aut Dei, officij ve cura remordeat, ſed vehementer flagitijs, & peccatis delectetur Cum dicit, Abſcondet illud &c. alludit ad rationē agēdi eius, qui fructum, aut bolum ſibi iocundiſsimū non deglutit, ſed quo magis delectetur in ore verſat, linguaq; inquavis guſtatus polita eſt voluit, atque reuoluit. Vt ita declaret, quam iocundum ſcelus ſit quibuſdam ſceleratiſsimis hominibus. Huius rei exempla multa traduntur in hiſtorijs Sardanapali, Neronis, Heliogabali, & aliorum immanium hominum, ſed quia hæc cito finiun-
47 tur; additur. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum in trinſecus. Aſpidis venenum dicitur eſſe amariſsimum ita, vt hac potiſsimum de cauſa mortiferum ſit. Panem autem vocat Hebræa dicendi ratione (qua quicunque cibus panis vocatur). cibū illū, quo vt ſuperiore verſu dictū fuit, adeo delectatur, vt illud ſub lingua contineret, ideſt, peccatum. Peccatum igitur, quod fuit illi iocundiſsimum, vertetur in fel aſpidum, ideſt, erit ei amariſsimum, & horribile, cum pœnis quas illo meruit, afficiatur. Et ſequitur, Diuitias, quas deuorauit, euomet, & de ventre illius extrahet illas Dominus, ideſt: cum morte, Pſ. 36.
fuerit abſumptus miſſas faciet & diuitias, quas comparauerat, nec illi in tormentis vllo modo ſubuenient, ſicut canebat Dauid Quoniam cum interierit, non ſumet omnia, nec deſcendet cum eo gloria eius. Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lin-
48 gua viperæ. Aſpides, viperæ & aliæ ſerpentes, quæ morſu veneno inficiunt, conſtat id in capite reconditum habere: nam eſt eorum ſaliuum, quod linqua in id vulneris injciunt, quod dentibus imponunt. Propterea ergo dicitur. Caput aſpidum ſuget &c. ideſt, amariſsimum hauriet venenū, quo panis eius iocūdiſsimus in fel conuertatur, ideſt, grauiſsimo ſuppl cio ſcelus eius vindicabitur, eſt enim eiuſdem ſententiæ alijs verbis repetitio. Quoniam autē duplici pœnarum genere, ex theologorū ſententia, iniqui homines multandi ſunt vno, quo in æternum agentur cruciatum, altero, quo amicitiæ Dei, & beatæ eius vitæ expertes fient: omnibus his verbis, actum eſt de primo genere, ſequenti vero verſu agitur de altero: ſequitur enim. Non

videat

videat riuulos fluminis torrentes mellis, & butyri. Riuuli, flu- 49
mina, & torrentes rerum copiam, & affluentiam significant: mel & butyrum res quasque iocundissimas. Gratia ergo, & gloria Dei, quæ melle, butyroque iocūdiora, & suauiora sunt iniquus homo priuabitur, quia tamen hæc omnia æterna erunt sequitur. Luet, quæ fecit omnia, nec tamen consumetur, hoc est perpetuis pœnis afficietur iuxta multitudinem adinuentionum suarum, sic sustinebit: ideſt, supplicium pro meritis erit, sicut antea dictum fuit: Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius. Postquam vero actum est de supplicio, quo sunt homines iniqui constringendi, agitur statim de peccatis, quibus tantas pœnas commeriti sunt his verbis. Quoniam confringens nudauit pauperis domum: rapuit & non ędificauit eam. Cum autem varijs diuersisque flagitijs inquinati fuerint, quibus & 50
in Deum impij in se nefanda libidine spurci, & obscœni, in homines crudeles, & acerbi extiterunt, tantum rapinam, & alienorum bonorum direptionem commemorat. Ex quo intelligitur tam graue id scelus esse, vt vel solum merito tanto supplicio vindicetur. Quod est maxime aduertendum: nam ita plerunque in sacra fit scriptura, vt cæteris hominum flagitijs prætermissis hoc vnum ponatur, ad declarandum, quanta sint pœna, & cruciatu digni. Pauperem appellat eum, qui vim illatam sibi propulsare non poterat, quem à diuite confractum, & nudatum esse dicit, eo quod præterquam quod eum fortunis spoliauit, contumelijs etiam, ignominijs, plagis, & alijs modis vexauit, sicut clarius dicit Propheta 51
Isaias. Rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis? Ac si diceret. Quam non ædificauit domum alienam diripuit & alienas fortunas inuasit, sed est maxime notandum, quo tempore impium hominem in cruciatum dicat esse dandum, cum satiatus, inquam, fuerit arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet super eum. Quod iniquos homines maxime terrere deberet, qui satiari vehementer expetunt diuitijsque, & delicijs, vt abundent, laborant. Quare interitum suũ, & magnam ruinam quærere videntur. Ex quo factum est vt cum grauiter Dei gratiam exulcerasset Israel & illum Deus acerbe punire decreuisset per Prophetam Oseam dixit. Quoniam

Isai. 3.

52 niam ſicut vacca laſciuiens declinauit Iſrael, nunc paſcet eos Dominus, quaſi agnum in latitudine, ideſt, ſicut pecoris Dominus, eum agnum, quem ſibi occidere decreuit, vberrime paſcit, vt pinguem reddat. Cum qua re conuenit illud, quod canit. S. Dauid. Ira Dei aſcendit ſuper eos, & occidit pingues eorum. De hoc etiam inferius dicitur. Deuorabit eum ignis, qui non ſuccenditur. Chaldæus vero interpres ignem gehennæ eſſe dicit, de quo narrat Propheta Iſaias. Prępara ta eſt ab heri thophet à Rege præparata profunda, & dilatata. Nutrimenta eius, ignis, & ligna multa, flatus Domini ſicut torrens fulguris ſuccendens eam. Et additur. Reuelabunt cæli iniquitatem eius, id eſt, nota erit, & omnibus manifeſta iniquitas eius. Quod fieri ſolet, quando publica autoritate iniquus homo ad ſupplicium rapitur. Eſt autem hebræa dicendi ratio, ad ſignificandum rem
53 teſtatam, & in medio poſitam eſſe, vt cæli eius eſſe teſtes, & eam reuelare dicantur. Quamobrem inquit Regius vates Annuntiabunt cæli iuſtitiam eius, & viderunt omnes populi gloriam eius. Pſa. 77. Iſai. 30. Pſ. 96.

Potentes domini & tyranni ex bonis receptis ſumunt occaſionem ſuperbiendi.

NOn faciunt (ait Seneca) meliorem equum aurea fræna, neq; hominem præſtantiorem fortunæ ornamenta. Emptuus equum phaleras, & cætera ornamenta tollit, nudumq; conſi-
54 derat: idem etiam facere debet quiſquis hominis præſtantiã diiudicare cupit, non illum ex fortunæ additamentis, ſed ex animo, & virtutibus) quæ propria hominis, & vera bona ſunt æſtimet. Cur ergo ſibi potentes, & opulenti homines magni videntur. Nimirum quia metiris illos cum baſi ſua. O ſingularem hominis ethnici ſententiam. O æterne Deus & quam multis potentia, perditionis eſt cauſa: Dauid enim ſi priuatus homo fuiſſet, nec omnia in eius arbitrio ſita eſſent, fortaſſe alienam vxorem non concupiſſet, aut certe non facile in domum ſuam ſolo iuſſu adducere potuiſſet, nec de inceps eius virum interfici præcepiſſet. Sed (o mira Dei iudicia)

dicia) quo tempore Vrias Etheus non est ausus accedere ad suam, 55
Dauid alias sanctus, & Spiritu sancto plenus inuasit alienam. Hoc
exemplo colligere eorum pericula licet, qui in potestate degunt,
quibus videlicet omne, quodlibet videtur licere.

Potentes Domini.

EXistimo, quod nullo vnquam tempore erga se & pro sua vti
litate vsus est sua omnipotentia dominus Iesus Redemptor
noster præter quã in ieiunio quadraginta dierũ vbi cũ esurij ret ac
cesserunt angeli & ministrabant ei. Benedic ergo hunc pium pro
tectorem: qui aliquãdo esuriens non sibi produxit in ficu grossos:
& sitiens in cruce non sibi potum concessit. Pro nostra autem sa-
lute suam reuelauit potentiam. Quod si obijcias de multiplici re- 56
pressione inimicorum, vt cum parabant illum præcipitare de su-
percilio montis, aut lapidare: vbi transiens per medium illorum
ibat: respondemus quod in his, aut similibus sua omnipotentia
vsus fuit pro bono nostro sublimiori illa fecit, & ad perficiendam
dispensationem, & œconomiam mysterij Incarnationis. Habẽt
ergo principes & potentes huius sæculi magnam doctrinam in
Christo Iesu Redemptore nostro cuius potentia, pro aliorum vti
litatibus multa bona dispensabat, vt doceret quomodo potentia
magnatum debeat seruire vtilitatibus paruulorum.

Non est cur in potentia humana homines fidant flante enim
Deo omnia corruunt, omnia, tanquam infirma euanescunt. Non
saluatur Rex (ait Dauid) per multam virtutem, nec gigas in mul-
Ps. 32. titudine fortitudinis suæ. Fallax equus ad salutem in abundan- 57
tia virtutis suæ non saluabitur. Ecce oculi domini super metuen-
Simile. tes eum, & in eis, qui sperant super misericordia eius. Quemad-
modum nubes magna exhalationibus nimis plena totum cælum
cooperit, & mundum tonitribus, & fulminibus terret, quæ sta-
tim in aquam resoluta cadit in terram, ex qua lutum efficitur,
quod pedibus teritur: ita potentes, & principes huius sæculi nu-
bes sunt plenæ fumis terræ in aere versantes, & superbia fortitu-
dine, opibus, ac potentiam totum orbem terrentes, flante verò
calamitate, vel infirmitate à Deo emissa, cadunt statim in terram
& in

58 & in lutum veuertuntur. Quid ergo superbis terra, & cinis? Humiliare sub potenti manu Dei, vt exaltet te in æterna felicitate.

Esaias Propheta pollicetur futurum esse, vt Dominus excitet gladium fortem, & potentem aduersus leuiatam serpentem antiquum; quem locum quamuis de Sathana interpretentur alqui: tamen de rege Babylonico primo est accipiendus, de aliisque principibus sæculi huius, qui pauperes homines, & tenues solent multis modis opprimere, atque vexare. Quos eleganter sanctus Propheta bestijs marinis assimilat, potius quam terrestribus; quia in mari multo sunt quam in terra maiores, & sæuiores, tum propter humoris luxuriam, tum alias ob causas, quas Plinius refert. Esai. 27. Plinius. lib. 9. c. 2.

59

Potentes tyranni & domini tribus præsertim vitijs immersi sunt.

TRia vitia, fontem, & originem plurimorum malorum esse reperio videlicet faustus familiæ, atque inuctiones vestium, quibus quotidie alia atque alia forma renascentibus quod patrimonium sufficiens esse poterit? Secundum vitium est gula: nam cum vnum tuntaxat nemus vel silua sufficiat ad sustentandum plurimos elephantes, leones, vrsos, atque alia bruta animantia, ventri vnius hominis nec tellus nec mare sufficit. Tertium vitiũ est ludus. Et hæc vitia maiori ex parte in dominis temporalibus 60 huius mundi regnant, ex quibus tanquam ex fonte luxurię, tyrannides, atq; alia plurima scelera oriuntur, inter quæ vnum valde infestum, & nociuum est inimicitiam cum Christi pauperibus habere, eisq; eleemosynas non elargiri: nã cum præcipuum iter, quod nobiles & illecebris dediti ad saluãdas animas suas habẽt, sit eleemosyna quam pauperibus erogare debẽt, si hoc non agũt quod remedium habebunt ad animarum suarũ saluationem? Etenim vigilias, ieiunia, disciplinas, atque alias corporis macerationes ipsi vehementer odiunt, & abhorrent. Vnde Sanctus Daniel regi Nabuchodonosor non dixit: In due saccum, sede incinere, Danie. 4.

ieiunijs

ieiunijs corpus macera, terga verberibus cæde, nudis pedibus gra- 61
dere: hæc namque omnia à regio splendore, & maiestate aliena
sunt; sed ei dixit. Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates
tuas misericordijs pauperum. Si ergo domini huius sæculi om-
nes diuitias ludunt, & consumunt (y estan empenados hasta los
ojos) quomodo eleemosynas pauperibus erogabunt? Igitur
in maximo periculo, & discrimine eorum salus spiritualis sita est.
Quid ergo vobis, qui ita pignerati, & impossibilitati estis aliud
Actuum. 2. dicam, nisi quod Diuus Petrus in actibus apostolorũ dixit. Sal-
uamini à generatione ista praua. Cum autem potentes huius mũ
di ita corrupti, & deprauati sint aliud super hoc ingens malum ha
bent (ex quo eorũ ægritudo fere irremediabilis est) videlicet quod
recipere nolũt alicuius correctionem, quin potius ei, qui ipsos in-
2. Paralipo. crepat dicunt id, quod Rex Amasias cuidam Prophetæ ipsum 62
25. reprehendẽti dixit. Nũ consiliarius regis es? Quiesce, ne interfi-
ciam te. Non sic fecit rex Dauid, sed patienter tulit Prophetæ
2. Regũ. 11. Nathan correctionem: sicut etiam Rex Ezechias reprehensio-
Isai. 39. nem Prophetæ Isaiæ, & Theodosius increpationem sancti Am-
brosij humiliter sustinuerunt. Sed proh dolor quam pauci nunc
extant Theodosij, & quam pauci viri sunt qui animum, pectus,
& constantiam D. Ambrosij ad increpandum magnates habeãt:
idcirco dicimus eorum peccata esse pene irremediabilia. Væ cym-
Isai. 28. balo alarum: dixit Isaias Propheta. Quod intelligi potest de hui-
us mũdi potẽtibus, qui sunt velut campanæ alatæ, virtutibus vacui,
& aere vanitatis, ac superbiæ pleni. Tienẽ alas de grandes dig-
nidades, officios, y gouernaciones, pero como a la hormiga le cre- 63
cen alas por su mal, assi estos por su mal tienen alas de potencia,
pues con ellas han de volar, hasta el infierno.

Potentes Dominos decet clementia prædituse.

OPortet potentes dominos clementes esse, ac pios erga
domesticos suos, & etiam erga extraneos. In Deutorono
mio præcipiebat Dñs Hebræis vt in celebratione festorũ
hoc modo se gererẽt. Epulaberis corã Dño Deo tuo tu, & filius
tuus & filia tua, & seruus tuus & ancilla & leuites qui est intra

por

64 portas tuas, & aduena, ac pupillus, & vidua, quę moratur vobiſcũ. Indignus eſt ſeruitute ſeruorũ, & famulorũ Dominus ille, qui quando ipſe otio, & voluptatibus vacat, vult, vt ſerui eius laborent, & affligantur. Attendite Dei prouidentiam, qui quoties iubebat Hebræis, vt feſtiuitates cum gaudio, & comeſſationibus celebrarent, ſtatim eis præcepit, vt etiã famulos ſuos, & pauperes in illis feſtiuitatibus ſibi adhiberent, omneſq; ſimul gaudio, ac lætitia ibi afficerentur. In quo docuit non ęquũ eſſe, vt Domini ſine ſeruis ſuis gauderẽt. Docuit etiã potẽtes huius ſęculi quo pacto potentia ſua vti deberent ſubditos ſuos mãſuete, ac patienter tolerando, quando S. Moyſi præcepit, vt verbis manſuetis poſtularet à quibuſdã regibus, vt ſibi liceret per eorum terras tranſire; atq; ita inquit S. Moyſes. Miſimus nuntios 65 ad Seon Regẽ Eſebon verbis pacificis dicẽtes. Tranſibimus per terram tuam, via regia gradiemur, alimenta pretio vende nobis vt veſcamur; aquam pecunia tribue, & ſic bibemus. Cum Hebræi tam potentes eſſent, & ſecum Dei fauorem aſportarent, poſſentque Regem illum, ac terram eius deſtruere vrbanitate illa vſi fuerunt. Addiſcant ergo potentes huius ſæculi, addiſcant à creatore ſuo nõ vti violentia, addiſcant ſubditos ac vaſſallos ſuos tolerare, & ab eis pacificẽ & manſuete exigere id, quod vel etiam iuſte eis debetur. Hoc apertius oſtendit Dominus in libro Numerorum cum Rege Edom, quando miſit Moyſes nuntios ad eum, vt per terram eius ſibi tranſire permitteret, cumque Rex Edom eis non aſſentiretur, iuſsit Dominus Hebræis, vt per alium locum iter facerent, ac ſi ipſe vi- 66 res & potentiam ad illos euertendos non haberet. Ecce quomodo potentes Domini huius ſæculi in hoc apertiſsimum habent exemplum, quo admonentur, ne à vaſſallis, & ſubditis ſuis vi extorqueant illa, quæ ipſi eis concedere nolunt, & animaduertant como Dios no ſe deſprecia de torcer el camino porque el hombre no conſiente que paſſe por ſu tierra. Quis vnquam rem talem audiuit? Quis potens huius ſæculi talem patientiam habuit? In his docentur potentes, vt ſubditos ſuos patienter ferant, & ne poteſtate ſua quando ius, & ratio aliud poſtulauerint, continuo vtantur.

Deute. 2.

Num. 20.

Potentes tyranni ſunt Dei flagella, quibus ipſe populos flagellare ſolet: atq; ita Dominus Pharaoni dixit in libro Exodi

Exod. 9.

Ad Rom. 9 c. (quem locum citat D. Paulus ad Romanos scribens) Posuite, 67
vt ostendam in te fortitudinem meam. Videtur Dominus in
hoc dicere se impium Pharaonem crudelem feciſſe ad ostendē
dum ſuam in eo fortitudinem. Ex quo infert carnalis homo.
Quid adhuc quæritur? Voluntati eius quis reſiſtet? Quaſi di-
cat. Si Deus hominem facit improbum, quomodo ipſe pro-
bus eſſe poterit? Ad hoc reſpōdet ibi D. Paulus inquiens. O ho
mo tu quis es, qui reſpondeas Deo. Nūquid dicet figmentū ei,
qui ſe finxit. Quid me feciſti ſic? Deus nō opus habet homines
improbos facere, vt ſuam oſtendat potentiam, ſed ipſi ſuæ vo-
luntatis depravatione ſe improbos efficiunt. Hoc autem quod
hîc Dominus de Pharaone inquit, ſignificat, quod cum Pharao
ſua deprauata voluntate improbus eſſet, & mortē iure optimo
mereretur, Dominus eū patiēter tulit, permiſitq;, vt viueret & 68
ipſum ad regni imperium euexit, & permiſit, vt populi ſui fla-
gellum eſſet, atq; in eo potentiam ſuam oſtendit, ipſum tot fla-
gellis puniens, ſiquidem ſe indignum fecit, vt in eo ſuam Deus
miſericordiam oſtenderet. Itaque ſi Pharao alios flagellauit,
Simile. ipſe etiam flagellatus fuit. Experientia apparet, quod montes
proceri, & alta cacumina, ac turres communiter à fulminibus
percutiuntur, in imis autem vallibus raro fulmina ipſa cade-
re videmus. Sic diuina prouidentia & ordinatione poten-
tes, ac magnates huius mundi magnis flagellis percutiuntur,
& multis aduerſitatibus expugnantur: in quibus Deus ſuam
simile. potentiam oſtendit. Dicunt artifices, quod ad ædificandum
firmum, ac perpetuum ædificium oportet lapides eſſe quadra-
tos, nam teretes & rotundi non ſe tangunt, nec amplectun- 69
tur niſi in puncto, atque ita ſunt cauſa deſtructionis ædificij.
Idem contingit in hoc ſpirituali ędificio: cum enim potentes
mundi Domini ſe ſe ad inuicem per charitatem non ample-
ctantur porque no eſtan quadrados con las virtudes antes ſon
como piedras rollizas, y redondas inchados con ſoberuia, que
no ſe tocan vnos con otros ſino en vn punto, pues toda ſu vi-
da vnos con otros andan en puntos, y en pundonores, ſon cau-
ſa de grandes diſſenſiones, y de grandes deſtruciones de las Re-
publicas, y de toda la Sancta Igleſia.

Daniel. 4. In libro Danielis refert ſacra ſcriptura regem Nabuchodo-
noſor vidiſſe arborem magnę altitudinis ad cuius vmbram erāt

pluri-

70 plurimæ aues, & animantia; & ſicut idem Sanctus Propheta explicuit, arbor illa erat ipſe Nabuchodonoſor ſuperbus, ac tyrannus ſub cuius vmbra, & protectione homines beſtiales, & vani per aues illas ac beſtias ſignificati, viuebant. Y ſi eſte mal ſe acabara alli harto bien fuera, pero ha cundido tanto., que ha llegado a los poderoſos ſeñores de la Chriſtiandad, porque pocos ſanctos, ni virtuoſos, ni deuotos, ni ſabios hallareys, que moren en ſus caſas, ni ſe cubran con ſus ramos, con ſu ſombra, y con ſu fauor; ſolo hallareys en ſus caſas hombres beſtiales, y vanos que hablan al ſabor de ſu paladar, y ſon terceros y inſtrumentos para el cumplimiento de ſus torpes appetitos, y tiranias. Cierto ſi todos los grandes pagaſſen a ſus criados lo que por ellos hazen peccando para cumplir ſus appetitos, como
71 Dauid pago a los que le traxeron la cabeça de Isboſeth, no ſe harian tantas offenſas de Dios como ſe hazen para agradar a a los ſeñores del mundo. 2. Reg. 4.

Potentes Domini in duobus præcipue exercere ſe debent.

XEnophon princeps Philoſophiæ, & eloquentiæ dicere ſolebat Dominum temporalē duo prēcipua habere debere, videlicet honorare obediētes, eiſq; fauere: & inobedientes punire, ac caſtigare. Nam ſicut corpus nō poteſt eſſe perfectū, niſi duo brachia habeat; ita qui præeſt, non poteſt recte gubernare, niſi & faueat probis, & improbos coerceat: vtro autē horū magis vti debeat, explicuit, & declarauit imperator Titus cuidam
72 amico ſuo hāc ſibi quęſtionē proponēti affirmando, q̄ el hazer mercedes es el braço derecho, y el caſtigar culpas es el yzquierdo, & quēadmodū dextro brachio plus vtimur quā ſiniſtro, & contrarium eſt res mōſtruoſa: ſic glorioſius eſt virtutibus fauere, quam vitia punire. Nam in illo ſplendet amor in hoc autem timor. Huc ſpectat illud Beati Auguſtini dicētis eum, qui rem publicam aliquam gubernat, optare debere potius diligi, quam timeri: quod ſignificauit viſio illa quam vidit Propheta Ezechiel, qui ait ſe vidiſſe in quodam tēplo plurimos cherubines depictos quorum quilibet duas facies alteram hominis, alteram vero leonis habebat, y con cada vna dellas miraua para vnas Simile. Ezech. 41.

palmas que eſtauan entre cherubin, y cherubin. Cherubin, ſe- 73
cundū B. Hieronymū, ſignificat quaſi plurimos, que es el prin-
cipe o el perlado, que ſe llama quaſi muchos: nam omnes virtu
tes quæ per ſubditos ſparſæ ſunt, in eo ſimul eſſe debent ya de
ſer, quaſi muchos, porq̄ ha de acudir a todos, y ſer de todos. De-
manera q̄ quiē menos ha de tener en el es el. Tener cada Cheru
bin dos caras vna blanda de hombre y otra ceñuda, y braua de
leō, es enſeñar Dios, que el principe y ſeñor a los buenos ſe ha
de moſtrar blādo, y ſuaue: y a los malos aſpero, y temeroſo, mas
aora fauorezca al bueno, aora caſtigue al malo ſiempre ha de te
ner los ojos pueſtos en la palma, q̄ es el premio de la victoria, y
el eterno galardon al qual Sant Pablo llama corona de iuſticia
1. Ad Ti. 6. c. que es Dios. In hoc ergo oculos ſuos collocare debet ille, qui
errare noluerit. Cum autem dicitur tēporales Dominōs debere 74
æquitatem ſeruare, non ſignificat eos tantum vnis quam alijs tri
buere debere, hæc enim æqualitas potius inæqualitas eſt, ſed
vult dicere, quod munera ac beneficia debent eſſe æqualia meri
ſimile. tis, & ſupplicia delictis. Sol quando ſuis radijs percutit alicuius
ædificij frontiſpitium, per omnes feneſtras quæ in illa parte
apertæ ſunt, ingreditur, ſed cum aliæ alijs ampliores ſint, fit,
vt per alias plurimum ſplendoris, per alias vero parum ingre-
diatur, & tamen dicimus ſolem æqualiter per omnes illas fene
ſtras ingredi, non quia tantum per vnam quantum per aliam in
grediatur, ſed quia æqualiter, & iuxta magnitudinem cuiuſq;
ingreditur. Sic tunc dicimus principes, & prælatos æquales,
ac iuſtos eſſe nō quando tantum fauoris præſtant ijs, qui parua
merita habent, quantum ijs, qui magna, ſed quando beneficia 75
ſimile. quæ eis conferunt meritis proportionantur. Qui hoc habuerit
vere princeps erit, & æquus Dñs: ſi vero nullus reperiatur,
qui hoc habeat, ille, qui magis huic propinquus fuerit iuſtior
erit: ſicut ex plurimis ſagittarijs, qui in album ſagitas dirigunt,
licet nullus ſcopum figat, ille melius ſagitam dirigere dice-
tur, qui propius albo acceſſerit, & pertigerit.

Plurimi ſunt, qui cum ſe in prælaturis, & dignitatibus collo
catos vident, volunt vltionem ſumere de illis, qui ipſos offende
runt, quando illud munus, vel illam dignitatem non habebāt.
Non ſic fecit Traſibulus ille Græcus, qui cū tyrannos Athenie
ſes interfeciſſet, & ſolus in omni principatu remanſiſſet vi-

dens

76 dens plurimos adhuc exiſtere, qui ipſum offenderant, legem quandam inſtituit, qua præcepit, vt nullus propter præteritas culpas puniretur, aut accuſaretur, ne videlicet occaſionem habe ret vlciſcẽdi iniurias ſibi ab inimicis ſuis illatas. Legitur de quo dã duce de Vrliens, quod cũ aliquando iniuriam ab alio poten ti Domino accepiſſet, tandẽ tractu temporis ad regni Franciæ culmen euectus eſt, cumq; aliqui ipſum hortarentur, vt illatam ſibi iniuriam vindicaret, ſiquidem per tempus, & potentiam ſi bi licebat, reſpõdit non licere regi Galię vlciſci iniurias ſanctas Duci de Vrliens, nec eas in memoriã reuocare. De huiuſmodi principibus omnes huius tẽporis gubernatores exemplũ ſume re debebãt, ſed plurimi adeo infimo ingenio prẽditi ſunt, vt mu
77 nera & officia nõ acceptent, niſi ad vindictã de inimicis ſuis ſu mendã. No ay coſa, en q̃ mas vn hõbre ſe deſcubra y manifieſte, q̃ en gouernar alli ſe conoce ſu pecho, y ſu marco. El hõbre ſin officio es mercaduria cerrada, q̃no ſe vee della ſino el embolto rio, y no mas, pero el officio deſembuelue vn hõbre, deſatale, y mueſtra lo q̃ no ſe parecia. Vas vacuũ licet rimas habeat, nõ po teſt facile defectus eius videri, quouſq; liquor aliquis in illud in fundatur, entõces comiença a reçumir ſe, quando eſta lleno. Sic plurimi ſunt, qui quãdo munus, ſeu officiũ nõ habẽt, plurimos defectus ſuos operiũt: at vbi primũ officia accipiũt, & in aliqua dignitate collocãtur ſtatim, quid intra ſe habeant, oſtẽdunt lue go ſe reçumen, y deſcubren lo que tienẽ. Vnde optime Philo ſophus ille Græcus nomine Pitacus inter ſeptem Græciæ ſa-
78 pientes annumeratus dixit, Magiſtratus virum oſtendit.

simile.

Potentes Dominos decet humilitas.

BEatus Chryſoſtomus inquadã homilia inquit. Puto quod Centurio inter ſeruũ, & Dominũ nullã differentiã çſtima bat, ſciens, quoniã etſi dignitas in hoc ſęculo diuerſa eſt inter il los, vna eſt tamẽ natura illis. Ideo magis Dei imaginẽ honora bat in homine, quã opus captiuitatis cõtẽnebat in ſeruo. Quod Deus non ſecundũ ſuã iuſtitiam creando diſpoſuit, ſed propter peccata hominũ permittẽdo ſuſcepit. Si tu enim Dominus pre tiũ dediſti pro ſeruo, Deus ſpiritũ ſuum plantauit in eo: quãto ergo maior eſt ſpiritus Dei, quã pretium hominis, tanto maius eſt, quod ametur, quam quod cõtemnatur in ſeruo. Vide ergo,

B. Cryſoſto. Hom 22 ſup. Matth. to. 2.

ne fortè si tu propter pretium tuum abusus fueris illo sine ti- 79
more Dei, Deus propter spiritum suum rationem à te exigat si
ne misericordia. Audiant etiam, & intelligant serui. Sicut enim
habent Domini, quod imitentur in Centurione, propter eius
misericordiam, sic habent & serui, quod imitentur in puero Cẽ
turionis propter eius sinceritatem. Putas enim qualis erat ille
puer, vt sic amaretur à Domino? Secundum dilectionem Do-
mini mensurate fidem serui. Nec enim possibile erat, vt sine
pretio bonorum morum talem sibi dilectionem Domini com-
parasset. Domini ergo seruis debent amorem, propter commu-
nem naturam: serui autem debent Dominis suis timorem,
propter ordinationem diuinam. Et in seruis Christus ametur à
Dominis, & in Dominis Christus timeatur à seruis. Et quanuis
non satis male torquebatur ille seruus, tamen æstimabat illum 80
Dominus male torqueri, quia sic diligebat eum. Nam vnus-
quisque, quem diligit, & si modice fuerit tædiatus, grauius eum
putat habere, quam habeat.

Potentes tyrannos potenter confringit Dominus.

Zacha. 1

INter mirabiles visiones, quas Propheta Zacharias vidit, vna singularis fuit, quam ipse enarrat dicens. Et leuaui oculos meos, & vidi: & ecce quatuor cornua. Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me. Quid sunt hæc? Et dixit ad me: hæc sunt cornua, quæ ventilauerunt Iudam, & Israel, & Hierusalem. Cornu autoribus sacrosanctis robur, & vires significat, quibus 81
& nos defendimus, & alios lædimus. Metaphora ducta ab ijs animalibus, quibus cornua sunt à natura data: illis enim eo-
Psalm. 74 rum præcipua vis ad alia oppugnanda continetur. Sic Dauid in Psalmo dicit. Et omnia cornua peccatorum confringam, & exaltabuntur cornua iusti. Idest, vires, & robur peccatorum labefactabo, vires vero iustorum confirmabo: quasi dicat. Validiores, & potentiores erunt iusti, quam impij. Et quoniam prouinciæ siue nationis vires, atque potentia in regno posita sunt, hinc factum est, vt cornu pro regno vsurpetur. Vt in. 1.
1. Reg. 2 libr. Regum, Dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui, Quod de regno Messiæ Chaldaicus paraphrastes in-

terpre-

83terpretatur cui respondet illud Lucę: & erexit cornu salutis no Luc.1
bis in domo Dauid pueri sui. Idest, regnũ Messię, quod nobis sa
lutem allaturũ erat, stabiliuit in domo Dauid. Quare non du-
bium est quin quatuor cornua, quę ostensa sunt sancto vati sig-
nificent quatuor regna, quæ infestissima fuerunt Ecclesiæ; &
ob eã causam dicit: quæ ventilauerunt Iudã &c. Quo grauis-
sima oppressio significatur. Primum regnum fuit Chaldæorũ,
à quo regnante Nabuchodonosor regnum Iudæ vastatũ fuit. 4.Reg.11.8
Alterum Persarum, quòd regnante Assuero nimis Hieruſa- 1.Esdr.4
lem perturbauit, ędificium vrbis, & templi impediuit. Tertium
Græcorum, quod regnante Antiocho Catholicam rempubli- 1.Mach.1
cam obruit, & fere deleuit Quartũ Romanorũ, quod quantum
Ecclesiã agitauerit, quantũ vastauerit, sexcentę narrant historię.
84Sex enim Imperatorum, Neronis, Traiani, Maximiani, Diocle
ciani, Maxentij, Decij, nefarijs, & iniquis edictis omnes Chri-
stiani per orbem terrarũ interfici iussi sunt. Hos ergo visio Za-
chariæ Prophetę prędixit. Ita Chaldęo interpreti visum fuit,
qui interpretatione sua quatuor expresse regna reddit, ita pleri
que interpretes Latini, & Hebręi censent. Deinceps igitur va-
tes ait: Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros. Hieronimo,
& alijs placet hos fabros esse quatuor angelos, à quibus hęc qua
tuor regna cõuulsa, atq; deleta sunt. Quidã vero Hebręus mag-
ni nominis inter Hebræos vult hos quatuor fabros esse qua-
tuor reges, qui regna illa infregerũt: ita vt faber, qui deiecit cor
nu Chaldęorum, fuerit Cyrus Persa, qui vero cornu Persarum
conuellit fuerit Alexander Gręcus, qui cornu Gręcorũ Scipio
85Asiaticus, qui cum cõsul Romanus esset, superauit Antiochũ:
Item alij Imperatores Romanorum, qui Grętos in potestatem
suam redegerunt. Faber verò ad pręscindendum cornu Roma-
norum fuit Attila, vel Totila, & alij, qui Romanum Imperium
labefactarunt. Quæ explicatio mihi non displicet. Sed si ma-
gis primæ sententiæ assentiamur, fateri saltem debemus, hos
reges fecures, siue malleos fuisse, quibus angeli ad illa cor-
nua amputanda, aut confringenda vsi sunt. Illud autem in
hoc loco nobiscum meditari debemus, ad vitam nostram diri-
gendam, & cum veritate colendam, nullas esse opes, nullas vi-
res, quibus se quisquam munire, aut res suas certis præsidijs
firmare possit. Corruerunt quatuor regna & imperia post

hominum memoriam florentiſsima, atque firmiſsima, quæ ter 86
rori fuerunt orbi terrarum. Quis ergo fortunæ confidet? Imo
quo erectior, & ſublimior eius ſtatus videtur, eo propius im-
pendet ruina. Id ſignificauit arbor illa tam vaſta, & ampla, &
quæ tantas radices egerat, quæ Nabuchodonoſori per inſom-
Daniel. 3. nia apparuit, vt Sanctus Daniel interpretatus eſt, & declarauit.
Cum enim robuſtior eſſe videbatur, mãdatum eſt cuidam An
gelo, vt illam conuelleret. Cum maiori confidentia, & ſecurita-
te fretus Balthaſar conuiuia agitabat, illa ei manus repreſenta-
ta eſt, quæ in pariete eum eſſe interficiendum ſcripſit, ipſaque
eadem nocte, & ciuitas à Cyro capta, & ipſe necatus eſt. Quo
Hiere. 9. circa rectiſsimum illud præceptum eſt Hieremiæ. Non glorie-
tur ſapiens in ſapientia ſua: & non glorietur fortis in fortitudi-
ne ſua: & non glorietur diues in diuitijs ſuis. Sed in hoc glorie- 87
tur, qui gloriatur, ſcire, & noſſe me, quia ego ſum Dominus,
qui facio miſericordiam, & iudicium in terra. Hæc enim pla-
cent mihi, ait Dominus. Nec copijs vnquam, & viribus ad alio
rum damnum & incommodum abutamur, ſcientes fabrum eſ-
ſe à Domino conſtitutum ad huiuſmodi cornua excidenda, &
ſe ſummiſſe gerentium erigenda, & exacuenda, quibus hoſtes
ſuos diſsipent, & omnia cornua peccatorum confringant. Et
Pſalm. 74. exaltabuntur cornua iuſti. Vt inquit Dauid. Et Eſaias quoque
nomine Dei ait. Quieſcere faciam ſuperbiam infidelium, & ar-
rogantiam fortium humiliabo, ideſt, eorum, qui ſibi robur, &
potentiam arrogant, neque intelligunt vſum ſibi ad tempus
eſſe permiſſum, proprietatem vero penes Deum ita eſſe, vt quo
ties, & quando cunque ipſe voluerit, eam vni detrahere, & alte- 88
Eccle. 3. ri concedere poſsit. Idcirco ſalutare illud eſt Eccleſiaſtici conſi
lium. Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram Deo
inuenies gratiam, quoniam magna potentia Dei ſolius. Et vt fi
nem faciam illud pro certo habeatur, vt qui ſe non humiliaue-
rit à Deo humiliabitur, qui ad extremã de trudit miſeriam.

Quod vt ſibi quiſque perſuadeat, horum tyranno-
rum, & cæterorum potentiſsimorum
regnorum exemplum ſatis
eſſe debet.

PRAE-

PRAEDESTINATIONIS ET reprobationis differentia.

IN hoc est magna diffentia, & distantia reprobationis, & prædestinationis diuinæ: quod vocatio, iustificatio, & glorificatio sunt fructus, & effectus prædestinationis. De quo Beatus Paulus ad Romanos scribēs ait. Quos prædestinauit, Ad Rom. 5
hos & vocauit: Quos autem vocauit, hos & iustificauit, quos
2 autem iustificauit (finaliter scilicet) illos glorificauit. In qua sententia electio, vocatio, iustificatio ex liberalitate Dei constant: glorificatio autem merces est etiam operū bonorum. Vnde ex pacto, & lege diuina dicitur glorificatio corona debita, & iustitia. Peccata vero nō sunt effectus reprobationis, imo causa 2. Ad Ti. 4
vltimi effectus, qui propter propria peccata infligitur: non quidem actus diuinæ voluntatis causa sunt, sed ordinationis ad pœnam æternam, præuisa finali impœnitentia, vt docet Scotus scotus lib. 1.
lib. 1. & in hoc concordat Beatus Thomas cum Scoto super dist. 42. quæ. vnica,
Epistolam ad Romanos. Et omnes scholastici in hoc etiam con B. Thom. su. 9. c ad Rom.
sentiunt, si sano modo intelligantur. lectione. 2.

Nota etiam, quod ad reprobationē sunt tria. Permissio pecca schola. 1. sen
ti, ipsum peccatū, & æterna punitio. Neque hęc tria simul sunt tent. dist. 41.
3 effectus reprobationis diuinæ, quemadmodum omne ordinans in vitam æternam, est effectus prędestinationis. Vnde diuersa est sententia de causa reprobationis, & prædestinationis: quia vltimus effectus reprobationis, qui est punitio, habet causam ex parte reprobati, scilicet culpam: cuius nullo modo Deus est author: prędestinationis autem vltimi effectus, scilicet beatitudinis, licet sit in nobis aliqua causa scilicet, meritū, id tamen est à Deo prędestinante: & sic de effectu toto vtriusque scilicet reprobationis, & prędestinationis alia & alia est sententia, vt docet Beatus Thomas: quia licet prędscientia meritorū B. Tho. 1. p.
non sit causa prędestinationis, prędscientia tamen demeritorum q. 23. arti. 5.
modo quodam speciali causa est positiue vltimi effectus reprobationis, quia propter demerita prędscita, necà Deo prępparata

ſtatuit à ſe quoſdam perpetuo puniendos: & in hoc diuina bo- 4
nitas ſuo modo in hac iuſtitia participatur. Voluit namq; Deus
in hominibus, quantũ ad aliquos, quos prędeſtinat, ſuã repræ-
ſentare bonitatem, per modum miſericordiæ parcendo: & quã-
tum ad aliquos, quos reprobat, per modum iuſtitiæ puniẽdo,
B. Tho. 1. p. q. 23. art. 5. ad 3. ad Roma. 9 vt docet Beatus Thomas. Hanc rationem oſtendit B. Paulus in Epiſtola ad Romanos dicens. Volens Deus oſtẽdere irã, (ideſt, vindictam) iuſtitiæ, & notam facere potentiam ſuam ſuſtinuit (ideſt, permiſit) in multa patientia vaſa iræ apta, in interitum, ex propria culpa, quam Deus non fecit, vt oſtenderet diui-
tias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ ipſe fecit, & præpa-
rauit in gloriam. Neque in hoc iniquitas apud Deum, ſi inęqua
lia, non inæqualibus præparat: hoc enim eſſet contra iuſtitię
rationem ſi prædeſtinationis effectus ex debito redderetur, & 5
non daretur ex gratia. In his autem, quæ ex gratia dantur pote-
ſt quiſq; pro libito ſuo dare, cui vult plus, vel minus, abſque
præiudicio iuſtiæ, dummodo nulli ſubtrahat debitum; & hoc
Matth. 20 eſt quod dicit pater familias apud Matthæum. Tolle quod tuũ
eſt & vade. An non licet mihi, quod volo facere?

Nota ſecundo, vt ad difficillimam ſententiam cum veritatis
face accedas, & confirmare poſſis, quæ proximè diximus: ſcili
cet quod prędeſtinationis nulla datur cauſa: reprobationis ve-
ro aliquomodo ſic. Primũ oſtenditur; quia volens ordinare ali
quẽ finem, & ea, quæ ſunt ad finem, prius vult finem, quam ali-
quid eorum, quæ ad conſequutionẽ finis ſpectant, quia prop-
B. Tho. 1. p. q. 23. art 5 B. Bonau. 1. ſent. diſt. 41. art. 1. q. 1 ter finem vult media, vt ait Beatus Thomas, & Beatus Bonauẽ
tura. Sicut qui vult orare Deum, vult locum quietum, & ieiu- 6
nium, & domũ ſacrã, ſed prius vult orare: hic enim eſt finis intẽ
tus, & deſideratus, ſeu volitus. Deinde vult media ad hunc finẽ
ordinata, ſcilicet ieiuniũ, per quod mens eleuari poſsit in Deũ,
& locum ſolitariũ, ne ex tumultuante populo diſtrahatur, &
minus grata ſit oratio. Et vult ſanctam ædem, quę domus exau
ditionis eſt. In his omnibus prius vult finem, & media deinde
ordinata ad finem. In hunc modum Deus vult creaturæ Beatifi
cabili finem, ideſt, beatitudinem perfectam. Prius quidem vult
ei gloriam, ac deinde media ad conſequutionem eius. Hęc ſunt
fides, bonus vſus liberi arbitri, gratia, & finalis amicitia. Er-
go prius vult beatitudinem tali creaturæ, quam aliquod iſto-

rum,

7 rum,& prius vult ei aliquod istorum quam præuideat habituram. Manifeste ergo sequitur, quod propter nullũ istorum,scilicet,propter fidem præuisam,quę donum Dei est,aut propter bonum vsum liberi arbitrij,qui à Deo est, & eius amicitiam finalẽ,Deus prędestinat:cũ potius sint effectus propositi,& diuinę voluntatis prędestinantis,quam causa eius. Et impossibile est velle primum propter posterius, sed è contra. Secundum demonstro:quia damnatio non videtur bona,nisi quia iusta,(vt inquit Scotus,) crudelitatis enim est punire aliquem non prę existente in eo culpa. Igitur non videtur Deus aliquẽ velle punire quin præuideat esse peccatorẽ. Nõ ergo primus actus diuinę volũtatis circa Iudã est,velle dãnare Iudã, pro vt offertur in puris naturalibus, quia tunc videtur velle damnare illum sine
8 culpa. Sed Iudas offertur diuinæ voluntati sub ratione peccatoris,antequam velit ipsum damnare. Nec Deus prius est vltor, quã homo sit peccator,inquit Beatus Augustinus. Ergo cũ reprobare positiuè sit velle damnare, reprobatio habet ex parte obiecti rationem aliquam, scilicet finale peccatum præuisum. Vnde Beatus Augustinus libro de prædestinatione sanctorum ait. Prædestinauit eos, quos elegit: reliquos vero reprobauit, idest, ad mortẽ ęternã præsciuit peccaturos. Ex natura boni,& mali ratio huius diuersitatis nascitur,nimirum quia omnia bona tribuuntur, & iure optimo principaliter Deo:mala autẽ nobis. Et ita cõgruit bonitati suæ prędestinare sine pręuisis bonis operibus,imo dat bona opera ad consequutionem:sed velle dãnare,suæ adscribitur iustitiæ:quę quidẽ iustitia vindicatiua ma
9 lum culpę habet pro obiecto, & non certe hominẽ in puris naturalibus,qui,vt sic,neq; gloria,nec pęna aliqua iudicatur dignus. Hoc verba Hieremię optime confirmant, qui ait. Domine omnes, qui te derelinquunt, confundentur,recedentes à te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viuentium Dominum. Est liber vitę,de quo in Psalmo nomine Christi Redemptoris nostri dicitur: In capite libri scriptũ est de me. In hoc libro scripti sunt quotquot pręordinati sunt ad vitam ęternam. In terra autem scripti sunt,qui ad astra, & sedes regni cęlorũ non perueniunt; inqua scriptura scripti sunt, vt hic ait sanctus Propheta, quia dereliquerunt venam aquarũ viuentium Dominum.

Scotus. 1. sen ten. dist. 41. q. vnica.

B. Aug. c. 4. super Genesim.

B. Aug. lib. de prę d.

Hiere. 17

Psalm. 48.

Præ-

Prædestinatio licet infallibilis necessitatem non imponit.

OBseruandum est prædestinationem certissime & infallibiliter suum effectum consequi: nec tamē necessitatem ipsa prædestinatio imponit, vt scilicet effectus cum necessitate proueniat. Nam cum prædestinatio sit pars prouidentiæ, & non omnia, quæ subduntur prouidentiæ, necessarias causas habeant: sed aliqua contingentes, aliqua verò necessarias, inde est, quod in prædestinatis, qui liberi arbitrij gaudent facultate, libertas remanet, & contingentia: Certissime tamen saluantur quicunque prædestinati sunt. Et sic comprobatur, quod prouidentiæ ordo est infallibilis. Sic & ordo prædestinationis est certus. 2. Petr. 1. Obserua obsecro, grauissimam annotationem ex doctrina Apostoli Petri pro illa distinctione Theologorum de sensu diuiso, & compositio. Inquit enim Beatus Apostolus. Quapropter fratres magis satagite, vt per bona opera certam vestram vocationē, & electionem faciatis: hæc enim facientes non peccabitis aliquando. In qua sententia nisi vti velis distinctione sensus diuisi, & compositi, grauissime impinges, & implanaberis. Quid est; hæc enim facientes non peccabitis aliquando? In sensu composito illud debes interpretari, quod scilicet, iustus, dum ministrat in fide sua virtutem, in virtute scientiam, & in scientia abstinentiam, & in abstinentia patientiam, & in patientia pietatem, & in pietate amorem fraternitatis, & in amore fraternitatis charitatem, (quæ omnia proposuit diuinus Petrus) dum ergo hæc facit iustus, non peccat: & hic est sensus compositus. Quod si in sensu diuiso esset interpretanda litera, certe falsa esset. Post hæc omnia peccare quidem potest iustus, & aliquando peccat. Necessario ergo debes vti illa distinctione sensus compositi.

Nota prosensu diuiso & sensu composito.

10 11 12

2. Ad Timo. 2. cap. Maxime etiam perpendenda sunt pro hac materia verba illa B. Pauli in Epistola ad Timotheū vbi ait. Cognouit Dominus qui sunt eius, & discedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini. O mirabilis sapientia doctoris gentiū. Nequis sibi vanè promitteret salutem, etiam si notus, & prędestinatus sit â Deo, vel quia inuocat nomen Dñi, quibus duobus videtur repromissa salus, & consequutio regni, addidit, quod subinde necessa-

13 necessariũ est, & ex libero arbitrio cum Dei adiutorio: & discedat ab iniquitate. Non sufficit notum à Deo esse, vel etiam inuocare sanctum nomen eius. Sed oportet discedere ab iniquitate, & operari iustitiam. Sigillum diuinæ prędestinationis superscriptionem hanc habet: Et discedat ab iniquitate: nec dicere licet. Si prædestinatus sum, saluabor vtcumque vixero: quia sigillũ hoc in mente æterna inscriptionẽ hanc habet: discedat ab iniquitate. De quo regius vates inquit. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Psalm. 14.

Prædestinatio quid sit,

14 BEatus Augustinus libro de prędestinatione sanctorum ait. Prędestinatio est diuinę volũtatis per gratiã electio. Prædestinatio Dei multis est causa stãdi, nemini est causa labendi. Sicut tu memoria tua nõ cogis facta esse, quę pręterierũt; sic Deus præscientia sua non cogit facienda, quæ sunt futura. Hanc diuinam electionem, & prædestinationem Ecclesiasticus designauit his verbis. Omnes homines ex solo, & ex terra vnde creatus est Adã. Ex ipsis benedixit, & exaltauit: & ex ipsis sanctificauit, & ad se applicauit: & ex ipsis maledixit, & humiliauit, & conuertit illos à separatione ipsorum. Hoc est, (vt alia translatio habet) & euertit eos à suis sedibus. Quasi lutum in manu figuli plasmare illud, & disponere. Omnes viæ eius secundum dispositionem eius, sic homo in manu illius, qui se fecit, & reddit illi secundum iudicium suum. Hæc ibi. B. Aug. li. de prędestinatione. Eccles. 33.

15 Ad hoc altissimũ mysteriũ spectat, quod Dñs in Euangelio apud Matthęũ ait. Vę tibi Corozain, vę tibi Bethsaida, quia si in Tiro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te olim incinere, & cilicio pœnitentiã egissent. Sciebat ergo Dominus hos melius vsuros gratia: quam tamen illis non exhibuit, vt appareat diuinam electionem ex diuina voluntate, nõ ex meritorum præuisione pendere. Neq; enim hæ ciuitates rectè vsæ gratia, quibus tamen impensa est. Sicut nec populus Iudaicus, de quo Dominus in Psalmo secundum Beati Hieronymi versionem ex Hebræo ait. Quadraginta annis displicuit mihi generatio illa, & dixi. Populus errans corde est. Ecce quomodo oblata gratia vti noluerunt. Et Tyrus & Sidon rectè ea Matth. 11. Psalm. 49.

vsuræ

vsuræ fuissent, quibus tamen tributa non est. Quo in loco li- 16
Ad Rom. 11. bet exclamare cum Apostolo Paulo dicente. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.

Reprobationis signa, & prædestinationis.

INter omnia reprobationis, & obdurationis signa, duo mihi præcipua videntur: facilitas lethaliter sine vllo doloris sensu peccandi (quod Salomon appellat, pedes veloces ad currendum in malum) alterum animabus proximorum offendiculo fuisse, ac ruinæ. Exigere enim æquitas diuinæ iustitiæ videtur, vt pereat, qui alios perire fecit, vt eadem videlicet à Domino 17
mensura metiatur &c. Præcipuũ autem prædestinationis signum est, bona vita diuque retenta innocentia. Si rex ingens aliquod palatium struat, & cedros in silua, lapides, signaque ad id coaptari iubeat, quisquis ibidem dolata ligna intueatur, facile colliget ea ad fabricam illam parata esse, quod non item de alijs lignis nondum excisis, aut dolatis conijci poterit, cum nil in eis appareat, propter quod merito de illis hoc existimari queat. Idem etiam de pijs, & improbis hominibus, (quantum ad prædestinationem, & reprobationem attinet) conijci poterit, quamuis secus aliquando contingat. Hoc autem in-
Ad Rom. 8. nuunt illa Apostoli verba. Quos prędestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, illos & iustificauit. Quos autem iustificauit, 18
illos & magnificauit. Cæterum de his, quos nondum vocauit, neque iustificauit, merito dubitari potest ad quam sortem pertineant, cum secundum præsentem iustitiam in reproborum numero collocati sint.

Prædestinatio non præsupponit merita.

Exod. 33. IN libro Exodi loquens Dominus cum Propheta Moyse dixit. Miserebor, cui voluero, & misericordiam præstabo, cui mihi placuerit. Non vult Dominus his verbis significare, quod gloria danda sit sine meritis, sed quod prædestinatio æterna,

cuius

19 cuius effectus sunt merita non præsupponit merita, sed solum diuinum beneplacitum pro quo obseruandum est, ex Beato Thoma, quod prædestinare aliquem, est eligere ipsum ad beatitudinem, & ex consequenti vult Deus, vt opera, quæ ipse prædestinatus fecerit, sint gloriæ meritoria. Itaque merita sunt effectus, & non causa prædestinationis. Veluti si Rex constitueret equitem aliquem alicuius vrbis Comitem facere, & ad hunc effectum ipsum cuidam exercitui ducem præficeret con intento de darle aquel estado en recompensa de sus seruicios. En tal caso el escogerle para conde fue solo por la voluntad del Rey sin tener respecto a las obras de aquel cauallero y el acceptar sus seruicios para darle aquel estado se siguio de lo primero que fue el quererlo hazer conde. Similiter in proposito
20 applica.

D. Tho. 1 p. q. 23. art. 5.

Prædicator.

QVemadmodum Alexander Magnus prohibuit, nequis illũ pingeret præter vnum Apelem, cui in arte pictoria anti quorum ætas primas absq; controuersia tribuit: sic non debet Christum Iesum verum Deum & hominem à quolibet prædicatore timido, indocto, adulatore prædicari, sed à viris animi fortitudine præstantibus, & sapientia ac virtute excellentibus, qui possint labentem & iacentem populum ad virtutem erigere, ab errore deducere, omnes in rerum cælestium amorẽ incendere, de arcanis redemptionis nostræ grauiter differere, &
21 quemcunque in animis hominum motum (vt res & causa postulauerit) vel excitare vel sedare: qui deniq; iuxta Diui Pauli doctrinam possint recte arguere, obsecrare increpare in omni patientia & doctrina. Vnde Diuus Ambrosius in sermone de ieiunio, & habetur distinctione. 35. ait. Qui Christum annuntiat ab omni vitiorum incentiuo præstare se debet alienum.

Simile.

1. Ad Tim. 4.

B. Ambr. ser. de ieiunio sexta die.

AD LECTOREM.

Omnia quæ habentur litera. C. titulo concionator hic poterunt conscribi & etiã quæ habentur titulo, prælatus.

PRAE-

PRAELATVS ET CONCIONATOR.

PRAELATOS Et cõcionatores cõparauit Dominus cũ ſale exulcerante, & non cum melle deliniente, cum dixit apud Matthæum. Vos eſtis ſal terræ. Væ ergo prælato vel concionatori, qui principum, & magnatum gratiã aucupans, & populi laudes affectans, loco ſalis vtitur melle; loco, inquã, reprehenſionis vtitur adulatione. Non ſic ille admirabilis concionator Paulus, qui ad Galatas ſcribens ait. An quæro hominibus placere? ſi adhuc hominibus placerẽ Chriſti ſeruus nõ eſſem. Intueris igitur, quanta arguendi libertate per ſalem ſignificata debeat vti Euangelicus prælatus vel concionator. Hanc ſignificare volens Dominus dicebat olim illius temporis cuidam concionatori. Clama, neceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam; & annuntia populo meo ſcelera eorũ, & domui Iacob peccata eorum. Quibus verbis ſignificat Dominus, quod nõ ſolum debet loqui Euangelicus concionator, ſed clamare, nec ſolum clamare, & ſtatim tacere, ſed quod oportet nõ deſiſtere. Ideo ait. Clama, neceſſes. Sed non contentus Deus his duntaxat verbis adiecit. Quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum. Sal etiam ſunt præſules quia plenos ſapientia oportet eos eſſe quandoquidem capita Eccleſiarum ſunt. Et quemadmodum natura comparatum eſt, vt caput præcęteris corporis membris vigeat ſenſibus, ita rationi conſentaneum eſt, vt præſul, qui caput eſt corporis myſtici prę cæteris membris vigeat doctrina, prudentia, ac ſapientia. Hoc intelligens Eliſeus Eliam vocabat currum Iſrael & aurigam eius. Auriga eſt, qui ducit & viam oſtendit, currus vero, qui ſupra ſe pondera ſuſcipit, illa efficiens, quę alijs præcipit facienda. Debet Chriſtianus præſul, & concionator aperiere quid ſit de ſanctiſſimo nomine ſentiendum, quæ ſit vera ſanctimonia, quid in vita ſequendum, quid fugiendum, hoc eſt aurigæ officium, & prę ſulis munus, Sed non ſat eſſe putandum eſt, quod errantibus viam indicarit, niſi ipſe portauerit pondera, quæ alijs portanda monuerit, & hoc quidem eſt currum eſſe, pondera ſuſtinentem.

Matth. 5.

Ad Galat. 1.

Eſai. 58.

4. Reg. 2.

1

2

3

4 tem. Vlterius inquit Saluator: neque accendunt lucerna & po
nunt eam sub modio, sed super candelabrum &c. Vocatur
etiam prælatus lucerna; vt enim lucerna vna, alteram incen-
dere non potest, si illa fuerit extincta, sic præsul, aut concio-
nator alios non inflammabit amore diuino si ille fuerit lumi-
ne eiusdem amoris destitutus. Non tamen me fugit fieri pos-
se, vt Deus per vnum flagitiosum præsulem aut concionato-
rem, si velit, peccatores conuertat. Nam vt herus, per iniquũ
famulum aliquando porrigit eleemosynam pauperi, sic Deus
ministerio scelerati hominis potest ad se impios attrahere. Lu-
cerna etiam consumitur, vt alios illuminet: vnde Beatus Pau- 2. Ad Cor. 11
lus inquit. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Et de Moy-
se dicitur in Psalmo: Vexatus est Moyses propter eos, quia exa simile.
cerbauerunt spiritum eius. Vt enim sartago alijs præparat ci-
5 bum, ipsa autem igni applicata incenditur, & flammis combu
ritur: sic præsules pij, & charitate præstantes, alios pabulo do-
ctrinæ, & exemplo nutriunt, ipsi autem nimio zelo, & sancto
desiderio inflammantur. Eam ob causam fortasse Deus apud Ezech 4:
Ezechielem ferreæ sartagini charitatem comparauit, ita enim
ait. Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones eam in mu-
rum ferreum inter te, & inter ciuitatem. Lux lucernæ præire
debet, vt qui eam sequuntur non errent. Vnde illud quod Pro Esai. 62.
pheta Esaias ait. Transite, transite per portas: præparate viam
populo, planum facite iter, & eligite lapides. Alij vertunt: pro
cedite ante eos, procedite ante eos, & proijcite lapides. Allo-
quitur sanctus propheta principes, & præsules, quorum est
alios vita, & exemplo ante ire, & omnia impedimenta, & scan
6 dala, quibus possunt alij lædi, & à via veritatis retardari, tolle-
re. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, ait etiam
Dominus. Hoc est eorum, qui in dignitate constituti sunt, non
potest vita abscondi, ibi enim probatur, & examinatur. Vt Simile.
gemmæ quædam sunt in obscuro splendidiores, quam in luce:
sic nonnulli in vita quieta latitantes, probitatis claritatem
ostendebant, qui postea ad magistratus, & guber-
nandæ reipublicæ munus electi, non
ita resplendent.

Prælatus & concionator iuſtus & miſericors.

Simile. COr membrorum omnium calidiſsimum natura formauit; quia ex eo, tanquam ex caloris fonte, ad membra omnia vitalis calor manat: Qualis ergo epiſcopus, qualis prædicator futurus eſt, qui in ſpirituali Eccleſiæ corpore inſtar cordis eſt, quod ingenti charitatis ſuæ ardore, algentia hominum pectora, quæ ſunt velut huius corporis membra, in amorem ſui conditoris accendere debent? Qui autem iſto calore prædicauerit, dicere Deo poterit cum regio vate. Non abſcondi miſericordiam tuam, & veritatem tuam à concilio multo. Tu ergo Domine, ne longe facias miſerationes tuas à me: miſericordia tua, & veritas tua ſemper ſuſceperunt me. 8

Pſalm. 39

B. Greg. libr. 3. mor. Loquens Beatus Gregorius in moralibus de prælatis ait. Miſcenda eſt lenitas ſeueritati, faciendo quoddam ex vtroque temperamentum, vt nec multa aſperitate exulcerentur ſubditi, nec nimia benignitate ſoluantur. Hoc nimirum illa tabernaculi arca ſignificabat, in qua cum tabulis virga ſimul, & manna erat, quia cum ſcripturæ ſacræ ſcientia in boni rectoris pectore ſit virga diſcretionis, ſit manna dulcedinis. Hinc Sanctus Dauid ait. Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt, Virga enim percutimur, & baculo ſuſtentamur. Sit ergo diſcretio virgæ, quæ feriat, ſit & conſolatio baculi, quæ ſuſtentet. Et addit ibidem idem ſanctus doctor Moyſes ſic amauit eos, quibus præfuit, vt pro eis, nec ſibi parceret, & tamen delinquentes ſic perſequutus eſt, quos amauit, vt eos etiam Domino parcente proſterneret. Vtrobique legatus fortis, vtrobiq; mediator admirabilis cauſam populi apud Deum precibus, cauſam Dei apud populum gladijs egit. 9

Pſalm. 22

Prælati humilitas, ſanctitas & cura.

B. Greg. in paſtorali. BEatus Gregorius in paſtorali inquit: ſubtiliſsima ars viuendi eſt, culmen tenere, & gloriam reprimere, eſſe quidem in potentia, ſed potentem ſe eſſe neſcire.

B. Bernar. de conſideratione. Beatus Bernardus de conſideratione ait. Monſtruoſa res eſt gradus ſummus, & animus infirmus, ſtatus ſupremus, & gradus minimus: ſedes prima, & vita ima: lingua magniloqua, & manus

manus otiosa: sermo multus, & fructus nullus, vultus grauis, visus leuis: ingens autoritas, & nutans stabilitas. Ideo loquens prælatis ait idē sanctus vir in epistola. In omnibus exemplo Apostoli honorificabitis ministerium vestrum, ministerium, inquam, non Dominum: ipsum quidem honorificabitis non vos, nam qui quærit, quæ sua sunt, se cupit honorare non ministerium. Honorabitis autem non cultu vestium, nō fastu equorū, non amplis ędificijs, sed moribus ornatis, studijs spiritualibus, ac bonis operibus. Ideo Beatus Petrus loquens illis ait. Attendite vobis, & gregi &c. & B. Chrysostomus in tractatu de simbolo inquit. Quemadmodum videns arborem folijs pallentibus marcidam intelligis, quod aliquam culpam habeat circa radicem; ita cum videris populum indisciplinatum, sine dubio cognosce, quod sacerdotium eius non est sanum. Actuum: 20. simile.

Cicero in Tusculanis ait. Qui non laborat, vt charus militibus sit, animare milites nescit. Humanitas ducis in exercitu fulmen aduersus hostes est. Iulius nunquam legitur iussisse, Ite illuc, sed venite huc. Participatus enim cum duce labor persuadetur militibus minor. Cicero in Tusc.

Prudentiam prælati cum simplicitate esse debere coniūctam declarant illa verba Psalmi. Et pauit eos in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuum suarum. Pro quo Beatus Hieronymus vertit: & pauit eos in simplicitate cordis sui: & in prudentia manuum suarum dux eorum fuit. Has autem duas virtutes simul coniungere singulare Dei donum est. Psalm. 77.

De prelatis loquens Beatus Paulus inquit. Ipsi pernigilant quasi rationem pro animabus reddituri. Cū mulier prima diuini præcepti præuaricatrix fuerit, tamen vir primum à Domino interrogatur, quoniam caput ipse mulieris erat: vt hac ratione prælati intelligant se prius, quā subditos, de subditorum sceleribus interrogādos. Sic etiam cæteris Apostolis simul dormientibus Petrus ante omnes corripitur his verbis. Simon dormis? Qui videlicet ad vigilandum alios excitare debuisses. Ad Hebr. 13. Matth. 26.

Nomina duodecim filiorum Israel præcepit Dominus in superhumerali, quod humeros tegebat, duobus onychinis lapillis inscripta, & in rationali, siue pectorali (hoc enim vox Hebræa, hosen, significat) duodecim lapillis infixa gestari: quo intelligeremus cōmissas animas & in pectore per ardentē amorē, & Exod. 28.

in humeris per cõtinuũ laborẽ â prępositis debere portari. Quo 13
rum quidem alterũ ex altero sequi B. Gregorius his verbis affir
mat. Quantum amas proximum, tantũ portas: quod si desinis
Ioann. 21 amare, desistis portare. Hoc igitur, & cætera omnia charitas prę
stat, vt merito Dominus Ecclesiæ suę Petrum in pastorem da
turus, hoc solum ab eo quæsierit dicens. Petre amas me?

Sũmus sacerdos in rationali hæc duo verba scripta gestabat, VRIN, & THOMEN, hoc est doctrinam, & veritatem, quæ erant in pectore Aaron. Alij autem vertunt, illuminatio nes: & perfectiones, hoc est, doctrinæ lucem, & vitæ perfectionem, quo possint facere simul, & docere. Hæc enim duo propria sacerdotum munera, & ornamenta sunt.

Prælatos, & duces oportet esse strenuos. 14

Mirabilis planè fuit constantia Caleb, & Iosue, qui cum sexcenta hominũ millia aduersum se sentire, atque adeo concitari viderent, nihilominus ita in sua perstitere sententia, vt contra hunc tantum torrentem se opponerent, tam facilemq; illis victoriam promitterent, vt dicerent: Sicut panem poterimus
Num. 14. eos comedere. Narra totum quod circa hoc in libro Numerorum continetur. Magnum equidem exemplum, & ad fiduciam in suis periculis retinendam, & ad vulgi vana iudicia, & opiniones contemnendas. Infirma enim est valde authoritas, quæ fola nititur multitudine: Quandoquidem pręclare dictum est, nunquam optima placere pluribus.

B. Greg. sup. Ezech. Beatus Gregorius super Ezechiel inquit. Scire prælati debent, quia si peruersa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot 15
ad subditos suos peditionis exempla transmittunt. Et Beatus
B Augu. libr. de pasto. Augustinus libro de pasto. ait, Omnis, qui in conspectu eorum quibus præpositus est, male viuit, quantum in ipso est, omnes occidit. Et super Ioannem inquit idem sanctus doctor. Homicida diabolus dicitur non gladio armatus ad hominem venit, sed verbum seminauit, & occidit; noli ergo putare te homicidam non esse, quando fratri tuo mala persuades.

Simile. Sicut exemplari vno apud Typographos vitiato, omnes deinde libri, qui per illud excuduntur, vitiati prodeunt (qui sunt pene innumerabiles) ita vnius prælati vel principis vicio, totius fit populi offendiculum.

Domi-

16 Dormitauerunt qui aſcenderũt equos, ait regius vates. Ideſt, qui in dignitatis faſtigio ſunt, qui ſunt veluti equites Domini exercituum reſpectu inferiorũ, qui ſunt veluti pedites. Quod propheta Abacuc clarius dixit. Paſtores veſtri dormitauerunt. Quanto verò damna ſomnus paſtorum caulibus ingerat, Dominus explicauit, dum ſingulariter Petrum dormitantem exci tat, atq; carpit. Veniet enim lupus, rapiet, iugulabit, dilacerabit q̃ que oues, nec ipſi ſopiti aduertent. Decet ergo prælatum vigilẽ eſſe & gloriæ ſæcularis, & voluptatum contemptorẽ, aliter continget illi, quod matri, quæ lactabat filium, quem dormiẽs interfecit: lac Euangeliorum doctrina eſt: ſomnus mala vita prælatorum, qua interficiunt illos, quos lactant. Pſalm. 75 Matth. 26 3. Reg. 3

17 Quam pernicioſum ſit omni populo peccatum propoſitorum verba illa, quæ in Paralipomenon deſcribuntur, manifeſtẽ declarant. Conſurrexit, (inquit ſacer textus) ſathan contra Iſrael: In quo ſurrexit Sathan contra Iſrael? nunquid Philiſteos adduxit, aut alium Pharaonem excitauit ad bellũ? Minime: ſed quid addit ibi ſcriptura ſacra? Et incitauit Dauid, vt numeraret Iſrael. Propter quod ab Angelo Domini ſeptuaginta millia virorum interfecta ſunt in Iſrael. 2. Para. 21

Prælati vigilantia.

EL egit Deus piſcatores in Apoſtolos & ante, Moyſem elegit & Dauid paſtores in duces populi ſui. Vbi impletũ fuit illud: Eduxit nubes ab extremis terræ; Quæ verba explicans Beatus Hieronymus inquit: Eduxit Deus nubes, non à fini-
18 bus terræ, non à conſulibus, non à diuitibus, ſed ab extremis terræ; hoc eſt, à paupertate; beati enim pauperes quoniam veſtrum eſt regnum cælorum: vides quomodo ab extremis terræ educat Deus nubes. Propterea ſi volumus nubes fieri, ad quas peruenit veritas Dei, nouiſsimi omniũ fiamus, & tam affectu, quam opere dicamus: puto quod nos Deus Apoſtolos nouiſsimos oſtendit. Quod ſi non ſum Apoſtolus, licet tamen mihi fieri extremum, vt educens nubes Deus ab extremo terræ, educat me, & fulgura in pluuiam faciat. Hæc ille. Quis autem non miretur videns Deum paſtorem pecudum, ducem populi, & piſcatores, prædicatores, & præſules ſuæ Eccleſiæ conſtituere? Cogitaui aliquando, quare Dominus paſtores Pſal. 134. 1. Ad Cor. 4.

in reges,& duces commutauerit,& piſcatores præſules Eccleſię 19
fecerit. Perdēde,quęſo,omne artificū genus,& deprehendes om
nes paſtores,& nautas in maximo vitę diſcrimine verſari, nul-
lumque artificium his laborioſius. Paſtor enim nō dormit, ſed
fere continuo vigilat: vix veſtitur maleque veſcitur: ſic etiam
& piſcatores nudi in laboribus,in periculis, ac vigilijs ſemper
ſunt. Vt ergo tam reges, quam prælati ſcirent, ſe non ad quie-
tem,non ad delicias aſſumptos,aut diuitias,ſed ad labores,ſudo
res,& vigilias,hos,inter cæteros,deligere curauit. Quare Bea-
tus Chryſoſtomus ſuper Matthæum cum prælato loquens
ait. Circa vitam tuam eſto auſterus,circa aliorum benignus,au-
diant te homines parua mandantem, & grandia facientem.

Prelatus oportet eſſe benignos 20
& manſuetos.

Eſai.42. LOquēs Propheta Eſaias de rege Meſsia inquit. Non contē-
det,neq; clamabit,neq; audiet quis in plateis vocē eius,arū
dinem quaſſatā non confringet,& lignum fumigans nō extin-
guet,hoc eſt,erit mitiſsimus, & modeſtiſsimus Meſsias. Vide,
obſecro, & alto animo conſidera huius diuini præſulis mode-
ſtiā,lenitatē,benignitatem,tolerantiā,& manſuetudinē. Diſcāt
ab hoc cæleſti magiſtro Chriſtiani preſules, & principes,ne ve
Simile. lint nimia aſperitate ſubditos perdere. Vt enim qui vaſa vitrea
contaminata mūdare vellent, nō debent duriter applicare ma-
nus:ne dū volunt ſordes abſtergere vaſa conterant:ſic preſules,
qui volūt ſubditos coinquinatos corrigere ſumma ope niti de 21
cet,vt id efficiāt moderate, ne illos perdant, dū eos ad animi pu
Simile. ritatem perducere conantur. Et quēad modū inter Chirurgos ille
eſt laudabilior,qui leuius tangit vulnera, quā ipſe qui aſpere
manus im ponit:ſic ille preſul eſt prudētior cēſendus,qui potius
benignitate, quā nimia ſeueritate animi vulneribus medetur.
Et vt Chirurgus,(vt in eodē ſimili verſemur) ſecturus membra
corrupta,nō impletur ira,quin potius tū maiorē,trāquillitatē,&
manſuetudinem oſtendit, ne perturbatio impediat artem: ſic
præſul in reprehenſionibus, & punitionibus magna debet tē-
perantia vti,ne ira turbatus modum trāſeat. Nihil eſt enim præ
ſtantius,nihil magno præſule dignius clementia, & tamen ita

præ-

22 præbenda eſt manſuetudo. Vt exhibeatur etiã ſeueritas, abſq; qua adminiſtrare rectè rempublicam non poteſt. Quod ſi idẽ Propheta in eodem capitulo etiam ait: Dominus ſicut fortis egredietur, ſicut vir pręliator ſuſcitabit zelum, vociferabitur, & clamabit &c. hoc non de primo aduentu ſed de ſecundo intelligendum eſt, quãdo cum poteſtate magna, & maieſtate ad iudicandum vniuerſos mortales venturus eſt. Quod ſi de primo aduentu hæc verba intelligere velles, facile difficultatem abſolues dicens, prius prophetam voluiſſe, Chriſti manſuetudinem, patientiam, & humilitatem oſtendere: qui ſuas iniurias toleranter ferens inimicis ſuis item non intendebat, ſed ſicut agnus ad occiſionem ductus ſilentio vtebatur. Et ideo ait. Non contendet, neque clamabit &c. Infra verò facit eum clamantem, & mundi ſcelera reprehendentem, & potenter aduer-
23 ſarios, & hoſtes ſuos, hoc eſt, idola & vitia Euangelica prędicatione deijcientem. Ex quo colliges præſulem, & concionatorem contumelias in ſe iactas æquo animo tolerare debere: mũdi vero ſcelera querebunda voce arguere, vt non ſuam ſed Dei gloriam quærere videatur.

Prælati & magiſtri, Senes eligendi ſunt.

ET ſenes, & antiqui ſunt in nobis multò vetuſtiores, quã patres tui, dixit Eliphaz Sãcto Iob. Quod perinde eſt, acſi diceret. Sunt inter nos homines, & canitie, & vetuſtate venerandi; vetuſtiores patribus tuis, qui & iudicij grauitate & ſapientia poſſunt cum patribus tuis de rerum peritia, atque ſapientia
24 certare. Patres, fortaſſe, more ſacrarum ſcripturarum, magiſtros & præceptores appellat: ſic in libro Regum dicitur. Quis eſt pater eorũ? Sic & liber Geneſis primum inuentorem artis cuiuſpiã patrẽ appellat, vt Tubal pater Canẽtium Cithara, & organo: & Iabel pater habitantium in tentorijs. Homines præterea conſilio, & ſcientia valentes, patres appellantur: vt Ioſeph pater Pharaonis dicitur: eoſdẽ autem, & ſenes, & præceptores ſimul appellat, Eliphaz. Nam ſolet rerum experimentum potẽtiſſimè vincere omnium rerum imperitiam. Et ex ſententia Alexidis, eſt homo natura ſimilis vino. Vt enim vinũ nouum, item & virum deferueſcere neceſſarium eſt, vt deinde ab omni

Iob. 15.

1. Reg. 10. Gene. 4.

Gene. 45.

malo defecatum, cõfirmata iam ętate moribusq; cõpositis, & re- 25
pressis omnino importunis affectibus alijs possit consulere. So
lent iuuenibus impedimento esse ad vitã beatã tum vires corpo
ris, quibus temere res aggrediuntur, tum inconsideratio quędã
rerũ vtilium. Vnde Solon Athenienſis legẽ sanxit, nequis iuue
nis ad magistratus, & consolationes admitteretur, quanuis vide
retur prudẽtissimus. Architas Pythagoricus libro de viro bo-
no, & fælici, de iuuentute, & senectute aiebat, iuuenẽ aggredien
do præualere, senem vero prouidendo, est enim summum
prouidentiæ, atq; sapientiæ munus, futura præsentium, præsen
tia verò collatione præteritorum trutinare. Senectus ad præte-
ritum tempus memoriam accommodat, ad præsens sensum, ad
futurum prouidentiam. Quocirca cum oporteat eos, qui cæte-
ros iuuare consilio debeant atque doctrina, non tantum sensu, 26
sed & memoria, & prudentia valere, iure Eliphaz gloriatur ho-
mines habere apud se, qui ad summam senectutem vixissent.
Nam habet in ætatibus authoritatem senectus, quemadmodũ
in exemplis antiquitas.

Difficile opus & onus prelatorum.

B. Greg. Nazianzen. in Apologet. to simile.

BEatus Gregorius in Apologetico inquit. Sicut enim (verbi
gratia) si fieri posset, vt ex multis animalibus, ac bestiolis ge
nere, ac specie diuersis, magnis, & exiguis, ferocibus, & mitiori
bus, vnũ aliquod animal, & bestia constaret, hæc vtiq; sicui ad
mitigãdum crederetur, quantũ ei immineret operis, ac laboris,
quantum eius requireretur industriæ, vt vnicuiq; bestiarum,
vel animalium se accõmodaret, pro vt mos exigit singulorũ, 27
vel prout natura poscit? quoniã quidẽ neq; eadem vox apta est
omnibus, neq; eisdẽ (vt ita dicam) sibilis aguntur, sed nec cibus
quidem vnus atq; idem est, nec palpandi, ac fouendi mos vnus
est bestijs, ita vt interdum ijsdẽ ipsis quibus mitigãtur aliæ, ad
furorẽ alię suscitentur. Quibus ergo se modis singulis quibusq;
bestię huius eruditor ille aptabit? Quomodo se ad vniuscuiusq;
naturam, atq; ingeniũ accommodabit? Nam necesse esse erit eũ,
cũ sit apud semetipsum simplex, & constans, tam fieri varium,
& tam in diuersa mutabilem, quam poscit ipsa diuersitas bestia
rum, vt vnumquodq; animal, pro naturæ, & ingenij sui oppor-
tunitate cuietur, quod possit totius bestię corpus ex tãta diuer

sitate

28 sitate compositum rectè inter se inuicem bestiolis moderatis in pace, ac tranquillitate persistere. Ita ex multis, ac diuersis, & moribus, ac linguis, & institutionibus, velut vnum animal compositum, sibiq; dissimile, commune hoc corpus Ecclesiæ qui instituendum suscepit, ac regendum, cum esse debeat ipse apud se semper immobilis & idem, necesse habet tamen singulorum moribus se, & institutionibus conformare, ac sermonem suum singulis aptare opportunum: quoniam quidem alij lacte indigent, hi videlicet, quibus prima adhuc religionis fundamenta tradūtur, cum sint paruuli in fide, virilis adhuc (vt ita dixerim) cibi vigorem ferre non possunt.

Beatus Gregorius in pastorali, ait: Nulla ars doceri præsumitur nisi intenta prius meditatione discatur. Ars artium est re- B. Greg. in Pasto. par. 1. c. 1.
29 gimen animarum. Quis cogitationem vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? Et tamen sæpe qui nequaquā spiritualia præcepta cognouerunt, cordis se medicos profiteri non metuunt, dum qui pigmentorum vim nesciunt, medici videri carnis erubescunt.

Beatus Bernardus inquit. Quotidianas expensas quotidiano reciprocamus scrutinio, & innumera Dominici gregis detrimenta nescimus. De pretio escarum, & numero panum cum ministris quotidiana discussio est, rara admodum celebratur collatio cum presbyteris de peccatis populorum. Cadit asina, & est qui subleuet eam; perit anima, & nemo est, qui reputet: sic optimi æstimatores rerum, qui magnam de minimis, paruam vel nullam de maximis curam gerunt. B. Bernar. lib. 4. ad Eugenium.

30 In libro Iob narrat sacra scriptura filios eius in domo fratris maioris & primogeniti in conuiuio existentes mortuos fuisse: non sine mysterio in domo maioris mortui sunt, vt significaretur, (vt optime notat Beatus Gregorius in moralibus) quod cum maiores voluptati, & luxui deseruiunt, tunc nimirum minoribus lasciuiæ fræna laxantur. Multoties videmus hominem sine pede, aut sine brachio viuere, aut sine oculis, aut auribus, sine capite verò nusquam hucusque visum est animal viuere. Domus autem aut respublica habens filios & subditos à gratia abscissos, & moribus perditos, infælix, & miseranda est, tamen cum hoc viuit talis domus, aut Ecclesia dummodo caput aut prælatus viuat in gratia, si Iob. 1. B. Greg. lib. 2. c. 16. Moralium.

verò caput ægrotat, nimis miſeranda certè reſpublica eſt. 31

simile. Doctrina ſine exemplo paru prodeſt. Qui enim ad virtutẽ excitant, & exhortantur, ſed in eam non incũbunt ſimiles illis

simile. ſunt, qui præmungunt lucernam, ſed oleum nequaquam infundunt. Et quemadmodum, qui theriacam vendunt, eam prius in ſe experiuntur, alioqui nemo eam vult emere: ſic qui virtutem docent, eam in ſe debent experiri, & id quod alijs dicunt efficere, ſi volunt, vt alij ad virtutem moueantur.

Vę illis qui dignitates ad ſuã perniciem quęſierunt. Vt enim

simile. vermiculus ſericarius admirabili labore, & induſtria cõficit ſericũ & neſciens conſtruit caſulam, in qua cõſtructa cõmoritur, & ſuũ proprium ſepulchrum condit: ſic qui dominandi cupiditate inflãmati falſos honores quærunt, ſibi ipſis neſcientes infamẽ,

Simile. æternamq; perniciem moliuntur. Quemadmodum in æſtate, 32 cum vehementius tonuerit, quam fulſerit, ſignum eſt ventorũ (vt Plinius ait) ſic qui in aliorum peccata vehementer inueliuntur, & clamores attollit, cum ipſe non perinde vitę claritate micuerit, facile oſtendit animum habere ambitionis potius ac vanitatis vento tumentem, quam colentem iuſtitiæ.

Prælati & ſacerdotes mediatores ſunt ad Deum.

Exod. 19. IN Exodo legitur Dominus S. Moyſi ſic dixiſſe. Hęc dices domui Iacob, & annuntiabis filijs Iſrael. Vos ipſi vidiſtis, quę fecerim AEgyptijs, quomodo portauerim vos ſuper alas aquilarũ &c. & paulo inferius. Cumq; retuliſſet Moyſes verba 33 populi ad Dominũ &c. Erat S. Moyſes mediator inter Deũ, & populũ Iſraeliticũ, & legationẽ ex populo ad Deũ ferebat, & ex Deo ad populũ reſpõſum referebat. Nec hoc mirandũ erat, ſiquidẽ creaturæ rationales, tã angeli, quã homines nõ poſſunt ſcire intentionẽ, quã Deus erga hõmines habet, niſi per reuelationẽ, aut per aliũ nuntiũ, ſeu legatũ, cui Deus animi ſui ſenſa circa rẽ aliquã patefecerit. Illud autẽ plurimam admirationem affert, quod cum Deus ſciat omnia, S. Moyſes ei dicit. Domine hæc populus air. Cuncta, quæ locutus eſt Dñs faciemus. Nunquid Deus ô ſancte Propheta reſpõſum populi neſciebat? Quorſum ergo tu ei illud annuntiabas? Præſtauit in hoc Sãctus

Moy-

34 Moyſes boni prælati officium, qui non ſolum in quantum iudex ſubditos corrigere, ſed etiam erga Deũ ſe aduocatum exhibere debet, ſeruitia, quę ipſi faciunt corã Deo allegãs, & proponens. Et ideo Moyſes populi reſponſum Deo annuntiauit dicens. Domine populus reſpondet ſe ad tui ſeruitium, & obediẽtiam in omnibus, quæ iuſſeris eſſe paratiſsimum, vt hac reſponſione miſericordiam Dei ad fauendum populo inclinaret.

In eodem libro Exodi iuſsit Dominus Moyſi, vt fieret men ſa ex lignis Sethim auratis, & ſuper illam poneretur aureũ cãdelabrũ & duodecim panes, quos propoſitionis vocabãt, qui, (vt ait ibi gloſſa) dicebãtur etiã panes facierũ. Propoſitionis dicebãtur à proponendo, id eſt coã omnibus ponẽdi: at vero panes facierũ appellabantur, quia duas facies habebãt, no como los que Exodi. 24.

35 ſe cuezen aca en los hornos q̃ tienen ſuelo, y encima corteza, ſi no cozianſe como en hierros de hoſtias, y anſi tenian de ambas partes vna meſma forma. Hi vero nũquam à templo deeſſe debebant, poterant tamen ſingulis Sabbatis renouari. Nullũ præceptum diuinũ eſt, quod myſterio careat. Candelabrũ igitur & panes duarum facierum, qui in templo ſemper eſſe debebant, repręſentabant conditiones, quas oportet habeat ſacerdos, qui futurus eſt miniſter menſę, vbi ſupernum ſacrificium, qui eſt Ieſus Chriſtus reparator noſter celebratur. Quod multo melius Eccleſiaſticus prælatus habere debet. Nã debet eſſe mẽſa, in qua egeni ſuſtentationẽ inueniãt, & debet eſſe candelabrũ, quod lumine doctrinę omnes ſubditos illuminet, & in hac mẽſa ponẽdi ſunt panes duarũ facierũ, quoniã opera prælati nõ ſufficit, vt ap

36 probẽtur ab hominibus ſicut opera hypocritarum, nec ſufficit, vt ipſe bonus ſit erga Deũ tãtummodo, ſed oportet, vt eius opera ſint bona, & exẽplaria erga Deum, & homines. Qua propter, oportet vt ſint duarũ facierũ: nã re vera bona eſſe debẽt, & bona debẽt apparere. Pręcipiebatur etiã, vt hi panes ſemper adeſſent corã Dei conſpectu, porque nunca los perdieſſe de viſta, & ſemper oculos in eis fixos haberet. Vbi ſignificatum fuit talia debere eſſe prælatorũ opera, vt non ſint digna, quod Deus ab eis, nec ab ipſis prælatis oculos auertat. Cum Deus oculos in aliquo ponit, idem eſt, ac ſi fauores ſuos, & gratiam ei communicet: è contra vero Deum ab aliquo oculos auertere, eſt ipſum à ſua diuina manu relinquere. Porro cum præcipiebat, vt menſa

aura-

aurata eſſet, ſignificauit, quod prælatus vndique per amorem 37
& charitatem erga Deum, & erga ſubditos ſuos micare debet, & hac charitate ornatus debet ſemper inter Deum, & ſubditos ſuos mediator exiſtere.

Prælati ad miſericordiam, & non ad rigorem procliui eſſe debent.

Ezech. 34. CVm Dominus per Ezechielē Prophetā de impijs prelatis conquereretur inquit. Vę paſtoribus Iſrael. Quare Dñe? Gregem meum non paſcebatis, nullam curam habebatis miniſtrandi pabulū doctrinæ ouibus veſtris, nō curabatis delinquētes punire, nec beneficia dignioribus prouidere. Quod craſſum erat occidebatis. Super quæ verba B. Hieronymus inquit. De 38
diuitibus populi loquitur, quos mali principes iugulare narrātur, dū vitia eorū increpare non audent. Eſta vn rico amanceba do, es vſurero, tiene muchos teſtamentos por cumplir, retiene muchas mandas pias a hoſpitales, y a pobres, que ſon peccados, que caen a cuenta de los prelados para los caſtigar, y ſi el prelado no tiene eſpiritu de Dios diſsimula con ſus culpas, por que le preſta los mil y los dos mil ducados quando los ha menester. Quod craſſum erat occidebatis. Penſays que le hazeys honra a eſſe hōbre poderoſo en diſsimular ſus culpas, y quitays le la vida eterna, quanto es de vueſtra parte: porq̄ quiça ſe conuirtiera, ſi le caſtigarades. Quod infirmum fuit non ſolidaſtis. Hoc aliud ſupplicij genus eſt, quod Deus malis, & negligentibus prelatis proponit. Debiles, & infirmi dicuntur illi, qui in fide 39
atque in Eccleſiæ ſacramentis nō bene inſtructi ſunt. Plurimi epiſcopi parochias ſuas in locis nemoroſis, atque ab vrbibus ſemotis habent, & omni diligentia curant vt ab illis parochianis decimæ exigantur, at in toto anno ipſi pauperes parochiani nec vnam concionem audiunt & omnia ferè ad ſacratiſsimam fidem noſtram, atque ad diuina ſacramenta Eccleſiæ pertinentia ignorant. Hi infirmi ſunt, nec habēt aliquē, qui eis vires prębendo in rebus fidei ipſos inſtruat, atq; ita ipſi per ignorantiā peccant. Quod ægrotum erat non ſanaſtis. Eſta vno amançeba do y contentaſe con lleuarle el marco: y quedan ſe el, y ella en el pueblo en el meſmo peccado, que antes, pudiendo deſterrar los

40 los o encarcelarlos. Quod fractum fuit non alligastis, hoc est; si respublica, vel capitulũ confractum est, & in diuersas partes dispersum, atq; inter se publicis inimicitijs dissentiunt, aliqui prælati negligẽtes, & insolertes non solũ dissimulant, & ipsas dissensiones crescere permittunt, sed etiam se ipsos ex vna illarum factionum partiales esse ostendunt. Itaq; non solũ illos cõformare non curant, sed etiam ignem magis incendunt, dum se partiales ostendunt. Quod abiectum est non reduxistis. Munus prælati est ad gremium, & obedientiam Ecclesiæ reducere eos, qui extra illam viuunt, quales sunt excommunicati, ipsos, vt ab excommunicatione exeant, admonendo; malus autem prælatus non tantum eos inuitat, & inducit sed etiam propter
41 leuissimas causas illos ab Ecclesia expellit. Tẽpore primitiuæ Ecclesię, & multo postea, vt tempore. B. Hieronymi, Augustini, Ambrosij, Gregorij non excõmunicabatur aliquis, nisi ob grauissima peccata, & raro; atq; ita excommunicationes, & ipsa sancta Ecclesia timebantur. Nunc autem quicunq; singraphã, seu diploma excommunicationis exposcit, statim vel minima occasione ei datur: porque le hollaron las viñas y porque le hurtaron quatro libras de vuas le dan carta de anathema. Ex quo oritur, vt excommunicationes non timeantur, & sacrosancta Ecclesia propter inobedientiam subditorum contemnatur. Esta espada de la Iglesia con el mucho exercicio se ha embotado, y perdido los filos y por tanto no auian de ver vsar della los prælados, sino en casos graues, y a mas no poder. Sic
42 docet Beatus Ambrosius inquiẽs. Omnia tentanda sunt priusquam ad hoc disciplinæ genus veniatur. Ratio huius est, quia, cum excõmunicatio sit grauissima pæna, nõ debet imponi, nisi propter rebellionem aduersus Ecclesiã in grauissimis peccatis. Leges ciuiles pœnam mortis non minantur nisi propter grauissima, & exorbitantia delicta: mors enim maior omnium corporalium pœnarum est. Sic vna ex maioribus pœnis spiritualibus est excommunicatio, quaniam priuat hominem ab Ecclesiæ suffragijs, nec pro illo deprecatur, nec ipsum in suis sacrificijs participem facit; idcirco huiusmodi pœna nõ nisi pro grauissimis peccatis imponenda erat. Quod quidem iam sedula cura à sancto concilio Tridentino optime prouisum est. Aliud etiam Deus prælatis imponit videlicet. Quod perierat non quæsistis.

B. Ambr. lib. 2. officiorum. c. 27

Concil. Trid. sess. 25. de reformatione. c. 3.

Quæ

Quærendi ſunt perditi: etenim euenire ſolet, quod aliquis in 43
terra Maurorum captiuus detineatur, & præ infirmitate, ac pu
ſillanimitate nõ corde, ſed ore à fide defecit: iſte morte ſpiritua
li mortuus eſt, & inter infideles viuens ad perditionem æter-
nam pergit: ideo prælatus illum quærere ex obligatione tene-
tur. Magna eſt multitudo fidelium Chriſtianorũ, qui apud infi
deles captiui commorantur, ſed nunquid aliquis Epiſcopus eſt,
qui recordetur oues ſuas quærere, & ex quadraginta mille au-
reis quos ſingulis annis ex redditibus ſuis accipit, mittere curat
ſaltem mille aut quingentos, ad redimendum eos, qui ex diæ-
teſi ſua apud Mauros captiui ſunt? At forſan dicent ad hoc
non obligari. Sed ego quæro. Nunquid Epiſcopus tenetur ei,
qui in extrema neceſsitate corporali poſitus eſt, ſubuenire? Ita 44
plane. Si ergo ſcit ouem ſuam non ſolum cum periculo corpo-
ris, ſed etiã animę apud infideles detineri, quare illam redimere
non tenebitur? Nihil profecto de hoc dubito: nam quanto ani
ma melior eſt corpore, tanto eſt maior obligatio, quã prælatus
habet ſubueniendi ei, qui in periculo amittendi vitã ſpiritualẽ
poſitus eſt, quam ei, qui in periculo eſt amittendi vitam corpo
B. Hier. ſup. Exech. c. 34. ralem. Hęc eſt ſententia D. Hieronymi ſuper hunc locum, vbi
ſic ait. Quod errare viderint, non reducunt permittentes eos ab
Hæreticis decipi. De hoc ſingulare exemplum habemus in B.
Paulino ciuitatis Nolæ apud Italiam Epiſcopo, à quo cũ vidua
eleemoſynam ad redimendum filium ſuũ (qui apud infideles
captiuus detinebatur) expoſceret, ipſe ſanctus epiſcopus, cum
non haberet, quid viduæ elargiretur (omnia enim pauperibus 45
erogauerat) in Africam ſe contulit, & ſe ipſum pro illo adoleſ-
cente captiuo in ſeruitutem tradidit, exiſtimans eum in pericu
lo amittendi fidẽ poſitum eſſe, atq; ita illum in ſuam diœceſim
mittens, ipſe tãquam ſeruus captiuus remãſit. Cũ autem poſtea
Rex idololatra tantum amorem prælati erga ſubditos conſpi-
ceret, eum condonatis omnibus eius ciuibus, qui captiui erant
liberum dimiſit, & ipſe cum eis in ſuum epiſcopatum redijt.
Hic epiſcopus cæleſtẽ epiſcopũ Ieſum Chriſtum (qui dimiſsis
nonaginta nouẽ ouibus in deſerto ouem perditam quæſiuit, &
ſuper humeros ſuos portauit) imitatus eſt. Vt autem prælati in
hos defectus, de quibus Dominus hic conqueritur, non inci-
dant, ſed potius munera ſua fideliter, & ritè exerceãt oportet, vt
in cor-

46 in cordibus ſuis ſcripta habeant verba illa D. Pauli, ſic ad He- Ad Heb. 5
braeos ſcribentis. Omnis nãq; Põtifex ex hominibus aſſump-
tus pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum, hoc
eſt para mirar principalmente por ſus ouejas, en las coſas, q̃ to-
can a la honra de Dios, y biẽ ſpiritual de la ſancta Igleſia. Et ad-
dit: vt offerat dona, & ſacrificia pro peccatis. Ad intelligendum
autem quomodo prẽlati, & parochi ex lege diuina, & naturali
pro ſubditis ſuis, à quibus decimas recipiunt, ſacrificia offerre te
neantur, videndus eſt magiſter Soto, qui hanc materiam ad pla soto lib. 9. de
num explicat. Ait præterea Diuus Paulus. Qui condolere iuſt. & iure.
poſsit ijs, qui ignoranter errant, hoc eſt. Oportet, vt prælatus q. 3. art. 1. &
non ſit ſeuerus, & executiuus, ſed mitis, compaſsiuus, & q. 2. arti. 2. &
47 amoroſus ita, vt compatiatur de illis, qui ignoranter peccant, in. 4. diſt. 13.
& in hoc omne comprehendit peccatum, quia omnia peccata q. 2. art. 1
cuiuſcunq; generis ſint ex ignorantia procedunt, atq; ex errore
incõſiderationis iuxta id, quod in Prouerbijs ſcriptũ eſt, errãt, Proue. 14
qui operãtur in malum. Omnes peccant ex ignorantia & erro
re non quidẽ ex ignorãtia priuatiua, quę eſt defectus cognitio
nis malitię peccati: nõ enim homicida, latro, & adulter ignorãt,
peccata ſua eſſe legi Dei, & naturali rationi contraria; nec B. Tho. 1. 2.
etiam peccant ex ignorãtia poſitiua videlicet quando aliquis q. 77. art. 1
iudicium deprauatum, & retortum habet dum id, quod malum,
& illicitum eſt, bonum eſſe iudicat; non enim latro hoc iudiciũ
erroneum habet, videlicet, Licitum eſt furari, ſed peccat furãdo
ex ignorantia incõſiderationis: nõ enim eo tempore, quo pec-
48 care inſtituit conſiderat malitiam peccati, ſed tantum recor-
datur vtilitatis, & voluptatis, quam ex illo peccato accipit: ni
pecca con titulo de pretender lo que es malo, ſino con eſperã-
ça y color de algun bien vtil, o deleytable. Idcirco loquens ſan-
ctus Apoſtolus de prælato dicens, Qui condolere poſsit ijs, qui
ignoranter errant, comprehendit omne genus peccati, licet ſit
ex malitia: omnes namque peccatores non malitiam peccati,
ſed voluptatem, & vtilitatem tẽporalem, quam ex eo recipiũt,
conſiderant, atq; ita ex aliqua ignorantia peccant. Hæc expo-
ſitio eſt Theophilacti ſuper hunc locum, cuius hæc ſunt verba. Theophila.
Animaduerte omne peccatum ex ignorantia, & errore naſ- ſu. epiſto. ad
ci: num etiam ſi iudicatur quis nouiſſe, quod malum ſit, tem- Hebræ. c. 5
pore tamen tranſitionis peccati, tenebris circumfuſus igno-
rantia,

rantia,& errore languet,voluptatis liuore,ac lubrico præcipitatur.Quodautem Sanctus Apoſtolus loquatur hîc de ignorantia inconſiderationis,quæ eſt communis omni generi peccatorum,patet,quia ex contrario ſequeretur,quod prælatus tantum modo deberet compati de his, qui per ignorãtiam priuatiuam, aut poſitiuam peccant,& non de his, qui per fragilitatem, aut malitiam delinquunt: quod eſt omnino contra miſericordiam, quam prælati debent erga ſubditos habere. Oportet ergo, vt prælatus compaſsiuus ſit; hæc compaſsio in duobus conſiſtit, videlicet in hoc,quod de peccatis alienis doleat, & lachrymis ſanguineis ploret,quoties eis dictum fuerit, aliquem ex ſubditis ſuis mortale peccatum commiſiſſe.Alterum vero, in quo hæc compaſsio conſiſtit,eſt in moderatione ſupplicij: & ideo adiecit. Quoniam ipſe circundatus eſt infirmitate: propterea quemadmodum propopulo, ita & proſe ipſo offerre debet pro peccatis. Omnes miſeri, & fragiles ſumus, & opus habemus, vt de nobis ad inuicẽ cõpatiamur.Et ſi prælatus ſacrificiũ offert pro peccatis alienis, etiã proſuis illud offerre debet, & ideo in canone miſſę omnes ſacerdotes dicunt. Nobis quoq; peccatoribus famulis tuis de multitudine miſerationũ tuarũ ſperãtibus partem aliquã,& ſocietatẽ donare digneris. Cõpatiantur ergo prælati de ſubditis deliquentibus,eos cũ miſericordia puniẽdo. Sępenumero euenit,quod propter nimiũ rigorẽ prælatorũ, licet deliquens maneat punitus in exteriori,nõ tamẽ in interiori emendatus remanet,quoniam ſupplicium illud patienter nõ perfert.Pœnitẽtia igitur cum miſericordia peccatorẽ reſuſcitat.

4.Reg.4.c. Refert namq; ſacra ſcriptura Prophetam Eliſeum ſuum baculum per manum Giezi ſerui ſui ad reſuſcitãdum filium Sunamitidis miſiſſe, famulus autem Prophetæ puerum reſuſcitare non potuit, quouſq; ipſe met Propheta eò ſe contulit, & cum puero mortuo ſe metitus eſt ponens os ſuum cum ore eius, manus cum manibus,corpus cum corpore, atq; ita eũ reſuſcitauit. Profunda ſunt myſteria ſacræ ſcripturæ, & profundæ eius cõſiderationes.Quando prælatus cum illo,qui eſt in peccato,vtitur baculo ſuo videlicet rigore iuſtitię,ipſum per miniſtros ſuos aſpere,ac ſeuere puniẽs, non poteſt eũ reſuſcitare nec ad ſtatũ gratię reducere: quinpotius quãto magis eũ punit,ipſe magis cõtumax,magiſq; rebellis aliquãdo eſt. Quid igitur remedij ſumẽdũ eſt,vt

62 est, vt induratus ad pœnitentiam reuocetur? Metiatur se cum eo Prelatus, & dicat intra se. Si ego occasiones peccandi, quas iste habuit, haberem, forsan deterior, ac peior, quam ille essem: iste adolescens est, & ego senex: ideo non mirandũ est, quod ego ab appetitu carnis me defendam, ipse autẽ ab illa se vinci sinat. &c. Hoc modo metiẽs, & cõparans fragilitatẽ suam cũ fragilitate delinquentis poterit rigorem suum temperare, ipsum delinquentẽ cum misericordia puniens, atque ita eum resuscitabit, Hoc Ecclesiasticus inquit his verbis. Intellige quę sunt proximitui ex te ipso. Quando prælatus se cum subdito non metitur, sed vult, vt subditus cũ illo se metiatur, & conformet, impossibile est inter eos pacem existere. Inter religiosos euenire solet, quod prælatus sit homo sanus, fortis, ac robustus, & qui potest religionis seueritatem perferre, & vult, vt subditus ægrotus se cum eo metiatur, & conformet, y se trate con aquella aspereza, y rigor, q̃ el se trata, no teniendo fuerças para ello. Este no es bueno para prelado, pues no sabe compadecerse de sus subditos. In Genesi legitur dixisse Esau fratri suo Iacob. Gradiamur simul, eroque socius tui itineris. Cui respondit Iacob. Vides domine mi, quod paruulos habeam teneros, & oues ac boues fœtas mecũ, quas si plus in ambulãdo fecero laborare (hoc est si las sacare de su passo) morientur cuncti greges vna die. Quando el prelado saca de su passo á los subditos con demasiado rigor, es causa de su perdicion. Noluit Patriarcha Iacob, vt oues suæ, ac teneri filij se cũ passu ipsius conformarent (ille enim plurimum ambulare poterat) sed ipse se cum passibus eorum conformauit, nõ eos cogens ambulare, plusquã poterant. El prelado que tuuiere mas fuerças, que los subditos para poder hazer penitẽcia, haga ello que pudiere, y a ellos no los saque de su passo, & hoc est quod ait S. Apostolus. Qui condolere possit ijs, qui ignorãt &c. Et adiecit amplius. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur á Deo tãquam Aaron. Ille vocatur á Deo in prælaturam, quem homines nõ fauore, nec amicitia, aut largitionibus, sed iustitia, & quia alijs dignior est eligunt. Qui autem nõ sic in prælaturam ingreditur a este no llama Dios, sino el se viene, y vsurpa el pontificado sicut erant illi principes Sinagogæ, qui (vt ait Propheta Amos) dicebant. In fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua: hoc est, Potestatem & autoritatẽ, quam habemus nostra negotiatione obtinuimus.

63

64

Ecli. 32.

Gen. 33.

Amos. 6.

De his per Oſeam Prophetam dominus conqueritur dicẽs. Reg- 65
nauerunt & non ex me. Quare hodie plurimi prælati pectus, & animum ad reſiſtendum potentibus huius ſæculi dominis, & ad ipſos puniendum non habent? Quia non ſunt vocati à Deo tanquam Aaron. Non eos poſuit Deus in pontificatu: ſi enim illos poſuiſſet, ipſe eis animũ ad reſiſtendũ tyrannis & ad puniendum concubinarios præberet: at quoniam illi ſe in pontificatu poſuerunt, Deus illis animum non præbet, quia illum non merentur.

Prælatus maximum pondus ſuper ſe ſumit.

Ad Rom. 7. MAgnum laborem D. Paulus ſentiebat in ponenda concor- 66
dia inter duas tantummodo voluntates, ſiquidem dicebat. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis: Infælix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Si igitur ſãctus apoſtolus tantum pertimeſcebat duas ſolum modo voluntates concordare, quid faciet prælatus qui omnium ſubditorum ſuorum volũtates componere, & concordare debet? Ex hoc ſequitur, quam difficile ſit prælati munus exercere, & quanto timore acceptandum. Conſiderando eſto pone gran admiracion el ver como ſe atreue vn hombre a encargarſe de tantas almas, ſiẽdo verdad, que no toma vn angel cargo mas que de vna ſola, y el q̃ no es angel ſino hõbre flaco ſe atreue a encargarſe de veynte, y treintamil almas con mucha alegria, quod quidem ex 67
defectu conſiderationis oritur: non enim attendunt homines ſpirituale periculum, cui ſe exponunt, ſed attendunt opportunitatem, quam poſſunt habere ad viuendum delitioſe, & abũdanter, atq; vt poſsint ab hominibus magni æſtimari. Prælatis dixit Dominus debere eſſe luminaria in candelabro poſita: Sed ad hoc oportet animaduertere id, quod in lege præcipiebatur, videlicet quod in vno loco eſſet menſa, in alio vero eſſet candelabr ũita, vt non eſſet cãdelabrũ ſuper mẽſa qui non cupiũt eſſe prælati, niſi vt ſint ſuper menſam videlicet ad comedendũ, ad bibendum, & ad voluptuoſe vitã ducendam, atq; vt conſanguineos ſuos diuites faciant. Non ergo ad hoc prælati munus ſubeundum eſt, ſed ad ieiunandum, ad orandum, ad prædicandum, ad labores perferendum

68 dum, atq; vt ſubditos ſuos ad diuinum amorem, & obedientiam reducant ſicut re vera plurimi maxima ſuarum eccleſiarum ædificatione faciunt: porque es peligroſa coſa ſer hornera, y tener la cabeça de manteca. O prelados, que han de ſer como horneras para poner los ſubditos en el horno encendido del diuino amor, y ſi ſon de manteca delicados, y regalados todos ſe derritiran de manera, que no puedan hazer ſu officio. Quodquidem erit ſacroſanctæ eccleſiæ, ac toti reipublicæ Chriſtianæ maxime nociuum, & plurimis lachrymis, ac lamentatione dignũ, ſicut Hieremias Propheta deplorabat dicens. Quomodo obſcuratum eſt aurum: mutatus eſt color optimus. Non deplorat Sãctus Propheta, eo quod obſcuratũ fuerit æs, ferrum, vel plumbum, quæ infima metalla ſunt, ſed quod obſcuratum fuerit aurum, metallum videlicet pretioſiſsimum. Vbi aperte ſignificauit, peccata Principum, & prælatorum pluſquam ſubditorum, ac cæterorum eſſe deploranda: Tren. 4.

69 nam peccata, quæ infimi homines committunt non ſunt pluſquam peccata: at vero illa, quæ prælati ac principes committũt, ſunt peccata, & ſimul ſacrilegia atque ſcandala.

Notabilis concio pro prælatis, & pro Euangelio vos eſtis ſal terræ.

Iſai. 61.

70 IN nomine ſanctæ Eccleſiæ Propheta Iſaias (Sicut Beatus Hieronymus, Cyrilus, & Euſebius Cæſarienſis exponunt) inquit verba illa. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me veſtimento ſalutis, & indumento iuſtitiæ circundedit me. Hoc veſtimentum eſt Ieſus Chriſtus reparator noſter, qui factus eſt noſtra iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio. Sic teſtatur Beatus Hieronymus, & Beatus Cyrilus, & ſeptuaginta interpretes hoc apertius ſignificant, qui ſic tranſtulerunt. Induit me Dominus veſtimentum ſalutis. Et quidam vir perdoctus ſic tranſtulit. Induit me veſtimento, iuſtitiæ, dico Ieſu. Nam omnes baptizati Ieſu Chriſto Saluatore noſtro induti, & veſtiti ſunt: ſicut Beatus Paulus aſſerit dicens. Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, B. Hiero. ſuper. c. 61. Iſai. & B. Cyrilli, de rect. fide ad Theod: Ad Gal. 3.

Christũ induistis. Et adiecit amplius S. Propheta in nomine sena 71
tus apostolicorum virorum. Quasi sponsum decoratum corona & quasi sponsam ornatam monilibus suis. Vbi alia litera habet (cum qua etiã concordat translatio Aquilæ sicut B. Hieronymus hic adnotauit). Tanquam sponsum sacerdotali more ornauit me magnificentia, idest, hermoseome mi Dios con este ornamento, que me puso como vn hermoso desposado adornado, y compuesto, qual suele estar el sacerdote quando quiere sacrificar. Quid, obsecro, significat, videre Episcopũ tam sumptuoso, & magnifico apparatu indutum, nisi considerare quendam sponsum elegantissime compositum suæ diæcesis, in talamo sanctæ ecclesiæ? Quæ quidem ornamenta significant cælestia dona, quibus anima eius adornari debet. Cũ Deus Hieremiã Prophetã faceret prædicatorem, & prælatum Israelitici populi, ipsum sic interrogauit. Quid 72
tu vides Hieremia? Et respondit dicens. Virgam vigilantẽ ego video. Quæ autem sit hæc virga vigilatrix exponit B. Cirilus Alexandrinus dices, quod quando AEgyptij curam, & vigilantiã alicuius prælati significare volebãt, ponebant quoddã sceptrum cũ oculo supra ipsum sceptrũ. Per sceptrũ significabãt gubernationem; per oculũ vero curã, & perpetuã vigilãtiam. Et cum populus Hebręus inter AEgyptios alitus esset, ac vixisset his simbolis, & similitudinibus delectabatur, atq; ita per virgam cum oculo supra (quã vocabãt virgã vigilantẽ) intelligebãt vigilantiam prudentiam, ac prouidentiam boni prælati. Et vnam picturam harum Deus Hieremiæ ostendit, dum ait. Virgam vigilantem ego video. In quo Dominus ei significauit, quod siquidem sceptrum in manu eius ponebat, ipse dormire non debebat, sed 7
vigilare, sicut exponũt Oechumenius antiquissimus Doctor, & D. Ambrosius, ac B. Augustinus. Et ad hoc alludebat prima illa vestis, videlicet tunica linea angusta vsq; ad pedes pertingens qua Deus sumum sacerdotem indui præcipiebat: & vt ex Hebræo constat, hæc vestis plurimas figuras oculorum habere debebat. In quo Deus insinuabat, que lo primero que ha detener vno para ser prelado de almas ha de ser muchos ojos, mucha vista spiritual, y mucho conocimiento de Dios y de la ley diuina, y aunque para vn proposito ha de ser vara, que se doble ha compadecerse de las miserias de los suyos, por otra parte ha de ser columna fortissima: atque ita Dominus ibidem eidem

Hierem. 1.

B. Ciril. lib. 2 contra Iulianũ apostatam

Pro

74 Prophetæ dixit ego dedi te hodie in columnam ferream, vt videlicet onera omniũ perferre posſis. Volẽs Samuel vngere Saulem in Regem Iſrael, ſecit illum ad menſam ſecum ſedere, iuſſitq; famulis ſuis, vt afferrent illi ad manducandum arietis armum (id eſt vna eſpalda de carnero) dixitq; ei. Comede quia de induſtria ſeruatum eſt tibi. Quod nam eſt hoc miſterium? In hoc ei ſignificare voluit munus, & officium in quo eum conſtituere volebat y que era neceſſario hazer vnas fuertes eſpaldas para ſufrir vna tan peſada carga como es la del gouierno. Atque ita vbi nos legimus apud S. Iſaiam filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent, ſeptuaginta interpretes tranſtulerunt, & filię tuæ 75 ſuper humeros portabuntur, Super quem locum inquit B. Hieron. diligenter eſſe animaduertendum que ay dos maneras de almas que vienen al gremio de la ſancta igleſia: vnas que con poco trabajo ſe conuierten, y ſe esfuerçan a la virtud, otras flacas que no ſe acaban de deſarraigar de las coſas deſte ſiglo, y eſtas tales han de lleuar los prelados ſobre ſus hombros para offrecerlas a Dios.

1. Regu. 6

Iſai. 60.

B. Hiero ſuper. cap. 60. Iſaiæ.

Dominus prælatos, & concionatores vocat ſal porque la ſal muerde las carnes dõde ſe echa, y las eſcueze. Vbi ſignificatũ fuit ſapientiam euangelicam habere virtutẽ mordendi corda humana, quod etiam ſignificauit ſpiritus ſanctus per aliam elegantiſſimam metaphoram, quam in prouerbijs poſuit his verbis. Acetum in nitro qui cantat carmina cordi peſsimo. Predicar al pec-
76 cador (dize el ſpiritu ſancto) es como echar vinagre en el ſalitre. O aptiſsimam ſimilitudinem, ait venerabilis Beda, cuius hęc expoſitio eſt, quod ſi acetum mittatur in nitrum fumigat in ſtar calcis viuæ cum aqua perfunditur. Pues dizen muy al propoſito eſtas palabras que los effectos que haze el vinagre en el ſalitre, haze la verdad prædicada en el coraçon del peccador que en oyendola luego humea el peccador con ira y colera ciega por murmuracion contra el predicador, y el prelado como humea la cal viua quando le echan agua: Si enim prædicamus eccleſiaſticis eiſque dicimus, quam male conueniant breuiarum, & aleæ, os quod Deum conſecrat, & mendacium ac falſa iuramenta, ſtatim murmurant, & dicunt non eſſe rationi conſentaneum, vt Sacerdotes Deo conſecrati publice reprehendantur, & ita nec publice nec ſecreto reprehenſionem admittunt. Si admo-

Simile.

nemus reipublicæ gubernatores, eosque hortamur, vt per vi- 77
scera cęlestis agni Iesu Christi velint esse rectores, & non dissi-
patores, aduersus nos se erigunt dicentes pulpitum esse ad prędi-
candum & non ad libellos infamatorios in eo decantandos. Si ad
populum prædicamus, & ipsum de suis latrocinijs, ludis, mẽdacijs
& fraudibus increpamus dizen que mas valdria predicar nuestro
euangelio, que quebrar las cabeças en vano. Si afeamos los abu-
sos de las mugeres, sus profanidades en las composiciones de sus
cuerpos, dizen y no sin menosprecio del sancto Euangelio, que
por que no tenemos, que predicar nos damos a reprehender. Vn-
de ergo ò populo Christiane tanta impatientia oritur; Quia sicut
acetum in nitro, ita qui cantat carmina cordi pessimo, Como
cruxe, y se deshaze el salitre en el vinagre: assi se deshaze el pecca- 78
dor con furor, quando se le predica la verdad. Pues porque entien
da el prelado, y el predicador q̃ la doctrina, que ha de predicar ha
de escozer, y morder con reprehension le llama el señor sal terrę.
Eccles.20. Et quemadmodum (vt ait Ecclesiasticus) thesaurus absconditus
nullius vtilitatis est: sic sapientia abscondita nullam ecclesiæ affert
vtilitatem, nisi ignorantibus cõmunicetur. Ideo Dominus in hoc
loco adiecit dicens. Vos estis lux mundi: nam lux pro officio ha-
bet illuminare, & se ipsam omnibus cõmunicare. Hoc officium
prælatorum significatur in quadam admirabili ceremonia, quæ
fit in Episcoporum consecratione. Fuit olim constitutio quędam
B.elemens.li 8.c.45. sacrorum Apostolorum (de qua S. Clemens dicipulus B. Petri. &
B.Dioni.lib. de eclesiasti-ca hierarchia c.5. B. Dionysius mentionẽ faciũt) vt quoties Episcopus consecrãdus
erat, super caput ei⁹ liber apertus sacrorũ Euãgeliorũ poneretur:
cuius rei rationem nõ aliã quæramus, nisi quã assignat B. Diouy 79
sius, videlicet, quia liber ille apertus euangeliorũ positus super
caput Episcopi consecrãdi significat quod sicut accipit à Deo il-
lam firmam hierarchicam potestatem, & illuminationẽ, cõmuni
cationemque diuinorum mysteriorum ac sacramentorum sic
eam inferioribus sine inuidia communicet. Diuina profecto, at-
Simile. que apostolica ratio sicut vigor, & vis omnium sensuum in ca-
pite residet, & ex illo magna cum liberalitate toti cor-
pori communicantur, sic quando consecratur Episcopus en cabe
ça mistica de la yglesia, poner sobre el el libro de los euange-
lios abierto, es dezirle, que el conocimiento de los diuinos my-
sterios ha de tener su assiento en el, como en cabeça pero que lo

ha

Soha de communicar a todos como a ſus miembros miſticos. Quo
niam autem vita prælatorum debet eſſe plena charitate, & amo
re, eleganti metaphora id eis diuinus magiſter ſignificauit dicens
Vos eſtis ciuitas ſupra montem poſita: nam cum ciuitas ſit
quædam congregatio, quæ per amorem conſeruatur, dum paupe
ri diues, & ignoranti ſapiens remedium adhibet, & lætus triſtem
conſolatur, omnia hæc in prælato reperienda ſunt quod ſi hic di
uini amoris ignis in eius pectore, ac voluntate ardet procul
dubio plurimum intellectus ſui luce illuminabit. Quid enim plus
illuminat, quam ſacer amor: Virgines quas Salomon in illis mi- Cant. 5.
ſticis canticis introducit ſponſam ſic interrogant. Qualis eſt di-
lectus tuus ex dilecto, id eſt verbum, qui Deus de Deo eſt, hoc
verbum humanatum quale eſt? Quid facitis ò virgines quare
ſponſam de pulchritudine ſponſi interrogatis. Nonne ſcitis af-
81 fectionem ad ſe trahere rationem. Ad hoc reſpondere poſſunt.
Verũ quidẽ eſt quod prophanus amor opertos, & velatos habet
oculos circa id ꝙ plurimũ amat: at amor ſãctus lõge diſsimilis eſt
habet enim lucidos, & clariſsimos oculos qui autem hoc amore
plus amat, plus de amato cognoſcit. Quanto magis anima fuerit
amica Dei, tanto melius de eius pulchritudine loquetur. In cęleſti
hierarchia (inquit B. Dionyſius) ſunt coniuncti Seraphines, q̃ B. Dioni.
quiere dezir encendidos en amor, y los cherubines q̃ ſignificã ple
nitud de ſciẽtia: porq̃ entendiessemos, quã hermanados hã de an
dar, conocer y amar a Dios de donde penſais hermanos q̃ nace
cõfeſſar en el ſimbolo de la fe, q̃ el ſpiritu ſãcto hablo por los pro
phetas, diziendo, credo in ſpiritũ ſanctũ, qui locutus eſt per Pro-
phetas. Pro reſponſione obſerua ꝙ licet verũ ſit opera ſanctiſsi-
mæ Trinitatis ad extra eſſe indiuiſa, tamen quædam ex illis tri
82 buimus patri alia filio alia ſpiritui ſancto. Videbatur autẽ hoc ꝙ
eſt loqui & docere potius filio (qui verbũ eſt & ſapiẽtia patris)
quã ſpiritui ſãcto pertinere: nã loqui eſt propriũ verbi, Sicut &
docere ſapiẽtiæ & tamẽ verba & documẽta Prophetarũ tribuũ
tur ſpiritui ſancto quoniã amor eſt hic diuinꝰ amor ad intelligẽ-
das res ſacras perſpicaciſsimꝰ eſt & adipſas explanãdas eloquẽtiſsi
mꝰ atq; ita dicitur. Qui voluerit cognoſcere Deũ diligat. Vnde B.
Ioannes non vult vocare cognitionem illam, quæ charitatẽ non 1. Ioan. 4.
habet, & ita ait, Qui non diligit, non nouit Deum. Itaque omnes
ſapiẽtes ac literatos, qui pleni ſũt ſciẽtia ſpeculatiua, & inflãmati

ambitione & vel ipſa niue in diuino amore frigidiores beatus 83
Ioannes los deſmiente, diziendo, que no tienen conoſcimiento
de Dios. Ex his, quæ dicta ſunt, ò fratres mei aperte intelligetis,
quam reuerentiam maioribus veſtris Epiſcopis, ac prælatis exhi
bere debetis, ſiquidem ipſi in veſtro commodo, & vtilitate ſe oc-
cupant. Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei: ait Dominus
Zach. 2. per Zachariam Prophetam loquens (vt exponit Summus Pon-
tifex Alexander in ſua decretali) de Epiſcopis, conſiderans ſpi-
2. ad Cor. 12. ritualem anatomiam corporis myſtici eccleſiæ: ſicut beatus Pau
lus depinxit dicens. Sicut in vno corpore multa membra habe-
mus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita om-
B. Theodo. nes vnum corpus ſumus in Chriſto. B. Theodoretus, inquit, ocu
lib. de non iu los ſacroſanctæ eccleſiæ eſſe Epiſcopos, & prælatos eius: quo-
dicandis pro rum munus eſt ſubditos corrigere, ac docere: & cum caput eccle- 84
ximis. ſiæ Ieſus Chriſtus dicat, quod is, qui tangit prælatos, tangit pu-
pillã oculorum eius; aſſi murmurar de los prelados, es vituperar
los ojos de Dios. Et obſeruandum eſt ſeptuaginta interpretes in
hoc loco ſic transferre. Qui vos tangit, tangit pupillam oculi ſui.
Et, ſicut exponit B. Cirilus, ſignificat: Qui vos perſequitur, ſe-
ipſum perſequitur, qui de vobis murmurando detrahit, ſibi ipſi
nocet. Qui vos tangit, ſibi ipſi oculos eruit. Quapropter populo
Chriſtiane prælatos veſtros diligentiſsime honorate, ſiquidem
eis tantum debetis. Eſtos ſon vueſtros maſtines, que velan por
defenderos de los lobos. Hi ſunt paſtores veſtri, qui vos pabulo
vitę paſcunt, & per viam ſalutis ducunt. Hi ſunt veſtri ſoles, qui
ſua claritate, & radijs doctrinæ euangelicæ, tenebras ignorantię,
& erroris à vobis expellunt, y cauſan vn claro dia de gracia. Hi
ſunt veſtri Cherubines, qui velut prunæ inflammatę zelo amo- 85
risveſtri aſsiſtunt ad latera arcę teſtamẽti Ieſu Chriſti reparatoris
noſtri, miſericordiam ab ipſo pro vobis poſtulantes. Eſtos ſon
vueſtros Moyſenes, que anegado el impio Pharaon con triumphante braço, os ſacan del captiuerio de Egypto. Eſtos ſon vue-
ſtros Aarones, que aſiendo los incenſarios llenos de oloroſos in-
cienſos ſe ponen entre los viuos y los muertos aplacando el ayra-
do pecho de Dios, a quien vueſtros pecados por momentos en-
cienden en ira. Eſtos ſon vueſtras eſpias, que por continua con-
templacion exploran la fertilidad de la tierra de promiſsion de
la bienauenturança celeſtial, y os mueſtran en los pulpitos aquel

diuino

86 diuino razimo de vuas, que en el lagar de la cruz derramo tanto
moſto de amor. Eſtos finalmente ſon vueſtros Ioſueſes, que deſ-
puchos trabajos de penitencia, paſſado el Iordan de eſta vida en-
traran con voſotros en la tierra de promiſsion de gloria. Si au-
tem aliquando opus fuerit vt per modum correctionis prælatus
aliquis admoneatur, hoc maxima cum reuerentia, & vrbanitate
faciendum eſt. Cum ſummus ſacerdos Aaron tan graue commi-
ſiſſet peccatum, quale fuit illud adorationis vituli, quando por
no poner la vida antes que conſentir con el pueblo en aquella
grande idolatria, que cometieron en el deſierto en auſencia de
Moyſen, fue hecho participante de aquel peccado, con todo eſo
le reprehendio Moyſen con manſedumbre diziendole. Quid ti- Exod. 32.
bi fecit hic populus vt indiceres ſuper eum peccatū maximum?
87 Vbi aperte nos docet, quod taliter admonendi, & reprehenden-
di ſunt prælati, vt tamen debitam eis reuerentiam ſemper obſer-
uemus. Sic docet etiam beatus Paulus, cum ait. Seniorem ne in-
crepaueris, ſed obſecra, vt patrem. Et alibi. Oportet ſeruum Dei 1. ad Tim. 5.
eſſe manſuetum cum manſuetudine arguentē. Et eſt valde pon- 2. ad Tim. 2.
derandum quod non reprehendit, ſanctus Moyſes ſacerdotem
Aaron coram populo, ne videlicet populus ipſe debitam prælа-
to ſuo reuerentiam amitteret. Eſt etiam obſeruandum, quod prę
lati minores non eliguntur, vt autoritatem à maioribus auferant,
ſed vt ipſos adiuuent: atque ita quando Dominus ſeptuaginta
illos ſenes ſancto Moyſi ſocios dedit, vt ipſū adiuuarent ad onera
populi ſupportanda, voluit, vt ipſe Moyſes eos ſignaret, & per
manum eius eligerentur, & Dominus eis ex eius ſpiritu dedit, Num. 10.
88 dando a entender, que el ſpiritu de los mayores y menores ha de
ſer todo vno, y que el mayor es como fuente y origē de los otros
inferiores.

Quemadmodum qui fidibus lyram pulſare neſciunt, aut ty Simile.
rones in ea exercitatione ſunt, dum prætentant pollice chordas,
eas incite, nimiumque contendendo, aut remittendo, non modo
inſuauem quendam omnium auribus influūt ſonum, ſed etiam
chordas multas ſæpe confringunt: ita qui regendi artem non no-
runt, aut parum in ea exercitati ſunt, dum rigidè nimium vel re-
miſſe ſe gerunt erga ſubditos, non ſolū ſpectatores omnes offen-
dunt ſua gubernatione, ſed etiam ſtatus omnes reipublicæ, ſeu
communitatis deuaſtare plerunque ſolent, atque deſtruere.

Pro prælatis concio & maxime pro beato Auguſtino.

89

VOs eſtis ſal terræ: inquit Dominus cum prælatis loquens. Parui refert (teſte Platone) ſi res publica optimas habeat leges, & earū legū vigiles executores nō habeat. Quæ ſentētia ſuapte natura tā vera, eſt, vt minime probatione indigeat, Fruſtra plane Rex, vel princeps leges ordinat, niſi miniſtros cōſtituat, qui trāſgreſſores puniant, obſeruatores autē illarum, honore, & præmio afficiant, Et quia Imperator inſuperabilis imperij Chriſtus Ieſus, in monte leges optimas condiderat, tam de diligendis 90
inimicis, quam de beatitudinibus, quas Matthæus paulo antea dictauerat, par eratvt de miniſtris, per quos hæ leges obſeruandæ erant, fuſius tractaret. Vnde ait. Vos eſtis ſal terræ. Hac pulcherrima metaphora Dominus optime indicat quales eſſevelit, tum prælatos, tum prædicatores, tum denique omnes reges fideles, atque ſuæ eccleſiæ miniſtros. Experimēto enim quotidie agnoſcimus, ſal bifariam habere virtutem. Nam carnes à putredine eximit, & cibarijs magnam præſtat ſuauitatem. Quos quidem effectus Dei miniſtri in ſancta eccleſia efficere debent. Quod ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? Ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras & conculcetur ab hominibus. Vbi beatus Hieronymus ait. Apoſtoli ſal appellantur, quia per illos vniuerſum ho- 91
minum genus conditur. Atqui ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur id eſt, ſi doctor errauerit, quo alio doctore emendabitur? Quid inutilius inſatuato ſale? Equidem ſi vinum vapeſcit, acetū generat, & vſui noſtro inſeruit. Sal vero inſulſum ad nihilum prodeſt. Ideo contemptui habeatur oportet prauus miniſter, quo nihil perniciouſius, foris mittēdus eſt, & ab hominibus cōculcandus, quod in phariſeis, & ſacerdotibus legis antiquæ geſtum legimus. Sane foras miſsi ſunt, iuxta illud, Amē dico vobis auferetur à vobis regnū, & dibitur gēti faciēti fructus eius. Non ſolum autē miniſtros ſuos ſalē Dñs appellat, ſed etiā lucē dicens. Vos eſtis lux mūdi. Ac ſi dicat. Talis ſit vita, doctrinaq; veſtra vt omnib⁹ intuentibus ſit dux, atq; norma recte viuendi. Vnus

Math 5.

vtiq;

92 ytique eſt ſol mũdi, qui tã efficaci, & copioſo lumine abũdat, vt omnibus terram incolẽtibus è longinquo luceſcat. Iuxta illud ſol illuminans per omnia. Imo intra terræ viſcera virtute ſua, aurum, & argentum, omniaque metalla, lapides pretioſos gene rat. Ad eandem imaginem ſermo Dei, qui cælitus datus nobis eſt, vniuerſa terrarum climata luſtrat idola cuncta ſubuertens, & errores mirabiliter depellens, in viſceribus hominum præcellen ti ſua virtute margaritas vernantes, fidem, ſpem & charitatẽ gig nens cæterasque virtutes in mente fidelium proferens: viuus enim eſt ſermo Dei, & efficax (ait beatus Paulus) & penetra- ad Heb. 4
bilior omni gladio ancipiti. Equidem philoſophorum argumen ta, & illorum ſubtilia dogmata ſuapte natura mortua ſunt, & propterea nec illis, nec ſequacibus illorum vitam ſpiritualem, nec minus æternã præbere quiuerũt. At ſermo Dei viuus eſt, & interne vitã habet, energiã, & efficaciam mirabilẽ obtinet, adeo vt ex mancipijs, & filijs diaboli, filios Dei efficiat, & hæredes reg
93 ni cælorum. Non ſolum autem prælati & prędicatores lux vocã tur quia hanc lucem hominibus præbent, ſed etiam, quia ipſi bo nis exemplis & vitæ integritate lucem eſſe debent. Cogitemus igitur nos in totius orbis theatro lucem eſſe, & miniſterium no- ſtrum agere debere, quo ſolicitudo nos acuat, excitetque ad cir cunſpectionem, & ſolertiam. Obſeruanda hic eſt præclara, & inclita euangelij virtus. Lex vetus fere regnum vnum, & popu- lum vnum illuminabat, ita vt pſalmographus audacter diceret. Notus in Iudęa Deus, & in Iſrael magnum nomen eius. Sed Pſ. 75.
94 lege noua aduentante, totius mundi climata illuminantur, Sci- thæ, & Barbari, Græci, Indi, atque Romani ſponte colla iu- go ſuaui Chriſti ſubmittunt. Vos eſtis lux mundi, nedum reg- ni Iſrael lux eſtis, parum hoc eſſet, ſed omnium nationum, quæ cæli ambitu continentur. Ecce homines, quos nuperrime ter- ram vocauit, nunc mundum appellat, eo quod, quę mundi ſunt, & breui admodum pereunt, illi magnopere diligebant. Huc pertinet illud: Mundus eum non cognouit. Si cælum dili- gis, cęlum es, vbi thronus Dei loquatur, ſi terram diligis terra es, inquit beatus Auguſtinus. Ergo ſi mundũ, & quæ ſunt mũdi amaueris, mũdus es. Sed obſecro, quæ ſubeſt cauſa vt Apoſtoli lux à Chriſto dño nũcupentur, cũ de glorioſo Baptiſta dictũ ſit, Ioann. 1.

Non

Non erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine, 95
ideſt, Chriſto qui ſolus lux vera eſt, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum? Plane ſicut in cælo trifarie lumina ſplendere videmus, nam aliud eſt quod illuminat, & non ab alio illuminatur, vt ſol. Ille planetarum princeps à philoſophis nominatur & merito, quonia ab alio planeta nnō ſortitur ſuum lumen. Quin & omnia aſtra à ſole illuminãtur. Aliud lumen in cælo eſt, quod illuminat, & nihilominus illuminatur. Huiuſcemodi ſunt planetæ ſex in quorum medio, totius mundi effector Deus ſolē collocauit. Eſt aliud deniq; lumẽ, quod illuminatur & tamẽ nō illuminat: hę ſunt ſtellæ paruulæ in cęlo, quas obtutus noſter percipere nō valet. Ad eandẽ imaginẽ in eccleſia ſancta, quæ ſæpenumero, regnum cælorũ vocatur, eſt lux vera. Chriſtus Ieſus, lux ęterna, ſuaptenatura angelos, & homines illuminãs, à nullo niſi à patre cæleſti accipiẽs lumen, & hoc ortho- 96
Ioã. 8. doxa fides aſtruit: Deum verum de Deo vero, lumen de lumine Quas obres, ipſe inquit, Ego ſum lux mundi. Apoſtoli vero,
Ioan. 5. & ſancti prælari, & prædicatores, lux ſunt ab hac luce vera radios ſuos accipientes. Illuminant, & illuminãtur. Ideo de pręcurſore Dñs dixit: Ille erat lucerna ardens, & lucens. Lucerna vero,
Danie. 13. vt experimento agnouimus, à ſe non habet lucẽ ſed aliunde, ſic ſtellæ vocantur in libro Danielis, qui ad iuſtitiam erudiũt plurimos. Quod vero ſtellæ paruæ in cælo ſint, quas minime videmus, Aſtrologi non dubitãt, quę illuminãtur, & non illuminãt. Eodem modo in eccleſia ſunt humiles, qui ſibi nihil fidunt, ſed toti pendent â Deo, quique diuitias: & honores mundi, vltro aſ-
Pſ. 3. Pſ. 83. pernantur, cum Dauide dicentes: Domine tu es gloria mea, tu exaltans caput meum. Et rurſus. Elegi abiectus eſſe in domo 97
Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Tales profecto in conſpectu hominum non fulgent, irradiantes in conſpecto angelorum: parum eſt hoc, quouis iubare illuſtriores ſunt in oculis Dei.

Si in feſto beati Auguſtini prædicaueris poteris dicere, & ſic exclamare. O ſapientem virum, ò lucem mirabilem Auguſtinũ, nonne ipſe totum terrarum orbem ſcientiæ ſuæ cæleſtis fulgore illuminauit? Equidem triplici radio ipſe in eccleſia fulſit. Nã luxit, vt ſtella, & ſicut luna plena, & quod mirabilius eſt, refulſit, veluti ſol. Eccleſiaſticum nunc audiamus, & ipſe natiuis co-

lori-

floribus scientiam stupendam doctoris huius sanctissimi Augustini deliniet. Quasi stella matutina in medio nebulæ, quasi luna plena in diebus suis lucet. Quasi sol refulgens, sic iste refulsit in templo Dei. Enimuero instar stellæ matutinæ effulsit egregius Doctor, quando primo conuersus ad Christum, vox illa cælitus allata tonauit. Augustine, tolle, lege, tolle lege. Tunc anteactam vitam deflens lachrimis scelera sua diluens, exclamabat dicens. Vsq; quo Domine, vsque quo obliuiscéris mei in finem? Pulchritudo antiqua, & noua quam sero te cognoui. De his in libro confessionum latius. Emicuit, vt luna plena vbi presbyter factus est, & sacrum Euangelium, Valerio episcopo cogente, palam prædicauit. Obseruate fratres, nos sicut luna dimidia fulgemus duntaxat credentes, non autem Deum toto corde, & proximum, vt nos metipsos diligentes. At beatus Augustinus corde, & opere, verbo, & vita, affatim in templo Dei, vt luna plena illuminauit fideles. Denique veluti sol refulgens, iam episcopatus apicem attingens, hac, & illac, tum sermone, tum etiam scriptura, quot quot ortipdoxi erant, illuminati sunt. Vel sic, quia in quouis statu, alij incipientes, alij proficientes, alij tandem perfecti inueniuntur, vtrosque Beatus Augustinus edocuit, vtrilque sese accómodans, quo plus eis proficeret. O virum ineffabilem, ò sapientissimum doctorem, omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret Christo Iesu. Quanta vero sapientia, & eloquentia doctor hic præstãtissimus polluerit, opera eius manifeste declarant, & testis est diuus Hieronymus, qui in quadam epistola sic ait. Duobus libellis, quos meo nomini dedicasti, eruditissimis, & omni eloquentiæ splendore fulgentibus, ad tempus respondere non potui. Et paulo post inquit: Certe quicquid dici potuit, & sublimi ingenio de scripturarum fontibus hauriri, à te positum & disertum est. Sed quæso reuerentiam tuam, parumper patiaris me tuum laudare ingenium. Mihi autem decretum est te amare, te suscipere, colere, mirari, tua que dicta quasi mea defendere. Ecce quanti Sanctus Hieronymus fecerit viuacitatem ingenij, & stupendam sapientiam D. Augustini. Quis obsecro, leges eius cõfessiones nõ stupeat audies eũ gratias immortales optimo Deo agentẽ, quia quicquid legebat, per se ipsum absq; magistro didicerat. Enim vero Varo, quem diuinum appellare solemus, eo quod pleraque subtiliter de

z. ad Cor. 3.

Lib. Epist. 8. Augu. Epist. 30.

de potētia, & sapiētia summi Dei scripsit, Socratem eruditū vi 101
rum magistrum habuit. Aristoteles philosophorum princeps an
nis viginti scholam Platonis frequentauit. Itaque nemo sine do
cente euasit sapiens, & in liberalibus artibus apprime eruditus
nisi solus Augustinus. O portentum portentosum, o ingenium
monstruosum, o sol lucidissime quibus te laudibus efferam igno
Psal.103. ro. Te illucēte illud Dauidicum impletum est. In ipsa, scilicet, no
cte, pertransierunt omnes bestiæ siluæ, ortus est sol & in cubi
libus suis collocabuntur, quandoquidem bestiæ syluæ, hoc est,
hæretici) quæ nocte infidelitatis pertransibant, & animas fide
lium seducebant, in varios errores eas abducentes, iam iam Au-
gustino irradiante pudefiunt, & vel al lucem fide conuolant, 102
vel ad cubicula sua effugiunt, vbi obsecro, leo cruentus Arrius?
Vbi vrsus insidians Manichæus, vbi fortunatus Manichæorum
presbyter, qui sathana suggerente plurimos seducebat? Plane ab
Augustino deuicti ceciderunt, & falsa dogmata eorum instar fu
mi beato Augustino redarguente euanuerunt.

Gubernandi dignitas magistratus appellatur à magistro, vt
ait Varro, quoniam qui alijs pręest eorum vitę debet esse ma-
Ephes.4. gister. Vnde .D. Paulus in Epistola ad Ephesios, inquit: Deus
dedit quosdam Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero
euangelistas, alios autem pastores & doctores. Pastores & docto
res simul copulat & connectit: non ait: alios pastores, alios do-
ctores, sed alios pastores & doctores, significans debere illos prę
ditos esse doctrina, qui rem publicam gubernandam suscepe- 103
tunt. Et Vegetius de arte militari inquit: Nullus est quem opor
teat, vel plura, vel meliora scire quam principem, cuius doctri-
na debet omnibus prodesse subiectis.

Pro prælatorum residentia.

VT impiæ mulieres, quæ vt pariunt, infantulos expo-
nunt, & vt aiunt vulgo fortunæ committunt, vt alieno
lacte & labore nutriantur, aut, pereant, debent graui supplicio
puniri: sic præsules, qui vt liberius se dedant voluptatibus eccle-
sias suas alijs committūt curandis, vt aliena alantur doctrina, aut
pe-

104 penitus destituãtur, grauissimm crimen incurrunt, cuius debitas pœnas Domino persoluent.

Omnia quæ habentur retro titulo potentes Domini & tyranni deseruiunt huic materiæ.

Promissa Dei quomodo adimplentur.

SCi tu dignissimum est quare cum diuina scriptura dicat, quod non est Deus sicut homo vt mutetur, aut sicut filius hominis Num. 23.
vt mentiatur, quare inquam, Christus Redemptor noster, post
105 quam discipulis suis (inter quos erat impius Iudas) dixit, in regeneratione, cum sederit filius hominis sedebitis & vos super sedes Math. 19.
duodecim iudicantes duodecim tribus Israel, hoc verbum impio Iudę non adimpleuit? Ad hoc respondetur quod Deus non mutatur, sed creatura. Vnde non solum quando Deus mortis sentẽtiam aduersus aliquem peccatorem ob scelera eius pronũtiat, sed etiam quando propter seruitia sibi exhibita præmium promittit licet, absolute loquatur, intelligẽdum est sub hac conditione videlicet si peccator se non correxerit, & in meliorem frugem non receperit, & si bonus in iustitia sua perseuerauerit. Hæc diuina veritas mundo reuelata est per os Hieremiæ Prophetæ dicentis, Repente loquar aduersus gentes, & aduersus regnum, vt eradicentur: destruam & dispergam illud; si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pæ
106 nitentiam super malo, quod cogitaui, vt facerem ei, & subito loquar de gente & regno, vt ædificem, & plantem illud: si fecerit malum in oculis meis, vt non audiat vocem meam, pœnitentiã agam super bono, quod locutus sum, vt facerem ei. Dicitur Deus facere pœnitentiã, non quod dolorẽ habeat, vel pœniteat de eo quod fecit, sed quia suspẽdit suppliciũ, quod aduersus impios promiserat, aut præmiũ, qđ bonis pollicitus fuerat, & hoc qa mali in bonos, vel boni in malos sunt mutati. Hoc aperte apparet in illa promissione facta Iudę, & in alijs plurimis, de quibus sacra scriptura agit: & incõminatione, q̃ Deus per prophetã Ionã Niniuitis fecit, & in eo, quod Isaias ex nomine Dei regi Ezechiæ Ione. 3. Isai. 58.

dixit

dixit: Dispone domui tuæ, morieris enim, & non viues. Do- 107
minus etiam Israelitis, qui ab AEgypto exierunt, promi-
sit terram promissionis, & in nullo eorum præter duos tantum
modo, videlicet Iosue, & Caleb non habuit effectum promissio,
quoniam parua fides, & fiducia, quam habuerunt in verbo Dei
Ad Heb. 4. id demeruit, sicut B. Apostolus testatur dicens. Non profuit il-
lis sermo auditus, non admixtus fide, hoc est, Non profuit Israe-
litis promissio Dei audita per os Moysi, propter incredulitatem,
& paruam fiduciam eorum.

Promissa Dei quomodo intelliguntur.

Num. 13. IN libro numerorũ sic legitur. Locutus est Dominus ad Moy-
sem dicens. Mitte viros, qui considerẽt terram Canaan. Cum
autem sanctus Moyses mandatum Dei exequeretur, dixit explo-
ratoribus, quos mittebat. Considerate terram, qualis sit, & popu-
lum, qui habitator est eius, vtrum fortis sit, an infirmus: pauci nu-
mero, an plures. Orem admiratione dignam, quorsum hæc im-
perauit omnipotens Deus? Ipse promiserat populo Israelitico ter-
ram Chanaã. Si ergo hæc promissio deesse nõ poterat, quorsum
mittebat exploratores, qui scirent gentis numerum, & qualitatẽ,
& an fortis, vel infirma esset, siquidem licet fortissima esset deso-
landa erat, & populo Hebræorum tradenda? Id namque, quod
diuina voluntate decretum est, impossibile est, non euenire. Hęc
Theologi in 1. d. 39. quæstio vẽtilatur à magistro sententiarũ, & à Doctoribus Theo-
B. Th. 1. p. q. logis in primo, & à sancto Thoma in prima parte. At eius diffi-
q. 19. ar. 3. & 7. cultas, & resolutio in tribus consistit. Primũ est, quod voluntas
diuina ab æterno constituit omnia futura contingẽtia: scit enim 2
Deus quid quid futurũ est, & si illud constitutũ, & decretum nõ
haberet eius sanctissima voluntas, nõ vtique eius intellectus id sci-
ret atque ita scientia diuina contingentium dependet à determi-
natione diuinæ voluntatis. Verbi gratia. Scit Deus quod Anti-
christus erit, quoniam ita eius diuina voluntas decreuit: quod si
non decreuisset, non vtiq; esset, & si non esset, nõ esset verum:
Antichristus erit, & ita non sciretur? quia non entis nõ est scie-
tia. Secundo sciendum est futura contingentia esse necessaria
necessitate antecedentis, & non necessitate consequentis:
quod perinde est, ac si dicamus. Hæc consequentia est necessaria

Deus

3 Deus determinauit, vel scit Antichristum futurum, ergo erit? Et enim voluntas, & scientia eius sunt infallibiles: consequens autem scilicet, Antichristus erit, non est necessarium. Tertio obseruare oportet quod futura contingentia, aut naturaliter euentura sunt causis secundis concurrentibus (vt quando aliquis sanitatem consequitur ab aliqua ægritudine, applicando medicamẽta necessaria ad salutem) aut Deus constitutum habet, quod id, quod futurum est miraculose eueniat, sicut quando sanauit Ezechiam, & ei quindecim annos vitæ adiecit. Hoc suppositio ad quæstionẽ respõdeo, quod cum Deus decreuit dare Israelitis terram Canaam, & quando eis, ac parentibus ipsorum id reuelauit, non constituit eam illis miraculosè tradere, sed per media naturalia, videlicet ipsis Israelitis eam expugnãtibus, atq; ita eis præcepit, vt hoc belli
4 stratagemate vtentes ad eam videndam exploratores mitterent. Vnde infertur, quod quãuis Deus non reuelasset, se nobis gloriã esse daturũ, debebamus tamen omnia media quærere, & ex parte nostra omnes diligẽtias possibiles ad eã cõparandam adhibere.

PROTECTIO DEI.

LOQVENS Sanctus Isaias Propheta de tempore legis gratiæ inquit. In die illa cantabitur canticum istud in terra Iuda. Vrbs fortitudinis nostræ Saluator: ponetur in ea murus & antemurale. Hæc ciuitas refugij, & fortitudinis nostræ est Ecclesia militãs: & Iesus Christus Saluator noster est huius vrbis murus, & antemurale. Nam omnis defensio, & protectio, ac refugiũ huius sanctæ ecclesiæ est in Iesu Christo vero Deo, & vero homine. Cum autẽ dicit S. Propheta, Saluator, insinuat, que aquello con que Iesu Christo nos fue Saluador, que es su cruz, y su muerte, sus trabajos, sus lagrymas, y sus ayunos siruen de muro de toda la santa yglesia, y de cada vno de los fieles en particular. O hombre Christiano y si quando viene el demonio con la tentacion, y te tira tiros gruesos para derribarte, te acogiesses à estos muros, y barbacanas, q̃ amparado quedarias, con o saldrias con victoria de los encuentros de Satanas. Alia litera in hoc loco sic habet, Salus Esai. 26. 1

tua ponet muros, & propugnacula. O dulcia verba, & digna quæ 2
viſceribus amoris recipiãtur! Tua ſalus, tua vita, tuum bonũ, tuus
Redemptor ponet non vnum murum, ſed plurimos, & propug-
nacula, qui ſon los beſtiones, que ſe ponen a los muros para que
eſten mas fuertes. Todo eſto ſignifica la poderoſa protecion de
Dios. O fœlices illos, qui ab ea cõmodum elicere ſciũt. Protectio
zacha. 9. Dei etiam probatur ex illis Zachariæ verbis, ſcilicet. Onus verbi
Dñi in terra Adrach, & Damaſci requiei eius, quia Dominus eſt
oculus hominis, & omnium tribuũ Iſrael. Quaſi dicat. Taceant
omnes habitatores Syriæ, & Damaſci, qui confæderati ſunt ad-
uerſus amicum Dei, & aduerſus populũ eius, & dicunt. Yo os pro
meto, que los hemos de coger de ſobreſalto, ſin que les quede lu-
gar de preuenir el daño. O inſenſati, inſenſati, nonne vide-
tis Deum factum eſſe oculos populi ſui, & hominis in ipſo cõfi- 3
dentis, y que no ha aſſomado el peligro por aculla quando Dios
lo ha atalayado y dado auiſo del? y todo eſto, quia protector eſt
particularis omnium qui in eo confidunt, y aunque ellos ſe deſ-
cuiden de ſi, Dios vela ſobre ellos.

Protectio Dei.

EGo ero ei murus ignis in circuitu. Et in gloria ero in medio
zacha. 2. eius: inquit Dominus per Zachariam Prophetam. Hoc eſt
ero ſanctæ Eccleſiæ pro muro adeò firmo, vt non ſit foſſa aquæ
plena, vt cæteri muri eſſe ſolent, ſed igne circundata: vt hoſtes, &
alienos homines longe repellat, nullilq; machinis dirui, neq; ex-
pugnari poſsit. Hac huius loci expoſitione omnes interpretes cõ
tenti ſunt: quæ quamuis facilis, & plana ſit, loci tamen difficultatẽ 4
non exhaurit. Nam adhuc mens ſcire deſiderat, quid illa tam in
ſolita ratione dicendi ſignificetur: præſertim, quod ignis ciuitatẽ
cingens, non ſolum hoſtibus, ſed etiam ciuibus detrimentũ aſſer-
ret. Quare operæpretiũ eſt intelligere, quæ huius ignis ratio ſu-
tura ſit. Ac primũ, qui non ſit ſacrarum literarũ inſolens, cogno-
cet hanc dicendi rationem alijs locis eſſe vſurpatam ex quibus is,
quem tractamus, planus fiet. Nam Chriſtus ipſe Ieſus, à quo hæc
vrbs de qua Propheta loquitur, id eſt, eccleſia per orbem ſtabi-
lienda erat, dicit. Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi
Luc. 12. vt accendatur? Is igitur ignis ille eſt, quo ſapiendum eſſe vrbẽ ſan
ctus Propheta dicit. Qui nihil eſt aliud, quam vehemens quidã

amor

5 amor rerũ ſpiritualium, quo mens hominis à terrenis rapitur ad cæleſtia: ex quo ingens rerum humanarum contemptio oritur, ſpiritu ad ſe nos totos reuocante: ex quo fit, vt copias, facultates, voluptates, amicos, parentes, cognatos, corporis cruciatus pro nihilo ducamus, dum Chriſtum ſupernum Dominum, & ſpirituales diuitias adipiſcamur, & vt res acerbas tam forti, & cõſtanti animo perferamus, vt nulli neque homini, neque perturbationi animi, neque fortunæ ſuccumbamus. Hoc igni ſancta Eccleſia noua Hieruſalem circũdatur, & ita roboratur, vt nulli neq; reges, neq; immanes tyranni, neque denique portæ, & inferorum acies eam ſuperauerint, neque vnquam ſuperare poterunt. Ex hoc intelligitur illud, quod Ioannes Baptiſta dixit. Ego quidẽ baptizo Matth. 3.
vos in aqua, ipſe vos baptizabit Spiritu ſancto, & igni, ideſt, ardẽ-
6 tiſsimum amorẽ ſpiritualium, & magnũ rerum humanarum cõtemptum excitabit. Hoc igni bene tactus eſſe videbatur B. Paulus, cum dicebat. Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio? An anguſtia, &c. Ab ijs ducibus Eccleſia defenſa, hoc igni, & Ad Rom. 8.
animi ardore inflammati milites tutiſsimo muniuntur præſidio: & ideo ait Dominus: Ego ero murus ignis. Nam ipſemet ſpiritus ſanctus eſt ignis ille, qui inflammat fideles, ipſe in figura ignis ſuper Apoſtolos in die Pentecoſtes eſt è cælo delapſus: ipſo (vt Ioannes ait) baptizantur fideles. Ergo qui res ſuas in tuto cupit collocari, hoc igne accendatur, ſe totum à corpore, & à rebus externis ad mentem, & ſpiritum auocet: nihil magnopere amandũ, & expectandum exiſtimet, niſi quod mentem, & ſpiritum perpetuo duraturum attingat: quo nullo maiori præſidio ſe, ſuaque
7 omnia firmare vnquã valebit: quod ipſe Dominus monet dicens, Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, vbi ærugo, & tinea demolitur, & vbi fures fodiunt, & furantur: theſaurizate autẽ vobis in cælo, vbi neq; ærugo, neq; tinea demolitur, &c. Cum igitur Matth. 6.
ex hac diuini Saluatoris ſentẽtia nihil in hoc orbis terrarũ domicilio tutum, nihil in fidijs vacuum ſit, quo ſe tutum hic quiſquam arbitratur præſidio, niſi domicilium, & habitationem mutet, in cæloque ſe, ſuaq; omnia colloceț? Hac ergo de cauſa Eccleſia tam firmũ habet præſidiũ, quod tota igni illo diuino cingitur, atq; ſepitur, tota cæleſtis eſt, & cæleſtibus donis plena, quoniam, vt hic Dominus promittit, ipſe eſt in gloria in medio eius. Verbũ Hebræũ eſt Cabod, quod Hebræi dicũt ſignificare gloriam, honorẽ,

Psal. 29. & animam, eo quod anima sit corporis gloria. Et ita intelligitur illud Psalmi. Vt cantet tibi gloria mea, id est, anima mea laudet te. Sed ne tam ambiguè exponatur, melius est, vt significare dicamus, totius rei pondus, atque momentum, id quod affert decus totum, & ornamentum: qua significatione, & translatione latini vsurpant hoc nomen, pondus: & ita dicunt, res magni ponderis, & epistola habens pondus, id est, de rebus magnis, & grauibus scripta. Et ita recte illum Dauidis versum exponemus, id est, quidquid in me ponderis est, atque momenti, laudabit te. Et si exponamus hoc modo, sicut re vera exponi potest ex Hebræo, aptissime sine tanta ambiguitate quadrabit. Igitur & in gloria ero in medio eius perinde est ac si diceret Dominus, non solum tanquam murus igneus eam vndique circundabo, sed etiam ero quidquid intus ponderis, & momenti habebit, id est, me tantum quæret, in me omnis eius gloria, honor, copiæ facultates, quidquid expetendum fuerit, continebitur. Quod ita fieri videmus. Nullas enim opes, nullas facultates sancta ecclesia principaliter requirit, nisi cælestes. Superioribus temporibus promittebantur obseruantibus præcepta Dei bona terræ vt patet in Leuitico, vbi dicitur. Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur, &c. Itaque huius sæculi etiam diuitias tunc ecclesia quærebat, quandoquidem ei tanquam præmium erant propositæ: At nostræ Ecclesiæ institutores, & administratores Apostoli diuitias omnes huius seculi contempserunt. Quare quidquid per se, vique sua nunc sancta Ecclesia postulat, quidquid quærit, & æstimat, Deus est. Ideo recte adimpletur: Ego ero gloria in medio eius: Id est ero totum pondus eius, & quasi anima eius, vt tota nominis vim amplectamur. Estque pulchra similitudo adhoc intelligendum

Leui. 26.

9

10

simile. Vt enim anima tota corporis dignitas continetur: ita in Deo Vniuersam dignitatem & amplitudinem suam positam habet.

Esai. 60. Quod Propheta Esaias etiam luculenter vaticinatus est, cum Hierusalem loquens: Non erit, inquit, tibi amplius sol ad lucendum per diem, neque splendor lunæ illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam. Quibus verbis aperte diuinus vir declarat hanc vrbem non

mate-

11 materialem, sed spiritualem esse, cui nihil Sole, & Luna, materiali opus sit, sed ita totam ex Deo pendere, vt ipse sit ei pro sole, & pro luna. Ac denique omnis erit gloria eius id est, totum bonum eius, & quidquid ponderis, & momenti habebit. Certe huius vrbis legitimus ciuis erat Dauid, cum dixit. Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltans ca- Psal. 3.
put meum,

PROVIDENTIA DEI.

1 CONSIDERANDA est diuina prouidentia & oculi Dei circa creaturas suas no como repartidos en ellas, de manera que a cada vna le aya de caber su pedaço de la vista de Dios, y de su cuydado: sino como si fuesse su prouidencia diuina vna ymagen de aquellas perfectissimas, que llaman Iconias, quæ tanta perfectione, tamque singulari artificio depictæ sunt, vt in quãlibet partem indifferenter aspicientes sic visum dirigunt & oculos figunt in vnoquoque eorum, qui circunstant, ac si illum dum taxat particulariter, & non alium intuerentur: atque ita experientia videmus, quod cum plurimæ, & variæ personæ coram aliqua harum imaginum adsunt, ita quamlibet rectè, & intente cõtemplatur, & aspicit, vt quælibet persona earum existimet, se
2 solam esse, quam imago, seu effigies illa contemplatur: imo etiam euenire solet, quod cum aliquis circunstantium in alium locum mutatur, existimet, quod oculi imaginis ipsum sequantur: de manera que mudandose a otro lugar qualquiera de los circũstantes, parece que los ojos de la ymagẽ se van tras el. Hæc pictura nobis aliquo modo Dei prouidentiam depingit, la qual es de tal condicion que con mirar y tender sus ojos sobre todas sus criaturas, assi los pone sobre cada vna particularmente en todas sus necesidades, como si a ella sola mirasse.

PROVIDENTIA DEI. 3

Numero. 9. QValem Deus Ecclesiæ suæ prouidentiam gerat, ducatus ille, qui in libro Numerorum latè describitur (quomodo Dominus in columna ignis, & nubis populum suum ad promissam terram pergentem antecedebat) miro modo declarat. Illa enim columna, & tempus ingrediendi, & quiescendi, & iter, per quod ingredi, & locum in quo castrametiri deberent, apertissime ostendebat. Itaq; nil erat cur in his omnibus soliciti essent, cum pro eis dominus solicitus erat, nil item quod eos angeret, si vel diutius in eodem loco persisterent, seu velocius properarent. Quamuis enim tarditatis, aut velocitatis, causas ignorarent, certo tamen se errare non posse credebant, cum ductorem haberent Deum: cuius occulta quidem decreta, atque iudicia, nun- 4
quam tamen aut fallacia, aut iniusta sunt. Cum ergo non minorem nunc Dominus Ecclesiæ suæ quam tunc synagogæ prouidentiam gerat (quandoquidem à nobis abiens dixit. Ecce ego vo-
Matth. 28. biscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem sæculi) certum est omnia, quæ in Ecclesia fiunt, aut contingunt, ad electorum salutem, aut disponente aut permittente Deo prouenire. Notum Deo à sæculo est opus suum. Quare nemo aut angi, aut diuinæ misericordiæ diffidere debet, cum varias Ecclesiæ calamitates videt: non enim abiecit curam nostri Deus, neque dormit, qui custodit Israel: quanuis interdum dormire nobis videatur,
Euseb. hom. 4. de Epipha. permittens iustos persequi à tyrannis propter eorum maiorem coronam: quia, vt Eusebius Emissenus in quadam homilia ait, quanto persequutor in necem confitentis immanior, 5
tanto Deus in remuneratione perseuerantis est ditior: qui nouit de impiorum criminibus merita augere iustorum. Sicut enim improbi male vtuntur bonis Dei. Ita Deus bene vtitur malis operibus iniquorum.

Prouidentia Dei.

SApientes Ægyptij, Deum per Ciconiam significabant: nam vt experientia patet) Ciconia linguam non habet, & ideo sicut aliæ aues nõ potest voces formare. Elegans quidẽ fuit hęc cõparatio idest fue galano apodo: porq̃ el dia de oy, no tener vno lẽgua, y tener cosida la boca, es estar en disposicion de ser semejante a Dios, como al reues el que tiene la boca desenguada o es lengua-

raz

raz ſe parece al demonio. At quamuis hoc verum ſit, tamen imaginatio Ægyptiorum hæc non fuit, quinpotius Deum Ciconiæ comparabant, vt hinc intelligeretur ſilentium, & ſecretum conſilium quo Deus mundum gubernat ſin que el mas ſubido entendimiento le pueda dar alcance. Et hoc eſt quod dicitur in Canticis. Ego dormio, & cor meum vigilat. Quæ verba ad ſponſum referri poſſunt, ita vt ipſe dicat. Ego dormio, ſecundum humanum iudicium, in gubernatione mea, ſed cor meum infinita prouidentia vigilat, como el relox, que por defuera parece vna joya preciosa, y que no ay alli coſa alguna, y de dentro tiene tantas ruedas, y tantos artificios, peſas, y cuerda, y anda con tanto compas y concierto, que pone eſpanto. Aſsi el gouierno de Dios por de
7 fuera parece coſa dormida, y alla interior y ſecretamente ay gran vigilancia, y prouidencia, al reues de los hombres, que tienen poco artificio, y mucho ruydo como molino que de lexos ſe oye y mirādolo de cerca es muy poco ſu artificio. Ex eo autem, quod Deus hanc mundi machinam tanto ſilentio gubernat homines in plurimos errores prolapſi ſunt. Alij enim dixerūt non eſſe Deū, alij autem ipſum res mundi inferiores non gubernare aſſerebant. De primis ait ſanctus Dauid. Dixit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus. Sed quomodo ſcis ò ſancte Propheta, ipſum hominem eſſe inſipientem, ſiquidem, nec verbum vnum locutus eſt? Dicere ſolent homines inſipientem, quando tacet ſaltim in vultu, & apparentia exteriori nihil à ſapiente differre: atq; ita inquit Aliciatus. Qui tacet non differt à ſapiēte, quare ergo cum hic taceat,
8 tu eum inſipientem eſſe dicis? Por eſſo ſe vera, quam eſtremado necio era pues aun callando ſe echo de ver, que era necio: cum enim corde crederet deum non eſſe tam turpiter, & prophane viuebat, vt vel ipſis operibus id, quod crederet exterius manifeſtaret. Alij dixerunt (vt ſanctus Iob refert) Nubes latibulum eius, nec noſtra conſiderat, & circa cardines cæli perambulat. Sed hi omnes errabant: nam prouidentia Dei infinita eſt licet eam homines non conſequantur.

simile.

Iob. 22

PRVDENTIA.

B. Ber. sup. Cantì.

BEATVS Bernardus super Cantica inquit. Discretio est quædam mediatrix, & auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, & motuum doctrix: tolle hanc, & virtus vitium erit. Et in quadam epistola ait: O vtinam saperes, & intelligeres, ac nouissima prouideres. Saperes, quæ Dei sunt: intelligeres, quæ mundi sunt: prouideres, quæ inferni sunt profectò inferna horreres, superna appeteres, quæ ad manus sunt contemneres. 1

Naturales affectus, qui in corde nostro sunt, velut stimuli quidã ad paranda ea, quę sunt vitæ necessaria, conditoris prouidentia dati sunt. Sed quoniam affectus isti cæci, & vehementes existunt ratio, veluti auriga ab eodem opifice donata est, quæ illos velut præcipites in cursu equos moderetur. Ad hunc ergo modũ sancta desideria nobis ad spiritualia bona, virtutesq; parandas à spiritu sancto donantur, quæ tamen discretione tanquam auriga egent, qua regantur, & ordinis, modi, temporis, lociq; rationẽ habeat. Quare sine huius aurigæ consilio non est illis sẽper fidendũ. Vnde multos Dei seruos multa passim opera grãdia mõliri vidimus, quæ parũ fælices exitus habuerũt. Quæ res docet prudẽtiæ, & discretionis illis iudicium in hac parte defuisse. Hac de causa Prouer. 32. Salomõ in Prouerbijs ait, Ne erigas oculos tuos ad opes, quas habere no potes: quia faciẽt sibi pẽnas, vt aquilę, & volabũt in cęlũ. 2

Prudentia. 3

PRudentiæ virtus ad hoc maxime necessaria est, vt hostium nostrorum insidias, & fraudes à longe odorari valeamus quã Canti. 7. nasi nomine sponsus in sponsa commẽdat his verbis. Nasus tuus sicut turris Lybani, quæ respicit cõtra Damascum. Damascus caput erat regni Syriæ: quod Israelitico regno infestum semper erat: aduersus autem hostilis huius regni insidias Salomon in cõfinibus Libani montis, altissimam turrim erexit: Vnde exploratores, omnes hostium insidias à longe videre, & denuntiare possent. Recte ergo huic turri prudentia comparatur, hoc enim inter cætera præcipuum prudentiæ munus est, procul odorari bellum, & omnia hostium nostrorum consilia animaduertere, &

ad

4 ad illa opportune præmuniri, & ante langorem adhibere medicinam, vt hac cautione muniti non circumueniamur à Sathana, non enim (vt ait Beatus Paulus) ignoramus cogitationes eius. 2. Ad Cor. 2.
Ideo autem altissimę huic turri nasus sponsæ comparatur, quod non vulgari, sed maxima & insigni prudentia prædita, & instituta esse debeat: qua nō modo instantia & oculis obiecta pericula videat, sed procul etiam posita odoretur & ad illa se muniat. Ideo Beatus Bernardus ait. O vtinam saperes, & intelligeres, ac nouissima prouideres. Propter quod sacra illa Ezechielis animalia non binis oculis, vt cætera, sed oculis ante & retro plena erant vndiq;. Est enim prudentia, tum virtutum omnium auriga, tum periculorum omnium prospectrix. Melior est enim prudentia, quam vires, & vir prudens, quam fortis, dicitur in libro Sa- Ezech. 1. sapient. 6
5 pientiæ.

PVRGATORIVM.

BEATVS Augustinus in Enchiridione inquit. Nec negandum est defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cum pro illis sacrificium mediatori offertur, vel eleemosynę in Ecclesia fiunt: sed eis hæc prosunt, qui, cum viuerent, hæc sibi vt postea possent prodesse, meruerunt. Est enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt non requirat ista post mortem, nec tam
1 malus, vt ei non prosint ista post mortē. Quod autem bona opera viuorū prodesse possint defunctis, patet in libro Thobiæ, vbi sanctus senex filium suum consilijs erudiens ait. Panem tuum, & vinum tuum super sepulchrum iusti constitue. Quæ nimirum cum non ponantur ad pascenda corpora iustorum cum iam sint cadauera mortua, sed viuentiū pauperum & ministrorū Ecclesiæ sint subsidia: hinc est, quod, vt veræ eleemosynæ mortuis, pro quibus fiunt valde prosint. De hac re reddit Beatus Athanasius Elegantem similitudinem, ad Antiochum principem. Quid ergo? Num sentiunt aliqua beneficia peccatorum animæ (peccatores appellat, non qui descenderunt in infernum: sed qui nondum sunt purgati) cum super illis fiunt conuentus per actiones B. August. in Enchi. c. 1. Thobiæ. 4.

similc. bonorum operum, & oblationum? Huic quæſtioni reſpondit. 2
Sicut vitis floreſcit extra in agro, & odorem eius ſentit vinum
intra vas recluſum, ſicq; confloreſcit etiam ipſum. Ita intelligemus peccatorum animas participare aliqua beneficia ab exangui immolatione (incruentum ſacrificium altaris nominat exanguẽ immolationẽ, vt mihi videtur) pro ipſis facta ſicut ſolus ordinat, & præcipit qui viuorum, & mortuorũ proteſtatem gerit.

Hoc vel maximum inter ſacramentum baptiſmi, & pœnitentiæ diſcrimen eſt, quod cum baptiſmus regeneratio quædam, & natiuitas interni hominis ſit, nihil in regenerato priſtinæ vetuſtatis relinquit. Quemadmodum in rebus, quæ generantur, nihil ex materia illa, vnde generata ſunt, manet, vt in pullo, qui ex ouo generatus eſt, nihil ex ouo manet: at cum ſacramentalis confeſſio non quidem regeneratio, ſed veluti languentis animæ medi- 3
cina ſit, iuxta diſpoſitionem, quam in ea inuenit, remedium præſtat. Sunt enim (vt Philoſophi docent) actus actiuorum in patiente diſpoſitio. Cum autem diſpoſito, quæ ad hoc ſacramentum requiritur, contritio ſit, pro ratione contritionis præſtat beneficium ſalutis: ſi enim ea perfecta ſit (qualis Beatæ Magdalenæ fuit) totam ſimul cum culpa pœnam relaxat: ſi vero minor ſit, ſublata culpa, quædam pœnæ portio remanet, vel pijs operibus in hac vita luenda, vel igne purgatorio in altera expianda. Cuius rei exemplum in Abſalone Dauidis filio habemus: qui cum fraternæ cædis reus eſſet, & poſt longum tempus ab exilio reuocatus in gratiam cum patre redijſſet, ante patris tamen conſpectum apparere prohibitus eſt. Maneat (inquit ille)
2. Reg. 14 in Hieruſale, & faciem meam non videat. Ad hunc modũ cæle- 4
ſtis ille pater ſecũ ijs animabus gerit, quæ purgationis igne luũt, quæ in hac vita commiſerunt, non enim diuinæ amicitiæ, & gratiæ exortes ſunt, ſed ad conſpectum tamen eius, donec perfecte purgatæ fuerint, non admittuntur.

Magna Dei miſericordia, & prouidentia factum eſt, vt poſt hanc etiam vitam, ſatisfactionis locus eſſet. Ille enim miſericors pater, qui vult omnes homines ſaluos fieri, quique non vult mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur, & viuat, animaduertens multos ex hac vita diſcedere, nec adeò puros, vt digni fiant, qui ſtatim ad diuinæ viſionis gloriam ſublimentur, nec tamen adeo impuros, vt extrema inferorum ſupplicia patiantur, me-

dium

5 dium quendam eius misericordia locum destinauit, vt hac prouidentia & misericordiæ locus esset, & diuinæ iustitiæ debito satisfaceret. In quo etiã diuinæ benignitatis splendor elucet, quod eiusmodi animas non modo pœnis suis purgari, sed piorum etiam, & consanguineorum eleemosynis, precibus, & sacrificijs iuuari posse constituit.

Purgatorij ignis qualis est.

IGnis Purgatorij (vt Beatus Gregorius inquit) idem est cũ inferni igne, hoc duntaxat excepto, quod vnus æternus est, alter vero temporalis. Nam veluti vno, eodemq; igne paleas comburi, aurũq; purius effici videmus: sic gehennalis ignis, Dei seruos purificat, idemq; improbos infœlices, peccato mortali decedentes mi- B. Gregor. 4. dialog. c. 35.

6 serabiliter contorquet, & adurit. Quod discrimen B. Paulus ad Corinth. scribens ostendit, qui postquam dixerat, Christum esse fundamentũ, statim subiungit. Si quis autẽ superædificat supra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam vniuscuiusq; opus manifestũ erit, & quale sit ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod superædificauit, mercedem accipiet, si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Ex quibus verbis satis aperte colligitur purgatorius ignis: nã quod ait, Si cuius opus arserit, detrimentũ patietur, non potest intelligi de peccato mortali in hac vita, nondum dimisso: quoniam statim subiungit. Ipse autem saluus erit. At qui in inferno sunt, nunquam saluabuntur: ergo alius est locus, in quo animę detrimentum patiuntur, & po- 1. ad Cor. 3.

7 stea saluantur. In illo loco animas interfectorum in bello Iudas Machabæus esse considerans collatione facta duodecim millia drachmas misit Hierosolymam offerre eas ibi pro peccatis eorũ (vt Sacra scriptura refert) vt ab illis pœnis citius alleuarentur, & possent breuiori tempore inde exire, ac cum sanctis patribus in lymbo requiescere, & cõsolari, sicut cõsolabatur Lazarus quondã pauper. Quod etiam nunc fideles Christiani animaduertẽtes animabus purgatorij benefacere summa ope niti debent orationibus eleemosynis & sacrificijs eas adiuuantes, vt sanctus Thobias senior filio suo consulebat dicens. Panem tuum, & vinum tuum super sepulturã iusti constitue, vt pauperes inde refecti pro salute defuncti deprecentur Deum. Vbi vir sanctus emolumentum, & 2. Mach. 12. Thobiæ. 4.

necessi-

neceſsitatem ſuffragiorum, deprecationum, ſacrificiorum, & elee 8
moſynarū pro defunctis oblatorum euidenter manifeſtat. San-
B. Auguſt. li. 9. confeſ. cta etiam Monica mater B. Auguſtini ab altaris ſacrificio hæc omnia ſuffragia petit. Simus ergo & nos in hac pietate diligentes: nam hoc inſitum eſt à natura vt vno mēbro patienti, reliqua compatiantur, & ſe inuicem membra iuuent cū alterutro egent. Iuſti viui, & mortui omnes corporis myſtici ſumus membra, cuius caput eſt Chriſtus. Igitur qui ſunt in purgatorio huius corporis ſunt viua membra. Conſtat etiam nobis per fidem eoſdem ibi ingentes perpeti cruciatus, nos quoq;, qui eiuſdem corporis membra ſumus, eorum cruciatibus compati debemus, totiſque viribus eis auxiliari, ea ſub pœna, quod ſin minus fecerimus, iſtius corporis indigna membra erimus. Quod ſi vero oblationes pro defunctis factæ, nihil eis prodeſſent, quid 9
oportebat Thobiam ſeniorem filio ſuo conſilium dare, vt panem & vinum ſuper ſepulturam iuſti conſtitueret? An ad paſcendum defunctorum corpora ponenda erant? Abſit: ſed vt viuentes pauperes, & ſacerdotes alantur huiuſmodi eleemoſynis oblatis, quas in vtilitatem non modicam ipſorum mortuo-
Scot. in 4. d. 45. q. 2. art. 4. rum cedere non eſt dubium. Quæſtio tamen notabilis ſe nobis hic offert, ſcilicet vtrum dum defunctus tanta pro ſe iuſſit ſacrificia, & eleemoſynas, atque alia ſuffragia fieri, quæ toti pœnæ purgatorij perſoluendæ ſufficerent, ita vt in illo inſtanti quo miſſæ celebraturæ perficerentur, & eleemoſynæ erogatæ fuerint, quas in teſtamento delegauit, protinus in cœlum euolaret: mora poſt modum eadem ſuffragia faciendi eidem noceat de
functo, ne tā cito pœnas euadat? Reſpondetur bifariam eiuſmodi 10
ſuffragia cōſiderari, vno modo in virtute operis, (vt aiūt) operati, alio modo in virtute operis operātis: nomine vero operis operati nō tantū intelligitur ſacrificiū miſſæ, ſed quantitas ipſa eleemoſynæ, & numerus miſſarū, quæ fieri, & offerri iubentur, & opus etiā operantis intelligitur, vel ipſius ſuffragia mādantis, vel miniſtri mandatum exequentis. Quantū autem eſt ex virtute operis operātis, nēpe iubentis opus fieri, cum prius moriturus iubet hæc illa ſuffragia fieri, quæ bona fide facienda credit, conſequitur valorem ex opere operantis, ſcilicet ipſius iubentis prouenientem, ſiue poſt modum ſuffragia fiant ſiue nunquam. Itaque ſi ratione illius affectus, & iuſſionis dignū eſt, vt quatuor ei gradus pœnarum

11 narum remittantur, nũquam illos in purgatorio patietur. Quod autem reſpondet operi operato, & affectui exequentis mandatũ, non aſſequetur vſq; dum ſuffragiũ executioni mandetur. O fœlix nuntium, & beatum tẽpus, in quo quamuis homo fuerit peccator, talem pœnitentiam poteſt facere ac tales oblationes, & ſacrificia, pro eo offerri poſſunt, vt eodẽ inſtanti, quo eius anima è corpore exeat in cælum ad fruendum ſempiterna gloria deferatur. Antequam Deus incarnaretur, fieretq; homo, non vſque adeo liberalẽ ſe & munificentiſsimum ſuis famulis oſtendebat, quibus ſolitus erat dicere. Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea dabo vobis pluuiã tem- Leuit. 26.
12 poribus ſuis, & terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebũtur, & comedetis panem in ſaturitate, & abſq; pauore habitabitis in terra veſtra. At vero nunc, poſtquã Deus homo factus eſt, & mortem ſubijt, vita æterna cuilibet bono Chriſtiano, promittitur, ſiue Rex, ſiue nobilis, ſiue agricola, ſiue ſummus Põtifex fuerit, ſiue pauper, ſiue diues, ſiue ſeruus, ſiue liber. Pauperculus enim homo, qui in hoſpitali moritur, vel in domo paleis contexta, abſq; vllo refrigerio, & ſolatio, abſq; comite, ac ſi eſſet brutũ animal, ſi recte vixerit, legemq; Dei obſeruauit, huic gloriam dabit Dominus, ac ſi eſſet Rex, aut Imperator, & forſitan in excellentiori gradu, ſi meliora ſcilicet quã ille fecit opera, in illa Ezech. 18. quidem hora iuſtitia iuſti liberabit eum. In latrunculorum ludo ſimile.
13 (quod Hiſpane dicitur, juego del axedrez) multi ſunt, ac diuerſi calculi, Reges, Reginæ, equites, pedites, & ſatellites: dum ludus ille ſuo eſt compoſitus ordine, & quilibet ſitus eſt loco ſibi competenti, alij alios valore, & æſtimatione excedunt: at vero, ludo peracto, calculi omnes inuicem permiſcentur abſque vllius diſcrimine, cunctique nemine dempto in ſaculum intromittuntur, ſed maiuſculi cum grandioris ſint ponderis, præcipue ipſi in profundum ſacculi priores deueniũt. Ita pauperibus cum diuitibus, paruulis cum magnatibus huius mundi in hac vita ſæpe contingit, quod alij in præſenti ſæculo dignitate magiſtratus, nominis fama, generis ſplendore alijs excellent, alij Reges, alij ſerui, alij nobiles, alij ignobiles, & ruſtici, alij pauperes, alij vero diuites ſunt. Verum finita præſenti vita omnes pariter in puluerem conuertũtur, omnes in ſepulturæ ſacculo reconduntur, & forſan maiores, & potentiores tanquam qui grauioris ſunt ponderis citius

deue-

sapient.62 deuenient in profundum laci, siquidem scriptum est Potentes potēter tormēta patiētur, & exiguo conceditur misericordia. 14

Purgatorij locus necessario dandus est.

Apocal.21. POstquam gloriosus euangelista Ioannes vrbis supernę gloriæ excellentias retulit, adiecit statim: Non intrabit in eā aliquid coinquinatū. Et D. Paulus ad Ephesios scribens inquit. Christus

Ad Ephes.5 dilexit ecclesiam & tradidit se ipsum pro ea, vt illam sanctificaret mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, nō habentē maculam, aut rugā, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta, & immaculata. Quod quidē vere in illa superna cæli congregatione adimplebitur. In quibus verbis aperte ostenditur neminē posse in cælum ingredi, nisi illum, qui 15 tam mundus remāserit, sicut in die baptismatis. Ex hoc sequitur, necessario dandū esse aliquē locum, in quo purificentur illi, qui exierunt ab hoc sæculo cum peccatis venialibus, aut cū obligatione pœnæ propter peccata mortalia, quā in hac vita plene, atq; integre non satisfecerunt. Nam licet verum sit, quod in baptismo (in quo plenissimè iustitia, & merita Iesu Christi Redemptoris nostri applicantur illis, qui illum recipiunt, dūmodo tamen obicem aut impedimentum nō ponant) baptizatus ab omni culpa, & pœna liber remanet tamen in sacramento pœnitentiæ, & in cæteris, in quibus iustitia huius cælestis Reparatotis hoc modo recipientibus non applicatur nō semper omnis pœna tēporalis, quæ propter peccatū debetur, remittitur, & cōdonatur: cūq; plurimi hoc debito onerati, & cum peccatis venialibus (sine quibus 16 pauciſsimi sunt, qui ab hac vita exeant) moriantur, necessario sequitur, esse aliquem locum, in quo hæc debita persoluantur, & animæ omnino purificentur, quem vocamus purgatorium propter effectum videlicet purgandi, quē facit: inde enim animæ iustorum, absq; macula, vel rūga in cælum aduolant: nā de illa triūphanti Ecclesia hęc Diui Pauli verba duntaxat intelliguntur, sicut B. Hieronymus, & B. Augustinus exponunt. Hanc catholicam veritatem plurima Sacræ scripturæ loca apertissime ostendunt: inter quæ sunt celeberrima, & manifestissima tria, quorum primus est apud D. Matthæum, vbi Saluator noster inquit. Qui dixerit verbum contra Spiritum sanctum non remittetur ei nec in hoc sæculo, nec in futuro. In quibus verbis, sicut annotarunt.

B. Hieronym. sup. Hierem. ca. 31. & B. Augusti. 20. de ciuit. Dei c. 25.

Matth. 15

17 tarunt Beatus Augustinus, Diuus Gregorius, Beda, & B. Bernardus, manifestissime summa veritas demonstrauit, esse aliqua peccata, quæ post hanc vitam in purgatorio remittuntur. Secundus locus est Diui Pauli, qui ad Corinthios scribens postquam affirmauit, Iesum Christum esse vnicum fundamentum vitæ spiritualis, inquit. Si quis autem superædificat supra fundamentum hoc aurum argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam: vniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuscuiusq; opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod superædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Vbi sanctus Apostolus apertissime testatur, que si la obra que se fun-
18 da sobre este fundamento fuere pura, recibira galardon el que la vuiere edificado: y si en la obra, y edificio prendiere el fuego conuiene a saber, en la obra de los que lleuan con el oro fino, y cõ la plata y con las piedras preciosas de las buenas obras, y meritorias, la leña, y el heno, y las aristas de los peccados veniales, y de la pena temporal (por la qual no dignamente satisfizieron en esta vida) daño y dolor recibiran estos tales: pero con todo esso sera saluo purificado por el fuego. Hunc locum Diui Pauli de igne purgatorij intelligũt Theodoretus, Oechumenius, Origenes, B. Augustinus, D. Hieronymus, & Beatus Gregorius. Tertius locus desumitur ex secundo libro Machabæorum, vbi dicitur quod fortissimus Iudas facta collatione duodecim millia drachmas argẽti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum in sa-
19 crificium, bene, & religiose de resurrectione cogitans. Et paulo inferius, sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Et est notandum in Sacris literis peccatum non solum significare culpam, sed & pœnam ipsi peccato annexam: & etiam sacrificium, quod pro peccato offertur, vt in Isaia Propheta de Christo Redemptore nostro dicitur. Ipse peccata multorum tulit. Peccata id est pœnam quæ hominum peccatis debebatur. Et Beatus Paulus ad Corinthios scribens sic ait. Qui peccatum non nouerat, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso, hoc est, qui peccatum non nouerat, factus est hostia, & sacrificium pro nobis. Est etiam apud Matthæum insignis locus ad hoc probandum, vbi

B. Augu. lib. 21. de ciuita: Dei c. 24.
B. Greg. lib. 4. dialo. c. 29
Beda super Marcum. c. 12.
Bern. homi. 66. in Cantica.
1. ad Cor. 3.
Theodo. & Oechu. sup. 1. ad Corint.
Origen. homi. 6. in Exodum Augus. lib. 21. de ciuit. Dei c. 26
Hiero. in fine lib. 18. cõmentatio. in Isai.
Greg. lib. 4. dialog. c. 39
2. Machab. 12.
Isai. 53.
2. ad Cor. 2.

Matth.5. vbi Christus Saluator noster inquit. Esto consentiens aduersa- 20
rio tuo cito, dum es in via cum eo. Vbi Dominus non loquitur,
de maligno aduersario, qui circuit quærens, quem deuoret (non
enim voluit docere tali aduersario consentiendū, quin potius dis-
sentiēdū) sed loquitur de fratre aduersante tibi, qui habet aliquid
iustæ querelæ aduersum te. Dum es, inquit cum eo, in via scilicet
vniuersæ carnis: hoc est dum nondum es mortuus, sed in peregri-
natione hac, tēdens paulatim ad mortem: ne forte tradat te aduer
sarius iudici iustis suis querelis contra te, & iudex tradat te mini
stro, & in carcerem mittaris (hoc est in locum, vbi solent debita,
& malefacta expiari) Amen dico nō exies inde, donec reddas no-
uissimum quadrantem omnium scilicet debitorū etiam eorū, qui
bus fratri aduersanti obæratus eras. Vides ex doctrina summæ ve
ritatis Christi Iesu post cursum huius vitæ restare carcerē expia 21
tionis pro ijs, qui in via vitę huius non fuerūt prorsus consentiē-
tes aduersanti sibi in bonum salutis suæ causa. Tandem extat ce-
Ad philip.2.c lebre huius veritatis testimonium in epistola ad philippenses, vbi
sic dicitur. In nomine Iesu omne genu flectatur cælestium terre-
Apocal.5. strium, & infernorū: Et in Apocalypsi vbi dicitur. Nemo pote-
rat, nec in cęlo, nec in terra, nec subtus terrā aperire librū, nec res-
picere illum. Et paulo inferius. Et vidi, & audiui omnem creatu-
ram, quæ in cælo est, & quæ super terram, & sub terra, & quæ in
mari omnes audiui dicētes. Sedēti in throno, & agno benedictio,
& honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorū. Ex quibus ra-
tionabili argumento licet colligere subtus terram, quosdā genua
flectere in nomine Iesu spem habentes in eo, & pietate quadam
animi tribuere sedenti super throno, & agno benedictionem, ho 22
norē, gloriam, & potestatem. Quare etiam sunt aliqui subtus ter
ram, qui ratione aliqua potuissent videri digni aperire librum si-
cuti, & ij, qui viuunt super terram? Eam sane ob causam, quia in
fide defuncti sunt, & dormierunt in Christo, cum pietate haben
tes optimam repositam spem perueniendi ad thronum gloriæ,
vbi Deus sedet cum agno. Hi autem sunt in inferno, qui est subtus terram non vtiq; in inferno inferiori damnatorum: non enim
ille infernus, teste Isaia, confitebitur tibi, nec mors laudabit te.
Sunt igitur in inferno superiori, qui est locus purgatorius saluan-
dorum.

Pur-

23 Purgatorij pæna maior est omni huius seculi pæna.

ANimæ, quæ in purgatorio detinentur licet sint in gratia cõfirmatæ, & certitudinẽ habeãt suę saluationis, nec possint mereri, aut demereri, tamẽ adeò constrictæ, & afflictæ sunt à pęna dãni viẽdose impedidas, y detenidas por su culpa de la diuina visiõ, y sientẽ desto tan grã dolor, y pena q̃ no llegan ni pueden llegar a ella sola todas quantas penas se pueden padecer en esta vida, vt docẽt B. Thomas, Ricardus, & Scotus: quanuis (vt ait D. Bonauẽtura) ipsę spe vidẽdi Deũ, & fruẽdi summo bono magnã ibi consolationẽ habeãt. At vis amoris, & desideriũ om-
24 nem consolationem superat, & hanc pænam intolerabilem facit. Cui etiã pænæ additur pæna sensus, quę illas torquet, & hęc est ipsemet ignis inferni, qui tanquã instrumentum diuinum detinebit, cõburet, & inflãmabit supernaturaliter animas, quæ ibi purificantur, tribuens vnicuiq; earum intensionem doloris, quã secundum culpam (vt B. Augustinus testatur) merentur. Porque como dize el Apostol. Si la obra de alguno ardiere, recibira tormento, y daño, pero el se saluara purificado, y afinado con el fuego: y quanto pidiere la culpa, tanto applicara la pena de la llama, que parece q̃ tendra vso de razõ, y entendimiẽto Quo circa vna ex magis pijs curis, quã Christianus homo in hac vita habere potest, & vnum ex sanctioribus exercitijs in quo se exercere potest est offerre sacrificia & eleemosynas, atq; con-
25 tinuo deprecari pro illis benedictis animabus quę in purgatorio detinentur. Ex quibus omnibus ad hoc efficacissimũ remediũ est sacrosanctũ missę sacrificiũ, sicut B. Chrysostomus testatur dicens. Non frustra â S. Apostolis institutũ fuit, vt intremendis mysterijs missæ, defunctorũ memoria fieret. Et alibi idem S. doctor inquit. Lumine, atq; ordinatione spiritus sancti decretum est, vt sacerdotes Deũ în sacrificio missę pro animis defunctorũ inuocent. Et Tertulianus, qui paulo post Apostolos vixit, testatur, ipsos S. Apostolos hoc idem in sancta Ecclesia docuisse y a ellos mismos dan por autores desta costũbre vniuersal de la Iglesia S. Aug. y S. Epiphanio y S. Iuã Damasceno. Possunt etiã illę benedictę animę adiuuari eleemosynis, orationibus, ac meritis viuorum, sicut sacrosancta Ecclesia Catholica facere solet

D. Tho. in dist. 21. art. 1. Ricar. in. 2. ar. 1. q. 1. sco. in. 4. dist. 19. q. 8. D. Bona. in. 4. dist. 21.

B. Aug. li. 50 homiliarum Hom. 16

B. Chrysost. Homilia. 69. ad populum Antiochenũ. Idem Homi 41. super epistolam. 1. ad Corinth.

D. Aug. libr. de Cura pro mortuis. c. 1. Epiphanus lib. 3. contra hæreses. D. Damascenus in sermone de his qui ex hac vita cum fide discessi runt.

edocta ab ſpiritu ſancto per Apoſtolos. Sic docet, & commen 26
dat B. Clemẽs D. Petri diſcipulus in ſuo compendio; & S. Dio
nyſius diſcipulus D. Pauli in libro de Eccleſiaſtica hierarchia.
c. 7. Beatus Cyprianus, lib. 2. epiſtolarũ epiſtola. 19. Gregorius
Nazianzenus oratione. 2. contra Iulianum: Beatus Ambroſius
de obitu Theodoſij: B. Iſidorus de origine officiorũ. D. Bernar
dus ſermone. 66. in cantica docet etiam ſancta Eccleſia concilio
4. Carthaginenſi. c. 95. & concilio Agathenſi. c. 4. & concilio
Toletano. 3. c. 22. & concilio Florentino in inſtructione
Armen. & concilio Tridentino ſeſsione. 25. decreto. 1.

Vt autẽ teſtamentarij intelligant, quam grauiter delinquãt,
& peccent, quando differunt pia opera, quæ eis in teſtamento
defuncti adimplere iubent operæpretium erit adducere in præ
ſentiarum verba concilij quarti Carthaginenſis, quæ maxima 27
ponderatione, & attentione digna ſunt. Illi, qui negant Eccle-
ſijs oblationes defunctorum, aut illas cum difficultate præ-
bent, ſint excommunicati, tanquam occiſores egẽtium. Cuius
ſententiam verbis nimis grauibus, & ponderoſis ſequutum eſt
concilium Vallenſe dicens. Omnes, qui mortuorum oblatio-
nes retinent, & eas Eccleſijs elargiri tardant, debent tanquam
infideles ab Eccleſia, & communione fidelium expelli, certiſsi-
mum enim eſt hanc exacerbationem diuinæ pietatis vſque ad
diminutionem fidei peruenire. Per illam enim fideles defuncti
à ſuorum deſideriorum impletione, & pauperes à ſua conſo-
latione, ac neceſſaria ſuſtentatione defraudãtur. O tremẽda ver
ba! quis adeò lapideus eſt, qui illa audiẽs non cõtremiſcat? Igitur 28
ô fratres mei, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri vos oro, ne-
tam crudeles ſitis, vt defunctos à ſuffragijs ſuis, & à ſuo reme-
dio defraudetis: hoc enim adeo graue crimen eſt, vt, ſicut hic
fatetur ſancta Eccleſia, aliquando Deus illud punire ſoleat per
mittendo, vt qui huiuſmodi ſcelus committunt in pœnam tan-
ti criminis fidem amittant.

Non ergo fratres aure ſurda pertranſeamus gemitus, & lamẽ
tabiles voces animarum ſanctarum, quæ in purgatorio ſunt, ſed
potius eis opera pietatis impendamus: Quæ ſic puro corde ope
remur, vt Chriſtus Ieſus hilari vultu ea recipiat. Nã qui placa-
re molitur iudicẽ iratũ, eius amicus ſit oportet, regio vate dicen-
te, Si iniquitatẽ aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus. Pſalm. 65

Rurſus

29 Rursus ob oculos iugiter habeamus, quod magnopere nobis Apostolus commendat, dicens. Mementote vinctorũ tanquã simul vincti. Enim vero si tam est opus piũ debita pro eo solue re, qui in ergastulo fuit vnius anni tempore, quanto excellentius erit opus pro animarum purgatorij expiatione debitum largiri? Mementote vinctorum, non vinculis ferreis, aut parietibus tantum afflictorum, sed ardentibus flammis cruciatorum, quales sunt animæ fidelium, quæ in purgatorio atroces pœnas dant pro peccatis suis, de quibus in hac vita debitam satisfactionem non fecerunt. Ad Heb. 13.

RENVNTIATIO.

1 VERBA sacræ scripturæ simplicia, magnam frequenter emphasim habent. Quę tractatores diuinorum eloquiorum in lucem eruere debent. Quid enim animo regius propheta concipiebat, cum diceret: Tuus sum ego? Hoc nimirũ perinde est, ac si diceret. Tuus sum ego, non meus, non carnis, non peccati, non mũdi: sed tuus per obsequiũ, per intentionem, per amorem, per plenã resignationem, & obedientiam, & mei ipsius traditionem; tibi enim & me ipsum, & omnia mea tẽpora, omnes sensus, & cogitationes dedicaui, meq; ipsum totum velut holocaustũ tibi obtuli. Hęc omnia vnicũ illud verbũ cõplectitur: Tuus sum ego. Hac sentẽtia ostẽdit sanctissimus vir perfectam sui, & omnium rerũ temporalium renuntiationẽ. Ad hanc renuntiationem B. Hieronymus amicũ suum Iulianũ in epistola inuitat dicẽs. Si vis perfectus esse mundũ relinque, pristina vestimenta contemne, & vt euadas AEgyptiã dominam, sæculi pallium derelinque, vt alter Ioseph. Elias ad cælorum regna festinans non potest ire cum pallio, sed mundi in mundo vestimenta dimittit. Contemne aurum, contempserunt enim illud & multi Philosophi: è quibus vnus multarum possessionũ pretium proiecit in pelagus: Abite, dicens, in profundũ malę cupiditates; ego vos mergã, ne ipse mergar à vobis. O cõfusio magna Christianorũ, quibus fides non præstat quod infidelitas illis hominibus præstauit. Per pendite obsecro, miseri quid vobis exclamans B. Bernardus in Psalm. 118. 2 B. Hiero. in epist. ad Iulia.

B. Bernar. in epiſto. epiſtola dicat: ò dira abuſio: domus ardet: ignis inſtat à tergo, & 3
fugienti prohibetur egredi, & hoc ab his, qui in ipſo incẽdio po
ſiti ſunt, & obſtinatiſsima dementia, ac dementiſsima obſtina-
tione, fugere periculum nolunt. Proh dolor, ſi cõtemnitis mor
tem veſtram, cur appetitis & meam? Et quia vt in plurimũ ma-
gis propinqui, & conſanguinei ſunt, qui hanc crudelitatẽ com
mittunt merito contra eos iterum exclamat idem ſanctus vir
in eadem epiſtola dicens. O dirum patrem, ò ſæuam matrem
ò parentes crudeles, & impios, imo non parentes ſed perempto
res, quorum dolor, ſalus pignoris, quorum cõſolatio mors filij
eſt: qui malunt perire cum eis, quam regnare ſine eis.

Renuntiatio. 4

B. Grego, in Homi. BEatus Gregorius inquadam Homilia inquit. Multa reli-
quiſtis ſi deſiderijs renũtiaſtis. Exteriora etenim noſtra Do
mino quanlibet parua ſufficiunt: cor namque, & non ſubſtan-
tiam penſat' nec perpendit, quantum in eius ſacrificio, ſed ex
B. Iſido. lib. 3 de ſummo bono, quanto proferatur. Et Beatus Iſidorus libro de ſummo bono
ait. Siquis renuntiat omnibus, quæ poſsidet, & ſuis non renun
tiat moribus, non eſt Chriſti diſcipulus, qui enim renuntiat re-
bus ſuis ſua abnegat: qui vero renuntiat ſuis moribus, ſe ipſum
Euſſe. Emiſ. Homil. 5. ad mona, abnegat. Et Beatus Euſebius Emiſſenus ad monachos inquit.
Eultat aduerſarius noſter, quando nos videt maxima cõtemp-
ſiſſe, & in minimis poſtea deformius vinci. Ideoq; ea, quę foris
poſita erant abieciſſe nihil prodeſt, niſi etiam ea, quæ intus ip-
ſius animæ viſceribus adhæreſcunt, radicitus euellantur. Vnde 5
1. Ad Tim. 6. & Apoſtolus non dixit; Aurum & argentum radix eſt omniũ
malorum, ſed magis cupiditas diuitiarum: & non ſolum diui-
tes, ſed & qui volunt diuites fieri, incidere in laqueũ, & tenta-
tionem. Ergo Apoſtolus non ſolum habentes, ſed etiam haben
di perſequitur voluntatem. Ideoque nihil proficit homo relin-
quendo, quod extra ſe eſt, qui vitia intra ſe tenet.

2. Ad Cor. 6. Beatus Apoſtolus Paulus inquit, vt ſeductores, & veraces.
Quare ſeductores? Reſpõdet idem Euſebius homilia in die Pẽ
thecoſtes: quia docent hominem deſpicere, quod habet, & ſpe-
rare, quod non habet, quæ oculis expoſita ſunt, auerſis, & clau-
ſis ſenſibus præterire, & quæ ab oculis remota ſunt inexple-
bilibus deſiderijs explorare. Hæc proculdubio docuerũt Apo-
ſtoli,

6 stoli, propter quod ab infidelibus, vt seductores habebantur, qui infallibiliter veraces erat.

Beatus Bernardus de contemptu mundi ait. Age eia, age; qui relinquere omnia disponis, te quoque primum inter reliquenda numerare memento: imo vero maximè, & principaliter abnega te ipsum si deliberas sequi eum, qui exinaniuit, propter te, semetipsum. Si te non relinquis, non credas, te aliquid magnum facere, quanuis diuitias relinquas, quia Beatus Augustinus de moribus Ecclesiasticis inquit. Multo est mirabilius non inseruire diuitijs, quas possideas, quã omnino eas nõ possidere.

Non otiose in natalitijs Apostolorum hæ lectiones aliquando in Ecclesia decantantur, scilicet; ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Et alibi. Relictis omnibus sequuti sunt
7 Dominũ. Cum illa die de consummata eorum sanctitate, & de corona eorum sit consideratio. Quid ergo Ecclesia vocationẽ, in qua eorum initia consecrata sunt, tunc commemorat, cum de heroica virtute, & corona sit sermo? In hoc quidem ostenditur, quod omnis eorum gloria, de qua tũc agitur hoc habuit fundamentum, & quod vocatio hæc, & obedientia, & renuntiatio fuerit radix tantorum bonorum; vt ex hoc certo scias quale, & quantum bonum sit diuinæ vocationi obedire, & omnia tanquam stercora, propter eius amorem contemnere. In Apostolorum quidem vocatione, immensum gloriæ pondus, quod illis erat prædestinatum, latebat. Quasi vestigium hominis erat nubes, quæ orante Elia ascendit de mari, eo quidem tempore, quo Samaria vniuersa præ siccitate deficiebat, (per tres annos, 3 Reg. 18
8 & sex menses non descenderunt aquæ super terram iussu Eliæ) & ecce cæli contenebrati sunt, & nubes & ventus, & facta est pluuia grandis, & terra, quæ diu sterilis permansit, dedit fructum vberrimum. Quasi hominis vestigium, velut nubecula leuis ascendit de mari Petrus, & Andreas: & in ore eorũ vniuersum hominum genus ab ortu solis, vsque ad occasum fæcundũ fit virtutibus, ornatur floribus, fructuq; dulcissimus est. De quibus Apostolis, & de cæteris scriptum est in Esaia. Qui sunt isti, qui, vt nubes volant? Esai. 60.

RELIGIO.

Omnia quæ habentur litera. M. titulo monachus & hic retro titulo renuntiatio, de seruiunt huic materiæ.

RESVRRECTIO DOMINI.

HAC Sacra die ſancta mater Eccleſia lætabunda, & laudans protam ſingulari beneficio multoties repetit hæc verba, alleluyah, ideſt, laudate Deum. Non enim eſt dictio ſimplex, ſed compoſita, ex verbo alleiu. quod ſignificat laudate, & yah, quod ſignificat nomẽ ineffabile Dei per ſincopã. Nomẽ enim Ieouah, eſt nomẽ Dei, quatenus inuiſibilis fons eſſendi: yah, autẽ eſt idẽ nomẽ cũ ſincopa, cõſtãs ex prima litera, & duabus vltimis. Hęc autẽ dictio, alleluyah, maximè venerabilis eſt, vt ait Caſsianus, eo quod 2
nulla lingua, aut natio auſa fuit eam in ſuo idiomate transferre, ſed in primitiuo dimiſit, velut hæc dictio, amen, quæ ſignificat, fiat, vel ſimiliter; quia Chriſtus Dñs frequẽter ea vſus eſt, & familiarẽ habuit, ob tantę vocis reuerentiam nunquã in alio Idiomate tranſlata eſt, ſed ſemper in ſuo proprio fuit relicta

Eſai. 53. In Eſaia dicitur, De anguſtia, & de iudicio ſublatus eſt, (ſcilicet Chriſtus Ieſus mundi Saluator, de quo ibi ad literã loquitur ſanctus Propheta) hoc eſt liberatus eſt ex afflictione, & ſcelerato rũ iniuſto iudicio: quando reſurrexit, & victor, atq; glorioſus exiuit de ſepulchro. De hoc cęleſti Redẽptore prophetauit etiã
Abacuc. 3. Abacuc dicens. Egreſſus eſt (ſcilicet Deus pater) in ſalutem populi ſui, non cum Moyſe, aut Ioſue, ſed cum Chriſto ſuo, mirabili quidem modo, mirabiliq; ęquitatis iure: non in omnipotẽ 3
tia maieſtatis, ſed in carnis infirmitate: non in virtute militum armatorum, ſed in brachijs crucis extenſis, de quibus ibi dicitur: cornua manibus eius. Quid inquis Propheta ſanctę? potius tibi erat dicendũ, vt tibi crederetur: manus eius in cornibus crucis. Et verũ eſt, nec minus fidele, quod exultans, & confidẽter exclamo: cornua in manibus eius: quibus conteret, ac deuaſtabit omnes contrarias poteſtates ſibi aſtantes, & diabolum, & ſathanam, qui eſt dux, & caput inferni, vt vnus deſcribitur à me: egredietur diabolus fugiens ad occupandum arcem inferni, ad cuſtodiendos vinctos ſuos, & ad conuocandam militiam omnẽ exercitus ſui, quia adhuc ſibi neceſſarium iudicabat. Egrediebatur ante pedes eius, quibus ſtatim conculcata fuit corona

ſuper-

4 superbiæ eius. Ipsi met clauí, quibus in cornibus crucis affixerãt carnifices manus Domini Iesu, facti sunt illi cornua firmissimæ, & insuperabilis fortitudinis aduersus diabolum, & infernum, inquem descẽdit diuinus saluator; sicut docet vtrumq; testamentum. Dauid quidem in verbo illo, quod de Christo Iesu scripsit: propter hoc lætatum est cor meum & exultauit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe: quoniam non derelinques animam meam in inferno, neq; dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ. Quod si propter hoc exultat cor Domini Iesu, quia anima sua non permansura erat apud inferos, ergo illuc descendit. Manifestè ergo ex hac scriptura Dauid (interpretante illam Beato Petro) colligitur articulus fidei de descẽsu Chri- Psalm. 15.

5 sti ad inferos. Et quod Beatus Petrus sic verba Dauid interpretatus fuerit, patet in libro Actuum Apostolorum, vbi prædicans Iudeis de Christo Iesu vero mundi saluatore inquit inter alia. Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni (non suis, quia nullos dolores ibi passus fuit, sed solutis doloribus animarum, quę in purgatorio tunc detinebantur, quoniam nec sancti patres, qui in limbo erant, & ibi cõsolabantur dolores patiebãtur) iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Dauid enim dicit in eum: Prouidebam Dominũ in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne cõmouear. Propter hoc lætatũ est cor meum, & exultauit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animã meã in inferno, nec dabis sanctum tuũ videre corruptionem. Et post pauca Actuum. 2.

6 addit, viri fratres liceat audenter dicere ad vos de patriarcha Dauid quoniã defunctus est, & sepultus est, & sepulchrũ eius apud nos est vsq; in hodiernũ diẽ. Quod perinde est, ac si diceret: nõ potuit hoc propheta dicere de se ipso cũ corpus eius per tã longum tempus viderit corruptionem, & addit Beatus Apostolus. Propheta igitur cum esset, & sciret quia iureiurando iurasset illi Deus de fructu lũbi eius sedere super sedẽ eius, prouidens loquutus est de resurrectione Christi, quia neq; derelictus est in inferno, neq; caro eius vidit corruptionem. Insequutus est itaq; Dominus Iesus (vt inquit Abacuc) fugientem diabolũ, vsq; ad inferos, vt ipsum alligaret in manicis ferreis, & spolia distribueret magnifica, sanctos videlicet patres: quorum animæ detinebantur ab ingressu regni vsque ad horam hanc.

Resurrectionis nostræ spes vnde consurgat. 7

2. Ad Cor. 4. EX hac sacratissima Domini resurrectione spes resurrectionis nostræ consurgit. Vnde B. Paulus ad Corinthios scribẽs ait. Qui suscitauit Iesum, & nos cum Iesu suscitauit. Propter quod non deficimus. Sed licet is, qui foris est noster homo corrũpatur, tamen is, qui intus est, renouatur de die in diẽ. In resurrectionẽ ergo Dñi respice ò homo, vnde corpori tuo æterna incipiunt & immensum glorię pondus pro leuibus, & breuibus huius sęculi. Ad huius vero spei vigorẽ, & fortificationẽ voluit cęlestis rex, vt multa sanctorum corpora tunc resurgerent. Ait Matth. vltimo. enim B. Matthęus. Monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorũ, quæ dormierant, surrexerũt, & exeũtes de monumẽtis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam ciuitatem, & 8 appparuerũt multis. Post resurrectionẽ eius, inquit; quia primitiæ, Christus, deinde hi, qui sunt Christi. Et ne putemus alios resurrexisse solũ secundum spiritum, dicit expresse, Multa corpora sanctorum, qui dormierant, hoc est, qui mortui erant, surrexerunt addens ad maiorem rei gestæ certificationẽ, ea corpora venisse in ciuitatẽ, & apparuisse multis. Ne vero putemus duos, tres, quatuor, aut quinq; duntaxat resurrexisse cum Christo, vti tur sacer Euãgelista dictione, multa, qua fere solet vti sacra scriptura, quando numerũ vincit multitudo, eo quod tam numero sa erat copia tunc resurgentiũ cũ Christo, vt speciatim exprimi non potuerit. Ideo ait: Multa corpora. Est autẽ hæc resurrectio sanctorum facta in attestationem, non solũ resurrectionis Christi, sed & efficaciæ eius, quã habitura erat in nobis: vt visa partim 9 impletione promissi diuini, firmior existat spes eius, quod futurũ creditur. Hinc apparuerunt multis, nõ paucis, aut quibusdam sed multis, testantes de resurrectione mortuorum futura per Christũ Dominũ iam crucifixũ. Sic intelligit B. Hieronymus, alijq; patres dictũ locũ. Nam Origenes, Epiphanius contra Hæreses, Beatus Ambrosius de fide ad Gratianum Augustum, multiq; alij sancti existimant nunquam illa corpora sanctorum postea mortem fuisse experta; quibus etiam consentit Beatus Anselmus in hunc locum. Decens enim erat, vt Dominus Iesus, cuius delicię sunt esse cum filijs hominũ, haberet aliquos eiusdem humanitatis consortes in cęlo, quos sanctissimi ocu-

Origenes super ad Ro. 1. Epipha. lib. 3 contra here. B. Ambr. lib. 4. de fide ad Gra. c. 1.

10 mi oculi eius corporei videre possent. Nam oculi corporei neque Deum, neq; angelos, neq; animas in cælo videre possunt.

Quare Christus Iesus dicatur resurrectio.

IVre optimo ait cęlestis saluator: Ego sum resurrectio, & vita siquidē mors abeo deleta est. Nā (vt inquit B. Paulus ad Co rinthios scribens) absorpta est mors in victoria, cū iā mors triū phi palmā adepta videbatur, à Christo Iesu deuicta est (quitole la victoria de las manos) atq; per Christū absorpta, & resoluta in vitā mors est, ita quod iā ferè, & nomē, & officia mortis amiserit. Ero mors tua, ò mors, inquit per Oseā Dominus: quia iam non mors, sed vita nūcupaberis, nam per te iusti transibūt in vitam æternam. Vnde & dies mortis iustis, dies natalis eorum 11 dicitur, quasi tunc ad vitam nouam renascantur. Et eo momento, quo clauditur oculus ad hanc vitam, aperitur ad æternam. 1. Ad Cor. 15 Osee. 13.

In sacro baptismo deponit homo veterem hominem cum actibus suis, & induit nouum, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis, vt B. Paulus testatur ad Ephe sios scribēs. Quia cōfiguratur morti Chri & sepulturę Christi cū submergitur & vetera trāsierunt; sed quia etiā Christo resurgenti assimilatur cū ab aqua exit, etiā quantū ad corpus verificatur, quod tunc renouatur homo, licet vsq; ad resurrectionem non apparet viror renouationis. Ibi tamē eā meretur per Christum, si in tali nouitate vsque infinem permanserit. Renouatur autē ibi homo sicut si ferrū vetus, & ęruginosum igni adhibeatur ęrugine consumpta. Nam in baptismate baptizatur ho 12 mo Spiritus sancto, & igne, vt inquit glorioſus Baptista, vbi ęrugine vetustatis consumpta noui cælestisque figuram refert. Ad Ephe. 4.

Salutis humanę fundamentū constat esse cognitionē, & fidē in Christū Dūm, Apostolo dicente in epistola ad Philippēses: vt cognoscam illū & virtutē resurrectionis eius. Virtus vero resurrectionis eius, animarū nostrarū resurrectione perspicitur. Vt enim Apostolus ait ad Romanos scribēs; mortuus est Christus propter peccata nostra, & resurrexit propter iustificationē nostram. Quam sit verò admirabilis animarum resurrectio, declarat idem diuinus vir, cū in epistola ad Philippenses hoc potissimum precatur, vt cognoscamus, quę sit magnitudo virtutis eius in nobis, qui credidimus, secundum operationem virtutis Ad Philip. 3. Ad Rom. 4. Ad Philp. 3.

eius, quam operatus eſt in Chriſto ſuſcitans illum à mortuis. In 13
quibus verbis iuſtificationis noſtræ beneficium in eo amplificat, quod videlicet ſimilis potentia requiratur ad animã à peccato ad iuſtitiã excitandã, ſicut ad corpus à morte; in vitã reuocandũ. Præterea ſicut ſolius diuinę virtutis fuit corpus Chriſti ad vitã excitare, ita eiuſdẽ potentiæ fuit, eã vitã donare, in qua nullũ deinde ius mors haberet. Hæc autẽ duplex gratia per ipſam Chriſti reſurrectionem piorum mentibus conceſſa eſt, vt & à morte ad vitam excitentur, & in ipſa vita conſeruentur.

Reſurrectio Chriſti à prophetis prędicta fuit.

MAximè perpendendum eſt B. Paulũ de reſurrectione Do- 14
mini agentẽ ſæpius addere hãc particulã ſecundum ſcrip-
1. Ad Cor. 15 turas. Ait enim ad Corinthios ſcribens. Tradidi enim vobis, quod & accepi, quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundũ ſcripturas, & quia ſepultus eſt, & reſurrexit tertia die ſecundũ ſcripturas. Non dicit ſecundũ ſcripturam, ne putemus vnam tantũ eſſe quæ de hoc ſacro reſurrectionis myſterio agit ſed ſecundũ ſcripturas, quia multæ ſunt. Hoc autẽ fecit, ne velut figmentũ hominũ obijciat quiſpiã potiſsimum Iudæus, quod credimus de morte, & de reſurrectione Chriſti Ieſu. Demonſtratur enim ex proprio ſuorum Prophetarũ teſtimonio. Secundo ideo facit, ne inexpectata putetur, aut nihili pendẽda reſurrectio Domini, de qua adeò ſolicite prænuntiarunt Prophetę, vt etiã ſcriptis eam prædictam, & teſtatam poſteris relin 15
querent. Et quæ ſunt iſtæ ſcripturæ? Prophetarum, ac primo Dauidis Pſalmo. 3. & 70. Ego dormiui, & ſoporatus ſum, & exurrexi, quia Dominus ſuſcepit me. Conuerſus viuificaſti me, & de abyſſis terræ reuocaſti me. Et Pſalmo. 15. Quoniam non derelinques animam meam in inferno. Secundo eſt ſcriptura
Oſee. 6. Oſeæ, qui depingit Propheticè & tẽpus reſurrectionis, & fructũ inde ſequuturũ in nobis. Nã dicit. Viuificauit nos, (ideſt noſtrã naturã) poſt duos dies, & in die tertia ſuſcitabit nos, & viuemus in conſpectu eius. Quoniam tertia die incepit in Chriſto & in multis alijs cum eo reſurrectio, quæ in nobis omnibus cõſummabitur, qui morimur in Chriſto.

Quæ-

16 ## Quæſtio difficilis de numero trium dierum.

QVomodo fuerit Chriſtus Dñs tribus diebus, & tribus noctibus in ſepulchro, ſicut Ionas tribus diebus, & tribus noctibus in ventre ceti, quia valde difficile eſt, operæprecium erit hic declarare. Hanc difficultatem quidam paucis expediũt per ſynecdochen. At clarius, magiſque Euangelice dicendum, tropum eſſe ſcripturæ ſanctæ, vt quoties exprimere velit diẽ naturalem continentem viginti quatuor horas, fere coniunctim dicat, diem & noctem, veluti ſcriptura dicens, primo Moyſem, deinde Eliam, tertiô Chriſtum Saluatorem mundi Deuth. 9.
17 ieiunaſſe quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vo- 3. Reg. 19
luit indicare, eos ſpatio quadraginta dierum naturalium abſtinuiſſe ab alimento corporali. Eodem modo dicens tum Ionam in ventre ceti, tum Chriſtum fuiſſe in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus, ſignificat tribus diebus naturalibus illum fuiſſe in ventre ceti, Chriſtum vero in ſepulchro, quod ſepoſita omni dubietate veriſsimum eſt. Quia à die veneris ante occaſum ſolis fuit in ſepulchro, vſque ad diem Dominicum manè, circa ſolis ortum. Ergo tribus diebus naturalibus: videlicet vna die naturali, quæ incepit poſt occaſum ſolis diei Iouis, durans vſq; ad occaſum ſolis diei veneris, quo die ante ſolis occubitum ſepultus erat: altera die naturali, quę incepit poſt occaſum ſolis diei veneris, durans vſque ad occaſum ſolis
18 diei Sabbati, tertia quoq; die naturali, quę incepit poſt occaſum ſolis diei Sabbati, durans vſq; ad occaſum ſolis diei Dominicę, qua die Dñica, ab Euãgeliſtis appellata, prima Sabbati ſurrexit Dominus. Fuit igitur re vera in ſepulchro tribus diebus naturalibus. Si vero dicas, quod etiam ſecundũ hunc modum non fuerit Dominus in ſepulchro tribus diebus naturalibus integris. Reſpõdeo: neque vſquam dicitur quod fuit aut debuit eſſe tres totos dies naturales in ſepulchro, ſed tribus diebus, & tribus noctibus, ideſt, tribus diebus naturalibus. Quicunq; autẽ eſt alicubi, in aliqua parte diei naturalis, vel artificialis, is ibi eſt, & dicitur eſſe eo die, ſecundum communem phraſim tam populariũ, quam eruditorum. Ingreſſus Salmanticam die veneris, & ibi continue manens, vſque in diem Dominicum orto iam ſole, is

indu-

indubie dicitur fuisse Salmaticę tribus distinctis diebus. Et est verus sermo siue de naturalibus diebus intelligas siue de artificialibus. Scripturę igitur, quę dicunt: & tertia die resurget, & si veritatē habeant loquēdo de diebus artificialibus, melius tamē, certiusq; intelligūtur de diebus naturalibus: nā sic intelligendo in has, & eam, quę est Ionę. 2. cap. ac Matthęi, 12. Optima est cō sonātia: neq; vlla tunc potest moueri de tertia nocte difficultas. 6 1

Resurrectio Domini Natiuitas vocatur.

Psalm. 2 Actuum. 13. SAcratissima resurrectio Dñi, ortus, siue Natiuitas in sacra scriptura vocatur, vt patet in Psalmo secūdo: vbi loquens pater ęternus de resurrectione filij sui, (vt exponit. D. Paulus) ei dicit, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Nā sicut virtus altissimi Dei in ventre sacratissimę virginis, & ex purissimo sanguine eius formauit corpus Iesu Christi aptissima quadā dispositione, vt esset animę domiciliū: assi en el sepulcho, quando se llego la sazō al sanctissimo cuerpo (a quiē las causas de la muerte le auiā llagado, y herido, y quitado la sangre, sin la qual no se viue, y la muerte misma lo auia enfriado) el mesmo poder de Dios abraçādolo y tomādolo en si, lo torno a callētar, y le rego cō sangre las venas, y le encēdio la fornaça del coraçon nueuamente, en q̄ se tornarō luego a forjar espiritus, q̄ se derramarō por las arterias palpitando, y bullendo, y luego el calor de la fragua alço las co stillas del pecho, q̄ dieron lugar al pulmō, y el alma se infundio luego en el como en conueniente morada, mas poderosa y mas efficaz, q̄ primero, porq̄ dio licencia a su gloria, q̄ descendiesse por toda ella, y q̄ se comunicasse a su cuerpo, y le bañasse del todo: y assi se apodero dela carne perfectamēte, y reduxo a su volū tad todas sus obras, y le dio cōdiciones, y qualidades de spiritu y dexādole perfecto el sentir le libro de mas padecer y renacio el muerto mas viuo que nūca, hecho vida, hecho luz, hecho gloria, y salio del sepulchro, como quien sale del viētre viuo y para viuir para siēpre poniendo espāto a la naturaleza cō exēplo no visto. Qua propter multis retro tēporibus regius Propheta de hoc admirabili facto loquēs dixit. In splēdoribus sanctitatis ex vtero, & ex aurora ros natiuitatis tuę tecū. Quę verba licet iuxta hāc trāslationē vere dicātur de natiuitate Iesu Christi, quādo à purissimis matris suę visceribus exiuit, possunt etiā eadē veri 10 11 21

Psalm. 109.

tate

22tate de ortu reſurrectionis eiuſdē Domini intelligi nā ſpiritus ſanctus, qui omnia ſimul videt, ſæpenumero in eiſdem verbis plurimas, ac differentes veritates coniūgit, atq; ita hic ait, quod Chriſtus Dominus natus eſt, quando ex ventre, & vtero terræ in ortu auroræ ſua propria virtute reſuſcitauit, habebat enim ſecū natiuitatis ſuę rorē, quo ſacratiſsima eius oſſa reuiruerunt, & floruerunt, & hoc in ſplendoribus ſanctitatis vel (vt etiam dicere poſſumus) in ſanctiſsimis pulchritudinibus porq̄ ſe juntaro en el entonces, y embiaron ſus rayos, y hizieron publicas ſus hermoſuras tres reſplandores lindiſsimos, videlicet diuinitas, quæ eſt lumen clariſsimū, & ſacroſancta anima Ieſu Chriſti luce circundata, & pulcherrimū eius corpus, tanquam de nouo factū, quod ex ſe ſingulariſsimos radios mittebat. Nam infinitus

23Dei ſplendor ſua pulchritudine in ſanctiſsima anima Chriſti reuerberabat, & anima hoc ſplendore ornata, ex ſe clariſsimam lucē emittebat: atq; ita corpus illud ſanctiſsimū clarificabat, y aun dize, que entonces nacio Chriſto con reſplandores de ſanctidad o con hermoſuras ſanctas, porq̄ quando aſsi nacio del ſepulchro, no nacio ſolo el como quando nacio de la ſanctiſsima virgen ſino nacieron juntamēte con el, y en el las vidas, las ſanctidades, y las glorias reſplandecientes de todos los prædeſtinados, los quales, muriendo el encerro todos enſi para que en la muerte, q̄ padecia en ſu carne paſsible, murieſſe la carne dellos mala, y peccadora: y por eſſo condenada a la muerte: y para que renaciēdo el glorioſo, deſpues renacieſſen tābien ellos en el cō vida de iuſticia, y de gloria. Qua propter elegantiſsima ſimilitu-

24dine idem Dominus vtens ad propoſitum huius natiuitatis de ſe ipſo apud Ioannem inquit. Niſi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit multum fructum affert. Nam ſicut granū frumenti, poſtquam in terra ſeminatur humorē terræ ad ſe attrahit, & tumeſcit, ac putrefit, & tandem dum naſcitur cum eo etiam plurima grana in lucem prodeunt, deniq; nō vnum ſolum granum, ſed granorum ſpica ab illo exit: ſic eodē modo Chriſtus mortuus incluſus in terra, virtute ſuæ mortis attraxit ad ſe terram hominum: ideſt, por virtud de ſu muerte allego la tierra de los hombres a ſi y apurandola en ſi y viſtiendola de ſus qualidades ſalio reſuſcitando a luz hecho eſpiga, y no grano.

Ioann. 12.

Simile.

Resurrectionis nostræ signa.

Ad Colos. 3. ALiqua signa resurrectionis nostræ poponit B. Paulus ad Colossenses scribens, vbi ait. Si consurrexistis cũ Christo, quę sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedẽs, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terrã: ac si apertius diceret. Esto resurrectio vestra incerta esse dicatur, attamẽ sunt aliqua signa, quibus eã potestis inuestigare, videlicet: Quę sursum sunt quærite &c. Primum signũ est quærere, quæ sursum sunt, hoc est omni possibili conatu apprehendere media, ad cõsequẽ dã supernã felicitatẽ. Aliud signũ est, Quę sursum sunt sapite, idest secundũ B. Anselmũ, palato cordis dulcẽ saporem supernorũ bonorũ tangite. Si enim terrena vobis dulcia non fuerint, tũc cælestiũ dulcedinẽ gustare poteritis. Hoc inter huius seculi & lucis filios inter alia interest, quod illi vitã spiritualem fastidiũt, isti vero eã amplectũtur & delicias corporales detestãtur. 26

Resurrectionis Domini mysterium difficillimum fuit creditu.

ARticulus resurrectionis mortuorũ, & Iesu Christi Domini nostri adeò sublime mysteriũ est, vt inter mysteria, nostræ sanctissimæ fidei mũdo fuerit difficillimũ creditu, quando sacri Apostoli sacrosanctũ Euãgelium prædicabant. Atq; ita in actibus Apostolorum legitur, quod cum D. Paulus Athenas peruenisset, & ibi corã Philosophis gentilibus contra Deos ipsorum de vnitate altissimi Dei, ac de alijs fidei nostræ articulis prędicaret, ipsi de nulla re tantũ scandalizati sunt, sicut quãdo, B. Apostolũ de resurrectione mortuorũ loquentẽ audierũt. Cũ audissent (inquit sacer textus) resurrectionẽ mortuorũ, quidã quidẽ irridebant, quidã vero dixerũt; Audiemus te de hoc iterũ. Res quidẽ admirabilis est, quod cũ ante a S. Apostolus illis sapientibus de incarnatione Dñi, ac de morte eius & passione prędicasset, ipsi circa hoc tacuerũt: verũ cũ de resurrectione mortuorum ageret, ferre nõ potuerũt, atq; ita illã doctrinã paruifaciebãt, & subsannabãt. Nã cũ ex philosophia sua didicissẽt, quod à priuatione ad habitũ impossibilis est regressus, & in morte sint quã plurimæ priuationes, videlicet non videre, nõ audire, nõ olfacere, non gustare, & non sentire: ideo secundũ suã opinionẽ existimabant. Actuum. 17 27

28 mabāt impossibilē esse mortuorū resurrectionē, siquidē illa est regressus â multis priuationibus ad multos habitus. Atq; ita si fides non adiuuat, veritas resurrectionis mortuorum ratione naturali probari, aut persuaderi non potest. Est enim adeò sublime opus, vt (sicut Scotus inquit) quanuis Deus hic poneret corpus defuncti integrū, & cum omni perfectione, quā ante quam moreretur habebat, & cū omnibus dispositionibus necessarijs, vt informaretur, ac viuificaretur; & circa illud poneret animā, cui facultatē præberet ingrediendi in illud corpus, quod antea informare solebat, cū ipsa anima plurimis viribus maximaq; potētia sit prædita, & suapte natura inclinetur ad suū corpus informandū, nihilominus tamē non posset in illud corpus ingredi, idque resuscitare. Ratio huius est, quia si anima sua propria virtu- 29 te corpus mortuū informare posset, ei vitam præbēs, idq; resuscitans, sequeretur, quod effectus esset melior sua causa quod est contra rationē: etenim melior est totus homo, quā sola anima, quæ est pars hominis. Idcirco dicimus resurrectionē esse opus solius Dei, qui est infinitæ potētiæ, & supra omnē naturā. Atq; ita resuscitans Christus Redēptor noster mortuos, sicut verè resuscitauit, eis tanquā Dñs imperās, ostendit, se verū esse Deū: at vero resuscitās se ipsum ostendit, se verū esse Deū, & verū hominē: si enim verus homo non esset, mori nō posset, & nisi esset verus Deus, se ipsum resuscitare nō posset. Vnde est maxime obseruandū, quod quanuis in mysterio suę sacratissimę incarnationis etiam sanctissima virgo Maria operata fuerit, sicut & in mysterio redēptionis mundi etiā Iudæi operati sunt, ipsum crucifi- 30 gentes: tamē in resurrectione nulla creatura adiuuauit, sed solus Deus eā operatus est. De manera q̄ con su sacratissima resurrecion puso el señor el sello, y confirmo quien era. Quando Prophetā Helias filium viduę (vt sacra refert scriptura) resuscitauit, 3. Reg. 17. dixit ipsa. Nunc in isto cognoui, quoniā vir Dei es tu, & verbū Domini in ore tuo verū est. Maiori ergo ratione & potiori iure Christus reparator noster, quādo Lazarū, & alios defunctos sua propria virtute, & imperatiuè, tāquā Deus, & Dñs resuscitauit, ostēdit manifestè quis erat, & particularius, cū se ipsum, vt diximus, resuscitauit. Est etiā hic maxime notandum id, quod ipse Dominus cum Pharisæis loquens dixit. Propterea me diligit pater, quia ego pono animam meam, vt iterum sumam eam. Ioann. 10.

Quo-

Quorũ verborum hic est legitimus sensus, Tã gratum est patri 31
meo, me ponere animã meam, (hoc est volũtarie mori) vt, quia
ego pono animã meam, propterea merito ex hoc diligat me ad
tantũ donũ scilicet, vt iterũ sumam eã, ideſt, vt me ipsum resus-
citem. Præmiũ voluntariæ mortis istud est, quod ego me ipsum
suscitem à mortuis. His verbis Dominus aperte ostendit, quod
ex eo, quia sacratissima humanitas sua voluntarie se morti obtu
lit, meruit, vt verbũ diuinum, cui ipsa vnita erat, eã resuscitaret.
Cũ ergo Dñs ab inferis exijt sanctissimas illas animas, quæ in
limbo detinebantur, secum attulit: sicut antea per Prophetam
Oseæ. 3. simile. Oseã promiserat dicẽs. Morsus tuus ero ò inferne. Qui morsum
in aliqua re infigit, partem sumit, & partem relinquit. Sic Dñs
sumpsit partẽ inferni, videlicet illas sacras sanctorum patrũ ani 32
mas; & partẽ reliquit, videlicet omniũ damnatorum congrega
tionẽ. Sicut illi, qui postquã vrbem expugnarunt, eam ingre-
diuntur, & cum ipsam spoliant, non paleas, aut fænum, vel res
parui valoris deprædantur, sed aurũ argentũ, ac pretiosa omnia,
quę inueniunt: sic bonus Iesus Dęmonẽ superans, & vrbẽ eius
expugnans, ipsam spoliauit, & secũ tulit pretiosa, sed quod vile
erat, ac parui valoris reliquit. Con esta cõpañia hizo el celestial
reparador la primera visita a la sacratissima virgen Maria su ma
dre: y fue tan grande la alegria de esta soberana emperatriz,
que si Dios particularmente no la ayudara y sustentara mu-
riera alli de pura alegria. Testimonijs fide dignis compertum
habemus plurimos præ nimia lætitia occupatos mortem obijs-
Tullius lib. 1 Tusculanarum. se: atque ita refert Tullius, quod cum iuuenis ille Chilius in vr 33
be Romana quædã maximi honoris præmia in ludis Olimpia-
cis consequeretur, tanta pater eius lętitia affectus est, vt videns
filio suo cuncta tam prospere euenisse illa magnitudine lętitię,
quam accepit, repentina morte obierit. Valerius Maximus de
alio etiã narrat, quod cũ literas quasdam accepisset, in quibus
ei significabatur de maximo honore, quo filius suus condecora
tus fuerat præ nimia lętitia mortẽ cum vita cõmutauit. Pueden
se cõ la alegria estender tãto las alas q̃ cubren el coraçõ q̃ vengã
a quebrar y romper las entrañas, y causar desta manera la muer
te: Quando sol oritur statim apparet in altiori monte, & postea
in alijs non tam altis montibus, donec tandẽ in cãporum plani
tie, & vel in profundis vallibus apparet, nisi forte arborum
multi-

34 multitudo,& densitas radios solis impediat,ne in imas valles ingrediatur. Inter omnes puras creaturas mons altior meritorũ est sacratissima virgo Maria Domina nostra:& Christus Redẽptor noster est sol,non hic,quẽ oculis corporeis cernimus,sed sol,qui hunc solem fecit,sol,inquam,solis creator,& tenebrarum destructor,& cum hic sol exiuit & se resuscitauit,statim apparuit altiori monti videlicet sacratissimæ virgini Mariæ matri suæ, & postea Magdalenæ,& alijs Marijs,quæ bona nuntia sacris discipulis attulerunt,ac denique apparuit omnibus discipulis, atq; alijs plurimis personis,quas omnes pace,& consolatione repleuit.

Resurrectio Domini,&mortuorũ concio.

35 EGo sum resurrectio & vita:inquit summa veritas, cum Beata Martha loquens. Pro declaratione horum verborũ obseruandum est virtutes nostras à virtutibus Christi Redemptoris nostri sustentari. Nostrum enim ieiunium à ieiunio eius, & nostra oratio ab oratione eius,& nostra patientia à patiẽtia eius sustẽtatur, & vires accipiet. Atque ita in Apocalypsi B. Ioannes inquit. Audiui vocem de cælo loquentem mecum,& dicentem. Vade, & accipe librum apertum de manu angeli,& deuora illum,&faciet, amaricari ventrem tuum,sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. Et accepi librum de manu angeli, & deuoraui illũ, & erat in ore meo tanquam mel dulce,& cum deuorassem eum amaricatus est
36 venter meus. Hic liber est Iesus Christus filius Dei,& eius euangelium quod dicitur esse apertum,quoniam iam ipse illud exercuit, & operatus est prius, quam nobis id operari præcepisset. Quod manducatur,ideo manducatur,vt per illud sustentatio accipiatur:atq; ita vere opera,quæ Dominus operatus est, & virtutes,quas exercuit(quæ sunt eius euangelium apertum) sustentationem & vires omnibus virtutibus, & sanctis operibus nostris præbent:y este comer el libro por verdadera imitaciõ,es amargo al vientre,quiero dezir a la parte animal, y corporal: nimis enim amarum est corpori ieiuniũ,disciplina,ciliciũ,oratio,& clausura, sed ori dulce est. Per os(ait D. Thom.) mens, & ratio intelligitur quibus dulce est sacrarũ virtutum exercitiũ. Sicut igitur virtutes nostræ à virtutibus Iesu Christi Reparatoris nostri sustentãtur: sic etiã vita, & resurrectio nostra ab eius vita, & resurrectione sustentatur,atq; ita inter alios titulos quibus eũ propheta Esaias ap- Esai.9.

Ioan.11.

Apocal.10

pellat vnus est, Pater futuri sæculi. Vbi alia litera habet, Pater 37
ęternitatis. Pater, id est autor, vitæ æternæ: ipse enim est autor vitæ æternæ, & ipse eam præbet: & resurrectio eius fuit exemplar & originale quoddã nostræ resurrectionis. De manera que nosotros seremos traslados de aq̃l original. Omnes credimus resurrectionẽ corporũ, hoc est, quod corpora nostra eadem numero, & indiuiduo cum his, quæ modo habemus in fine sæculi resuscitabunt, sicut egregie Beatus Thomas, & alij doctores explicant. Erit igitur resurrectio nostra cessante motu cęli, & dũ sol in oriẽte fuerit, & luna in occidẽte, atq; (vt probabiliter creditur) in hora diluculi, id est, ala hora del amanecer. Nam (vt ait idem. D Thomas) resurrectio hominum conformabitur cum hora resurrectionis Domini. Hanc veritatem resurrectionis aduersus Saducæos summa veritas apud S. Matthæum diffiniuit, eam quodam te- 38
imonio libri Exodi comprobãs, non quia alia plurima, & nimis euidentia testimonia in Sacra scriptura ex veteri testamento non essent, quibus diuinus magister vti posset, sed quia Saducęi quinq; duntaxat libros Moysi (qui pentateuchus dicitur) recipiebant, ideoq; Dns testimonio Exoti vtitur. Probatur etiã hæc veritas ex Psalmo primo, & ex Psalmo sexagesimo quinto, & 80. & 117. & 118. & ex decimonono capit. Iob: & ex Propheta Isai. c. 24. & & 26. & ex Hieremia. c. 8. & ex Ezechiele. c. 35. & ex c. 12. Danielis, & ex c. 8. Amos, & ex Sophonia. c. 3. & ex. 2. Machabęorũ. c. 7 & 12. atq; ex alijs plurimis veteris testamẽti locis. Per infinitã potentiam Dei tunc in puncto resuscitabunt omnia corpora, & remanebunt cum eadẽ natura, qua modo sunt, videlicet homines erunt homines, & mulieres, mulieres. Et omnes resuscitabimus, 39
quantum ad staturam in ætate perfecta iuuentutis, & in illa quantitate ad quã poteramus accedere nõ errante natura, & ablato superfluo sicut in gigantibus, & additis defectibus sicut in pumilionibus. Corpora vero resuscitandorũ sequentur conditionẽ animarũ, quę ipsa vinificabunt: nam corpora beatorũ absq; deformitate aliqua quinpotius quatuor dotibus, videlicet agilitate, impassibilitate, subtilitate, & claritate resurgent adornata: at vero corpora dãnatorum non hoc modo resuscitabunt. Et hoc est quod D. Paul. ad Corinth. scribẽs ait. Omnes quidẽ resurgemus, sed non oẽs immutabimur, etenim soli iusti resuscitabũt tanquã exẽplar originalis, hoc est como traslado del original q̃ es la resurreciõ de

B. Thom. in 4. dist. 44 q. 1. art. 1. ad. 2.

B. Tho. in. 4. d. 43. art. 3. q. 4.

Matth. 22.

Exod. 3.

1. ad Cor. 15.

Iesu

40 Iesuchristo: illi, inquã, hoc modo resuscitabũt, qui adimpleuerũt id quod S. Apostolus docuit inquiẽs. Glorificate, & portate Deũ in corpore vestro. Sicut illi glorificarunt Deũ in suis corporibus ipsa mortificantes, & cõformãtes cũ mortificatione Iesu Christi: sic Deus glorificabit illa eadẽ corpora, faciens ipsa cõformia corpori glorioso sui vnigeniti filij. Corpora autẽ quæ hic nõ glorificauerũt Deũ, nec in resurrectione illa glorificanda sunt. Et hoc est quod Isaias Propheta dixit his verbis. Morientes non viuãt, gigãtes non resurgãt. Quod quidẽ de resurrectione glorioſa intelligẽdũ est. Hoc etiam modo possumus interpretari verba illa Psalmi primi. Nõ resurgent impij iudicio, id est, no alçarã cabeça, no seran victorioſos, premiados, y hõrados los q̃ aqui anduuieron engreydos, y empinados, mas enel juyzio estarã cabizcaydos, y vitu
41 perados. O miseri peccatorẽs, quã cõfusos vos ipsos ibi videbitis, quoniã modo vestra carnalia, & immũda corpora mortificare nõ vultis. Sed dicet aliquis. Dubiũ mihi afferũt apostoli verba dicẽtis, quod mortui, qui in Christo sunt, resurgẽt primi: deinde nos, qui viuimus, qui relinquimur, simul rapiemur cũ illis in nubibus obuiã in aera. Ex quibus verbis apparet primo, quod in tempore nouissimo quorundã resurrectio fiet prius, aliorũ posterius: secũdo quod non oẽs homines moriẽtur, sed quidã viui rapientur ad iudiciũ, & per consequẽs videtur non esse verũ primo illud. Omnes moriuntur in Adã, deinde hoc, oẽs quidẽ resurgemus in momẽto, & in ictu oculi. Ad hoc respõdeo. Quantũ ad priorẽ difficultatẽ certo certius demõstratur ex B. Paul. ad Corinth. q̃ resurrectio omniũ, tã illorũ qui mortui sunt, quã eorũ, qui non dũ gu-
42 starunt mortẽ, fiet simul eodẽ tẽpore in momento, in ictu oculi, in nouissima tuba, canet enim tuba, & mortui resurgẽt. Si in momento, si in eadẽ conuocatione, omnes ergo simul resurgẽt, non quidã prius, alij posterius. Cæterum ad verba apostoli vtẽtis his vocibus, Primo, & deinde, quę ordinẽ significãt, dicẽdũ est quod his vocibus vtuntur sæpe tã eruditi, quã idiotæ, nõ quidẽ vt ordinẽ rerũ significẽt, quas narrãt, sed vt ipsam narrationẽ clarã, ac distinctam efficiãt: sicut interrogãti. Qui nã milites adfuerũt: Imperatori militanti bonã illam militiã pro fide in Germania? Si respõdeat quis, Primo Hispani, deinde Lusitani, tertio Itali: is nõ vtitur his vocibus, primo, deinde, tertio, vt distinctionẽ vllã rerũ significet, aut in tẽpore accessus, aut in dignitate, aut militãdi peritia,

1. ad Cor. 6.

Isai. 26

1. ad Thess. 4

1. ad Cor. 15.

1. ad Thess. 4

sed vt articulatim respondendo, distinctam faciat narrationem: 43
nam hi omnes simul adfuerũt imperatori militanti nõ prius Hispani, deinde Itali. Sic apostolus respõsurus tacitę quęstioni Thessalonicensium, qua interrogare potuissent, quid futurum foret de viuentibus, qui nondũ gustassent mortẽ, vtitur his vocubis, primo deinde, non vt ordinem in rebus, aut tẽporis, aut dignitatis exprimat, sed vt suam responsionem distinctã efficiat, narrando prius de vno genere nempe mortuorũ, deinde de altero videlicet adhuc viuentium. Nã sensus verborũ Pauli est, Mortui qui in Christo sunt, resurgẽt primi, deinde nos, qui viuim⁹, qui relinquimur vsq; nunc, etiã resurgentes simul rapiemur cum illis: nõ illi, quamuis nunc mortui sunt ante nos, rapientur etiã ante nos, sed nos simul cũ illis. Ex quo cõsequitur, quod simul etiã resurgemus, quoniã raptus in aera præsupponit resurrectionem. Quantũ ad secundã 44
1. Thes 4. difficultatẽ dicẽdum est, B. Paulum non respexisse ad eos, qui in ipso momẽto resurrectionis viui reperiẽtur sed respõdisse de his, qui tũc tẽporis cũ scriberet, & deinceps viuerẽt quãuis relinquerẽtur post alios in vita corporali, nõ tamẽ forẽt relinquẽdi in resurrectione, aut in raptu siue processu, quo procedẽt omnes obuiam Christo Domino ad iudicium. Vnde subiungit. Et sic, scilicet per resurrectionem, semper cum Domino erimus. Itaque consolamini vos inuicem, qui relicti videmini, in verbis istis.

Resurrectionis animæ signa.

SI cõsurrexistis cũ Christo, quæ sursum sunt, quęrite, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt, sapite nõ quæ
Ad Coloss. 3. c. super terram: inquit B. Apostolus ad Colossenses scribens. Bonũ 45
equidẽ hoc signũ est, vt per illud coniecturare possimus, vtrũ cũ Dño resuscitati fuerimus. Sed oportet obseruemus verbailla S. Apostoli, quęrite &, sapite, quę denotãt magnã perseuertiã, quę est excellens quoddam nostræ spiritualis resurrectionis testimonium: è contra vero malum signũ est parua in vita spirituali perseuerantia. Los ramos que se bendizen en la sancta Iglesia la Dominica passada, ya veis cõ que priessa, y rebuelta llegã todos por cogerlos, y como se barajan por lleuar dellos, y en passando aque lla mañana los poneys en vn rincon, y alli se secan llenos de polsimile. uo, y quando mucho os acordays dellos, es alla el primer dia de Quaresma, que los pide el cura para hazer ceniza. Sic vos in hebdoma-

46 domada ſancta maxima cum celeritate crimina veſtra confiteri, ieiunare, aliquas eleemoſynas elargiri curatis, y a buelta de cabeça echays a vn rincon el ayuno, y dezis: Ayunen los ſanctos que no tienen hãbre, y os oluidays de todos los otros ſanctos exercicios, y os entregays a todos los vicios, como ſi no fueſſedes Chriſtianos, y apenas os acordays de ſermõ, ni de coſa buena, ſino alla a la otra Quareſma. O ciegos no mirays que ſuelen las gentes morirſe entre año tambien como en la Quareſma, porque no procurays de viuir en todo tiempo apercebidos?

De reſurrectione Domini cognitio.

DE duobus illis diſcipulis, qui in caſtellum Emaus ibãt, ait ſacer euangeliſta Lucas, quod cognouerũt dominũ in fractio- Lucæ. 24.
47 ne panis. Aliqui dicunt Redemptorem noſtrũ ſolitum fuiſſe, panem, qui ad manducandũ proponebatur, ſuis ſacris manibus veluti cultro, ſeu gladio proſcindere, hoc eſt, que cõ ſus ſagradas manos partia el pan, y hazia rebanadas como ſi lo partiera cõ cuchillo. At cum manduraret cum his duobus diſcipulis, & hoc ſolito modo panem frangeret, ipſi eum in hac panis fractione cognouerunt. Sed hoc impertinens eſt, & abſq; fundamento dictum. Alij dicunt eum ipſis diſcipulis, poſtquam manducauerunt, ſuũ corpus tribuiſſe, & communicaſſe, & ita in fractione panis illum cognouerunt: quod quidem potuit Dominus facere, quia potuit eos
48 antea iuſtificare, videlicet quando ipſos illuminauit, & cor eorũ ardens erat in via. Verum certius eſſe exiſtimo, eos cognouiſſe Dominum in fractione panis, id eſt, in frangendo panem vel cũ frangeret panem, quod idem eſt. Nam cum ad frangendum panem ſanctiſsimus Ieſus ſacratiſsimas manus ſuas oſtendit, & propalauit, ipſi diſcipuli tunc in eis ſanctiſsima vulnera conſpexerunt, & per illa Dominum cognouerunt: ſicut B. Thomas, cui cum homines tantæ autoritatis, quales erant ſacri Apoſtoli dixiſſent, ſe vidiſſe Dominum iam reſuſcitatum, non credidit, donec ipſa Ieſu Chriſti vulnera vidit, & ſuis manibus tetigit, & pertractauit. Vnde manifeſte deducitur, ſacraſsimam Dotimini noſtri paſsionem, mortem, ac pretioſiſsima vulnera efficaciſsima eſſe ad animas hominũ illuminandas, atq; à tenebris erroris educendas.

RESVRRECTIO MORTVORVM.

VIDENS S. Iob se magnis laboribus esse circumdatum cupiensq; ab eis absolui suspiria pro morte emittebat, & spe ac desiderio resurrectionis vniuersalis corporum (vbi suum etiam corpus resurgens in æternum victurum, sperabat) inflãmatus cum Deo loquens dicebat. Quis mihi tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei? Infernum vocat sepulchrum, quod nomen in hac significatione frequenter à vulgato nostro vsurpatur, vt nomine Christi Iesu Redemptoris nostri dicit. S. Dauid. Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quod sepulchrũ esse interpretatus est. B. Petrus vt in Actibus Apostolorum patet. In Hebræo etiam est, Seol, quod illis semper sepulchrũ significat, & ita Chaldæus interpres conuertit. In domo sepulchri abscõdas me. Ait ergo. S. Iob. Vita defuncti sus in sepulchro iacere opto, vt magnus hic tuus furor, quo me diris modis exercet seda retur, id est. Libentius moriar, quam animum tuũ in me grauissimum tolerarẽ. Ex quo cognoscetur non recte locum hunc à quibusdam exponi de furore, quo Deus in extremo iudicio vsurus est: nã hæc explicatio non modo cum textu non coheret, verum etiã dissidet, quoniam mox S. Iob significat, se resurrectionẽ optare, quam statim iudiciũ illud consequetur. Deinde quod sæpenumero in hoc toto libro Iob dictitat Dei iudicium amare, apud cũq; cupit causam suam informare; & quidẽ illud omniũ gẽtium iudiciũ pijs viris cum venit in mẽtem, potius ipsi confidunt, quã timẽt. Quod vero dicit, Et constituas mihi tempus, in quo recorderis mei, hoc loco vel Hebræis assentientibus aperte Iob de mortuorum resurrectione disserit, & opportune quidẽ, vt eius memoria mortis malum, quod sibi tantopere desiderabat, leuaret. Magnæ enim integris, & honestis hominibus leuationi est, cũ se mortales esse recordãtur, quod à mortuis ad æternã vitam sunt excitandi: vt B. Paulus autor est in epist. ad Thessalonicenses scribẽs. Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus, vt non contri-

Iob. 14.

Actuum. 2.

1. ad Thessa. 4. c.

1

2

3

4 stemini, sicut, & cæteri, qui spem non habent. Dicit autē. In quō recorderis mei, quia Deus mortuorū hominū oblitus esse videtur, si quidē mortua corpora nulla ab eo vitæ beneficia percipiūt, sicut viua, quæ Dei beneficio viuūt, sensus habent, & spiritū ducūt, & ita Dauid, vt cōmodis omnibus, & emolumentis se destitutū esse significaret, dixit. Æstimatus sum cū descēdentibus in lacū. Psalm. 87.
factus sum, sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber. Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorū nō es memor amplius, & de manu tua repulsi sunt. Quare è contrario in memoriā eos reuocare videtur, quos ad vitā reuocat. Hoc igitur loco S. Iob resurgere à mortuis optabat, quod pro certo credebat, & prædicabat futurū. Vnde illa interrogatio, quę sequitur, Putas ne mortuus homo rursum viuet? certissima est affirmatione explicāda. Nā viuet equidē,
5 & ita septuaginta interpretes affirmatiōe hunc locū reddūt vertentes. Si enim mortuus fuerit homo, viuet, postquā cōsummauerit dies vitæ suæ. Vel forte de illa tantū vita loquitur, quam viri sancti perpetuæ fœlicitatis participes viuent. Nam licet impij resurgent, potius tamen erit, vt perpetuis moriātur tēporibus, quā vt viuant, dicente dissertis verbis Dauid. Ideo non resurgunt impij in iudicio, nec peccatores in cōsilio iustorū. Tū quia impiorū Psalm. 1.
interitus æternus, atq; perpetuus esse dicitur, quare nūquā viuēt. Quæ cū ita sint dubitationē esse interrogationem hāc possumus opinari: cum nemo certus sit se perpetuā vitam esse consecuturū. Idcirco ita hūc locū Chaldęus vertit, Si mortuus fuerit vir impius fieri potest, vt viuat? Sequitur, Cūctis diebus, quibus mūc milito, expecto, donec veniat immutatio mea, ideſt: Cunctis diebus, quibus viuo, dixerat enim septimo capite militiā esse vitā hominis su
6 per terrā. Hac ergo (ait) spe me sustento, & cōmunes vitę mortalis labores, æquo animo hactenus tolerauī, q aliquando fiet, vt hoc mortale corpus cū alio immortali cōmutē. Hoc ipsum B. Paul. Ad Rom. 7.
desiderare videbatur dicēs, Infęlix homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Et hanc immutationē, quā S. Iob cūctis diebꝰ 1. ad Cor. 13.
vitę suę expectabat, futurā, pręsagit idē apostolꝰ scribēs Corinth. nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionē, & mortale hoc induere immortalitatē. Habitū verò, & Matth. 13.
speciē corporis immortalis Chrīs Dūs apud Matth. exponit dicēs. Tūc iusti fulgebūt sicut sol in regnō patris eorū. Ex quo docemur sic vitā nostrā instituēdā esse, vt semper ante oculos nostros

versatur illa immutatio, & resurrectio futura: quod si, vt illius par- 7
ticipes simus, laborauerimus & præclare officij munere fungemur, & eius spe fortiter quoscũq; labores sustinebimus. Qua spe se B. Paulus vehementer cõfirmari videbatur, cum ita in epistola
1. ad Cor. 15 ad Corinthios in eos, qui resurrectionem futurã negabant, argumẽtabatur hoc modo. Si omnino mortui nõ resurgũt vt quid, & nos periclitamur omni hora? si ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgũt? Manducemus, & bibamus cras enim moriemur. Addit vlterius S. Iob. Vocabis me, & ergo respondebo tibi, operi manuũ tuarum porriges dexterã. Vehementer resurrectionis memoria diuinus vir delectari videbatur, dũ tanto morbo, tantisq; malis non impediebatur, quominus in eius sermonẽ incidens eam accurate tractaret, & sapiẽtissime des-
Matth. 23. criberet. Vocabis me, inquit: quæ vocatio qua ratione futura sit 8
supernus noster Redẽptor Iesus Christus apud Matthæũ pluribus exponit dicẽs. Et mittet angelos suos cũ tuba, & voce mag-
1. ad Cor. 15 na, & congregabunt electos eius à quatuor vẽtis. Et B. Paul. scribit eam Corinthijs his verbis. Omnes quidẽ resurgemus in momento in ictu oculi, canet enim tuba, & mortui resurgẽt incorru-
Ad Rom. 4. pti, & nos immutabimur. Ex huius vocis immensa vi B. Paulus infinitam Dei potentiã demonstat ita Romanis scribens. Qui viuificat mortuos, & vocat ea, quæ non sunt tanquã ea, quæ sunt. Huius vocis eximiæ virtutis specimẽ relictũ fuit, cum Lazarus, & viduæ filius è mortuis à Christo Domino fuerũt vna eius voce excitati. Fœlices hi, qui dum mortalem vitam agunt, dant operã, vt huius vocis nunquã obliuiscantur, sed vt ea tunc recreentur, & ei alacri animo respondeant, sicut S. Iob de se dicit. Ego respon- 9
debo tibi, ideſt, præsto adero libentissimeq; tuis iussis resurgens obtemperabo. Non potest enim hæc vox iocunda non esse Iesu Christi ouibus, quibus dum mortalẽ vitam degerẽt, voces eius, & præcepta vitę gratissima fuerunt, eiq; dicto semper audientes fuerunt: Operi manuũ tuarum porriges dexteram, ait. In quo alludere videtur ad rationẽ agẽdi eius, qui aliquẽ in terra iacentem erigere conatur: nam porrigit illi dexteram, vt ea connixus eriga tur. Ita sanctus Iob ait. Voce potentissima tua nixus in sepulchrũ
Psal. 17. abiectus à mortuis excitabor. Dextera etiã in Sacra scriptura Dei
Psalm. 117. auxilium significat, vt in Psalmis. Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ: & dextera tua suscepit me. Et alio Psalmo. Dextera

Domini

10 Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, dextera Domini fecit virtutem. Sed in Hebræo est, operi manuum tuarũ beneuolus eris. Quæ sentẽtia magnã secum defert teneritudinẽ.

Resurrectio mortuorum.

CVm Diuus Paulus de sanctis veteris testamenti patribus mentionem feciſſet, ſtatim adiecit. Hi omnes testimonio fidei probati non acceperũt repromiſsionem, Deo pro nobis melius aliquid prouidẽte, vt non ſine nobis conſummarẽtur. Omnes illi ſancti patres licet pleni fide & gratia mortui fuerint, in limbo depoſiti ſunt (hoc eſt, eſtuuieron depoſitados en el limbo) donec filius Dei mortuus eſt: & ibi expectabant, quod pretium 11 redemptionis noſtræ ſolueretur, vt ſic præmium æternum conſequerentur. Y quãto a eſto, dize el ſancto Apoſtol, les hazemos ventaja noſotros los del nueuo teſtamento: illis nanq; dilata fuit gloria, nobis autem, ſtatim poſt mortem, conceditur, vt non ſine nobis conſummarentur. In hoc loco particula, vt, non eſt cauſalis, ſed conſecutiua. Non enim ſignificat hic S. Apoſtolus, quod cauſa detentionis ſanctorum patrum in limbo fuerit ne ingrederentur in gloriam prius, quam ſancti noui teſtamenti. Mas quiere dezir que de la dilacion de ſu premio ſe ſiguio, que no fueron premiados, ni tuuieron gloria, antes que los que murieron deſpues de la muerte de Ieſu Chriſto, como fue el buen ladron: ideo adiecit. Deo pro nobis aliquid melius prouidẽte. Magnum profecto hoc motiuum eſt ad noſtram conſolationem, & vt omni 12 celeritate plurimas virtutes operemur, ſiquidem credimus, quod niſi peccatis noſtris aut eorum reliquijs impediamur, ſtatim, vt anima noſtra à corporis ergaſtulis ſoluta fuerit, Dei optimi maximi conſpectu in illa ſempiterna gloria perfruemur, ſicut idem ſanctus Paulus teſtatur dicens. Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quod ædificationem 2. ad Cor. 5. ex Deo habemus domum non manu factam ſed æternam in cælis. Quod ſanctum Iob maxime conſolabatur in illa aduerſitate erat, quod ipſe in ſterquilinio ſedens plenus vlceribus dixit. Scio enim quod Redemptor meus viuit, & in nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum. Hoc etiam futurum eſt Chriſtiano maxi- Iob. 19. mæ conſolationis, quando oculos ſuos turbari ſentiat, & mortem appropinquare, cõſiderare ſcilicet, quod omnia hæc in me-

Ad Heb. c. 11

liora Deus mutaturus est: sicut enim lana intingitur naturalem 13
habens colorem, vt coloretur purpura, aut alicuius alterius colo-
ris accipiat dignitatem. Sic & nos in mortem descendimus cor-
porales, & resurgimus spirituales, vt inquit Beatus Chrysosto-
mus. Animo etiam consideret: quod antequam ipse filius Dei vi-
ta priuaretur, & moreretur illusus, consputus, flagellatus, & spi-
nis coronatus fuit. Vt quid Domine filium tuum vnigenitum
tam aspere, & seuere tractas, & diuinum vultum illius saliuis car-
nificū fœdari, & corpus formosius, & albius alabastro tot flagel
lis dilacerari permittis? Quia tertia die resurget multo rubicun-
dius, & perfectius, quam antea erat. Quemadmodum pictor lin-
teum lino Belgico contextum niue candidius præparat, vt in eo
pretiosam, & omnibus numeris absolutam imaginem depingat, 14
qui prius illud mortuis delineamentis collinit, vt inde viua, &
perfectiora illis superimponat. Quid, inquam, facit Deus cum
nobis ægritudines immittit eisque & morte nos reddit deformes,
nisi prius nos mortuis delineamentis collinire, vt inde viua,
& optima delineamenta in resurrectione coaptet? Quando ful-
gebunt iusti sicut sol in conspectu Dei.

simile.

S. Chrysost. homilia. 35. ope. impe.

simile.

B. Chrys. ser mon. 118.

Beatus Petrus Chrysologus in quodam sermone inquit. Fra-
tres semper de resurrectione libet dicere, semper de resurrectione
delectat audire: quia mori nunquam libet, viuere semper dele-
ctat. Resonet ergo in ore nostro resurrectio semper, semper resur
rectio ad nostræ mentis transmittatur auditum: vt mors, quæ no
stros semper obsidet sensus, cum terrore suo cum lamentis suis à
nostris sensibus effugetur. Quia sic agricola fructus vberes, & exa
tiatas epulas cantat, vt imminentem vomeris laborem non sen- 15
tiat, & sudorem. Sic nauta portus modulatur, & lucra, ne vnda-
rum ruinas, & maris discrimina pertimescat. Sic miles, ne vulnera
metuat, vt gladios non pertimescat, prædas personat, & trium-
phos magnificentissimos, quos sperat. Vnde resurrectione mente,
ore, oculis aspectet, cātet, cogitet, Christianus quidem ipse, vt
totam mortem possit, & valeat despicere, calcare, & contemne-
re metum, & formidinem & pauorem quandocunque veniet.
Non solum sine causa credit, sed & viuit, qui se perdit. Homo
quid tibi oritur, quod non occidat, quid tibi quod occiderit non
resurgit? Dies mane oritur, moritur in nocte, & iterum resurgit in
mane. Sol quotidie nascitur, quotidie moritur: resurgit ipse quo-
tidie,

16tidie, tempora dum transeunt, pereunt: dum redeunt reuiuiscunt. Vnde homo si Deo non credis, si non acquiescis legi, si non acquiescis auditui, vel oculis tuis crede, vel elementis, resurrectionẽ tuam tibi iugiter prædicantibus acquiesce. Vade ad semen, Apostolo te docente, tolle triticum aridum sine sensu, sine motu, duc sulcum, fode terram, fac sepulchrum, sepeli triticum, inspice quẽadmodum morte deperit, humore turgescit, putredine corrumpitur, & cum peruenerit ad totum quicquid desperatio, quicquid incredulitas, quicquid corruptela tibi superius ingerebat, tunc subito reuiuiscit in genere, in herba pubescit, iuuenescit in caule, maturescit in fruge, & ad illam totam ipsam, quam tu perijsse deflebas, speciem resurgit, & formam: vt te homo triticum non tam doceat manducare, quam sapere: non tam cogat laborare, quam 17credere

1.ad Cor.15.

REX ET PRINCEPS CVM SOLE comparabantur.

ANTIQVI Philosophi Regem, & Principem cum sole comparabant, quem appellabãt, Theon id est, currentem, vt significarent debere illũ omnia animo percurrere, esseq; ei solicitudinẽ, & curam, ac vigilantiam summe necessariam. Eam ob 1
causam ei sceptrum rectum absque folijs tribuebant, vt innuerent, iustitiam debere esse rectam, & affectionibus destitutam. Vt autem firmitudinem eius in æquitate, & iustitia ostenderent, Martem, per quem principem significabant, indutum tunica adamantina depinxerũt. Vt etiam ipsum principem veritatis cultorem esse debere iudicarent, principis statuam collocauerunt in quodam Ægypti ædificio vbi erat Rex Simandius sepultus, & habebat statua illa principis veritatem de collo pendentem, tanquam pretiosum monile, in quod ipse oculos habebat coniectos: vt autor est huius rei Diodorus Siculus. Volebant præterea veteres illi, vt in veritate oculos figeret, qua adductus gubernaret, vt se non pasceret delicijs, & traderet

4.Diodo. Siculi. li. 2. Bibliothecæ

volupta-

voluptatibus, sed subditorum saluti consuleret, & pro illis curas, ac labores susciperet. In vita porro Alexandri Magni, quam Ioannes Monachus literis mandauit, proditum est memoriæ, Alexandrum has voces emisisse. Seruile est dedere se voluptatibus, laboribus autem se exercere, res est principibus digna. Et quoniam sunt virtutis pictores Reges, principes & prælati, à quibus subditi artem pingendæ virtutis discunt, vt ait in Apologetico Beatus Gregorius Nazianzenus, summa ope nitendum est, ne inueniantur pulchræ virtutis pessimi pictores: vel certe ne ab alijs pictoribus, qui eam debent in se ipsis depingere, imaginis eius, in se ipsis pessima præbeant exemplaria. Pulchram autem depingent virtutem si in eius actiones toto pectore incubuerint, & sui muneris solicitudinem cum omni veritate, mansuetudine, & iustitia præstiterint. Cum aliquando Philippus Macedoniæ Rex iracundia affectus iniquam contra iudicem sententiam tulisset, subditus videns iniquitatem ipsam, & quod Rex per iracundiam in eam incidisset, statim subiecit. Appello ò Rex ab hac sententia. Quem cum Philippus derideret dicens: Ad quem appellabis, cum superiorem non habeam? subdidit ille. Ad te ipsum, inquam, appello, vbi primum iracundiam deposueris. Quo audito Rex intellexit, se per iracundiam iniustam tulisse sententiam, atque ita eandem illico reuocauit. 2 3

Rex & Princeps quales esse debent.

GRæci regem populi Basim appellarunt, basileus enim, quo nomine Rex appellatur, dicitur à basi, quod est basis, & leos, populus, quod sit Rex populi fundamentum, cuius pondus tanquam firma basis sustineat. Sicut enim fundamentum, & basis domus totam domum sustinet, ac supra se impositam suffert ac tolerat: sic reges, atque prælati Ecclesiæ totum pondus subditorum æquo animo super humeros ferre debent. 4

Principes & reges nihil in præmium suorum laborum debent expectare sed solum ad sustẽtationem status, & alios necessarios sumptus. Nam (vt ait Aristoteles in Ethicis) proprium præmium principum est honor, quo qui non est contentus tyrannus est. Honorem autem illum principes Christiani non ad humanum, qui vanus est, sed ad diuinum referre debent. Hæc est 5. Ethic. c. 6.

populi

5 populi ad principem obligatio. Principes autem & reges, ne grauent plebes sibi commissas à Domino ad custodiendam, ad pacē, & ad iustitiæ iura seruanda. Quod si aliter fecerint, ecce scriptum est. Potentes potenter tormenta sustinebunt. Obserua duo illa verba, potenter, & sustinebunt: non significare intendit spiritus sanctus, quod potentes in sua potentia, quæ in fauillam redigitur, neq; descendit cum eis gloria eorum, sustinere valebunt tormenta sibi præparata. Sed cum inquit, potenter, tortoris & ministri, vim, & potentiam aduersus iniquum iudicem, & regem tyrannum docere intendit, similiter cum verbo vtitur, sustinere, non patientiam sed imbecillitatem, & ex omni parte impossibilitatem repellendi à se tormenta demonstrat. sapient. 6.

6 Vt autem recte se circa suos subditos habeant, attendant quid sapientissimus Plato dicat. Ait enim. Nunc autem postquā non nascitur rex talis in ciuitatibus, qualis inter apū examina statim à principio, tam corporis, quam animi habitu vnus cæteros antecellens, necesse est, vt videtur, cœtu consultantium facto, instituta conscribere, vestigiaq; verissimæ reipublicæ illius percurrere, Et libro alio ait. Opera vero ciuilis gubernationis, cū multa alia, tū hæc esse, vel maxime vnusquisq; fatetur, diuites facere ciues liberos, & concordes. O admirabilem doctrinam, vtinam eam principes Christiani sequantur: Plato lib. 16. ciuilis vel de regno circasinem. Lib. 18. inme dio libri.

Rex & Princeps Christani ne imitatores gentilium sint, sed Iesu Christi.

7 PRo signo, & stemmate Romani aquilam habebant, in quo tyrannis eorum significabatur. Nam si quis vultum ipsum, & os aquilæ diligentius contempletur, oculos auidos, atq; improbos rictū minacem, genas truculentas, frontem toruam, nonne plane tyranni principis quoddam simulachrum agnoscet magnificum, ac maiestatis plenum? Accedit huc & colore ipse funestus, & teter, & inauspicatus fusco scalore nigricans. Vnde etiam quod fuscum est, ac subnigrum, aquilum vocamum: tum vox inamæna, terribilis, exanimatrix, ac minax ille queruluſq; clangor, quē nullum animantium genus non expauescit. Siquidem hæc crudelis, & tyranna auis innoxiarum auium viscera se suosq; pullos saginat. Hanc imitantur reges, & principes tyranni, à quibus nos omniponens liberet.

Alexan-

Alexander, quis esset optimus rex rogatus: Qui, inquit amicos donis retinet, & inimicos beneficijs amicos facit. 8

Isocrates pessimum Imperatorem esse dicebat, qui sibi ipsi imperatore non posset.

Psal. 71. Præcipuum Regis optimi munus esse, pauperes tueri, totus ille Psalmus: Deus iudicium tuum regi da, facile declarat: qui in hoc præcipuè loco commoratur. Itaq; ait. Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient ei. Quare: Quia liberabit pauperem à potente, &c. quæ sequuntur. Pro eo vero, quod nos legimus: & honorabile nomen eorum coram illo, B. Hieronymus vertit. Et pretiosus erit sanguis eorum coram illo, id est, magno vitam illorum æstimabit, nec impune feret, quisquis eo-

Prouerb. 29. rum sanguine se se cruentauerit. Hinc illud Prouerbiorum Rex qui iudicat in veritate pauperes thronus eius firmabitur in æter- 9 num. Quidam tamen adeo ab hac cura alieni sunt, vt nec scire studeant, quid pauperes, & ærumnosi homines in curia sua patiãtur.

Esai. 1. De quibus scriptum est in Esaia Propheta: Pupillo non iudicãt, & causa viduæ non ingreditur ad eos.

Quanto in discrimine salus regum versetur, vel argumento hoc colligi potest, quod cum teneantur cæteros homines vitæ sanctitate superare, multo ad hoc maiora impedimenta quam cæteri homines habent. Impedimenta autem sunt cateruæ adulatorum, multitudo negotiorum, abundantia deliciarum, summa potentia, vt quidquid libeat, liceat. Hoc enim est quasi per

Eccles. 31. iter lubricum ingredi. Vnde est illud Ecclesiastici. Beatus vir, qui post aurum non abijt, &c. qui potuit transgredi, & non est trãsgressus, facere mala, & non fecit. Hoc nec Dauidi contigit. Ti- 10

sapient. 6: mendum quoq; est, & illud libri Sapientiæ. Exiguo conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. Et fortioribus fortior instat cruciatus. Tres qualitates tribuit Pro-

Esai. 16. pheta Esaias Regi Ezechiæ, quas optimus Rex debet habere. Et præparabitur, inquit, in misericordia solium: & sedebit super eum in veritate iudicans: & quærens iudicum, & velociter reddens quod iustum est.

Zach. 9. Aristo. 8. Ethic. De Christo Iesu Redemptore nostro dixit, Zacharias Propheta, Rex tuus venit tibi mansuetus. Non inquit, venit sibi, eo quod tyrannus nõ sit sed venit, inquit, tibi, eo quod rex verus sit Differt enim tyrannus à rege (vt ait Aristoteles) quod hic ad

vtilitatem,

11 vtilitatem, & cõmoditatem subditorum gubernationem totam ordinat, atq; adhũc finẽ præcepta ponit & leges statuit, ille vero proprium suum commodum intendit. Hic rex venit mãsuetus. Ex quo loco docemur, quod si clemtia sit omnibus necessaria, maxime tamen principibus. Ideo Esaias inquit. Emitte agnum domine dominatorem terræ. Licet apes iracundissimæ, ac pro captu corporis pugnacissimæ sint, & aculeum in vulnere relinquant, rex tamen earum sine aculeo est, noluit enim natura ipsum sæuum esse: telumq; detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplar hoc hominibus regibus ingens. Pudeat ergo ab exiguis animalibus non trahere mores cum tanto moderatior hominum animus esse debeat quanto vehementius nocet. Esai. 26

Quam seuere autem Deus reges tyrannos flagellet, verba illa,
12 quæ scripta sunt in libro Iob, optime manifestant. Baltheum regum dissoluit, & præcingit fune renes eorum, id est, in Dei potestate est hominum fortuna, & sic res omnes conuertit, vt reges insignibus regijs exuat, & propter peccata eorum, seruorũ laqueis induat. Baltheum vt sit species progenere, regia insignia significare dicitur, funis vero seruorum, & captiuorum vincula. Ex Hebræo vero verbum pro verbo ita vertitur. Vinculum regum aperit, id est vinculum, in quo retinent subditos suos, hoc est, potestatem detrahit tyrannis, & regnis exuit. Iob. 12.

Mira doctores de Regibus & principibus dicunt.

13 BEatus Chrysostomus in quadam homilia inquit. Sicut si gubernatorem à naui separaueris scapham submersisti, & si ducẽ ab exercitu abducas, vinctos hostibus tradidisti milites, ita si principes de ciuitatibus abstuleris, feris irrationabilibus magis irrationabilem degemus vitam, inter nos morientes & nos deuorantes, pauperiorem potentior, mansuetiorem audacior. B. Chrysost. homil. 6. ad populum Antioche. simile

Erasmus de institutione Principis inquit. Magnitudo nauis, aut mercium pretia, aut vectorum numerus non facit clariorem bonum nauclerum, sed attentiorem, ita bonus rex, quo pluribus imperat, hoc vigilantior esse debet non insolentior. Erasm. de institut. princ. simile.

Idem ibidemq; ait: Nullus ad Olympicum certamen accedit nisi prius secum expenderit, quid eius certaminis lex postulet: simile.

neque

neque queritur ſibi moleſtum eſſe ſolem, aut puluerem, aut ſudo- 14
rem, aut ſiquid eſt aliud huius generis, quandoquidem hæc omnia cum ipſa ludi ratione coniuncta ſunt: ita qui ſuſcipit imperium prius ſuo cum animo debet expendere, quas res principis officium exigat: Conſulendum alienis commodis, propria negligenda: vigilandum, vt alijs dormire liceat: laborandum, vt alijs liceat otiari.

B. Cyprian. li. duodecim abuſionum. ſimile.

Beatus Cyprianus ait. Paxillus niſi bene fixus firmiter alicui fortiori adhæreat omne, quod in eo pendet, cito dilabitur, & ipſe ſolutus à rigore ſuæ firmitatis cum oneribus ad terram dilabitur: ſic & princeps niſi ſuo conditori pertinaciter adhæſerit, & ipſe, & omnis, qui ei conſentit, cito deperit.

ſimile.

Vt ſol non alius eſt pauperi, alius diuiti, ſed omnibus communis: ita principes perſonam ſpectare non debent ſed rem. 15

ſimile.

Quemadmodum vitis, etiã ſi arbor omniũ nobiliſsima ſit tamen arundinum, aut vallorum, aut arborum infrugiferarum eget ſuſtentaculis, ita potentes, & eruditi inferiorum egent opera.

ſimile.

Quod cor eſt in corpore animantis, id eſt princeps in republica, ſi cor ſincerum eſt quoniam ſanguinis ſpiritum fons eſt, vitã impartit vniuerſo corpori: ſin vitiatum fuerit, exitium adfert membris omnibus. Verum, vt ea pars in corpore animantis omnium poſtrema ſolet corrũpi, & in hanc extremas vitæ reliquias ſupereſſe putant: ita decet principem. Theologia Chriſtianorũ tria præcipue quædam in Deo ponit, ſummam potentiam, ſummam ſapientiam, ſummam bonitatem. Hunc ternarium pro viribus abſoluas oportet. Nam potentia ſine bonitate, mera tyrannis eſt: ſine ſapientia, pernicies, non regnum. Primum igitur 16
des operam, vt quandoquidem potentiam fortuna dedit, maximam ſapientiæ vim tibi compares, vt vnus omnium optime quid expetendum, quid væ fugiendum ſit perſpicias. Denique vt quam maxime prodeſſe ſtudeas omnibus. Nam id eſt bonitatis. Poteſtas autem ad hoc potiſsimum tibi ſeruiat, vt quantum cupis prodeſſe, tantumdem & poſsis, imo plus velis quam poſsis. Porro nocere hoc minus velis, quo magis potes.

ſimile.

Vt ſol poſt occaſum non ſtatim lucem abſcondit, ſic princeps ſapientia, & virtute ornatus, etiam poſtquam excidit è vita relinquit pacem, & iuſtitiam, & admirabilem gubernandi ratio-

17 rationem, quę aliquandiu durat, donec ſenſim labefactetur aduenięte tyrannide. Quemadmodum triremis non ſolum moue tur, dum à remigibus exagitatur, ſed etiam quieſcentibus illis ea currit: ſic reſpublica non modo eo Rege viuente, qui eam ſapientia illuſtrauit, rectè gubernatur, ſed etiam eo mortuo. Simile.

Eſt quidem principum virtus laudanda. Nam vt aqua humore ſuo arborem educat, atque confirmat, & facit adoleſcere, & fructus vberes producere: ſic laus auget, & alit virtutem, eamq; pulchriorem reddit. Vnde prouerbium; Virtus laudata creſcit. Simile.

¶Omnia quæ habentur litera P. titulo, potentes domini, deſeruire etiam poſſunt huic materiæ.

Rex & Princeps rectitudine præditi

18 *eſſe debent.*

INterrogatus Philoſophus Thales (vt refert Laertius) qualis debeat eſſe Rex, qui alios recturus, & gubernaturus eſt, reſpondit. Prius ſeipſum, deinde alios regere debet. Impoſsibile eſt enim quod vmbra virgæ recta ſit ſi ipſa virga decliuis, & tortuoſa exiſtit. Quilibet Regum aut Principum debet eſſe virga recta iuſtitiæ, & tota reſpublica nihil aliud eſt, quam vmbra illius virgæ. Ideo ſi virga in omnibus & per omnia rectiſsima non eſt, proculdubio Reſpublica eius rectitudinem non ſeruabit. In Sacra ſcriptura ſolet Rex vocari caput, atque ita Prophe ta Samuel Regi Saul dixit. Nonne cum paruulus eſſes in oculis tuis caput in tribubus Iſrael factus es. Vnxitque te Dominus in Regem ſuper Iſrael? Simile. 1. Reg. 15.

19 Experientia videmus, quod omnia, quæ natura creauit operationes ſuas faciunt verſus ſurſum. Terra enim vapores verſus cælum emittit: plantæ in altum creſcunt: ignis pro fine habet ſurſum aſcendere: at vero caput humano corpori inſertum deorſum influit, & ob hanc cauſam Rex vocatur caput. Rex nanque paruis, & ſubditis ſuis fauere, eoſque protegere, & gubernare debet. Y como en la cabeça eſta el ver, el oyr, hablar, oler, y guſtar: ſic in Rege ſapientia, prudentia, prouidentia, pietas, ac benignitas, quæ per hos ſenſus ſignificantur, eſſe debent. Verè equidem indignus eſt nomine Principis ille, qui ſeruientibus ſibi cum bonis operibus, etiam verborum parcus eſt, atque auarus. In capite eſt olfatus, & non in pedibus, nec in Similia.

manibus: Sic ad Principem, qui omnium caput est, spectat omnia olfacere, hoc est, omnia cognoscere: & quomodo quilibet subditorum suorum viuat, conijciendo intelligere. In magnis & densissimis ne moribus canes per olfatum magis prædam, seu quod venari intendunt, indagant, quam per visum. 20

Simile.

Rex simul cum honore supra caput suum legem Dei habere debet, cui maxima promptitudine obedire, & per quam se regere, & gubernare debet. Quãdo Pontifex Ioiadas erexit in Regẽ Ioas filiũ Regis Ochosiæ defuncti, inquit Sacra scriptura, quod super caput eius coronam ac legem Domini imposuit: ait enim sacer textus. Produxit filium Regis & posuit super eum diadema, & testimonium id est legem, feceruntque eum Regem, & vnxerunt. Vbi glossa interlinealis ait. Insigne capitis Regum, lex Dei, qua hortatur qualiter viuat, & quid agat. 21

4 Reg. 11.

Quemadmodum quamuis horologium varia instrumenta, & ratas differentes habeat, tum in figura, tum in quantitate, & denique motu, omnia tamen ad eandem rem ordinat artifex, qui horologium instruit: ita in Republica quamuis sint diuersa munera & officia, omnia tamen ordinare debet Rex (qui est tanquam artifex huius horologij) ad vnum optimum gubernaculum, regimen, & administrationem iustitiæ, & pacis, atq; in vtilitatem Reipublicæ.

Regis clementia.

Seneca lib. 1. de clem. cap. 9.

MIRABILE proculdubio est exemplum illud cuiusdam imperatoris, quod Seneca lib. 1. de clementia refert: Qui quidem incredibili quadam animi magnitudine cuidam Cinnæ pepercit, licet cum sciret de nece imperatori inferenda tractasse, à quo fuerat libertate donatus, & amplissimis affectus honoribus. Ita enim Cinnam alloquutus est. Cum hostis mihi esses in bello à me captus, & in seruitutem redactus es: ego vero volens te libertate complecti, paucis post diebus statim libertate donaui, & ad altissimos quosque dignitatis, & honoris gradus euexi, adeo vt victo, victores ipsi inuiderent: sed ecce nunc bellum denuò mihi inferre, atque necem conatus es pro tantis beneficijs. Quid hoc est mali Cinna? Quæ tanta ingratitudo? Quod ferreum pectus, atque immane? 22

Verum

23 Verum iam ſecundo non quidem merita tua, ſed imperatoriã clementiam contemplatos tibi ignoſcam: tibi vitam Cinna iterum do, prius hoſti, nunc vero inſidiatori ac patricidæ. O ſtupendam hominis Ethnici clementiam, vtinam Chriſtiani principes fide illuminati hunc Imperatorem imitentur.

¶ Omnia quæ habentur litera P. titulo Potentes tyranni, deſeruiunt huic materiæ.

SACERDOS.

Modus, qui ſeruandus eſt in concionibus, quæ habendæ ſunt, quando nouus ſacerdos primam Miſſam celebrat.

24

IN prima miſſa à nouo ſacerdote celebranda non oportet, vt concionator totam integram de illo altiſsimo myſterio habeat concionem (plurimas enim nouas miſſas intra annum celebrari contingit) ſed conuenientius erit de illo euãgelio, quod in ea feſtiuitate, aut Dominica occurrerit, prædicare. In diſcurſu autem concionis poterit ſuper aliquam eiuſdem Euangelij clauſulam vnum, aut duo notabilia de illo ſacroſancto myſterio, necnon de ſacerdotij dignitate, vel de ſanctiſsima Euchariſtia diſcutiendo pertractare. Quarum materiarum plurima, eademque obſeruatu dignisſima in hac ſumma, ſub hoc titulo, Sacerdos, & in litera E. titulo Euchariſtia, notabilia reperiet: plura etiam in tabulis omnium librorum à nobis dudum editorum ſub eiſdem titulis inueniet. Quibus proculdubio, licèt plurimas per plures annos de hac re habeat conciones, ampliſsimam variarum rerum materiam, ne auditoribus faſtidium generet, ad prædicandum comparabit.

25

CONCIO SEV

SERMO SPIRITVALIS coram ſynodo ſacerdotali habendus.

MELCHISEDEC interpretatur Rex iuſtitiæ, deinde autem Rex Sálen quod eſt Rex pacis ſine patre, ſine matre, ſine genealogia: inquit Beatus Paulus ad Hebræos ſcribens. Perfectus ſacerdos has debet habere conditiones à D. Paulo hîc aſsignatas, & in nomine Melchiſedec ſummi ſacerdotis ſignificatas. His verbis S. Apoſtolus nos docet, qualiter ſe debeat ſacerdos cum proximo, & cum Deo habere: nam erga proximũ debet eſſe Princeps iuſtitiæ, & pacis, erga Deum autem non debet amorem ſuum in creaturis, ſed in ipſo tantummodo collocare, ac ſi eſſet ſine patre, ſine matre, & ſine genealogia. Hæc omnia Spiritus ſanctus per Malachiam Prophetam nos erudiuit: vbi loquens cum ſacerdotibus ſic ait. Et nunc ad vos mandatum hoc ô ſacerdotes, ſi nolueritis audire, & ſi nolueritis ponere ſuper cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum mittam in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, & maledicam illis, quoniam non poſuiſtis ſuper cor. Ecce ego proijciam vobis brachium, & diſpergam ſuper multũ veſtrum ſtercus feſtiuitatum veſtrarum, & aſſumet vos ſecum, & ſcietis quia miſi ad vos mãdatum iſtud, vt eſſet pactum meũ cum Leui dicit Dominus exercituum: pactum meum fuit cum eo vitæ, & pacis, & dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nominis mei pauebat. Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas nõ eſt inuenta in ore eius. In pace, & æquitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate: labia enim ſacerdotis cuſtodiũt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt. Vos autẽ receſsiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege, irritum feciſtis pactum Leui dicit Dñs exercituum. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis

Ad Heb. 7.

Malach. 2.

4 ſtis faciem in lege. Satis hæc verba cum verbis Diui Pauli, circa ſacerdotem Melchiſedec cohærent, qui, vt diximus, Spiritu ſancto dictante eas quas perfectus Sacerdos habere debet, conditiones, poſuit. Inter quas prima eſt, quod Sacerdos debet eſſe Rex iuſtitiæ quæ conſiſtit in reddendo vnicuique quod ſuum eſt, & id quod ei debetur. Sacerdos eſt debitor honoris & gloriæ Deo: proximo autem eſt debitor boni exempli ac doctrinæ, & tunc erit Rex iuſtitiæ (ſicut Melchiſedec) quando his duobus creditoribus debitum præſtauerit, & adimpleuerit attendens Dei honorem, & proximi ſui vitam ſpiritualem. Vt beatus Hieronymus ſacerdotes ad has obligationes adimplendas incitaret, eos in libello de vita clericorum ad Nepotianum in hunc modum alloquitur. Clericus, qui Chriſtus ſeruit Eccle- 5 ſiæ interpretetur primo vocabulum ſuum, & nominis diffinitione prolata nitatur eſſe quod dicitur: ſi enim cleros Græcè, ſors Latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de ſorte ſunt Dei, vel quia ipſe Dominus ſors, ideſt, pars clericorum eſt, quia autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Domini partem habet, talem ſe exhibere debet vt & ipſe poſsideat Dominum, & poſsideatur à Domino. Qui Dominum poſsidet, & cum Propheta dicit: Pars mea Domine. Nihil extra Dominum habere poteſt, quod ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus: Verbi gratia, Si aurum, ſi argentum, ſi poſſeſsiones, ſi variam ſuppellectilem cum iſtis partibus Dominus pars eius fieri non dignabitur. Si ait, Ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis eius, non accipio par- 6 tem inter cæteras tribus, ſed quaſi Leuita, & ſacerdos viuo de decimis, & altari ſeruiens altaris oblatione ſuſtentor. Habens victum, & veſtitum his contentus ero, & nudam crucem, nudus ſequar. O mira verba tanti doctoris digna maximèq; ponderanda. Et beatus Ambroſius ſuper Pſalmos ait. Portio mea Dominus (ſic enim ipſe legit per nominatiuum). O quam rarus eſt in terris, qui dicere poſsit, Portio mea Dominus, quã alienus à vitijs, quam ſegregatus ab omni labe peccati, qui nihil habet cõmune cum ſęculo, quem non aliqua negotiorum ſæcularium cura ſolicitet, verus miniſter altaris Dei Deo nõ ſibi natus. Deniq; cum Moyſi dictum eſt, vt populo Iſrael per ſingulas tribus diuideret terras, & tribueret ſingulis tribubus portionẽ, tribum

B. Hieronymus in libello de vita clericorum.

B. Ambr. ſuper pſalm. 118.

Num. 35.

Leuiticam excepit dicens. Filijs Leui non erit ſors, neque portio in medio fratrum ſuorum, quia Dominus Deus pars eorum eſt. Negatur his terræ diuiſio, vt ipſi ſibi fiant cæleſtis poſſeſsio. Hæc ille. Maxime perpendendum eſt ſuper illa verba Malachiæ Prophetæ, Deum minari ſacerdotibus, niſi verba eius in cordibus ſuis ponere voluerit, firmiſsimumque habuerint propoſitum diuino ipſius nomini gloriam dare, dum inquit. Mittam in vos egeſtatem. Hoc, vt reor, in euangelicis ſacerdotibus nunc adimpletur: nam cum plurimi eorum gloriam, quam debent, Deo non reddant, & eccleſiaſticos redditus prauiſsimè diſpendant, & inſumant, Deus illos pauperie, atque egeſtate punit. Quæro à vobis Patres mei, quare Deus permittit, vt Reges Chriſtiani tantis ſe neceſsitatibus oppreſſos videant, & quod ſummus Pontifex eis redditibus faueat eccleſiaſticis? Quoniam vos illis abutimini, non eſtis Reges iuſtitiæ, ſicut Melchiſedec ſacerdos Dei. Iuſtitia diſtributiua eſt, vt redditus veſtros paupe ribus impendatis, vos autem in rebus prophanis illos inſumitis, & ideo Deus de veſtra iniuſtitia iuſtitiam facit, & in vos egeſtatem mittit, vt ait S. Propheta. Decimæ dantur Epiſcopis, & beneficiatis (quales ſunt Canonici, & alij præbendas haben tes) non ſolum ad ipſorum, ſed etiam ad pauperum ſuſtentationem, ſicut B. Auguſtinus teſtatur dicens. Decimæ tributa ſunt egentium animarum. Et Beatus Hieronymus, ac Beatus Damaſcenus in capitulo, Quoniam ibidem, ſic aiunt. Quidquid habent clerici, pauperum eſt. Et rurſus Beatus Auguſtinus alibi inquit. Qui dare decimas non vult, res alienas inuadit, & quot pauperes in locis in quibus ipſe habitat, illo decimas non dante, fame mortui ſunt, tot homicidiorum reus ante Iudicis tribunal apparebit: quia rem à Deo pauperibus delegatam, ſuis vſibus reſeruauit. Ergo ſi ille, qui decimas ſoluere non vult, pauperum (vt ait Beatus Auguſtinus) homicida eſt, multo profecto potiori iure dicetur eſſe homicida ſacerdos ille, qui, poſtquam decimas collegit, & recuperauit, eas non ſolum pauperibus, in quorum remedium ipſas accipit, non impartitur, verum etiam in deprauatos vſus conſumit? Vultis (ait Caietanus) ſcire quomodo bona pars decimarum cum pauperibus diſtribuenda eſt? Ego ſic probo, nam ſequeretur ex contrario ſanctam eccleſiam iniuſti-

7

8

9

B. Aug. relatus in. c. decimę. 16. quæſt. 1.

Caiet. 2. 2. q 85. ar. 1.

10 iniuſtitiam facere, dum præcipit ſæcularibus, vt decimas Eccle
ſiaſticis ſoluant. Status enim eccleſiaſticus centeſima pars eſt
totius Chriſtiani populi. Quod ſi decimæ ſunt tantummodo
clericis, & non pauperibus applicandæ, maxima fit iniuſtitia,
dum ipſi ſoli decimas omnium temporalium fructuum repor-
tant nihil egenis, & pauperibus tribuentes. Ponamus quod in
aliquo populo centum habitant vicini, quorum quilibet cen-
tum modios tritici colligit, tunc ſi decimæ fideliter ab his ſol-
uantar, ſacerdos, ſeu Cura parrochialis eorum accipit mille mo-
dios: ſingulis autem aliorum, cum filios, vxorem, ac familiam
ſuſtentandam habeant, contingunt nonaginta. Tunc quæro.
Aut iſte clericus tenetur ſibi reſeruans neceſſarium, reliquum
pauperibus diſtribuere, aut non? Si ad hoc obligatione aſtringi
11 tur, ergo bene fecit eccleſia, dum præcepit vt illi decimæ, ad
pauperum ſuſtentationem, ſoluerentur. Si autem non tenetur
eas pauperibus diſtribuere, ſed totas integras ſibi aſſumere, tũc
ſequitur iniuſtam eſſe legem eccleſiaſticam quæ decimas ſol-
uere præcipit: ſi quidem iuxta propoſita exempla maior quan-
tas fructuum terræ vni duntaxat eccleſiaſtico, quam decem
ſæcularibus contingit. At dicere non poſſumus ſacratas ſan-
ctiones, ſeu ius Pontificium præcipiens ſoluere decimas, errare.
Sequitur ergo, quod eccleſiaſtici, qui bona ſua pauperibus
non diſtribuunt, ea in mala conſcientia retinent. Et quanuis
iuxta quorundam opinionem ad reſtitutionem non teneantur,
quia ſolum contra iuſtitiam diſtributiuam delinquunt, ſunt
tamen in tam malo & periculoſo ſtatu non facientes elemoſy-
12 nas, nec bona ſua pauperibus diſtribuentes, ſicut ille, qui in
allio quocunque læthali ſcelere perſeuerat. O tempora in-
fœlicia! O morum mutatio! Quæ eſt hæc ſæculorum dif-
ferentia? Olim, quando eccleſiaſtici erant boni diſpenſato-
res, & opes ſuas pauperibus tribuebant, tunc Reges, & Impera
tores Chriſtiani de ſuo regio patrimonio eccleſias magnis do-
nationibus, ac muneribus afficiebant: intuebantur enim Epi-
ſcopos, & alios eccleſiaſticos ea cum pauperibus fideliſsimè
impartiri, atque ita reputabant id, quod ipſis donabant, viduis,
pupillis, atque egenis diſtribuere. Nunc autem, cum plurimi
eccleſiaſtici fideles diſpenſatores non ſint, permittit Deus,
vt Reges neceſsitate oppreſsi nouos redditus non ſolum

non impartiantur ecclesijs, verum etiam eos, quos antea habebant, ad ea quæ in regno sunt necessaria, subtrahant, & sic hodierna die S. Malachiæ prophetia adimpletur, scilicet, Mittam in vos egestatem. Verba illa Prophetæ, Si nolueritis ponere super cor vt detis gloriam nomini meo, possunt etiam intelligi ita, vt sint quædam comminationes aduersus illos ecclesiasticos, qui in persoluendo diuino officio (quod ad laudes Domino decantandas fuit institutum) negligentes existunt. Nam præter iustitiam, quam sacerdotes obseruare tenentur attendentes Dei honorem, & bonum spirituale proximi, alia etiam obligatione astringuntur, videlicet singulis diebus altissimo Deo censum horarum canonicarum persoluere. Non solum vero tenentur ad diuinum officium fideliter recitandum, sed etiam ad omnes circunstantias, quibus ipsum diuinum officium recitare debent, videlicet ad attentionem, & deuotionem. Cum Innocentius Tertius Concilio generali præsideret, vt in capitulo dolentes, de celebratione missarum, refertur, denuntiatum fuit ibi plurimos clericos ac prælatos magna cum relaxatione diuinum officium persoluere: cumque tanto malo remedium adhibendum esse prouideretur, in hanc formam decretum quoddam institutum fuit. Sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districtè præcipientes in virtute obedientiæ, vt diuinum officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiosè celebrēt, pariter & deuotè. Vbi glossa inquit, studiosè, intellige quoad verba, ita vt versiculum aliquem non prætermittant: deuotè, quantum ad intentionem animæ, sic vt ipsi recitantes in alijs rebus minimè cogitent.

13

Innocēt. 3. in. c. dolentes. de celebratione missarum.

14

15

Circa hoc dubitari solet quæ attentio ad diuinum officium persoluendum requiratur? Et respondent Theologi sufficere vnam è quatuor attentionibus, scilicet aut quantum ad sola verba, aut quantum ad sensum literarum, simul cum oratione vocali, aut quantum ad id, quod mediante ipsa oratione intenditur: veluti si quis recitans matutinum, aut aliam canonicam horam cogitaret in his, quæ ad animam suam consequi intendit, qualis est remissio culparum, propriæ vitæ correctio, virtutes Theologales, fides, spes, & charitas, atque alia spiritualia, quæ in oratione comparare, & acquirere conamur. Quartum denique est, quando in aliquo horum trium non cogitaret, sed in

Caietan in summa verbo, horæ canonicæ. cap 4.

16 ſola Dei miſericordia, ac Ieſu Chriſti Redemptoris noſtri paſſione. Vna ergo ex his quatuor attentionibus ad diuinum officium perſoluendum ſat eſt. Quapropter nullam ſuæ inaduertentiæ excuſationem habet is, qui horas canonicas recitans vnam ex his quatuor attentionibus non habuerit, atque ita mortaliter peccaret, qui voluntariè & aduertenter nullam harum in ipſis horis canonicis recitandis haberet. Ille autem, qui non attendens, ſe diuerteret, venialiter tantummodo peccaret. Hoc igitur tributum ſacerdos ſecundùm iuſtitiam quotidie tenetur Deo ſoluere. Cuius præcepti plures ſunt tranſgreſsionis modi. Alij etenim quacunque occaſione oblata multis diebus officium non recitant, & proh dolor tanta eſt aliquorum relaxatio, vt quia duntaxat iter faciunt, horas canonicas, quas Deo debent, prætermittunt: non deficit eis in diuerſorio tempus ad
17 ludendum, & ſermocinandum, & deeſt tempus ad horas canonicas recitandas. Iſti nullam apud Deum de peccato ſuo excuſationem habebunt. Alij vero ſunt, qui eſto, quod recitent, & præcepto eccleſiæ ſatisfaciant, tam inaduertenter recitant, vt non ſolum non mereantur, ſed etiam, quia nullam attentionem habent ad id, quod faciunt, grauiter delinquant. Quod ſi hæc inaduertentia voluntaria eſt, peccant mortaliter, quia tranſgreſſores ſunt eccleſiaſtici præcepti, quo per obedientiam iubentur, vt ſtudioſè, pariter & deuotè peragant diuinum officium: ſi vero inaduertentia illa non eſt voluntaria præcepto, quidem eccleſiaſtico ſatisfacient licet propter negligentiam non claudendi oſtium omnibus prauis cogitationibus, ve
18 nialiter peccent. Hæc autem ignauia, & ſegnities ſolet eſſe cauſa ob quam non conſequimur fructum quendam orationis, qui eſt guſtus, quem ſentiunt illi, qui attentè recitant, ſicut ſentiebat Sanctus Dauid, qui ait. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. Hac dulcedine priuantur illi, qui abſque Pſal 18.
deuotione, & attentione horas canonicas recitant, atque hoc eſt id, quo illis Deus per Prophetam hîc minatur dicens. Quia non poſuiſtis ſuper cor, vt daretis gloriam nomini meo, mittam in vos egeſtatem. Hoc eſt, quia cum diuino officio vacaretis, non direxiſtis corda veſtra, vt daretis gloriam nomini meo, idcirco in pœnam huius culpæ mittam in vos egeſtatem, non quidem egeſtatem diuitiarum, id enim parum ſupplicium

eſt, ſed mittam in vos ſiccitatem, & ſterilitatem ſpiritus. Hoc 19
Hiere. 48. etiam idem Dominus per Hieremiam Prophetam ait his verbis. Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter. Vbi gloſſa interlinealis, & ordinaria inquiunt, ideſt, deſidioſè. Maledictus in Sacra ſcriptura ſterilem, & in fructiferum ſigni
Geneſ. 3. ficat, vt in Geneſi. Maledicta terra in opere tuo, ideſt ſterilis: multoties enim coletur, & arabitur, ſed fructus non producet. Sic in præſenti arum ait Sanctus Hieremias, eum, qui negotia Dei deſidioſè, tepidè, & negligenter fecerit, non conſecuturum eſſe eos fructus, quos ſi feruidè, attentè, ac deuotè feciſſet, conſequeretur.

Appellatur etiam ſacerdos Rex iuſtitiæ, quoniam in miniſterio ſacerdotali tenetur obſeruare ipſam iuſtitiam etiam cum oue quæ ſibi commiſſa eſt, & hoc in adminiſtratione diuinorum ſacramentorum, maxime in ſacroſancto pœnitentiæ ſa- 20
cramento. Sacerdos, qui iuriſdictionem ordinariam, vt parochus, vel commiſſariam, vt illi qui licentiam habent audiendi confeſsiones in cauſis ſpiritualibus, quæ in foro interiori animæ aguntur, iudex eſt, ac per conſequens obligatur iuſtitiam obſeruare, pœnitentem, qui diſpoſitus eſt ad abſolutionem, abſoluendo, & ei, qui ex parte ſua ad remiſsionem culparum obicem ponit, abſolutionem denegando: quod ſi contrarium facit, iuſtitiam nequaquam ſeruat. Si quis enim ſua crimina confitetur, & ad reſtitutionem famæ alicuius obligatur, ſiue falſum crimen impoſuit proximo, ſiue propoſitum habet iniuriam ſibi illatam vlciſcendi, ſiue occaſionem peccandi auferre non vult, ſiue complacentiam habet alicuius ſceleris iam commiſsi, proculdu- 21
bio huic deneganda eſt abſolutio: ſacerdos vero, qui propter amicitiam, aut propter alios reſpectus huiuſmodi homines abſoluit, contra iuſtitiam ſe facere non dubitet. Ergo infidelis eſt, ſiquidem executionem iuſtitiæ in re tanti momenti non obſeruat. Idcirco ei, atque alijs ſimilibus Dominus hîc per Prophetam Malachiam ait. Maledicam benedictionibus veſtris, & maledicam eis, eo quod non poſuiſtis ſuper cor. Vbi B. Hieronymus ait. Quidquid à vobis benedicetur, à me maledictum erit. Quaſi dicat, Cum vos concubinarium, aut alium quemcunque abſolutione indignum abſolueritis, eique veſtram

dederitis

22 dederitis benedictionem dicentes: Ego te absoluo in nomine patris, & filij & Spiritus sancti, super hanc benedictionem mittam ego maledictionem, & maledicens maledicam benedictionibus vestris, & maledicam eis, Digo que les echare mi maldicion y otra vez digo que se la echare. Obseruate, obsecro, quoties Dominus repetit se illis maledicturum esse. In quo significauit, quam maledictus manebit ille, cui vos benedixeritis, & vos etiam cum eo. Itaque cum vos dixeritis. Ego te absoluo, Dominus dicet, Ego te condemno. Sed quare hoc Domine? Nunquid tuis Apostolis, & in eis omnibus successoribus eorum, videlicet sacerdotibus eorum autoritatem habentibus non dixisti. Quæcunque solueritis super terram, soluta erunt & in cælis? Quare ergo condemnas illos, quos Sacerdo- Matth. 18.
23 tes tui absoluunt? Dico rursus, quod maledicam benedictionibus vestris, quia non posuistis super cor. Quando propter amicitiam, aut propter lucrum temporale, vel propter timorem hominum, eum, quem damnare debebatis, absoluitis, tunc Deum in cordibus vestris non habetis, nec eius negotium, sed potius vestrum exequimini. Idcirco maledicam benedictionibus vestris, vt non solum ipsi absoluti non maneant, verum etiam vos, & ipsi ligati maneatis. Insuper adijciam, ait Dominus. Ecce ego proijciam vobis brachium. In distributione sacrificiorum dabatur Sacerdotibus brachium dextrum eorum animalium, quæ offerebantur: Y dize Dios. Yo os dare con vuestros sacrificios en los ojos y en el rostro, como quien dize. Toma essa carne con Leuitici. 7. & 9. Num 18. Deute. 18.
24 ella te ahogues: mal prouecho te haga, nunca otra comas. Et dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum. O magnam iustitiæ Dei seueritatem? Animaduertite, quod nomen Deus solenitatibus prauorum Sacerdotum imponat: vocat enim illas stercus odibile diuinæ maiestati, quo ipsi met sacerdotes magis inficiuntur, & fœdantur, ideo adiecit. Et assumet vos secum, hoc est, stercus adhærebit vultui vestro, & in immunditiam vertemini. Super quo B. Hieronymus inquit, Deū in his verbis improbis sacerdotibus significare displicentiam, quā de sacrificijs ipsorū habet, quæ omnia propter peccata eorū se abijcere, & in facies illorū mittere cōtestatur, boluerse los ha al rostro sus sacrificios, nec

solum

ſolum ipſa recipere volet, ſed etiam eos propter illa puniet, vt 25
ſcilicet oſtendat (inquit Sanctus Doctor) quod ſunt tales qui
offerunt, qualia & illa, quæ offerunt. Hæc omnia, ait S. Apoſto-
lus Paulus, propter vos ſcripta ſunt. Exiſtimant ſacerdotes, Deũ
nimis contentum eſſe miſſa, & ſacrificio, quod ipſe offerunt:
Deus autem eis inquit, Proijciam vobis brachium. Yo os dare
en roſtro con vueſtros ſacrificios, y con vueſtro miniſterio. Sed
nunquid ò Domine miſſa ſacerdotis improbi non eſt verum ſa
crificium, in quo vnigenitus filius tuus hoſtia eſt? Ita planè.
Quare ergo dicis, te cum illa ſacerdotem dedecore, & ignomi-
nia eſſe affecturum? Quoniam miniſter, qui eam obtulit impro
bus eſt: celebrauit enim abſque præuia confeſsione, cum con-
feſſoris copiam haberet, vel, vt decuit, crimina ſua non eſt con-
feſſus, atque ita ea miſſa: qua ille me ipſum placare putabat, 26
ego illi bellum inferam: erit enim ad maiorem eius condemna-
tionem, ſiquidem abſque firmo propoſito omnium peccato-
rum occaſiones auferendi, & abſque debitis præparationibus
Leuit. 21. celebrauit. In Leuitico ſic ſcriptum eſt, Sacerdotes Domini in-
cenſum, & panes offerunt Deo, & ideo ſancti erunt, & non
polluent nomen eius. Si hoc ſacerdotibus, qui tantummodo
incenſum offerebant, dicebatur, quanto maior ſanctitas, puri-
tas, & munditia requiritur in ſacerdotibus euangelicis, qui mi-
niſtri ſunt altiſsimi ſacrificij, vbi Ieſus Chriſtus verus Deus,
& verus homo offertur, & immolatur? Ideo ſancti erunt, & nõ
polluent nomen eius. Nomen in diuinis literis aliquando vir-
Marci vlt. tutem ſignificat, vt apud Diuum Marcum Chriſtus Redem-
ptor noſter cum ſuis ſacris diſcipulis loquens dixit. In nomine 27
meo dæmonia eijcient, hoc eſt, in virtute mea. Improbi autem,
& ſcelerati ſacerdotes nomen, & virtutẽ Ieſu Chriſti polluunt
diuinis ſacramentis abutentes: impediunt enim virtutem, &
merita huius cæleſtis Reparatoris ne operentur effectum ſuũ,
qui eſt, gratiam conferre, & alia diuina dona dignè accipienti
D. Hieron. ſuper. c. 1. Malachiæ Prophetæ. communicare. Ita Diuus Hieronymus hoc verbum, Polluunt
nomen Dei, interpretatur, & exponit dicens. Dum ſacramenta
violantur, ipſe, cuius ſunt ſacramenta violatur. Itaque polluere
nomen Dei, eſt ſacramentis quodammodo vim inferre (ideſt,
violentar los ſacramentos) ne effectum ſuũ exequantur. Quod
autẽ in ſequẽtibus verbis eiuſdẽ Prophetæ ad ſacerdotes Leuiti

cos

28 cos Dominus dicebat, ad ſacerdotes etiam Euangelicos optimè applicari poteſt. Et ſcietis (ait S. Propheta) quia miſi ad vos mandatum iſtud, vt eſſet pactum meum Leui dicit Dominus exercituum: pactum meum fuit cum eo vitæ, & pacis, & dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nominis mei pauebat. Sicut Deus fecit pactum cum tribu Leui, vnde omnes legales ſacerdotes ortum habebant: ſic etiam pactum fecit cum ſacroſancti euangelij ſacerdotibus. Sed quas leges tunc ò Domine tuis miniſtris ſacerdotibus poſuiſti? Pactum meum fuit cum eis vitæ, & pacis, hoc eſt, pactum boni exempli vitæ, & pacis erga fratres ſuos. Hanc legem Deus ſacerdotibus conſtituit, cum dixit. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt. Loquens Matth. 5.

29 Diuus Paulus de Philoſophis, poſtquam dixit, qualiter Deus ſe illis reuelauit ita, vt ſint inexcuſabiles, adiecit ſtatim. Qui cum Deum cognouiſſent, non ſicut Deum glorificauerunt. Et paulò inferius. Et ſicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum. Quidam horum verborum ſenſus, & ſatis legitimus eſt hic. Quanuis Philoſophi illi cognitionem Dei habebant, non tamen probarunt, ſe illum cognouiſſe, & ideo Deus illos tam ſeuero ſupplicio puniuit. Vnde clariſsimè infertur non ſufficere Chriſtianis habere fidem, & Dei cognitionem niſi id operibus comprobent. Debes ò Chriſtiane homo probare te eſſe Chriſtianum. Si Ethnicus, & infidelis à te quæreret, vtrùm Chriſtianus eſſes. Tu ei diceres. Ita planè. Rurſus ſi Gentilis, aut Maurus id non crede- Ad Rom. 1.

30 ret, qualiter, & quomodo id probares? In hunc modum id probo. Ego quidquid Chriſtus Deus, ac Redemptor meus in ſuo euangelio præcipit, vt Chriſtianus homo faciat, efficio: ergo Chriſtianus ſum? Non ſolum in eum credo, verum humilis ſum, caſtus, pauper ſpiritu, iniurias condono, proximum diligo licet inimicus ſit, eleemoſynas erogo, tempus in bonis operibus, ac ſanctis exercitijs inſumo, & me ipſum in conſideratione excellentiarum altiſsimi Dei, & diuinorum beneficiorum in homines collatorum, necnon in conſideratione ſacratiſsimæ vitæ Redemptoris mei, vt ſic in diuino eius amore inflammer, libentiſsimè occupo. Ergo Chriſtianus ſum. O quam pauci hodie exiſtunt, qui hoc modo ſe Chriſtianos eſſe

probare

probare posſint. Quamobrem valde pertimeſcere debemus 31
ne de nobis dicatur id, quod de infœliciſsimis illis Philoſophis dictum fuit. Sicut non probauerunt Deum habere in notitia, ideo tradidit eos Deus in reprobum ſenſum. O Chriſtiane ſacratiſsimo ſanguine Ieſu Chriſti redemptè animaduerte diligenter non ſufficere tibi fidem, quam habes, & ſummi Dei cognitionem, animaduerte neceſſarium eſſe te id bonis operibus ac bonis exemplis comprobare: quod ſi non facis, maxime time, ne te Deus in reprobum ſenſum tradat. Si igitur Deus hoc ab omnibus Chriſtianis expoſcit, multo magis à ſacerdotibus, qui propter ſtatus ſui excellentiam tenentur luce bonorum exemplorum omnes alios Chriſtianos clariſsimè illuminare, ita vt cum eos alij proximi videant, manus in cælum eleuent, & dicant. Benedictus, & glorificatus ſit Deus, qui talem ſacerdotem, talem miniſtrum, 32
& talem animarum noſtrarum paſtorem cuius vita cum doctrina cohæret nobis præbuit. Sequitur amplius. Dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nominis mei pauebat. Contremiſcebant Sancti Deum offendere, non tantum propter timorem pœnæ, quantum propter amorem, quo illum proſequebantur. Si cuilibet ſancto viro diceretur olim, & nunc dicatur, vt vnum è duobus eligat, videlicet aut peccatum mortale committat, aut gloriam deperdat: reſponderet vtique cum D. Paulo. Quis nos ſeparabit à charitate Dei? Mas quiero eſtar bien con Dios, ſeruirle, y amarle ſin peccado, que poſſeer la gloria, ſi para ello (por impoſsible) fueſſe neceſſario peccar. O vtinam hic ſanctus timor nunc in cordibus noſtris regnaret, quanta bona 33
operaremur, & à quantis malis nos ipſos auerteremus. Præter amorem, & ſanctum timorem, quem ſancti primitiuæ eccleſiæ habebant, acceperant etiam à Deo ſcientiam ad eccleſiam illuminandam: atque ita de illis dici poſſunt verba, quæ ſequuntur. Lex veritatis fuit in ore eius, In ore illorum ſanctorum nunquam falſa doctrina inuenta fuit, nunquam errores docuerunt vel per ignorantiam, aut per malitiam, ſed ſemper puriſsimas veritates. Labia enim ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam. Si ſcientia amitteretur in ore ſanctorum Doctorum, videlicet Beati Auguſtini, Hieronymi, Ambroſij, Gregorij, atque aliorum inueniretur, & omnes legem requirent

34 rent ab ore eorum. Ipſi difficultatibus in eccleſia oblatis reſpon
debant, ipſi hæreticos confundebant, errores deſtruebant, &
ſolidas veritates docebant. Nec mirum eſt, quia de quolibet eo-
rum dici poterat, Angelus Domini exercituum eſt. Era cada
vno dellos vn embaxador de Dios pueſto en la yglesia ſan-
cta por interprete ſuyo. Ecce igitur fratres quales erant pri-
mitiuæ eccleſiæ ſacerdotes. De plurimis vero, qui nunc viu-
unt, proh dolor, dici poteſt id, quod ibidem Leuiticis ſa-
cerdotibus dictum fuiſſe refertur, ſcilicet, Vos autem receſ-
ſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege, irritum fe-
ciſtis pactum Leui: dicit Dominus exercituum. Primum ma-
lum, quod committunt, poſtquam ſacerdotale officium re-
ceperunt, eſt à via Domini retrocedere. Dicimus, poſtquam
35 ſacerdotale officium incœperunt, quoniam plurimi eorum
antequam hoc altiſsimum munus ſubirent, honeſti, recolle-
cti, ſtudioſi, ac virtute prædiți erant: poſtea autem fiunt diſ-
ſoluti, & negligentes. Sæpenumero euenire ſolet, vt quis,
antequam ad ſacerdotalem ordinem promoueatur, literis quã
diligentiſsimè operam det animaduertens, & ſecum euoluens
ſe examen eſſe ſubiturum, poſtquam autem presbyter factus
eſt, eorum, quæ antea ſciebat obliuiſcitur. Antequam curatum
beneficium obtineat ſummam alicuius Doctoris euoluit, vt
ſufficiens ad illud miniſterium inueniatur, poſtquam vero in
beneficio poſitus eſt, vix librum videt nec dum in manibus ſu-
mit, ſed tempus, quod ei à ſeruitio eccleſiæ reſtat in ludis, atque
36 alijs impertinentibus inſumit. Plurimi propter ſufficientiam
ſuam beneficium obtinuere, qui ſi rurſus modo examinaren-
tur iure poſſent ab auditione confeſsionum priuari, his me-
rito dici poteſt. Receſsiſtis à via. Et quod peius eſt, ſcan-
dalizaſtis plurimos in lege: hoc eſt, multis ſcandali, & pec-
cati occaſio extitiſtis. Nam (vt ait Diuus Gregorius) cum B. Greg. in
paſtor per abrupta graditur, conſequens eſt, vt ad præci- paſtorali.
pitium grex ſequatur. Eis etiam dici poteſt id, quod in eo-
dem Propheta ſequitur. Irritum feciſtis pactum Leui. Etenim Epiſcopus, qui eos ordinauit ex nomine Dei illos adiu-
rauit, ideſt, El obiſpo que los ordeno les tomo la palabra en lu-
gar de Dios, diziendo vnicuique eorum. Promittis mihi, & pre
lato tuo obedientiã? Et vnuſquiſque reſpondet. Promitto. Atq;

in hoc

in hoc obedientiæ voto iucluditur etiam votum caſtitatis. O 37
rem lachrymis ſanguineis, & maxima cum triſtitia deplorandam! vix enim reperiũtur, qui ſuis maioribus tam rebelles ſint ſicut plurimi ex eccleſiaſticis exiſtũt prælatis ſuis. Non eſt miles, qui duci ſuo non obediat, non enim expectat, vt ſibi res ſecundo præcipiatur: eccleſiaſtici autem expectant, vt excõmunicationis pœna ad aliquid agendum mulctentur. Quid de continentia dicam? Solum referam dictum beati Gregorij de hac
B. Greg. in Regiſtro. materia ſic dicentis. Qui poſt acceptum ſacrum ordinem lapſus fuerit in carnis peccatum, ſacro ordine ita careat, vt ad altaris miniſterium vlterius non accedat. Væ, væ temporibus noſtris infœliciſsimis. Plorabat olim Propheta Hieremias dicens. Qui nutriebantur in croceis amplexati ſunt ſtercora. O
incommutabilis Deus, vtinam nunc multis ſacris veſtibus ec- 38
Threm. 4. cleſiæ vtentibus illud Hieremiæ lamentum verè non poſſet applicari, qui diuino officio peracto, & veſtibus benedictis nudatis in ſacrario eodem die (aliquos eorum dico non omnes: plurimi enim ſunt altaris miniſtri charitate, & caſtitate decori) vitiorum cænum, & voluptatis ſtercus amplecti non abhorrent. Stupeſcite cæli de tam præpoſtero, & execrando opere. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri vos obſecro, Patres mei, ad vniuſcuiuſque pedes prouolutus, vt id, quod Sanctus Apoſtolus ait de Sacerdote Melchiſedec ſine patre, ſine matre, ſine genealogia animo perpendatis, & diligentiſsimè conſideretis. Sicut enim de illo nulla deſcendentia, ſeu
origo remanſit, ſic ex ſacerdote nulla generatio, nulla ſuc- 39
ceſsio, nullus maioratus, aut temporalis memoria remanere debet: ha de ſer traſlado de Melchiſedec, de quien no quedo generacion temporal. Denique animaduertite id, quod tandem Propheta Malachias illis improbis ſacerdotibus inquit. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, quod hodie etiam in illis exequitur: videte namque qualiter modo non ſacerdotes non tanti æſtimantur, ſicut olim in primitiua Eccleſia: cuius ratio eſt, quia illi publicè, & ſecretè bene viuebant, nihil in eorum vita ſæculares reprobatione dignum inueniebant: modo autem, quia ipſi honorem Dei non zelant, nec Deus illorum honorem attendit, quin potius permittit, vt plurima delicta,

quæ

40 quæ in ſecreto commiſerunt, maxima cum eorum ignominia patefiant. Eſta es la juſticia, que manda Dios hazer a los malos ſacerdotes que les ſalga la lepra a la cara para confuſion ſuya. Si ergo volumus vt Deus honorem noſtrum zelet, & pallium (vt aiunt) ſuper peccata noſtra mittat, honorem eius nos etiam zelemus iuſtè, pacificè, modeſtè, ac piè viuentes, & omni ſtudio curantes, vt veri Ieſu Chriſti Redemptoris, ac ſummi Pontificis noſtri imitatores ſimus. De quo Diuus Paulus ait. Talis decebat, vt nobis eſſet Pontifex, ſanctus innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus. Quem quidem ſi in his excellentijs imitati fuerimus, merebimur hic adornari diuina eius gratia, & poſtea coronabimur gloria, ad quam nos perducat ipſe Dominus Ieſus Amen.

41

Sacerdos honorandus eſt.

IN lamina illa aurea ſummi ſacerdotis ſcriptum erat, vt patet in Exodo: ſanctum Domino, hoc eſt, homo Deo ſanctifi catus, & conſecratus, vt videlicet per hoc intelligeret indignum fore eum aliud, quam diuina tractare. Ex quo colligere debent ſacerdotes noui teſtamenti ad quæ teneantur, cum maiorem dignitatem conſequuti ſint. Et qua pietate, & reuerentia eos venerari debeamus declarat Eccleſiaſticus his verbis. In tota anima tua time Deum, & ſacerdotes illius ſanctifica. In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit, & miniſtros eius
42 non derelinquas. Mira ratione cultum Dei, & ſacerdotum copulauit: vt intelligas hæc duo ita eſſe iungenda, vt qua pietate colas Deum, eadem quodammodo eius ſacerdotes, quaſi diuinum aliquid colas. Sacerdotibus apud Ægyptios tantum honoris habitum eſſe legimus, vt quo tempore fames totum orbem oppreſſerat alimenta illis ex publicis horreis gratis preberentur. Quod ſi tantus honor quadrupedum ſacerdotibus exhibitus eſt, qualis veri, & omnipotentis Dei ſacerdotibus haberi commeruit.

Exod. 28.

Eccl. 7.

Beatus Gregorius Nazianzenus in quadam oratione inquit. Noli mihi dignitates eorum, qui te purgant, curioſe expendere, neque ex maiorum proſapia iudica. Etenim alius

B. Gregor. Nazia. ora. in ſanctum lauacrum.

alio melior, vel humilior, quia te vnuſquiſque eſt ſublimior. 43
Cæterum ita conſidera. Sint anuli duo, aureus hic, ferreus alius,
Simile. vterque eadem regia imagine ſculptus. Ceræ ambo impriman
tur, quid inter ſignum hoc & illud intererit? Nihil. Diſcerne
materiam in cera, etiam ſi ſapientiſsimus exiſtas: dic quod nam
ferri, quod nam auri ſit ſignaculum. Sed quo pacto vnum eſt?
Quia inter materiam, non characterem eſt diuerſitas. Ita & vbi
ſit omnis baptizator, qui licet conditione excellat, æqualis ta-
men baptiſmatis vis eſt, ac vnuſquiſque æqualis tibi ſit expur-
gator, qui fide eadem eſt formatus.

Sacerdotis artificium.

B. Chryſo. hom. 30. in Matth. BEATVS Chryſoſtomus homilia quadam ait. Imitandi
ſunt boni medici, qui non vno curationis modo vtuntur: 44
ſed cum viderint primis remedijs nõ eſſe depreſſum mor-
Simile. bum, alia atque alia rurſus excogitant: & aliquando quidem li-
gantes membra, doloribus dolores excutiunt, aliquando verò
incidunt, ita multis varijſque medendi generibus tandem cor-
pus ad ſanitatem reducunt. Quare pariter tu animarum medi-
cus factus, omni curationis modo, ſecundum leges Chriſti vta-
ris, omniq́ue ſtudio coneris ad virtutem reducere, primum vi-
uendi exemplis, deinde orationis grauitate, ac poſtremo patro-
cinij, ac auxilij copia.

Idem hom. 34. ope. im perf. Idem inquit. Quemadmodum cum videris arborem pal-
lentibus folijs marcidam intelligis, quia aliquam culpam ha-
bet circa radicem: ita cum videris populum indiſciplina- 45
tum, & irreligioſum, ſine dubio cognoſce, quia ſacerdotium
eius non eſt ſanum.

Idem hom. 55. in Ioã. Idem quoq; alia homilia ait. Si aſinũ Deus loqui fecit & per
vatem Balan benedictiones ſpirituales largitus eſt, multò ma-
gis per ſacerdotes, etiam ſi praui ſint, Deus efficiet omnia.

Sacerdotis cura.

Cæſa. homil 22. CÆſarius Arelatenſis in quadã homilia inquit. Sacerdotes
in Eccleſia ſimilitudinem habent ouium: Chriſtiani ve-
ro populi typum præferunt agnorum. Quomodo enim
Simile. oues per cãpos & prata diſcurrunt, vineta & oliueta circũeunt,
vt de

46 vt de paſtis herbis,cibũ lactis præparent agnis ſuis:ita ſacerdotes diuinis ſacrarum ſcripturarum montibus aſsiduè legendo, verbi Dei debent flores decerpere,ex quibus ſpiritualis lactis filijs ſuis valeãt cibum miniſtrare,vt poſsint partem habere cum Apoſtolo Paulo,qui dixit.Lac vobis potum dedi non eſcã.Non incongruè ſacerdotes ouium ſimilitudinem habere videntur.Sicut enim ouis duo vbera habet,ex quibus nutriat agnum ſuum: ita & ſacerdotes duobus vberibus,doctrina videlicet, & exemplo debent paſcere populum Chriſtianum. Conſiderate tamen fratres quia oues non ſolum ipſæ ad ſuos agnos veniunt,ſed etiã agni ſui eis obuiam currunt: & ita vbera matrum ſuarum, frequenter çapite percutiunt,vt aliquoties ipſarum matrum corpora de terra ſubleuare videantur. Tamen iniuriam ipſæ oues li-
47 benter excipiunt,dum agnorum ſuorum cupiunt videre profectum. Hoc etiam boni ſacerdotes debent fideliter deſiderare, vel cupere,vt filij pro ſalute animæ ſuæ aſsiduis eos interrogationibus inquietent,vt dum filijs pulſantibus gratia diuina tribuitur,etiam ſacerdotibus ſanctarum ſcripturarum ſecreta reuelantibus æternum præmium præparetur.

Sacerdotis prauitas non deſtruit ſacramenti *virtutem.*

VT medici ægrotatio non impedit medicinę virtutem: ſic nec ſacerdotis flagitium ſacramenti effectum. Simile.

Vt qui primo muſicam fidium diſcunt,lyras nonnul- Simile.
48 las perdunt,& obtorunt:ſic non ſine populi detrimento Eccleſias curandas accipiunt,qui ad tam graue miniſterium accedũt indocti,& ignaui.

Sacerdos cordi comparatur: vt enim cor eſt fons omnium ſenſuum ſic & ex antiſtite exire debent crebrę precationes,ſolida doctrina,inſignes virtutes.Et vt cor habet ſedẽ in medio corporis:ita ſacerdos debet eſſe in medio omnibus communis, & æqualis.Et vt cor eſt veluti medium inter animam,& corpus:ſic præſul medius eſſe debet inter Deum, & homines.

In Exodo legimus ſacerdotem ex iuſſu Dei portaſſe in humeris ſuper pectus ſuũ nomina filiorũ Iſraelis ſcripta in lapidibus pretioſis.Quibus voluit ſcriptura ſignificare, fore, vt ſummus

ille animarum pastor Christus Iesus subditos suos in humeris 49
super pectus suum portaret, & ouem veheret ad gregem, quæ
ante perierat. Erant hæc nomina scripta non attramento, quod
posset deleri, sed stylo ferreo, vt intelligant omnes euangelici
pastores & præsules, debere se in animo subditos suos portare,
nullamq; esse rem, quæ tantam vim habeat, vt possit subdito-
rum memoriam ex eorum animo delere. In lapidibus pretiosis
vt intelligant, quam charas Christus Dñs habeat oues suas, &
quanto amore ipsi præsules debeāt suos subditos prosequi, pro-
sequi, pro quibus debeāt (si opus fuerit) sanguinem suū fundere.
Ideo summus sacerdos hos pretiosos lapides nō in dorso, sed in
pectore, & in corde gestabat, vt posset eos semper aspicere, &
ante oculos habere, quos ardenti charitate diligebat. 50

B. Aug tractatu. 5. in Ioannem. Beatus Augustinus super Ioannem inquit. Si superbus fue-
rit minister, cum diabolo computatur, sed non contaminatur
donum Christi, quod per illum fluit. Purum est, quod per illū
transit, liquidum est, venit ad fertilem terram, puta quia ipse la-

Simile. pideus est, quia ex aqua fructum ferre non potest. Per lapideū
canalem transit aqua, in canali lapideo nihil generās, sed tamen
hortis fructum plurimum affert. Spiritualis enim virtus sacra-
menti ita est, vt lux quæ ab illuminādis pura excipitur, & si per
immundos transeat, non inquinatur.

Idem tractatu 46. in Ioannem ait: Qui malè facit non præ-
dicat de cathedra Christi, inde lædit, vnde malè facit, nō vnde be-
nedicit. Botrvm carpe, spinam caue. Nunquid colligūt de spinis

Matth. 7. vuas, aut de tribulis ficus? Botrum carpe, spinam caue. Quia bo- 51
Simile. trus de radice vitis aliquādo exortus pendet in sæpe. Crescit pal
mes, inseritur spinis, & portat fructū spina non suum. Nō enim
spina mvitis attulit, sed spinis palmes incubuit. Noli interrogare
nisi radices. Quære radicem spinæ, extra inuenies à vitę. Quęre
originem vuæ, vitis hanc protulit à radice. Cathedra ergo Moy
ses vitis erat, Phariſæorū mores spinæ erant. Doctrina verò per
malos palmes in sæpe. Botrum inter spinas cautè lege, ne, dum
quæris fructum, laceres manum. Et tum audis bonā dicentem,
ne imiteris mala facientem, quæ dicunt facite, legite vuas, quæ
autem faciunt, facere nolite, cauete spinas.

Sacerdotes, & Monachi, & quicunq; alienis opibus, & fudo
ribus sustentantur meminisse debent ad eos potissimū illa ver-

ba

52 ba Psalmi pertinere. Dedit illis regiones gentium, & labores po pulorum possederunt, vt custodiant iustificationes eius, & legē eius requirant. Duplici ergo nomine rei erunt, si officio suo desint, altero, quod legem Dei violant, altero, quod gratis panem suum manducantes alieno sanguine pascuntur. Psal. 104.

Sacerdotis dignitas.

FInita vltima cœna Dominus suis sacris discipulis dixit. Scitis quid fecerim vobis? O patres sacerdotes vtinam sciretis, & intelligeretis, quid fecerit vobis Dominus, cum dignitatem sacerdotalem, & altissimam potestatem absoluēdi largitus est. O vtinam hoc animæ palato gustare sciretis. O vtinam state Ioan. 13.
53 ram non mendacem ad hoc ponderandum haberemus! O quis verè cum B. Augustino diceret. Domine quid tibi sum, quia iubes me diligere te? quid tibi sum, vt tantopere me videre, & amplecti desideres, quod cum in cælo sis associatus illis, qui tibi tā bene seruire, & rectè amare sciunt, venias ad hūc miserabilem, qui te offendere, & tibi male seruire optimè scit, y parece (si assi se puede dezir) que no te puedes hallar sin mi o señor mio, y q̄ amor te trae a poner en mi pecho? Benedictus, & glorificatus sis Deus meus, que siendo quien eres amorem tuum in tam vili verm iculo, qualis ego sum, ponere voluisti, & ad me cum tua regia persona venire, ac te ipsum in meis indignis manibus ponere non dedignaris. Como quien dize. Yo mori por ti vna vez, y vē go agora a ti, para q̄ sepas que no estoy arrepentido dello, mas si
54 fuesse menester moriria por ti otra vez. Que coraçō quedara en hiesto a tal requesta de amor? Suppliquemos pues al señor, que nos haze la vna merced, q̄ nos haga tambien la otra, hoc est, que nos de agradecimiento de tan soberanos beneficios. Porque sus diuinas dadiuas sin ser estimadas, agradecidas, y seruidas no nos seran prouechosas.

Sacerdotis exercitia.

IN lege veteri Deus sacerdotibus præcipiebat, vt ne ignis in templo deficeret, ipsi curam haberent mittēdi in eum ligna, y de ceuar lo a cada passo. Sic, ne ignis diuini amoris in sacrosancta ecclesia deficiat, sacerdotes continuo debent admouere ligna, videlicet sanctas admonitiones, & bona suæ vitæ exēpla: Leuit. 6.

& hoc eſt munus eorum, videlicet ſuſtentare ignem illũ, quem 55
Dominus venit in terra incendere. Ingens profectò malum eſſet, ſi ſacerdotes Dei nunc haberent cor confractum: al cabo de tanto tiempo que tan ordinariamente han echado en el, el efficaciſsimo betun, que es la Sacratiſsima ſangre del innocentiſsimo cordero Ieſu Chriſto, y que no aya ſoldado todas ſus quiebras, y roturas: de manera que ſe les pueda dezir a ellos
Malach. 1. aquello, que Dios por el Propheta Malachias dixo a los ſacerdotes de la ley antigua. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent de ore eius: quia angelus Domini exercituum eſt. Vos autem receſsiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege. O quam multi ſunt modo, quibus hoc verè dici poteſt, que aun ſolo el ver como rezan los officios diuinos tan ſin modo, y deuocion cauſa gran eſcandalo. Cõſideremus ergo 56
ò patres, antequam horas Canonicas recitare velimus, nos cum Deo loqui incipere, ante cuius maieſtatẽ maximo cum tremore ſunt ſeraphines inflãmati, & intelligamus parum ad rem noſtram pertinere plurimos pſalmos recitare, ſi in illis altiſsimo Deo amoris affectum non offerimus, eique gratias agimus cum peccatorum noſtrorum contritione, & cum alijs huiuſmodi ſeruitijs, & donis, quæ à nobis ipſe poſtulat. Y ſi rezando ſe nos remontare la imaginacion cayendo en la cuenta boluiamos luego al riſtre del ſancto exercicio, que tenemos començado.

Sacerdos diſtributor eſt diuitiarum Dei.

Simile. SI Rex centum mille auros huic vrbi elargire vellet non ne 57
ille, qui ad illos diſtribuendos ab ipſo Rege eligeretur maximũ ſibi fauorẽ fieri putaret? Ita plane. Animaduertat ergo ſacerdos, ſe eſſe diſtributorẽ non centũ mille aureorum, ſed ineffabilis theſauri, qui in cõſecrata hoſtia cõtinetur, & ipſe ſolus autoritatem habet diſtribuendi illum fidelibus Chriſtianis. Atq; ita Seraphicus Pater noſter Franciſcus cõſiderãs per grandem ſacerdotũ dignitatẽ, & loquens in teſtamento ſuo de reuerentia, quæ eis exhibẽda eſt propter hoc officiũ, inquit. Quia nihil video in hoc ſęculo corporaliter de ipſo altiſsimo filio Dei, niſi ſanctiſsimũ corpus eius, & pretioſiſsimũ ſanguinẽ ſuum, quẽ ipſi recipiunt & ipſi ſoli alijs adminiſtrãt. Sed in hac diſtri

butione

58 butione duo ſunt conſideranda, videlicet quod hoc ineffabile ſacramentum eſt etiam ſacrificium, & in quantum eſt ſacramentum confert gratiam ex opere operato, hoc eſt, ex propria virtute, & ex ſeipſo, vt dicunt Theologi. Hanc autem gratiam ſanctiſſimi ſacramenti ſacerdos, & qui digne communicat, accipiunt: at illam gratiam, quam ſacerdos accipit, non poteſt alicui impartiri, aunque tambien ſe dize repartir la gracia del ſanctiſsimo ſacramento miniſterialmente quando comulga a otro con ſu mano. Si vero conſideramus hanc hoſtiam viuam, in quãtum eſt ſacrificium ſacerdos eam communicat, & eſt diſtributor virtutis, & valoris huius diuini ſacrificij, inter viuos, & defunctos, ſiquidem ad omnes, & pro omnibus in ſancta eccleſia ab ipſis ſacerdotibus offertur, y aſsi lleua muy principal parte aquel que
59 encomendo la miſſa, y por quien el ſacerdote la dize, y offrece, y lleuan tambien las almas del purgatorio, y mayor parte aquellos, por quien mas particularmente offrece el ſacerdote aquel ſacrificio. Diſtribuitur etiam fructus huius diuini ſacrificij per omnes fideles viuentes, ſi tamen aliqui propter peccata ſua illo ſe indignos non efficiunt. Vt autem hanc materiã concludamus ſumat ſacerdos excellentiſsimum Scoti conſilium, ad ſciendum quo pacto hunc theſaurum diſtribuere debet, y es que haga ceſſacion de bienes como hazen los que deuen muchas deudas, vt ſi aliquis debeat triginta, aut quadraginta millia aureorum ſuis bonis cedit, & ea in manibus iuſtitiæ ponet ipſe autem iudex tunc debita ſuo ordine, & vt oportet, perſoluit. Sic ſacerdos conſiderans plurimas obligationes, quas parentibus, amicis, ac be-
60 nefactoribus debet, bonis quantum ad hoc cedat, pongalo todo en manos de Dios, para que eſſe meſmo ſeñor a quien offrece el ſacrificio, lo reparta, y de reſpectiuamente, ſegun la obligacion que el a cada vno tiene.

Scot. quod libeto. 20. Simile.

Sacerdos ſemper Deum in memoria *habere debet.*

QVoniam remedium contra peccatum eſt, Deum ſemper in memoria adducere, ideo ipſe Dñs in Exodo precipiebat, vt ſummus ſacerdos laminam auream in mitra

perdentem aſportaret, ita vt caderet ſupra frontem Sacerdotis 61
Exodi 28. vbi ſanctiſsimum nomen Dei ſcriptum eſſe debebat. Facies (inquit ſacer textus) laminam de auro puriſsimo, in qua ſculpes nomen ſanctum Domini, quod quidem nomen erat, Tetragamaton, hoc eſt, nomen trium literarum. No caya eſte nombre ſancto eſculpido en la plancha de oro atras, ni a los lados de la cabeça del ſacerdote, ſino encima de la frente, para ſignificar la continua memoria, que de Dios el Sacerdote era obligado a tener. Diuerſa peccata ex diuerſis principijs oriuntur. Verbi gratia. Carnalitas ex appetitu ſenſitiuo: homicidium ex ira: iniuſtitia ex cupiditate detinendi alienum, & ſic de alijs peccatis: ſed omnia illa habent quoddam principium, & originem,
Deute. 32. ex quo dimanant videlicet ex obliuione Dei. Poſtquam ſanctus Moyſes in Deutero nomio retulit maius peccatum, quod 62
Hebræi commiſerant, videlicet idolatriam, reddit rationem dicens. Deum, qui te genuit, dereliquiſti, & oblitus es Dei creatoris tui. Idolatria, vt ait Diuus Paulus, ad omne peccati genus extenditur: inquit enim ad Epheſios ſcribens. Omnis fornicator aut immundus, aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus. Si ergo obliuiſci Dei, eſt cauſa idolatriæ, & hæc, vt Apoſtolus aſſerit, per omne genus peccati currit, de primo ad vltimum ſequitur, quod obliuio, quam homo de Deo habet, eſt quoddam generale principium vnde omnia peccata oriuntur. Sed dicent Sacerdotes omnes, ſe quotidie Dei recordari, atque ita hanc peccatorum occaſionem prorſus ablegatam habere: quotidie enim rem ſacram faciunt, & ſeptem ho- 63
Ad Eph. 5. ras canonicas recitant, & hoc nihil aliud eſt, quam loqui, tractare, & communicare cum Deo. Verum ſciant Sacerdotes quod duobus modis poſſunt de Deo memoriam habere: alij etenim illam in lingua duntaxat habent, vt videlicet myſteria diuina, & prodigioſa opera altiſsimi Dei referant. Alij vero ea referentes lingua ſe ipſos in amore ipſius Dei recreant, & inflammant, ac propter accepta beneficia continuas Deo gratias magna cum deuotione, & reuerentia reddunt. De primis eſt maxima multitudo, eorum videlicet, qui quotidie horas Canonicas recitant, & linguis ſuis diuina eloquia referunt, ſed tamen deprauatè viuunt. Hæc profectò recordatio, quam de Deo habent, eſt ad maiorem ipſorum damnationem. Alij

autem

64 autem recordantur Dei vt ſcilicet, diuinam eius voluntatem ex pleant. De his loquitur regius Propheta, quando referens, qui ſint illi, quibus Deus ſuam miſericordiam communicat, inquit. Et miſericordia Domini ab æterno, & vſq; in æternum ſuper timentes eum: & memores ſunt mandatorum ipſius ad faciẽdum ea. Hoc eſt, qui recordantur Dei, & præceptorum eius, non ſolum vt illa ore proferant, doceant, & prædicent, ſed vt ipſa opere adimpleant. Hæc eſt memoria, ac recordatio, quam Deus ab omnibus Chriſtianis, & maximè à ſacerdotibus poſtulat. Hæc figurata fuit per illam laminam auream, in qua ſanctiſsimum Dei nomen ſcriptum erat, & quæ ſuper oculos ſacerdotis pendebat, quoniam hæc memoria, & recordatio Dei ſemper coram oculis ſacerdotis eſſe debet. Pſal. 102.

65

Sacerdos inſtrumenta ſunt libri.

OMnia officia ſeu artes mœchanicę habent ſua inſtrumẽta, quibus ars ipſa exercetur. Eques, ſiue miles habet arma, pictor penicillos: faber ferrarius maleos, & limas, atque alia ferramenta. At vero plurimi ſunt ſacerdotes, qui vel ſolum breuiarium habent & nullos alios libros, qui ſunt inſtrumẽta quibus virtus exercetur, & ſcientia ad gubernandum, & docendum alios, maximè ſi cura animarum eis incumbit, addiſcitur. Alij ſunt, qui licet plurimos habeant libros, eos tamen non euoluunt, ſed in ſe confidunt dicẽtes ſe iam literis operam dediſſe: & ideo ſufficere habere libros in quibus ſit ſcientia, quam ipſi aliquando didicerunt. Sed profecto iſti decipiuntur, quoniam memoria hominis labilis eſt, & oportet, vt inſtar agri excolatur, qui niſi cultiuetur, ſpinis & tribulis adimpletur. Recordetur ergo ſacerdos, & præcipuè, qui curam animarum habet, quod Dominus dixit. Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, & luceat omnibus, qui in domo ſunt. Lucerna eſt bona doctrina, ad quam neceſſaria ſunt inſtrumenta videlicet libri, & aſsiduum ſtudium. Candelabrum autem, ſuper quo hæc lucerna collocari debet, eſt bona vita, virtutis, & charitatis plena. Porrò qui vitam vitioſam viuit, & bonam doctrinam docet lucernam ſub candelabro ponit:

Simile.

66

Matth. 5. Marci 4. Luc. 11.

Seneca epiſtola. 20.

ponit: etenim vitiosa opera eius lucem bonorum operum extin 67
guunt, qui autem studiosam vitam viuit, & bona verba, ac bonam doctrinam docet, is lucernam super candelabrum ponit, & lucem omnibus, qui in domo, videlicet in ecclesia Dei sunt, præbet.

Multa ex his quę habentur litera P. titulo prelatus possunt huic materiæ deseruire.

SANCTVS.

B. Berna. in serm.

BEatus Bernardus in quodā sermone ait. Tria sunt, quæ in festiuitatibus sanctorum vigilanter cōsiderare debemus: auxilium sancti, exēplum eius, 1
confusionem nostrā: auxilium eius, quia qui potens in terra, potentior est in cælis ante faciem Domini sui. Si enim dū hic adhuc viueret misertus est peccatoribus, & orauit pro eis, nunc tanto amplius, quanto verius agnoscit miserias nostras & orat pro nobis patrem: quia beata illa patria charitatem eius non mutauit, sed augmentauit, imo potius mouit sibi viscera misericordię, cum ante fontem misericordię assistit. Debemus etiam vitam eius attendere, quia quandiu in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, non declinauit, nec ad dexteram, nec ad sinistram, sed viam regiam tenuit, donec veniret ad illum, qui dicit. Ego sum via, veritas, & vita. Item diligentiori intuitu confusionem nostrā aspiciamus, quia 2
homo ille similis nobis fuit passibilis, ex eodē luto formatus, ex quo & nos. Quid ergo est, quod non solum difficile sed impossibile credimus, vt faciamus opera, quæ fecit, vt sequamur vestigia eius.

B. Hiero. in epist.

B. Hieronymus in quadam Epistola ait. Nihil solicitius prouidendum est, quā vt solemnem diem non tam ciborum abundātia, quā spiritus exultatione celebremus: quia valde absurdū est, nimia saturitate velle honorare martyrem, quem scimus Deo placuisse ieiunijs. Cum hac sententia B. Hieronymi cōuenit B. Chrysostomus super Matthæum vbi ait. Quæ est ista iustitia, sanctos colere, & sanctitatem contemnere? Primus gradus pietatis est, sanctitatem diligere, postea sanctos quia non sancti ante san-

B. Chryso. sup. Matth. cap. 24.

3 te ſanctitatem fuerunt, ſed ſanctitas ante eos, ſine cauſa ergo iuſtos honorat, qui iuſtitiam ſpernit. B. Chryſoſtomus in quadam homilia ait. Sicut is, qui ſupra excelſam petrã ſtat fluctus rider, quos videt magno impetu ad ripas rumpere, & protinus in ſpumam ſolui: ita & ſanctus virtuti vacans, in ſecuro conſtitutus loco nihil in ſuaue fert à rebus turbulentis, ſed tranquillus animo, & quietus ſedet. B. Chry. homil. 22. in Geneſ. Simile. Idẽ homſ. 41. in 1. ad Cor. Simile.

Idem in homilia ait. Hoc in mundo coronas non petamus, ne ſi aduenerit ipſum coronationis tempus, imminuerimus nobis præmia. Nam quemadmodum artificibus accidere videmus, qui quidem ſi ipſi ſe alant, & operẽtur maiorem accipiunt mercedem: ſin verò apud conductores ipſos victitant, non parum illis à mercede ſua detrahitur: ita & cum ſanctis agitur. Si quis
4 & innumera bona fuerit operatus, tum verò & innumera mala perpeſſus, integram habet mercedem, & pleniſsimam retributionem, non bonorum tantum quæ fecerit gratia, ſed malorum etiam, quæ tulerit. Qui autem requie hic, & fœlicitate fruitus eſt, tam ſplendidam coronam non eſt illic conſequuturus. Idem ho. 27. in Gen. Simile.

Idem in alia homilia inquit. Sicut qui ſenſibilem curſum magna contentione peragit, nullum cnrrentium videt ſed animo ſuo ad curſum intento facile omnia tranſit, feſtinans ad deſtinatum ſcopum: eodem modo vir ſanctus virtutis curſu, vt currat, feſtinat, & terra neglecta in cælum redire concupiſcit.

5 Beatus Gregorius in moralibus inquit. Iuſtorum vitæ palmæ comparatur, quia palma inferius tactu aſpera eſt, & quaſi aridis corticibus obuoluta, ſuperius vero viſu & fructibus pulchra. Inferius corticum ſuorum inuolutionibus anguſtatur, ſed ſuperius amplitudine pulchræ viriditatis expanditur: ſic eſt ſanctorum vita deſpecta inferius, ſuperius pulchra: imo quaſi multis corticibus obuoluitur, dum innumeris tribulationibus anguſtiatur: in ſummo vero illa quaſi pulchræ viriditatis folijs, & amplitudine retributionis expanditur. Habet palma quoque quo à cunctis generibus arborum differt. Omnis enim arbor in ſuo robore & trunco iuxta terram vaſta ſubſiſtit, ac groſſa, ſed creſcendo ſuperius anguſtatur, & quanto pauliſper ſublimior, tanto in altum ſubtilior redditur. B. Greg. li. 10. mora. cap. 25. Simile.

Palma

Palma verò minor ab imis inchoat, & iuxta ramos, ac fructus 6
ampliore robore, ac trunco exurgit, & quę tenuis ab imis pro
ficit, vastior ad summa succrescit: ita huius sæculi dilectores in
terrenis rebus fortes sunt, in cælestibus debiles, pro temporali
lucro, & gloria, ad mortem desudare parati sunt, pro æterna glo
ria, nec parum quidem in labore subsistunt. At contra iustorũ
vita per palmam signata, qui nequaquam in terrenis studijs sunt
Simile. fortes, sed longius studiosos se exhibent Deo quam sæculo. Vt
in mensa principis apponuntur pretiosa vasa aurea, & argen-
tea mirabiliter elaborata, & epulæ splendidæ, & suaues: vasa,
vt admireris, dapes, vt eas sumas: sic in vita sanctorum pro-
ponuntur miracula ad admirationem: virtutes vero ad exem-
plum.

B. Cypr. de singularitate clericorum. Beatus Cyprianus ait. Sicut modica aquæ gutta multo vino 7
infuso à se tota deficit, vinique; saporem, & colorem induit. Fer-
rum cãdens pristina, propriaque forma exuitur, & igni simillimum efficitur: solis radio aër perfusus in eandem transforma-
tur luminis claritatem, & speculum radijs solaribus directè irra
diatum, solis in se recipit similitudinem, idq; putares alterum es
se solem: ita etiam sancti Dei claritate, in intimis suis totaliter
penetrantur, sicq; Dei formes effecti, in Dei similitudinem in
beatitudine transformantur.

1. Petri. 1. Sancti viri semper in virtute proficere contendunt perpen-
dentes, quod Beatus Petrus ait. Non vocauit nos Deus in immũ
ditiam, sed in sanctificationem. Quid est, vocauit nos Deus in
sanctificationem? Vt qui per Dei vocationem, & suam con- 8
uersationem sanctificati sunt, sanctificentur adhuc, & quid
est adhuc? Amplius, & amplius quotidie per omnium virtu-
tum exercitia.

Sanctus raro inuenitur.

Mich. 7. POstquam Propheta Michęas dixerat. Væ mihi quia factus
sum, sicut qui colligit in autumno racemos vindemię & nõ
est botrus ad comedendũ: præcoquos ficus desiderauit ani
ma mea, addidit. Perijt sanctus de terra & rectus in hominibus
non est. Super quæ verba Beatus Hieronymus in Commẽtarijs
ad

9 ad Epheseos.4.cap.in fine inquit.Omne hominum genus Deus his verbis deplorat.Quid autem relatis antea similitudinibus indicare voluerit his verbis manifestat.Perijt sanctus de terra,iam non inter homines reperitur,æqui,iustiq; studiosus. Vox Hebræa Chasid, pro qua sanctum interpres frequenter transfert, benignum,& misericordem significat. Sicq; Propheta regius dicebat. Saluum me fac quoniam defecit sanctus. Nullus est. Quasi dicat,qui aliorum commodis studeat in seruire, nullus est,qui de alijs benemereri curet.Tribuebatur hoc nomen sanctus,in principio Ecclesiæ omnibus,qui sacro baptismate abluebantur,vt annotat B.Augustinus super psalmus. Nam cum in veteri lege circuncisi omnes,sancti dicerentur,sicut ex Leuitico patet,vbi inquit dominus. Sãcti eritis, quia ego sanctus sum. Psal.11. B. Augu in psal.85. Leui. 11. Deut.7.

10 Et alibi:Populus sanctus est Domino:præstantiori ratione baptizati omnes sic dicebantur.Et sic Beatus Petrus aiebat.Vos genus electum,gens sancta.Nam(vt docet Origenes) sanctus est, qui segregat se à malis actibus,& mancipatus,atq; dedicatus est Deo. Tum cum autore Macrobio,sanctum interdum sit quod sacrum,aut religiosum,interdum idem quod incorruptum: inde fit, vt quia per baptismum puri, & immaculati efficimur, sancti dicamur,& simus. Sic ad Epheseos inquit Beatus Paulus. Elegit nos in ipso, vt essemus sancti,& immaculati.Et ad Romanos. Omnibus,qui estis Romæ dilectis Dei,vocatis sanctis.Et ad Philippenses:omnibus sanctis,qui sunt Philippis.Et in fine:salutant vos omnes sancti. Verum quia sanctitas (autore beato Dionysio de diuinis nominibus) est ab omni scelere libera,perfectaque munditia,firmata iam religione,sanctos solum eos appellare in vsu est, quos apud Deum degere, & eius visione frui certo scimus. In sacra scriptura tamen sanctus hic dicitur,qui omni,qua potest pietate,Deum colit, atque proximum beneficijs iuuat. In qua significatione vsurpatur, quod nullus reperiatur in terra,qui Deum colat,atque reuereatur, vt par est.Quæ verba si de decem tribubus dicta esse quis velit,facile in eam deueniet sententiam, vt omnes prorsus defecisse credat, cum in eandem omnes abijsse captiuitatem videat, à qua nunquam sunt reuersi.Omnes enim captiui à Rege Assyriorum fuerunt. Verum in eam sententiam vix adduci potero,vt nullam,qui Deum timeret,atque reuereretur,in illa gente reperiri Orig.hom. 11 sup. Leuit. Macro.lib. 2.Satu.c 4. Ad Eph.1. Ad Rom.1. Ad Phil.1.

11 B. Dionys. lib. de diui. nomi.c.12.

reperiri asseram. Nam cum iniquis Heliæ temporibus hoc ipsi 12
in mentem veniſſet, atque perſuaſum eſſet, dictum illi eſſe legi
mus, quod nunquam ipſe exiſtimaſſet verum. Reliqui mihi ſep
3. Reg. 19. tem millia virorum, qui non curuauerũt genua ante Baal. Sem
per Deus in populo ſuo aliquos reſeruat ſibi. Quod in Tobia
clarè conſtat, qui in illa captiuitate conſtitutus, nec ſic quidem
ad Dei timore receſsit. Quoniam tamen pauciſsimi reperieban
Pſal. 13. tur ſancti, & recti, tunc in terra omnes periſſe dicit, ſicut in Pſal
mo dicitur. Non eſt qui faciat bonum non eſt vſque ad vnum,
quia pauciſsimi erant, qui opere complerent bonum. Per hyper
bolem ergo, qua frequenter ſacra ſcriptura vtitur, hoc dictum
eſſe conſtat, quum & temporibus Micheæ, Amos, & alios Pro
phetas fuiſſe legamus. Quod autem nunc, hoc etiam plorare
poſsimus mala innumerabilia, quæ noſtris oculis innundare 13
videmus, manifeſtè declarant.

Sanctorum labores.

B. Greg. in hom. BEatus Gregorius in quadam homilia inquit. Cum recog
noſco Iob in ſterquilinio, Ioannem eſurientem in eremo,
Petrum extentum in patibulo, Iacobum decollatum ab
Herodis gladio, cogito qualiter Deus in futuro cruciabit quos
reprobat, qui ita durè affligit, quos amat. Et in moralibus inquit.
Electos Dei cernimus, & pia agere, & crudelia tolerare. Hinc
ergo colligitur dominus ſtrictus iudex quanta illic feriat diſtri- 14
ctione, quos reprobat: ſi ſic hic cruciat, quos amat.

Litera. L. titulo labores iuſtorum, inuenies ad hoc multa an
notata.

Sanctus mirabile opus Dei eſt.

Pſal. 67. OMnia opera Dei ſunt mirabilia: ſed inter omnia ait S. Da
uid, quod mirabilis Deus in ſanctis ſuis. Hazer vn artifi
ce de hierro colado, y de azero fino vn arnes que no ſe
pueda paſſar con ningun tiro, gran artificio es, pero hazer de
Simile. barro vn arnes que tenga tanta reſiſtencia y fortaleza como el
de hierro o de azero, eſto ſeria coſa ſin comparacion mas ma
rauilloſa. Sic quod Deus angelos ſpirituales ſingulari fortitu
dine

15 dine præditos creauerit, opus quidem suæ infinitæ potentiæ fuit: pero el hazer que los hombres de huesso y carne flaca y miserable, que es vna poca de tierra vil, y baxa tengan en alguna manera fortaleza y resistencia como los angeles, esto pone mayor admiracion. Mirabilis Deus in sanctis suis. Admirabilem se ostendit Deus in hoc, quod cum sancti ex tam fragili materia sint, & cum à dæmone, mundo, & carne tam grauibus tentationibus, & contradictionibus expugnētur, non victi essent quin potius ipsi vicerunt, & ingentes victorias reportarunt. Merito Ecclesiasticus dixit. Facile est in oculis Dñi subito honestare pauperem. Honestare hic idem est, quod ditare bonis spiritualibus, & corporalibus. Atq; ita dicitur in libro Sapientię. Innumerabilis honestas per manus illius. Vocat diuitias honestatem, il-
16 las videlicet, quas Deus præbet: nam illæ, quas homines illicitis medijs, & negotiationibus acquirunt ipsos ad turpitudines, ad voluptates, ad immunditias, & ad alia plurima vitia inuitant: illæ vero, quas Deus elargitur, inuitant ad honestatem, castitatē, & sanctitatem. Idcirco in eodem Sapientiæ libro loquens diuina Sapientia, de Patriarcha Iacob inquit. Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, dedit illi scientiam sanctorum, honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius. Scientia sanctorum est cognoscere res diuinas in sua causa. Nos amorē Dei per effectus cognoscimus videlicet, quia nos redemit, & pro nobis mortuus est: atq; ita D. Paulus inquit. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Cognoscimus etiam
17 eius potentiam, sapientiam, & bonitatem per effectus creationis, & conseruationis mundi. At vero sancti in gloria cognoscūt diuina mysteria in sua causa, idest, in Deo: cognoscunt enim in Deo eius amorem, bonitatem, sapientiam, & potētiam, &c. Sed quæro quando hanc scientiam Deus Patriarchæ Iacob dedit? Quando illi ostendit scalā, quæ principium habebat in pectore eiusdē Dei, & angelos, qui per eam ascendebant, & descendebant. Hæc scala plurimorum graduum, erat cumulus meritorū Iesu Christi Redemptoris nostri, & omnium operum, quæ ipse pro nostra reparatione operatus est, quæq́; sum principium habēt in pectore Dei, & inde, ex diuinitate scilicet, eorū præcipuꝰ valor exiuit. Dum autem angeli per illam scalam ascendunt, & descendūt perinde est, ac si diceretur, quod per merita

Eccl. 11.

Sap. 7.

Sap. 10.

Ad Gala. 2.

huius

huius diuini Domini descendunt angeli onerati supernis donis, 18
& misericordijs, ideſt, baxan angeles cargados de ſoberanas mi
ſericordias, y bueluen con el agradeſcimiento, y aprouechamiẽ
to de los hombres. Sed væ, væ, & millies væ, y quan poco deſto
deuen de lleuar aora, ſegun ſomos los hombres deſte tiempo in
gratos, y oluidadizos. Illic ergo ſanctus Patriarcha vidit myſte-
ria, quæ Ieſus Chriſtus operatus eſt, & vidit illa in ſua cauſa, id
eſt in Deo, & ideo inquit Sapiens. Dedit illi ſcientiam ſanctorũ
& honeſtauit illũ in laboribus, hoc eſt, in laboribus ditauit illũ
bonis ſpiritualibus, & corporalibus. De noſtro altiſsimo Deo in
Ad Rom 10 quit D. Paulus. Diues eſt in omnes, qui inuocant illum. Omnes
gratiæ, & virtutes, quas ſancti habent ſunt eminenter, & infini
tè in Deo: puritas virginum, fortitudo martyrum, charitas Apo
ſtolorum, miſericordia confeſſorum, &c. Et quando Deus venit 19
ad aliquam animam, venit cum omnibus ſuis diuitijs, gratijs, &
virtutibus: & hę virtutes non ſunt otioſæ ſed omnes cor inuitãt,
ipſumq; inclinãt, vt amore ipſarum capiatur, eaſq; operetur. Ex
quo duo ſequuntur, primũ, quod malũ ſignum eſt quando non
ſentimus has operationes virtutum Dei, quæ nos interius ad ca
ſtitatem, charitatem, & miſericordiam, atq; ad alia huiuſmodi
inuitant, ſignum enim eſt, quod Deus ad nos non venit: nam ſi
veniſſet, cum virtutes eius non ſint otioſæ, profecto cor noſtrũ
expugnarent, ideſt, eſtuuieran combatiendo nueſtro coraçon.
Alterum eſt, quod hi, qui ſentiunt virtutes Dei ſibi quodammo
do bellum inferre ſeipſoſq; inuitare, magnam profecto duritiẽ
cordis habent, pues no ſe quieren rẽdir con tales tiros. Que eſtẽ 20
las virtudes de Dios combatiendo a mi coraçon, y que no hagan
Apoc. 5. operacion en el, gran mal es. In Apocalypſi ait B. Ioannes. Vidi
in medio ſeniorum agnum ſtantem habentem oculos ſeptem,
qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei miſsi in omnem terram. Hæc ſunt
ſeptem dona Spiritus ſancti, quæ de ſe ad omnes ſunt, & omnes
inuitant, ideo inquit. Septem ſpiritus miſsi ad omnẽ terram. Si
quidem igitur hæc dona omnes inuitant, magna profecto perti
nacia eſt, eis reſiſtere, & illa non recipere. Hæ ergo ſunt diuitię,
quibus Deus ſanctos ditat, & quibus Patriarcham Iacob in labo
ribus ſuis ditauit. O fœlices labores, quibus anima ditatur. Idcir-
2. ad Cor. 7 co D. Paulus ad Corinthios ſcribens dicebat. Repletus ſum con
ſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.

Vbi

21 Vbi alia litera habet, In omni tribulatione vestra: nam Diuus Paulus congaudebat laboribus aliorum fidelium Christianorum, quia expectabat, & confidebat eos cum ipsis laboribus ditandos esse, & implendos gratijs, ac meritis. Ideo ait. Repletus sum consolatione superabundo gaudio. El gozo se me parece en los ojos, en la boca, en el semblante, y en toda mi persona. Deniq; cõcludis Sapiens dicens. Et cõpleuit labores illius. Tandem labores eius cum vita finem habuerunt, & incœpit quietudinem habere in Limbo, & postea illud habuit, sicut re vera nunc habet in gloria. Consolemur igitur nos ipsos in huius vitæ laboribus, siquidem quantumcunque durauerint, non possunt plus, quam ipsa vita durare, & tandem per illos, si patientiam habemus, æterna gloria perfruemur. Nunc igitur reuertamur ad verba initio proposita. Facile est in oculis Domi-
22 ni subito honestare pauperem, idest, ex homine paupere debili, miserabili, & inconstanti, diuitem plurimis gratijs, & virtutibus facere. Atque ita Diuus Paulus cum iustis loquens inquit. Ad Col. 2. Repleti estis in illo, qui est caput omnis principatus, & potestatis. Tali re vas aliquod potest esse plenum, vt, postquam repletum fuerit, etiam plus recipere possit. Verbi gratia. Si vas cinere vel lana impleatur, bene potest adhuc in se aquam recipere, quoniam cinis, vel lana nimis porosa est: at si vas re solida impleatur nihil in se praeter illam recipit, quin potius expellit quod in se infunditur. Sic anima plena amore mundano, etiam plus recipere potest: quoniam concupiscentiæ rerum terrenarum bene se compatiuntur simul in eodem met corde, vt con-
23 cupiscentiæ honorum, diuitiarum, & voluptatum, &c. Si autem cor plenum est solidis rebus, videlicet diuinis donis, quidquid terrenum in illud infundatur, facile expellet. Omni igitur studio fratres charissimi contendamus, his diuinis, ac cælestibus donis adimpleri, atque ita inanes huius mundi cineres facillimo negotio contemnemus.

Simile.

Sanctorum exempla.

SICVT enim cæli luminaria, inquit Origenes, & sidera in firmamento à Deo collata, cunctis indesinenter, quæ sub cælo sunt fulgent, atque omnibus, quæ super terram Origen. lib. 1 in Iob.

sunt per tempora, & generationes mirabiliter lumen suum communicant: alia per noctem, vt luna, & stellæ: alia per diem, vt solis speciosissimi radij: sic & sanctorum virtutes, insignia, atque eorum beatissimi agones omnibus in æternum bonorum formam tribuunt, omnibus sub sole pietatis exemplum ostendunt. Sic itaque effulgent, atque emicant sancti omnes etiam hic tempore huius sæculi. Alius enim fide præpollet, vt Abraham: alius castitate, vt Ioseph, alius mansuetudine, vt Moyses: alius constantia, & patientia, vt beatus Iob, &c. 24

Pro omnibus sanctis concio.

LOnge melius, fratres, hodie clamare poterimus, quam exploratores Moysi, qui dixerũt. Explorauimus terram, quæ deuorat habitatores suos: & vidimus monstra quædam fi- 25
Num. 13. liorum Enach, de genere giganteo, quibus comparati quasi locustæ videbamur. En terra lacte, & melle manans, terra viuen-
psal. 118. tium est, de qua Psalmographus ait. Portio mea Domine in terra viuentium. Vbi angeli omnes indefessè Deum optimum collaudant iubilantes, vbi sancti omnes facie ad faciem gloriam Dei intuentur, vbi denique mortis timor nullus adest, sed vita iocunda, ac perpetua. Nonne monstra de genere giganteo ibi fidei sacræ oculis vidimus? Enimuero Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, martyres, confessores, & virgines more gigantum, tam Satanam, quam mundum, & carnem glorioſè vicerunt, & de quibusuis spiritualibus inimicis magnificè triumphantes, victoriæ palmam obtinuerunt, dicente Apostolo. Sancti per fi- 26
Ad Heb. 11. dem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Ijs, vt ingenuè fatear, nos homuntiones comparati ceu locustæ videmur, fragiles, infirmi, & vermiculi humi reptantes. Nihilominus virtute ex alto roborati, illustria facinora eorum sectari, vtcunque valemus. Nedum sanctos gratia Dei cooperante, sed & ipsum Dominum gloriæ imitari possumus:
Lucæ. 9. alioquin summa veritas non diceret. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Ad hos sanè giganteos viros, & athletas suos Rex omnipotens Christus sermonem suum in cacumine montis sedens dirigebat dicens. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnũ cælorum,

27 cælorum, &c. Nunc parerit, vt aliqua ex ſacro euangelio expli
cemus, Chriſto Ieſu adiuuante. Primum quod notandum venit
eſt, quod ſedens Dominus docebat diſcipulos ſuos. Hoc myſte
rio non vacat. Teſte Auguſtino ad dignitatem magiſtri pertine
bat hæc ſeſsio. Sed altius rem indagantes dicamus, eam ob rem
ſediſſe, quia lex noua, quam proponebat, pacem & veram tran
quillitatem credentibus præſtat. Equidem quando legem vete
rem Deus dedit, de conſeſſu eius nihil legimus, quanuis poſtea
Iſaias dixerit. Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excel- Iſai. 6.
ſum, & eleuatum. Non itaq; ſedit Dominus in monte Sina le-
gem daturus, quia neminem ad perfectum adduxit illa lex,
neminem quamlibet ſanctum in cælum euexit. At lex noua
promittit, & exhibet vitam æternam, quam olim nemo
28 Prophetarum obtinebat. Atque Baptiſta dixit. Pœniten-
tiam agite: appropinquauit enim regnum cælorum. Et in
hoc Euangelio ait Dominus. Beati pauperes ſpiritu, quo-
niam ipſorum eſt regnum cælorum. Quid quod latro ille
fœlix die qua obijt, vita æterna potitus eſt? Bene merito Sal-
uator in monte ſedit, ceu ſua ſeſsione ſubindicans, ſeruatores
nouæ legis tranquillitatē ingentem poſſeſſuros eſſe: adeò vt in
orthodoxis veriſsimum ſit vaticinium illud. Sedebit populus
meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ in requie
opulenta. Quod non modo de quauis pacata, & bona conſcien- Iſai. 29.
tia, intelligere oportet, ſed de vita beata, & cæleſti, qua angeli,
& ſancti fœliciter fruuntur. Sequitur in Euangelio. Et aperiens
os ſuum docebat eos dicens. Beati pauperes ſpiritu, quoniã ipſo
29 rum eſt regnum cælorum. Qui triginta annis operibus ſanctis
locutus eſt nobis, nũc ore ſuo ſacro hæc paradoxa ſanctiſsima
ab omniũ hominũ opinione maximè abhorrẽtia deprompſit.
Quandoquidem Saluatoris dogmata omnium Philoſophorũ
doctrinam ſuperant, omnem intellectum exuperant. Cæterum
Sacra ſcriptura veluti os Domini erat, per quam Dominus lo-
quebatur populo ſuo, tamen hoc os clauſum erat vmbris, & ty-
pis multis, adeo vt vix pauci ſpirituales ſcripturam intellige-
rent, donec venit Chriſtus Ieſus lux vera. Hinc in Iſaia le- Iſai. 29.
gimus. Erit eis viſio quaſi liber clauſus, in cuius typo Moy-
ſes faciem velabat coram populo, & adhuc velamen po-
ſitum eſt ſuper cor Iudæorum, nec auferretur donec in Exod. 34.

Christum Dominum verum mundi Saluatorem credant. Hoc velamen in morte Christi scissum est, à summo vsque deorsum, quia solus agnus dignus fuit aperire hunc librum, & soluere
Apoc. 5. signacula eius. Sed iam fas erit, nos quæ sancto ore suo protulit rimari, ait enim: Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum. Mira res, fratres, vnde auspicari Saluator incipiat euangelium, nempe à beatitudine, ad quam nostra ptè natura omnes aspiramus, & eam toto nisu cupimus. Hic omnes labores, & studia hominum tendunt, vt beati sint, & requiem inueniant, quam extra Deum reperire nemo valet, dicente regio propheta: Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Sapientes huius sæculi nunc obmutescant,
Psalm. 16. Ethicor. 1. quorum alij in diuitiarum amplitudine, alij in honore, alij in corporis fortitudine, alij denique in voluptatibus fœlicitatem posuerunt. Equidem euanuerunt in cogitationibus suis
Ad Rom. 1. (vt beatus Paulus inquit) & dicentes se esse sapientes stulti facti sunt. Filius Dei, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, os suum benedictum aperuit, & ipse ait. Beati pauperes spiritu. En maximum legis veteris, & nouæ discrimen. Lex illa diuitiarum abundantiam promittebat seruantibus eam, Euangelium vero in paupertate sitam esse beatitudinem docet. Si audieritis me bona terræ comedetis, olim aiebat Deus. Nunc autem viceuersa beatos appellat paupetes spiritu, & ijs pollicetur regnum cæleste. Vulgus imperitum ait. Beatus populus, cui hæc sunt scilicet bona terrena: At contra qui sapientia patris est, hunc refutat errorem dicens. Beati pauperes spiritu. Equidem impletum est, quod Rex Dauid multis retro sæculis prophetarat. Aperiam in pa-
Psal. 145. rabulis os meum, loquar propositiones ab initio. Matthæus vero sic habet: Eructabo abscondita à constitutione mundi.
Matth. 13. Quid, obsecro, charissimi tam absconditum, quam in paupertate sitam fore beatitudinem, in mansuetudine possessionem terræ, in fletu consolationem esse locatam? Obseruandum quod non ait beatus Matthæus: consulebat, aut suadebat, sed docebat eos: Vt ad omnes fideles doctrinam hanc pertinere intelligamus. Vt enim omnes tenentur inimicos diligere, alioquin Deus non dimittet eis peccata, ita paupertas spiritus omnibus prædicatur, & saltim affectu diuitias contemnere illos

opor-

33 oportet. Signanter ait: Beati pauperes ſpiritu: non qui neceſsi-
tate coacti inopes ſunt, ſed qui ſponte opes contempſerunt
ob Chriſti amorem. Non ex triſtitia aut ex neceſsitate (ait
beatus Paulus) hilarem datorem diligit Deus. Hinc Græcè ha- 2. ad Cor. 9
betur. Beati mendici, id eſt, qui cum diuitijs abundarent, pro-
pter Dei amorem mendici facti ſunt, vel, quæ poſsident, tan-
quam ſi ex mendicitate acquiſita haberent ea poſsident. Hinc
regius vates inquit. Ego autem mendicus ſum & pauper. Ita- Pſalm. 39.
que non modo ad monachos fœlicitas hæc ſpectat, ſed ad om-
nes orthodoxos, reges, magnates, & diuites, qui ſic habent di-
uitias, quaſi non habentes ſint, qui quem vtuntur hoc mundo,
tanquam non vtantur. Nihilominus religioſi, qui ne dum affe-
ctu, ſed opere Apoſtolorum veſtigia ſectantes omnia reli-
34 querunt, maiorem perfectionem habent: ſiquidem Saluator Matth 19.
cuidam inueni dixit. Si vis perfectus eſſe, vade, & vende om-
nia, quæ poſsides, & da pauperibus, & ſequere me. Vnde bea- B. Gregor.
tus Gregorius in moralibus inquit. Sunt nonnulli, qui ad com- lib. 4. mor.
prehendendum perfectionis culmen accincti, dum altiora in-
terius appetunt, exterius cuncta derelinquunt. Itaque ad per-
fectionem charitatis vindicandam primum fundamentum eſt
voluntarias paupertas, vt hic (teſte beato Thoma) ſumma ve- B. Thom.
ritas docet. Cæterum quod beatus Auguſtinus, & Diuus 2. 2. q. 186.
Chryſoſtomus hunc locum de humilitate explicant aſſertio- art. 3.
ni huic nihil officit. Equidem quiſquis pauper amore Chri-
ſti efficitur, ſimul humilis ſit, neceſſe eſt. Nonne (vt Eccle- Eccli. 25.
ſiaſticus inquit) Deus maximè odit pauperem ſuperbum, &
35 diuitem mendacem? Super quem requieſcet ſpiritus meus, niſi Iſaiæ 66.
ſuper humilem, & quietum, trementem verba mea? Vbi ſe-
ptuaginta interpre. Sic habent: ſuper quem requieſcet ſpiritus
meus, niſi ſuper pauperculum: Ecce pro humili, pauperem
verterunt.

Pro omnibus ſanctis.

BEATVS Bernardus in ſermone omnium Sanctorum in- B. Bern. ſer
quit. Ad quid ſanctis laus noſtra? Ad quid glorificatio no- mo om. ſan
ſtra? Ad quid noſtra hæc ipſa ſolennitas? Quo eis terrenos ctorum.
honores, quos iuxta veracem filij promiſsionē honorificat pa-
ter cæleſtis? Quo eis præconia noſtra? Pleni ſunt prorſus. Ita eſt

dilectissimi, bonorū nostrorum sancti non egent, nec quidquā 36
eis nostra deuotione præstatur. Planè quod eorum memoriā
veneremur, nostra interest, non ipsorum. Vultis scire, quantum
interest nostra? Ego in me, fateor, ex hac recordatione sentio de
siderium vehemens inflammari, & desiderium triplex. Vulgo
dicitur. Quod non videt oculus, cor non dolet. Oculus meus me
moria mea, & cogitare de sanctis quodāmodo eos videre est. Sit
nempè portio nostra in terra viuentium, nec modica sanè por-
tio, si tamen, vt decet, memoriam affectio comitetur: sic inquā
conuersatio nostra in cælis est. Veruntamen non sic nostra, si-
cut illorum. Ipsorum enim substantia ibi est, nostra autem desi-
deria: ipsi per etsentiam, nos per memoriam ibi sumus.

Ad sanctum aliquem laudandum opti- 37
ma consideratio.

CVM Alexander ille Magnus (vt refert didimus) post plu
rimas victorias partas, & post quā de multis hostibus triū
phauit, totū terrarū orbē suo imperio & ditioni magna cū
ambitione subijcere volēs iter faceret in vrbem Thessaliā, ante-
quā ad ipsam perueniisset, prope quemdā pulcherrimū fontem
otij, & quietis causa sedere voluit, cūq; ibi secū plurima euolue-
ret, prospicieus ad latus fontis vidit statuā æneam, quæ erat ve-
luti viuum exēplar illius incliti, & insignis poetæ Orphæi: &
in memoriā reuocās plurimas laudes, quas de eo ex ore magistri
sui Aristotelis audierat, eandem statuā maiori cū affectione in-
tuebatur, contēplās eius venerabilē canicie, longam barbā vsq;
ad cingulū, capillos crispos, & super humeros extensos, philoso 38
phicum palliū, quo operiebatur, laureā coronam in capite quæ
erat excellentissimæ eius poesis signū præmij atq; victoriæ. At
cum lætis, & attentis oculis hanc statuam contemplaretur, ecce
repentè tanquam rem prodigiosam videt ipsam statuā toto cor-
pore sudore coopertam: rapitur Alexander in magnā admira-
tionem, ac tanti prodigij causam scire cupit. Protinus vocantur
Augures, Magi, & Astrologi, qui tanti portenti causas inqui-
rant, ac philosophentur. Tandem omnes vna sic scisciranti res-
ponderunt, ipsumq; hoc modo alloquūtur. O princeps fœlicis-
simè Alexander animū cape, & calorem concipe: nā hi omnes
huius statuę sudores fœlicē tibi fortunam promittunt, ac prono

sticantur.

39 sticantur. Etenim nihil aliud significant, nisi quod plurimi oratores, historiographi, ac poetæ, qui tua præclara facinora, & glorioso triumphos atq; excellentissimas victorias, quas ex mundo reportabis, scribere voluerunt, plurimũ sudabunt. Cũ igitur ego de hoc glorioso sancto N. aliquid dicẽdum, ac prædicandũ existimarem, & animo euoluens, & perpendens plurimarum eius virtutum excellentias, necnon singularem vitæ perfectionẽ putaui necessum esse sudare, & vt aiunt, transudare, hoc est, pareciome que era necessario sudar y trassudar para tratar tan marauilloso argumento y materia. Tanta es su grandeza, y magestad. Pero consuelame el aduertir, y entender que donde no llega la naturaleza, puede llegar la gracia, que Dios suele communicar a los que se emplean en alabarle en sus sanctos.

40

SAPIENTIS MODESTIA.

SApientes, qui verè sapientes, & pleni modestia sunt, postquã vnus in congregatione aliorum suã explicauerit sententiã, reliquis sapientibus reuerẽtiã exhibens, nihil amplius loquatur, quousq; illi etiã suã dicant sententiã. Neq; alius alterius loquentis vllo verbo interpellet orationẽ. Quẽ morem in ecclesia teneri B. Paulus præcipit ad Corinthios scribens: Prophetæ autẽ duo 1. ad Cor. 14.
1 aut tres dicãt: cæteri vero diiudicent. Quod si alij reuelatũ fuerit sedẽti, prior taceat: potestis enim omnes per singulos prophetare, vt omnes discãt, & omnes exhortẽtur. Nõ enim est dissensionis Deus, sed pacis, sicut in omnibus ecclesijs sanctorũ doceo. Quo exẽplo, & quo Pauli præcepto possumus acriter peruersum morẽ eorũ reprehendere, qui nostris temporibus in gymnasijs disputãt. Qui, dũ scientiã suã magis vẽditare (quod sophistarũ est) quã veritatẽ inuenire, atq; docere student, nõ potest vnus alterum disserentem patiẽter audire, & tertio eum quoq; verbo interpellat: quare quantas inuidiæ, discordiæ, & dissensionis faces subijciat, facile omnes intelligunt. At B. Paulus in Epistola 2. ad Tim. 2.
ad Timotheum eas quæstiones, & controuersias vitare præcipit quæ generant lites.

Sapientis finis.

B. Aug. ſup. Pſal. 118.

BEATVS Augus ſuper Pſalmos explanans illa verba: Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius, in toto corde exquirunt eum, inquit. Hic verſus quaſi interpretatio eſt præcedentis ſcilicet: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege domini. Illi enim nimirum immaculati in via Dei ſunt, & in lege Domini ambulant qui requirentes eum in toto corde ſuo ſcrutantur teſtimonia eius, & verè ſic eſt, nam qui ex recta voluntate erga Deum, eius mandata ſcrutantur, & exquirũt, verè beati in ſpe, & immaculati in re ſunt. Sed heu heu, & millies heu quam multi ſunt, qui ſcrutantur teſtimonia Dei, non tamen ex recto corde, & voluntate erga eum, ſed erga ſeipſos, vt coram hominibus appareant docti, mirabiles ſcrutatores, & doctores ſermonum Dei, & etiam quæſtus gratia vt maiores prouentus adquirant, quamuis ipſa Dei teſtimonia animum doceant recte morigeratum eſſe erga omnes, terrena deſpicere, ad cæleſtia anhelare, peritura contemnere, permanſura amplexari, non alta ſapere ſed humilibus conſentire. Non hoc addiſcunt ſed ſuperbire, alios antecellere contra quos beatus Paulus in epiſtola ad Timotheum ait. Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti & ei, quæ ſecundum pietatem eſt doctrinæ, ſuperbus eſt, nihil ſciens ſed languens circa quæſtiones, & pugnas verborum ex quibus oriuntur inuidiæ, & contentiones. Non ſic Beatus Apoſtolus, & illi, de quibus ipſe dicebat ad Corinthios ſcribens. Non ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei. Pro quo in contextu Græco habetur, non cauponantes, vel miſcentes vt caupones miſcent viua quæſtus gratia, ſed purè, & ſincerè annuntiantes. Non adulterantes, inquit, quia adulter (vt alibi diximus) non intendit prolem, quæ eſt finis intentus ex matrimonio, ſed propriam delectationem, ſic iſti ſuperbi ſapientes, non tam ſobolem, & fructum ſpiritus quærunt in huiuſmodi ſcientijs addicendis, & perſcrutandis, quam propria commoda, prouentus, honores, & populi beneplacitum, & cætera, quæ ad rem non pertinent. Hiere. 23. Quare de talibus dixit Hieremias Propheta. In Prophetis Hieruſalem vidi ſimilitudinem adulterantium, & iter mendacij: ſimilantur enim adulteris non quærentibus prolem, ſed propriã delecta-

2

3

1. ad Tim. 6

2. ad Cor. 4

4

5 delectationem, quod est iter ad docendum mendacium, vt patet in hæreticis. Beati ergo, qui scrutantur testimonia eius in toto corde exquirunt eum. Vbi obseruandum etiam est, quo dicit non qui quærunt, sed qui scrutantur, non segniter, vt vult B. Hieronymus, sed summa diligentia ad similitudinem scrutinij, quod summa cura fit.

Sapiens quis vere dicitur.

BEATVS Gregorius in moralibus ait. Non est secura lætitia multa cognoscere, sed cognita custodire: quanto enim intentio latius extenditur: tanto ad explēda opera enixius ligatur. Et alibi inquit idem sanctus doctor. Perfecta scientia est, scire omnia, & tamen se esse scientem nescire. Vnde ait Beatus Paulus. Qui se putat aliquid scire, nondum cognouit, qualiter oporteat eum scire. B. Greg. li. 22. mora. cap. 4. 6 Idē. lib. 27. mor. c. 24. 1. ad Cor. 8

Beatus Augustinus in confessionibus ait. In fœlix ille homo, qui scit illa omnia, te autem nescit: beatus ille, qui te scit, etiam si illa nesciat, qui verè & te & illa nouit, non propter illa beatior, sed propter te solum beatus est, si cognoscens te sicut Deū glorificet, & gratias agat, & non euanescat in cogitationibus suis. B. Aug. lib. 5. Conf.

Idem in quodam sermone inquit. Multos reperimus negligētissimos iustitiæ, & auidissimos sapientiæ, hos docet scriptura 7 diuina peruenire non posse ad id, quod appetunt, nisi seruando, quod negligunt. Fili, inquit, concupiscens sapientiam conserua iustitiam, & dominus præbebit illam tibi. Idem in sermone. Eccli 1.

B. Bernardus super Cantica ait. Sunt, qui scire volunt eo fine tantum, vt sciant, & turpis curiositas est: & sunt, qui scire volūt vt sciantur ipsi, & turpis vanitas est: & sunt etiam, qui scire volunt, vt scientiam suam alijs vendant, verbi causa, pro pecunia, & honoribus, & turpis quęstus est. Sed sunt quoq;, qui scire volunt, vt ædificentur, & prudentia est. B. Ber. sup. Canti.

Super illud: scientia inflat, inquit idem doctor sanctus. Cibus indigestus corpus corrumpit inflatum, & hydropicum reddit si digestus fuerit, nutrit: sic scientia stomacho animæ indigesta, si non fuerit igne charitatis decocta malos humores de-

generat. Nunquid non mali mores, mali humores sunt. 8

Idem sermo. 23. Simile. Idem in quodam sermone inquit. Sol non omnes, quibus lucet etiam calefacit: sic sapientia multos, quos docet quid sit faciendum, non continuo etiam accendit ad faciendum.

Ricard. de sancto Victore. Ricardus de Sancto Victore in quodam sermone ait. O quanti veritatem quærunt, non in veritate, sed in vanitate: quæsitam inueniunt non ad veritatem, sed ad vanitatem, & quod miserrimum est, in verbis vitæ lucra mortis negotiantur.

Quicquid ex animantibus, & alas habet, & super quatuor pedibus graditur abominabile esse, lege antiqua discernebatur. Hoc autem monstri genere eos designari credimus, qui cum alas habeant, quibus, vel sublimiter philosophantur, vel diuina semper eloquia in Ecclesijs diu, noctuque versant toto tamen pectore, terrenis incumbunt, & sæcularium hominum more terrenis negotijs implicantur.

Orig. li. 10. in epist. ad Rom. ca. 6. Origenes super illa verba: Volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo, inquit: Quod si aliquis nobis ex infidelibus argutè occurrat, & dicat. Quomodo potest idem esse sapiens, & stultus? Dicemus ad eum. Respice ad artes, quæ in vsu hominum habentur, quomodo ille, qui sapientissimus est Grammaticus in arte fabrili insipientissimus inueniatur: vel rursus, sapientissimus gubernator, quomodo in arte medicinæ inuenitur insipiens: sic ergo possibile est, quempiam in his, quæ ad Deum pertinent esse sapientem in his vero, quæ ad sæculum pertinent esse insipientem. 9 10

Peraldus in summa virtutum. Sapiens moro arbori comparatus, quæ dicitur sapientissima, nam vltima ex omnibus arboribus flores producit, prima verò fructus ita non est diu antea ostentandum, quod possimus, aut velimus, tarde promittendum, & maturè tum præstandum.

Sapien-

11

Sapientis induſtria.

SEneca inquit. Non ex ebore tantum Phidias ſciebat facere ſimulachra, faciebat ex ære, ſi marmor illi aut viliorem materiam obtuliſſes, feciſſet quale ex illa optimum fieri poſſet: ſic ſapiens virtutem ſi licebit in diuitijs explicabit, ſin minus, in paupertate, ſi poterit in patria, ſin minus in exilio, ſi poterit imperator, ſin minus miles, ſi poterit intiger, ſin minus debilis, quancumq; fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet. Senec. epl. 86.

B. Auguſtinus de ſcala paradiſi inquit. Spiritus ſapientiæ ſolus dat veram ſapientiam, & ſapidam facit ſcientiam, quæ cum alicui ineſt, inæſtimabilis ſapor iucundat, & reficit, & de illa dictum eſt. Sapientia non intrat in maleuolam animam. Hæc autem à ſolo Deo eſt, & ſicut officium baptizandi dominus cõceſsit multis, poteſtatem vero, & autoritatem in baptiſmo remittendi peccata ſibi ſoli retinet. Vnde Ioannes antonomaticè & diſcretiuè de eo dixit. Hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto: ita de eo poſſumus dicere. Hic eſt, qui ſapientiæ ſaporem dat, ſapidam animæ facit ſapientiam: ſermo datur ſiquidem multis, ſapientia paucis, quam diſtribuit dominus, cui vult, & quomodo vult. B. Aug. de ſcala para.

12

Plinius ait. Vt in culice non minus admiranda naturę vis eſt, quam in Elephante: ita ſapiens in maximis pariter ac minimis negotijs magnum virum oſtendit. Aut ingenij vis etiam in ludicro, atq; humili argumento elucet. Plini. lib. 11. c. 2. Simile.

13

Sapientiæ anima eſt virtus.

REgnum Dei non eſt in ſermone, ſed in virtute, inquit B. Paulus ad Corinthios ſcribens. Si igitur regnum Dei eſt in virtute, hoc eſt, virtute comparatur, ipſam ſapiẽs magis quam ſcientiam intendere debet. Nam (vt inquit idem Apoſtolus) ſcientia inflat, & charitas ædificat. Dæmon plurima ſcit, & plurimam ſcientiam habet, ita vt hoc nomen dæmon Græcè ſapientem ſignificet, ideo Lactantius Firmianus (quem ſequitur Diuus Auguſtinus) ait hoc nomen ei impoſitum 1. ad Cor. 3. 1. ad Cor. 8. D. Aug. li. 9. de Ciui. Dei.

situm fuisse, quia magnam plurimarum rerum cognitionem habet. Sed quid ei hæc scientia prodest, siquidem apud inferos æternis flammis torquetur? quin potius ob id tam superbus est, quia videlicet pollet scientia absque virtute, & charitate. Habet qui illum inflet, & non qui illum ædificet. Et hunc nefarium spiritum sequuntur huius mundi sapientes, qui omnem curam suam in scientia reponũt, & nihil de virtute, & charitate curant. 14

Simile. Beatus Gregorius comparat sapientes improbos molæ tonsoris, quæ magna celeritate in gyros circunuoluitur, & dum ferramenta acuuntur in ea, ipsa se non acuit quin potius paulatim consumitur, & conteritur. Beatus Bernardus inquit scientiam sine charitate esse cibum indigestum, qui ob defectum caloris naturalis (qui est diuinus amor) corrumpitur, & non prodest. Arena per se solam nihil valet ad ædificandum, ideo oportet vt calci coniungatur, & misceatur sic enim astringit, & fortificat ædificij lapides. Scientia est arena, charitas vero est calx: atque ita scientia sine charitate est arena sine calce cum qua proximi parum aut nihil ædificantur. Qui plurimum salis edunt tumescere solent, & facies eorum denigrescit, atque terræ colorem imitatur, & alia plurima mala ex hoc ei sequuntur: si vero sal cum temperantia, & cibis admixtus ac inuolutus manducatur, firmam valetudinem efficit, ipsamque naturam à corruptione præseruat. Sic ille, qui plurimum sal sapientiæ sine virtutis, aut bonæ intentionis commixtione edere, & obtinere curat, superbia tumescit, y viene a hazerse mal acondicionado, &, quod peius est, anima eius denigrata, deformis, & diuinæ maiestati odibilis remanet. Quo circa omni studio procuret homo sapientiam cum sanctis virtutum exercitijs prudenter commiscere, & ita ei vtilis erit, & in anima eius admirabiles dispositiones ad perfectionem comparandam efficiet. Ex apibus addiscat homo, quæ mel efficiunt, & fabricant, & postea de ipso edunt aliàs enim morerentur: quando autem eis proprium mel deficit, alienum ipsis ad sustentationem defertur. Sic sapiens curare debet elicere commodum à sua sapientia, & quando ei hæc defecerit, aliena vti debet alios sapientes consulens. 15 16

Simile. Simile. Simile. Simile.

Sapientia

17 ## Sapientia non ſine labore acquiritur.

IN Eccleſiaſtico dicitur. Qui addit ſcientiam, addit laborem. Hoc inquit Spiritus ſanctus, vel quia ſapiens literis operam dando plurimas ægritudines ipſo ſtudio acquirit: atque ita ſapientes antiqui fictionem quandam fingebant dicentes. Tiretias quia Mineruam (quam gentilitas errore ducta Deam ſcientiarum celebrauit) nudam vidit, in pœnam huius viſionis cæcus remanſit. Et exponunt fictionem hoc modo affirmantes quod homines literarum ſtudioſi, & ſapientiæ cupidi pluri mas ægritudines comparabant & tandem potentiam viſiuam amittebant, porque el que procura de ver deſnuda la ſciencia, conociendo las concluſiones en ſus principios, y fuentes, faltar
18 le ha la viſta de los ojos, y acarreara otras muchas enfermedades: ideo ait Sapiens. Qui addit ſcientiam, addit laborem. Vel etiam hoc dictum fuit, quia quanto magis aliquis alios literis antecellit, tanto plures inimicos aduerſus ſe erigit, qui inflammata inuidia eum vſque ad priuationem diuitiarum, honoris, ac vitæ perſequuntur. Quapropter oportet, vt ſapiens multa patientia armetur, & vel etiam in hoc verus ſapiens eſſe cognoſcetur. Nam (vt in Prouerbijs dicitur.) Doctrina viri per patientiam noſcitur: non enim religioſa verba, non longa oratio, non ieiunia, non eleemoſynæ (quanuis hæc clariſſima virtutum officia ſint) ſed malorum humilis perpeſsio perfectam virtutem, & ſapientiam declarat. Eccl. 1. Prou. 19.

19 ## Sapiens qualiter in diſputationibus ſe *vrere debet.*

OBſeruandum nimis eſt ſapientibus mirum quodã exemplum, quod ſibi ante oculos perpetuo in diſputationibus proponere debent, in concertationibus quibuſdam ortis inter duos illos ſanctiſsimos viros, nempe beatum Hieronymum & beatum Auguſtinum, qui vt per emphaſim aliquid dicam, non ſecus viſi ſunt calamis quondam decertaſſe, quam Cæſariani cum Pompeianis gladijs contenderunt. Verum enimuero, non vt nunc fit, contentionibus verius dixiſſem iniurijs, & contumelijs, depugnabant: ſed potius vterque ita dicebat. Exemplũ.

bat. Faxit Deus optimus maximus, vt veritas ipſa noſtræ diſpu 20
B. Hiero. in epiſto. quæ incipit, tres ſimul, circa finē. tom. 2. tationis eluceſcat. Si enim ego victus euadam, dicebat beatus Hieronymus, etiam vincam: nam errorem, quo implicabar, ſuperabo, neque enim meam quæro, ſed Chriſti gloriam. Idem etiam dicebat beatus Auguſtinus. Multi ſe ſapientes iactant, & tamen de virtute parum curant cum tamen literæ ipſæ multo magis reluceant in fundamento virtutis, & ſicut Athenienſes
Anacharſis (vt teſtis eſt Anacharſis Philoſophus) pecunijs ipſis ad modū gloriabantur, & eas ſibi tantum ad computandum ſæpe, ac ſæ-
Simile. pius habebant: ita iſti ſapientes literas ipſas, & ſcientias ſolum habent ad oſtentationem, nō autem vt inde meliores fiant, ſed
Simile. ſolam ſibi oſtentationem ſtudio habent. Cæterum quemadmodum malum ipſum medicum per ſe quidem inſuaue eſt: at vero ſi adhibeatur perdicibus aut huiuſcemodi alijs ciborum lau- 21
ticis delectabilem quendam ingerit guſtum: ad eundem modum ſcientiæ ipſæ, niſi virtuti admiſceantur, & quaſi condimentum quoddam ab ea accipiant, inſipidiſsimæ eſſe videntur. Vnde ſupernus magiſter Chriſtus Ieſus dixit. Negotiamini,
Lucæ 19. dum venio: non dixit, ſtudete, aut literas diſcite (quamuis hoc malum non ſit ſed bonum) ſed negotiamini, hoc eſt, vt virtutem ipſam complecteremur, ſine qua quidem literæ non ad modum videntur proficere.

Sapiens qualiter ſapientia vti debet.

Ad Romanos 12. BEATVS Apoſtolus Paulus docet quomodo ſapiētes debeant ſapientia ſua vti, his verbis. Dico autē vobis per gra 22
tiam, quæ data eſt mihi, omnibus, qui ſunt inter vos, non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatē. His verbis ſanctus Apoſtolus non improbat ſcientiā, aut augmentum eius, ſed eius abuſum. Omnes ad ſtudium ſcientiæ proni ſumus: nam (vt Philoſophus inquit.) Omnis homo naturaliter ſcire deſiderat. Quanto quis amplius ſcit, tanto plus ſciendi maius deſiderium habet. Plato octogenarius mortuus eſt, & cum iam iam morti propinquus eſſet de natura conquærens in hæc verba prorupit. O ingrata natura, quæ tunc rapis homines, cū ſapere incipiunt. Cum ergo augmentum ſcientiæ accidat homini ſecundum appetitum naturalem, non prohibetur à ſan-

cto

23 cto Apostolo, quia gratia non corrumpit naturam sed perficit. Quid ergo dicit in his verbis diuinus vir? Nempe vt vitemus abusum scientiæ, cum ait. Non plus sapere, quam oportet sapere. Quod perinde est, ac si diceret. O sapientes nolite abuti scientia, & cognitione diuinarum scripturarum, sed omni studio contendite sapere ad sobrietatem, vel iuxta sobrietatem, hoc est: Curate vti sapienter, & secundùm rationem scientia vestra. Dupliciter potest sapiens abuti scientia, aut prædicans, & docens curiosa aut pernicioſa. Tunc prædicat curiosa, & inutilia quando nullum fructum populus ex doctrina, quam prædicat, consequi potest. Alij, vt appareant literati, doctrinas pernicioſas, & scitu periculoſas concionantur. His Sanctus Apostolus inquit, non plus sapere,
24 quam oportet sapere. Ac si diceret. Ne abutamini scientia prædicantes infructifera, & periculoſa: sed sapite ad sobrietatem, hoc est, si quando huiusmodi materiæ contigerint, illis sobriè videlicet prudenter vtimini. Quoniam autem Sacra scriptura multiplicem habet literalem sensum, vt ait Beatus Hieronymus his verbis: Margarita est sermo Dei & ex omni parte perforati potest, alia huius loci communis expositio est, quod loquatur hic Sanctus Apostolus contra præ sumptuoſos, & sic exponit Diuus Thomas: est enim præsumptio confidentia in proprijs viribus sine recordatione Dei. Cõfidunt aliqui, se sua ingenij acie, & acumine posse sacrarum literarum mysteria penetrare, ac docere, & cum his loquitur Sanctus Apostolus eos monens, ne in suis viribus naturalibus con-
25 fidant, sed vt sobriè sciant, ita vt omnem diligentiam præstantes præcipuam fiduciam in Deo collocent credentes, se absque fauore altissimi in plurimos defectus esse casuros. Illos vero, qui hac sobrietate non vtuntur solet Deus humiliare ipsos à potenti sua manu relinquens: sicut sancta Iudith his verbis ait. Præsumentes de se, & de sua virtute gloriantes humilias. Quod D. Petro contigit, qui cum apertam, & admirabilem illam reuelationem, & cognitionem habuerit, quod Iesus Christus erat naturalis Dei filius, & cum ab ipso de fide laudaretur, eique primatus ecclesiæ promitteretur quando ei summa veritas dixit; Beatus es Simon Barjona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui est in cælis: & ego

B. Hieron. in epist. ad Eustoch.

Iudith. 6.

Matth. 16.

dico

dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo 26
ecclesiam meam, ad tantam miseriam postea deuenit, vt tam
graue scelus, quale fuit ipsum Deum negare, commisserit: sicut
B.Aug. super psalm. 30. B. Augustinus super illa verba, Infirmata est in paupertate virtus mea, testatur dicens. Petrus vilius omnibus cecidit, quia præ cæteris præsumpsit. Hæc est iustitia contra præsumentes de virtute, de scientia, & de alijs donis, quod Dominus humiliat eos. In illa scelera à quibus aliquis, se longius esse arbitratur, sæpenumero Deus permittit, vt citius cadat. Hæc præsumptio oritur vel ex appetitu honorum, vel ex appetitu diuitiarum: istæ
Gen. 19. enim sunt duæ filiæ Loth quæ patrem suum inebriarunt: sic isti duo appetitus humanum iudicium ad quodcunque facinus committendum inebriant, & peruertunt. Vnde excæcatus est Cæsar ita, vt diceret: Si violandum est ius, imperij causa violandum est? Et Virgilius ait. Quid non mortalia pectora cogis, Au-
B.Th. 2.2. q.185. ri sacra fames. Obseruandum est autem ex Beato Thoma, appetitum dominandi in prælatis spiritualibus esse peccatum mortale. Sed dices. Ergo multi prælati sunt in statu damnationis? Ad hoc respondeo quod illos, quibus prælaturæ datæ fuerunt absque eo, quod ipsi eas procurarent credendum est ad ipsas
Ad Heb. 5. fuisse vocatos à Deo: quia vt inquit B. Paulus. Nemo sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: & illi, qui eas procurarunt, de sua præsumptione pœnitentiã agant. Aliud principium præsumptionis est obliuio Dei, y el pretender alguno su propria voluntad, y no la diuina en los bienes que tie-
2.Cor.4. ne. Cui, & alijs similibus D. Paulus inquit. Quid habes, quod nõ accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis. 28
Hæc etiam obliuio Dei inebriat hominem, eumque peruertit, & quod deterius est, sicut Loth non sensit quando filiæ eius surrexerunt, nec quando cum eo concubuerunt, ita & his peccatoribus contingit, quia (vt Beatus Augustinus inquit) Consuetudo peccandi inebriat ita, vt peccata aut parua, aut nulla esse videantur: id quod experientia quotidie in multis peccatoribus comprobatur. Remedium igitur est, vt sapiamus ad sobrietatem, & resipiscamus: nam B. Bernardus in quodam sermone inquit. Sobria quidem sapientia est in pœnitudine peccatorũ, in contemptu præsentium commodorum, in desiderio futurorum præmiorum.

Sapien-

SAPIENTIVM humilitas.

29

IN Exodo referunt ſacræ literæ, quod cum Ietro ſocer Moyſi videret ipſum generũ ſuum ſolum iudicantem populum Iſraeliticum, qui erãt ſexcenta millia hominum, ei dixit. Stulto labore cõſumeris tu, & populus iſte, qui tecũ eſt. Vltra vires tuas eſt hoc negotiũ, nec illud poteris ſuſtinere: cõſtitue tribunos, cẽturiones, & decanos, qui iudicent tantummodo minora; & maiores cauſas ad te referant. Quibus auditis Moyſes fecit omnia, quæ illis ſuggeſſerat. Maxima ponderatione dignum eſt videre, quod cum Sanctus Moyſes eſſet Deo nimis dilectus, y fueſſe el mas priuado hombre, que Dios tuuo en todo aquel pueblo, ita vt de eo dicat. Si fuerit Propheta inter nos in viſione apparebo, & per ſomnium loquar ad eum: at non talis, ſicut ſeruus meus Moyſes fideliſsimus in omni domo mea, ore enim ad os loquar ei palam, & non per ænigmata, & per figuras Dominum videt. Cum inquam, tam peculiaris amicus Dei eſſet, & ei altiſsima ſecreta ipſemet Deus reuelaret, quomodo illi negotium tam clarum, & ad gubernationem populi tam neceſſarium celauit, & operuit. Ad hanc dubitationem gloſſa B. Auguſtini duas reddit reſpõſiones, quarum altera ſic habet. Videndum eſt, ne forte ibi voluerit Deus, ab alieni gena moneri Moyſem, vbi poſſet tentari ſuperbia, hoc eſt, Conſtituit Deus, vt Sanctus Moyſes non aduerteret ad id, quod omnes aduerterent, ſi eius munus, & officiũ haberent, vt videlicet & ipſum præſeruaret ab inſolentia, & iactãtia quam poſſet concipere, ſi omnia negotia recte gubernaret. Itaq; quãdo Deus aliqua quę ſunt aperte prudentibus celat, maius beneficium illis confert quã ſi illa eis declararet? illud enim antidotum eſt, & theriaca contra venenum ſuperbiæ. Solet euenire, vt cum quiſpiam in naturalibus diſertus, & in adquiſitis valde literatus ſit, tamẽ abſq; culpa ſua errat in negotio, quod ſi ruſticus prę manibus ſumeret procul dubio illud optime perficeret: & in hoc Deus illi magnum fauorem præſtat, vt videlicet cognoſcat quod cũ clariſsima erret, plura ſunt, quæ ignorat, quã quæ ſcit, y alfin ſe conozca q̃ tiene mas

Exodi. 18.

30

Num. 12.

31

Simile.

parte de ignorancia, que de sciencia, atque ita se humiliabit, & 32
eos qui non tantũ sciunt, minime contemnet, quin potius ipsos
Amos.6. libentissime consulet. Ex hoc infertur, quantum Deus superbiã
odiat & sic Propheta Amos inquit. Iurauit Dominus in animam
suam. Ego detestor superbiam. Idcirco permittit Deus, vt amici
sui potius in aliquam ignorantiam licet sit ignominiosa, quam in
peccatum superbiæ incidant. Secunda responsio Beati Augu-
stini est huiusmodi. Ab alienigena passus est Moyses admo-
neri. In quo admonemur per quemlibet detur consilium veri-
tatis, non debere contemni. Impertinẽs negotium est quod aqua
Simile. necessaria ad irrigandas plantas veniat per fistulas, seu aquæ du-
ctus aureos, vel luteos. Sic veritas recipienda est, siue per os
adolescentis siue per os senis, siue per os literati, siue per os non
literati veniat, atque ita magnus error est eorum, qui damnant 33
sententias absque eo, quod prius eas examinent solum propter
paruam autoritatem proferentis eas, hoc est, Es gran yerro
de los que condenan los pareceres sin primero examinarlos so-
lo por la poca autoridad del que los dize. Hoc Diuus Pau-
1. Ad Cor. 14 lus ad Corinthios scribens increpat his verbis. Quod si alij se-
denti reuelatum fuerit, prior taceat. Hoc est, Si quando con-
gregati fueritis, spiritus Domini aliquam ædificationis doctri-
nam reuelauerit alicui, qui in vltimo loco ecclesiæ sederit, non
ei os tundatis quin potius ille, qui loquebatur taceat licet ho-
noris titulo prior sedeat. Et reddit rationem dicens. Potestis
enim omnes per singulos prophetare, idest, Bene potest Deus
loqui per os cuiuslibet vestrum siue idiota, siue literatus fuerit.
Idcirco omnibus, qui in vestris congregationibus fuerint docti, 34
siue in doctiloqui permittite. De hoc habemus exemplũ in Sã-
cto propheta Moyse, qui socerum suum loquentem libenter
audiuit, ac consilium eius non contempsit, quin potius illud exa-
minans videns vtile esse, executioni mandauit, nec superbi-
uit dicens. Ego quotidie cum Deo loquor: quare
ergo gentilem hominem au-
diam?

Sapien-

Sapientia mater eſt patientiæ.

CVm aliquando rogaretur Diogenes, quid tandem ex philoſophiæ ſtudio fructus retuliſſet. Hunc, reſpondit fructum reportaui, quod ſcilicet ad omnem fortunæ euentum præparatum, ac præexercitatum animũ habeam, vel ſi vita ipſa in diſcrimen vocetur. Antigonus autem cum interfectum filium è medijs armis, atque prælio humeris reportaret, tantum abfuit, vt fleret, & triſtaretur quin potius gloriaretur, quod filius tam glorioſe occubuiſſet. Cum vero aliquando (vt prodidit Maximus monachus author Græcus) quidam Socrati diceret, Athenienſes ſententiam tuliſſe de eius nece, & interitu, reſpondit; multo ante id
36 naturam, quam Athenienſes ſtatuiſſe. Cumque iam iam cicuta propinaretur, & coniux eius magno fletu exclamaret, quod inſons moreretur, & ſine vlla culpa ſua, magno quodã animo reſpondit? quid igitur quærebas, vt cum culpa morerer?

Scribit AElianus lib. 5. de varia hiſtoria, quod cũ Alexander videret quam conſtanti animo, & inuicto Calanus quidam Indus mortem inflictam toleraret dixit. Certe philoſophus iſte fortior me eſt, & acriores vincit hoſtes, ego enim contra homines depugno: ipſe vero contra labores, & tormenta: ego mortales homines vici: ipſe vero mortem ipſam ſuperat.

Si autem plerique olim Philoſophi, vel vt famam ſibi propagarent vel vt commodius philoſophiæ vacarent, diuitias ſpernebant, & vitam ſolitariam traducebant, ac deligebant, quid ſapiẽ
37 tes Chriſtianos facere par eſt vt gloriæ cæleſtis digni efficiantur? De Xenocrate enim philoſopho Scribit Valerius Maximus, quod cum aliquando magna pecuniæ ſumma ab Alexandro Magno ei offerretur, eo quidẽ conſilio, vt ſibi philoſophi amicitiam conciliaret, reſponderit: ſe nolle amicitiã ſuam tam exiguo pretio vendere.

Sapientiæ mater eſt humilitas.

IN prouerbijs inquit Salomõ, vbi fuerit ſuperbia, ibi erit contumelia: vbi autem eſt humilitas, ibi & ſapientia. Vnde ait Prouerb. xi
Beatus Chryſoſtomus. Inter Sapientes ſapientior eſt, qui humi-

lior est Didymum Philosophum legimus hæc verba Alexandro 38
Magno dixisse, Paratus est Deus ad dandum tibi sapiẽtiam, sed
non habes, vbi eam recipias, cum sis superbia refertus. Vbi com-
Psal.25. munis editio in Psalmo iuxta translationem septuaginta habet:
Firmamentum est Dominus timentibus eum, pro firmamento
est in Hebraico, sod, quæ dictio arcanum significat. Qua ratione
ductus vertit beatus Hieronymus in hunc modum locum illum.
Secretum Domini timẽtibus eũ. Quibus verbis promittit Deus,
se hominibus pietate, & humilitate conspicuis secreta, & arcana
aperturũ, quæ sanctæ scripturæ monimentis continentur. Ad hu
Esai.66. iusmodi homines respicit Deus, dicẽs apud Esaiam. Ad quem re-
spiciam, nisi ad pauperculum, & contritum corde, & tremẽtem
sermones meos? Vbi Septuaginta habent: super quem intuear,
nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos? 39
Cũ timor Dei sit sapiẽtiæ principium, vt in prouerbijs dicitur,
prouer.1. homines autem superbia imbuti à timore Domini sint alienati,
aperte concluditur, eos non solum sapientia carere, sed ne eius
quidem habere principium. Verba illa psalmi: Dixi iniquis: no-
Psal.74. lite inique agere, verti possunt ex Hebræo: dixi dementibus,
nolite insanire, vel, vt ea transtulit Pagninus: dixi insanis, ne in
saniatis. Idem Verbum, & improbum significat, & insanum,
quoniam omnes improbi insani sunt. Eos inferno cruciatos indu
Sapien.5. cit liber sapientiæ in hunc modum loquentes. Nos insensati vi-
tam illorum æstimabamus insaniam. Et paulo post: Pugnabit
cum illo orbis terrarum contra insensatos. Vbi aspicis apertissi-
me impios omnes insensatos appellari. Id intuens D. Paulus in
Ad Rom.1. epistola ad Romanos ait. Euanuerunt in cogitationibus suis, &
obscuratum est insipiens cor eorum. Dicẽtes enim se esse sapien- 40
tes, stulti facti sunt.

Scandalum.

Omnia quæ habentur litera. E. titulo. Exemplũ malum deseruiunt pro hac materia, siquidem malum exemplum, scandalum est.

SCRI-

SCRIPTVRA SACRA.

BEatus Thomas in prima parte optime definit, idque probat tum sanctorum patrum testimonijs tum rationibus tanto viro dignis, scripturam sacram sub vna litera plures comprehendere literales sensus. Quod etiam ipsa scriptura diuina comprobari potest. Nam illum locum Prophetę Esaiæ. Vere langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, vbi ad literā de Christo Iesu superno saluatore mūdi loquitur Beatus Petrus in prima Epistola explicat de langoribus animæ. Pro eo enim, q̄ dicit Esaias, lāgores nostros ipse tulit, ait Beatus Petrus. Peccata nostra ipse tulit in corpore suo super lignū. At vero beatus Matthæus hūc locū interpretatur de langoribus corporis, ait enim. Omnes male habētes curauit, vt adimplere tur, quod dictū est per Esaiā Prophetā dicentē: Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras portauit. Hinc manifeste colligitur vnū, & eundē locū sacræ scripturæ duos sensus literales habere. Origenes in quadā homilia inquit, sicut in nouissimis diebus Verbū Dei ex Mariæ carne vestitū processit in hunc mūdū, & aliud quidē erat, quod videbatur, aliud, quod intelligebatur. Carnis nāq; aspectus patebat omnibus, paucis vero, & electis dabatur diuinitatis agnitio: ita & cū per Prophetas, vel legislatorē Verbum Dei procedit ad homines non absque competentibus profertur indumentis. Nam sicut ibi carnis, ita hic velamine literæ tegitur, vt litera quidem aspiciatur, tanquam caro, latens vero intrinsecus spiritualis sensus, tanquam diuinitas sentiatur.

B. Thom. 1. p q. 1. art. 10.

Esai. 53.

1. per. 1.

Matth. 8.

Orige. homi 1. in leui.

Simile.

Beatus Augustinus inquit, non sane omnia, quæ gesta narrantur aliquid etiam significare putanda sunt, sed propter illa, quæ aliquid significant etiam illa quæ nihil significant, attexuntur. Solo enim vomere terra proscinditur, sed vt hoc fieri possit, etiā cætera aratri membra sunt necessaria. Et soli nerui in citharis atque huiusmodi vasis musicis aptantur ad cantum, sed vt aptari possint, insunt & cætera in compaginibus organorum, quę non percutiuntur à canentibus, sed ea, quæ percussa resonant, his

B. Aug. li. 16 de ciuitate Dei. c. 2.

Simile.

cõnectuntur. Ita in prophetica hiſtoria dicuntur & aliqua, quæ nihil ſignificant, ſed quibus adhæreant quæ ſignificant, & quodammodo religentur.

B. Greg. epiſto. 101. Simile.

Beatus Gregorius in quadam epiſtola ait. Sicut ex vno auro alij murenulas, alij annulos, alij dextralia ad ornamentum faciunt: Ita ex vna ſcripturæ ſcientia expoſitores quiq;, per innumeros intellectus, quaſi varia ornamenta componunt, quæ tamẽ omnia ad decorem cæleſtis ſponſæ proficiunt.

B. Baſilius. Pſal. 111.

Beatus Baſilius prooemio in Eſaiam inquit, ſiquis ſcripturæ obſcuritatem accuſet, is perpendat vniuerſam rerum moralium ordinationem, mutis animantibus facilem ad vitam tuendam occaſionem tribuiſſe, alimentum vero vltro præſens, hominem autem ſolum, nudum producens, rationem omnium illorum vice dedit, per quam artes repertæ ſunt. Quemadmodum igitur in his opifex noſter ne quaquam inuidens nobis, vitæ commoditates non paſſus eſt, eodẽ modo naſci, quo bruta, ſed rerum neceſſariarũ inopiam data opera addidit nobis, velut ingenij exercitamẽtum: itidem in ſcripturis voluit eſſe obſcuritatem, ad vtilitatem mentis humanæ, primum quidem, vt his occupata à deterioribus auocetur. Deinde quo maiori labore res partæ ſunt eo magis amantur, quæque longo tempore contingunt, conſtantius permanent.

Litera. L. titulo Lectio ſacræ ſcripturæ inuenies multa ad hoc adnotata.

PRO BEATO SEBASTIANO.

Pſal. 111.

IN memoria æterna erit iuſtus, ab auditione mala non timebit dicitur in Pſalmo. Ideo memoriam iuſtorum delere non potuerunt impij tyranni, nec poterunt, imo quanto magis illos opprimere moliuntur, eo plus clariores reddunt, velint, nolint. Quod haud dubie conſpicuum eſt in Ioſeph, quem fratres vendiderunt, & in Iacob, cui Laban, & Eſau tot dolos parauerunt

7 runt, nec non in Dauide, cuius gloriam & vitam superbus Rex Pſal. 72.
Saul extinguere vehementer nitebatur: Et denique in omnibus
sanctis martyribus conspicua est hæc veritas, qui quidem quan-
to atrocius persecuti fuerunt tanto clarior apparuit virtus co-
rum, atque patientia & memoria eorum in æternum permanet.
At contra de impijs scriptum est: Perijt memoria eorum cum
sonitu. Et iterum. Domine in ciuitate tua imaginem eorum ad
nihilum rediges. Dixerat autem paulo ante: velut somnium
surgentium, hoc est, euanuit hominum fœlicitas, tanquam som-
nium hominis experrecti, cuius somnium fictitium quoddam
est, & inane, quamuis delectare videtur dormientem. Hic ima-
ginem appellat dignitatem, memoriam, & nominis claritatem,
quibus rebus isti inflati pompatice incedebant. Cum tamen
8 ea res nihil aliud sit, quam vmbra mera, & imago vana. Pſal. 38.
Sic alibi dixerat. In imagine pertransit homo, sed & frustra
conturbatur. Vbi sanctus Theodoretus inquit. Nihil fere viuen-
tes homines differunt ab his, qui in pictura exprimũtur. Æqua-
liter enim & horum, & illorum natura tempore labitur, & cor-
rumpitur. Veruntamen homines inuicem contendentes pertur-
bantur, dimicantes, mercantes diuitias, & honorem sibi com-
parantes frustra. Nam vita humana omnis tempestate iugi, &
fluctibus innumeris referta est ex se, quanto magis si homines
quærunt, quo turbentur? Fœlix ergo iustus etsi tribulationi-
bus pressus: cuius memoria æterna & in benedictione est sicut
beatus Sebastianus cuius patientia tam præclara fuit, vt om-
nes qui eius recordantur Deum benedicant. Obseruandum
magnopere est quam merito euangelium hoc in hac celebritate
9 huius viri sancti Sebastiani legatur, in quo dicitur, Gaudete in il-
la die, & exultate (scilicet quando oppressi, vexati & afflicti fue-
ritis) ecce enim merces vestra multa est in cælis. Ipse enim pro
nomine saluatoris ligno affixus, sagittis vulneratur, & tãquam
emortuus relinquitur. Posuit me quasi signum ad sagittam, Thren. 3.
potuit martyr sanctus dicere: sed hæc omnia ne dum patienter,
sed ouanter tolerabat, eo quod Christus Dñs instar Ionathæ tres
sagittas miserat dilecto suo Sebastiano. Mittã tibi tres sagittas,
dixit Ionathas S. Dauid, quẽ vnice amabat. O sagittæ mirabiles, 1. Reg. 20.
quibus sagittauit dñs cor huius fortissimi martyris. Nẽpe, fide,

& charitate, atque spe, viscera eius vulnerauerat Dominus, eâ ob causam sagittas paruulorum existimabatiacula persecutorum. Vnde merito Diuus Augustinus aiebat, Sagittaueras tu Domine cor meum charitate tua. Et sponsa in Canticis clamat, secundum aliam lectionẽ. Vulnerata charitate ego sum. O nos fœlices fratres, si nos quam primũ his sagittis vulneratos sentiamus. O vulnus delectabile, & omni dulcedine refertum. O signum vitæ nostræ, sine quo statim animæ moriuntur. Sane vt corpus sine anima perit, & vermibus scatet, ita mens sine fide charitate formata, omnem decorem, & pulchritudinem amittit, Mitte procliui genu precamur Domine, mitte nobis tres has sagittas, fidei, charitatis, & spei, ijs spiculis corda nostra vulnera, vt te solum amemus, te totis viribus diligamus, in te duntaxat posthac confidamus. Proculdubio sagittæ tuæ acutæ sunt, vt regius Psaltes testatur: ideo populi sub te cadent. Adeo vt simulacris spretis, te Deum verum, & Redemptorem toto pectore adorent, & vnice ament. Vt hæc omnia pro voto consequamur hunc glorioſum martyrẽ inuocemus. In libro enim Iob dicitur: voca si est, qui exaudiat, & ad aliquem sanctorum conuertere. Enimuero tãquam in speculo ipsi in Deo, quo fruũtur, orationes, & cogitationes nostras sanctas agnoscunt. Sic fusius recenset B. Gregorius in moralibus. Petitiones, inquit, quas ad sanctos dirigimus voce, vel corde, Deo manifestãte agnoscunt, & ipsum pro nobis deprecantur, quod latius probat beatus Thomas. Quod etiam perpulchre beatus Hieronymus contra Vigilantium scripsit dicens. Si Apostoli adhuc in corpore mortali constituti, quando pro se debebãt esse soliciti, pro alijs orabant, quanto magis post coronas, victorias, & triumphos? Hæc dixerim fratres, vt pia vestra deuotio indies augeatur erga beatum Sebastianum, nec non & in omnes Sanctos, quos tanti facere dignatus est Christus Iesus supernus rex noster, vt inter angelos exaltati ipsum facie ad faciem iubilantes videant atq; eo fruantur.

Canti. 2.

Psal. 44.

Iob. 5.

B. Grego. li. 12. mora.

B. Tho. 2. 2. q. 83. art. 4.

SENE-

SENECTVS VITVPERABILIS ET pernicioſa in pecatoribus.

1 VEnerunt ad me viri ſeniorum Iſrael, & ſederunt coram me (inquit propheta Ezechiel) & factus eſt ſermo Domini ad me dicens. Fili hominis, viri iſti poſuerunt immunditias ſuas in cordibus ſuis, & ſcã dalũ iniquitatis ſuæ ſtatuerunt contra faciem ſuã. Heu, heu & millies heu, quot ſunt hodie ſenes in populo Chriſtiano, de quibus hoc poteſt etiam dici. Duabus rebus eorum ſcelera ſanctus propheta exaggerat, & quod eſſent ſenes, & quod 2 eſſent Iſraelitæ. Pari gradu ſceleſtius eſt, & indigniuspeccatum ſenis, quam iuuenis: quoniam ſenex rerum experiẽtia, & ſapientia præſtat, & debet alios non ſolum conſilio inſtruere, ſed etiam vita, & exẽplo. Incidens autẽ in flagitia, non ſolũ obeſt, quod corrumpitur, ſed quod corrumpit, pluſque aliquando exemplo, quã peccato nocet. Ideo ait Eccleſiaſticus. 25. Tres ſpecies odiuit anima mea, & aggrauor valde anima illorum: Pauperem ſuperbum diuitem mendacem, & ſenem fatuum, & luxurioſum. Quare eſt eius crimen grauius, & nonnũquam periculoſius, quemadmodũ apparet in auaritia, & cupiditate. Vt incendium periculoſius eſt in veteribus ædificijs, quam in nouis; ſic flagitium plus nocet in ſenectute, quam ætate effloreſcẽte. Primum igitur, quod iſtorum peccatum aggrauabat, erat, ætas ſecundum genus: erant namque filij Iſraelis quos Deus lege ſua inſtruxerat, & ad terram promiſ- 3 ſionis adduxerat, & in ſumma amplitudine, & dignitate collocauerat. Hoc intelligens Ionas propheta, interrogatus â nautis, quod ſcelus admiſiſſet? Hebræus, inquit, ego ſum, & Dominum Deum cæli ego timeo (Ionæ. 1. c.) Non ſolum peccatũ, ſed peccati circunſtantiam confitetur. Eam ob cauſam ait hoc loco Ezechiel propheta. Venerunt ad me viri ſeniorũ Iſrael. Non ait, omnes ſeniores Iſrael, ne exiſtimemus, omnes eos iniquos eſſe, ſed indefinite, vt nonullos intelligamus impios fuiſſe non omnes, ſicut modo apud nos contingit.

Senectus venerabilis & vtilis si virtute sit prædita. 41

Simile.

SI senes in virtute profecerint sunt reipublicę maxime vtiles: Nam quemadmodum aqua infusa temperat vini ardorem, ita senes suis optimis monitis, atque consilijs impetus, efferatosque animos iuniorum comprimunt, contemperant, ac moderantur.

B. Cypria. li. de abu.

Beatus Cyprianus, lib. de duodecim abusionibus sæculi, abusione secunda inquit. Secundus abusionis gradus est senex absque religione, & sanctimonia: in senibus enim, quo magis corporeæ deficiunt vires, eo amplius spirituales augeri, renouari, crescere, atque corroborari deberent. Et certe quemadmodū illam arborem malam quodā modo iudicamus, quæ post flores nullum producit fructum: ita inter homines ille, qui post florē iuuentutis, nō exhibet fructus virtutis, prudentiæ, modestiæ, &c. sumopere vituperandus videtur. Quid potest esse magis ridiculū, quā quo tempore aures aggrauantur, visus turbatur, defluunt capilli, facies corrugatur, corpusque curuum efficitur, pedes torpent, pectus fit raucum & tussis molestat? tunc nihilominus homo interior sit intemperatus effrēnis, & prauis affectibus, ac iuuenilibus adhuc intricatus, & plenus? Quid senē decet, nisi diuinis inhærere mandatis, in Deique obsequijs occupari? Si iuuenis quidem mori potest, senex tamen diu viuere non potest.

Simile.

Idem ibidem inquit. Res est miranda quosdam senes in ipsius carnis motibus, & prauis inclinationibus, ætate tam prouecta nequaquam senescere, neque in malitijs suis, & suspicionibus prauis. In ipsis enim prauis affectibus, & suspicionibus, quam faciles sunt, & quam loquaces: nihil eis venit in mentem, quod non foras statim effundant. Iustum plane esset, rationique maxime cōsentaneum, vt suæ ætati consulentes eā grauitatem, atque cōpositionem morum quantam veneranda deposcit ætas, præferrent. Alia multa in eodem loco poteris videre.

Exemplum.

Cum multi senes nihil aliud faciāt, neq; alteri rei intendant quā nimię cōpotationi, fit inde, vt & grauissimis succūbant morbis & mille miserijs, ac subinde nulla alia in re q̄ in murmurādo tēpus insumant. Nō sunt plane, vt illi centū senes grauissimi, qui tēpore Epaminondæ Thebanorū ducis floruerunt: qui cū Lacedæmoniæ inuenirētur quindecim mille Thebani, qui vrbē dolose capere

7 re nitebantur, viriliter & glorioſiſsime reſtiterũt, vt refert Iuſtinus lib. 6. Græcus ille Themiſtocles centũ & ſeptẽ annos natus, cũ ſe iã morti vicinũ cerneret, cœpit contriſtari, & dicere ſibi molestũ eſſe, quod tum tẽporis è vita diſcederet, quãdo ſapere cœpiſſet: & certe ille multũ profecerat, & tamẽ non erat adhuc contentus, tu vero quod ſenex ſis omnia ſcire arbitraris. Plato etiã octoginta vnum annos natus, ſcribẽs, legẽſq; mortuus eſt. Similiter, & Socrates, qui vixerat nonaginta nouẽ annos: & hi quo ſeniores erãt, eo meliores ſibi videbantur. Idẽ quoq; faciebãt Pythagoras, Democritus, Xenocrates, Zenõ, Homerus, Simonides: quiquidẽ omnes tanquã cygni vrgẽte morte ſuauius cecinerũt. Idẽ Sophocles, & Cato fecerũt. Multi autẽ non ſunt huius opinionis, quippequi ſimulatq; prouectiore aliquãto ętate grauãtur, ſibi amplius
8 ſtudendũ non eſſe ſtatim iudicãt. Et hinc fit, vt relinquãtur egeni, & pauperes, tum virtute, tum literis, conſilio, prudentia, viribuſq;, & reliquis fere omnibus, hæc omnia vide apud B. Hieronymũ in epiſtola ad Nepotianum de vita clericorũ, & ſacerdotum. B. Hiero. in epiſ. ad Nepo. t. 1.

Idem beatus Hieronymus in epiſtola ad Gerontiam viduã ait longioris vitæ ſpe, promiſsiſque decipimur, nemo enim tam fractis viribus, & ſic decrepitæ ſenectutis eſt, quin putet vnum ſe adhuc annum ſuperſtitem eſſe futurum.

Idẽ ſanctiſsimus doctor in epiſtola ad Paulinũ de inſtitutione monachi inquit. Nobis ne ſuadeamus in canis tantũ conſiſtere ſapientiã. Moyſi præceptũ eſt, vt ſenes eligeret ex his, quos nouerat eſſe ſenes, hoc eſt, cordatos, & ſapiẽtes. Daniel puer erat ſed ſenes
9 iudicabat B. Paulus nouiſsimus in ordine quantus, quæſo fuit in meritis. Deute. 16. Danie. 13. Actum. 9.

Senectus beneficium Dei eſt.

VIta humana eo in ſua natura perfectior eſt, quo in virtute diuturnior, & lõgæuior. Ideoque vitæ breuitas pœna peccati eſt, vt in pſalmo dicitur: quoniam defecimus in ira tua. Et iterũ. Quoniã oẽs dies noſtri defecerũt: Grandæuitas autẽ, & annorũ multiplicitas inter benedictiones Dei inuenitur. Teſte etiã B. Paulo ſicut per annorũ congeriẽ corpus proficit in peius, ita animus, ideſt, homo interior in melius. Ait enim ad Corinthios ſcribẽs licet is, qui foris eſt noſter homo corrupatur, is autẽ qui intus reſt renouabitur de die in diẽ in agnitionem filij Dei. Hic obſerua re poteris quanta bona animæ ſenectus afferat, propter quam Pſ. 89. 2. ad Cor. 4.

orat

Pſ.70. orat Dauid, Vſque in ſenectã, & ſeniũ Deus ne de relinquas me. 10
Et ſapiẽtia Salomonis dubitat de vita viri in adoleſcẽtia, quod timens Regius vates petebat. Ne reuoces me in dimidio dierum meorum. Valde ergo timendum eſt, quod cum ſenectus detur in
Pſal.101. remedium vitiorum, ſiquis in ſenectute adhuc malus exiſtit manifeſtum damnationis habet ſignum. Hinc ſanctus Daniel, cuidam ſeni dixit. Inueterate dierum malorum, nunc venerunt pec
Danie.13. cata tua. Nam ex ſententia Alexidis eſt homo natura ſimilis vi
Simile. no, vt enim vinum nouum, item, & virum deferueſcere neceſſarium eſt, vt deinde ab omni malo defæcatum confirmata iam ætate moribuſque compoſitis & repreſsis omnino importunis affectibus, alijs poſsit conſulere, & bonum exemplum prębere. Sed quid erit de homine ſenio confecto, qui nondum ſicut vinum deferbuit? Malum proculdubio ſignum eſt, cum plenus die 11
rum, plenus etiam vitijs ſit.

Senectus eſt nuntius Dei.

SEnectus eſt quidam nuntius Dei, qui hominem admonet, vt ſe præparet ad ſtrictam rationem, quam poſt mortem coram diuino conſpectu redditurus eſt. El repoſtero de vn principe ſue
Simile. le entapiçar, y adornar la caſa por ocaſion de alguna fieſta, y paſſada la fieſta buelue el meſmo a deſcomponerla recogiendo todos los precioſos tapizes con que la auia adornado. Sic tempus hominis corpus viribus, pulchritudine, & ſenſuum viuacitate cõponit & adornat, poſtea vero idemmet tempus omnia diſturbat, 12
ideſt el tiempo todo lo buelue a deſcomponer, y a quitar, haſta que las paredes queden deſnudas. In hoc ergo videbit homo feſtiuitates ſuas finitas eſſe, & dies ſuos conſumptos, pues el tiempo, que es el repoſtero de la naturaleza le tiene ya quitado toda la tapiceria de ſu cuerpo, la hermoſura, las fuerças, los dientes, la claridad de la viſta &c. En eſto le tiene dado el deſengaño de ſu partida y muerte, aunque el miſerable hombre, por mas que ſe vea cercado de vegez no quiere caer en la cuenta.

Vna de las grandes penas, que Dios da a vna caſa o a vna comunidad es hazer, que no aya viejos en ella, porque en eſto ay dos males, el vno es, que mueren los hombres moços que es vna coſa
Pſal.101. muy peligroſa. Ideo ſanctus Dauid maximo cordis affectu poſtu-

labat

13 labat dicẽs: Ne reuoces me in dimidio dierũ meorum. El otro mal es, que a donde no ay viejos, los moços viuen sin freno, y sin consejo, y sin experiencia. Simili flagello Deus sacerdotem Heli flagellauit, eo quod filios suos, vt decebat, non puniuit. Atque ita ei ipse Dominus dixit: Ecce dies veniẽt, & præcidã brachiũ tuũ, & brachium domus patris tui, vt non sit senex in domo tua. Sene lib. de

Seneca libro de breuitate vitæ ad Paulinum inquit: Non est breuit. c. 8.
quod quenquam propter canos, aut rugas ex longo tempore contractas, putes propterea diu vixisse, nisi bene egerit, sed potius ille dicendus est diu fuisse, nam viuere in vitijs mors quædam potius est, neque enim eum dices nauigasse quem sæua tempestas à portu exceptum, huc, atque illuc dispulerit, sed is dicendus est potius diu iactatus. Cæterum cum quis sic ægrotat, vt periculum Simile.
14 ei imminet mortis, tunc quidem ostendit quanti vitam faciat, præsertim cum videas tunc quam liberaliter bona sua distribuat, & impendat ad salutem procurandam: ita etiam vitiosus tum demum vrgente scilicet necessitate vitam in melius procurat emendare, incipitque vere viuere, tanquam si antea non vixisset, quia male vixit. Sed interdum euenit, vt sero nimis id statuat.

Pro hac materia de senectute vide litera. C. titulo, Charitas, notabili penultimo.

SEQVELA
CHRISTI R. N.

15 AD Christũ Iesum sequendũ nos inuitare volens beatus Paulus in epistola ad Hebræos primo beatam Crucem, in qua passus est & mortuus extra Hierusalem, proponit. Et sanguinem pretiosum, quo sanctificauit, & redemit populũ suum, ac deinde doctrinam infert, quam prosequimur. Ait enim. Iesus, vt sanctificaret populum suum, extra portam passus est: exeamus igitur ad eum extra castra improperium eius portãtes. Extra ciuitatem trans figuratus est in monte, sicut in monte crucifixus Ad Heb. 13.

fixus: Quare ergo non vocat nos Apostolus ad eius glorificatio-16
nem, & splendorem diuinum vultus eius, sed ad improperium
crucis? Quia sicut oportebat pati Christum, & ita intrare in glo-
riam suam, sic oportet nos compati, vt & conglorificemur. Ex-
tra castra ergo exeũdum nobis est portantes eius impropirium,
Mich æ. 2. non enim habemus hic ciuitatem manentem. Quare Micheas
Propheta ait. Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem. Quo-
modo autem sequendus sit Christus dominus nos docuit Elisæus
4. Reg. 2. Propheta, cui cum Elias magister eius diceret: Sede hic, quia do-
minus misit me vsque Bethel, Elisæus respondit, Viuit Dominus
& viuit anima tua, quia non dimittam te. Et cum iterum Elias
diceret ei. Sede hic, quia dominus, misit me in Hietico. Iterum re
spondit: viuit dominus, & viuit anima tua, quia non derelinquã
te. Et qui in vijs omnibus sui magistri est sequutus vestigia fir-17
missimo animo, & immobili voluntate (quod in verbis, viuit
dominus, & viuit anima tua, toties repetitis demonstratur) hic
inquam qui sequitur Eliam hæres sit duplicis spiritus eius. Non
durum, aut difficile erat quod Elias Eliseo dicebat: imo quietem
offerebat. Sede hic dicebat: Sed maluit Elisæus laborem itineris
assumere, quam quietem sessionis, vt à magistro suo non separa-
Matt. 16 retur. Nobis autem dicit dominus apud Matthæum. Si quis vult
me sequi, deneget semetipsum. Quid homini est gratum, & sibi
ipsi caro desiderat? Sedere, quiescere, ridere, somnum, risum, &
epulas: hæc denegare debemus firmissimo animo cum Eliseo cor
pori nostro. Sed væ nobis, qui, cum primo incipimus sequi domi
num, & sanctimoniam, conuertimur ab eo, quod nobis tradi-
Hiere. 8. tum est sancto mandato, de quo Propheta Hieremias inquit.18
Omnes conuersi sunt ad cursum suum, sicut equus impetu va-
dens ad prælium, &c. & verbum domini proiecerunt, & sapien-
tia nulla in eis est. Aduersus quos Diuus Paulus in epistola ad
Ad Gala. 5. Galathas ait. Currebatis bene, quis vos impediuit veritati non
obedire: Ne simus, obsecro, sicut paruuli fluctuantes, sequamur
Christum dominum supernum ducem nostrum quocunque
ierit vsque ad crucem, & mortem, & postea se-
quemur ad resurrectionem, &
gloriam.

Sequela

19

Sequela Christi. R. N. continua oportet quod sit.

OPortet familiare, & quotidianum, imo certe horarum singularum esse exercitiũ nostrum in meditatione crucis Christi Iesu, si constanter crucem nostram desideramus vsque ad palmam, & coronam deportare, vt Beatus Paulus nos admonet in Epistola ad Hebræos dicẽs aspiciẽtes in autorẽ & consummatorem fidei nostræ Iesum &c. recogitate eũ, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vtne fatigemini animis vestris deficientes sed nihil minus certè est populo nostro his calamitosissimis temporibus, quam cogitare, quanta passus est pro nobis dominus Iesus, sicut docet Apostolus ad agonis constantiã: imo & prædicatores ipsi indecorum iudicant amplius, quam semel in anno de re hac disputare. O ingrata 20 tempora o mores ò mores, ò nostram cæcitatem? Virium spiritualium aduersus omnes insidias diaboli, venam inexhaustam relinquimus, & ad riuos aquarum decurrimus: & vtinam ad illos esset os nostrum. Thesaurum immensæ gratiæ, & diuitiarum abiecimus: nullusque est, qui recogitet corde de cruce domini sui, propter quod facile vincimur, passim, & omni loco deficimus, & exanimi facti superamur, vel modica tentatione circumuenti. Vt autem lex illa domini apud Marcum: Si quis vult me sequi deneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me, intimis præcordijs insideat, vt regina, & regula actionum nostrarum inspiciendus est Christus 21 crucifixus, & ita denegabit semetipsum. Si enim omnia pacatissima, ac regulata essent secundum legem spiritus, non esset, quod homo deberet negare semetipsum, sed B. Paulus inquit, Video aliam legem in membris meis, repugnantẽ legi mẽtis meæ, & captiuantẽ me in legẽ peccati. Illa, est concupiscentia nostra, quæ (sicut docebat beatus Iacobus) á gehenna inflamma tã incendit rotam natiuitatis nostræ, ideſt, cursum vitæ nostræ, qui veluti rota decurrit. In hoc fermento tota massa corrumpitur nostri corporis: corrumpit inquam oculos, manus, linguam, ventrem, & quæ sub ventre sunt tirannica membra.

Ad Hebræos.

Marci. 8.

ad Rom. 7.

Iacobi. 3.

Hinc

Hinc otium quærimus fugientes laborem: horret homo lachry- 22
mas, & multo precio emit risum. Verbum pœnitentiæ & ieiu-
nij peregrinum est ei, & ignotæ linguæ: cum certe ad nutum car
nalis concupiscentiæ, etiam non desiderata sibi concedit. Videas
iam obsecro, nunquid conueniat nunquid expediat ad sequen
dum filium Dei, & intemeratæ virginis, denegare semetip
sum & tollere crucem propriam, & recogitare, & mente habere
dominicam crucem. Tollere crucem suam est aduersa, tristia, &
amara, sibi Dei dispensatione in hoc mundo superuenientia pa
tienter tolerare, & etiam tollere crucem suam est idem quod
beatus Paulus inquit? Scilicet, Qui sunt Christi carnem suam cru
cifixerunt, cum concupiscentijs. Crucifixerunt, hoc est, afflixe
runt abstinentijs, vigilijs, ieiunijs, alijsque pœnitentijs. Non exi- 23
1.Reg.17. git à nobis dominus Iesus impossibilia, aut inusta. Difficilia ve
ro fic: sed ibi gloriosior triumphus: fulgentior corona & magni-
ficum de reportata victoria præconium. Quantum magnifica-
tus fuit adolescens ille Dauid aggrediens bellum aduersus illum
gigantem: non talis ac tantus esset de victoria triumphus, nisi
talis, ac tantus esset inimicus deuictus. Nec nimiũ, aut plus iusto
à te requirit dominus pro tanta victoria, & tam magnifico
triumpho, quem aduersus carnem ieiunijs, cilicijs, flagellis, re-
portabis. Quid tibi difficile appareret, pro reportanda victo-
ria aduersus magnum principem, qui regi tuo esset infestissi-
mus, crudelissimusque inimicus? Non mille labores & sudores,
non mille noctes insomnes, non pondera armorum, non famis,
aut sitis difficilia tibi apparerent, qui totus gloriæ, & coronæ vi
ctoriæ intentus es.

24

Ad col.3. Agite ergo fratres dilectissimi, & ducem vestrum cælestem se
quimini spoliantes vos (vt beatus Apostolus ait) veterem homi
nem cum actibus suis, & induentes nouum, eum qui renouatur
in agnitionem. Quis est homo, qui antiquatam tunicam suam,
& pannosam libenter nolit pro alia noua, & pretiosa cõmutare.
Quam libenter, & celeriter exuit pauper tunicam suam veterem
pro alia noua. Non inquit sanctus Apostolus exenterantes,
vel euiscerantes, quæ dolorem, & maximam angustiam signifi-
cant: sed expoliantes, & exuentes veterem hominem, quod ni-
hil durum habet, vel difficile, quod si carni tuæ difficile & du-
rum est, sicut certe est: fit delectabile, & iucundum menti &

ratio-

rationi: quæ attẽdere debet, quanti intereſt hęc facere. Quod inde fiet gratiſsimũ, ſi exemplum, quod beatus Apoſtolus propoſuit in doctrina hac, attente reſpexeris. Dixit enim. Qui renouatur in agnitionem ſecundum imaginem eius, qui creauit illum. Cum cognouerit homo, cuius imago eſt, ei, in quãtum debet, & poteſt, nitatur aſsimilari. Imago Dei eſt homo: qui totus obijt in deterius ex Adæ peccato. Venit ergo Dei filius, qui expreſſa, & perfecta imago patris eſt, & bonitatis illius: vt qui ex Adam fœditatem & turpitudinem contraximus (adeo grandem, vt vix cognoſcatur, vtrum ad imaginem Dei conditi ſimus, an vero ad brutorum turpium, & carnalium ſimilitudinem) ex Chriſti imitatione reformemur, & renouemur. Vt enim forma aliqua in tabulis depicta (ait beatus Athanaſius) ſordibuſque aliunde ſuperinductis oblite
26 rata, inſtaurari nequit, niſi eius præſentia adhibeatur, ad cuius ſpeciem primitus tabula depicta fuit: Eodem modo vndecunque ille bonus patris filius, imago, & character patris, ad regiones noſtas profectus eſt, vt hominem ad ſui ſimilitudinem factum denuo reficeret, & perditũ condonatione peccatorum repararet, ſit tibi ergo ò homo imago vitæ domini Ieſu in exemplum per ſingulas virtutes & per ſingulos dies, ad renouationem hanc ſpiritualem.

B. Athana. li. de incarnatione verbi Dei fol. 44. Simile.

Sequela Chriſti. R. N. eius adiutorio fit.

27 MAgnes rapit ad ſe ferrum, deinde ferro illi à ſe rapto ita vim ſuam impertit, vt illud attrahat ad ſe alterum ferrum, & ſuſpenſum teneat: atque vt prius ferrum lapidi, ſic alterum illi priori adhæret, quod beatus Auguſtinus de Ciuitate Dei aſſerit propriis oculis vidiſſe. Vt igitur ferrum magneti vnitum habet magnetis affectum, ita Chriſti corpus ſacratiſsimũ à diuinitate aſſumptum habet affectus diuinitatis. Vnde ægrotantibus diuinitus medebatur, & mortuos ad vitam reuocabat. Tangens incredulus Thomas Chriſti latus fuit fide repletus, & exclamauit ſtatim. Dominus, meus & Deus meus, & videns Matthęum ad ſe traxit & alios peccatores, qui conuerſi, ſuo bono exemplo alios mouebant ad Chriſti Ieſu ſequelam. Beatus Ioannes, Damacenus vtitur hac ſimilitudine. Vt ferrum ignitum calefacit, & vrit,

Simile.

B. Aug. li. 21 de Ciui. Dei.

Simile.

vt ignis, sic Christi humanitas à verbo assumpta habebat diuini-28
tatis effectus, & miracula ingētia passim edebat, quibus diuinam
suam potentiam declarabat, & homines ad se trahebat.
Christus Dominus est qui in veritate dicere potuit. Tribulatio-
nem, & dolorem inueni. Alij enim homines labores non inue-
niunt, quia illos non quærunt: imo potius quo ad fieri potest fu-
giunt: illos deuitare conantur: ab illis se abscondunt: Et tamen
velint, nolint, labores, & afflictiones illos sectantur, & cōprehen-
dunt. Christus tamen Iesus tribulationem, & dolorem quę fuit,
atque illam inuenit, quem imitantur viri perfecti? tales enim si-
tim, & famem & nuditatem quærunt, & inueniunt: quoniam dig
ni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati. Hinc est, quod
Matt. 16. ipse ait. Qui vult venire post me tollat crucem suam. Quasi dicat.
Nolo, vt alter illam super humeros eius imponat, sed ipse tollat 29
illam. Quamuis enim impij, & Tyranni iustos persequuntur, &
eos cruci affigunt: quia tamen hoc ipsi iusti optabant, & patien-
ter, libenterque crucem sustulerunt, dicuntur ipsam tollere.

B. Aug. Beatus Augustinus libro de doctrina Christiana ait. O anima
Christiana euigila, & si qua in te sit virtus Charitatis (quæ omnia
sustinet) domini tui imitare vestigia, considera, quot millia marty
rum tritam tibi fecerunt viam. Transierunt virgines, transierunt
martyres, trāsierunt pueri, & puellæ, & adhuc times? Docet te ille,
qui est via, veritas, & vita: via non errans, veritas nonfallens, vita
non deficiens: via in exemplo, veritas in promisso, & vita in
præmio.
Beatus Bernardus inquit. Mundus clamat, ego deficiam? caro cla
mat, ego inficiam: diabolus clamat, ego decipiam? Christus vero? 30
clamat, ego reficiam, & tamen superba mens mea magis vult se-
qui deficientem quam reficientem.

Sequela Christi R.N. in obedien-tia consistit.

SEquendus est Christus dominus per viam mandatorum suo
rum. Sed quia de ipso scriptum est: Exultauit, vt gigas ad
currendam viam, oportet etiam, nos eum sequentes currere, si-
cut fecit, qui dixit. Viā mandatorum tuorum cucurri, cum dilata
sti cor

31 sti cor meum. Ad hunc tamen cursum multa sunt, quę nos impediunt. Nam, vt experientia docet, tria sunt, quæ maxime iter peragẽdum impediunt. Videlicet onus premens, æstus ardens, & fames vigens. Nam qui onere nimio premitur ab incepto itinere deficere cogitur, sic in sequela Christi Iesu R.N. Nullum autem grauius onus in hoc itinere, quam peccatum (quod talento plumbi comparatur à Zacharia Propheta, & regius vates inquit sicut onus graue grauatæ sunt super me) inuenitur. Si ergo vis supernum ducem Christum Iesum sequi hoc onus necesse est, vt deponas. Auicena primo canone loquens de regimine itinerãtium docet, non debere aliquem iter agere plenum sanguine sed oportet prius corpus euacuare, ac mundare, & sic iter arripere. Spiritualiter ille dicitur repletus sanguine, cuius conscientia peccatis abun-
32 dat, nam peccatores viri sanguinũ à Dauide appellãtur. Oportet ergo euacuare peccata, vt iter hoc perficere possimus. Secũdo impedit inter æstus ardens, hoc est, concupiscentiæ ardor cor ex æstuans. Auicena vbi supra docet iter agentes debere caput tegere à solis ardoribus; sic nos mentem, quæ caput est virtutum, tegumentis operire debemus, ne eam concupiscentiarum ardores exurant. Nam licet in nostra non sit situm potestate concupiscentias non sentire, possumus tamen non consentire ne talis calor ascendat super caput nostræ mentis, vt de nobis dici possit illud Dauidicum. Per diem sol non vret te, hoc est per diem vitæ nostræ. Tertium impedimentum est famis debilitas. Auicena vbi supra dicit, iter agentem de nutrimento præcipue debere esse solicitum. Nutrimentum autem paucũ,
33 sed bonæ substantiæ oportet esse, & abstinendum est præcipue ab alimentis, quæ humorem crudum generant. Quare cælestis medicus de tali nutrimento in hoc itinere nobis mirabiliter prouidet, nam sub specie panis, & vini corpus suum preciosum, & sanguinem in cibum, & potum fidelibus suis dereliquit, quatenus tali cibo iter hoc peragere, in cælumque properare possint. Vnde & viaticum appellatur, cum ad iter peragendum necessarium sit, est enim optimæ substantiæ, vt pote humanam continens naturam atque diuinam. Et licet Christus Iesus, qui in hoc cibo continetur, & nobis datur, sit ille gigas, de quo in principio diximus, ille tamen geminæ naturæ sub specie modicæ buccellæ mirabiliter nobis ministra-

Zacha 5. Psal. 37.

Auicena cano. 1.

Psal. 5.

Psal. 120.

tur est tamen multi nutrimenti, quia non solum corpus sed præ- 34
Ioan.6. cipue animam nutrit. Vnde apud Ioannem inquit summa veritas. Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum. Qui autem hęc tria, quæ prædicta sunt obseruauerit, poterit Christum dominum sequi, & dicere, viam mandatorum tuorum cucurri, cũ dilatasti cor meum.

Sequelę Christi Redemptoris nostri excellentia.

NVlla alia sapientia, vel prudentia, aut consilium melius esse potest, quam relictis omnibus huius seculi obstaculis, & im- 35
plicationibus verum illud atque vnicũ sequi iter, per quod summum bonum comparatur. Ad hoc nos ratio, prudẽtia, lex, cælum terra, infernus, gloria, vita, mors, iustitia, ac misericordia Dei vocat, & hortatur. Ad hoc etiam particulariter nos Saluator noster
Ioan.14. inuitat illis dulcissimis verbis, quæ apud Ioãnem ait. Ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrem nisi per me ideſt per merita mea, & imitationem meam. Dic mihi ò homo quid quæris? Dices te vitam quærere. Quo modo vitam queris: Si Christum redemptorem mundi, qui vita est, deseris, & Dæmonem qui infernalis mors est, sequeris? Si diabolus homicida est, si mortẽ infert, si est ipsa mors, quomodo vitam in domo mortis inuenire existimas? Nõne vides te ei similem esse, qui versus occidentem currit quẽrẽs rẽ, quę versus Orientẽ remanet: & ita quanto magis 36
cogitat, se ad ipsam appropinquare, magis ab ipsa separatur? O te infœlicem, qui vt viuere possis, à vita fugis: quære ergo vitam in Iesu Christo, qui vera vita est. Sed forta sse dices, & insipiẽter dices opus esse iuxta mũdi regulas viuere, sic enim viuẽdo multi etiã saluãtur. O falsa philosophia, ó inanis opinio, ò insana falso prudẽtia appellata. Animaduerte ó infælix, te omnino ruiturũ
Iosue.7. si mundi regulas sequutus fueris. In libro Iosue legitur, quod cum filij Israel ex AEgypto venissent vrbẽ Ierico, quæ eis terræ promissionis ingressum impediebat, euerterũt, cumq; dux ipse Iosue præciperet, ne quis aliquid de vrbe sibi sumeret, sed omnia penitus destruerentur, non defuit qui hoc præceptum frangeret: nam Achan filius Charmi regulã aureã suratus est, propter cuius peccatum

37 catum totus exercitus victoriam amisit, & in prælio superatus
est. Cognita autem huius victoriæ causa, latro interfectus fuit,
& imperio Iosue lapidatus. Imperauit Iosue soli, vt non progre
deretur, cui cum sol obtemperaret, victoria de hostibus reporta
ta est. Præcepit cupiditati vt sisteret, sed ipsa vlterius progressa
est atque ita dux ipse victoriam amisit. Itaque obediuit sol,
& non obediuit cupiditas. Admirabilis figura hæc est & dig-
na quæ in animis nostris scripta reportetur. Iosue typus fuit
Christi Redemptoris nostri vt Beatus Hieronymus ait; sicut B. Hiero. in
enim Iosue filios Israel in terram promissionis introduxit? sic ve epistol. ad
rus Iosue Iesus Christus sectatores suos in terram gloriæ promis- Paul.
sam intromittit. Et sicut Hierico ingressum in terram illam fi-
lijs Israel impediebat, propter quod oportuit ei bellū inferri: sic
38 alter Hierico videlicet mūdus Christianis ingressū cæli impedit,
propter quod oportet etiam ei bellum facessere. Sed quid obse-
cro significat præcipere Iosue interficere Achan, eo quod regu-
lam auream ex vrbe Hierico furatus fuit, nisi ostendere nobis
aperte, Deum præcipere, vt moriatur, & in inferno sepultus sit in
æternum ille, qui regulam, & mores de prauatos mundi obser-
uauerit? Libre nos Dios de la regla de Ierico, pues tan caro cuesta,
y tan dañosa es. Merito igitur Diuus Paulus inquit. Nolite con- Ad Rom. 12.
formari huic sæculo sed reformamini in nouitate sensus vestri. Se
quimini regulam Iesu Christi, & non sequamini regulam mun-
di, nec mores eius, que, aunque mas os parezca regla de oro, al fin
es del mundo. Nihil magis impedimento est cani venatico, quo Simile.
minus prædam insectari non possit, quam si spina pedi eius figa
tur. Assi vna de las cosas, que mucho impide a vn hombre a se-
39 guir a Christo nuestro Redemptor, es el enclauarse las espinas
que son los bienes temporales en los pies del alma, que son las af-
ficiones. El hombre aficionado à los bienes deste siglo muy em-
baraçado esta para este sancto seguimiento. Del diamante se di- Simile.
ze por cosa cierta, que no atrae à si el hierro, que esta rociado con
el licor, que se saca de los ojos aunque mas se llegue a el. Ni tampo-
co el soberano diamante Iesu Christo lleua tras si a los que estan
rociados con hedores, y ardores mundanos, porque impiden su
virtud, y efficacia. Asserit Plinius aquilas cautissime attendere, & Simile.
magna cautela animadtertere, vbi pedes collocent, & cauent, ne
illos super lapides figant, ne videlicet vngues earum hebetentur,

atque ita hebeti, & contusi, atque confracti prædam capere ne- 40
queant. Sic Christianus, qui Iesum Christum, sanctissimam
prædã capere intendit, maximo studio attendere debet, vbi pe-
des videlicet affectiones suas collocet: nam si eos super lapides,
hoc est super creaturas, ponat facillimo negotio obtundentur: at-
Simile. que ita non erunt apti ad cælestem prædam capiendam. El hal-
con, que no es de casta quando sigue la garça abate sea los pe-
ces, que ella echa de la boca, pero el fino halcon no mira a cosa
alguna, sino a seguirla garça. Garça excellente es Iesu Christo
hijo de Dios, y de su boca cayeron bienes temporales, porque
los desprecio y enseño a despreciarlos con su sancta doctrina, y
el justo no se abate a estos bienes, todo su intento es volar, y se-
guir a esta diuina garça Iesu Christo, lo qual no haze el pecca-
dor como poco aficionado a la virtud, porque luego se abate a
las cosas temporales, y con solos los peces se contenta: quæ-
rit quæ sua sunt, & non quæ Iesu Christi. O Deus, & Do-
mine omnipotens vnde nobis remedium ad tantum malum eui- 41
Ioan.6. tandum, nisi à tua liberalissima manu proueniet? Igitur, siqui-
dem vnigenitus filius tuus dixit: Nemo potest venire ad me, nisi
Simile. pater meus traxerit eum, trahe nos Domine, & adiuua ad tan-
tum bonum prosequendum. Vapores à terra sursum ascendunt
sed nunquam profecto ascendent, nisi eos solis radius attraxerit,
hic enim vapores eleuat, & statim ad se attrahit: cum ergo om-
nes simus quidam terrę vapor, tu Domine admirabili virtute tua
nos obsecro, eleua, & ad te attrahe.

Sequela Christi. R. N. eius virtute exercetur. 42

FAtetur sanctus Ezechiel, se vidisse ignem, & de medio ig-
nis quasi speciem electri. Est autem electrum genus quoddam
bituminis profluens ex saxis primo liquidum, postea vero ma-
ris frigiditate condensatum, quod ab Hispanis appellatur alam-
bre. Per hunc vero electrum bonitas, & virtus Christi Iesu sal-
Simile. uatoris nostri significatur. Vt enim electrum paleas ad se attra-
hit à terra, secumq; vnit, & amplectitur, sic Dei virtus nos ad se
allicit à rebus terrenis, nosque secum retinet, & adunat. Quid

essemus

43 essemus absque diuinæ bonitatis fauore, nisi paleæ in terra iacentes? Adhæsit pauimento anima mea, dicebat Regius vates: ac Psal. 118.
si diceret: Palea eram adhærens pulueri: humi eram prostratus sceleres oppressus: At tu Domine me attraxisti ad te, & vt pretiosam rem erexisti, & ad te ipsum eleuasti. Dicat ergo vnusquisque nostrum cum eodem propheta. Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus bene fecit tibi. Vel vt potest conuerti ex Hebræo: quia Dominus reddidit te tibi. Ac si diceret. Cum tu ò anima mea corpori seruires non erat mirum, eius quęsisse voluptates. At modo quoniam tua es, quoniam Dominus reddidit te tibi, non alienam, sed propriam quære voluptatem, quære requiem tuam, non corporis, non carnis, non mundi, quære Deum, oblectare in illo, ad eum confuge, in eo conquiesce, in eius amore & suauitate omnes molestias depone,
44

Sequela Christi quo modo ab apostolis operata fuit:

ECce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, dixit Beatus Petrus cũ cæleſti magiſtro ſuo in omnium Apoſtolorum nomine loquens. Vbi aperte docemur, quod ad ſequẽdum ſolum Ieſum Chriſtum, & in eo vere corda noſtra reponendum, oportet, vt ipſa à creaturis omnibus ſeparemus, & abſtrahamus. Nam amor Dei, & amor mundi non ſe in vno corde bene compatiuntur. Hinc quoddam valde notãdum intelligetis myſterium, vide- Math. 19.
45 licet quæ ſit cauſa, quare in canticis ſponſus ſeſe nimis zelotem ſuæ ſponſæ oſtendit: è contra vero ſponſa maximum deſideriũ videtur habere, quod omnes ſponſum eius maxime diligant, & ipſe omnes magno amore proſequatur. Spõſus enim inquit. Hortus concluſus ſoror mea, ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus. Cant. 4.
Quaſi dicat. Animaduerte ò ſpõſa mea, te eſſe hortũ cõcluſũ, cuius clauẽ nullus habet niſi ego ſolus: nemini, præter me, ad te ingredi licitum eſt. Tu etiam es fons ſignatus, ex quo nemo bibiturus eſt niſi ego. Es ſicut liliũ inter ſpinas, nullus enim te carpere poteſt quin pungatur. Deniq; tu mihi nata es, & nemo præter quã ego, te collecturus eſt. Spõſa autem de ſponſo ſuo ait. Egre- Cant. 3
dimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate,

quo coronauit illum mater sua in die desponsationis illius, & in 46
die lętitiæ cordis sui. Exite omnes, & videte quam pulcher procedat, exite & omni animi conatu eũ diligite. Quid hoc est? Sponsa zelos non ostendit, sponsus vero sic? Prepostere videbatur fore, sicut in mundo euenire solet: nam mulieres zelotypæ sunt homines vero minime. Atque ita cum rex Alfonsus aliquando (vt refert AEneas Syluius) quendam virum sapientem (qui postea Pius secundus pontifex fuit) interrogaret, quare pax inter coniuges haberi posit, in hunc modum respondit. Si mulier ęca fuerit & vir surdus. In quo significauit nihil esse, quod magis familiam aliquam seu coniugalem domum inflãmet, quam si mulier zelotypa sit, & zelos patiatur, eo quod virum suum cum alia loquentem videat. Dissensiones autem, & rixæ mariti ex eo oriun- 47
tur, quia petitiones, & importunationes vxoris suæ libenter audit. Quod cum ita sit, & experientia hoc quotidie comprobetur, quę est ratio quare in Canticis vir zelotes ostenditur: mulier vero minime? Pro huius quæstionis solutione obseruare oportet, sponsum ibi significare Deum, sponsam verò animam. Cum autem zeli omnes oriantur ex eo, quód persona amata non soluit amore, hoc est, los zelos nacen de ver que la persona amada no paga con amor fino que pone la aficion en otro: y como el amor de Dios sea infinito, por mucho amor que ponga en vna criatura no se le mengua su amor siempre le queda infinito para amar infinitas criaturas sin perjuyzio de vnas ni de otras. At verò humanus amor cum sit limitatus & abbreuiatus, vbi primum quis alium diligit, vix ei remanet amor, quo alium diligat. Hoc aper- 48
te conspicitur in homine auaro, qui nec vxorem nec filios nec amicos plurimum diligit; nam amor eius in nũmis ac diuitijs consumptus est. Hoc est; El auariento no amara mucho a su muger ni a sus hijos, porque tendra gastado el amor en el dinero y en las riquezas, potest hoc in alijs exemplificari. Quapropter licet sancta sponsa sciat sponsum suum Deum omnes diligere creaturas non ab eo zelos exposcit: quoniam scit amorem Dei infinitum esse, y aunque ame a todo el mundo no le faltara amor para ella. At verò cum sponsus Deus sciat amorem humanum adeo breuem, & pauperem esse vt si in alias creaturas diuidatur, sibi parum, aut nihil remanere ideo zelos ab sponsa postulat, & ait. Hortus conclusus soror mea, sponsa. Hoc est. Animaduerte ò

sponsa

49 ſponſa, te eſſe meam, ideo amorem tuum in creaturas ne diuidas, mira que es poco, y repartiendolo me cabra menos: todo lo quiero para mi. Idcirco Apoſtoli dixerunt. Ecce nos reliquimus omnia & ſequuti ſumus te. Atque ita nos facere oportet auferentes amorem noſtrum ab omnibus creaturis, & illum in ſolo Deo collocantes. Nam qui cor ſuum in creaturis (quæcunque illæ ſint) reponit ipſæ illud ad ſe trahunt & miſerum hominem abſq; corde ad Deum diligendum relinquunt. Quocirca regius propheta Pſal. 61.
inquit. Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Perpēdite, quæſo, verbum illud, affluant, quo ſanctus rex inſinuat & ſignificat diuitias, ac temporalia bona eſſe velut inūdationes aquarum & veluti torrentes aquarum, quæ maximo impetu labuntur: in quibus ſi tabulam ponas magna cum celeritate, ac vno momento
50 ipſe eam rapiunt, ita vt illam amplius abſque maxima difficultate & labore recuperare non poſsis. Sic diuitiæ, ac bona temporalia ſunt, quibus ſic cor per affectionem apponas, magno impetu illud ad ſe attrahunt, te ſine corde remanente, ſicut ille, qui dixit. Proverb. 17.
Cor meum dereliquit me. Merito ergo ait regius propheta. Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. In ſolo Deo cor reponendum eſt, & ipſum ſolum ſequi, & amare debemus. Ad quod nos magnopere obligat videre quanta importunatione & perſeuerantia à nobis id potentiſsimus Deus & infinitæ maieſtatis Dominus expoſcit: Sicut ſignificant dulciſsima illa verba, quæ ſponſus in Canticis ait. Aperi mihi ſoror mea, amica mea, quia caput Cant. 5.
meum plenum eſt rore & cincinni mei guttis noctium. Vbi ſumitur metaphora ab ſponſo flagrante amore ſponſæ ſuæ, eamque maxima affectione & deſiderio videre cupiēte, que eſta vna
51 noche y otra y muchas con perſeuerātia requeſtando y llamando a la puerta de ſu eſpoſa, padeciendo mucho frio en tiempo de eladas y lluuias. Et ideo ait. Cincinni mei pleni ſunt guttis noctium, & non inquit. Cincinni mei pleni ſunt guttis noctis. O infinitum altiſsimi noſtri Dei amorā, el qual ſe haze eſtar requeſtando vna alma muchas noches y muchos dias, vt ſponſa cor ſuum ei aperiat, & in eo omnem ſuum amorem reponat. Infœlix anima illa quæ ei aperire, ipſumque diligere non vult.

SILENTIVM MAXIME INSCRIPTVra sancta, & in scripturis humanis laudatur.

Iob.13.

VTinam taceretis, vt putaremini esse sapientes, inquit sanctus Iob amicis suis. Exquisita sane sententia, & quæ altiori semper animo reponenda esset, qua spiritus ille cælestis, & taciturnitatem commendat, & breuem, & compendiariam viam demonstrat ad assequendum sapientis nomen. Stultus enim cum tacet, nihil prorsum à sapiente differt, quia sermo, & eloquētia aperta sunt indicia suæ stultitiæ, vt habet Salomon in Prouerbijs. Sic Solon Philosophus ille sapientissimus in frequenti hominum conuentu, cum multa illis dicentibus ipse diceret nihil: rogatus à Periandro, vtrum quia stultus esset, taceret, an quia egeret verbis: respondit, neminem stultum tacere posse. Interrogatus aliquando Plato quo esset vtendum discerniculo, ad cognoscendum homines? Respondit, & homines & vasa figuli simili ratione probari: hæc quidem ex sono, illos vero ex sermone facile cognosci. Illud fuit apud veteres sapientes celebratissimum, nullam esse faciliorem viam, magisq; compendiariam ad tuendam salutem, & honorem silentio, & taciturnitate. Marcus Tullius Catonis insigne illud reddidit testimonium, nunquam verbum emisisse vllum, quod emissum doleret. Zenonis laus etiam præclara cōmendatur, qui cum regios legatos quidam Athenis conuiuio excepisset, conuocatis etiam philosophorum plerisq; cum (vt solet) multa hinc inde dicerentur, Zeno interim tacitus singula obseruabat, tunc legati festiuiter sublaudiente, de te vero, inquiunt, quid regi renunciare iubes? Senem inquit, à vobis perspectum Athenis, qui inter pocula seruare silentium possit. Et denique, vt paucis dicamus, Pythagoram (vt Athenæus lib. 7. scribit) animantes quidem reliquas attigisse, verum moderate, quasdam vero immolauisse, pisces autem neque gustauisse omnino propter silentij rationem, nam silentium diuinam quandam rem existimabat, pisces

Prouer.17.

Cicero.

4 ces vero prorsum sine voce animaduertuntur. Eiusdem rei argumento apud Poetas pisces elopes, quasi dicas; vocis inopes, aut sine voce, denique diuina apud veteres silentio semper celebrantur. In cuius rei argumētum illud etiam adduci potest iuxta versionem beati Hieronymi. Te decet silentium Deus in Sion, vbi nos habemus. Te decet hymnus Deus in Sion. Psal.64.

Silentij modus.

HVgo libro de duodecim abusionibus claustri inquit. Pone ori meo custodiam, & ostium circunstantiæ labijs meis. Ostium dixit, & non murum. Si enim murus poneretur, loquendi licentia omnino negari videretur. Sed ostium ponitur, quod Hugo.1. Psal.140.

5 tempore, & loco clauditur, & aperitur. Est tempus, & locus tacendi, & loquendi. Aperitur itaque ostium hora constituta scilicet in claustro lectioni, in capitulo confessioni, in ecclesia orationi. Iterum clauditur ostium in claustro consabulationi, in capitulo contentioni, in ecclesia vanæ modulationi. Hæc ille.

In prouerbijs dicitur. Qui custodit os suum, & linguam suā, custodit ab angustijs animam suam. O miram sententiam, quis enim enarrare posset angustias, quas homo non refrenans linguā suam quotidie patitur. Item lingua sapientum ornat scientiam; os autem fatuorum ebullit stultitiam, recte autem ebulliendi verbo vtitur Salomon, sicut enim aqua fontium perpetua scaturigine manat: sic ex ore stultorum stultissima, & inania verba iugiter scaturiunt. Prouerb.13. Simile.

6 Linguæ moderationem, & silentium nos docet etiam Ecclesiasticus his verbis. Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Adolescens loquere in tua causa vix cum necesse fuerit, si bis interrogatus fueris habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi insciius, & audi tacens simul, & quærens. Eccli.32.

Pro eo, quod nos legimus: vt non loquatur os meum opera hominum, alij ex Hebræo verterunt. Quod cogitaui non transiuit os meum. Hoc autē nemo præstat, nisi qui cor suum, & linguam suam, imo & seipsum sub se habet.

Silen-

Silentium signum sapientiæ. 7

Simile. QVemadmodum flumen, quando lenius, & cũ minori strepitu præterlabitur, ibi maiorẽ profunditatẽ habet, vbi vero grauem susurrum excitat, ibi minorem profunditatem habet, & minus aquæ continet: si homo tacitus, & quietus magnã profunditatem, & magnã occasionem ad plurimas virtutes obtinendas & possidendas retinet. Qui autem loquax est, & plurimũ loquitur minus scit, & minus sapit. Itaq; ignorãtes maximũ strepitum excitãt, & parũ profunditatis habent: cõtra vero sapientes tiene mucha hõdura de profundas cõsideraciones y poco sonido, referebant monachi de Abbate Agaton quod per triginta annos cõtinues lapidẽ in ore portauit donec tacere didicit. Et de sancto Theodana legitur per triginta integrorũ annorũ spatiũ obseruasse silẽtium. Hic sanctus vir fuit pater, & prælatus trium millium monachorum, literis Græcis & Latinis sapientissimus extitit, & tamen tantum silentium, quantum hic refertur, obseruabat. 8

Cantic. In Canticis sponsus sponsam collaudat dicens. Labia tua sicut vitta coccinea. Et hinc oritur, quod eloquium tuum dulce. O appositissimam similitudinem. Solent virgines capillos suos vitta ligare, & vincire, ne inordinate, & incõposite super humeros cadant & trahantur. Sic anima sancta labia sua diuino amore ligat ne cadat ab eis aliqua verba inordinata, & incõposita. Videbitis plurimos, qui labia sua ligãt quadam vitta inuidiæ: nã, cum se se offert occasio laudandi quempiã, quem laudibus efferre debent, tacẽt, & os suum vitta inuidiæ ligant: alij labia sua vitta pigritiæ ligant nolentes, sapientiã suam per segnitiem ignorãtibus communicare. Alij labia sua vitta timoris pueriles ligãt, id quod increpare debent in subditis suis non reprehendentes. At sponsus inquit labia sponsæ suæ ligari vitta coccineæ, vitta scilicet amoris, charitatis, & prudentiæ. 9

Diogenes. Refert Diogenes Chilonem Lacedæmonẽ sæpe numero hac vsum fuisse sententia. Non committendum vt lingua animum præcurrat, id est, non permittendum est, vt quispiam loquatur quin prius, quid loquendum sit, cogitauerit. Huius rei appositissimum exemplũ habemus in sacratissima virgine Maria, quæ audiens ab angelo saluberrimum, ac sanctissimum illud nuntium, priusquam loqueretur aut ei responsionem præberet, cogitabat, (ait sacer textus) qualis esset ista salutatio. Silentium

notium vtile est maxime, atque à pluribus philosophis cõmendatum. Nam Periandrus dixit. Audito multa, loquere pauca. Cleobulus. Audiendi, quam loquendi studiosior esto. Anonimus. Adolescentis scito esse audire quidem multa, loqui autem pauca prudentis. Zeno. Aures tibi ob id scito binas esse, & os vnicum: vt plurima audiens, loquaris pauciſsima. Epaminondas. Audiendi potius, quam loquendi cupidũ te ipsum præbeto. Omulus. Cum alienam domum ingrederis, mutus, ac surdus esto. Safiades. Impera linguæ. Pittacus, lingua non præcurrat mentem. Cæterum vt loquacitas importuna, ita silentiũm importunum, & inconueniens reprehenditur à Cicerone cum dicit. Tacere noli, vbi non oportet, Cato Vticensis, Tum demum silentium abrumpito, cum ea loqui poteris, quæ sunt indigna
11 silentio.

SIMPLICITAS ET SINCERITAS CHRIstiana in quo consistit.

ILle vere dici iustus potest, de quo verificari potest, qđ sacra scriptura de beato Iobo inquit: ait enim sacer textus. Et erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deũ, & recedens à malo. Vir in principio appellatur, vt virilis animæ virtus insinuetur, Hebraice enim, isch, hominem significat præcipuum, virtuteque singulari præditum. Simplex primo appellatur, vt illum intelligamus alienum fuisse ab omni fallacia, & artificio simulationis. Hebraice pro, simplici legitur, tham, ac si dicas integer, perfectus minime vafer, aut versutus. Contraria ex contrarijs facile intelliguntur; qui sunt simplices intelliges, si qui sint versuti, & similes cancro mente concipias. Calliditas apud viros sapientes vt apud beatum Ambrosium Cancro persimilis est: Qui contra ostreum, causa vo luptatis, fraudibus armatur: Vehementer enim delectatur ejus carnibus, sed quia difficilis est venatio, & periculosa, quia testis validioribus esca interior includitur, & mollitiem carnis muris quibusdam natura muniuit: vana sunt omnia tentamenta cancri. Iob. 1.

I

B. Amb. lib. 5 Exame. Simile.

cri. Et quia aperire ostreũ clausum nulla vis potest, & periculo- 2
sum est, si eius chelas includat, ad argumenta confugit, & insidias
fraude molitur. Explorat ergo, si quando ostreum referet clau-
stra testarũ, vt libero aere voluptatem capiat: Et tunc clanculo
calculũ immittens impedit conclusionem ostrei, & aperta clau-
stra, reperiẽs, tuto inserit chelas, viscera q; interna depascitur. Illi
ergo dicũtur callidi, & cancro similes, qui in alienæ circũuẽtionis
vsum semper irrepunt, & infirmitatem propriæ virtutis, astu suf
fulciunt, fratribus dolos vertunt, & aliorum pascuntur ærumnis.
Simplicitas insidiari nescit alienis, nec auaritiæ facibus inarde-
scit, nec alienam vnquam circũscribit innocentiam. Si iuxta La-
tinam significationem legas, simplex, commendatur ingenium
Iob, à puritate & candore, quia nihil haberet admixtum,
aut duplex, nihil cogitatis, aut verbis, aut actionibus sinuosum
2. Ad Cor. 8. haberet, aut flexuosum. Sic accipitur à B. Paulo cum inquit. Al-
tissima paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorũ.
Secũdo loco rectus appellatur. Rectus autem sanctarum scriptu- 3
rarum more loquendo, is est, qui bene de Deo & de diuinis re-
bus sentit, & iudicat. Nam curui modo huc, iam vero illuc incer-
tis, & vanis opinionibus vacillant, tanti vero apud Dei tribuna-
lia hæc virtus habetur, vt egregius vates diuino carmine bonita-
tem Dei erga homines rectos decãtet, & quasi admirabundus di
Ps. 72. cat. Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde. Salutem
etiam, & libertatem ibidẽ pollicetur rectis corde dicens. Qui salu-
os facit rectos corde. Loco adducto recti corde dicuntur, qui ne-
q; prosperitate impiorum, neq; sua ipsorum infœlicitate seducti
male de Deo sentiunt, sed placet eis, quidquid Deus fecerit, sola
verbi cælestis fiducia contenti. Integritas autẽ hæc, simplicitas, 4
& rectitudo à timore, & cultu Dei nascuntur. Ideo post quam ef-
fectus proposuerat, ponit deinde causam dicens; ac timẽs Deum.
Tali timore, & reuerentia, cum amore coniuncto, sancti patres
Gene. 31. Deum coluerunt. Vnde Patriarcha Iacob iurauit per timorẽ pa-
Deute. 6. tris sui Isaac. Et Moyses in Deuteronomio duo illa contingit, ti-
morem, & obseruantiam præceptorum dicens. Vt timeas domi-
num Deum tuum, & custodias omnia mãdata, & præcepta eius.
Est ergo cultus Dei hic timor, cuius erat sanctus Iob studiosis-
simus. Nascitur autem ab hoc, & vera animi pietate. Sanctorum
mentibus iuge illud studium abstinẽdi ab omni scelere, & flagitio

ob

5 ob eamque rem ſtatim ſubijcitur: Et recedens à malo. Hic eſt enim vnus ex præcipuis ac maximis pietatis fructus, vt timor ipſe diuinus omnem nobis peccandi libidinem reprimat, illorum que eſt receſſus à malo, quos neq; mors, neque vita neque angeli &c. à charitate Dei poſſunt ſeparare.

Simplicitas Chriſtiana præfigurata fuit in veteri teſtamento.

IN exodo ſic præcepit dominus. Altare de terra facietis mihi vel de lapidibus quos ferrũ nõ tetigit: ſi leuaueris ſuper eos cultrũ, polluetur. Quid, quæſo, religionis habẽt lapides rudes, & impoliti, quid ve pollutionis quadrati, & ſecti? Verũ in lapidibus impolitis ſimplicitas deſignatur, quæ Deo maxime grata eſt. Vnde Exod. 20.

6 in Paralipomenone ait S. Dauid. Scio Deus meus, quod corda probes, & ſimplicitatem diligas. Cæterũ quadrati lapides hoc habent quod ſuperficies eorũ externa, quæ ſpectantibus conſpicua eſt, politur, atq; quadratur: interna vero, quæ latent, rudia, & inculta relinquuntur. His ergo lapidibus homines duplices animo, atq; item ea opera deſignantur, quæ fiunt, vt videantur ab hominibus, quæ corã Deo polluta ſunt. Contra vero tales duplici corde homines, ſunt illa verba regij Prophetæ. Saluũ me fac Deus, quoniã defecit ſanctus, quoniã diminutæ ſunt veritates à filijs hominũ. Vana loquuti ſunt vnuſquiſq; ad proximũ ſuũ: labia dolo ſa in corde & corde loquuti ſunt. Phraſis eſt Hebrea, qua ſimulatio ſignificatur, Quã aperte reddidit Symachus, qui ſic vertit: In corde aliud eſt, aliud loquũtur. Huc pertinet & illud. Diuiſi ſunt 7 ab ira vultus eius, & appropinquauit cor illius. Pro quo alij clarius verterũt. Leniora ſunt butiro verba oris eius, & in corde eius eſt bellum. Quam ſententiam, aliqua quoq; ſimilitudine, ſanctus vir, repetit, & exornat, cum ſubdit. Molliti ſunt ſermones eius, ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. 1. Parali. 29. Pſal. 12.

Solicitudo ſancta.

¶ Omnia quæ habentur litera. D. titulo diligentia in virtute deſeruiunt huic titulo ſolicitudo ſancta.

Socie-

SOCIETAS.

Num.11. N libro Numerorum dicitur: Vulgus promiſcuum, quod aſcenderet ex AEgypto cum filijs Iſrael flagranit deſiderio carnium ſedens, & flens, iunctis ſibi pariter filijs Iſrael, & ait. Quis dabit nobis ad veſcēdum carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in AEgypto gratis: in mentem nobis veniunt pepones, porrique & cætera. Ex quo loco apparet, quantum vilium, & improborum hominum ſocietas noceat, vulgus enim primum hanc flammā excitauit, qua, etiam filios Iſrael incendit. Vnde B. Paulus inquit. Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Eſt enim natura mali potētiſsima. Nam cum ad malum omnes propter communis peccati morbum promptiſsimus, facile quo vis addito impulſu ad malum ferimur. Denique potentior eſt exigua aceti portio ad vini pretioſi dolium corrumpendum, quam illud dolium, & exiguam aceti portionem in vinum permutandam. Vſque adeo vis deſtruendi quam conſtruendi potentior eſt. Ideo Eccleſiaſticus inquit. Quis medebitur omnibus, qui appropinquant beſtijs? ſic & qui comitatur cum viro iniquo. Et paulo poſt. Si commnnicabit lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto. Quæ communicatio ſancto homini ad canem? Quantum etiam ſocietas improborum in eccleſia noceat, declarat ſponſa in canticis cum ait. Nolite mirari, quod fuſca ſim, quia decolorauit me ſol. Filij matris meæ pugnauerūt contra me. Duas deformitatis ſuæ cauſas hic aſsignat: alterā carnalis concupiſcentiæ æſtum, quam ſolis nomine ſignificat; alteram prauorum hominū ſocietatem, qui pios prauis exemplis, & perſuaſionibus, & conſilijs prouocant.

1.Ad Cor. 5.

Eccleſi.13.

¶ Omnia quæ ſcripta ſunt litera. C. titulo conſortium bonum, & conſortium prauum deſeruiunt etiam huic materiæ:

Spes

SPES, QVIBVS ORNARI DEBET

SICVT turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium: inquit sponsus loquens in Cãticis cum sponsa. Rex Dauid inter cætera, quæ ad æternitatem memoriæ fecit opera, turrim extruxit in monte Sion, & altissimam, & egregie munitam, vnde possent hostes videri, totaque ciuitas commode tueri, atque defendi. Habebat arx propugnacula, quæ Hebræi eminentias vertunt, ex quibus cõmode etiã
2 & turris ipsa poterat defendi, & arceri facile impetus hostium. Erat intra turrim copiosus apparatus armorum, tormenta omnia & machinæ bellicæ, ingens numerus clypeorum, gladiorum, & hastarum, quæ iuxta priscorum consuetudinẽ partim exteriori turris parte pendebant, partim asseruabantur intus: & quæ pẽdebant exterius arma præter hoc, quod regiam magnificentiam declarabant, ciuibus ingerebant audaciam, & stimulos ad bellandũ, & hostibus (vt credendum est) incutiebant terrorem, cum à longe intuerentur incredibilem armorum vim, & apparatum. Nihil profecto potuit adduci, ad exprimendam perseuerantiam in promissis Dei, aut commodius, aut venustius, quam collũ sponsæ turri illi comparare. Nam omittamus, quod turris ipsa tanto apparatu armorum fulta, atque munita hostibus erat quodãmodo
3 inaccessibilis, sed ad insinuandam perseuerantiam istam colli mentionem fieri non potuit sine graui, & maturo consilio, nam cætera membra accepimus à natura in quamuis partem facile flexibilia, vt in motus à natura sibi destinatos nulla difficultate tenerentur: collum autem flexibile non est, nec circum actum mouetur, ne forte laxata vertebra animal interiret, ob eamque rem maiorem firmitatem artificis sapientia collo tribuit, quod in libro de vsu partium siue vtilitate significat Galenus. Iure proinde cum de perseuerantia hominis spiritalis circa diuina promissa agitur, colli infertur mentio. Proprium autem est, quemadmodum animalis hominis, promissa Dei, aut contemnere, aut ridere: ita etiam & hominis spiritalis omnem suam confidentiam, & spem

Cant. 4

2. Reg. 5. Paralyp. 11.

Galen. lib. de vsu partium

in diuinas promiſsiones reijcere: neſcit animalis homo quæ ſit 4
iſta ſpes perſeuerans, quæ egregia illa turri Dauidis exprimebatur. Eſt autem hæc perſeuerantia in promiſsis Dei Chriſtiano homini adeò neceſſaria, vt Beatus Paulus Apoſtolus nos omnes filios promiſsionis appellat, ad Galatas enim ait. Nos fratres
Ad Galat. 4. Ad Epheſ. 2. ſecundum Iſaac promiſsionis filij ſumus. Et ad Epheſios aduerſus gentes obijciebat, quod promiſsionis ſpem non haberent. Peregrini, inquit, & alieni à teſtamentis promiſsionis ſpem non habentes. Tota enim Eccleſia Chriſti ab orbe condito, & quicunque, qui ſpiritualis homo appellari potuit, numquam ſine perſeuerantia in diuinis promiſsis pietatis aliquod
Ad Heb. 10. opus efficere potuit. Quocirca Beatus Paulus illos vehementer hortabatur, vt perſeuerarent in Dei promiſsis. Ne reijciatis, inquit, libertatem veſtram, quæ habet mercedem retributionis 5
magnam. Patientia enim opus eſt, vt voluntatem facientes feratis promiſsiones. Itaque voluntatem Dei exequi citra perſeuerantiam iſtam in promiſsis Dei nullo pacto poſſumus: effici autem beatos, niſi voluntatem Dei per omnia impleamus multo minus fieri poteſt. Eſt autem perſeuerantia iſta, circa diuina promiſſa, effectus fidei, & gratiæ iuſtificantis, nam quæcunque Beatus Paulus fidei ſanctorum tribuit ab orbe condito, hæc eadem
Ad Heb. 11. perſeuerantiæ tribuit circa diuinas promiſsiones, altera enim ex altera naſcitur, & ſibi inuicem eſſe coniunctas neceſſarium eſt. Et vt ea, quæ de ſancto Abel diuinus Apoſtolus in eodem capite refert, omittamus, ad ſanctũ Enoch accedamus, vt perſpicuum fiat illius perſeuerãtiam circa diuina promiſſa perſimilem fuiſſe turri
Geneſ. 4. Dauidis. Potuiſſet ſanctus Enoch de diuinis promiſsis, & prouidentia dubitare, nam iuſtum Abel ab iniquo fratre ſciebat interemptum, qui tamen Deum honorauerat, quemadmodum poſtulabat ipſa veræ religionis ratio, ſed nec mors ſanctiſsimi hominis potuit Enoch inertẽ reddere, aut pigrum efficere, non dixit. Quid opus eſt laboribus & periculis? Ecce Abel honorauit Dominum, funeſtaque fuit morte interemptus. Vbi ſunt igitur diuinæ promiſsiones? Vbi cura tuendæ innocentiæ? Turris erat illius perſeuerans ſpes. Sed potuiſſet & ad turrim iſtam alius accedere hoſtis nõ minus formidandus. Quid vtilitatis acceſſerit Abeli interfecto ex ſupplicio fratris? Frater acerbam ſuſcepit vltionem. Quid ad occiſum? Nihil tale cum potuit dimouere à perſeuerãtia illa circa

diuina

7 diuiña promiſſa, perpetuo enim ſecum cogitabat. Si Deus eſt, retributio ſane erit, nec poterit non implere, quæ promiſit. Quid ſanctus Noe. Nonne eadem ipſa perſeuerantia immobilem, & inacceſsibilem hoſtibus fecit inſtar turris Dauid? Edoctus à Deo de rebus nondum præſentibus, adeoq; incertis de illius promiſſionibus nunquã dubitauit. Quis ambigat quin humana ratio, & animus humanus, vt eſt propter peccatũ & ſcelus, in diffidentiã propenſus illi ſuggeret: Heus tu nonne vides aeris ſerenitatem? Cæteros mortales voluptatibus ac delicijs indulgere? Nihil imminere periculi? Quid igitur metuis inundationẽ diluuij, & tãto pere diuinis pollicitationibus & promiſsionibus adhæres? Nõ potuit hoſtis hic acerrimus turrim Dauid expugnare, ſed, diuinis promiſsionibus fidens vir ſanctus arcã cõſtruxit, quãuis à cæteris
8 mortalibus demẽtiæ, & ſtultitiæ damnaretur. Quanta fuerit cõſtantia, & perſeuerantia ſanctiſsimi Abraham circa diuina promiſſa in multis locis literæ Sacræ eam laudant, & celebrant. Hoſtes expugnabãt turrim Dauid cũ illi promitteretur Iſaac homini ſenio confecto, & habenti vxorem vetulam, & ſterilem, multo magis cum chariſsimum filium ad diuinum imperium occidere voluit, quibus ictibus pulſabatur turris illa, ſed tandem impetus hoſtium ſola perſeuerantia propulſauit. Hæc autem turris Dauid ædificata eſt cum propugnaculis, & pendent ex ea mille clypei, omnis denique armatura fortium. Quæ omnia ſtabilitatem, & firmitatem ſpei iuſti deſignant. Genes. 18.

Spes optima conſideratione fulcitur.

9 LOquens Diuus Paulus de Iudæis inquit. Nũquid offenderũt vt caderẽt? Abſit. Cadere & perire idem ſunt. Non offenderunt (ait S. Apoſtolus) Deum taliter Iudæi, vt omnino perirent. Quis vnquam tam grauia peccata commiſit ſicut Iudæi? Et tamẽ inquit Apoſtolus, eos, non taliter peccaſſe, vt perirent. O infinita bonitas Dei, quam ſpem nobis præbes conſequendi veniam peccatorum noſtrorum ſi enim perfidos illos à te non expuliſti, quem expelles? Quæ obſecro, teneritudo & pietas erit patris illius erga filium ſuum, qui de eo dicit. Non ita filius meus me offendit, vt eum licet me interfecerit odio proſequar? Iudæi Dominum crucifixerunt crudeliter, & immaniter morti tradiderunt, at ipſe eos ſtatim ad veniam inuitauit, & omnibus, qui Ad Rom. 11.

ad ipſum conuerſi fuerunt, pepercit. Ne igitur ô peccator deſ- 10
peres, ſed animum concipe tam admirabili pietatis exemplo, animaduerte id, quod ſanctus Dauid ait. Expecta Dominum, viriliter age, confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. Quibus verbis te admonet, vt ſpes tua ſit ſociata cum operibus factis viriliter, ideſt cum fortitudine, & animo. Ne confidas in pœnitentia, quam alio tempore facere poteris dicens, Bonus latro in vltima vitæ ſuæ hora ſaluatus eſt, ego etiam, ſicut ille ſaluabor. Como aca dezimos. Por vn ladron pierden muchos el meſon, imagino, que eſto ſe puede en alguna manera dezir tambien por aquel buẽ ladron porque por ventura muchos perderan la poſada del cielo por confiar, que ſeran como el, y que a la hora de la muerte haran penitẽcia como el, yſe ſaluaran. Tu igitur non ita ſis ô frater, ſed viriliter age, confortetur cor tuum & ſuſtine Dominum. 11

Modus quo conſequatur quod homo Chriſtianus ſperat.

CVpimus autem vnumquemque veſtrum eandem oſtentare ſolicitudinem ad expletionem ſpei vſque in finem, vt non ſegnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide, & patientia hæreditabunt promiſsiones: inquit Beatus Paulus ad Hebræos ſcribens. Ac ſi eis diceret. Quod vos docui, & increpationes, quibus vos increpaui, ideo feci, quia vehementer deſidero, vt vos omnes nemine dempto negotia fidei tanquam rem nimis neceſſariam, & conducibilem omni cura ac diligentia ſuſciperetis, voſque ſacroſancti euangelij non ſolum zelatores ſed etiam ſoli- 12
citos oſtenderetis, & hoc ad expletionem ſpei, hoc eſt ad conſequendum id, quod expectamus, vitam ſcilicet, æternam. Nam ſi vos ipſos ſolicitos, ac diligentes in Dei negotijs oſtendatis, præmium, quod omnes expectamus, conſequemini, ad cuius conſequutionem neceſſarium eſt non vno anno aut duobus, aut viginti, ſed vſque in finem perſeuerare, ita vt non ſegnes efficiamini, ne defeciſcatis, vel pigri, aut negligentes ſitis. Proprium eſt pigri ſuſpendere bonum opus, & hoc facit motus aliquo timore: incipit enim eleemoſynam elargiri, & ſtatim illud opus timore commotus, quod diuitiæ ei deerunt, relinquit: incipit ieiunare, & in finem non perducit pertimeſcens, ne vires ei deficiant,

Ad Heb. 6

13 ciant, ideo Sapiens ait. Dicit piger. Leo est foris: in medio platearum sum occidendus. Proprium est pigri allegare inconuenientia, & dicere. Si veritatem dico in hoc negotio, inimicos acquiram. Sino fauorezco a fulano, y no voto por el, aunque su cõpetidor es más digno, pongome a peligro de caer del estado en que estoy. Non efficiamini segnes, animum, ac robur concipite ad resistendum malis, ac defendendum verticem, & ad protegendam virtutem. Ne sequamini exempla inconstantium, verũ imitatores (supple efficiamini) eorum, qui fide, & patientia hæreditabunt promissiones, sicut fuerũt Apostoli, & alij sancti viri. Obseruate, qualiter S. Apostolus fidem cum patientia coniungit: si enim patientia non sit, non potest executioni mandari id, quod fides docet, nec etiam perseuerantia vsque ad finem esse poterit. Prouerb. 22.

14 Possumus etiam dicere, quod patientia hic idem significat, quod longanimitas, que es anchura de animo, y suffrimiento no solo para padecer sino tambien para esperar lo que se pretende alcançar. Duo sunt necessaria iuxta doctrinam Apostoli ad consequendum promissiones diuinas, scilicet fides viua (quæ ita appellatur, quia mediante charitate fructificat,) & tolerantia in patiendo, & expectando id, quod Deus promissum habet. Sunt aliqui, qui, cum non videant præmium, quod Deus pro bonis operibus promittit, in bono opere non perseuerant, pareciendoles que dan el precio de sus trabajos al fiado, atque ita in virtute incepta deficiunt. Ad semouendam autem hanc animi segnitiem sanctus Apostolus dicit. Non efficiamini segnes, &c. Ratio, ob quã plurimi non obtinent id, quod in suis orationibus postulant, est

15 quia defeciscunt in Dei expectatione atque in bono incepto non insistũt. Postulat quispiam à Deo, vt ipsum à tentatione liberet, & cum videt Deum in concessione illius postulationis moram facientem, ipse expectare non vult, & ab oratione cessat, atque ita quod postulat nunquam consequitur. Idcirco Propheta Abacuc nos admonet dicens. Si moram fecerit expecta eum, hoc est, quando à Deo aliquid patieris, & tibi visum fuerit ipsum in eo, quod petis detineri, ne à postulatione desistas, sed spe in ea insiste, quia veniens veniet, & non tardabit, hoc est, sera su venida quando mas te cumple a ti. Hoc Sanctus Dauid exemplo sui ipsius nos docuit, qui quanto magis eum Saul persequebatur; tanto maiorem spem habebat, se ab illa persecutio- Abacuc. 2.

Psal.39. ne eripiendũ esse: ideo ait. Expectãs expectaui Dominum. Iterũ, atq; iterum Deum expectaui, & patiẽtiam habui in eo, quod petebam, videlicet vt à manibus Saul me eriperet, & tandem cum in postulatione non defecissem, intendit mihi, id est, posuit in me oculos suos, & exaudiuit preces meas & eduxit me de lacu miseriæ, hoc est, del golfo de la vida miserable en que viuia perseguido de Saul. Hunc ergo, & alios sanctos nos Diuus Paulus imitari admonet, & vt simus imitatores eorum. Ad maiorem autem confirmationem eorum, quæ dixerat, postquã in exemplum adduxit Patriarcham Abraham (qui quoniã firmissimam spem in Deo habuit, obtinuit id, quod sibi ab ipso Domino promissum fuit) addit. Fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, &c. Quasi dicat. Habeamus firmissimum solatium, quia cum Dominus infinitæ bonitatis sit, adimplebitid, quod promisit nobis, qui confugimus ad tenendam propositam spem, hoc est, nos, qui, quando affligimur ad considerationem æternorum bonorum, quæ nobis promittuntur, & quæ magna fiducia expectamus, confugimus ad tenendum scilicet in consideratione spem, id est, præmium speratum: magis enim hoc verbum, spes, videtur hic significare præmium quod expectamus, quam virtutem Psal.90. Theologicam, sicut in Psalmo illo. Tu es Domine spes mea, id est, præmium speratum. Et ait. Propositam spem, porque este præmio æterno nos tiene Dios puesto como por blanco, a cuya consideracion hemos de assestar para aliuio de nuestros trabajos. Idcirco ait Sanctus Apostolus firmissimum solatium habemus quoniam confugimus ad tenendam propositam spem æternorum præmiorum, quam veluti anchoram habemus animæ tutam, ac firmam. Pro declaratione horum verborum obseruandum est quod anchora respectu nauis duos operatur effectus, efficit enim, vt ipsa nauis firma, & secura persistat: nam cum anchora vsq; ad arenam descendat, nauem ipsam à periculo submersionis propter violentiam ventorum liberam, ac securam tenet: ipsam etiam firmam tenet, porque estando la nao presa de la anchora, no se ladea mas a vna parte, que a otra, y todo esto procede de el assiento que la anchora haze en la arena, o en alguna roca de mar. Sic spes æternorum bonorum efficit, vt anima in hac vita secura persistat, & absque periculo submergen-

16 17 18

19 mergendi se in voragine calamitatum, & laborum: nam ex illis omnibus se defendit hac recordatione, videlicet quod si tentationes superat, vitam æternam possidebit. Ideo Sanctus Apostolus spem appellat anchoram, quæ ipsum in fide euangelica conseruabat, quando amenazado, y requerido sopena de muerte, que dexasse la predicacion euangelica, dezia a sus enemigos: Tal dia me amanecieſſe que murieſſe yo por ella. Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis destruatur, habemus aliam non manu factam æternam in cælis. Quasi diceret. El dia que assolaredes esta casa de tierra, que es este cuerpo mortal donde mi alma viue, me recibira Dios en otra casa no hecha de lodo como esta, sino spiritual y eterna, que nos tiene aparejada en los cielos. Hæc igitur spes, quæ velut anchora animam firmam, & constantem habet, ne in aliquam 20 partem declinet, sed in diuino amore perseueret, hominem in prosperis à superbia seruat, & in aduersis à desperatione retrahit. Huic anchoræ adhærebat, & insistebat sanctus Iob, cum dicebat. Si bona suscepimus de manu Domini, mala autem quare non sustineamus? Atque ita se ipsum in tribulationibus consolabatur dicens. Scio quod Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum. Spes, quæ est virtus quædam in duobus similis est anchoræ, videlicet in securitate, & in firmitate: in vno autem differt ab ea, videlicet quod anchora versus profunditatem tendit, y haze presa en la arena: at vero spes in Deum tendit, & efficit, vt anima in altum, hoc est in cælum ascendat: ideo de ea addit Sanctus Apostolus. Incedentem vsque 21 ad interiora velaminis, hoc est, spes transit, & penetrat vsque ad interiora cæli, id est, hasta lo interior que esta de la otra parte del cielo. Y en esto alude el sancto Apostol al velo, que estaua colgado en el templo, que diuidia al sancta sanctorum de toda la otra parte del templo, quo nemini nisi summo Sacerdoti ingredi licebat. Et per illum locum intelligitur gloria, in quam, non nisi qui fide & charitate cum summo sacerdote Iesu Christo Reparatore nostro vniti sunt, ingrediuntur. Ideo ait, spem vsque ad interiora velaminis ascendere. Quasi dicat. Spes efficit, vt iusti desideria sua in rebus temporalibus non collocent. Denique ait. Vbi præcursor pro nobis introiuit Iesus. Vocat præcurso-

2 ad Co. 5.

Iob. 2.

Iob. 19.

Leuitic. 16.

rem Iesum Christum, quoniam iuxta legem, quæ instituta erat 22
nemo in cælum ingressus est, quousque summus sacerdos Iesus Christus Redemptor noster illuc in die suæ sacratissimæ ascensionis ascendit, & hoc est, quod suis sacris discipulis significauit quando eis dixit. Vado parare vobis locum, vt videlicet cum sacri discipuli illuc pergerent, ianuam cæli apertam inuenirent.

Spes impij.

Iob. 27. QVæ est enim spes hypocritæ, si auare rapiat, & non liberet Deus animam eius? inquit sanctus Iob. In his verbis docet sanctus vir, quibus rebus impulsus innocenter, & inculpatè vixerit, quod scilicet sibi satis exploratum esset, quam misera sit improbi conditio, in quas tandem calamitates venturus, 23
& quam tristes suorum conatuum exitus habiturus sit. Hypocritam autem vocat hominem sceleratum, quod sua semper, quantum potest celat consilia, lucem fugit, tenebras amat. In Hebræo enim est, Haneph, quod sceleratum indicat. Ait ergo, Si sceleratus homo auarè rapiat, & hoc modo multas acquisierit diuitias, quam spem (si sapiat) salutis suæ haberet debet, si Deus ei, quem habet pro hoste subsidio nõ veniat? Quasi diceret. Certe nullũ. Alludit hoc dicens ad impij hominis rationẽ, quæ ea est, vt spẽ salutis suæ in diuitijs posuerit, quas significat esse fallaces, quia quando ei Deus in periculo posito auxiliatus nõ fuerit, nullũ certè diuitiæ, licet amplissimæ fuerint, præstabunt auxiliũ: id quod Christus Redemptor noster significat dicẽs in Euangelio fallaciã diuitiarũ. Et B. Paulus scribens Timotheo, incertum diuitiarum. Et adiecit 24
Matth 13. S. Iob. Nunquid Deus audiet clamorem eius, cum venerit super
1. ad Timot. eum angustia? Cur enim audiet eum, qui semper erga illum hostili animo fuit, & qui non precatur eum dolens de offensa, sed tantum de pœna, quam timet, aut patitur? Aut cur miserebitur eius supplicis orantis, à quo neglectus petulanter est? Aut cur Deus opem ferat ei, qui nullas vnquã in eo suæ posuit salutis spes? Ego annunciabo iustitiam tuam: & opera tua non proderunt tibi. Cũ clamaueris liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ven-
Isai 7. tus, & tollet aura, ait Dominus per Isaiam, id est. Liberent te ij, in quibus sperabas, à quibus auxilium petere solebas, qui tamen, licet auxiliatum veniant, nihil proficient, vt intelligas, quam infir-

25 ma nitebaris ſpe. Denique hæc pœna diuinis oraculis impijs hominibus inſtituta eſt, vt cum aduerſa fortuna exagitentur, & in magnis periculis verſerẽtur, Dei ſubſidiũ non impetrent, licet illud multis precibus poſtulent, vt traditur in Prouerbijs. Quãdo venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia, tũc inuocabũt me, & nõ exaudiam, mane conſurgent, & non inuenient me, eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Dñi nõ ſuſceperint. Per Iſaiam ait. Et cum extẽderitis manus veſtras, auertã oculos meos à vobis, manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt, ideſt: ijs rebus, quas auare rapuiſtis. Inquit vlterius. Aut poterit (ſcilicet ille ſceleratus) in omnipotenti delectari, & inuocare Deum omni tempore? Ille in Domino delectatur, qui in Deo ſpes omnes ſuas collocatas habet, & de eius patrocinio gloriatur, & eo fretus nullas vel
26 atrociſsimorum hoſtiũ timet inſidias. Quod Propheta Abacuc declarat dicens. Ego autem in Dño gaudebo, & exultabo in Deo Ieſu meo. Deus Dñs fortitudo mea. Et ponet pedes meos, quaſi ceruorum, ait. S. Dauid. Qui ita ſe cũ Deo gerit nullæ preces eius irritæ ſunt, ſed eas Deus, ſi ex re eius ſint, opportuno tẽpore audit Delectare in Dño, & dabit tibi petitiones cordis tui. Reuela Domino viam tuam: & ſpera in eo & ipſe faciet: ait etiam S. Dauid Cum ergo is ſit habitus boni, & perfecti viri, quo pacto in ſcelerato ineſſet? Quare recte dicit; Aut poterit in omnipotenti delectari? Nulla certe ratione, ſed in diuitijs, & alijs fortunę ornamentis tantum delectabitur, à quibus ſemper ſubſidium ſperauit. Nõ ſolum vero in omnipotente non poterit delectari, ſed nec eum
27 inuocare omni tempore. Ille enim hoc facit, qui frequenter Deũ precatur, ſicut etiam Chriſtus Dominus docebat, quod oportet ſemper orare, & non deficere. Et ille omni tempore orat, & inuocat Deum, qui vitam ſuam totam cum virtute colit: iactat nãque hic in Domino curam ſuam vt monet ſanctus Dauid. Quod facit, vt Deus eum enutriat (vt promittit ipſe Sanctus Propheta) id eſt, vt res ſuas Deus procuret ſic vt in æternum non det fluctuationem iuſto. Quare id facere non poteſt, qui vitam ſuam totam ſceleribus inquinat.

Prouer. b. 1.

Abacuc. 3.

Pſal. 17.

Pſal. 17.

Lucæ. 18.

Pſal. 54.

Spei fundamentum.

28

B. Bernard. serm. 9. sup. qui habitat.

BEatus Bernardus in quodam sermone ait. Tu es Domine spes mea: quidquid agendum, quidquid declinandum, quidquid tolerandum, quidquid optandum tu es Domine spes mea. Hæc vna mihi omnium promissionum causa, hæc tota ratio meæ expectationis, prætendat alter meritum, sustinere se iactet pondus diei, & æstum, ieiunare bis in sabbato se dicat, postremo non esse sicut ceteros hominum glorietur, mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Et ibidem. Si mihi præmia promittantur, per te obtinenda sperabo: si insurgãt aduersum me prælia, si sæuiat mundus, si fremat malignus, si caro aduersum spiritum concupiscit: in te ego sperabo

29

Beatus Chrysostomus ait. Cum nulla vsquam humani auxilij spes nobis affulget, ne desperemus, nec despondeamus animam, sed fidei anchoram arripiamus, & instrumentum spei iaciamus non quidem in mare, sed in cælum, & tempestatum procellis agitata nauis ab omni periculo liberabitur,

Spes mater est patientiæ.

2. Machab. 7

AD spem potissimum pertinet patienter labores ferre. Cuius rei locupletissimum exemplum habemus in illa septem Machabæorum matre, de qua in secundo Machabæotum libro legimus. At mater mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ

30

Psal. 55.

pereuntes septem filios sub vnius diei tempore bono animo ferebat propter spem, &c. Talem etiam spem habere Propheta Regius testatur: proieo enim quod nos legimus: Ab altitudine diei timebo, Beatus Hieronymus ex Hebræo vertit. In quacunque die territus fuero, ego in te confidam: alius vero vertit. In quacunque die timor inuaserit me, ego in te sperabo. Contra tamen alij faciunt, qui dum omnia tranquilla sunt sperare se in Deo prædicant: cum vero vis calamitatis ingruerit, spei protinus arma (quæ tunc vel maxime capere debebant) abijciunt,

Matth. 14.

sic Beatus Petrus tranquillo mari super aquas ambulabat: eo verò concitato, timuit, & fiduciæ simul, ac vitæ naufragium facere cæpit.

simile.

Spes præmij minuit vim laboris. Id intelligitur exemplo canis

31 nis leporem per ſpinas, & tribulos acriter inſequentis: qui ſpe
præde illectus, ſpinas & vulnera non ſentit, nec perniciſsimi cur
ſus laborem. Quid ergo nos propter illam cæleſtem prædam, hoc
eſt, panem angelorum facere par eſt?

Spes quibus confortanda eſt.

MAximum ſpei incitamentum eſt cordi amoris pleno miſeri-
cordiam Domini experiendo cognouiſſe: firma enim ſpe
ſperat homo, illum profuturum qui frequenter alias profuit. Pſal. 9.
Hinc illud ex Pſalmo. Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum.
quoniam non derelinques quærentes te Domine. Cognoſcendi 1. Ioan 4.
autem verbum hic vſurpauit ſanctus Rex eo modo, quo Beatus
32 Ioannes in Epiſtola, cum ait. Qui non diligit, non nouit Deum.
Eſt enim hæc cognitio non informis, ſed charitate formata: non
hac ſola, ſed multis etiam diuinæ pietatis experimentis aucta, &
confirmata: talis enim cognitio firmiſsimam parit ſpem. Peſsi-
ma vero ſpei contubernalis eſt mala conſcientia, quæ animum in
ſpem ſe ſe attollere volentem, velut in medio curſu reuocat, &
ab alto deducit. Pſal. 30.

Mirabile ſpei robur oſtendunt illa verba regij vatis: Pro eo
enim quod nos legimus: Eſto mihi in Deum protectorem, Bea-
tus Hieronymus ex Hebræo vertit. Eſto mihi in lapidem for-
tiſsimum, & in domum munitam, vt ſalues me: quia petra mea,
& monitio mea tu es, & propter nomen tuum deduces me, &
enutries me. Cauſam vero huius ſpei protinus ſubdit dicens. Ex-
33 altabo, & lætabor in miſericordia tua: quoniam reſpexiſti hu-
militatem meam, ſaluaſti de neceſsitatibus animam meam nec
concluſiſti me in manibus inimici mei, ſtatuiſti in loco ſpatio-
ſo pedes meos. Nihil ergo mirum, ſi qui hæc beneficia à Deo ac-
ceperat, tam firmum ab eo præſidium peteret, & expectaret, ex
præteritis enim futura expectare didicerat, quod ſanctis omni-
bus familiare ſemper fuit. Eſt certe valde mirandum, quanto-
pere in literis ſanctis ſpes, & fiducia in creaturis deijciatur. Cur
ita? Quia nimirum, quæ nos ad fidendum Deo cauſæ impel-
lunt, eædem ad creaturis diffidendum hortãtur. Speramus enim
in Deo, quia bonus, quia miſericors, quia diues, quia potẽs, quia
verax eſt: quorum nihil ferè in creaturis inuenitur. Propter quod
merito

Pſal. 145 merito Propheta Dauid monet. Nolite confidere in principibus, 34
neque in filijs hominum in quibus non eſt ſalus.

Spes cordis confortatio

B. Auguſtin. ſup. Pſal. 41. BEatus Auguſtinus ſuper Pſalmos ſecum loquens ait. Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Dño. Quaſi vero reſponderit illi anima eius in ſilentio inquit. Quare conturbo te, niſi quia nondum ſum ibi, vbi eſt dulcedo illa permanens? Nunquid iam bibo de fonte illo nihil metuens? Iam nullum ſcandalum pertimeſco? Iam de cupiditatibus omnibus tanquã edomitis, victiſque ſecura ſum? Nonne aduerſus me diabolus vigilat hoſtis meus? Nonne laqueos mihi quotidie deceptionis intendit? Non vis, vt conturbem te poſita in ſæculo, & peregrina adhuc à domo Dei mei? Reſpõdet ergo cõturbanti ſe 35
animę ſuę, & quaſi rationẽ reddenti perturbationis ſuę, propter mala, quibus abundat hic mundus: Reſpondet, & dicit. Sperat in Domino: interim (inquit) habita in ſpe, ſpes enim, quæ videtur non eſt ſpes.

Spes veniæ vnde oritur.

Pſal. 129. AD ſpem veniæ nos ille verſiculus incitat. Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Quia apud te propitiatio eſt, hoc eſt, quia in me non eſt, cur mihi propitieris, ſed cur magis iraſci debeas: in te habes, vnde mihi propitius fias: in te eſt miſericordia tua, & apud te eſt, ſacrificium filij tui: quæ verè pœnitentibus ſalutem donant. Itaque (vt Beatus Auguſtinus ait) ſi ego Domine admiſi, vnde me damnare poſsis, tu 36
certe non amiſiſti, vnde me ſeruare poſsis. In certamine ergo conſcientię, cum lex, diabolus, & ſenſus peccati nos accuſant, adhunc verſiculum confugiendum eſt.

Spes à ſanctis doctoribus maxime commendatur.

B. Auguſtin. Epiſt. 120. Pſal. 21 BEatus Auguſtinus in quadam epiſtola ſic explicat illa verba Pſalmi: ſpes mea ab vberibus matris meæ. Hoc eſt: tu me trã ſilire feciſti ab vberibus matris meæ ad te tuaq; promiſſa, id eſt, vt à temporalium amore, quæ in vberibus matris meæ ſuxi, ad

tua

37 tua tranſirem ſperanda bona, ablactaſti me â temporalibus, & in æternorum ſpe educaſti me. Hinc eſt quod Beatus Petrus in epiſtola dicit. Regenerauit nos in ſpem viuam per reſurrectionem Ieſu Chriſti ex mortuis. Per gratiam regeneratur homo, & quaſi de nouo creatur, fit enim noua creatura, vt Beatus Paulus ad Corinthios ſcribens ait. Vnde omnia de nouo ei conferuntur: nouam formam, nouas inclinationes, ac deſideria, nouas ac ſupernas cogitationes accipit: informatur enim tota eius anima gratia, infunditur ei cognitio fidei, ex qua ortum habet ſpes, quæ eſt noua inclinatio ad futura. Vnde oritur charitas, nouus amor, & maximus, ex hoc enim quod à Deo ſperamus tot bona in amorem prorumpimus eius, qui largiturus eſt. Loquitur igitur Beatus Petrus de ſpe viua, quæ eſt in omnibus habentibus gratiam, quæ impellit animam ad æterna, quia eſt
38 fons aquæ viuæ ſalientis in vitam æternam. De iuſtis autem, qui ſpem viuam per gratiam, & charitatem habent, inquit idem Beatus Petrus, eos habere pignus hæreditatis æternæ videlicet ipſum ſpiritum ſanctum, de quo ſtatim ſacer Apoſtolus ait: In vobis, qui in virtute Dei cuſtodimini. Viderentur germanius cohærere omnia, ſi diceret. Benedictus Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui regenerauit nos in ſpem viuam in hæreditatem incorruptibilem, conſeruatam in cælis vobis. Sed altiori ſenſu Apoſtolus dicit, in vobis. Datiuus caſus declarabat quibus erat conſeruata hæreditas in cælis: ſed cum inquit: conſeruatam in cælis in vobis, exponit quomodò in ſinu ſanctorum eſt pignus, & arrabo, & ius ad regnum, & hæreditatem cæleſtem per gratiam, & inhabitantem Spiritum ſanctum in illis.

1. Pet. c. 1.

2. ad Cor. 5.

1. Petri. 1.

39 Beatus Chryſoſtomus in quadam homilia inquit ſuper illa verba: Induti toracem fidei, & charitatis, loco galeæ ſpem ſalutis. Quemadmodum galea principale membrum eorum, quæ in corpore noſtro ſunt, conſeruat, dum caput circundat, & vndique tegit: ita & ſpes cogitationem noſtram concidere non ſinit, ſed capitis inſtar tegit nihil extraneum in illam incidere permittens: donec vero nihil deciderit, neq; ipſa prolabitur.

1. ad Theſſ. 5 B Chryſ. homi. 9. in prio ri ad Theſſa.

Beatus Auguſtinus in Pſalmum ait, ſpem iam in terram ſanctam tanquam anchoram præmiſimus, nè in iſto mari turbati naufragaremus: quemadmodum ergo de naui, quæ in anchoris eſt, recte dicimus, quod iam in terra ſit, adhuc tamen fluctuat;

B. Auguſt. in Pſalm. 44.

ctuat, sed in terra quodammodo educta est contra ventos, & tempestates: sic contra tentationes huius peregrinationis nostræ, spes nostra fundata in illa ciuitate Hierusalem facit nos modo arripi in saxa.

Spes quo nutritur.

Ad Titum. 2 BOna opera, quæ fecimus considerata spem iuuant. Ideo beatus Paulus ad Titum scribens ait. Sobrie, & iuste, & pie viuamus in hoc sæculo expectantes beatam spem. Vbi spem fundat super vitam sobriam, iustam, & piam. Vnde beatus Gregorius in moralibus ait. Cum opus crescit præmij fiducia proficit. Securus est de re, qui bonum pignus apud se habet: sic securi sunt de regno futuro, qui habent pignus: de quo beatus Paulus inquit.

2. ad Cor. 1. c. Qui dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Virtus enim pignus, & arra est hæreditatis æternæ, de quo idem Apostolus ad 41

Ad Ephes. 1. Ephesios scribens inquit. Signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ. Quidam tamẽ codices clarius habent, arra. Glossa vero ait: interest inter arram, & pignus: quia pignus quando datur, soluto eo, pro quo ponitur aufertur. Arra vero est, cum de ipso pretio datur aliquid quod non est auferendum, sed complendum. Virtus vel gratia est arra beatitudinis, quia quædam eius inchoatio est. Et ideo iustis dicitur.

Lucæ. 18. Regnum Dei intra vos est. Non solum autem regnũ Dei dicitur esse in cordibus sanctorũ, quia Deus in eis regnat, & arram regni habent, qua disponuntur, vt ei promptius obediant: sed etiam quia ipsi quodammodo regnant ad Dei similitudinem. Omnia enim & prospera, & aduersa seruiũt eis, & cooperanturin bonũ. 42

Spes vana siue præsumptio.

PRæsumptio vitium est virtuti spei oppositum per excessum, vt Theologi docent. Nempe cum quis sperat consequi beatitudinem absque meritis, & gratia, vt cum quis vitijs irretitus est plurimis, nec ab eis cessare intendit, & tamen sperat impauidus se saluũ fore, quod si ab eo sciscitetis quibus nã sanctis operibus fulciatur, vel cui rei tãta eius spes innitatur: respõdebit intrepidus se de Dei maxima misericordia cõfidere, qui latronẽ in cruce vno momento saluũ fecit, cum totã vitã in furtis, & alienarũ rerũ rapinis expenderit. O insanam hominum mente corruptorũ impuden-

43 pudentiam, qui ea, quæ summa, & specialia Dei misericordiæ pri
uilegia sunt, sibi absq; vllis meritis arrogare audeāt, atq; id quod
priuilegiū, & illud specialissimū est in vniuersalē legem extēdere
præsumunt, tanquam si lex omnibus statuta foret, vt quantum
vis sceleratus fueris, totamq; vitā in peccatis expēderis, tamen in
hora obitus tui Deus misericordiā suā tecū ostendet, sicut fecit cū
latrone in cruce. Si hoc ita verum esset, quis periret ad quid gehen
na, & infernus, ad quid parata est ab heri Thophet, vt ait Esaias?
Attende, obsecro, audacissime. Solent, qui in pingendi arte cele- simile.
bres, & strenui sunt graphicē, summaq; diligentia imaginē aliquā
depingere, in qua summā suæ sapientiæ industriam aperiunt, eāq;
ad ostentationem suæ artis pro foribus suspensam habent, vt qui
viderint, intelligant, quam metā delineandi figuras tanti artificis
44 sapiētia attigerit: sed si ab eo petieris, vt tibi, vel alij eā iusto pre-
tio vendat: respondebit vtiq; se minime id facturum, quoniā illa
pictura ad ostensionē suæ artis delineata est, non vt venundetur
alijs. Intus in officina mea inuenies (inquit) alias quam plurimas
optimo artificio depictas, has eme, hāc, quę ad memoriā meæ in-
dustriæ depinxi relinque. Sic nimirum Deus noster, vt ostende-
ret magnitudinem, ac diuitias misericordiæ suæ, atq; ad quantam
celsitudinem ascendere valeat, quædam singularissimæ pietatis
opera edidit adeò excelsa, & insolita vt excellētia singulari inter
omnes alias effulgeat: Sed tamen talia opera ad ostentationē po-
tius suæ artis miserendi, quam adhoc, vt omnibus cōmunia, & ve
nalia essent, edita sunt, & hæc pro foribus suæ sanctæ Ecclesiæ
præfixit, à principio certè quando fundamenta iacere cæperat
45 valuas eleuare incepisset, à peccatrice repente septem eiecit dæmo
nia, in momento que temporis ex lebete phiala facta est. Mat-
thæum ex publicano in Apostolum, & euangelistam suū euexit.
Paulus in ictu oculi ex persequutore effectus est vas electionis,
aliosq; quā pauciss imos inuenies tali, ac tanto priuilegio potitos,
hæc enim non omnibus præuia sunt. Alia pro alijs remedia super
sunt, nempe opportunè pœnitere, præterita plangere, plāgenda
iterum non committere, bonis operibus semper incumbere,
hæc faciat, & saluus erit. Alia, quæ pro sui gloria fecit Chri-
stus Dominus, (vt ostenderet, quam excelsam metam sua per-
tingeret pietas) illis numeratis relinque, vel alijs quam rarissi-
mis certe. Vnde ipse Apostolus Paulus ad Timotheum

scribens

scribens hoc idem de se ipso his verbis manifestat: venit Christus 46
Iesus peccatores saluos facere quorum primus ego sum, sed ideo misericordiam consequutus sum, vt in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt in vitam æternam. Ad informationem, ait, hoc est vt ostenderet formam, & exemplar suæ pientissimæ misericordiæ, de qua nullus quantum vis peccator, dum viuit, diffidere debet, licet non omnibus talem misericordiam concedat, qualem & mihi. In quo voluit ostendere celsitudinem, & diuitias suæ copiosissimę pietatis, quam effundere potest abunde in quibus sibi placitum fuerit. Fateor, quod in quacunq; hora ingemuerit pec-
Ezech. 18. cator veniam consequetur. Hæc lex vniuersalis est: sed quod omnibus, qui pœnitere de peccatis vsq; ad horam exitus sui protrahũt, talem influat pœnitudinem, incertissimum est, imo de his 47
maxime dubitat beatus Augustinus. Volo dicere quod licet Deus nulli quãtumuis facinoroso auxilium sufficiens deneget, quo se possit in Deum conuertere: tamen illud eximium, quod latroni tribuit, quam paucissimis elargitur. Iustus tamen sperat in morte
Prouerb. 14. sua, vt in Prouerbijs dicitur: quoniam iustitias Dei, dum viueret exquisiuit. Ideo cum Dauid potest dicere. Hæc facta est mihi (nimirum spes) quia iustificationes tuas exquisiui. Nam (vt B.
Ad Rom. 5. Paulus ad Romanos ait) Patientia probationem operatur, probatio vero spem spes autem non confundit, idest non pudefacit, nimirum illa, quæ suis bonis operibus, quatenus ex gratia Dei 48
procedunt, confidit.

Spes vana siue præsumptio.

Ezech. 11. SAtis vana erat spes illorum, qui apud Ezechielem loquentes de Hierosolyma dicebant. Hæc est lebes, nos autem carnes. Quasi dicerent. Hæc ciuitas est lebes, seu olla, nos autem inclusæ carnes in illa. Et quemãdmodum carnes conseruantur in olla vsque ad earum perfectam decoctionem, sic Hierosolyma nos conseruabit vsque ad extremam senectutem. Hoc dicebant illi, qui Dei Prophetis fidem nullam adhibebant. Fortasse alludebant ad
Hierem. 1. verba Hieremiæ primo capiti suæ prophetiæ mãdata, vbi ille Hierosolymæ afflictionẽ sub metaphora ollæ incensæ à Babylonia prouenientis prædixerat: in qua olla Iudæi igne calamitatum afflicti continerẽtur. Cũ igitur Hieremias Babylonẽ vocaret incen-

49 incenſam ollam, quę Iudæos affligeret, & cōcoqueret, aiebāt illi, non ita eſſe, ſed Hieroſolymam eſſe ollam, in qua illi erāt ſemper conſeruādi. Ita poteſt intelligi locus ille Dauidis. Moab olla ſpei meę, hoc eſt, ſpes mea conſeruabitur in Moab. Nam ex Moab fuit Ruth, ex qua proceſsit Ieſus Chriſtus verus mundi Redemptor ſecundum carnem, vt non ſolum ex veteri teſtamento, ſed etiam ex euangelio conſtat. Sicut autem illi Iudæi fraudati fuerunt ab illa vana ſpe (non enim illis turris, & mœnia Hieruſalem profuerunt, quominus captiui ducerentur) ſic multi hodie decipiuntur ſperantes in diuitijs, & potentia ſua. Pſal. 59. Ruth 4 Matth. 1.

SPIRITVS SANCTI FRVCTVS.

1 ENVMERANS Beatus Paulus fructus Spiritus Sancti in epiſtola ad Galatas à charitate incipit: vnde ſequentes fructus digni Deo habentur. Fructus autē ſpiritus (inquit) eſt charitas gaudium, pax patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Et in epiſtola ad Epheſios deſcribens fructus lucis ait. Fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & iuſtititia, & veritate. Non exiſtimet ergo homo, quod reddiderit Deo fructum dilectum, etiam ſi fidem habeat, etiam ſi in mille tētationibus inuentus fuerit fortis, etiam ſi virginitatem colat à pueritia, etiam ſi patiens ſit, niſi habuerit charitatē, vnde virorem, pulchritudinem, & nectar dulcedinis cæleſtis cæteri fructus trahunt tanquam à radice. Ad. Galat. 5. Ad Epheſ. 5 2

Paruulus, cui amplum à parentibus patrimonium relictum eſt, pædagogo, ac tutore eget, non quidem propter indigentiam opum, ſed propter bonum vſum earum: at viri iuſti vtroq; nomine patrocinio, & præſentia egēt Spiritus ſancti, non modo propter indigentiam gratiæ, ſed etiam vt ea bene vtantur. Non defuerunt enim, qui gratiæ opibus à Deo conceſsis, ad ſuperbiam abuterentur eleuantes cor ſuum in decore ſuo.

In Prouerbijs inquit Dominus. En proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam vobis verba mea. Et alia tranſlatio habet. Prouerb. 1

Effundam ſpiritum meum. Quomodo loquendi oſtenditur libe- 3
ralitas, qua ſpiritus ſanctus donatur, & qualiter clementiſsimus
Deus deſiderat, omnes participes eius fieri.

Spiritus ſancti die promulgata fuit lex euangelica, & multa mirabilia operata.

HOdierna ſolemnitas multorum myſteriorum eſt particeps, ſed illud eſt ex præcipuis, quod hodie promulgata eſt lex euangelica tanquã obligatoria, & reuocata ſunt legalia. Duas legimus, præter naturalem, Deum inſtituiſſe leges, ſcilicet ſcriptam, & gratiæ, quarũ prior in monte Sina fuit ſancita, & poſtea per Moyſem promulgata, altera in Hieruſalem fuit hodierna ſe- 4
ſtiuitate per Apoſtolos propoſita. Inter has leges eſt aliqua cõue
nientia, ſcilicet inter modum promulgationis, maximum tamen
Exod. 19 diſcrimen quoad affectus. In Exodo legimus tempore promul-
gationis legis ſcriptæ apparuiſſe in monte ignem, turbinem, nu-
Actuum. 2, c. bem obſcuram, vocem tubæ, & maximos clamores. Non nulla
etiam huiuſmodi ſigna præceſſerunt hodie in promulgatione le-
gis gratiæ: dicitur enim in actibus apoſtolorum quod factus eſt
repente de cælo ſonus tanquam aduenientis ſpiritus vehementis,
& apparuerunt diſpartitæ linguæ tanquam ignis. Ecce conue-
nientiam in turbine, & igne: maximum tamen fuit diſcrimen in
horum ſignificatione, ignis enim olim tempore, quo promulga-
ta eſt lex Moſayca inſinuabat rigorẽ quo erant plectendi tranſ-
greſſores, turbo vero ſignificabat difficultatem legis, nubes autẽ 5
difficilem legis intelligentiam, erat namq; præſagium legis euan
gelicæ: ſonus deniq; tubæ & clamores oſtendebãt multitudinẽ
præceptorum. Ecce legis ſcriptæ effectus, audi modo B. Paulum
Ad Heb. 12. ad Hebræos proponentem effectus promulgationis legis euan-
gelicæ: ait enim. Non acceſsiſtis ad tractabilem montem, ſcilicet
Sina, ſed acceſsiſtis ad ciuitatem Dei viuentis Hieruſalem cæle-
ſtem, & multorum millium angelorum frequentiam, & eccleſiã
primitiuorum. Ac ſi apertius diceret. In die illa, qua lex euange-
lica promulgata eſt. Deus homines terrere noluit (id eſt no entro
amenazando, ni eſpãtando) ſicut in promulgatione legis ſcriptę,
ſed potius tunc incepit magna dona, & beneficia hominibus cõ-
municare:

6 municare: nam illa die annumerati eſtis in numero cæleſtium ciuium, & hoc in eccleſia triumphanti, vbi coniuncti fuiſtis multitudini angelorum: hîc vero in eccleſia militanti incorporati fuiſtis cum filijs Dei primogenitis, qui ſunt Apoſtoli. Hoc re vera ita contigiſſe apparet ex his, quæ in Actibus Apoſtolorum le- Actuum. 2.
guntur, vbi dicitur, quod per prædicationem Diui Petri illa die ferè tres mille homines ad fidem conuerſi fuerunt. Et his auditis ait ſacer textus, compuncti ſunt corde, &c. Hebræis cum ſanctis Apoſtolis contigit id quod Patriarchæ Iacob cum filijs ſuis: ſic enim dicitur in lib. Geneſis. Filij Iacob nuntiauerunt patri ſuo di Geneſ. 45.
centes. Ioſeph filius tuus viuit, & ipſe dominatur in omni terra Ægypti. Quo audito Iacob quaſi de graui ſomno euigilans, tamẽ non credebat eis: illi è contra referebant ordinem rei. Cumq; vi-
7 diſſet plauſtra, & munera, quæ miſerat, reuixit ſpiritus eius, & ait. Sufficit mihi ſi adhuc filius meus Ioſeph viuit: vadam, & videbo eum, antequam moriar. Sancti Apoſtoli filij ſynagogæ referebant Iudæis, Chriſtum reſurrexiſſe, ipſi vero quaſi de graui ſomno euigilantes (qui ſtatim vt è ſomno reſurgunt perfectũ rationis vſum non habent) quando Ieſu Chriſti Saluatoris mundi reſurrectionẽ audiebãt, vt erãt ſine lumine fidei (id eſt, como eſtauan deſlũbrados de ſe) non credebãt eis, hoc eſt non adhibebãt fidem ijs, quæ à S. Apoſtolis dicebãtur. At vero cũ in ſacro die penteco ſtes vidiſſent plauſtra, & munera, quę Spiritus ſanctus in teſtimonium fidei ſuper Apoſtolos miſit, ſtupebãt omnes, & mirabãtur adinuicẽ dicentes. Nonne ecce omnes iſti, qui loquũtur Galilæi ſunt, & quomodo nos audiuimus vnuſquiſq; linguã noſtram in
8 qua nati ſumus? Hi ſunt effectus, quos Spiritus ſanctus in primitiua eccleſia operatus eſt: de quibus S. Apoſtolus inquit. Nõ acceſsiſtis ad tractabilem montem, hoc eſt corporalem, & materialem ſicut erat mons Sinay, ſed acceſsiſtis ſcilicet fide, ſpe, & charitate ad ciuitatem Dei viuentis Hieruſalem, &c. Et ſubdit ſtatim. His tantis receptis beneficijs videte, ne recuſetis loquentem, hoc eſt non reſiſtatis Spiritui ſancto, qui vobis interius loquitur, nã ſi id feceritis, cõtinget vobis id, quod Hebræis qui S. Moyſi reſtitẽrũt. Si enim illi non effugerunt, ſcilicet vltionem, prout refertur in Exodo (narretur hiſtoria ſacra) & propter reſiſtentiam occiſi Exod. 32.
ſunt die illa viginti tria millium. Et addit Sanctus Apoſtolus, Recuſantes eum, qui ſuper terram loquebatur, id eſt, negantes

Moysem purum hominem, qui loquebatur de terrenis. Multo magis nos: supple, puniemur, qui de cælis nobis loquentem auertimus: id est cõtradicimus, & aduersamur Christo, & spiritui eius, qui de cælis descendit ad nos, & loquitur cælestia. Videte ergo, ne recusetis loquentem: ac si dicat, Periculum ex alijs facite. Ex hoc malo, videlicet quia peccatores aures animæ claudunt spiritui sancto loquenti, oriuntur vniuersa mala. Longe aliter se habent filij Dei adoptiui, quibus Sponsus in Canticis inaures aureas promittit dicens. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Loquitur cum vnaquaque animarum iustarum, & ait, se daturum ei murenulas aureas, hoc est, cercillos de oro esmaltados, y guarnecidos con plata, que segun la glossa son doctrinas Catholicas hermoseadas con la eloquencia de los doctores. Quando anima aperit aures cordis inspirationibus internis, & locutionibus externis sanctorum, magnum indicium est inhabitantis spiritus in ea. Hoc idem testatur Beatus Paulus ad Romanos dicens. Quicunque spiritu Dei aguntur, hoc est, los que se dexan guiar y lleuar del espiritu de Dios, y no del espiritu de la carne, ni del espiritu de la soberuia, ni del espiritu de la codicia, &c. Hi sunt filij Dei. Quasi dicat. Hoc est signum quod filij Dei adoptiui sunt, non quod habeant certitudinem gratiæ, sed opinionem probabilẽ. Quid ergo supereſt, nisi vt accipiamus consilium Beati Pauli dicentis. Videte, ne recusetis loquentem. viuet enim in nobis spiritus Dei, si præbuerimus assensum eius internis locutionibus. Loquitur etiã idem B. Paulus de inuisibili aduentu huius diuini spiritus in eadem epistola dicens. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctũ qui datus est nobis. Quod perinde est, ac si diceret, Fratres mei ò Romani si in cordibus nostris charitatem, & amorem Dei habemus, hoc non ex naturalibus nostris viribus oritur, sed quia spiritus sanctus in cordibus nostris diffusus est. Pro maiori huius rei declaratione obseruanda est differentia, quæ versatur inter amorem Dei erga homines, & amorem hominis erga alium hominem: nam cum Deus diligit hominem ipsum efficit bonum, & præsupponimus illum non esse bonum: in hominibus vero è contra contingit: etenim hominem diligere alium hominem, nõ est ipsum bonũ facere, sed præsupponit eũ iam esse bonũ, vt docet B. Thomas. His præhabitis S. Apostolus in his verbis: Charitas

9

Cant. 1.

10

Ad Roma. 8.

Ad Roma. 5.

11

B. Tho. 1. p. q. 20. arti. 3. in corpore articuli.

12 tas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis, significare voluit quod si boni sumus amando Deum, ideo est, quia ipse nos bonos fecit diligendo nos ipsos, & hoc est, quod alijs verbis Beatus Ioannes in sua Canonica dixit. 1. Ioan. ca. 4. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prius dilexit nos. At quid prodest Deum in nobis oculos ponere, si nos ei contradictionem facimus, & diuinæ eius volutati rebelles sumus. Desiderabat Deus legem euangelicam in cordibus Israelitici populi plantare, & misit ad eos protomartyrem Stephanum, qui, postquam suum munus in prædicatione euangelica præstauit, cum videret parum fructus, qui ex illa ab ipsis Iudæis percipiebatur, eos reprehendit dicens. Dura cerui- Actuum. 7.
ce, & incircuncisi cordibus, & auribus: id est, ò homines corde re-
13 belles, & dissoluti, atque incorrigibiles, tam ad non audiendum auribus, quam ad non operandum voluntate illud, quod vobis Deus præcipit, vos semper Spiritui sancto restitistis, sicut & patres vestri. Bien pareceys a la casta de donde procedeys. Vos & patres vestri semper Spiritui sancto posuistis obstaculum, vt in cordibus vestris non operaretur. O quam multi hodie sunt Christiani, quibus hæc eadem verba dici possunt.

Pro resolutione huius materiæ dubitatur, quomodo Sancti Apostoli varijs linguis loquebantur? Alij dicunt, eos locutos fuisse in vno idiomate vel Græco, vel Latino, vel Hebræo, & quod vnus quisque audientium percipiebat eos sua lingua loquentes atque ita omnes dicebant. Quo modo nos audiuimus vnusquisque linguam nostram, in qua nati sumus, Parthi, & Me-
14 di? &c. At re vera hoc non erat loqui diuersis linguis, sed vna tantum lingua: &, vt ait Caietanus, hoc potius esset miraculum aurium, quam linguarum. Ideo dicendum est eos locutos fuisse varijs linguis successiue videlicet Hebræis, hebraicè: Latinis, latinè: Græcis, græcè.

Spiritus sancti mirabiles effectus.

DEscendit Spiritus sanctus super Apostolos in forma ignis, & fecit in eis id, quod ignis in rebus, quibus se communicat, operatur. Experientia videmus, linteum debitam munditiam non habere, quousque calor ignis illud purificat, & instar niuis simile.

album reddit. Aqua, & cinis ſunt inſtrumenta, quibus candifica- 15
tur, ignis vero eis virtutem ad illam operationem faciendam præbet, atque ita ſemper ipſum linteum opus habet puritate, & mũditia, donec ignis aquam, & cinerem quibus mundatur calefacit. Dominus ſacros Apoſtolos plurimis aquis abluerat, veruntamen ſemper in eis aliquot imperfectionis maculæ remanebant, quando autem eos de mundo elegit, ipſos aqua ſuæ ſacræ doctrinæ lauit à maculis, quæ eis ex hominum conuerſatione, & communicatione adhæſerant: atq; ita eis dixit. Iam mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis, y contodo eſto y con
Ioan. 15. auerlos lauado con ſu ſangre ſanctiſſima aun quedauan en ellos manchas de amor, y temor mundano. Diligebant cæleſtem Reparatorem non ſolum amore ſpirituali, ſed etiam affectu humano propter ſuauitatem, & dulcedinem benevolæ, ac nimis attra- 16
ctiuæ conuerſationis eius, & propter eximiam pretioſiſsimæ faciei ipſius pulchritudinem. Habebãt etiam timoris imperfectiones, & erant congregati propter metum Iudæorum. Vt autem Dominus has maculas ab eorum cordibus euelleret, y para apurar aquellos varones Apoſtolicos, hodierna die ſupernum illum miſit ignem, qui eſt diuinus ſuus ſpiritus, cuius calore hæ maculæ ab eis auferrentur, & ipſi omnino purificarentur. Ita hodie omnes ſpirituales abſque affectione, & timore humano remanſerunt. Proprium etiam ignis eſt commutare rerum ſapores plurima enim inſipida, & amara dulcia reddit, alia vero dulcia amara facit: cum lactucæ coctæ dulces reddantur: è contra pomum dulce, ſi in ignem mittatur, ibi amarum, & inſipidum redditur. Eſta es tambien la condicion del Eſpiritu ſan- 17
cto. Vnde etiam ei nomen ignis conuenit, que trueca los ſabores, y guſtos de las coſas: efficit enim, vt anima guſtum, & ſaporem in cibis ſpiritualibus, & cæleſtibus inueniat, cibi autem terreſtres ei amariſsimi fiant. Quam amara eſt pœnitentia homini ſenſuali, & quam ſapida ſatietas & libertas, ac ſenſualis voluptas, ſed Spiritus ſanctus efficit, vt hæc omnia iuſtus abhorreat, & cum Apoſtolo dicat. Gloriamur in tribulationibus, & omnia arbitror, vt ſtercora. Quis hoc efficit? Spiritus ſanctus, qui ignis eſt. Hoc effecit, vt Beatus Iob diceret. Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ anguſtia cibi mei ſunt. Sed quæro, ſi Spiritus ſanctus ignis eſt, ignis natura eſt aſcendere, quo-

modo

18 modo Spiritus ſanctus, cum ignis ſit hodierna die deſcendit in
forma ignis ſuper corda diſcipulorum? Hoc diſcrimen eſt inter
ignem elementalem, & ignem cæleſtem, quem vocamus ſul-
gur, quod ignis elementalis ſuapte natura ſemper aſcẽdit, & nũ-
quam deſcendit, inſuper ſemper calefacit prius corticem, quæ
apparet, & prius id, quod exterius eſt, quam quod interius, imo
& aliquando non penetrat id, quod interius eſt: at vero ignis
cæleſtis videlicet fulgur, hoc eſt, el rayo, has habet propietates:
ſemper enim ad terram deſcendit, & id, quod interius eſt, prius
inflammat, quam id, quod exterius: etenim cum enſem percu-
tit, ipſum in puluerem conuertit, vaginam autem eius ſanam, &
velut intactam relinquit. Et cum Spiritus ſanctus ſit ignis cæ-
leſtis, cumque in eius pectore diuinus amor regnet, hic amor ip-
19 ſum ad terram trahit, & efficit vt humana corda penetret, atque
id, quod in homine interius eſt videlicet animam liquefaciat, cor
pus, vt antea erat, relinquens.

Spiritus ſancti ſermo ſuper epiſtolam.

REs quidem admirabilis eſt, quod dum Sacra ſcripura agit de
myſterijs, quæ Deus pro redemptione noſtra operatus eſt,
ſtatim ſimul de finali iudicio agit. Per Eſaiam Prophetam ait Iſai. 51.
Dominus. Attendite ad me populus meus, prope eſt iuſtus meus
egreſſus eſt Saluator meus, & Brachia mea populos iudicabunt.
Ecce quomodo loquens æternus pater de incarnatione admira-
bili, ac de ſancta natiuitate filij ſui (quem ſaluatorẽ ſuum vocat,
20 quoniã tantopere grauiſus eſt, quod vnigenitus filius ſuus mun-
dum ſaluaret propter ſingularem amorem, quo eum proſeque-
batur, ac ſi ipſemet ſalutione egeret, & per redemptionem illius
cæleſtis ſaluatoris ſaluus fieret) ſtatim de iudicio finali loquitur
dicens. Et brachia mea populos iudicabũt. Sic etiam in Pſalmo: Pſal. 96.
Dominus regnauit exultet terra, lætentur inſulæ multæ ad lite-
ram loquitur S. Prophcta de glorioſa reſurrectione Ieſu Chri-
ſti Saluatoris mundi, in qua ipſe ait. Data eſt mihi omnis pote-
ſtas in cælo, & in terra: propter quod cælum, terram, & inſulas
omnes inuitat, vt gaudeãt propter admirabilem triumphum, &
gloriam, ac victoriam, qua Dominus reſurrexit, & ſtatim loqui-
tur idem Pſalmus de iudicio dicens. Nubes, & caligo in circuitu

eius: ignis ante ipſum præcedet, & inflãmabit in circuitu inimi- 21
cos eius. Et in Actibus Apoſtolorum dicitur, quod aſcendente
Actuum.1. Domino in cælos ecce duo viri aſtiterunt, qui & dixerunt. Viri
Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cælum? hic Ieſus, qui aſſumptus
eſt à vobis in cælum ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum aſ-
cendentem in cælum. Ecce quomodo loquẽs Sacra ſcriptura de
admirabili aſcenſione Domini loquitur etiam de aduentu eius in
Pſal.46. finale mundi iudiciũ. Itẽ Regius Propheta inquit. Aſcendit Deus
in iubilatione, & Dominus in voce tubæ. Vbi Titelmanus in-
quit addẽdum eſſe. Et Dominus ſcilicet deſcendet in voce tubæ.
Quo in loco ſanctus Dauid myſterium aſcẽſionis Domini cum
finali iudicio coniunxit. Et B. Petrus probans aduentũ Spiritus
Actuum.2. ſancti propoſuit Iudæis, & citauit teſtimonium Ioelis Prophetæ
Ioel.2 dicentis. Et erit in nouiſsimis diebus, dicit Dominus: Effundam 22
de ſpiritu meo ſuper omnẽ carnem, & prophetabunt filij veſtri
& filiæ veſtræ, & iuuenes veſtri viſiones videbũt. Et poſtquam,
locutus eſt de Spiritu ſancto, ſtatim loquitur de iudicio finali
dicẽs. Et dabo prodigia in cælo ſurſum, & ſigna in terra deorſum
Sol conuertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequam ve-
nerit dies Domini magnus, & manifeſtus. O admiranda myſte-
ria, & ineffabilla ſacramenta! Quis adeò amens, & iudicij inops
erit, vt exiſtimet, non latere maximũ myſterium in hoc, quod Sa
cra ſcriptura omnia myſteria redẽptionis mundi cum iudicio fi-
nali coniungit! Quæ ergo cauſa huius rei eſſe potuit? Ad hoc reſ- 23
pondeo immenſum Deũ in hoc voluiſſe, nos docere, quod hæc
tot, ac tanta mirabilia, quæ pro nobis operatus eſt, in extremo il-
lo iudicij, & rationis die magis nos ipſos accuſatura ſunt, ſi ex il-
lis commodum, & vtilitatem educere non curamus. Voluit etiã
nos in hoc docere, clementiſsimum Dominum omnia hæc admi
rabilia operatum fuiſſe, vt per illa nos ipſos ab ira illius extremi
diei eripiamus, & liberemus.

De hoc admirabili Spiritus ſancti aduẽtu ſic in Actibus Apo
ſtolorum dicitur. Dum complerentur dies Pentecoſtes erãt om-
nes pariter in eodem loco, & factus eſt repente de cælo ſonus, tã-
quã aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit totam domum,
vbi erant ſedentes. Primum quod hic occurrit conſiderãdum eſt,
qualiter Spiritus ſanctus ſuper illos Apoſtolicos viros, qui non
ſolum in vno loco, ſed etiam amore, & charitate coniuncti erant,

deſcen-

24 deſcendit. Nam de hoc diuino ſpiritu in libro Sapientiæ ſcriptum erat. Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & corripietur à ſuperueniẽte iniquitate. Ecce quomodo Sacra ſcriptura inquit, Spiritum ſanctum fugere ab homine ficto, qui charitatẽ, & ſinceritatẽ erga proximos ſuos non habet. Sed quid ſignificat. Et corripietur à ſuperueniente iniquitate? Per hoc ſimile intelligetur. Quemadmodum ſi vir religioſus alicui peccatori prędicare, & perſuadere vellet, vt iniurias illatas condonaret, vt alienũ reſtitueret, vt à praua ſocietate diſcederet, & vt amore creatoris ſuo ſeruiret, ipſe autẽ peccator ei diceret. Diſcede à me, & à domo mea, quia mihi moleſtus es. Atq; ita eum à ſe cũ moleſtia, & iracũdia expelleret. Sic cum Spiritus ſanctus ad peccatorẽ conuertendum venit, & ei ad cor dicit. Animaduerte ò homo, te in infernũ tendere, reuertere ad me, relinque peccata, in quibus verſaris, ante
25 quã mors te cum illis apprehendat: animaduerte nũc tempus ad remedium tibi eſſe opportunũ: ſi ipſe peccator infœlix, & induratus non vult ſe conuertere, nec ad diuinas inſpirationes attendit, hoc eſt velut quædam reprehenſio, & iniuria, quam Spiritui ſancto facit. Hæc igitur inobedientia, & reſiſtentia peccatoris eſt ſuperueniens iniquitas. O terribilem, & diabolicam nequitiam. Mirad donde llega vn peccador obſtinado, que ſe diga del quererprehende al Eſpiritu ſancto. Ponderad eſto hermanos en eſſos pechos Chriſtianos: porq̃ no ay palabras, que le puedan dar deuido encarecimiento. Ꝉtait præterea ſacer textus. Et factus eſt repẽte de cælo ſonus. Inquit fuiſſe factum magnum ſtrepitũ, ad inſtar vehementiſsimi flatus, vel procelloſi venti. Quid hoc eſt? Quomodo Spiritus ſanctus, qui ſpiritus quietudinis, & tranquillita-
26 tis eſt, hoc modo venit? Quando Helias erat in monte Oreb, ibiq; aduentum Dei expectabat, inquit ſacer textus. Spiritus grandis, & fortis ſubuertens mõtes, & cõterens petras ante Dominũ tranſijt: Non in ſpiritu Dominus, & poſt ſpiritũ commotio: non in commotione Dominus, & poſt cõmotionem ignis: non in igne Dñs, & poſt ignẽ ſibilus auræ tenuis, ibi Dominus. Si igitur Dominus ibi venit in aura leui, & tenui, quomodo hic venit in ſonitu ſpiritus vehementis? Ad hoc reſpondeo quod ad ſignificandã vehementiã, & efficaciã quã in illis ſanctis viris operaturus erat, voluit hoc modo venire. Ille autem ſonitus, & ſtrepitus vehemẽs non terrebat, quin potius corda audientiũ conſolabatur. Quãdo

sapient. 1. c.

similé.

3. Reg. 19.

tiran y diſparan grueſſa artilleria cõtra vna ciudad, q̃ ſe combate 27
Simile. gran pauor, grima y eſpanto pone entonces oyr aquel ruydo de los tiros: pero quando juega la artilleria en vna fieſta en vna entrada de vn Rey, o en otro caſo ſemejante, entonces no eſpanta aquel eſtruendo, ſino conſuela. Ita proculdubio in aduẽtu huius ſuperni, & ſanctiſsimi ſpiritus euenit: nam ſtrepitus, & ſonus ille lætitiam, & non pauorem in cordibus audientium cauſabat.

Et repleuit totam domum vbi erant ſedentes. Cur venit Spiritus ſanctus, quando ſacri diſcipuli erant ſedentes & non quando erant genua flectentes? Reſpõdeo quod vt intelligerẽt homines nõ eſſe eſſentiale, aut neceſſariũ, genua flectere, vel aliam corporis diſpoſitionẽ habere ad diuina dona recipienda: non quod adorationem, & orationem flexis genibus non eſſe faciendã aſſeramus, ſed quod non cogitetis, que por eſtar de rodillas cũplis con 28
lo neceſſario a la oracion. Tunc enim Deus vobis ſpiritum ſuum communicabit, quando cor veſtrum, & voluntas veſtra volũtati eius cõiuncta, & proſtrata fuerint, y en el eſtar de rodillas, o aſſentado puede hazer cada vno en el rincon de ſu apoſento cõforme a ſu poſsibilidad, aunq̃ es verdad que la diſpoſicion humilde del cuerpo mucho combida y deſpierta al alma a deuocion. Hiſtamẽ omiſsis per hæc verba: vbi erãt ſedentes, intelligo id, quod in noſtro communi loquendi modo dicitur, id eſt, vbi erant quieti, & tranquilli, & non diſcurrentes in vnam, & aliam partem: atq; ita eis Chriſtus Redemptor noſter, quando ad cælos aſcendit, dixit. Sedete hic in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Noluit eis dicere, vt ſederent, ſed vt eſſent tranquilli, & quieti, hæc enim eſt quædam optima diſpoſitio ad Spiritum ſanctum reci- 29
Iſai. 66. piendum, ſicut idem Dominus per Iſaiam Prophetam teſtatur: nã vbi nos legimus. Ad quem reſpiciam niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu? alia tranſlatio habet. Super quem requieſcet ſpiritus meus niſi ſuper humilem, & quietum? Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ, tanquam ignis. Apparuit eis Spiritus ſanctus in linguis non confuſis, ſed diſertis: idioma ſpiritus ſancti diſertum, & concinnum eſt. Nullus, quando ſtultitiam, vel malitioſum verbum profert, dicat ad operiendũ ſuos depranatos, & malitioſos fines, quod Spiritus ſanctus ipſum mouet: etenim lingua ab Spiritu ſancto commota lingua diſerta, & lingua ignis charitatis eſt. Seditque ſupra ſingulos eorum. Para denotar que

venia

30 venia de assiento sobre ellos, confirmandolos en gracia, vt non
essent miserabiles, sicut nos, qui, cum diuinam gratiam habemus,
statim eam amittimus, & nos cadere sinimus, nec in timore, aut
amore Dei stabiles permanemus. Sedit etiam supra singulos eo-
rum, quoniam eis dedit sedem, & consolationem, ideo namque
paracletus vocatur. Omnes homines consolationes quærunt, &
in omnibus, quæ pertractant, non solum quantum attinet ad
carnem, sed quantum attinet ad spiritum volunt gaudium, &
consolationem inuenire, aun el yr al cielo, querrian que fuesse
muy a su gusto, sin ayuno, sin penitentia, sin afflicion, de cuer-
po, sin aduersidad, ni contradicion: tan tocados estan del espi-
ritu del amor proprio, que en todo lo que tratan en la oracion,
en la Missa, en el sermon, en la confession desean hallar consue-
31 lo, y faltandoles esto, facilmente lo dexan todo. In concione,
quam audimus semper consolationem volumus, & gaudemus
ac delectamur prædicatore, qui semper nobis misericordiam, &
nunquam infernum, iudicium, aut Dei supplicia prædicat: Et,
quod magis est, in eo etiam, quod Deus ad amaritudinem,
ac tribulationem nostram instituit, videlicet sacrosanctum pœ-
nitentiæ sacramentum, in eo, inquam, consolationem volu-
mus, siendo vna medicina, y purga amarga, que Dios institu-
yo en remedio del cõtento, que nos dieron los peccados. Itaq;
volumus, vt in confessio ne omnia nobis dulcia, ac sapida fiant,
y assi el confessor prudente, y sabio, nos echa el ruybarbo, y cosas
amargas que quiere la purga, si defectus nostros increpat, si nobis
32 asperam pœnitentiam iuxta grauitatẽ peccatorum imponit, diti
mus, eũ nobis desolationẽ, ac tristitiam, præbere, & nimis scrupu
losum, ac seuerũ esse. Nunquid ex sacramento ad amaritudinem
instituto vultis consolationẽ educere? Decepti viuitis, non enim
hæc est Spũs sancti consolatio. Si quis aduersus regẽ crimen cõmi Simile
sisset propter q̃ eius omnia bona cõfiscarẽtur, nullus hoc pro se-
ueritate reputaret, quin potius ipse delinquẽs felicẽ se esse duceret,
si vita nõ priuaretur. Si autẽ aliquis plurima aduersus Deũ crimi-
na commisisset, & ei à cõfessore præciperetur, vt centũ aureos in
elee. nosynã pauperibus erogaret, diceret profecto, eũ nimis seue
rum, & rigorosum esse: & cum tu carnalis, ac libidini deditus sis,
si tibi confessor iubet ad tuum remedium, vt ciliciũ induas inu-
stitiũ ubi fieri putas, & pium confessorem, vel, vt potius dicam,

rela-

relaxatum, quæris, qui tibi pro pœnitentia tantorum peccato- 33
rum duos ieiunij dies imponat, hæc proculdubio conſolatio ſpi
ritus amoris proprij, & non conſolatio ſpiritus veritatis eſt.

Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. Olle, cum ad ignem ap-
simile. plicantur, ſi vacuæ ſunt, facile franguntur non autem ſi plenę: ſic
quoniam ſancti Apoſtoli in igne plurimarum tribulationũ po-
nendi erant, ne impatientia frangerentur, neceſſum fuit, vt li-
quore diuino Spiritus ſancti adimplerentur. O fratres mei vtinã
omnes hoc diuino liquore pleni eſſe ſtuderemus, quam paruam
impreſsionem in nobis omnes mundi aduerſitates facerent, & cũ
vacui ſimus, minima quæq; tribulationis flãma nos frangit. In-
ſuper notandum eſt, quod etiam dicitur Spiritus ſanctus imple-
re eos, in quos ingreditur, quoniam ipſos docet modos, & inuen- 34
tiones quærere ad diuinas gratias acquirendas, y inchirſe, y enri-
quecerſe con ellas. Quando paruulus neſcit ſugere vbera matris
simile. ſuę, hoc modo docetur. Mater eius vel nutrix digitũ ſuum melle
linit, & ad os paruuli admouet, ipſe vero dulcedine allectus ſu-
gere incipit digitum, atque ita vbera matris ſugere, & ab eis
lac, quo ſuſtentetur, extrahere docetur. O mnes lacte diuinæ gra
tiæ egemus, ſed illam inſtar paruulorum ab vberibus Dei extra-
here, & ſugere neſcimus, y para que ſupieſſemos paladear, ſuſpi-
rar, gemir, y llorar, y bien deſſear, puſonos el padre eterno el de-
do con la miel en la boca. Digitus eſt Spiritus ſanctus atque ita
Lucæ 11. Chriſtus Redemptor noſter dixit. Si in digito Dei eijcio dæmo-
Eccleſiaſt. 24 nia. Hunc autem digitum melle plenum (ſpiritus enim meus ſu-
per mel dulcis) nobis æternus pater in ore, in corde, & in viſce-
ribus hodierna die poſuit, vt ſuauitate, dulcedine, & conſolatio- 35
ne eius addiſceremus diuina dona ſugere, & illis repleti eſſemus.
Quo circa fratres mei omnes hunc diuinum digitum procurare
debemus, vt nos doceat modos, & artificia quærere, quibus cæ-
leſtia dona comparemus?

Et cæperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus ſanctus dabat
eloqui illis. Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis: in-
Pſalm. 44. quit Regius Propheta. Sicut calamus non ſcribit niſi id, quod
vult ille, qui ipſum mouet: ſic lingua tua, ſi vt calamus ab Spiri-
tu ſancto mouetur, ſine dubio verba amoris, ædificationis, &
vtilitatis erga proximos loquetur: ſi vero à teterrimo Sathana
moueatur, como pluma ſuya hablara, conforme a quien

la

36 la mueue, loquetur mendacia, adulationes, atque alia turpiſsima,
& nimis impertinentia verba. Denique vnuſquiſque loquitur
iuxta illum, qui linguam eius mouet, id eſt, cada vno habla con-
forme al que le mueue la lengua. Quando turris Babyloniæ ædi- Genes. 11.
ficabatur ecce dum minus cogitant ædificatores, diuerſis linguis
ſe irretitos, atq; impeditos inueniunt quidam enim illorum pete-
bat lapides, & ei dabatur lutum: alius poſcebat lutum, & ei aqua
præſtabatur. Itaq; vbi antea vna tantùm lingua, & idioma erat,
poſtea ſeptuaginta fuerunt. Quis hoc fecit? Superbia. Voluerunt
enim illi homines ſuperbia turrim ædificare vt ſui ipſorũ perpe-
tuam memoriã relinquerent, ſed (vt inquit ibi ſacer textus) cõfu
ſum eſt labium vniuerſæ terræ. At verò hodierna die cõtrarium
penitus humilitas efficit: nam contigit, vt vna lingua Hebræa
37 omnes mundi linguas intelligeret. O cortes de Reyes, o ciudades
y lugares populoſos de la tierra dõde la ſoberuia ha querido ha-
zer torres de vanidad, y eſta ſoberuia ha cõfundido a vueſtros ha
bitadores: de manera que ninguno entiẽde el lenguage del otro,
porque vnos engañan a los otros, no ay hombre que ſi le ha-
blays de vueſtra neceſsidad y trabajo os entiẽda, pero ſi le ha-
blays de ſu negocio luego os entiende. Solamente entiende cada
vno ſu lenguage, como los edificadores de la torre de Babylonia.
O aduentus Spiritus ſancti, qui efficis, vt homines idiomata alio
rum hominum intelligant, hoc eſt efficis, vt homines tantum
aliorum remedium, ſicut ſuum proprium procurent. Si Spiritus
ſanctus ſuper nos venerit, ſtatim proximorum noſtrorum neceſ
ſitates intelligimus. Charitas enim efficiet, vt eas intelligamus,
38 eiſq; remedium præſtemus.

Spiritus ſancti effectus alij.

DE excelſo miſit ignem in oſsibus meis, & erudiuit me, inquit
Propheta Hieremias in nomine Hieruſalẽ, vel potius in no-
mine ſacroſanctæ eccleſiæ. Hæc verba aduentum Spiritus ſancti Thren. 1.
admirabiliter manifeſtant, qui in ſpecie ignis venit ad ſignifican
dos effectus, quos in animis operaturus erat: nam ignis ſuapte na
tura contrahit, & conſtringit: vt videre eſt in corio quando in ig-
nẽ proijcitur, que por grande que ſea echado enel fuego luego ſe
encoge. Sic Spiritus ſanctus animã, & conſcientiam contrahere,
& quodãmodo anguſtare facit. Por derramado que ſea vn hom-
bre,

bre,diſſoluto,y ancho de conſciencia,en llegãdo eſte diuino fue- 39
go a el ſe encoge todo en palabras,en obras,en paſſos, y en penſa
mientos,y con el diuino temor luego ſe le eſtrecha la conſcien-
similia. cia. Ignis ex omnibus elementis magis actiuus eſt: ſic ſpiritus ſan
ctus non patitur ſegnitiem,& pigritiam eſſe in eo, in quo habi-
tat,ſed ſtatim ipſum actiuum,ac nimis diligẽtem efficit. Etenim
(vt ait Diuus Ambroſius)neſcit tarda molimina ſpiritus ſancti
gratia. Ignis ſcoriam metallorum conſumit: ſic Spiritus ſanctus
conſumit culpas, & peccata animarum, & hoc eſt, quod prius
Deus ab hominibus intendit, ſcilicet interiorem cordium ipſo-
rum puritatem: & ideo Chriſtus Redemptor noſter quendam
Lucæ.11. Phariſæum reprehendit dicens. Nunc vos Phariſæi quod de
foris eſt calicis, & catini mundatis, quod autem intus eſt ve-
ſtrum, plenum eſt rapina, & iniquitate? Ait, nunc, inſinuans 40
quod Phariſei præteriti, & antiqui initio ſuæ religionis longè
aliter faciebant:prius enim de interiori animæ munditia, quam
de exterioribus curabant. O quam multi Phariſæi hodie ſunt
in mundo, qui exterius mundi ſunt, interius autem immundi,
ac deformes. Non ſolum autem Spiritus ſanctus culpas, & pec-
cata tanquam ignis infinitæ actiuitatis conſumit, verum etiam
omnes inordinatas affectiones extinguit:nam licet affectio ſit ali
cuius rei,quæ bona eſt, ſi tamen inordinata eſt, rationem obcæ-
Simile cat. Quemadmodum ſi lamina ſiue aurea, ſiue plumbea ante
oculos noſtros ponatur,nobis viſum impedit: ſic inordinata af-
fectio tanquam lamina, poſita ante intellectum noſtrum no-
bis veram cognitionem impedit: agora ſea la plancha de oro,
agora de plomo, agora nos afficionemos a vn ſancto,agora a vn 41
malo. Et ideo Spiritus ſanctus inordinatas affectiones conſumit.
Ait etiã ſancta eccleſia, quod miſit Deus hũc ignẽ in oſsibus ſuis
videlicet Sanctis Apoſtolis, & cum hoc eam docuit, y aſsi co-
mo entonces vino ſobre los hueſſos, aſsi agora ſe communica, a
los que ſon hueſſo, y no a los que ſon pulpa. Hoc diſcrimen ver-
ſatur inter iuſtos, & peccatores, quod iſti ſunt caro, & pulpa:
ſunt enim teneri, & illecebris dediti, atque ſe ipſos velut carnẽ
ſinunt ab illis manducari cũ quibus tractant adimplentes in om-
nibus eorum voluntates, y mas principalmente ſe dexan comer
como carne de los demonios: iuſti autem ſunt velut oſſa dura,
auſteri, conſtantes, & qui nullis perſuaſionibus flectuntur, &

quam-

42 quamuis conſentiunt ſe velut oſſa corrodi, non tamen ſe edi permittunt, como los peccadores que quedan comidos como carne, y vẽcidos en la tẽtacion, pero los hueſſos que ſon los iuſtos quedan roydos y no comidos, por que alli en la tentacion ſe purifican y limpian de algunas flaquezas, ſi tenian. His igitur oſsibus hic diuinus ignis communicatur. Quapropter fratres mei, ſi volumus vt Spiritus ſanctus nobis communicetur, omnes nos oſſa, & non carnem eſſe contendamus.

Spiritus ſancti dona.

SPiritus ſancti dona ſunt ſeptem, quæ Iſaias Propheta enume- Iſai 11.
rat dicens. Spiritus ſapientiæ, & intellectus, conſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſciẽtiæ, & pietatis, Spiritus timoris Dñi. Ad maio-
43 rem autem animarũ vtilitatem oportet ſcire, quid hæc dona ſpiritus ſancti ſint: vtrũ ſint habitus, an actus, aut virtutes. Et ſequẽdo D. Thom. dicimus nõ eſſe actus nec virtutes morales, ſed eſſe habitus infuſos, per quos potentiæ animarũ noſtrarum diſpoſitę D. Tho. 1. 2 q. 68. artic. 1, 3.
ſunt ad reſpondendũ diuinis inſpirationibus. Atq; ita loquẽs D. Paulus de filijs Dei adoptiuis quandã proprietatem illorũ ponit, per quã à filijs huius ſæculi differunt inquiens. Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei, hoc eſt. Los que ſe dexan lleuar de las Ad Ro. 8. c.
buenas inſpiraciones, las quales es impoſsible, que vẽgan de otro manãtial ſino de Dios, eſtos ſon hijos ſuyos. His ſuppoſitis ait Diuus Thomas, quod ſicut virtutes morales ſunt quidam habitus acquiſiti ex pluribus actibus, qui voluntatem ſolicitant, vt in omnibus ſequatur id, quod ratio naturalis docet. Sic dona Spiri-
44 tus ſancti, quæ ſanctus Iſaias refert, non ſunt virtutes morales, ſicut iuſtitia, fortitudo & temperantia, nec etiam ſunt prudentia, quæ eſt virtus intellectualis, nec ſunt tres virtutes Thelogales, ſed ſunt quidam habitus infuſi, qui animam noſtram ad ſequendum diuinas inſpirationes inclinant, & ſolicitãt. Et quamuis Scotus contrarium ſentiat tamen ſecundum Diuum Thomam hæc Spiritus ſancti dona exponamus. Donum igitur intel- Scot. lib. 3. d. 38.
lectus communicatur omnibus, qui ſunt in gratia, alijs plus, alijs vero minus ad res neceſſarias intelligendas, & hoc tam ad credendum, quam ad operandum. Verbi gratia ruſticus, qui eſt in gratia Dei hoc intellectuale donum habet, & per ipſum intelligit, non eſſe credendum niſi id, quod in ſancta

eccleſia

ecclesia creditur,& prædicatur: si vero quis ei contrarium dicat, 45
statim in eo suspicionem generat,& perconsequens ei fidē non
adhibet: & hoc donum illum inclinat ad res fidei operandum.
Donum sapientiæ est habitus, qui infunditur iusto vt in rebus
diuinis,quas fides docet,gustum inueniat,Donum consilij est ha
bitus,qui infunditur iustis ad quærendum media magis conue-
nientia,ad vitam æternam comparandam. Donum fortitudinis
est habitus, qui infunditur iustis ad resistendum omni malitiæ
generi,& vt se à malis superari non sinant. Quintum donum est
scientiæ, qui est habitus infusus inclinans iustos ad cognoscen-
dum Deum mediantibus creaturis. Sextum donum est pietatis,
D.Tho. 2.2. q.9.ar.2.ad 3 qui secundum Diuum Thomam,est habitus inclinans ad corres-
pondendum diuinis inspirationibus,quæ nos suscitant,& com-
mouent ad attendendum & zelandum honorem Dei, tanquam 46
D.Tho. 2.2. q.121 arti.1. patris,vt idem B.Thomas docet. Ad cuius intelligentiam præ-
supponitur,quod secundum diuersa beneficia Deus diuersis no-
minibus nuncupatur,dicitur enim creator, quia nobis communi
cauit esse quod habemus,vocatur Redemptor quia nos à dæmo-
nis seruitute liberauit: appellatur pater quia mediante gratia nos
filios suos adoptiuos efficit promittens nobis æternam gloriæ
suæ hæreditatem, iuxta id quod Diuus Paulus ad Romanos scri
Ad Roma.9. Ad Gala 4. bens docet: & in epistola ad Galatas filios adoptiuos vocat filios
promissionis. His præhabitis pietas donum est,quod nos inclinat ad attendendum pro rebus Dei illo affectu: quo filius attēdit
pro rebus patris sui. Filius enim vehementer sentire solet igno-
minias,quæ patri suo fiunt: sic multo vehemētius seruus Dei qui
ipsum paterna affectione diligit sentit contumelias,quas impro- 47
bi, & scelerati peccatores suis adulterijs, latrocinijs, blasphe-
mijs, homicidijs, atque alijs sceleribus altissimo Deo inferunt,
quibus magnum dolorem, & tristitiam concipit. Atque ita Di-
D.Tho. vb. supra. uus Thomas inquit, huic pietatis dono correspondere verba
illa Domini. Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam. Iusti-
Matthæi.5. tiæ est tribuere vnicuique, quod ei debetur: nihil autem ita de-
bitum est, sicut affectus paternalis Deo. Idcirco hoc pietatis
donum in anima zelum iustitiæ operatur, hoc est efficit,
vt Deo reddatur id, quod ei debetur. Septimum donum Spi-
ritus sancti est donum timoris. Et quia non quicunque ti-
mor, bonus est, & quamuis bonus sit, non tamen omnis

bonus

48 bonus timor inter ſeptem dona ſpiritus ſancti connumeratur: ideo oportet ſciamus, quid ſit timor & quot ſint modi timoris, & hoc inuenies amplisſimè ſub litera. T. titulo timor Dñi: vbi concluditur, quod ſolus filialis timor eſt donũ Spiritus ſancti, qui eſt habitus inclinans nos ad reſpõdendũ amori filiali Dei.

Spiritus ſanctus quid operatus fuerit in cordibus Iudæorum.

IN hoc ſacratiſsimo die contigit id, quod D. Lucas in Actibus Apoſtolorũ refert. Conuenit multitudo, & mẽte confuſa eſt. Max ime perpendenda eſt confuſio, quam illa die increduli Iudæi paſsi fuerunt. Non fuit tanta confuſio illa, quam Principes 49 Iſrael in AEgypto pertulerunt quando ſe ipſos in operibus laterum oppreſſos viderunt. Illa enim fuit cõfuſio vultus, hodierna verò fuit confuſio, quę in ipſorũ animam ingreſſa eſt, & eorum iudicium & rationem perturbauit. Sic de eorum confuſionibus Iſaias Propheta vaticinatus fuerat, dicens. Non modo cõfundetur Iacob, nec modo vultus eius erubeſcet, ſed cum viderit filios ſuos, opera manuum mearum in medio ſui ſanctificantes nomen meum. O quam magnam confuſionem hodierna die Principes Iſrael paſsi ſunt, quando viderunt filios ſuos, hoc eſt, ſacros Apoſtolos per plateas vrbis tanquam radios abſque reſiſtẽtia exeuntes, & prodigia magna Ieſu Chriſti filij Dei publicãtes. Y la miſma cõfuſion deuia de ſer para ellos todas las veces, q̃ ſiendo citados los ſanctos Apoſtoles por ſus miniſtros para 50 que parecieſſen en ſus Cõcilios y Synagogas, y para q̃ dieſsẽ razõ de ſi, los veyan hablar en eſte caſo tã animoſamẽte. Quid, obſecro, eſſet videre tunc principẽ aliquem illorũ è throno ſuo ſurgentẽ, & à propria confuſione conſtrictum cum alijs ſic loquentẽ. Nunquid iſte nõ eſt Petrus ille piſcator, qui multoties piſces, quos arte ſua piſcatoria capiebat, in domos noſtras vendendos portabat, & præ abiectione, ac puſillanimitate nec verbum quidẽ audebat loqui, ſed ad ianuam famulos noſtros expectabat vt ſibi pretium eorũ, quos vendiderat piſcium afferret? Quid igitur hoc eſt? Quis ei tantam audaciam dedit? Quis tantam eloquentiam, vt coram nobis tanta autoritate loqueretur, taleſq; proferret rationes, vt hoc totum, & tã graue concilium

Actuum. 2

Iſai. 29.

faciat conticescere? Hæc igitur erat confusio cordis, & spiritus, 51
quæ hos Principes Israel nimis attonitos reddebat.

Spiritus sanctus sacros Apostolos disposuit.

LOs instrumentos necessarios para las empresas de Dios no pueden faltar a su punto a los que el elige. Esto significo el
Iosue. 5. salir el angel à dar esfuerço à Iosue junto a los muros de Iericho
cõ su espada en la mano, como quiẽ se la offrecia à punto apare
jada como instrumento para hazer la empresa de Dios. Moysi
Exod. 4. etiam Prophetæ (qui se excusabat ire in AEgyptum dicens: Nõ
sum eloquens, impeditioris, & tardioris linguæ sum) Dominus
dixit. Quis fecit os hominis? Nonne ego? Perge igitur, & ego 52
ero in ore tuo. Quasi diceret. Linguam, quæ tibi deest, ego dabo
tempore opportuno, & cum opus fuerit ad exequendum id,
quod tibi præcipio. Hãc eandem linguam sacrosancti Apostoli in ore suo ad sanctum Dei Euangelium prædicandum inueniebant: Atq; ita de eis dicitur, quod loquebantur varijs linguis, prout spiritus dabat eloqui illis.

Non deficiet viro iusto instrumentum, quo adimpleat id, quod Deus illi imperat: sicut nec defuit Sanctæ Iudith, quando impulsu Dei ducta fuit in castra Holophernis ad ipsum iugulandum, quæ cum sibi de rebus ad victum (ne cibis gentium contaminaretur) & ad corporis ornamenta necessarijs prouideret, tantummodo non sibi prouidit de instrumento, quo egregium & præclarum illud factum commissura erat: atq; ita si- 53
ne eo in castra perrexit, remitiendo esto en la puntualissima prouidencia de Dios, que a ello le embiaua. O rem admirandã & maxima consideratione dignam! voluit Deus, vt ad caput le ctuli Holophernis ligatus penderet pugio, quo ipsa caput eius abscinderet. Hoc est; quiso Dios que alli colgado a la cabeçe
ra de la cama de Holophernes estuuiesse el alfange tã
a mano en el lugar donde se auia de hazer el
deguello para que con mas commo
didad y facilidad se
hiziesse.

SVPER-

SVPERBI STVLTI CVR VOCANTVR.

CVR Superbos, ac præſumptuoſos vocare ſolemus ſtultos (hoc eſt locos) cum tamen neq; auaros, aut maledicos, aut voraces, aut alijs vitijs inquinatos hoc nomine appellemus? Quo etiam nomine eos ſacrę literę notarũt. Cũ enim Dauid in ſuperbiã elatus numerare populũ iuſsiſſet, vbi errorem ſuũ intellexit, nimium ſtulte ſe egiſſe confeſſus eſt. Cauſa autem eſſe videtur, quia quamuis omnis peccans ſit ignorans, & errẽt
2 omnes, qui operantur malũ, in nullum tamen tot coincidunt errores, vt in hoc. Errant enim ſuperbi qui de rebus alienis gloriantur, cum omnia bona ſiue naturæ, ſiue gratiæ, ſiue etiam quæ vulgo appellantur fortunæ à Deo ſint. Quid enim (ait Apoſtolus) habes quod non accepiſti? Si vero accepiſti quid gloriaris, quaſi non acceperis? Secundo errant, quia frequenter de rebus nihili gloriantur, vt de veſte pretioſa, de caliga, aut calceo ſtudioſe aſtricto, de flaua cæſarie, de pennis auium, quas pileo infixas in capite geſtant, de rubro, aut albo colore emen tito, & aliunde mutuato, ſimilibuſque nugis. Quid enim hac gloria inanius, atque dementius? Tertio errant, dum alios pro nihilo habent, atque deſpiciunt, eoſque vix homines arbitrantur. Quarto errant, dum multis ſe neceſsitatibus implicant, vt faſtum, & ſæculi pompam ſuſtentare ſplendide poſſint. Quinto errant, dum omnia ad inanem hanc oſtentationem ordinant, atque componunt: veſtes, greſſus, verba, geſtus, inceſſum, & actiones demum omnes. Error autem finis omnia damnat. Ideo de vno quoque eorum dicitur in Eccleſiaſtico: Initium ſuperbiæ hominis apoſtatare à Deo: quoniam ab eo, qui fecit illum receſsit cor eius. Pro quo alius vertit: Initium ſuperbiæ eſt defectio hominis à Deo & à creatore ſuo abductus animus.

1. Ad Cori. 4.

Eccleſ. 10.

De vnoquoque ſuperborum dicitur in libro Iob. Tetendit aduerſus Deũ extenſo collo, & cõtra omnipotentẽ roboratus eſt. Vnde Boecius dicit, quod cum omnia vitia fugiant à Deo,

Iob. 15.

sola superbia se Deo opponit. Multoties autẽ in ignominiosas, & cõfusibiles iniquitates à Deo permittuntur ruere superbi, vt cõfusi ab eis resipiscant, & humiliẽtur: sicut medicus in minora damna permittit ægrotum, vt à grauioribus liberet. Quod insinuauit Dauid dicens. Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerũt in me. Hoc docet Beatus Thomas in sua Theologia. Nam sicut cum quis dissutas habet vestes vel sordidas, & nec consuit, nec lauat, contingit, vt alius maiorem scissuram faciat, aut sordidiores reddat, vt sic confusus resarciat, & lauet quod antea negligebat: sic Deus nonnunquam in sordidiores culpas, maioresque permittit superbum irruere, vt ab illis confusus, quæ antea negligebat, intelligat, atque emendet. Et sic intelligi potest illud Apocalypsis. Qui in sordibus est sordescat adhuc, vt qui spirituales sordes cernere negligebat in carnales incidens resipiscat. 4 5

Psalm. 118.
S. Tho. 2. 2. q. 162. art. 6. ad tertium. simile.
Apoca. 22.

Quãto omni potens Deus superbos odio prosequatur, declarant illa verba Iob. Disperge superbos in furore tuo, & confunde eos, & respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos, & confunde eos, & cõtere impios in loco suo. Absconde eos in puluere simul, & facies eorum demerge in foueam. Ex quo antiqui poetæ sumpserunt fabulam, quod gigantes, qui erant in terra, Iaphetus scilicet, & alij voluerunt ipsi Ioui bellum inferre, ipsumque à cælesti solio depellere, montesque super montes erigebant, vt ascendentes in cælum ipsum Iouem præcipitem darent, sed Iupiter fulminibus eos deturbauit, conflagrauitq; . In quo voluerunt significare proteruiam superborum hominum, & diram vltionem eorum; quã etiam insinuauit Dauid dicens. Increpasti superbos: maledicti, qui declinant à mandatis tuis. Vbi aduertendum est cum Beato Augustino, quod non dicit, qui declinauerũt, sed qui declinant; nam multi declinauerũt, qui tamen postea per veram pœnitentiam à maledictione liberati benedictionem Domini consequuti sunt. Qui autem declinant à lege Dei isti sub maledicto sunt. 6

Iob. 40.
Psalm. 118.

Superbi ingrati sunt.

QVisquis vel gratiæ, vel naturæ munera sibi, non bonorũ omniũ largitori tribuit, & in se non in illo gloriatur, simile quid-

7 quiddã facit, sicut illi qui à Deo ab Ægyptiaca seruitute liberati, fabrefacto vitulo liberationis suę beneficium tribuerũt dicentes. Ecce dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Exod. 32. O maximam stultitiam, maximamque dementiam! Quod autem maxime plorandum est, quia hi miseri miseriam hanc non intelligunt. Nam, (vt inquit Beatus Gregorius in moralibus) difficile in se quisquam inueteratam superbiam deprehẽdit: quia nimirum hoc vitium quanto magis patimur, tanto minus illud videmus. Et ideo (vt idem sanctus doctor ait) aliquãdo Deus punit occultam mentis superbiam, per manifestam carnis ruinam. Quod Beatus Augustinus de ciuitate Dei his verbis confirmat. Audeo dicere superbis esse vtile cadere in aliquod apertum, manifestumque peccatum vt inde sibi dis-
8 pliceant, qui iam sibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus sibi displicuit, quando fleuit, quam cum sibi placuit, præsumpsit. In quo autem periculo superbi versentur declarat Beatus Gregorius etiam in moralibus dicens. Inter cælum & terram leuatur amphora, vbi sedet impietas quia superbi, & proximos despiciunt, & cælum non apprehendunt. Ideo Beatus Hieronymus in epistola ait. Nihil ita à pueritia vitare conatus sum, sicut tumentem animum, & arrectam ceruicem Dei contra se odia prouocantem. Noui enim magistrum, & Dominum meum in carnis humilitate dixisse. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde & Hugo libro de anima ait. Cætera vitia solas illas virtutes impetunt, quibus ipsa destruuntur: vt luxuria pudicitiam, ira patientiam &c. sola vero superbia con-
9 tra cunctas animi virtutes se erigit, & quasi generalis, & pestifer morbus omnes corrumpit. Quid ergo superbis terra, & cinis, quandoquidem tam pernicioſum malum est superbia? Vide vltra dicta horum sanctorum, quid regius vates etiam dicat. Pro eo enim, quod nos legimus: Cum exorti fuerint peccatores, sicut fœnum, Beatus Hieronymus ex Hebræo vertit. Germinauerunt impij, quasi fœnum, & floruerunt omnes, qui operantur iniquitatem, vt conteranturin æternum. Quibus verbis breuitas mundanæ fælicitatis arescentis fœni similitudine declaratur: misera profecto fœlicitas, in qua momentaneum est, quod delectat, æternum quod cruciat cõtra vero de iusto dicitur. Iustus vt palma florebit, sicut cedrus libani multiplicabi- Psalm. 91.

B. Greg. lib. 14. moral. c. 28.

Hugo. lib. 2. de anima.

tur. Eleganter re vera Propheta pium hominem comparat Ce- 10
dro, cuius odor iocundissimus, eaq; arbor nunquam putrescit, & vmbram gratissimam ministrat; quæ omnia ad hominem pium eleganter aptantur.

Superbi quibus glorientur.

Eccle. 11. IN vestitu ne glorieris vnquam (dicitur in Ecclesiastico) nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera altissimi solius, & glorioſa, & absconſa, & inuiſa, opera illius. Hæc sententia eo pertinet, vt intelligamus facile esse in oculis Dei totam illam gloriam in ignominiam commutare quod apertè iden Ecclesiasticus indicat, cũ subdit: Multi potentes oppressi
psalm. 16. sunt valide, & glorioſi traditi sunt in manus alterorum. Quod 11
autem ex rebus secundis, & ex prosperitate superbia oriri soleat testatur regius vates, cum ait. Inimici mei animam meam circundederunt, adipem suum concluserunt, os eorum loquutum est superbiam. Pro quo alij verterunt: adipe suo clauserunt os suũ, os eorum loquutum est superbiam. Quibus verbis saturitatem, abundantiam, gloriam, & delicias improborum designat, quas insolentia comitari solet. Vt ergo hæc non te superbire faciant semper illa verba supra dicta Ecclesiastici ante oculos habeas.

Cum vero multi ex bonis operibus, quæ aliquando operantur, in superbiam eleuentur, operæpretium erit perpen-
B. Greg. lib. 22. mora. c. 6 dere, quid Beatus Gregorius in moralibus dicat, ait enim. Quidam, dum boni aliquid faciunt, iniquitatum suarum protinus 12
obliuiscuntur, atque eo se iam sanctos æstimant, quo peccatorum suorum memoriam declinant. Atsi districtionem iudicis attenderent, plus de malis metuerent, quam de bonis imper-
Ad Gala. 6. fectis exultarent. Hinc illud Apostoli ad Galatas. Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit, hoc est, non indiget Dæmone seductore, sed ipse sibi, dum hoc existimat, dæmon est.

Superbia mater est peccatorum.

B. Augu. de salutaribus. documentis Tom. 4. BEatus Augustinus de salutaribus documẽtis loquens de superbia ait. Ipsa est omnium peccatorum initium, & finis, & causa: quia non solum peccatum est ipsa superbia, sed etiam

nullum

13 nullum pēccatum eſſe potuit, aut poteſt, aut poterit ſine ſuperbia, ſiquidem nihil aliud omne peccatum eſt, niſi Dei contemptus, quo eius præcepta contemnimus. Et hoc nulla alia res homini perſuadet, niſi ſuperbia. De ſuperbia naſcuntur hęreſes, ſchiſmata, detractiones, inuidiæ, & iræ, rixæ diſſenſiones, contentiones, ambitiones, preſumptiones, ianctantia, verboſitas, vanitas, inquietudo, mendacium periurium, & cætera huiuſmodi, quæ dinumerare per ſingula longum eſſet. Superbia impedit gratiam, & dona Dei, dicitur enim ſuperbia tumor: tumor autem infuſa depellit, nam ſicut humilitas non ſolum gratia eſt, ſed etiam vas aliarum gratiarum: ſic ſuperbia non ſolum modo eſt malum, ſed impedimentum omnium bonorum. Vnde quidam ſapiens dixit Alexandro, cum agnoſceret
14 eum ſuperbum, Deus præſto eſt largiri ſapientiam, ſed tu non habes, vbi eam recipias. Conſeruat etiam ſuperbia vitia: cætera quippe vitia, quando cum ſuperbia coeunt, ſunt veluti domus iuncta fortiſsimæ turri, quæ non de facili impugnatur, quia turris defendit eam. Ideo Eccleſiaſticus inquit. Sinagogæ ſuperborum non erit ſanitas. Eccleſ. 3.

Beatus Chryſoſtomus in quadam homilia ait: Nullum malū eſt, quod ſuperbię par ſit, ex homine facit Dæmonem, conuitiatorem, maledicum, periurum, mortis cupidum. Superbus perpetuo eſt in triſtibus, perpetuo indignatur, perpetuò mœret, nihil eſt, quod hāc animi ipſius affectionem exaturare queat. Etiā ſi regem ante ſe procumbere, ac procidere viderit, non ſatiatur,
15 ſed magis incenditur. Quemadmodum enim auari quantò plura acceperint, tanto pluribus egent, ita & arrogantes quanto maiori honore fruuntur, tanto cupiunt honorari magis. Creſcit enim illis iſta animi paſsio: Paſsio vero finem non nouit, ſed tunc primum ceſſat, quando laborantem occiderit. B. Chryſoſt. Homil. 1. in ſecūdum ad Theſſa.

Vt in aera extollitur palea ſuper granum, non quod ſit dignior ſed quod ſit leuior, & cum ſit leuior altiorē tamen obtinet locum: ſic in hac vita ſuperbus fertur ſuper humilem, non ob meritum, & veram virtutem, ſed ob vanitatem, & falſam de ſe opinionem: & cum ſit parui momenti, ſe alijs ante ponit, à quibus virtute ſuperatur. ſimile.

Beatus Iſidorus ait. Superbia ſicut origo eſt omnium criminum: ita & ruina cunctarum virtutum. Volebant duo homines ſimile

ingredi in magnificam aulam per ostiolum depressum, quorum quidam se deprimens, & inclinans transiuit: alter verò erectus magno impetu conans introire, læso capite cedit retro. Hæc magnifica aula est domus cælestis, cuius via arcta est, cuius ostium vsq; adeo depressum est, vt cum foramine acus illud Deus compararit. Qui se humiliat, in eam intrat, superbus verò quia se abijcere non vult, nequaquam potest introire, sed cadit in terram, vel, vt verius dicam, in infernum. 16

Quemadmodum Athenienses, vt illis obiecit Anacharsis, non habebant numos, nisi vt eos numerarent: sic multi non ob aliam causam in virtutum actiones incumbunt, nisi vt eas arroganter prædicent. Fumus initio ingens, & densus, sursum ascendens facile dissipatur, & amittitur: sic gloria superborum sensim obscuratur, & penitus euanescit. 17

Plutarchus in moralibus ait. Siquid in vtres velis infundere boni, ventum atq; aerem emoueas oportet: sic fastum, ac tumorem eximas oportet ab animo eius, quem velis docere. Quemadmodum statera quo magis vacua existit, eo altius eleuatur, attolliturq; & quæ maius continet pondus, magis deprimitur: sic homo vanus, exiguique meriti tanto amplius eleuatur, ac superbit, quanto minores habet partes, ac dotes, vt tunc de se magna cogitet, ac præsumat: non sic autem vir probus, atque studiosus, sed tanto se magis humiliat, quanto plus meritis exornatur.

Simile.

Superbi cui comparantur.

Leuit. 11. c.

VNum ex animalibus, quod olim Deus in lege veteri tanquam immundum prohibuit, erat Camæleon, qui (vt aiũt naturales) ex aere sustentatur. Ideo per hoc animal significatur homo superbus, qui ex aere inanis gloriæ, & superbiæ sustentatur: non enim vult alium cibum, nisi quod mundus eũ laudet, & magnifaciat: quam ob causam Deo odibilis est, & coram eius diuinis oculis velut animal immundũ, & mensa ipsius indignũ reputatur. Quoniam autem homines superbi omni studio procurant ab alijs magni æstimari & honorari, ac magnas familias, & pompam habere, hinc quam plurimæ tyrannides oriuntur. Tendra vno vn cuchillo, que corta muy biẽ y no se contẽta con el, porque no tiene punta, si le pregũtays para que quereys 18

Simile.

essa

19 essa punta? Respondera, que para sacar el tuetano de los huessos. Tener el cuchillo sin punta, y que corta bien es tener el estado, y fausto moderado, y el soberuio no se contenta con esso, sino quiere tener punta y andar en puntos, y en pundonores, y sustentar grande familia y estos puntos le mueuen a ser tyrano, y a sacar el tuetano y las entrañas de sus vassallos, y a destruyr a sus proximos. Todo esto nace de andar los hombres puestos en puntas de diamantes por ser soberuios: pues entiendan los tales que todas estas cosas son pronostico de grande mal. Quando aliquis maiorem alapam seruo suo infigere vult, iubet ei inflare buccas: sic quando Deus aliquem maiori impetu in infernum detrudere vult, (ideſt quando quiere dar con alguno mayor golpe en el infierno) permittit, vt ipse se eleuet, 20 & infletur, & quod sit magis plenus, & magis pomposus, vt ita ruina eius sit maior, & sic maiorem pœnam ex illa recipiat. Sicut ē contra constituit, vt iustiplurimis tribulationibus vexentur, vt sic postea maiorem gustum, & suauitatem gloriæ recipiant. Veruntamen, fratres mei, qui ex vobis superbi, & inflati viuitis, ne ex misericordia Dei diffidatis, sed ab eo puro corde postulate vt vos oculis clementiæ aspiciat, & diuina, atq; efficaci inspiratione sua vos tangat: de illa enim Regius Propheta inquit, Vox Domini confringētis cedros, & confrin- Psalm. 28. get Dominus cedros Libani, & comminuet eas tanquam vitulum Libani, & dilectus quemadmodum filius vnicornium. Hę cedri sunt superbi, & bis ait, quod confringet, & humiliabit has cedros, vt videlicet significet, duo esse genera superborum, qui- 21 dam sunt superbi rerum temporalium, veluti honorum, diuitiarum, pulchritudinis, generis, scientiarum &c. Alij vero sunt superbi rerum spiritualium scilicet virtutis, doctrinæ, bonorū operum &c. & vtrosq; solet diuina vox hoc est efficax inspiratio Dei confringere, & humiliare. Et cōminuet eas tanquā vitulū Libani. Hic vitulus est Christus Dominus in mūdo contēptus, & abiectus, y hazela potencia de Dios, que los soberuios se cōformen cō Iesu Christo humillado, y abatido en este mūdo. Ad humiliationē etiam nostrā maximę efficacię est considerare principū Christianorum munus, & officiū esse, omni studio contēdere, diuinū amorē, & perfectā charitatē in animabus suis imprimere. Et quemadmodū pictores, quando aurum in pictu-

similc.

ris ponunt id est, quando assientan el oro: si aer sufflat, impedit, 22
ne aurum in suo loco collocetur, & ideo ponũt ipsi pictores circumcirca aliqua reparamenta, ne aer ingrediens ipsorum opus impediat. Sic inter ea, quæ magis obstant, vt aurum amoris, & perfectæ charitatis in anima non sedeat, & imprimatur, vnum est aer superbiæ, & inanis gloriæ. Idcirco oportet artificia, & inuentiones sanctis considerationibus, atq; exercitijs quærere, ne hic aer superbiæ in animas nostras ingrediatur, & hoc sanctum opus nobis impediat.

Superbia quid sit.

SVperbia secundũ Theologos est inordinatus, & effrænatus amor propriæ excellentiæ, & quia talis est, ideo plurimũ cor hominis torquet, quoniã nunquã id, quod desiderat consequi 23
Prouerb. 13. tur, y si el desseo cũplido deleyta, vt in Prouerbijs dicitur. Desi deriũ cũ completur, oblectat animũ, el desseo no cũplido ator-
Prouerb. 12. menta. Hinc est, quod in eisdẽ Prouerbijs dicitur. Non inueniet fraudulẽtus lucrum suum. Vbi venerabilis Beda per fraudulentum intelligit superbum, qui mille tecnis, & fraudibus curat obtinere id, quod, sæpenumero cõsequi non potest. Septuaginta interpretes hoc magis amplificant, transferunt enim. Non assequetur dolosus venationem. Quid, obsecro, est superbus, nisi quidam honorum venator? Si igitur tunc maxime torquetur, & affligitur venator, cum, postquam retia tetendit, & postquam per totum diem ieiunus, & frigore, ac fame vexatus in nemorosa silua se abscõdit, in domum suã absq; præda, & venatione redit: quanto magis torquetur superbus, quando, 24
post plurimas vigilias, & artificia, & postquam sua retia tetendit, ac largitionibus alios corrupit, nec non epistolas huc, atque illuc scripsit, prædam, quam magnopere desiderabat, & intendebat, nõ cõsequitur? Litera Hebræa hoc etiam plurimum amplificat, quæ sic ait. Non aduret fraudulentus ferinam suam. Ac si diceret. Bien prodra ser, que este caçador astuto coja la caça, que pretendia, pero no la assara ni la comera. Quoties contingere solet, quod, postquam superbus, ambitiosus plurimo labore, & afflictione animi, ac longo tempore dignitatem aliquam seu honorem ambiuit, & procurauit, & tandem postquã id quod ardenter desiderabat, obtinuit, illo non

poti-

25 potitus est: & hoc, vel quia morte præuentus fuit, quæ filum
vitæ eius abscidit, vel quia illa dignitate ob demerita ipsius
priuatus est. Quid igitur vobis dicam de doloribus superbo-
rum, quas afflictiones in medio suorum honorum, & digni-
tatum patiuntur? De his acutissime Seneca dixit. Illis non
tam iocundum est multos post se videre, quam iniocundum
aliquem ante se, ideſt, No gusta tanto el ambicioso de ver-
se delante de muchos, quanto desgusta de verse de tras de vno
solo. Quis efficit id, quod ait Ecclesiasticus, scilicet: Effu-
sio sanguinis in rixa superborum, nisi quod nullus vult alium
sibi præferri? hoc est, Quien haze lo que dize el Ecclesiasti- Eccles.27.
co, el derramamiento de sangre se halla en las pendencias de
26 los soberuios, sino no querer ninguno ver a otro delante de
si? Pero que digo ver a otro delante desi, pues solo el no des-
cubrir la cabeça el pobrezillo en su præsencia le crucifica?

Quis fecit vt superbus ille Aman à Rege Assuero obtine- Hester.3.
ret, vt omnes Hebræos iuberet interfici nisi odium quo ipse
Mardocheum Hebræum prosequebatur, eo quod ille ad præ-
sentiam ipsius Aman non assurgebat, eique reuerentiam non
præstabat. Qua ira, qua rabie concitabatur anima illa, quæ ta-
le opus opere exequebatur? Ideo, vbi nos legimus: ab alienis
parce seruo tuo, litera Hebræa habet: à superbis vbi videtur
superbia vocari peccatum alienum ab homine, & contra na- Psal.18.
turam eius. Quod si contra naturam eius superbia est, erit ei
violenta, grauis, & nimis onerosa. Deniq́ue, vt Beatus Bernar-
27 dus perpendit, superbia est velle ascendere: ascendere autem
difficile est. Y por el contrario con quanta paz, y quietud
viue el humilde, porque humildad es baxar, y el baxar es
cosa facil.

Superbia mater est inuidiæ.

NOn efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicē prouocantes,
inuicem inuidentes: inquit Beatus Paulus ad Galatas scri- Ad Gala. 5.
bens. Quibus verbis docet Sanctus Apostolus superbiā matrē
esse inuidię, quæ meo iudicio inferni quædā imago est, quæ tor
quet mentem, & affligit spiritum absque vlla vtilitate, & vo-
luptate. Et quemadmodum tinea non nascitur in Cedro ar-
bore nobili, odorifera, & perpetuo virente, cuius ligna ca- similc.

riem

riem non sentiunt; sic inuidia non gignitur in corde hominis 28
sapientis, & virtute humilitatis præstantis, sed in animo hominis scelerati, & superbi, qui aliorum bonis mærore afficitur. Quamuis autem falsa gloria aliquem dilatet, & magnum oculis populi efficiat, in summo eum tamen periculo constituit, &
simile. verę pænæ procreatrix est. Quemadmodum sagittarius scopum magnum facile attingit à paruo autem aberrat: sic diabolus eum, qui se in ani mundi gloria iactat, & amplificat, ictu sagittarum suarum facile percutit, submissum autem, & abiectum
Prouerb. 7. non item. Ideo in Prouerbijs ait Salomon: Nescit quod ad vincula stultus trahatur donec transfigat sagita iecur eius.

TENTATIO DEO PERMITENTE ACCIDIT.

EX Illis verbis, quæ Sathan ad Dominum dixit scilicet; Extende paululum manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet, scilicet Iob, intelligitur, nihil Diabolum nisi Deo permittente vlli nocere posse, tantumq; carnificem esse, qui nemini, nisi de iudicis sententia detrimẽtum afferre potest. Quia boni viri minus eum reformidare debent, qui nihil, nisi de voluntate patris eorum mitissimi, & benignissimi, damni
Apoca. 2. inferre valet. Et ob eam rem in Apocalypsi scribitur. Et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus, & Sathanas, & ligauit eum per annos mille. In vinculis retineri dicitur, quia in nullam rem inuehi, nisi Deo concedente, potest. Idem de alijs nostris aduersarijs intelligendum est. Nam etiam homines nulli detrimẽto esse possunt, nisi à Deo licentiam obtineant. Et ita Dauid ab amicis desertus, & ab inimicis oppressus, de Deo in primis queritur dicens: exaltasti dexterã de
Psalm. 88. primentium eum, lætificasti omnes amicos eius. Et sic Laban
Gene. 30. cum persequeretur Iacob fugientem vidit in somnis dicentem sibi Dominum: caue, ne quidquam aspere loquaris

contra

3 contra Iacob, quæ consideratio maxime debet leuare viros bonos, cũ ab inimicis cõtumelijs, & ignominijs appetuntur. Quẽadmodum vero Deus permisit Diabolũ Sanctũ Iob tentare, vt virtus eius sole clarior esset, & omnibus patefacta, ita hac de causa multos præstantissimos viros, grauissima puto subijsse discrimina. Qua de re consolatur eos Dauid cum in miserijs, ærumnisq; sunt, dicens spera in eum, & ipse faciet, & educet quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum tanquam meridiem; ideſt ne spe excidas, ne animum despondeas, quod ab improbis vulgo contemnaris, & iniquus haberi videatis. Spera in Deo, nam & ipse faciet, vt iudicium; quo improbi tecum de tua virtute contendunt, clarius ipso lumine sit: sic vt omnes iudicent secundum te, honestatemque tuam prædicent: cum
4 illustrior, quam meridies fuerit effecta. Nuncios vero illos singulatim sancto Iob infortunia narrantes Beatus Chrysostomus non homines, sed dæmones specie hominum esse scribit. Quod probabiliter dicitur. Quoniam valde aspere, & inhumane vnusquisque nuntium suum referebat, ea modo nuntians, quæ magis sancti viri dolorem refricarent. Deinde vix vnus faciebat finem dicendi, cum alius ingrediebatur. Quare casu non venisse videntur, sed de industria. Ita vero ea nuntiabant, quæ aut non vidisse, aut non intellexisse quispiam seruus videtur, nam si vnus illorum vidit filios Iob vescentes & bibentes intra domum erat, non igitur videre poterat ventum validum concussisse quatuor angulos domus. Tum quo pacto effugere potuisset tota domo conuulsa? si vero extra domum erat,
5 quo pacto videre potuit filios vescentes & bibentes? Huc accedit, quod vnusquisq; dicebat, se solum fugisse, vnde id cõstabat sic ei? Et vt constaret, quid attinebat, neminem id prætermittere, nisi vt maiorem augeret dolorẽ? Et vnde erat, vt vnusquisque per se, eo animo esset erga Iob, vt maiorem vellet ei exhibere molestiam? Quare verisimile est, vel dæmones fuisse, vel à dæmone instructos nuntios ad Iob excercendum, & verbis suis conficiendum. In quo diaboli acerbitas, & immanis crudelitas cernitur, qui nihil omisit earum rerum, quæ sanctum hominẽ de gradu deijcere, & ad insaniam, & desperationem possent adigere. Quid? nonne incredibili artificio grauissimos illos casus adaptauit, ad animum vel ferreum infringendum. Noluit, vt

Psalm. 36.

vno

vno nuntio de omnibus ſuis calamitatibus Iob certior fieret: 6
ne forte tanto malo, ſtupefactus, mens ſenſum omnem humanitatis amitteret. Præterea noluit, vt primum illum acerbiſsimum nuntium mortis filiorum acciperet. Ne ſi non omnino frangeret eum tanto ictu, eius patientia ad nouum alium dolorem obdureſceret, ſed ſic dolores illos diſpoſuit, vt vnus incedens, ſi non frangeret eius patientiam, ſaltem molliret, vt alius ſtatim inuadens magis penetraret. Iam vero illud maximæ ſagacitatis fuit, vt ignis è cælo decidens oues, pueroſque paſcentes eas conſumeret, vt perſuaderet pio viro, non homines tantum, ſed Deum ipſum, in quo ſpem ſuam poſuerat ſibi eſſe contrarium, nullumque ex eo ſperaret auxilium ad miſerias ſuas ſubleuandus; quo etiam ſpectabat, quod tot vno tempore calamitates, & ærumnæ interueniſſent ei, vt ſe- 7
Pſalm. 76. cum reputaret id, quod etiam Dauid magna agitatum procella vehementer angebat, cum diceret. Hæc mutatio dexteræ excelſi: Ideſt, nulla hominum vis me ita deijceret: ſentio vim magnam dexteræ excelſi mihi impendentem, meque terrentem. Quæ cogitatio ita boni viri ſolicitudines acuit, vt nihil magis: cum eum ſibi aduerſari putet, in quo ſpem ſubſidij ſui poſuerat. Præclariſsimam autem victoriam, quam ſanctus hic homo à crudeliſsimo hoſte obtinuit, optime declarant verba illa. Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta ſua, & tonſo capite corruens in terram adorauit. Quod ſcidit veſtimenta ſua, quod caput totondit ſignificatio erat doloris maximi, quo vrgebatur: quod dicit: corruens in terram adorauit, victoriam clariſsimam ſignificat: nam Diabolus iactabat ſe 8
poſſe Iob calamitatibus compellere ad maledicendum, Deoque conuitium faciendum. Quod non ſolum non præſtitit, verum etiam fecit, vt eum adoraret. Quæ victoria maximam Deo, & Iob gloriam peperit: Deo, quod cum Dæmone de Iob pietate certaret, non falſam, ſed veram fuiſſe conſtitit, liberalemque Iob cum eo, non mercenariam amicitiam iniuiſſe: Iob vero glorioſa fuit, quod eius vera, & perfecta virtus, ipſa luce illuſtrior apparuit. Eſtque in hac victoria præclariſsimum exemplum nobis conſtitutum prudenter cum hoſte calidiſsimo pugnandi optimeque de Deo difficilioribus temporibus merendi: vt, cum detrimenta capiamus, non ini-

quo

quo animo erga Deum ſimus, nec de illo inhoneſte querā-
mur, ſed cum potius reuereamur, & animo ſincero ado-
remus.

Poſtquam autor libri Iob prælium narrauit, quod cum vi-
ro illo iuſto Diabolus commiſit, quo fuit ignominioſe victus,
(nam poſtquam filios eius omnes occidit, & diuitias omnes
conſumpſit Sanctus Iob plenus patientia Deum pro illis in- Iob.1.c.
fortunijs adorauit, vt ſacer textus inquit) narrat poſtea aliud
longe crudelius prælium, quo cum eodem ſancto viro iterum
decertare auſus eſt iterum petens à Deo licentiam vt corpus
eius vlcere peſsimo à planta pedis, vſque ad verticem eius per-
cuteret. Ex quo intelligitur, quanta ſit huius teterrimi hoſtis
contumacia: qui proſtratus, ignominioſeque in fugam conie-
ctus, nihil formidans non dubitat, pugnam maiori vi redin-
tegrare. Quare apparet illos imprudenter facere, qui eo quod
ſemel, aut iterum ex illo victoriam adepti ſunt negligentiores
fiunt: ſed intelligere debent, quod, cum Diabolus grauiſsi-
mo erga nos odio ſit, victoria irritatur, crudeliorque ſit,
quod ſi bellum poſt aliquam pugnam aliquando intermittit,
obeam rem eſſe, vt incautos opprimat. Quare illud, quod Chri
ſtus nobis dat, ſapientiſsimum eſt conſilium. Vigilate omni Luc.21.
tempore orantes. Et Beatus Petrus. Sobrij eſtote, & vigilate, 1.Petr.5.
quia aduerſarius veſter Diabolus, tanquam leo rugiens circuit 1.Reg.16.
quærens, quem deuoret. Ita prudentiſsime fecit Dauid qui 1.Reg.24.
ſemel, & iterum officijs vincens, & proſternens Saul, licet pa
cem ei offerret, non ſecuriorem, ſed cautiorem factum, ſe rece
ripiſſe narrat ſacra ſcriptura, cum ſocijs ſuis in tutiora loca, iterum
que eundem cum vidiſſet confugiſſe ad Regem Achis. Nihil
enim credendum eſt hoſti immani, cum perturbatur odio, ſi- Eccle.12.
cut monet Eccleſiaſticus dicens: Non credas inimico tuo in
æternum.

Tentatio non compellit hominem.

IN magnam certe omnium conſolationem ſcripſit Beatus 1.Ad Cor.10
Paulus in epiſtola ad Corinthios. Fidelis Deus, qui non pa
tietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet cum ten-
tatione prouentum, vt poſsitis ſuſtinere vbi perpendendum
eſt non dixiſſe Sanctum Apoſtolum, vt ſuſtineatis, ſed vt poſ-

ſitis ſuſtinere. Vt intelligamus, quod etiam cum auxilio gra- 12
tiæ ſuæ relinquit nos Deus in manu conſilij noſtri, vt vel laudabiliter, ſi ſuſtinuerimus, coronemur, vel ad culpam, & pœnam nobis imputetur, & iuſtè quidem, qui habentes à Domino poſſe ſuſtinere, nos Diabolo voluntarie ſubijcimus.

Tentatio neceſſaria eſt.

ſimile. VT frumentum in cellario, niſi pala, & ventilabro verſetur & moueatur, gurgulione abſumitur: & veſtis in depoſitario, niſi concutiatur, & exerceatur, à tinea corroditur, ſic homo, niſi fuerit tentationibus agitatus, facile corrumpetur. At ijs rebus probatus redditur firmior, & fortiter pugnans coronam
2. Ad Thi. 2. gloriæ adipiſcetur. Nam (vt inquit Beatus Paulus ad Timotheum ſcribens,) non coronabitur, niſi, qui legitime certauerit. 13
Nunquam tam dure fuerunt à Pharaone filij Iſrael oppreſsi,
Exod. 5. quam cum AEgyptum relinquere conarentur. Eodem modo tunc nos dæmon fortius tentat, cum mundi dolos, vanitates, voluptates, & flagitia fugere decernimus. Et licet diabolus nos interdum non tentet, ne illi vnquam fidamus. Hoc conſiderans Beatus Hieronymus ad Heliodorum ſcripſit dicens. Erras frater erras, ſi putas vnquam Chriſtianum perſequutionem non pati: tum maxime oppugnaris, ſi te oppugnari neſcis. Ergo oportet, vt nos diuinis muniamus: nam ho-
Ezech. 4. ſtes nos variè oppugnant; & fortiter tentant. Quod deſignare volens Dominus Ezechieli Prophetæ dixit. Et tu fili hominis ſume tibi laterem, & deſcribes in eo ciuitatem Hieruſalem, & ordinabis aduerſus eam obſidionẽ, & ædificabis munitiones, 14
& comportabis aggerem, & dabis contra eam caſtra, & pones arietem in gyro. Quo in loco Dominus deſcribere vult pugnam ſpiritualem, quã diabolus aduerſus fideles quotidiè agit: quod perinde eſt, ac ſi diceret: Nuntia animæ, eſſe à dæmone oppugnandam machinis ſuperbiæ, aggeribus auaritiæ, & cæteris flagitijs, eſſeque obſeſſam, & ex omni parte circundatam. Quamuis autem ſæculi milites in ſiniſtro tantum latere clypeum portent, tamen quia nos vndique oppugnamur, oportet tegere vtrumque latus: Ideo ſcuto diuino indigemus nos vbique circundante. Scutum hoc Chriſtus Ie-
Pſalm. 90. ſus eſt veritas ipſa, de qua ait diuinus vates Scuto circundabit te ve-

15 te veritas eius, ideſt, veritas patris, qui eſt filius. Quanto ve- Pſalm. 90
ro quis iuſtior eſt, tanto grauius aliquando tentatur. Vt fra- Simile.
gilis paries facile ruit, & quaeunque machina euertitur: ſed
fortiſsimus murus ſeu arx munitiſsima fortiter reſiſtit, & opus
eſt hoſtibus machinas bellicas adhibere, & mœnia illa validiſsi
mis tormentis, ſaxa, tela, globos ferreos, & plumbeos iacu-
lantibus torquere, & fortiter concutere. Sic Diabolus homi-
nes fragiles, parumque in virtute conſtantes quacunque ten-
tatione euertit, ad ſuperandos autem viros iuſtitia, & chari-
tate munitos, varijs vtitur artificijs, & fortiſsimis tentationi-
bus. Sed fidelis Deus (inquit Beatus Paulus,) qui non patie- 1. Ad Cor. 10
tur vos tentari ſupra id, quod poteſtis. Vbitu ô homo aduer-
te diſtributas à Domino tentationes ſecundum vires eorum,
16 qui tentantur. Quia enim nouerat, neminem, niſi Chriſtum
Ieſum, victorem euaſurum, ex præſentata mundi monarchia,
eum ſolum permiſit illa tentari. Similiter de dignitate Meſsiæ,
qua ſolum Ioannem Baptiſtam tentari permiſit: quia ſolum
nouerat eam refutaturum. Sic etiam, quia nullum aut rarum
inueniret, quitam conſtanti animo ex filio holocauſtum face-
ret, quemadmodum Sanctus Abraham, ideo eum ſolum voluit
hoc velut ariete pulſare.

Vult etiam Dominus Deus, vt ad eum confugiamus ſiten Simile.
tationes vincere cupimus. Quemadmodum enim aues, vt re-
tia aucupum fugiant in altum volant; ſic nos, vt tentatio-
num vincula declinemus, debemus ad Deum confugere, &
in ſublime nos efferre. Studeamus ergo (vt verbis vtar Beati
17 Bernardi) furari aliquando nos metipſos, & à peſsimis cogita-
tionibus ſurripere, vel ad horam, ſi ab huius tentatoris inſidijs
liberari volumus.

Tentatio timenda.

BEatus Paulus flendo, & deplorando noſtram miſeriam di- Ad Ephe. 6.
cebat ad Epheſios ſcribens. Non eſt nobis colluctatio
aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & po-
teſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra
ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus. Singula verba emphaſim
habent, atque annotatione digna ſunt. Non eſt nobis, inquit,
colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem: ac ſi diceret; Pug-

na quæ cum carne, & sanguine nobis est, licet in se considera- 18
ta, tam molesta, tamque grauis sit, vt dicat idem Apostolus
Ad Rom.7 in epistola ad Romanos: Infælix ego homo, quis me liberabit à corpore mortis huius? Tamen collata cum ea, qua contra Dæmones dimicamus, nulla fere est; tantæ sunt vires, tantæ sunt fraudes Dæmonum. Vel aliter. Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, hoc est, aduersus homines, quos videmus; sic enim facile nos ipsos, aut defendere, aut victoriam ab illis reportare possemus: sed aduersus spiritualia nequitiæ in cælestibus, idest, aduersus spirituales nequitias, quas non videmus, & quarum astutias minime intelligimus. Omnia hæc ad Deum confugiendum maxime nos compellunt, siquidem nos ita fragiles contra tam potentes inimicos certare debemus. Sed maximè aduertendum est, nos San- 19
1.Ad Cor.10 ctum Apostolum alibi admonere his verbis. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. Hominis est per ignorantiam, aut per fragilitatem peccare: Diaboli autem, & ministrorum eius est scienter, & præmeditato consilio delinquere, cum ad hoc fragilitate nulla trahantur, sicut Iudæi fecerunt aduersus Iesum Christum Dominum nostrum. Quamuis verò aliquando per ignorantiam, aut per fragilitatem vt homines miseri procumbamus, nullatenus per malitiam scienter, & præmeditato consilio delinquamus.

Frequentissimum est viros sanctos ad tempus à Deo paululum in tentationibus relinqui, & hac ratione probari &
Psalm.21. non reprobari. Hinc vbi Sanctus Dauid dixisset: Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti &c. Deus meus cla- 20
mabo per diem, & non exaudies, & nocte & non ad insipientiam mihi (siue vt Beatus Hieronymus vertit; & non est silentium mihi) paulo tamen inferius ait. Timeat eum omne semen Israel, quoniam non spreuit, nec despexit deprecationem pauperis, nec auertit faciem suam à me, &, cum clamarem ad eum, exaudiuit me. Tanta autem est vtilitas tentationis viris iustis, vt ipse regius vates oraret dicens. Proba me Domine,
Psalm.25. & tenta me. Vbi alij verterunt. Scrutare me Deus, & cognosce cor meum, explora me, & cognosce semitas meas: idest, fac, quæso, periculum innocentiæ meæ, atque vt aurum, & argentum igne perspiciuntur; sic tu intimos sensus, & cogi-

tatio-

21 tationes animi mei diligenter explora, & vide num ego miſer de recto tramite deflectam. Ex his verbis patet, quæ ſit tentationum, & tribulationum vtilitas: quia videlicet nemo vires ſuas in pace cognoſcit.

Beatus Bernardus ſermone omnium ſanctorum inquit. Fratres ſi malo præſentem videremus Adam in eo articulo poſitum, aſcendentibus cogitationibus in cor eius, & coarctari inter precem vxoris, & præceptum Domini, non ne clamaremus aduerſus eum dicentes. Caue tibi miſer: vide, ne feceris. Seducta eſt mulier, non acquieſcas ei. Vt quid ergo quoties apprehendit nos tentatio ſimilis, non perſuademus ſimiliter nobis ipſis? Qui hoc in tentationibus ſuis non faciunt ſed ſtatim ruunt ſatis ſuæ fragilitatis manifeſti te- B. Bernard in ſerm.

22 ſtes ſunt, quam ſorte antea non cognoſcebant. Hinc Eccleſiaſticus ait. Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Multa vidi errando, & plurimas verborum conſuetudines. Pro quo alius vertit, & plura quam intelligo, aliquoties vſque ad mortem periclitatus ſum horum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei. Eccleſ. 34

Beatus Chryſoſtomus ſuper Matthæum inquit. Incipe reſiſtere deſiderijs tuis, & tunc intelliges, quam fortes ſunt ſpiritus deſideriorum malorum, qui te perſequuntur. Hæc eſt pugna periculoſa, & hæc eſt glorioſa victoria, qui potuerit odiſſe, quod amat, & amare quod odit.

Super illa verba: quoniam humiliata eſt in puluere anima noſtra, ait Caſiodorus. Magna contra Diabolum arma ſunt in

23 ſuis viribus fiduciam non habere ſed Deum rogare, qui aduerſarium poſsit opprimere. Pſalm. 43

Dorotheus in ſuis doctrinis ait. Sunt plerique in mari natantes ex aliqua neceſsitate, qui cum peritiam, & artem natandi optime teneant, vbi vndas in ſe proruentes aſpexerint, incuruati illis ſe ſubijciunt, dum pertranſierint, atque ita ab eis nuſquam læduntur. Quod ſi vellent venienti vndæ ſe ipſos opponere, illos abſque dubio longius vnda repelleret, & quaſi iacularetur in mare, atque ita fatigarentur, & frangerentur vi vndarum, nihil omnino proficientes. Idem in tētationibus contingit. Cum quis aduenientem tentationem tulerit, cum humilitate, & patientia, illam ſine moleſtia, ſine læſione vlla pertranſit: qui Dorotheus doctrina. 13

sit: qui si angatur, crucietur, turbetur, causas in quemcunq; fe- 24
rens, se ipsum lædit, & tentationem ipsam grauiorem reddit, ita vt non solum non prosit ipsa tentatio sed maxime obsit. Illi enim sunt vtiles tentationes, qui eas intrepide susceperit, ac sustinuerit.

Tentatio omnes affligit.

Thob. 4. NVllus est qui tentationibus non agitetur: ideo Sanctus Thobias non dixit filio suo. Ne peccatum sentias, sed, Caue ne peccato consentias, quia illud impossibile est, at hoc boni militis Christi Iesu, qui, quamuis tentetur, peccato non consentit sed bona multa ex victoria tentationis elicit. Nam
Psalm. 18. Regius vates inquit. Si mei non fuerint dominati, (motus scilicet, & tentationum fluctus per consensum) tunc immacula- 25
tus ero ab ipsis, & emundabor à delicto maximo, quod pro pœna potest accipi debita pro delicto maximo à qua purgatur anima propter laborem, quem sustinet vincens tentationem. Infælices vero peccatores non solum sentiunt peccatum, sed etiam illi consentiunt. Ideo his minabatur vox, quam Beatus Ioannes audiuit in Apocalypsi dicentem. Væ terræ, &
Apoc. 12 mari, quia descendit ad vos Diabolus habens iram magnam sciens, quia modicum tempus habet, væ terræ idest, auaro, væ mari idest, lubrico voluptate, quia ad vos descendit Diabolus, & non solum descendit ad vos, sed etiam intrat ad vos per consensum vestrum. Notanter dicimus Diabolum intrare per consensum, quia omnis Dæmonum turba, hominem ad vnum ve-
niale peccatum perpetrandum sine libero eius consensu addu- 26
cere non potest, quia alias iam non esset peccatum, cum de-
B. Greg. li. 2. Moral. c. 9 beat esse voluntarium. Nam (vt ait Beatus Gregorius in Moralibus) qui per semetipsum ire in porcos non poterat, quid mirum, si sine authoris manu, sancti viri domum contingere non valeat? Voluntas Dæmonis semper iniqua est, tamen po-
1. Reg. 16. testas nunquam iniusta, quia voluntas est à se ipso, & potestas à Deo: ideo in scriptura sancta vocatur spiritus Domini malus; quia potestatem nocendi à Domino habet, dicitur spiritus Domini, quia verò voluntatem à se semper nocendi ha-
B. Aug. in soliloc. c. 17 bet, dicitur malus: & ita ait Beatus Augustinus in soliloquio. O maligne tentator, qui siue dormiamus, siue vigilemus,

siue

27 siue comedamus, siue ieiunemus, siue quodcunque opus operemur omnibus modis instas die ac nocte fraudibus, & artibus tuis nunc palam, nunc occultè sagittas venenatas contra nos dirigis: & (vt pater ille sanctissimus eremita Antonius ait) ante pedes nostros laqueos infinitos tentationum ad capiendum nos ponit hic malignus tentator: Nam, (vt refert Sanctus Antoninus) cum semel in spiritu raptus fuisset sanctus Abbas totum mundum laqueis se se inuicem connectentibus plenum vidit, & exclamans ait. O Domine quis istos tantos euadet laqueos? Vox vero de cælo statim ab ipso audita est. Humilitas ipsa. Humiliamini igitur fratres sub potenti manu Dei si vultis non capi à laqueis Diaboli. Maceratio etiam carnis, & ieiunium quam plurimum ad hoc conducunt: Nam, vt ait Beatus Basilius in Homilia de laudibus ieiunij, Quicaput
28 est omnium ieiunantium Dominus noster non prius in carne, quam pro nobis assumpserat, Diaboli insultus excepit, quam eam ieiunio, comminuisset; & tu cogitas pinguissimis cibis & voluptatibus deditus sic, dæmonem vincere vilis & sine viribus homo? Vince prius carnem tuam, & abstinentijs illam comminue, & sic Dei adiutorio fretus ad pugnam cum Dæmone egredere.

Sanctus Anto. 2. p. titu. 15. cap. 3.

B. Basi. Homi. 1. de laudibus ieiunij

Tentatoris astutia.

BEatus Chrysostomus in quadam Homilia inquit enimuero & Diabolus tunc infestat vehementius, & sicut piratæ nauigantes in mari, non tunc insidiantur, cum è portu vident egredientes. Nam quid prodesset inuadere nauem vacuam?
29 Sed tunc omnes artes mouent, cum onustæ redeunt: ita & malignus ille dæmon, cum nos viderit multa cõnexuisse nempe ieiunium preces, eleemosynas, continentiam, aliasque virtutes omnes, & esse nauim nostram gemmis pietatis plenam tunc vndequaque se se obijcit, vt Thesaurum rapiat, & in ipso portus ingressu vincat & spoliet.

B. Chrysost. Homi. 31. in Gene. Simile.

Idem quadam concione de Lazaro ait: Quemadmodum canis assistens mensæ, si viderit hominẽ vescentem subinde aliquid eorum, quæ in mensa sunt, ipsi proijcientem, manet assidue. Quod si semel atque iterum astitit nihil adeptus, protinus abstinet, veluti qui iam frustra & incassum assistat: Itidem &

Idem concione 3. de Laza.

Diabolus iugiter nobis inhiat, si quod blasphemum verbum ipsi seu cani proijciamus. Hoc accepto rursus aggreditur. Quod si perseueraueris gratias agere iugulaueriſq; illum fame celeriterq; abegeris, & effugere coegeris.

Idem Hom. 13 ad popu. Ium Antiochenum.

Idem in quodam homilia ait: Auicula semel capta laqueo mox elapsa, & ceruus in rete decidens, & effugiens, ijsdem iterum difficile capientur: nam cuiq; fit experientia cautelæ magistra. Nos sepius ijsdem capti in eadem cadimus, hoc est, in laqueis & tentationibus Dæmonum scienter incidimus.

simile.

Si inter homines, quando expugnatur vrbs aliqua, reperiuntur tantæ artes, tantæ insidiæ, tum ad prædandum, tum ad intercludendos cõmeatus hostium: quanto magis connitetur Dæmon ad expugnandam arcem voluntatis, & suffo- 31
randos spirituales thesauros? Norunt sagaces agricolæ, quæ tandem humus apta sit ad triticum producendum, & concipiendum, quæque ad auenam, quæ ad siliginem, & deniq; pro natura telluris seminare consueuerunt granum: ita Dæmon tanquam astutus, & callidus seminator, pro ingenio, & natura cuiusque seminat tentationes varias: hic enim spargit auaritiam, illic luxuriam, iam superbiam seminat, iam vero inuidiam.

Quæreret fortasse aliquis, cur tanto odio persequatur nos dæmon, & profectum atq; salutem nostram tot modis impedire conetur inimicitiq; nomẽ ob eam causam Dominus Iesus ei imposuerit? Ad hoc respondendum est, Dæmonem quidem acerri-

Matth. 13.

mum esse Dei hostem, nã Dæmonẽ ipsum Deus è cælesti sede 32
expulsum in barathrum perpetuo igne cruciandum relegauit. Cum vero Deum lædere, atq; maiestatem eius imminuere nequeat, ipsius imaginem inuadit: Ad hunc enim modum reges terræ, qui capitali odio inter se dissident, quando alter alteri nocere non potest, alterius fines, & regnum inuadit.

simile.

Tentatio expectanda est à iusto cum timore & fiducia.

Eccles. 2.

Filli accedens ad seruitutem Dei sta in iustitia, & in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Hoc etiam consilium quilibet Christianus obseruare debet, & confidere, fauo

rem

33 rem & auxilium ſibi à Deo in tentatione præſtandum eſſe: ſicut confidebat Dauid, cum dicebat. Quoniam in te eripiar à tentatione, hoc eſt, Non in me nec in meis viribus confido, vt eripiar, & victoriam conſequar in tentatione, ſed in te, Deus meus, in tuo adiutorio & fauore. Certiſsimum enim eſt, quod quando ſe nobis tentationes, ac labores offerunt, ſemper Deus auxilium ad illos ſuperandos præſtat, y aun muchas vezes nos da regalo deſpues de vencidos: etenim id, quo vincimus, nobis ſolet eſſe conſolationis occaſio. In libro Iudicum legitur, quod ipſa met aſini mandibula, qua fortiſsimus Sanſon mille homines interfecit, ei poſtea facta eſt fons aquæ, qua ſe refocillauit, & conſolatus eſt. Idcirco qui vtilitatem ac meritum exercitij tentationum cognoſcit, dolet quando ei po-
34 ſtea deficiunt. De viro Dei Phaltiel legitur quod quando Michol vxorem Dauid in cuſtodia habuit, & ad eam non acceſſit cum à ſe ablata fuit, ploran's illam ſequebatur, & Rabbi Salomon inquit, eum deploraſſe, eo quod ei deficiebat exercitium virtutis in quo ſe exercebat, dum tentationibus, quarum mulier illa ipſi cauſa erat reſiſtebat. Quamuis in hoc caſu non ſanum conſilium exiſtimo, quem piam rerum ſenſualium occaſionibus ſe ex ponere licet multam nimis ſuæ caſtitatis experientiam habeat.

Merito Eccleſiaſticus dixit. Fili accedens ad ſeruitutẽ Dei præpara animam tuam ad tentationẽ, ſiquidem cũ cęcus ille, de quo Diuus Lucas agit, exclamaret ad Chriſtum Redemptorẽ noſtrũ, illumq́; deprecaretur vt de ipſo miſericordiã haberet,
35 qui prębant increpabant eum, vt taceret, y luego que la Magdalena trato de ſeruir a Dios, y de reformar ſu vida murmuro el Phariſeo della diziẽdo, quia peccatrix eſt. Cũ S. Iob in profundo laborũ ſuorum, ac miſeriarum incluſus eſſet, ibiq́; gratias altiſsimo Deo ageret, cępit vxor eius ipſum ſubſannare dicẽs. Benedic Deo, & morere. Quaſi diceret, Anda te cõ eſſas ſantidades no hagas ſino tener confiança en Dios, que el te fauorecera. Verũ nec cæcus propter illas reprehenſiones deſtitit à clamoribus ſuis, ſed potius, vt ait ſacer textus, magis clamabat dicens. Fili Dauid miſerere mei: nec Magdalena ceſſauit lachrymas profundere, & pedes Domini lauare propter murmurationem Phariſæi; nec Sanctus Iob à laudibus diuinis propter ſtulta vxoris

Pſalm. 17.

Iudicum 15.

2. Reg. 3.

Eccleſiaſt. 2.

Lucæ. 18.

Lucæ. 7

Iob. 2

suiæ verba cessauit, quinpotius in patientia, & fiducia perseue- 36
rauit. Non derelinquunt iusti virtutem propter contradictio-
similc. nem, imo tunc libentius & efficacius eam operantur. Quem-
admodum ille, qui rem pretiosam in manibus habet, si quis
eam ab eo vi extrahere vult, ipse tanto magis comprimit ma-
nus, quanto maior vis ei infertur. Sic iustus tanto celerius bo-
nus esse procurat, & tanto maiori cum feruore virtutem ope-
ratur, quanto magis de eo murmurant. Dum vixerit in hoc
mundo seruus Dei, non ei deficient vbicunque fuerit tentatio
nes, quinpotius vna extincta, alia pullulat, sed miles super-
ni ducis Iesu Christi animaduertat, quod non coronabitur ni
si qui legitime certauerit. El conflito es de vn momento, y la
corona, y premio es perpetuo. Idcirco nullus conqueratur,
quia plurimis laboribus affligitur: si enim quis plures annos, 37
quam Mathusalem victurus esset, & in eis omnes mundi mo-
lestias perlaturus, hæc omnia nihil sunt, si cum æterno præ-
mio comparentur. Quod si in hoc tam assiduo prælio aliquan
do ô homo victus fueris animaduerte id, quod sacra scriptura
Eccles. 10. inquit. Si spiritus potestate habētis superte ascenderit, locum
tuum ne dimiseris, idest: buelue a tu puesto, no desmayes ni te
dexes yr por el agua abaxo. Bien vee Dios, que combatido
peccaste, con poca penitencia te recibira. Omni ergo tempo-
Iacob. 1. re bona est tentatio: idcirco Beatus Iacobus inquit. Omne gau
dium existimate fratres cum in varias tentationes incideritis.
Et Beatus Ambrosius Tolle pugnam, & non erit victoria, tolle
victoriam, & non erit corona. Bona est etiam tentatio, vt nos
ipsos cognoscamus: nam sæpenumero cor nostrum nos deci 38
pit, & cogitamus, nos vel ipsum martyrium ferre posse, post ea
vero minimo verbo cadimus. O effæminate ferre non potes su
percilium proximi tui, & martyrium perferes? Est etiam ten-
tatio vtilis, quia nos ad Deum multoties accedere facit ploran
tes, orantes, & remedium postulantes: & efficit vt cælum desi-
deremus & mundum abhorreamus. Est etiam eadem tentatio
materia patientiæ, fortitudinis, mansuetudinis, & fiduciæ qua
rum officium est tentationes vincere, & superare, atque cum il-
lis merita acquiruntur. Propter quid obsecro nollent sancti
non pertulisse id, quod in hac vita passi fuerunt, vnde coro-
nã, & gloriam, quã nunc possident, meruerunt? Tu igitur ex-

pecta,

39 pecta, quod aliquando cum illis te videbis, & id, quod nunc pateris, te pertuliſſe gaudebis. Hæ tentationes ſunt illi Iebuſæi, quos Deus in terra promiſsionis reliquit, vt erudiret in eis populum Iſraeliticum, ideo Beatus Bernardus inquit. Velimus, nolimus Iebuſæus iſte habitat in finibus noſtris. Supprimi poteſt, exterminari non poteſt: ſed faciamus eum nobis tributarium, vt ſeruiat nobis ad ſalutem, & reddat ex tentatione prouentum. O quantam curam Deus de ſuis militibus habet, & quam bene moderatur contradictionem, & prælium tyronibus ſuis, ne animo cadentes deficiant. Filijs Iſrael non ſtatim, vt ab AEgypto exierunt, Amorrhæos, Ceretæos, & Iebuſæos oppoſuit, ſed prius eos manna è cælo cadente ſuſten-
40 tauit, & refecit: prius eis legem dedit, prius eos columna ignea per noctem, & vmbra nubis per diem duxit, aliſque plurimis illecebris in illa ſolitudine affecit, vt ſic poſtea illis delicijs allecti vires, & animum ad præliandum cum illis fortiſsimis hoſtibus reciperent. Sic nunc qui ſuauitatem Dei guſtauerunt, & manna ſpiritus ſuauiſsimi ſuſtentati ſunt, & mel petræ ſorexerunt, quando tentationem patiuntur, non tam facilè ſe ſuperari ſinunt: id enim quod experti fuerunt, eis vires ad reſiſtendum præbet: ideo prius Deus eos illecebris afficit, & poſtea tentari permittit. Et hoc eſt, quod Sanctus Iob loquens cum Domino dixit de viro iuſto. Viſitas eum diluculo, & ſubito Iob. 7.
probas illum. Poſitus ergo ſeruus Dei in pondere prælij non in ſe confidat, licet omnes vires ſuas adhibeat, & , quidquid in
41 ſe eſt, efficiat ſed clamet, vt clamabat bonus ille Rex Ezechias, Iſai. 38.
qui dicebat. Sicut pullus hirundinis ſic clamabo: meditabor vt columba. Quid facit pullus hirundinis implumis, & abſq; viribus ad volandum, cum videat, ſe iam iam à ſerpente deuorandum eſſe, niſi clamare y chirriar, ſic igitur facere debet iuſtus tentatione circundatus, & de eo qui hoc agit inquit Regius Propheta. Qui habitat in adiutorio altiſsimi: in protectione Pſalm. 90.
Dei cæli commorabitur, hoc eſt, Qui confidit in eo, ab eo protegetur: nam ſi Principes, ac Domini temporales nullam aliam rationem affere ſolent, quando eos qui ad ſe ipſos confugiunt, protegunt, niſi dicere: Sub protectione mea ſe poſuit homo iſte, ideo ei opitulaturus ſum, ideſt, ſilos principes del mundo quando alguno ſe pone debaxo de ſu amparo ſuelen dezir, Tē

gole de valer pues se confio en mi: quanto potiori iure, & ratione Deus hoc faciet? Idcirco qui ad eum verè confugerit, dicet Domino. Susceptor meus es tu, & refugium meum. Et reddet rationem inquiens. Deus meus sperabo in eum, id est. Ad quem confugiet creatura, nisi ad suum creatorem, & in quo confidet, nisi in Deo suo? O dulcissima verba vtinam in cordibus nostris literis aureis imprimantur? Deus meus sperabo in eum. Quia Deus meus est sperabo in eo. Est autem obseruandum, quod viris prudentibus ex victoria vnius tentationis nascitur spes ad aliam comparandam, & superandam, licet longe maior sit ea, quam iam superauit. Sic Regi Dauid contigit, qui quoniam dum iuuenis erat, vrsos, & leones diuino fauore vincebat, spem habuit, se etiam gigantē illū Philistęū esse victurū, sicut ipse aperte fatetur loquens cum Rege Saul: Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequebar eos, & percutiebam, eruebamq; de ore eorum, & illi consurgebant aduersum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamq; eos. Nam & leonem, & vrsum interfeci ego seruus tuus. Erit igitur & Philistęus hic incircumcisus, quasi vnus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi.

1. Reg. 17. 43

Si autem aliquando ceciderit, & te à Dæmone superatum videris licet ab eo casu, & ruina surrexeris, & te eleuaueris, atque erexeris, cogita Dæmonem ipsum credere, quod in te aliquam habet iurisdictionem, ideo oportet, vt cautissime vitas: nam Sathanas est ad instar canis venatici qui maiore animo, & cupiditate sequitur prędam, quam semel momordit existimans iam ab ore suo non esse euasuram, siquidem etiam morsum infigit. Cum ergo ex ruina tua te terrimus hostis velocitatem recuperet, tu non animo cadas, quin potius vires, ac robur sume: magna enim tibi gloria erit si ab eius manibus euadis, & fiduciam illius confringis, ac cum Dauide cantas. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Animum ergo concipe ò Christiane in omnibus contradictionibus Dæmonis, mundi, & carnis: nam in eo turbine poteris sicut Helias in cælum ascendere. Imitare examen apum, quæ tempestatis tempore ad aluearia se recipiunt; Sic tu in omnibus tentationibus ad orationem confuge, & in illam tanquam in secutissimum portum te recipe. Animaduer-

Simile.

44

Simile.

45 maduerte, quod virtus arborum in se ipsa roboratur, & in radicibus earum, quando maius frigus viget includitur; & tunc etiam aquæ in fontibus calidiores sunt. Ex quibus omnibus exemplum sumere debemus, vt nos ipsos magis colligamus, quanto amplius persecutio augetur. simile.

Aliqui intrepidi sunt tanquam si nec Diabolus esset, neque in corporibus suis concupiscentiam haberent, quibus Beatus Cyrilus Hierosolymitanus alloquitur dicens, An ignoratis, quod etiam in petra quandoque radix agitur, & sæpe manet? Ne suscipiatis semen, quoniam perdet vestram fidem, priusquam floreat, radicitus eruite malum, quod si ab initio neglexeritis, postea necquidquam proficietis, & ignem magis excitabitis, lipitudinem inceptantem tempestiue curate, ne, cum 46 excæcati fueritis, tum demum frustra medicum quæratis. B. Cyri. Hieroso. Catechesi. 2.

Omnia quæ habentur litera. B. titulo bellum spirituale, huic materiæ possunt deseruire. Etiam cum de tentatione agitur prædicari potest de astutia & potestate tentatoris, qui est Diabolus, vt habetur litera. D. titulo Diabolus.

TEPI-

TEPIDITAS MENTIS fugienda.

Apoca 3.

QVAM Sit detestanda tepiditas mentis, aperte illa Dei verba in Apocalypsi declarant. Vtinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es incipiam te euomere ex ore meo. Multas hic locus patitur interpretationes. Driedo sic eum interpretatur: vtinam vel calesceres Dei amore, vel obrigesceres eius timore, vt vel amore, vel timore ad meliorem frugem reuocareris, sed quia nec amas, nec times, sed tepiditate quadam nec Dei cales amore, nec obrigescis timore, euomam te, & in maiora derelinquam, sicut aqua tepida à stomacho expellitur. Non contemnenda est hæc interpretatio, quia recta, & ingeniosa, sed quod magis præsenti proposito congruit, intelligitur hoc testimonium de his, qui aliqua bona exercent, quibus iam assueti sunt, nec feruido spiritu sed tepidissimo operantur, ijsq; minimis contenti ad altiora non aspirant. Hoc aliquando reperitur in aliquibus viris religiosis, qui ex consuetudine vigilijs nocturnis intersunt, assueta ieiunia obseruant, atque alia, quæ religionis sunt, corpore præcipue exercent, de spiritu vero, & de profectu in charitate, & de alijs, in quibus perfectio consistit parum, aut nihil curant. Hi, cum videant se non in illis vitijs obuolutos, quibus reliquum Christianorum vulgus, insuper quod ea opera, quæ religio instituit obseruant, iam se apprehendisse existimantes statum in virtute fecerunt, & quod periculosius est, in quibus deficiant, non intelligunt. Nam nec feruore spiritus, nec calore charitatis pollent, nec de istis multum curant, illa communi vita contenti, nec ad altiora aspirant, nec in quibus deficiunt aduertunt. His ergo frigidi, & peccatores anteponentur, eo quod isti, cum videant se longe esse à Deo & in barathrum peccatorum detrusos, siquid boni audiunt, ad se conuertunt, rationes pro se dictas recipiunt, & videntes, & intelligentes in quibus sunt periculis constituti, facilius ab

illis

illis se expediunt. Vnde facilius curantur isti secundum illud Hiere. 4
4 Hieremiæ, Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas. Hoc est, faciliori cura persuadebitis bona illis, qui de nouo à frigiditate sæculi ad virtutis amorem venerunt, quam alijs, qui præ tepiditate, & torpore spinas, & tribulos dimiserunt in suis crescere, & adolere cordibus. Sic explicat hunc locum Abbas Daniel in libro collationum patrum collatione. 4. Oportet ergo vel calere charitate, vel intelligere illa te esse vacuum, vt quod deest adquiras, alias dicit Dominus: Incipiam te euomere ex ore meo sicut aquam tepidam, quæ nec tota calida, nec tota frigida est, & nauseam in stomacho prouocat, sed dicit: Incipiam te euomere, non statim euomam, nam tales paulatim derelinquit Deus, vt in manifesta crimina prolapsi quæ si
5 bi deerant iam aduertant, ne minimis contenti maiora non petant. Cum ergo se iustus viderit in hanc tepiditatem prouolutum cum regio Propheta clamet, & dicat. Dormitauit anima Psalm. 118.
mea præ tædio confirma me in verbis tuis. Vbi Beatus Hieronymus transfert. Stillauit anima mea præ tædio, idest lachrymas emungit, per maxillas stillare fecit. Et alia litera habet. Agonizauit anima mea præ tædio. Ex quibus verbis apparet, quam sit ploranda, & metuenda ista tepiditas, & quo mentis affectu, qui eam in se sentit ad Deum clamare debet dicens, Confirma me in verbis tuis. Sicuti nimium lassus ex longo itinere, pene- simile.
que debilitate deficiens, confortatur cibo, & potu & in vires pristinas redintegratur. Verbum autem Dei cibus est animæ, sicuti panis corporis. Petit ergo confirmationem, & stabilita-
6 tem cordis per verborum diuinorum consideratione. Vnde Beatus Paulus ad Romanos scribens ait. Desidero videre vos, Ad Rom. 1.
vt aliquid impertiar vobis gratię spiritualis ad confirmandos vos, idest, simul consolari in vobis, per eam, quę inuicem est, fidem vestram, atque meam. Ecce quomodo verba diuina San- Eccles. vlti-
ctus Apostolus desiderabat proferre illis ad fidei, & cordis mo.
corroborationem. Vnde Ecclesiasticis ait. Verba sapientum quasi stimuli. Sunt enim verba sapientis sicut stimuli excitantia torporem. Solet quippe animus aliqua fidei acrimonia adeo stimulari, atque compungi, vt de lectulo exiliens in clamores, vlulatusque prorumpat, vtpote si seueritatem diuinæ iustitiæ, atrocitatemque pœnarum consideret, vel si Dei beneficia,

neficia, vt puta redemptionis, & alia in se collata summa attentione meditetur, quod ex auditu, vel ex lectione verbi Dei solet oriri. 7

Omnia quæ habentur litera. D. titulo diligentia in virtute deseruiunt huic materiæ.

TIMOR DOMINI ADMIRABILES fructus producit. 1

Eccles. 2. IN Ecclesiastico dicitur. Qui timetis Dominum sperate in illum. Optime quidē: cognitio enim omnipotentiæ, & iustitiæ illius pusillanimitatem cordis generat, & quasi deficere facit. Ideo addidit. Sperate in illum: Spes ex cognitione summæ illius bonitatis & misericordiæ acquiritur: & statim inquit: & in oblectatione veniet vobis misericordia. Vide quomodo timentibus Deum spei datur mandatum, & promittitur in oblectatione misericordia. Et deinde ait. Qui timetis Dominum diligite illum, & illuminabuntur corda vestra. Antea vero dixerat: qui timetis Dominum, credite illi, & non euacuabitur merces vestra: vt ex his omnibus habeas mirabilem doctrinam iustificationis impij, quæ non solum fide, aut spe, aut timore Domini perficitur, sed quam maximè per dilectionem. Tria hæc coniungit Ecclesiasticus ad nostram iustificationem. Hęc est vena cęlestis, in ex haustiq; thesauri, timor Domini per hunc ad fidem, per hunc ad spem, per hunc ad pœnitentiam, per hunc denique ad dilectionem, & præceptorum obseruantiam deuenitur, & regnū. Nam qui sine timore est non poterit iustificari. Vbi aperte de timore seruili agit: quod ex vltimis verbis huius capituli secundi comprobatur. Vbi sic legis. Qui timent Dominum custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt vsque ad inspectionem illius, dicentes. Si pœnitentiam 2

non

3 non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum. Vides quomodo de timore seruili agat sermonem, siquidem, qui timent Dominum inquiunt. Si pœnitentiã non egerimus incidemus in manus Domini. Qui timore filiali ex charitate nascẽte timet Dominũ, non timet cadere in manus eius, & iam egit pœnitentiã. De hoc timore accipe elegantem similitudinẽ Beati Hieronymi super Esaiã. Domine in angustia requisierunt te: sicut ad partum mulier appropinquans dolore cogitur exclamare, sic nos in angustijs requirimus te, & à facie fortitudinis tuæ concepimus & parturiuimus, & peperimus non carnis liberos, sed spiritus. Et Beatus Augustinus aliam similitudinem de re hac proponit graphice (in tractatu. 3. super Canonicam Ioannis Apostoli & refertur de pœnitentia distin. 2. cap. sicut seta) huiuscemodi timorem comparans setæ sutoris, quæ filum introducit. Enimuero quemadmodum seta non est satis firma, vt possit frusta corij consuere, sed est accommoda ad inducendum filum, quod intrans, foras excludit setam: sic timor seruilis per se non sufficit amicitiam inter nos, & Deum conglutinare: seruit autem charitati introducendæ.

Esai. 26
B. Hiero.
B. Augu.

Timor Domini radix est sapientiæ.

IN Ecclesiastico dicitur: Radix sapientiæ est timere Deum, rami enim illius longęui. Sicut enim radix in abditis terræ reconditur, vt inde rami eius pullulent; sic timor Dei in intimo cordis radicari debet, vt inde rami, fructusque in longum protrahantur, dilatentur, atque perdurent. Quamuis autem secundum Beatum Augustinum in commentario in epistolam Beati Ioannis tractatu nono; duplex sit timor, alter dicitur seruilis, alter filialis: omnes fere interpretes de timore filiali intelligunt hunc locum. Propterea aduertendum est, quod per sapientiam hic non tantum intelligitur sapientia, vt solum includat in se cognitionem Dei, rerumque agendarum, sed etiam vt in se includat huiusmodi cognitionem simul cum pia voluntatis affectione erga Deum, & quæ Dei sunt: huiusmodi sapientiæ timor Dei est radix. Vnde septuaginta interpretes frequenter pro ea dictione Hebraica, quæ timorẽ significat vertunt, Theosebiã, quæ interpretatur pietas. Nã in libro Iob vbi nos habemus: ecce timor Domini ipsa est sapiẽtia, est in Græco

Eccles. 1. simile.
B. August. in comm. super Ioann.
Iob. 28.

Theo-

B. Augu. lib. de spi. ca. 11. Theosebia, & B. Augustinus varijs in locis legit: ecce pietas ipsa est sapientia. Nam libro de spiritu & litera dicit. Pietatem dico, quam Theosebiam vocant: ipsa quippe commendata est, cum dictũ est homini, quod in libro Iob legitur: ecce pietas est sapientia. Pietas autem virtus est, quæ honorem parentibus tribuit, omniũ vero parẽs Deus est. Vnde per Malachiam inquit. Malach. 1. Si ego pater, vbi est honor meus? Ideo ergo dicitur timor iste filialis, quia includit reuerentiam illam, quam filij parentibus exhibere debent. Hic etiam aduertendum duxi, nomen Hebræum ibi positum primitias, seu principatum quoque significare. Ideo pro initio possemus transferre primitias seu principatum, quia hic timor Domini, de quo loquimur præcipuam sapientiæ partem sibi velit vindicare. Hunc timorem desiderabat Dauid quando orabat. Statue seruo tuo eloquium tuum in 6 7 timore tuo: qui tanquam basis, & fundamentum totius obseruãtiæ legis est.

Timor Domini qualis esse debet.

NOn qualiscunq; timor Dei sufficit fideli seruo eius. Ideo Dauid ait, confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim Psalm. 118. tuis timui. Vide quomodo petat timore se configi, cũ subijciat se timere iã Dei iudicia, & hoc ipsum pro ratione subiũgit, quoniã pleriq; timent quidẽ Dei iudicia, sed tamen non habent carnes timore Dei confixas, timentes quidem ęternã damnationẽ, non dum tamen tali timore detinentur, quo ab omni malo fugiant: quod Euthimius in hoc loco docet dicẽs: Dũ tua (inquit Propheta) lego iudicia in anima quidẽ timore corripior, ipsum 8 tamen corpus huiusmodi timore non castigatur. Tu igitur cõfige ipsum corpus hoc timore, ita vt ad immoderata desideria amplius non feratur. Optabat ergo Sãctus Propheta (vt ait hic B. Augustinus) addi sibi timorem, vt tantum timeret, quantum sufficiceret crucifigendis carnibus suis, ideſt concupiscentijs. B. Tho. 2. 2. q. 141. arti. 1. ad tertium. Vt enim docet B. Thomas, per timorẽ Domini declinat omnis à malo. B. autẽ Hieronymus ex Hebræo vertit, & alij interpretes: horripilauit à timore tuo caro mea, nã in Hebręo loco huius verbi, confige, est verbum Samar, quod secundum omnes significat ità inhorrescere, vt pili erigantur. Sed ab hoc verbo deriuatur nomen, masmor, quod clauum significat, ad quã significatio-

9 ficationem reſpexerunt ſeptuaginta interpretes.

B. Auguſtinus ſuper eundem Pſalmum ait. Quemadmodum obſequens filius & amat & timet offendere patrem, & pudica coniux virum timet, ne à viro deſeratur, & amat vt fruatur, ſi ergo pater homo, & coniux homo, & amari, & timeri debet, multo magis Pater noſter, qui eſt in cęlis, & ille ſpecioſus forma præ filijs hominum. Vnde per Malachiam Dominus dicit. Filius honorat patrem, & ſeruus Dominum ſuum, ſi ergo pater ego ſum, vbi eſt honor meus, & ſi Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus, dicit Dominus exercituum. Hic autem eſt timor filialis qui ortum habet ab amore. B. Aug. ſup. Pſal. 118. Malach. 1.

B. Gregorius in moralibus ait. Anchora cordis eſt pondus
10 timoris, & ſicut maioribus, & ditioribus nauibus maior anchora opus eſt: ita quo iuſtior homo maiori timore indiget. Et ita ait idem ſanctus Doctor ſuper Ezechielem: via eſt vita præſens, & tanto quiſq; neceſſe eſt, vt inſidiantes ſpiritus caueat quanto maiora ſunt dona quæ portat. Ad concipiendum autem hunc in gentem timorem nimium aſsidua diuinarum rerum meditatio prodeſt. Sicut idem beatus Gregorius affirmat his verbis. Humana mens quo altiora conſiderat, eo magis tremefacta formidat: quia tanto verius ſeream cernit, quanto ſe ab illo lumine diſcrepaſſe cognoſcit. Sicque fit, vt magis illuminata plus metuat, & ſuos etiam profectus quatiat, quia prius ſecura nihil videbat. Quam vero multa ſint, quæ timenda ſunt enumerat beatus Auguſtinus in manuali dicens. Ecce me miſe-
11 rum multis mœroribus plenum, dum vitæ meæ finem timeo, dum peccata mea conſidero, dum iudicium tuum formido, dum mortis horam cogito, dum ſupplicia tartari horreſco, dum opera mea qua diſtrictione, & diſcuſsione à te penſentur, ignoro, dum quo fine illa clauſurus ſum, penitus neſcio. Ex his omnibus patet, quam merito beatus Hieronymus in Epiſtola inquit. Vbi timor, & tremor eſt, non ibi vocis elatio eſt, ſed animi flebilis lachrymoſa deiectio. B. Greg. li. 6. mo. c. 24. B. Greg. li. 6. mor. c. 21.

Euſebius Emiſſenus ad monachos ait. Nemo de præteritis ſecurus ſit. Tanti laquei obiecti ſunt ante pedes animæ noſtræ, tam innumeri hoſtes obſeruant, & cuſtodiunt iter noſtrum, tantæ foueæ, & tantę rerum difficultates interiacent inter nos, & finem noſtrum: via ipſa, quæ per ſe arcta, & ardua eſt, tantis Euſeb. ho. 5. ad mona.

ſpiritualium latronum inſidijs obſidetur, tantos nos ſcopulos, 12
tantoſque fluctus tranſire neceſſe eſt, & videre, antequam anchoram optato in litore collocemus, & putamus nos de præteritis debere eſſe ſecuros, & ſine quotidiana cura, ſine quotidiano timore, & tremore diem noſtrum tranſire debere? Quis tranſiturus ſuper alicuius profunda fluminis per arctiſsimi pontis anguſtias, etiam ſi maiorem partem in offenſo tranſmiſſerit pede, iam periculum euaſiſſe credat, cum in vltimo pontis ſpatio ſi paululum titubauerit, caſum, quem in medio ſpatio timebat, incurrere poterit? ſic nos etiam ſi magna pars vitæ iſtius proſpere videatur fuiſſe tranſacta, non ideo fiduciam præſumamus, cum adhuc periculum pars extrema minetur. Quis in acie poſitus ante finem certaminis, aut ante victoriæ ſecuritatem, arma deponat? Qui omnia hæc, quæ hic ſanctus do 13
ctor narrat, alta mente perpenderit, cum regio vate orabit dicens. Confige timore tuo carnes meas. Tam magnum petit propheta timorem, vt non ſolum animam ſed ipſum corpus vi ſua transfigat, vt huius doloris, & vulneris ſenſu admonitus homo in officio contineatur. Vnde alij verterunt. Inhorruit timore tui caro mea, &c. Habet autem inſignem emphaſim verbum illud, inhorruit, non modo enim ſpiritus, ſed etiam ipſa caro inhorreſcere dicitur, quod maius eſt, talis autem timor potenter expellit peccatum. Et ita vbi nos legimus. Vox Domini præparantis ceruos: Beatus Hieronymus ex Hebræo vertit: parere faciet præ metu ceruas, hoc eſt, animas maieſtatis diuinæ metu trepidas. 14

Timor Domini deſiderabilis.

HVNC timorem in gerere in hominum cordibus cupiebat ſanctus Propheta Eſaias cum aiebat. Quieſcite ab homine cuius ſpiritus in naribus eſt, quia excelſus reputatus eſt ipſe. Hoc eſt, quieſcite à Chriſti blaſphemijs, & offenſis, qui & ſi in naribus habet ſpiritum, hoc eſt, & ſi homo eſt & ſpirat, & halitum naribus trahit, vt cæteri homines, tamen ſecundum diuinam maieſtatem excelſus eſt, & altiſsimus. Ergo vos magnopere hortor, ne offendatis in Meſsiam veſtrũ, ſiquidem Iſai. 2.

15 siquidem quanuis homo sit, etiam Deus est. Donec aspiret dies & inclinentur vmbræ, vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris, inquit sponsa in Canticis. Cum sponsa audiuit ab sponso quoniam pulcherrima esset, & oculos haberet columbinos, & capillos, & optimi coloris, & singulari quadam ratione compositos, idem de dentibus, de collo de vberibus. Hęc igitur cum sponsa consideraret, quasi in seipsam descendens in mentem reuocabat, quoniam hominis vita militia est super terram: & quoniam fœlix ille habendus est, qui semper est pauidus: tum quod sanctissimis hominibus, quo altiori gradu sanctimoniæ, & innocentiæ sunt constituti, eo timendum sit vehementius. Sic enim Dauid ait. Timete Dominum omnes sancti eius. Ideo inquit: dum est flagrantissimus
16 æstus, & inclinantur vmbræ, id est, cum per totam vitam semper sit dimicandum, & non iuuat, aut vacat, proprias audire laudes non me mearum laudum commemoratio impediet, quo minus eam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris, hoc est, quominus orationibus, ieiunijs, & alijs sanctis exercitijs insistem: id enim per montem myrrhæ, & thuris est intelligendum. Nam ingruente tentatione orandum est, quemadmodum Christus Iesus Redemptor noster docet cum exemplo, tum etiam verbo: oportet semper orare. Orate ne intretis in tentationem. Factus in agonia prolixius orabat. Et Beatus Paulus ad Thessalonicenses scribens docet sine intermissione orandum. Et ad Timotheum iubet viros orare in omni loco. Et Moyses cum Dei ira incandesceret
17 aduersus populum dicebat. Cur scandescit ô Domine furor tuus in populum tuum, in magna virtute, & manu forti? Reuertere obsecro ab ira furoris tui, &c. Non solum autem vrgente procella tribulationum, instanteque periculo, quod per totam vitam imminet, orandum est, sed & considerandæ peccata, & lachrymis sunt eluendæ contractæ sordes: id vero & nomine myrrhæ sponsam voluisse subindicare non ambigo, quæ vt amara est, ita etiam animi amaritudine, & contractione deflenda sunt peccata. Docet proinde sponsa, adeò non esse fidendum proprijs virtutibus etiam si ab sponso probentur, multisque laudibus in cælum vsque euehantur, vt tunc maximè timendum sit, & in nos ipsos descenden-

Cant. 4.

Iob. 7. Prou. 18.

Psal. 33.

Luc. 18. Matth. 26. Luc. 22.

1. ad Thes. 3

1. ad Tim. 2.

Exod. 32.

cendendum deflenda peccata, orationibus instandum, lachry- 18
mis, ieiunijs, alijsq; castigationibus cohibendus affectus.

Timor Domini maximè à sapiente commendatur.

Eccl. 12. ADmirabilis est Ecclesiastes sententia, & quæ maximè timorem Dei commendat, scilicet. Deum time, & mandata eius obserua, hoc est, enim omnis homo. Valde equidē decorum est, & pulchrum, digito monstrari, & dici: hic est. In quo cumulant sese quæcunq; in homine merito desiderari possunt. Et nō solum decorum, sed eligibile super omnia. Sed quid est Deum time, & mandata eius obserua, & hoc est omnis homo? Phrasim hanc non intelligo. Sensus est. In hoc vno consistit esse, & bene esse, virtus, & officium vniuscuiusque qui verè hominem agit, per hoc initium, in hoc finis traditionis euāgelicæ: hinc enim incipiunt, hùcq; recurrunt omnia tam consilia Christi Iesu, quam sanctorum, vt fit in nobis spontanea, & exacta obseruatio mandatorum Dei nostri. Finis consiliorum præceptū est: finis vero præcepti charitas, qui autem manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, quia Deus est charitas. Quem scopum qui attingit, is habet quæcunq; ad hominis dignitatem pertinent, hoc est, cuncta, quæ in homine coram Deo, & angelis eius, alijsq; cordatis viris merito desiderari possunt, in quocunq; agat genere vitæ, & quantumlibet obscurus sit, miser, aut abiectus. Alius vero interpres paulò lucidius reddit hāc sententiam dicens. Deum timeto, & mandata eius obseruato, nam in hoc consistit omnium hominum perfectio. Quasi diceret, quæcunque libris scripta sunt, alijsque innumeris libris scribi possunt comprehenduntur sub vno illo, nempe Dei timore, & eius mandatorum obseruatione. 19 20

Timor Domini maximas in anima iusti radices emittit.

Eccl. 3. IN Ecclesiastico dicitur. Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & in oratione dierū exaudietur. Sed quæro si hic, de quo in præsentiarū Ecclesiastic⁹ loquit diligit Deum & iustus est,

pro

21 pro quibus peccatis exoraturus est? Ad hoc respõdeo, quod pro peccatis iam condonatis: nam solent viri iusti peccatum, quod aliquando commisserunt omnibus diebus vitæ suæ plorare. Ita que peccatum, cuius iam Deus quodammodo obliuiscitur, ipsi semper præsens habent, & nunquam sibi ipsis satisfacere finem faciunt: sicut enim in illis viuit amor: ita etiam viuit efficax timor. Esto es como lo que suele acontecer a vn amigo que agrauio vna vez a su amigo, que aunque buelua a su amistad, y el otro no se acuerde del agrauio, el siempre se siente de aquello que hizo, y de quando en quando sale con vn suspiro diziendo. Señor perdonadme aquel agrauio que os hize, que quando me acuerdo del no quisiera ser nacido. Sic iusti in maiori amicitia Dei, & quando in intimo diuinæ
22 conuersationis existunt (como estan auergonçados) ab imo pectoris suspiria emittunt dicentes. O Domine parce, obsecro mihi, nefarium illud scelus, quod contra diuinam maiestatem tuam commisi: etenim cum eius recordor, cor & caro mea contremiscit. Hoc igitur ait Ecclesiasticus. Qui dirigit Deum exorabit pro peccatis. Non solum autem iusti timorem habent de peccatis præteritis, verum etiam in scelera ventura cadere pertimescunt, atque ita Diuus Bernardus inquit super illa verba psalmi: Tibi soli peccaui. Ya yo me contentaria con dezir. Tibi soli peccaui, sed heu mihi, quia non solum non possum dicere, quod peccaui, sed etiam pecco, y cada dia estoy en vispera de mas peccar. Si ergo hoc dicebat, & timebat tam sanctus vir, qualis erat Diuus Bernardus: quomodo debiles, & mi
23 serabiles non contremiscent? Quantum autem hic timor Deo placeat ipse per Isaiam Prophetam manifestauit dicens. Ad quem respiciam nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos. Vbi valde ponderandum est non solum dicere Dominum quod iustus est timens sermones eius, sed tremens, quod plus est: denotat enim quod non tantum interius spiritualiter timet, sed etiam exterius corporalem habet timorem. Et hunc ait tantopere sibi placere, vt non semel sed multoties illum aspiciat, hoc enim significat, Ad quem respiciam, hoc est, Quem iterum atque iterum aspiciam.

Simile.

Psal. 50.

Isai. 66.

*

Timor Domini multiplex est. 24

B.Th. 2.2. quæst.199. BEATVS Thomas agens de timore in secunda secundæ quæst. 199. tandem in sexto articulo resoluitur in his, quæ in articulis præcedentibus egerat. Est autem obseruandum, quod timor est quædam passio animæ, quæ nascitur ab amore: id enim, quod plurimum diligimus, amittere pertimescimus. His suppositis inquit Sanctus Thomas quatuor esse timoris modos videlicet humanum, vel mundanum (idem enim sunt) seruilem, filialem, & initialem. Primus est quando propter timorem pœnæ aut mali quod nobis euenire poterat Deum offendimus. Hoc modo timuit Diuus Petrus, de quo

B. Greg. in quodá ſermo. beatus Gregorius inquit. Quia mori timuit, vitam negauit, Pilatus etiam hoc timore peccauit, qui ne amicitiam Cæsaris amitteret, autorem vitæ Iesum Christum morti tradidit sciens 25 ipsum esse innocentissimum. De hoc timore sic apud Diuum

Matth.10. Matthæum scriptum est. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, hoc est. Propter timorem amittendi vitam, Deum nequaquam offendatis. Et est notandum, quod vt hic timor sit humanus (qui semper est malus) debet esse quando aliquod peccatum committitur ad fugiendam pœnam, vt patet in exemplis supra adductis: nam si leges obseruamus, ne in pœnam impositam transgressoribus incurramus, hic timor non humanus, sed seruilis est, vt statim dicemus. Ad hunc timorem Diuus Paulus peccatores exhor-

Ad Romanos 13. tatur dicens. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam prin- 26 cipes non sunt timori boni operis sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Secundum genus timoris vocatur timor seruilis, hic (vt ait idem Sanctus Doctor) habet pro obiecto malum pœnæ, vt si quispiam peccare desisteret propter timorem inferni, vel quia timebat gloria priuari, vel quia ipsam diligebat, vel etiam si propter aliquod damnum, quod sibi euenire timebat, desisteret à peccato, hic diceretur timor seruilis: qui bonus est, & contrariũ sentire esset error, sicut constituit Sacrosanctum Concilium

Cõc. Trid. Sessi. 6 canone 8. Tridentinum his verbis. Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiã Dei de peccatis dolendo cõfugimus, vel

à pec-

27 à peccatis abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores facere anathema ſit. Hoc etiam nos ſumma veritas docet inquiens. Eum timete, qui, poſtquam occiderit corpus, poteſt corpus, & animã mittere in gehennam. Et obſeruandum eſt hunc timorem ſeruilem (vt ait Sanctus Thomas) non includere in ſe charitatem, ſolum enim eſt abſtinere à peccato propter timorem pœnæ. Vt autem ſit bonus non debet charitatem excludere, quoniam tunc malus eſſet. Veluti ſi quis intelligeret de ſe, quod taliter deſiſtebat à peccato propter timorem pœnæ, vt ſi infernus non eſſet proculdubio peccaret. Tali caſu timor ſeruilis eſſet peccatum, & humanus vocari poſſet, vt docet Adrianus, & gloſſa ſuper caput octauum ad Romanos: & Beatus Thomas. Tertius timor dicitur filialis, qui conſiſtit in hoc, quod homo
28 abhorreat culpam propter offenſam Dei tantummodo: vt ſi filius timeret patrem offendere propter ſolum amorem, quo illum proſequitur. Motus Diuus Paulus hoc filiali timore, quanuis ſciebat ſe in gratia eſſe confirmatum, & quod peccare non poterat, tamen magnopere timebat, & aliquando Deũ exorabat, vt à ſe tentationes auferret dicens. Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, vt auferretur à me: Aliquando ſe ipſum puniebat dicens. Caſtigo corpus meum, ne cum alijs prædicauerim ipſe reprobus efficiar. Dic nobis ô ſancte Apoſtole nunquid Deus cuius verbum infallibilis veritatis eſt, tibi promiſſum non habet te nunquam ab eius gratia caſuum, vel peccatum mortale commiſſurum?
29 Quare ergo cadere times? quare ad non cadendum caſtigas corpus tuum ieiunijs, & alijs pœnalitatibus? Tantus erat amor, quo ſanctus Apoſtolus Deum proſequebatur, vt, licet in gratia confirmatus eſſet, & ſciret, ſe mortaliter non eſſe peccaturum, maximè pertimeſceret aliquid facere, quo Deũ offendere poſſet. Hic erat quidã filialis, & caſtus amor, ſine aliqua amoris ſeruilis commixtione, quem perfectiſsimi habere ſolent. De hoc timore ſic ſcriptũ eſt. Timor Dñi ſanctus permanet in ſæculum ſæculi, hoc eſt: hic timor ſanctus, per quẽ homines ſanctificantur nũquã amittitur, imo & in ipſa gloria permanet. Licet enim beati certiſsimi ſint ſe ſtatũ beatificũ non eſſe amiſſuros, tamen reuerentialem quendam Deo timorem habent, ſicut filius, qui

Simile.

Adria. fol. 4. q. 2.

B. Tho. vbi ſup. art. 2. ad. 3.

B. Th. ſup. ar. 4. ad. 1.

2. Cor. 12.

Matth. 10.

Pſal. 18.

patrem ita reueretur, vt cum ſtat coram illo, oculos eleuare, & 30
faciem eius contemplari non audeat. Sic iuſti in hac vita tanto amore, & affectione Deum proſequuntur, vt timeant, ſe aliquo tempore ab eius gratia poſſe cadere, & hic timor in alia vita eis in timorem reuerentialem vertitur. Alius eſt timor initialis, qui ex filiali, & ſeruili componitur, & eſt eorum, qui iuſti eſſe incipiunt, & qui duobus titulis in peccatum cadere timent, videlicet propter amorem, quem erga Deum habent, &
1. Ioan. 4. propter timorem pœnarum inferni. De hoc ſic ſcriptum eſt. Perfecta charitas foras mittit timorem. Quando illi, qui ſic incipiunt ad perfectionem perueniunt, diligunt Deum ſolo amore, & timore filiali, qui excludit timorem ſeruilem, quoniam cum reſiſtunt peccato, pœnarum inferni minimè recordantur, ſed duntaxat reſiſtunt propter magnum amorem, quo Deum 31
proſequuntur. Hic ſolus timor filialis eſt vnum ex ſeptem Spiritus ſancti donis, qui eſt habitus, qui nos inclinat ad reſpondẽdum amori filiali Dei. Quanuis autem ſeruilis amor ſit bonus, & à Deo inſpiratus, atque vt ait B. Auguſtinus, ſicut ſetta introducit filum, ſic timor introducit charitatem; tamen inter dona ſpiritualia non enumeratur, cùm quibus peccatum mortale nõ compatitur, compatitur autem cum amore ſeruili.

Pſal. 33. Quantum verò timor Domini neceſſarius ſit, verba illa Regij vatis manifeſtè indicant. Ait enim. Venite filij audite me, timorem Domini docebo vos: non curſus ſyderum, non rerum naturas, neque cælorum ſecreta, ſed Domini timorem docebo: illorum enim ſcientia ſine Dei timore inflat: timor autem Domini abſque ſcientia illorum ſaluat. Beatus nanque vir, non qui 32
multa nouit, ſed qui Dominum timet, ait idem Propheta, & in mandatis eius volet nimis. Non aliud debuit ſapientiæ ſuæ, & doctrinæ exordium ſumere, quam à timore Domini, nam & ipſius ſapientiæ initium eſt, timor Domini.

TIMOR

1 # TIMOR SERVILIS.

AD hunc timorem seruilem B. Ioannes Climacus peccatores inuitat dicens. Timeamus Deum, sicut feras animantes timemus. Quantos van a hurtar, que oyendo el ladrido de los perros lo dexan de hazer? Itaque plus valet, & potest in eis metus canum, quam Dei. Quanuis autem hic timor seruilis non sufficiat ad faciendam animam iustam, est tamen principium, & dispositio vt in eam ingrediatur charitas, quæ postquam ingressa

2 fuerit, timor seruilis deficit, & remanet filialis, sicut B. Ioannes docet inquiens. Perfecta charitas foras mittit timorem. No se puede labrar la olanda, ni hazer en ella preciosos labores de seda sin aguja: pero despues no queda alli la aguja en la olanda, sino la seda fina. Hoc modo possumus dicere, quod timor est instar acus, qua iustificatio in anima laboratur, id est, se labra en el alma, y se asienta el labor perfecto, que es la charidad, y despues de assentada la charidad en el alma sale fuera el temor. So let famulus sedile, seu sellam reclinatoriam in ecclesiam portare, vt Dominus eius sedeat, & ipse seruus, dum non ingreditur Dominus, in ea sedet, at vbi primum Dominum videt, ipse se eleuat, vt Dñs sedeat. Assi el temor guarda la silla, q̃ es la voluntad para el amor, pero entrando el amor, foras mittit timorem.

1. Ioan. 4. Simile. Simile.

1 # TRANQVILLITAS MENTIS.

ESSE valde mirabilem eam animi tranquillitatē, qua perfecti viri ope diuina fruuntur etiam in tribulatione, declarant illa verba Regij vatis. Venite, & videte opera Dei, terribilis in consilijs super filios hominum. Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede, ibi lætabimur in ipso. Quē ocum in martyrum natalitijs exponit sancta Ecclesia cum ait;

Psal. 65.

Sancti tui Domine mirabile consequuti sunt iter seruientes præ 2
ceptis tuis, vt inuenirentur illæsi in aquis validis: terra apparuit
arida, & in mari rubro via sine impedimento. An non in fluctu
bus, & mari hanc viam inuenerat, qui in carcere vinctus posi-
Ad Eph. 2. ta ante oculos morte dicebat ad Ephesios scribens. Et si immo-
lor super sacrificium fidei vestræ, in hoc gaudeo, & congratu-
lor omnibus vobis. Id ipsum vos congaudete, & congratulami
ni mihi. Hoc autem diuinæ gratiæ miraculum, stupens Prophe
Abac. 2. ta Abacuc dicebat. Viam fecisti in mari equis tuis in luto aqua-
rum multarum, audiuit, & conturbatus est venter meus. Idem
psal. 106. etiam Sanctus Dauid designauit, cum exposita iactatione sæ-
cularium hominum, de eisdem post haustum Dei spiritum sub-
dit. Et statuit procellam eius in auram: siue, vt beatus Hierony- 3
mus ex Hebræo vertit: statuit turbinem eius in tranquillita-
tem: siluerunt fluctus eius: lætabuntur quoniam quieuerunt, &
deducet eos ad portum, quem voluerunt.

B. Greg. li. 4. moral. Beatus Gregorius in moralibus super illa verba Iob. 3. cap.
Qui ædificant sibi solitudines, ait: Solitudines ædificare est, à
secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere,
& intentione æternæ patriæ in amorem intimæ quietis anhe-
lare, an non cunctos à se cogitationum tumultus expellerat, qui
psal. 26. dicebat. Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem
in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ? A frequentia
quippe terrenorum desideriorum fugerat, & ad magnam soli-
tudinem semetipsum cotulerat, in qua tanto purius Deum cer- 4
neret, quanto hunc cum se solo solum inueniret.

Nusquam anima nostra tranquillitatem veram inueniet,
nisi in Deo. Vnde Beatus Augustinus inquit: Omnis copia, quæ Deus meus non est, egestas mihi est. Omnia appetunt in centro suo conquiescere: ideo ignis sursum tendit, lapis autem deorsum. Eodem modo anima nostra in Deo quiescere desiderat tanquam in centro suo. Hinc efficitur, vt mundi diuitiæ, & prosperarum rerum abundantia, honores, & dignitates nequaquam possint animam satiare, cum centrum non sint, vbi illa quiescit. Et vt lapis, & si auro ornetur, & in arcula pretiosa includatur, non tamen propensionem amittit, quam habet ad centrum, & proprium locum, vbi est eius quies: sic anima nostra quanuis

Simile.

magnis

magnis mundi opibus, & dignitatibus affluamus, non tamen tranquilla est, donec in Deo quiescat. Ibi veram quietem inuenit. Hoc intelligens regius vates canebat: Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet. Vel, vt potest verti ex Hebræo: Iacta super Dominum pondus tuum, & ipse te subleuabit. Hinc etiam idem sanctissimus rex aiebat: Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Vt inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum. Quod verti potest ex Hebræo: vt requiescam in domo Domini tempore longissimo. Psal. 54. Psal. 22.

¶Omnia quæ habentur litera P. titulo Pax interior, seu spiritualis, deseruiunt huic materiæ.

TRANSFIGVRATIO DOMINI.

OCVLI corporales beatorum in cælesti patria nō videbunt plus quam hodie in terra sacri Apostoli viderunt. Omnium rerum excellentior res, & fons totius pulchritudinis est Deus quem in gloria omnes beati, tam angeli, quam homines intellectu vident, & videbunt: atque ita Diuus Paulus inquit. Tunc cognoscam, sicut cognitus sum. Et Beatus Ioannes. Videbimus eum sicuti est. 1. Cor. 13. 1. Ioan. 3.

Veruntamen oculis corporeis certissimum est eos nec Deum, nec animas, nec angelos esse visuros, sed solum corpora glorioſa videbunt. Omnis enim potentia sensitiua corporalis organi non extenditur, ad rem, quæ non est corporalis, & per consequens nostra potentia visiua Deum vel angelos, aut animas, qui inuisibiles & spirituales sunt, videre non potest: nam visio est vnio obiecti cum potentia: ideo enim te video, quia secundùm Platonicos Philosophos, radios meos ad te mitto, vt cum tuis coniungantur, idest, Por esto os veo, porque embio los rayos mios a juntar se con los vuestros, segun los Philosophos Platonicos: o vienen vuestras species visibles a juntar se con mis ojos, segun los Philosophos Peripateticos. Denique non fit visio sine vnione,

vnione, sed duæ res totaliter disproportionatæ vniri non pos- 3
sunt, idcirco res totaliter separatæ à corporibus non possunt
cum potentia visiua coniungi, quę mediantibus organis corpo
ralibus operatur. Quapropter de hac visione possunt intelligi
1. ad Tim. primo. verba illa Apostoli. Qui lucem habitat inaccessibilē, quem nul-
lus hominum vidit, sed nec videre potest, siquidem nemo il-
lum corporalibus oculis aspicere valet. Quanuis autem sanctus
Iob 19. Iob de Deo, ac de se ipso post mortem suam loquens ait: Quem
visurus sum ego ipse, & non alius, & oculi mei conspecturi
sunt, hoc tamen intelligendum est de oculis intellectus, atque
ita addit. Et in carne mea videbo Deum Saluatorem meum.
Sufficit nobis, vt hoc contra hanc veritatem non sit, quod non
ait Sanctus Iob. Per carnem meam, nam si dixisset, per car-
nem meam, significaret vtique, se illum mediantibus organis 4
corporeis esse visurum, sed id nō dixit, nec dicere potuit, quin
potius solum ait. In carne mea, id est, quod cum in corpore esset
futurus, eum oculis intellectus, & non per medium corporis vi
surus esset. At si volumus concedere eum in præsentiarum de
oculis corporalibus loqui, huic veritati etiam fauet idem met
locus non enim ait. Videbo Deum simpliciter, sed addit Sal-
uatorem meum. Vbi apertè ostenditur loqui de Christo Salua
tore mundi, quem quantum ad corpus Sanctus Iob oculis cor-
poreis visurus est. Ex his manifestè intelligetis, quod sancti
Apostoli hodierna die corpus glorioſum Iesu Christi videntes
omnem pulchritudinem, & formositatem, quam oculi beato-
rum in cælo aspicere possunt, viderunt: quod quidem magna
fœlicitas fuit. Non viderunt sancti Apostoli diuinitatem, quæ 5
(vt diximus) oculis corporeis videri non potest, nec etiam ani
mam Iesu Christi beatam, quæ etiam in cœlo, sicut & aliæ ani-
mæ beatæ videri non possunt, sed maius spectaculum, quod
ibi videtur, est corpus Iesu Christi non solum ipsa anima, sed
etiam diuinitate plenum, & hoc sacro sancti Apostoli vide-
runt. Quid ergo pulchrius, aut formosius videre poterant?

Transfiguratus est ante eos. Nullum crystallum, aut vitrum
apertius ostendit exterius, quod intra se reconditum habet,
quam anima glorioſa per vitrum, & crystallum sui corporis
splendorem suum ostendit. Et quemadmodum quanto ma-
gis crystallum, aut vitrum exterius enitescet, tanto maiùs &
clarius

6 clarius lumen intra ſe reconditum habere arguimus. Sic quanto clarius videtur corpus glorioſum, tanto maiorem claritatem arguere poſſumus habere animam, quæ intra ipſum eſt. Igitur cum hoc ita ſit, qualis, obſecro, fuit ſplendor, & pulchritudo corporis Ieſu Chriſti reparatoris noſtri, intra quod non ſolum erat anima glorioſa, verum etiam ipſamet diuinitas? Sed quæro: ſi anima ſacratiſsima Ieſu Chriſti filij Dei ſtatim ab inſtanti ſuæ creationis fuit beata (quod irrefragabiliter probatur ex illis verbis, quæ Diuus Petrus citat in nomine eiuſdem Redemptoris. Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, ne commouear: propter hoc lætatum eſt cor meum) quare non oſtendit ſemper ſuum corpus ſplendens ſicut ſolem? O magnitudo potentiæ Dei, qui voluit tantum miraculum hîc operari, dum gloriam, quæ in anima erat 7 ſuſpendit, & detinuit, ne in corpus redundaret, ac laberetur. Hæc autem ſuſpēſio gloriæ in anima facta eſt, vt corpus ipſius Chriſti tormenta pro redemptione noſtra pateretur. Tam ſingularis fuit charitas benigniſsimi Ieſu, vt pro nobis mori gauiſus fuerit. Sic beatus Paulus teſtatur his verbis. Ingrediens mundum dicit. Hoſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem adaptaſti mihi. En las quales palabras ſe parece que en el inſtante de ſu cōcepcion agradeſcio al padre eterno, porque le dio cuerpo apto, paſsible, y mortal para poder padecer. Tantum autem dilexit Dominus hanc paſsibilitatem, vt vel etiam in transfiguratione eam relinquere noluerit. Magnum miraculum fuit, quod gloria detenta eſſet in anima abſque eo, quod in corpus 8 redundaret, ſicut maius miraculum reputatur, quod Sol ſiſteret ad imperium Ioſue, vt ipſe de hoſtibus victoriam reportaret, quam quod ſecundum quotidianum curſum progrederetur, hoc enim illi naturale eſt, ſiſtere autem minimè, Sic maius miraculum erat, quod gloria animæ Ieſu Chriſti in ipſa detenta eſſet, quam quod in corpus redundaret: ſicut etiam eſſet miraculoſum quod cum in vaſe vitreo nimis lucido, & mundo eſſet magna & clariſsima lux incluſa, & non niteret exterius. Sic miraculoſum fuit gloriam animæ non enitеſcere per puriſsimum Ieſu Chriſti corpus. Denique ingens etiam miraculum fuit Dominum oſtendiſſe gloriam eo modo, quo illam oſtendit, que era eſtar el cuerpo bañado de gloria, no quedando immortal,

Actuum 2. Pſalm. 15. Ad Heb. 10. Ioſue 10.

mortal,è impaſsible. De manera que ſi por aquel eſpacio, que 9
eſtuuo glorioſo,le prendieran los Iudios y le crucificaran,real-
mente padeciera y muriera. Tantus enim fuit amor, quo nos
proſequebatur & deſiderium patiendi pro nobis, vt etiam pro
illo paruo temporis ſpatio impaſsibilis eſſe noluerit, mas qui-
ſo que paſſaſſe vn baño de gloria por ſu cuerpo de manera que
lo dexaſſe mortal, y paſsible. Como ſi fueſſe vna muger muy
Simile. hermoſa y muy honeſta, y muy enemiga de afeytes y ſu mari-
do le rogaſſe encarecidamente, y le dixeſſe: Señora por darme
contento yo os ruego q̃ os affeyteys con los affeytes, que las mu
geres ſe ſuelen poner, y ella reſpondieſſe. Lauarme la cara eſſo
yo lo hare, que es coſa limpia, pero mas no me lo mandeys, q̃ no
lo hare por ninguna via. Aſsi Chriſto nueſtro Redemptor tan
amigo fue dela paſsibilidad, que aun por vn poco de tiempo no 10
quiſo eſtar ſin ella. Que paſſe vn baño de gloria por mi cuerpo,
eſſo bien lo hare, pero componerlo, y affeytarlo de manera que
quede impaſsible eſſo no porque en eſto ſe vea lo que deſſeo
padecer por los hombres, O bendito y glorificado ſea tal Re-
demptor, y tal amor.

Prænuntiata ſua paſsione induxerat Dominus diſcipulos
ſuos ad eius ſequelam. Oportet autem ad hoc, quod aliquis di-
rectè procedat in via, quod finem aliqualiter præcognoſcat. Si
Simile. cut ſagitator non rectè iaciet ſagittam, niſi prius ſignum pro-
ſpexerit in quod iaciendum eſt. Et hoc præcipuè neceſſarium
eſt, quando via eſt difficilis, & aſpera, & iter laborioſum, finis
vero iocundus: Chriſtus Ieſus per ſuam paſsionem ad hoc per- 11
uenit, vt gloriam optineret corpori ſuo, quia oportebat Chri-
Lucæ 24. ſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam. Ad quam etiam perdu
cit eos qui veſtigia ſuæ paſsionis ſequuntur. Et ideo cõueniens
fuit, vt diſcipulis ſuis gloriam ſuæ claritatis oſtenderet. Hoc au-
tem fecit transfigurans ſe ante eos. Videns vero eum beatus
Matth. 17. Petrus transfiguratum dixit. Domine bonum eſt nos hîc eſſe
&c. Super quo inquit beatus Chryſoſtomus. Quoniam audi-
B. Chryſo. hom. 57. ſu per Matth. uit Petrus Chriſtum iturum ad Hieroſolymam, vt pateretur,
propitius quidem eſto tibi ſemel increpatus, non amplius hoc
audet dicere, ſed quoniam adhuc pauore tenebatur idem alijs
verbis occultius ſuggerit. Nam cum montem & ſolitudinem vi
deret, tutum ſe eſſe à loco putauit: quare volebat ibi ſe perpe-
tuo ma-

12 tuo manere, quo circa, & tabernaculorū recordatus est. Cogitabat enim, si nō ascenderet in Hierosolymā, non moriturū Christum Dūm, quia ibi audiuit scribas eum aggressuros. Hæc cū dicere non auderet aperte, occultius adstruit dicens. Bonū est nos hic esse. Vnde apparet quanto Christi ardore incendebatur: nō enim quærere debes quā prudenter hortabatur, sed quā feruens charitate Christi, quamq; inflammatus esset. Nam quod nō pro se tantum, quantum pro Christo timeret quando mortem & insidias Christus prædicabat, ipsum audias dicentem. Animam meam pro te ponam, & si oportuerit, me tecum mori, nō te negabo. Vnde factū est vt in medio periculo constitutus, tā ingēti caterua circunfusus, non modo non fugerit, verū etiā gladio arrepto sacerdotis serui aurē abscinderit. Non itaq; pro se, sed pro
13 magistro expauescebat. B. vero Hieronymus super hunc locum inquit. Qui ad montana cōscenderat, non vult, ad terrena descēdere, sed semper in sublimibus perseuerare. Et beatus Anselmus in enarratione huius euangelij inquit. Ideo non obliuiscimur terrenorum, quia non amamus cælestia: quò amplius enim quisque vitæ cælestis dulcedinem degustat, eo amplius fastidit omnia, quæ placebant in infirmis. Merito Petrus visa Domini maiestate repente cunctorum, quæ nouerat terrenorum obliuiscitur, & solis his, quæ videbat cupit adhærere, ibiq; cum Iesu optat habitare. Cum Elias Propheta Dei gloriam, & maiestatem coram se prætereuntem vidit, pallio suo oculos texit. Nam mox vt quis Dei fruitur delitijs, omnibus terrenis oculos claudit, ideo Propheta dicebat. Quid mihi est in cælo, & à te quid vo
14 lui super terram? Quemadmodum qui ex abiecta, humiliq́ue forma ad regni solium euectus esset, vilem supellectilem, quam antea pretiosam, charamq́ue habebat, propter regij apparatus splendorem, & magnificentiam pro nihilo haberet, seq; ipsum rideret, quod olim res adeò viles tanti faceret: ita qui nunquam in vita cælestium delitiarum dulcedinem singularem degustauit, nec, nisi porcorum siliquas, hoc est, carnales voluptates agnouit, eas solum magnas, & amore suo dignas arbitratur: at si is fortè à Spiritu sancto in benedictionibus dulcedinis peruentus, & torrente diuinæ voluptatis potatus fuerit, opulentissima etiam mundi bona ita contemnit, vt ne cogitatione quidē, & aspectu suo digna putet. Nesciebat Petr⁹, inquit Lucas quid

B. Hiero. super Matth. lib. 3.
B. Anse.
3. Reg. 19.
Psal. 72.
Simile.
Luc. 9.

quid loqueretur, quia finem ſuum ponere volebat in hoc mun- 1
do, cum Paulus dicat quod non habemus hic ciuitatem perma-
nentem. Adhuc autem eo loquente (inquit ſacer textus) ecce nu
bes lucida obumbrauit eos, & ecce vox de nube dicens. Hic eſt
filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: ipſum audite.
Super quo inquit B. Hieronymus. Quia imprudenter interroga
uerat propterea reſponſionem domini non meretur, ſed pater
reſpondet pro filio, vt verbum Domini compleretur. Ego teſti-
Ioan. 5. monium nō dico pro me, ſed pater dicit teſtimonium. Vbi etiã
Leo papa Leo Papa ait. Nonne euidenter auditum eſt. Hic eſt filius meus?
ho. de trãſ- Cui ex me, & mecum eſſe ſine tempore eſt: quia nec genitor ge
figu. Dñi. nito prior, nec genitor eſt genitore poſterior. Hic eſt filius me?
dilectus, quem à me non ſeparat deitas, non diuidit poteſtas, nō
diſcernit æternitas. Hic eſt filius meus. Non adoptiuus ſed pro- 16
prius, non aliunde creatus ſed ex me genitus, nec de alia natura
mihi factus comparabilis, ſed de mea eſſentia mihi natus æqua-
lis. Hic eſt filius meus, per quem omnia facta ſunt, & ſine quo
factum eſt nihil, qui omnia, quæ facio ſimiliter facit, & quid-
quid operor inſeparabiliter mecum, atque indifferenter opera-
tur. In patre enim eſt filius, & in filio pater, nec vnquam vnitas
noſtra diuiditur, & cum alius ego ſim, qui genui, alius ille, quem
genui, nec aliud tamen de illo vobis cogitare fas eſt, quam de
me ſentire poſsibile eſt. Hic eſt filius meus, qui eam, quam me-
cum habet æqualitatem, non rapina appetijt, nec vſurpatione
præſumpſit.

Ipſum audite, inquit omnipotens pater: non audiatis Moy- 17
Ad Heb. 7. ſem, quia tranſlato ſacerdotio neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat.
Non audiatis mundum qui docet diuitias, & honores appetere:
ipſum audite, qui præcipit contemptum diuitiarum dicens.
Quid prodeſt homini ſi vniuerſum mundum lucretur animæ
vero ſuæ detrimentum patiatur? Non audiatis mundum, qui pre
cipit dignitates & honores obtandos: ipſum audite, qui ait. Niſi
quis humiliauerit ſe, ſicut paruulus iſte non intrabit in regnum
cælorum. Non audiatis mundum, qui dicit vobis, vt vindictam
appetatis, ſed ipſum audite qui ait. Diligite inimicos veſtros. Si-
nite falſas priſcorum expoſitiones, qui aiunt. Diliges amicum
tuum, & odio habebis inimicum tuum, & audite illum, qui ait.
Ego autē dico vobis, diligite inimicos veſtros, benefacite his,

qui

18 qui oderunt vos: orate pro persequentibus, & calumniantibus vos. Ipsum audite denique quia Deus est, & doctrina eius non est huius sæculi, sed ex cælo,

Ipsum audite in his verbis resoluit æternus pater totam legem euangelicam, eamque in Christi ore constituit, qui eius est filius vnigenitus. Ostenderat Deus Christum suum per fulgorem corporis eius magnę esse authoritatis, sed restabat, quod obediretur ei. Ideo ait ipsum audite: Quod perinde fuit, ac si diceret. Iam nō est opus, quod ego loquar vobis, dando præcepta: sed quidquid hic filius meus dixerit, tenete auribus cordis, & corporis ei obediendo. Si ergo grauiter peccauerunt, qui Moysem seruum Dei non audierunt, quam enormiter peccabunt, qui vnigenito Dei filio non obtemperabunt? De quo inquit: hic est filius meus dile-
19 ctus, in quo mihi bene complacui; ac si manifestius diceret. Ego qui dixeram, pœnitet me fecisse hominem, Ecce nūc dico, hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Hic ergo non alius filius est, non seruus meus, non alienus, dilectus, non maledictus, in quo mihi complacui, non displicui, & ideo ipsum audite, non contradicite. Tibi ó Petre inquit clementissimus pater. Videris meum amare plus filium, sed illud tibi sit certum, mihi multo magis eum esse dilectum, quoniam filius est meus valde dilectus in quo mihi bene complacui. Noli iam Petre resistere illi in negotio passionis, sed ipsum audito. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Triplicem ob causam pauore terrentur, vel quia se errare cognouerant (inquit Beatus Hieronymus) vel quia nubes lucida operuerat eos,
20 aut quia Dei patris vocem loquentis audierāt, quia humana fragilitas conspectum maioris gloriæ ferre non sustinet ac toto animo, & corpore contremiscens, ad terram cadit. Quanto quis ampliora quæsierit, tanto magis ad inferiora collabitur, si ignorauerit mensuram suam. Dic mihi nunc & tu homo peccator, si discipuli Christi tam iusti, & perfecti, tantum timuerunt videntes Christum in nube cum maiestate, & audientes vocem patris tam gloriosam, & tam dulciter resonantem, nec de pœnis comminantem: quanto magis timebunt, & terrore concutientur reprobi in die iudicij? quando quidem audient illam horrendam & tremendam vocem dicentem: Ite maledicti. Quid, inquam, facient, cum videbunt Christum Iesum venientem in

Gene. 6.

nube cum poteſtate magna, & maieſtate? 21

Et acceſsit Ieſus, & tetigit eos, dixitque eis: Surgite, & nolite timere. Quia illi iacebant, & ſurgere non poterant, ipſe clementer accedit, & tangit eos, vt tactu timorem fuget, & debilitata membra ſolidentur. O fœlix tactus: tetigit Ezechielem, & Danielem & ad tactum eius confirmati ſunt. Tetigit Saulum, qui magno impetu, & furore ad deſtruendam Eccleſiam properabat, & dixit. Domine quid me vis facere? Tu ergo roga eum, vt tangat te & excitet à ſopore peccati.

Ezechi.2. Danie.2.

Tribulatio.

¶ Omnia quæ habentur litera. L. titulo, labores, deſeruiunt huic materiæ.

22

VERBVM DEI MAGNAM IN SATHANA habet contradictionem.

Marci.4.

APud D. Marcum ait Dominus. Cum audierint, cõfeſtim venit Sathanas, & aufert verbum, quod ſeminatum eſt in cordibus eorum. Vbi vides ſtuſtium, & vigilantem diligentiam Sathanæ in rapiendo ſemen cæleſte de cordibus hominum. Venit confeſtim inquit. Confeſtim vt primi parentes conditi ſunt à Domino venit ſerpens ad rapiendum verbum, quod os domini ſeminauit in cordibus eorum. Neque per diem pati potuit eorum fœlicitatem, & noſtram. Dracoque ille, quem deſcribit Beatus Ioannes in Apocalypſi. Partum mulieris ſpectabat ad rapiendum maſculum. Non dicit, poſt menſem, aut poſt annum venit, ſed quod aperto ore ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura, vt cum peperiſſet filium illum deuoraret. Confeſtim venit diabolus, non ceſſat, aut otium ſectatur. Sicut in caſtris principum ſummum ſtudium eſt vnicuique illorum pro rapina ciborum, qui adducuntur ad caſtra inimici: in hunc modum diabolus rabiem patiens

1

Gene.3. Apoc.12.

Simile.

2 patiẽs diriſsimam ex noſtra ſalute, cum primum verbum Dei in cordibus hominũ auribus corporis ſuſcipitur, confeſtim venit, vt rapiat. Quomodo non ſtatim rapit verbũ de cordibus populi inſipientis, & ſtulti, qui ſtatim poſt ſacrã concionem ad mẽſam, ad vinum, ad comeſſationes, & ebrietates conuolat, & ad otiũ? Quomodo nõ ſtatim tribuit inſipiens populus ſemen verbi Dei diabolo, cũ totam veſperã ipſius diei feſti in plateis & ludis, & ſpectaculis expendat? Væ illis, duram, & iuſtam ſententiam de ore iudicis tremẽdi audiẽt. Ego quoq; ſubſannabo vos, ait in prouerbijs ipſe dominus. Quid eſt, ego quoq;? Vos ſubſannaſtis ſermones meos: & deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas: ego quoque ſubſannabo vos. Nõ ſic Sãctus Propheta Hieremias qui ait. Inuenti ſunt ſermones tui, & comedi illos, & facti ſunt in gaudium, & lætitiam cordis mei. Prouer. 1 Hiere 15.

3 Beatus Chryſoſtomus in quadam homilia ait, Ecce ſi oſtendis leoni viridem herbam, aut campum bene florentem, non excitas eum in concupiſcentia, quia non habet hoc à natura, vt herbas manducet, è contra ſi oſtendat boui carnes, non concupiſcit, quia bouis natura non eſt, vt manducet carnem: ſic & homini mundanali, ſi de bono cæleſti loquaris non excitatur in concupiſcentia boni. B. Chryſoſ. hom. 31. operis impeſ. Simile.

Idem in quadam homilia inquit. Sicut ſtomacho miniſtrante vnumquodque membrum ſuſcipit nutrimentum, & conuertit ipſum in ſe, ſecundum ſuam naturam, vt puta quod ſuſcipit iecur, totum fit ſanguis: quod autem ſuſcipit fel vile efficitur totum: quod vero recipitur in pulmonem, phlegmata fiunt, quod autem 4 in mammillas, totum efficitur lac: Sic ſacerdotibus in Eccleſia loquentibus, verbum omnes recipiunt, vnuſquiſque autem conuertit illud ſecundum ſuum cor, ita vt vnum id ipſum verbum in cordibus quidem rectis procedat ad vitam, in cordibus autem peruerſis ſuſcitet iracundiam quaſi bilis, in alijs autem operetur dilectionem dulciſsimam quaſi lac in alijs odium, quaſi phlegma nociuum & expuendum. Idem ho 38. imperf. Simile.

Verbum Dei efficax.

QVam efficax verbũ Dei ſit, manifeſte dñs declarauit dicẽs. Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nũc eſt quãdo mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent. Non hoc

B. Augu. tra ctatu. 19. in Ioan 1. Ad Cor. 15

inquit (vt docet beatus Augustinus) de illa hora nouissima vbi in iussu, & voce archangeli, & in tuba Dei ipse descēdet de cælo, & mortui in Christo resurgent primi, quia illa hora veniet, sed non est nunc. Hora vero hæc nunc est, in qua non resurrectio corporum sicut in illa sed resurrectio animarum fit. Impij sceleribus contaminati mortui dicuntur: cum autem diuino fauore per auditum verbi Dei conuertuntur, & peccata relinquentes gratiam consequuntur viui nominantur. Ex quo colligas impiū hominē esse sui ipsius homicidam, quia in libro Sapientiæ dicitur. Homo occidit per malitiam animam suam. Et in Ecclesiastico dicitur. Vidi impios sepultos, qui etiam, cum adhuc viuerent, in loco sancto erant, & laudabātur in ciuitate quasi iustorum operum. Hoc proculdubio est horribile quoddam monstrum, esse animā mortuam in corpore viuo. Qui fieri potest, vt viui sint, qui sunt in vi 6
tiorum tumulo sepulti? Vnde fit vt existimemus nos sæpe in homines respicere cum homines non sint, sed hominum sepulchra. In hominibus nō homines videmus, sed cadauera: intuemur mortuos in monumentis, sed beati qui audiunt verbum Dei, vt resurgant, hi, qui in his monumentis sunt. Quemadmodum enim fulmen ensem attingens, vaginam foris integram relinquit, ferrum autem intus ferit: sic lethale flagitium corpus viuū relinquit, animam autem intus occidit separans ab illa gratiam, quæ est eius vita. Veruntamen tanta est verbi Dei efficacia, vt quandiu in hac hora, hoc est, in hac vita peccator existit, per illud resurgere possit.

Sapien. 16. Eccles. 8.

Simile.

Verbum Dei mirabiles producit effectus. 7

Psalm. 82.

VOx domini præparantis ceruos, inquit regius vates. Hac elegānti similitudine Regius Propheta efficaciam verbi Dei apertissime ostēdit. Ex animalibus, quæ maiori cum difficultate, & dolore pariunt sunt ceruæ: nam catuli, & pulli earū sunt in visceribus matrum quibusdam rebus, seu membranulis inuoluti, atq; ita difficulter à ventribus ipsarū exeunt. Quam ob causam S. Iob inquit. Nunquid parturientes ceruas obseruasti? Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt. Quod si forte, cum cerua in partu est, tonitrua resonant in cælo, illo terrore perterrita cerua contremiscit, & sic tremore illo rumpuntur retia & ligaturæ

Iob. 39.

8 tuæ, in quibus hinnulus ſub viſceribus matris inuolutus eſt, & ſic ipſa minori cũ difficultate parit, ideo ait S. Dauid. Vox Dñi præparãtis ceruos hoc eſt. Tonitrũ illud in cælo reſonãs præparat partũ ceruorum. Hoc ſimili S. Propheta efficaciam explicat verbi diuini, quod quidẽ efficit, vt peccator contremiſcat & à ſe peccatũ expellat. Eia igitur peccatores venite ad audiẽdam vocẽ Dei, qua contremiſcetis, & dolorẽ ac pœnitentiã concipietis, & ſic è viſceribus veſtris odium, ira, adulterium, auaritia, atque alia mala exibũt: vox enim Domini præparantis ceruos. Dicitur autẽ vox Dñi quia ipſe eã docuit & in nomine eius prædicatur: atque ita idẽ Dominus dixit. Qui vos audit me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Hoc Niniuitæ, cum eſſent barbari, intellexerunt: nam cum Ionas Propheta eis prædicaret ipſi (vt ait noſtra editio) in Domino crediderunt: Vbi alia litera habet. Et crediderunt viri Niniuitæ Domino; hoc eſt, crediderunt, quod Dominus erat, qui 9 loquebatur eis, & ipſis in illo homine minabatur. De hoc diuino verbo ait ipſe Dominus per Iſaiã Prophetã. Quomodo deſcẽdit imber, & nix de cælo, & inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panẽ comedenti: ſic erit verbum meũ, quod egredietur de ore meo: non reuertetur ad me vacuũ, ſed faciet quæcumq; volui, & proſperabitur in his, ad quæ miſi illud. Vbi maxime aduertendum eſt dicere Dñm, quod verbum ſuũ non redibit vacuũ. Quomodo autẽ redeat nõ vacuum hac ſimilitudine explicatur. Quemadmodũ nix, ros, & aqua, quę de cælo cadũt, redeũt ad illud, nõ tamen in eadem, ſed in alia ſpecie: Sic verbũ diuinũ ad Deũ non eadem ſpecie reuertitur como 10 buelue la nieue, y como buelue el agua, q̃ bueluẽ en mãçanas en peras, en roſas, en flores, y en otros marauilloſos fructos. Hęc omnia dicũtur ad cælũ reuerti, quia homines ad laudandũ Deũ prouocãt. Sic verbum euangelicum reuertitur ad Deũ, ſed nõ in eadẽ ſpecie: reuertitur enim in bonis operibus, buelue en ſolloços, y en lagrimas, buelue en ayunos, y en abſtinencias, y en otras obras de piedad y de miſericordia. Itaq; quando hæc bona opera in ſancta eccleſia videritis animo concipe, e poteritis, illa eſſe quoſdam diuini verbi effectus.

Luc. 10.

Ionæ. 3.

Iſai. 55.

Simile.

¶ Omnia quæ habentur litera. C. titulo concio deſeruiunt huic materiæ.

VERECVNDIA

QVID SIT:

Arist. 4 Ethi corum. B. Tho. 2. 2. q. 144.

Erecundia, vel erubescentia secundum Aristotelem & beatum Thomam non est proprie virtus, sed quidam color, vel apparentia virtutis: est enim timor in gloriationis, idest, cum aliquis timet peccare, vel fugit conspectus publicos, ne deprehendatur in vitio, & confundatur, & nomen & famam perdat incidens in opprobrium hominum. Quemadmodum olim Deus in lege carnalibus hominibus, (qui nihil, nisi quæ carnis sunt, & sapiunt & cupiunt) carnalia bona (si justitiam & pietatem colerent) promittebat: vt hac ratione saltem ad virtutem in- 2
ducerentur, quam tamen semel quidam arripientes postea ex charitate illam sectarentur: sic verecundiæ & honoris cupiditatem affectus animis nostris ingeneraret (quorum altero à vitijs auocaremur quæ sola vere pudēda sunt: altero ad virtutē inci taremur, cui vni debetur honor) quāuis enim virtus hoc fine quæsita, vera virtus non sit: aditus tamen quidam, & dispositio ad virtutem est, minus enim ab ea distat, qui sic eam colit, quam qui ab ea prorsus alienus est. Hoc enim nomine seruilem timorem commēdamus, & Spiritus sancti munus esse dicimus, quod videlicet, quemadmodum seta filum: ita seruilis timor filialem timorem introducit. Vnde inuerecundia signum extremæ perditionis est, quia procedit ex nimio amore turpitudinum, contra 3
Hiere. 3. quos dominus per Hieremiam inquit. Frons meretricis facta est tibi erubescere noluisti.

Verecundia vtilis est animæ.

Simile. LOs halcones son de alterado coraçon, y a qualquiera cosa se abaten: y por esto es necessario ponerles capirotes sobre los ojos para que solo se abatan a lo que fuere necessario: assi el coraçon del hombre es inquieto bolador, a qualquiera cosa, que vee, se quiere abatir por tanto es menester que este cubierto el hombre con el capirote del empacho, y verguença, ita vt cuilibet nostrum

4 ſtrum dicatur id, quod Abimelec Sarræ vxori Abrahæ dixit. Gene. 20
Hoc erit tibi in velamen oculorum tuorum.

Verecundia ſigillum eſt virginitatis.

SIgillum virginitatis eſt verecundia. Vnde ſacratiſsima virgo Maria audiens ab angelo laudes ſuas, turbata eſt in ſermone eius. Quia ſcilicet nimis verecunda erat. Plutarchus perſuadere volens quantum pudor in virginibus neceſſarius ſit, & quantam impreſsionem in ipſis efficiat, inquit: Que en vna ciudad de Grecia cayo vna gran melancolia ſobre las donzellas vîrgines, en tanta manera que ſe matauan a ſi meſmas de pura melancolia. Cui malo vt remedium adhiberent gubernatores ciuitatis, conſtituerunt, vt virgines, quæ ſeipſas interficerent publice per vi- Plutar.
5 cos, & plateas vrbis nudæ coram omnibus veherentur. Quo edicto tantum terrorem conceperunt, tantuſque ſuper eas irruit tremor non mortis (ſiquidem ipſæ eam ſibi aſciſcebant) ſed pudoris, vt etiam poſt mortem (cum viuæ adhuc eſſent,) verecundiam timerent, tanto miedo concibieron con eſte edicto que aũ deſpues de muertas, eſtando viuas auiã verguẽça que las lleuaſſen aſsi deſnudas. Et hoc timore concepto nulla virgo poſtea ſe interfecit: atque ita tanto malo remedium adhibitum eſt.

VERITAS DILIGENDA EST.

3 BEatus Auguſtinus libro quarto de doctrina Chriſtiana inquit. Bonorũ ingeniorũ inſignis eſt indoles, in verbis verũ amare, non verba. Quid enim prodeſt clauis aurea, ſi aperire, quod volumus, non poteſt? Aut quid obeſt lignea ſi hoc poteſt, quãdo nihil quærimus, niſi patere quod clauſum eſt? Sed quoniã inter ſe habent nonnullam ſimilitudinẽ veſcentes, atq; diſcentes, propter faſtidia plurimorũ, etiam ipſa ſine quibus viui non poteſt, alimenta condienda ſunt. B. Aug. lib. 4 de doctrina Chriſtiana c. 2. Simile.

Idem in quadam Epiſtola inquit. Incomparabiliter pulchrior eſt veritas Chriſtianorum, quam Helena Græcorum. Pro iſta enim fortius matyres aduerſus hãc Sodomam, quam pro illa illi Heroes aduerſus Troiam dimicauerunt. Idem Epiſt. 9.

Simile. Vt perdix eſt optimus cibus, ſed non comeditur cruda, nullus eſt enim ſtomachus, qui eam poſsit digerere: ſic veritas eſt excellentiſsimum pabulum, at non eſt proponenda cruda, ſed aſſa aut cocta, & ſale prudentiæ temperata. Nullus eſt ſtomachus, qui velit crudam veritatem recipere. 2

Veritas eſt multiplex.

TRiplex eſt veritas, fidei ſcilicet, vitæ, & doctrinæ: veritas fidei nunquam eſt ſilentio prætermittenda, nec propter periculum relinquenda. Semper enim legens, docens, diſputans, vel prædicans tenetur veram fidem exponere nec aliquid contra fidem aſſerere. Poterit tamen renuentibus, & eam à ſe repellentibus infidelibus, & hæreticis, ne audiant fidem recedere, ſi nihil 3
Matt. 10. proficit iuxta Domini dogma apud Matthæum: ſi non receperint vos etiam puluerem calceamẽtorũ excutite. Quod & beatus Paulus fecit in Antiochia dicens Iudæis. Vobis oportebat primũ
Actum. 13. prædicari verbũ Dei, ſed quoniã repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Veritas vitæ, pari modo nunquam relinquenda eſt, nec in minimo quidem, quæ eſt viuere ſecundum præcepta Dei. Cum igitur vera vita ſit obſeruatio mãdatorum Dei, non eſt aliquod præceptorum eius tranſgrediendum licet mille mortes ob oculos conſtituantur, nec alicui contra præcepta Dei facere conſulendum eſt. Veritas doctrinæ etiam non eſt relinquenda, quoniam non licet mendacium, aut aliquod falſum miſcere doctrinæ. Cæterum poteſt, & 4
debet prædicator vel doctor aliqua reticere, quæ magis ſcandalum, quam fructum afferre poſſunt: non tamen certe aliquod peccatum mortale notorium, quod magnum in populo ſcandalum excitet, quale fuit nefandum Herodis peccatum. Quapropter Beatus Ioannes, poſt plurima ſaluberrima conſilia, publice Herodem corripit dicens. Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Atque ſic tenentur prædicatores mortẽ ſubire pro veritate. Hoc
1. Ad Tim. 5. quidem eſt, quod Beatus Paulus præcipit Timotheo diſcipulo ſuo dicens. Peccantes coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant, ideſt, ne ſcandalizentur, ſimilia, vel peiora facientes, ſi viderint publicos peccatores minime corripi, quod vere ſcandalum dicitur. Grauius enim ſcandalum eſt, cum intuentur

omnes

5 omnes impunè peccare ob gubernantium desidiam, & prædicatorum ignauiam.

Veritatis raritas.

DE Anthiocho rege legitur, quod cum in venatione quadam studio persequenti feram ab amicis, & seruis aberrasset in casulã pauperiorũ hominũ ignotus intrauit, ac inter cœnandum cum, de rege sermonem iniecissent, audiuit dicentes bonum esse regem sed amicis flagitiosis vtentem plurima negligere: sæpeque ea, quę essent necessaria, nihil curare, eo quod venationis nimium esset studiosus. Et quidem rex tacuit tunc, ac postea quam Satellites simul cum die ad casulam illam venientes allata purpura, & diademate, omnibus eum nunciarunt, dixit. Sanè ex quo vos di-
6 misi cæpi primũ de me ipso vera audire. Ecce qualiter homo plenus dierum in regia dignitate constitutus nunquam vera de se audierat, quia diminutæ sunt veritates à filijs hominum, maxime vt eas regibus proponant.

Veritas odiosa.

VNum ex magis infestis, & odiosis, quæ in hoc mũdo sunt, est veritas: atq; ita D. Paulus ad Galatas scribens dixit. Testimoniũ perhibeo vobis, quia, si fieri posset, oculos vestros eruisse tis, & dedisse tis mihi. Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicẽs vobis? Vbi sanctus apostolus significat, quod illi, qui ipsum antea singulari amore prosequebantur, postquam eos increpauit, eisq; verũ dixit non eum solito amore diligebant. Es ya el trato ordinario entre toda suerte de gẽte mentir, y esto tan sin verguen
7 ça, q̃ pone espanto el considerarlo, aun el mesmo diablo se disfraço en figura de serpiẽte para mentir hablando con Eua, y tu tan pũblicamente y sin verguença miẽtes a cada passo. El Propheta Oseas resume los enojos de Dios diziendo. Audite verbum Dñi filij Israel, quia iudicium Domini cum habitatoribus terræ: non est enim veritas, & non est misericorda, & non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendaciũ, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, Iudicium Dño, hoc est, vltionem cum habitatoribus terræ. Non dicit, Dñm facturum vltionem cũ vno tantum, aut alio regno, sed cum omnibus habitatoribus terræ: vbiq; enim homines Deum ad indignationẽ prouocant. Sed in

Ad Gal. 4.

Oseæ. 4.

quo, & quare? Quia non est veritas, & misericordia, & scientia. 8
Si autem veritas, & scientia est, profecto in libris, & bibliothecis
inclusæ & catenis ligatæ inueniuntur, que no las dexan salir de
alli: O terrible perdicion, que no dexan salir à luz la verdad, y la
sabiduria, y si habla el predicador como deue o otro alguno, luego es perseguido. O carceleros del demonio que teneis atada, y
presa la verdad. Animaduertite id, quod Diuus Paulus ait. Reuela
Ad Rom. 1. tur enim ira Dei de cælo super impietatem hominum, qui veritatem Dei in iustitia detinent, hoc est. Mihi reuelauit Deus, quod ira
sua, & supplicium è celo decidet super eos, qui veritatem cum iniustitia in carcere detinent. O Pater omnes volunt vt ipsos increpes, & eis veritatem dicas. Aunque esto quieren pero no querian
la verdad por verdad, sino por murmuracion y assi huelgan con
ella, quando toca a otros, y si les toca a ellos no lo sufren.

Interrogatus aliquando Aristoteles, quid nam mererentur supplicij mendaces homines? Acutissime respondit dicens. Hoc merentur supplicium mendaces, & hanc pœnam promeriti sunt, vt
cum vera dicant nemo eis credat. Ex quo patet, quod, quia inter
mendaces pernicioſiores sint hæretici, nec veritates etiam quatenus ab eorum ore procedũt amplecti debemus. Quemadmodum
Simile. si quis conaretur in aliquo cibo tibi venenum propinare, non
modo eum cibum vitares, verumetiam cibos omnes, quos tibi
ipse propinare vellet imo neque vnquam ad aliquod eius conuiuium accederes, vel etiam domum: sic etiam cum hæretici
in libris suis conentur te erroris sui veneno inficere, non modo ipsum errorem vitare debes, verum etiam quæcumque alia scripta
eorum vt longius abſis ab omni suspicione,

10

Veritatis necessitas.

LOquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo: inquit
Zacharias propheta. Quod perinde est ac si diceret. Fide bo-
Zacha. 8. na, & non dolo malo inter vos agite. Est enim veritas summopere Reipublicæ necessaria: Nam ea sublata omnem consociationem, & hominum cõmunitatem ruere necesse est. Quæ enim cõmunicatio, quis vsus, quæ inter homines consuetudo esse potest, si fidem interse non habeant? Quare homines fraudulenti, & dolosi maxime sunt fraudi reipublicæ. Et cum Deus

homi

11 hominum inter ſe ſocietatem, & amicitiam vehementer amet, & eam in primis commendet, ex hoc facile cognoſcitur quantum mendaces, & fallaces homines abhorreat: denique mendacium è regione veritati opponitur, quæ Deus eſt: contra vero vnum, quod maxime virum pium, ac Chriſtianum deceat, eſt ſimplicem, & apertum eſſe, nihil ex occulto, nihil ex inſidijs agendum putare; veri autem ſemper pro virili colere, fraudemque fugere. Id, quod monet Beatus Paulus ad Epheſios ſcribēs. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam ſumus inuicem membra. Pulchra ſane ſimilitudo, quæ & vim argumēti habere debet apud eos, qui Chriſtianam pietatem colunt: qua profitemur, Chriſtum Ieſum eſſe caput Eccleſiæ, noſq; membra reliqua eius. Vt ergo vnum mem-
12 brum, nec fraude, nec dolo malo agit cum alio membro, ſed ſimpliciter, & aperte quidquid boni, mali ve habet, cum eo communicat: ita & nos gerere cū proximis noſtris oportet, neminem in fraudem inducentes, nemini fucum facientes: ſed ſimplices, ac diligentes veritatis cultores eſſe debemus, vt vera, viuaq; membra nos ſuperni capitis Chriſti Ieſu præbeamus. Hac veritate diſcipulos ſuos diuinus magiſter imbuere nitebatur, cū eos docebat dicēs. Eſtote prudētes ſicut ſerpentes & ſimplices ſicut colūbæ. Hanc virtutē, præter reliquos Sanctos viros veteris inſtrumēti, coluit ſanctiſsimus ille Iob de quo ſacra ſcriptura narrat fuiſſe ſimplicem, & rectum. Ob hanc denique eximiam virtutem captus eſſe ſponſus fatetur Eccleſiæ amore, cum dicit. Vulneraſti me ſoror mea in vno oculorum tuorum. Oculorum autem eius
13 formam deſcripſerat dicens. Oculi tui columbarum: ideſt ſimplices, vt ipſe in euāgelio (loco iam citato) dixit. Habitus enim oculorum columbæ nihil fraudis, nihil inſidiarum, ſed magnam ſimplicitatem præſeferunt. Ita ſancta Eccleſia, præter cæteras reſpublicas omnes, omni mendacio, malitia, doloque vacat, nihil celat, quod cuiquam fraudi ſit, ſed veritatē aperte, manifeſteq; docet. Sed vtinam non cadat in aliquos Chriſtianos illud, de quo Hieremias vehementer dolet populo ſuo tēporibus ſuis accidiſſe. Et extenderunt linguam ſuam quaſi arcum mendacij, & non veritatis. Vnuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciā, quia omnis frater ſupplantans ſupplā tabit: & omnis amicus fraudulenter incedet: & vir fratrem ſuum deri-

Ad Ephes. 4. Simile.

Hiere. 9

deridebit, & veritatem non loquetur, qua de cauſa euerſa fuit il- 14
la reſpublica doli, mendacij que plena, ne Deus, ſummus veritatis
amator, mendacij patrocinium ſuſcepiſſe videretur, ſi tam perfi-
dos, & fraudulentos homines tueretur. Ideoque propheta Zacha-
rias veritatem eis colere præcepit, ſi in Dei gratiam redire, & in
vrbe, ac patria ſua habitare voluiſſent. Et addidit. Veritatem, &
iudicium pacis iudicate in portis veſtris. Veritas in hominum
congreſsibus, & vſibus ſummopere neceſſaria eſt: Sed multo ma
gis in iudicijs: nã ſi ea, quæ eſt in congreſsibus videtur, vni aut al
teri id fraudi erit: at ſi iudex, quatenus reipublicæ perſonam agit,
à veritate deſciſcit, vniuerſæ reipublicæ damnum infert. Si enim
non ſeruetur æquitas in iure dicendo, vniuerſa reſpublica ægra,
& peruerſa eſſe ducitur. Et ob eam rem ſingulariter veritatem, & 15
æquitatem iudiciorum commendat ſanctus Propheta: quod ſu-
periori capite deſiderare prædicauerat, vbi dixit. Iudicium verũ
iudicate. Cum vero hic ait, iudicium pacis, æquum intelligit. Nõ
enim vlla meliori via, qui iudicijs conflictantur, conciliari poſ-
ſunt, quam ſi ſuum cuique á iudice tribuatur, æquitatem conſti-
tuendo: ſecus enim diſsidiæ non comprimentur, quæ ſemper ex
iniquitate, & iniuria proficiſcuntur. Merito alter clamabit, voci-
ferabitur, Deum, & ſanctos eius viros teſtabitur ſibi fraudem
Eſa. 32 eſſe factam. Sapienter enim Eſaias ait: Et erit opus iuſtitiæ pax
Pſal. 84 & cultus iuſtitiæ ſilentium. Et Dauid. Iuſtitia, & pax oſculatæ
ſunt. In portis veſtris, inquit vlterius: eo quod olim pro vrbium
portis ius dici conſueuit, vt iudices intelligerẽt, tã ciuibus, quã pe-
regrinis æquum ius eſſe dicendum: & vt ſignificaretur, iuſtitia & 15
æquitate magis, quam alia re vrbes cuſtodiri, ita vt potius ipſa ci
ues tueatur, quam illorum patrocinio egeat. Et ita intelligitur il-
lud Dauidis. Aduerſum me loquebãtur, qui ſedebant in porta.
Ideſt, iudices, quos opotebat me innocẽtem defendere, contra me
iniquam ferebant ſententiam.

¶ Omnia quæ habentur litera. S. titulo ſimplici-
tas, deſeruiunt huic materiæ.

Vigi-

VIGILIA MAXIME NECESSARIA.

SOlent homines lucri gratia noctes inſomnes tranſigere. Quod & experimento didicimus, & ſacra Scriptura teſtatur dicens. Omnis faber, & architectus, noctem tanquam diem tranſigit, & vigilia ſua perficit opus. Sic etiam lucri ſpiritualis gratia Chriſti fideles dies, noctesque inſomnes tranſigere debemus ieiunijs, & orationibus operam dando. Eccli. 38.

Non ſit vobis vanum mane ſurgere ante lucem (inquit ſancta
2 Eccleſia) quia promiſit dominus coronam vigilantibus. Coronam ſcilicet gloriæ, quæ omni imperio huius mundi longe præſtantior eſt. Vigilate ergo ſi ſapitis: ſapiens enim cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad dominum, qui fecit illum, & in conſpectu altiſsimi deprecabitur. Non ad dæmonem, non ad mundi vanitates vigilat iuſtus. Vigilare etiam ſolent homines timore vel periculi in mari imminentis, vel inimicorum, aut latronum inſidiantium, tumet mare, procella inſtat: vrget tempeſtas, & tunc nauigantes timore correpti, merito vigilare ſolent. Qui nauigant mare narrant pericula eius, ait Eccleſiaſticus: ſic nos in hoc mundi mari, vbi tot pericula ſunt animarum vigilare debemus. Vnde beatus Bernardus ait. Periculum huius mundi probat tranſeuntium raritas, & pereuntium pluralitas. Sicut enim in mari periculoſo vix ex millibus nauis vna ad portum peruenit: ſic de millibus, vix vna anima ad portum ſalutis perducitur. Si igitur tot ſunt in hoc mundo pericula, vigilate ergo, ne intretis in tentationem: nam (vt Chriſtus Ieſus verus mundi ſalvator ait) ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma, ideſt, ſecundum aliquos, ſpiritus malignus ſemper eſt promptus, & paratus ad tentandum, at vero homo ſuis viribus infirmus & imbecillis eſt: quare neceſſe habet, ſemper orare, & vigilare. Præterea vigilant homines timore latronum aut inimicorum. Hac potiſsimum de cauſa docet nos dominus apud Matthæum vigilare dicens. Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora filius hominis venturus ſit, illud autem ſcitote, quia ſi ſciret pater familias, qua Eccle. 39. Eccle. 43. Marci. 14. Matth. 24.

qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non fineret perfodi do-4
Pſal.43. mum ſuam. Vbi mortem vocat dominus furem. Quæ omnia ſubito veniens ſecum rapit. Rapit tempus merendi, rapit omnia temporalia; quia homo cum interierit, non ſumet omnia, nec deſcendet cum eo gloria eius. Dolore etiam graui perculſus aliquis vigilare ſolet: ſic nos dolore peccatorum præterito rum vigilare debemus. Mirum profecto eſt, vt dolore aliquo ſpinæ etiam paruæ, aut morſu vel pulicis, dormire non poſsis: percuſſus vero vulnere peccatorum in vtranque aurem dormire valeas. Non ſic Regius vates Dauid, cum dicebat. A voce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ: ſimilis factus ſum pelicano ſolitudinis: factus ſum ſicut nicti corax in domicilio: Vigi-
Pſal.101. laui, & factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Dolor ingens peccatorum eum quieſcere non ſinebat: A voce (inquit) gemi-5 tus mei adhæſit os meum carni meæ, ideſt, præ gemitibus meis, oſſa & cutis adhæſerunt. Similis (inquit) factus ſum pelicano ſolitudinis: de quo Beatus Hieronymus ad Præſidium dicit,
Simile. quod cum filios ſuos à ſerpente occiſos inuenit, luget, & ſe, ſuaque latera percutit, & de ſanguine excuſſo ad latera mortuorum corpora reuiuiſcunt: ſic diabolus per peccatum omnia mea bona opera interemit: quare lugere me oportet, & amara pœnitentia opera mea viuificare. Factus ſum (inquit) ſicut nicticorax in domicilio: ideſt, immundis factus ſum ex peccato. Nicticorax enim eſt auis immunda ſecundum legem. Sed quia pœnitens peccatum ſuum cognoſcit, ſubiungit: vigilaui, ſcilicet per cognitionem peccati. Et factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto, euolando ſcilicet à peccatorum conſortio. Vigilate ergo dolore pec-6 catorum oppreſsi & pœnitentiam agite: nam ſi impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, &
Ezechiæ.18. cuſtodierit omnia præcepta mea (inquit dominus per Ezechielem Prophetam) & fecerit iudicium, & iuſtitiam, vita viuet, & non morietur: omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, non recordabor. O verba pietatis, & miſericordia plena, imprimat ea clementiſsimus Deus noſter in cordibus noſtris.

Multa

8 ## Multa mala ex defectu vigiliæ proueniunt.

MAla autem, quæ ex defectu vigiliæ proueniunt indicantur in illis verbis, quę ſunt in libro Iob. Quanto magis qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur velut à tinea? De mane vſque veſperam ſuccidentur, & quia nullus intelligit, in æternum peribunt. Quoniam de peccato, & ſordibus animæ tota illa diſputatio erat, ideo ad interitum animæ hæc omnia videntur referenda. Gemina ergo ex cauſa interioris vitæ interitus accidere poteſt, aut interno videlicet, & domeſtico, hoc eſt fomite, & tyrannide 7 membrorum in peccatum aliquod impellente: aut externa aliqua cauſa, dæmonis videlicet tentamentis: ea autem mors, quæ ab internis, & domeſticis cauſis naſcitur, non tanta celeritate fit, aut illud tentationis genus non tam cito proſternit hominem, ſed ſenſim: Dum per ſocordiam, & incogitantiam non curamus prima peccati initia reprimere. Vnde Eccleſiaſticus dixit. Qui ſpernit modica, paulatim decidet: ſic enim veſtimentum, quod non excutitur, paulatim conſumitur á tinea. Exterior autem tẽtatio hominem plerumque ſubito proſternit ſicut vnius fœminæ aſpectu graui ſanctus Dauid ſe contaminauit ſtupro. Hoc igitur fortaſſe cum dixit: A mane vſque ad veſperam, Themanites Eliphaz voluit inſinuare. Sed aliquibus magis probatur, vt verum ſit id quod de tinea diximus: quæ cum ex veſtimento 9 naſcatur, tamen ſenſim corrodit, & conſumit illud: ita & tentatio ipſa, quæ naſcitur ex carnis tyrãnide. Sed quod dicitur de mane, vſque ad veſperam, iuxta proprietatem Hebraicæ linguæ æternum tempus ſignificat: ita vt ſit ſenſus; homo perpetuo innumeris eſt periculis expoſitus partim propter domeſticos hoſtes, & internos, partim vero propter externos: itaque nulla vitæ pars periculo vacat, aut occaſione peccandi, & quia nullus intelligit, in æternum peribunt. Ecce qualiter ex defectu intellectus, & quia vigilantes non ſunt fere omnes in æternum peribunt.

Iob. 4.

Eccleſi. 19.

2. Reg. 11.

Vigiliæ vtilitas.

Marci.13. VOs ergo videte ecce prædixi vobis omnia: dixit dominus discipulis suis. Hoc est cũ multi surrecturi sunt, post discessum meum à vobis, qui cooperante diabolo secũdum suam nequitiam, & virtutem naturalem, summis votis curabit seducere omnes & electos quidem. Videte si oporteat otiari, & in vtrãq; aurem dormire, aut curis huius sæculi abduci: videte ergo attentissimis, & perspicacibus oculis, vt boni, & fideles custodes ciuitatis qui nocte, dieque ab alta rupi omnem viam circunspiciunt, nũquid aduersarius & inimicus adueniat, statimque signa, & vociferationem diffundunt circumquaque: videte cum de re magna hoc negotium sit, & de cute, capite, imo de ęterna vita res est: neque locus supersit excusationi. Ecce omnia prędixi vobis, & cunctis alijs discipulis meis, qui per verbum vestrum crediturí sunt. Paratissimos vos esse oportet, armaturam Dei omni tempore induite, & confortamini in domino, & in potentia virtutis eius vt possitis stare aduersus insidias diaboli. 11

Ad Ephe.6.

Vigiliæ admonitio.

Ad Rom.13. HOra est iam nos de somno surgere: inquit Beatus Paulus. Illud, iam, non insinuat ante hoc tempus licitum fuisse peccare: id enim nunquam licitum fuit, sed significat, quod nunc iam maiorem obligationẽ habemus vigilandi in seruitio Dei, quam antea in lege veteri, si quidem modo in lege gratiæ maiora beneficia absque comparatione à liberali Dei manu accepimus, quam sectatores legis veteris acceperunt. Quod si quis dicat. Monachi, qui ad matutinum media nocte è lecto surrecturi sunt, absque aliqua cura recũbunt, & tranquille, ac quiete dormiunt, & si vos eis dicitis. Nonne attenditis vos ad horas matutinas esse surrecturos quare ergo tam quiete, & absque aliqua cura somno vacatis; Respondebunt: quia habemus vigilatorem, qui nos è somno suscitet: at si sciremus illum non esse, scientes nos die sequenti in refectorio si media nocte non surgimus, panem, & aquam in terra esse manducaturos, non vtique tam placide & quiete dormiremus: imo vnam quamque horam, horam matutinam esse existimaremus. Qui etiam per mare nauigat in bona naui quę à peritissimo 12

Simile.

naucle-

13 nauclero, atque ab alijs nauis diligentiſsimis miniſtris, & in arte nauigandi valde peritis ducitur, ſecure dormire poteſt; illi enim eũ è ſomno ſuſcitabant, & cum viderint nauem in periculo eſſe omni cũ diligentia cuncta prouidebunt. Idem ergo facere poſſumus in ſpirituali ſomno: que nos podemos echar a dormir, y deſcuydarnos en el ſeruicio de Dios, pues tenemos tantos prelados tantos deſpertadores, tantos prædicadores, y tantos varones juſtos, zeloſos de la gloria, y honra de Dios, y del prouecho deſus proximos. Hi omnes nos excitabũt, atq; à ſomno peccati, & culpæ, quando opus fuerit, nos ſurgere facient, & ſiquidem tam cui gilantes, & tam boni nautæ ſunt, cum viderint tempeſtatem, nos admonebunt, cum viderint in nobis ægritudinem ac mortis periculum nos ſuſcitabunt, & exhortabuntur, vt nos ipſos præ-
14 paremus, ne in æternum pereamus. O infernalem hominum cæcitatem, qui hac tam vana fiducia in ſeruitio Dei dormire audent, & in ſomno peccati longo tempore ſe eſſe ſinunt. O fratres mei nulla via, aut occaſione oportet, vos in peccato dormire, ſed ſemper euigilare debetis, quamuis plurimos, qui ſuper vos vigilent, habeatis. Licet enim certo ſciremus, mortem nulla via nos in peccato mortali eſſe aggreſſuram, propter duntaxat amorem Dei, & propter id, quod eius diuinæ atque infinitæ bonitati debemus, mille potius mortes ſubire debebamus, quam vnum ſolummodo peccatum mortale committere, quin etiam negligentias veniales omni cum diligentia vitare. Nam quemad- simile.
modum dormiente Adamo formata fuit Eua, quæ ipſum ad peccandum incitauit: ſic dormientibus nobis in ſomno negli-
15 gentiæ, & ignauiæ alitur, & roboratur noſtra ſenſualitas, quæ nobis vetitum pomum ante oculos proponit ad manducandum, nobiſque dicit, vt, nulla Dei habita ratione, mundum ſequamur. Vigilare ergo oportet, ſaltim ne maledicta hæc Eua creſcat & vires ſumat, & acquirat. Vt igitur vigilemus, nos inuitat æternus Deus noſter ſuaui quadam, & dulci ſocietate, ne laborem vigiliarum ſentiamus, y porque no ay mas ſuaue conuerſacion que la del meſmo Dios, el ſe prefiere a velar con noſotros, y mando a Dauid, que de ſu parte nos dixeſſe. Ecce non dormitabit, nec dormiet, qui cuſtodit Iſrael. Societatem etiam angelorum nobis præbet, qui nobiſcum euigilent. Sic Sanctus Daniel angelum vocauit vigilem dicens. Ecce vigil, & Daniel. 4.

ſanctus de cælo deſcendit. Cum igitur nobis Deus talem, ac tam 16
celebrem ſocietatem præbeat, æquum eſt, vt vigilemus. Vt autẽ
de tempore, quo vigiliam noſtram incipere debeamus, non dubi-
Prouerb. 8. temus, Spiritus ſanctus nos de eo in Prouerbijs hortatur dicens.
Qui manè vigilant ad me, inueniẽt me. Donde nos manifieſta,
que a la mañana de la mocedad hauemos de començar a velar y
no ha de ſer vn dia, ni dos, ſino ſiempre, & ideo adiecit. Beati, qui
vigilant ad fores meas quotidie, & expectant ad poſtes oſtij mei.
Qui me inuenerit, inuenit vitam. Oſtia ſeu ianuæ Chriſti Redẽ-
ptoris noſtri, per quas ingreſſus eſt in mundum, & ab eo exiuit,
ſunt incarnatio natiuitas, & ſacratiſsima mors ipſius. Per vnã in-
eſt greſſus in mũdum, & per aliam exiuit à mũdo. Vigilate ergo
eius ineffabilem amorem in incarnatione, & eius ſingularem pau
pertatem in præſepio, eius lachrymas, & tormenta terribi- 17
lia, quæ in cruce paſſus eſt, conſiderantes. Ianuæ etiam huius cæ-
leſtis Domini, ad quas euigilare debemus ſunt eius ſacratiſsima
vulnera, per quæ tantum bonum exiuit, & ad nos venit, & quo-
tidie veniet. Poſſumus etiam dicere, quod cum nobis præcipitur
mane vigilare, perinde eſt, ac ſi nos doceret, quod à mane vſque
ad noctem non debemus in eius ſeruitio dormitare, ſed cum Re-
gio Propheta dicere. Deus Deus meus ad te de luce vigilo.

Vigiliæ ſignificatio.

Ezechie. 1. LOquens Propheta Ezechiel de illis quatuor myſterioſis ani- 18
malibus inquit. Et totum corpus oculis plenum. Eſſe corpo-
ra oculis circumquaque repleta indicant debere nos cautos
eſſe, prouidos, & vigilantes propter varias hoſtium inſidias: &
non ſolum præterita debemus in memoriam reuocare, & præſen
tia conſpicere, ſed etiam in poſterũ quam longiſsimè prouidere.
Debemus itaq; ſummo ſtudio vigilare, ne in errore verſemur, &
diligenter circũſpicere, ne in carnis, mũdi & dæmonis inſidias in-
B. Greg. Nazian. ſimile. cidamus. Chriſtianũ hominem comparat. B. Gregorius Nazian-
zenus in Apologetico funambulo: vt enim illum, qui per diſtri-
ctos in excelſo funes incedit, oportet diligenter videre, & cele-
riter animo circũſpicere, ne huc vel illuc declinet, interibit enim,
ſi vel aliquantulũ, quamuis exiguum, deuiauerit: ſic nos oportet
oculatos eſſe, & accurate aſpicere, vbi pedes figamus, nec in pro
fundum præcipitemur. Si enim pedes affectionum cum deli-

berato

19 berato conſenſu in mortifero poſuerimus, ſtatim à gratia Dei excidemus, & in culpæ barathrum præcipitabimur, & ita ob noſtram cæcitatem in promptu erit noſtrum exitium.

VIRGINITAS

QVID SIT.

IN Concilio Gangrēſi cū inter ſtatus ſanctę Eccleſiæ diſtinguitur de illo, qui in virginibus reperitur, ſic loquuntur patres. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur. In admirationem mens humana, & angelica tantæ ſublimitatis rapitur. Vnde in ſuperioribus
1 de honore virginali ſtatui debito agentes apoſtoli dicebāt. Virgines in figurā thuribuli, & incenſi honorentur: propter hoc procul dubio, quia ſacrificium corporis virginalis ſanctarum virginum tanquam vas aureum ornatum lapide pretioſo, & tanquam ignis, & incenſum ſuauiſsimi odoris coram Domino inuenitur: De quo Beata Agata ad Sanctam Luciam dixit. Iocundum in tua virginitate Domino habitaculum præparaſti. Eſt ergo virginitas in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio: hoc eſt, propoſitum perpetuæ conſeruationis illius, vt præclare docet Beatus Thomas. Mirabilis ergo, & gratus Deo, & hominibus, & angelis viror virginitatis, à quo eſt dicta. Nam ſicut illud dicitur virens, & in ſuo virore conſiſtens, quod non eſt ex ſuperabundantia caloris aduſtionem expertum: ita etiam
2 virginitas hoc importat, quod perſona, cui ineſt, immunis ſit concupiſcentiæ aduſtione, quæ eſſe videtur in conſummatione maximę delectationis corporalis, qualis eſt venereorum delectatio. Propter hoc virgines roſis, aut lilijs aſsimilantur, inter quos principatum tenens Dominus Ieſus, flos aſcendens de radice Ieſſe, id eſt, de ſacratiſsima virgine Maria dicitur, & lilium conuallium in Canticis etiam nuncupatur.

B. Tho. 2.2. q.152. arti.1.

Cantic.2.

Virginitatis pretium.

PRetium theſauri virginitatis tantum eſt, vt pro ipſo non ſolū detur æterna gloria, quæ omnibus electis eſt communis, ſed

ſpecialis gloria conferatur. Debetur enim ei nõ ſolum aurea, ſed 3
Exod. 25. etiam aureola. In Exodo præcepit Dominus, vt fieret menſa, & ſuper menſam corona, & ſuper coronam coronula imponeretur: qua ſignificata eſt aureola. Theſaurum ipſum qui inuenit abſcondit, quia eius pretium intelligit, ſæculo renuntians, monaſterium ſibi elegit vbi in abſcondito facie Dei viuit. Vnde Beatus Bernardus ait. Neceſſe habemus, ſiquid habemus boni: quoniam theſaurum regni cælorum, qui inuenit homo, abſcondit: propter quod in clauſtro, & in ſiluis abſcondimur, neq; hoc infructuoſe. Theſaurus iſte regno cælorum ſimilis eſt: vita enim virginum cæleſti vitæ multum aſsimilatur. Vnde B. Bernardus de caſtitate loquens, cuius dignior ſpecies eſt virginitas, ſic ait. Hæc ſola in hoc mortalitatis loco, & tempore, quendam ſtatum immortalitatis glorię repreſentat. Hęc inſtar odoris fini balſami, 4
quo condita cadauera incorrupta ſeruantur, ſenſus, & artus con-
Thren 4 tinet, & ſtringit. Explicans Beatus Hieronymus verba illa Hieremiæ: Candidiores Nazaræi eius niue, nitidiores, lacte rubicundiores ebore antiquo, ſapphyro pulchriores: Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, ſic ait. Myſticè caſus animarũ quorundam fidelium à Propheta deploratur. Quid enim Nazaræorum nomine, niſi abſtinentium, & continẽtium vita deſignatur, quæ niue, & lacte nitidior dicitur. Nix enim ex aqua congelaſcit, quæ deſuper venit. Lac autem ex carne ex primitur, quæ de inferioribus nutritur. Quid autem deſignatur per niuem niſi candor vitæ cæleſtis? Quid per lac niſi temporalis diſpenſationis ad miniſtratio demonſtratur? Et quia plerunq; continentes virii in
Eccleſia tam mira opera faciũt, vt multi, qui cæleſtẽ vitam tenue 5
runt multi, qui terrena bene diſpenſauerũt, ſuperari videantur: & candidores niue, & nitidiores lacte referũtur: qui etiam, quia per fauorem ſpiritus antiquorum, ac fortium patrum nonnunquam vincere vitam videantur, rectè adiungit: rubicundiores ebore antiquo. Dum enim ruboris nomen exprimitur, ſancti deſiderij flamma ſignatur. Ebur eſſe os magnorum animalium non ignoramus. Ebore vtique antiquo rubicundiores ſunt: quia ſæpe ante humanos oculos nonnullis præcedentibus patribus ſtudij ſeruentiores exiſtunt: de quibus vt totum ſimul oſtendatur adiungitur ſaphyro pulchriores aërei quippe coloris eſt ſapphyrus. Et quia præcedentes multos: atq; ad ſuperna tendentes per cæleſtem cõ-

uerſa-

6 uerſationen videntur vincere, narrantur ſapphyro pulchriores extitiſſe. Hæc Beatus Hieronymus.

Virginitas à Beato Paulo commendatur.

BEatus Paulus in Epiſtola ad Corinthios inquit. De quibus ſcripſiſtis mihi, ô Corinthij, hoc reſpondeo. Bonum eſt homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autẽ vnuſquiſq; ſuam vxorem habeat, & vnaquæq; ſuum virũ habeat. Et rurſum. Dico non nuptis, & viduis: bonum eſt illis, ſi ſic permãſerint, ſicut & ego. Et tertio ait. De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do tanquam miſericordiã cõſequutus à Dno vt ſim fidelis. Exiſtimo enim hoc bonũ eſſe propter inſtantem neceſsitatẽ, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe, 7 Quæ omnia perinde ſunt ac ſi diceret. O Corinthij conſuluiſtis me ſcriptis veſtris ſuper connubio, virginitate, ac cælibe vita: ecce loco conſilij vere euangelici vobis ſcribo, bonũ eſſe homini mulierem non tangere, hoc eſt, prorſus abſtinere à cõgreſsibus carnis. Et id quidem dico bonum homini citra exceptionem ætatis, aut perſonæ. Ergo cuiuis mortalium bonum eſt: non vtiq; ſoli ſacerdoti ſicut quidam, teſte Theophylacto, nugãtur. Et quidem bonũ abſolutẽ, hoc eſt, tale bonum, quod per ſe eſt appetibile ratione virtutis, ac honeſtatis, & eminentiæ, quas in ſe continet: nõ autem ratione alterius, vt connubium, & vſus eius, quæ vt inter bona cõnumerentur, aliunde cohoneſtari debent, nempe ſacramento, fide, & prole, vel incontinentiæ vitandæ cauſa. Non autẽ ex iſtis ea conſtantia pronuntiatis per Apoſtolum, exiſtima- 8 rent Corinthij aut ſoluenda connubia, aut à maritalibus cõmercijs abſtinendum, mox ſubiungit per aduerſatiuam particulam, propter fornicationem autem vnuſquiſque ſuã vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum habeat, vxori vir debitum reddat, ſimiliter autem & vxor viro. Quaſi diceret. Quanquam virginitas eximia quærenda res eſt, admodum cæteris præeligenda, tamen ipſa coniugia, ipſaque coniugum commercia vtique licita ſunt, etiam tempore euangelij, vel ſolius fornicationis vitandæ gratia. Quo loco obſeruabis, quod ſanctus Apoſtolus non dedignatur ſe in medium proferre dicens. Bonum eſt viduis, & non nuptis ſi ſic permanſerint ſicut, & ego, quo magis perſuadeat ſanctam continentiam. Quod ſanè quoties facit, re vera arduum quid, & 1. ad Corint. 7. c.

excellens proponit. Sed dices: quando quidem diuinus vir ait: 9
quod si non se continent, nubant: Melius est enim nubere, quam
vri, quia omnes sumus homines, tentamurque omnes concupis-
centijs, quod est vri. Igitur singulis melius est nubere, quam sine
coniugio permanere. Nequaquam sunt idem tẽtari, & vri. Quod
enim vritur, detrimentum accipit ab igne, iamque concupiscen-
tiæ flãmulis crematur. Tentatio autẽ vt oppugnat in carne con-
tra carnem militantem: ita & in carne suam ipsius carnem vincen-
tem probatum reddit, atque coronat. Dum surgit motus in car-
ne, vel cogitatio mali in mente, tentatio est: cęterum aduſtio tum
primum dicitur, quando tentatio trahit in consensum pecca-
ti. Sensit vtique Paulus stimulos seu tentationem carnis, non ta-
men vrebatur, neque ob id sibi conuolandum ad nuptias puta-
uit: quin potius ad orationem, qua tertio, hoc est, instanter ora- 10
uit Dominum, eiusque beneficio victoriam inuenit, nihil vstus,
nihilque læsus in conscientia. At si raperis libidinibus in consen
sum, teque adurit concupiscentiæ ardor coniux fias, melius est
enim inire connubium à Deo institutum, quam scortationi-
bus, alio vè genere libidinũ vri, quæ semper fuerunt prohibitæ,
Vri semper malum est, tentari verò neque malum per se neque
bonum: sed bonum vincentibus: malum vero efficitur succum
bentibus. Et ita abusiua est comparatio, qua vtitur Beatus Apo
stolus: nam tales comparationes sunt admodum familiares
Scripturis sacris. Vt cum Ionas fugiens à facie Domini dixit.
Melius est mihi mori, quam viuere. Et cum Dominus dixit.
Expedit ei, nempe scandalizanti pusillos, vt suspendatur mola
asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Neque 11
enim Ionæ bonum erat mori, neque scandalizanti bonum est
demergi in mare, sed vtrique id ipsum bonum dicitur compa-
ratione deterioris, quod euitatur. Vt cum dicitur melius est pro-
ijcere merces in mare, quam naufragium pati. Sic cum occur-
runt duo, nempe vri, & nubere, istud certe præeligendum tibi,
quia licitum est, quo vites illud, quod nunquam licere potest,
semperque nocet. Progreditur porro Apostolus ad consilium
seruandæ virginitatis, quæ inter homines angelicæ excellentiæ
gloriam habet, dicens de virginibus autem præceptum Domini
non habeo (Dominus quippe nihil preceperat de virginitate, aut
seruanda, aut in nuptias commutanda: tantummodo id dixerat.

Qui

12 Qui poteſt capere, capiat) conſilium autem do. Non quidem, vt priuatus quiſpiam, ſed tanquam is, qui miſericordia Dei aſcitus ſum ad Apoſtolatum, vt ſim fidelis, vtique in diſpenſandis ſcientijs, & myſterijs eius. Exiſtimo enim hoc, (nempe dare vobis expreſſum conſilium ſuper hac re) bonum eſſe propter inſtantem neceſsitatem, ſcilicet, perſequutionum, tribulationum, dolorum, curarum, ſolicitudinum. Et quale eſt illud conſilium. Quoniam bonum eſt homini ſic eſſe, nempe vt virgines ſunt, in ea ſcilicet pudicitia, quæ nullam vnquam admiſit ſui corruptionem. De hoc conſilium ſiue ſententiam meam libera voce pronuntio, quoniam ſimpliciter bonum eſt homini ſic eſſe. Ne autem hæc dicendo videatur aut virginibus neceſsitatem imponere, aut contractis nuptijs velle derogare, mox ſubiungit: Alligatus es vxori,
13 ne quæras ſolutionem. Solutus es ab vxore (vel quia nondum duxiſti, vel, quia morte coniugis libertatem adeptus es) noli quærere vxorem. Nam vt liberis ſuadeo perennem caſtitatem, ita coniugatis non permitto coniugij diſſolutionem, ſicuti nec permittere poſſum. Quod enim Deus coniunxit homo non ſeparet. Si autem acceperis vxorem non peccaſti, & ſi nupſerit virgo, non peccauit. Tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi. Ego autem vobis parco. Non peccat cælebs, non peccat virgo, nec peccat vidua, ſi coniugium ineant. Attamẽ tribulationem carnis ſiue ſecundum carnem habebunt eiuſmodi per coniugium, ad quod conuolarunt. Quid poſsit aut clarius dici, aut conformius communi doctrinæ Catholicæ Eccleſiæ? Sed forte dices. Nunquid cælibes non maiorem ſubinde tentationem carnis ſu-
14 ſtinẽt, quam qui matrimonio iuncti ſunt, ipſo vſu coniugij præſtante refrigerium æſtuanti concupiſcentię? Reſpondeo: Quæ ſunt ſecundum inclinationem naturæ non minuunt naturalem affectionem, ſed vſu ſuo magis accendunt. Neque ceſſarent in eiuſmodi ardores volendi, niſi deficerent vires agendi: quinimo nec tunc quidem. At ſanctus Apoſtolus per tribulationem carnis non intellexit lubricas illas tentationes carnalis concupiſcentiæ, quibus vel extra coniugium vexantur cælibes: Sed labores, ſed preſſuras, ſed anguſtias, curas, ſolicitudines, quales plurimas, ne dicam ſexcentas ſecum affert coniugium, tum coniugis, tum prolium cauſa: adeò vt ſomnum auferant ab oculis, vires proſternant, rugaſque obducant, & in florida adhuc ætate

aridum,ac quaſi decrepitum plerumq; reddant. Pergit autem B. 15
Paulus poſt pauca in explicandis cauſis dati ſui conſilij ac dicit.
Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe.Qui ſine vxore eſt, ſolicitus eſt,quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo, qui autem cũ vxore eſt,ſolicitus eſt,quæ ſunt mundi,quomodo placeat vxori,& diuiſus eſt. Et mulier innupta,& virgo cogitat,quę Domini ſunt,vt ſit ſancta corpore,& ſpiritu. Quæ autem nupta eſt,cogitat,quæ ſunt mundi,quomodo placeat viro. Porro hoc ad vtilitatem veſtram dico,non vt laqueum vobis injiciam,id eſt,nõ vt vos cogam,teſte B. Auguſtino,ſed vt prouocem ad id,quod honeſtum eſt,& quod facultatem præbet, ſine impedimento Dominum obſecrandi. Huc vſq; B. Apoſtolus adeo plano,diſcreto q; ſermone loquutus eſt,vt nihil putem addendũ. Si autem quæras,quæ ſunt iſta,quæ Dei eſſe dicit, cũ inquit, innupta, & virgo 16
Ad Philip. 4 cogitat quæ Dei ſunt? Reſpondeo eum explicare illa in alio loco,vbi ait. Quæcunq; ſunt vera, quæcunq; pudica, quæcunq; iuſta,quæcunq; ſancta,quæcunq; amabilia,quæcunq; bonæ famę, ſiqua virtus,ſiqua laus diſciplinæ. Adde quæ vitæ, quæ incorruptionis,quæ angelicæ nobilitatis,quæ beatitudinis, quæ æternæ vnionis cum eo, qui ſemper eſt, omnia quæ poteſt omnia habet,omnia præſtat. Verum obſeruandum eſt, quod dicit, vt ſit ſancta & corpore,& ſpiritu. Corpore (inquit) non autem aliquo membro,mẽbrum enim corporis pars eſt,corpus vero omnium cõpaginem mẽbrorum ſignificat. Itaq; vt ſit ſancta corpore,hoc eſt omnibus mẽbris. Non reſonet lingua niſi puritatis ſermonẽ, non feſtinet pes niſi à turpium conſortio, nulla lubricitas in oculis,nulla in manibus, nulla in meditatione cordis. Illud quoque 17
inſculpere debetis memorię veſtræ,quod aſſerit honeſtũ eſſe ſeruare virginitatem aut cælibem vitam, eo quod præbeat facultatem indiuulſẽ adhęrendi Domino in oratione,alijſq; pijs meditationibus. Audite ergo nunc tota mentis attentione, & ſummatim vobis repetam cauſas dati conſilij per B. Apoſtolum. Prima eſt, quia bonũ eſt homini ſic eſſe. Secunda,quia hoc exortem facit à quã plurimis torſionibus,anguſtijs & tribulationibus. Tertia,quia virgo,& cælebs vnica duntaxat tanguntur cura, nempe, quomodo placeant Deo,vtq; ſancti ſint,& corpore,& mẽte, cũ interim vtentes coniugio nec mente valeant, neq; corpore commode eſſe ſancti,ideſt,mundi,& ſeparati ab actibus impuritatis.

Quarta,

18 Quarta, quia cælibatus, potiſsimum autem virginitas præbet facultatem ſine impedimento precandi Dominū à qua coniugati, vt in plurimum longe abſunt, hinc vxore querula, illinc, liberis moleſtantibus, iſtinc habendi ſolicitudine, quod ſibi, alijſq; alendis ſatis ſit, inde quod reliquum eſt iuxta appetentiam carnis in diuerſum rapientibus. Quinta, quod ſtatus illi per ſe honeſta mētum quoddam habeat. Sexta, quod ipſemet Apoſtolus Paulus eum ſtatum tanquam euangelio magis conformē amplexus ſit. Quæ certe omnia vt preſsius menti inſideant, tanquam conſulta Dei ſubnectit in fine capitis velut inuictum robur doctrinæ ſuæ, ac dicit. Puto quod, & ego ſpiritum, Dei habeam, vt ſcilicet quæ Dei ſunt, apte conſulam.

Forte poterit aliquis dicere. Qua ratione inquit Apoſtolus, Bo-
19 num eſt homini mulierem non tangere, cum dixerit Deus, Non eſt bonum hominem eſſe ſolum: Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi? Ad quod reſpondetur, quod aliud conditor Deus, aliud ſpectabat euangelij prędicator Paulus. Cum ſic diceret Deus, replēda erat terra hominibus: cum autem ſic diceret Paulus, replendū reſtabat cælum animabus ſanctis. Deus vt perficeret, quod cæperat condere, genus humanum, tunc nec dum conſummatū, noluit hominem eſſe ſolum, hoc eſt, vnius ſexus: ſed vt poſſet propagare naturam, dedit Adę adiutorium, natura quidē ſimile ſibi, ſexu verò diſsimile. Enimuero tum demum vnumquodq; in ſuo genere dicitur perfectū, cum poteſt generare ſibi ſimile. Apoſtolus verò cū cæli patefacti eſſent, hominumq; genus ſufficienter multiplicatum vt ruina angelorum citius inſtauraretur, docuit
20 continere à congreſsibus carnis, quò hic inciperemus eſſe ſimiles angelicis ſpiritibus, quibus perpetuo aſſociari poſſemus in cælis. Nec tamen id præcipit, ſed conſulit: & quidem ijs duntaxat, qui voluntarij ſunt.

Virginitas à Chriſto Domino cōmēdatur.

NOn ſolum B. Paulus, ſed ipſemet Chriſtus Ieſus verus mūdi Saluator virginitatem docuit: nam poſtquā tradidit non poſſe coniugium vlla ex cauſa diuortium admittere, niſi ob fornicationem, dicunt ei diſcipuli ipſius. Domine, ſi ita eſt cauſa hominis cum vxore non expedit nubere, hoc eſt, non expedit contrahere matrimonium? Volentes, vt apparet ex verbis Domini Matth. 19.

B. Hieron. in comment. in per Matth.

inferre admodum graue esse pondus vxorum, si excepta vna for- 21
nicationis causa eam dimittere non licet. Quid enim si temulenta fuerit, si iracunda, si malis moribus, si luxuriosa, si gulosa, si vaga, si iurgatrix, si maledica, tenenda erit istius modi? Si tenenda certe satius, leuiusque fuerit nunquam inijsse connubium, & certare cum naturalibus concupiscentijs potius, quam inquieto malo indissolubiliter alligatum manere. Quibus respondit Dominus. Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Quasi diceret, vtique expeditius esset non contrahere matrimonium, vt dicitis. Cæterum non omnes capaces sunt huius sententiæ. Non omnibus hoc datum esse testatur etiam verba Apostoli dicentis. Vnusquisque donum suum habet, alius quidem sic, nempe vt virgo, aut cœlebs permaneat: alius vero sic, scilicet vt moderato vsu carnis immaculati thori sanctiones custodiat: vt certum 22
sit sine munere Dei neminem posse vere virginem, aut continentem esse. Quid igitur dicemus de virginibus Vestalibus? nonne

B. Ambrosi. lib. 1. de virgini.

olim Vestales virgines, Paladisque sacerdotes continuerunt? Ad quod respondet Beatus Ambrosius lib. primo de virginibus dicens: Quis humano possit ingenio comprehendere veram scilicet, virginitatem, quam nec natura suis inclusit legibus? Aut quis naturali voce complecti, quod supra vsum naturæ sit? E cælo accersiuit (virgo, de qua loquitur) quod imitaretur in terris. Nec immerito viuendi sibi vsum quæsiuit è cælo, quæ spontsum sibi inuenit in cælo. Subdens vero ibidem de virginibus Vestalibus ait in hunc modum. Quis mihi prætendit veste virgines, & Paladis sacerdotes? qualis ista est non morum pudicitia, sed annorũ, quæ non perpetuitate, sed ætate præscribitur? Petulantior est talis in- 23
tegritas, cuius corruptela seniori seruatur ætati. Ipsi docent virgines suas non debere perseuerare, nec posse, qui virginitati finem dederunt. Qualis autem est illa religio vbi pudicæ adolescentes iubentur esse impudicæ anus? Hæc Beatus Ambrosius. Non itaque possederunt Vestales virgines aut Paladis sacerdotes veram virginitatem, sed specimen quoddam simulatæ pudicitiæ. Quia non mente, sed nec corpore nisi ad tempus virgines fuerunt. Nũquid igitur inter gentiles nulla omnino fuit vera virginitas? Profecto nemo prudens id asseuerauerit, potissimum cum non sit veri dissimile Sybillas Erythræam, atque Cumanam, reliquasque octo re vera virgines fuisse, idque amore virtutis, studioque con-

24 contemplationis. Quarum inquit Beatus Hieronymus insigne virginitatis est,& virginitatis præmium diuinatio. Verum tales quemadmodum non fuerunt vates siue prophetissæ mysteriorũ fidei,absque munere gratię diuinæ:ita neque virgines. Tam enim virginitas,quam prophetia donum Dei esse cognoscitur, vtque illa,ita,& ista Dei munificentia inter gentes effundi potuit. Vox autem illa, capiunt, loco prælegato non idem est,quod intelligunt sed idem, acsi diceretur, capaces sunt. Quomodo locus dicitur capax eius quod infertur,si tam est spaciosus,vt recipiat. Non omnes itaque capiunt verbum istud,idem est, acsi diceretur non omnes eiusdem sententiæ capaces sunt quia affectibus præpeditis consilio diuino nullus in cordibus ipsorum relinquitur locus. Dicens autem saluator:non omnes capiunt,innuit aliquos
25 capere. Sicut bene apprehenderant verbum istud Elisæus,Iosue, Ioannes Baptista,virgo sacratissima Maria,ipsemet Christus Iesus fons totius puritatis,plurimiq́ue postea apprehensuri erant, vt sane tunc clare præsciuit idem Dominus. Ideoq́; subdit. Sunt enim eunuchi,qui de matris vtero sic nati sunt. Et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus. Et sunt eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnum cælorum, id est,sponte propria priuauerunt se contrahendi libertate,aut voto, aut sui additione ad eum statum,qui non compatitur secum generandi vsum. Primus quidem scilicet qui de matris vtero signatus est fit capax cælibatus natura, secundus violentia, tertius vero sponte propria, eligens sic viuere propter regnum Dei. Illos duorum priorum ordinum potest patientiæ meritum, non autem continentiæ gloria claros
26 efficere, istos vero tertij ordinis illustrissimos reddit virginitatis splendor. Ne autem exactum siue imperatum videretur eiusmodi continentiæ genus, addit saluator. Qui potest capere, capiat.

Quæ vox, teste Hieronymo, est adhortantis, & milites suos ad pudicitiæ præmium concitantis. Qui potest capere,capiat: Qui potest pugnare, pugnet,superet, ac triumphet. Non equidem cogo quemquam, sed tantummodo hortor.

Virgi-

Virginitatis præmium.

27

Matth. 19. MAgnam certe, & magnificam habet virginitas remunerationem, & etiam viduitas, & cælibatus. Nam cum dicerẽt apostoli: Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis? respondit Dominus, inter alia: Omnis qui reliquerit domum vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Profecto relinquere domum, fratres, sorores, patrem, ac matrem propter Christum Dominũ, sine dubio arduũ est: tamen non adeò quin id ipsum passim fiat propter vxorem, & modicum perituræ carnis oblectamentum, dicente scriptura sacra. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ. Relinquere vero vxorem, quæ 28
Genes. 2. tecũ vna caro efficitur, item filios, qui aliquid tui sunt, vel agros, sine quibus neque tibi prospectum erit, neque tuis, hoc inquam relinquere in primis magnum est hoc multo maxime centuplo, vitæque æternæ retributione præmiandum. An non magnifica promissio est pro spontanea dimissione coniugij, quid centuplo melius, & insuper vita æterna? Sed dices. Ibi Saluator de vxore, quam quis iam habet loquitur, quid igitur hoc ad encomium virginitatis? Respondeo, quod de ducta, & de ducenda vxore ibi est sermo. Qui enim dimiserit ducendã, & castrando se propter regnum Dei, quod indiuulsius adhæreat Deo, virgo, aut cælebs potius, quam compedibus matrimonij in diuersum trahatur, is centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Quod etiam præmium reportabit ille, qui dimiserit ductã mallens, recte con- 29
fitendo Christum, separari ab illa, quam diffitendo adhærere ei, vt fit tempore martyrij. Cuius est inuenire illustre exemplum in diuo Adriano martyre, & vxore eius. Quando etiam datur casus, quo illa nollet cum eo cohabitare sine contumelia creatoris: aut liberum separationis consensum præbuerit, sic seruien-
1. ad Cor. 7. do Deo (super quibus nos instruit Beatus Paulus ad Corinthios scribens) iste talis centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Beatus etiam propheta Esaias exprimit, quan-
Esai. 56. tum promiserit Deus eunuchis euangelicis dicens. Et non dicat eunuchus. Ecce ego lignum aridum: quia hæc dicit Dominus eunuchis. Qui custodierint sabbata mea, (hoc est,

ea,

30 ea, quibus vere requieſcit in me ſpiritus hominis à ſolicitudinibus, ac curis, & voluptatibus mundi, & carnis) & elegerint, quæ ego volui (ſiue, vt alius interpres habet, quæ mihi placent. Nam conſulta eligere liberum, præcepta vero exequi non liberum, ſed neceſſarium eſt) & tenuerint fœdus meum (etenim virginitas conſulta niſi decoretur obedientia mandatorum Dei, reputabitur quaſi nulla) dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs, & filiabus. Nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit. Ecce promiſsionem permagnificam ſane. Hunc locum tractans Beatus Auguſtinus interrogat, ſibique reſpondet ad hunc modum. De quibus eunuchis loquitur Dominus per Eſaiam Prophetam, niſi de ijs, qui ſe ipſos caſtrarunt propter regnum cælorum? Firmis deinde rationibus demon-

B. Auguſt. li. de ſancta virginitate. ca. 24.

31 ſtrans non loqui Prophetam de eunuchis diuitum, ac regum, ſic natis, aut ex actione hominum factis. Nam talium cælibatus ſi coniugio adæquetur, eſt quod gaudeant in excellentia virginitatis. Illis autem dat Deus in domo ſua locum, & nomen melius, quam reliquis filijs, ac filiabus regenerationis. Habent equidem & coniugati locum ſuum in regno Dei. At eunuchis euangelicis promittitur locus ſublimior, nomenque melius præalijs filijs regenerationis. Et quidem nomen ſempiternum, quod non peribit, vt perpetuo, aut virgines Dei, aut ſimili aliqua decoris appellatione ſublimes exiſtant in curia cæleſti. Vultis autem ſcire nomen, locum, functionem, quibus præalijs gaudebunt virgines in cælis? Legite quam ſcribit Apocalyſim virgo Ioannes. Ecce (inquit) agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, ſcili-

Apocal. 14.

32 cet agni, & nomen patris eius ſcriptum in frontibus ſuis. Frons vtique ſedes pudoris eſt, fronſque palam ac primo obijcitur obtutibus aliorum ad notitiam, & eam ob cauſam in frontibus ſcripta habebunt virgines nomina Dei, & agni Chriſti: vt clare, vt palam, & quidem primo obtutu conſtet eas ſemper pudibundas fuiſſe, vndique Deo, ac Chriſto Ieſu ſuæ integritatis pudicitiam perenni contemplatione dedicaſſe. Omnes quidem ſancti ſignum habebunt in frontibus ſuis: at ſolis virginibus datum eſt, & Dei, & agni immaculati nomen circum ferre in frontibus ſuis ad peculiarem tantæ virtutis prærogatiuam. Stant autem cum agno in monte Sion in ſignum, quod de valle rerum mutabi-

tabilium, ſuauiumque ſecundum carnem, ad aſcendentem ſur- 33
ſum, & eleuatam contemplationem rerum cæleſtium animos
ſuos elongarunt. Cantabant vero quaſi canticum nouum ante
ſedem, & ante quatuor animalia, & ſeniores. Et nemo poterat di
cere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui
empti ſunt de terra. Ecce peculiarem functionem, quam ſolæ vir
gines habent in triumpho gloriæ Dei. Si vero nunc quæratis,
quod ſit illud cãticum nouum? Reſpondeo, vbi id nobis expreſ-
ſerit Beatus Ioannes exprimam & ego vobis. Interim certum
habetote officij virginalium agminum eſſe, decantare Deo in
gloria cæleſti quoddam canticum nouum, quod nemo aliorum
canere poteſt. Quod autem hæc ſpeciatim dicta ſint de virgini-
bus patet ex eo, quod ſequitur: nam ſubdit Beatus Apoſtolus.
Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati virgines enim 34
ſunt. Hi ſequuntur agnum quocunque ierit. Videtis applicatio-
nem ad virgines, videtis & nomen melius, quo gaudent præ cæ-
teris. Virginitas quippe vt non tollitur, ſed conſummatur ac-
cedente gloria: ita & virginis nominatio in æternum ſtabit, ve-
lut ſignaculum illibatæ incorruptionis in corpore, inuiolatæq;
pietatis in mente. Quid enim aliud eſt in corruptibili carne, in-
corruptionis perpetuæ meditatio, quam portio angelica, quam
ſeraphicæ functionis inchoatio? Si plus lubet audire de loco illo
virginum. Hi (inquit) ſequuntur agnum quocunque ierit, ve-
lut indiuulſi à tergo eius, gradiebatur agnus in mundo itinere
virginali, ſequuntur, & illi. Amplectebatur agnus adhærere
Deo præ alijs omnibus, ſequuntur & illi. Voluit agnus eſſe Na-
zaræus hoc eſt Deo conſecratus, ſequuntur & illi, conſecrantes 35
ſe Deo per votum. Agnus ex virgine ortus in virginali coniu-
gio, non tamen ipſe fructus coniugij, permanſit virgo in æuũ,
etiam illi, licet non proceſſerint ex virgineis viſceribus, vt ag-
nus: attamen ſequuntur quo proceſsit, nempe vt ſe quoq; men-
te, & corpore incorruptos offerant Deo immaculatum ſacrifi-
cium, quomodo fecerat, & ille. Proceſsit agnus ad dexteram vir-
tutis, & gloriæ Dei, ſequuntur & illi incorruptione, gloriaque
proximi agno, comitandique ſtudio indiuulſi. Vti ſolent pro-
ceres præ alijs proxime imperatoriam, regiam ve maieſtatem cir
cunſtare, ad illius, ſuæque nobilitatis gloriam omnibus præ-
lucentem. Quare, inquit Hieronymus, vocat eas emptas

pri-

36 primitias Deo, & agno, niſi quia viduæ, & in matrimonio continentes erunt poſt primitias, id eſt, in ſecundo, ac tertio ordine? Ne autem videar peregrinum aliquid docuiſſe hæc omnia dicēs: legite Beatum Auguſtinum de ſancta virginitate: Et B. Hieronymum aduerſus Iouinianum. Et Beatum Cyprianum tractatu de habitu virginum. Nam omnes iſti ſancti doctores eo modo quo nos, ſed fuſius hanc Apocalypſim Ioannis interpretati ſunt. Vt autem virginum excellentiam melius percipiatis hoc addam. Nonne Dominus noſter Ieſus Euangelio ſuo promittit conſpectum Dei ſpeciatim ijs, qui ſunt mūdo corde dicens. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt? Certè vt ſpeculum ſi fuerit mundum accipit imaginem eius, quod ei opponitur, nō autem ſi fuerit commaculatum, ſic & anima ſi puritate nitet faciem Dei ſuſcipit, & quo nitet magis, eo ſuſcipit expreſsius, cum vero virginitas nimis ad puritatem cordis iuuat, hinc eſt, quod multum diſpoſitæ ad hanc beatitudinem virgines ſunt. O virginum decus, ò immortalium ſpirituum inter mortales homines gloriam, quam fœlix, qui te poſsidet, quam excors, qui te perituris nuptijs commutat. Quid autem (dicetis forſitan) ſi omnes virgines fiant? Quomodo ſtabit genus humanum? Nolite metuere ne omnes virgines fiant. Difficilis res eſt virginitas, & ideo rara, quia difficilis. Multi vocati, pauci vero electi, ſi omnes virgines eſſe poſſent nunquam Dominus dixiſſet ſub hac forma. Qui poteſt capere capiat. Nec Apoſtolus in ſuadendo quaſi trepidaſſet dicens. De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſequutus. Vultis autem audire, quid ad veſtram quæſtionem reſpondeat Beatus Auguſtinus meo iudicio admodum verè, ac pie? Vtinam (inquit, omnes hoc vellent) nempe virgines permanere, duntaxat in charitate de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta: multo citius Dei ciuitas compleretur, & acceleraretur terminus ſæculi. Quid enim aliud hortari apparet Apoſtolum cum inde loqueretur, vbi ait: vellem omnes eſſe ſicut me ipſum? Hæc omnia inquit Beatus Auguſtinus.

B. Aug. li. de virg. c. 24. & ca. 25.

B. Hiero. aduerſus Ioui. lib. 1.

Matth. 5.

Matth. 20.

B. Aug. li. de bono coniugali contra Iouinianum.

(.2.)

Virgi-

Virginitas Dei donum eſt. 39

Sapient.8.

VIrginalem, & vidualem, & coniugalem continentias dona Dei eſſe certo citra omnem ambiguitatem credimus. Dicitur enim per os ſapientis. Non poſſem eſſe continens, niſi Deus det: plane quidem id eſt vniuerſali ſermone prolatum: vult nāq; ſapiens ſignificare hominem, in quocunq; fuerit ſtatu, non poſſe continere ſe, niſi Deus dederit, neque ante coniugium, neq; in coniugio, neq; poſt coniugium (etiam ſi dictum illud ſapientis de continentia ab omni genere mali intelligēdum ſit.) Cui probe conſonat ſermo Apoſtoli dicentis. Sed vnuſquiſq;, proprium donum habet ex Deo: alius quidem ſic (nempe vt integrā incorrupti corporis caſtitatem ſeruet, vel poſt ſolutum connubium exinde prorſus contineat) alius vero ſic, nempe vt ſanctiones matrimonij inoffenſe cuſtodiens nullam incontinentiæ maculam admittat. Ex quibus verbis Apoſtoli tradidere patres & virginalem, & vidualem, & coniugalem pudicitias re vera dona eſſe Dei. Sed dicetis. Si dona Dei ſunt. Igitur non habet ea in ſua poteſtate homo? Valde indebitè, & præter artem colligerent, qui hoc dicerent. Dona enim dici nequeunt, niſi vbi donata fuerint. Vbi autem donata ſunt, iam poterit vti illis vel non vti ille qui dona accepit. An in vſum, & vtilitatem donatarij dantur munera? Et Apoſtolus conſtanter pronuntiat in hunc modum. Vnuſquiſq; proprium donum habet ex Deo. Ex Deo, inquit: ne putetur ex naturæ ſuæ qualitate habere. Et vnuſquiſque, non tantum vnus, aut alter, nec ſane vnuſquiſque omnium hominum ſed eorum, qui myſtico corpori Chriſti mediante baptiſmi ſacramento inſiti ſunt, hoc eſt, Chriſtianorum (de illis enim erat ſermo) habet donum, & quidem proprium donum hoc eſt ſuum, ſibi à Deo ad vſum ſalutis in Chriſtianiſmo deputatum: ne putemus vnum atque idem habere omnes. Varia enim ſunt dona Spiritus ſancti, qui diſtribuit ſingulis, pro vt vult, vti docet capitul. 12. eiuſdem Epiſtolæ. Quando vero eiuſmodi dona dantur, id Deus poſuit in ſua poteſtate, & inter myſteria abditum, & abſconditum à nobis eſſe voluit. Nam ſi Spiritus ſanctus diſtribuit munera ſua, prout vult, etiā diſtribuit ea, quando vult, & medijs, quibus vult. Chriſti Domini intemeratæ matri, Hieremiæ itē & Ioanni Baptiſtæ creditur eximium illud munus perpetuæ continentiæ donatum,

42 natum, dū in vteris maternis ſanctificabātur. Alijs in baptiſmo dari poteſt, alijs alio tēpore, dum cōuenit, aut opus eſſe incipit, videlicet dum ipſa functio à dono ſubſidiari apprehenditur, ſiquidē munera dantur è cęlo, vt ſubſidio ſint rebus Euangelicis Euangelice peragēdis. Aut dū homo virium ſuarum infirmitatē animaduertit, incipit ſupplex, deuotiſque precibus implorare diuinę miſerationis auxiliū. Itaq; dona Dei ſubſidiaria ad peragendū debitę certū genus vitę Euangelio comprobatum dātur, aliquando pręueniendo, aliquando in ipſa aſſumptione ſtatus, aliquando poſtea dū virium ſuarū infirmitate explorata cęperit homo Deo ſupplex eſſe. Tāta autē eſt Dei erga nos munificentia propter Chriſtū Ieſum Saluatorē noſtrū, vt nulli homini Chriſtiano deſit vlla gratia neceſſaria ad peragendā debite
43 functionem Euangelio Chriſti cōprobatā, dummodo ipſe nō defuerit ſibi. Hæc veritas cōprobatur in exordio epiſtolæ prioris ad Corinthios, in qua hæc materia peculiariter tractatur. 1. Ad Cor. c. 1
Gratias ago, inquit ibi B. Apoſtolus, Deo meo ſemper in gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu. Quia in omnibus diuites facti eſtis in illo, in omni verbo, & in omni ſcięntia, ſicut teſtimoniū Chriſti confirmatum eſt in vobis, ita vt nihil vobis deſit in vlla gratia expectātibus reuelationē Domini noſtri Ieſu Chriſti. Lubet autē hic quærere, verum ne an falſum dixerit hoc loco diuinus Apoſtolus? Si verū, quod omnino fatendū eſt, ergo ita eſt locupletata fidelium Eccleſia per Ieſum Chriſtum Dominū noſtrū, vt nemini quidquā in gratijs, ac donis ad vnū Euangelicū genus vitæ Euangelicę peragendū deſit nō deſit in
44 quā, ex parte Dei. Nam qui ſua culpa ęger eſt aut egenus ipſe ſibi metipſi imputet. Si enim cuipiā deeſt, adeo vt nec habeat, neq; habere poſsit, etiam ſi faciat, quod in ſe eſt iuxta traditionem euangelicā, is qua ratione dicetur dives effectus in omnibus per Chriſtū, & non potius pauper & inops derelictus? Aut quo modo verum eſt, quod nihil ei deſit in vlla gratia, cum non habeat, ſed nec habere poſsit, ne per ſupplicationem quidem, donum Dei, quo contineat poſt votum aut nuptias, vti oportet? An dives eſt, qui eget neceſſarijs? An dicendum nihil illi deeſſe, qui nec dum habet, quo carere nō ei conuenit? Vt nuptiæ, ita & virginitas, ita & vidualis continentia comprobantur doctrina Chriſti, & quod plus eſt laudantur iſtæ, atq; ſuadętur,

si igitur Christi fidelibus desint dona Dei, sine quibus imple- 45
ri nequit, quod status illi requirunt, non iam homo, sed Chri-
stus Dominus culpandus erit docens seruandum, quod viribus
nostris maius est, non addens simul gratiarũ dona, quibus serua
ri possit. Inueniturq; S. Apostolus falsus testis dicens. Quemad
modum testimonium Christi confirmatum est in vobis, ita vt
nihil vobis desit in vlla gratia. Testimonium quidem Christi
Ioan. 14. est: Non relinquam vos orphanos. Et illud. Ecce ego vobiscum
Matth. 28. sum vsq; ad cõsummationẽ sęculi. Item illud. Nunquid obliui-
Esai. 49. sci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri
sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. An nõ
valde orphanus, Christoq; suo destitutus, & quasi in obliuio-
nem datus esset qui in obseruationem vitæ probatæ, aut con-
sultę per Christum caret necessario auxilio Christi? Sed dices 46
fortasse. Merito caret, sua culpa sic exigente, mirum quidem si
non dentur promissa munera dignis. At quid mirum, si negen-
tur indignis, quales sunt multi? Proh dolor, & quomodo multi!
eamq; ob causam in prẽmissis tetigi tria hoc loco obseruatu per
quã necessaria. Quorũ primũ est, vt homo muneribus Dei iuuã
dus sit, debet esse insertus in corpore Christi sacro baptismate:
quomodo enim recipiet gratiarũ influxum à capite, quod nulla
compagine est coaptatum in corpore? & ideo loquutus sum in
prẽmissis de homine Christiano, non autẽ de quouis homine.
Quemadmodum & Beatus Paulus scribens Corinthijs ad Chri
stum conuersis dicit: Vt nihil vobis desit in vlla gratia: vobis,
inquã, qui in Christum credidistis. Nam qui extra Christũ ma-
net conclusus in massa perditionis, quid mirũ si multis, imo si 47
omnibus gratuitis donis Dei indigeat, cũ per ipsum Christũ &
in ipso sint omnia? Secundum est, quod ipsum genus vitæ vel
susceptum, vel suscipiendũ sit Euangelio Christi cõprobatum,
vt sunt comprobata virginitas, cælibatus, sacerdotium, coniu-
gium, abdicatio proprij, vsus rerum in communi, sui ipsius sub
alterius obedientia submissio, & eius generis multa alia. Non
enim futilibus aut reprobatis generibus vitæ aptat sua munera
Deus. Tertium est, quod homo non desit ipse sibi, neq; in susci
piẽdo, neq; in prosequẽdo, quod susceptũ erat, hoc est, vt faciat
homo quantum in se est quo Christiane ac digne probatũ, ali-
quod vitę genus suscipiat, atq; susceptum exinde prosequatur

similiter

48 ſimili modo. Sunt qui propere, & inconſulto, aut illotis, (quod aiunt) manibus ſtatum perpetuæ continentiæ onus ſuis viribus impar apprehendũt, non magis de Chriſto, auxilioq; diui no cogitantes, quã ſi non eſſent Chriſtiani homines: ij certe ſibi metipſis deſunt non vtentes, ſicuti deberent, illuminatione fidei ſemel deſuper accepta. Sunt præterea, qui poſtquam bona fide, animoq; Chriſtiano apprehẽderint, exinde dediſcunt irreligioſe, & oſcitanter, ne dicã, ſcelerate viuentes. Et iſti ſane non ſolum deſunt ſibi, ſed & muneribus diuinis obſtacula ponunt, dum officium negligunt, otiaque quærunt, aut luxui indulgent, quibus velut armatura quadam caro potens efficitur aduerſus ſpiritum, etiam gratijs Dei adiutum. Qui autem hoſtem ſuum armat, quid aliud quam ſuperari quærit? Non au-

49 ditis, inquit Cyrilus, ex diuinis ſcripturis, quia certamen eſt inter homines, carnis aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſum carnem? Et neſcitis, quia ſi carnem ſolam nutriatis & ipſam frequenti mollitie, ac iugi deliciarum fluxu foueatis, inſoleſcet neceſſariò aduerſus ſpiritum ac fortior illo efficietur? Quod ſi fiat ſine dubio eũ inditionẽ ſuã redactum ſuis coget legibus, ac vitijs obedire. Sunt inſuper, qui licet ſentiant viriũ ſuarũ imbecillitatem, fomitis inſuper potentiam, ac ſtimulos, lapſuſq; carnis: tamen non magis ſupplices fiunt Deo gratiarum donatori per orationes, quam ſi opus non eſſet in eius modi certaminibus vllo gratiarũ Dei ſubſidio. Et ij ſibi deſunt non imploran tes, quod poſſunt, & debent diuini muneris auxilium. Oportet enim imitari Sanctum Apoſtolum orando Dominũ inſtanter

50 pro ſubſidio, dũ tentationes carnis inſurgunt, quemadmodum ipſe fecit dicens. Ter, (hoc eſt, inſtanter) Dominum rogaui, vt diſcederet à me; (ſcilicet ſtimulus carnis.) Et dixit mihi; ſufficit tibi gratia mea. Ecce vbi fit oratio ad Deum, ibi mox ſufficiens diuinę opis auxilium adeſt. Quod etiam ipſe Dominus docuit dicens. Vigilate, & orate ne intretis in tentationẽ. Ecce vt vincas tentationẽ, vult Dominus præcedere orationẽ. Sunt deniq; quidã adeo ſordibus peccatorum, & perituris rerũ mundi amoribus repleti, vt nihil ſint minus, quam munerũ Dei capaces. Et hi ſibi deſunt, non conuertẽtes ſe ad debitã pœnitentiã, qua expurgent, quod gratiarũ receptacula præoccupat. Quoniam ſi pœnitudine cõuerſus ſupplex quis fiat Deo, licet maximus

Cyrilus lib. 9. ſup. Leui.

2. AdCor. 12

Marci. 14

peccator ſit ad miſericordiã ei venire licebit. Si autẽ ad miſeri- 51
cordiã, ergo & ad donũ Dei, quo inoffenſe ſtatũ ſuũ pertrãſeat. Alioquin inſufficiẽter redemiſſet Chriſtus Ieſus genus humanũ de captiuitate, & impotẽtia, in qua antea fuerat. Si autem dicas. Nõ ne offenſo Deo recedunt à nobis gratuita munera eius? Diço quod nequaquam: quoniam ſine pœnitentia (vt inquit Ad Rom. 11. Apoſtolus) ſunt dona, & vocatio Dei. Hoc eſt, non ducitur Deus pœnitudine ſuper donis ſuis, vt mox, vbi peccant homines, illa reuocet. De gratijs gratis datis, non autem quæ gratum faciunt loquimur. Eſt autem & illud diligenter aduertendum, quod ſicut virtutes habituales, & actus vitij contrarij non dire ẽte inter ſe contrariantur, nec ſe mutuo expellunt: (vna enim detentio auara virtutem liberalitatis non tollit, neq; vna veneris contrectatio virtutem continentiæ expellit) ſic nec donum 52
Dei actus vnus contrarius abigit: quia dona Dei ſunt quaſi habitualia ſubſidia ad functiones euãgelicas Euangeliceperficiẽdas data. Actus actibus, & virtutes habitualibus vitijs contrariãtur. Veneris itaq; congreſſus vſum quidem impedit tam virtutis continentiæ, quam doni diuini, nõ tamen illam extinguit, niſi aſsiduitate ſui, aut nimia forte exuberantia. Et quamuis vnico congreſſu carnis virginitas perditur, hoc eſt ipſa incorruptio, ſiue integritas mentis, & corporis, in quibus ratio virginitatis conſiſtit, vt amplius dici nequeat alma, intacta, intemerata, aut revera virgo, quæ ſua ſponte ſemel veneream voluptatem experta eſt: At ſecus ſe res habet de ipſa virtute cõtinentię & dono eius. Quandoquidem & nupti etiam inter moderatos amplexus coniugales, & viduæ poſt vſum coniugij vir- 53
tutem, donumq; continentię retinent, haud quaquam virginalem. Habitus virtutum ex multis actibus præuijs generantur, quare nec perduntur: niſi multiplicatis actibus contrarijs.

Virginitatis votum licitum, & ſanctum eſt.

POteſt aliquis ſic argumentari. Nemo poteſt continens eſſe ex ſuis ſolius viribus, vti hîc in ſuperioribus probatum eſt. Temerarie igitur faciunt, qui ſe voto obſtringunt perpetuæ caſtitatis. Nequaquam hoc ex præmiſsis infertur. Quan-

quam

54 quam enim ex ſuis ſolius viribus continens eſſe nemo poſsit, omnes tamen tales eſſe poſſunt diuino auxilio accedente. Id enim re vera dicimur poſſe, quod amicorum auxilio poſſumus, ſecundum Ariſtotelem veteris Philoſophiæ antiſtitem. Rurſum, id dicimur poſſe, etiam in fidei, & ſalutis noſtræ negotijs, quod Dei munere, Deoq; adiuuante poſſumus ſecundum Paulum traditionis Euangelicæ Apoſtolū. Nam dicit ad Philippēſes ſcribens. Omnia poſſum in eo, qui me confortat. Neq; dixit ſapiens: Nemo poteſt continens eſſe abſoluto ſermone, ſed cum hac conditione, niſi Deus dederit, quaſi diceret; poteſt vtiq; homo, ſi Deus dederit. Quid, obſecro, magis extra vires noſtras, aut magis eſt in donis Dei, quam credere, ſiue Deo fidem
55 ſeruare religionis? Et tamen profitemur ſacramentaliter in baptiſmo, nos perpetuo adhæſuros Deo per fidem, ſecundum Euangelium Chriſti. An temeraria ſit ſacramentalis profeſsio religionis Chriſtianæ, eam ob cauſam, quod dicit Apoſtolus: Gratia enim eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim donum eſt, non ex operibus, vt nequis glorietur! Abſit. Tamen & fides, & perſeuerantia in fide, & omnis totius religionis obſeruatio, donum Dei eſt, quod nemo habet, niſi illo miſericorditer donante. Ita ergo à ſimili, nequaquam temerarium erit vouere caſtitatem, licet eadem ſit donum Dei. Si autem aliquis quærat, vtrum recens ſit inuentū ſeſe voto virginitati aut viduitati aſtringere in Eccleſia Dei? Reſpondeo tam vetuſtum eſſe, quam ipſum Euangelium, tamq; cōſtanter hucuſq; produ-
56 ctum ab incunabulis Eccleſię, quam vllā doctrinam fidei. Hoc ſcripturis ſacris, deinde & ſuccedētiū ſibi patrū atteſtationibus demonſtrabo. Enimuero B. Paulus informans Timotheū epiſcopum ſic inquit. Adoleſcentiores autem viduas deuita. Cum enim luxuriatę fuerint in Chriſto, nubere volūt: habentes dānationē, quia primam fidē irritam fecerunt. Quo loco fides accipitur pro conſtantia animi in præſtando quod antea promiſerant: vt ſit ſenſus, fidem primam irritam fecerunt, ideſt, conſtantiam, & fidelitatem, quam debebant voto ſuo, ſiue ſpōſioni ſemel emiſſæ in Eccleſia ſuper viduitate exinde ſeruanda. Nam viduæ, quæ tum temporis recipiebantur in tutelam Eccleſiæ alendæ ſumptibus ipſius Eccleſiæ, voto ſuam viduitatem Deo conſecrabant. Vt autem certo certius conſtet, hunc eſſe germa-

Ad Phili. 4.

Sapient. 8.

1. Ad Tim. 5.

Concilium Cartha. 4

num ſenſum verborũ Apoſtoli, ipſum concilium Carthaginẽ- 57
ſe quartũ decretorũ ſuorũ capite vltimo explicat verba Apoſto
li ſicuti nos, ſed fuſius dicens. Vt ſiquæ viduæ quantum libet
adhuc in minoribus annis poſitę, & matura ætate à viro relictę
ſe deuouerunt Domino, & veſte laicali abiecta ſub teſtimonio
epiſcopi, & Eccleſiæ religioſo habitu apparuerint, poſtea vero
ad nuptias ſæculares tranſierunt, ſecundum Apoſtolum damna-
tionẽ habebunt, quoniã fidem caſtitatis, quã Domino vouerunt, irritam facere auſæ ſunt. Et ſubdit. De talibus ait Apoſto-
lus. Quum luxuriatæ fuerint, nubere volunt, habentes damna

Concili. Tole. 4. ca. 55

tionẽ, quia primam fidem irritam fecerunt. Hucuſq; Conciliũ
Carthaginenſe. Sed & concilium Toletanum quartum ſic ha-
bet. Duo ſunt genera viduarum, ſæculares & ſanctimoniales. Sę
culares viduæ ſunt, quæ adhuc diſponentes nubere laicalẽ ha- 58
bitum non depoſuerunt. Sanctimoniales ſunt, quæ iam muta-
to habitu ſæculari ſub religioſo cultu in conſpectu ſacerdotis,
& Eccleſiæ apparuerunt: hę ſi ad nuptias trãſierunt iuxta Apo
ſtolum, non ſine damnatione erunt, quia ſe primum Deo
vouentes, poſtea caſtitatis propoſitum abiecerunt. Ad hæc

B. Aug. lib. de. Bo. vidu. c. 9. & 10

Beatus Auguſtinus libro de bono viduitatis dicit. Voto à virgi
nibus, vel viduis emiſſo, iam non ſolũ nõ capeſſere nuptias, ſed
etiã ſi non nubãt, nubere velle dãnabile eſt. Nam vt hoc demõ
ſtraret Apoſtolus, non ait; cũ in delicijs egerint in Chriſto, nu-
bunt: ſed nubere volunt: habẽtes damnationẽ quoniam primã
fidem irritam fecerunt: & ſi non nubendo, ſed tamen volendo.

B. Epipha.

Et Beatus Epiphanius Contra hæreſim vocantium ſe apoſtoli-
cos, refert hoc modo. Tradiderunt ſancti Dei Apoſtoli, pecca- 59
tum eſſe poſt decretam virginitatẽ ad nuptias conuerti. Igitur
illi & comprobauerunt vota virginitatis ſeruandæ, & repro-
bauerunt nuptias, quæ poſt decretam virginitatem contrahun
tur. Et Beatus Baſilius libro de Virginitate adulteros vocat

B. Bali. lib. de Virginitate.

eos, qui prætextu nuptiarum Deo dicatas virgines ſibi co-
pulant. Et Beatus Hieronymus aduerſus Iouinianum inquit. Si

B. Hierony. aduerſus. Iouinianum lib. 1

nupſerit virgo, non peccauit. Non illa virgo, quæ ſe ſemel Dei
cultui dedicauit. Harum enim ſi qua nupſerit, habebit damna-
tionem, quia primam fidem irritam fecit. Et Beatus Ambro-

B. Ambr. ad vir. lapſ. c. 5.

ſius ad virginem Lapſam inquit. Melius eſt nubere, quam vri.
Hoc dictum ad nõ pollicitã pertinet, ad nondũ velatã. Cæterũ

quæ

60 quæ se spondit Christo, & sanctũ velamen accepit, iã nupsit, iã immortali iuncta est viro, & iam si voluerit nubere, communi lege coniugij adulterium præparat, ancilla mortis efficitur.

Virginitatis perseuerantia.

AQuella persona tiene perfectamente la virginidad, que es virgen de todos quatro costados, y por hablar mas claramẽte, de todos cinco sentidos. Plurimę sunt virgines, quę licet virgines sint, non tamen ex animo, & corde virgines sunt. Diuus Paulus inquit, quod virgo, & innupta cogitat, quę Dñi sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu. In omnibus sensibus debet esse virgo, vt virgo merito appellari possit. Aliquę sunt virgines in oculis sed non in ore, alię è contra si sunt virgines in ore, non
61 sunt in oculis. Aliæ si sunt in oculis, & in ore, non sunt in manibus, vel in auribus. Oportet ergo, vt virgo vere & voluntarie, atq; omnibus vijs virgo esse procuret, ita vt potius vitam, quã Deo promissam virginitatem amittat. Del armiño se lee, que para tomarle los caçadores echan a la boca de su cueua o biuar pez derretida, el qual quando viene para entrar en ella como es vn animal blãquissimo por no seen suziar en aquella pez se dexa antes tomar de los caçadores, y matar, que entrar en la cueua y defenderse en ella. Quanto ergo maiori cum ratione debet virgo potius vitam, quam suæ honestatis, ac virginitatis candorem amittere siquidem brutum animal candorem suum tanti æstimat, vt potius vitam suam quam illum velit deperdere? Tãtæ excellentiæ est virginitas, vt ad laudandũ Deũ omni tẽpore
62 facultatem habeat. Nunca vuo entredicho para las virgines prudentes, nec vnquam virgines ab ingressu templi exclusæ fuerunt sicut olim per quadraginta dierum spatiũ parturientes tã quam immundæ ab eo expellebantur, sed semper in tẽplo diu, noctuq; residere poterant, sicut de Ana Prophetissa, quæ nimis casta erat, Beatus Lucas ait, quod nõ discedebat de templo ieiunijs, ac obsecrationibus seruiens nocte, ac die. Denique, vt sacra scriptura perpendit, virgines quando Antiochus templum prophanauit misere lamentabantur, quoniam ipsæ tanquam puriores magis irreuerentiam templis, & Ecclesijs illatam sentiebant.

1. Ad Cor. 7.

Simile.

Lucæ. 2
1. Macha. 1

Hęc pręclara virtus nõ tantũ hominibus, & Deo mirabilis est,

sed etiam Dæmoni, qui cum sit virginitatis proditor, virginita- 63
tem tanti fecit, vt templum virginum Vestalium Romæ habe-
ret, quæ selectæ inter puellas erant, decem annos natæ, & ad
triginta vsque annos in templo seruiebant, postea, si eis pla-
cuisset, tradebantur nuptui: sed paucæ hoc faciebant, eo quod
infaustissimè, illis quę virũ ducebant contingebat: quamobrẽ
vsq; ad mortem plures virgines tẽplo Vestali morabãtur. Ecce
versutus hostis, quibus pręstigijs homines seducebat, Deo opti
mo id permittẽte, quia idolis honorẽ lubẽtes pręstabant, Deũ
autem verum omnium conditorem & moderatorem, nullate-
nus, vt par erat, colebant. Quanto vero honore virginitas sit ha
bita, in veteri testamento constat ex libro Leuitici, & ex libro
Leuit 21. Nume 15. Numerorũ. Sat sit, quod sicut martyri laureola datur, sic & vir-
gini; quamquam, Beato Augustino autore, virginitati prę-
ferẽdum est martyrium. Est namque virginitas excellentissima 64
B. Tho. 2. 2. q. 152. art. 5. in genere castitatis, transcendit enim castitatem vidualem, &
coniugalem, vt Beatus Thomas docet.

VIRTVS DIVERSOS HABET GRADVS.

Matth. 13. ROQVENS Saluator noster Iesus Christus apud Matthæum de terra bona recipiente
semen ait: quod in ea aliud fecit fructũ centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimũ. Val- 1
de distat in fructu semen quod cecidit super ter
ram bonã. Vnde bonã terram, meliorẽ, & optimam inuenies.
Bona est, quę fructum reddit trigesimũ: melior, quę sexagesi-
mum: optima, quæ centesimum. Tres gradus hic tanguntur,
qui in qualibet virtute possunt demonstrari, vt in virtute forti
Ad Hebr. 10. tudinis, vel patientiæ potest verificari. Primus gradus est, quã
do propter bonum virtutis aliquis sustinet constanter detrimẽ
tum in exterioribus bonis. De quo B. Apostolus ad Hebræos
scribens ait. Rapinã bonorũ vestrorum cum gaudio suscepistis.
Secundus, quando sustinet patienter vulnera proprij corporis.

De

2 De quo idem Apoſtolus ad Corinthios ſcribens ait. Suſtinetis ſiquis in faciem vos cædit, ſiquis deuorat. Tertius eſt, quãdo propter virtutem ſuſtinet etiam martyrium. Virtus initio difficilis, ſed in progreſſu ſuauis eſt: hinc Beatus Paulus ad Hebræos ſcribens ait. Omnis autem diſciplina in præſenti quidem, hoc eſt in principio, videtur non eſſe gaudij, ſed mæroris, poſtea autem fructum pacatiſsimum exercitatis reddet iuſtitiæ. Hinc ſponſa in Canticis: Mandragoræ, inquit, in portis noſtris dederunt odorẽ ſuum. Mandragoræ autem, (vt Beatus Auguſtinus ait) poma quædam pulchra & odorifera ſunt, acerba tamen, & inſipida. Quibus præclare virtutum actiones conuenienter deſignantur, quæ in portis, hoc eſt in totius mundi theatro, per prædicationem Euangelij præbent odorem. Quæ tamen cum
3 odoriferæ, & pulchræ ſint, amaræ tamen præſertim non exercitatis & aſſuetis ſunt.

2. Ad Cor. 11.

Ad Heb. 12.

B. Aug li. 22. contra Fauſtum. c. 86.

Beatus Bernardus ad milites tẽpli ait. O vita ſecura, vbi abſq; formidine mors expectatur, imo & exoptatur cũ dulcedine, & excipitur cum deuotione. Hæc vita, quã hic ſanctus doctor laudat, vita eſt ornata virtutibus, quã vt in plurimũ ſancti religioſi in clauſtris degunt. Ideo autẽ virtus difficilis eſt, quia in medio ita cõſiſtit, vt quocũq; te inclinaueris à veritatis tramite deuies. Quare per virtutis iter tanta cura ingredi debemus, quanta qui per funẽ aliquẽ in ſublimi poſitũ in publicis ſpectaculis procedũt: quia ſi vel leuiter à medio declinẽt precipites ad ima ruũt: Sic igitur à virtute cadit, quiſquis à media illa ſemita deuiat.

B. Berna.

In Eccleſiaſtico dicitur: Quaſi is, qui arat, & ſeminat accede
4 ad illam, & ſuſtine, ideſt, expecta bona fructus illius: in opere enim ipſius exiguum laboris, & cito edes de generationibus illius, ideſt de fructibus. Cicero ſecundo de oratore inquit: virtus eſt perſe ipſa laudabilis, & ſine qua nihil laudari poteſt. Idem. Ea virtus videtur præſtantis viri, quæ eſt fructuoſa alijs, ſibi autem laborioſa.

Eccleſ. 6

Cicero.

Virtutis efficacia.

VIrtus vero peccati lex: inquit B. Paulus ad Corinthios ſcribẽs. Quod perinde eſt ac ſi diceret. Virtus peccati frænum eſt. Lex enim ſecundũ iuris cõſultos eſt æquitatis iniquitatiſq; regula, agẽdiq; menſura, iuſtorũ regula, & iniuſtorũ menſuraq;

1. Ad Cor. 15

L. nam. ff. de leg.

noſtrarum actionum. Quæ diffinitio ingenere virtuti adaptari 5
poteſt. Cum enim hic Sanctus Apoſtolus dicat virtute legem,
& frenum imponi peccato, & facere, ne vltra gradi poſsit, &, vt
Ad Rom. 3. idē ait, per legē enim cognitio peccati, quia lex prohibet pecca
tum, ſic per virtutē, ſicut per legē poſſumus cognoſcere pecca-
tum, quia oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt, & contra-
riorū eadem eſt diſciplina. Superbia humilitate apparet: inuidia
charitate; liberalitateq; auaritia detegitur. Hæc autem verba in
quit Beatus Apoſtolus, poſtquam dixerat. Stimulus autē mor
tis peccatum eſt. Ergo ſi virtus lex, & frænum peccati eſt, quo
mors contra nos armata venit, mediante virtute omnia huius
inimici noſtri arma extrahere poſſumus.

Si eſſet in regis Chriſtiani poteſtate, Turcā acerrimum eius 6
inimicum armis expoliare, quam ſolertiam in eo ſpoliando,
vt eum vinceret, & de illo triumpharet, adhiberet? In noſtra igi
tur eſt poteſtate inimicū noſtrum & aduerſarium, armis exue
re, quibus nos adoritur, & bellū infert, videlicet, peccatis. Quā-
re ergo virtutibus ei bellum inferendo, armaque detrahendo
negligentes erimus, ne cum nos adortus fuerit, illum timea-
mus? Inimicum enim inermem nemo eſt, qui timeat. O quan-
tum erit Chriſtiano homini ſolaminis, cum Deus illum ad
ſe vocauerit, & ex hoc ſæculo nequam educere voluerit, ſe
ipſum virtutibus diuerſis armatum, ornatumque inuenire,
mortemque ſine armis aduerſus eum inſurgere, quæ nec mini
mum quidem peccatum in eo videt, de quo pœnitentia non
egerit! vt Diuus Hilarion animæ ſuæ dicebat, videns mortem 7
per ianuam cellę eminere: Egredere anima mea, aiebat, egrede-
re quid times? Octuaginta annis ſeruiſti Deo, & times? Quid,
dicite mihi, faciet ille miſer, qui vnicum tantum diem in Dei
ſeruitium non conſumpſit, ſi qui octuaginta annis Deo obſe-
quutus fuerat, cū morte congredi formidabat? Ideo armis noſ-
metipſos quam citius muniamus, ſumentes ſcutum fidei, inquo
Ad Ephe. 6. poſsimus omnia tela nequiſsimi ignea extinguere. Sed eſt no-
tandum virtutes morales talis qualitatis eſſe, vt vna virtus mo
ralis in homine eſſe non poſsit, niſi in eo omnes virtutes mo-
rales vnitæ fuerint. Non enim poteſt quiſpiam caſtus appel-
lari, niſi habeat virtutem iuſtitiæ, fortitudinis, & prudentiæ.
Loquor de virtutibus moralibus nam de Theologalibus aper
tum

8 tum est, quod fides potest esse sine charitate. Magister sententiarum & Doctores in tertio, ac Diuus Thomas de hac materia connexionis virtutum agunt; & relictis opinionibus breuiter dicendum est, quod quantum ad habitus (qui cum frequentia actuum generantur) bene potest vna virtus esse absque alia, & ita intelligitur opinio Scoti. Nam cum quis actus castitatis, & non iustitiæ facit, habitum castitatis & non iustitiæ eum facere dicimus. At vero quantum ad conseruationem cuiuslibet virtutis, omnes sunt connexæ. Exempli gratia. Qui fuerit perfecte castus potius mori debet, quam honestatis virtutem amittere: sicut plurimę virgines, & martyres fecêre; idcirco oportet, vt virtutē fortitudinis habeat: vt autem sit perfectè castus non debet largitionibus, vel omnibus mūdi thesauris cō
9 moueri ad hoc, vt castitatem amittat, ideo virtutem liberalitatis ipsum habere oportet: ad conseruandam autem castitatem opus est in aliquo casu omnes suas diuitias vendere, & id, quod secundū iustitiā creditoribus debet, restituere, ne hac occasione audeant illā solicitare ad castitatē amittendā: ideo licet ostiatim mēdicare cogatur, hoc facere debet. Secundū hanc consideratio nē omnes virtutes cōnexas esse asserimus: & in hoc sensu intelligendū est id, quod Tullius in Tusculanis inquit. Si vnam virtutem confessus es, te non habere, nullam necesse est, te habiturū. Quod verū est non quantū ad habitus, qui ex actibus generātur, sed quantū ad conseruationem cuiuslibet virtutis, vt expositum est. Vel etiam aliter. Virtutes sunt connexæ quantū
10 ad denominationē subiecti. Sicut enim niger AEthiops nō dicitur albus licet habeat dentes candidos: sic non potest quispiā nuncupari virtutis studiosus propter vnā duntaxat virtutē vel duas, si tamen ei alię deficiant. Sic intelligēdus est B. Augustinus, qui ait. Virtutes, quæ sunt in animo humano nullomodo separantur ad inuicem. Et Beatus Gregorius in Moralibus inquit. Vna virtus sine alijs aut omnino nulla est, aut imperfecta est, videlicet quantū ad perfectionem subiecti, quod nō est absolute virtutis studiosum sed ex parte. In hoc dānatur insolētia, & iactantia aliquorum Christianorum, qui, cum vnam dūtaxat virtutem habeant, dicere solent. Saltim non dicent homines, me esse lusorem cum alioquin isti, qui ita se iactant, alia quam plurima vitia habeant: y assi si no dixeren, que eres

Magi. & Doctores in. 3. d. 36.
B. Tho. 1. 2. q. 55. art. 1.
Cicero. lib. 2. Tusculanarum quæstionum.
B. Augu. lib. 6. de Trinitate.
B. Greg. lib. 13. moraliū.

juga-

jugador, diran, que eres disoluto en comer, y beber, y en 11
Exod. 28. otros vicios. Por esto mandaua Dios, que en la vestidura del sacerdote estuuiessen brosladas no lirios, ni rosas, sino granadas. Quoniam in multitudine, & vnione granorum, quæ sub cortice ipsius mali granati exiſtunt, ſignificatur vnio, & connexio omnium virtutum, quas ſacerdos habere debet, vt omnes ex eo illas addiſcant.

Virtus indumentum eſt animę.

VIrtutes animę ſunt indumenta. Per quadraginta annos, qui bus Iſraelitę per deſertũ ambulauerũt, non fuerunt ruptæ veſtes ſeu indumenta eorum. Sic nos, dum in hac vita cõmorati fuerimus, veſtes animę, videlicet virtutes ſanas, integras, ac mũ das obſeruare debemus: Idcirco in Apocalypſi dicitur. Omni 12
ſimile. tempore veſtimenta tua munda ſint. Hęc veſtimenta animæ ſunt contraria veſtibus corporis: nã veſtimenta corporis quanto magis vſui ſunt, & magis portantur, magis conſumuntur, & conteruntur, & ſi per humum trahantur, omnino deſtruuntur. At veſtes animæ, quanto magis vſui ſunt, tãto illuſtriores appa rent, y ſi las arraſtrays por el ſuelo por humildad, ſon mas viſto ſas, y mas hermoſas. Las del cuerpo guardadas, quanto mas fi nas ſon, mas entra en ellas la polilla, que nace de las meſmas ro pas, y las deſtruye: y en eſto ſon ſemejantes a las virtudes del al ma, q̃ ſi las eſtimays mucho, y os preciays mucho dellas por ja ctancia luego ſe cria en ellas la polilla de la vana gloria. Seruus Salomonis fuit Ierobam, & hic à domo domini ſui decem tri bus abſtulit, itaq; ex ipſa domo exiuit, quieam deſtruxit. Moy 13 ſes etiam ſeruus fuit, ac filius adoptiuus filię Pharaonis, & hic AEgyptum, ac domũ ipſius Pharaonis euertit. Del monte nace quiẽ le abraſa: y de la ropa el guſanillo, que la rompe. Sic ex virtute naſcitur inanis gloria, quæ ipſam virtutem deſtruit. Idcirco eam humilitate oportet munire & circumuallare. De
Cant. 1. virtutibus loquitur ſponſa quãdo ſponſo dixit. Trahe me poſt te; curremus in odorem vnguentorum tuorum. Virtutes appel lat vnguenta, quoniam medicinales ſunt: caſtitas enim medicinalis eſt, ſimiliter oratio, eleemoſyna, patientia, quæ medicinam animæ afferunt, & illam ab ægritudinibus curant. Sed quem odorem habent hæc vnguenta? Huelen a cielo y a gloria,

14 gloria, y a Dios, y tras eſtos vnguentos ſe ha de correr con feruor, quod quidem anima per ſe efficere non poteſt, niſi à diuino fauore adiuta fuerit, ideo ait. Trahe me poſt te. Satis bene intelligebat Eliſeus Prophetа hunc fauorem ſibi opus eſſe, ſiquidem magiſtro ſuo Heliæ dixit. Fiat in me ſpiritus tuus duplex. Vbi alia tranſlatio, quæ hoc magis exponit, ſic habet. 4. Reg. 2. Fiat in me duplex portio ſpiritus tui, ideſt, De las tres partes de ſpiritu que tu tienes, me contentare yo con las dos para correr tras los vnguentos del cielo.

Virtutis meritum.

IN virtutibus reperitur Deus. Atq; ita in Prouerbijs ipſe ait. Prouerb. 8
In vijs iuſtitiæ ambulabo, vt ditem diligentes me, & theſau-
15 ros eorum repleam. Vultis ſcire, per quas vias Deus ambulet, & in quibus rebus moratur. In vijs iuſtitiæ, in virtutibus, in eleemoſyna in ieiunio, in oratione &c. Ibi me inuenietis, vt ditem diligentes me. Vbi alia litera ait. Vt ditem in eo, quod ſum. Mecum eos ditabo, & me ipſum eis, qui me diligunt, dabo, & theſauros eorum repleam. Vbi theſauros idem ſignificat Quod archiui, & thecæ. Quod perinde eſt ac ſi diceret, Dabo eis me ipſum, vt omnes ſinus eorũ, ac potẽtias impleã, videlicet intellectũ quadã diuina cognitione, voluntatẽ charitate, memoriã gratitudine, oculos honeſtate, manus liberalitate, os veritate, & laudibus diuinis. O Benedictus, & glorificatus ſit talis Deus, qui tanta liberalitate vtitur in eos, qui ipſum diligunt: fẽlices illi, qui diligẽtes eum per vias iuſtitiæ ambulant, ieiunãt,
16 orant, iniurias perferunt, & in omnibus his vijs hunc liberaliſſimum Dominum, qui eos ditat, inueniunt.

Virtutis præmium.

VIrtuti debetur omne bonum: atq; ita de iuſto in Prouerbijs Prouerb. 3.
dicitur. Lõgitudo dierũ in dextera eius. & in ſiniſtra illius diuitiæ, & gloria. Viæ eius, viæ pulchrę: omnes ſemitæ eius pacificæ. Vbi aperte oſtenditur, quod Deus ijs, qui ſe virtutibus tradunt, & cõmittunt, bona ſpiritualia, ac temporalia elargitur. Et ita ſacra ſcriptura inquit. Seruite Domino, & benedicet aquam veſtram, & panem veſtrum, vbi alia litera habet. Et fortunabit panem veſtrum, & aquam veſtram &c. Todo lo hara abun-

abundante, ſabroſo, y dichoſo. Felix enim eſt panis, qui iu- 17
ſtum, & non peccatorem ſuſtentat.

Virtus diſcretionis.

Leuit. 11. IN Leuitico ſic præcipiebat Deus. Nõ offeret panes Deo ſuo homo qui fuerit paruo, vel grãdi, vel torto naſo. Naſus eſt or

Simile. ga nũ olfactus, per quem intelligitur diſcretio, ſeu prudentia: ratio huius metaphoræ eſt, quoniam ſicut canis venaticus, quando prędam ab oculis amiſit, illam nihilominus ſectatur ſolo olfactu, & indagatione, & licet plurimæ ſint vię inter eas ſcit diſcernere & cognoſcere viam, qua præda fugit, & alijs relictis ipſam duntaxat ſequitur. Hoc modo id, quod in animalibus effi cit olfactus, in hominibus prudẽtia operatur: illa enim nos do cet iter, quo virtutes indagare & obtinere debemus. Hoc autẽ 18
iter virtutis in duobus conſiſtit: alterum eſt extrema fugere, & per medium incedere: alterum vero eſt ſcire opera noſtra in bo num finem dirigere Sine his duabus circunſtantijs nullũ opus

B. Berd. ſer. mone. 49. ſuper. Cant. licet ex ſe bonum ſit opus virtutis meretur appellari. Sic Beatus Bernardus ſuper Cantica teſtatur dicens. Tolle diſcretionem, & virtus vitium erit, hoc eſt. Si in exercitio virtutum mediũ non ſeruatur, nec bonus finis habetur (in quo conſiſtit diſcretio, & prudentia) hę virtutes in vitia conuertentur. Non loquimur hic de Theologicis virtutibus maxime de charitate, de

B. Bernar. li. de diligendo Deo. qua idem Diuus Bernardus inquit. Modus diligendi Deum eſt ſupra modum diligere: ſed loquimur de virtutibus cardinalibus. Dadme vn hombre limoſnero, y no tenga en la limoſna diſcrecion, porque no guarda el medio, y da a vn pobre mas de 19
lo que ha meneſter, que ſi le baſtã diez le da ciento, y dexa de ſocorrer otras neceſsidades, ni guarda el fin, que es Dios, ſino da propter retributionem. Nunquid hæc eleemoſyna erit meritoria, aut erit actus virtutis? Reſpondet Beatus Bernardus dicens. Tolle diſcretionem, & virtus vitium erit, non enim qui hoc fecit medium ſeruauit, nec opus iſtud in bonum finem dirigere ſciuit.

Si prælatus omni cũ rigore ſubditum punit, aut in correctio ne delinquentium ſit remiſſus ſi finis eius non tendat in hoc, vt ſubditus delinquens corrigatur, nunquid hoc ſupplicium ſeu correctio erit actus iuſtitię punitiuę? Tolle diſcretionem, & vir

tus

20 tus vitium erit. Aut enim faciet huiuſmodi prælatus iniuſtitiam, ſi ſubditum, pluſquam oportet, puniat, aut relaxationem committet, ſi minus puniat, quam mereatur ſubditus: aut deniq́ue hic erit actus iræ, vel vltionis, ſi intentio eius fuerit mala. Pongamos que guarda vno tanto ſilencio, que quando oyea ſus feligreſes murmurar, o blaſphemar, no los reprehende, eſtando obligado a ello. Nunquid illud ſilentium erit virtus? Minime profecto, ſed potius erit peccatum. Vnde Iſaias Propheta inquit. Væ mihi quia tacui. Merito ergo præcipiebat Deus, vt homo qui naſum paruum aut minimum haberet, ita vt corpori non proportionaretur, vel etiam qui tortum naſum haberet, ad ſacerdotium non promoueretur, vt hinc aperte intelligamus, quod ille, qui non habuerit diſcretio- Iſai. 6.
21 nem (quæ non conſiſtit in extremis, ſed in medio, & in hoc quod quis opera in bonum finem dirigere ſciat, & intentionem tortam ſeu malam non habeat) altiſſimi Dei miniſterio, aut officio indignus erit.

Virtutis profectio.

CReſcere debet ſemper quiſq́; in virtute, atq́; ſibi perſuadere, quod quamuis diuturnā vitam contingeret, ſemper tamen virtuti inſiſtendum ſibi eſſet: atq́; ita non ſolum præmiū conſequeretur eorum operum, quæ fecit, verum etiam eorum quæ facere intendebat. Hoc voluit ſignificare Eccleſiaſticus in illis verbis. Cum conſummatus fuerit homo tunc incipiet. Eccle. 18.

Itē ſapiens ait. Conſummatus in breui expleuit tēpora mul- Sapien. 4.
22 ta. Vera quidem virtus finē neſcit, tempore non clauditur. Nūquam iuſtus arbitratur ſe comprehendiſſe, nūquam dicit. Satis eſt: ſed ſemper eſurit, ſitit́q; iuſtitiam, ita vt ſi ſemper viueret, (vt ait Beatus Bernardus) ſemper, quantum in ſe eſt iuſtior eſſe contenderet, ſemper de bono in melius proficere totis viribus niteretur. Non enim ad annum, vel ad tempus inſtar mercenarij, ſed in ęternum diuino ſe mancipat famulatui. Audi deniq́ue vocem iuſti: In æternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas Domine. Proinde iuſtitia eius manet non aliquanto tempore, ſed in ſæculum ſæculi. Sempiterna itaq́ue iuſtus eſuriens, ſempiternam meretur refectionem: & licet in breui commoretur tempore, iudicatur tamen expleſſe tempora B. Ber. epiſt. 253. Pſalm. 118. Pſalm. 111.

multa

multa pro virtutis perpetuitate. Quo deniq; pacto tẽporis bre 23
uitas bonorum prȩiudicet perpetuę deuotioni, quæ pertinacẽ reproborum malitiam excuſare non ſufficit? Ob hoc enim pro culdubio inflexibilis, & obſtinatę mentis punitur æternaliter malũ, licet temporaliter perpetratum, quia quod breue fuit tẽpore vel opere, longũ eſſe conſtat in pertinaci volũtate, ita vt ſi nunquam quidem moreretur, nunquam velle peccare deſiſteret, ſemper viuere vellet, vt ſemper peccare poſſet. Proinde poteſt, & de iſto per contrariũ itidem dici: conſummatus in breui, expleuit tempora multa, quod merito multorum, imo omnium temporum receperit vicem, qui nullo tempore voluerit mutare intentionem. Itaq; indefeſſum proficiendi ſtudium, & iugis conatus ad perfectionẽ, perfectio reputatur. Quod ſi ſtudere perfectioni perfectũ eſt, profecto nolle proficere deficere eſt. 24

VITA HVMANA MILITIA eſt ſuper terram.

Iob. 7.

MILITIA Eſt vita hominis ſuper terram; & ſicut dies mercenarij dies eius: inquit Iob. Merito vita hominis militia nuncupatur, & ſicut dies mercenarij dies eius, quia ſi pecunias congerere velis, alterius opes neceſſarium eſt; ſi dignitate, & honore fulgere, apud alterum preces fundere, & ſupplicare, ita vt qui præire cæteros 1
honore cupis poſcẽdi humilitate vileſcas. Potentiã ſi adſequeris, ſubditorum infidijs eris obnoxius, & multis deniq; periculis ſubiacebis. Si gloriam appetis per aſpera quæque diſtractus nunquam eris ſecurus. Quod ſi voluptuariam vitam degas, quis eam ob rem te putet eſſe fęlicem, quod tui viliſsimo mancipio non ſine ſummo dedecore per omnia inſeruias? quę cunq; igitur ad beatitudinem in hac vita mortalibus viæ neceſſariæ videntur deuiæ profecto ſunt, neq; eò perducere quemquam noſtrũ poſſunt, ad quod ſe perducturas pollicẽtur. Quod ſi hæ, quæ nobis videntur neceſſariæ ad beatitudinem viæ, vt diuitiæ, honores, dignitates adeo noſtrorũ animorum ſitim ſe

dare

2 dare nō posſūt, vt curis potius,& multis ſatis laboribus exerceāt
nec aliud ex his rebus conſequamur leuamentum, quam quod
ſolent milites, qui ſtant pro acie, & ſemper agunt excubias aut
quam ſolent, mercenarij, qui alieno in opere deſudant facile per-
ſpicitur verum eſſe, quod inquit Sanctus Iob, militiam eſſe
vitam hominis ſuper terram,& mortales omnes ſimiles eſſe mer
cenarijs, qui labores ſemper, & anxietudines præſentes habeant,
præmium autem laboris, & afflictionum ſpe tantum ſiue expe-
ctatione poſsideant. Nā quæ ſummis Philoſophis videbatur ſu-
prema hominis fœlicitas, diuinorum videlicet contemplatio, ne-
minem in hac vita poſſe reddere fœlicem dubitandum non eſt,
cum iſtius modi cognitio poſtulet ſupremum cognitionis gra-
dum humanæ mentis, ad quem nemo vnquam peruenire in hac
3 vita poteſt, tum propter corporis moleſtias, & neceſsitates quæ
ipſam mentem deprimunt, & illius aciem vehementer retun-
dunt, tum propter ſummam vitæ breuitatem, poſtulat enim
hæc diuinarum rerum cognitio longiſsimum tempus & non tan-
tum totum ipſum hominem. Plerique autem ex hac vita infan-
tes iuueneſque decedunt, atque inter ipſum ætatis florem decer-
puntur. Quid quod nos etiam militum ac mercenariorum more
intellectus,& mētis imbecillitas vehementer excruciat, cuius co-
gnitio, atque ſapiētia per anguſtiſsimos,& fallaces ſenſus percipi
tur, intra quorū limites poſſunt eſſe pauciſsima: adeo vt (quēad-
modum docet rerum vſus) multis in rebus decipiatur frequēter,
& falſa pro veris amplectatur. Quo fit, vt ratio ipſa atque mens
magnis cū laboribus, neq; ſine ſalutis, ac vitæ diſpendio, vel exi-
4 guā partē huius diuinioris ſapientiæ, aſſequi poſsint. Accedit ad
hæc, quod affectus ipſi, quibus ratio tanquā tyranno, & ſatellitibus raptatur, frequentiſsime nos à diuinorum contemplatione auocant, adeo, vt qui aliqua diligentia atque cura huic diuinæ ſapientiæ incumbit aduerſus affectus hos, militis inſtar pugnare debeat, atq; vt mercenarius, ſolet præ nimio labore ſudorē excutere. Quæ igitur ab hominibus fœlicitas, & beatitudo creditur, militia profecto eſt. Et tanquam mercenarij labor, qui alterius agro defodiendo defatigatur. Sed ob eā rem fortaſſe inuictiſsimus miles Iob, longeque exercitatiſsimus humanam vitam militiam appellat, & mercenariam, tum propter frequentes pugnas aduerſus corporis morbos, & ægritudines, & moleſtias quas ipſe tolera-

bat, tum vero maxime propter ſpirituália bella, quæ ſemper im- 5
minent in hac vita, quæ magis ſunt cruenta atque periculoſa: nã
ſemper excubant nequiſsimi dæmones in noſtram perniciem
armati mille dolis, milleque nocendi artibus inſtructi. Tum præ-
terea mundus hic à dextra, læuaque à fronte, à tergo multis mo-
dis nos oppugnat. Poſtremo denique intus in ipſis animæ pene-
tralibus hoſtem circumferimus pluſquam familiarem, pluſquam
domeſticum, quo vt nihil eſt interius, ita nihil periculoſius: hic
eſt verus ille, & terrenus Adam, quem neq; arcere vallo licet,
neque caſtris exigere fas eſt. Cum ergo diſtringamur omnes ex-
terno, internoq; bello corporeo ſpirituali, periculoſo, difficili an-
cipiti iure S. Iob calamitoſam hanc vitam, militiam appellat. Sed
& illud habet venuſtatis gratiam, quod vt hominem militẽ ap-
pellat: ita etiam & mercenarium. Nam qui mercenarius eſt, alie- 6
no in fundo, aut agro laborat: ſic mortales omnes, qui perituratũ
rerũ ſolicitudine angimur, & pro tuenda corporea vita nũquam
non laboramus, mercenarij ſumus. Nam ea, quæ maxime præſto
lamur, & amamus quorum ſtudio tenemur, circa quæ diebus, no
ctibuſque laboramus, noſtra non ſunt, ſed aliena: Quod vel eo
argumento conuincitur, quod quę propria ſunt cuiuſque noſtrũ,
nullo vel caſu, vel fortunæ impetu nobis eripi poſſunt. Hoc argu
mento ducti veteres Philoſophi bona ea, quæ fortunæ dicun-
tur aliena iudicauere. Qui ergo vel diuitijs congerendis, vel adqui
rendis honoribus, & dignitatibus omnem operam dat, velit, no-
lit, mercenarius vtique eſt, qui alienis in rebus labores collocat,
quas paucos poſt dies alijs relinquet. Deinde illud proprium eſt
mercenarij ne dies vacuus labatur ab opere, ne fortaſſe cum dies 7
inclinauerit, & ad finem acceſſerit, expectato fraudetur præmio.
Hortatur itaque nos cæleſtis ſpiritus cum mercenarios appellat,
vt ſingulis temporis partibus manus injiciamus, neque vnquam
pendeamus ex craſtino, conſiderantes nos in poſſeſsione hui-
us vitæ à ſummo Deo miſſos eſſe, non vt otio torpeamus, ſed
expectemus ſemper præmium noſtrorum laborum, cuius ſola
2. Cor. 4. contemplatio leuiores faciet huius vitæ moleſtias, vt Beatus Pau-
lus aiebat, qui huius vitæ afflictiones leues, & momentaneas ap-
pellabat, mercedem autem laborum, gloriæ pondus, quo il-
lius exprimeret, magnitudinem. Duplici autem ex cauſa huma-
næ mentis appetitio futuram vitam ſemper expectat; tum

propter

8 propter afflictiones, & moleſtias vitæ præſentis, tum propter boni defectum, quod in hac vita ad cumulum nunquam peruenire poteſt. Quocirca ad has cauſas, & rationes explicandas ſubiecit Sanctus Iob. Sicut ceruus deſiderat vmbram, & ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui: ſic & ego habui menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeraui mihi. Nam appellatione vmbræ more ſanctarum ſcripturarum quietem, ac fœlicitatem ſignificare voluit. Vt enim in literis ſacris æſtus appellatio, quæ frequentiſsima eſt labores omnes, & afflictiones vitæ huius ſignificat: vt ſponſa in Canticis: Oſtende mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie. Non cadet ſuper eas ſol neque vllus æſtus, quoniam priora tranſierunt, non ſecus, & ipſa vmbræ appellatio ſupremam quietem, à laboribus iure deſignat. Hic vero in Hebræo habetur, ſic veluti in hæreditatem acceſſerunt mihi menſes 9 vacui, & noctes laborioſæ conſtitutæ ſunt mihi. Pulcherrime profecto totam humanæ vitæ rationem depinxit vacuitatem, & laborem commemorando, ſiue vacuos menſes, & noctes laborioſas. In eum enim finem humanæ mentis appetitio, & deſiderium incumbit, vt impleri poſsit aliqua ratione. Nam ea in re potiſsimum humanæ mentis fœlicitas poſita eſt quæ aperta diuinitatis cognitione conſtat, quod omnes noſtras appetitiones implet: quæ quoniam in hac vita impleri non poſſunt vllo pacto, ſummis etiam laboribus adhibitis: iure totam vitam, & menſes vacuos, & noctes laborioſas appellat. Non implent diuitiæ, & opes deſideria noſtra.

Cantic. 1. & Ioannes in Apoca. 7.

Nam ſi eos interrogemus qui diuitijs affluunt, fatebũtur profe 10 cto multa inter abundantiſsimas opes ſentire, quæ eorũ animos vehementer confundant, & vacuos eſſe oſtendãt. Hinc facile liceat coniectare, quid ſit, quod ſacræ literæ frequenter inſinuant, cum de ſummo Deo loquũtur, cui hanc humanæ mentis ſatietatẽ, & impletionẽ frequenter tribuunt vt in Pſalmo. Qui replet in bonis deſiderium tuum. Eſaias, & in Apocalypſi. Non eſurient neque ſitient amplius. Vt intelligas ſuprema illa fœlicitate nihil fore vacuum, aut inane, nihil laborioſum. Illud profecto exprimitur quod Regius vates dixit. Qui replet in bonis deſiderium tuum. Nulla erit itaque ibi agitatio humani animi, vbi omnia in vno Deo repoſita inueniet. Denique de ſaturitate fœlicitatis illius vbi nihil erit inane, nihil vacuum,

Pſal. 102 Iſai. 49. Apoca. 7.

Psal. 35. regius vates dixit. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ. Quo 11
loco fœlices mentes, non plenas tantum, sed & ebrias appellat.

Vitæ Breuitas.

Iob. 7. DIes mei velocius transierunt, quam à texente tela succiditur; inquit Sanctus Iob. Quibus verbis eleganter explicat humanæ vitæ conditionem, & imaginem quandam nostris oculis contemplãdam obijcit. Totum ergo tempus, quod hic viuitur textoris operi, siue telæ assimilatur. Nam vita nostra quo maiora suscipit augmenta, eo magis ad interitum festinat. Nam cum exacta tempora prætereunt, futura breuiantur, & de vniuerso vitæ spatio eo pauciora fiunt, quæ veniunt, quo plura sunt, quæ transierunt. Eleganter Diuus Gregorius super hunc locum, tela infra supraque ligata duobus linis innectitur, vt texatur: Sed quo
B. Gregor. super hunc locum. Simile. inferius iam texta magis inuoluitur, eo superius texenda magis 12
deplicatur: vt vnde se ad augmentum multiplicat, inde fit minus, quod restat. Sic vitæ nostræ tempora, & transacta quasi inferius innoluimus, & ventura à superiori deplicamus, quia quo plura fiunt præterita, eo minus esse incipiunt futura. Et quoniam ad explicandam vitæ humanæ fugacitatem proposita metaphora vix sufficit, nõ dixit Sãctus Iob, Dies mei pari velocitate transiere qua à texente tela succiditur, sed velocius (inquit) transiere ac si dicat, multo maiori festinatione vita decurrit, & labuntur anni, quam á texente tela succiditur. Namque tela non nihil patitur moræ, cum tamen vita ipsa sine vlla tarditate semper festinet. Textor enim, dum bibit, dum dormit, dum cõfabulatur, ab opere textorio discedit; humana vero vita nunquam non consu- 13
mitur. Neque enim vnquam ita quiescimus, vt ab ipsa viuendi ratione tanquam ab opere discedamus. Nam bibentes, dormientes, ludentes, semper viuimus & vitam ipsam insumimus, & ad finem vitæ semper festinamus, & celeri cursu ad mortem etiam dormientes imus. Hebræa autem fic sonare videntur: dies mei leuiores sunt radio textoris, & consumpti sunt absque vlla spe. Quod etiam gratiam venustatis videtur habere ad exprimẽdam humanæ vitæ fugacitatem. Vt enim radius textoris incredibili velocitate decurrit, citro, vltroque per quem subtegmen

stamini

14 ſtaminiſ miſcetur: ita etiam & humana vita in credibili velocitate fugit. Et vt textoris radio ſubito, ac celerrime ſtaminis fila ſingula ſub tegmine miſcentur: ita & temporis momentis, horis, diebus, & menſibus celerrime labentibus, & accedentibus præterit tota vita humana, & conficitur, & celerrime finitur. Habes itaque in radio, vitæ celeritatem, in filis vero imaginem quandã dierum, ac menſium: Vt hinc videatur deſumptum, quod ab antiquis poetis decantatum legimus de tribus ſororibus, quas Parcas appellauere quod nemini parcant: quibus à Ioue conceſſum eſt, vt humanam vitam fiiorum, & ſtaminis inſtar deducant, & abrumpant cum libet. Inquit ergo Sanctus Iob. Quæ nam mihi præſentis fœlicitatis expectatio iam eſſe poterit, cuius tota pene vita inſtar radij textoris ſumma velocitate auſugit, &
15 conſumpta eſt abſque ſpe vlla: nullum enim fœlicitatis genus in hac vita, ſine vita expetendum eſt: imo inter reliquas fœlicitatis corporeæ partes ſummi Philoſophi longiorem vitam repoſuere. Et inferius inquit. Memento quia ventus eſt vita mea. Vt enim ventus cum magno impetu pertranſierit, nunquam reuertitur; Ita etiam & de humana vita ſtatuendum eſt, quæ ſemel de lapſa nunquam ad eedem faciem redibit. Sic & egregius vates de imbecillitate hominis: Recordatus eſt, inquit: Quia caro ſunt, Pſal. 77.
ſpiritus vadens & non rediens, hoc eſt ventorum flatus, qui in partem aliquam incitatus, nunquam amplius reuertitur. Et alibi humanam vitam ſimilem facit flanti vento ac celeriter diſcurrenti. Recordatus eſt, inquit, quoniam puluis ſumus homo ſicut fœnum dies eius, tanquam flos agri, ſic efflorebit: quia ſpiritus pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet, & non cognoſcet amplius locũ Pſal. 102.
ſuum. Aſſimilat ergo humanã vitam rebus leuiſsimis, & fugaciſſimis pulueri videlicet, fœno, ac floribus, ac deinde diſcurrenti
16 ſpiritui ſiue flatui, ſiue vento, cuius cum pertranſierit, nullum poſsis deprehendere veſtigium. Atque hæc adducit Propheta tanquam certiſsima argumenta diuinæ beneuolẽtiæ erga mortales, ac ſi dicat. Probe nouit artifex rerum quale ſit opus ſuum: nõ ignorat ille noſtram imbecillitatem, ob eamque rem pronus ſemper eſt ad præſtandam indulgentiam, ac remiſsionem peccati. Eodem igitur argumento oratione ad Deum conuerſa vtitur Sanctus Iob dicens. Recordare obſecro domine, quia ventus eſt vita mea, & non reuertetur oculus meus, vt videat bo-

na. Hoc eſt, nunquam amplius huius vitæ faciem aut ſeriem mor- 17
talium rerum videbo: neque me præterea oculis hominis aſpiciet. Acſi dicat: nunquam amplius ad ſimiles hominum conuictus, ſimileſque conſuetudines reuertar: vt ego neminem iterum mortali oculo videbo, ita neque me corruptibilis aſpiciet oculus. Sapienter vero, ſatiſque Philoſophice oculis ac videndi facultati totam vitæ rationem accommodat. Nam quæcunque huius vitæ oblectamenta ſcriptura ſacra oculis tribuere ſolet, tanquam ſenſui, qui in humano corpore principem tenet locum, & rationi coniunctior eſt.

Vitæ curſus.

Iob. 9. DIes mei velociores fuerunt curſore, fugerunt, & non viderũt bonum: inquit Sanctus Iob. Elegantiſsime ærumnas, & ca- 18
lamitates piorum hominum ſub propria perſona lamentatur ſanctus vir. Quaſi dicat: non opus eſt ad aperiendam & explicandam rerum humanarum confuſionem longe petere exempla me ipſum ego in exemplum producam vt nulli obſcurum eſſe poſſit. Principio, ego, quem nulla ſceleris conſcientia accuſat, nunquam ea fœlicitatis parte vſus ſum, quæ maxima cenſetur inter mortales, nempe diuturnitas. Parum enim iuuat, ad culmen te fœlicitatis humanæ peruenisſe ſi inter ipſa initia florentis fœlicitatis tibi manibus eripiatur. Nihil enim felix iure, ac beatum appellari poſsit, quod non ſit diuturnum, aut quod vno temporis momento euaneſcat, nullum ſui reliquens veſtigium. Videtis me (inquit) prope extremum halitum conſtitutum, atque exacti dies 19
velociores fuerunt curſore perniciſsimo equo inſidente: vix enim hora aut momẽtum fuiſſe videtur totum hoc tempus quod tranſegi. Itaque id, quod mortalibus longe gratiſsimum videtur, nempe vita, adeo anguſta fuit, atque breuis, vt inſtar curſoris rapidiſsimi aufugerit. Dicetis fortaſſe me in hoc breuiſsimo vitæ curſu magna habuiſſe oblectamenta, & vitæ ſuſtentationes, quæ meum animum recreare potuerunt. At qui fugerunt potius (inquit Iob) neque viderunt bonum, nihil ſolatij per totam vitam accepi. Neque in tam exiguo vitæ curſu aliquam accepi conſolationis partem: mæroribus ſemper, atque anxietudinibus plenus fui. Nam partim, cura rei familiaris, partim

libero

liberorum educatio, partim bellum illud exitiale, & pluſquam ciuile quod inter carnem, & ſpiritum eſt, vt innumera alia
20 omittam me multis modis conficiebant. Quæ mala, atque Simile.
pericula aduerſum pietatis cultores quam perpetuo inſurgant, nemo ignorat. Duabus deinde ſimilitudinibus appoſitiſsimis, & breuitatem humanæ vitæ, & vanitatem explicat dicens. Pertranſierunt, quaſi naues poma portantes, ſicuta quila volans ad eſcam. Naues enim leuiſsimis fructibus aut rebus onuſtæ currunt celerrime, tum propter leuitatem oneris, tum propter naturam mercium, quæ ſi diu ſeruentur, facile putreſcunt: Quo fit, vt nautæ mercium natura, explorata iter, & nauigationem maxime accelerent. Elegantiſsima ſane ſimilitudo qua & fugacitas humanæ vitæ celeritate properantis nauigij explicatur, & quidquid in hac vita dulce, ac pretioſum exiſtimamus, quidquid nobiſcum circumferimus, vt dignitas,
21 imperium, & fortunæ omnes eis mercibus comparatur, quæ breui tempore putreſcunt, atque deficiunt: ita vt nullus iam ſit earum mercium vſus nulla vtilitas. Poma ſunt, (igitur Sanctus Iob) corruptioni proxima, robur, & agilitas corporis, venuſtas, ſalus integra, & alia id genus, denique onuſti in hac vita nauigamus, atque eis mercibus congerendis operam damus, quæ magnis periculis ſemper ſunt expoſitæ. Hebræa vero videntur ſonare ſicut nauis voluntatis. Velociſsimus reuera curſus eſſet nauigij, quod ſola nautæ voluntate, ac nutu veheretur: paruo enim temporis momento huc, atque illuc traijceretur.
Quibus elegantiſsime & vitæ humanæ, & vitæ præſentis mo-
22 mentanea fœlicitas exprimitur. Poſtremo inquit: & ſicut aquila Simile.
volans ad eſcā. Aquila inter cæteras alites pernicioris volatus eſt, tum vero maxime curſum, & volatum ipſum accelerat, cum vrgentiſsima fame infeſtatur, & iacētia cadauera odoratu percipit Multo magis (inquit S. Iob) humanæ vitæ curſus ad mortē feſtinat, & (ſi rem, vt oportet, conſideretis) etiam volantem, atq; fameſcētem aquilam præ celeritate longiſsime ſuperat. Illud vero, quod de ſe eſca, aut fame inquit, videtur mihi pertinere ad explicandā vrgentiſsimam illā famem, quæ mortales omnes in hac vita conficit, & mortalium animas vrget, quæ breuiorē efficit, vitæ curſum, cum ſatis per ſe anguſta ſit. Nam quis ignorat cupiditates

illas, quæ nos partim ad perferendas voluptates, partim ad con-23
gerendas diuitias excitant, instar esse vrgentissimę famis quæ humanæ vitæ cursum breuiorem efficit.

Vitæ fugacitas.

HVmanæ vitæ fugacitas, & inconstantia nulla potuit similitudine ad viuum magis exprimi, quã illis verbis Sancti Iob. Fugit, velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Nihil enim aut leuius, aut incõstantius vmbra. Primo vmbra nihil est, sed tantum lucis defectus: secundo nequit consistere vel vno temporis momento, sed nunc maior, nunc minor apparet: nec magis24
fieri potest, vt vmbra has mutationes, & vicissitudines non sentiat, quam perpetuos cæli motus cohibere. Aduolat infantia in pueritiam: si enim quæras infantiam, nulla est: Pueritia vero sensim migrat in adolescentiã: adolescens vero fit iuuenis, & si quæris adolescentiam iam non est. Iuuentam occupat senectus. Quęris iuuenem, & miraris subito decussum florem gratissimum. Nõ ergo stat ætas nostra magis quã vmbra, & tãquam vmbra fugit, imo velocius vmbra. Deinde quemadmodũ vmbræ à corporibus prodeũtes promouẽt suis spatijs, & nemo hoc sentit: ita de humana vita, & singulis ætatibus dicendũ est. Vmbræ quando longissimæ sunt, subito pereunt, & vertuntur in tenebras: idẽ de vita humana, cũ accesserit ad metam. Præterea vt vmbra, quæ natura sua sequitur corpus, illo plerunq; apparet esse maior, cum nihil prorsus sit sed res omnium vanissima: ita etiã de vita humana statuẽdum est: atq; ita Sophocles hominem appellabat spiritũ, & vmbram. Et Pindarus totam humanam vitã somniũ vmbræ nuncupabat, duabus rebus leuissimis illam assimilans, quæ nullam habent subsistentiã. Ideo inter beneficia Dei enumerauit Eliphaz longitudinem vitæ dicens. Ingredieris in abũdantia sepulchrum, sicut infertur aceruus tritici in tempore suo: ideſt non violenta, & matura morte, sed graui, & veneranda senectute confectus è vita migrabis. Quod in sacris literis dicitur, mori senectute bona, & plenum dierum sicut dicitur de Abraham, de Dauid, & Tobia. De iniquis autem ait regius Propheta. Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos. Quod vero dicit: sicut infertur aceruus tritici in tempore suo, perinde est ac si diceret: Cum iam matura se-25

Iob. 5.

Gen. 25.
2. Paralip. 29.
Tobiæ. 14.

ges

26 ges, & optime constituta est. Aceruo autem tritici comparat virum bonum, quia congregabitur in horreum Dei, sicut B. Ioānes dicebat. Quanuis ergo vita inconstans sit, & fugacitatem magnā habeat, iustis multoties prolongatur: vt sicut aceruus tritici in tēpore suo excusso puluere, & palea conferantur in horreum Dei, licet aliquando ipsi viri iusti nimia afflictione confecti mortem ipsam optēt, & deprecentur, vt videre est in S. Iob, qui dicebat. Quis det vt veniat portio mea, &, quod expecto, tribuat mihi Deus, & qui cœpit, ipse me cōterat. Soluat manū suā, & succidat me. Quasi ligatā Deus manū suā habere videtur, quia nō percutit tota sua vi, cū non extinguit, nec animo interficit eum, quē vulnerat. Optabat ergo sanctus vir, vt solueret manū suam Deus, & eum extingueret, vt ita finem faceret vulnerandi. Quod vt septuaginta explicarent, secundam huius versus partem, quia in prima 27 continebatur, prætermiserunt, & hanc addiderunt, sic trāsferentes: in finem ne excidat me, idest, ne longo tempore me dolore conficiat, sed finem cito mea morte percutiendi faciat similis phrasis est illa psalmi septuagesimi quarti. Vt quid Deus repulisti in finem? Iratus est furor tuus super oues pascuæ tuæ: idest. Vt quid tam longo tempore nobis defuisti? Matth. 3. Iob. d. 6. Psal. 74.

Vitæ consummatio.

DE impio apud librum Iob, dicitur. Ante quam dies eius impleantur, peribit. Dies hominis implentur, cum vsque ad senectutē viuit, quæ est ætatis terminus, & quasi peractio. Vnde 28 pleni dierum obire in scriptura sacra dicuntur, qui ad summam vsque senectutem viuunt, vt de Isaac dicitur. Et completi sunt dies Isaac centum octuaginta annorum, & appositus est populo suo senex, & plenus dierum, Peribit ergo impius, antequam dies eius impleātur: idest antequam senectutem cōsequatur, quod de sceleratissimis hominibus, & grauibus vitijs implicatis intelligendum arbitror, qui peste, gladio, veneno absumpti fere nunquam ad senectutem perueniunt: id quod Ecclesiastes declarare videtur dicens. Ne impie agas multum, & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo: & Dauid inquiens. Viri sanguinum non dimidiabunt dies suos. Et quidem sacra scriptura, & alijs multis histo- Iob. 15. Gen. 35. Eccles. 7.

rijs moriæ proditũ eſt multos huiuſmodi neſarios homines quam 29
citiſsime obijſſe.

Vitæ breuitas & miſeria.

Iob.14. DE homine inquit Sanctus Iob, quod breui viuit tempore & repletur multis miſerijs: & vſque breui, vt regius vates quaſi nihil eſſe dicat his verbis. Et ſubſtantia mea, quaſi nihilum ante te. Vbi Simachus loco ſubſtantiæ vertit vitam: & ita B. Hieronymus ex Hebræo vertit. Et vita mea quaſi non ſit in conſpectu tuo. Vnde ipſemet inquit. Nihil fugacius vita huius ſæculi, quam, dum tenemus, amittimus. Quod etiam ſignificauit S. Iob dicens, vitam hominis militiam eſſe ſuper terram? vbi verbum, militia, ſicut & alibi ſignificat tempus textatum, quia ex iuſſu Dei non poterant homines militiam ſequi, niſi per certum tem- 30
Num.18. pus, videlicet à vigeſimo quinto anno, vſque ad quinquageſimum: & ita inter homines axioma commune erat ad ſignificandum aliquod tempus determinatum dicere, militiam eſſe. Ex quo hominibus erat in lege ex præcepto Dei inhibitum non ſequi militiam per totius vitæ curſum ſed tãtum per illud annorum ſpatium, fiebat, vt ad ſignificandum aliquod tempus breue vel determinatum tot dierum, vel horarum illud appellarent militiam. Et ita S. Iob dicens, vitam hominis eſſe militiam, voluit ſignificare (vt D. Chryſoſtomus perpẽdit) vitam hominis eſſe breuem, & coarctatam. Elegãter etiam vitam hominis nauibus comparat dicens. Dies mei pertranſierunt, quaſi naues poma portantes: & ſi naues: ergo mundus, mare tempeſtuoſum. Si naues ergo
Iob.9. vita humana, vita breuis eſt. Si naues: ergo æſtus, & frigus, laſ- 31
ſitudo, infirmitas, procellæ ſunt, quibus quotidie concutimur. Litera autem Hebræa habet, naues voluntatis: hoc eſt naues, quarum celeritas eſt ad voluntatem nauigantium: quod paraphraſtice Simachus vertit dicens. Similes nauibus feſtinantibus, vt homines intelligerent dies humanæ vitæ non ſolum eſſe naues ſed naues velociſsimas, quæ velut aues volant.

Vita humana rebus cito finibilibus comparatur.

B.C.eg.in regiſtro BEatus Gregorius ait. Vita noſtra nauiganti ſimilis eſt. Qui nauigat ſiue ſtet, ſedeat, aut iaceat, ſemper vadit, quia, impulſu

32 pulſu nauis ducitur. Ita & nos, ſiue vigilantes, ſiue dormientes, ſiue iacentes per momenta temporum quotidie ad finem ducimur. Et ſuper illud Iob: Nunquam in eodem ſtatu permanet ſic ait idem S. Doctor. Noſtrum viuere eſt à vita tranſire. Hęc vero humanæ vitæ breuitas explicatur in pſalmo vbi pro eo quod nos legimus: Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos, alius in hunc modum vertit. Ecce menſura pugillorum terminaſti dies meos & æuum meum tanquam nihilum coram te. Menſura pugillorum terminari dies hominis, dixit vt ſummam vitæ breuitatẽ hoc verbo indicaret, breuiſsimum enim eſſe neceſſe eſt quod pugillo contineri, & menſurari poteſt. Simile. Idem lib 11. mor. c. 25.

Notiſsima ephimeri hiſtoria eſt, quod animal quaternis pedibus totidẽ alis naſcitur apud Hiponum Boſphori fluuium: vitam
33 à mane & veſperam (vnde illi inditum nomen eſt) ducens, mane puer, meridie iuuenis, ſenex veſperi, occidẽte ſole cõmoritur: Vt multo plus temporis ac laboris ad generationem, quam ad vitæ vſum natura illi impẽdiſſe videatur. Demirari itaque tantum conditoris ſolicitudinem licet dum in tam breuis vitæ animali, tot inſtrumenta, totque facultates poſuit, nam videt, audit, volat, ambulat. Sed hoc tamen in hoc ipſo animalculo mirabile eſt, quod cum tam breui ſpatio victurum ſit non minori ſtudio momentaneæ vitæ neceſſaria conquirit, quam ſi aliorum animalium more, diutius victurum eſſet. Hoc autem ſtudium rideret, homo breuitatem illius vitæ cum diuturnitate humanæ vitæ conferens. At multo breuior hæc ipſa humana vita eſt angelorum vitæ collata, quare non minus angeli inane ſtudium noſtrum, & cæcita
34 tem demirantur, aut miſerentur, cum videant nos tanta cura, & ſolicitudine congerendis opibus, & diuitijs cumulandis inhiare, quæ ad tam breue temporis punctum neceſſaria ſunt. Ideo beatus Paulus inquit. Hoc itaq; dico fratres: tempus breue eſt: reliquũ eſt vt qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtentes ſint præterit enim figura huius mundi. Hæc autem breuitas tantis malis repleta eſt (inquit beatus Ambroſius inquodam ſermone) vt comparatione eius mors remedium putetur eſſe non pœna. Nam ideo breuem illam Deus fecit, vt moleſtiæ eius, quæ proſperitate vinci, vel tolli non poterant, temporis exiguitate finirentur. 1. Ad Co. 7. B. Amb. 6. ſer 40.

Vitæ

Vitæ breuitas iterum comparatur. 35

Pſal. 118. INtelligens Regius Propheta breuitatem huius vitæ quæ non annorum numero, ſed dierum computari debet, quærit à Deo Quot ſunt dies ſerui tui? Non dicit: Quot ſunt anni ſerui tui, ſed dies, nõ enim annua ſed diuturna eſt vita humana. Refert Tullius in Tuſculanis quæſtionibus ex Ariſtotele, quod apud fluuium Hiponum, qui ex Europa in Pontũ fluit, animalcula reperiũtur, quæ vnum diem tantum artificialem pro termino vitæ habent, cum ortu quippe ſolis oriuntur, & cum occaſu occidunt, & ideo vocantur Ephimeri, vnde febris Ephimera, quæ per diem tantũ vnũ durat. Sic ergo meditatur Tullius: Animalcula hæc hora meridiana iam ſunt ſenectute confecta, hora veſpertina decrepita, in occaſu ſolis iam non ſunt. Certê vita prẽſens æternę vitæ comparata nec dies, ſed ſolum momentum eſt. Ideo in Pſalmo: Quia duratio mortalium pro nihilo habetur, dicitur: Quæ pro nihilo habentur eorũ anni erunt. Et additur: nam ſicut herba tranſeat: mane floreat, & tranſeat, veſpere decidat induret, & areſcat, quod paraphraſis Chaldaica ſic trãſtulit, ſimiles ſunt operationes eorũ herbæ, quæ de mane floret & augetur veſperi iam decidit, & ſiccatur propter æſtum. Notanda ſunt hic tria, quæ de hominis defectione dicũtur: primo quippe dicitur, decidat, ſecundo induret, tertio areſcat: Non enim ſolum deficit vigor, ſed induratur corpus ſucco, & humore exhauſto: poſtea areſcit. Obliuio vero huius breuitatis, & finis, occaſio prauitatis eſſe ſolet. Vnde Propheta Ezechiel poſt innumeras abominationes viſas, quas ei oſtendit Deus in interioribus templi, vidit viginti quinque ſeniores dorſa habentes contra Occidentem, & facies ad Orientem, & adorabãt ad ortum ſolis. Hi ſunt, qui de illuſtri ortu gloriantur obliuioni tradentes exitum, & occaſum ſuum.

Pſal. 89. 36

Ezechi. 8. 37

Ariſt. lib. 5. de hiſt. animal. cap. 19.

Vitæ humanæ inquietudo.

Simile. QVemadmodum fluuius, ex quo primum naſcitur & pullulat, nunquã quieſcit, ſed nunc per ſaxa delabitur, nunc per conualles decurrit, & denique nunquam ceſſare videtur, donec tandẽ in mare ipſum perueniat: ad eũdem modũ vita noſtra,

vbi

2vbi primum inchoatur, iam tunc varijs laboribus afficitur, multis deinceps calamitatibus exundat, ærumnis concutitur, & moleſtijs denique per ętatum omnium gradus ſolicitatur, donec tandem ad mortem ipſam deueniat, poſt quam fœliciſsime conquieſcit, ſi modo quis itineris laboribus cũ honeſtate functus fuerit.

A vitæ breuitate vtilitas elicienda eſt.

CVm vita ſit adeo breuis, ac miſerabilis operæpretium eſt, vt nobis diligenter conſulamus. Faciebat hoc Sextius (ait Seneca) vt conſummato die, cũ ſe ad nocturnam quietem recepiſſet interrogaret animum ſuum, quod hodie malum tuum ſanaſti? Cui 3vitio obſtitiſti? Qua parte melior es? deſinet ira, & erit moderatior, quæ ſcit ſibi quotidie ad iudicem eſſe veniendum. Quid ergo pulchrius hac conſuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille ſomnus poſt recognitionem ſui ſequitur? Quam tranquillus, altus, ac liber, cum aut laudatus eſt animus, aut admonitus vt ſpeculator ſui, cenſorque ſecretus cognoſcēs de moribus ſuis victor hac poteſtate, & quotidie apud me cauſam dico. Cum ablatum è conſpectu lumen eſt, & conticuit vxor facta, ac dicta mea remetior, nihil mihi ipſe abſcondo, nihil taceo, &c. Hæc Seneca. O maximam hominum Chriſtianorum confuſionem! Perpendite fratres, obſecro, quid dixerit, & quid fecerit homo Ethnicus qui modo in teterrimus inferni flammis cruciatur, & cruciabitur vſque in æternum: vos autem, qui pręditi eſtis ſpe regni cæleſtis vix vn-4quam hoc cogitaſtis. Obſeruate obſecro in veſtra poteſtate modo eſſe ab illis cruciatibus vos liberare, & à morte illa æterna, ſi quæ Chriſtus Redemptor noſter docuit, obſeruatis: nam apud Ioānem dicitur: ſi quis ſermonem meum ſeruauerit mortem non guſtabit in æternum. Si autem quæratis quomodo fieri poterit, vt homines mortales mortem non guſtent in æternum. Reſpondeo in morte duo maxime acerba, & hominibus formidabilia eſſe alterum rationis reddendæ, & ſortis futuræ metus, quæ improbi homines vehementer timent, alterum abdicatio voluptatum omnium, atque deliciarum, quibus in hac vita fruuntur, & à quibus in morte ſpoliātur: Hæc enim duo ſi demas, non eſt cur mors hoc eſt commune humanæ naturæ debitum timeri bebeat, at vero Dei ſeruos nihil horum cruciare ſolet, ſpes enim, quam velut ancho-

Sene. lib. 3. de ira ad Nouatum c. 89.

Ioan 8.

anchorã animæ tutã, ac firmam habent quia verba Dei cuſtodie 5
runt, eos à priori illo metu liberat. Cæterum ab altera timoris cau
ſa multo magis pij omnes immunes ſunt. Hi namq; opes omnes,
& voluptates ſuas in vnius Dei cognitione, amore, fruitione, &
juſtitiæ cultu conſtitutas habent. At iſta omnia in eorum morte
non modo non finiuntur, ſed etiam miro modo cumulantur &
perficiuntur. Itaq; hac de cauſa tantum abeſt, vt mortẽ timeant,
vt illam etiam vehementer optent. Et ſic non guſtant mortem
hoc eſt non ſentiunt afflictiones mortis.

Vitæ breuitas non bene perſpicitur.

Simile. SVnt aliqui, qui breuitatem vitæ aliorũ, & non breuitatẽ vitæ ſuæ cognoſcunt. Eſtos ſon como los q̃ nauegan. Viene vno aſſentado en ſu nauio q̃ le da el viẽto de popa y lo lleua como vo 6
lando: viene otro a en contra del, cara a cara, y dize: O q̃ preſteza tan grande trae eſte nauio, y ſin duda muy mayor la lleua aquel en que el va, ſino que no la echa de ver como la del otro. Tales pues ſon los que pienſan, que los otros pueden morir breuemente y ellos no. Dize vno: o que moço era fulano, y que preſto murio. Parece os que ſe dio aquel mucha priesſa, pues tambien vos caminays, y por ventura mas aprieſſa, que el, porque por ventura morireys de menos años, que el murio. Cum igitur tam breuis, ac tam incerta ſit vita humana, oportet, vt omnes ad bene operandum acceleremus.

Vita Beata.

¶ Omnia, quæ habentur litera. B. titulo, beatitudo deſeruiunt huic titulo. 2

VOCATIO DEI

QVARE MVLTOTIES. FRVSTRATVR.

Matth. 22. MVlti ſunt vocati pauci vero electi: inquit ſumma veritas apud Matthæum. Omnes quotquot in mundo ſunt re vera ad diuinum amorem, & obedientiam vocati ſunt lumine naturæ ſaltim, quia vt B. Paulus ad Romanos

Ad Rom. 1. ſcribens

2 ſcribens ait, Inuiſibilia ipſius, ſcilicet Dei à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur: ſempiterna quoq; virtus eius, & diuinitas, ita vt ſint inexcuſabiles. Quãuis autem omnes hac vocatione generali vocati ſunt, & multi alijs ſingularibus, vocationibus, tamen pauci ſunt, qui ſicut Deum cognouerunt, eum glorificauerunt aut gratias egerunt. Quod ſi quæras. Vnde prouenit vt tam innumerabiles ſint homines qui ad perditionem tendant, tamque pauci, qui virtutem ſequantur? ardua profecto quæſtio eſt, admirandaque nimis, explicatuque difficillis, ſed vtcunque reſpondetur ei à viris doctiſsimis. Ea eſt, ergo hominum & rerum aliarum conditio, vt plures ſemper ſint, qui principiũ rei aſſequãtur pauci vero qui ad finẽ vſq; perueniãt. Quod & in agrorũ cultura videmus: tres enim partes terræ ſemẽ ſuſceperunt, quarta tamẽ terræ pars ſolũ fructificaſſe in euangelio dicitur. In ætate hominũ idẽ etiã vſu euenire videmus, plures enim ſunt, qui ante quinquageſimũ annũ moriãtur, quã qui ad ſenectutẽ perueniãt. In ſcientijs etiã plures ſunt qui illarũ principia participãt, pauci vero, qui eas omnino calleãt, & exhauriant. In humana ergo natura cũ actiones ſenſitiuæ principia ſint rationaliũ, & ſpiritualiũ operationũ, ac per illas tanquã per principia, prima ad has perueniamus, hinc eſt qđ etiã plures ſint, qui in his ſenſitiuis operationibus ſiſtãt, pauci vero qui ſecũdũ rationẽ vitã agant hoc enim difficile eſt, illud vero facile. Ex quo fit, vt plures ſint, qui peccata cõmittant, quam, qui in bene viuendo totam vitam conſumant, vitia enim, & hominum peccata propenſionem ſenſitiuæ naturæ contra rationis ordinẽ ſequuntur. Adde huc quod

Prima ratio B. Thomæ. 1. 2. q. 75. ar. 2. ad. 3. Luc. 18.

3

4 ſenſitiua bona, quo ad nos, multomagis cõnaturalia ſunt, magiſq; nota magiſq; mouẽtia, quã rationis bona. Magis, inquã, nobis connaturalia ſunt, cũ ab ineunte ætate, atque ab incunabulis nos cõmitentur, nobiſque in vſu ſint, magiſque nota ſunt cum euidenti ſenſuum experimento à nobis dignoſcant magiſque mouẽtia tum ratione & cauſa maximę delectationis quã in proptu præ ſe ferunt, tũ etiã ratione imminentis oppoſiti animũ hominis cõtriſtantis. At vero mentis, & rationis bonum poſt adultã iam ætatem à nobis percipitur, atq; parum cognoſcitur, parumque nos ipſos mouet tam ipſum, quam eius oppoſitum & cõtrarium malum tam culpæ, quam pœnæ, vt experimento manifeſto omnibus cõſtat. Oſtendit autẽ hæc tam infœlix naturæ noſtræ conditio

Secunda ratio. Caiet. in illo arti;

ditio illam minime esse eiusdem naturæ, & conditionis, quam res omnes aliæ quæ videtur habet. Cum illis statutum sit bonum vt in pluribus, nobis autem non ita sed potius pauci sint qui viam vitæ ingrediantur, rationemque sectentur. Demonstrat etiã hæc misera nostræ naturæ conditio, eam non esse similem rebus alijs visibilibus, sed altiorem ingredi rerum ordinem, parum tamen de illo participando. Post hęc tamen vera ratio huius rei potissimum est referenda ad diuinæ sapientiæ profunditatem. Quod satis Propheta Dauid ostendit toto integro psalmo dicẽs. Saluum me fac Domine: quoniam defecit sanctus à terra scilicet: diminutæ sunt veritates à filijs hominum, &c. Et vt tantorum hominũ pessimorũ multitudinis causam redderet, ait, Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum probatum terræ (scilicet à terra purgatum) probatũ septuplũ. Quasi diceret. Eloquia Domini casta sunt: quare qui ea sequi debet, necesse est, vt sit castus: hoc est, ab omnibus vanitatibus ablatus, & alienus. Eloquia etiam Domini examinata sunt: quare igne charitatis examinatus esse debet, qui legem Dei est sectaturus. Eloquia etiã Domini probata sunt, & probata septulũ, idest, consummata. Quare qui ea sequi voluerit, consummatũ, & perfectũ esse oportet. Et addit Propthta. In circuitu impij ambulant, vt ostendãt, quod homines difficulter veniant ad centrum, difficulter signum tangant, omnes enim in circumferentia ambulãt, omnes maiori ex parte tota errant via & cum in circuitu ambulent semper, & si magis laborẽt, ac defatigentur, nihil tamen proficiunt, sed continuo magis elongantur â requie, & lassati in via iniquitatis ad inferos præcipitantur. Et vt huius rei causam assignaret, concludit Propheta dicens in fine psalmi. Secundum altitudinẽ tuam multiplicasti filios hominum: quasi diceret. Passim occurrit vbique magnus stultorum, atque impiorum numerus: tu autem secundum altitudinem incomprehensibilis consilij, & sapientiæ tuæ, atque secundum profunditatem occulti iudicij tui multiplicasti illos. Ad profundam ergo Dei sapientiam retulit causam tantæ multitudinis impiorũ, quæ illos condidit, permittitque in suis sceleribus viuere. Et merito Dauid hanc affert causam: nam re vera & si aliæ rationes multæ afferantur à Sanctis Doctoribus, tamen multas alias possunt adducere ad probandum magis peccatores laborare, magisque affligi, maiorique affici pœna peccando, quam afficiuntur iusti,

Postrema vera ratio.

Psal. 11.

6

7

virtutem

8 virtutem ſectando, ita vt tandem proclament. Laſſati ſumus in via iniquitatis: ambulauimus vias difficiles. Iuſtum autem deduxit Dominus per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei, vt ſic iter alleuiet ambulãti, & proficiſcenti. Satagite igitur viri fideles, vt per bona opera certam veſtram vocationem faciatis, vt non ſolum inter vocatos, ſed inter electos, qui pauci ſunt, recenſeri ſitis digni. Sapient. 5. Sapient. 10. 2. Pet. 1. c.

In hoc ergo, quod Deus creauit tantam hominum multitudinem, quam damnandam eſſe præuidebat, mirari debes diuitias bonitatis Dei, quæ tantæ multitudini tot, & tanta dederit bona cum tamen præuideret eos futuros ingratos: mireris etiam peruerſitatem hominum, qui largitorem omnium bonorum donis, & beneficijs eius impugnant, atq; non ſolum in eius miſericordiam oculos figas, ſed etiam in Dei iudicium, & iuſtitiam, quæ nõ
9 minor eſt, quam diuina miſericordia, quæ illos, quos miſericordia creat, paſcit, & regit, & ſeruat, ingratos de acceptis beneficijs merito damnat. Quid mirum ſi iuſtitia diuina ſceleratis hominibus reddit pro meritis pœnas debitas? Nemo ſane miratur, quod ignis calefaciat, aut ſol illuminet, aut Dei miſericordia vſque ad ſolis occaſum laborantibus beneficia tribuat, & mirabitur, quod Dei iuſtitia rebellibus pœnas condignas prębeat? Nemo miratur ſi quod ſeminat aliquis, hoc metat, & mirabitur quod peccatores mala metant quæ ſeminarunt? In Eccleſiaſtico dicitur. Noli facere mala, & non te apprehendent. Et iterum. Non ſemines mala in ſulcis iniuſtitię, & non metes ea in ſeptuplum. Ad Galatas ſcribens Beatus Paulus inquit. Quæ ſeminauerit homo, hæc & me-
10 tet. Et Beatus Auguſtinus ait. Dicet aliquis ſi Deus vellet, iſti boni eſſent, ſed melius voluit, vt quod vellent, eſſent, ſi boni non infructuoſe ſi mali, non impunè. In Eccleſiaſtico etiã dicitur. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illũ in manu cõſilij ſui. Et paulo poſt. Appoſuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam: ante hominem vita, & mors, bonum, & malum quod placuerit ei, dabitur illi. Mirari etiam debes ſapientiam Dei incomprehenſibilem, quæ pœnis & cruciatibus vtitur ad bonum, & emolumentum electorum: inæſtimabile enim gaudium, incredibiliſque lętitia electis erit in futuro illo iudicio cum exacte, & perfectè diuinam iuſtitiam cognouerint, quanto plus amore proſequentur, quanto amplius illam agnouerint, tantoq; Ecclef. 7. Ad Gal. 6. c. B. Auguſt. Eccleſ. 15.

magis exultabunt, quanto eam magis, & cognouerint, & amauerint. Lætabitur tunc iustus cum viderit vindictam. Vnde B. Gregorius ait. Omnipotens Deus, quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur: quia autem iustus est, ab iniquorum vltione in perpetuum non sedatur: sed iniqui omnes æterno supplicio deputati sua quidem iniquitate puniuntur, & tamẽ ad aliquid ardebũt, ita vt iusti omnes & in Deo videant gaudia, quæ percipiunt, & in illis respiciant supplicia, quæ euaserunt, quatenus tanto magis in æternum diuinæ gratiæ debitores se esse cognoscant, quanto in æternũ mala puniri conspiciũt, quæ ipsi euaserunt eius adiutorio. 11

psal. 15.

Vocatio Dei semper est necessaria.

Cantic. 5. VOx dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea, amica mea, immaculata mea, quia caput meũ plenũ est rore, & cincinni mei guttis noctiũ, refert spõsa in Cãticis. Docet præsenti carmine cęlestis spiritus necessariũ esse, semperq; fuisse internũ sponsi motũ, instigationem, & vocationem, vt dormiẽs spõsa in vtrãq; aurẽ excitetur aliquando. Nam si de fide agitur primo beatæ vitæ fundamento, ab infidelitate nunquam sponsa excitari potest, nisi sponsus crebro pulset, & animi facultates moueat ad arripiẽdam fidẽ. Totam ergo vitam spiritualem in duas partes distribuamus: altera est, quæ tantũ amplectitur certã de diuinis rebus persuasionẽ, quam fidẽ appellamus, tum infusam charitatẽ, infusam spem: altera vero, quæ certa Dei dona, vt sunt optimi cogitatus, studia, & opera pietatis. Si ergo de priori illo membro loquamur, de fide scilicet, qua quis diuinis oracul is credit, hoc vnũ opus est, quod (vt B. Augustinus inquit) fit in homine, sed non ab homine: nam cætera omnia, & fiũt in homine, & simul ab homine. Ob eamq; rem fides à Christo Iesu Domino nostro apud Ioannem opus Dei appellatur: quoniam (vt idem S. doctor docet) fides est: vnde nascũtur opera bona in homine, fit tamen ab sponso Deo. Cũ ergo sponsa sæpe ab infidelitate ad fidẽ excitetur, vides quam fuerit semper necessaria sponsi cõtumax ista pulsatio ad ostium sponsæ. Dicet aliquis. Nunquid pulsatio ista, de qua sponsa loquitur, non potest ab ipsa ratione, & humana mẽte proficisci, quę frequenter hortatur homines, & impellit ad sectandã virtutẽ, & cultum honesti? Sunt enim, qui credant inter cætera vocationũ genera, quibus spõsa ab spõso vocatur hoc vnũ esse in postremis non habẽ- 12 13

B. August. in epist. ad Sixtum.

Ioan. 6.

habendum. Veruntamen hoc debet esse certissimũ fidẽ, ad quam
14 sponsa ab orbe cõdito frequẽter fuit excitata, sponsam nunquam
nec cogitare potuisse, nec sibi cõsulere, nec prouidere de re ista ci-
tra pulsationẽ sponsi. Quod si cuipiã videatur etiã ante fidẽ initia
quædã, & quasi prima semina huius vocationis, & suscitationis à
somno fuisse expertũ, sciat huiusmodi cogitatus optimos, & semi
naria virtutis effectus esse diuinæ prædestinationis, pulsationẽq;
esse vocãtis spõsi, sine qua nec cogitare possumus, nec deliberare
de rebus ad diuiniorẽ vitam necessarijs. Quod si fides sequatur pri
ma ista semina, & bonus animi motus, cõfertur fides ab spõso nõ
meriti causa, quæ nulla præcesit in nobis, sed sequitur fides, & gra
tia iustificãs animi motũ, quẽadmodũ in physicis forma dispositionẽ materiæ. Quẽadmodum autẽ de fide cæterisq; infusis virtu
15 tibus diximus: ita etiã de alijs donis, quæ fiũt ab homine simul, &
in homine. Qualis autẽ sit sponsi pulsatio, quã sedulo excitet dor
mientẽ sponsam siue à somno peccati, siue infidelitatis satis osten
dit ipsa sponsi oratio, quæ per neruos (vt mihi videtur) semper
crescit, vt fiat multo vehementior, potentiusq; influat in animã
sponsæ. A peri, inquit, mihi soror mea. Quis enim fratribus, neces
sarijsq; pulsantibus non aperiat, omniaq; pietatis, & beneuolen-
tiæ præstet officia? Sed vt fratri, cõsanguineo, & cognato sponsa
suę verecundię, & pudoris rationẽ habens media nocte fores nõ
aperiat, sponso tamen, & marito pulsanti quid possit impedire,
quominus illi pateãt fores? Ob eamq; rem secũdo loco eã appel-
lat amicã, hoc est, sponsam nimis dilectam: Sed si nec sponsam
mouet sororis titulus, non blanda amicæ appellatio: deberet sal-
16 tim illã permouere, quod illã columbã appellat. Quo nomine vo
luit profusissimum sui erga sponsam amorem significare, & dile-
ctionẽ incredibilẽ, qua nulla potest excogitari maior diligũt enim
se inuicẽ huiusmodi auiculæ inter cæteras omnes impensissime,
id quod querelæ guturis, crebræ exosculationes, continuaq; pedũ
orbibus adulatio satis ostẽdũt. Si ergo nec fratri, aut cõsanguineo
aperire velis, saltim vel sponso te diligenti, non secus ac columbæ
solẽt, pateat aditus. Postremo illam appellat perfectã meam, He-
braicè vero habetur, integram, absolutã omnibus numeris in qua
nihil possit desiderari. Reuocat spõsus hoc nobile, & illustri titulo,
quęcũq; à se ipso sp õsa acceperat beneficia: nã quod perfecta sit, q
integra, quod absoluta, id omne debet spõso. A peri mihi, inquit,

vel propter ea, quæ frequenter accepisti beneficia, & magna, & 17
ampla. At vero quæ sequuntur plena sunt affectibus. Caput, inquit, meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Si te, inquit, sponsa nobilis tituli, & ingentia illa beneficia non mouent, moueat saltim quod per multas horas intempesta nocte ri gente frigore, ad ostium steti, perseueraui pulsans adeò vt caput totum humore nocturni roris madeat, & guttulæ iam per cincinnos, implicationesq; capillorum defluant. Duo itaq; sponsus totum his verbis charissimæ proponit sponsæ: alterum est, pertinacem in pulsando perseuerantiam: alterum ad labores pertinet, quos, vt sponsam excitaret, libenter subibat. Ergo si frater, si amicus, si impense diligens, si qui in te contulit tot beneficia repulsam patitur, ille saltem qui tam indefesse labores noctis, iniurias cæli perpessus repulsam non patiatur. Pertinent hæc omnia ad 18
exprimendas vocationes diuinas, semper enim inuitat, allicit, blãditur Dominus. Sed heu heu, & millies heu, quam surdi, & inobedientes his diuinis vocationibus nos miserabiles homines sumus, quod in verbis, quæ sponsa sponso respondit insinuatur, dixit enim spoliaui me tunica mea quomodo induar illa? Laui pedes meos quomodo inquinabo illos? Hoc spiritus cælestis significare voluit qui homines miseri, & infœlices sponso anxie, & solicitè vocanti & pulsanti respondeamus, quasi interdum prætendamus excusationes, vt spõsum à nostris ædibus excludamus. Prima cum sponsa de tunica, & lotione pedum mentionem intulit, quæ duæ res leues quidem illi fuerunt impedimento, quominus aperiret sponso. Vides quoniã pulsanti sponso excitanti à somno, & ad vitam spiritualem reuocanti leues, & stultæ causæ nos 19
remorantur quominus illi aperiamus. Quid enim stultius, quam sponso non aperire, ne exutas semel vestes iterum induas, aut nõ pedes lotos iterum coinquines? Easdem excusationes nos frequẽter præteximus. Quid enim dementius, quam propter leues, & momentaneas carnis voluptates, propter vile lucrum, propter
Lucæ. 14. paucas pecunias sponsum repellere pulsantem? Legis in euangelio inuitatos illos ad conuiuium regia magnificentia, & apparatu propter nuptias filij instructum, leues etiam, & stultas causas prætexuisse. Alius dixit. Villam emi: alius. Vxorem duxi: alius. Iuga boum emi quinq;. Quæcunq; igitur causæ leues, & nihil vt sunt studium diuitiarum, honoris, & dignitatis, voluptatum, &

20 oblectamentorum carnis,quæ nos impediunt,& remorantur)ex primũtur præsenti carmine, cum inquit sponsa. Spoliaui me tunica mea,&c. Vides secundo,quanta sit nostra dementia,atq; vesania, qui sponso velimus præstituere tempus vocationis, cum non sit nostrum nosse tempora vel momenta quæ ille posuit in Actor.1. sua potestate: nam cum inquit: Spoliaui me tunica mea,&c. Perinde est,ac si dicat. Intempestiue pulsas amice,oportebat venires opportune,nam postquam ego me tunica spoliaui,laui pedes,ingressa sum cubiculum (quæ omnia noctu homines solemus efficere) quomodo iterum è lectulo surgam? Vestes induam vt tibi aperiam?libenter equidem si interdum veniſſes aperuissem fores, nunc vero, Perdona que se pegan las manos a las sauanas. Et nobis dormientibus exitiale,& pernicioſum illud sceleris somnum
21 hoc interdũ (imo frequenter)contingit, vt pulsanti sponso fores non aperiamus,eo quod nostro iudicio int empestiue semper vocet,& pulset. Voluptatibus carnis quispiam dat operã, sponsus pulsat ad ostũ, vocat,& inuitat,sed importune(vt nobis videtur) statim respondemus. Si lucris,si pecuniarum cupiditati non inhiarem, libenter tibi aperuissem,nunc vero hoc tempore cum dulcissimis carnis oblectamentis dem operam, quomodo fores aperiam. Deinde in virenti,in florenti ætate constitutum vocas, intẽ pestiue venis amice. Si vocares senẽ, & longa ætate fractũ hominem, & debilitatum, aperuissem libenter,nunc vero colligendæ sunt flores carnis antequam marcescant. Idem etiam dixerim de omnibus alijs,qui perituraru rerum,& fluxarum tenentur studio. Sed & illud aduertendum sponsam non solum sponso non ape-
22 ruisse propter adductas causas,verum etiam, quod secum habeat amatores alios ob eamq; rem verum sponsum repellit, ne inflagranti crimine ab sponso deprehendatur: sæpe enim hypocrisis, quæ nostræ carni annata est,causas, & rationes secum excogitat, & meditatur, vt sponsum pulsantem repellat,ne forsan adulterij grauissimiq; criminis accusetur. Eas enim rationes,atq; argumẽta sponsa præsenti carmine exprimit, quas solet hypocrisis in tegendis & occultandis criminibus vti. Instruimur etiam, & erudimur presenti versiculo,nõ posse sponsam pulsanti spõso aperire, aut assensum præbere sponso vocante, nisi sponsus ipse præter communem vocationem peculiarem adhibeat operam, gratiam, & auxilium. Non enim ita existimandum est, quasi sponsa ab

ſpõſo vocata,& excitata ſuis viribus poſsit lectulum,& pernicio- 23
ſam peccandi conſuetudinem relinquere, aliud eſt magnopere
neceſſariũ,vt ſponſus noua,& incognita ratione interius moueat
Simile. affectus, ſiue vehementi inſtigatione ſiue externo flagello. Eſt
enim ſponſa & quiſq; noſtrum ab ſponſo vocatus quemadmo-
dum languidus quidam qui domo clauſa iaceret, qui citra alte-
rius adminiculum non poſſet aut ſe erigere, aut feneſtram do-
mus aperire, vt lumen ſolis domus tenebras, & caliginem depel-
lat. Sponſus itaque pulſat ad oſtium, & perpetuo penè pulſat:
ſed vt excitetur ſponſa, vt aperiat, neceſſarium eſt illius volun-
tas ſingulari quadam ratione ab ſponſo excitetur. Quærentibus
autem quid cauſæ ſit,quod ſponſus ab ipſa prima vocatione non
ilico ſponſæ arbitrium,& voluntatem excitauit ad amplectendã
virtutem,reſponde:Quoniam credere,reſipiſcere,pœnitere,ope- 24
raſunt ab hominis arbitrio profecta cælitus attracto per ſpiri-
tum Dei diffuſum in corda noſtra. Sponſus itaque ſic vocat ſpõ-
ſam, ſic trahit, vt etiam ſuo arbitrio dimittat. Quod ſi contem-
nit,& reluctatur, poteſt ſe facere indignam ampliori vocatione.
Vix huic quæſtioni poſſumus facere ſatis: quam ob cauſam ſic
quoſdam vocat ſponſus, vt vna prima vocatione ſtatim à pec-
catis excitentur: quoſdam vero ita vocat, & trahit vt illos ali-
quantulum ſuo permittat arbitrio. Illud autem ſcire eſt operæ-
Oſeæ.13. pretium perditionem ſponſæ ab ipſa ſemper naſci,ſalutem vero,
& libertatem ſemper ab ſponſo.

Vocationis Dei fructus, & vtilitas.

VEni de Lybano ſponſa mea,veni de Lybano,veni coronabe 25
Cantic.4. ris de capite Amana,de vertice Sanir,& Hermon, de cubili-
bus leonum, de montibus pardorum: inquit ſponſus in Canti-
cis ad ſpõſam. Exprimitur hoc carmine miro artificio qualis ſit
amor ſponſi erga ſponſam,qualis præterea ſit diuina vocatio,&
quæ vtilitas vocationis,amor ipſius ſatis exprimitur cum ſpon-
ſus inquit.Primo,ſecundo,tertio, veni,veni veni de Lybano,&c.
Si ſponſus vtcunque electorum animas diligeret,aut vulgari erga
illas afficeretur amore, nunquam eiſdem vocibus repetitis illas
vocaret dicens. Veni,veni,veni: ſed hæc tam crebra eiuſdem vo-
Apocal.3. cis repetio indicium eſt flagrantiſsimi amoris. Ego, inquit ſpon-
ſus,ſto ad oſtium,& pulſo. Pulſat autem ſponſus,non ſemel tan-
tum

26 tum ſed ſecundo & tertio vt per numerum ternarium, numerum intelligas infinitum, quemadmodum & locus Iſaiæ habet, ſanctus, ſanctus, ſanctus, pro æterna, perenniq; laude diuinæ iuſtitiæ & ſanctitatis. De eadem re Beatus Ioannes inquit. Non ceſſant clamare quotidie dicentes ſanctus, ſanctus, ſanctus. Vocat itaque ſponſus, & frequenter vocat, nunc allicit, & blanditur: denique ardentiſsimum illud deſiderium trahendi animos, & impellendi exprimitur illis vocibus, veni, veni, &c. Et quoniam ſponſus frequenter, quos à peccatis reuocat, dulciter trahit, nec ad ſupplicia, & caſtigationes deſcendit, niſi conſumptis iam omnibus remedijs, dulciſsimo nomine, & appellatione blādiori chariſsimā coniugem eam appellans ſponſam, quę inter cæteras appellationes tenerrimum videtur præſe ferre amorem. Vocat autem ſponſam ſuam à conſortio improborum hominum, quoniam inter cæteras animi peſtes hæc vna facilius totum hominem inficit, arctiorſcilicet cum impijs hominibus familiaritas. Quocirca Regius Propheta primam hominis beatitudinem auſpicatus eſt à fuga huius conſortij & familiaritatis: eos cenſet beatos, qui non abierunt in conſilium impiorum. Cum ergo ſponſus chariſsimam ſponſam vocat, vt veniat à montibus iſtis, quos nefariæ gentes, & omnibus ſceleribus coopertæ incolebant, primum illi proponit beatitudinis gradum: nam vita ipſa beata duabus partibus potiſsimum conſtat, ſcilicet fuga mali, & proſequutione boni, quas breui carmine Propheta regius cōplexus eſt dicēs. Declina à malo, & fac bonum. Vt enim cæteræ diſciplinæ, & artes non ſtatim primo aditu pueris difficillima quęq; proponunt,

Iſai. 6.

Apocal. 4. c.

Pſal. 1.

Pſal. 33.

28 ſed quæ faciliora ſunt, & quæ magis aperta: ita etiam, & diuina vocatio primo, quod ipſo inſtituto viuendi facillimū eſt, proponit vt quiſque à malo declinet. Sic ſponſus cum ſponſam excitat, & hortatur, vt deſcendat, & veniat de Lybano, & de capite Amana, & de vertice Sanir, &c. illud profecto docet, impiorū hominū conſortiū, ac proinde conſuetudinē peccandi primo fore fugiendam: habitabāt enim mōtes illos Ethæi, Amorrhæi, Iebuſæi, & hos appellat (vt arbitror) leones, & pardos: nā tametſi iuxta literam eſſent montes illi feraciſsimi leonū, & pardorū, ſed putarim leones, & pardos gētes illas impias, & nefarias potius appellauiſſe cum propter illarum atrocitatem, tum etiam propter aſtutiam, quæ pardis natura inſita eſt, frequenter enim dolo, & aſtutia

filios Israel in omne genus peccati,& flagitij impulerunt. Solet 29
diuina philosophia homines,leones,vrsos,vulpes aliquando appellare:nec enim est aliquod animantis genus præter vnũ hominem,quod in alterius naturam possit degenerare,nec vulpes imitatur leonem,nec leo vulpeculam: homo autem quasi Protheus quispiam in omnium animantium se transfert imagines, in omPsal.64. niumq; naturas degenerat. Hinc regius vates iuxta quorundam sententiam hominem appellat omnem carnem, cum ait, Ad te omnis caro veniet.Et hoc philosophiæ genus Poeta elegantisOuid.in Metamorph. simè in libris Metamorphoseos pertractat. Qualis vero sit diuinæ vocationis finisfatis ostenditur,cũ inquit.Veni coronaberis: nõ enim spõsus quẽpiam vocat,quod sibi vtilitatis aliquid accrescat exipsavocatione,sed vocat,vt coronã imponat,vt donet fœlicitatem.Quemadmodum olim veterẽ synagogam vocauit,vt in ter- 30
ram promissionis induceret,& regnum,& sacerdotium, & leges, & ciuilem gubernationem,& administrationem conferret, satis apparet ipsa vocationis ratione,quanta sit bonitas sponsi. Nam nostris operibus,si nullum aliud esset præmium propositum,nisi aut peccati remissio,aut donum gratiæ,& beneuolentię nemo nostrũ posset iure cũ sponso expostulari, satisq; pro merito nostrorũ operũ,& peccati remisione,& collatione gratiæ præmij respõderet sed,tãta est sponsi bonitas,vt nos ad coronas vocet:nãMatth.25. propositum nobis esse regnũ satis ostendunt verba illa. Percipite paratũ vobis regnũ ab origine mũdi. Sed nisi sponsus ipse, post primam vocationem, secũdam adderet, & tertiam,nosq; semper tanquam infantes & paruulos manu duceret frustra sane vocaremur, essentq; omnes nostri conatus ad virtutem sectãdam irriti, 31
& vani.Opus itaq; est cum vocat,vt nobiscum semper eat, & cũ iustificat,nunquam nos deserat tanquam solet mater ac nutrix teneros adhuc infantes,& per ætatem imbecilles. Ideoq; sponsus vt sponsam charissimam vehementius excitaret illi veluti pollicetur,se nusquam ab ea discessurum toto ipso itinere vsq; ad coronas dicens.Veni, coronaberis.

Vocatio Dei non semel sed multoties repetitur.

VOcabat Dominus puerum Samuelem: & ille non Domino
1.Reg.3. sed Heli sacerdoti respondebat:Qui illi ad lectum redire iubebat.

32 bebat. Vocat nos Dominus inſpirationibus, prædicatoribus, laboribus, bonis proximorũ exemplis, deuotis lectionibus dicẽs: Venite ad me, me ſequimini: nos autem mundum adimus, qui nobis ad otium, & ad requiem, ad voluptates, & illecebras redire præcipit. Non illi, obſecro, obediamus, ſed ſemel Domino nos vocanti ſtatim reſpondeamus, loquere Domine quia ſeruus tuus audit: atq; exemplo ſancti Iob dicamus: Vocabis me, & ego reſpondebo tibi, non Heli, ſed tibi, non mundo, non carni, non diabolo, ſed tibi: & tu Domine, operi manuum tuarum porriges dexteram. Iob. 14

Sicut artifex, ſi viderit gemmas pretioſas, & non dolatas, elegit illas, non quod ſint, ſed quod fieri poſsint: habens enim ſcientiam artis bonum incompoſitum non contemnit: ſic, & Domi- B. Chryſoſt. hom. 7. oper. imperf. Simile.
33 nus videns non opera eorum elegit, ſed corda: nec quaſi Apoſtolos elegit eos, ſed quia Apoſtoli poterant fieri, ſic etiam videns peccatores internis inſpirationibus vocat, vt iuſti fiant.

Vocatio Dei eſt gratia præueniens.

ARiſtoteles in Phyſicis aſſerit ad receptionem alicuius formæ in aliquod ſubiectum, prius in eodẽmet ſubiecto requiri diſpoſitionem, quæ per expulſionem contrariorum effectuum formę efficitur. Verbi gratia, vt calor vel ignis in lignum intromitta tur, oportet, vt prius frigiditas & humiditas ab ipſomet ligno expellatur. Ita ſuo modo in ſpiritualibus philoſophandum eſt: nam vt gratia in animam ingrediatur, requiritur pręuia diſpoſitio, quę diſpoſitio, & præparatio in anima fit per gratiam præueniẽtem, Ariſtotel. 1. Phyſicor.
34 quæ eſt bonus motus voluntatis diſponentis animam noſtram ad recipiendum gratiam iuſtificãtem. Ha ſe la gracia preueniente con la gracia iuſtificante, como ſe han los criados de los caualleros caminantes con los meſoneros, quando buſcan poſada. Llegã los moços primero al meſon, y preguntan: Señor ay poſada para vn cauallero, que trae tãtas perſonas conſigo? El meſonero, ſi tiene poca criança, y la caſa llena de caldereros, por no los deſaperrochiar reſponde: No ay poſada. Vaſe el moço a otro meſon, y ſi el meſonero es cuerdo, como eſta harto de tantas martilladas de caldereros, dize: Ea buena gente deſembaraçad la poſada: baſta lo paſſado, que viene aqui vn cauallero y quierole dar poſada, y con eſto dize al moço. Entrad hermano, que aqui ha de simile.

posar vuestro señor, muestrale vn aposento embaraçado, y dize 35
le el moço. Sacad essas herramiẽtas, y limpiad muy bien esse aposento mientras voy a esperar a mi señor para mostrarle la posada. Andad con Dios, dize el mesonero, que si haremos. Desta manera se ha Dios con nosotros, anda entre sus fieles buscando posada, embia su sancta inspiracion, vna luz, vn conocimiento, vn temor, que todo es gracia preueniente. Viene este mensajero a las puertas de la conciencia, que esta hecha vn meson de caldereros, y tanto que con las muchas martilladas ya no sienten ni oyen los tristes peccadores aquel gran ruydo. Viniendo pues esta gracia preueniente, y esta diuina vocacion vnos dizen: Bien me hallo con estos huespedes: tengo agora el meson embaraçado no puedo dar posada a Dios. Va el mensajero a otro meson, a otra alma y halla en ella mas disposicion y assi haze en ella 36
mas operacion, porque con aquella luz, y con aquella inspiracion, y con aquella diuina vocaciõ comiença el peccador a considerar el peligroso estado, en que esta, y comiença a despedir los malas, y disponerse, para que entre el Soberano hueſped con sus diuinas gracias, y dones. Desdichados pues de aquellos ciegos, en los quales la diuina vocacion no halla entrada, y que se quieren estar en tan miserable estado. Y dichosos y bienauenturados los que se aprouechan de tan buena opportunidad, y se saben librar de tan gran mal.

Vocatio Dei gratuita.

Ad Rom. 10 Deutero. 32.

BEatus Apostolus Paulus ad Romanos scribens citat quædã verba, quæ sanctus Moyses in Deuteronomio dixit asserens, Deum populo gentilico plurima beneficia collaturum esse, qui- 37
bus ipsi Hebræi inuidia commoti ad obediendum Deo, & ad bene operandum prouocarẽtur. Ego, inquit, ad æmulationem vos adducam in omnem gentem, in gentem insipientem. Ibi etiam

Esai. 65. Genes. 30.

adducit verba Isaiæ Prophetæ dicentis. Inuentus sum à non quærẽtibus me: palam apparui ijs, qui me non interrogabant. In Genesi legitur, quod egressus Ruben tempore messis tritici in agrũ, reperit mandragoras, quas matri suæ Lyæ dedit. Hæ mandragoræ sunt quidam flores habentes virtutem fœcundandi cum odore suo mulieres. Res quidem mirabilis fuit, quod tam arido tempore adolescens ille huiusmodi flores inuenerit. Ibi significauit

38 uit Deus, que muchos sin pensarlo, ni buscarlo, hallan vnos des-
seos de penitencia, y de merecer mucho con sanctos exercicios:
inueniunt quosdam flores, qui animas fœcundas reddunt, pro
quibus voluptates carnales reliquunt: sicut Rachel pro odore
illorum florum humanum gustū quem cum marito suo habe-
re poterat, reliquit. Hæ autem sunt quædam sancta proposita,
& desideria, & quidam impulsus Spiritus sancti. Inuentus sum
à non quærentibus me: palam apparui his, qui me non interro-
gabant. Quiteme el reboço para que me viessen. Va el Rey re- simile.
boçado y descubrese a vno, es señal que le quiere mucho. O my-
sterio grande que se descubre Dios el reboço a vna alma aun
quando no se acuerda del, y le da vn claro conocimiento de si
y vn abrasamiento de coraçon, con que despierta del sueño, en
39 que dormia. O a quantos se quita Dios el reboço y a quantos se
manifiesta agora. Olim cum Propheta Moyses Dei nimis esset
amicus, eique diceret. Ostende mihi faciem tuam, Dominus ei Exod. 33.
respondit. Non poteris videre faciem meam, videbis posteriora
mea. Et transeunte Domino ait Sanctus Moyses. Dominator
Domine Deus, misericors, & clemens patiens, & multæ misera-
tionis, ac verax. Vbi aliqui asserunt hoc, quod Moyses dicebat
in dorso Dei legisse: ibi enim hæc nomina scripta erāt. O tiem-
pos dichosos que agora ya no tiene Dios essos letreros en solas
las espaldas, mas en pies, y manos, y ojos, y oydos, y boca en todas
estas partes tiene letreros de misericordia. Quid enim sacratissimi
illi pedes Iesu Christi tam fatigati, & per vias excalciati ambulan
40 tes, ac peccatores quærentes prædicant, nisi misericordiam? Quid
manus illæ quibus mortuos, & ægrotos tangebat, eisque vitam,
& salutem tribuebat. Quid lingua qua admiranda Dei prædica-
bat. Quid oculi quibus miseros peccatores contemplabatur.
Quid denique significabant aures, quibus egentium clamores
audiebat? Hæc omnia profectò nobis pietatem & misericordiam
prædicant, hæc nos vocant, & inuitant, vt ad ipsum con-
fugientes misericordiam eius recipiamus. O fœli-
ces illi, qui ex tanto bono cōmodum at-
que vtilitatem deprome-
re sciunt.

Vocatio Dei ad sui cognitionē & amorē. 41

OMnes creaturæ totius orbis voces quædam Dei sunt homines vocantes ad sui cognitionem, & amorem. Vnde eos, qui Dei inuisibilia nolunt ex visibilibus agnoscere, vocat diuina
Sapient. 13. scriptura in libro Sapientiæ vanos, vbi ad literam hæc verba habentur. Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, & de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est. Et in alio loco eiusdem libri sunt hæc verba literis
Sapient. 1. mandata. Hoc, quod continet omnia, sciētiam habet vocis. Ac si diceret: Mundus cōtinens vniuersa scit suo modo Deū laudibus extollere: omnes enim creaturę, ad diuini numini cognitionem ducunt. Et de eius laudibus haud quaquam conticescunt. Vnde
Esai. 5. Esaias in illos inuehitur, qui creaturarum considerationem con-42 temnunt, ita dicens. Væ qui opus Dei non respicitis, neq; opera manuum eius consideratis. Quid est mundus nisi cōgruens vnde
Prouerb. 8. cunq; dispositio, & concentus inuisibilia Dei ostendens? Id quod nos habemus in Prouerbijs dictum à Sapientia in mūdi constitutione: Ludens in orbe terrarum, potest verti ex Hebræo, delicians in vniuersi consonantia. Est enim mundi machina musica quædam, & admirabilis consonantia Deum ipsum suo modo
simile. prædicans, & laudans. Quemadmodum si è longinquo citharam audias ex multis varijsq; neruis compositam acutis, grauibus, & circumflexis, qui omnes pariter consonent, & distinctos intervallis sonos suos, melosque conficiant, intelligis planè vnum illic esse peritum pulsatorem, qui fidium voces ex arte musicæ ad harmoniæ concentum misceat, & æquabiliter temperet, licet il-43 lum minime intuearis: sic ex cōcordia, & cōsona mūdi vbiq; dispositione, vbi neq; inferiora contra superiora, neq; infima aduersus sublimia eriguntur, & insurgunt, sed omnia vnum ordinem admirabilem seruant, confestim ad vnum Deum animo recurris, omnia hæc sua virtute mouentem, diuinęque sapientiæ splendore illustrātem. Ille quidem rerum vniuersitatē vt lyram tenens copulat cælestia cum aereis, & aerea cum terrenis, vniuersa cum singulis coaptans, & coagmentans: & ita mundi concentum ordinem, & harmoniam congruenter absoluit.

VOLV-

1 # VOLVPTAS.

Omnia, quę habentur in titulo, Deliciæ mundi ſub litera, D. huic materia deſeruiunt, Tomo. 1.

VSVRA.

2 DIVVS Chryſoſtomus ſuper illa verba Domini, Qui autem petit à te, da ei: & volenti mutuare à te, ne auertaris, inquit. Similis eſt pecunia vſurarij morſui aſpidis: percuſſus enim ab aſpide quaſi delectatus pergit in ſomnum, & perſuauitatem ſoporis moritur, quia tunc venenum latenter per omnia membra diſcurrit: ſic qui ſub vſura accipit, ſub tempore quaſi beneficium ſentit, ſed vſura per omnes eius facultates decurrit: & totum conuertit in debitum. B. Chryſoſt. hom. 11. operis imperfecti. ſimile.

Idem ibidem ait. Sicut fermentum modicum, quod mittitur in multam farinam, totam conſperſionem corrumpit, & trahit illã, & facit illam totum fermentum. Sic cum vna vſura in domum alicuius intrauerit, totam ſubſtantiam eius ad ſe trahit, & conuertit in debitum. Simile.

3 B. Baſilius ſuper Pſalmos inquit. Officium tuum fuerat hominis depreſsi egeſtatem conſolari, ac leuiorem reddere: tu contra potius adauges fructum ex homine deſtituto. Veluti ſi quis medicus ægrotantes introgreſſus, loco reddendæ ſanitatis, id, quod eis virium reſtabat, auferret. Vtq; coloni ad ſatorum augmẽtum imbres exoptant: ſic tu inopiam, & publicam egeſtatem hominum, vt pecunia tibi ſuccreſcat, & fiat lucroſior, requiris. An ignoras, quod maior tibi peccatorum exurgat aceruus, quam ſit acceſſus opum, quem ex vſuris fœneraris? Idem ibidem ait. Sicut dolores parientis: ſic tempus ſtatutum debitori exiſtit fœnus ſupra fœnus, malorum parentum mala ſoboles: hi ſane fœtus vſurarum rectè genimina viperarum dicuntur. Viperas enim dicunt ventrem B Baſil. ſup. Pſal. 41. ſimile.

trem perrodendo raſci: ſic item fœnora, debitorum domos ab- 4
ſumendo naſcuntur. Semina omnia ſuo tempore naſcuntur: animalia quoque tempore præſtito ſuos edunt fœtus: fœnus vero hodie naſcitur, hodie parere incipit. Animalia etiam quæ cito pariunt, cito etiam à partu deſiſtunt. Pecuniæ autem cum auiditate plus æquo habendi volucrem trahunt originem, infinitam acceſsionem tanto progredientem vlterius recipiunt.

Vſurarius vendit tempus, quod Dominus tam diuitibus, quam pauperibus voluit eſſe commune. Merito ergo temporis indigentia punitur: vt enim ait ſanctus Dauid. Viri impij non dimi-
Pſal. 54. diabunt dies ſuos. Et licet diu viuat vſurarius, curis tamen ſæculi in morte occupatus temporis indigentia punietur, non ha-
Eccleſ. 29 bens locum pœnitentiæ. De eo nanque Eccleſiaſticus dicit. In tempore redditionis poſtulabit tempus. Tempus redditionis eſt 5
tempus mortis, quando exactiſsimã omniũ quæ fecimus, reddemus rationem. Cæterum cum commodare ſit pecuniam ad commodum dare, vſurarius vult commodum apud ſe retinere. Præterea vſurarius vult, vt ea pariant, quæ nunquam pepererunt, & vt ea generent, quæ nunquam generarunt: nam vult vt nummi ſui ſingulis menſibus alios nummos pariant: quod quidem contra naturã eſt. Si mutuaueris (inquit Dominus) pecuniam tuam populo meo pauperi, &c. Vbi non dicit populo tuo, ſed populo meo: vt inde ſcias vſuram non à paupere ſed à Deo exigi. Conſidera peruerſe, quid Dominus à te petat pro vſu Solis, & Lunæ, quid etiam pro cæteris bonis, quæ tibi donauit, & pudebit te ab eo vſuram expectare, qui tibi cuncta gratis, & ſine vſura largitur. 6

B. Ambroſi. li. 6. epiſt. 70 Beatus Ambroſius in quadam epiſtola inquit. Quid durius quam vt des pecuniam tuam non habenti, & ipſe duplum exigat? Qui ſimplum non habuit, vnde ſuccurret, quemadmodum duplum ſoluat? Exemplo nobis Thobias ſit, qui nunquam requiſiuit pecuniam, quam dederat niſi in extremo vitæ ſuæ tempore, magis ne fraudaret hęredem, quam vt depoſitam pecuniam cogeret, & recuperaret. Idem etiam alibi ait. Hoc præſtamus cæteris animantibus, quod alia genera animantium conferre aliquid neſciunt: feræ autem eripiunt, homines verò tribuunt. Et
B. Ambr. lib. de Thobi. c. 3. & 4. alibi: talia ſunt veſtra diuites beneficia. Minus datis, & plus exigitis. Talis humanitas, vt ſpolietis etiam dum ſubuenitis.

Fœcun-

7 Fœcundus etiam vobis pauper ad quæſtum eſt. Vſurarius eſt egenus, cogentibus vobis habet quod reddat, quod impendat nõ habet. Miſericordes plane viri, quem alij abſoluunt, vobis addicitis. Vſuras ſoluit, qui victu indiget. An quicquam grauius, ille medicamentum quærit, vos offertis venenum: panem implorat, gladium porrigitis: libertatem obſecrat, ſeruitutem irrogatis: abſolutionem precatur, & vos laqueo eum aſtringitis. Mali fermẽtatores, qui dederunt pecuniam vt interficerent innocentem mali & iſti qui dant vt interficiant innocentem. Quod proſcriptio tyrannorũ, aut latronũ manus operari ſolet, hoc ſola fœneratoris nequitia conſueuit inferre. Doctiores autem ipſi fœneratori putant diabolum computandum, qui res animæ, & pretioſæ mentis patrimonium fœnerat quodam vſurariæ iniquitatis ſumptu. 8 Quid vobis iniquius, qui nec ſic capitis, ſolutione eſtis contenti? Quid vobis iniquius, qui pecuniam datis, & vitam obligatis, & patrimonium accipitis, aurum, argentumq; pro pignore. & adhuc illum debitorẽ dicitis, qui vobis plus credidit quã accepit? vos creditores aſſeritis, quid amplius debetis. Hæc B. Ambroſ.

Idem ſanctiſsimus doctor inquit: Non nouit pecunia fœneratoris vno diutius loco ſtare, ſolita tranſire per plurimos, vno teneri ſacculo: verſari, ac numerari expetit, vſum requirit vt adquirat vſuram. Fluctus eſt quidam maris non fructus, pecunia nunquam quieſcit, labitur velut ſcopulo illiſa, ita gremium debitoris percurrit, & continuo relabitur eò, vnde proceſsit: cũ murmure venit cum gemitu reuertitur: frequenter tamen placidũ ſtat vẽtis mare, ſemper fœnoris vnda iactatur. Et ſimul atq; ad vſurã pecu- Idem lib. de Thobia. 5.
9 niam quis accepit, ſtatim venditores diuerſarum rerum irruunt, velut quidam canes ſagaci prædæ vagantis odore perſtricti, vt citius miſer debitor etiam pecuniam, quam ad vſurã accepit, conſumat: dũ porro deſtruitur interim pecunia, vſura ipſa ſuperfluit: tempus minuitur, fœnus augetur: Paulatim conuiuæ ſe ſubtrahunt, ſponſores conueniunt, mane fœnerator pulſat ad ianuam, quęritur dies ſolutionis trãſijſſe pręſcriptos, iurgijs vigilantẽ adoritur, in ſomnijs dormientem excitat, non noctes quietæ nõ dies ſuaues, non ſol iocundus eſt. Diſtrahuntur paulatim deauratæ, ac ſericæ veſtes, veneunt dimidio minoris, ponit cum lachrymis ornamenta coniux triſtior, empta carius venduntur vilius: nec tamen omnia ſufficiunt adhuc ad vſuras ipſas per ſoluẽdas,

nec

ne dum ad ſummam creditam diluendam. Conijcitur in car- 10
cerem debitor ipſe venditis tandem bonis ipſis omnibus: tum-
que miſer ſecum tandem reputat, tum ſcripturas recordatur,
tum dicit. Nonne ſcriptum eſt: Bibe aquam de tuis vaſis, &
Prouerb. 5 de tuorum fontibus puteorum? Quid mihi cum puteo fænerato
ris, vbi vniuerſa aqua includitur, & nunquã ſatiatur? Suauiora
erant olera cum ſecuritate, quam alieno ære epulæ delicatæ cum
ſolicitudine. Non oportuit aliena quærere, de meis oportuit fon-
tibus remedia quærere. Erant domi vaſa munitoria: melius erat
miniſterium de eſſe, quam cibum, melius veſtem venalem propo
nere quam libertatem abijcere Quid profuit, quod publicare pau
pertatem meam verecundatus ſum? Ecce alius publicauit. Ego
nolui nutritores vendere ecce alius adiudicat. Sera hæc conſidera-
tio: tunc decuit metuiſſe tuis, cum acciperes aliena. Hæc ille. 11

Idem ſanctiſsimus preſul etiã alibi ait. Cum miſer debitor vi-
B. Ambroſi. in li de Tho b. c.c. 7. det tempus acceſsiſſe diſſoluendi vſuras, quibus ſe obſtrinxit iam
malum ſuum agnoſcit: diè ac nocte vſurã cogitat: quidquid cre-
puerit vocem ſibi videtur fœneratoris audire occurrentis. Alter
prædam requirit, alter vero quaſi fera prædonem declinat. Ille
quaſi leo quærit quidem quem deuoret: iſte quaſi bos iuuenculus
prædonis impetũ reformidat. Ille quaſi accipiter vnguibus olo-
rem quærit inuadere, iſte quaſi anſer, aut fulica mauult ſe vel in
preruptа deijcere, vel in profunda demergere, quam iſtum huma-
ni corporis accipitrem ſuſtinere. Quid fugis hominem, quem po
teras non timere? Queris quid mentiaris, vt feneratorem differas,
& cum impetraueris dilationẽ gaudes. Fœnore tuo ſimulat ſe fœ-
nerator grauari, ſed libenter impertit quaſi venator, quam pre- 12
dam cinxerit. Securus eſt prædæ: tu oſcularis caput: amplecteris
genua, & quaſi ceruus ſagitta toxicata ictus paululum procedens
tandem victus veneno procumbis: aut quaſi piſcis: qui fuſcina
fuerit infixus quocunque fugerit vulnus fert. Et vere piſcis ille in
eſca mortem deuorat, ille glutit, dum cibum querit: ſed tamen ha
mum non videt, quem tegit præda. Tu hamum cernis, & glutis.
Hamus tuus fœnus eſt creditoris: hamum vocas, ſed vermis te
ſemper obrodit. Mox & omnia bona venduntur, & inferuntur
iam non inſtrumẽta, ſed vincula cum conijceris in carcerem. Ta-
men adhuc quærendi fideiuſſores tribuuntur induciæ, non vt
prædam libertatis inueniat, ſed vt ſeruitutis adjungat, qui ſe ſo-

ciet

13 ciet ærumnoso. At quid iuuare potest alienæ calamitatis accessio? Iam & amici fugiunt, & conuiuæ non recognoscunt.

VSVS ET ABVSVS RERVM.

CLEMENS Alexandrinus inquit. Si nobis terram colentibus ligone, & aratro opus est, ligonem autem argenteum, falcemq; auream nemo fuerit fabricatus, quid vetat, quominus in vasis quoq; domesticis idem sentiamus, quorum modicus sit vtus, non sumptus, ac magnificentia?

1 Beatus Augustinus ait. Quomodo si, essemus peregrini, qui beatè viuere nisi in patria non possemus, eamq; peregrinationem vtiq; miseri, & miseriam finire cupientes, in patriam redi re vellemus, opus esset vel terrestribus, vel marinis vehiculis, quibus vtendum esset, vt ad patriam, qua fruendum erat, perue nire valeremus. Quod si amænitates itineris, & ipsa gestatio vehiculorum nos delectaret, conuersi ad fruẽdum his, quibus debuimus, nollemus cito viam finire, & peruersa suauitate implicati alienaremur à patria, cuius suauitas faceret beatos. Sic in huius mortalitatis vita peregrinantes à Domino, si redire in patriam volumus, vbi beati esse possimus, vtendum est mũdo, nõ fruendum; vt inuisibilia Dei, per ea, quæ facta sunt, intellecta

2 conspiciantur hoc est, vt de corporalibus, & de temporalibus rebus æterna, & spiritualia capiantur.

B. Aug. lib. de doctrina Christiana. c. 11.

VXOR.

Omnia quæ habentur litera. M. titulo matrimonium, & titulo mulier, deseruiunt huic titulo.

ZELVS.

B. Tho. 1. 2. q. 2. art. 4.

ELVS Effectus est amoris, vt Beatus Thomas docet: Nam quanto aliqua virtus intensiori vi in aliquid tendit, tanto fortius repellit contrarium, & repugnans sibi id, quod intendit, sed amor est quidam motus, & propensio in rem amatã, vt Beatus Augustinus affirmat. Vnde intensus amor, & feruens quidquid sibi repugnat excludere quærit. Quare zelus in sacra scriptura significat iram, non illam quidem, quæ est inter inimicos, sed eam quæ exardenti amore proficiscitur. Hic autem zelus in Christo reparatore nostro maxime viguit. Vnde nomine eius scriptum est in Psalmo. Zelus domus tuæ comedit me. Quid est: zelus domus tuæ comedit me? Quare non dixit: Ego comedi zelum domus tuæ; sed è cõtra: zelus domus tuæ ô pater æterne mẽ comedit. Non vacat hoc mysterio. Zelus Dei fortissimus est, robustissimus est, insuperabilis, & inuincibilis. Quod leo comedit in eius transit substantiam, etiam si agnum edat, in fortitudinem, & substantiam leonis conuertitur. Intellige, quæ legis. Aliquando zelans Elias pro domo Domini, & pro gloria nominis eius decollauit immensam multitudinem sacerdotum Baal, sicut sacra regum narrat historia. De quo sermonem agens ipse propheta ait. Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: quia dereliquerunt pactum tuum filij Israel. Et vnus Elias non timens iram durissimam impijssimæ Iezabelis tantam multitudinem trucidat sacerdotum. Comedit illum zelus honoris Domini, & virtus ministrauit omnipotentiæ. Ex his intellige, quid intendat sanctus propheta docere, cũ inquit: zelus domus tuæ comedit me. Intellige quã imbecillis est omnis humana potentia contra zelum Domini, qui vel vnum hominem comedens vsq; ad occisionem quadringentorum quinquaginta sacerdotũ Baal vires ei ministrat? O vtinam zelus Domini comedat principes nostros prælatos nostros, & iudices nostros. Sed heu, heu, & millies heu. Comedimus nos zelum Domini: vnde infirmus est, impotẽs est, mutus est etiam coram facinorosis hominibus: non arguit peccantes, non resistit malo, non comprimit arrogantiam, superbiam, iram,

Psalm. 68

3. Reg. 18.

4 iram,& tyrannidem &c. Non in pectoribus noſtris viget zelus diuinæ gloriæ aduerſus mundi ſcelera, ſicut vigebat in corde Dauid, cum dicebat. Quis conſurget mihi aduerſus malignantes? aut quis ſtabit mecum aduerſus operantes iniquitatẽ? Vbi autem nos legimus, defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam (quæ verba maximum zelum præ ſe ferũt honoris diuini) alij vertunt; horror tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Quod quidem verbũ maiorem habet emphaſim, eoque vates ſanctus ſignificat, quo odio peccati malitiã deteſtaretur, ac Dei gloriã deſideraret, quã do totus horrore cõcutiebatur, cũ peccantes homines cerneret. Pſalm.95 Pſalm.118

Quamuis autem Ieſus Chriſtus filius Dei zelo diuini honoris imperturbato mentis oculo de templo eiecit ementes. & vẽ-
5 dentes, & Cathedras nummulariorum ſubuertit; hoc impoſſibile nimium eſt alijs licet excellentibus viris. Vnde Beatus Gregorius, quem vniuerſi magiſtri ſequuntur, de re hac tradidit diſtinctionem, exponens locum illum. Turbatus eſt præ ira oculus meus. Ira quippe per vitium oculum mentis excæcat: Ira autem per zelum turbat, quia cum ſaltem recti æmulatione concutitur, eaque niſi tranquillo corde percipi non poteſt, contemplatio diſſipatur, Ipſe namque zelus rectitudinis, quia inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obſcurat, vt altiora in commotione non videat, quæ bene prius tranquilla cernebat. Nam ipſa recti æmulatio cætera poſt paululum in tranquillitate largius aperit, quæ hic interim per commotionem claudit: & vnde mens turbatur, ne videat, inde proſpicit, B. Greg. libr. 5. mora. c. 31

6 vt ad videndum verius clareſcat, ſicut infirmanti oculo cum collyrium immittitur, lux penitus negatur, ſed inde eam poſt paululum veraciter recipit, vnde hanc ad tẽpus ſalubriter amittit. Sequitur doctrina. Sed cum per zelum animus mouetur, curandum ſummopere eſt, vt ne hæc eadem, quæ inſtrumento virtutis aſſumitur, menti ira dominetur, nec quaſi domina præeat, ſed velut ancilla ad obſequiũ præparata à rationis tergo nũquam recedat. Tunc enim robuſtius cõtra vitia erigitur, cũ ſubdita rationi famulatur. Nam quãtumlibet ira ex zelo rectitudinis ſurgat, ſi immodice mentem vicerit, rationi protinus ſeruire contemnit. & tanto te imprudentius dilatat, quantum in potentia vitiũ virtutẽ putat. Vnde neceſſe eſt, vt hæc ante omnia, ſimile.

qui zelo rectitudinis mouetur, attendat, ne ira extra mẽtis Do 7
miniũ transeat, sed in vltione peccati tẽpus, modumq; consideranſ, ſurgentem animi perturbationem ſubtilius retractandã reſtringat, animoſitatem reprimat, & motus feruidos ſub æquitate diſponat. In Saluatore noſtro (qui omnia in pondere, & menſura ſuauiter diſponebat circa ſuam humanitatem, neque occupari, aut præueniri à paſſionibus aliquando potuit) ira, & zelus ſine vlla turbatione mentis inueniuntur.

Zelus maxime gratus eſt Deo.

Exod. 34. IN Exodo legitur, quod cũ deſcenderet S. Moyſes de mõte Synai ignorabat, quod cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Dei. Vbi ſecundũ aliã trãſlationẽ dicitur. Nõ cognouit, quod cornuta eſſet facies ſua, hoc eſt, nõ attendebat quod ex fa 8
cie ſua radij lucis procedebant, ſicut illi, qui ex ſole oriũtur. Et hi radij erant velut cornua, tẽdebant enim in altũ: quos quidem
a Ad Cor. 3. radios D. Paulus gloriã vultus eius appellat. Hic autẽ ſplendor procedebat ex cõmunicatione, quã per quadraginta dierũ ſpatiũ cum Deo ſolus habuerat. Bis S. Moyſem cum Deo fuiſſe legimus, & vtraq; vice per ſpatiũ quadraginta dierum, y de la primera vez no ſalio con reſplandor en el roſtro, ſino de la ſegũda, ratio huius fuit quia antequã prima vice in montẽ aſcenderet, & cũ Dño conuerſaretur non ſe ſe obtulerat occaſio, vt ex parte Dei ipſe S. Moyſes ſe oſtẽderet, ſicut ſecũda vice ante quã aſcẽderet ſe oſtẽdit, quando videlicet terribile illud ſupplicium in viginti tribus millibus hominũ ipſos interficiendo propter idolatriã, quã commiſerant, exercuit. Pagole Dios eſte zelo, que 9
tuuo de ſu honra cõ darle tan altas reuelaciones de ſu diuina eſſencia, que aunque no la vio, fue tanto el cõtento, que de las coſas reueladas tenia, que aquella gloria del alma redundaua en el cuerpo, y anſi ſalian del vnos reſplandores que deſlumbrauã a los que le querian mirar. Ex quo infertur, quam gratus ſit Deo zelus ſuæ gloriæ, & honoris, ſiquidem illum tam inſolito beneficio perſoluit. O vtinam feruenti amore omnia, quæ ad ſeruitium huius altiſsimi Dei ſpectant zelaremus, como por principio de paga nos daria que reſplandecieſſemos entre nueſtros proximos con ſingulares exemplos, y virtudes.

LAVS DEO.

INDEX EORVM QVÆ IN HAC SVMma continentur.

L

Labores iuſtorum ſicut à manu Dei proueniunt ita ab ipſo medentur. pagina.3. tom.2

Labores iuſtorum quare Deus permittit pag.5.tom.2

Labores iuſtorũ quam continui ſunt. pag.9.tom.2

Labores iuſtorum quare ſagittæ appellantur.pag.10.tom.2

Labores iuſtorum carceres nuncupãtur.pag.11.tom.2

Labores iuſtorum ex Dei amore procedunt.pag.12.tom.2

Labores iuſtorum correctio Dei appellantur.pag.14.tom.2

Labores peccatorum vt reſipiſcant à peccatis pag.16.tom.2

Labores maximi peccatorum ſunt captiuitates.pag.19.tom.2

Laboribus multi peccatores non reſipiſcunt.pag.19.tom.2

Laborum vtilitas pag.20.tom.2

Labores peccatorũ & iuſtorum. pag. 21.tom.2

Laborum ſimilitudines.pag.24. &. 25.tomi.2

Labores & infirmitates.pag.26.to.2

Lachrymæ animam mundant.pagi. 28.tomi.2

Lachrymæ ſecundum hominis naturam diiudicantur.pag.29.tom.2.

Lachrymæ deſiderabiles ſunt & poſtulantur pag.30.tomi.2

Lachrymæ laudabiliores ſunt propter aliena peccata pag.33. tomi.2

Laudes Dei quomodo exhibendæ ſunt.pag.35. tomi.2

Laudes Dei quam neceſſariæ ſint. pag.37.ibi.

Laudes Dei continue exhibendæ ſunt.pag.38.ibi.

Ad laudes Dei omnes creaturæ nos inuitant.pag.40.ibi

Laudes Dei qua efficacia decantandę ſint.pag.42.ibi

Laudes Dei ob victoriam. pag.43.ibi

Laus humana quantũ fugienda ſit. pag.45.tomi.2

Laus humana odioſa eſt iuſtis.pagin. 45.ibi.

Lectionis ſacræ ſcripturæ vtilitates quam plurimæ explicantur à pagina.47.vſque ad pag. 54.tom.2

Lætitia iuſtorum pag.55.tomi.2

Liberalitas pag.57.tom.2

Liberum arbitrium.pa.59.tomi.2.

Lingua iniquorum inſtrumentũ eſt dæmonis.pag.60

Lingua peſsimi hominis gladius acutus eſt.pag.61.tomi.2

Loca ſacra veneranda.pa.63.tomi.2
Ludus.pag.64.tomi.2
Luſores.pa.65.ibi.
Luxuria nimis deteſtatur.p.66.tom.2
Luxuria tenax.pag.68.ibi
Luxuria valde tyranna eſt. pagina. 70.ibi.
Luxuria via eſt ad perditionem certiſsima.pa.71.ibi
Luxuria etiam viros fortes aliquando vincit.pa.71.ibi
Luxuria vocatur omnis iniuſtitia. pa.76.ibi
Luxurioſus.pa.77.ibi

M.

Magnanimitas.pa.78.tomi.2.
Maledici pa.80.tomi.2
Malitia.pag.80.tomi.2
Manſuetudo deſiderabilis pagina.81. tomi.2.
Manſuetudo quomodo in anima generatur.pa 82.ibi
Manſuetudo quid ſit. pa.83.ibi
Mariaſacratiſsimæ laudes & multa notatu digniſsima tractantur à pa. 86.vſq; ad pag.90.tomi.2
Mariæ ſacratiſsimæ laudes & ad Niues.pa.91.ibi
Mariæ ſacratiſsimæ laudes ſiue conceptio.pa.994
Mariæ ſacratiſsimæ immaculata conceptio ſingulares & efficaciſsimæ rationes eius habentur à pag.100. vſque ad pa.109.
Mariæ ſacratiſsimæ Natiuitas. pagi. 110.tomi.2
Mariæ ſacratiſsimæ viſitatio. pagin. 115.tomi.2.
Mariæ ſanctiſsimæ expectatio. pag. 122.tomi.2
Mariæ ſanctiſsimæ aſſumptio pagi. 125.tomi.2
Mariæ ſanctiſsimæ interceſsio.pagi. 128.tomi.2
Mariæ ſanctiſsimæ virginitas. pagi. 131.tomi.2
Martyrium & finis martyrij. pa.132. tomi.2,
Ad martyrium inuitatio.pa. 133
Martyres Domini in tribulationibus,à Domino conſolabantur.pa. 138.tomi.2
Martyrum tormenta verſutia Diaboli accendebatur vt debiles homines à ſuſcipienda fide ſe abſtinerent.pa.139,ibi
Martyrum quies in medio Paſsionum.139
Martyrum diuerſa genera & laudes eorum.pa.140
Martyrum exemplis multi conuertebantur.pa.141
Martyrum virtus in tormentis magis manifeſtabatur.pa.14.
Martyres ſunt coadiutores Domini noſtri Ieſu Chriſti.pa.142
Martyrum mors cum gaudio celebratur,pa.145.
Martyres grano frumenti in terra mortuo comparantur.pa.146
Martyrũ labores deſiderabiles ſunt. pagi.147
Matthæi Apoſtoli laudes & conſiderationes quam plurimæ ſuper Euangelium eiuſdem Apoſtoli haben-

habentur à pagina. 148. vſque ad pagi.161.tomi.2
Matrimonium & eius qualitatis, mirabileſque ſententiæ, quas de eo grauiſsimi doctores locuti ſunt. pa.162.tomi.2
Ad matrimonij pacem conſeruandam quæ vxor obſeruare tenetur docentur.pa.162.&.165.ibi
Quid amorem in matrimonio generat.pa.166.
Gladius acutus, quo virum ſolet Diabolus aliquando occidere eſt peruerſa vxor.pa.170.ibi
Ad matrimonium requiritur amor. pag.170.ibi
Matrimonium requirit maximã curam.pa.172.ibi
Matrimonium honorabile. pagina. 173.ibi
Matrimonium ſcala cæli. pagina.173 ibi.
Matrimonij fidelitas, pagina. 173. ibi.
Meditatio rerum diuinarum & à quo oriatur, & quomodo conſeruetur exponitur à pagina.175. vſque ad pag.179.tomi.2
Mendaces.pa.180.tomi.2
Mercatores difficile exuuntur à negligentia,pag.181.tomi.2
Mercatores Balenæ comparantur. pa.181.ibi
Meritum, pag.182.tomi.2
Meritum de congruo.pa.183.ibi
Meritum noſtrum fundatur in diuina miſericordia.pa.184.ibi
Meritum noſtrum fundatur in meritis Chriſti redemptoris noſtri.pa. 186.ibi.
Meritum tantum hac vita acquiritur pa.186.&.190.ibi
Meritum cum diuino adiutorio acquiritur.pa.188.ibi
Meritum qualiter Deum obliget.pa. 189.ibi
Meritum in hac vita acquitur. pagina.190
Meritum non apparet in hoc mundo.pa.193.tomi.2
Meritum, & ſatisfactio ea operibus iuſtis eliciuntur.pa.194. ibi
Meritum eſſe & gratiã quomodo cõpatiuntur.195.ibi
Merita Ieſu Chriſti redemptoris. noſtri.pag.196.ibi
Merita amittuntur propter peccata. pa.201.ibi
Miſericordia Dei maxime in omnibus lucet.pag.202.tomi.2
Miſericordia Dei poſtulanda. pagi. 203.ibi.
Miſericordia Dei laus. pa.204.ibi
Miſericordiæ Dei proprietates. pag. 205.ibi.
De miſericordia Dei ſanctorum dicta.pa.208.ibi
Miſericordia Dei ſuperexaltat iuſtitiam.pa.209.ibi
Miſericordiæ Dei mirabiles effectus pag.211.ibi
Miſericordia Ieſu Chriſti redemptoris noſtri.pa.217.ibi
Miſericordia hominis nimis commẽdata.pa.219.ibi.
Miſericordia hominis qua adiuua-

tur,pagina.219.ibi.
Modeſtia quid ſit pag.222.tomi.2
Monachus nouitius,pag.223.tom.2
Monachorum clauſura. pagina.225. ibi.
Monachi gratitudo.p.227.ibi.
Monachi perſeuerantia.pa.228
Monachi auſteritas.pa.230.ibi
Monachus alios inuitet ad religionis ſtatum.pa.231.ibi
Monachatus ſuſcipiendus eſt cum deliberatione.pag.233.ibi
Exhortatio ſeu ſermo ad recipiendum nouitium in religionem.pa.234.ibi
Prima pro monachi profeſsione exhortatio.pag.236.ibi
Secunda pro monachi profeſsione exhortatio pag.239.ibi
Tertia exhortatio pro monachi profeſsione.p.242
Quarta pro monachi profeſsione exhortatio.pa.244.ibi
Quinta pro monachi profeſsione exhortatio.pag.246.ibi
Sexta pro alicuius nouitij profeſsione exhortatio.pa.249.ibi
Septima pro alia profeſsione exhortatio.pa.251.ibi
Exhortatio ad Monachos de amore ſui pa.254.tomi.2
Exhortatio cõtra prohibentes filios ſuos ne monachi fiant.pagi.257. tomi.2.
Prima pro monialis velo exhortatio pag.259.ibi
Secunda pro monialis velo exhortatio.pag.265.ibi
Tertia pro monialis velo exhortatio pag.272.ibi
Omnia etiam quæ pro monachis poterunt ad moniales applicari.
Mores quales non ſunt imitandi.pa.274.tomi.2
Morum emendatio pag.274.ibi
Mors ſilentium vocatur. pagina.275. tomi.2.
Mortis deſiderium multis modis exponitur à pa.279.vſque ad pagi.283.ibi
Mortis præparatio.pa.284
Ad mortis præparationem exhortatio.pag.286.
Mors repentina.pa.287
Mortis memoria medicina ſingularis.pa.290.ibi
Mortis memoria humiliat cor. pagina.291
Mortuorum exequiæ.pa.293
Mors peccatorum abominabilis.pagina.296.
In morte alicuius principis concio. pag.300
Pro mortuis alia concio. pa.308
Pro plorantibus pro mortuis exhortatio.pa.316
In morte alicuius pro mæſtis conſolatio.pa.317
Alia mæſtorum conſolatio. pa.320
Mortis meditatio.pa.321
Mulier.pag.323
Mundi contemptus ex hedera Ionæ oſtenditur.pa.325
Mundi contemptus ex nomine rerũ mundi ſuadetur.pag.326.
Mundi contemptus ex doctrina Beati Pauli

ti Pauli docetur.pagina.330
Mundi contemptus ex bonitate Dei admonetur. pag.332
Mundi contemptus fine peccatorũ commendatur.pa. 333
Ad Mundi contemptum faſtidium quod res mundi generant nos inuitat.pa.336.
Mundi cõtemptus à doctoribus laudatur & medijs efficaciſsimis docetur à pag.339.vſq; ad pag.346

N.

NAtiuitatis vigilia.pa.347
Natiuitatis Domini & altiſsima eius myſteria ſingulareſque ſuper euãgelij quæſtiones & ſolutiones tractãtur à pa.350. vſq; ad pa.364
Natiuitatis Domini fructus. pagina.365.
Natiuitatis Dñi ſublimitas. pag.372
Natiuitatis Domini paupertas. pagina.375
Natiuitatis Domini manifeſtatio. pag.376.
Nobilitas generis quomodo laudabilis.pa.380
Nobilitas generis inuitat ad virtutis operationem.pag.381
Nobilitas generis ſine virtute parũ prodeſt.pa.383

O.

OBedientia mandatorum. p.386.
Obedientiæ mandatorum perfectio.pag.388
Obedientiæ mandatorum Dei fructus.pa.390
Obedientiæ mandatorum efficacia. pag.390
Obedientia mandatorum ſublimitas & altitudo.pag.393
Obedientiæ excellentia.pag.395
Obedientiæ integritas.pag.396
Obedientiæ adimpletio.pa.397
Obedientiæ conſummatio pag. 399.
Obedientię mandatorum ſtimulus. pag.400.
Obedientiæ inſtigatio eadem pagin.
Ad obedientiam mandatorum auxilium Dei neceſſarium.pa.401
Obedientia Chriſto Domino in quãtum homini eſt debita.pa.402
Obedientia Dominis temporalibus debita.pa.405
Ad obedientiam prouocatio. p.406.
Obſeruantiæ mandatorum Dei modus pa.407
In obedientia Dei perſeuerantia. pagina.409
Obedientia prælatorum.pa.410
Obediẽtiæ origo eſt humilitas.pagina.411.
Ad Dei obedientiam inſtructio. pagina.413
Obedientia Dei & prælatorum. pagina.414
Obſeruantia legis.pag.419
Obſeruantia legis Euangelicæ.pagina.421
Occaſio peccatorum fugienda. pagina.425
Occaſio malorum fugienda.pa.427.
Occaſio malorum peſsima pa.429
Occaſio malorum odibilis. pa.430.
Opera pag.435

Opera bona pag.437.
Opera bona cum bona intentione facienda pa.438.
Opera facta ingratia pa.441.
Operatio virtutum pa.442.
Operatio bonorũ in peccato pa.445.
Operum merces pa.446.
Operum oſtentatio pa.447.
Oratio pa.448.
Orationis comites pa.453
Orationis diſpoſitio pa.457
Orationis impetratio quare deferatur pa.458.
Orationis efficacia pag.460
Orationis intentio pa.464.
Orationis perſeueracia pa.465.
Orationis neceſsitas pa.467.
Orationis attentio pag.468.
Oratio multorum pa.470
Oratio efficax ſanctorum eadem pa.
Oratio tempore tribulationis pag.472.
Ornatus corporis pa.474.
Otium honeſtum pa.477
Otioſitas quam fugienda ſit pa.478.
Otioſitas a ſanctis doctoribus detestatur pa.481.

P.

PAſsio domini aſsidue pertractãda eſt pa.485.
Paſsio domini eximia fuit pa.486
Paſsio domini nimis ſatisfactoria fuit pa.490.
Paſsio Domini plena ignominia fuit pa.493.
Paſsio domini nimis abipſo deſiderata fuit pa.497
Paſsionis domini admirabilis prophetia Abacuc pag.502.
Paſsionis domini admirabilis prophetia Iſaiæ & textus explicatio pa.505.
Paſsionis conſideratio pag.514.
De Paſsione domini quæſtio ſingularis pa.516.
Paſsionis Chriſti Ieſu fructus p.517
Paſsio domini Iudęis ſcandalum pa.520.
Paſsionis textus alia explanatio pa.521.
Paſsionis fructus maximus pa.523.
Parentes honorandi ſunt pa.527.
Patientia Chriſti Ieſu pa.527
Patientia pa 529.
Ad Patientiam conducentia pa.531
Patientiæ exemplum pa.532
Patientia commendatur a ſanctis pa.534.
Patientiæ perfectio.pa.536.
Patientia ſignum eſt prædeſtinationis.pag.537.
Patientię materia pa.538.
Patientia vnde roboratur pag.540
patientiæ ſingulare exemplum pag.541.
Patientia in laboribus pag.542
Patientia & labores vſtorum â pagi 543.vſque ad paginam 549.
Patiẽtia eſt animæ purgatoriũ p.550
Pauli conuerſio pag.557
Pro ſancto Philippo pag.563
Paupertas pag.573
Paupertas voluntaria pag.578.

Paupertas ſpiritus pa.583
De paupertate quæſtio pag.585
Pax pa.587.
Pax interior ſiue ſpiritualis pa.590. & pag.599.
Pax commendatur à ſanctis pa.592
Pax ſequenda eſt pa.593.
Pacis ſingularis figura pa.597
Pax maxime requiſita inter principes eccleſię eccleſiaſticos & ſeculares pa.599.
Peccator.pa.601.
Peccator contrarius iuſto pa.602
Peccator quis magis odibilis pagina 603.
Peccatoris mutabilitas pa.604.
Peccator verecundus pa.605
Peccatoris impetus pa.608
Peccatoris cæcitas pag.608
Peccatoris audacia pa.609
Peccatorum contumacia pag 610.
Peccatoris inſenſibilitas pa.612
Peccatoris gaudij breuitas pagina 613.
Peccatoris infelicitas pa.614
Peccator cæcus eſt pa.615
Peccator obſtinatus pa.617
Peccatoris pæna a pagina 618 vſque ad paginam 621.
Peccati pænæ maxima ponderatio pa.622.
Peccati pœna maxima pa.624
Peccatoris pæna iuſtus liberatur pa. 626.
In peccatoris pęna cognoſcitur Deus pa.627.
Peccatores puniuntur in rebus dilectis pa.628.
Peccatorum pœna inaudita pagina 629.
Peccatorum pæna quare dicitur magna pag.630.
Peccatum pa.633
Peccatum inundat in terra pagina. 635.
Peccatum contrarium eſt virtuti pa. 637.
Peccatum eſt infamator eius qui illud commiſit pa.639.
Peccati granitas pa.639.
Peccatū malitiæ pa.640.
Ad peccatum requiritur conſenſus pa.640
Peccatum nimis fugiendum pagina 643.
Peccati cauſa pa.644.
De peccato doctores admirabiles proferunt ſententias pag.644
Peccati cæcitas pa.649.
Peccati initium pa.651
Peccatum originale pa.652.
Peccatum veniale pa.653
Peccati venialis granitas pa. 653.
Peccatum veniale à beato Auguſtino exaggeratur pa.654
Peccatum veniale quam fugiendum ſit pa.655.
Pænitentia pa.957.
Pænitentia ſingularis eſt diſpoſitio ad dona ſpiritus ſancti recipienda pa.659
Pænitentia animæ eſt reparatio & ablutio pa.660
Ad pænitētiā multa nos mouēt p.661
Ad pænitentiam conſilium pa.662.
Ad pœnitentiā peccatorū memori

neceſſaria eſt.pagina.664.
Pœnitentia à ſacris doctoribus commendatur.pa.665
Pœnitentia quam primum eſt facienda.pa.667
Peregrinatio ad loca ſacra.pa.669
Peregrinatio ſanctorum.pa.671
Perſeuerantia in virtute.pa.676
Perſeuerantia in paucis reperitur. pa.676
Perſeuerantię defectus horribile exẽplum.pa.678.ibi
Perſeuerantiæ cauſa.pa. 679.ibi
Perſeuerãtia in quolibet bono exercitio requiritur.pa.680
Perſeuerantia iuſtorum in laboribus nimis precioſa eſt.pa.681
Perſeuerantia poſtulanda eſt à Deo. pag.682
Perſeuerantia fons eſt perfectionis. pa.683.
Perſeuerantia à ſacris doctoribus cõmendatur.pa.684
Perſeuerantia in proſperitate periclitatur.pa.686
De perſeuerantia grauis quæſtio.pagina.687
Ad perſeuerantiam exhortatio. pagina.689.
Perſeuerãtia quam neceſſaria ſit oſtẽditur.pa.692
Perſeuerantię defectus ex obliuione benefactorum oritur.pa.696.
Perſeuerantiæ defectus ex timore laborum oritur. pa.697
Petri Apoſtoli laudes.pa.689
Pietas & beneficia.pa.709
Potentes tyranni.pa.710
Potentes tyranni quomodo in hac vita puniuntur.pa.713
Potentes Domini & tyranni ex bonis receptis ſumunt occaſionem ſuperbiendi.pa.717
Potentes Domini & tyranni tribus præſertim vitijs immerſi ſunt. pagina.719
Potentes Dominos decet clementia præditos eſſe.pa.720
Potentes Domini in duobus præcipue exercere ſe debent.pa. 723
Potentes Dominos decet humilitas. pa.725
Potentes tyrannos potenter confringit Dominus.pa.726
Prædeſtinationis & reprobationis differentia.pa.729
Prędeſtinatio licet infallibilis, neceſſitatem non imponit.pa.732
Prędeſtinatio quid ſit pa.733.
Prædeſtinationis & reprobationis ſigna.pa.734
Prædeſtinatio non præſupponit merita.pa.734
Prædicator.pa.735
Prelatus & concionator. pa.736
Prælatus & cõcionator iuſtus & miſericors.pa.738
Prælati humilitas ſanctitas & cura. pag.738
Prælatus & duces oportet eſſe ſtrenuos.pa.740
Prælati vigilantia.pa.741
Prælatos oportet eſſe bonos. pagina.742.
Prælati & magiſtri ſenes eligendi ſunt.pa.743.

Diffi-

Difficile opus & onus prælatorum. pag.744
Prelati & ſacerdotes mediatores ſunt ad eum.pag.746
Prælati ad miſericordiam magis quã ad rig[illegible]em procliui eſſe debent.pagina.[illegible]40
Prælatus maximum pondus ſuper ſe ſumit.pag.754
Notabilis concio pro prelatis & pro Euangelio vos eſtis ſal terræ.pagina.755
Pro prælatis concio & maxime pro Beato Auguſtino.p.760
Pro prælatorum reſidentia. pagina. 766.
Promiſſa Dei quomodo ad implentur.767
Promiſſa Dei quomodo intelliguntur.pag.768
Protectio Dei pag.769.
Prouidentia Dei.pag.773
Prudentia.pag.776
Purgatorium.pa777
Purgatorij ignis qualis eſt.pag.779
Purgatorij locus neceſſario dandus eſt.pag.782
Purgatorij pæna maior eſt omni huius ſeculi pæna.pag.785

R.

Renunciatio.pagina.781
Religio.pag.789
Reſurrectio Domini.pa.790
Reſurrectionis noſtræ ſpes vnde cõſurgat.pag.792
Quare Chriſtus Ieſus dicatur reſurrectio.pag.793
Reſurrectio Domini à prophetis prędicta fuit.pag.694
Quæſtio difficilis de numero trium dierum.pag.795
Reſurrectio Domini Natiuitas vocatur.pag.796
Reſurrectionis noſtræ ſigna, pagin. 798.&.pa.804
Reſurrectionis Domini myſterium difficillimum fuit creditu.p.798
Reſurrectionis Domini, & mortuorum concio pag.801
De reſurrectione Domini cognitio, pag.805
Reſurrectio mortuorum. pag.806
Rex,& princeps cum ſole comparãtur.pag.811
Rex & princeps quales eſſe debent. pag.812
Rex & princeps Chriſtiani ne imitatores gentilium ſint,ſed Ieſu Chriſti pag.813
Mira doctores de regibus & principibus dicunt.pag.815
Rex & princeps rectitudine prædiri eſſe debent.pag.817
Regis clementia.pag.818

S.

Sacerdos.pagina.819
Modus ſeruandus quando nouus ſacerdos primam miſſam celebrat. pagina.819
Sermo coram ſynodo ſacerdotali habendus.pa.820.
Sacerdos honorandus eſt.pag.833

Sacerdotis artificiū pag.834.
Sacerdotis cura pag.834.
Sacerdotis prauitas non destruit.
Sacramenti virtutem.pag.835.
Sacerdotis dignitas pag.837.
Sacerdotis exercitia.pag.837.
Sacerdos distributor est diuitiarum dei.pag.838.
Sacerdos semper deum in memoria habere debet.pag.839.
Sacerdotis instrumēta sunt libri pa. 841.
Sanctus.pag.842.
Sanctus raro inuenitur.pag.844.
Sanctorum labores.pa.846.
Sanctus mirabile opus dei est p.846.
Sanctorum exempla.pa.849.
Sanctorum omnium concio pa.850.
Ad Sanctum aliquem laudandum optima consideratio pa.854.
Sapientis modestia pag.855.
Sapientis finis.pa.856.
Sapiens quisvere dicatur.pag.857.
Sapientis industria.pag.859
Sapientiæ anima est virtus pa.859.
Sapientia non sine labore acquiritur pag.861.
Sapiens qualiter indisputationibus se gerere debet pa.861.& retro pa. 855.
Sapiens qualiter sapientia vti debet pa.862.
Sapientium humilitas pa.865.
Sapientia mater est patiētiæ.pa.867
Sapientiæ mater est humilitas.pag. 867.
Scandalum.pag.868.
Scriptura sacra.pa.869.
Sebastianus martyr pa.871
Senectus vituperabilis & perniciosa in peccatoribus pa.873.
Senectus venerabilis&vtilis si virtute sit prædita pa.874.
Senectus beneficium dei est pa.875.
Senectus est nuntius dei pa.876.
Sequela Christi domini pag.877.
Sequela Christi N.R.continua oportet quod sit pa.879.
Sequela Christi cuius adiutorio fit pa.881.
Sequela Christi in obedientia consistit pa.881.
Sequela Christi excellentia pa.884.
Sequela Christi eius virtute exercetur pag.885.
Sequela Christi quomodo ab apostolis operata fuit pa.887.
Silentium maxime laudatur pagina 890.
Silentij modus pag.891.
Silentium signum sapientiæ pagina 892.
Simplicitas & sinceritas christiana in quo consistit pag.893.
Solicitudo sancta pag 895.
Societas pag 890.
Spes quibus ornari debet pag. 897.
Spes optima consideratione fulcitur pag.899.
Modus quo consequatur quod homo Christianus speret pag.900.
Spes impij pa.904.
Spei fundamentum pag.906.
Spes mater est patientiæ pa.906.

Spes quibus confortanda eſt pagina 907.
Spes a ſanctis doctoribus maxime commendatur pa. 908.
Spes vana ſiue præſumptio pagina 910.
[illegible]ſancti fructus pa.913.
Spiritus ſancti die promulgata fuit lex euangelica & multa mirabilia operata pa.914.
Spiritus ſancti mirabiles effectus pagina.917.
Spiritus ſancti ſermo ſuper epiſtolã pag.919.
Spiritus ſancti alij effectus pagina 925.
Spiritus ſancti dona pa.927.
Spiritus Sanctus quid operatus fuerit in cordibus Iudæorum pagina 929.
Spiritus ſanctus ſacros apoſtolos diſpoſuit pa.932.
Superbi cur vocantur ſtulti pa. 933.
Superbi ingrati ſunt pag.934.
Superbia mater eſt peccatorum pa. 936.
Superbi cui comparantur pa.938.
Superbia quid ſit pa.940.
Superbia mater eſt inuidię pagina 491

T.

Tentatio deo permittente accidit pagina 942.
Tentatio non compellit hominem pa.945.
Tentatio neceſſaria eſt pa.946.
Tentatio timenda pag.947.
Tentatio omnes affligit pa.950.
Tentatoris aſtutia pag.951.
Tentatio expectãda eſt à iuſto cum timore & fiducia pag.952.
Tepiditas mentis fugienda pagina 954.
Timor domini admirabiles fructus producit pag 6 o.
Timor domini radix eſt ſapientiæ pa.961.
Timor Domini qualis eſſe debet pagina 962.
Timor domini deſiderabilis pagina 962.
Timor domini maximas in anima iuſti radices emittit pa.964.
Timor domini multiplex eſt pagina 966.
Timor ſeruilis pa.969.
Tranquillitas mentis pag.969.
Transfiguratio domini pag.971.
Tribulatio pa.980.

V.

Verbũ dei aquo contrariatur pa.980
Verbum dei efficax pag.981.
Verbum dei mirabiles producit effectus pag.982.
Verecundia quid ſit pa.984
Verecundia vtilis eſt animę pagina 984.
Verecundia ſigillum eſt virginitatis pag.985.
Veritas diligenda eſt pagina 985.
Veritas eſt multiplex pagina 986.

INDEX.

Veritatis raritas.pag.987
Veritas odiosa.pag.987
Veritatis necessitas.pag.988
Vigilia maxime necessaria.pag.991
Vigiliæ defectus multa mala producit pag.993
Vigiliæ admonitio.pag.994
Vigiliæ significatio.pag.996
Virginitas quid sit.pag.997
Virginitatis pretium pag.997
Virginitas à Beato Paulo, commendatur.pag.999
Virginitas à Christo Domino commendatur.pag.1003
Virginitatis præmium:pag.1006
Virginitas Dei donum est.pag.1010
Virginitatis votũ licitum & sanctũ est.pa.1014
Virginitatis perseuerantia.pag.1017
Virtus diuersos habet gradus.pa.1018
Virtutis efficacia.pag.1019
Virtus indumentum est animæ.pagina.1022
Virtutis meritum.pag.1023
Virtutis præmium.pag.1023
Virtus discretionis.pag.1024
Virtutis profectio.pag.1025.
Vita humana militia est super terrã pag.1026
Vitæ breuitas.pag.1030
Vitæ cursus,pag.1032.
Vitæ fugacitas.pag.1034
Vitæ consummatio.pa.1035
Vitæ breuitas,& miseria,pa.1036
Vita humana rebus cito finibilibus comparatur.pa.1036
Vitæ breuitas iterum comparatur. pag.1038.
Vitæ humanę inquietu[illegible].105
A vitæ breuitate vtilitas elicięda est. pag.1039
Vocatiò Dei quare multoties frustratur.pag.1040
Vocatio Dei semper est necessaria. pagin.1044
Vocationis Dei fructus & vtilitas, pagin.1048
Vocatio Dei non semel sed multoties repetitur,pag.1049
Vocatio Dei est gratia prœueniens, pag.1050
Vocatio Dei gratuita,pag.1051
Vocatio Dei ad sui cognitionem & amorem,pa.1052
Voluptas,pag.1054
Omnia quę habentur in titulo, Deliciæ mundi sub litera.D. huic materię deseruiunt. Tomo.1
Vsura:pag.1054
Vsus & abusus rerum,pag.1057
Vxor,pag.1057
Zelus,pagina.1058
Zelus maxime gratus est Deo pagina.1060

FINIS.

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL
PALENCIA

536.

[illegible]

REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL

283